Liber Tho. Egerton Ex dono Tho. Owen ar.

Henrici de Bracton de

Legibus & consuetudinibus Angliæ Libri quinq; in varios tractatus distincti, ad diuersorum et vetustißimorum codicum collationem, ingenti cura, nunc primũ typis vulgati: quorum quid cuiq; insit, proxima pagina demonstrabit.

(:)

LONDINI.
Apud Richardum Tottellum,
An. do. 1569.

Cum priuilegio.

IN primo libro tractatur De Rerum diuisione.
In Secundo libro De Acquirendo rerum dominio.
In tertio libro De Actionibus in primo tractatu.
In eodem libro De Corona in secundo tractatu.
In quarto libro De Assisis nouæ disseysinæ in primo tractatu.
In eodem libro De Assisis vltimæ præsentationis in secundo tractatu.
In eodem libro De Assisis mortis antecessoris in tertio tractatu.
In eodem libro De Consanguinitate in quarto tractatu.
In eodem libro De Assisa Iuris vtrum in quinto tractatu.
In eodem libro De Dote in sexto tractatu.
In eodem libro De Ingressu in septimo tractatu.
In quinto libro De Breue de recto in primo tractatu.
In eodem libro De Essonijs in secundo tractatu.
In eodem libro De Defaltis in tertio tractatu.
In eodem libro De Warrantia in quarto tractatu.
In eodem libro De Exceptionibus in quinto tractatu.

T. N. Candido lectori. S.

AM diu et ſæpe a multis legum noſtratiũ ſtudioſis, vt hic liber alicuius typographi honeſta opera in publicum ꝓdiret vehementer optatum eſt. Rarus quidem & penes paucos, quaſi concluſus latuit. Ea veroquæ extiterunt exemplaria, frequenti & varia tranſcriptione, multorum & verborum atq; etiam ſententiarum additione, quæ ab ijs in quorum manibus hic author verſatus eſt ſuæ memoriæ adiuuandæ cauſa adnotata et a deſcribentibus ꝑ ipſius autoris verbis prauè vſurpata et inſerta ſunt, ſæpiſſimè autem indoctorum hominũ & latina ſaltem neſcientiũ ſcriptorũ inſcitia (quod etiã pleroſq; alios vetuſtos ſcriptores, in inculto illo et ſuperſtitionum et ignorantiæ pleniſſimo ſeculo contaminauit) vicioſa, diſſidentia alia ab alijs, omnia multis et inſignibus erroribus ſcatebant. Quo ſanè incommodo euenit, vt non ſine magna difficultate et ſumptu etiam, vnum ex plurimorum collatione fidum exemplar collectum, recenſq; integrum, poſt examinationem diligentem multorum ſtudioſorum et doctorum hominum opera factam, iam tandem deſcriptum ſit. In quo labore a quamplurimis bonis, eorumq; etiam quibuſdam illuſtribus et honoratiſſimis viris, qui ſuos in hunc vſum libros libenter, et vt verius dicam ſtudioſe, accommodarunt (quib° eo nomine, Lector candide, plurimum omnes debemus) egregiè adiuti ſumus.

Agit vero hic autor de Iure, quod Commune huius Regni vocamus. Iuſtiniani Inſtitutionum methodum, iuris nempe ciuilis Romanorum quoq; peritus, videtur ſibi ad imitandum propoſuiſſe, ac eadem fere ratione ad leges Anglicanas commodo et perſpicuo ordine tradendas ꝓgreditur. Quod eius inſtitutum, illis quibus in hoc genere indigeſta confuſio ſemper diſplicuit atq; multum indies et moleſtiæ et impedimenti obiicit, non poteſt non eſſe inprimis et iucundum et vtile. Videmus quantum pauci illi libri quos eruditi nonnulli, non multi tamen, de Iuris noſtratis argumentis vel Titulis (vt vocant) aliquot rectè & ordine non malo ediderunt, quales ſunt Litletonus de tenuris, Fitzherbertus de Breuium natura, Stanfordus de Placitis Coronæ, & Regia Prærogatiua, et eius generis reliqui, ſtudioſis in hac facultate tyronibus adiumenti afferant. Quanto magis recte diſpoſitam et perſpicuo faciliq; ordine ac methodo traditam totius huius artis rationem atq; epitomen ingenio noſtro et memoriæ, tam ad intelligendum et iudicandum quod de omni hoc ſtudio ſentiri debet, quàm ad conſeruandum et retinendum quod in eo ſumus aſſecuti, mirificè prodeſſe oportet? Sed de hoc plura dicere fruſtra erit: quòd ſe hoc opus ſua vtilitate com-

 mendabit,

mendabit, ſatis eſto. Hoc tantùm te lector, ne vel magno tuo periculo erres, vel noſtra iniuſta infamia pecces, neceſſariò admonendum cenſui.

Confectum eſt hoc opus ab illuſtri viro Henrico de Bracton, ſub vltima tempora Regis Henrici tertij, trecentis circiter ab hinc annis, haud multò poſtquam Rex Ioannes Regium diadema ſuo capite detractum pontificio legato in manus tradidit, ſeq; ipſum pontificis poteſtati permiſit. Quo ex facto Romanus pontifex, prẽter generalem illam quam in omnes Chriſtiani orbis in Europa principes prærogatiuam cum in ſigni illorum iniuria atq; infamia ſuperbiſſime exercuit, propriã ſibi quãdam in Anglia iuriſdictionem eo ipſo tempore vendicauit. Nihil igitur magnopere mirandum eſt, ſiquando hic ſcriptor in eccleſiaſticis cauſis pontificiam autoritatem (cui alioqui inuictiſſimi etiam Imperatores & Reges ceſſerunt) coactus videatur admittere. Erat enim (vt omnibus perſpicuè conſtat) id vitium illorum temporum, et omnium tùm prope communis error, cùm vniuerſis fere gentibus craſſiſſimẽ tenebræ ſuperſtitionis et ignorantiæ obfuſæ eſſent, et tunc firme extinctum humanarum traditionum multitudine Euangelij lumen nondum tantas fraudes et tam iniuſtum pſeudoapoſtolicæ tyrannidis imperium patefeciſſet. Nec ſane poterunt tam obſcuri et quaſi faſcinati vel potius captiui tamq; recentis temporis quæcunq; dicta falſiſſimam illam ſimulationem antiquitatis, quam huic tyrannidi affingunt, multum iuuare.

Itaq; ſi fortè incides in eiuſmodi aliquid quod pontificiæ fauere autoritati videbitur (cuiuſmodi apud hunc autorem loci certe perpauci occurrent, et ij quidem ipſi non modo non diſerte nec euidenter eum errorem confirmantes, ſed et qui commoda explicatione potius ad iuſtam poteſtatem regum tuendam poſſint adduci) admonendus es lector, hoc ætati illi dandum eſſe, nec ob id iſtum noſtrũ ſcriptorem magis reiiciendum vel premendum fuiſſe, quàm cæteros Annalium noſtrorum de cauſis forenſibus et actorum Parliamenti libros qui ijſdem temporibus æditi fuerunt, quámq; etiam multos magni nominis & alioqui bonos theologos eius æui, qui publico eiuſdem vniuerſalis ferè ignorantiæ quaſi æſtu ac ſecundo flumine abrepti, non ſolum Papali tyrannidi ſuccubuerunt, ſed et turpiſſimas hæreſes ab ipſius Papę fontibus, vel potius ſentina, hauſtas, Chriſti meritis cum ſumma blaſphemia aduerſiſſimas, et contra Regum iuſta imperia & maieſtates quám maxime proditorie (ſi ita licet loqui) contumelioſiſſimas diſſeminarunt: Quorum tamen libri bona cum venia in manibus ſunt, neq; id iniuria: ſemper enim eorum temporum quibus vixerunt habenda nobis ratio eſt, vt legentib' quod rectè ſcripſerint commodo ſit: ſi quid vero errauerint, temporis ipſius, nempe erroribus obnoxij, et adhuc recentis, nec magnæ antiquitatis, conſideratio, tibi ad vitandos errores præſidio, illis ad excuſandos, pro aliquo patrocinio ſit. Nobis vero hec proteſtatio noſtra pro æquiſſima defenſione habeatur, quod non eò ædidimus vt quicquam omnino per nos in vulgus ſpargatur, vel in falſiſſimæ tyrannidis papiſticæ aſſertionem, quam meritò abominamur: vel in iuſtiſſimæ regiæ poteſtatis

fraudem

fraudem aut præiudicium, quam pro iure suo et officio nostro humillime & verissime agnoscimus: vel ad deceptionẽ tuam, lector, cui optimè consultum volumus: Hoc tantum consilio fecimus, vt tibi et Reipub. prosimus, et ne quis, si quid immutatum vel omissum esset, papicolis improbissimæ genti ad calumniam locus pateret.

Præterea lector, si quid quod tum temporum pro lege habebatur, nunc recentiorum statutorum sanctionibus immutatum sit, vel alijs de causis Iusticiariorum opiniones ab antiqua sententia recesserint, memineris acta Parliamentorũ consulenda, præsentibus viuendum statutis, præsentibus legibus obtemperandum: huius, vt aliorũ bonorum autorum, commodo ordine & recte traditis ad tuam vtilitatem fruendum.

Vale.

T. N.

Varietates lectionis huius operis ex fide duodecem librorum antiquorum descriptæ, quas his punctis („) in margine libri annotatas repperies.

Fo.	*Ita legitur.*	*Aliter sic.*
1	„ Vsu armorum & præsidio.	Armorum podio
9	„ Natiuitatis suæ.	vicinitatis suæ
22	„ siue homagium	sine homagio
24	„ sed sicut	vel sicut
36	„ saccum cum brochia	sellam cum brothio
40	„ nihil iure.	nihil in re
41	„ domino vendente	domino tradente
59	„ vel remaneat	nec remaneat
59	„ non valebit	tunc valebit
59	„ simplici confirmatione	simplici donatione
59	„ licet iuuari possit	licet iuuari non possit licet iniuriari possit
86	„ ad couey et key	ad cofre & key ad couer & key
87	„ saccum cum brochia	sellam cum brothio
89	„ aliquo modo	aliquo medio
91	„ infra xiiij. annos	infra xij. annos
92	„ in Kanc.	in Lanc.
92	„ dos parapherna	dos paraphernalis
101	„ poterunt renouari	poterunt reuocari
101	„ in contrarium	in contractu
115	„ busones	barones
116	„ sothale quandoq; filctale	scothale quandoq; Byldale quandoq; Gildale
118	„ illas habeat	illas tradidit
122	„ Comites Paleys	Comites Palentynes
124	„ ante iterum	ante iter
124	„ fridhburgo	fridithburgo
126	„ audiri debet	audiri non debet
147	„ de superiori labro	desuper balluro desuper ballenro
247	„ quædam dispensationes	quædam desponsationes
150	„ petere vt adiratam	petere vt indiratam
153	„ Regis H. 46	Regis H. 56.
177	„ non habebit talis	habebit talis
181	„ tamen alius vbi voluerit	cum alius noluerit
193	„ pater suus liber	pater suus villanus
252	„ hereditatis restitutio	hereditatis institutio

qualiter

340	» qualiter redimuntur	qualiter redduntur
340	» maior præſens ſit	minor præſens ſit
351	» infra quartum diem	infra ſecundum diem
359	» mille & quadringenti	mille & quadraginta
		mille & ſexaginta
359	» quo ſũmũ planeta ꝓuoluat circulum	quo ſuum planeta deuoluat circulum
408	» facta æditione ſine ſcriptis	facta æditione in ſcriptis
441	» excommunicationem minorem & pœnam.	excommunicationem minorem & perpetuam.

FINIS.

INDEX EORVM OMNIum quæ in hoc opere continentur.

LIber primus, de Rerum diuisione.

¶Caput.1.fo.1.

¶Quę sunt regi necessaria.
Quod sola Anglia vsa est consuetudine & iure non scripto.
Quę causa inuẽtionis huius tractatus.

¶Cap.2.fo.1.

¶De Prohemio autoris.
De materia huius libri.
Quæ materia.
Quæ vtilitas.
Quis finis.
Quis effectus.
Quòd sapiẽs esse debet qui iudicat
Quæ sit pœna male iudicantis.

¶Cap.3.fo.2.

¶De principali trãctatu, & primò Quid sit lex.
Quid est consuetudo.

¶Cap.4.fo.2.

¶De Iusticia & Iure.
Quid sit Iustitia.
Quid sit Ius, & quòd ius varias habet exceptiones.
Quid sit Iuris prudentia.
Quid sit æquitas.
Quæ sunt Iuris precepta.

¶Cap.5.fo.3.

¶Qualiter diuiditur ius.
Quid sit ius publicum.
Quid sit ius priuatum.
Quid sit ius naturale.
Quid sit ius ciuile.
Quid sit ius gentium.
Quæ descendunt & introducta sunt ex iure gentium.
Quid sit manumissio.

¶Cap.6.fo.4.

¶De prima diuisione personarum.
Quid sit libertas.
Quid sit seruitus.
Qualiter nascuntur serui & qualiter fiunt.
Quis dici possit liber & quis ingenuus.
Qui dicuntur libertini.
Qui dici non possunt liberi nec cõputari inter liberos.

¶Cap.7. fo.5.

¶De secunda diuisione personarũ.
Cui cõparari debet hermaphrodit⁹.

¶Cap.8.fo.5.

¶De tertia diuisione personarum.
De diuersis nominibus dignitatũ.
Quid sunt Ringæ.
Quid significet gladius.
De dignitate Regis & ꝙ Rex non habet parem.

¶Cap.9.fo.6.

¶De quarta diuisione personarũ, ꝙ aut est sui iuris aut alieni iuris aut dubij.
Qui sunt sui Iuris.
Qui sunt alieni Iuris.
Qui sunt in potestate patrum.

¶Cap.10.fo.6.

¶Qualiter dissoluitur patria potestas & dominica.
De quadam subdiuisione personarum quæ sunt in potestate aliena.
Qualiter soluitur dominica potestas in seruis fugitiuis.

¶Cap.11.fo.7.

¶De diuersis condicionibus personarũ tenctium in dñico dñi regis.
De liberis in manerio Regis.
Quòd sub potestate domini sunt liberi homines.

¶Cap.12.fo.7.

¶De rebus & rerum diuisione.
Prima diuisio.
Secunda diuisio.
Tertia diuisio.
Quædam res sunt communes secundum diuisionem interius.
Quædam publicæ.
Quædam vniuersitatis.
Quædam sacræ & religiosæ quę sunt deo consecratę.
Quædam singulorum.
Quædam nullius.

LIber secundus, de acquirẽdo rerũ dominio.

¶Caput.1.fo.8.

¶Qualiter acquiruntur rerũ dominia de Iure naturali siue gentium per occupationem, & de feris bestijs.
De Piscatione, venatione & apprehensione & apium inclusione.
De mansuetis bestijs & auibus.

¶Cap.2.fo.9.

¶De modo acquirendi per accessionem, & quid est alluuio.
De insulis natis in flumine.
De accessione quę sit humana natura operante per adiunctionem specierum.
De ędificijs quilibet.
De litteris & picturis.
De accessione quę sit diuina natura & humana operante, & de planta.

¶Cap.3.fo.10.

¶De modo acquirendi per specificationem.
Item per confusionem.
Item per inuentionem.

¶Cap.4.fo.10.

¶De diuersis modis acquirendi ex iure ciuili.
De quadã recapitulatiõe de quadam diuisione Rerum.
De Seruitutibus.

¶Cap.5.fo.11.

¶De acquirendo rerũ dominio ex causa donationis inter viuos.
Quid sit donatio.
Qualiter diuiditur donatio.
Quis donare possit.
Quis donare non possit.
Cui donari possit.
Quæ res dari possit, & quæ non.
Quę exiguntur ad hoc ꝙ valeat donatio.
Breue ad inquirẽdum in quo statu fuit donator quando fecit donationem.
Breue si donator sit compos mẽtis.
Breue de summonendo tenentem.
Quòd certa sit res quę dari debet.
Quòd donatio sit gratuita & non coacta.
Quid sit metus.

¶Cap.6.fo.17.

¶De diuersis modis donationũ, ꝙ alia sit simplex & pura & alia con-

conditionalis vel sub modo.
Si fiat donatio sub conditione.
Si ex facto præcedẽte vel ex causa.
Quòd conditio impedit descensũ ad proprios hæredes.

¶Cap.7.fo.20.

¶Si terra data fuerit bastardo vel in maritagiũ.
De dote vxoris bastardi.
Si terra data fuerit in maritagiũ, videndum qualiter fiat donatio in maritagium.
Maritagiũ aliud liberũ aliud nõ.
Quòd maritagium reuertitur pro defectu hæredum.

¶Caput.8.fo.24

¶Si seruis fieri possit donatio.
Si fiat donatio seruo sub potestate domini sui constituto.
Si fuerit donatio ei qui fuerit extra potestatem domini.
Si seruus donac. facere posset an nõ

¶Caput.9.fo.26.

¶Si fiat donatio alicui ad terminum vitæ donatoris vel donatorũ, & de donatiõe facta ad terminum vitæ vel annorum.

¶Caput.10.fo.27.

¶De donatione facta in liberam eleemosinam.
Quòd quis dare possit terram liberius quàm tenuit.

¶Cap.11.fo.28.

¶De donationibus factis pluribus simul siue successiue.
Si pluribus bastardis simul de cõcubina.

¶Cap.12.fo.29.

¶Si vir vxori donationem facere possit constante matrimonio.

¶Cap.13.fo.29.

¶Si felo post feloniam donationem fecerit vel dimiserit ad terminũ.

¶Cap.14.fo.30.

¶Si fiat donatio de re aliena.

¶Cap.15.fo.31.

¶Qualiter in donationibus mutatur vna causa possidendi in aliam causam possidendi.
Si fiat donatio alicuius rei excepta aliqua parte.

¶Cap.16.fo.33.

¶De distinctione chartarum.
De distinctiõe chartarũ, alia regia, alia priuatorum.
Quòd de chartis regijs nõ debent, Iustic. disputare nec eas iudicare.
Cùm res certa dari debeat, oportet quòd certa seruitia veniant in compensationem pro re data.
De verbis & clausulis contentis in charta.
De seruitijs & consuetudinibus nominatis in charta.
Quæ seruitia dicuntur forinseca & quare.
De seruitijs quæ nec dicũt intrinseca nec forinseca sed cõcomitãtia
Quod tenemẽtum dici debet socagium, & quod militare feodum.
De clausula warrantiæ
Quòd non obstante homagio, potest quis excusari a warãtia per clausulam appositam in charta ne teneatur waranto.
De appositione signi, et de testibus.

¶Cap.17.fo.38.

¶De possessione, & q̃ nõ valet donac. nisi subsequat̃ tradic. et idcò videndũ de diuisione possessionũ, et qualiter acquirat̃ possessio rerũ.
Quid sit possessio.
Qualiter diuiditur possessio.

¶Cap.18.fo.39.

¶De traditionibus.
Quid sit traditio.
Qualiter fieri debet traditio, & quæ sufficiunt ad traditionem.
Facta traditione, videndum quãdo donatorius incipit possidere, & quandò donator dimittit.
Quòd solo corpore retineẽ possessio.
Per quas personas acquiriẽ possessio.
Si de vna re pluribus facta sit donatio simul vel successiuè, quis præfertur.

¶Cap.19.fo.45.

¶Quibus modis amittiẽ possessio.
Si ille cui datum est rem datã vlterius dare posset sine præiuditio, & cũ quis poterit dare terrã alienã, quare nõ poterit dare propriã.
Qua sit donatio libera & quæ cõditionalis.
Quid sit libertas et quid seruitus.

¶Cap.20.fo.49.

¶Qualiẽ quis vti debeat seysina.
Quòd nõ valet donatio nisi donator totaliter se dimittat de re data & totaliter se teneat extra.

¶Cap.21.fo.51.

Qualiẽ amittiẽ possessio acquisita.

¶Cap.22.fo.51.

¶Qualiẽ acquiritur possessio per vsu captionem.
Qualiter acquiritur possessio Iuris, quod tradi nõ potest legũ vsu.

¶Cap.23. fo.52.

¶De acquirendo rerũ dominio incorporalium, sicut de Iuribus, libertatibus & seruitutibus.
Qualiter quis vti debeat seruitute in communia pasturæ.
Qualiter in iure præsentandi & qualiter transfertur seysina.
Quòd aduocatio ecclesiæ cum aliquo tẽto trãsferat̃ cũ dari debeat.
Quòd donatio de aduocac. ecclesiæ valere non debet antequã donator fuerit i possessione præsẽtãdi.

¶Cap.24.fo.55.

¶De libertatibus, quis eas dare possit & quæ sunt Regis.
Quid est corona Regis.
De warennis & libertatibus concessis a domino Rege, qualiẽ possidentur & vtantur.
Breue si quis alium vexauerit cõtra libertatem.
De intentione querẽtis proponẽda.

¶Cap.25.fo.58.

¶De confirmationibus.
Quid est confirmatio.
Quando quis possit confirmare & quãdo valet cõfirmatio, & quãdo non.

¶Cap.26.fo.60.

¶De donationibus inter mortuos & mortis causa.
De quibus rebus potcrit quis condere testamentum.

¶Cap.27.fo.61.

¶De acquirẽdo rerum dominio ex causa emptionis.
De arris datis.

¶Cap.28.fo.62.

¶De Locato & conducto.
De vsu vestimentorum.

¶Cap.29.fo.62.

¶De acquirẽdo rerũ dñio ex causa successionis, & qualiter hæredes succedunt parentibus.
Quid sit hæreditas.

Quis

Index.

Quis dici debeat hęres legittimus.
Qualiter illegittimi legittimãtur.
De presumptionibus quòd partus debeat esse legittimus, eò q̃ nascitur ex vxore.

¶Cap.30.fo.63.

¶De statu & differentia liberorũ.
De qualitate hęredũ, qui propinqui sunt & propinquiores & de eorum seysina.
Quid faciat hęredẽ propinquiorẽ.

¶Cap.31.fo.67.

¶De gradibus successionis & parentelę.
De personis eorũ qui alijs succedere debẽt, & de ordine successiõis.
De hęredibus qui succedũt non ex successione sed substitutione per modum donationis.

¶Cap.32.fo.69.

¶De partu suppositio, & cùm vxor fecerit se pręgnantem cùm non sit ad exhęredationem veri hęredis.
Breue de vidẽdo mulierem vt sciatur vtrum sit pręgnans vel non.
Breue Cõstabulario q̃ recipiat eam in castro suo.
Itẽ q̃ ad querelã hæredis videatur.
Item q̃ vic. faciat eam venire corã Iustic. apud westmonasterium.
De presũptiõe quia nascit̃ ex vxore
Breue de eo q̃ nutriuerat aliquem in domo vt filiũ & hæredem qui nec est filius nec hęres.
Itẽ cùm verus hęres moriatur infrà ętatẽ, supponit custos aliũ extraneũ, vel si habeatur suspitio q̃ mortuus sit, breue q̃ videatur.
Breue si hęreditas hęredis mortui debeat esse eschaeta domini regis.
Cùm talis mulier in iuditio cõuicta fuerit vel confessa q̃ pręgnans non sit, breue de faciẽdo seysinam vero hęredi.

¶Cap.33.fo.71.

¶De hęredibus instituendis.
Si fieri debet partitio inter hęredes.
De iustitiarijs constituẽdis ad partitionem faciendam.
De Iustitiarijs constituendis vt intersint partitioni.
Breue cũ partes elegerint aliquos de cõmuni assensu ad partitionẽ faciendam.
Breue alterius modi sed de eodẽ, vbi partitio minus ritè facta est per alios.
Breue de eodem, sed istud deberet præcedere proximo præcedens.
Breue de seysina facienda cohæredibus, cùm conuenerint inter eos de partitione.
Item aliud de eodem. si particeps tenens cognouerit participi partem suam, & quod fiat extensio.
Breue quòd quis eat ad capiendũ sacramentũ de extẽsoribus si faciẽda sit extẽtio extra comitatũ.
Breue vbi extensores nihil fecerũt ad primum mandatum.
Breue si milites venerint & Vic. negligens fuerit.
Breue si extentio minus sufficiẽter facta fuerit.
Breue interlaqueatum vbi milites de duobus comitatibus cõuenire debent ad faciendam extensionẽ.
Breue de eodem.
Breue de querela filiæ primogenitæ & participis quæ non habet rationabilem partem suã nec assuetam, & de partitione rationabiliter facienda per milites.
De habendis corporibus extensorũ ad certificandum.

¶Caput.34.fo.75.

¶De officio extẽsorũ, & qualiter debet extendi aduocatio ecclesiæ.
Breue vic. de seysina facienda cohæredibus post partitionem.

¶Caput.35.fo.77.

¶De homagijs faciendis & capiendis.
Quid sit homagium, & qualiter trahatur.
Quis teneatur homagium capere.
Quis teneatur homagium facere.
Item quandò & quotiẽs homagiũ faciet.
Item de quibus rebus.
Per quas personas.
Qualiter & per quæ verba.
Item qualiter sacramentum fidelitatis.
Quæ sunt inquirenda & tenenda in sacramento fidelitatis.
Quis effectus homagij.
Qualiter homagiũ dissoluatur & extinguatur. Item casus de Wilhelmo de morisco in hibernia.
Si dominus possit attornare homagium & seruitium tenentis cõtra voluntatem tenentis.
Si dominus captionẽ homagij tenentis sui differat vel recusẽt per malitiam.
Si tenens propria autoritate diuertat se ad alium, relicto domino suo, & faciat ei homagium.
Si dominus medius cùm seruitiũ receperit a tenente suo nõ acquietauerit eum versus superiorem dominum.

¶Caput.36.fo.84.

¶De releuijs dandis
Quid sit rationabile releuium.
Quis teneatur ad releuium.
Quibus teneatur.
Item quotiens.
Item quando.
De quibus rebus. Item quietantia custodiæ & releuij.
Si de sokagijs dari debeat releuiũ, vel quid, et q̃ de sokagio datur redditus duplicatus pro releuio.
Si de feodi firma vel quid.
Nota de herietto.

¶Caput.37.fo.86.

¶De custodia hæredum.
Item de ætate hæredũ & q̃ de feodo militari in socagio potest & debet respondere sicut petere.
De ætate fœminæ.
Si plures sint domini capitales, & vnus tenẽs, ad quẽ pertinet maritagium hæredis.
Quòd maritagiũ pertinet ad antiquiorem feoffatorem.
De hærede Sockmanni sub cuius custodia esse debet.

¶Caput.38.fo.88.

¶De maritagijs hæredum, & ad quẽ pertinere debeat maritagiũ.
Si plures & diuersæ hæreditates sint alicui descendentes tàm ex parte patris quã ex parte matris.
Quando feodum alicuius deliberatur quòd ad dominum pertineat maritagium hæredis.
Cùm plures sint domini capitales, tam ex parte patris quàm ex parte matris.

Cùm autem maritagium petatur, refert quis fuerit in seysina de herede, vtrũ dominus vel extraneꝰ.
Ad quem pertineat maritagiũ de de Sokagio.
Prouiso si quis hæredẽ subtraxerit.

¶Caput.39.fo.91.

¶De donationibus propter nuptias ob causam dotis dotis constitutione, & quid est dos.
Quæ est rationabilis dos.
Quis possit dotem constituere.
Item quando & vbi.
Quot sint species dotis.
Item de qua re.

¶Caput.40.fo.95.

¶Quòd vxor vidua remanere debet in capitali mesuagio per quadraginta dies post mortẽ viri, donec dos sua fuerit ei assignata, et de dotis assignatiõe post mort̃ viri.
Qualiter dos fuerit ei assignanda.
Qualiter aduocatio ecclesiæ transferatur in dotis assignationem & qualiter non, & q̃ aliud est dare ecclesiam et aduocationẽ ecclesiæ.
Quòd dos libera esse debet.

Liber tertius de Actionibus.

¶Cap.1.fo.98.

¶De actionibus & quid sit actio.
Vnde oriatur.

¶Cap.2.fo.99.

¶Quid sit obligatio & qualiter contrahatur.
Quid est stipulatio.
Si fiat stipulatio sub conditione.
Facta stipulatione deducitur.
Item loca.
Quid sit iuditialis stipulatio.
Si res plures in stipulationem deducantur.
Quis non possit stipulari.
Causæ quare inuentæ fuerunt stipulationes & obligationes.
De obligationibus quæ nascuntur quasi ex contractu.
De traditione & iunctura.
Per quas personas acquirit obligat.
Quibus modis tollitur obligatio.
Oriuntur obligationes ex delicto vel quasi.

¶Cap.3.fo.101.

¶De prima diuisione actionum.
Quæ sunt actiones personales.
Quæ sunt actiones in rem de re mobili.
Quæ sunt in rem de re mobili, & quòd oportet opponere precium de re petita.
Quæ sit actio mixta.
Quòd quædam conceptæ sunt in simplum & sic.
De actionibus ciuilibus in rem.
De actionibus ciuilibus in personam qualiter nascuntur.
De possessoria hæreditatis petitione, quæ dici possit assisa nouæ disseysinæ.

¶Cap.4.fo.103.

¶Cui competãt actiones quæ oriuntur ex malefitijs, & contra quem.
Cui actio iniuriarum competit & contra quem.
Cui actio q̃ metus causa, & contra quem.
Cui & contra quem competat interdictum quòd vi aut clam.
Cui & contra quem competat interdictum de Itinere actuq̃ priuato.
De interdicto quorum bonorum.
Alia diuisio actionum si plures competant super vna re & vna fuerit electa.
Si quis se retraxerit ab vna cum fuerit electa.
Actionum tertia diuisio.

¶Cap.5.fo.104.

¶Vbi terminari debent actiones criminales.

¶Cap.6.fo.104.

¶De generibus pœnarum quibus homines afficiuntur propter eorũ iniquitates.

¶Cap.7.fo.105.

¶Vbi terminandæ sunt actiones ciuiles.
De diuersitate iustitiariorum.
Quæ placita immediate placitari & terminari debent in curia domini & rationes quare.

¶Cap.8.fo.106.

¶Vbi & coram quibus personis proponenda sunt actiones et terminandæ.
Quid sit iuditium & in quibus consistit, et quòd iuditium iudicis consistit in tribus.
Quòd quadruplex est munus.
De potestate iudicis.
De diuisione iurisdictionum sacerdotij & regni.

¶Cap.9.fo.107.

¶De regimine iurisdictionis quæ pertinet ad regnum.
De sacramento quod rex facere debet in coronatione.
Ad quod rex creatus sit in ordinaria iurisdictione.

¶Cap.10.fo.107.

¶De iurisdictione delegata quæ ad iustitiarios pertinet.
De differentia iustitiariorum.
De potestate iustitiariorum.
Qualiter & quando finiatur eorum potestas & iurisdictio.

¶Cap.11.fo.108.

¶Qualiter constituendi sunt iustitiarii ad itinerandum de Com̃ in Com̃ generaliter ad omnia placita vel specialia.
De Sacramento quod iustitiarij facient cùm iustitiaria receperint.
Breue vni eorum clausum.
Breue omnibus iustitiarijs simul quod erit eorum warrantus, & publicè legetur in comitatu patẽs.
Breue de eodem omnibus iustitiarijs simul patens.
Breue clausum vic.q̃ venire faciat corã iustitiarijs omnia placita.
Breue de generali summonitione clausum.
Breue cum ipsi iustitiarij fecerint summonitionem nomine proprio et per breue suum.
Item omnibus quatuor iustitiarijs simul vbi constituuntur ad quædam specialia & non ad omnia placita.
Breue clausum vic.q̃ venire faciat assisam.
Si autẽ constituantur quatuor milites iustitiarij ad vnicã assisam capiendam nouæ disseysinæ.
Breue de eodem vic. clausum quod venire faciat assisam.
Si iustitiarius banci solus constituatur q̃ assumat.

Breue

Index.

Breue vic.clauſū de eodem.
Breue ſi de banco traſſeratur aſſiſa vſq; ad cōm ad certos iuſtitiarios.
Breue clauſū de eodē vic.dirigēdū.
Si aſſiſa trāſſeratura quatuor iuſtitiarīs vſquē ad iter iuſtitiariorū extra cōm cùm in cōm incepta fuerit.
Breue de conſuetudinibus iuſtitiariorum ad inquiſitiones faciendas ſuper contentionibus ad quarelam.
Breue vic.clauſum ſuper eodem.

Cap.12.fo.112.

¶ *De modo & ordine proponendi actiones coram iuſtitiarīs & de eorum officio.*
Breue ne quis implacitetur ſine breui & præcepto domini regis.
De ordine actionum.
Quòd prius agēdum eſt ſuper poſſeſſione quàm ſuper proprietate.
De actionibus vi bonorum raptorum.
De ordine actionum in triplici.

TRactatus ſecundus De Corona.

¶Cap.1.fo.115.

¶ *Qualiter procedere debent iuſtitiarij in Itinere ſuo & quo ordine.*
De ſacramento.xij.militum electorum ad dicendū veredictum in placitis coronæ.
Capitula de quibus.xij. reſpondere debent.

¶Cap.2.fo.117.

¶ *Breue de generali ſummonitione in itinere iuſtitiariorum itinerātiū apud Shipwey in cōm Kanc. infra libertatem quinque portuū. Item capitula.*
Breue vic.Norff.& Suff.q̄ ſciri faciat hominibus in Iermewe & Donewiz.

¶Cap.3.fo.118.

¶ *De crimine læſæ maieſtatis & ſuis ſpeciebus.*
De crimine falſi & ſuis ſpeciebus.
De occultatione theſauri inuenti.
Quid eſt Theſaurus.
Quid ſit wreckū et de groſſo piſce, s.Sturgione & balena.
De aſſiſis regni iuratis ſi non obſeruentur.

¶Cap.4.fo.120.

¶ *De crimine homicidij & qualiter diuiditur..*
Quid ſit homicidium.

¶Cap.5.fo.121.

¶ *De officio Coronatorū circa homicidium.*
De inquiſitionibus vbi occiſus fuerit.
De attachiando culpabiles.
Si in campis vel in boſcis.
Si notus vel ignotus.
Si occiſor fugiat.
De ſubmerſis.
Quæ ſunt deodanda.

¶Cap.6.fo.122.

¶ *De officio Coronatoris in Theſauris inuentis.*

¶Cap.7.fo.122.

¶ *De officio Coronatorum in raptu virginum.*

¶Cap.8.fo.122.

¶ *De officio Coronatorum de pace & plagis.*
De officio vic. in appello de pace et plagis amenſurandis.
Si plaga periculoſa ſit , ponantur appellati in priſonam nec ſunt per plegios dimittēdi,ſed videndū in cuius priſona ſunt cuſtodiendi.s. in priſona illius qui habet poteſtatem iudicandi.
De probatore & ſocke & ſacke.
Quòd priſones non debent de terris ſuis diſſeyſiri ſed inde debēt ſuſtentari.
De inquiſitione facienda vtrū appellati ſunt odio & atyu.
Breue de inquiſitione.
Si per inquiſitionem culpabilis inueniatur.
Si non ſit culpabilis dimittatur per plegios.
Aliud breue de eodem.
Si captus infra libertatem et dilata fuerit deliberatio et captor attachiatur q̄ ſit ad reſpondendum quare talem cepit & impriſonauit.

¶Cap.9.fo.123.

¶ *De Clerico impriſonato.*
Cùm in curia Chriſtianitatis defecerit in purgatione,et ſi apoſtata fuerit.
Breue ſi ordinarius nolucrit ei purgationem inducere cum ſit ei liberatus.
De cuſtodia reorū qui ſūt in priſonā mittendi et qui per plegios dimittendi & de carceris fractione.

¶Cap.10.fo.124.

¶ *De criminoſis qui ſtatim fugiūt poſt feloniam , & tunc qualiter ſecta fieri debeat poſt tales , et quorū quidā ſūt in franco plegio et quidā de manupaſtu alicuius.*
Quòd prima nocte dici poterit vncith, ſecunda vero Guſt , tertia nocte hoghene hyme.

¶Cap.11.fo.125.

¶ *Qualiter reus criminoſus ſit requirendus & ſi non veniat qualiter vtlagandus.*
Cùm malefactor fugā ceperit,qualiter interrogandus erit in comitatu,& de comitatu in comitatum,& qui ſequi debeant et poſſunt.
In quibus mulier habet appellum.
Quis vtlagari poſſit & debeat.
Quòd aliquis non poſſit vtlagari qui infra duodecē ānos fuerit,et q̄ fœmina non poteſt vtlagari ſed weyuiari.
Qualiter quis ſequi debeat,et quot comitatus.
De ſecta non ritè facta.
Si ſectā reſumere voluerit,ſine ſecta nō procedatur ad vtlagationē.

¶Cap.12.fo.126.

¶ *De cauſa vtlagationis vera & præſumptiua.*
Si vulneratus curari noluerit cùm poſſit.
Item cauſa præſuptiua.
Si nulla ſubfuit cauſa.
Si cauſa non ſit periculoſa.
Si quis fuerit vtlagatus ob nullā cauſam vel minus rationabilem, ei gratia eſt maior quātum ad inlagationem.
Item poteſt vtlagatio pronunciari nulla , & fiat breue regis ſuper hoc & nulla dici poterit multis rationibus.
Quæ dici poterit nulla et q̄bus rationibus ,quia minus ritè facta.

Item tam ille de fortia quam ille de facto fugerint, & vtlagatur quis tam propter factum quàm propter fortiam & econtrario.
Qualiter et quando pronũtiari debet vtlagaria de facto & quando de fortia, an statim & eodem die diuersa opinio.
Si ille de forcia præsens sit & ille de facto fugerit, vel si vterquè.
Si quis in quarto comitatu velit manucapere non audietur.
Ille de forcia non est interrogandus donec factum conuincatur.
Cùm autem vterq; præsens fuerit & ille de facto conuictus, qualiter sit procedendum contra illum de forcia.

¶Cap.13. fo.128.

Quid vtlagatus forisfaciat per vtlagationem & q; vtlaugh dicitur frendlesman.
Cùm vtlaughe qui scienter talẽ receptauerit.
Si fugerit & se defenderit.
Si non fugerit nec se defenderit.
Quòd sola fuga non inducit.
Forisfacit quæ iuris sunt.
Item forisfacit Actionem.
Item dissoluit donationes, venditiones & omnes contractus & obligationes.
Quòd quædam cattalla sua sunt domini regis.
Si terram liberam habuerit statum capiatur in manum domini regis per vnum annum & vnum diem.
Cùm autem post annum & diem terra non fuerit domino capitali restituta, ad querelam veri domini fiat vic. tali breue.
Facta inquisitione de restituenda terra domino capitali.
Aliud breue de eadem de restituẽda terra.
Si terra data in maritagium cum filia alicuius de hæreditate materna extiterit in manu domini regis per annum & diem per feloniam quam vir ipsius filiæ fecit, breue de restituenda.
Breue si rex alienauerit infra terminum suũ vel balliui sui.
Item aliud breue de eadem materia.
Quòd nũquam reuertetur terra ad dominum capitalem nisi felonia conuicta fuerit.
Si felo ante feloniam conuictam obierit.
Si donationem fecerit ante feloniã conuictam vel post.
Item nõ valebit felonis generatio nec ad hæreditatem paternam vel maternã habendam.
Exemplum de filio senatoris.
Quòd nihil forisfacit quis ãtequàm fuerit conuictus.
Diuersa opinio Martini de Patesbull & Stephani de Segraue de hæreditate mulieris.

Cap.14. fo.131.

¶De inlagatione, qualiter vtlagati post vtlagariã ex causa mittuntur ad pacem.
Breue quòd dominus Rex perdonat fugam & vtlagariam omnibus balliuis dirigendũ a tempore suo.
Aliud quòd Rex perdonat (quantum ad ipsum pertinet) vtlagariam a tempore patris sui.
Item quòd Rex perdonat vtlagariã, quia tẽpore quo appellũ factũ fuit, ipse appellatus in alio, appellatus fuit de eadem roberia.
Si quis falso coram institiariis fuerit indictatus & postea se reddiderit prisonæ domini Regis, & remittit rex vtlagariam.
Si ille qui interfici debuit sanus & viuus redierit.
Breue de eo qui interfici debuit si sanus & viuus reuertatur.
De inlagatione & ad quæ restituatur inlagatus.
Quòd iudicanda erit causa primo ante inlagationem per quam fuit vtlagatus, vt facilius admittatur ad pacem secundum causam vtlagationis.
Si nulla causa sed infortunium sine felonia.
Si nulla omninò causa.
Non restituitur quis nisi tantùm ad pacem.
Quid felo forisfaciat siue vtlagatus.
Item restituuntur legi maxime in criminalibus quòd ipsi alijs respondeant & alij ipsis nõ, in ciuilibus vero ipsi alijs.
Quòd rex remittit eis suam sectam sine præiuditio aliorum.
Quòd oportebit quòd versus ipsum loquatur per verba appelli.
Item si antenatus filius ex pluribus feloniã fecerit in vita patris et fuerit vtlagatus in vita patris.
Cùm vtlagatus captus fuerit non alicui licitum est eum interficere nisi in ipsa captione se defendat.
Quòd aliquando potest dominus Rex de gratia sua vitam concedere restitutis.

Cap.15.fo.134.

¶De homicidio quòd palam & pluribus astantibus perpetratum est, & postea de homicidio quod nullo præsente perpetratum est & quod dicitur murdrum.
Quid sit murdrum.
Quæ causa inuentionis murdrorum.
Quid dicitur murdrum.
Qualiter patria excusatur a murdro.
Si interfector captus fuerit cõ nullum erit murdrum.
Item qualiter debet Englescheria præsentari secundùm consuetudinem diuersorum cõm.

Cap.16. fo.135.

¶Si malefactores fugiunt ad ecclesiam qualiter debeant regnum abiurare si cognoscant latrocinium & feloniam.
De sacramento qualiter debẽt regnum abiurare.
Quòd non debet morari in ecclesia vltra quadraginta dies, si velit, quid tunc agendum sit.
De diuisione exiliorum.

Cap.17.fo.136.

¶De homicidio per infortunium & casuali

Cap.18.fo.136.

¶De illis qui capti sunt quòd non debent spoliari bonis suis sed debent inde sustentari
Breue quòd de bonis suis sustentẽtur

Index.

tur.
Qualiter captus produci debet coram iustic. & quare iustic. examinare debent in duello iniungendo & iuditijs.
Vadiatio duelli & si appellatus victus fuerit vel appellans.
Ne quis extraneum hospitetur nisi de clara die.

Cap. 19. fo. 137.

¶ De quibus loqui debeat appellans.
De appello de morte hominis.
Quòd possunt plures appellari sicut vnus de morte alterius.
Verba appelli de morte fratris vel alterius.
Item appellum de fortia.
Qualiter debent appellati defendere.
Si duellum declinare noluerit per hoc quod transit ætatem.
Si omnes concurrunt qui iungunt appellum, statim vadietur duellum.
Si plures appellauerint vnum sed de diuersis factis, sicut de diuersis plagis.
Si ante duellum percussum omnes appellantes mori contingat.
Si autem appellatus victus fuerit de facto, tunc demum procedatur versus alios de fortia & de præcepto.
Si plures vnum appellauerint de morte alicuius de pluribus plagis.
Si vnus plures appellauerit de diuersis plagis mortalibus.

Cap. 20. fo. 139.

¶ Quod appellatus det vadiũ defendendi & appellans det vadium disrationandi. Item de exceptionibus contra appellum.
Quòd quædam sunt exceptiones quæ generales sũt ad omnia placita, quædam speciales et diuersæ secundum diuersitatem placitorũ & appellorũ.
Prima exceptio et generalis in omni appello de secta, si bene & secundum legem terræ facta sit.
Si de recordo inter iustic. contentio habeatur, tunc quid agendum sit.
Contra appellum poterit excipere appellatus exceptiones contra appellum.

¶ Cap. 21. fo. 140.

¶ De duelli vadiatione, cùm nulla sit exceptio, tunc statim vadietur duellum.
De forma sacramenti.
Facto sacramento ex vtraq; parte committatur defensor duobus militibus.
De sacramento faciendo in campis.
De banco domini regis.
Si appellatus victus fuerit.
Si appellans in campo se retraxerit.
Cùm omnes de facto conuicti fuerint, tunc procedatur contra eos de fortia, et de sacramento ab appello faciendo.
De sacramento faciendo ab appellante.
Si appellans de facto victus fuerit vel se retraxerit, illi de fortia liberantur.
Si primo appellãs de facto mortuus fuerit vel defaltam fecerit, dominus rex potest procedere ex officio.
Itẽ defẽdit, quis ab appello propter mahemium & quia transit ætatem.
Si mulier per vim oppressa.

¶ Cap. 22. fo. 141.

¶ De indictatis per famam patriæ ex suspitione.
Qualiter iustic. debeat examinare.
Quòd omnes a iurata amoueãtur quos appellatus sufficienti habet ratione suspectos.
Quòd villatæ iurabunt per se vel omnes simul erectis manibus.
Verba quæ a iustitiarijs procedenda sunt post sacramẽtum factum.
Generalis obseruãtia in sacramentis coram iustic. faciendis.

¶ Cap. 23. fo. 143.

¶ De appello de pace & plagis factis contra pacem & de verbis appelli & de modo appellandi et defendendi.
et de modo defendendi & disrationandi.
De exceptionibus contra huiusmodi appellum.
Item quid dicetur de eo qui virilia abscidit alicuius.

¶ Cap. 24. fo. 144.

¶ De appello de plagis et mahemio et de modo appellandi & defendendi.
De exceptionibus contra huiusmodi appellum.
Quid dici debeat mahemium.
Quid sit deformitas & non mahemium.

¶ Cap. 25. fo. 145.

¶ De appello de pace et imprisonamento & de verbis appelli & de modo appellandi & defendendi.
De exceptionibus contra huiusmodi appellum.
Qualiter in appello isto agi poterit ciuiliter vel criminaliter cũ adiectione felonia vel non.

¶ Cap. 26. fo. 146.

¶ De actione criminali sic de pace & roberia & de appellis, & de modo appellandi & defendendi.
De appellis de felonia & pace regis & de verbis appelli et defendendi & responsione appellati.

¶ Cap. 27. fo. 146.

¶ De appello de iniqua combustione & roberia modo appellandi & defendendi.

¶ Cap. 28. fo. 146.

¶ De appellis de raptu virginum.
De verbis appelli mulieris querentis de raptu & defensione appellati.
De exceptione contra appellum.
Si appellatus per patriã fuerit cõuictus quæ pœna sequatur.
De appellatis de fortia.

¶ Cap. 29. fo. 148.

¶ In quibus mulier habet appellũ
De appello de morte viri sui.

¶ Cap. 30. fo. 148.

¶ De appellatis attachiandis.
Breue de attachiando.
Aliud breue ad idem de eadem.
Breue de faciendo venire appellum coram iustic.

Aliud

Index.

Alind breue ad idem de eodem, & nisi inueniatur, quòd vlagetur & interrogetur de cõm in cõm.
Breue q̃ tradatur per ballium.
Breue de sumonendo appellum corã domino rege.
Breue si appellũ factum fuerit immediate coram rege.
Breue vic. de faciendo recordum in cõm coram custodibus.
Alind breue de eodẽ vic.

¶Cap.31.fo.150.

¶Si quis fecerit felonĩã de seipso.

¶Cap.32. 150.

¶De actione furti & quid sit furtum.
Quot species furti.
De appello de latrocinio.
Si defendat, vadietur duellum.
Si appellatus patriam elegerit.
Breue de faciendo venire warrantum per auxilium.
Si warrãtũ vocauerit per auxilium curiæ breue de venire faciẽdo warrantum.
Si furtum in manu alicuius inueniatur.
Si vxor teneatur ex furto viri.
Si vxor cum viro conuicta fuerit.
Si ciuiliter prægnans fuerit damnanda.

¶Cap.33. fo.152.

¶De furto manifesto & probatore cognoscente.
Breue quòd rex dat iustic. potestatem concedendi probatori vitã & membra.
Quòd vic. attachiet eos quos probator appellauerit.
De capiendo appellatum per probatorem qui se cognoscit esse latronem.

¶Cap.34.fo.152.

¶Cùm præsens fuerit appellatus qualiter probator proponere debet intentionem & appellum suum, & de modo defendendi.
Quòd appellatus primò iuret per verba negatiua et postea iuret appellans per verba affirmatiua.
Si autem defensionem non susceperit in propria persona sed excipiat & iudicium petat, si contra talem cognoscentem se esse latronem.
Si probator fecerit quod promisit teneatur ei conuentio & sic an fine abiuret regnum.
Si Comitatus vel curia alicuius petentis appellũ tenuerit de probatore, veniat recordum ad curiam Regis per hoc breue.
Item breue vic. q̃ probatorem habeat corã rege et omnes quos ipse appellauerit de societate, quia plures forte propter appellum probatoris se subtrahunt.
Si autem appellati venerint et finem fecerint q̃ redire possunt & esse sub plegijs.
Vbi quis appellatus per patriam fuerit deliberatus q̃ habeat catalla sua.
Breue de replegiando aliquem quẽ talis cepit & captum detinet.

¶Cap.35.fo.154.

¶Quòd nemo potest curiam suam habere de probatore vel latrone cognoscente. Item quæ placita pertineant ad curiam & quæ ad comitatũ et de libertatibus singulorum.

¶Cap.36. fo.155

¶De minoribus & leuioribus criminibus quæ ciuiliter intentãtur.
Qualiter quis patiẽ iniuriã propter suos.
In quibus casibus serui habẽt personam standi in iudicio cõtra dominos suos.
Quòd atrox iniuria estimat multis modis.

¶Cap.37.fo.155.

¶De vetito namij.
Si vero captio fuerit iusta.
Si querens queratur de vtraquè s. captione & detentione.
Si dominus post legem vadiatã defaltam fecerit.
Quòd non potest quis aliquid dedicere de recordo aduersarij.
De officio vicecomitis.
Breue de attachiando quare cepit auceria & fugauit extra comitatum.
Cùm vicec. vel seruiens Regis visũ habuerit de auerijs captis sine ĩpedimento.
De responsione captoris quòd iustè, quia in damnũ suo.
Si lex vadiatur ex vtraquè parte ita quòd querẽs dicat quòd iustè.
Item si captor dicat quòd iuste.
Si seruiens alicuius ceperit auceria alicuius in absentia domini sui.
Cùm auceria alicuius semel fuerint per iuditium deliberata & iterum capta, breue quòd deliberentur.

Liber quartus de assisis nouæ disseysinæ.

¶Cap.1. fo.159.

¶De diuisione possessionũ.

¶Cap.2.fo.160.

¶De possessione quæ nuda est vel dicitur.
De terra quæ reuerti debet vt eschaeta tanquã ad capitalem dñm pluribus rationibus.
Si quis se ĩtruserit in terram aliquam & quæ reuerti debet.
Item quo waranto se intrusit.
Breue de intrusione.
Item quære se intrusit.
Si quis post mortẽ vxoris sua se tenuerit in possessione.
Breue de attachiando.
Item adhuc de intrusione.
Item si duobus facta fuerit donatio & de intrusione.

¶Cap.3.fo.161.

¶Qualiter amissa possessio per vim iniuriosam per assisam nouæ disseysinæ restituatur & de qualitate disseysinæ.

¶Cap.4.fo.162.

¶De violenta disseysina. i. de simplici violentia & sine armis.
Item de vi & vi amata, & quid est vis.
Quòd pluribus modis dicitur vis.
Quæ dicuntur arma.

¶Cap.5.fo.162.

¶De primo remedio post disseysinã & vbi incontinẽti licet reyecre & quomodo & quando.

¶Cap.6.fo.164.

¶Quôd oportet de necessitate ad superiorem recurrere vbi non poterit disseysitus per se disseysitorem suum

Index.

ſuum incontinenti reuocare & fiat ei ibi breue de noua diſſeyſina.
In quibus locum habet huiuſmodi aſſiſa.
De triplici effectu huiuſmodi aſſiſæ.

¶Cap.7.fo.165.

¶Cui competit aſſiſa.
Si facta fuerit donatio viro et vxori ſimul qui habent quaſi ius vnum vel alijs duobus ſimul in cõmuni.

¶Cap.8.fo.166.

¶Si fiat diſſeyſina pluribus in re communi.

¶Cap.9.fo.167.

¶De eo qui eſt in poſſeſſione nomine alieno & cui non competit aſſiſa.

¶Cap.10.fo.170.

¶Contra quem non competit aſſiſa et quibus modis quis incidat in aſſiſam.

¶Cap.11.fo.172.

¶Contra quem non competit aſſiſa.
Si quis nomine domini ſui fecerit diſſeyſinam.

¶Cap.12.fo.174.

¶Cui fieri debet querela.

¶Cap.13.fo.175.

¶Quando fieri debeat querela.

¶Cap.14.fo.175.

¶Si res diſſeyſita poſt diſſeyſinam ad alium trãſferatur per diſſeyſitorem vnũ vel plures.

¶Cap.15.fo.177.

¶Si res diſſeyſita ad alium tranſferatur poſt diſſeyſinam per diſſeyſitorem vnũ vel plures.

Cap.16.fo.179.

¶Audita querela rex mittat breue ſuum vic.de modo impetrationis breuis noue diſſeyſinæ.
Forma brevis de noua diſſeyſina.
De officio vic. cùm acceperit breue.
De viſu faciendo.
De quibus rebus, & qualiter fieri debet viſus.
Si de redditu proueniente de camera.
Si de recordo.
Quòd multiplex poteſt eſſe diuiſa inter vicinos.
De viſu faciendo.
De ſummonitione facienda diſſeyſitoribus attachiatis.

Cap.17.fo.182.

¶Si diſſeyſitor cùm attachiatus fuerit debeat habere rationabilẽ ſummonitionẽ, & de modo recedendi ſiue retrahendi ſe de placito.
Caſus de Priore de Kynelworth & waltero de Inſula.

Cap.18.fo.183.

¶De interrogationibus faciendis cùm partes comparuerint in iudicio & de offitio iuſtic.in huiuſmodi placito.
Item de interrogationibus faciendis.

Cap.19.fo.184.

¶Factis interrogationibus a iuſtic.a querente, inquirendum erit a tenente ſi aliquid ſciat dicere quare aſſiſa debeat remanere, & de captione aſſiſæ.
Exceptio contra iuratores.
De forma ſacramenti in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ.
Si iuratores ſunt ſibi inuicem cõtrarij.
De veredicto iuratorum.
Quòd ſacramentum habet in ſe tres comites.
Quæ debent reſtitui diſſeyſito.
De pœna diſſeyſitoris multiplici.
Qualiter iuſtic. inquirere debent de damnis.

Cap.20.fo.187.

¶De exceptionibus. Exceptio contra breue ſiue contra iuriſdictionem.
Quæ exigantur ad hoc ꝙ procedat aſſiſa.
De exceptionibus contra breue.
Quòd error multiplex eſt.
De errore circa perſonam ſiue circa corpus ſiue circa officium.
De errore circa nomen & dignitatem.
De errore circa ipſam rem.
De errore circa cauſam.
De errore circa locum.
Exceptio ſi breue fuerit deperditũ.
Quando tenens debet breue in perſona ſucceſſoris quod impetratum eſt verſus prædeceſſorem.

¶Cap.21.fo.190.

¶Exceptio contra perſonã querentis, & inprimis de ſtatu.
Si ſeruitus obiciatur.
De exceptione & de ſtatu querentis.s. de villenagio.
Cui competit exceptio villenagij.

¶Cap.22.fo.194.

¶De quibuſdam caſibus ſpecialibus tangentibus materiam præcedentem.

¶Cap.23.fo.195.

¶Quis iniuſte poſſidet & quis nõ.
Exceptio de hoc quod dicit in breui, iniuſte diſſeyſiuit.
De exceptione villenagij cùm ſerꝰ fuerit diſſeyſitus.
Qui exceptionem villenagij oppoſuerit, ſtatim habeat probationẽ.
Si fiat exceptio villenagij libero homini qui tenet in villenagio per villanas conſuetudines.

¶Cap.24.fo.202.

¶De exceptione ratione adiuncti vt ſi libera nupſerit villano.
Forma breuis vbi vir nunquã fuit in ſeyſina ſed vxor, cum ipſa petere non poſſet per ſe ſine viro.
De exceptionibus contra querentẽ & contra aſſiſam.

¶Cap.25.fo.203.

¶De exceptione quæ competit cõtra querentem ex perſona tenẽtis.

¶Cap.26.fo.204.

¶Quis dici debeat prĩcipalis diſſeyſitor quis ſecundarius.

¶Cap.27.fo.205.

¶Exceptio cõtra aſſiſam ſi iniuſte & ſine iuditio. Exceptio cõtra hoc ꝙ dicit diſſeyſiuit.

¶Cap.28.fo.207.

¶De hoc quod dicit de libero teñto & exceptio contra.
De diuiſione teñtorũ.
Item de communi tenemento.
Item de paſtura.
Item aliud villenagium quod ſic diuiditur.
De exceptionibus de hoc quod dicit de libero tenemento.
Quod patientia per lõgum tempus

habita trahitur ad consensum.

Cap.29.fo.210.

¶Si disseysitus post longum intervallum autoritate propria seysinam suam sine inditio sibi vsurpauerit.

¶Cap.30.fo.210.

¶De transgressionibus & vbi assisa cadit in transgressionem per iuratum terminatam & non in modū assisæ.

¶Cap.31.fo.210

¶Quòd exceptio datur tenenti si erratū fuerit nomine villæ.

Quòd assisa cadet in pambulationem.

Quòd cadit assisa omninò propter incertitudinem iuratorum.

¶Cap.32.fo.212.

¶Quòd exceptio datur tenenti ex termino, quia dicitur post talem terminum.

Si hallimus sine domino respõdeat qualem habet potestatem et quid possit & quid non.

Cap.33.fo.213.

¶De ijs quæ impediunt restituc. ad tẽpus vel imperpetuum.

Si aliquis incidat in assisam causa successionis.

Si donatio cadat in assisam.

Si cõuentio vel pactū cadat in assisam vel modū donationis.

Quæ impediant restitutionem.

¶Cap.34.fo.215.

¶Sunt quædã exceptiones quæ sũt quasi extra seysinã & non tãgũt sed perimũt breue quãdoq; et quãdoq; differunt assisam.

De exceptionib⁹ dilatorijs quæ sũt contra assisam.

Qualiter & quibus modis cadit assisa in iuratam.

Si ille qui tenuerit per legem Angliæ dicat se esse disseysitum.

Quòd assisa competit prima facie & ab initio donec constiterit quo animo quis quid fecerit, quia si de animo cõstiterit statim aut assisa vel transgressio per cõfessionẽ eius qui conuenitur.

Item vertitur assisa quandoquè in iuratã propter transgressionẽ districtionis, fieri enim poterit disseysina sub colore districtionis.

Qualiter fieri potest disseysina sub specie districtionis.

Item cadit in assisã bastardia.

¶Cap.35.fo.218.

¶De remedio quæ cõpetit hæredib⁹ disseysitorum. Cùm antẽ disseysitor moriatur vel disseysit⁹ vel vterq; consulitur hæredibus eorum per breue de ingressu, quia cadit assisa omninò ad pœnã et ad restitutionẽ simul vel tantũ ad restitutionẽ secũdũ quod assisa incepta fuerit cum defuncto vel non.

Breue de ingressu formatũ de modo procedendi in hmi placito.

¶Cap.36.fo.220.

¶Si firmarius infra terminũ suum ejectus fuerit.

Breue ad recuperandam firmam.

¶Cap.37.fo.220.

¶De assisa si quis sine inditio fuerit disseysitus, de ijs quæ sunt de pertinentijs liberi tenementi sicut de iurib⁹, vt si sint seruitutes quæ pertinent ex alieno fundo ad fundum vicini sicut pastus pecorum, scilicet communia pasturæ.

Si quis non possit vti propter vim cõpetit assisa nouæ disseysinæ duo fundi.

¶Cap.38.fo.222.

¶De communia pasturæ & quib⁹ modis acquiritur cõmunia pasturæ.

Quòd cõmunia dici poterit multis modis.

Qualiter amittitur cõmunia pasturæ cum semel fuerit acquisita.

De impetratione breuis de cõmunia pasturæ cùm quis fuerit disseysitus.

De officio vicecomitis.

Forma breuis de cõmunia pasturæ.

De intentione querẽtis proponẽda.

De exceptionibus contra querentẽ.

De exceptionibus contra assisã secundum articulos breuis.

De exceptionibus contra assisam.

Contra exceptionem replicatio.

Quòd sub nomine herbagij, nõ cõtinetur glans.

Quæ cõtinẽtur sub nomine glãdis.

Qualiter dissoluitur mutuus consensus per contrariam voluntatẽ & dissensum.

Quòd constitutio seruitutis potest restringi & mutari.

De constitutione de Merton per W. de Ralegh tunc iustic.

Breue de constitutione de Merton secundum quod tunc puisum fuit per W. de Ralegh iustic.

¶Cap.39.fo.239.

De amensuratione.

Breue quare quis suponerauit vicecomiti exequendam.

De officio vicecomitis in breui de amensuratione.

Coram iustic. breue de eodem.

¶Cap.40.fo.230.

De placito quo iure.

Breue quo iure quis exigit cõmuniam pasturæ.

Cap.41.fo.231.

¶De cõmunia habẽdi rationabile estoueriũ ĩ fũdo alien in boscis et bruerijs & alijs in vastis alicuj⁹.

Cap.42.fo.231.

¶De aquæ ductu.

¶Cap.43.fo.231.

¶De nocumentis iniurioſis.

De nocumentis iniurioſis de seruitutibus.

¶Cap.44.fo.232.

¶De nocumentis iniurioſis et pertinentijs pertinentiarum.

¶Cap.45.fo.232.

¶Quòd ea quæ iniustè leuatæ sunt ad nocumentum statim demolliri possunt & recenter.

Breue de hujusmodi.

Forma breuis de iustitiãdo aliquẽ q̃ permittat alium habere viam.

De cõmunia pasturæ & pischaria & de offic. vic.

Breue si rex voluerit q̃ hmi nocumẽta ĩminentur corã iustic. suis quibuscunq;.

De visu faciendo.

De responsione & exceptionibus illius de quo queritur secundum articulos breuis.

Qualiter amoueri debet nocumẽtũ

De aqua diuersa.

De stagno leuato.

¶Cap.46.

Index.

¶Cap.46.fo.235.

¶Si mercatum aliquod leuatum sit ad nocumentum vicini mercati.

¶Cap.47.fo.235.

¶Breue de ingressu post dissey sinã factam de seruitutibus & eorum pertinentijs si vna partium moriatur vel pars vtraquè.

¶Cap.48.fo.236.

¶Breue si infra summonitionem itineris iustitiariorum contingat dissey sinã fieri qualẽcunquè.

¶Cap.49.fo.236.

¶Quòd nõ debet fieri dissey sina sup dissey sinã nec assisa super assisam nec iurata super iuratã nec cõuictio super conuictionem.

¶Cap.50.fo.237.

¶Si contingat aliqua ratione assisã nouæ dissey sinæ capi extra cõtũc breue de seysina habenda.

TRactatus secundus De Assisa vltimæ præsentationis.

¶Cap.1.fo.238.

¶Cui competat huiusmodi assisa.

Breue de assisa vltimæ p̃sẽtationis.

De modo ꝓcedendi in hmi placito.

Si deforcians vel impediẽs ad primũ diẽ s̃umonitionis non venerit qualiter sit resũmonendus.

Breue q̃ vic. venire faciat iuratã.

De essonijs & resummonitionibus et huiusmodi placitis.

De sacramento iuratorũ in assisa vltimæ præsentationis.

De veredicto iuratorum.

¶Cap.2.fo.240.

¶Cùm vtraq; pars cõparuerit in iudic. ꝓponat querens intentionẽ suam.

¶Cap.3.fo.240.

¶De responsione & exceptionibus de forma contra querentẽ secundũ articulos breuis.

¶Cap.4.fo.242.

¶De exceptionibus contra assisã.

Si charta proferatur oportet quod probetur p̃ testes in charta nomĩnatos.

Itẽ de aduocatione ecclesiæ nostræ.

De diuersis vsibus super hmi materia de vltima præsentatione.

Breue episcopo postquã recuperauerit p̃ assisã vltimæ præsẽtationis.

¶Cap.5.fo.245.

¶Si mulier præsentauerit ratione dotis suæ.

De aduocatione data per eum qui tenet per legem Angliæ.

De aduocatione data vel alienata antequã donator fuerit in possessione præsentandi.

¶Cap.6.fo.246.

¶Cũ quis s̃umoneatur quare impedit.

Breue quare impedit.

Quid est impedire.

Differentia inter quare impedit & quare non permittit.

Breue quare non permittit.

Breue si impediẽs fuerit ĩfra ætatẽ.

¶Cap.7.fo.248.

¶Forma breuium post seysinã recuperatam.

Breue episcopo vel ordinario dirigẽdũ cũ quis seysinã recuperauerit p̃ assisã vltimæ præsẽtationis.

Breue quod episcop⁹ admittat clericum non obstante reclamatione sed per iudicium.

Vbi sunt participes in p̃sentatione.

Breue de quatuor sororibus quarũ duæ habent virũ & duæ non.

Breue si concordia fiat.

Breue si p̃ iudiciũ ratione firmæ.

Breue de admittẽdo clerico vbi partes consentiunt in clericũ propter minorem qui nõ potest ad chartas respondere.

Alia forma de eodem.

De clerico admittẽdo vbi quis præsentatur de cõmuni assensu pluriũ qui sunt plenæ ætatis.

Breue vbi vnus remittit ius suum alteri ex quatuor participibus & duo consentiunt in eundem.

Cùm quis præsentauerit ad ecclesiã ãtequam recuperauerit maneriũ, ad quod pertinet aduocatio.

Si episcopus non admiserit clericũ ad mandatum regis.

De prohibitione facienda iudicib⁹ si cleric⁹ aliũ clericũ ĩplacitauerit.

¶Cap.8.fo.250.

¶Prohibitio si clericus ab eo ĩplacitat⁹ qui amisit implacitaue rit clericum eius qui per iudiciũ recuperauerit.

De phibitione dum quis fuerit infra ætatem.

Cùm quis per assisã recuperauerit & postea cum fuerit implacitat⁹ per breue de recto incipiat ecclesia vacare.

¶Cap.9.fo.251.

¶Breue de s̃ummonendo episcopum qui ad mandatum domini regis clericum admittere recusauit.

Si pluries mandatum fuerit officialibus.

Si episcopus fecerit defaltam.

Cùm episcopus comparuerit.

TRactatus tertius de Assisa mortis anteceſſoris.

¶Cap.1.fo.252.

¶De prima seysina post mortẽ anteceſſoris.

Si dominus capitalis vacuam inuenerit seysinam.

Cap.2.fo.253.

¶De impetratione breuis.

Breue assisæ mortis anteceſſoris.

Aliud breue de eodem qui est infra ætatem.

Breue quod mixtam habet naturã cum morte anteceſſoris & cũ consanguinitate. Quòd diuersa sunt breuia de eodem.

¶Cap.3.fo.254.

¶Qualiter procedendum est post impetrationem breuis & de essonijs.

De resũmonitione .s. q̃ fuit in comitatu vel extra.

Breue de resummonitione si assisa capienda fuerit extra comitatũ.

¶Cap.4.fo.255.

¶Qualiter petens debet fundare intentionem suã partibus cõparentibus.

Si iuratores sint absentes, breue de habendo corpora eorum.

Si capta fuerit assisa per defaltam vel si statim tenens se ponat in assisã sine alia exceptione.

¶Cap.5.fo.256.

¶De seysina facta petenti p̃ iudic.

Index.

Breue de seysina facienda post captionem assisæ.
Breue si querẽs queratur quòd seysinam suam habere non possit.
Breue de seysina vbi tenens gratis recognouit.
Si iustitiarij ꝓpria autoritate scribant vic. ex parte domini regis.
Breuia de seysina per concordiam.
De extensione facienda si forte alia terra assignanda fuerit in escãbium.

¶Cap.6.fo. 257.

¶De exceptionibus et responsionibus cõtra assisã quare debeat remanere.
Si breue originale non fuerit exhibitũ quia forte deperditũ quid sit agendum.

¶Cap.7. fo.257.

¶Si tenens warrantum vocauerit in assisa mortis anteces ſoris.
Si warrantus infra ætatem fuerit quid sit agendum.
Breue de summonendo warrantum.
Breue de summonendo warrantum cùm vocatus manens sit extra comitatũ interlaqueatum.
De essonijs post vocationẽ waranti.
Si warrantus defaltam fecerit, capiatur de terra sua.
Breue dũ fuerit in seysina.
Aliud breue de eodem dum fuerit in seysina.
Breue de summonendo warrantum ad warrantizandũ cũ assisa capta fuerit ꝓ defaltam waranti.
Si warrantus defaltã non fecerit.
Si assisa tangat regem & dicat tenens ꝙ sine rege respondere nõ potest, capiatur nihilominus assisa sed ponatur iudicium in respectũ quousq; dñs rex inde præcepit voluntatem suam.

¶Cap.8.fo.261.

¶De exceptionibus proponẽdis cõtra assisam mortis anteces ſoris.
De morte quarũ personarum capi debet assisa.

¶Cap.9.fo.261.

¶Qualiter petens ꝓbare debet suã intentionem.
De seysina die quo obijt.
De vltima seysina.
Si quis donationem fecerit ad vitã suam alicui tantum sine hærede vel alicui & hæredibus suis.
Quid sit dominicum.
Quid sit feodum.
Die quo obijt.
Qualiter accipitur dies.
Si de vsu seysinæ in assisa queratur, de hoc non est curandum.
De termino.
De qualitate hæredum.
De hoc quod dicitur in breui summoneas &c. tales qui tenent &c.

¶Cap.10.fo.266.

¶De responsione tenẽtis ad articulos breuis.
Ad hoc quod dicitur in breui si talis anteces ſor &c. & quòd non iaceat exceptio.

¶Cap.11.fo.267.

¶Si talis anteces ſor cui competit assisa mortis anteces ſoris.

¶Cap.12.fo.268.

¶De exceptionibus contra articulos breuis.
Dicitur (de tanta terra) vt si error fuerit in impetratione exceptio propter errorem.
Item die quo obijt.
Casus Roberti de Suche.
Propinquior hæres & alius adeo propinquus.
Exceptio super id quod dicitur talis tenet.

¶Cap.13.fo.270.

¶Exceptio si petens remisit vel cõfirmauit postquàm ius ad eum descendit.
Exceptio vbi non iacet assisa mortis anteces ſoris.
Vbi nõ iacet assisa mortis ãteces ſ.
Vbi cadit assisa.
Si felonia obiecta fuerit.
Si duo petant per assisam versus vnum.
Qualis seysina habita tollit assisã.

¶Cap.14.fo.274.

¶Exceptio si contra minorem qui est infra ætatẽ petatur per assisã mortis a maiore qui est plenæ ætatis.
Si minor contra minorem.
Si minor contra maiorem.
Si minor petat contra minorem ꝙ distinguendum de seysina mortui tenentis.

¶Cap. 15.fo.275.

¶Si plures sint petentes & plures tenentes in assisa mortis anteces ſoris.

¶Cap.16.fo.276.

¶De exceptionib' extraneis vt de exceptione feloniæ.
De diuersis casibus.
Quod si antenatus fuerit in partibus transmarinis & iuratores dubitauerint vtrum mortuus vel viuus fuerit fiat minori seysina sub conditione.

¶Cap.17.fo.277.

¶Quando assisa mortis anteces ſoris vertitur in iuratam & tenet breue assisæ & cadit causa donationis in assisam.
Si bastardia cadat in assisam.
Quæstio de custodia vtrum tenementum de quo assisa arramatur teneatur in socagio vel per seruicium militare.
Exceptio venditionis.

¶Cap.18.fo.278.

¶Inter quas personas nõ iacet assisa mortis anteces ſoris.
Casus quòd soror de eodem patre & eadem matre præfertur masculo de diuerso patre de perquisito.

Cap.19.fo.280.

¶De exceptione bastardiæ in assisa mortis anteces ſoris.
De inquisitione bastardiæ in talĩ assisa.

TRactatus quartus de consanguinitate.

¶Cap.1.fo.281.

¶Breue de consanguinitate.

¶Cap.2.fo.281.

¶De intentione petentis & respõsione tenentis.
Responsio ad tale breue.
De exceptione paritatis quæ est in personas descendentes de eodẽ stipite.

Quid

Index.

Quid iuris si postnatus et propinquus petat versus remotum sicut versus tertium fratrem.
Quid iuris si warant' vocetur frat' viz postnatus et warãtizauerit.

¶Cap.3.fo.283.

¶De exceptionibus contra breue.

¶Cap.4.fo.283.

¶An breue de consanguinitate verti possit in breue de recto.

¶Cap.5.fo.284.

¶Breue de seysina anteces'oris qui obyt de cõmunia pastura seysitus.
Forma breuis vbi quis moritur seysitus de communia pasturæ si seysina deforcietur hæredi et de consanguinitate.
Forma breuis de recto.

¶Cap.6.fo.284.

¶De breui Quo waranto.

¶Cap.7.fo.285.

¶Si damna veniant in iuditium in assisa mortis anteces'oris.

TRactatus quint' de assisa vtrum.

¶Cap.1.fo.285.

¶Vtrũ sit libera eleemosina.

¶Cap.2.fo.286.

¶De modo procedẽdi et respõdẽdi.
Vbi iacet hec assisa vbi non.
Qualiter proceditur ad assisam.
Alia forma in modum Iuratæ.

¶Cap.3.fo.287.

¶De remedijs quæ cõpetunt personæ sicut laico.
Si tñtũ possit accidere vt eschaeta.
Breue q terra reddatur rectori vt eschaeta.

¶Cap.4.fo.288.

¶De conuictione siue attincta iuratorum qui male iurauerint.
Quando locus est conuictioni & quando non.
Ad quem pertinet capere cõuictionem & certificationem.
Breue ad summonendum. xxiij.
Aliud breue de ass. mor. ãteces'oris.
Breue de ass. vltimæ præsentatiõis.
Qualiter accipi debet conuictio.
De sacramento. xxiij.

¶Cap.5.fo.292.

¶Quæ sit pœna conuictorum.
Qualiter excusantur.
Breue si cum. xxiij. acquietauerit xij. de periurio dicãt dissesyti q plenè non habent seysinam suam.
Breue cum. xij. emendauerint.

¶Cap.6.fo.293.

¶De remedijs et exceptionibus per quas differtur conuictio.
De remedio per certificationem.
Breue si. xij. summonendi sunt ad certificandum & similiter de assisis quibuscunque.

¶Cap.7.fo.294.

¶Breue de nouo formatum si post conuictionem arramatam cõtingat mori aliquem inter quos assisa capta fuit.
Aliud de assisa mortis anteces'oris ad conuincendum. xij.

¶Cap.8.fo.294.

¶Quòd non est assisa capiẽda super assisam nec conuictio super conuictionem.
Vbi capi debet assisa super assisã et vbi nõ et vbi in ass. no. diss.
Vbi in assisa mortis anteces'oris.
Vbi in ass. vltimæ præsentationis.
Vbi in assisa vtrum.
Quòd nõ capit' cõuictio super conuictionem.

TRactatus sextus de actione dotis.

¶Cap.1.fo.296.

¶Vbi actio dotis potest terminari.
Breue de dote rationabiliũ cõstituẽ.

¶Cap.2.&3.fo.296.

¶Qualiter mulier proponere debet intentionem.
De visu petendo.
De vocatione waranti.

¶Cap.4.fo.297.

¶De exceptionib' generalibus cõtra breue si warant' nõ habuerit.

¶Cap.5.fo.297.

¶Quòd mulieri petẽti dotẽ nõ tenet' quis respõdere sine warãto de dote sua, nõ magis quã ipsa mulier debet respõdere sine warr. suo.
Si warãt fuer. ad fidẽ regis Frãcię.
Breue ad producendũ hæredem ad warantum de dote.
Si alijũ produxerit quàm verum.
De duab' mulieribus contendentibus de dote.

¶Cap.6.fo.299.

¶Cũ ꝓposita fuerit intẽtio mulieris aut tenens statum restituat & ostendat quòd dotem habere non debeat vel warantum vocet.
Si warantus vocatus non venerit, cape per tale breue.
Quòd vxor recuperabit super tenẽt vel super hæredẽ secundũ q fuerit dotata noĩãt vel nõ noĩãt.
Quòd nõ remanet actio mulieri de dote propter minorẽ ætatẽ warãti.
Breue de disseysina facienda mulieri cùm recuperauerit dotem.
Breue si de tertia pte dotis non nominata recuperauerit et inde feoffatus teneat in pace et hæres faciat dotem mulieri petenti.
Breue vbi mulier recuperauit dotẽ suã vt de dote nominata super hæredẽ, q ipsa recuperat et hæres faciat escãbiũ feoffato ad valent'.
Ratio quare mulier recuperat dotẽ nominatã si alienata fuerit et de dote non nominata nisi excãbiũ.
Item expectatur quãdoquè ætas in petitione dotis speciali ratione.
Cũ autẽ mulier recuperat seysinã suam siue de dote nominata siue non nominata & versus eum qui warantizat et warantus non habeat terrã in comitatu illo in quo petitur vnde possit warantizare sed in alio comitatu, vbi terram habuerit fiat tale breue.
Breue vbi mulier recuperat seysinam suam de dote nominata,
De modo assignandi dotem,
Quòd finis factus in curia domini regis nõ aufert dotẽ nominatã,

¶Cap.7.fo.301.

Exceptiões cõtra mulier. petent' dot'

¶Cap.8.fo.302.

¶Exceptio q nunquam fuit disponsata tali viro.
De exceptione cõtra matrimoniũ.
Breue de mittendo inquisitionẽ ad curiam christianitatis.
De officio ordinarij.
Facta pbatione in curia christianitatis & inquisitione, breue per quod summoneatur pars.
Breue de seysina facienda mulieri si inquisitio fecerit pro ea.

Index.

Si ſummonit' nõ venerit nec ſe eſſoniauerit.
Si probatur in curia chriſtianitatis & dum mulier ſit in veniendo verſus curiam moriatur tenens.

¶Cap.9.fo.303.

¶Si dicat vbicunq; fuerit deſpõſata nunquam fuit ei dos conſtituta vel q̃ non ad oſtium eccleſiæ. Item vbi conceditur matrimoniũ et excipitur contra dotem.
Item dicere poteſt q̃ aliter dotata fuit vt ſi dicit q̃ nõ nominatim, reſponderi poterit de tertia parte vel huiuſmodi.
Quòd inquiratur per patriam vbi ſecta defecerit et alia probatio.

¶Cap.10.fo.305.

¶Si de modo conſtitutionis dotis proferat inſtrumẽt in re aliena.
De cuius aſſenſu ſit talis cõſtitutio dotis.
Si de conſenſu patris vel matris vel alterius amici dotata fuit.
De exceptione contra mulierem ſic dotatam.
Inquirendum ſi dotata fuit per aſſenſum.

¶Cap.11.fo.305.

¶Quòd competit exceptio hæredi ex pluralitate mulierum dotem petentium.
Quòd mulieri petenti dotem obiectũ fuit q̃ alia mulier ratione eiuſdẽ viri habuit dotem & q̃ duabus mulieribus non fuit concedenda.
Breue ad hoc.s. duabus mulierib'.
Conſulti fuerũt iuſtic. qualiter procedendum eſſet in tali inquiſitione facienda.

¶Cap.12.fo.307.

¶Exceptio contra mulierem ſi aliquando contra mulierem petentem dotẽ fuerit ſententiatũ cauſa matrimonij.
Competit exceptio contra mulierem ex taciturnitate.
Si duæ mulieres dotem petant non multum refert de prioritate.
De duabus mulieribus dotem petentibus ratione vnius viri, quæ illarum in poſſeſſione fuerit tempore mortis obtinebit.

¶Cap.13.fo.308.

¶Item cõpetit exceptio ex eo quod dicit mulier petit, reſponderi poterit q̃ petitio nulla eſt, quia vir ſuus dic quo eam deſponſauit nec poſtea aliquid iuris habuit ĩ terra illa per quod dotare poſſet.
Cùm contra mulierem proponatur exceptio de conſuetudine ciuitatis vel burgi, tunc fiat breue balliuis ciuitatis.
Si ſummonitus ad reſpondendum in placito dotis excipiat q̃ nihil teneat vel niſi ad terminũ vel in villenagiũ, vocetur warantus.
Exceptio contra mulierem ſi petat medietatem de feodo militari & quòd non niſi de tertia.
Exceptio quòd vir ſuus nunquam fuit inde feoffatus quòd inde eam poßit dotare.
Breue ad hoc q̃ inde nunquam fuit ſeyſitus q̃ &c.
Exceptio ſi tenuit in villenagio, vel hoc fuit ius alterius vxoris, vel niſi ad terminum annorũ vel ad vitam vel huiuſmodi.
Quòd poteſt cognoſcere q̃ ſeyſitus fuit vt de feodo ſed antequã illã deſpõſaret, illã dederat ita &c.
Ad hoc reſponſio & replicatio.
Replicatio vxoris ſi ex dolo vel negligẽtia viri ſeyſitus amitteret, vt vxorem defraudaret de dote habenda poſt mortem.
Si vir alienauerit terram ſuã antequam deſponſaret.
Exceptio cõtra mulierẽ q̃ vir ſuus feloniam fecerit.
Reſponſio mulieris.
Si filius alicui' & hæres ante dotis aſſignationẽ feloniam fecerit.
Contra mulierẽ vnde nihil habet.
De replicatione mulieris.
Si terra de qua dotẽ petit cõmiſſa fuit ad firmam et ad terminum.
Si dos quæ petit ĩ cõfinio duor. cõm de quæ faciẽda fuerit inquiſitio.

¶Cap.14.fo.312.

De ſeyſina facienda mulieri ſi non ſit quod opponi poßit quare dotẽ non habeat.
Si dos ei recognita fuerit et reddita in curia.

¶Cap.15.fo.313.

Qualiter mulier poterit ſuam dotẽ amittere cùm fuerit in poßeſſione & ex quibus cauſis.
Qualiter dotem amittit mulier.

¶Cap.16.fo.313.

¶De recto de dote ad terram petẽdam quæ pertinet ad dotem cùm ceſſauerit breue de dote.
De formãda & proponenda intẽtione mulieris.
De intentione propoſita.

¶Cap.17.fo.314.

¶De exceptionibus cõtra mulierẽ petentẽ et de amenſuratiõe dotis.
Reſpõderi poterit q̃ plene habet dotem ſuã et ideo oportet q̃ fiat extenſio et inquiſitio.
Breue de admenſuratione dotis in diuerſis comitatibus.
De officio vic. et de modo ꝓcedẽdi.
Cùm partes ꝑſentes ſint mod' ꝑ quẽ ꝓponat querẽs intentionẽ ſuam.

¶Cap.18.fo.315.

¶Quid pertineat ad mulierẽ facta conſtitutione dotis et aſſignatione & de vaſto in dote.
Cùm mulier in dote vaſtum fecerit & deſtructionẽ de prohibendo ne vaſtum faciat.
Si nõ omittat quin vaſtum faciat, forma breuis quod fiat de attachiando mulierem.
De modo procedendi in huiuſmodi placit' cũ poſt dilatiões compuerit.
Reſponſio mulieris contra querelã.
Fiat viſus de vaſto et fiat inde inquiſitio.
Idem reſpondere poteſt ad vaſtum mulieris.
Vterq; ponere ſe poßit in inquiſ.
Breue de videndo vaſtũ per vic. & patriã et remittat inquiſic. iuſtic.
Si mulier de vaſto cõuincatur quæ pœna ſequatur.
Breue de apponendo foreſtario.
Refert vtrum quis vaſtum fecerit in proprio vel alieno.
Quid eſt vaſtũ et quid exilium.

¶Cap.19.fo.317.

¶Si cuſtos vaſtũ fecerit in alieno, ſicut in terra quam tenuit nomine cuſtodiæ, breue ne faciat.
Si cuſtos de vaſto cõuincatur quæ pœna ſequatur.

¶Cap.20.fo.317.

¶Mortua muliere ad quẽ reuertitur dos.
Si hæres donationẽ fecerit in vita mulieris & attornauerit mulierem

vem donatorio.
De dote data viuente vxore quæ dotem tenuit, & cuius seruicium attornatum fuit donatorio & sic non ad hæredem.

TRactatus septimus de Ingressu.

¶Cap.1.fo.317.

¶Vbi locum habet ista actio.
Breue si quis dimiserit ad terminum qui præterijt.
De modo ꝓcedẽdi in hmoi placito.
Si respondeat tenens q̃ non per talẽ nominaꝫ in breui sed ꝑ aliũ talẽ.
Breue si iuratores venire debeant coram iustitiarijs.

¶Cap.2.fo.319.

¶De responsione & exceptionibus tenentis contra petentem.
Cùm partes in iuditio cõparuerint.
De exceptione contra ingressum & q̃ tenẽs poterit renuntiare exceptioni si per aliũ quã per eum qui in breui nominatur & warantũ licet hoc sit seipsum.

¶Cap.3.fo.321.

¶Breue si hæres petat quod antecessor dimisit ad terminum.

¶Cap.4.fo.321.

¶Breue si vir donationẽ fecerit de hæreditate vxoris, cui ipsa in vita sua contradicere non potuit.
Breue si hær. fuerit ex alio viro et si vir hereditẽ habuerit ex alia vxore.

¶Cap.5.fo.322.

¶Breue si dos fuerit alienata per secundum virum.
Breue si vir dotem alienauerit.
Breue quod competit hæredi si vxor dotem alienauerit.
Item si vxor dotem alienauerit.
Breue si ꝑ abbatẽ sine assensu capiꝫ.
Breue si celerarius vel procurator.
Breue si per balliuũ contra voluntatem domini sui.
Breue si felo alienauerit post feloniam factam.
Breue si villanus alienauerit id quod tenuerit in villenagio.
Breue si ꝑ cũ qui nõ fuit sanę menẽ
De ingressu per eum qui nõ tenuit nisi ad vitam quacunq; ratione & cũ post mortem reuerti debet.
De ingressu per intrusionem.
De ingressu per custodem.
De ingressu per maritum.
Si hæres peteret de seysina antecessoris dum fuerit infra ætatem.
Item dum fuit infra ætatem.
Item dum in custodia.
Item dum fuerit infra ætatem & modo habet ætatem.
Dum maneret de familia sua.
Breue de pastura data ad terminũ qui præterijt.

¶Cap.6.fo.324.

¶De diuersitate Iuratarũ secundum diuersitatem breuiũ.
Si partes posuerint se in Iuratam secũdum diuersitatem breuium.
Iurata sine assensu episcopi, vel prioris vel Abbatis.
Item super Intrusionem.
Item breue si per vxorem quæ non nisi dotem &c.

¶Cap.7.fo.325.

Si iurata sumonẽda sit corã iustic.

¶Cap.8.fo.326.

¶De breuibus si firmarius petierit seysinam propriam.
Qualia breuia non vertuntur ad breuia de recto per narrationem, quia ille qui petit non habet nisi liberum tenementum.
Qualiter & quæ vertantur.
Qualiter recurrit̃ per inquisitionem per iuratam de ingressu.

Liber quint⁹, de Recto.

¶Cap.1.fo.327.

¶De materia huius libri.
Quare hoc placit̃ de rect̃ vlt̃ ponit̃.

¶Cap.2.fo.328.

De diuersis formis breuiũ de recto.
Breue de recto si terra partibilis sit de Socagio.
Breue de recto balliuis sokæ vel custodibus honorum.
Breue de recto si quis tenere debet in capite de Rege.
Breue de recto custodi vbi hæres fuerit infra ætatem.
Breue balliuis manerioꝝ secũdũ consuetudinem maneriorum.
Breue balliuis de burgo.
Breue de recto de dote vbi mulier partem habuerit.
Breue de rec. de ser. et cõsuetudiñ.

¶Cap.3.fo.329.

Qualit̃ placita trãsferuntur a curia dominorũ vsq; ad comitatum.
¶Quòd pluribus modis possit curia domini deficere.
De summonitionibus et modo procedendi in curia domini regis.

¶Cap.4.fo.329.

¶Qualit̃ defalta recti in capitali dño debeat probari in curia regis.
De ꝓcessu in comitatu post defaltam curiæ probatam.
Quãdo loquela incipit esse in com.

¶Cap.5.fo.330.

Cùm loquela fuit in cõm translata.
De modo ꝓcedẽdi in placit̃ de recto cùm fuerit in cõm et de forma diuersorum breuium.
Si in cõm vocetur warantus.
Si tenens se posuerit in magnã assisam in comitatu.
Breue de pace vsque ad aduentum Iustitiariorũ.
Prohibitio custodi.
Si placitum fuerit in comitatu de consuetudinibus & seruitijs.
Si ille qui se posuerit in magnã assisam de seruitijs et consuetudinib⁹ et habuerit breue de pace distringatur a dño suo pendente placito.
Breue de pace vbi terra petita teneri debet in Gauelk ynd.
Quòd tenẽs qui se posuerit ĩ magnam assisã cũ breue de pace habuerit perquirat sibi petẽs de arramãdo magnã assisã corã Iustitiarijs in aduẽtu ipsorum.
Breue de eodẽ de assisa arramãda.
De ass. arramãda cũ placit̃ de recto fuerit de seruitijs & cõsuetudiñ.
Breue de ass. arramanda in Iurata de Gauelk ynd loco magnæ assisæ.
Qualit̃ remoueꝫ placit̃ de cõm ad magn̄ curiã ꝑ breue qđ dicit̃ poñ.
Pone ad petitionem petentis.
Pone ad petitionem petentis de cõsuetudinibus & seruitijs.
Poñ ad petitiõ tenẽtis et ex causa.
Vbi duellum vadiandum est contra consuetudinem regni.

¶Cap.6.fo.333.

¶De diuersitate et diuisione summonitionis.
De summonitione generali.
De summonitione speciali.
Quis potest summonere.
Per quos & per quot facienda sit summonitio & quando.

Quæ ſummonitio eſt legitima.

TRactatus ſecundus de Eſſonijs.

¶Cap.1.fo.334.

¶De modo procedendi poſt ſummonitionem.
Breue de habendo eum coram Iuſtitiarijs qui per fraudem, maliciam et falſitatem eſſoniauit aduerſarium ſuum.

¶Cap.2.fo.336.

¶De exceptionibus qui non venerit ad ſummonitionem.
De exceptionibus non venientis ad iudicium poſt ſummonitionem.
Verba excuſationis proferenda ab eſſoniatore in eſſonio de malo veniendi.

¶Cap.3.fo.339.

¶De excuſationibus non venientis poſt ſummonitionem per eſſonium de malo venièdi & de diuiſione eſſoniorum.
Qualiter irrotulatur eſſonium de vltra mare.
Eſſonia de ſeruitio Domini Regis de vltra mare.
Placita ſpecialiter excepta in quibus non iacet eſſonium de ſeruitio domini Regis.
Si quis implacitat' fuerit a duobus & ad vnum placitum eſſoniauerit ſe de malo lecti et ad aliud de malo veniendi.
Si duo placita de quibus vnum de malo lecti et aliud de malo veniendi.
Quis ſe poſſit eſſoniare.
Si plures ſunt petentes.
Si tenens fecerit attornatum.
Si attornatus obierit dum dominus principalis litis fuerit in peregrinatione.
Si tenens plures vocauerit warantos vel vnum.
Quis poſt duelli vadiationem ſe poſſit eſſoniare.
Quando quis poſſit eſſoniari.
Vbi poſſit eſſoniari.
Quotiens poſſit eſſoniari.

¶Cap.4.fo.344.

¶De eſſonijs de malo lecti.
Quando fieri debet eſſonium de malo lecti & qualiter.
Quotiens fieri debet eſſonium de malo lecti, quando & qualiter.
Si quis habere poſſit duo eſſonia de malo veniendi ſimul propter neceſſitatem.
Si vir & vxor ſe ſemel eſſoniauerint de malo lecti.
Ad quæ breuia pertinent duo eſſonia de malo veniendi & ſimiliter de malo lecti.
Vbi vertitur breue de recto in breue de ingreſſu per narrationem et econtrario.

¶Cap.5.fo.347.

¶Qualiter eſſonium de malo veniendi debeat irrotulari et iudicari de ſeruitio domini Regis.
Qualiter de ſimplici eſſonio de malo veniendi.
Si warantus vocatus fuerit.

¶Cap.6.fo.348.

¶Qualiter eſſonium de malo veniendi iudicatur.
Si breue originale nõ venerit, breue vicecomiti quòd faciat aliud venire.

¶Cap.7.fo.349.

¶Qualiter irrotulatur eſſonium de malo lecti.
Si adiungatur eſſonium de malo veniendi eſſonio de malo lecti.

¶Cap.8.fo.349.

¶In cuius perſona non nocet eſſonium de malo lecti.
Qualiter eſſonium de malo lecti iudicandum ſit.

¶Cap.9.fo.351.

¶Qualiter reddũtur eſſonia de malo lecti & de malo veniendi per ordinem.
Qualiter reddũtur eſſonia de malo veniendi.
Qui eſſoniatores affidabunt et qui plegios inuenient, & de plegiorũ datione.
Quid ſit warantizare eſſonium per ſacramentum.
Si in die dato erratum fuerit quid ſit faciendum.

¶Cap.10.fo.352.

¶Breue ad mittẽdũ quatuor milites ad eum qui eſſoniatus eſt de malo lecti, ad eum videndum.
De officio vic. cùm ſuſceperit breue Irrotulatio ſi viſores non venerint.
Breue de attachiando milites.
Si vnus viſorum infirmus ſit vel inutilis, ponatur alius loco ſuo.
Qualiter petenda ſit licentia ſurgendi.
Breue ſi poſt licentiam petitam & obtẽtam arreſtatus fuerit per aduerſarium.
Si in curia baronis vel alterius denegetur licentia ſurgendi, dominus Rex licẽtiam dabit in defectu talium.

¶Cap.11.fo.356.

¶De officio quatuor militũ in viſu faciẽdo. De eſſonijs cum miſſi venerint ad locum vbi eſſoniatus iacere debet.
Cùm milites venerint ad teſtificãdum languorem.
Qualiter dandus ſit dies & ſub quibus verbis.

¶Cap.12.fo.357.

¶Qualiter eſſoniatus cuſtodire debeat languorem et qualiter ſe tenere.
Si eſſoniatus inuentus fuerit vagans qualiter debet arreſtari.
Breue ſi eſſoniatus ſurrexerit ſine licentia quòd milites mittantur ad ipſum ad videndum ſi ita ſurrexerit vel non poſt languorem ei adiudicatum.

¶Cap.13.fo.359.

¶Qualiter eſſoniatus venire debet ad turrim London & quando vel mittere reſponſalem.
Qualiter fit annus biſſexilis.
De apparitione eſſoniati.
De officio Conſtabularij.

¶Cap.14.fo.361.

¶Cum viſus fieri debet vel factus fuerit, ſi viſores non ſunt legittimi quid facere debet eſſoniatus.
Si languor vertatur in morbum inẽurabilẽ quòd eſſoniatus venire non poterit tunc mittat reſponſalem.
Breue de mittendo ad languidum vt ſciatur ſi ratum habuerit reſponſalem quam reſponſalis pro eo fecit.

¶Cap.15.

Index.

¶Cap.15.fo.362.

¶Si plures sint participes tenētes vnicum ius habētes qualiter procedendum est in essonio de malo lecti.

Cap.16.fo.363.

¶Si quis essoniatus fuerit in comitatu de malo lecti qualiter debeat essoniatus apparere & quādo.

Breue de videndo eum qui essoniatur in comitatu de malo lecti.

¶Cap.17.fo.363.

¶De essonio de malo villæ.

Vbi non iacet essonium de malo villæ.

TRactatus tertius de Defaltis.

¶Cap.1.fo.364.

¶De contumacibus & non venientibus ad iudicium post legittimā summonitionem.

Compensatio defaltarum.

De excusationibus non venientis.

Si legittime summonitus defaltam fecerit, breue quod vocatur magnum cape.

Natura & effectus breuis Magnum cape iuxta virtutem vocabulorum contentorum in breui.

Qualiter terra capta in manū dñi regis per defaltam peti debeat p pleuinam.

Quid fieri debet in placito aduocationis post defaltam.

Qualiter defenditur sūmonitio & fursisa p legem.

Si defalta facta fuerit qualiter sit procedendum.

Irrotulatio post defaltam.

Breue de seysina habenda postquam quis recuperauerit per defaltam.

¶Cap.2.fo.367.

¶Quale competat remedium tenenti. postquàm amiserit per defaltam & vsquè ad quod tempus.

¶Cap.3.fo.367.

¶Qualiter sanatur defalta p seruicium dñi regis.

Breuia quæ excusant p seruicium domin regis.

Qualiter excusatur absentia multis modis.

Si post defaltam capiatur dies amoris.

Quis possit remittere defaltam.

¶Cap.4.fo.369.

¶Si in actione mixta facta sit defalta.

Si in vno breui actio duplex.

Si petens defaltam fecerit & tenēs venerit, si petens possit saluare.

Si petens non venerit nec tenens se essoniauerit.

Si vnus ex pluribus tenentib' qui tenent in communi defaltam fecerit & alius essoniatus fuerit, et tertius comparuerit.

Si particeps nominatus in breui sequi noluerit vel non venerit sūmoneatur ad sequendum si voluerit.

Si vir & vxor simul petant & alter eorum defaltam fecerit.

Si quis defaltam fecerit ante comparuerit si loquela translata fuerit ad magnam curiam.

Paruum cape si quis defaltam fecerit postquàm in curia comparuerit.

Forma breuis quod dicitur paruū cape.

Si quis defaltam fecerit in actione mixta.

Si duæ actiones quarum vna personalis et alia realis currant versus vnum in vno breui.

¶Cap.5.fo.372.

¶Partibus in iudicio comparentibus qualiter petens proponere debet intentionem suam de modo narrandi.

De articulis quibus vti debet in narratione.

Qualiter breue de recto limitetur.

Quòd tenens poterit mutare intētionem suam in parte,

¶Cap.6. fo.373.

Qualiter fit narratio descēsus vsquè ad petētem per singulos gradus.

Si fieri debeat narratio a linea recta vsquè ad transuersalem.

Si antenatus in vita patris communis moriatur.

Si Abbas vel Prior petāt per breue de recto.

Si plures sint petentes omnes nominentur in breui, siue legittimi siue bastardi, vel serui.

Qualiter & quibus modis cadit actio, per defaltam vel errorem in narratione.

Quibus ius descendere potest.

Quòd donatorio nihil iuris descendere poterit de seysina donatoris vel antecessoris.

¶Cap.7.fo.376.

¶Proposita intentione actoris, videat tenens an sit iurisdictio & Iustitiarius qui iudicare possit. Item an sit ibi actor et de cautela circa responsionem tenētis considerandū & de visu petēdo.

¶Cap.8.fo.376.

¶De visu petendo & quare faciendus est visus.

De visu faciendo & cui non visus scilicet vel quod tantundem valeat.

Si post visum petitum se essoniauerit tenens, & postea dicat quòd visum non habuerit.

¶Cap.9.fo.377.

¶Si de rebus incorporalib' iaceat visus sicut de iuribus.

Cùm ius aduocationis petatur & plures sint ecclesiæ.

Si ius aduocationis capi debeat in manum Regis.

Vbi visus iacet vel tantundem.

¶Cap.10.fo.379.

¶De irrotulatione post visum cõcessum.
Breuia de visu faciendo scilicet de toto.
Si de parte vnde dotata fuit.
Si ad breue de recto quo iure petatur visus de communia pasturæ.

Cap.11. fo. 379.

¶Ad diem datum post visum habitum reincipiatur essonium.
Si loquela posita fuerit ad magnã curiam de comitatu & contentio fuerit de visu habito vel comitatu.

¶Cap.12. fo.379.

¶Qualiter petens debet designare tenenti rem petitam vt sciri possit si illam tenuerit vel non.
Si contentio habeatur quantum terræ positum fuerit in visu aliquando fit inde iocus partitus.
Si fiat inde inquisitio, tunc sic.
Habito visu tunc warrantum vocet tenens si voluerit si warrantũ habeat.

TRactatus quartus de warrantia.

¶Cap.1.fo.380.

¶De warranto vocato post visum. Quid sit warrantizatio,
Quis possit warrantum vocare & de qua causa.
Quare debeat warrantizare.
Quis vocari debet ad warrantizandum.
Si minor vocat' fuerit ad warrãtum.
Maritus vocat vxorem ad warrãtum quandoq;

¶Cap.2.fo.381.

¶Quib' modis obligatur quis ad warrantizandum.
Si minor vocatus fuerit statim ostendat tenens chartam vel aliud.
Aliquando sine chartæ ostensione.
Aliquando per homagium.
Si vocatus ad warrantum homagium negauerit.
Per cyrographum & finem factum.
Item tacite vel expresse.
Si dominus capitalis ad quẽ terra puenerit vt eschaeta vel alio modo cum non sit hæres, quia res transit cum onere.
Si rex debeat warrantizare, dicere poterit, q; sine Rege respondere nõ poterit.
Quòd nullus vocat Regẽ ad warrantum nisi teneatur ad escambium.

¶Cap.3.fo,382.

¶Quòd warrantus debeat designare proprio nomine si possit vel quod tantundem valet.
Si warrantus de dote feloniam fecerit & inter duos capitales dominos de eschaeta contentio habeatur.

¶Cap.4.fo.383.

¶Si quis warrantum vocauerit qui sit sub potestate sua licet auxilium petierit non habebit auxilium curiæ.
Item si talem qui non fuerit sub potestate regis, sed ipsum producat si possit.
Si warrantus fuerit infra libertatem alicuius vbi non currit breue Regis.
Breue si sine auxilio produci non possit.
Si minor vocat' fuerit ad warrãtũ de dote vel in placito de recto, tũc summoneatur custos eius.
Si hæres qui vocatus sit ad warrantum nihil tenet de hæreditate materna sed paraster suus, tunc summoneatur vterquè siue hæres fuerit maior siue minor.

¶Cap. 5.fo.384.

¶Quòd quis potest se essoniare.
Si defaltam fecerit capiatur terra in manũ dñi regis.
Breue ad capiendam terram in manum domini regis per defaltã ad valentiam super warrantum, magnum Cape.
Si terra petita fuerit in vno comitatu & terra warranti in alio, tunc fiat extensio per tale breue.
Breue de capiendo terram pro defectu.
Si de aduocatione ecclesiæ vocetur warrantus, tunc capiatur terra ad valentiam & estimetur aduocatio, vt sciri possit quantum capi debeat.
Breue quòd capiat tantam terram quæ sit de hæreditate.
Si mulier dotem petierit & minor vocatus ad warrantum et custos defaltam fecerit, capiatur de terra minoris pro defectu custodis.
Si minor vocatus fuerit ad warrantum cum parastre & vterquè eorum defaltam fecerit, vel vterquè eorum tãtũ, capiatur de terra minoris ad valentiam terræ petitæ.
Si plures warranti defaltam' fecerint.
Si warranti manentes fuerint in diuersis comitatib' et pro ea parte quam quilibet tenuerit facta prius estimatione.

¶Cap.6.fo. 385.

¶Si warrantus ad secundam sũmonitionem post captionẽ nec primo die nec secundo nec tertio nec quarto comparuerit.
Quòd petens recuperabit seysinam ꝑ defaltam.
Cùm tenens amiserit quia warrãtus non potest eum defendere in seysina sua, si warrantus tenemẽtum habuerit in eodem comitatu, statim fiat ei exchambium ad valentiam.
Si plures sint warranti & quidam defaltam fecerint & quidam non.
Capc de terra warranti ad valentiam.
Aliud breue de eadẽ captione sed alio modo.
De viro & vxore cùm simul vocati fuerint ad warrantum & alter ipsorum defaltam fecerit.
Cùm warrantus nullam habeat excusationem cùm defaltam fecerit primo die, secundo, tertio, vel quarto.
Breue secundum iudicium supradictum.

Quòd

Quòd potest quis amittere per defaltam quam fecit primo die, sicut secundo, tertio & quarto.
Vbi quietus recedit de warrantia & terra petita capiatur ī manū dñi regis.
Si petens defaltam fecerit offerentibus se liti quarto die tenente & warranto, vterquè quietus recedet.
Si warrantus christianus vel Iudeus terram non habuerint per quam distringi possunt ad warrantum vicecom habeat corpora eorum.

¶Cap.7.fo.387.

¶Post essonia & dilationes præsentibus in iudicio petentibus & warranto & warrantus gratis warrantizauerit & in se susceperit defēsiones, tūc remaneat tenēs domi donec discussum fuerit inter petentem & warrantum.
Proposita intensione versus warrātum.
Breue de facienda seysinam & sic de manu in manum de pluribus sicut de vno, scilicet quòd fiat escambium.
Si warrantus nihil habeat vnde facere possit escambium.
Cùm vnus vel plures ex pluribus feoffatus fuerit & ex pluribꝰ tenentibus qui diuersis temporibus feoffati fuerint quòd melior erit conditio eius quoad escambium qui primò feoffatus fuit si vno tempore fuerint implacitati, aliud si diuersis.
Cùm warrantus nihil habeat vnde escambium faciat de hæreditate eius cuius nomine vocatus fuerit ad warrantum.
Si ille qui feoffauit tempore feoffationis satis habuit, res illa quam tunc habuit tacite obligatur vel expresse facta in modum donationis.

¶Cap.8.fo.388.

¶Si warrantus dicat quòd warrantizare non debeat, quo casu oportet quòd qui eum vocauit rationem ostendat quare warrātizare non debeat si warrantus contendere velit.
Cōfirmatio hæredis cum ius ei descenderit facit primam chartam cōualescere quæ ab initio fuit inualida.
Finis factus.
Homagium.
Homagium factum capitali domino de concessione medij.

¶Cap.9.fo.389.

¶Cùm warrantus warrantizauerit, suspenditur prosecutio contra tenētem donec placitum de warrantia terminetur.
Non tenebitur warrantus ad maius excambium quam ad id ad quod vocatus est ad warrantum.
Si rex vocetur ad warrantum de dono ātecessoris, quis sit antecessor regis videndum.
Si priuata ꝑsona vocetur ad warrantum ratione chartæ suæ vel ātecessorum suorum.
In quibus casibꝰ nō tenetur warrantizare.
Exceptio ꝙ donator nunquàm fuit in seysina.
Quòd non est hæres nec suus feoffatus.
Non tenetur alijs hæredibus warrantizare quàm illis qui sunt in charta comprehensi secundū modum donationis.
Vbi quis remisit & quietum clamauit.
Si saluo iure cuiuslibet.
Si non tenuerit nisi ad vitam, vel si certi homines excepti sunt.
Si modus in donatione contentus ꝙ donator non teneatur ad warrantiam et ꝙ conuentio vincit legem.
Propter variationem si tenens semel cognouerit quòd non tenuit tenementum nisi ad vitam vel ad voluntatē dñi qui vocatur ad warrantum.
Non tenetur quis ad warrantiam nec excambium de seoffamento & incumbratione tenentis sui vel de iniuria & iniusta detentione.
Non tenetur quis de incumbramento tenentis sui.
De excambio rehabendo si factum fuerit.

¶Cap.10.fo.391.

¶Suspenditur quandoquè warrantia ad tempus propter minorem ætatem vel propter mortem.
Fallit hoc quandoquè propter finem factum, vel si antecessor minoris obijt seysitus vt de feodo, quia minor respondebit ad finem.
Cùm minor warrātizauerit propter finem non respondebit petenti ante ætatem.
Videtur quòd teneatur respondere de quibus antecessor nō obijt seysitus vt de feodo, si vice versa non teneatur respōdere de quibꝰ obijt seysitus vt de feodo.
Suspenditur quandōquè ꝑ mortem warranti.
Si quis duos vel plures vocauerit ad warrantum, vt si virum & vxorem.
Vbi plures vocantur ad warrantū successiue, refert quis prius mōriatur & in persona cuius debeat placitum warrantiæ suscitari & vnus ex principalibus ꝑsonis moriatur.
Quod remanebit totū placitū ad minorē ætatē vnius waranti & post seysinam.
Si plures waranti vocētur sicut vnus hæres.
Suspenditur warrātia propter dubiū euentū propter partum qui in vtero est.
Si warrantus vocatus appellatꝰ sit de vita & membris.
De eo qui debet esse loco hæredis, vt de eschaeta.
Refert vtrum warrantus qui obijt tenuit in feodo vel ad vitam.

Poterit quis intrare gratis ad warrantiam si non vocetur ad proprij iuris tuitionem.

¶Cap.11.fo.393.

¶Cùm warrantus se de warrantia defendere non posſit vel cùm gratis vel per iudicium, tunc reincipiet petens principale placitum versus warrantum sicut fecit versus tenentem & eodē modo proponat intentionem.

Si ille q̄ warrantizauerit vlteri⁹ vocet warrantum, tunc fiat ei tale breue pro auxilio curiæ.

Si ille qui vocatur ad warrantum non tenuit niſi ad vitam quando feoffauit & mortuo eo qui vocatus eſt.

Cùm vltimus warrantus vlteriùs warrantum vocare voluerit, tunc ſtatim defendat ius petentis.

¶Cap.12.fo.394.

¶Propoſita intentione contra warrantum ſi warrant⁹ viſum petat denegabitur ei.

Si warranto competat alia exceptio quæ primo non cōpetierit p̄ principali tenenti, proponatur ille incōtinenti.

¶Cap.13.fo.394.

¶Si nulla ſit exceptio vel defenſio de eſcambio rehabēdo & cū warrantus tenentem ſuum defendere non poſsit.

Nō tenetur quis factū patris warrantizare vel eſcābium facere de hæreditate matris vel econtrario.

Si warrantus tenuerit de dño rege per warrantiam.

Si de eſchambio fieri debet extenſio.

Caſus vbi quis habere poſsit ipſam rem principalem & nihilominus eſcambium.

Cap.14.fo-395.

¶Si tenens warrantum vocauerit qui manens ſit extra regnum & nihil habuerit in regno. per quod diſtringi poſsit.

Breue ſi implacitatus in Anglia warrantum vocauerit qui manet in Hibernia.

Si warrantus nō venerit nec tenētem ſuum warrantizauerit.

Si implacitatus in Hibernia warrantum vocauerit qui manens ſit in Anglia.

¶Cap.15 fo.396.

¶Si warrant⁹ cōtēderit de warrantia & charta producatur calūniata & petens ſe poſuerit ſuper patriam & teſtes in breui nominatos.

Summoneatur teſtes ſed quid ſi manentes in diuerſis comitatibus.

Si charta bona ſit in ſe & recognita pro bona, ſed cum donator non fuit compos ſui nec ſanæ mentis quando fecit donum illud.

Inquiſitio ſi fuit ſanæ mentis.

Si per teſtes de conſenſu partium.

Si res vna data fuerit duobus, tunc inquiratur de prioritate.

Si aduocatio data fuerit duobus.

Si inquiſitio fieri debeat p̄ teſtes & p̄ patriam.

Si fieri debeat inquiſitio in cōm et non coram iuſtitiarijs.

Si teſtes manentes ſint in diuerſis cōm.

Si in comitatu breue interlaqueatum.

Si teſtes & recognitores non venerint ad primum diem.

Quòd variātur huiuſmodi inquiſitiones ſecundum varietatē placitorum.

Cùm comparuerint teſtes & recognitores.

¶Cap.16.fo.398.

¶Probari poterit charta alio modo quàm per teſtes.s. per collationem ſignorum ſ & de vitijs charte.

Probatur ſigillum per collationem.

Si plura proferantur inſtrumenta.

Cap.17.fo.399.

¶Aliud genus warrantiæ, ſicut de warrantia chartæ.

Breue de warrantia chartæ.

Si non venerit attachiatus obſeruetur ordo attachiamentorum.

Si ſūmonitus ad warrantizandum vexauerit tenentē ſuū erga dūm feoffatorem.

Si tenens in breui de recto nullum habuerit warrantum quem vocare poſsit vel velit, tunc ad elidēdam actionem petentis, tenens proponat exceptionem ſi quā habuerit & illam probet, cum quodāmodo actor ſit in hac parte.

TRactatus quintus de Exceptionibus.

¶Cap.1.fo.399.

¶Quid ſit exceptio, & de diuiſione exceptionum p̄ quædam dilatoriæ quædam generales quædam ſpeciales.

Quando proponēdæ ſūt & quādo non.

Quædam ante viſum & quædam poſt.

Contra exceptionem competit replicatio.

Ad replicationē cōpetit triplicatio.

Quædam ſunt perpetuæ quædam ſunt temporales.

Quòd quis poteſt pluribus vti.

Probari poterit exceptio multis modis.

Non per ſectam.

Non per ſimplicem vocem.

De exceptione quæ ponitur contra iuriſdictionem.

¶Cap.2.fo.400.

¶Quid ſit iuriſdictio et de eiꝰ diuiſione.

Quale forum actor ſequi debeat et quæ pertineant ad forum ſeculare.

Ratione criminis & ratione contractus.

Si quis elegerit vnum iudicem ad alium

alium recurrere non poteſt de facilis, & debet eſtimari ſi ſit ſui iuris.
Quæ pertinent ad forum eccleſiaſticū & quæ ad forū ſeculare.
Quòd laicus non eſt cōueniendus corā iudice eccleſiaſtico de aliquibus quæ pertinent ad coronam & dignitatem regis.
Quòd quis poſsit renūciare ijs quæ pro ſe introducta ſunt, ſed non in præiudicium alterius.

¶Cap. 3.fo.402.

¶De prohibitionibus dñi regis. Itē dictum eſt ſi p conſenſū nūc autē ſi contra voluntatem.
Breue ad prohibēdū ſi cōtra coronā & dignitatē dñi regis iudicib⁹ ne teneāt placitum de catallis q̄ non ſūt de teſtamēto vel matrimonio.
Breue iudicibus ne teneant de laico feodo.
Breue parti ne ſequatur.

¶Cap.4. fo.402.

¶De prohibitionibus & aduocationibus eccleſiarū.
Prohibitio de aduocationibus Indicanit iudicibus.
Prohibitio ſi rectores eccleſiar. cōtendant inter ſe ſine patronis.
Prohibitio ſi clericus præſentat⁹ ab eo q̄ optinuerit īplacitatus fuerit a clerico ipſi⁹ qui amiſit in curia regis.
Breue prohibitionis (oſtēdit nobis) formatū iuſtic. ſecundū querelā.
Breue prohibitionis contra eū qui ſequitur cōtra iudiciū factum in curia dñi regis.
Prohibitio ſi fiat contra ea quæ in curia dñi regis rite acta ſunt.
Si de ijs quæ pertinent ad laicū feodū ratione alicui⁹ aduocationis ſicut de exennijs et redditib⁹ quæ pertinere poſſunt ad coronā.
Si minus idoneus fuerit recuſatus & idoneus admiſſus ad querelā breue formatū a iuſtic.
Prohibitio iudicibus ſi clericus ad præſentationem regis vel anteceſſoris admiſſus implacitetur ī curia chriſtianitatis.

¶Cap.5.fol.404.

¶De donationibus quæ pertinent ad Regem in vacationibus epiſcopatuum, abbatiarū prioratuū & huiuſmodi.
Prohibitio ſi clericus implacitauerit balliuum vel alium miniſtrū eo quòd areſtauit eum pro pace regis vel pro latrocinio.

¶Cap.6.fo. 404.

¶Prohibitio de eo qui dicebat ſe tenere per legem Angliæ & ī curia Chriſtianitatis probare voluerit pueros ſuos legittimos qui reuera baſtardi ſunt.
Si quis voluerit in curia chriſtianitatis legittimationem ſuā probare, antequam inquiſitio eſſet iudicib⁹ per curiam regis demādata p W ilhelmū Mußbet.
Si petens tenentı vel ecōtrario baſtardiā obiecerit, & mortuo eo cui fuit obiectum velit index inquirere de legittimatione filij, cū hoc non ſit ei demandatum.

¶Cap.7.fo.405.

¶Quibus fieri debet prohibitio.

¶Cap.8.fo.406.

¶Si iudices prohibitionē admittere recuſauerint & ſuperueniat illa prohibitio, eſtimare debēt an eorum ſit iuriſdictio, & ſi dubitauerint, debent conſulere iuſtic. & de huiuſmodi cōſultationibus dicatur.
Breue ad respondendū conſultationi iudicum per iuſtic. de noua garba.
Aliud breue & alterius modi ſi clericus clericū de eodem.

¶Cap.9.fo.406.

¶Vbi & quando & quibus rebus locum habet prohibitio, ratione p̄ſonarum & rei.
Ratione contractus.
Ratione delicti.

¶Cap.10.fo.407.

¶Quando & in quibus locum nō habet prohibitio ſicut de re ſacra vel quaſi.
Quòd ratione acceßionis locum nō habet prohibitio.
Quòd actiones legari nō poſſunt.
Item non in cauſa teſtamentaria.
Si de facto ſuo effectus ſit alterius iuriſdictionis.
Non habebit prohibitionem de recenti ſpoliatione.
Item in cauſa reſtitutionis.

¶Cap.11.fo.408.

¶De iudicibus qui fraudulenter ſimul faciūt ſuas comminationes vt facilius procedent ad excōmunicationem.
Breue de capiendo excōmunicato domino regi per epiſcopum directum.
Si epiſcopus vel alius ordinarius fraudulenter procurauerit captionē.
Cum quis iuſte fuerit excommunicatus.
Cùm iuſte excommunicatus paratus ſit ſatiſſacere deo & eccleſiæ, breue ad deliberandum eum qui captus fuerit.

¶Cap.12.fo.409.

¶De Iudicibus attachiandis ſi p̄cedant contra prohibitionem.
Breue de Iudicibus attachiandis ſi autoritate literarū dñi Papæ.
Item quòd attachiet per meliores plegios.

¶Cap.13.fo.409.

¶Cùm partes comparuerint in iudicio.
De p obatione intentionis.
De legis vadiatione ſi defendat.
Qualiter formantur verba legis.
Quòd refert quis eorum prius purgauerit.
De reſponſionibus iudicum.

¶Cap.14.fo. 411.

¶Qualiter procedendum ſit cōtra iuriſdictionem alicuius Iudicis.

¶Cap.15.fo.411.

¶De exceptione cōtra p̄ſonā iuſtitiarij et de cauſa recuſationis.
De iuriſdictione maiorū iudicum ſicut Papa.
Quòd index debet examinare & eſtimare an ſua ſit iuriſdictio.

¶Cap.16.fo.412.

¶Quòd quādoq; mutat iuriſdictio de iuriſdictione in iuriſdictionē, & quandoq; de perſona in p̄ſonā mutat nomine rerum.
An priuatorum conſenſus mutare poſſit iuriſdictionem.
Quòd mutat iuriſdictiō aliquādo contractus aliquādo delictum.

¶Cap.17.

Index.

¶Cap.17.fo. 413.

¶De exceptionibus contra breue, & vbi eadem competere debet & vbi non.

Quæ sunt breuia originalia et quæ sunt magistralia.

¶Cap.18.fo. 415.

¶Si competat exceptio ex persona petentis vnde quædam dilatoria quædam perẽptoria multis rationibus.

Exceptio contra petentem ex persona tenentis.

Cap.19.fo.416.

¶De exceptione bastardiæ in casibus bastardiæ ꝙ nulla bastardia simplex sed qualibet causam habet certam.

De mittendo ad curiam Christianitatis vtrum ãte vel post matrimonium constitutio concessa & approbata coram rege & consilio suo clericis & laicis.

Quis possit apponere bastardiam.

Contra quẽ competat.

Inter quas personas.

Cùm obiecta fuerit cum causa, oportet quòd sequatur probatio.

Quòd mittatur inquisitio bastardiæ ad curiam Christianitatis ꝑ breue.

Forma breuis.

Oportet quòd ille cui opponitur bastardia probet se esse legitimum.

Breue ꝙ opponitur ei bastardia qui est in seysina.

Quòd pater nunquã desponsauit matrem.

Breue ꝙ natus ante matrimonium.

Cùm loquela transmissa fuerit ad curiam Christianitatis & remaneat placitũ in curia regis donec veniat inquisitio.

De officio ordinarij.

Facta inquisitione, breue per quod statim resummoneatur loquela.

Quòd ad diem resummonitionis poterit esse essoniatus si voluerit.

Quis sit effect' legittimationis cũ probata fuerit.

¶ Cap.20.fo.420.

¶Exceptio competens ex persona petentis si fuerit non sanæ mentis.i. furiosus & sunt plures peremptoriæ.

Exceptio ex persona petentis si fuerit surdus & mutus naturaliter.

Exceptio propter morbum incurabilem sicut de leproso.

Exceptio ex cognitione vbi quis se cognouit ad villanum.

Exceptio si de crimine conuictus fuerit de felonia vel aliquis antecessorum.

Exceptio per mortem ciuilẽ si quis contulerit se religioni & habitũ religionis susceperit.

¶Cap. 21. fo. 421.

¶De exceptionibus quæ competũt ex persona petentis & quæ peremptoriæ sunt sicut de minori ætate.

De quibus minor infra ætatem debeat respondere & de quibus non.

Breue ne minor respondeat infra ætatẽ de libero tenẽto suo donec sit talis ætatis.

Si plures sint hæredes quorum quidam infra ætatem & quidam non.

Exceptio ratione adiuncti sicut de participe & vxore.

Si mulier cum hæreditate nupta fuerit minori vel econtrario.

Status minoris mutari non debet nec de tenũtis nec de seruitio et cõsuetudinibus.

Replicatio, si in assisa mortis antecessoris vel in placito per breue de recto obiciatur minori ꝙ placitare non possit quia minor est.

De probatione ætatis ex præsumptione per aspectum corporis.

Si Iustic. dubitauerint cùm venerint.

Qualiter probatur ætas per patriam cùm ꝑ aspectũ corporis probari non possit & per quos.

Ex præsuptiõe vt si quis alios placitauerit sicut maior.

De resummonẽdo loquelam ad curiam quæ remansit sine die ꝓpter minorem ætatem.

Breue cum seysinam recuperauerit iam maior factus versus dñm capitalẽ & similiter de vasto facto in vno breui.

¶Cap.22.fo.425.

¶De loquela ad curiam resummonendã quæ posita fuit sine die.

Breue de resummonendo loquelam vbi remansit sine die propter ætatem minoris qui vocatus fuit ad warrantum.

Item propter iter Iustitiariorum, & pro seruitio regis.

Item propter peregrinationẽ in terram sanctam.

Item si ad curiam Christianitatis quacunque de causa vel in placito dotis.

Si in partes transmarinas in seruitio Regis de aduocatione.

Si generalis fieri debet resummonitio ad bancum.

Breue vic. quod clamare faciat.

¶Cap.23.fo.426.

¶Exceptio ex persona petẽtis ꝓpter lepram & propter excõmunicationem.

Si vir vxoris appellat' sit de felonia, non cadit actio prius ãte cõuictionem instituta.

Si quis ritè excommunicatus fuerit & extiterit in excõmunicatione per.40.dies.

Breue de excõmunicato capiendo.

Si appellatus de felonia ad appellũ declinandum falso dedit intelligi episcopo ꝙ appellãs excõmunicatus fuit & captus fuit, breue ad deliberandum eum.

¶Cap.24.fo.427.

¶Exceptio ex ꝑsona petẽtis quia alienigena et ad fidẽ reg. Frãciæ.

Exceptio contra petẽtẽ propter statũ dubium multis rationibus.

Exceptio

Index.

Exceptio ex delicto ſpoliationis do nec fuerit reſtitutus.

¶Cap.25.fol.428

¶*Exceptio dilatoria quia ius commune ita quod ſine alijs reſpõdere non poteſt vel quia in parte tangit alios ſine quibus &c.*

Exceptio ꝙ pticipes habet ſine quibus &c.

Exceptio quòd particeps eſt ad fidem Regis Franciæ.

Cùm particeps ſine participe obtinuerit forte per fraudẽ & per fraudẽ ſequi noluerit.

De ſummonendo participes.

Si vnus de participibus moriatur.

Cùm omnes in breui nominentur.

Cùm vnus ex participibus totam teneat hæreditatem.

Si hæreditas partita ſit inter participes.

Sunt qui terram tenẽt in communi ſed non vt cohæredes.

Exceptio quòd viro non reſpõdetur cuius hæreditas ſit terra.

Exceptio quòd ſine aſſẽſu talis ſuperioris.

¶Cap.26.fo.430.

¶ *De exceptionibus quæ competunt tenenti ex perſona propria.*

Quod oportet quòd omnes nominentur petentes licet reſpondere poſſunt quòd quidam ſunt baſtardi & quidam villani & huiuſmodi.

Si particeps ſurd⁹ fuerit vel mutus.

Si tenenti competat exceptio ex ipſa re.

Oportet quòd petens deſignet rem quam petit cum pertinẽtijs.

¶Cap.27.fo.431.

¶*Propoſita intentione videre poterit tenens an totam teneat vel non, et vnde oportet ꝙ viſum habeat vel quod tantũdem valeat.*

Cùm viſum habuerit quid faciendum.

Oportet deſignare quæ vel qualis ſit quam petit res mobilis vel immobilis & certa deſignatio.

Exceptio quòd nihil inde tenet & pœna quæ ſequitur ſi inde conuincatur.

Exceptio quòd tenemẽtum non teneat quia alius tenet de pertinẽtijs.

Quod aliquando fuit de pertinentijs ſed poſtea deſijt eſſe.

Inquiſitio vtrũ totum tenuerit vel non.

Si tenens dicat quòd nihil teneat & aliàs cognouit quòd totum teneat.

Si cognouerit ꝙ totum non tenuerit in feodo ſed partem.

Si quis manerium petat cum omnibus pertinentijs ad quod pertineat aduocatio.

Replicatio ſuper hoc.

Si dicat ꝙ nihil tenuerit mentiendo ſicut de priore de Wcylocke & W. de Inſula.

Si tenens dicat ꝙ totam terram non teneat, & petens ꝙ totam & ſic ſit res dubia per negationem aut locus erit ioco partito aut inde inquiſitio de pertinentijs, & ſunt pertinentiæ pertinentia um.

¶Cap.28.fo.434.

¶*De exceptione quam habetis ex errore in nominibus villarum. Itẽ quid ſit villa, quid manſio, quid manerium.*

Exceptio ad hoc quòd dicit ius meum & quòd diuerſa ſunt iura.

Ad quos deſcendit hæreditas & quo iure, et plures poſſunt ius habere & vnus maius & alius minus.

Quòd poterit impedire deſcenſus per feloniam commiſſam per aliquem anteceſſorum.

Competit exceptio tenenti ex ipſa aditione actionis ſi omnino non vel obſcure.

Exceptio ex variatione narrationis dicendo modo vnum & modo aliud primo contrarium.

Item competit tenenti exceptio rei iudicatæ.

¶Cap.29.fo.435.

¶*Exceptio ex taciturnitate quòd clameum non appoſuit.*

Cui præiudicatur de clameo non appoſito.

Qualiter fuerit excuſat⁹ quis qui clameum non appoſuerit.

Excuſatur ſi in priſona tunc fuit.

Item ſi infirmitate detentus vel vltra mare.

Si finis contineat falſitatem ſicut de warantia chartæ, vbi ille qui dicit ſe fuiſſe in ſeyſina nullam habuit ſeyſinam tempore confectionis cyrographi.

Si tempore placiti nec ipſe nec anteceſſor ſuus ius habuit.

Si finis factus ſuit in occulto ante tempus legittimum vel ſi tenuerit niſi ad vitam.

Item excuſatur quis ſi loquatur de ſeyſina ſua propria.

¶Cap.30.fo.437.

¶*In quibus caſibus non excuſatur.*

Si quis dixerit ſe eſſe impeditum, hoc probare debet, vt ſi dixerit ſe fuiſſe in partibus tranſmarinis vel in priſona & huiuſmodi.

De exceptione finis facti.

Exceptio de defectu probationis per lapſum tẽporis quòd tã longinquo tẽpore quod excedat memorias hominum, vel propter immutationem.

Exceptio ſi tenens fueri ta duobus implacitatus, quia nemo de duabus rebus ſimul reſpondere poteſt.

Exceptio cõtra petitẽ ius merũ per breue de recto vt ſi ipſe tenens teneat ad vitam quacunque ratione.

De tenente per legem Angliæ.

Quid retinere poſſit ſi tenuerit per legem Angliæ.

De partu ſuppoſito.

De forma & monſtro.

Si inutilia natura reddidit mẽbra vel ſi cuuus fuerit vel gibboſus vel mẽbra tortuoſa.

Si omnino nullus hæres exiſtat & tenens per vim ſe tenuerit in ſeyſina.

Qualiter

Index.

¶Cap.31.fo.439.

¶Qualiter procedendum sit contra contumaces in actione personali.

In actione criminali.

Irrotulatio post defaltam.

Breue de attachiando & ponendo aliquem per vadium & plegios in actione personali cum fecerit defaltam.

Breue de attachiando per meliores plegios.

Qualiter & quando plegij sint amerciandi.

Breue quòd distringatur quis per terras & cattalla & vlterius per ordinem.

¶Cap.32.fo.441.

¶De returnis vicecomitis et si vicecomes negligens fuerit.

Pone sicut alias.

De fraude vicecomitis.

De imperitia vicecomitis.

Breue de attachiando vlteri' sicut aliàs vel pluries vbi vicecomes negligens fuerit.

De excusatione vicecomitis.

Breue quòd vicecom non omittat propter libertatem.

Si clericus securitatem inuenire noluerit propter priuilegium ordinis.

Breue ad Episcopum vel alium quòd faciat venire clericum cũ non habeat per quod distringi possit.

Breue si Episcopus vel alius ordinarius non habuerit clericum ad primum diem, quòd episcopus distringatur.

¶Cap.33.fo.443.

¶De Rebus communibus inter vicinos diuidendis.

Quòd solennitas attachiamentorum non sit vbique et in omni casu tenenda.

Si statim venire debeat reus propter priuilegium actoris.

FINIS.

¶Henrici de Bracton de Legibus & consuetudinibus Angliæ. Liber primus.

1 ¶ *Quæ sunt regi necessaria.* 2. *Quòd sola Anglia vsa est consuetudine et iure non scripto.* 3. *Quæ causa inuentionis huius tractatus.* Cap. 1.

IN Rege qui rectê regit, necessaria sunt duo hæc, arma videlicet et leges, quibus vtrumq; tempus, bellorũ et pacis, rectè possit gubernari: vtrumq; enim istorum alterius indiget auxilio, quo tam res militaris possit esse in tuto, quám ipsæ leges vsu armorũ & præsidio possint essent seruatę. Si autê arma defecerint contra hostes, rebelles & indomitos, sic erit regnum indefẽsum: si autem leges, sic exterminabitur iusticia, nec erit qui iustum faciat iudicium.

¶ 2 Cûm autẽ ferê in omnibus regionibus vtãtur legibus & iure scripto, sola Anglia vsa est in suis finibus iure non scripto et consuetudine. In ea quidem ex non scripto ius venit, quod vsus comprobauit. Sed absurdum non erit leges Anglicanas (licet non scriptas) leges appellare, cûm legis vigorem habeat, quicquid de consilio & de consensu magnatum, et reipublicæ communi sponsione, authoritate regis siue principis præcẽdente, iustê fuerit definitum & approbatum. Sunt autem in Anglia consuetudines plures & diuersę, secundum diuersitatem locorum: Habent enim Anglici plurima ex cõsuetudine, quæ non habẽt ex lege: sicut in diuersis comitatibus, ciuitatib°, burgis & villis, vbi semper inquirendum erit, quæ sit illius loci consuetudo, et qualiter vtantur consuetudine qui consuetudines allegãt. ¶ 3. Cûm autẽ huiusmodi leges & consuetudines per insipientes & minus doctos (qui cathedram iudicandi ascendunt antequâm leges didicerint) sepiûs trahantur ad abusum: & qui stant in dubijs & in oppinionibus multociens peruertuntur a maiorib°, qui potiûs proprio arbitrio quám legum authoritate causas decidũt: ad instructionem saltem minorum, ego Henricus de Bracton animũ erexi, ad vetera iudicia iustorum perscrutanda diligenter, non sine vigilijs & labore: facta ipsorum, consilia & responsa, et quicquid inde notatu dignum inueni, in vnam summam redigendo, sub ordine titulorum & paragraphorum (sine melioris sententiæ præiudicio) compilaui, scripturæ suffragio, perpetuæ memoriæ cõmẽdanda: postulans a lectore, vt si quid superfluum vel perperám positum in hoc opere inuenerit, illud corrigat & emendet, vel conniuentibus oculis pertranseat, cûm omnia habere in memoria, & in nullo peccare, diuinum sit potiûs quám humanum.

1 ¶ *De Prohemio authoris. 2. De materia huius libri. 3. Quæ intencio. 4. Quæ vtilitas. 5. Quis finis. 6. Quis effectus. 7. Quôd ſapiens eſſe debet qui iudicat. 8. Quæ ſit pœna malê iudicantis Cap.2.*

IN hoc autem tractatu, ſicut in alijs tractatibus, conſideranda ſunt hæc, quę ſit materia, quæ intentio, quę vtilitas, quis finis, & cui parti philoſophiæ ſupponatur. ¶ 2. Et ſciendũ eſt, q; materia eſt, facta & caſus qui quotidiè emergunt & eueniunt in regno Angliæ, vt ſciatur quæ cõpetat actio, & quod breue, ſecundûm quod placitum fuerit reale vel perſonale: & ſuper hijs acta conficienda ſiue irrotulationes ſecundûm propoſita & obiecta, agendo & probando, defendendo & excipiendo, & replicando, & huiuſmodi. ¶ 3. Intẽtio autẽ authoris eſt tractare de hijs, & inſtruere & docere omnes qui edoceri deſiderant, qualiter & quo ordine lites & placita decidantur ſecũdûm leges & conſuetudines Anglicanas, & de hijs habere tractatum, vt doceantur & corrigantur errantes, puniãtur contumaces. ¶ 4. Itẽ cõmunis intentio eſt de iure ſcribere, vt rudes efficiantur ſubtiles, ſubtiles ſubtiliores, & homines mali efficiantur boni, & boni meliores, tum metu pęnàrum, tum exhortatione pręmiorum, iuxta illud. O derunt peccare boni, vírtutis amore: O derunt peccare mali, formidine pęnę ¶ 5. Vtilitas autem eſt, quę nobilitat addiſcentes, & honores conduplicat & profectus & facit eos principari in regno, & ſedere in aula regia, & in ſede ipſius regis, quaſi in throno dei, tribus & nationes, actores & reos, ordine dominabili iudicantes, vice regis quaſi vice Iheſu Chriſti, cûm rex ſit vicarius dei. Iudicia enim non ſunt hominis ſed dei, & ideô cor regis benè regentis dicitur eſſe in manu dei. ¶ 6 Finis huius rei eſt vt ſopiantur iurgia, et vitia propulſentur, & vt in regno conſeruetur pax & iuſtitia. Ethicę verô ſupponitur, quaſi morali ſcientię, quia tractat de morib'. ¶ 7. Huiuſmodi verô leges Anglicanę & cõſuetudines, regũ authoritate, iubent quandoq;, quandoq; vetant, & quandoq; vindicant & puniunt tranſgreſſores: quę quidem cûm fuerint approbatę conſenſu vtentium, & ſacramento regum confirmatę, mutari nõ poterunt nec deſtrui ſine communi conſenſu & conſilio eorum omnium quorum conſilio & conſenſu fuerunt promulgatę. In melius tamen conuerti poſſunt, etiam ſine eorum conſenſu, quia non deſtruitur quod in melius commutatur. Si autem aliqua noua & inconſueta emerſerint, & quę priûs vſitata non fuerint in regno, ſi tamen ſimilia euenerint, per ſimile iudicentur, cûm bona ſit occaſio a ſimilibus procedere ad ſimilia. Si autem talia nunquám prius euenerint, & obſcurum & difficile ſit eorum iudicium, tunc ponantur iudicia in reſpectum vſq; ad magnam curiam, vt ibi per conſilium curię terminentur: licet ſint nonnulli qui de propria ſcientia pręſumentes, quaſi nihil iuris ignorent, nolunt alicuius conſilium expetere: in quo caſu honeſtius & conſultius eis foret conſilium habere q̃ aliquid temerè definire, cùm de ſingulis dubitare nõ ſit inutile. ¶ 8. Sedem quidem iudicandi, quę eſt quaſi thronus dei, non prę-ſumat quis aſcendere inſipiens et indoctus, nè lucem ponat in tenebras, &, tenebras in lucem, & nè in manu indocta, modo furiẽtis, gladio feriat

inno-

innocentem,& liberet nocentem, & ex alto corruat quasi a throno dei, qui volare inceperit antequám pennas assumat. ¶ 8. Et cùm quis iudicare debeat & iudex fieri, caueat vnusquisquè sibi, ne peruersè iudicando, & contra leges, prece vel precio, pro temporalis lucelli commodo, æterni luctus mæstitiam sibi comparare præsumat: et ne in die furoris domini sentiat ipsum vindicantē, qui ait, mihi vindictam, & ego retribuam,& vbi flebunt & plangent reges & principes terræ cùm viderint filium hominis propter timorem tormentorum eius, vbi aurum & argentum non valebit liberare eos. Quis autem non timeat illud examē, in quo erit dominus accusator,aduocatus & iudex,a sententia autem sua non poterit prouocari. Quia pater omnē iudicium dedit filio, qui claudit & nemo aperit,aperit et nemo claudit. O' districtum iudicium, quo non solum de actibus,verum etiám de omni verbo otioso, quod iniquè loquuti fuerint homines, reddituri sunt ratione. Quis ergo effugere poterit a ventura ira? Mittet enim filius hominis angelos suos, qui colligēt de regno dei omnia scandala,& eos qui faciunt iniquitarem,& ex eis alligabunt fasciculos ad comburendum,& mittent eos in caminum ignis, vbi erit fletus,et stridor dentium,gemitus & vlulatus, eiulatus, luctus & cruciatus,stridor & clamor,timor & tremor,dolor & labor, ardor & fœtor,obscuritas & anxietas,acerbitas & asperitas,calamitas & egestas, angustia & tristitia,obliuio & confusio,tortiones & punctiones,amaritudines & terrores,fames & sitis,frigus & camina, sulphur & ignis ardens in secula seculorum. Caueat igitur quilibet iudicium illud,vbi iudex terribiliter districtus,intollerabiliter seuerus,immodaratè offensus,vehemēter iratus,sententia eius incommutabilis,carcer irremeabilis, tormenta sine fine, sine interuallo, & sine temperamento, tortores horribiles qui nunq̃ lassescunt,nunquám miserentur,timor rerum cōturbat, conscientia damnat,cogitationes increpant,& fugere non licet,vnde beatus Augustinus. O' quám magna peccata mea sunt nimis,vnde cum quis deum habuerit iustum iudicem,et conscientiam suam testem, nihil timeat nisi causam suam.

1 ¶ *De principali tractatu,et primò Quid sit lex.* 2. *Quid est consuetudo.*
Cap.3.

VIdendum est etiam quid sit lex: et sciendum quòd lex est commune præceptum virorum prudentum consultum, delictorumq; quæ sponte vel ignorantia contrahuntur coertio, rei publicæ sponsio communis. Item author Iusticiæ est deus, secundum quod iustitia est in creatore. Et secundûm hoc, ius & lex idem significat. Et licet largissimè dicatur lex omne quod legitur, tamen specialiter significat sanctionem iustam iubentem honesta, prohibentem contraria. ¶ 2. Consuetudo verò quandoq; pro lege obseruatur, in partibus vbi fuerit more vtentium approbata,et vicem legis obtinet,longęui enim temporis vsus & consuetudinis non est vilis authoritas.

1 ¶ De Iuſticia et Iure. 2. Quid ſit Iuſticia. 3. Quid ſit Ius, & quôd ius varias habet exceptiones. 4. Quid ſit Iuris prudentia. 5. Quid ſit æquitas. 6. Quæ ſunt Iuris præcepta. Cap. 4.

QVia a Iuſticia (quaſi a quodam fonte) omnia iura emanant, & quod vult iuſticia, idem ius proſequitur: videamus ergô quid ſit iuſtitia, & vnde dicatur: Item quid ſit ius, & vnde dicatur, & quæ ſunt eius præcepta: Item quid ſit lex, & quid conſuetudo, ſine quibus non poterit quis eſſe iuſtus, vt faciat iuſticiam et iuſtum iudicium inter virum & virum. ¶ 2. Eſt autem Iuſtitia conſtans & perpetua voluntas ius ſuum cuiquê tribuens, cuius definitio poterit intelligi duobus modis, vno modo prout eſt in creatore, altero prout eſt in creatura. Et ſi intelligatur prout eſt in creatore .1. in deo, plana ſunt omnia, cûm Iuſtitia ſit dei diſpoſitio, quæ in omnibus rebus rectê conſtituit & iuſtê diſponit. Ipſe enim deus tribuit vnicuiquè ſecundûm opera ſua, ipſe non eſt variabilis nec temporalis in diſpoſitionibus & voluntatibus ſuis: Imo eius voluntas eſt conſtans et perpetua: Ipſe enim non habuit principium, nec habet, nec habebit finem. Altero modo intelligitur prout eſt in creatura .1. in homine iuſto. Homo enim iuſtus habet voluntatem tribuendi vnicuiquè ius ſuum, & ita illa voluntas dicitur iuſtitia, et dicitur voluntas tribuere ius ſuum, non quantum ad actum, ſed quantum ad affectionem: Sicut dicitur imperator, auguſtus, non quôd ſemper augeat imperium, ſed quôd eius propoſitum eſt vt augeat. Sic vt dicitur de matrimoniô, quôd ſit indiuidua coniunctio, quia eius ſunt animi vt nunquám diuidantur, diuiduntur tamen poſtmodùm ex cauſa. Item dicitur Iuſticia conſtans, ſecundûm definitionem, prout Iuſticia eſt in creatura, vt per hoc quod dicitur (voluntas) intelligatur mens, & per hoc quod dicitur (conſtans) intelligatur bonum. Conſtantia enim ſemper accipitur in bonum, vnde et ſancti dicuntur fuiſſe conſtantes, vbi dicitur, O' Conſtantia martirum. Item Conſtantes eſtote, conſtantia enim non admittit variationem. Per hoc autem quod dicitur, perpetua, intelligitur habitus, quia Iuſticia eſt habitus mentis bonus, vel mentis benè conſtitutæ. vel: Iuſticia eſt voluntarium bonum, nec enim poteſt dici bonum propriè niſi intercedente voluntate, tolle enim voluntatem, & erit omnis actus indifferens, affectio quidem tua nomen imponit operi tuo. Item crimen non contrahitur, niſi voluntas nocendi intercedat. Item voluntas & propoſitum diſtinguunt maleficia. De hoc autem quod dicit, ius ſuum, id intelligitur hominis meritum, nam propter delictum, vel pactum non ſeruatum, vel ſimilia, priuatur quis iure ſuo De hoc autem quod dicit, cuiquè .1. ſibi ipſi, vt honeſtê viuat, Item deo, vt deum diligat, Item proximo, vt eum non lædat. De hoc autem quod dicit, ius ſuum .1. iuſticiæ, & ſic dicitur ius, iuſtitia: quiá in ea ſtant omnia iura. ¶ 3. Ius autem deriuatur a Iuſticia, & habet varias ſignificationes. Ponitur enim quandoq; pro ipſa arte, vel pro eo quod ſcriptum habemus de iure, quiá ius dicitur ars boni et æqui, cuius merito quis

nos

nos ſacerdotes appellat: Iuſticiam namquè colimus, & ſacra iura miniſtramus. Item ius quandoq; ponitur pro iure naturali, quod ſemper bonum & æquum eſt, quandoq; pro iure ciuili tantum, quandoq; pro iure prætorio tantum, quandoq; pro eo tantum, quod competit ex ſententia. Prętor enim ius dicitur reddere, etiam cùm iniquè decernit, relatione facta, non ad id quod Prætor fecit, ſed ad illud quod Prętor facere debuit. Item ponitur ius quandoquè pro loco in quo redditur ius, ponitur etiam pro neceſſitudine, ſicut pro iure cognationis vel affinitatis. Supponitur etiam ius quandoq; pro actione, quandoquè pro obligatione qualibet, quandoquè pro hæreditate, ſicut pro proprietate rei, quandoquè pro bonorũ poſſeſſione, quiá eſt ius proprietatis, & ius poſſeſſionis. Item ius poſſeſſionis, ſicut feodum: vnde locum habet aſſiſa mortis anteceſſoris. Item ius poſſeſſionis, ſicut liberum tenementum, ſi quis tenuerit, tantùm ad vitam quacumquè ratione. Item ius proprietatis, quod dicitur ius merum, et vnde poterit quis habere vtrumquè. Et diuidi poterit quandoquè ius proprietatis a iure poſſeſſionis, quiá proprietas ſtatim poſt mortem anteceſſoris deſcendit hæredi propinquiori, minori & maiori, maſculo & fœminæ, furioſo & ſtulto, ſicut fatuo, ſurdo & muto, præſenti, & abſenti, et ignoranti ſicut ſcienti. Sed tamen non ſtatim acquiritur talibus poſſeſſio: licet poſſeſſio & ius poſſeſſionis ſemper ſequi debeat proprietatem. Ius autem poſſeſſionis deſcendere poterit per ſe ad alias perſonas, & per alios gradus, vt ſi cùm ius proprietatis deſcendit ad agnatum propinquiorem, primò natus frater ponat ſe in ſeyſinã, & ſic moriatur ſeyſitus, tranſuertit ad hæredes ſuos quoddam ius proprietatis cum iure poſſeſſionis, quod ſequi debet proprietatem, primã & ſic de hærede in hæredem: ſed primi hæredes maius ius habent quàm ſecundi hæredes, ſed ſemper præferri debet poſſeſſio donec primi hæredes verificauerint ius ſuũ, ſi tamẽ frater poſtnat' plures habuerit filias, & primô natus ſe ponat in ſeyſinam, ita fieri debet de eo vt ſupra, & ſic poterit ad plures diuerſos hæredes deſcendere ius proprietatis in infinitum, vt cùm plures ius habeant proprietatis, vnus, vel plures poſſunt habere ius maius. Item ponitur ius quandoquè pro poteſtate, vt cùm dicitur, iſte eſt ſui iuris, quandoq; pro rigore iuris, vt cùm diuiditur inter ius & ęquitatẽ. Itẽ ponitur pro ipſa arte, nõ pro quolibet iure quod inuenitur in ipſa arte, nec enim omne ius pręcipit, imo quoddam permittit, vel ponitur pro omni iure quod pręcipit honeſtè viuere, alterum non lædere, ius ſuum cuiquè tribuere.

¶ 4. Iuris prudentia eſt diuinarum atquè humanarum rerum notitia, iuſti atquè iniuſti ſcientia. ¶ 5. Equitas autem eſt rerum conuenientia, quę in paribus cauſis paria deſiderat iura, & omnia benè coæquiparat: & dicitur ęquitas quaſi ęqualitas, & vertitur in rebus. i. in dictis & factis hominum. Iuſtitia in mentibus iuſtorum quieſcit, inde eſt, quòd ſi velimus loqui propriè, dicemus iudicium ęquum, non iuſtum, & hominem iuſtum, non ęquum: Abutentes tamen iis appellationibus, dicimus, Hominem ęquum, & iudicium iuſtum.

Differt

Differt ergò multum iuris prudentia, a iuſtitia: Iuris enim prudentia agnoſcit, & iuſtitia tribuit cuiquè quod ſuum eſt. Item iuſtitia virtus eſt, iuris prudentia ſcientia eſt. Item iuſtitia quoddam ſummum bonum eſt, iuris prudentia medium. ¶ 6. Iuris prȩcepta ſunt tria hȩc, honeſtè viuere, alterum non lȩdere, ius ſuum vnicuiq; tribuere.

1 ¶ *Qualiter diuiditur ius.* 2. *Quid ſit ius publicum.* 3. *Quid ſit ius priuatum.* 4. *Quid ſit ius naturale.* 5. *Quid ſit ius ciuile.* 6. *Quid ſit ius gentium.* 7. *Qua deſcendunt & introducta ſunt ex iure gentium.* 8. *Quid ſit manumiſſio.* *Cap.5.*

INfinitȩ verò ſunt iuris ſpecies, quia infiniti ſunt homines & infinitȩ ſunt res. Nam ſic diceretur ius, aliud ęquinum aliud aſininum aliud vineę aliud agri, aliud pecoris, aliud hominis. ¶ 2. Eſt autem ius publicum quod ad ſtatum reipublicę pertinet, & conſiſtit in ſacris, in ſacerdotibus, & in magiſtratibus. Intereſt enim reipublicę vt habeat eccleſias in quibus homines veniam petant peccatorum ſuorum. Expedit enim eſſe ſacerdotes, a quibus de peccatis noſtris pȩnitentiam accipiamus, & qui orent pro nobis & dei adiutorium nobis adquirant & prouidentiam. Expedit etiam magiſtratus reipublicę conſtitui, quia per eos qui iuredicendo preſunt effectus rei accipitur. Parum eſt enim ius in ciuitate eſſe, niſi ſint qui poſſunt iura gerere. ¶ 3. Ius autem priuatum eſt quod ad ſingulorum pertinet vtilitatem principaliter, & ſecundariò pertinet ad rempublicam, vndè dicitur, expedit quidem reipublicę ne quis re ſua malè vtatur, & ſic vicè verſa, quòd reipublicę principaliter intereſt quôd ſic ſecundariò reſpiciat vtilitatem ſingulorum. Eſt etiam huiuſmodi ius priuatum tripartitè collectum, aut ex naturalibus prȩceptis, aut gentium, aut ciuilibus. Dictum eſt ſupra de iure publico & priuato, nũc autẽ dicendũ quid ſit ius naturale, vel gentiũ vel ciuile, quoddici poterit conſuetudo quandoq;. Quomodô & cui, et quando ꝑ cõſuetudinẽ vel per conſtitutionẽ principis derogetur legi, in ſequẽtibus dicendũ eſt. ¶ 4. Ius autẽ naturale pluribus modis dicitur. Primus modus eſt vt dicatur a natura animati motus quidam inſtitutus proueniens, quo ſingula animalia ad aliquid faciendum inducuntur, et vnde dicitur ſic. Ius naturale eſt quod natura. i. ipſe deus docuit omnia animalia, & ita eſt iſtud nomen (quod) accuſatiui caſus & hoc nomen (natura) erit nominatiui caſus, vel dici poterit quòd nomen illud (quod) ſit nominatiui caſus, vt dicatur ſic, videlicet: Ius naturale, quod docuit omnia animalia natura. i. per inſtinctum naturę, & ita hoc nomen (natura) erit caſus ablatiui, & hoc eſt quod dicitur, primi motus non ſunt in noſtra poteſtate, ſecundi verò ſunt, & ideo ſi res procedat in delectationem & oblectamentum tantum & non vlteriùs, veniale tantum contrahitur peccatum: ſi autem vlteriùs progrediatur ad aliquid componendum, vt exerceat quis quod turpiter cogitauit, tunc dicetur tertius motus et mortale contrahere peccatum. Eſt et illud notandum, quòd qua ratione iuſtitia

ſticia eſt voluntas,habito reſpectu ad rationabilia tantum, eadem ratione dicitur ius naturale motus,habito reſpectu ad omnem creaturam rationabilem vel irrationabilem.Sunt tamen quidam qui dicunt q; neque voluntas neq; motus,ius naturale, vel gentium dici poſſunt, quiá facti ſunt, voluntas tamen vel motus ſunt inſtrumenta per quæ ius naturale vel iuſticia apperiunt vel oſtendunt ſuum effectum. In anima enim ſunt virtutes & iura,& illud fortê apertiûs dicitur.Ius autem naturale ſecundo modo dicitur debitum quoddam quod natura cuilibet repreſentat. Item dicitur ius naturale ius æquiſſimum cûm dicitur lapſos minores ſecundûm equitatem reſtitui. ¶ 5. Ius autem ciuile quod dici poterit ius conſuetudinaꝝ pluribus modis ponitur, vno modo pro ſtatuto cuiuſlibet ciuitatis:alio modo dicitur ius ciuile id quod non eſt pretorium, & quandoq; detrahit vel addit iuri naturali vel gentium. Queritur aliud ius quandoq; in ciuitatibus ex conſuetudine more vtentium approbata,quám extra: tamen obſeruari debeat talis conſuetudo pro lege. Item appellari poteſt ius ciuile omne ius quo vtitur ciuitas, ſiue ſit naturale ſiue ſit ciuile ſiue gentium & huiuſmodi. ¶ 6. Ius autem gentium eſt quo gentes humanæ vtuntur et quod a naturali iure procedit; eô q; ius naturale omnibus animalibus commune ſit,quæ in terrá,quæ in mari naſcuntur,& quæ in aère. ¶ 7. A iure enim gentium deſcendit maris & feminæ coniunctio,& fit per mutuam vtriuſq; voluntatem, quæ matrimonium appellatur,corporalis tamen coniunctio facta eſt, nec propriè dici poterit ius,cûm ipſum ſit corporale & videatur. Iura autem omnia ſunt incorporalia & videri non poſſunt, quæ deſcendunt & introducta ſunt ex iure gentium,ab eo tamen iure deſcendit liberorum procreatio & educatio.1.nutrimentum.Hoc autem ius gentium ſolum hominibus commune eſt,veluti erga deum religio, vt parentibus et patriæ pareamus,vt vim atq; iniuriam propulſemus,nam de iure hoc euenit,vt quod quis ob ſuí tutelam corporis fecerit, iure feciſſe exiſtimetur. Item cûm inter homines cognationem quandam conſtituit natura, conſequens eſt hominem homini inſidiari nephas eſſe. ¶ 8. Manumiſſiones autem iuris gentium ſunt.Eſt autem manumiſſio dacio libertatis .1. detectio ſecundûm quoſdam,quia libertas quæ eſt de iure naturali, per ius gentium auferri non potuit,licet per ius gentium fuit obfuſcata. Iura enim naturalia ſunt immutabilia.Sed dicitur verè q; libertatem dat qui manumittit,licet non ſuam ſed alienam,dat enim quod non habet, ſicut videtur in creditore,qui vſum fructum conſtituit in re non ſua.Iura enim naturalia dicuntur immutabilia,quia non poſſunt ex toto abrogari vel auferri, poterit tamen eis derogari vel detrahi in ſpecie vel in parte. Item ex hoc iure gentium introducta ſunt bella,cúm ad tuicionem patriæ inducuntur a principe,vel propulſantur violentiæ. Ex hoc etiam iure gentium diſcretæ.1.ſeperatę vel diuiſæ ſunt gentes, regna condita & dominia diſtincta.Et non ſunt dominia de nouo inuenta de iure gentium,ſed ab antiquo, quia in veteri teſtamento aliquid erat meum & aliquid tuum,& vnde tunc erat prohibitum ne fieret furtum,& etiam tunc prę̃ceptum fuit ne quis mercenarij ſui retineret mercedem. Ex hoc etiam iure

gentium

gentium,agris ſunt termini poſiti,ędificia ſunt collata & vicinata,ex qua collatione fiunt ciuitates,burgi & villæ,& generalitèr ius gentium ſe habet ad omnes contractus, & ad alia plura. Quæ autem ſit longa conſuetudo dicetur infrá.

1 ¶ *De prima diuiſione perſonarum. 2. Quid ſit libertas. 3. Quid ſit ſeruitus. 4. Qualiter naſcuntur ſerui & qualiter fiunt. 5. Quis dici poſſit liber et quis ingenuus. 6. Qui dicuntur libertini. 7. Qui dici non poſſunt liberi nec computari inter liberos. Ca.6.*

1

DIctum eſt ſupra de iure naturali, gentium & ciuili, ſed quiá omne ius de quo tractare propoſuimus, pertinet vel ad perſonas, vel ad res, vel ad actiones ſecundum leges & conſuetudines anglicanas, & cùm digniores ſint perſonæ quarum cauſa ſtatuta ſunt omnia iura: Ideô de perſonis primò videamus & earũ ſtatu, qui varius eſt & diuerſus,& poſtmodûm de iure perſonarum quod vertitur circa eas. Eſt autẽ prima diuiſio perſonarum hæc & breuiſſima,ꝙ omnes homines aut liberi ſunt,aut ſerui.1. omnis homo aut eſt liber aut eſt ſeruus,vt ita reſoluatur pluralis omninô in ſingularem, ſed ſic opponi poterit de aſcripticio (vt dicitur)quiá verè liber eſt,licet quodam ſeruitio ſit aſtrictus,& de eo breuis poterit eſſe ſolutio, quiá ei qui liber eſt, villenagium vel ſeruitiũ nihil detrahit libertatis, habita tamen diſtinctione vtrum tales ſint villani & tenuerint in villano ſocagio de dominico domini regis, de quib⁹ inferiûs tractabitur pleniùs.Item nec obſtat quod dicitur de ſtatu libertatis,quiá quamuis ſeruus fuerit in poſſeſſione libertatis, reuera ſeruus eſt, quamuis ſe & ſua aliquando defendere poſſit contra dominum ſuũ petentẽ ipſum vt natiuum ſuum,per exceptionem priuilegij. Cùm autẽ omnis homo ſit liber,aut ſeruus,expedit videre quid ſit libertas & quid ſeruitus,& qualiter contingat ſeruitus. ¶ 2. Eſt autem libertas naturalis facultas eius quod cuiq; facere libet,niſi quod iure aut vi ꝓhibetur.Sed ſecundum hoc videtur ꝙ ſerui ſint liberi, nam & ipſi liberam habent facultatem,niſi vi aut iure ꝓhibeantur. Sed definitur libertas eo iure quo prodita eſt ex qua liberi vocantur, licet enim ſerui efficiantur liberi, tamen quoád ius gentium ſerui ſunt, quoad ius verô naturale liberi, & ita liberi & ſerui,diuerſis tamen reſpectibus, & ſic omninô liber & omninô ſeruus & non pro parte, et ſecundum quod prędictũ eſt. Et in hac parte ius ciuile vel gentiũ detrahit iuri naturali. ¶ 3. Eſt quidem ſeruitus conſtitucio iuris gentium qua quis dominio alieno contra naturam ſubijcitur,& dicitur a ſeruando non a ſeruiendo. Antiquitûs enim ſolent principes captiuos vendere & ideô eos ſeruare & non occidere. Dici etiam poterunt mancipia eo ꝙ ab hoſtibus manucapiuntur: & ideô cûm poſtmodûm libertati donantur,dicuntur manumiſſi, quaſi a manu dimiſſi. Sed tamen omnis ſeruus non dicitur a ſeruando ſed a ſeruiendo, non enim omnis qui ſeruit eſt ſeruus,nec dicitur a ſeruando,ſicut videri poterit,in tabellione. Tabellio enim qui dicitur ſeru⁹ publicus a ſeruiẽdo deriuatur. ¶ 4. Serui autem aut naſcuntur aut fiunt. Naſcuntur autem ex natiuo & natiua alicuius copulatis vel ſolutis,ſiue ſub poteſtate domini conſtituti

constituti sunt siue extra potestatem. Item nascitur seruus qui ex natiua soluta generatur quamuis ex patre libero, quia sequitur condicionē matris quasi vulgo cōceptus. Item dicitur seruus nacione de libero genitus qui se copulauit villanę in villenagio constitutę, siue copula maritalis interuenerit siue non. Item vicę versa si villanus ingrediatur ad liberam in liberū tenementū, partus proueniens erit seruus. Si autē ex natiuo vnius et ex natiua alterius, tunc refert in cui⁹ villenagio, vt per hoc videatur cuius seruus esse debeat, & quem debeat sequi partus, patrem videlicet, vel matrem, secundùm quod copulati fuerint vel soluti, & secundū quod fuerint sub potestate dominorum vel extra. Item si a libero & natiua soluta, partus erit natiuus, quia sequitur conditionem matris si extra villenagium: si autem ex natiua & libero extra villenagium copulatis & in libero thoro, liber erit (ac si de libera et libero) & ita nascūtur serui. Fiunt etiam serui liberi homines captiuitate, de iure gentium, vt prędictum est: Bella enim orta sūt, & captiuitates sequutę &c. Fit etiā liber homo seruus per confessionem in curia regis factam: vt cùm liber homo sit in curia regis, se cognoscat ad villanum. Itē liber homo fit seruus si cùm semel manumissus fuerit ob ingratitudinem in seruitudinem reuocetur. Item fit liber homo seruus, cùm ab initio clericus vel monachus factus fuerit, postea ad secularem vitam redierit, quia talis debet restitui domino suo. Itē seruorū vna est cōdicio substantialis: quicunq; enim seruus est, ita est seruus sicut alius, nec plus nec minus. ¶ 5. Liber verò & ingenuus dici poterit, qui statim vt natus est liber est: siue ex duob⁹ liberis et ingenuis, siue ex duobus libertinis scilicet qui ex iusta seruitute manumissi sunt, siue ex vno ingenuo & altera libertina, siue nascatur ex matre ancilla & patre libero, dum tamen extra villenagium & in libero thoro, dum tamē ex matrimonio. Item si ex matre libera & seruo extra matrimonium. Et sufficit matrem esse liberam, vel tempore illo quo concepit vel tempore quo parit, vel saltē in medio illorum temporum, licet ancilla facta fuerit, quia non debet calamitas matris ei nocere qui in vtero est. ¶ 6. Sūt etiā liberi qui dicūtur libertini, illi scilicet qui ex ista seruitute manumissi sūt, & dicitur libertinus quasi liberatus a seruitute. ¶ 7. Itē qui ex dānato coitu nascuntur inter liberos non computantur, sicut ex adulterio, & huiusmodi. Item qui contra formam humani generis conuerso more procreantur, veluti si mulier monstruosum vel prodigiosum sit enixa. Partus autē qui membrorum officia ampliauit, vt si sex digitos habeat, vel si quatuor tantum, vel si tantum vnum, talis inter liberos connumerabitur.

1 ¶ *De secunda diuisione personarum. 2. Cui comparari debet hermaphroditus. Cap. 7.*

Est autem alia diuisio hominum, q⁹ alii sunt masculi, alij feminę, alij hermaphroditi. Et differunt feminę a masculis in multis, quia earū deterior est condicio q̄ masculorum. ¶ 2. Hermaphroditus comparatur masculo tantum vel feminę tantum secundùm preualescentiā sexus incalescentis. Item qualiter serui efficiantur liberi p̄ manumissionem & quis possit manumittere & quis non, dicetur pleniùs infra de accionibus & seruis fugitiuis.

1 ¶ De tertia diuiſione perſonarum. 2. De diuerſis nominibus dignitatũ. 3. Quid ſunt Ringe. 4. Quid ſignificet gladius. 5. De dignitate regis & q; rex non habet parem. Cap.2.

LIberorum autem hominum quorumcumq; nulla eſt acceptio apud deum nec etiam ſeruorum, quia non eſt perſonarum acceptor deus, quia quantum ad dominum, qui maior eſt fit tanq̃ minor & qui preceſſor, ſit tanq̃ miniſtrator. Apud homines verò eſt differentia perſonarũ, quia hominum, quidam ſunt prȩcellentes & prelati, & alijs principãtur. Dominus papa videlicet in rebus ſpiritualib', quȩ pertinent ad ſacerdotium, & ſub eo archiepiſcopi, epiſcopi, et alij prȩlati inferiores. ¶ 2. Item in tẽporalibus ſunt imperatores, reges, et principes, in hijs quȩ pertinent ad regnum, & ſub eis duces, com̃, baroñ, magnates ſiue vauaſores, & milites: & etiã liberi et villani, et diuerſȩ poteſtates ſub rege cõſtitutȩ. Comites vz quia a comitatu ſiue a ſocietate nomen ſumpſerunt, qui etiam dici poſſunt conſules a conſulendo: reges enim tales ſibi aſſociant ad cõſulendum et regendum populũ dei, ordinantes eos in magno honore & poteſtate & nomine quãdò accingunt eos gladijs. i. ringis gladiorũ. ¶ 3. Ringȩ enim dicuntur ex eo q; renes girant & circundant, & vnde dicitur accingere gladio tuo &c. Et ringȩ cingunt renes talium, vt cuſtodiant ſe ab inceſtu luxurię, quia luxurioſi & inceſtuoſi deo ſunt abhominabiles. ¶ 4. Gladius autem ſignificat defenſionem regni & patrię. Sunt & alij potentes ſub rege qui dicuntur barones, hoc eſt robur belli. Sunt & alii qui dicũtur Vauaſores, viri magnȩ dignitatis. Vauaſor enim nihil melius dici poterit quàm vas ſortitũ ad valitudinẽ. ¶ 5. Sunt et ſub rege milites, s. ad militiam exercendam electi, vt cum rege & ſupradictis militent, & defendant patriam & populum dei. Sunt etiã ſub rege liberi homines & ſerui eius poteſtati ſubiecti, & õnis quidẽ ſub eo, et ipſe ſub nullo, niſi tãtũ ſub deo. Parẽ autem nõ habet in regno ſuo, quia ſic amitteret prȩceptũ, cũm par in parem non habeat imperium. Item nec multo fortiùs ſuperiorem, nec potentiorẽ habere debet, quia ſic eſſet inferior ſibi ſubiectis, & inferiores pares eſſe non poſſunt potentioribus. Ipſe autẽ rex, non debet eſſe ſub homine, ſed ſub deo et ſub lege, quia lex facit regem. Attribuat igitur rex legi quod lex attribuit ei, videlicet dominationẽ & poteſtatẽ, nõ eſt enim rex vbi dominatur volũtas & nõ lex. Et q; ſub lege eſſe debeat, cũm ſit dei vicarius, euidenter apparet ad ſimilitudinem Ihesu Chriſti, cuius vices gerit in terris, quia verax dei miſericordia, cũm ad reparandũ humanũ genus ineffabiliter ei multa ſuppeterẽt, hãc potiſſimã elegit viã, quaſi ad deſtruendũ opus diaboli, non virtute vteretur potentię, ſed iuſtitię ratione: & ſic eſſe voluit ſub lege, vt eos qui ſub lege erant redimeret, noluit enim vti viribus, ſed ratione & iuditio. Sic et beata dei genitrix virgo Maria mater domini quę ſingulari priuilegio ſupra legẽ fuit, pro oſtendendo tamen humilitatis exemplo legalibus ſubdi non refugit inſtitutis. Sic ergo rex ne poteſtas ſua maneat infrenata, igitur non debet eſſe maior eo in regno ſuo in exhibitione iuris, minimus autẽ eſſe debet vel quaſi in iudicio ſuſcipiẽdo ſi petat. Si autẽ ab eo petãtur (cũm breue non currat contra ipſum) locus erit ſupplicationi, quòd factum ſuum corrigat & emendet, quod quidem ſi non fecerit, ſatis ſufficit ei ad pȩnam,

quòd

q̃ dominum expectet vltorẽ. Nemo quidem de factis ſuis pręſumat diſputare, multò fortius contra factum ſuum venire.

¶De quarta diuiſione perſonarum, quòd aut eſt ſui iuris aut alieni iuris aut dubij. 2. Qui ſunt ſui Iuris. 3. Qui ſunt alieni Iuris. 4. Qui ſunt in poteſtate patrum.

Cap. 9.

DIctum eſt ſupra de ſtatu perſonarum, nunc ſupponenda eſt alia diuiſio, vt per diuiſiones facilior tradatur doctrina: particio enim ſiue diuiſio animum legentis incitat, mentem intelligentię prępărat, memoriam artificioſè reformat. Eſt autem hęc diuiſio talis, q̃ omnis homo aut eſt ſui iuris, aut alieni, aut dubij, ſecundùm quoſdam, qui dicunt ſtatũ alicuius eſſe in ſuſpẽſo, ſicut de eo qui captus eſt ab hoſtibus, ſed reuera abſurdum eſſet dicere, aliquem eodẽ tempore nec in patris nec in ſua poteſtate fuiſſe, quod enim dicitur, pendente ſtatu, verum eſt ratione futurę fictionis poſtliminij, quod omnino ſeparatur a iure. Si enim reuertatur, fingitur non fuiſſe captus, ſed inſpecto preſenti ſtatu nunq̃ pendet, cùm lex dicat captum ab hoſtibus eſſe ſeruum. Igitur poſſibile eſt q̃ filiũ habeat in poteſtate ſua, & generaliter vera eſt, quòd nulla preſentia, nulla præterita pendent. ¶2. Sui iuris autem ſunt omnes, qui non ſunt in aliena poteſtate. Cognitis autem perſonis quę ſunt alieni iuris, per conſequens ſciri poterit omnes alios eſſe ſui iuris. ¶3. In poteſtate aliena ſũt ſerui, quę quidem poteſtas dominorum in ſeruos a iure gentium eſt, quę aliquando fuit & vitę & necis ſeruorum, ſed nunc coarctata eſt per ius ciuile, ita q̃ vita & membra ſũt in poteſtate regis, ita q̃ ſi quis ſeruum ſuum occiderit, non minùs punietur q̃ ſi alienum occiderit, et in hoc legem habent contra dominos, q̃ ſtare poſſunt in iudicio contra eos de vita & membris propter ſęuitiam dominorum, vel propter intollerabilem iniuriam, vt ſi eos deſtruant, q̃ ſaluum non poſſit eis eſſe waynagium ſuum. Hoc autem verum eſt de illis ſeruis qui tenent de antiquo dominico coronę, ſed de alijs ſecùs eſt, quia quandocunq; placuerit domino, auferre poterit a villano ſuo waynagium ſuum & omnia bona ſua. Expedit enim rei publicę ne quis re ſua malè vtatur. Eſt autem effectus huius dominicę poteſtatis, quòd quicquid per ſeruum iuſtè acquiritur, id domino acquiritur vel quaſi domino, ſicut bonę fidei poſſeſſori vel vſurario vel fructuario. Qui igitur ex te & vxore tua naſcitur, in tua poteſtate eſt. Item qui ex filio tuo & eius vxore naſcitur. i. nepos tuus & neptis, æquè in tua poteſtate ſunt, & pnepos et proneptis, & deinceps ceteri, qui verò ex filia tua naſcitur in poteſtate tua non eſt, ſed in patris eius vel aui vel proaui. ¶4. In poteſtate autem patrum ſunt filij qui naſcuntur ex iuſto et legittimo matrimonio. Idem in nepotibus & pronepotibus quantũ ad auos & proauos paternos. Et pręſumitur quis eſſe filius hoc ipſo q̃ naſcitur ex vxore, quia nuptię probant filium eſſe, et ſemper ſtabitur huic preſumptioni, donec probetur contrarium: vt eccè, maritus probatur non concubuiſſe aliquãdiu cum vxore, infirmitate vel alia cauſa impeditus, vel erat in ea inualetudine vt generare non poſſit, vel probatur quòd fuit abſens p decennium & reuerſus inuenit anniculum, hic qui in domo mariti natus

est (licet vicinis scientibus) nō erit filius mariti. Et de hac materia inueniri poterit pleniùs infra, de partu supposito.

1 ¶ *Qualiter dissoluitur patria potestas & dominica.* 2. *De quadā subdiuisione personarū quæ sunt in potestate aliena.* 3. *Qualiter solnitur dominica potestas in seruis fugitiuis. Cap.*10.

DIctum est supra quemadmodū dominica & patria potestas constituatur: nunc autem dicendū qualiter dissoluatur et tollatur, et sciēdū q; tribus modis in liberis personis, videlicet morte naturali, morte ciuili & dignitate. Item in seruis, dominica potestas tollitur manumissione et morte naturali, vt si pater qui habet filium in potestate moriatur, nam eius filij incipiunt esse sui iuris, q̄uis aliquando remaneant sub tutela dominorum & sub cura amicorū vel parentum. Mortuo verò auo patruo, nepotes eius non sunt sui iuris, sed recidunt in potestatē sui patris, si pater eorum viuat, cùm auus moriatur, & nullo modo exierint de patris potestate per emācipationem vel alium modum, sicut per dignitatem. Item morte ciuili, vt si pater dānetur propter aliquam felonia cōmissam, vel alius ātecessor, vel perpetuò exuletur, si autem relegetur ad tempus, nihilomin' retinebit liberos in potestate sua: quia sua cùm remeabit habebit. Item dignitate aliquādo, vt per episcopalē dignitatem. Item per emancipationē soluitur patria potestas: vt si quis filiū suū forisfamiliauerit cū aliqua parte hęreditatis suę, secundū quod antiquitùs fieri solet. Itē soluitur dominica potestas quādoq; manumissione, vt si dominus seruū suum manumiserit, quacunq; ratione manumissionis, secundū quod inferiùs dicetur, de manumissionibus. ¶ 2. Prima diuisio personarū fuit talis, q̄ ōnes homines aut liberi sunt aut serui, secunda, q̄ quędam personę sunt sui iuris, & quędam alieno iuri subiectę: nunc sequitur alia diuisio, q̄ personarum quę non sūt in potestate aliena, quędam sunt in custodia seu tutela dominorum, quędam in curatione parentum & amicorū, secundū quod inferiùs dicetur pleniùs, de custodia & cura. Quędā verò neutro iure tenentur, sicut illi qui sunt plenę ętatis. Et quibus modis finitur cura et tutela, dicetur pleniùs infra. Item quędam sūt sub virga, vt vxores &c. ¶ 3. Serui autē sub potestate dominorum sūt, nec soluitur dominica potestas q̄diu manētes fuerint in villenagio leuantes & cubantes, siue terrā tenuerint siue non. Itē si non sunt manentes in villenagio sed vagantes per patriā, euntes et redeuntes, semper sub potestate dominorū sunt, quamdiu redierint, & cùm cōsuetudinē reuertendi habere desierint, incipiunt esse fugitiui ad similitudinē ceruorum domesticorum. Itē si cùm vagantes fuerint, sicut mercatores vel mercenarij certis teporibus cheuagiū soluunt (quod dicitur recognitio in signū subiectionis & dominij de capite suo) & q̄diu cheuagiū soluerint, dicuntur esse sub potestate dominorum, nec soluitur dominica potestas. Et cùm soluere desierint, incipiunt esse fugitiui, et si aliquo predictorum modorum fugā fecerint, statim persequi debent, et petentur infra tertiū vel quartum diē, donec fuerint comprehensi & reducti vbicunq; fuerint inuenti, nec debet aliquis eos impedire ratione alicuius libertatis vel priuilegij, quia dominus seruorum illorū semper retinet dominiū, donec illud amittat per negligentiā vel per violentiā, &

iniustam

iniuſtã reſiſtentiã,& cùm ille qui perſequitur reſiſtere nõ poſſit, tũc oportebit ad ſuperiorẽ recurrere,vt ſibi perquirat per breue: Niſi ita ſit forte, q̃ ille fugitiuus infra ānũ,ad villenagium ſuũ reuertatur,& a domino cõprehendatur & detineatur,quod quidẽ licitè poteſt facere dominus,quia ante annum cõpletũ nullum habere poteſt priuilegiũ fugitiuus. Nec etiam ſi dominus infra annũ clameũ ſuum qualitercũq; appoſuerit,ſi fugitiuus poſt annũ redierit,licitè retinere poterit,nec currit tẽpus contra dominum,cũ res per clameum appoſitum efficiatur litigioſa.Et per hoc perpetuetur actio impoſterũ et elidatur priuilegiũ.Si autẽ dominus ille negligens fuerit in proſequendo,& in clameo apponendo qualitercũq;,ſi fugitiuus reuertatur poſt annũ,non erit domino licitũ nec tutum manum apponere, tamẽ poſt annum poteſt fugitiuus habere priuilegium,& ſe in ſtatu libero defendere per exceptionẽ, et ſic ſoluitur dominica poteſtas. Et dicuntur ſerui eſſe in ſtatu libero, donec dominus verſus eos ſibi perquiſierit per legem terrę,nec habebit poteſtatem aliquã in eis vel liberis ſuis,terris vel alijs bonis ipſorũ,donec corpus,quod principale eſt,diſrationauerit, ſecũdũ quod inferiùs dicetur.Cùm autem dominus p̃ negligẽtiã vel impotentiam ſui ſeyſinã de ſuo fugitiuo amiſerit,ſi reſũptis viribus contra priuilegiũ,fugitiuum reduxerit,vel cùm fugitiuus redierit,ipſum retinuerit,pęnã debitã non euadet,cùm hoc ſit contra pacem. Sed ſi extra villenagium.s. per lapſum.3.vel.4.dierum iuuentus fuerit cùm dominus negligẽs fuerit in proſequutione,capi nõ poterit nec detineri,nec magis q̃ liber homo,& ſi fuerit,inde habebit querelam de impriſonamẽto.Infra plus de hac materia, de placito de Natiuis & fugitiuis, qualiter reuocantur in ſeruitutem,qui ſũt extra poteſtatem dominorũ et in fuga.

¶ *De diuerſis condicionibus perſonarum tenentium in dominico domini regis. 2. De liberis in manerio regis. 3. Quôd ſub poteſtate domini ſunt liberi homines. Cap. II.*

IN dominico domini regis plura ſunt genera hominum:ſunt enim ibi ſerui,ſiue natiui ante conqueſtum, in conqueſtu,& poſt, & tenent villenagia et per villana ſeruitia & incerta,qui vſq; in hodiernum diem villanas faciunt conſuetudines & incertas ,& quicquid eis pręceptũ fuerit(dum tamen licitũ & honeſtũ).Fuerunt etiam in conqueſtu liberi homines,qui liberè tenuerũt tenementa ſua per libera ſeruitia,vel per liberas conſuetudines, et cùm per potẽtiores ejecti eſſent,poſtmodum reuerſi receperunt eadem tenementa ſua tenenda in villenagio,faciendo inde opera ſeruilia, ſed certa & nominata,qui quidem dicuntur glebę aſcripticij,& nihilominus liberi,quia licet faciant opera ſeruilia,cùm non faciũt ea ratione perſonarum, ſed ratione tenementorum,& ideo aſſiſam houę diſſeſinę non habebunt,quia tenementum eſt villenagium,quãuis priuilegiatum,ſed nec Aſſiſam mortis anteceſſoris : ſed tãtum paruum breue de recto,ſecundũ conſuetudinẽ manerij,& ideo dicuntur glebę aſcripticij,quia tali gaudent priuilegio,q̃ a gleba amoueri non poterunt, q̃diu ſoluere poſſunt debitas penſiones, ad quoſcunq; peruenerit dominicum domini regis, nec compelli poterint ad tale tenementum tenendum niſi voluerint. Eſt etiam aliud genus hominum in manerio domini regis,

& te-

& tenent de dominico & per easdem consuetudines & seruitia villana, per quæ suprà dicti & non in villenagio, nec sunt serui nec fuerunt in cõquestu vt primi, sed per quandam conuentionem, quam cum dominis fecerunt, et ita q; quidam eorum cartas habent et quidam non. Et qui si a talibus tenementis eiecti fuerint, seisinam recuperabũt (sed secundûm quosdam) per assisam nouæ disseisinæ, et cûm assisã nouæ disseisinæ habuerint, heredes habebunt assisam mortis antecessoris. ¶ 2. Sunt et alia genera hominum in maneriis & dominicis domini regis, qui sicut alibi tenent liberè & in libero socagio & per seruicium militare ex nouo feoffamento & post conquestum. ¶ 3. Item sub potestate dominorum sunt liberi homines possessi vt serui & qui aliquando in libertatem proclamant, & qui dici poterunt statu serui cûm sint liberi eadem ratione qua serui dici poterunt statu liberi cûm sint fugitiui, & extra potestatem dominorum, de quibus pleniûs dicetur infra.

1 ¶ *De rebus et rerum diuisione.* 2. *Prima diuisio.* 3. *Secunda diuisio.* 4. *Tertia diuisio.* 5. *Quædam res sunt communes secundûm diuisionem interiûs.* 6. *Quædam publicæ.* 7. *Quædam vniuersitatis* 8. *Quædam sacræ & religiosæ quæ sunt deo consecratæ.* 9. *Quædam singulorum.* 10. *Quædam nullius.* *Cap.12.*

Superiùs dictũ est de personis & statu hominum & iure personarum: consequenter dicendũ erit de rebus per diuisionem, quia res per diuisionẽ meliùs aperiuntur. ¶ 2. Rerum autem prima diuisio hæc est, q; rerum quædam sunt in patrimonio nostro, & quędam extra. In patrimonio nostro sunt res tam mobiles quàm immobiles, quibus pro volũtate & necessitate nostra nobis vti licet de quibus satis patebit inferiûs. Extra patrimonium autem dicuntur res sacræ & religiosæ & cõmunes. Quædam verô nec sunt in patrimonio nec extra, sicut iura & seruitutes, vsus fructus. Item actus, via & aqvę ductus & huiusmodi, & ideô non dicũtur seruitutes esse in bonis, quia p se et sine fundo alienari nõ possũt. Item prędiales seruitutes per se nõ censentur, & ideô videntur non esse, vel extinctæ esse si censeantur per se. Nã et manica videtur extincta cûm non accedit vestimento, & tignum videtur non possideri, cûm non accedit ędificio, sed tamen non dicuntur istæ seruitutes esse extra bona, cûm possidentes exceptionem, & non possidentes habeant actionẽ. ¶ 3. Fit & alia & secunda diuisio rerũ, quia aliæ sunt corporales, aliæ incorporales. Corporales verô sunt quæ tangi possunt, sicut terra, fundus, res immobiles vel res mobiles quæ se mouere possunt, sicut animalia vel huiusmodi, vel moueri. Incorporales verô sunt, sicut sunt iura, quæ videri nõ possunt nec tangi, vt ius eundi, agendi, aquamuè ducẽdi, & huiusmodi, quæ non possidentur sed quasi. ¶ 4. Est et tertia diuisio rerũ, q; aliæ sunt cõmunes, aliæ publicæ, aliæ vniuersitatis, aliæ nullius, & aliæ singulorũ, quę varijs ex causis, cuiq; acquiruntur. ¶ 5. Naturali verô iure cõmunia sũt omnia hæc, aqua profluens, aèr & mare, & littora maris quasi maris accessoria. Nemo enim ad littus maris accedere prohibetur, dum tamen a villis & ædificijs abstineat, quiá littora sunt de iure gentiũ cõmunia sicut & mare. Ideô ædificia si in mari siue in littore posita fuerint, ędificantium

sunt

ſunt de iure gentium, & ita in hoc caſu ſolum cedit ædificio, licet alibi contrarium, quia ædificium cedit ſolo. ¶ 6. Publica verò ſunt omnia flumina & portus. Ideôq; ius piſcandi omnibus commune eſt in portu & in fluminibus. Riparum etiam vſus publicus eſt de iure gentium, ſicut ipſius fluminis. Itaq; naues ad eas applicare, funes arboribus ibi natis religare, onus aliquod in ijs reponere, cuiuis liberũ eſt, ſicuti per ipſũ fluuium nauigare: ſed proprietas earũ eſt illorum, quorum prædijs adhęrent, & eadem de cauſa arbores in eiſdem natæ eorundem ſunt: & hæc intelligenda ſunt de fluminibus perhennibus, quia temporalia poſſunt eſſe priuata. Nota hic differentiam inter publicum & commune. Publica autem ita accipiuntur quæ ſunt omnium populorum. 1. quæ ſpectant ad vſum hominum tantum. Cõmunia verò dici poterũt aliquando quæ ſunt omniũ animantium. ¶ 7. Vniuerſitatis verò ſunt (non ſingulorũ) quæ ſunt in ciuitatibus, vt theatrum, ſtadia & huiuſmodi, & ſiqua ſunt in ciuitatibus communia. Dicuntur verò theatra a theorando .1. inſpiciendo. Stadiũ verò dicitur octaua pars milliarij, quod (vt dicitur) Hercules vno anhelitu currebat & poſtea ſtabat. Et dicuntur iſta vniuerſitatis dominio & vſu. Vſualia autẽ dicuntur vniuerſitatis eſſe non vſu, ſed dominio & fructu, vt fundi & ſerui. 1. ciuitatũ, qui ita ſunt omniũ ciuiũ, ita q; nullius p ſe. ¶ 8. Res verò ſacræ, religioſę & ſanctæ in nullius bonis ſunt: quod enim diuini iuris eſt, id in nullius hominis bonis eſt, immo in bonis dei hominũ cenſura. ¶ 9. Itẽ ſunt res ſingulorũ vt mea & tua, dominio & vſu, ſicut fundi, ciuitates & ſerui. Et ſunt ſacra, quæ ritè et p põtifices deo conſecrata ſunt, veluti ædes ſacræ & religioſæ, & dona quę ritè ad miniſteriũ dei dedicata ſunt, vt calices, cruces, & thuribula, quæ alienari phibentur, excepta cauſa redẽptionis captiuorum. Itẽ loca ſacra ſunt cęmiteria & capellæ & eccleſię, & licet ędificia diruantur, adhuc locꝰ ſacer manet. Et differt ſacrum a ſacrario, quia ſacrarium dicitur locus vbi ſacra reponũtur. Sacræ etiam res ſunt, veluti muri et portę ciuitatum, & ideô dicuntur muri ſancti, quia pœna capitalis conſtituta eſt in eos qui aliquid in muros ſanctos delinquunt, violando aliquid in hijs vel immittendo, vel tranſcendendo, ſcalis adhibitis, vel alia qualibet ratione: quia hoſtile eſt et abhominabile aliâs ingredi quàm per portas, dicitur enim ſanctum quod defenſum eſt et munitum ab iniuria hominum, & lex illa ſpecialiter dicitur ſanctio, quia pœnam imponit iniurioſo. Muros verò munícipales reficere non licet alicui ad priuatum commodum, ſed ad publicam vtilitatem. ¶ 10. Res quidem nulliꝰ eſſe dicuntur pluribus modis, natura ſiue iure naturali, vt feræ beſtiæ, volucres, et piſces. Item cenſura (vt dictum eſt) ſicut res ſacræ, religioſæ & ſanctæ. Item caſu, ſicut eſt hereditas iacens ante aditionem: ſed fallit in hoc, quia ſuſtinet vicem perſonæ defuncti, vel quia ſperatur futura hereditas eius qui adibit. Dicuntur etiam res in nullius bonis eſſe quæ habitæ ſunt pro derelicto. Item tempore dicuntur res in nullius bonis eſſe, vt theſaurus. Item vbi non apparet dominus rei, ſicut eſt de wrecco maris. Item de hijs quæ pro wayuio habẽtur, ſicut de auerijs vbi nõ apparet dominus, & quæ olim fuerũt inuẽtoris, de iure naturali, iã efficiũtur principis de iure gẽtiũ. Itẽ ſunt res natura nulliꝰ, vbi natura nõ patitur q; poſſẽt eſſe alicuiꝰ,

ſicut

ſicut ſunt liberi homines, liberi enim homines exempti ſunt a dominio & cõmercio, & illud idem dici poterit de ſeruo ęgrotante quem dominus abiecit, lex enim facit ei vt ſit liber.

¶Henrici de Bracton de Legibus & conſuetudinibus Angliæ, Liber ſecundus.

1 ¶Qualiter acquiruntur rerum dominia: de iure naturali ſiue gentium per occupationẽ, et de feris beſtiis. 2. De Piſcatione, venatione & apprehenſione & apium incluſione. 3. De manſuetis beſtiis & auibus. Cap. 1.

¶1. Dictum eſt ſupra de rerum diuiſione, nunc autem dicendum eſt qualiter dominia rerum acquiruntur, de iure naturali ſiue gentium: vt a vetuſtiore iure incipiatur, quod cum ipſo genere humano rerum natura prodidit, & poſt dicendum erit de iure ciuili, quod poſtea eſſe cepit, cùm & ciuitates cõdi, et magiſtratus creari & leges ſcribi ceperũt. ¶2. Iure autem gentium ſiue naturali dominia rerũ acquiruntur multis modis. Inprimis per occupacionem eorum quę non ſunt in bonis alicuius, & quę nunc ſunt ipſius regis de iure ciuili & non communia vt olim: ſicut ſunt ferę beſtię, volucres & piſces, & omnia animalia quę in terra & in mari & in cœlo & in aêre naſcuntur vbicunq; capiantur, et cũ capta fuerint incipiunt eſſe mea: quia mea cuſtodia coercẽtur, & eadem ratione ſi euaſerint cuſtodiam meam & in naturalem libertatem ſe receperint, deſinunt eſſe mea & rurſus fiunt occupantis. Recipiunt autem naturalem libertatem tunc, cùm vel oculos meos effugerint in aêre libero & non ſub captura mea, vel ita ſunt in conſpectu meo vt impoſſibilis ſit eorum perſequutio. ¶3. Itẽ continet occupatio piſcationem, venationem & apprehenſionem. Et nec ſola perſequutio facit rẽ eſſe meam. Nam etſi feram beſtiam vulnerauerim ita vt capi poſſit, non tamen eſt mea niſi eam cepero, imõ erit potiũs occupantis, quia multa accidere ſolent nè capiam. Item ſi in laqueum quem venandi cauſa tetẽdi aper inciderit, & cum coertione eum exemptum abſtuli, erit meus, ſi in poteſtatem meam peruenerit, niſi conſuetudo vel priuilegium ſe habeat in contrarium. Continet & occupacio incluſionem, vt in apibus, quarũ fera eſt natura, nam ſi in arbore mea conſederint, nõ magis ſunt meę antequàm a me alueo includantur, q̃ volucres qui in arbore mea fecerint nidum, & ideò ſi alius incluſerit eas, earum dominus erit. Examen etiã quod ex alueo meo euolauerit eòuſq; meum eſſe intelligitur q̃diu in cõſpectu meo eſt, nec ſit impoſſibilis eius perſequutio, alioquin occupantis fit, ſed ſi quis illud ceperit, ſuum non facit ſi ſciuerit ipſum eſſe alienum, ſed

num, sed furtū facit, nisi animū habeat restituēdi. Et hæc væra sunt, nisi aliquando de consuetudine in quibusdam partibus aliud fiat. ¶ 4. Hæc quæ dicta sunt locum habent in animalibus, quæ omni tempore fera permanserunt: si autem animalia fera facta fuerint mansueta, & ex consuetudine eunt & redeunt, volant & reuolant, vt sunt cerui, cigni, pauones & columbæ & huiusmodi, alia regula comprobata est, vt eousq; nostra intelligantur, quàmdiu habuerint animum reuertendi. Nam si reuertendi animum habere desierint, nostra desinūt esse. Reuertendi autem animū videntur desinere habere, cùm consuetudinem reuertendi deseruerint. Idemquè dicitur de gallinis & anseribus feris factis, ex mansuetis. In domesticis verò tertia regula comprobata est, quòd licet conspectum meū effugerint anseres mansueti & gallinæ, quocunq; tamen loco sunt, mei intelliguntur esse, & furtum facit qui ea animo lucrandi retinuerit. Habet etiam locum ista species occupationis in ijs, quæ ab hostibus capiuntur, vt si liberi homines in seruitutem nostram deducantur, et potestatem nostram euaserint, pristinum statum recipiunt. Item locum habet eadem species occupationis in ijs quæ communia sunt, sicut in mari & littore maris, in lapillis & gēmis, et cæteris in littore maris inuentis. Idē etiam in insulis in mari natis, et in similibus, et in rebus pro derelicto habitis, nisi consuetudo se habeat in contrarium propter fisci priuilegium.

1 ¶ De modo acquirendi per accessionem, et quid est alluuio. 2. De insulis natis in flumine. 3. De accessione quæ fit humana natura operante per adiunctionem specierum. 4. De ædificijs quilibet. 5. De litteris & picturis. 6. De accessione quæ fit diuina natura & humana operante, et de planta. Cap. 2.

ACquiruntur etiam iure gentium rerum dominia, per accessionem discretam, vel secretam, concretam seu continuam, et quæ ex animalibus dominio tuo subiectis nata sunt, tibi acquirūtur. Itē quod per alluuionem agro tuo flumen adiecit, iure gentium tibi acquiritur. Est autem alluuio latens incremētum, & p alluuionē adijci dicitur quod ita paulatim adijcitur, quòd intelligere non possis quo momento tēporis adijciatur. Nam etsi tota die infigas intuitum tuum, imbecillitas visus tā subtilia incrementa per pendere non potest, vt videri poterit in cucurbita & similibus. Si autem non sit latens incrementum imo apparens, contrarium erit, vt eccè, vis fluminis partem aliquam ex tuo prædio detraxit & vicini prędio appulit, certum est eam tuam permanere, & si longiori tempore fundo vicini adhæserit, & arbores quas secum traxerit in eū fūdum radices egerint, ex eo tempore videntur fundo vicini acquisitæ. Dabitur tamen priori domino vtilis vendicatio, secundùm quosdam, sed cessat rei vendicatio, quiá alterius facta est crusta, & alia dicenda est arbor aliæ terræ alimento. ¶ 2. Habet etiam locum eadem species accessionis in insula nata in flumine, quæ si quidèm mediā partem fluminis teneat, cōmunis est eorum qui pro indiuiso ab vtraquè parte fluminis propè ripam prædia possident, pro modo latitudinis cuiuscunquè fundi, quæ latitudo propè ripam sit, q si alteri parti proximior sit, eorū est tantùm qui

ab ea parte propê ripam prędia possident. Si autem insula in mari nata sit, quod raro accidit, occupantis fit, nõ tamen credas ꝑpriũ alicuius agrũ in formã insulę redactũ, insulam esse, vt eccè, flumen diuiditur in superiori parte & circuit agrũ alicui⁹, & demũ infrâvnitur, quo casu eius erit ager cuius priûs fuerat. Cauendũ quoq; erit in metienda viciniate insularũ, quiá potest quis in hoc de facili decipi. Ponatur igitur pũctus quidam in medio inter vtrũquè agrũ, & secundùm hoc, si insula citra punctũ sit, vel huius tantũ, vel illius tãtum erit. Si autẽ sit & citra punctũ, & in ipso pũcto, & vltrà, tunc ꝑ indiuiso comunis erit, vt tãtum mihi de ipsa insula cedat, quantum cõtinetur a medietate puncti vsquè ad agrum meum, & sic fiat in ꝑsona vicini quoád diuisionẽ. Et videtur ꝙ vicinitas & remotio in
" sulæ considerari debet secundùm principiũ natiuitatis suæ, & inde erit, ꝙ si inter insulã quæ mihi ꝓximior est & cõtrariã ripam vicini, quæ est vltra flumen alia sit nata insula, mẽsura fiet a mea insula & nõ ab agro meo. Et hæc omnia tenẽda sunt in insula quæ aluei solo adhæret & non quæ virgultis sustentatur. Si autẽ insula rotunda inueniatur, difficile erit eam metiri, hoc tamen obseruetur, ꝙ omne quod ꝓpinqui⁹ est, mihi cedat, & ita vicino cedat quod ei vicinius erit, & hoc nũq; fallet. Habet etiam locum hæc in agris nõ limitatis: nam in limitatis nõ habet locũ ius alluuionis. Sunt autẽ limitati, qui assignãtur aliquibus certis locis & certis terminis, vbi scitur quid cui sit datum, quid retentũ & relictũ. Prætereá agris limitatis non cedit insula ratione vicinitatis in flumine publico, immô cõceditur occupanti, & ꝑ consequens regi ꝓpter suũ priuilegiũ. Habet etiam locũ eadẽ species accessionis in alueo fluminis, a flumine derelicto. Cedit enim eis qui ꝓpê ripam fluminis prædia possident, ꝑ modo. s. latitudinis cuiuscũq; agri, quæ latitudo propè ripam sit. Nouus autẽ alueus eiusdẽ iuris incipit esse, cui⁹ & ipsum flumen. i. publicũ. Flumen enim alueum sibi cõstituendo agrũ priuatum facit publicum & publicum priuatum. Et ideo dicuntur flumina vice Censitorũ. i. iudicũ vel príncipũ fũgi. Iudex enim vel imperator sæpè quod vni⁹ est alteri adiudicat, iustè vel iniustè, bona fide vel mala. Sed vbi flumen mihi ꝺbstulit meum prædiũ ꝑ aluei cõstitucionẽ, deindè redit ad antiquũ alueũ, de iure stricto in prędio quodã meo nihil possũ vendicare: cedit enim ijs qui ꝓpè ripam prędiá habent, de æquitate tamen vix obtinet hoc. i. nullo modo obtinet. Vbi autẽ flumẽ alueum sibi nõ cõstituit in agrũ meũ sed illũ inundauerit, nõ immutatur species eius quãtum ad ꝓprietatẽ. ¶ 3. Hæc de accessione quę fit tantũ diuina natura operante. Est et alia, quę fit tantũ humana natura operante, quæ fit ꝑ adiunctionẽ vni⁹ spiciei ad alterã, eiusdem generis vel diuersi, ꝑ applũbaturã vel ferriliminationẽ, secundũ qd' infrá legitur, et ibi dicitur, quę pars alteri debet accrescere. Si autẽ ꝑ applũbaturã, minor cedit maiori vel præcioſiori: sed si neutra præcioſior, quilibz suu vẽdicabit. ¶ 4. Vendicat etiã sibi locum ius accessionis in ædificijs ꝑ humanæ naturæ laborẽ, vt si quis in solo suo alienã materiã ædificauit, ipse dñs intelligitur ædificii, quiá omne qd' inędificatur, solo cedit. Nec tamẽ is qui materiæ dñs fuerat, dñs esse desinat, nec suũ potest eximere, sed ꝑ eo duplũ cõsequetur, & si dirutũ sit ędificium, qd' suũ fuerit vẽdicare poterit, nisi fuerit duplum cõsequut⁹. Ecõtrariô autẽ, si quis de suo in

ali-

alieno ſolo ædificauerit mala fide, materiam præſumitur donaſſe, ſi autē bona fide, ſoluat dominus ſoli, precium materiæ & mercedē fabricatorū. Hoc autem, quod prædictum eſt, locum habet ſi ædificium ſit immobile, ſi autē mobile, aliud erit, vt eccè, horreum frumentariū nouum ex tabulis ligneis factum, in prædio Semphronij poſitum, non erit Semphronij. ¶ 5. Hæc eadem ſpecies acceſſionis, ꝑ humanæ naturæ ſolicitudinē poteſt aſſignari in litteris. Literæ enim licet ſint aureæ perinde mēbranis, chartiſue cedunt, ſicut ea ſolo cedere ſolēt quæ edificantur vel inſeruntur. Sed in picturis erit cōtrariū. Ridiculoſū enim eſſet precioſam picturā ꝑ acceſſionem cedere viliſſimæ tabulæ: et ideo tabula cedit picturæ, vt in Inſtitutis pleni⁹ inueniri poterit, et in ſūma Aſonis, ꝙ in caſu deterior eſt condicio poſſidentis. Itē in eodē, ꝙ melior eſt condicio poſſidētis ꝓpter duplex beneficiū poſſidendi. Itē in eodē, ꝙ vbi obſcura ſūt vtriuſq; iura, pro poſſeſſore iudicabitur. Poteſt etiā eadē ſpecies aſſignari in texturis: Nā ſi alienā purpurā quis intexuerit in veſtimēto ſuo, licet precioſior ſit purpura, tamen cedit veſtimēto iure acceſſionis. Itē eadē ſpecies acceſſionis poteſt aſſignari in fructuarijs & vſuarijs circa fructuum obuentionē. ¶ 6. Alia autem acceſſio erit diuina natura & humana cooperāte, et quęritur ex ea dominiū, vt eccè. Ticius alienā plantam in ſolo ſuo poſuit, ipſius erit planta. Et ex diuerſo, ſi Ticius ſuam plantam in Menij ſolo poſuerat, Menij erit planta, ſi modō vtroq; caſu radices egerit, vnde verſus:

Quicquid plantatur, ſeritur vel inædificatur, omne ſolo cedit, radices ſi tamē egit. Sed anteq̄ radices egerit, permanet eius, cuius prius fuerat, et hæc eſt adèo verū vt ſi vicini arbor ita terram Titij oppreſſerit, vt in eius fundo radices egerit, Titij erit arbor. Ratio enim non ꝓmittit vt alteri⁹ ſit quām eius, in cuius fundo radices egerit. Item ſi in cōfinio arbor poſita ſit & in vicini fundo radices egerit, communis erit, nec licebit vicino radices excidere. Et hoc verum eſt ſi arbor mea in vicini fundo radices egerit, ſine quibus viuere non poſſit, quōd communis eſſe debeat, ſi autē ſatis viuere poſſit ſine radicibus illis, non erit communis. Qua autem ratione plantæ ſolo cedunt cūm radices egerint & ædificia immobilia, eadem ratione cedunt frumenta cūm ſata fuerint, et ſolo coaluerint, ſiue fortuito caſu ceciderint in terram, ſiue non.

1 ¶ *De modo acquirendi per ſpecificationem.* 2. *Item per confuſionem.* 3. *Item per inuentionem.* *Cap. 3.*

ACquiritur & nobis res ꝓ ſpecificationem, vt ſi quis de aliena materia ſpeciem fecerit aliquā, dominus erit ſpeciej qui fecit. ¶ 2. Eſt & alius modus acquirendi ꝑ cōfuſionē. Confunduntur itaq; liquida vt mel & vinum. Confunduntur etiā ſolida, licet cum difficultate magna, vz ſpecies, ſicut aurum & argentū, plūbū & ferrū, et quod ex ijs redigitur erit cōmune (ſiue ſeparari poſſit ſiue nō) inter eos, de quorū voluntatib⁹ corpora ſiue ſpecies cōfunduntur, ſi autē caſu fortuito fiat confuſio & ſeparari nō poſſunt, idem erit. Si autē ſeparari poſſunt materiæ, vnuſquiſq; partem ponderis & mēſuræ habebit, quā habuit in rudi materia. Si autē frumentū alicuius mixtū fuerit cū frumento alterius, non erit frumentū

inter eos cõmune,sed quilibet de acerno suo vẽdicabit partẽ, pro modo sui frumenti. Nec fieri poterit cõmunicatio fruméti,quiâ singula corpora manent in sua substantia, ac si pecora Ticij tuis pecorib⁹ essent mixta, & vbi non intelligitur q̃ grex sit cõmunis,& quamuis valdè difficile sit & quasi impossibile seperare frumentum meum a frumento tuo, satis tamẽ dici poterit pro parte indiuisa dari vendicationem,quasi aceruus frumẽti sit cõmunis,vt vendicet tantum de aceruo quantũ fuerat suũ, & differt confusio a mixtione in tribus:species enim dicuntur misceri & materiæ confundi,Item species mixtæ remanent in eadẽ substancia & specie, cõfusæ autem transferuntur in aliam materiam. ¶ 3. Acquiritur & dominium per inuentionem,vt si thesaurus inueniatur: secũdũm quòd dicetur inferiùs inter placita coronæ.

1 ¶ *De diuersis modis acquirendi ex iure ciuili.* 2. *De quadam recapitulatione.de quadam diuisione Rerum.* 3. *De Seruitutibus.* *Cap.4.*

ACquiritur etiam iure ciuili multis modis, vz ex causa donationis, ex causa successionis,ex causa testamentaria & alijs pluribus modis, secundùm quod inferiùs dicetur.Acquiritur etiam res corporalis ꝑ traditionem,quia res corporalis patitur traditionem, quod non faciunt res incorporales,vt sunt iura.Et quid sit traditio & quæ sufficiunt ꝑ traditione,dicetur infrá pleniùs,de donationib⁹. ¶ 2. Est etalia diuisio rerũ de qua superiùs dicitur in parte,q̃ aliæ sunt corporales,aliæ sũt incorporales.Corporales sunt hæ,quæ sui natura tangi possunt,qualia sũt homo fundus, vestis,aurum,argẽtum & alię res innumerabiles,quę omnes numerari non possunt,ꝑpter earum multitudinẽ,&ideò dicitur natura sui, licet res tangi nõ possunt ꝑpter casum fortè,quiâ res cecidit in ꝑfundũ maris,vel propter difficultatẽ,sicut stellę cœlo infixæ,quę res corporales sunt,licet tangi non possunt prædictis rationibus,tamen tangibilia sunt. Itẽ corporales res sunt fumus & aèr. Est enim aèr vnum ex quatuor elementis,ex quibus omnia corpora constant & creantur. Illud idẽ etiã est quod assumitur & remittitur a corpore,sicut flatus & anhelit⁹. Incorporales verò res sunt quæ tangi non possunt, qualia sunt ea quæ in iure cõsistunt,sicut hæreditas,vsus fructus,aduocationes ecclesiarum, obligationes, et actiones & huiusmodi.Nec obstat q̃ in hæreditate,vsu fructu & huiusmodi,corporales res contineantur:nã quod ex aliqua obligatione nobis debetur,plerumq; corporale est,veluti homo, fundus, pecunia & huiusmodi,sed ipsum ius hæreditatis.i.ipsum ius,quod est hæreditas,incorporale est.Et ita dicendum est de iure vtendi,fruendi & iure aduocationis & obligationis & etiã de iure rusticorum prædiorum. Incorporales etiã res sunt,licet in iure non cõsistant,sicut sunt genera & species,calodęmones & cacodęmones,anima mundi & animę hominũ. ¶ 3. Quia verò seruitutes cõnumerantur inter alias res incorporales,videndum est de seruitutibus.Est enim quædã seruitus qua homo fit seru⁹ hominis,sed de ea non tractatur hic,sed de illa qua subijcitur prædium prædio,sed fit tamẽ ad similitudinẽ eius qua homo fit seruus hominis,vt sicut illa cõstitutio dicitur ius gentium, quasi quis dominio alieno cõtra naturam subijcitur.Et hoc idem dicatur de seruitute,siue de cõstitutione qua domus

domui,

domui,& rus ruri ſubiungitur, et ita dicũtur ſeruitutes vrbanę & ruſticę. Et quæ iſtę ſunt, et quis eas cõſtituat,et cui,et qualiter,et cũm conſtituantur,et qualiter amittuntur,inferiũs dicetur.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio ex cauſa donationis inter viuos. 2. Quid ſit donatio. 3. Qualiter diuiditur donatio. 4. Quis donare poſſit. 5. Quis donare nõ poſſit. 6. Cui donari poſſit. 7. Quæ res dari poſſit,et quæ non. 8. Quæ exiguntur ad hoc ꝙ valeat donatio. 9. Breue ad inquirendum in quo ſtatu fuit donator quando fecit donationem. 10. Breue ſi donator ſit compos mentis. 11. Breue de ſummonẽdo tenentem. 12. Quòd certa ſit res quæ dari debet. 13. Quòd donatio ſit gratuita & non coacta. 14. Quid ſit metus. Cap.5.*

QVoniã inter alias cauſas acquiſitionis,magna,celebris,et famoſa eſt cauſa donationis, ideò donatio ſibi vendicat ſecundum locum: Quia ꝑ eam magis acquiritur & ſæpiùs q̃ per aliam, et vnde imprimîs videndum eſt quid ſit donatio & qualiter diuidatur, quis donare poſſit & quis non.Itẽ quæ res poſſit donari & quæ nõ,et cui dari poſſit & cui non.Itẽ quæ exigantur ad hoc ꝙ valeat donatio. Itẽ qualiter acquiratur poſſeſſio & qualiter tranſferatur ab vno ad alium, & cũm fuerit acquiſita,qualiter amittatur, et cùm amiſſa fuerit qualiter reſtituatur. ¶ 2. Eſt autẽ donatio quædã inſtitutio,quę ex mera liberalitate & volũtate,nullo iure cogente procedit,vt rẽ tranſferat ad aliũ,& eſt(dare)rem accipiẽtis facere cũ effectu,alioquîn invtilis erit donatio,quę irritari poterit & reuocari:vt ſi fiat de re aliena,quiá nõ videtur quis poſſeſſionem adeptus,qui eã ita nactus eſt vt illã retinere non poſſit, & tamen ſi res aliena donetur,erit donatio valida quòad dãtẽ & quòad accipientẽ ab initio,licet inualida ſit quãtũ ad verũ dñm & illũ qui ius habet, erga quem nullo tẽpore erit valida,niſi ꝑ cõfirmationẽ eius qui illã infirmare poterit.s. veri dñi vel eius hæredis,vel ꝑ eorũ ratificationẽ vel ratihabitionẽ, vel ꝑ curſũ tẽporis, qd' omniũ excludit actionẽ. ¶ 3. Videndũ erit qualiter diuiditur donatio,diuiditur ſic,ꝙ donationum alia inter viuos, alia mortis cauſa,ſicut ex cauſa teſtamẽtariá,de qua inferiũs dicetur. Itẽ donationũ alia ſimplex & pura.s.quæ nullo iure ciuili vel naturali cogente, nullo precio,metu vel vi interueniẽte,ex mera & gratuita liberalitate donantis procedit:et vbi in nullo caſu velit donator,ad ſe reuerti quod dedit vel quod ſe daturũ promiſit,ſiue fiat donatio purè ſiue in diẽ, niſi fiat ſub conditione vel ſub modo.Itẽ alia fit ob cauſã, vbi.s.cauſa interponitur vt aliquid fiat vel nõ fiat, in quã ſpeciẽ cadit donatio cauſa dotis, vel mortis,vel huiuſmodi,vt,ſi quis ea mente dederit,vt tunc demũ fiat accipiẽtis,cũm aliquid fuerit ſubſequutũ. i. ſi aliquid factũ fuerit vel nõ factum. Et hoc genus donationis impropriè dicitur donatio, cũm fiat ſub cõdicione,& ſi quid detur ea mente,vt ſtatĩ fiat accipiẽtis,ſi tamẽ aliquid factũ ſit vel nõ factũ,ꝙ id ad ſe debet reuerti,velit donator, nec hoc propriê dicitur donatio,ſed talis vz quæ reſoluitur ſub cõdicione,ſecũdũm quod pleniũs dicetur inferiũs,de donationibus cõdicionalibus. Qualis autẽ debet eſſe,dicetur infrà in titulo,qui loquitur de illis, quę exigantur ad hæc,quòd valeat donatio.Item donationum quędam iuſta & quędam iniurioſa. Iuſta autem poterit eſſe ſi fiat de re propria, ſi autem fiat

de re

de re aliena,erit iniurioſa,et ea a vero domino poterit reuocari. Itē dōnacionū,quædā libera & pura & quædā ſub cōdicione vel ſub modo ſuſpenſa.Itē quædā abſoluta & larga,& quędā ſtricta & coarctata,ſicut certis hæredibus,quibuſdam verò a ſucceſſione excluſis. vt ſi fiat donatio certis hæredibus & perſonis, vel ſrab initio larga fuerit & fuerit poſtmodùm ex cōuentione coarctata, ita quōd donatorius rem ſibi datam dare vel vendere non poſſit certis perſonis, vel non niſi certis ꝑſonis, quod quidē facere poterit quilibet,niſi vbi pactū interuenerit in initio donationis,quōd hoc ei facere non liceat contra pactū. Item donationum alia incepta & nō perfecta,vt ſi de donatione conuenerint, et inſtrumentum inde cōfectum fuerit & homagiū captū,tamen non ſufficiūt hæc omnia, niſi traditio ſubſequatur.Item poterit donatio eſſe ſimplex prȩloquutio, quæ non ſufficit ꝑ donatione. Item poterit fieri donatio cum charta vel ſine charta,quiá licet charta nō interuenerit, valida poterit eſſe donatio, dum tamen donatio ꝓbari poſſit alijs legittimis documentis, vnde non ſufficit tantū probare chartā,niſi ꝓbetur & donatio. Sed econuerſō,poterit charta eſſe vera & valida ꝑ ſe,licet donatio fuerit imperfecta,& ecōtrariō.Item donationū quædam valida eſſe poſſunt ab initio, & inualida fieri ex poſt facto, & ecōuerſō.Item valida poterit eſſe donatio ſtatim ab inicio inter quaſdam ꝑſonas, & inualida & ſuſpenſa quantū ad alias perſonas,vt ſi quis rem alienam dederit alicui,vt ſuprá dictū eſt.Item donationū quædam ab initio tam valida tam perfecta,quòd irritari non poterunt nec reuocari.Itē eſt & alia quæ ab initio eſt aliqua & incepta, ſed tamen non ꝑfecta & per confirmationem perficitur & conualeſcit,vt ſupra dictum eſt:vt ſi incepta fuerit,ſed tradicio in vita donatoris nō ſubſequuta,ꝑ cōfirmationē veri hæredis poſt mortē anteceſſoris, cūm ei ius deſcenderit & non antē,valida efficitur & confirmatur, quiá confirmatio omnē ſupplet defectū.Itē ab initio poterit eſſe perfecta & tamen in pendenti erit donatio donec per ratificationē confirmetur, vt ſi minor dum fuerit infra ætatē donationē fecerit, inpendenti erit donatio,quouſquè factus maior, per ratihabitionem, illā confirmauerit,vel per integrā reſtitutionē illā reuocauerit,& in multis alijs caſib⁹. ¶4. Itē videndū quis donare poſſit & quis non:et ſciendum ꝙ donare poteſt omnis qui a lege vel iure non prohibetur.Donationem verō facere poteſt,qui eſt maior & plenæ ætatis de quocunq; tenemento, dum tamen ſit ſanæ mentis, et in ſeyſina,& rerum ſuarum habuerit adminiſtracionem. Item dominus rei, et non dominus,ſenex, & valitudinarius, maſculus,& fœmina,liber,et ſeruus aliquando.Itē legittim⁹,& baſtardus in ſuo caſu, cūm hæredes de corpore ſuo habuerit vel aſſignatos. Item tam ille qui habet liberū tenementū,ſicut ad vitā ſuam,q̄ ille qui proprietatem habet & feodū.Item licet liberū tenementū non habuerit,donationem poteſt facere quis,dum tamen in ſeyſina fuerit aliqua iuſta de cauſa,ſicut ad terminū annorū,vel ratione cuſtodiæ.Idē erit ſi nullā iuſtā cauſam habuerit,vt ſi per intruſionem,vel diſſeyſinā,et cūm ſit in ſeyſina alijs donare poterit,licet non cū effectu,et alijs per donationem facere liberū tenementū, quod quidem ipſe non habuerit.Item cōualeſcit donatio facta a furioſo,ſicut a minore,

ſi

si sanæ mentis effect⁹, donū illud cōfirmauerit, vel ratū habuerit. Itē donationē facere poterit, ex cōsuetudine speciali, ille qui est infrá ętatē. xxi in annū ætatis suæ xvi. sicut in villa de Gipwico, quiá ibi potest facere donationē ille qui est. xvi. annorū. ¶ 5. Itē quis donationē facere nō possit videndū est. Et sciendùm q̄, phibentur donationē facere omnes, qui generalē et liberā rerū suarū nō habent administrationē, sicut illi minores qui sunt sub tutela vel cura, & se ipsos regere non norunt, accipere autē poterūt (tutore authore) et cōdicionē suā meliorē facere. Dare autē nō poterunt nec condicionē suā deteriorare. Dare autē ideò non possunt, quiá donationi cōsentire nō poterūt, nec cū authoritate tutoris nec sine. Itē nec surdus qui omninò nō audit. Secùs autē si tardè audit, quiá tunc potest dare. De muto autem qui omninò loqui non potest, id idem erit dicendum, possunt enim cōsentire (secundùm quosdā) per signa & nutū. Et generaliter tenendū est q̄ mutus donationem facere non potest, quiá donationi consentire nō potest, sicut nec furiosus, nec mente captus, nisi lucidis gaudeat interuallis, sicut ille qui est infra ætatem, vice autem minoris fungitur ecclesia dei. Item nec ille donare potest qui ab hostibus captus est, q̄diu fuerit in custodia eorum & sub potestate, quià nec possidere potest qui ab alijs possidetur, nec aliquid dare potest cum effectu, quiá nihil possidet. Idem dici possit de seruo ratione prædicta, quiá nihil dare potest cū effectu, quiá nihil possidet, dum ab alijs possidetur. In pēdenti autē sunt huiusmodi donationes (secundùm quosdā) donec cōfirmētur vel penit⁹ infirmentur, q̄uis dicant quidam, q̄ nulla præterita nec præsētia remaneāt in suspēso, secundùm quod, inferi⁹ pleni⁹ dicetur. De hac materia in tractatu, quę donationes validę sūt ab initio & quę validę efficiuntur ex postfacto. Itē donare nō potest leprosus extra cōmunionē gentiū positus, (vt de termino s. M. añ regis H. septimo incipiēte octauo circa finē rotuli, sicut nec petere. Itē sūt nonnulli qui dare nō possūt sine cōsensu aliorū, nec valet illorū donatio p̄ se, vt si Archiepiscopi donationē facerēt, episcopi, abbates vel priores ecclesiarū quę sunt de aduocatione dñi regis, nec dare possunt sine assēsu capituli sui, nec ipsū capitulū sine cōsensu regis vel alteri⁹ patroni, quiá omniū illorū cōsēsus quos res tangit erit necessari⁹ & requirend⁹. Idē dicēdū erit in rectoribus ecclesiarū, qui nihil possidēt nisi nomine ecclesię suę, vnde nihil dare possunt, alienare vel permutare, nisi de cōsensu episcopi vel patroni, nisi inde melioretur cōdicio ecclesiæ, si autē deteriorctur, nō valet, quiá fit eis donatio secūdariò, sicut maximē patet ī ipsa dedicatione & etiā post dedicationē. Do deo & ecclesiæ tali & canonicis vel monachis vel rectoribus vel personis ibidē deo seruiētib⁹, & ita q̄ primò & principaliter fit donatio deo & ecclesię, & secūdariò canonicis vel monachis vel p̄sonis, & ita nihil habēt nisi nomine ecclesię suę, & hęc vera sunt, nisi velit aliquis dicere q̄ ecclesię suę cōditionē meliorare nō possūt, etiā sine cōsēsu prędictorū. Sūt etiam quidam priores & procuratores qui sunt amotibiles, qui nec dare possunt nec alienare, sicut nec rem in iudicium deducere, nec permutare nec cum consensu superioris nec sine cōsensu abbatis vel prioris, vel alterius talis, quiâ amotibiles sunt & nō perpetui, nec generalem nec liberam habent administrationem. Sunt tamen quidam qui sunt amotibiles

qui

qui respondere poterunt & rem in iudicium deducere in locis spiritua-
libus, sicut apud sanctum Albanum. Item donare non potest bastardus
cum effectu, nisi de corpore suo hæredes procreatos habuerit, vel assig-
natos fecerit legittimè, vel per nomen vel per modum donationis. Item
dare non potest cum effectu accusatus super crimine læsæ maiestatis, vel
alio crimine capitali post feloniam perpetratam, dum tamen condem-
natus fuerit iudicialiter & per sententiam, sed donatio talis remanebit
in pendenti, donec fuerit condemnatus vel conuictus. Et ad hoc facit lex
F. de donationibus post contractum maleficium &c. vbi dicitur, q̃ post
contractum crimen, donationes factæ valent, nisi condemnatio sequuta
sit, innuit ergô q̃ nisi fuerit subsequuta, q̃ valent donationes, et si fuerit q̃
non valent. Item dare non potest ille qui omnino seysinam non habue-
rit rei datæ, licet dominium habuerit & seruitium percipiat, sicut videri
poterit in casu. Esto q̃ quis primô dimiserit terram suam ad firmam B. et
postea illam dederit C. & homagium suum ceperit, & in seysinam posue-
rit, saluo B. firmario termino suo, & q̃ nihill ei deperiat per donationem
illam, et ita quôd nihil remaneat illi donatori nisi homagium & seruiciũ.
Item esto q̃ idem donator qui nihil sibi retinuit nisi dominiũ & seruici-
um, sine seysina, eandem terrã dederit eidem B. firmario & de facto po-
suerit ipsum in seysinam, si ipse C. incontinenti ipsum B. eiecerit, B. per
assisam non recuperabit vt liberum tenemẽtum, nec vt terminum: quiá
vtrumq; amittit, ex quo donator nullam omnino seysinam habuit, ex ta-
li donatione non potuit ei facere liberum tenementum, et ex quo idem
B. se tenuit ad feoffamentum, tacitè termino renunciauit. Sed si idem C.
post feoffamentum eundem firmarium eijcere non possit incontinenti,
vel post interuallum, competit ei Assisa nouæ disseisinę, tam super feoffa-
torem suum, quam super firmarium, in quo casu tantum per assisam recu-
perabit versus ipsum B. firmarium. De æquitate tamen per officium
Iusticiariorũ tenebitur donator eidẽ firmario ad excambiũ propter frau-
dem. Et plus de hac materia infrá, si diuersis temporibus ab vno & eodẽ
facta fuerit donatio duobus. Item non valent donationes factæ inter vi-
rum & vxorem, non enim poterit vir dare vxori, nec econuerso, constan-
te matrimonio, quia huiusmodi donationes prohibitæ sũt inter tales p-
sonas, nec enim fraudem facere possunt constitutioni, vt si vir donatio-
nem fecerit extraneæ personæ, ea mente vt extranea persona eam det vx-
ori in vita viri, vel post mortẽ. Et quod de viro dicitur, dici potest de vx-
ore. Si autem ante sponsalia vel matrimonium vel post diuorcium fiant,
benè valent, dum tamen non fiant in occasione matrimonij subsequen-
tis, si fiant ante, secundùm quosdam. ¶ 6. Dictum est in proximo prę-
cedente quis donare possit & quis non; nunc autem dicendum cui do-
nari possit, et sciendum est q̃ dari potest tam seruo quám libero, siue fiat
donatio a domino siue non domino, secundùm quod inferiûs dicetur.
Item tam fœminæ quám masculo. Item tam viro quám vxori simul vel
seperatim per se. Item tam minori quám maiori, dum tamen tutoris au-
thoritas interuenerit, sed nõ poterit quis esse minoris feoffator & tutor,
quiá cũm sit donator, nõ poterit se ipsũ dare tutorem, quiá sic videretur

continuare

continuare seysinam suam,licet omnes fructus & prouentus rei datę cõuerteret in vsus & vtilitatem minoris. Oportet enim in qualibet donatione quòd dator se ponat extra seysinam, tam animo quàm corpore, corpore,rã proprio q̃ alieno. Oportet quòd donatarius se ponat in seysinam tã animo q̃ corpore, corpore, proprio vel alieno. Item donari poterit tam bastardo quàm legittimo,sibi & hęredibus suis vel assignatis suis. Item fieri poterit donatio tam pluribus q̃ vni soli,simùl & semel vel successiuę p modum donationis,vt infrà dicetur. Item dare poterit quis cõcubinę suę vel alius ab eo,concubinę & pueris suis,natis et nascituris,vel hęredibus eorũ vel assignatis,quo casu nullus alteri succedit ex pueris,cùm omnes simul feoffati fuerint & teneant in communi,& si aliquis eorum sine hęredibus decesserit, pars decedentis, per ius accrescendi, remanebit superstitibus & eorum hęredibus,etiam a pluribus vsq; ad vnum,& ad donatorem non reuertetur,quamdiu vnus superstes fuerit vel hęredes habuerit: sed si omnes sine heredibus decesserint,res donata ad donatorem reuertetur. Si autem donatio facta fuerit concubinę tantum & hęredibus suis, & legittima fuerit & hęredes habuerit,fratrem,vel sororem,nepotem,vel neptem vel remociores qui in donatione comprehendantur,benè poterit ipsa pueros suos feoffare,vnum vel plures,simul vel successiuę quãdiu hęredes extiterint qui donum suum warrantisare possunt,secũdùm quod dicitur de terra data in maritagium. Si autem concubina hęredem nõ habuerit,non valebit donatio facta ab ea,sed res ad feoffatorem suum reuertetur. Cùm autem concubina & pueri sui feoffati fuerint simul,& omnes simul et semel in seysina fuerint,si eijciantur,omnes simul,per assisam nouę disseisinę,recuperabunt,tenendùm in cõmuni. Si autem quidam eorũ eijciantur ab extraneo vel participe,eodem modò. Si autem quidam eorũ successiuè decedant,hęredes eorum partem suam recuperabunt per assisam mortis antecessoris. Si autẽ mater illorum s. concubina quę nomine omnium puerorum fuerit in seysina,primò decesserit,si dominus capitalis in absentia puerorum se posuerit in seysinam,& petentibus pueris restituere noluerit,competit eis assisa nouę disseysinę ex nomine matris,quę nomine eorũ fuerit in seysina vt procuratrix, siue pueri in seysina pri' extiterint siue non,& non per assisam mortis antecessoris,licet nunq̃ personaliter in seysina extiterint, cùm acquisita sit eis possessio per matrem tãquàm per procuratorem vel procuratricem, vel per breue formatum donationis. Vt de itinere M. de Pateshull in com Herford anno regni regis H. quinto in fine rotuli. Item fieri poterit donatio tam viris religiosis q̃ alijs quibus dari poterit. Item tam Iudeis q̃ Christianis,nisi modus donationis inducat contrarium s. q̃ licitum sit donatorio rem datam dare vel vendere cui vòluerit,exceptis viris religiosis & Iudeis,& quòd talibus psonis dari non poterit sicut alijs,nulla ratio vel necessitas illud inducit, nisi tantùm modus donationis. Item pluribus fieri poterit donatio simul, quorum quidam capere possunt ex tali donatione,quidam non, & vnde valida erit donatio quãtùm ad personas quorundam: inualida autẽ quãtùm ad personas aliorum,vt si vir constante matrimonio dederit vxori & pueris communibus,vel ex alio viro progenitis, quia licet donatio non

valeat quantùm ad personam vxoris, valebit tamen quantùm ad personas puerorum. ¶ 7. Nunc videamus quę res dari possit, ad quod notãdum, quòd rerum, alia corporalis, alia incorporalis. Corporalis verò est quæ tangi possit & videri, vt Leo, fundus, vestimentum. Incorporalis verò est, quæ tangi non potest nec videri, quarum possessio diuersimodè transferatur de persona in personam. Et sciendum quòd dare potest quis tam alienam rem quàm propriam, propriam. s. quam habet in præsenti & in manu sua iure hæreditario, vel de perquisito ex quocunquè titulo, ad vitam vel in feodo, per se, vel in communi cum alio. Item terram quam habet vel accidere possit in futuro, per mortem alicuius antecessorum suorum qui tenuerint in feodo, vel post mortem eorum qui tenuerint ad vitam quocunquè titulo. Rem verò sic dare poterit vt fidelitas & seruicium eorum qui tenuerint ad vitam attornentur donatorio. Et quo casu, si donatorius post mortem talium primam habuerit seysinã, & hęres petat, dabitur ei exceptio contra hęredem, si autem hęres primam habuerit seysinam, dabitur donatorio actio contra hęredem ex modo donationis sui feoffatoris, & non competit actio donatorio quę competit suo donatori, quià quãuis rem ita dare possit vt prædictum est, tamen actionem suam concedere non potest suo feoffato. Item rem alienam dare poterit quis & statim conualescit donatio, secundùm quòd suprà dictum est. Item dare poterit quis rem quam tenet in communi, sicut illam quam tenet separatim & per se. Item dare potest quis terram quam alius tenet ad terminum annorum, saluo tamen firmario termino suo, quia istæ duæ possessiones sese compatiuntur in vna re, quòd vnus habeat liberum tenementum & alius terminum. Item donare potest quis cum effectu rem quæ sua propria est, & non reuocabitur donatio. Alienam verò rem dare non poterit cum effectu, quià reuocari poterit, sed valebit quòad suũ feoffatũ vt suus feoffatus habeat excambiũ. Et sciendũ quòd multipliciter fit donatio, quãdoq; s. in feodo quãdoq; in vita, quãdoq; ad feodi firmã, quandoq; ad terminũ vitę vel annorũ. Si autem ad vitam qualitercunq;, statim habet donatorius liberum tenementũ, vt si fuerit eiectus recuperare poterit per assisam nouæ disseysinæ, & poterit ille cui sic data fuit terra illa, alteri dare, vel in feodo, vel ad vitam si voluerit, sed reuocari poterit donatio: Sed si ille qui tenuerit ad vitam sic & talibus verbis donationẽ fecerit, de terra quã ad vitam tenuerit, alicui: Do et cõcedo tali quicquid iuris habeo in tali terra, etsi qui dat liberum habeat tenementum, non tamen facit ei cui sic donatur liberũ tenementũ, quià dico. Do tibi ius meum, hoc est terram talem ad vitam meã. s. donatoris, nõ agitur ad vitam donatorij, et ideo donator licet liberũ habuerit tenemẽtum, donatorio tamen per hec verba liberum tenementum facere non potuit, quia si dixisset, do tibi talem rem in dominico vel in feodo, hoc non esset ius suum sed iniuria. Ius autem suum, hoc fuit, dare illud quod habuit. s. terram dare ad vitam suã s. donatoris & non ad vitã accipiẽtis, quia hoc esset iniurioſũ & nõ iustũ, & ex hoc liberũ teñ habere nõ potuit. Et generaliter poterit res, qualitercunq; acquisita fuerit, dum tamen tenens illam teneat nomine proprio, siue per disseysinam siue per

intrusi-

intrusionem, vel alio modo facere liberum tenementū donatorio quod ipse non habet, & statim quantùm ad donatorem & donatorium, sed nō quātum ad verum dominū. Item donari non poterit res quę possideri nō potest, sicut res sacra vel religiosa vel quasi, qualis est res fisci, vel quę sūt quasi sacrę sicut sunt muri & portę ciuitatis. Huiusmodi verò res sacræ a nullo dari possunt, nec possideri, quia in nullius bonis sunt. i. in bonis alicuius singularis personę, sed tantum in bonis dei vel bonis fisci. Item dari non poterit alicui singulari personę, res quę sunt spiritualibus annexę, sicut corrodia, ex abbatibus & domibus religiosis percipienda, & huiusmodi, in quibus nullus sibi vendicare poterit liberum tenementum. Sacrę verò & religiosę sunt res quę ritè per pontifices deo sunt consecratæ & dedicatę, sicut sunt ecclesię tam cathedrales quám regulares & rurales. Item eis annexa cęmeterià & alia loca vbi mortui inferuntur, licet non dedicata, sicut tempore interdicti. Item loca vbi constituuntur abbatię, prioratus & alię domus religiosę quę in bonis dei sunt, & etiam diruto ędificio, adhuc locus sacer manet. Item quasi res sacra vt liber homo qui vendi non potest, cùm libertas non recipiat estimationem, & est res quasi sacra, res fiscalis, quę dari non potest, nec vendi, nec ad alium transferri a principe vel a rege regnante, & quę faciunt ipsam coronam, & communem vtilitatem respiciunt, sicut est pax & iustitia, quę multas habet species, secundùm quod alibi dicetur plenius. Sunt & alię res quę pertinent ad coronam propter priuilegium regis, & ita communem non respiciunt vtilitatem, quin dari possunt & ad alium transferri, quia si transferatur, translatio nulli erit damnosa, nec ipsi regi siue principi, & si huiusmodi res alicui concessę fuerint, sicut wreccum maris, thesaurus inuentus, & grossus piscis, sicut Balena, Sturgio, & alij pisces regales, oporteat si inde questio habeatur, quòd ille qui huiusmodi libertatem sibi vendicat, doceat huiusmodi ad se pertinere, quiá si warrantum non habuerit specialem, in hac libertate se defendere non poterit, quamuis pro se prętendat longi temporis pręscriptionem: Diuturnitas enim temporis in hoc casu iniuriam non minuit sed auget, nec in primo casu nec in isto, currit tempus contra regem, nec incumbit ei probacio quòd ad ipsū pertineant, cùm constare debeat singulis, quòd huiusmodi de iure gentium pertineant ad coronam. Sunt etiam alię res quę pertinent ad coronam quę non sunt ita sacrę, quin trāsferri possunt, sicut sunt fundi, terrę & tenementa & huiusmodi, per quæ corona regis roboratur, & in quibus currit tempus contra regem, sicut contra quamlibet priuatam personam. Sunt & aliæ res quasi sacræ quæ personam regis respiciunt, & aliquando transferri non possunt nisi Iustitiarijs domini regis, sicut visus Francj plegij, Placita de vetito namio, Emendatio transgressionis assisarum, Iudicium latronum, sicut de illis qui habent Sock & Sack & huiusmodi omnia, quę pertinent ad pacem, & per consequens ad coronam. Item dici poterunt quasi res sacrę, res datę in liberam eleemosinam, est enim libera eleemosina & magis libera eleemosina, secundùm quod inueniri poterit infra de assisis. ¶ 8. Dicēdum est etiam quæ exiguntur ad hoc quòd valeat donatio cum effectu,

quiá oportet quòd sit mera & pura, libera & non coacta, nec per metum nec per vim extorta. Item quòd pecunia vel seruitium non interueniat, ne cadat in causam emptionis et vendicionis, quia vbi pecunia interuenerit ibi erit emptio, si autem seruitium, ibi erit seruitij remuneratio. Ad hoc autem quòd valeat donatio, oportet donatorem esse plenę ętatis, quiá si minor donationem fecerit non valebit, quia in integrum restituetur, si voluerit, cùm peruenerit ad ętatem. Et notandum quòd cũ donator minori dederit curatorem, & curator nomine minoris fuerit in seysina, si donator postea quacunquè ratione se posuerit in seysinam, & inde obierit seysitus, nunquàm propter hoc mutabitur status minoris, quin retineat contra quoscunq;. Recipere enim poterit per tutoris authoritatem, & consentire donationi sibi factæ. Consentire autem donationi ad se faciendæ, vel admittendi iterum donatorem ad seysinam non potest, alicuius authoritate: meliorem enim suam condicionem facere potest, deteriorem nequaquàm. Item non potest tutor sic datus ab homine, conuertere alquid in vsus alicuius donatoris vel alterius, sed tantummodó in vsus minoris, quià inde oportet eum reddere rationẽ minori cùm minor ad ętatẽ peruenerit, vel si malè gesserit amoueri poterit & alius substitui. Item quòd suo nomine possideat & non alieno, alioquin si donauerit reuocari poterit donatio. Item ad minus quòd sit sanę mentis & bonæ memoriæ, quamuis impotens sui, & in ęgritudine detentus & lecto mortali constitutus, quià in tali statu facta donatio valebit si omnia concurrant quæ validam faciunt donationem: non enim debet alicui rerum suarum administratio interdici, vel dispositio, cùm infirmitate grauetur, dum tamen sit bonæ memoriæ, quià tunc primò necesse habet prouidere familiæ, & domesticis suis, & parentibus, & stipendia dare, & testamenta ordinare: alioquin cõtingeret talem damnum sẽtire sine culpa. Sed quoniam aliquandò fraudulenter fiãt chartæ & falsò finguntur donationes fieri, cùm non fiant, ideò ad veritatem declarãdam, erit ad patriam & visinetum recurrendum. Inquisitio enim multipliciter variatur secundum veritatem querelarum, & exempli causa, fiat inquisitio per hęc verba. ¶9. Rex vic. salutem. Pręcipimus tibi quòd assumptis tecum custodibus placitorum coronæ nostræ & præterea duodecem discretis et legalibus militibus de cõm tuo de tali visineto, in propria persona tua accedas ad talem locum, & per eorum sacramentum diligenter inquiras si talis &c. vel aliter. Pręcipimus tibi, ꝙ coram te & coram custodibus placitorum coronæ nostræ, in pleno cõm tuo venire facias duodecem tam milites quàm alios liberos & legales & discretos homines de visineto tali, per quos rei veritas melius sciri poterit & negotium expediri. vel aliter: precipimus tibi, quòd venire facias corã nobis vel Iustic. nostris tali die apud w. duodecem &c. ad recogñ super sacramentum suum, si A. die quo debuit dedisse B. tantãm terram cum pertiñ in tali villa, fuit ita compos sui quòd itinerare potuit de loco in locum, & ita sanę mentis & bonę memorię, quòd donationem facere potuit & donationi consentire, vel non &c. vel aliter: Si A. die &c. fuit sanę mentis & bonę memoriæ, quàmuis ęgriditudine detentus, & si prædictus B. s. donatorius

natorius per donum illud seysinam habuit de eadem terra in vita ipsius A. donatoris. s. per tantum tempus ante mortem ipsius A. vel non, vel quòd si idem A. non fuit sanę mentis, & ita quòd repetatur contrarium per omnia. & vnde C. filius & hæres ipsius A. dicit quòd quandò donum illud fieri debuit, non fuit idem A. bonę memoriæ nec compos sui quòd itinerare posset de loco in locum, & inquisitionem &c. Item alia forma inquisitionis super eodem. s. si die quo terram illam dedit B. per chartam suam, fuit bonæ memoriæ, & si donum illud ei fecit vel non, & si fuit ita compos sui post donum illud (si aliquod donum ibi fuit) quòd itinerare potuit de loco in locum, quámuis paralesi percussus. Si tamen in principio donationis non esset sanę mentis, postmodùm sanæ mentis effectus donum illud ratum habuerit vel non. Et notandum quòd si paraliticus itineret de loco in locum & discretionem habet, ab eo præsumatur quòd omnia ritè gesserit, & de alijs non est ita intelligendum, quiá quàmuis itinerare non possunt, tamen bonam memoriam habere poterunt. Et de hac materia plenius inuenies, de termino M. anno regni regis H. decimoquinto incipiente decimo sexto in com̃ Berk: de Roberto de Burneby. Item cùm quis fuerit impotens sui, sed tamen sanæ mentis. Si aliquis surrepto sigillo alicuius, chartam fecerit de terris suis sine voluntate & consensu suo ad exhæredationem hæredis, ad instantiam & peticionem hæredis, mittantur milites per præceptum domini regis ad impotentem vt audiatur eius confessio, vtrum. s. de voluntate sua & consensu factæ sunt donationes & chartæ vel non, & si donationes & chartas deaduocauerit, tunc iste qui fraudem fecerit sũmoneatur, quòd sit responsurus de fraude illa per tale breue, quod mediatê subsequitur. ¶ 10. Rex vic. salutem. Mitte quatuor legales milites de com̃ tuo apud M. ad A. qui lanquidus est vt dicitur, ad videndum in quo statu fuerit, & vtrum sit compos sui vel non, & ad inquirendum ab eo si alicui terras dederit in ęgritudine sua, & quibus, & inquisitionem illam nobis vel Iustic. nostris scire facias ad talem diem sub sigillo tuo &c. Cùm autem per inquisitionem constiterit, quòd ille de quo queritur fraudem fecerit, summoneatur ille quòd veniat responsurus per tale breue. ¶ 11. Rex vic. salutem. Benè recolimus, nos ad instantiá A. hæredis B. misisse te & quatuor milites ad prædictum B. ad videndum statum suum, & vtrum esset compos sui vel non, & similiter ad audiendum si aliquas terras dedisset in ęgriditudine, & in impotentia sua, & quibus, & tu simul cum prędictis militibus nobis scripsisti, q̃ ipsũ infirmũ & impotentẽ inueneristi, & q̃ corã te & prędictis militibus & multis alijs tũc ibi p̃sentibus recognouit, q̃ tali de N. nunq̃ terras aliquas dederit, nec chartã ei de aliquo dono fecerat, & quiá prędictus A. hęres ipsius B. adhuc nobis cõqueritur, quòd prędictus talis, qui sigillum ipsius B. patris sui dudum habuerat vel surripuerat per infirmitatem & impotentiam ipsius B. vt dicitur, per se & sine ipso B. vel balliuo suo, propria authoritate se posuit in terras ipsius B. apud talem locum, & chartas de prædicto sigillo (quod penes se habet) de prædictis terris sibi fecit, ad exhæredationem ipsius A. & quià nemini debet fraus sua patrocinari, nec sustinere

nolumus

nolumus ſicut nec debemus quòd aliquis exheredetur iniuſtè, tibi præcipimus, quòd ſi prædictus A. fecerit te ſecurum &c. tũc ſum̃ p bonos ſum̃ talem, q̃ ſit &c. ad oſtendendũ quo warranto ſe poſuit in prædictas terras. Sum̃ etiam per bonos ſum̃ &c. xij. tam milites q̃ alios &c. ad recogn̄ &c. ſi prædictus B. terram illã dederit prædicto tali et chartam ſuam ei inde fecerit vel non, & ſi terras illas ei dedit, & chartam ſuam ei inde fecerit, in quo ſtatu tũc fuerit, vtrum. s. compos ſui & bonę memoriæ, cum ſano intellectu & ſenſu integro, quando donum illud fecit vel non, & ſimiliter per quem prædictus talis inde poſitus fuit in ſeyſinam, & habeas ibi &c. Ad quæ quidem poterit ſummonitus reſpondere, quòd licet donatio illa minùs ſufficiens haberet initium, idem B. poſtea coram probis hominibus ratam habuit illam donationem, & illam confirmauit, & vnde ſi mutata voluntate velit impugnare poſtea factum, quod ſuum fuit, per ratificationem & ſuã confirmationem, hoc ei nocere non debeat, cùm ſufficere debeat ſemèl voluiſſe. ¶ 12. Oportet etiam quôd certa res deducatur in donationem, quia incertæ rei nulla eſt donatio. Item oportet q̃ certa res ſit, q̃uis incertus ſit rei euentus, vt ſi dicat quis, dabo tibi talem rem cùm mihi acciderit poſt mortem talis anteceſſoris, vel cùm ita factum ſit, vel non factum, vel cùm hoc ſequutum fuerit vel non ſequutum. Et eodem modò cùm certa debeat eſſe res quæ donatur, vel promittitur, ita oportet quòd ſit res certa quæ redonatur vel repromittitur, ſicut homagium vel ſeruicium certum, & ſic cadit donatio in vnum quatuor contractuum nominatorum, vt ſi dicam, do tibi iſtam rem certam pro homagio & ſeruitio tuo, oportet quòd ſeruitia certa ſunt & expreſſa in ſcriptis, vel ſine ſcriptis, quibus expreſſis, omnia alia ſeruitia & conſuetudines remittuntur, & ſi ſcriptura non interuenerit, recurrendum erit ad communem vſum, vt tale ſeruicium fiat & tantundem, quantum faciunt tenentes tantum terræ in eadem villa de eodem feodo. Et ſi de vſu contentio oriatur, recurrendum erit ad inquiſitionem patriæ, vel ad magnam aſſiſam. Item oportet quôd certa verba interueniant donationi congrua ſicut & ſtipulationi, vt ſi dicam, dabis mihi centum? & reſpondeas, dabo, quia non valet interrogatio niſi ſequatur reſponſio interrogationi conueniens, s. dabo, & ex tali interrogatione & reſponſione ſtatim ſequitur obligatio. Item ſi ſcriptura interuenerit, validior erit donatio, quia probari poterit donatio faciliùs & meliùs per ſcripturam & inſtrumenta, quàm per teſtes vel per ſectam. Et de chartis & fide inſtrumentorum dicetur pleniùs infra. Item non valet donatio, niſi tàm dantis quàm accipientis concurrat mutuus conſenſus & voluntas, s. quòd donator habeat animum donandi, & donatorius animum recipiendi. Nuda enim donatio, & nuda pactio non obligant aliquem, nec faciunt aliquem debitorem: vt ſi dicam, do tibi talem rem, & non habeam animum donandi, nec tradendi, nec a traditione incipiam, non valet, vt ſi dicam, do tibi iſtam rem & illam nolui tradere, & ſuſtinere quòd illam tecum feras, vel arborem datam ſuccidas, non valet donatio, quia donator plenè non conſentit. Item oportet quòd non ſit error in re data, quia ſi donator ſenſerit de vna

re

re & donatorius de alia, non valet donatio propter dissensum: & idem erit si dissentio fiat in genere, numero & quantitate. In genere, vt si quis dicat, do tibi tale manerium certum, & donatorius senserit de alio, quàmuis seysinam occupauerit, sibi tamen nihil acquirit. Numero, vt si quis decem dederit, & alius senserit de viginti, non valet, quamuis maior numerus contineat in se minorem, quia vterquè in certum numerum non consentit. Sed hic error nocebit in persona donatorij. Sed quid si aliquis dederit decem, et donatorius consenserit in quinque, valet donatio, quia consentiunt ambo in minorem numerum, sic non est in primo casu, quià in primo casu donator non consentit in maiorem numerum, et hic consentit in vtrumquè, quià si in maiorem, per consequens in minorem, sed non conuertitur. Item in quantitate, vt si quis dicat, do tibi decem libratas terræ in tali manerio, quod forte valet viginti libras, & donatorius totum occupet, non valet donatio, quià donator in viginti libras non consentit. Aliud tamen est si dicat, do tibi tale manerium pro decem libratis terræ, cùm valet, xx. valet. donatio. Idem est si dicat donator, do tibi decem acras in tali loco, & donatorius sentiat de viginti, non valet donatio vt suprà. Sed quid si donatorius de decem sentiat cûm donator decem dederit & occupet viginti, valet donatio, quià hic non est error sed præsumptio, quæ corrigi poterit de superfluo. Item si dicat donator, do tibi tantam terram pro decẽ libratis terræ, & ibi sunt xx. adhuc valet donatio, quia neuter errat, nec est deceptus, quià licet error sit in valore, non tamen in re errant. Item si dicat donator, do tibi x. libratas, & donatorius consentit in quinque, adhuc valet donatio, quiá nullus est error qui noceat, quià vterquè consentit in eundem numerum, quiá qui consentit in decem, per consequens in quinq, cõsẽtit, maior enim numerus in se cõtinet minorẽ. Et in fine notandum, quod si in corpus quod traditur sit consensum, non nocet, q̃ quis circà causam dandi atquè recipiendi sit dissentio: vt si pecuniam numeratam tibi tradam, vel quid tale, & tu eam quasi traditam accipias, constat, ad te proprietatẽ transire. Item in quibusdam donationibus oportet quòd aliorum consensus interueniant quàm donatoris & donatorij: vt si archiepiscopus, episcopus, abbas & prior, rector ecclesiarum, sindicus vel procurator donationem fecerint, omnium eorum, quorum interfuerit, requirendus erit consensus, sicut regis, & capituli vel conuentus. Item oportet quòd donationem sequatur rei traditio, etiam in vita donatoris, & donatorij, alioquin dicetur talis donatio potiùs nuda promissio quàm donatio, & ex nuda promissione non nascitur actio, non magis quàm ex nudo pacto, non enim valet donatio imperfecta, nec chartę confectio, nec homagij captio cum õni solemnitate adhibita, nisi subsequuta fuerit seysina & traditio in vita donatoris, & vnde si donatorius post mortem donatoris se intruserit, statim eijciatur, vel etiam post aliquod interuallum temporis, per assisam nouæ disseysinæ nõ recuperabit, nec hęres donatoris tenebitur ad homagium suũ capiendũ, licet factum fuerit sui antecessoris. Et qualitèr traditionibus & vsu captionib⁹ rerum dominia transferuntur, dicetur pleniùs in titulo, de acquirenda

possessi-

possessione. Item quia conuentiones, conditiones & pacta & modi diuersi donationum incidunt in donationibus, si incontinenti apponatur legem dant donationi & donationem infirmant, et dant exceptionē donatori, & ligant personas contrahencium & obligant ipsam rem datam, et transcunt cum ipsa re de persona in personam. Si autem ex intervallo adiciantur, non insunt omnino donationibus sed perimunt quandoq; actionem, quandoquē exceptionem vt probatur, C. de pactis in bonæ fidei & L. sequenti, & ita contrahitur donatio, vt si dicam, do tibi hoc, vt facias & concurrant ista prædicta, secundùm quod videri poterit de verbis pactorum. C. per hos versus, Re, verbis, scripto, consensu, tradicione, iunctura, vestes sumere pacta solent. ¶ 13. Item gratuita debet esse donatio & nō coacta, nec per metum vel vi extorta, vt si quis cartam & donationem cognouerit requisitus, excipiat tamen q; valere non debeat, eò quòd per metum & coactionem tempore guerræ, alioue quocunquè tēpore illam fecerit, reuocabitur donatio: dum tamen cùm vim maiorem & coactionem euaserit, statim reclamet, vt si tempore guerræ illata fuerit violentia, statim post guerram reclamet, alioquin sibi prēiudicat imp̄petuum, cùm per dissimulationem cōsētire videatur, vt inter placita quæ sequuntur regem, anno regni regis H. xix. Assisa vltimæ prēsentacionis, inter priorem de Wallingford & Rogerum de Quincy & Simonem de Thennore, qui venit a latere. Si autem tempore pacis compulsus fuerit quis per metum et vim in prisona, ad aliquid dandum, vel faciendum contra voluntatem suam, cùm a prisona & violentia euaserit, statim debet leuare hutesium & clamorem, et cum hutesio & clamore accedere debet ad villas propinquiores & ad seruientes regis, et postea ad com̄, & ibi ostendere violentiam ei factam: & sic reuocabitur quod actum erit: Si autem dissimulauerit, videtur consentire, vt supra: vt de quodam itinere. s. S. De Segraue in comitatu Kanē de Petro de Beke, qui sum̄ fuit ad warrantisand Falconi de Brèante quandam cartam de manerio de Middleton, & vnde iudicium redditum fuit apud westm̄. Et non solum excusatur quis qui exceptionem habet, si sibi ipsi inferatur vis vel metus: Sed etiam si suis, vt si filio vel filiæ, fratri vel sorori, vel alijs domesticis & propinquis, sicut de eodem Falcone, qui tenuit in prisona fratrem cuiusdam, donec frater eiusdem qui fuit extra prisonam dedit ei quoddam manerium. Quid autem sit vis, inferiùs dicetur in tractatu, de assisa nouę dissęysinę, et ibi, qualiter diuidatur. Et hic dicendum est quid sit metus. ¶ 14. Metus autem est, prēsentis vel futuri periculi causa, mentis trepidatio, & prēsentem debemus accipere metum, non suspicionem inferendi eius, vel cuiuslibet nani vel meticulosi hominis, sed talem qui cadere possit in virum constantem, talis enim debet esse metus, qui in se contineat mortis periculum & corporis cruciatum. Refert autem vtrum metus prēueniat donationem, vel subsequatur: quia si primò coactus & per metum compulsus promisero, & posteá, sponte & gratis dedero, talis metus non excusat. Si autem primò gratis promisero, & posteâ per metum coactus tradidero, iste metus excusat, propter violentiam tradēdi & compulsionem, cùm fortè mutata sit prima voluntas transferendi rem ad donatorium.

Sed

Sed quid si quis ab hoste captus,& in prisona detentus donationem fecerit,quæritur an valeat, q̃ valeat videtur prima facie,si quidẽm talẽ donationem dũ fuerit in tali statu,fecerit alicui parenti vel amico,militi,vel seruienti suo benẽ merito,reuera nulla interuenerit coactio, nec metus in donatione faciẽda,sed donator hoc affectauit vt donaret tali,vnde videtur q̃ mera & libera & pura sit donatio,et ideò q̃ valere debeat.Et si eam inuitus faceret ità p̃ prisonã ad hoc coactus per vim,cui resistere non posset,videtur quòd valere nõ debeat, vice versa.Vnde videtur,q̃ ĩ prisona donationem facere potest & nõ potest,secundũm tamen diuersos respectus.Respondeo,in neutro casu valet donatio q̃diu quis fuerit in prisona,vel quià hoc facit per coactionẽ,et quià potestatẽ sui non habet. Et qui potestatẽ sui non habet,nec eorum quæ sua esse debent, potestatem habebit.Et generaliter qui ab alijs possidetur,ipse nihil poterit possidere, et sicut ille qui in seruitute fuerit nihil possidere poterit quià possidetur, ità nec ille qui possidetur ab hostibus vel detentus fuerit. Sed cũm talis ita ab hostibus detentus naturalẽ receperit libertatem, hoc est cũm suæ potestatis effectus fuerit,res ita gestas potest vel ratificare vel infirmare, et ita quòd si postmodùm res ita gestas approbauerit, vel statim donum non reuocando,vel homagiũ vel seruicium recipiendo,valet.

1 ¶ *De diuersis modis donationum, q̃ alia sit simplex et pura et alia conditionalis vel sub modo.* 2. *Si fiat donatio sub conditione.* 3. *Si ex facto præcedente vel ex causa.* 4 *Quôd còndit io impedit descensum ad proprios hæredes.* *Cap.6.*

DOnationum alia diuisio.s. quòd alia simplex & pura, alia conditionalis,alia sub modo,vni facta,vel pluribus successiuê.Item alia,cõditionalis,quæ pluribus est adiectis conditionibus. Item alia,de re in maritagiũ data,alia,de re data viris religiosis,alia, de re data bastardis, alia,de re data ad feodi firmam,alia, de re data ad vitã quocũquê modo, alia,quę idem est quod concessio & non donatio,sicut de re concessa ad terminum annorũ. Simplex autem & pura dici poterit, vbi nulla est adiecta conditio nec modus:simplicitèr enim dari dicitur, quod nullo adiecto datur . Vt si dicatur, do tali tantã terrã in villa tali pro homagio & seruitio suo,habendam et tenendam eidem tali & hæredibus suis de me, et hæredibus meis, reddendo inde annuatim, ipse & hæredes sui mihi & hæredibus meis tantum,ad tales terminos,pro omni seruitio, et cõsuetudine seculari,et demanda,ita quôd certa sit res quę datur,et certa seruitia & consuetudines quæ domino debentur,licet incerta sunt alia quæ tacitè remittuntur:et ego & hæredes mei warrantizabimus, acquietabimus,et defendemus imperpetuum prædictũ talem et hæredes suos versus omnes gentes per prædictum seruitiũ, et sic acquirit donatarius rem donatam ex causa donationis,et hæredes eius post eum ex causa successionis,et nihil acquirit ex donatione facta antecessori,quià cum donatorio non est feoffatus.Et per hoc quod dicitur tali & hæredibus suis (largè sumpto vocabulo hæred') continentur omnes hæredes,tam ꝓpinqui q̃ remoti,tam præsentes q̃ futuri,sed tamen vnus eorum, vel plures qui sunt quasi vnus,et propinquiores, remotioribus præferuntur,vt infrà di-

 cetur

cetur, de ſucceſſionibus. Item augere poterit donationem & facere alios quaſi hæredes, licet re vera hæredes non ſunt, vt ſi dicat in donatione, habendum et tenendum tali et hæredibus ſuis, vel cui terram illam dare vel aſſignare voluerit: Et ego et hæredes mei warrantizabimus eidem tali & hæredibus ſuis, vel cui terram illam dare voluerit, vel aſſignare, et eorum hæredibus contra omnes gentes. In quo caſu, ſi donatorius terram illam dederit vel aſſignauerit, ſi donatorius et hæredes ſui defecerint, donator & hæredes ſui incipiunt eſſe loco donatorij & hæredum ſuorum, et pro hærede donatorij erunt, quoad warrantizandum aſſignatis et hæredibus eorum, per clauſulam contentam in charta primi donatoris, quod quidem non eſſet, niſi mentio fieret de aſſignatis in prima donatione. Sed quámdiu primus donatorius ſuperſtes fuerit vel eius hæredes, ipſi tenentur ad warrantiam & non primus donator. Item ſicut ampliari poſſunt hæredes, ſicut prædictum eſt, ità coarctari poterunt per modum donationis, quòd omnes hæredes generalitèr ad ſucceſſionem non vocantur. Modus enim legem dat donationi, et modus tenendus eſt contra ius commune, et contra legem, quià modus & conuentio vincunt legem, vt ſi dicatur, do tali tantam terram cum pertinentijs in N. habendam et tenendam ſibi & hæredibus ſuis quos de carne ſua & vxore ſibi deſponſata, procreatos habuerit. Vel ſic: Do tali & tali vxori ſuæ, vel cum tali filia mea &c. Habendum & tenendum ſibi & hæredibus ſuis de carne talis vxoris, vel filiæ, exeuntibus, vel procreatis vel procreandis: quo caſu, cûm certi hæredes exprimantur in donatione, videri poterit quôd tantum fit deſcenſus ad ipſos hæredes communes, per modum in donatione appoſitum, omnibus alijs hæredibus ſuis a ſucceſſione pęnitûs excluſis, quiá hoc voluit donator. Et vnde ſi huiuſmodi hæredes procreati fuerint, ipſi tantûm vocantur ad ſucceſſionem, etſi taliter feoffatus aliquem vlteriûs inde feoffauerit, tenet feoffamentum, et hæredes tenentur ad warrantiam, cûm ipſi nihil clamare poſſunt niſi ex ſucceſſione, et deſcenſu parentum: quàmuis quibuſdam videatur, quòd ipſi feoffati fuerint cum parentibus, quod non eſt verum. Si autem nullos tales hæredes habuerit, reuertetur terra illa ad donatorem per conditionem tacitam, etiam ſi nulla fiat mentio in donatione, quôd reuertatur, vel ſi expreſſa mentio in donatione habeatur: et ità erit ſi hæredes aliquandò extiterint & defecerint. Sed in primo caſu, vbi nullus extiterit, ſemper erit res data donatorio liberum tenementum & non feodum. Item in ſecundo caſu, quouſquè inceperint hæredes eſſe, eſt liberum tenementum, cûm autem inceperint habere, incipit liberum tenementum eſſe feodum, & cûm deſierint eſſe, deſinit eſſe feodum, & iterum incipit eſſe liberum tenementum, et ità nunquám ibi erit dotis exactio, niſi fuerit donatio pura, quiâ de reuertione expreſſa nunquám fiat mentio. Notandum quòd benè poterit donator ab initio in principio donationis ſuæ, legẽ imponere donationi, & de voluntate ſua rem datã exonerare, ad cõmodũ ipſius donatorij, & contra legẽ terræ, dum tamen hoc non ſit in præiudiciũ aliorũ, ad quos nihil ptinet de eorũ contractu:

vt ſi

vt si terram dederit pro minori seruitio quám illam tenuerit de domino & feoffatore suo, dum tamen factum suum warrantizare poterit de proprio, ne domino capitali prejudicetur de seruitio suo, licet terram datam sibi habuerit obligatam. Poterit tamen exonerare terram datam in præiudicium sui ipsius & heredum suorum, et remittere seruicium propriũ pro se, et hæredibus suis, siue seruitia, siue consuetudines quascũque. Et sufficit q̃ hoc semel voluit, quiá nihil tam cõueniens est naturali æquitati, quàm voluntatẽ domini, volentis rem suam in alium trãsferre, ratam haberi. Et expresso eo ad quod tenetur donatori° in charta donationis, alia omnia videntur esse remissa, quæ non specialitêr sunt expressa. Expressa enim nocent, non expressa nõ nocent, et sic liberat charta ab onere quæ expressa non onerat. Poterit etiam donator rem datã onerare plus & minus, seruitio et seruitutibus, de voluntate donatorij, et sic nõ præiudicatur alicui nisi donatorio et hæredibus suis: ex quo vterquè in initio donationis hoc voluit, quiá volenti non fit iniuria. Et sic expressa nocẽt donatorio & non nocent donatori. Et sic modus donationis & conditio quandoquè prodest donatorio et quandoquè nocet, et econuersò. Modus autem donationis et conditio multiplex esse poterit in persona donatorij, quandoquè ad commodum, nè det vel nè faciat, quandoquè ad incommodum q̃ det vel faciat, et semper oportet seruare ea, de quib° inter partes conuenerit, quamuis in præiudicium legis, dum tamen hoc nõ fit in præiudicium aliorum. Et semper donatorius poterit facere de re data quicquid voluerit, cûm sit sua omninò, nisi specialitèr cõtineatur q̃ nõ possit. Item esto quòd sic dicatur in donatione, do tali tantam terram cum pertiñ &c. habendum & tenendum sibi & hæredibus suis, si hæredes habuerit de corpore suo procreatos, si tales hæredes extiterint, quãuis defecerint, generalitèr vocandi sunt omnes & in infinitum, quiá satisfactum est conditioni: Si autem nullus talis procreatus fuerit, semper erit res data liberum tenementum, et reuertetur ad donatorem, omnib° alijs hæredibus exclusis, cùm non sit conditioni satisfactum, et sic adiungitur conditio sub modo. Item fieri poterit donatio viro & vxori simul, & hæredibus vxoris tantum, per modum donationis, et eodem modo viro & vxori & hæredibus viri tantùm. Item viro & vxori & hæredibus communibus, si tales extiterint, vel si non extiterint, tunc eius hęredibus qui alium superuixerit. Itẽ fieri possunt donationes sub modo & adiecta conditione, vt si dicat quis, do tali tantam terram &c. vt det mihi tãtum, vel vt inueniat mihi necessaria, talis donatiõ, etsi non sit omninò gratuita, tamen simplex est & pura, et si sequatur traditio, reuocari non poterit, sed ille qui tradidit ad hoc agere poterit, quòd ille qui accipit teneat ei conuentionem, et faciat quod promisit. Si autem tali donationi sit statim conditio apposita in initio donationis, quòd nisi accipiens tradenti teneat quod conuenit, statim liceat sibi se ponere in terram illã, et tenere sibi et hæredibus suis quietè de ipso accipiente & hæredibus suis, si postmodùm se posuerit in seysinam ille tradens, et ille qui accipit arramauerit super eum assisam nouæ disseysinę: In primis inquirendum erit an ille qui tenementum accepit, inuenerit tradenti ità sufficienter necessaria, q̃

inde contentus esse deberet. Si autem non, cadit assisa, si autem sic, p assisam recuperabit. Si autem necessaria sufficientèr nō inuenerit, & tradēs in seysinam se ponere non possit per prædictam conditionem, dabitur ei actio ex conditione, ad seysinā suam rehabendā, si verò in possessione esset, q; per se, posset se tueri in possessione sua per exceptionem conuentionis. Sed quid si ille qui recepit tali modo, vlteriùs dedit terram illam alteri, cùm non sit pertinens conditioni? quęritur si ille qui tradidit, possit talem eijcere, cùm illum non tangat cōditio, videtur prima facie quòd sic, quià videtur q; ipsa res obligata sit cum persona & ad nullū transferri poterit nisi cum suo onere, et ideô videtur q; quamuis fuerit eiectus, & licet sine iuditio, non recuperabit. Sed reuera obligatio ista personalis est et inter certas personas contrahitur, nec alias personas ligat, nisi tantùm illas inter quas tantùm fit contractus, nec expressum est de quo tenemēto inueniri debent necessaria, non magis de isto quàm de illo, et ideò tenementum non obligatur neq; oneratur. Qualitèr ergo perspiciendum erit querenti, cùm sic feoffatum eijcere non possit, nec se ponere in seysinam secundùm conuentionem, nec contra ipsum agere ex conuentionè? agendum igitur erit (vt videtur) cum primo qui decepit, vt ad minus teneatur ad interesse, si habeat vnde: si autem nihil, tunc recurrendum erit ad feoffatum, de consilio curię et non de iure, et sic incidunt in donationem illius. iiii. contractus innominati. s. do vt facias, facio vt des, facio vt facias, do vt des, et sic poterit sequi donatio ex causa præcedente vel ex causa subsequente, secundùm prædictos cōtractus, facit enim modum, vt si conditionem, quia causam: vnde versus. Scito quòd vt modus est, sic conditio, quià causa. Item poterit pluribus fieri donatio per modū simul & successiuè, vt si quis plures habeat filios, et sic fecerit primogenito donationem & dicat. Do A. primogenito filio meo tantam terram &c. habendam et tenendam sibi & hæredibus suis de corpore suo procreatis, et si tales hæredes non habuerit, vel habuerit & defecerint, tunc terram illam do B. filio meo postgenito, et volo quòd terra ad ipsum B. reuertatur, habendum & tenendum sibi et hæredibus suis, quos de corpore suo procreatos habuerit, et si nullos tales habuerit, vel si habuerit et defecerint, tunc volo & concedo pro me & hæredibus meis, quòd prædicta terra reuertatur ad C. tertium filium meum, habendum & tenēdum sibi & hæredibus suis quos de corpore suo procreatos habuerit, et sic de pluribus. Et si prædicti A. B. C. sine talibus hęredibus de corpore suo procreatis decesserint, tunc volo quòd prædicta terra reuertatur ad me & ad alios hæredes meos, quod quidem fieret sine expressione, per tacitam conditionem, nisi donator aliud inde ordinaret. Item si largiùs fiat donatio, vt si dicatur, do tibi tantum terrę &c. habendum & tenendū tibi & hæredibus tuis, vel cui dare vel assignare in vita, vel in morte legare volueris, valet donatio, propter voluntatem & consensum donatoris, quamuis contra legem terræ fieri videatur, et vnde si legatarius primam habuerit seysinam, si hæres petat per assisam, legatarius contra assisam, competētem habebit exceptionem de modo donationis: si autem legatarius extra seysinā petat ex causa testamentaria in foro ecclesiastico,

ob-

obstabit ei regia prohibitio, ne Iudices ecclesiastici iudicarent, quià non habent iurisdictionem nec coertionem ad iudicium suum exequendũ. Si autem in foro seculari agere voluerit, quàmuis hoc sit inauditũ, benè poterit, per breue formatum, cûm possit quis renunciare ijs quæ pro se & suis fuerint introducta, sine prę iuditio aliorum. Est quædam donatio omninó sub mòdo, secundùm quod prædictum est de iiij. generibus cõtractuũ. s. Do vt des, vt si dicam, do tibi digestum vt des mihi codicem, & si digestum tradidero, teneris mihi ad codicem tradendum. Vel si dicam, do tibi vt facias. i. do tibi codicem vt facias mihi scribi digestum. Vel facio vt des. i. facio tibi domum vt des mihi codicem, vel facio vt facias. i. facio tibi aulam vt tu facias mihi cameram, istæ donationes consistunt sub modo, et obligant contrahentes, ita quòd si dedero vel fecero, tu teneris ad dandum vel faciendum, secundùm quod conuenit, sed tamen vt repetere possim quod dedi, si tu non vis facere quod promisisti, si ad hoc tantùm agere possunt quòd tu facias, nisi aliter conuenerit ab initio. Poterit enim huic donationi sub modo adijci conditio ab initio, vt si dicam, et si non dederis vel non feceris, quod conuenit, quòd ego repetere possum quod dedi: vel impensas factas circa rem quas feci, aliter non. ¶ 2. Fieri autem poterit donatio sub conditione seu sub modo, vt si dicam, do tibi rem istam, si ita factum sit vel non factum, et si conferatur cõditio in futurũ, licet præsentia & præterita non sunt in pendenti sicut futura, quià conditio in præteritum collata infirmat obligationem vel omninò non differt. Hæc autem cõditio est possibilis vel impossibilis, si autem possibilis & potestatiua, vt si dicam do tibi talem rem si dederis mihi x. valet donatio, sed suspenditur donec existat conditio. Vt si tu petas rem, excipere possum quôd tu x. mihi non dederis. Item si conditio fuerit impossibilis, vt si dicam, do tibi istam rem si cœlũ digito tetigeris, non valet donatio, et pro non adiecto habetur conditio. Item nõ valet donatio ab initio sed est in pendenti in alterius potestate, collata cõditione, vt si dicam. Do tibi talem rem si Titius voluerit, vel arbitrat' fuerit, vel quid tale fecerit, quià nisi hoc fecerit, donatio non valebit. Item si conditio casualis fuerit, vt si dicam, do tibi talem rem, si nauis venerit ex Asia, vel si Titius consul factus fuerit, erit donatio in pendenti, quià huiusmodi donationes dependent ex insidijs fortunæ. Si autem conditio fuerit mixta et disiunctiua, vt si in parte fuerit potestatiua & in parte casualis, vt si dicam: Do tibi hanc rem si mihi x. dederis, vel si illud feceris, sufficit vnum istorum adimpleri, sed si plures conditiones ascriptæ sunt donationi coniunctim, vt si dicatur, si illud et illud factum sit, omnibus est parendum, si diuisim, vt prædictum est, cuilibet vel alteri eorum satis est obtemperare. Item conditionum alia expressa, et fit verbis negatiuis, vt si dicatur, si Titius hæres non sit, tu hæres esto, vel si tu hæredem de corpore tuo non habueris, tunc terra sic data reuertatur ad tales, vnum vel plures, simul vel successiuè. Item est quędam conditio tacita, & fit verbis affirmatiuis, vt si dicatur, si A. sit hæres B. te inuicèm substituo, id est, hæredem facio, et si vnus eorum præmoriatur, viuus succedat mortuo. Item conditionum, alia

duplex

duplex, vt si dicatur, si hæredes de corpore tuo non habueris, vel si habueris & defecerint, tunc terra data reuertatur ad me et ad hæredes meos. Item alia simplex, & fit verbis affirmatiuis, vt si dicam, si habueris hæredes et infrà etatem decesserint, tunc reuertatur terra illa &c. Item alia duplex, & fit partim verbis negatiuis, partim affirmatuis, vt si dicam, si filius meus non fuerit furiosus, vel si fuerit & infra furorem decesserit, volo quòd tu hæres meus sis, et huiusmodi. Item fieri poterit donatio sub modo, pluribus adiectis conditionibus, vt si dicam, do tibi hanc rem, vt facias tale quid, vel ne facias, et si non feceris, vel si feceris, quòd terra reuertatur ad me. Vel do tibi quòd non facias istam rem sine volũtate mea, et si feceris, quòd possim me ponere, in terram illam, & me tenere in terra illa quietè de te & hæredibus tuis, et vnde sicùm prædictæ conditiones siue conuentiones & instrumenta in quibus continẽtur deducta fuerint in iuditio, non sufficit si probentur instrumenta, conditiones vel conuentiones: nisi probetur quòd satisfactum sit conditioni, vel non satisfactum: quiá probato instrumento, adhuc poterit esse quòd non sit conditioni satisfactum, per veram probationem, vel saltem per præsumptionem, cui semper standum erit, donec probetur in contrariũ. Item si quis ita dederit sub modo vel sub conditione, quæ ex alterius de pendeat voluntate vel potestate. Verbi gratia: si quis dederit alicui, aduocationem alicuius ecclesiæ, vt ibi faciat prioratum & illum in proprios vsus conuertat, hoc sine voluntate Episcopi vel alterius ordinarij adimpleri non poterit, et si illi consentire noluerint, non erit hoc imputandum donatorio quôd cõditio non extiterit, et tenebit donatio, maximè cùm donatorius ad hoc diligẽtiam adhibuerit, pro posse suo, efficacem.

¶ 3. Fit etiam donatio quandoquè ex causa præcedente, et quãdoquè ex causa subsequente: præcedente, vt si dicam, do tibi hanc rem, quiá mihi benè seruisti, et quo casu, licet talis benè nõ seruierit, valet tamen donatio, quiá falsa causa adiecta non perimit donationem, non magis q̃ legatum. Si autem ex causa subsequente, vt si dicam, do tibi hanc rem, quià benê mihi seruies, adhuc erit illud idem dicendũ. Si autem addatur cõditio in causa subsequente, erit donatio in pendenti, vt si dicam, do tibi terram hanc, si benè mihi seruieris, & pura erit et perfecta donatio, resoluitur tamen sub conditione, si seruitium bonum non fuerit subsequutũ, erit in pendenti, donec sciatur vtrum existat conditio vel non existat.

¶ 4. Item poterit conditio impedire descensũ ad proprios hæredes, cõtra ius cõmune, vt si dicam, concedo tibi tantum terræ ad terminũ x. annorum, & post terminum, reuertatur ad me terra illa, et si infra terminum illorum x. annorum decessero, cõcedo pro me & hæredibus meis quôd terra illa tibi remaneat ad vitam tuam vel in feodo, et sic facit cõditio liberum tenementum & feodum, et tollit conditio hæredibus, assisã mortis antecessoris, quiá si illi prima facie habeant directam actionem, firmarius tamen habebit ex conuentione exceptionem. Item quod fuit ab initio liberum tenementum & ad vitam, per conuentionem poterit mutari in terminum, vt si aliquis concedat alteri terram ad vitam, fieri poterit inter eos conditio, quòd si tenens infra certum terminum obierit, quôd

hæredes

hæredes,tenentes,vel assignati,vel sui executores possunt terram sic datam tenere vsquè ad certum terminum, post mortẽ ipsius tenentis, et ità facit conditio,de termino liberum tenementum,et econtrariò,et dat exceptionem contra veros dominos & eorum hęredes.Item eodem modo dat exceptionem contra assisam nouæ disseysinæ,vt suprà, de necessarijs inueniendis,satis dictum est. Item dat exceptionem creditori contra debitorem,verum dominum & hæredes eius,si inter eos conuenerit ab initio,ꝙ si pecunia suo die soluta non fuerit, ꝙ terra in vadium data remaneat creditori & suis hæredibus, vt infra de assisa mortis antecessoris, de hærede Iohannis Dacy. Item dat exceptionem contra veros hæredes et contra assisam mortis antecessoris,si sit qui dicat cùm peregrè sit profecturus, concedo A.talem terram meam ad certum terminum, sicut crucesignatorum,& ità ꝙ si rediero restituet mihi terram meam, & si in itinere mortuus fuero,vel non rediero,remanebit A.terra illa in feodo, et si existat conditio quôd talis non redierit, et hæres petat per assisam mortis antecessoris,obstabit ei exceptio conditionis,et ità mixta erit donatio.s. feoffamentum cum termino & vnum habent principium, licet exitum diuersum,et tunc terminus & feoffamentum incipiunt eodem tempore, licet simul stare non possunt,nec paribus passibus incedant, vnum eorũ præcedit & stat,et aliud est in pendenti, quousquè existat conditio vel non existat.Si autem non existat conditio, terminatur vtrumquè.s.tenementum cum termino,vel feodo, et econtrariò. Si autem existat conditio,statim desinit esse terminus,et feodum vel tenementum quod ab initio incepit, et in pendenti extitit, iam firmum remanet & tenet, & terminus euanescit & econtrariò,et sic nocet hæredibus antecessorum cõuentio ex conditione. Poterit enim quis renunciare pro se, et suis, iuri quod pro se introductum est,et ideò hæredi non infertur iniuria, sed dãnum,ex quo talis conuentio placuit antecessori: quia scienti & volẽti nõ fit iniuria,et ità conditio seu conuentio vincit legem. Quod autẽ dicitur in præcedentibus, quòd potest quis renunciare pro se & suis hæredibus,ijs quæ pro se et suis hæredibus introducta sunt, non tamen potest ijs quæ pro alijs introducta sunt renũciare, secundûm quod inferiûs dicetur, de exceptionib', in titulo de prohibitionibus.Item esto ꝙ aliquis dimiserit terram aliquã ab initio in vadium & sub cõditione, ità quôd,si pecunia suo die soluta nõ fuerit,ꝙ terra pignori data remaneat creditori, et in hoc casu,si die suo, pecunia soluta non fuerit, remanebit terra sic impignorata creditori ipsi,per creditoris conditionem, et voluntatem debitoris suppositam,& sic erit, si certa & vnica dies apponatur.Sed esto ꝙ quis pecuniã ità credat, reddẽdã ad plures terminos, et ꝙ si debitor in aliquo istorũ terminorũ ĩ solutione defecerit,qd' res impignorata remaneat creditori.Cessat in primo termino,parat' est tamẽ debitor satisfacere in vltimo termino vel ante,de toto,quęrituran teneat cõditio? videtur ꝙ sic,quia nõ satisfactũ est cõditioni, secũdũ qd' cõuenit,quiá ĩ tẽpore est plus & min',& est verũ.Sed esto ꝙ debitor ita respõdeat,ꝙ ad diẽ suũ venit parat' satisfacere,& pecuniã soluẽdã obtulit sub testimonio ꝓborũ & legaliũ hominũ, q̃ hoc dicãt sub testimonio vis' sui, q̃ videñ pecuniã numeratam

meratã quacunquè hora diei, cûm tota dies cedit debitori, liberatur debitor. Et vnde oportet creditorem ꝙ qualibet hora diei se exhibeat ad recipiendũ & sui copiã faciat, et ita ꝙ nihil sit quod sibi debeat imputari. Si autem debitor sit in mora, creditore presente, amittet debitor, vel si presens fuerit & pecuniam non habuerit. Idem erit siue creditor presens fuerit siue non. Sed quero an creditor, pecunia sua die non soluta, statim habeat liberum tenementum? habet, si fuerit in possessione, si autem fuerit extra, habet actionem ex conuentione.

1 ¶ *Si terra data fuerit bastardo vel in maritagium.* 2. *De dote vxoris bastardi.* 3. *Si terra data fuerit in maritagium, videndum qualiter fiat donatio in maritagium.* 4. *Maritagium aliud liberum aliud non.* 5. *Quòd maritagium reuertitur pro defectu hæredum.* *Cap.7.*

QVoniam terra data bastardo in maritagiũ, sicut et aliis, vel bastardo per se, in se tacitam habet conditionem vel expressam de reuersione: ideò videndum si terra data fuerit bastardo in maritagium cum aliqua muliere, aut datur ipsis & eorum hæredibus cõmunibus, aut hæredibus ipsius vxoris tantûm, in primo casu reuertetur ad donatorem, si defecerint hæredes communes, per modum tacitum donationis. Si autem sit hæredibus vxoris, tunc si hæredes habuerit de bastardo, remanebit eorum hæredibus communibus terra, quiá tales erunt hæredes vxoris, quámuis communes. Si autem communes defecerint, tunc descendit terra sic data alijs hæredibus ipsius vxoris de altero viro vel a latere venientibus. Item, esto ꝙ terra illa data fuerit alicui bastardo per se sine vxore, et tunc addatur, ei & hæredibus suis tantùm, vel ei & assignatis suis: si ei & hæredibus suis tantûm, tunc deficientibus hæredib', siue homagium interuenerit siue non, erit terra illa eschaeta dominorum pro defectu heredum, & cum tali domino remanebit, non obstante homagio, quiá homagiũ euanescit, hęredibus deficientibus vbiquè. Si autem facta fuerit bastardo & hæredibus suis vel assignatis, vel cui assignare voluerit, tunc si in vita sua terram illam assignauerit hora congrua & tẽpore competenti, ac si fecerit donationem & eodem modo, valebit assignatio & donatio, q̃uis hæredes de corpore suo defecerint, quod quidèm facere non posset deficientibus de corpore suo hæredibus procreatis, nisi hoc ei permissum esset per conditionem & per modum donationis. Et notandum quôd in fauorem bastardorum primò inuenta fuerit donatio, vnde quidèm siue facta fuerit donatio bastardo & hęredibus, vel bastardo & hęredibus & assignatis, si hęredes non habuerit, vel assignatos hora congrua non fecerit, terra sic data, nõ obstante homagio, reuertitur ad ipsum donatorem, et cum eo remanebit pro defectu hæredum et assignatorum. ¶ 2. Sed de dote mulieris quid fiet in hoc casu? ex quo warrantum non habet de dote sua, cùm nec appareat hæres nec assignatus, nec etiam legatarius, si fortè legatum fuerit, sicut in burgagijs: mulier in omnibus istis casibus dotem obtinebit, quamuis warrenti non existant, quiá vir suus, q̃uis bastardus, feoffatus fuit tenendi in feodo sine aliqua contradictione, liberè & purè, et statim incipit res data esse in feodo,

licet

licet hęredes vel assignati non existant, vel licet extiterint & defecerint, quod nō est in certis hęredibus expressis & nominatis, vt suprà. Sed qualiter obtinebit mulier dotem, cùm warrantum non habeat, non magis q̄ ille qui warrantū habere potest, cui p̄ bastardum sit donatio, deficientib⁹ hæredibus & assignatis & legatarijs? Respōdeo q̄ ipsi amittunt p̄ defectu warranti, q̄uis teneant & sint in possessione. Sed qualiter recuperabit ipsa? cùm sit extra seysinam & sine warranto, vt videtur, respondeo. Habet quasi warrantum suū, illum, ad quem, terra sic data, debet reuerti, & maximè, eò q̄ vir suus (quàmuis bastarstus) feoffatus fuit purè & sine conditione tenendi in feodo, & sic existit talis warantus dotis & non donationis, & poterit ratio esse, quià ex necessitate, statim post mortem talium donatorum, reuertitur res data ad donatorem, pro defectu hęredis, qui warrantisare deberet donum: & etiam dos, non statim, sed post tempus, & erit donator quasi hæres, & loco hæredis pro defectu hæredum, & in dote non erit aliquà exhæredatio sicut in donationibus, & maximè hoc ideò, quià ad donatorem post mortem vxoris erit reuersura. Item esto q̄ duobus fratribus bastardis fiat donatio de aliqua re, tunc distinguendum erit, vtrum fiat illis duobus simul & in communi, vel cuilibet ipsorum seperatim & per se: si autem seperatim & per se, & vnus eorum moriatur sine hæredibus vel assignatis, res data reuertetur ad donatorem pro defectu hæredis vel assignati, quià frater bastardus ōninō extraneus est ei quòad successionem, licet non quôad sanguinem. Si autem sic data fuerit res, tenenda in communi, & si vnus eorum decesserit sine hærede vel assignato, frater eius bastardus succedet ei, non quidem iure successionis, sed iure accrescendi, secundûm quod dicitur suprà, de concubina & pueris. Si autem vterq; hæredes habuerit, omnes simul teneant in communi, nisi agere velint ad diuisionem & particionem. Si autem vterq; sine hæredib⁹ & assignatis decesserit, vel si tales habuerit & defecerint, sic tota res data reuertetur ad donatorem. ¶ 3. Quandòq; verò reuertatur maritagiū ad donatorem, per conditionem tacitam vel expressam: Ideô consequēter dicendum est qualiter terra dari possit in maritagium. Et sciendum quòd terra datur aliquandô ante sponsalia, & propter nuptias, a patre mulieris, vel alio parente, ipsi marito cum muliere aliqua, vel vtriquè simul. s. tali viro & vxori suæ (quod idem est) & eorum hæredibus, vel alicui mulieri ad se maritādam, vel simplicitèr sine aliqua mentione maritagij, quæ quidem donatio fieri poterit sicut cuilibet de populo. Sed si fiat mētio de maritagio, terra sic data dici poterit maritagium. Fit etiam talis donatio, ante matrimonium contractum, aliquandò in ipso contractu, aliquandò post contractum. Est autem alia donatio, quæ fit a viro vxori, in ipso contractu, ad ostium ecclesię, quæ non dicitur propriè donatio, immo dotis nominatio, siue constitutio, secundū quod inferius dicetur in tractatu, de dote. Terra vero quę sic datur propter nuptias, dicitur maritagium. Et est maritagium aliquādò liberum. s. ab omni seruitio quietum, & aliquandò seruitio obligatum. Liberum autem maritagium dicitur, vbi donator vult quòd terra sic data quieta sit & libera ab omni seculari seruitio, quod ad dominum feodi possit pertinere, et ita quòd ille, cui sic data fuc-

ta fuerit, nullum omninò faciat inde seruitium vsquè ad tertium hæredē, et vsq; ad quartum gradum, ita q̄ tertius hęres sit inclusiuus. Item liberū potest esse ex toto q̄ nullum omnino reddit seruitiū. Item omni seruitio obnoxium, sed vbi nullum seruitium remittitur. Item liberum in parte, & in parte non, vbi aliquod seruitiū accipitur in donatione, & aliquod remittitur: vt si quis ita tradidit in maritagiū liberum tenementū, saluo in de forinseco seruitio. Item poterit quis dare liberiùs quàm ipse tenuerit & per minus seruitium, vt si ipse teneatur ad forinsecum domino & feoffatori suo, tenens ipse poterit alium inde vlteriùs feoffare sine forinseco, de toto vel de aliqua parte, non tamen limitatur districtio dominorum, quin per totum facere possunt districtionem, secundùm iuris rigorem, sed de æquitate non. Vt si districtionem fecerit super feoffato, perquirat sibi feoffatus, per breue de medio, super suum feffatorem, et interim non cessabit districtio, propter placitum de medio: quia si sic: tunc fieret iniuria capitali domino. Si autem super feoffatorem, benè facit: quià ipse tenetur suo feoffato ad warrātiā. Itē esto quòd domin' capitalis sui tenentis confirmauerit feoffamentum, si tunc districtionem fecerit super suum feoffatum, feoffatus habebit defensionem suam in manu sua, s. confirmationem. Si autem super feoffatorem tenentem suum, licet ipse nihil habeat in manu ad defensionem suam, si tamen petat seruitium ab eo, quod remiserit suo feoffato, & sic esset confirmatio inefficax, si ab vno posset petere quod alteri remisit. Et vnde dicere poterit feoffator quòd ipse respondere non teneatur: Quià ex quo dominus capitalis suum factum & donum confirmauit, faciendo aliquid contra, illud non poterit infirmare, quià confirmatio suum supplet defectum: & ita q̄ nullus eorum tenebitur, vt confirmatio magis valeat quàm pereat, & quòd potiùs locum teneat quàm nullum. Gradus verò computandi sunt, a primo donatorio: vsquè ad tertium hæredem inclusiuum: Vt donatorius faciat primum gradum, & hęres suus faciat secundum, & hæres hæredis tertium, & hæres secundi hæredis quartum, qui quidem tenebitur ad seruitium, & facta computatione de hæredibus, filius vel filia donatorij erit primus hæres, filius vel filia talium, erit secundus, & filius vel filia secundi hæredis, erit tertius hæres, qui tenebitur ad homagium et seruitium faciendum, & ita quòd donatorius & duo hæredes succesſiuè tali gaudent libertate. Et videtur quòd homagium ideò fieri non debet, propter reuersionem ad donatorem si hæredes defecerint. Sed quid si a tertio hærede fit homagium, & ipse vel hæredes sui sine hæredibus decesserint, videndum erit an alij sint hæredes, qui vix deficiunt infra quartum gradum, & si tales extiterint, ad eos reuertetur maritagium pro defectu hęredum in recta linea descendentium. Si autem nullus talis inueniatur, vel si fuerit & defecerit, tunc, pro defectu omnium illorum, ad donatorem reuertetur maritagium, & pro defectu hęredum, euanescit homagium. Item esto q̄ fiat homagium ante tertium hęredem, quęritur an extunc teneatur ad seruitium? & verum est q̄ sic, vt ꝓbatur de termino sācti mich.

anno

anno regni regis H.xv.incipiente xvi. comitatu de Salop̄ de Rogero de la Suche & Petronilla de wyneslogh,quià seruiciũ sēper sequitur homagium,q̄uis hoc sit ad damnũ soluentiũ.Et quid si in initio donationis liberi maritagij nulla sit charta confecta,quæ in se contineat warrantizationē expressā,nec homagiũ sit factũ, nec seruicium,& contingat donatorium implacitari & hæredes suos,si donatorem maritagij & feoffatorē suum vocauerit ad warrantũ,quæritur an warrantizare debeant,sine charta & homagio? & verum est quôd sic,quià fœmina per donatorem sic maritata,vel eius pueri vel hęredes,si ipsa obierit,erunt pro charta,& sufficiunt pro charta. ¶ 4. Est autem maritagium seruitio obligatum & oneratum,quod non est liberum,vt si donator sic dederit,retento sibi & hæredibus suis seruitio debito,& sic fiet seruicium debitum siue homagiũ, vsquè ad tertium hæredem,& tertius hæres extunc faciet homagium cum seruitio, de hærede in hæredem.Sed ante homagium factum & vsquè ad tertium hęredem in vtroq; casu faciet vir fidelitatem,& eius hæredes,vel vxor donatorij, dum fuerit sine viro. Liberum autē maritagium dici poterit,dum tamen fiat inde seruitium tale quale. Item nihilominûs dici poterit liberum,licet inde soluantur præstationes communes, quæ non pertinent ad dominum feodi,sed ad regem. Item nihilominûs dici poterit liberum,si inde pręstentur auxilia rationabilia,sicut de filiabus maritandis, & de filio faciendo militem, quæ pertinent ad personas, quæ liberè tenent,& non ad tenementum quod tenetur liberè. Item dari poterit terra ante matrimonium & post, tam viro pro se & hæredibus suis, quàm vxori pro se & hæredibus suis,quàm vtrisquè & hæredibus suis cõmunibus,a patre,vel matre, vel alio parente vxoris, vndè si contingat particionem fieri intèr vxorem & sorores eius participes, vel earum hæredes de communi hæreditate,in particione facienda,non venit in diuisionem,terra data viro per se: quià ipse feoffatus est sicut quilibet de populo,& ideò contribuere non tenetur. Sed terra data tam viro quã vxori vel vxori p̄ se, contribui debet (secundũ quosdã) & indistinctè,quod ego non approbo, cùm mentio non habeatur de maritagio,& p̄ eo quod vulgaritèr dicitur, quòd maritagium cadit in partem.Videtur ergo quòd non aliud quàm id quod datur ratione maritagij & affectione,& ideò de facili dicere possit quis, quôd donatio simplex & pura cadit in partem,sicut maritagium, quod quidem non dicitur.Restat ergò inquirendum, vt videtur, vtrum terra sic data,ad minus,vxori ante matrimonium, data sit tali de causa.s.ad se maritandam, vel sicut cuilibet de populo,& quôd nulla sit spes maritagij,vel ob spem maritagij, & secundùm hoc cadet donatio in partem,vel non cadet.Diuersimodè verò datur terra in maritagium cum vxore, vt si dicat donator.Do tali filiæ meæ tantam terram ad se maritandam, nulla facta mentione de hæredibus, videtur quòd talis donatio tantùm sit liberum tenementum & non feodum,& quod se non extẽdat ad hæredes, & vnde siue liberos habuerit siue nõ, videtur statim quòd post mortem talis mulieris, siue maritata fuerit siue non,reuerti debeat ad donatorem, nec ad hæredes descendet, nec cum primo viro vel secundo per legem anglicanam remanebit,vel si ita data fuerit .s. ad se

maritandam, & tenendum sibi & hæredibus suis generalitèr, licet de corpore suo nullos habuerit, alij remotiores vocantur ad successionem. Si autem hæredes de corpore suo habuerit, tales alijs prę ferruntur, dum tamen terra remaneat primo vel secundo marito ad vitam, per legem Anglię. Si autem terra sic data fuerit in maritagium, sibi & certis hæredibus suis, cum coarctatione. s. qui de carne suo procreati fuerint, si tales defecerint, statim reuertetur terra data ad donatorem pro defectu hæredis, omnibus alijs hæredibus exclusis. Si autem sic data fuerit, tàm viro quàm vxori & eorum hæredibus communibus, tales intelliguntur esse hæredes, qui de corporibus vtriusquè ipsorum communiter fuerint procreati, omnibus alijs hæredibus seperatis & a successione exclusis. Et ideò si vxor a primo viro filiam procreauerit, & de secundo filium, filia ex primo viro in successione præferri debet filio ex secundo viro procreato, quod quidem esse non deberet, si terra data esset vxori tantûm & hæredibus de corpore suo procreatis, & istis omnibus deficientibus, reuertetur terra data ad donatorem, omnibus alijs exclusis, vt prędictum est. Item dari poterit terra in maritagium tám viro quàm vxori, habendum et tenendum prædictis viro et vxori, et hæredibus viri tantûm, in quo casu vocantur omnes, tám alij hæredes ipsius viri quos habuerit ex alia vxore, quàm remotiores. Si autem sic data fuerit, viro & vxori & hæredibus vxoris tantûm, tunc vocantur ad successionem, tàm hæredes vxoris de tali viro, siue masculi siue fœminę, quàm de alio viro, & remotiores, dum tamen masculi fœminis prę ferantur. Si autem sic fiat donatio, viro & vxori, & eorum hæredibus, de communibus hæredibus dici intelligitur. s. de corpore ipsorum procreatis simul & progenitis & coniunctim. Item esto quòd talis fiat donatio, vt si dicat, do tali viro tantam terram cum pertinentijs pro homagio & seruitio suo, habendum & tenendum sibi & hæredibus suis, & incontinentî adijciat in charta istam clausulam. s. in liberum maritagium cum filia mea, videtur q; ista duo simul stare non possunt, cûm sint sibi ad inuicèm repugnantia, quiâ inde sequitur, quòd in primo casu, debeat terra sic data remanere viro & hæredibus suis quibuscunquè: & in secundo casu, tàm vxori quàm viro, & eorum hæredibus communibus & coniunctim, & si tales hæredes non habuerint, quòd terra sic data reuerti debeat ad donatorem, ex tacita conditione, & pacta incontinentî appositа insunt contractibus, et legẽ dant eis et illos infirmant. Quęritur igitur cui parti standum erit? quidã dicunt quòd homagium prę ferri debet, cûm sit primus et principalis cõtractus, et maritagium sit quasi accessorium. Alij vero dicunt, quòd maritagium debet prę ferri, vt videtur, quiá terra data est propter affectionẽ mulieris, et occasione maritagij, et videtur quôd primum pactum dèbeat per posterius elidi: sed melius est, vt videtur, quòd homagium preferri debeat: quod multis rationibus doceri poterat. Item si dicatur, do tali tantam terram per modum donationis, vt filiam meam ducat in vxorem, vel per conditionem, si filiam meam duxerit in vxorem, et si ille, cui talis facta fuit donatio, illam non duxerit, vel ad alia vota conuolauerit

rit, competit donatori repetitio, etsi perfecta fuerit donatio, quia terra ex causa data, et causa non est sequuta. Et vnde si donator postquàm talis aliam duxerit illum statim eijciat, eiectus, per assisam nouę disseisinę non recuperabit, incontinentí enim eijcí videtur in ipso contractu, vel post contractum, & post seysinam, infra triduum vel quartum diem, vel aliquantulùm vlteriûs, sed cum causa. De hac materia habetis de itinere Abbatis de Rading & M. de Pateshul in comitatu Leycestrię. Assisa nouę disseisinę, si Robertus filius Martini. Sed non erit ita, si talem duxerit in vxorem, vt conuenit, licet postmodùm inter eos celebretur diuortium, cùm sit modo & conditioni satisfactum. Sed alio modo competit repetitio, & hoc apparet, secundùm quod tales, hęredes habuerint vel non habuerint. Hæc de maritagio ad præsens sufficiunt exempli causa. Quoniam aliquandô reuertitur maritagium ad donatorem, pro defectu hæredum, siue homagium interuenerit, siue non, videndum igitur qualiter reuertatur, tám de maritagijs quám de alijs terris datis pro homagio & seruitio. Et sciendum quòd quandòquè fit reuersio ad donatorem pro defectu hæredum, per modum tacitum vel expressum, vt si terra data fuerit in maritagium, vel bastardo. Item per conditionem tacitam vel expressam, tacitam, vt quàmuis in huiusmodi donationibus nulla facta sit mentio de reuersione, oportet tamen ex necessitate, quòd res data reuertatur ad donatorem, cùm ius merum non habeat alius, ad quem descendat, & res sic reuersa cum donatore remanebit, quiá homagium, si prius interuenerit, euanescit, nec ille ad quem res sic reuertitur, hæres erit donatorij (& de hac materia inueniri poterit, de termino sancti Michaelis anno regni Henrici tertio, incipiente quarto in comitatu Bedefordę, de Richardo le Hare) nec vt hæres, vel quasi, nec pro hęrede, nec loco hæredis, nec factum donatorij warrantisabit aliquo casu nisi tantùm dotis constitutionem, & hoc non in omni casu, nisi cùm sit pura donatio, & non conditionalis nec modalis, ita quòd expressè reuocetur. Item reuertitur terra data non pro defectu hęredum tantûm vel assignatorum, sed pro defectu hæredum vel assignatorum, de quibus nulla fit mentio in donatione, quòd res data ad ipsos descendat. Item reuertitur terra data ad donatorem pro defectu hæredum, qualitercunquè tenentes feoffati fuerunt, purè vel sub conditione, vel alio modo, si omninò nullus hæres appareat, & cum donatore remanebit. Et si dubiterur an sit hæres, eodem modo, donec sciatur si hæres sit, & quis sit hæres, & in hoc casu erit donator pro hærede. Item reuertitur ad donatorem terra data, non pro defectu hæredum, sed quòd ius & successio descendere non poterit ad hæredes, propter impedimentum perpetuum, sicut pro felonia antecessoris, de qua conuictus fuerit, aliquo genere conuictionis, & talis terra remanebit cum donatore, vt eschaeta sua, & ille donator ad quem sic reuertitur, habebitur loco hæredis ad warrantisandum omnia quæ felo gessit ante feloniam, dum voluit & potuit: dum tamen perfecta fuerit ante feloniam: sicut donatio, vel ad terminum dimissio, quæ

omnia

omnia firma erant & rata, & irritari non poterunt, licet de termino videatur quòd sic: quià videtur quòd firmarius warrantum non habeat de termino suo, sicut dici poterit de custodia. Sed re vera tenet talis dimissio, quià dominus capitalis non intrat vt custos, sed vt dominus, & loco hæredis. Ea vero, quæ antè feloniam incepta fuerunt, & non perfecta, sed in faciendo, sicut in promissionibus, & obligationibus, & dotis constitutionibus, non valent post conuictionem & condemnationem. Ea verò quæ post feloniam facta sunt, vel imperfecta in faciendo nunquàm valebunt post condemnationem, nec tenebitur donator ad warrantizandum, licet sit loco hæredis in quibusdam. Et sicut res sic data, esse poterit eschaeta donatoris in dominico, eodem modo poterit ei esse in homagio & seruitio, quià medio inter ipsum, & tenentem tenentis sui sublato de medio, & loco cuius oportet eum succedere, velit nolit, quià homagium & seruitiũ recusare non poterit, & sic erit loco hæredis ei, cui succedit, licet vulgaritèr dicatur, q; quilibet poterit feodum suum wayuiare: sed hoc intelligẽdum erit cum distinctione, quòd si quis alium feoffauerit de C. libratis terrę per seruitium vnius denarij, terra sic data erit feodum donatoris, quià inde feoffat, & similiter erit feodum feoffati, quià ipse inde feoffatus est, tenendi in feodo, sibi & hæredibus suis, & vnde habito respectu ad feoffatum, feoffatus benè poterit wayuiare feodum suum, cùm hoc sit ad commodum sui feoffatoris, & ad proprium incommodum suum. Feoffator autem hoc facere non potest, quià si ita esset quòd posset wayuiare feodum suũ, p minimo seruitio, nũquàm warrantiam faceret suo feoffato. Cùm igitur feoffator medius hęreditatem suam foriſfecit, succedet ei, loco hæredis, suus feoffator superior, velit nolit & loco hæredis defendet eum, quem ille defendere tenetur cuius loco succedit, quià sicut tenementum succedere possit tenenti in dominico, ità poterit seruitium, nec illud wayuiare possit non magis quàm ipsum tenementum. Sed esto quôd quis alium feoffauerit per certum seruitium. s. per decem & ille feoffatus alium vlteriùs feoffauerit per minus seruicium. s. per quinq;, quęritur an principalis feoffator habere debeat seruitium ei debitum. s. decem, et nihilominûs quinq; sicut eschaeta, & sic vtrumquè, vel tantum alterum, decem vel quinq;. Item esto econtrarió quòd principalis feoffauerit per minimũ seruicium, & ille feoffatus alium per maius seruitium, rigor iuris vult quòd habeat vtrumquè, quià vnum est eschaeta, & aliud est debitum propter suum feoffamẽtum, & obligatur tenementum. Sed ità iniustè grauaretur tenens, si teneretur ad vtrumquè, cùm suus feoffator tenetur eum defẽdere, cuius loco succedit dominus capitalis superior. Æquitas tamen sibi locum vendicat in hac parte, quòd dominus non sit in damno, quin ad minus habeat suum plenum seruitium, computato cum minori seruicio. s. quinq; in quantitate decem. Si autẽ ecòntrarió dominus per minus seruitiũ. s. per quinq; & suus tenens per maius seruitium feoffauerit, dominus ratione eschaetę habebit maius seruitiũ vt eschaetam, computato minori. s. quinq; in maiori seruitio tenentis. s. decem, cuius loco succedit. Quiâ sicut plures sunt hæredes de hærede in hæredem, proprinqui & remoti, ita plures

possũt

possunt esse tenẽtes per plura feoffamẽta succesſiuè de tenente in tenẽtẽ, & plures dñi capitales ſuperiores, erunt domini vltimi feoffati. Sed tamẽ quidam erunt propinquiores,& quidã remotiores,vſquè ad primum feoffatorem aſcẽdendo,& ita plures erunt tenentes capitalis domini,primi feoffatores,gradatim deſcendendo vſq; ad vltimum.Et ſic erunt tenẽtes propinqui & tenẽtes remoti.Item reuertitur terra ad donatorem per reſtitutionem, vt ſi tenens reddiderit & reſtituerit domino tenementum ſuum,vel ſi illud weyuiauerit,quod benè facere poteſt,imperpetuùm,& ſic ſoluitur & euaneſcit homagium,' & tale tenementum remanere poterit cum donatore,homagio non obſtante.Itẽ reuertitur terra data ad donatorem nõ ꝑ defectu hæredis,vel propter feloniam,ſed ſicut ad hæredẽ proximum feoffati, vt ſi pater communis ante mortem ſuam feoffauerit filium ſuum medium,vel frater antenatus fratrem ſuum poſt natum,& talis obierit ſine hærede de ſe,terra data reuertitur ad feoffatorem,fratrem ante natum, vno modo ſicut eſchaeta,pro defectu hęredũ fratris ſui poſt nati de corpore ſuo,alio modo ſicut hæredi fratri ſuo, et antenato . Sed quoniam homagiũ non euaneſcit nec extinguitur , cũm ſint alij hęredes cognati vel fratres,nec primogenitus propter homagium poterit eſſe hęres & dominus, cũm homagium expellat dominicum & retineat ſeruitium,terra ſic data remanere non poterit cum donatore,ſi ſit hæres ei proximus qui petat,ſi autem nullus ſit omninò,vel nullus qui petat,terra cum tali feoffatore remanebit.Item ſi quis alium feoffauerit,& ille idem ſecũdum, et ſecundus tertium & ità in infinitum, & ille vltimò feoffatus primum feoffatorem,talc feoffamentum ſtare non poterit,non magis quàm ſi quis alium feoffaret de aliqua terra,pro homagio & ſeruitio ſuo,& ille idem feoffatus eundem feoffatorem ſuum,quià ſic eſſet ſimul & ſemel de eodem tenemento dominus & tenens,quod eſſe non poteſt,magis q̃ dominus & hæres.Omnem autem reuerſionem impedit confirmatio, facta ab eo qui donum alicuius poterit infirmare,et eodẽ modo homagium,et ſeruitium receptum ab eodem,& ſine cõfirmatione. Idem eſt.s.quod impeditur reuerſio,ſi aliquis feoffatus fuerit ab eo qui feoffare non poteſt, tenendi de eo qui donationem reuocare poterit,& ipſe homagiũ tale ceperit & ſeruitiũ,nõ poteſt donationẽ infirmare: ſec' ſi donator homagiũ retinuerit & ſeruitiũ atturnauerit vero domino pro ſe ꝑ manũ donatorij

1 ¶ *Si ſeruis fieri poſſit donatio. 2. Si fiat donatio ſeruo ſub poteſtate dñi ſui cõſtituto. 3. Si fuerit donatio ei qui fuerit extra poteſtatẽ dñi. 4. Si ſeruus donationẽ facere poſſet an non.* Cap.8.

VIdẽdũ eſt etiã an ſeruis fieri poſſit donatio,ſicut liberis,ad quod in primis videndũ eſt,vtrũ ſerui ſub poteſtate dñorũ ſuorũ fuerint cõſtituti,vel extra poteſtatẽ,et in ſtatu liberi,et hoc ſiue ſint manumiſſi ſiue fugitiui.Item vtrum fuerit donatio facta a domino,ſub cuius poteſtate fuerint, vel ab alio.Si autem a domino , tunc vtrum cum charta & ſine charta & manumiſſione,& libertate ꝓcedente,vel ſine,& tũc vtrũ ſibi tãtũ,vel ſibi & hæredibus ſuis.Si autẽ a dño,ſub cuius poteſtate fuerit,& prꝫceſſerit libertas cũ manumiſſione,valet donatio,ac ſi facta eſſet donatio cuilibet alij de populo,ſiue hoc fiat cũ charta,vel ſine: Dũ tamẽ homagiũ ĩterueñit,nõ tamẽ nocet ſi interueniat vtrũq;,quiá quámuis dicatur,

quôd

quòd ſeruus liberum tenementum habere non poſſet,tamen defenditur in poſſeſſione, vt ſi feoffator et ſuus dominus petat,& habeat prima facie actionem,ſeruus habet cõtra actionem domini ſui,competentem exceptionem,& actionem,ſi dominus eum eiecerit contra factum ſuum, et cũ ſeruus petat,dominus excipiat de ſeruitute, ſeruus habet competentem replicationem de facto domini.Item ſi in charta contineatur,& ſine manumiſſione expreſſa,habendum & tenẽdum liberè quietè & pacificè,ſibi et hæredibus ſuis, licet homagiũ nõ interuenerit, innuitur per huiuſmodi verba & vehemẽter pręſumitur,quòd donator voluit eum eſſe liberũ, cui donatum eſt.Si autem in charta hoc tantum contineatur, habendum & tenendum tali(cũm ſit ſeruus)per liberum ſeruitium, huiuſmodi verba non faciunt ſeruum liberum, nec dant ei liberum tenementum.Eſt enim longè aliud tenere liberè,& aliud tenere per liberum ſeruitium,quiá quàmuis quis teneat per liberum ſeruitium,non tamẽ propter hoc tenet liberè, quiâ tenemẽtum quod conceditur villano, tenendum per liberũ ſeruitium, non facit villanum liberum,niſi teneat liberè, non magis quã villenagium facit liberum hominem villanum, ſi liber homo teneat per villanas conſuetudines,quià tenementum nihil confert, nec detrahit per ſonæ,niſi pręcedat, vt dictum eſt, homagium vel manumiſſio, vel quod tantundem valet de conceſſione domini.s. quòd villanus liberè teneat et quietè et per liberum ſeruitium,ſibi et hęredibus ſuis.Si autem hoc ſolum dicatur,quòd teneat per liberum ſeruitium,ſibi & hæredibus ſuis, ſi eiectus fuerit, a quocunquè, non recuperet per aſſiſam nouæ diſſeiſinę vt liberum tenementum, quià domino competit aſſiſa & non villano. Si tamẽ dominus ipſum eiecerit,quęritur an contra dominum agere poſſit de conuentione, cũm prima facie non habet perſonam ſtandi in iuditio, ad hoc,quòd dominus teneat ei conuentionẽ,videtur quòd ſic,propter factum domini ſui, vt ſi agat de conuentione,& dominus excipiat de ſeruitute, replicare poterit de facto domini ſui, ſicut ſuprà dicitur, de feoffamento. Nec debent iura iuuare dominum contra voluntatem ſuam,quiá ſemel voluit conuentionem,& quàmuis damnum ſentiat,non tamen fit ei iniuria,& ex quo prudenter & ſcienter contraxit cum ſeruo ſuo,tacitè renunciauit exceptionem villenagij,nec poterit eum tueri ignorantia, ſi fortè prętendat quòd neſciuit ipſum eſſe villanum, tempore contractus, quià ſciuit,aut ſcire debuit, cuius fuit conditionis ille, cum quo cõtraxit, vtrum videlicet ſeruus,vel liber,ſeruus proprius vel alienus, & vtrum ſub poteſtate ſua, vel extra conſtitutus. Item eſto quòd ſeruo facta ſit donatio a domino, vt prędictum eſt,pro homagio & ſeruitio,& cum manumiſſione vel ſine,vel per id quod tantũdem valet, vt prædictum eſt,et ille idem dominus alij dederit homagia et ſeruitia eorum,quęro an talis illos eijcere & diſſeyſire poteſt, cũm non ſit ibi factum ſuum nec feoffamentum,& verum eſt quòd non poteſt,non magis quàm ille qui donationem fecit, quiâ cũm loco eius ſuccedat,non poteſt plus iuris clamare,quã ille poſſet cui ſuccedit,& ipſe extraneus eſt quantùm ad tales feoffatos, & ideò de iure non competit ei exceptio villenagij, & ſi ſit qui dicat quòd competat,obſtabit ei replicatio de facto ſui feoffatoris. ¶ 2. Si ſeruo alicuius

cuius sub potestate domini constituto facta fuerit donatio, benè valet, et tenet, quàmdiu dominus, sub cuius fuerit potestate, hoc ei permiserit, et vnde si fuerit disseysitus per feoffatorē suum, vel per alium, ad quem nō pertinet, competit ei restitutio per assisam, contrà feoffatorem suum ꝓpter factum suum & contra alios ad quos non pertinet, et quibus de iure non competit exceptio villenagij. Et quid si dominus serui, in cuius fuerit potestate, seruum suum eijciat, qui se dicat esse liberum, et proclamat in libertatē, cùm seruus sit? hic fiat discussio per parentelā serui productā, tàm ex parte domini, quàm ex parte serui, si autē seruus fuerit extra potestatē domini, aliud erit, quià tunc non respondebit seruus ad exceptionem status sui, nisi velit sponte, anteq̄ fuerit restitutus ꝑ assisā nouæ disseysinæ, & ità q̄ primō habeat statū suum, et posteà agat dominus de statu serui & non priùs. Poterit enim quis esse seruus vnius, et liber homo alterius, respectiuè tamē, quāuis dicatur, q̄ quilibet aut liber est aut seruus, nec pro parte liber, nec pro parte seruus. Et non solùm cōpetit seruo sic feoffato assisa nouę disseysinæ contra prædictos, sed etiā hæredibus suis, cùm post mortē eius semel extiterint in possessione, et quoûsq; seysinam habuerint cōpetentē, competit eis assisa mortis antecessoris versùs omnes, prę̄terquàm contra verum dñm, sub cuius fuerint potestatē, quiá cōtra ipsum non tenet assisa nouæ disseysinæ, nec mortis antecessoris, quià licet seruus sub potestate constitutus, prima facie habeat quærelā vel actionem, dominus contra ipsum habet competētē exceptionē seruitutis, et seruus nullā replicationē. Sed quarē non habet dñs assisam nouæ disseysinæ, statim, cùm seruus sub potestate sua constitutus tenementum acquisierit, ex quacunq; causa eijciatur? cùm dicatur q̄ quicquid ꝑ seruum acquiritur, id dño acquiritur: & vnde videtur q̄ statim ex quo seruus est in possessione, q̄ dñs per eum possidet, et ideò si seru⁹ eijciatur, q̄ dñs per eum sit eiectus. Itē quod per seruū acquiritur, id dño acquiritur, etiā nescienti & ignoranti, et adhuc dormienti. Ad quod inprimis videndum erit, vtrū seru⁹ perquisitum fecerit nomine suo ꝓprio, vel nomine domini sui. Si autē nomine domini sui, et ad opus domini stipulatus fuerit, & cōtraxit, id statim acquiritur domino per seruū, sicut per procuratorē suū, et quandòcūq; seru⁹ eiect⁹ fuerit, statim cōpetit assisa domino & nō seruo. Si autē, vice versa, stipulat⁹ sit seruus sibi ipsi, et non dño, id nò statim acquiritur domino, quāuis illud sit sub voluntate & potestate sua, anteq̄ dñs apprehensus fuerit possessionē. Quod quidē impunè facere poterit si voluerit, propter exceptionē, quę ei cōpetit, & cōtra quam in hoc casu nulla cōpetit replicatio, dū tamē ipse domin⁹ faciat feoffatori serui sui in homagio & seruitijs & alijs, quod seru⁹ facere teneretur. Et cùm domin⁹ seysinā ita habuerit de manu sua, poterit restitutionē facere seruo, vel aliꝫ tenendū liberè vel in villenagio, et extūc competit domino assisa nouæ disseysinę, vel non cōpetit, secundū quod sic vel sic. Cū autē villan⁹ sub potestate constitutus sic seysitus moriatur, anteq̄ dominus manus apposuerit, poterit esse cōtentio inter dñm serui, et feoffatorē, cuius illorū debeat esse eschaeta, tenemētū sic ꝑ seruū acquisitū, et videtur q̄ non poterit esse eschaeta domini, quiá seruus non de eo tenuit, sed de suo feoffa-

tore. Itē nec eſchaeta feoffatoris, cûm ſeru' feoffat' liber ſit & habeat hæredes quantū ad ſuū feoffatorē, ꝓpter ſuum factū & feoffamentū, et vnde ſi primò feoffator ſe poſuerit in ſeyſinā, dñs ſerui nullā habebit verſus eum actionē, hæredes tamen feoffati habebunt aſſiſam mortis anteceſſoris, et cûm per aſſiſam recuperauerint, tunc erit illud tenementū in volūtate dñi, ſicut priûs fuerit tēpore mortis anteceſſoris. Et ſciendū ꝙ in hoc caſu, contra omnes cōpetit aſſiſa mortis anteceſſoris in perſona hæredū, contra quos cōpeteret aſſiſa nouæ diſſeyſinæ in perſona anteceſſoris: Si autē in vita anteceſſoris ſe poneret dñs ſerui in ſeyſinā, et feoffator miſerit ſe in poſſeſſionē poſt mortē, dñs habebit aſſiſam nouę diſſeiſinę, ſaluo tamen feoffatori ſeruitio ſuo debito. Sed quid ſi hæres fuerit infrà ętatē? quis habebit cuſtodiā & maritagium, cûm ſic poſſit dñs carere ſeruo ſuo, ex prēmiſſis poterit veritas benè ꝑpendi. Item eſto, ꝙ plures ſint domini, et ſeruus ſit cōmunis, ſi contrahat & ſtipuletur, quęro cui iſtorū dominorum, vtrum vni vel ambobus? Reſpōdeo, ſi vni tantûm, ipſe totum habeat, ſi ambobus, tunc cōmune erit, ſecundûm quod ſeru' fuerit ſtipulatus. Et quid ſi ſibi ipſi ſtipuletur? tūc refert quis eorū ſe priûs poſuerit in ſeyſinam, et vtrum vnus vel ambo, vel omnes, et ſecundûm hoc &c. Sed ſēper ratio habenda eſt, de parte dominorum. Itē eſto ꝙ ſeruus donationē fecerit de eo, quod ei datum eſt, tunc diſtinguendū, vt ſuprá, vtrum ſeru' tenuerit vt liberum tenemētum, vel vt villenagium, quià ſi vt villenagiū, dño cōpetit repetitio, ſed ſi liberū tenemētum, tunc nec ei, nec dño ſuo, quià tenet qd' actū eſt, et dñs ſibi imputet ꝙ tantū expectauit (de ſeruitio autē reſtat quęrendum) et ſic conſtat ꝙ qui ſub poteſtate alterius fuerit, dare poterit. Sed qualitèr hoc? cûm ipſe qui ab alijs poſſidetur, nihil poſſidere poſſit. Ergo videtur ꝙ nihil dare poſſit, quià nō poteſt quis dare qd' non habet, & niſi fuerit in poſſeſſione rei dandę. Reſpondeo, dare poteſt qui ſeyſinā habet qualēcunq;, et ſeruus dare poteſt, & quandòq; irritari poſſit donatio & quandóq; nō, ſecundū rationē prēmiſſā. ¶ 2. Dictū eſt ſuprà quid iuris, ſi donatio facta fuerit ei qui eſt ſub poteſtate dñi, nūc autem dicendū quid iuris, ſi fiat illis donatio, qui fuerint extra poteſtatem, ſicut ſeruis fugitiuis, vel ſeruis extra villenagiū natis, et cui acquiritur res data, & poſſeſſio: et ſciendum eſt ꝙ ſeruo, et ſi dñs eum eiecerit ſine iuditio, dicunt quidā, ꝙ nō cōpetit ſeruo reſtitutio per aſſiſā, quiá ſi cōpetit ei actio, obſtabit ei agenti exceptio ſeruitutis. Sed reuera, ſi cōtra ipſū excipiatur, replicare poterit de manumiſſione, vel ꝙ excipienti non cōpetit exceptio ſeruitutis. Itē excipere poterit de priuilegio. Itē excipere poterit ꝙ eſt in ſtatu libero, et ſi de ſtatu ſuo ageretur, haberet reſponſiones & exceptiones cōpetētes, quib' ſe tueri poſſet in ſtatu ſuo libero. Oportet igitur ante omnia, de ſtatu cognoſcere, et corpus diſrationare, & tunc habeat dñs quicquid ſequitur corpus, vz ſequelā, ſicut pueros & catalla, et tenementa, qd' quidē priûs fieri non poteſt: quod ſi priùs fieri poſſit, quare deducerētur catalla in iudiciū, ꝑ breue de natiuis, ſi de ſtatu agatur? cū dicat breue, ꝙ vic. faciat habere tali, talē natiuum & fugitiuum ſuum cum ſequelā ſua, et catallis ſuis, et ſi antequàm corpus diſrationaret, ſine iuditio ſibi vſurparet terras et catalla, ei petenti ſeruum ſuum per breue, in

cauſa

cauſa ſtatus,obſtare poſſet exceptio ſpoliationis, ità quòd petens nunq̃ audiretur ante plenam reſtitutionem catallorum et tenementorum. Et q̃ tenementum contineri poſſit ſub generalitate catallorum, quãtum ad dominum,videtur,quià ex catallis illorum ſeruorum (quæ dominorum eſſe debent) empta ſunt tenementa; cùm igitur dominis non competat exceptio villenagij,cõtra eos qui ſunt extra poteſtatẽ, ſi replicetur, multo fortiùs nec eis competit,qui nihil iuris habent in ſeruis neq; in catallis. Et ſicut nõ poterit quis ſeruũ ſuũ fugitiuum, dum fuerit in ſtatu libero diſſeyſire,quià recuperet per aſſiſam,anteq̃ corpus habeat ſub ſua poteſtate,cùm petatur in ſeruitutem ſicut de ſeruis fugitiuis, licet ſunt ſerui:ita nec poſſunt liberi ſub poteſtate dominorum conſtituti vt ſerui, qui dici poterũt ſtatu ſerui, aſſiſam portare ſi fueriut diſſeyſiti,nec habẽt recuperare,antequàm ſe docuerint eſſe liberos;ſi proclamẽt in libertatẽ. Dictum eſt in curia regis,coram Iuſtic. de banco apud weſtm̃, per Iohãnem de Metingham,et ſocios ſuos Iuſtic.ibidem, q̃ ſi natiuus alitus fugitiuus fuerit & extra poteſtatẽ domini ſui,ſiue infra ciuitates, ſiue antiquum dominicum regis, vel alibi, et reuerſus fuerit & inuẽtus in fundo ſeruili: vbi traxit originem, et cõprehenſus a vero domino ſuo ibidẽ vel a ſuis,quaſi auis in nido,hoc probato,ſi talis illud dedicere velit in curia regis,imperpetuũ ſeru' erit.Infra plus de hac materia, de aſſiſa nouæ diſſeyſinç. Item tenementum non mutat ſtatum liberi, non magis q̃ ſerui. Poterit enim liber homo tenere purum villenagium,faciendo quicquid ad villenagiũ ꝓtinebit, et nihilominùs liber erit,cùm hoc faciat ratione villenagij,et non ratione perſonæ ſuæ, et ideò poterit,quandô voluerit, villenagiũ deſerere,et liber diſcedere,niſi illaqueatus ſit per vxorem natiuam ad hoc faciendũ,ad quam ingreſſus fuit in villenagiũ, et quæ præſtare poterit impedimentum.Eſt enim purum villenagiũ,a quo prẽſtatur ſeruitium incertum & indeterminatũ,vbi ſciri nõ poterit veſperè, quale ſeruitium fieri debet manè, vz vbi quis facere tenetur, quicquid ei præceptũ fuit.Item non mutat ſtatum liberi,villanum ſocagium, non magis quàm liberum.Sed quàmuis de villano ſocagio fiat certũ ſeruitium, ꝓpter hoc non habebit liberum tenementum (ad hoc facit ſupra de dominico domini regis per totum)quià hoc facit ratione tenementi,licet nõ ratione perſonæ. Vtrumq; tamen tenere poterit per certa ſeruitia & expreſſa,ex conuentione tamẽ,ad vitam vel in feodo, et quo caſu cõuẽtio & conſenſus dominorum,facit ei liberũ tenementũ, quámuis opera faciant ſeruilia,tallagia,et alia, cùm ſint certa & determinata. Merchetum verò pro filia dare,non competit libero homini,inter alia, propter liberi ſanguinis priuilegium,et vnde in dominicis domini regis,diſtinguendũ erit inter liberos,et villanos ſockmannos, qui in dominico domini regis nati ſunt,et ab antiquo tenuerũt in villenagio:et puros villanos, et illos qui aduentitij ſunt, et tenuerint per certa ſeruitia & expreſſa, ex conuẽtione,quàmuis ad ſimilitudinẽ villanorũ ſockmannorũ, et quorũ nõ eſt ſimilis conditio,quià in perſona vnius erit liberũ tenemẽtũ, et in perſona alterius villenagiũ. ¶ 3. Itẽ videndum eſt an ſeruus dare poſſit,et ſciendũ q̃ de iure dare non poteſt tenementũ quod in villenagiũ tenuerit,

vel in villano ſocagio: quod ſi de facto fecerit, incontinentî reuocarî poterit res data, ſine breui, et non ſine breui ex poſt facto. Si autẽ villanus, ſub poteſtate conſtitutus, vel extrà, tenementum acquiſitum, antequàm dominus manum appoſuerit, ad alium tranſtulerit, benè tenet donatio, nec reuocari poterit, cûm dominus per negligentiam ſuam actionem ſuam amiſerit. Si autem villanus ſockmannus villanum ſocagium ad alium tranſferre voluerit, priûs illud reſtituat domino, vel ſeruienti, ſi dominus præſens non fuerit, et de manibus ipſorum fiat tranſlatio ad alium, tenẽdum liberè vel in ſocagio, ſecundùm quod domino placuerit, quiá ille villanus ſockmannus, non habet poteſtatem tranſferendi, cûm liberum tenementum non habeat, ſed dominus. Et per hoc vîderi poterit manifeſtè quôd ſi talis ſockmannus eiectus fuerit, quòd ei non competit aſſiſa, ſed domino.

1 ¶ *Si fiat donatio alicui ad terminum vitæ donatorîs vel donatorij, et de donatione facta ad terminum vitæ vel annorum.* Cap. 9.

FIeri etiam poterit donatio ad terminum, vel ad tempus: ad terminũ, vitæ vel annorum, vitæ, tám donatoris quám donatorij, vel alterius ipſorum tantùm. Item ad tempus i. quouſquè, vel donec prouiſum fuerit donatorio, et tunc refert, vtrum mentio fiat tantùm de donatore, ſine hęredibus, vel de donatore & hęredibus ſuis: & ſiue ſic vel ſic, refert vtrum prouideri debeat tantûm donatorio, vel donatorio & hæredibus ſuis. Quo caſu, ſi hæredes non compręhendantur, nec prouiſum ſit a donatore in vita donatoris vel donatorij, remanebit res data in feodo cum ipſo donatorio. Si autem prouiſum ſit in vita ipſorum, reuertatur terra data ad ipſum donatorem, per modum donationis. Si autem compręhẽdantur tantûm hæredes donatoris et non donatorij, et donator nec hæredes eius prouiderint donatorio dum vixit, remanebit res data donatorio, et hæredibus ſuis in feodo, quàmuis hæredes donatoris, vel donator poſt mortem donatorij, parati ſunt hæredibus ipſius prouidere. Si autem vice verſa, tantûm contineantur hæredes donatorij, et non donatoris, ſi donator prouiderit donatorio, vel eius hæredibus, reuertitur terra ſic data ad donatorem, et ſi donator in vita ſua non prouiderit, non ſufficit ſi poſt mortem ſuam velint hæredes prouidere, cûm modus donationis ſe habeat in contrarium. Si autem in donatione ab initio nulla facta ſit mentio de hæredibus, ſi in vita ipſorum donatoris et donatorij non ſit prouiſum, terra ſic data non reuertitur ad donatorem, nec hæredes ſuos, ſed cum hæredibus donatorij in feodo remanebit. Si autem donatio fiat alicui ad vitam donatorij & non donatoris, et non in feodo, tunc erit terra data, liberum tenementum ipſius donatorij. Si autem econuerſò, tunc erit liberum tenementum donatoris, et non donatorij, quiâ in vita donatorij reuocari poteſt, ſi præmoriatur donator, hoc eſt, quiá ſi donator in vita donatorij moriatur, ſtatim reuertitur res donata ad hæredes donatoris, et ſic non erit liberum tenementum donatorij, quiá in vita ſua reuocatur. Si autem fiat donatio ſic, ad vitam donatoris, donatorio & hæredibus ſuis, ſi donatorius præmoriatur, hæredes ei ſuccedent

cedent,tenendum ad vitam donatoris,et per assisam mortis antecessoris recuperabũt, quià obijt vt de feodo. Et si donator præmoriatur,tunc, vt priùs,erit liberum tenementum donatoris,et non donatorij,prędicta ratione.Sed propter hoc,hæredes inde ordinare non poterit: vt de termino,sicut in primo casu,quiá statim post mortem donatoris, reuocabitur res donata.Si autem nulla facta sit mentio de hęredibus donatorij,tamẽ non statim reuertitur res data ad donatorem, nisi donatorius intestatus decesserit,vel si cùm testamentum fecerit,nullam,de tali teneméto quasi ad terminum annorum sibi relicto, fecerit mentionem, quod quidem si moriens inde in testamento ordinauerit,sicut de catallis,benè valebit testamentum. Si autẽ donator sic donationem fecerit pro se & hæredibus suis tali,nulla facta mentione de hæredibus donatorij, vel quòd ad vitã suam, res sic data erit liberum tenementum quoad vixerit donatorius, quià talitèr dare, perinde est, ac si daret ad vitam. Si autem fiat donatio ad terminum annorum, quàmuis longissimum, qui excędat vitas hominum,tamen ex hoc non habebit donatorius liberum tenementum,cùm terminus annorum certus sit et determinatus,et terminus vitæ incertus, et quià licet nihil certius sit morte,nihil tamen incertius est hora mortis. Poterit etiam quis terram alicui concedere ad terminum annorum, & ille eandem, infra terminum illum alteri dare,vel eidem in feodo, et sic mutare vnam possessionem in aliam,si firmarium feoffauerit. Si autem alium, vtraquè possessio durabit, quià sese compatiuntur terminus, et feoffamentum de eadem terra,quià ibi sunt diuersa iura, ad feoffatum verò pertinet proprietas feodi & liberum tenementum, firmarius verô nihil sibi vendicare poterit,nisi vsum fructuum .s. quôd liberè vti possit & sine impedimento feoffati percipere vsum fructuum. Item dare poterit quis alicui,terram ad voluntatem suam, et quámdiũ ei placuerit, de termino in terminum,et de anno in annum,& in quo casu, ille qui accipit nullum habet liberum tenementum, cùm dominus proprietatis rem sic concessam repetere possit sicut a precario. Item esto quòd A. primò dimiserit ad terminum annorum, et posteà, durante termino, feoffauerit inde B,et in possessionem induxerit, saluo firmario termino suo, & cùm nihil sibi retinuerit idem A. nisi tantum nudum dominium, de facto feoffat ipsum firmarium,si idem B.post terminum completum, se ponat in seysinam ratione primi feoffamenti,et firmarium eiecerit, non competit firmario restitutio per assisam, quiâ ipse A. non potuit ei facere liberum tenementum,cùm non haberet nisi nudum dominium. Sed hoc recognito per assisam,tenebitur ipse A.secundo feoffato ad escambium,in ipso iuditio, sine alio breui, propter fraudem. Cùm verò ipse primò feoffatus semel se posuerit in seysinam, et per secundum feoffatum fuerit eiectus, per assisam recuperabit, et non valeat donatio ab eodem facta, quià nihil habuit in dominico, nisi nudum dominium.s.homagium & seruitium: vt habetis de termino sancti Hillarij anno regni regis Henrici in comitatu Norff. de Cicilia de Stradesete,et priore hospitalis sancti I. de Iherusalem in Anglia. Nec si talis donator vel hæres eius ratione talis donationis vocaretur ad warrantum, warrantizare teneretur.

Et ad idem facit de termino ſancti Mchaelis anno regni regis H. decimo tertio incipiente decimo quarto in principio.

1 ¶ *De donatione facta in liberam eleemoſinam.* 2. *Quòd quis dare poſſit terram liberiùs quàm tenuit.* *Cap.10.*

POterit etiam fieri donatio in liberam eleemoſinam, ſicut eccleſijs cathedralibus, conuentualibus, parochialibus, viris religioſis, et quandòq; in liberam eleemoſinam et perpetuam, et quo caſu, nõ excuſatur ille qui accipit a prẽſtatione ſeruitij. Si autem fiat donatio in liberam, puram, et perpetuam eleemoſinam excuſatur. Et de hac materia pleniùs infrà, de aſſiſa. Ad iſtam donationem ſequentur caſus ſpeciales. Quià eſto quòd quis dederit terram alicui domui religioſæ quæ fuit eſchaeta ſua & de feodo ſuo: ſed quam nũquàm priùs habuerit in dominico ſuo, tenendam in puram et perpetuam eleemoſinam, et quietam ab omni ſeculari ſeruitio & exactione, et ita liberè ſicut aliqua eleemoſina alicui domui religioſæ liberiùs & meliùs dari poſſit. Si ille qui eam feoffauit inde alicui alteri fecit conſuetudines & ſeruitia, et de quibus illi religioſi nunquám acquietantiam habuerint, ſi cùm implacitati fuerint de ſeruitio illo, feòffatorem ſuum vocauerint ad warrantum, warrantiſare nõ debet, licet verum ſit quòd quis poſſit liberiùs terram dare, quàm ipſe tenuit, quià non dedit, niſi quod ſuum fuit warrantizare. s. terram quæ fuit eſchaeta ſua, remittens eis ſeruitium ſibi debitum, alienum autem ſeruitium per talem donationem tollere nõ potuit nec minuere, niſi hoc ſpecialiter ſuſciperet in ſe, de alterius domini volũtate, cum warantia & defẽſione, quod autem ſuum fuit, remiſit, pro ſe & hæredibus ſuis, et quantum ad ſe & ipſos, liberam et puram fecit eleemoſinam, quantũ ad alios verò nequaquàm. Item eſto quòd quis ſic dicat, do tali tantã terram ita liberè ſicut illam tenui, die quo illi feci donationem, vel ſicut vnq̃ liberiùs tenui, vel ſicut ego vel aliquis anteceſſorum meorum illam liberiùs vnquàm tenuimus, quo caſu, videndum erit ſi terra illa libera ſit erga alios, vel onerata, et de quibus ſeruitiis, et quibus, et a quo tempore, vt ſic teneatur donator ille qui dedit, vel non teneatur. ¶2. Item q̃ quis liberiùs dare poſſit terram in liberã, puram, et perpetuam eleemoſinã, quàm ipſe tenuerit de feoffatoribus et capitalibus dominis ſuis. Et quòd hæredes tenentur warrantizare ſi chartam cognouerint, vel probata fuerit, habetis de itinere M. de Pateſhul, de loquela diuerſorũ comitatuũ quæ fuerũt ſuper iudiciũ in itinere ſuo anno regni H. tertio de magiſtro militiæ templi in Anglia. Item ſi quis dederit alicui domui religioſę terram, cum corpore ſuo, in extrema voluntate, et inde moriatur ſeyſitus, nõ valet donatio, niſi interueniat hæredis confirmatio, quæ omnẽ ſupplet defectum. Et vnde ſi hæres poſt confirmationẽ petat per aſſiſam, obſtabit ei exceptio cõfirmationis, licet prima facie videatur, q̃ cõfirmatio nulla, vbi donum præcedens inualidum iudicetur. Si autem per tres dies vel quatuor ante mortem ſuam, vel antequám religioni ſe tranſtulerit, dederit, et ſeyſinam domui religioſæ fecerit, non ſuccurritur hæredi per aſſiſã mortis anteceſſoris ad ſeyſinam recuperandam, quià ſeyſitus non obijt,

et

et ſtatim efficitur liberum tenementum,cûm ſimul cõcurrunt ius & ſeyſina,vt de vltimo itinere M.de Pateſhul,in comitatu Eborum. Item pluribus fieri poterit donatio ſimul et in eodem tempore, ſicut in diuerſis temporibus et ſucceſſiuè.

1 ¶ *De donationibus factis pluribus ſimul ſiue ſucceſſiuè.* 2. *Si pluribus baſtardis ſimul de concubina.* *Cap.11*

PLuribus & legittimis poterit fieri donatio ſucceſſiuè,vt ſupràdictum eſt,vel ſimul omnibus ab initio,et quorum omnes poſſũt eſſe plenæ ętatis,vel infra ętatem,vel quidã eorum. Et ſi omnes infra ętatẽ ſint, oportet q̃ donator omnibus det tutorẽ,quià ipſe donator tutor eſſe non poterit,ne ſeyſinam ſuã continuare videatur, nec poterit minor donationi conſentire,niſi hoc faciat tutore authore. Si autẽ omnes plenæ ętatis extiterint,non erit neceſſaria tutoris authoritas, quià quilibet eorum ſufficit ſibi ipſi.Si autẽ quidã infra ętatem,& quidam non, ſi donator voluerit,poſſunt maiores eſſe tutores minorum, dũ tamẽ nulla ſuſpitio habeatur,q̃ machinari velint in mortem minorum, tollitur autem ſuſpitio, vt ſi fiat donatio patri vel matri,et eorum pueris legittimis.Aliud tamen eſſet,ſi fratri, vel auunculo,vel nepoti,propter ius accreſcendi. Sed cûm aliquis eorũ ſine hærede deceſſerit, cûm ſint ità feoffati ſimul et non ſeperatîm,quæritur ſi pars decedentis accreſcere debeat ſuperſtitibus, vel ad donatorem reuerti pro defectu hæredum? et verum eſt quôd non ad donatores,nec ad ſuperſtites,per ius accreſcẽdi,ſed ex iure ſucceſſionis, quià poterit quilibet eſſe hæres alterius,cûm ſint legittimi, quod eſſe nõ poteſt de baſtardis,ſicut inferiùs dicetur. Nec ratione alicuius partis decedentis competit domino capitali ſeyſina, quià ſi ſe poneret in ſeyſinam,ſic ſuperſtitibus faceret diſſeyſinam, cûm nullã partem ſciat vt poſſit diſtinguere ab alia,et quam partem debeat habere cuſtos. Sed quid ſi vnus moriatur,relicto hærede infra ętatem exiſtente, quæritur in cuius cuſtodia remanebit, et quam partem habere debeat cuſtos in cuſtodia? cùm nulla ſit pars certa vel determinata. Oportet igitur de neceſſitate q̃ fiat partitio rei datę vt dominus capitalis certam partem habeat in cuſtodia. ¶ 2. Item fieri poterit donatio pluribus baſtardis,de concubina natis,ſicut legittimis,vt ſi fiat donatio pueris alicuius baſtardi, duobus vel pluribus,et quo caſu,dari poſſunt curatores (vt ſuprà) ſi fuerint infra ætatem,et ſi vnus illorum obierit ſine hærede de ſe:quæritur vtrum reuerti debeat pars decedentis ad ipſum donatorem pro defectu hæredis? cûm deficiant hæredes de corpore decedentis, et non poterit eorum aliquis alteri ſuccedere de iure ſucceſſionis,cûm quilibet eorum alteri ſit extraneus,quoád ſucceſſionem,videtur quòd ad donatorem reuerti debeat,facta partitione, niſi ſit qui dicat, quòd pars decedentis accreſcere debet ſuperſtitibus,per ius accreſcendi: cûm non poſſit de iure ſucceſſionis. Si autem facta fuerit donatio pluribus ſimul, tàm legittimis quàm baſtardis et eorum hæredibus,et legittimus moriatur, nulla facta partitione,relictis hæredibus, fiet partitio vt ſuprà, quià baſtardi habere poterint hæredes de corpore ſuo: ſi autem nullos reliquerit, tunc videtur,

quòd

q locum habere debeat ius accreſcẽdi, et eodem modo fiat de baſtardo, ſicut ſuperiûs dictũ eſt, et ſic videtur, q quàmdiu vnus eorum vel aliquis eorum hæredum ſuperſtes fuerit q nihil ad donatorem reuerti debeat, niſi tunc demũ, cûm omnes defecerint. Item fieri poterit donatio pluribus pueris, tám nominatis quàm non nominatis, et tâm natis quàm naſcituris, et tàm abſentibus quám præſentibus, et ità q ſi minores ſint, et eis tutor detur, vbicunquè fuerint, præſentes vel abſentes, nati vel naſcituri, acquiritur eis per tutorem, qui nomine eorum fuerit in poſſeſſione, quiá ipſe poſſidet, cuius nomine poſſidetur, et eis acquiritur abſentibus p curatorem, tanquàm p procuratorem, ſicut domino, abſenti & ignorãti, et etiam dormienti per ſeruum acquiritur, vt per procuratorem, ſi nomine domini ſtipuletur, et etiam ſicut acquiritur vero hæredi abſenti per cuſtodem, cûm nomine veri hæredis fuerit in poſſeſſione. Item fieri poterit donatio legittimę concubinæ ſuæ, et pueris ſuis, præſentibus & abſentibus, natis & naſcituris, et ſi omnes infra ætatem extiterint, poterit mater eſſe in ſeyſina nomine proprio, et nomine puerorum ſuorum, ſicut tutrix & curatrix, et ſic poterit ipſa habere liberum tenementũ nomine proprio, et curationem nomine liberorum, in eodem tenemento, et ſic acquirere poterit ſibi ipſi liberum tenementum cûm fuerit in poſſeſſione ex cauſa donationis, nomine proprio, et pueris ſuis omnibus tám minoribus quàm maioribus, vt prædictum eſt, et ex ſua procuratione. Et vnde ſi cûm in poſſeſſione fuerint, eijciantur, quidam vel omnes, competit eis aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ad ſeyſinam ſuam recuperandam, et cûm abſentes fuerint & non admittantur, eodem modo competit eis aſſiſa, quámuis per ſe ipſos perſonaliter priûs in ſeyſina nõ extiterint, quià ſufficit ſi alius nomine eorum, ſicut procurator, vel curator, quià per procuratorem acquiritur poſſeſſio abſenti, et retinetur ſicut corpore ꝓprio, et ſimiliter animo procuratoris, ſicut animo proprio, cûm acquiri poſſit ignoranti, ſicut ſciẽti, & abſenti ſicut præſenti. Item fieri poterit donatio pluribus perſonis ſimul, extraneis, ſicut ex parentela coniunctis, vt ſuprà, vt ſi A. donationẽ fecerit B. & C. ſimul, qui ſeſe non contingũt & eorum hæredibus, qui ſi hæredes habuerint, cuilibet eorũ locus erit partitioni. Si autẽ alicui ipſorũ tantûm, ipſius hæredes ſuccedunt inſolidũ, propter vnionẽ donationis, & ius accreſcendi. Et ſi nullos hæredes habuerint, reuertetur terra data ad donatorẽ. Itẽ ſi pluribus fiat donatio, ſicut viro et vxori ſimul & nõ p ſe & eorũ hęredibus, et nõ vt maritagiũ, ſed vt purũ feoffamẽtũ: tũc refert vtrũ certis & coarctatis hęredibus, vel vtrũ vniuerſalitèr omnibus. Si autẽ coarctatis & certis hęredibus, et illis deficiẽtibus reuertitur res donata ad donatorẽ, q̃uis alij extiterint. Si autẽ vniuerſalitèr omnibus, tũc ſi cõmunes eorũ hęredes extiterint, tales alijs prę ferũntur, ſi autẽ defecerint, tũc ſeparati (vt videtur) admittãtur. Si autẽ fiat mẽtio q terra data ſit in maritagiũ cũ vxore & eorũ hęredibus, cõmunes hęredes de corpore vtriuſq; admittantur, qui ſi defecerint, reuertitur terra data, & alij remotiores excludũtur: quià res data, eſt liberũ tenemẽtũ vxoris, & nõ virí, cũ nõ habeat niſi cuſtodiã cũ vxore. Si autẽ ſic detur terra in maritagiũ, viro cũ vxore, et eorũ hęredib', p homagio & ſeruitio viri

(quod

(quòd fit aliquándò) licet detur in liberum maritagium, quæ sunt sibi adinuicem aduersantia siue repugnátia, tunc prefertur homagium, & erit ac si fieret donatio, tâm viro q̃ vxori. Item si vxor rem viri dederit sine assensu viri, viro competit restitutio, vel per assisam nouę disseysinę, vel per breue de ingressu, sicut cuilibet alij de populo. s. de eo, quod sine voluntate sua alienauit. Si autem econtrariô, vir rem vxoris suę dederit, nunq̃ reuocabitur in vita ipsius viri, eo quòd viro suo, vxor contradicere non potest. Si autẽ vir rem tàm sibi q̃ vxori datã dederit, vxor donationẽ viri in vita viri reuocare non potest, sed si vxor donationem fecerit, vir illam reuocare poterit.

1 ¶ *Si vir vxori donationem facere possit constante matrimonio. Cap. ii.*

ITem quęritur an vir vxori donationem facere poterit, vel econtrariò: constante matrimonio. Matrimonium autem accipi possit, siue sit publicè contractum, vel fides data, q̃ separari non possunt, & reuera donationes inter virum & vxorem, constante matrimonio, valere non debent, et est causa, ne fiant propter eorum libidinem, vel nimis eorũ immoderatã egestatẽ. Et q̃ huiusmodi donationes nõ valẽt, ꝓbatur in rotulo de termino sancti Mich. anno regni regis H. xv. comitatu Lincolnię, de itinere, Assisa mortis anteccssoris, si Helewisa, cui quidam Eudo donationem fecerat, postq̃ eam affidauerat, & cum qua publicè postea contraxit, & vbi hæredes Helewisę nihil ceperunt per assisam mortis anteccssoris de seysina ipsius Helewisę. Ad idem facit de termino sanctę T. anno regni regis H. xvij. de Petronilla quę fuit vxor wilhelmi de sancto Martino, comitatu Norf. quę cùm post mortem viri sui eiecta esset de tenemento ei sic dato, recuperare non potuit seysinam per assisam nouę disseysinę, quiá donũ & feoffamẽtum illud, ipso iure nullum. Item ad hoc facit de termino sãcti H. anno reg. Henrici octauo comitatu Not. de Roberto de walingh: & Iohanna vxore eius vbi dicitur q̃ nõ valet talis donatio, maximè, quiá vxor cui donatũ fuit, nunq̃ seysinã habuit, ante desponsationẽ, & ex quo vir suus obijt inde seysitus: & quià terra illa nunq̃ separata fuit ab alijs terris ipsius viri sui. Sed quid si post diuortium factum, fiat talis donatio? benè valet, & tenet. Item esto, q̃ cûm talis donatio directè fieri non poterit a viro vxori, velècontrà constante matrimonio, si fiat indirectè, ita quôd vir dederit extraneo, vt extraneus statim vel post mortem suam rem datam det vxori, vel econtrariô. Si vxor donationem velit facere viro, videtur quòd valere non debet, quiá sic fit fraus constitutioni, & perinde est ac si directè fieret donatio, nec refert, vtrum quid fiat, vel per simile, vel per id quod tantundèm valet. Contrarium tamen factum fuit, & malè de errore curię, & quasi de consilio curię, de Godfrido de Crewcombe, qui dedit terrã Roberto de Muscegros, vt idem Robertus illam daret post mortem ipsius Godfridi, vxori ipsius Godfridi. Item esto, quòd fiant donationes antè sponsalia, et ante matrimonium, videndum an valere debeant, & quòd prima facie valere debent videtur, quià donationes in concubinatu collatas non posse reuocari constat, nec si matrimonium fuerit

postea inter eos contractum, ad irritum recedere non poterit, quod antea de iure valuit, sed hoc erit cum distinctione, quia refert vtrum hoc fiat ob causam & affectionem matrimonij subsequentis, vel nō, quia post, si inter tales personas contractum sit matrimonium, manifestè videtur q; maritalis honor & affectio pridèm præcesserat personis comparatis, consideratæ vitæ cōiunctione. Sed esto quòd post talem donationem ad alia vota conuolauerint vir & vxor, & ad actus contrarios, reuocari non poterit talis donatio, si fuerit pura & sine omni conditione. Si autem conditionalis, vt si ità contrahatur, do vt facias: reuocari poterit, quasi causa non sequuta. Smplices donationes faciendę non sunt, nec ante nuptias nec ante matrimonium, nec in ipso matrimonio, sed propter nuptias, vt si fiat dotis constitutio & ità tamen quòd dotis quantitatem non excędant, scilicet tertiam partem, quæ dicitur dos rationabilis, vt C. de donationibus ante nuptias L. Cum milite. Si igitur vbi dicitur quòd si nomine & substantia nihil distat a dote donatio ante nuptias facta viro, quarè non ea simili modo & matrimonio contracto dabitur: scimus itaquè, omnes licentiā habere, siue priusquàm matrimonium cōtraxerit siue posteà, mulieribus donationes facere, propter dotis donationes, ità quòd vir constituere possit dotem ante matrimonium, & in matrimonio, & post, vt tamen non simplices donationes intelligātur, sed hoc propter dotem, & propter nuptias factas: simplices etenim donationes nō propter nuptias fiunt, sed propter nuptias vetitę sunt & propter alias causas, propter libidinem fortè, vel vnius partis egestatem, & non propter ipsarum nuptiarum affectionem efficiuntur, secundùm quod superiùs tactum est. Et si tales fieri possunt donationes ob amorem inter virum & vxorem habitum, posset alter eorum egestate & inopia consumi, quod non est sustinēdum, et vnde donatio inter virum et vxorem ab initio inualida est, & nullo tempore valitura, nisi post mortem eorum interueniat confirmatio hæredum, qui possent huiusmodi donationem infirmare. Confirmatio verò talium, validam facit donationem, quę priùs fuit inualida & omnē supplet defectum.

1 ¶ *Si felo post feloniam donationem fecerit vel dimiserit ad terminum. Cap. 13.*

ITem inter alia videndū est, an ille, qui feloniā fecerit, donationem facere possit, & feoffare, vel ad terminum dimittere, ad hoc quòd valeat donatio vel dimissio, & si ea, quæ ante feloniam fecerit, quandò voluit & potuit, valere debeant, & tenere, siue terram dimiserit ad terminum, vel in feodum, et etiam ea quæ post feloniam factam fecerit, aliquo vel omni tempore valere debeant & tenere. Ad quod videndum est, vtrum donatio facta fuerit ad terminum, vel in feodo, & perfecta quandò voluit & potuit, & valet quidem quod agitur, tám de termino quàm de feoffamento. Item nec pater felonis, si fortè filius primogenitus fecerit feloniam in vita patris, si pater videns quòd hæreditas ad hæredes suos remotiores descendere non posset, sic fecerit donationem, non valebit: nisi hoc fuerit per modum donationis: vt si pater ità feoffatus fuerit p chartam

tàm ſibi et hæredibus ſuis, vel cui dare vel aſſignare voluerit, quod quidem facere non potuit, ſi donatio tantùm facta fuerit ſibi & hæredibus ſuis. De feoffamento verò planum eſt. Sed de termino poſſit dubitari, quià videtur prima facie, quòd terra ſic data ad terminum, ante feloniam, ſtatim cùm fuerit condemnatio ſubſequuta, licet terminus non ſit completus, debeat eſſe eſchaeta domini capitalis, quaſi deficiente warranto: ad ſimilitudinem eius quod dicitur, quòd ſi aliquis dimiſerit terram aliquam alicui vſquè ad terminum annorum, & ille qui dimiſerit ante terminum completum moriatur, hærede relicto & infra ętatem exiſtente: ſi capitalis dominus firmarium eiecerit, cùm confirmatio ſua non interuenerit, remanebit terra in manu capitalis domini, cum blado & fructibus in terra illa inuentis, vſquè ad hæredis ętatem, quàmuis hęres terminum illum warrantizare teneatur. Et ſic videtur, quòd multotiens eijci poteſt firmarius poſt feloniam factam & conuictam, quaſi deficiente warranto ſuo. Et ſicut videri poterit de vxore felonis dotem ſuam petente, quia obſtabit ei exceptio, q̃ warrantum de dote ſua non habuit: Et in quo caſu diſtinguẽdum erit, vtrum terra vel tenementum dimiſſum fuerit ad terminum vel ad firmam, ante feloniam cõmiſſam, quãdò dominus rei voluit et potuit, vel poſt feloniam, quandò voluit & non poſſet. Si autem ante feloniam quandò voluit & potuit, tunc tenet terminus, ſicut & omnia alia quæ ritè facta ſunt ante feloniam, tempore congruo & licito. Et cùm feoffamentum tali tempore factum valeat & teneat, multò fortiùs valere debet terminus, & tenere, quià ſi poteſt quis id quod maius eſt, multò fortiùs & id quod minus eſt: & vnde ſi capitalis dominus ſe poſuerit in ſeyſinam, & firmarium eiecerit, perquirat ſibi firmarius per breue commune, ſicut quilibet de populo, nec obſtat quod dicitur de ſeyſina cuſtodis, quià in vno caſu ſe in ſeyſinam ponit, non vt dominus rei, ſed vt cuſtos, & cuſtodia non adimit terminum, ſed differt, nec terminus cuſtodiam adimit nec differt. In alio verô caſu non ingreditur ſeyſinam vt cuſtos, ſed vt dominus et loco hæredis, & cùm loco hæredis ingrediatur, omnia facere debet quę pertinent ad hęredem, & quæ ille facere deberet, cui ipſe ſuccedit, quàmuis nomine eſchaetę, ac ſi feloniam non cõmiſiſſet, ſcilicet warrantizare, acquietare & defendere debet. Nec ſuccedit dominus capitalis ratione eſchaetę, niſi in vniuerſum ius, quod ille habuit cui ſuccedit, & vnde cùm ille qui dimiſit non poſſet firmarium, de iure eijcere ſi feloniam non commiſiſſet, pari ratione nec ille qui plus iuris non habet quàm ille qui dimiſit. Et ſi poſt feloniam commiſſam, dimiſerit felo ad terminum, ſemper tenebit terminus imperpetuùm, quoûſq; conuincatur, nec obſtat quod dicitur, de vxore felonis dotem petente, quòd obſtat ei exceptio, quòd warrantum non habeat poſt feloniam conuictam: quià quãuis dos ritè conſtituta fuit ante feloniam factam & conuictam, tamen ſi petat poſt feloniam conuictam, obſtabit ei exceptio quòd warrantum non habeat, omnia enim quæ antè feloniam factam ritè acta ſunt, ſemper valent & tenent, ſiue ſubſequuta fuerit condemnatio ſiue non. Ea verô quæ poſt feloniam facta ſunt, ſemper valent & tenent, niſi fuerit condem-

natio ſubſequuta,& ſi fuerit ſubſequuta non valent,& omnia quæ incepta fuerunt ante feloniam, vel poſt feloniam, poſt condemnationem nunquám perduci poterunt ad effectum, nec finem accipere, obſtante exceptione felonię, & vnde in hoc caſu non eſt diſtinguendum, niſi inter ea quæ perfecta ſunt & ea quæ perficienda, & vtrûm condẽnatio ſubſequuta fuerit,vel non ſubſequuta.Et ſic ſufficienter dictum eſt de ijs quę ad terminum dimittuntur.Si autem in feodo,ſiue ante feloniam vel poſt, omnia valent & tenent quouſq; fuerit condemnatio ſubſequuta,& ſic ea quæ perfecta fuerint ante feloniam ſemper tenent,& valẽt, & ea quæ facta ſunt poſt feloniam ſemper remanent in ſuſpenſo,quouſquè condemnatio ſubſequuta fuerit,vel non ſubſequuta. Ea verò que imperfecta ſũt, quocunquè tempore fuerint incepta,ante feloniam vel poſt, nunq̃ poſt condemnationem produci poſſunt ad effectum.Sed eſto quod iuſtitiarij terram datam in feodo,vel ad terminum dimiſſam,ante feloniam factam, cùm felo conuictus fuerit aliquo genere conuictionis de facto(licet non de iure)ceperint in manum domini regis,& ita q̃ habuerit annũ & diem, nunquã poterit dominus capitalis talẽ ſeyſinã recuperare,qualẽ rex habuit,non de iure,quià terram datam in feodo non poterit felo foriſfacere,nec etiam datam ad terminum,ante terminũ cõpletũ alicui tenendam in dominico, propter ſeruitutem quam firmarius ſibi acquiſiuit ante feloniam perpetratam, de vſu fructuũ habendo ad terminũ vitę vel ãnorũ. Sed reuera quià poſt terminum reuerſura eſt ad capitalem dominũ,tanq̃ eſchaeta ſua,habebit rex terminũ ſuũ,dum tamen in fine termini ſatiſfaciat firmario ad valentiam,ità q̃ nihil firmario depereat.Et ſi fortè capitalis dominus authoritate ſua propria ſe ponat in ſeyſinam, poſt annum & diem, firmarius habebit regreſſum verſus eũ per commune breue.s.quare ſe intruſit in terrã illã infra terminum ſuũ.Si autẽ felo dimiſerit ad voluntatẽ ſuã terrã,& de anno in annum ante feloniam ꝓpetratam vel poſt, ſtatim poſt condemnationẽ,terra illa erit eſchaeta capitalis domini, dum tamen dominus rex habeat terminum ſuum.Et quòd nunquàm ante condemnationem, vel donec felonia conuincatur, poſſit terra felonis eſſe eſchaeta capitalis domini, conuenit lex cum conſuetudine Anglicana F. de donatione L.poſt contractũ,vbi dicitur q̃ poſt contractũ capitale crimẽ,donationes factę valent,niſi cõdẽnatio ſubſequuta ſit.

1 ¶ *Si fiat donatio de re aliena.* *Capꝝ.4.*

VIdimus in prȩcedentibus quę donatio valeat cum effectu,de re propria,& quę reuocari non poterit,cûm donator illam ſtatim fecerit accipientis: Nunc autem videndum ſi donatio fiat de re aliena, & quæ quidem non valet cum effectu, quantûm ad ipſum,cuius res fuerit, licet valeat & ſtatim fiat accipientis quantûm ad donatorem & donatorium,& quantùm ad illos qui ius non habent,non tamen valet,quantùm ad illum qui ius habet,ſtatim,ſed poſt tempus·quià ſi incontinenti eijciat feoffatum,per aſſiſam recuperabit.Sed ſi per negligentiã vel patientiam tempus habuerit, ſine breui & iuditio diſſeyſiri non poterit: Poterit autem

tem res esse omninò aliena & ex toto,quantùm ad ius & proprietatem,& feodum,& liberum tenementum,vsum fructuum & nudum vsum, & aliquis posuerit se in seysinam,per dissеysinam vel per intrusionem,cùm forte inuenerit rem vacantèm.Et si talis dum ità fuerit in seysina donationē fecerit,valebit quantùm ad ipsum & feoffatum suum,& alios qui ius non habent,vt priùs dictum est, donec per illum,qui ius habet, reuocetur. Item poterit esse aliena quantûm ad omnia prædicta,et alicuius in possessione existentis quoàd nudum vsum, vel quoád hoc quôd seruitutem habeat in re quoád vsum fructuum percipiendum, siue ad certum terminū vel ad voluntatem.Item quoàd hoc, ꝙ habeat custodiam,vel curam, vel huiusmodi,in quibus casibus si dum sic fuerit in seysina,quali quali, donationem fecerit,statim fit res data accipientis quoád dantem & accipientem ,& quoàd alios, qui ius non habent.Sed quoàd verum dominum nunquàm erit liberum tenementum,nisi ex lōga & pacifica seysina,& vnde si incontinentì post tale feoffamentum posset verus dominus ponere se in seysinam, omnes quoscunq; tenere posset excluſos a possessione. Item poterit res esse propria pro minima parte,& aliena pro maiori, vt si quis habeat liberum tenementum de re aliqua,& alius proprietatem & feodum, vt si mulier in possessione fuerit nomine dotis,vel alius qui tenuerit ad vitam suam per donationem vel per legem Anglię, vel donec ei prouisum fuerit,vel huiusmodi,& tales donationem fecerint,statim faciunt accipientis liberum tenementum,& si eijciantur , statim recuperabunt per assisam,versus quoscunq;, prꝛterquā versus verum dominum, si ille statim eijciat.Et cùm tales liberum habeant tenementum, statim & sine mora ex causa donationis ad alios transferunt id, quod habent. Sed si dominus proprietatis,antequám tempus habeant & longam possessionem & pacificam,taliter feoffatos eiecerit,nunq̄ recuperabunt versus eum,quià seysinam non habēt, nec tempus,quod sufficere possit ad habēdum liberum tenementū.Nec ipsi donatores aliquo tempore habebunt regressum,ex quo,animo et corpore,& sine spe reuertendi recesserunt a possessione.Si autem ꝓ negligētiam vel patientiam domini proprietatis, per tantum tempus extiterint in seysina,ꝙ sine breui eijci non possunt, si a proprietario fuerint implacitati,vocare possunt ad warrantum feoffato res suos,& cûm eis fuerit warrantizatum,tenere possunt ad vitam feoffatorum, & post mortem eorum , habebit proprietarius regressum versus eos, per breue de ingressu,si post feoffamētum tale, non interuenerit cōfirmatio proprietarij,vel hæredum ipsius,cûm ius ad ipsos peruenerit.Et hæc vera sunt,nisi sit qui dicat , ꝙ tales qui sic alienauerint ad exhæredationem veri hæredis,haberi debent pro mortuis, et ità huiusmodi donationes statim validæ sunt,quoàd dantes & accipientes & alios qui ius nō habent , &quoàd proprietarium et eius hæredes , in pendenti sunt & inualidæ , quousquè per eos infirmetur vel confirmetur . Item poterit quis habere ius merum, & proprietatem feodi & liberum tenementum, ex aliqua iusta causa acquisitionis , & ex iusto titulo , & alius hæc omnia,sed maius ius merū & proprietatē & liberum tenemētū ex alia iusta causa acquisitionis, ꝓpter tēporis prioritatē.Sed quid dicetur de eo qui

nullam

nullam omninò seysinam habuit,nec aliquã iuris scintillam, si donationem fecerit de re quam alius tenet,per seipsum vel per alium nomine suo, non faciet rem accipientis,cûm ipse nihil teneat,quiá non potest plus iuris ad alium transferre quã ipse habet,nec plus valebit ista donatio quàm valeret,si aliquis transiens per aliquod manerium ab aliquo possessum, diceret socio suo viatori,do tibi tale manerium quod talis possidet, quiá nihil aliud esset dicere,quám dare ei plenã pugnatã ex nihilo,cûm possessio non sit vacua.Item esto quòd seruus, qui a domino possidetur, villenagium quod a domino tenuerit,dederit alicui,& tũc obseruetur in omnibus secundùm quod superiûs dicitur, & secundùm quod donatorius longam habuerit seysinam vel breuem, & secundûm quod dicitur inter placita quę sequũtur regem,anno regni regis H.xxj.Assisa nouę disseysinę, si Simon filius wydonis. Item esto quòd quis donationẽ fecerit alicui de terra, quę pro parte est aliena, vt si proprietarius donationem fecerit alicui de terra, quam mulier tenet ad vitam nomine dotis,vel aliº per legem Anglię,vel alio quocunq; modo ad vitam, talis donatio non valet, nisi ille qui ad vitam tenuerit,se dimittere voluerit & a possessione recedere. Alitêr enim non poterit donator proprietarius inducere donatorium in vacuam possessionem. Si autem se sic non dimiserit, non valebit donatio cum effectu,ante mortem mulieris, sed quatenùs ad ipsum pertinet,inducere poterit donatorium in seysinã, & dare ei quod ipse habet.s.ius proprietatis & feodum, & atturnare ipsi donatorio seruitium mulieris, & quòd sit ei intendẽs sicut warranto suo de dote sua,& quo casu si donatorius post mortem mulieris primam habuit seysinam,& donator vel eius hæredes petierint, defẽditur donatorius vel eius hæredes in possessione per exceptionem. Si autem donator vel eius hæredes primam habuerint seysinam, dabitur donatorio vel eius hæredibus, actio ex conuentione.Item esto quòd proprietarius donationem fecerit secũdo viro vxoris,cuius ipse fuerit warrantus de terra quam ipse vir & vxor simul tenent nomine dotis, de dono primi viri sui, & si talis warrantus donationem facere voluerit, non potest donatorium inducere in seysinã vacuam, cûm sint idem corpus & eadem caro vir & vxor, nec poterit donator atturnare seruitium vxoris viro suo, ratione prędicta. Et vnde si post mortem vxoris eiectus fuerit,ex tali donatione seysinam non recuperabit.

1 ¶ *Qualiter in donationibus mutatur vna causa possidendi in aliam causã possidendi. 2. Si fiat donatio alicuius rei excepta aliqua parte.* *Cap. 15.*

MVtatur quandoq; per donationem vna causa possidendi in aliam causam possidendi,vt si quis ab initio habuerit in aliqua re nudum vsum,ex concessione proprietarij habere poterit vsum fructuum. Item si ab initio habuerit vsum fructuum & terminũ, habere poterit, existente termino,& dum sic fuerit in possessione,liberum tenementũ,absquè eo quòd se ponat extra seysinam, dum tamen interueniat solempnitas in ipsa mutatione, ne contingat donationem deficere pro defectu proba-

probationis. Item mutari poterit vna causa in aliam, vt si cui habenti liberum tenemẽtum concedatur, dum sic fuerit in seysina, quòd illud teneat in feodo, & inde habeat proprietatem, sicut videri poterit de illis qui tenent nomine dotis, vel per legem Anglię, vel huiusmodi, poterunt enim de libero tenemento feodum facere possidenti: Vel quòd id quod quis priùs ad terminum habuerit, dari ei possit in feodo, & quæ solemnitas inde erit facienda, siue presentes fuerint donator & donatorius siue absentes, non itaquè mutatur causa & possessio ipso iure, quiá aliud est habere ius vtendi & vsum fructuum tantùm, & aliud longè dominium & ꝓprietatem, & vnde tutius est, quòd adhibeatur solemnitas ad probationẽ mutationis, quę nisi fuerit adhibita, deficere poterit ꝓbatio, licet ius nõ deficiat. Et poterit donator & verus dominus, cum voluntate tenentis, mutare vnã causam possidendi in aliam, sine mutatione possessionis, nec est necesse resumere rem semel datam ad causam mutandam, cùm semel fuerit quis in possessione, ac si de nouo fieri deberet donatio, quiá si quis ꝑ intrusionem vel disseysinã semel habuerit ingressũ, possit ei verus dominus concedere rem tenendã in feodo, sine mutatione possessionis licet iniusta sit, multò fortiùs si iusta. Sed hoc facere possit, sine pręiuditio alterius, vt si primò facta fuerit donatio minori in feodo, cuius causa mutari non poterit ad damnum & pręiudicium, sed vt eius melioretur conditio, mutari non poterit infra ętatem ad damnũ suum. s. quòd habeat ad vitã, quod ei prius datum fuit sibi & hæredibus suis, vel quod ei datum fuit in feodo, vel ad vitam, detur alteri, ad damnum minoris. Est etiam ecclesia eiusdem conditionis, quę fungitur vice minoris, sicut in comitatu Lincolnię de quadam ecclesia in Heblãd, vbi quædã terra primò data fuit persone & ecclesię & successoribus, & posteá mutauit donationẽ donator de ecclesia in priuatas ꝑsonas. s. persone & hęredibus suis, quod esse nõ debuit, quiá hoc esset in præiuditiũ & dãnũ ecclesię. Et sic poterit donator mutare causã possidendi de vna causa in aliã sine ꝓmutatione possessionis, & de persona in ꝓsonã non poterit sine mutatione possessionis, nec de ecclesia ad priuatã ꝓsonã cũ dãno ecclesię. Itẽ esto ꝙ quis donationẽ fecerit viro de dote vxoris quam habuit de donatione primi viri sui, & qualiter donatorius vti debet seysina sua, non enim poterit habere vacuam possessionem, nec vti per se. Et si vxor vellet resignare in manũ domini proprietatis dotẽ suã, vt inde feoffaret virũ suũ, sic esset donatio, quę est prohibita, inter virum & vxorem, & fieret fraus constitutioni. Si autẽ vellet seruitium vxoris attornare viro suo, non valeret, cùm õnia quę vxoris sunt, sunt ipsius viri, nec habeat vxor potestatẽ sui sed vir & vnde dicitur ꝙ talis donatio valere non debeat. Sed præmortua vxore, cùm vir fuerit in possessione, si donator petierit vel eius hæres, obstabit petenti exceptio donationis, si autem extra, vir per actionem obtinebit, si autem vir ꝓmoriatur, non dabitur hæredi suo actio, ex quo vxor nunq̃ mutauit statũ suũ. Sed esto ꝙ tantũ fiat donatio vxori sine viro ꝑ se, de terra quã in dotẽ tenuerit, benè valet, et tenet donatio, facta mutaciõe de libero teñto vsq; in feodũ. Si autẽ vtriq; illorũ fiat donatio, et eorũ hęredib⁹ seperatis vel cõmunib⁹, benè valet donatio, facta mutatiõe cõmunis possessionis.

Item

¶ 2. Item fit donatio alicuius rei, excepta aliqua parte certa, & tũc refert, vtrum pars illa excipiatur in initio donationis, vt si dicat donator, do tibi tale manerium cum pertinentijs, per hæc verba transfertur totum manerium, & cùm addat & dicat incontinenti, excepta tali parte: Ita extra capitur pars illa post donationẽ, quãuis ante traditionẽ non. Si autem sic dicat, do tibi tale manerium cum pertinentijs, retenta mihi tali parte, vel salua, aliud erit: quià in hoc casu nihil transfert ad donatoriũ, nisi id tantũm quod transferri voluit, & ita illa pars quam retinuit, semper cum eo est & semper fuit. Et vnde si hæres donatoris posteà donationem confirmauerit, nihil aliud confirmat per illam generalitatem donatorio, nisi rẽ illam, secundũm quod data fuerit, & cum eisdem pertinentijs, quià nihil aliud confirmat per illam generalitatem, nisi illud tantũm quod fuit in donatione comprehensum, & vnde si in prima donatione, excepta fuit aduocatio ecclesię, illa generalis confirmatio, aduocationem non comprehendit, & secundũm quod res data transfertur, ita confirmatur, quià confirmatio nihil confert donationi, nec detrahit, vel diminuit. Sicut poterit donator mutare causam possidendi de re donata in personam donatorij absquè resũptione & mutatione possessionis, sed non transferre de psone in psonã sine mutatione possessionis: Ita poterit donator in donatione sua cũ consensu accipientis, legem, conditionẽ, & modum apponere quẽ voluerit, dum tamen hoc nõ sit in præiuditium aliorum, quãuis hoc esse possit in præiuditium sui ipsius, & hæredum suorum, quamuis hoc sit contra legem terrę, & consuetudinem regni, cũm conuentio quandòq; legem vincat. Et simplex esse poterit donatio, mera, & pura sine conditione, vel modo, & totius rei, absquè aliqua retentione de re ipsa, vel eius pertinentijs, poterit enim quis dare rem, & partem rei retinere, vel partẽ de pertinentijs. Et quod fuit pars pertinentiarum post donationem factã, statim definit esse de re illa vel de pertinentijs eius, quantùm ad donatorium. Item potest quis dare totum ius quod habet in re. s. tam possessionis, q̃ proprietatis ipsi donatorio & hæredibus suis quietè de se & hæredibus suis imperpetuũm: & ista donatio dicitur simplex & pura, & tali donationi poterit donator si voluerit, in initio donationis legem apponere & conditionem, vt res data, post tempus ad ipsum reuertatur cum iure possessionis tantùm, tenendi ad vitam suam, & ita quòd rei proprietas remaneat cũ donatorio, vel ita ꝙ vtrumq; ius tam possessionis q̃ proprietatis remaneat cũ donatorio, et quòd vsus fructus, reuertatur post tẽpꝰ ad donatorem, ad terminum vitę vel annorum. Item qui proprietatem habet tantùm, & alius habeat possessionem sed liberum tenementũ, id quod habet alteri dare potest. s. proprietatem, saluo tenenti libero tenemento suo, & iure possessionis, ad vitã, & quòd post mortem eius reuertatur possessio ad proprietatem, & quo casu atturnare debet illę, qui possidet, de seruitio & alijs, ei qui proprietatem habet, sicut priùs fuerit atturnatꝰ donatori. Et eodem modo si quis habens vtrumq; ius, concesserit alicui vsum fructum, videlicet ad terminũ, id quod habet alteri cõcedere potest, saluo tamen firmario termino suo. Item si quis habens vtrumq; ius proprietatis & possessionis, cõcesserit alicui ius vtrumq;, tali adiecto modo,

vt

vt post tempus reuertatur ad ipsum possessio,tenendi ad vitam,& vt inde habeat liberum tenementum, remanente proprietate cum donatorio, non statim ingrediatur donator,quocunquè colore: sicut causa hospitādi eodem die,nec in crastino,nec vlteriùs recenter vtendo vt priùs,quiá per hoc prę̃sumitur quòd nunquàm animum habuit recedendi a possessione, cùm vtrumquè concurrere debeat in donatione,videlicet quòd donator possessionem relinquat animo et corpore. Et post longum tempus ex conuentione si ingrediatur, si contra conditionem reijciatur, habet assisam recuperandi ex conuentione. Si autem alius .s. donatorius contra ipsum assisam portauerit, habebit exceptionem ex conuentione: et si fortè ingredi non possit,ex conuentione habebit actionem. Item eodem modo, si ex recognitione post aliquod tempus facta in curia domini regis quæ recordum habet,dum tamen recognitio & confessio vera sit,cùm oporteat confessionem in ea re factam, esse veram & naturalibus conuenire, valebit quod actum erit. Et si donator fortè confiteatur donatorium fuisse in seysina tempore confessionis factæ, cùm non sit, non valebit confessio, nec ea quæ sequuntur,locum habere debent. Si autem donator post tempus longissimum, videlicet decem annorum vel vlteriùs,quod quidem tempus obliuionem inducit,qualiter tunc vtatur vt dominus vel aliter,hoc donatorio non nocebit,propter tempus.Item si in omnibus istis casibus supradictis, quandocùmquè ingrediatur donator,refert si statum suum mutauerit omninò vel in parte, vel non mutauerit. Quiá si omninò mutauerit statum suum,quòd vbi priùs vsus fuit vt dominus, modò vtatur vt seruiens, vel mercenarius, hoc donatorio non nocebit, quiá donator omninò statum suum mutauerit,et valdè inhumanum esset, si filius vel amicus donatorem hospitio non reciperet, saltem vt hospitem,cùm se non ingerat sicut priùs, vel sicut dominum. Si autem ex toto vel in parte ingressus,non ex conuentione vel recognitione se gerit vt dominus,tunc aliud erit. Vt si quis donationem fecerit suo filio primogenito & hæredi,vel frater antenatus fratri suo post nato, ne per homagiũ excludatur hæres, vel frater antenatus a successione, si fortè donatorius sine hærede de se decesserit.Item poterit quis dare filio suo post nato sic, vt primogenitus non excludatur ab hæreditate, vt si quis itá dederit. Do tali filio meo postnato,pro seruitio suo,tantam terram, tenendam de me tota vita mea, sibi & hęredibus suis, et post mortem meam de capitalibus dominis feodi, pro seruitio quod ad terram illam pertinet: si postnatus præmoriatur, antenatus succedet ei, quià homagium non interuenit. Si autem sic,tenendũ de capitalibus dominis, sic excludit se a custodia.Item si sic fiat donatio filio antenato a patre cómuni,pro seruitio siue homagio, tenendum de capitalibus dominis, et talis in vita patris moriatur, postnatus siue fuerit maior siue minor,succedet ei,patre excluso a custodia,et si minor fuerit, ad dominum capitalem pertinebit custodia. Si autem maior tunc releuium.

¶ De distinctione chartarum. 2. De distinctione chartarum, alia regia, alia priuatorũ. 3. Quôd de chartis regijs non debent Iusticiarij disputare nec eas iudicare. 4. Cùm res certa dari debeat, oportet ꝙ certa sint seruitia quæ venire debent in compensationem pro re data. 5. De verbis et clausulis contentis in charta. 6. De seruitijs et consuetudinibus nominatis in charta. 7. Quæ seruitia dicuntur forinseca et quare. 8. De seruitijs quæ nec dicuntur intrinseca nec forinseca sed concomitantia. 9. Quod tenementum dici debet Socagium, et quod militare feodum. 10. De clausula warrantiæ. 11. Quôd non obstante homagio, potest quis excusari a warrantia per clausulam appositam in charta ne teneatur warranto. 12. De appositione signi, et de testibus. Cap. 16.

SVperiûs autẽ dictũ est ꝙ fit donatio alicui ob causã præteritam, quiá diu seruíuit, vel prẽsentem, quiá benê seruit, vèl futurã, quià benè seruiet, & talis donatio benè dici poterit seruitij futuri remuneratio. Nunc de donationibus quę dantur ꝑ homagio & seruitio simul. Et sicut oportet ꝙ certa sit res quę datur, itá oportet ꝙ certa sint seruitia quę dantur pro re data. Et fiunt aliquandò donationes in scriptis, sicut in chartis, ad perpetuam memoriam, propter breuem hominum vitã, et vt faciliùs probari possit donatio. Et tamen nihilominùs valet, licet scriptura nõ interuenerit, dum tamen alias habeat ꝓbationes. ¶ 2. Et sciendum quôd chartarum, alia regia, alia priuatorum: et regiarum, alia priuata, alia communis, et alia vniuersitatis. Itẽ priuatarũ, alia de puro feoffamẽto et simplici, alia de feoffamento conditionali, siue conuentionali, et secundûm, omnia genera feoffamentorũ fieri potest. Itẽ priuatarũ, alia de recognitione pura vel conditionali. Itẽ alia de quietè clamantia, Item alia de confirmatione. Et de hac materia inueniri poterit infrà, de finali concordia. Charta verô de puro feoffamento, est de simplici feoffamẽto, sine aliqua adiectione. Conditionalis, vt si cõditio donationi sit adiecta, vt suprà videri poterit. Item de recognitione, vt si tenens rem quam tenet et ab eo petatur, recognouerit ius esse petentis. Vel econuersô, si petens rem quã tenẽs tenet, recognouerit ius esse tenentis, tenẽdũ de se vel de alio, vel si illã remiserit et quietũ clamauerit. Itẽ de pura quieta clamantia, vt si petens purè remiserit, et quietam clamauerit tenenti, terram quam petijt vt ius suum. Item charta de confirmatione, quæ alterius factum consolidat, et confirmat tantûm, et nihil noui attribuit, sed aliquandò confirmat et addit. Item earum quæ sunt priuatæ et simplices de pura donatione, remanent donatorio & eius hæredibus. Si autem communes sint, duplicari debent quôd quilibet habeat partem suam: Vel deponi in æqua manu cuilibet partium, cûm necessariè fuerit exhibenda. Et si penès donatorium remanserit, donator, eo quòd sua interest, petat a donatorio exhibitionem, cûm donatorius fortè aliquid petat a donatore quod donator negauerit, vel de quo dubitetur, vel si donator petat et donatorius negat, tunc donatorius vel exhibeat instrumentum, vel ei denegetur actio, si petens fuerit, vel si ab eo petatur, remaneat indefensus, communis enim esse poterit aliqua ratione, vt si terra datur ad terminum annorum vel ad firmam. Item communis esse poterit alia ratione et perpetua, vt si quis donationem fecerit alicui de aliqua re, retenta sibi aliqua parte illius rei, vt si quis manerium dederit, retenta sibi quarta

parte

parte, vel de eius pertinentijs. Vt si quis manerium dederit, retenta sibi aduocatione ecclesiæ vel huiusmodi, et si tenens dicat se totum tenere, cùm donator petat, ostendere debet tenens chartam ad probandam exceptionem suam, quod si non fecerit, exceptio sua nulla, et amittat sicut indefensus. Si autem chartam fortè exhibere non possit, quiá illã ad manum non habuerit, de necessitate erit ad patriam recurrẽdum. Et eodem modo si casum allegauerit, et casum ꝓbauerit. Et sciendum ꝙ priuatorũ instrumentorum tres sunt species, nam facit aliquandò quis scripturam sibi ipsi, et tali scripturæ non erit fides adhibenda, aliquandò facit contra se, et tali scripturæ adhibetur fides, aliquandô tamen facit quis scripturam sibi ipsi et alij, et contrá se & pro se, quæ communis est, et de qua superiûs dicitur, et de quibus agitur, de conuentionibus factis inter priuatas personas, et talis scriptura dicitur charta cyrographata, quę scinditur per medium, et vna pars remanet parti vni, et altera alteri. Et vnde quámuis non liceat alicui partium a conuentionibus recedere, tamen non solet aliquandò necessitas imponi curiæ domini regis, de huiusmodi conuentionibus priuatis discutere. Sed tamen si quis a cõuentione recedat, succurritur alteri parti, per actionẽ de conuentione, secundùm quod inferiûs dicetur. Et notandum quòd omniũ scripturarum priuatarum, quibus quis vti voluerit in iuditio pro se, copiam faciet aduersario suo contra se: sed petens petere non debet quôd tenentis instrumenta exhibeantur ad suam intentionem fundandam, cûm nõ teneatur armare aduersarium suum contra se, nisi fortè instrumenta sua sint communia, nec etiam poterit tenens petere quôd exhibeantur ei instrumenta petentis ad exceptionem suam probandam, secundûm quod prædictum est, maximè nisi sint communia. ¶ 3. De chartis verò regijs & factis regum, non debent nec possunt iusticiarij, nec priuatæ personæ disputare, nec etiam si in illa dubitatio oriatur, possunt eam interpretari, et in dubijs & obscuris, vel si aliqua dictio duos contineat intellect', domini regis erit expectanda interpretatio et voluntas, cûm eius sit interpretari, cuius est concedere, et etiam si omninò sit falsa propter rasuram, vel quiá fortè signum appositum est adulterinum, melius & tutius est quòd coram ipso Rege procedatur ad iuditiũ. Item nec factũ regis, nec chartam potest quis iudicare, ità quòd factum domini regis irritetur. Sed dicere poterit quis, ꝙ rex Iusticiam fecerit, et benê, et si hoc, eadem ratione quòd malè, et ità imponere ei quòd iniuriam emendet, ne incidat Rex & Iustic. in iudiciũ viuentis dei ꝓpter iniuriã. Rex autem habet superiorem, deum. s. Itẽ legem, per quam factus est rex. Item curiã suam, videlicet Comites, Barones, quiâ Comites dicuntur quasi socij regis, et qui habet sociũ, habet magistrum, et ideò si rex fuerit sine frẽno. i. sine lege, debent ei frænũ ponere, nisi ipsimet fuerint cum rege sine fræno, et tunc clamabunt subditi et dicent, domine Ihesu Christe in chamo & fræno maxillas eorum constringe, ad quos dominus, vocabo super eos gentem robustam & lõginquam & ignotam, cuius linguam ignorabũt, quæ destruet eos, et euellet radices eorũ de terra, et a talibus iudicabuntur, quiâ subditos noluerunt iustè iudicare, et in fine, ligatis manibus & pedibus eorum, mittet eos in

caminum ignis,et tenebras exteriores,vbi erit fletus et ſtridor dentium. ¶ 4. Si priuata perſona fecerit donationem de re certa, ex cauſa futura, oportet ꝙ certa ſint ea, quę donatori præſtari debent in retributionē ꝑ re data,vt ſi fiat donatio pro homagio & ſeruitio,vel pro ſeruitio tantûm ſine homagio,fieri enim poterit donatio ꝑ homagio & ſeruitio propriè de feodo militari,ípropriè verô fit homagiũ de ſockagio, cûm inde fieri deberet tantûm fidelitas,et nõ homagiũ,et ſi de facto fiat homagiũ, non tamen ſequitur propter hoc,ꝙ ad dñm capitalẽ pertineat cuſtodia & maritagiũ,quià cuſtodia et maritagiũ non ſemper ſequitur homagium,quià ad quẽ huiuſmodi pertineant,per homagiũ non determinetur,ſed ꝑ ſeruitium,ſecundùm quod tenementũ tenetur ꝑ ſeruitium militare,vel per ſockagiũ.Vt ſi quis donationem fecerit filio ſuo primogenito, et hęredi, vel frater antenatus fratri ſuo poſtnato, ne ꝑ homagiũ excludatur hæres vel frater antenatus a ſucceſſione, ſi fortè donatorꝰ ſine hęrede de ſe deceſſerit.Itẽ poteſt quis dare filio ſuo poſtnato,ſic,vt primogenitus nõ excludatur ab hęreditate.Vt ſi quis ità dederit. Do tali filio meo poſtnato pro ſeruitio ſuo tantã terram,tenendam de me tota vita mea ſibi et hęredibus ſuis,et poſt mortẽ meã, de capitalibus dominis pro ſeruitio quod ad illam terrã pertinet: ſi poſtnatus pręmoriatur, antenatus ſuccedet ei: quià homagiũ non interuenerit. Si autẽ ſic: tenendã de capitalibus dominis,ſic excludit ſe a cuſtodia.Item ſi fiat donatio filio antenato ab ipſo patre cõmuni,pro ſeruitio ſiue homagio,tenendũ de capitalibꝰ dominis et talis in vita patris moriatur,poſtnatus frater,ſiue fuerit maior,ſiue minor ſuccedit,patre excluſo a cuſtodia.Et ſi minor fuerit,ad dominũ capitalem pertinebit cuſtodia & maritagium.Si autem maior,tunc releuium. Et qui teneantur ad homagium & fidelitatẽ,et qui non, et quę ſequũtur homagia,pleniùs dicetur inferiûs, de homagijs. ¶ 5. Fit autem donatio in ſcriptura per hęc verba. Sciant pręſentes et futuri,ꝙ ego talis, dedi et conceſſi, et hac præſenti charta mea confirmaui tali,pro homagio et ſeruitio ſuo,tantã terram cũ pertinentijs in tali villa &c.vt infrà. Et vnde ꝑ hoc,quod dicit,Ego talis,vult quòd certa perſona cõprehendatur in donatione quę dat,et per hoc quod dicit,dedi,vult ꝙ res data fiat accipientis,et per hoc quod dicit,conceſſi,perpendi poterit ex hoc, quôd donationi cõſenſum prębuit,quià nõ multum differt dicere conceſſi,q̃ dicere conſenſi. Itẽ per hoc quod dicit,pręſenti charta mea confirmaui,per hęc innuit ꝙ vult,quòd voluntas ſua,per quã res tranſfertur ad donatorium, et quę firma eſſe debet, pręſens charta, ſigillj ſui munimine, cõfirmetur. Eſt enim cõfirmare,id quod priûs firmũ fuit, ſimul firmare.Item per hoc quod dicit,tali,vult quòd certa perſona exprimatur cui fit donatio. Hoc videtur contrarium ei, quod dicitur ſuprá de pluribus baſtardis filijs de concubina &c.Item quòd fieri poterit donatio pluribus pueris,vbi dicitur,quód pueris natis et naſcituris fieri poterit donatio: Sed non nominati et naſcituri ſunt incertæ perſonæ, ergò incertis perſonis fieri poterit donatio: et ità non eſt neceſſe, quòd certa perſona comprehendatur in donatione,cuius contrarium innuitur hîc.Sed non eſt contrà,quiâ licet dicatur quôd donator vult exprimere certam perſonam cui facit donationem,

nationem,cùm eam tali perſonæ fecit, vt hîc: non tamen negat per hoc quîn fieri poſſit incertæ perſonæ, vt ibî. Item per hoc quod dicitur, pro homagio & ſeruitio ſuo,vult quòd certa ſit cauſa,pro qua fit donatio. Et idem ſi ſic dicat,pro ſeruitio ſine homagio.Item per hoc quod dicit, tãtã terram,vult ꝙ certa res deducta ſit in donatione,et certę pertinentiæ quę tunc pertinuerunt,cûm res venit in donationem. Item per hoc quod dicit,in tali villa,vult ꝙ certus locus cõprehendatur,in quo res ſita eſt quæ datur.Item contineri debet, habendã et tenendam tali et hæredibus ſuis generalitèr,vel cum coarctatione hæredum,liberè et quietè,honorificè, benè et in pace,vel in liberum maritagiũ,tali et hęredibus ſuis talib⁹, vel tali Abbati,vel priori,et ſucceſſoribus ſuis,in liberam & puram eleemoſinã.Item tali et hęredibus ſuis vel aſſignatis,ſecundùm quod,ſuperi⁹ videri poterit in exemplo manifeſtè.Et ꝑ hoc quod dicitur tali & hęredib⁹ ſuis, vult donator quòd cõprehendantur certę perſonę ad quas deſcẽdere debet res donata poſt mortẽ donatorij per modum donationis, et per quod perpendi poterit ſi tales hęredes defecerint, quòd per modum tacitũ reuerti debeat res donata ad donatorẽ. Item per hoc quod dicit, liberè,nõ vult quòd rei datę,ſeruitus imponatur: vt ſi quis velit vti aliquo iure in re data,ad quã ſeruit⁹ non pertinet, neq; vſus. Item per hoc quod dicit,quietè,vult quòd quietem habeat & pacem, quòd vti poſſit donatorius re data pacificè,et nõ inquietetur. Eſt enim quies idẽ qd' requies, ſiue pax,et ſi componatur cum hac præpoſitione (in) erit ibi inquies.s. non quies.Et non refert ad hoc, quòd non poſſit vti omninò vel minus commodè,ſecundûm quod, inferiûs videri poterit,de conſuetudinibus et ſeruitijs præſtãdis in aſſiſis. ¶ 6. Itẽ dicitur, reddendo inde per annũ tantum, ad certos terminos tales,et faciendo indè talia ſeruitia, et tales conſuetudines,quę omnia debent eſſe certa & expreſſa in charta,quibus expreſſis & in charta nominatis,cûm infinita ſunt genera ſeruitiorum & conſuetudinũ,alia omnia ſeruitia & conſuetudines,quę expreſſa nõ ſũt, tacitè videntur eſſe remiſſa.Et impoſſibile eſſet omnia in charta exprimere,ad quę donatorius nõ tenerctur,licet charta expreſſè nõ acquietet,ſatis enim acquietat,ex quo ſpecialitèr non onerat.Item dicitur,pro omni ſeruitio,conſuetudine ſeculari,exactione & demanda,per quam generalitatem, videtur expreſſè remittere omnia alia ſeruitia,conſuetudines, et demandas ſeculares q̃ ad dñm pertinẽt de tenemẽto, licet hoc in charta expreſſè nõ contineatur.Sunt enim ſeruitia & conſuetudines quę pertinent ad dominũ feodi,et cõſuetudines et ſeruitia quę pertinent ad regẽ, ſicut ſectæ ad iuſtitiam faciendã,per breue de recto,et ad pacem, ſicut de latrone iudicando,et pro aforciamento curię in prędictis. Ad dñm verò fundi donatorẽ,pertinẽt ſeruitia ratione rei datę,ſicut reddit⁹,ſiue debeatur aurũ,ſiue argentũ,in pecunia numerata,vt ſi dicatur,reddendo inde per annũ x.aureos vel argenteos ſiue x.ſolidos,vel ſi ſeruitiũ conſiſtat in fructu,vt ſi dicatur, reddendo inde ꝑ annũ x. coros tritici, ſiue x.quarteria vel hm̃oi,ſi ſeruitiũ cõſiſtat in ſolido,ſi autẽ in liquido,vt ſi dicat̃,reddẽd' ide ꝑ annũ x.dolea vini,vel x.cados olei.Itẽ ſi certa res repromittat̃ vel ſub diſiũctione,vt ſi dicat̃,reddẽd' inde ꝑ annũ q̃dã calcaria deaurata

vel

vel ſex denarios,vel vnam libram píperis,vel cumini,vel cerę,vel quaſdã chirothecas,vel tot denarios,et in quo caſu,tenens habet electionẽ,vtrũ iſtorum ſoluere velit,et vnum ſoluendo,liberatur, et hæc omnia & plura alia conſiſtunt in redditibus et in redditionibus. Eſt tamẽ quoddam genus redditus, qui datur ab aliquo, percipiendus de re aliqua certa,cum diſtrictione vel ſine,qui non dicitur ſeruitiũ,ſed quaſi ex feoffamento liberũ tenementũ,de quo infrà dicetur,de Aſſiſa. Item ſunt quædã ſeruitia quæ pertinent ad dominum capitalem,et quę conſiſtunt in factionibus, et fiunt ex conſuetudine,de termino in terminum, et de quibus oportet quòd fiat mentio in ſcriptura,et alioquin peti non poterunt,vt ſi dicatur, et faciendo inde ſectam ad curiam domini ſui et hæredum ſuorum, de quindena in quindenã,vel de tribus ſeptimanis in tres ſeptimanas, quolibet anno,de termino in terminum. Item faciendo inde tot aruras & tot meſſuras,tot falcationes,et quę omnia pertinẽt ad dominos feodi,ex tenementis ſic datis liberis hominibus,et proueniunt ex tenemẽtis, et dici poſſunt feodalia, ſiue prędialia ſeruitia, et non perſonalia,niſi ratione prædiorum et tenementorum. Item poterit quis feoffare alium per ſeriãtiam, quæ quidem multiplex eſſe poterit, et vnde quędam pertinent ad ipſum dominum feoffantem,et quædam ad ipſum regem, vt ſi dicatur,p ſeruitium equitandi cum domino ſuo, vel domina,qui propriè dicuntur Rodknightes, vel per ſeruitia tenẽdi placita dominorũ ſuorum, vel portandi breuia infra certa loca,vel paſcendi leporarios & canes,vel mutandi aues, vel inueniendi arcus & ſagittas, vel portandi, et de ijs ſeriantijs non poterit certus numerus comprehendi. Et huiuſmodi ſeruitia omnia dici poſſunt intrinſeca,quiá in chartis et in inſtrumentis ſunt exprimenda,et dominis capitalibus remanebunt. Et cùm propter exercitum regis & patriæ tuitionem non fiunt: Ideo ex talibus ſeruitijs nullum competere deberet maritagium,nec cuſtodia domino capitali, nõ magis quàm de Socagio. Eccê hic dicitur quôd ex paruis ſeriantiis, quæ non reſpiciunt Regem nec patriæ defenſionem,vt equitare cum domino vel domina,et portare breuia et huiuſmodi,non habebitur maritagium,cuius cõtrarium ponit per exemplum. Contrarium autem habetur de quadam Abbatiſſa de Berking,inter placita,quæ ſequuntur regem,anno regni regis Henrici coram W.de Raleighe,et quæ recuperauit cuſtodiam & maritagium de hærede cuiuſdam tenentis ſui, qui tenebat tenementum ſuum in manerio de Berking per ſeruitium equitandi cum ea de manerio in manerium,quod quidem S.de Segraue non approbauit. Sunt & alia genera ſeriantiæ,quæ ad dominum capitalem non pertinent,ſed ad dominum regem,pro exercitu regis ad patriæ tuitionem vel defenſionem, et hoſtium deprehenſionem: vt ſi quis ita feoffatus fuerit.s.per ſeriantiã inueniendi dominò Regi vnum hominem vel plures,ad eundum cum eo in expeditionem ad exercitum,equites vel pedites,cum aliquo genere armorum,et ex tali ſeriantia competit domino capitali, ſiue de domino rege tenuerit,ſiue de alio,cuſtodia et maritagium hæredis,quod quidem non eſſet tenendum in caſibus prędictis. Illud idem ſeruatur ſi quis teneat per ſeruitium, inueniendi domino regi, certis locis et certis temporibus,

poribus,vnum hominem,et vnum equum,et ſaccum cum brochia ꝑ aliqua neceſſitate vel vtilitate exercitum ſuũ contingentẽ. ¶ 7. Item ſunt quædam ſeruitia,quę dicũtur forinſeca,q̃uis ſunt in charta de feoffamẽtis expreſſa & nominata,et quę ideò dici poſſunt forinſeca,quià pertinẽt ad dominum regem,et non ad dominum capitalem, niſi cùm in propria perſona ꝑfectus fuerit in ſeruitio, vel niſi cùm ꝑ ſeruitio ſuo ſatiſſecerit domino regi quocunq; modo,et fiunt in certis temporib⁹, cùm caſus & neceſſitas euenerit,et varia habent nomina,et diuerſa. Quandôq; enim nominantur forinſeca,largè ſumpto vocabulo,quoád ſeruitium domini regis, quandòq; ſcutagiũ,quandôq; ſeruitiũ domini regis, et ideò forinſecum dici poteſt,quià fit & capitur foris,ſiue extra ſeruitiũ,quod fit domino capitali.Item ſcutagium,q̃ talis prẽſtatio pertinet ad ſcutum,quod aſſumitur ad ſeruitium militare. Item dicitur regale ſeruitium, quiá ſpecialiter pertinet ad dominum regem,et nõ ad alium,et ſecundûm quod, in conqueſtu fuit adinuentũ,et huiuſmodi ſeruitia perſoluuntur ratione tenementorũ,et non perſonarum,quià ex tenementis ꝓueniunt,vt ſi dicatur in charta,faciendo inde forinſecũ ſeruitium,vel regale ſeruitiũ,ſiue ſeruitium domini regis:quod idem eſt, ſecundum modum feoffationis s.quantum pertinet ad feodũ vnius militis, vel duorum in eadẽ villa, vel de eodem feodo,vel ad ſcutagia. c.s.ii. marcas vel tres,et ad plus,plus,et ad minus, minus. Et quiá tale ſeruitiũ forinſecum nõ ſemper manet ſub eadem quantitate,ſed quandòq; prẽſtatur ad plus, quandôq; ad minus, ideô de qualitate regalis ſeruitij,et quantitate fiat mentio in charta,vt tenens certum tenere poſſit,quid & quantũ perſoluere teneatur:quod quidem dici poterit de ſectis, quæ pertinent ad dominum capitalem, cùm poſſint ibi varia & diuerſa tempora denotari,de quibus fit mentio ſuprà. Sed ſi ſic dicatur, reddendo inde per annum tantum,et faciẽdo tales ſectas pro omni ſeruitio, excepto regali ſeruitio, vel ſaluo forinſeco, tunc videndum erit inprimîs ſi feodum illud in ipſa donatione forinſecum debuit ab initio vel non.Si autem nullum debuit ab initio,nec ſit certum forinſecum in charta expreſſum,nunq̃ prẽſtabitur, nec peti poterit, ꝓpter incertitudinem.Si autem ab initio nullum,ſed in ipſa donatione cõuenerit q̃ detur ſcutagium, et in charta exprimatur certum, erit omninò præſtandum. Et ſicut poterit donator liberiûs dare q̃ ipſe tenuerit, et onerare ſeipſum et hæredes ſuos erga ſuos feoffatores, ità poterit ſuum feoffatum onerare ad plura ſeruitia et ad alia, quâm ipſe teneatur feoffatori ſuo.Poterit enim de ſocagio,facere ſeruitium militare, et ecõuerſò, ſi ità conuenerit ab initio inter ipſum et feoffatum ſuum. Sed quid ſi feodum feoffatoris non debeat forinſecum,et donator dederit pro forinſeco,tunc refert,vtrum certum & expreſſum vel nõ. Si autem incertum, tunc tale quid peti nõ poterit,ſi autẽ forinſecũ debuit ab initio,ſed tamẽ in charta donationis nõ exprimatur certũ,videtur prima facie, q̃ peti nõ poſſit: Sed reuera ſic erit intelligẽdũ, q̃ tale & tãtũdem prẽſtãdũ ſit,quãtũ prẽſtant alij qui tenent tenementa in eadem villa,& de eodem feodo per ſeruitiũ militare.Item poteſt quis dare tenementum, quod ipſe tenuit ꝑ ſeruitium militare,tenendum in villenagiũ per villanas cõſuetudines & ſeruitia,

ſeruitia,dum tamen certa & expreſſa. Si autem dicat quòd dat ità liberè, ſicut aliqua terra liberiûs dari poſſit,hoc intelligendum erit, quantùm pertinet ad donatorē, et erga ſuum feoffatorem defendet quantûm ad ipſū pertinebit.Si autem res data tám ergà alios q̃ erga dominum ſuum capitalē obligata fuerit, nō tenetur ad hoc, per hęc verba ipſū erga alios acquietare,niſi ſpecialiter in ſe illud onus ſuſceperit, et tunc verſus omnes defendat,ſi habeat vnde,ſi non,reſpondeat pro ſeipſo.Item dare poterit ità liberè,ſicut ipſe illā vnq̃ liberiûs tenuit, vnde ſi per ipſum aliquo tẽpore inde fuerit onerata vel ſeruituti ſuppoſita,ipſe eam tenetur liberare ꝓpter modum donationis.Eodem modo ſi dicat, ità liberè ſicut ipſe vel aliquis anteceſſorum ſuorum illam vnquâm liberiùs tenuit,et ſic eodem modo præſtet donator quod promiſit. Item ſicut aliqua terra vel aliqua eleemoſina liberiûs dari poterit, hoc eſt de omni quod ipſum tangit et feoffatorem ſuum,et ſi habet vnde acquietet. ¶ 8. Sunt etiam quędam conſuetudines,quæ nec dicuntur intrinſęcæ nec forinſecæ,ſed ſunt quædam ſeruitia cõcomitantia, ſicut ſeruitia regalia et militaria, et etiam homagia,et ideò in chartis non ſunt exprimenda, quiá ſi homagiū prędeceſſerit & regale ſeruitium,ſequitur exindè q̃ ad capitalem dñm pertinebit Releuiū & cuſtodia & maritagiū, ſiue ſeruitium ſit militare, vel ſeriantia, propter exercitum, ad plus ſe habuerit vel ad minus, ſaltem ad vnum obolum.Sunt etiam quędā conſuetudines, quę ſeruitia non dicuntur,nec cõcomitantia ſeruitiorum,ſicut ſunt rationabilia auxilia ad filium primogenitū militem faciendū,vel ad filiam primogenitā maritandā, quę quidē auxilia fiunt de gratia & non de iure, et pro neceſſitate, & indigentia dñi capitalis.Nunq̃ igitur exigitur auxilium,niſi prędecedat neceſſitas,nec tenetur aliquis ad huiuſmodi auxilium prędtandū, niſi ex indigentia domini ſui capitalis,et ex eo q̃ eſt liber homo ſuus.Et ſunt huiuſmodi auxilia perſonalia & non prędialia, perſonas enim reſpiciunt et non feoda, ſecundùm quod,perpēdi poterit ex prędcepto domini regis per breue ſuum.Eſt itaquè præceptum ſuum tale,quòd vic.iuſtè et ſine dilatione, habere faciat tali,rationabile auxilium ſuum de militibus & liberè tenentibus ſuis in balliua ſua,ad primogenitum filium ſuum militem faciendū, et in eadem forma fiat breue de filia ſua primogenita maritanda, ſecundûm quod inferiûs dicetur.Primogenitæ filiæ non dabitur auxilium tale,quiá iſtud auxilium pertinet ad capitalem dominum, ſicut pertineret ſi non eſſet niſi vnus hæres, cûm omnes ſunt quaſi vnus hæres. Et cûm huiuſmodi auxilia dependeant ex gratia tenentium, et non ad voluntatem dominorum, nec ſunt feodalia ſed perſonalia, haberi debet reſpectus ad perſonam vtriuſquè, tâm domini, quàm tenentis, vt domini neceſſitas, ſecundûm quod maior eſſet vel minor, releuium acciperet, et quôd tenens grauamen non ſentiret, ſed quòd auxilium accipienti cederet ad commodum, & danti ad honorem. Sunt etiam inter alia quædam præſtationes perſonales, quæ non dicuntur ſeruitia, ſed auxilia vic.quæ non tenetur feoffator warrantizare. Item ſunt omnes fines communes ꝓ toto comitat, vt in itinere iuſtic.et alibî pro miſericordijs, vt ſi comitatus pro tranſgreſſione in miſericordiā inciderit,quę quidem

non

non ſunt inter ſeruitia connumeranda.Sunt etiam quædam communes præſtationes,quæ ſeruitia non dicuntur , nec de conſuetudine veniunt, niſi cùm neceſſitas interuenerit, vel cûm rex venerit,ſicut ſunt hidagia, coraagia et caruagia & alia plura de neceſſitate & ex cõſẽſu cõmuni toti⁹ regni introducta, & quæ ad dñũ feodi non pertinent,& de quibus null⁹ tenetur tenentem ſuum acquietare, niſi ſe ad hoc ſpecialiter obligauerit in charta ſua,& vnde cûm dicat feoffator & dominus capitalis,ego & hę-redes mei, warrantiſabimus tali & hæredibus ſuis tantam terram cum ꝑ-tinentijs,contra omnes gentes imperpetuùm per prædictum ſeruitium, hoc erit intelligendum,tantam terram cum pertinentijs de omnibus ſer-uitijs,& ſecularibus demandis,quæ ad dominos feodi pertinent ratione prædicti tenementi.Igitur ſeruitia quæ pertinent ad dominum regem ꝑ iuſtitia vel pace,ſicut ſectę ad comitatũ vel hundr̃ & tres ſectæ prę-nominatę, ad curias,auxilia vic.& ad fines communes & miſericordias, exclu-duntur,cûm non pertineant ad dominos feodorum,ſed ad regem , niſi ipſe dominus feodi ad hoc ſpecialiter ſe obligauerit in charta ſua.Poterit enim dominus ſi voluerit ſe obligare ad indebita, & teneri & debita re-mittere,ſi voluerit,vt ſi tenenti ſuo remittat cuſtodiam,maritagium & re-leuium cûm euenerint.Ea verò que pertinent ad regem , remittere non poteſt,et onerare ſeipſum in præiuditium domini regis nec tenentem ac-quietare: cûm huiuſmodi,perſonas hominum requirunt,ſicut viſus fran-ciplegij,et alia,quæ introducta ſunt pro pace et communi vtilitate . Nec etiam dominus ea remittere poterit tenẽti ſuo,ſi ipſe dominus huiuſmo-di libertates conceſſas habeat a domino rege, non magis q̃ facere ſub ſe iuſtitiarios,cûm ipſe in hac parte ſit iuſtitiarius domini regis,niſi ipſe rex factum et conceſſionẽ domini feoffantis confirmauerit. Sed tunc cũ ex confirmatione domini regis,factum domini roboratur, non poterit do-minus contra factum ſuum venire, cûm hoc non ſit ad alicuius præiudi-tium niſi ſuum proprium . Nec ipſe rex contra ſuam confirmationem. Quod quidem aliter eſſet,ſi huiuſmodi libertates tantùm pertinerent ad dominum regẽ,et non ad alium. Vnde remittere non poteſt,obligare ta-men poteſt & onerare ſeipſum. Item poterit quis feoffari ab alio per di-uerſa genera ſeruitiorum facienda. s.per ſeruitium vnius denarij et red-dendo ſcutagium,et per ſeriantiam vnam vel plures. ¶9. Et vnde ſi tan-tûm in denarijs & ſine ſcutagio vel ſeriantijs , vel ſi ad duo teneatur ſub diſiunctione, ſcilicet ad certam rem dandam pro õni ſeruitio, vel aliquã ſummam in denarijs, id tenementum dici poteſt ſocagium.Si autem ſu-peraddat ſcutagium et ſeruitium regale,licet ad vnum obolum,vel ſeriã-tiam,ſecundûm quod ſuperiûs dictum eſt,illud dici poterit feodum mi-litare. ¶10. In charta verò de donatione quandôq; adijcitur hęc clau-ſula.Et ego & hæredes mei warrantizabimus tali et hæredibus ſuis tan-tûm, vel tali et hæredibus ſuis & aſſignatis et hæredibus aſſignatorum, vel aſſignatis aſſignatorum et eorum hæredibus,et acquietabimus et de-fendemus eis totam terram illam cum pertinentijs(ſecundûm quod prę-dictum eſt)contra omnes gentes imperpetuùm, per prædictum ſeruitiũ. Per hoc autem quod dicit,ego et heredes mei,obligat ſe & hæredes ſuos

ad warrãtiã,propinquos & remotos,prẽsentes & futuros,ei ſuccedentes in infinitũ.Per hoc autẽ quod dicit,warrãtiſabimus,ſuſcipit in ſe obligationẽ,ad defẽdẽdum ſuũ tenẽtẽ in poſſeſſione rei datę et aſſignatos ſuos, et eorum hęredes,& õnes alios,ſecundũ quod ſupradictũ eſt,ſi fortè tenemẽtum datum petatur ab aliquo in dominico.Per hoc autẽ quod dicit, acquietabimus,obligat ſe et hæredes ſuos ad acquietãdũ,ſi quis plus petierit ſeruitij vel aliud ſeruitiũ q̃ in charta donationis continetur. Per hoc autẽ quod dicit,defẽdem⁹, obligat ſe & hæredes ſuos ad defendendũ , ſi quis velit ſeruitutẽ imponere rei datæ,cõtra formã ſuę donatiõis. Itẽ nõ ſufficit ſi rẽ illã ei warrantiſat,niſi warrantiſauerit eius pertinẽtias, ſiue conſiſtãt in corpore,ſiue in iure, in corpore,vt ſi pertineant hambeletti qui non ſunt de corpore rei datę,in iure, vt ſi permaneat aduocatio in proprio, vel ſeruitus in alieno.Item poterit eſſe warrantiſatio larga & ſtricta,larga,vt ſi dicatur.Ego, et hęredes mei warrantiſabimus tali & hęredib⁹ ſuis.largior,vt ſi dicat tali & hæredib⁹ ſuis & aſſignatis et hęredib⁹ aſſignatorum.Itẽ largiſſima,vt ſi dicat,tali et hæredibus ſuis et aſſignatis, et eorum hæredibus et aſſignatis aſſignatorum et hæredib⁹ eorũ,et ſic tenetur donator & hęredes eius õnibus warrãtiſare, per modũ donatiõis, ſi res data ad tot manus deuenerit,& hoc immediatè.Si autẽ ita dicat,tali & hæredibus ſuis warrantiſabimus, ſi talis vlteriũs dederit vel aſſignauerit,non tenetur ipſe principalis feoffator talibus warrãtizare immediatè, ſed per mediũ.s.q̃ quilibet vocet ad warrantum ſuum feoffatorem, de gradu in gradũ aſcendendo.Item poterit eſſe warrãtia ſtricta,vt ſi dicatur, tali & hæredibus ſuis, quos de vxore ſua ſibi deſponſata, procreatos habuerit, hîc vero coarctatur warrãtiſatio ad hæredes tantũ exp̃ſſos et nõ ad alios.Item ſtrictior,vt ſi dicat,ego & hæredes mei warrantiſabimus tibi,quo caſu excluduntur a warrantia hęredes donatorij.Item ſtrictiſſima,vt ſi dicat, ego warrantiſabo vobis,nulla facta mentione de hęredibus donatoris,vel donatorij. ¶ 11. Item q̃uis in donatione interueniat homagium & ſeruitium per modum in donatione appoſitum,excuſari poterit a warrantia,ſi hoc adijciat in charta donationis,ne ipſe nec hæredes ſui teneantur ad warrantiam &c.quià in multis caſib⁹ vincit conuentio legem.Cûm autem donator teneatur ad warrantiam,et feoffatum ſuum in ſeyſina ſua defendere voluerit,et petens contra eum obtinuerit,tenetur donator ad excambium ad valentiã. Et qui teneantur warrãtizare, et cui,et quandò,et quãdô nõ,dicetur pleniûs infra in tractatu, de warrãtia,quod quidẽ eſſet lõgum hîc enarrare & difficile. Itẽ dicitur in charta, cõtra õnes gẽtes,ad quod ſciendũ,quòd poterit vnus vel plures a tali generalitate extra capi,vt ſi dicatur, warrantiſabimus contra omnes gentes preterquâm contra tales.Itẽ videndum cûm dicat ita generaliter contra omnes gentes,an ipſe et hæredes ſui warrantizare debeant cõtra ſeipſos, et ſciendum q̃ ſub hac generalitate nõ cõprehenduntur,quià ſi terrã petant in dominico contra donationem & chartam ſuam,eliditur actio per exceptionem donationis, cùm illi petere non poſſunt,qui contra alios deberent warrantizare . Eodem modo ſi ſeruitium petant indebitum, defendentur feoffati per chartam ſuã,vel dabitur eis actio ne indebitas

bitas exigant consuetudines & seruitia,nec stare poterit simul,q̄ quis petat,vbi defēdere deberet,nec si feoffator petat versus feoffatū suū,nūquā locū habebit placitū,De warrantia chartę.Itē dicitur,p̄ p̄dictū seruitiū.i, p̄ seruitiū in charta donationis cōprehensū,quià si nullum esset in charta donationis expressū,superflua esset adiectio.s. p̄ prędictū seruitiū,& vnde videtur q̄ ōnia seruitia & cōsuetudines exprimi debent in charta donationis,quę p̄tinent ad dām capitalē per feoffatorē ex teñto dato, & q̄ nihil aliud peti possit,nisi q̄ in charta donationis expressū fuerit. Videtur etiam p̄ hæc verba,q̄ donator ad warrantiā tenebitur,quāuis homagium nō interuenerit nec fidelitas. ¶ 12. Et quoniā huiusmodi scripturę nō esset fides adhibenda,nisi signū interuenerit,quòd talis donatio & scriptura a conscientia & voluntate donatoris emanaret,ideò in testimonium et approbationē rei gestę,apponit donator signū, adijciendo in charta donationis clausulā istā, quòd vt ratum sit & firmum &c. Vel sic,in cuius rei testimoniū,huic scripto sigillū meū apposui. Debent etiam testes ad hoc vocari,vt sub p̄sentia eorum,ōnia cum solēpnitate p̄cedant,vt veritatem dicere possint,si inde fuerint requisiti, & eorū nomina debent in charta cōp̄hendi,& si in confectione chartę p̄sentes non fuerint,sufficit si postmodū,in præsentia donatoris et donatorij fuerit recitata & concessa : & vtilius et melius si in locis publicis,sicut in comitatu & hundred',vt faciliùs p̄bari possit,si fortè fuerit dedicta,& cùm talis fuerit solempnitas adhibita,non multū refert,vtrū proprio vel alieno sigillo sit signata,cùm semel a donatore corā testibus,ad hoc vocatis, recognita et cōcessa fuerit. Si autē testes p̄sentes non fuerint,nec talis solempnitas adhibita, si de signo & charta oriatur dubitatio, si cùm testes fuerint requisiti, dicant se nil inde scire,ita deficere possit charta,quāuis vera sit & bona, p̄pter defectū p̄bationis,deficere enim poterit p̄batio,quámuis nō deficiat charta. Si autem dubitauerint de charta,donationē non probant,quiá quotiescunq; dubitatur an quid sit,pinde est ac si non esset illud. Si autē dicūt, secundùm credulitatem suam,non tamen probant, sed p̄sūptionē inducunt,cui standum erit,donec p̄betur in cōtrariū. Si autē dicat vnus eorū se p̄sentē fuisse,nec hoc sufficit ad plenā probationē,sed semiplenā, quià similiter iuducit p̄sūptionē. Si autē duo dicāt se interfuisse,sufficit ad plenā p̄bationē,licet alij dicant se nil inde scire: cùm duobus nō contradicant expressè,et cùm in ore duorū vel triū testiū,stet ōne verbū. Si autem testes contrarij fuerint in suis testimonijs,et quidā illorum dicant contra chartā et donationē,et quidā p̄ charta,et fuerint impares numero,maiori et digniori parti standū erit: Si autē pares in numero et dignitate , erit p̄ charta & donatione iudicandum,vt donatio magis valeat quā pereat. Item si dicant testes,quòd interfuerint vbi p̄locutio donationis facta fuerit,vel cōfectioni & recitationi notulę,nec hoc sufficit,quià adhuc possunt partes resilire. Item non sufficit chartam esse factam et signatam,nisi p̄betur donationem esse perfectam,et quòd ōnia quæ donationem faciunt ritè præcesserūt, et subsequutam esse traditionē, alioquin nunquám transferri potest res donata ad donatorium. Poterit enim homagiū præcessisse, et quòd charta ritè facta sit,& vera et bona,et cum solempnitate

recitata & audita, tamẽ nunq̃ valebit donatio, nisi tunc demùm cùm fuerit traditio subsequuta, et sic poterit charta esse vera, sed sine facta seysina, nuda. Itẽ aliquandò, vice versa, poterit donatio esse vera et perfecta, & charta falsa, vt si quis, cùm donationẽ fecerit & seysinã donatorio & hora cõgrua & sine charta, obierit, vel mẽte alienatus fuerit, & donatori° post hæc chartã donationis acquisierit, licet signũ cognitũ fuerit, nihilominùs tenebit donatio, & charta nulla erit. De hac materia pleni° dicetur infra, de side chartarũ & instrumentorum, si eis fuerit in iuditio cõtradictum.

1 ¶ *De possessione et quòd non valet donatio nisi subsequatur traditio, et ideò videndũ de diuisione possessionum, et qualiter acquiratur possessio rerum.* 2. *Quid sit possessio.* 3. *Qualiter diuiditur possessio.* *Cap.* 17.

DOnationum, secundùm quod p̃dictũ est, alia p̃fecta, alia imperfecta, sed cùm dare, sit rẽ accipientis facere, nũq̃ erit perfecta donatio, ãteq uã donatorius plenã habuerit possessionẽ, siue seysinã & per se siue per aliũ, qui ius clamauerit in re, et donec sibi tradita res fuerit, quia traditionib° & vsu captionibus, possessiones et rerũ dominia trãsferũtur. Nõ enim sufficit si ius alienũ alicui cõcedatur, nisi donatorius seysinam habuerit vel fuerit cõsequutus et adeptus. Sed quoniã possessio siue seysina multiplex est: Inprimis videndũ erit quid sit possessio, & qualiter diuidatur. Itẽ qualiter acquiritur p traditionẽ, vel alio modo, & per quas p̃sonas acquiritur, et qualiter, cũ acquisita fuerit, retineatur, & qualiter quis vti debeat, et si pluribus siat, quis p̃ferat̃, et cùm acquisita fuerit, qualiter amittatur, et cùm amissa fuerit, qualiter restituatur. Ideò dicitur, quis est in possessione vel quasi. ¶ 2. Quid sit possessio videndum. Et sciendum quòd possessio, est corporalis rei detentio. i. corporis et animi cum iuris adminiculo concurrente. De re autem corporali ideò dicitur, quia incorporalia nõ possunt possideri nec vsucapi, nec sine corpore tradi, quiã per se traditionem non patiuntur: Ideò dicũtur quasi possideri, tradi enim possunt, vel quasi, per patientiam et per vsum. Et possessio ideò dicitur rei detentio, quiá naturaliter tenetur ab eo qui ei insistit. i. corporaliter. De hoc autem quod dicitur, corporis & animi cum iuris adminiculo concurrente, dicetur infra pleniùs, & cùm quis in possessione fuerit et ei cõtrouersiã moueamus, aut pertinet ad hoc, vt nostrũ petamus quod non possidemus, & fortè iniuste fuerimus eiecti de possessione propria, vel si alienam possessionem, sicut antecessorum nostrorum petierimus q̃ nobis restituatur, vel ad hoc, quòd per interdictum, nobis retinere liceat liberè et quietè, benè et pacificè possidemus. Restituẽdę enim possessionis ordo, per actionem expeditur. Retinẽdę vero duplex est, aut exceptio aut interdictum. Exceptio vero datur multis de causis. ¶ 3. Diuiditur autem possessio sic, possessionum autem alia ciuilis, alia naturalis. Ciuilis autem est, quæ animo tantùm retinetur. Naturalis, quæ corpore, & aliquandò iusta est & aliquandò iniusta. Et potest quis vtroquè modo possidere, scilicet animo et corpore, ita quôd neq; animo per se, neque corpore per se, et acquirere nemo potest possessionem nisi vtroq; modo, animo & corpore, et sicut non potest possessio nisi animo et corpore ac-

quiri

quiri, ſic non poteſt niſi vtroq; amitti, et cûm vtroq; acquiratur, licet corpore poterit amitti, animo ſolo poterit retineri. Itẽ poſſeſſionũ, alia iuſta, alia iniuſta, ſecundûm quod inferiûs videri poterit in tractatu, de aſſiſa nouę diſſeyſinę. Itẽ alia vera, alia imaginaria, ſiue colorata ſiue fictitia. Imaginaria verò, vbi quis ſe geſſerit ac ſi poſſideret, cûm alius poſſideat. Item alia nuda, alia veſtita. Nuda, vbi quis nil iuris habet in re, nec aliquã iuris ſcintillam, ſed tantum nudam pedũ poſitionem: veſtita, iure, titulo, vel tẽpore. Itẽ quędã bona et firma, quędã adepta, & quędã adipiſcẽda, et quędã nuda et infirma. Itẽ quędã propria, quędã aliena, et alienarũ, quædam propinqua et quædam remota. Item quædam vetus, & quædam recens et noua. Itẽ eſt quædã quæ nihil iuris habet in re, ſed aliquid poſſeſſionis, vt ſi quis fuerit in ſeyſina vel poſſeſſione per intruſionẽ. Eſt etiã alia poſſeſſio quę aliquid habet poſſeſſionis, ſed nihil iuris, vt ſi quis fuerit in poſſeſſione vt cuſtos, vel creditor & huiuſmodi. Eſt et alia poſſeſſio quę multum habet poſſeſſionis, & parum iuris, ſicut eſt poſſeſſio anteceſſoris in cauſa poſſeſſionis, de qua quis moritur ſeyſitus, vbi alius habet ius merum, et anteceſſor feodum et liberum tenementum. Eſt et alia poſſeſſio, quæ plurimum habet poſſeſſionis et aliquid iuris, vbi conuertitur cauſa proprietatis, vt ſi quis tenuerit ad terminum vitæ vel annorum per conceſſionem alicuius, qui illam ſic dimiſit in vita ſua, & non obijt inde ſeyſitus. Eſt et alia poſſeſſio quę multum habet poſſeſſionis, et multum iuris, ſicut illa, vbi quis habet in re aliqua ius merum, et proprietatem feodi, & liberum tenementum cum ſeyſina, ſed de qua nõ obijt ſeyſitus. Itẽ poſſeſſionum, quædã breuis eſt & tenera, & quædã lõga & tẽpore firmata, vt ſi quis per intruſionẽ vel diſſeyſinam in ſeyſina fuerit, vel ab eo qui nihil iuris habuerit, vel ſi aliquid habuerit, in pręiuditium veri domini feoffauerit, qui merum ius habuit et ꝓprietatẽ, vel contra conuentionẽ vel modum donationis, et huiuſmodi, vbicunq; vertitur in alterius pręiuditium, talis poſſeſſio ſẽper erit tenera, donec ex tẽpore (quod pro titulo ſufficiat) fuerit firmata, per negligentiã veri domini, vel per impotentiam. Si autem facta fuerit donatio ab aliquo, qui ius habet et ꝓprietatẽ, feodũ & liberũ tenitum et ſeyſinam, cùm donatorius animo retinendi ingreſſus fuerit, & donator a poſſeſſione receſſerit, cũ familia, ſine animo vel ſpe reuertendi, ſtatim & ſine mora erit donatio firma, & acquiritur liberum tenementum accipienti, ex quo concurrunt, ſine alicuius pręiuditio, ius et ſeyſina. Item poſſeſſionum, alia pacifica, alia contentioſa, & poterit contentio eſſe iniurioſa vel iuſta, ſecundûm quod poſſeſſio fuerit iuſta vel iniuſta. Item poſſeſſionum, alia continua et longa, alia interrupta vel breuis, vt ſi malæ fidei poſſeſſor, ſicut intruſor vel diſſeyſitor, in longa & pacifica extiterit poſſeſſione, liberum tenementum acquirit, ex tempore, ità ſi verus dominus ſtatim & recenter impetrauerit, vel nitatur eos eijcere, licet non poſſit, talis poſſeſſio dicitur interrupta, & ita ꝙ ſi poſt longum tempus eiecerit, incontinenti dicitur eieciſſe, dum tamen continua ſit vis & inuaſio. Item poſſeſſionum, alia iuſta ciuiliter & naturaliter, quantûm ad quaſdam perſonas, quantûm ad alias iniuſta vtroquè modo, ſcilicet quantûm ad verum dominum poterit eſſe tenera,

quantũ

quantùm ad alios qui ius non habent,firma & bona,vt si quis alium feoffauerit de re aliena,vt suprà tactũ est(Si fiat donatio de re aliena)talis poterit esse tenera.Itẽ est quędam possessio precaria, vt si quis concesserit alicui habitationẽ, vel vsum fructuum in re sua ad voluntatem suam, quæ satis dicitur nuda,eo ꝙ tempestiuè & intempestiuè poterit reuocare,& si talis contra voluntatẽ veri domini seysinam retinere contenderit,statim eijciatur,& si eijci non possit,eijciatur per assisam.Item est possessio concessa pro precio,& tunc refert vtrum certum sit p̃cium cõstitutum vel incertum. Si autem certum precium,ad certum tempus vel imperpetuũm, eijci non poterit ꝑ voluntate concedentis,si autem incertũ, tunc fiat vt suprá dicitur de precario.

1 ¶ *De traditionibus. 2. Quid sit traditio. 3. Qualiter fieri debet traditio,et quæ sufficiunt ad traditionem. 4. Facta traditione, videndum quandò donatorius incipit possidere, et quandò donator dimittit. 5. Quòd solo corpore retinetur possessio. 6. Per quas personas acquiritur possessio. 7. Si de vna re,pluribus facta sit donatio simul vel successiuè, quis præfertur. Cap.18.*

ITem non valet donatio,nisi subsequatur traditio,quiá non transfertur ꝑ homagiũ res data,nec per chartarũ vel instrumentorũ confectionẽ, q̃uis in publico fuerint recitata.Itẽ neq; ꝑ imaginariã traditionem,vbi corpore recedit & animo retinet possessionẽ,et vult potiûs ꝙ res data cũ eo remaneat,q̃ transeat ad donatorium,et vnũ agit & alterũ agere simulat,sed tunc demûm cûm donator plenã fecerit seysinã donatorio ꝑ se, si p̃sens fuerit,vel ꝑ procuratorẽ,& literas,si absens fuerit, ita ꝙ charta donationis & litterę procuratorię coram vicinis,ad hoc specialiter cõuocatis,legantur in publico,& etiã cûm donator corpore & animo recesserit a possessione,si absẽs fuerit in ipsa traditione,sine aliqua spe & animo reuertendi,vt dñs,& cûm donatorius in possessione vacua extiterit corpore & animo,& cum voluntate retinendi possessionem,& quòd vnus desinat & alius incipiat possidere,quià donator nunquã desinit possidere,donec donatorius plenariè fuerit in seysina, nec iacebit seysina , aliquo tẽpore medio,vacua. ¶2. Videndum est primò quid sit traditio,et est traditio,de re corporali propria vel aliena,de persona in personã de manu ꝑpria vel aliena,sicut procuratoria,dum tamen de voluntate domini,in alterius manum gratuita translatio.Et nihil aliud est traditio in vno sensu, nisi in possessionem inductio de re corporali,ideò dicitur ꝙ res incorporalis nõ patitur traditionẽ:sicut ipsum ius, quod rei siue corpori inhęret, et quià nõ possunt res incorporales possideri,sed quasi,ideò traditionem non patiũntur,sed quasi, nec adquiruntur nec retinentur nisi ꝑ patientiã & vsũ.De re ꝑpria vel aliena ideô dicit, ꝙ refert quis traditionem facere possit, et sciendum ꝙ õnes qui donationem &c.siue sit dñs siue non dñs. Si autem fiat traditio a vero domino,statim et sine mora incipit donatorius habere liberum tenementum, ꝓpter coniunctionẽ iuris et seysinę,et mutuũ vtriusq; partis consensũ,et sufficit semel voluisse,in ipsa traditione vel post traditionẽ,et quià res quę traditione,nostra fuerint, iure gentiũ nobis acquiruntur.Nihil enim tã cõueniens est naturali equitati q̃ desideriũ dñi,volentis in aliũ rẽ suam transferre,ratum habere.Et nihil interest

eſt an ipſe dñs ꝑ ſe tradat alicui rẽ ſuã datã,an aliꝰ voluntate ipſius, ſicut per ꝓcuratorẽ ſi ipſe ꝑſẽs nõ fuerit,vel ꝑ nuntiũ,cũ literis tamẽ ꝓcuratorijs patẽtibus,vt ſupradictũ eſt in parte,cõtinẽtibus voluntatẽ ipſiꝰ donatoris.Et in quo caſu oſtẽdantur litterę & charta,vt dici poterit,talis habuit & breue & chartã,ſecundũm quod Anglicè dicitur, **hee had bothe writ and charter.** Et ſiue fiat traditio ꝑ ipſum dñm vel ꝑ ꝓcuratorẽ,et ſi cui fieri debeat traditio de aliqua domo ꝑ ſe, vel meſuagio ratione alicuius fundi,eo animo vt donatorius totũ fundum poſſideat,vſq; ad certos terminos,cum õnibus iuribus et pertinẽtijs ſuis,& vbi nõ eſt neceſſe oẽs glebas circũire,nec vbiq; nec vndiq; pedem ponere,fieri debet traditio per oſtiũ et per haſpã vel ãnulũ,et ſic erit in poſſeſſione de toto,ex voluntate & aſpectu & poſſidẽdi affectu.Si autẽ nullum ſit ibi ędificium,fiat ei ſeyſina,ſecundũm quod vulgariter dicitur,per fuſtim et per baculũ,& ſufficit ſolà pedis poſitio cum poſſidẽdi affectu, ex volũtate donatoris,quãuis ſtatim expletia nõ ceperit: poterit enim quis habere liberum teñtum ex traditione,quãuis ſtatim nõ vtatur,nec expletia capiantur,quia vſus et expletia nõ multum operatur ad donationẽ,valẽt tamẽ multotiẽs ad poſſeſſionis declarationẽ,& dici poterunr veſtimenta donationum,ſicut traditio.Si quis enim equum emerit,in ipſa traditione,ſuus erit,licet eo ſtatim nõ vtatur,& illud idẽ dici poterit de veſtimẽto & huiuſmodi.Eodem modo ſi quis fundum emerit, nõ poterit ſtatim arare nec excolere, quià boues fortè nõ habet,nec carucã nec aliquod quo vti poſſit,vel quia dies feriatus,et ſufficit talis ſeyſina, quôad liberũ teñtum.Itẽ nec expletia capere poſſit,quiá nõdum venit tẽpus meſſuum,nec vindemearum.Si autẽ fructus nõ maturos perceperit,vel arbores proſtrauerit,iſta nõ debẽt dici expletia,cũm ſint potius ad dãnum quàm ad cõmodum.Idẽ dici poterit de paſtu pecorum,quiá ſufficit quoàd ſeyſinã,quòd quis habeat aſpectũ & poſſidendi affectum,q̃uis ſtatim pecora nõ immittat & ſecundũm numerum debitum.Itẽ ſi traditio nõ interueniat, ſufficit pro traditiõe quoàd ſeyſinã & liberum tenemẽtum,longa ſeyſina & pacifica & longus vſus q̃uis in re aliẽna,vt ſi quis ingreſſum habuerit in rem vacuam, & a nullo poſſeſſã,ſicut in hæreditatem nõ aditam,longa enim poſſeſſio ſufficit pro traditione & parit ius. Item cũ ꝑceſſerit donatio, & donatorius,propria authoritate, ſine donatore vel eius procuratore, vel ſine breui & nuntio ſe poſuerit in ſeyſinam ſine traditione,non valet talis ſeyſina.Poteſt enim donator ante traditionẽ mutare voluntatem,cũm imperfecta ſit donatio, & poſſeſſionem retinere corpore et animo,et ſi talis ſe teneat in poſſeſſione, competit domino aſſiſa nouę diſſeyſinę. Sed ſi donator poſt talem ſeyſinam bonę memorię exiſtens, quàmuis impotens ſui, ratam habuerit donationem,et talem ſeyſinam approbauerit,ex ratihabitione conualeſcit. Item ſufficit pro traditione corporali,nuda voluntas domini ad alium,quaſi mutata cauſa poſſeſſionis, dum tamen fiat cum ſolempnitate, quòd probatio non deficiat: vt ſi quis rem alicui locauerit, vel conceſſerit ad terminum vitę vel annorum,et poſteà eidem vendiderit vel donauerit, licet eam ex tali cauſa primò non habuerit, eò tamen, quòd ipſe dominus patitur eam, ex tali cauſa vel alia quacunquè,

apud

apud eum esse,sua efficitur. Eodem modo si ex nulla iusta causa p̃cedẽte, sed si per intrusionem vel disseysinã sit aliquis in possessione rei alterius, & velit dominus proprietatis quôd sua sit, sua erit, quâmuis possessio apud verum dominum non fuerit:fingitur enim per voluntatem domini, quòd res quasi ex eo,& per manum suam,ad detentorem peruenerit,possessio & dominium.Item videndum quid transferat qui tradit,& sciendũ est quòd illud totum(& aliter quâm ipse teneat, & seipsum obligare potest)transferat ad eum qui accipit, quod est apud eum qui tradit,vt si quis in fundo dominium habuerit,& merum ius & proprietatem feodi, & liberum tenementum & vsum fructuum & totum, tradendo statim totum transfert ad donatorium.Et cûm animo tali transferatur fundus,& donator totum transferat,& donatorius totum recipiat,non sufficit q̃ donatorius vtatur in aliqua parte,siue in principali siue in pertinentijs,nisi donator & omnes sui omninò a possessione exeãt,quià donator vtẽdo in parte par se vel suos,totum retinet fundum cum pertinentijs, quámuis donatorius in aliqua parte vtatur,siue in principali siue in pertinentijs,quiá per talem vsum nihil acquirit.Sed si fiat inquisitio de vsu,& inquiratur q̃ donator in aliqua parte vsus sit vsq; ad mortem,non erit vlteriùs inquirendum si donatorius in aliqua parte vsus fuerit, quià ita inquisitio esse debet, cûm donatorius ex ea nil debeat consequi.Et semper videndum est,quæ sit res principalis,quæ venit in donationem,vtrum inde terra,fũdus,vel manerium vel domus,& tunc qualis debet esse traditio & qualis vsus.Si autem totum non habuerit statum,trãsfert id quod habet,& si nõ nisi vsum fructuũ tantũ,tamen statim facit suo feoffato liberum tenemẽtum,quantûm ad se & alios qui ius non habent,sed quantùm ad verũ dominum,non nisi post tempus.Si autem nihil omninò habuerit qui tradit, nec aliquam seysinam,ad eum qui accipit nil transfert, quià dare & transferre non potest nec tradere, id quod non habet.Cûm autem dominium tradatur, transfertur ad accipientem tale dominium, quale fuit apud eũ qui tradidit,vt si fundus fuerit seruus vel oneratus,transfertur cũ seruitutibus & onere,nisi donator in se susceperit on⁹ in ipsa donatione,in toto vel in parte,si autem liber fuit fundus,transfertur tunc vtî fuit.Item si donator liberum fundum esse dixerit cûm tradiderit,qui re vera seruus fue-
" rit,nihil iure seruituti fundi detrahit,sed obligat se debere prẽstare quod dixerit. Si autem fundum tradiderit cum pertinèntijs & seruitutib⁹, pertinentias & seruitutes transfert ad eum qui accipit,et si nihil aliud transferre poterit donator ad accipientem q̃ ipse habuit: vt si non nisi nudum vsum vel si vsum fructuũ, tamen ad aliud transfertur quoád accipientem s.ad ius merum,feodum & liberum tenementum, quià ex eo q̃ quis, in possessione fuerit quali quali:poterit hæc õnia facere suo feoffato quoàd dominium vel saltem quóad excãbium, licet dominus rei non extiterit. Sed statim non efficitur accipiens dominus,nisi post seysinam pacificam & longam,quantùm ad verum dominum,& vnde si verus dominus recẽter eum eiecerit,per assisam non recuperabit,si donator plenum ius in re non habuit,vt si non nisi ad vitam tenuerit,vel non nisi vsum fructuũ,vel nudum vsum habuerit.Si autem donator talem eiecerit,vel alius qui ius

non

non habuerit,versus omnes tales quolibet tempore, per assisam recuperabit.Si autem donatio & traditio facta fuerit de eadē re vni,ab vno domino,et alij a non domino,traditio facta a domino præualebit, et idem si a duobus,quia vna poterit reuocari,et altera non.Item si a duobus nō dominis fiat donatio et traditio de eadem re,vni vel duobus,vtraq; a vero domino poterit reuocari,et quātūm ad donatorios, ille prefertur qui priūs fuit in seysina.Et idem dici potest de duob' quibus dns vel nō dominus donationem vel traditionem fecerit,et vnde versus.Rem domino vel non domino vendente duobus,In iure est potior, traditione prior. „
Item videndum qualiter donatorius,et p quēm poni debeat in seysina,& sciēdum q; per seipsū vel per ꝑcuratorem quēcūq;, hominē ꝑprium vel alienum,qui nomine suo recipiat seysinā,siue cūm absens dns sit hoc fiat siue presens,vel cūm hoc sciat vel ignoret,dum tamē cūm sciuerit cōsentiat.Itē seysinam accipere potest quis,absens vel presens,sciens vel ignorans, si ille qui in seysina fuerit ad terminum vitę vel annorum, attornatus fuerit donatorio, & cūm ipse de voluntate sua se attornauerit ei et ei fecerit seruitium, ità quòd donatorius fuerit in seysina per se vel per attornatū suum,per hoc quôd sit notorium quôd veritas possit ꝑbari, qui si fuerit eiectus p donatorē recuperabit. Si autē p aliū ad quē nō ptinet, et donatorius portauerit assisam,vocand' erit donator, et si ratam habuerit donationē,recuperabit donatorius, et si irritā, primô discutiatur inter eos,et postmodùm ꝑcedat assisa versus extraneum vel non procedat.
¶ 3. Acquiritur res per traditionē,quiâ traditionibus & vsucaptionibus &c.Et quod dicitur,traditione acquiri possessionē,regulaliter quidē verū est,q; inter viuos nō acquiritur dñium sine inductione in possessionē: sed tamē aliquandò acquiritur benè sine possessione vacua.Illa enim verba,in vacuam possessionē,dicuntur demōstratiuè & nō causatiuè. Regulariter autē dixi ideô,quiâ quādòq; sine traditione transit dñium & sufficit patientia:vt si tibi vendā quod tibi accomodaui, aut apud te deposui vel ad firmā vel ad vitā,et si quod ad vitam,vēdo tibi in feodo,et sic mutauerim casum possessionis,hoc fieri poterit sine mutatione possessionis. Ex hoc enī quod patior rem meā esse tuāex aliqua causa,vel apud te esse, videor tradere.Idē est de mercibus in orreis.Idē etiā dici poterit & assignari,quādô res vēdita vel donata est ī cōspectu, quā vēditor vel donator dicit se tradere,vt si ducat' in orreū vel campū. Itē retentio vsus fruct',et traditio instrumenti rei de firma & termino,ꝑ traditione accipitur.Item illud idem poterit assignari,cūm rem illā,quam tibi donaui & non tradidi,conducam a te,sic videor tradere. Item si rei petitę acceperim preciū, vt si petam a te rem meā,& res sit in presenti,transfero ꝑprietatē in emptorē,si emptor posteâ nanciscatur possessionē voluntate mea. Item si res animo vacuā non fuerit,vt si dos, vel alio modo ad vitam,trāsferri poterit ꝑ ea parte quę vacua fuerit,vt si ego do dominium et proprietatem & liberum tenementum,et alius vsum fructuum,quod meum est transferre potero,sine preiuditio vsufructuarij. Item quod meū est,si habuero proprietatem,& alius liberum tenementū, quòd meum est &c. sed ità,q; ille qui ità partim nomine meo & partim suo ꝑprio, attornatus fuerit dona-

torio,ſicut fuit donatori,et ipſe ſe attornauerit ſicut warranto ſuo & itâ ꝙ donator nec hęredes ſui nunq̃ habeant regreſſũ aliquo tẽpore &c.Item ſufficit ꝓ traditione,etſi traditio non ꝓcedat, ratihabitio donatoris ſi in pura voluntate pręſtiterit cũ memoria bona. Itẽ oportet ꝙ veſtita ſit traditio,et nõ nuda.s.ꝙ traditionem prędat vera cauſa, vel putatiua,qua tranſeat dñium. Et illud non refert,vtrũ tradat dñs an alius, eius tamen voluntate.Et non refert multum,vtrũ prędat vel ſubſequatur volũtas, vt ſi ꝓcurator liberã habens adminiſtrationẽ negotiorũ vniuerſorum, ſi talis vendiderit & tradiderit, rem facit accipientis,voluntate dñi ſubſequuta.Itẽ cõtra voluntatẽ dñi quandôq; tranſfertur dñium .s. ꝓ iudicẽ, quià iuditiũ ruit in inuitum. Et hoc non ſit tantũ inter viuos, ſed etiã in vltima voluntate, dum tamen donator bonã habeat memoriã, ſicut fieri ſolet inter viuos.Itẽ quędam tranſeunt cũ vniuerſitate,licet de eis ſpecialiter nõ fiat mentio,ſicut ſunt ꝓtiñ & iura.Itẽ in incertã ꝓſonã, ſicut ſũt miſſibilia.Itẽ ſine traditione,res habita ꝓ derelicta,vbi dñs ſtatim deſinit eſſe dñs,ſi autem cauſa nauis alleuiandę, nõ ſic,quiâ non ea voluntate eiecit quis vt deſinat eſſe dñs, vel nolit,ſi autẽ ea mente vt nolit eſſe dñs, aliud erit.Item ſine traditione,ſi velit quis id quod eſt apud te diſſeyſina vel intruſione tuum ſit &c.remaneat tanq̃ datum vel venditum. ¶4. Videndũ eſt etiã quandò donatorius poſt traditionem incipit poſſidere, et donator deſinit,et tunc refert, vtrum donatorius fuerit in poſſeſſione ꝓ ſe,et vacuã habuerit ſeyſinam ſine donatore vel ſuis,vel ſi donator fuerit in poſſeſſione ſimul cum donatorio, vel aliquis de ſuis nomine ſuo. Et ſciendũ ꝙ donator nũq̃ deſinit poſſidere, antequàm donatorius poſſidere incipiat,quiâ vno incipiente deſinit alius,dũ tamen donatoriꝰ in poſſeſſione fuerit vacua,et donator et ſui extrâ poſſeſſionẽ extiterint corpore & animo poſſidendi,et donatoriꝰ in poſſeſſione corpore ꝓprio vel alieno nomine ſuo cũ animo poſſidẽdi,et ſic deſinit donator & incipit donatorius poſſidere.Deſinit donator poſſidere,cũm corpore & animo donandi & trãſferẽdi ad donatoriũ,ſe poſuerit extra ſeyſinã, corpore dico, ꝓprio & ſuorũ,et incipit donatorius,cũm ingreſſus fuerit vacuã poſſeſſionẽ ꝓ ſe,vel ꝓ ſuos.i.corpore ꝓpriô vel ſuorũ cum animo poſſidendi & retinẽdi,et ſic deſinit vnus & incipit alius. Sed qualiter perpendi poterit quo animo donator donationẽ fecerit? cũm ſolus deus cor hominis intueat̃,& homo ſecũdũm faciẽ iudicare oportet ꝓ exteriora,ſecũdũ opera exteriora,& ſecũdũ viſũ & intellectũ hominũ,dicere enim poterint,vidi mꝰ ꝙ talis gratis & volũtate ſua exiuit & ſine aliqua coactione, & ꝙ donatoriꝰ liberẽ intrauit.Et ſciẽdũ ꝙ animo & corpore ſimul acquiriť poſſeſſio & nõ corpore ꝓ ſe nec animo ꝓ ſe,& ſicut acq̃riť vtroq;,itâ nõ amittiť niſi vtroq;,quiá ſi quis a poſſeſſione eijciatur, nõ amittit ſtatim vtramq; poſſeſſionẽ naturalẽ & ciuilẽ, quiâ animo retinere poteſt ciuilẽ,licet fuerit extra poſſeſſionẽ,ſecundũm qd' inferiũs dicitur,de aſſiſa. ¶5. Itẽ ſolo corpore,quod nõ eſt multum in vſu,ſine animo, vt poſt mortem alicuiꝰ, donec corpꝰ efferatur ad ſepulturã,quiâ ante,nõ erit poſſeſſio vacua,quãdo animo vel corpore retineatur,et cùm corpꝰ efferatur,iam vtroq; deſinit poſſidere,& de hac materia dicetur pleniũs infra, de aſſiſa.Itẽ deſinũt

quidam

quidam possidere in veritate,quidam quòad oppinionem hominũ, quià imaginaria poterit esse donatio & similiter traditio,quiá poterit quis naturalitèr possidere verè & iustè,et etiam naturalitèr iniustè & nõ verè.Est enim naturalis possessio iusta et iniusta,iusta,vtsi iusta facta traditione,extiterit donatorius in possessione vacua et per se: naturalis & iniusta, vt si cûm donator donatorium induxerit in possessionem, ambo simul remãserint in possessione,et quo casu,dum donatorius in possessione fuerit, si vtatur vt prius & statum non mutauerit,vterq; habebit naturalem possessionem,sed donator iustam,et donatorius iniustã, et idem erit si vterquè vtatur vt dñs,quiá donator vtendo,possessionẽ suam continuat & donatorius vtendo,nihil sibi acquirit.Si autẽ donatorius vtatur vt dñs, et donator non,adhuc non incipit donatorius possidere, quiá vacuam nõ habet possessionẽ. Et idẽ dici poterit de familia donatoris, vt si cûm donator donatoriũ in possessionem induxerit,et sic corpore proprio & animo recesserit,relictis ibi in possessione vxore et pueris,vel alia familia nomine donatoris,licet donatorius tenemento vtatur,tamẽ ꝑ talẽ vsum nihil acquirit,prędicta ratione,quiá vacuã non habet possessionẽ. Item esto ꝙ cûm donator donatoriũ in possessionẽ induxerit, & simul in possessione extiterint ꝑ aliquod tempus,et simul a possessione recesserint,quià poterit esse donatio & traditio imaginaria & fictitia de veritate et partiũ voluntate,et animo constare nõ poterit, nisi ꝑ vsum.Per vsum enim,in hoc casu,declarari poterit veritas,et in hoc casu est vsus necessarius,quiâ q̃uis per inductionem in possessionem prędsumi posset donationẽ et traditionem esse veram,et cui standum erit donec probetur in contrariũ, tamen posset donator ipso facto docere contrarium,vtendo(vt priûs)per se,vel per suos,& per factũ tale vincitur prędsumptio , eô ꝙ facit contrariũ facto prędcedenti,per exteriora enim præsumi poterit de interioribus,secundũ quod dicitur,Monstratur per vultum, quid sit sub corde sepultũ,& multô fortiùs monstrare poterit per factũ. Item cûm ambo simul a possessione recesserint,iniungat donator familię suę ꝙ sit intendens donatorio,sicut dño,in omnibus vel cum sacramento vel sine , et si sic factum fuerit, sufficiens erit donatio & traditio:si autem fecerit contrarium,itá poterit esse donatio et traditio imaginaria & nõ vera , maximè si donator reuersus,negotium sic gestũ ratum habuerit. Si autẽ hoc non ap̃pbauerit,firma erit donatio,et tenebitur familia donatorio per actionem negotiorũ gestorum.Sed esto ꝙ cûm quis donationẽ fecerit,et traditionem,fructus exceperit,tunc refert,vtrum extantes vel futuros.Extantes verô benè poterit excipere,quiâ per extantes nõ impeditur donatorius quîn possit statim vti & frui,si verò futuros,tunc refert,vtrum ad certũ tempus vel imperpetuùm.Si autẽ non possit vti frui ante tempus,perfecta erit possessio quòad liberũ tenementũ,plenaria tamẽ nõ erit ante vsũ fructuũ. De hoc autẽ quod dicitur,ꝙ vacua debet esse possessio , duo principalitèr exigũtur,ꝙ perfecta sit alicuius rei donatę donatio et traditio,ad hoc quòd cõpetat actio donatorio cõtra donatorẽ.s.quôd res tradatur,& quôd sequatur missio rei in vacuã possessionẽ: vacua enim possessio tradi non intelligitur,si quis eam possederit per se,vel si quis in eadẽ possessione fuerit,si-

cut ꝓcurator,colonus vel inquilinus,hoſpes,ſeruꝰ vel amicus, licet ſubiectus non ſit ei, cuius nomine eſt in poſſeſſione, cùm non ſit in ſeyſina nomine donatorij. Itẽ ſi cùm ambo fuerint in poſſeſſione,ſiue ſimul vtãtur,ſiue non,in parte vel in toto,ſiue imaginaria ſit donatio ſiue non, et donatorem pœnituerit feciſſe traditionẽ, et donatoriũ eiecerit,nõ recuperabit eiectus ꝑ aſſiſam,quia vacuam poſſeſſionẽ nõ habuit, eò ꝙ donator a poſſeſſione non receſſit. Et econtrariò,ſi donatorius donatorẽ, donator recuperabit ꝑ aſſiſam,prędicta ratione,quiâ nũq; deſijt poſſidere. Item cûm donator donatoriũ in poſſeſſionem induxerit & ſtatim receſſerit,et poſtmodûm ſine mora reuerſus,ſub colore hoſpitandi hoſpitium petierit,adhuc eſſe poterit donatio imaginaria,et non vera. Sed & tunc refert,vtrum ſub eodẽ colore admittatur,vel repulſus fuerit: ſi autem repulſus,per aſſiſam non recuperabit,quiâ de ſua voluntate et nõ cõpulſus exiuit,et rata et firma erit donatio,ex quo ſemel voluerit. Si autem gratis admittatur,tunc videndũ vtrum ſe gerat vt dominus,ſic vtendo, agẽdo et prȩcipiendo ſicut prius, et ſi hoc egerit, tunc videtur quòd animo a poſſeſſione non receſſit,ſed illam animo potius continuauit. Si autem poſt longum tẽporis interuallum redierit, et donatorius in medio tẽpore in poſſeſſione extiterit,et ꝑ ſe vſus fuerit,erit traditio bona,quiâ tẽpus purgat vitiũ,et maximẽ ex noua cõuentione,ſi cõuentio de nouo interuenerit,et ſic tenere poterit donatio et valere, q̃uis fructus et alia in vſus ꝓprios cõuertat tẽpore vitę ſuę. Videtur etiam (ſine præiuditio melioris ſententię) ꝙ ſiue ſtatim redierit,poſtq̃ ſemel exiuerit,ſiue non, ſi ſic nõ agat vt dominus,ſed ſtatum ſuum ex toto mutauerit, quòd agat vt ꝓcurator,vel ſeneſcallus,vel ſeruiens,vbi priûs fuit dñs, et quòd ſit miniſtrator vbi priûs maior & prȩceptor,non erit talis donatio vel traditio imaginaria,quiâ per factum & vſum veritas declaratur. Itẽ cûm ámbò fuerint in poſſeſſione,et donator ſemel exiuerit, et cûm regredi voluerit nõ poſſit, vel cûm donatoriꝰ in poſſeſſione fuerit, pœnituerit donatorem donationis & ingredi non poſſit,ponat ſe in aliquã partẽ terrę donatæ, facit donatorio diſſeyſinam,quià licet donatorius totũ fundũ non circumiuerit, vel in omni parte nõ extiterit,tamen ex ipſa traditione,totum acquiſiuit, cùm tempore traditionis eo animo ſeyſinã nactus ſit, ꝙ totum fundũ cũ ꝑtinentijs poſſideat vſq; ad terminos, et eô quôd donator in traditione nihil ſibi excepit,quòd ſi excepiſſet,aliud eſſet. Itẽ eſto quôd donator in donatione et traditione excipiat, ne donatorius vti poſſit vel frui, talis donatio ꝑfecta erit, licet inefficax et effectũ non habeat vel ꝑfectionem. Item eſto quòd ꝓcurator negotia gerens ſui domini,rem emerit in abſẽtia dñi ſui,vel ſtipulatus fuerit ex cauſa donationis,et facta traditione recedat donator animo & corpore,et ꝓcurator nomine domini ſui in poſſeſſione extiterit corpore et animo retinendi,et cûm dñs inde certioratꝰ fuerit factũ ꝓcuratoris non approbauerit,et venerit aliquis a latere & ꝓcuratorẽ eiecerit,videndũ cui cõpetat aſſiſa, non donatori, quiâ animo & corpore receſſit a poſſeſſione: Itẽ nec ꝓcuratori,quià nomine ſuo non recepit,ſed alieno. Item non dño ꝓcuratoris, quiá factũ ꝓcuratoris non ap ꝓbauit. Videtur igitur ꝙ cũ diſſeyſitore remanebit, quod eſſet iniquũ,

cûm

cùm ex malefitio ſuo non debet lucrum reportare. Reuera cõpetit aſſiſa donatori, quià licet animo & corpore receſſerit, tamen poſſidere non deſijt, ex quo donatorius poſſidere nõ incepit. Item incipit quis poſſidere, quandõ de volũtate donatoris nactus fuerit poſſeſſionẽ vacuã, corpore, & animo retinendi ꝑ ipſum donatorẽ, vel eius ꝓcuratorẽ, ꝑ literas vel ꝑ nuntiũ, ſecundùm quod prędictũ eſt. Sed cùm ꝓcuratorẽ miſerit vel nũtiũ, ante traditionẽ pœnituerit donatorẽ donationis, quęritur an donatio reuocari poſſit ex pœnitentia: videtur quòd ſic. Sed refert, vtrum cõſtiterit ꝓcuratori vel nuntio de volũtate donatoris mutata vel non: ſi autem cõſtiterit, non valebit donatio, licet fuerit traditio ſubſequuta, ſi autẽ non, benè tenebit. Itẽ eſto quôd donator antè traditionẽ moriatur, ſiue hoc ignorauerit ſiue nõ, non valebit donatio. Et illud idẽ dici poterit de morte donatorij ſi ꝑ ꝓcuratorẽ adeptus fuerit poſſeſſionẽ. Itẽ eſto quôd poſt donationem factã antè traditionẽ furere ceperit donator, vel eſſe nõ ſanę mentis, vel nõ bonę memorię, et poſtea ſubſequuta fuerit traditio, benè valebit donatio, quiâ voluntatẽ quã habuit donator ante furorem, et quę non fuit reuocata ſuperueniente furore, mutare nõ potuit, ſiue ipſe donatorius cũ authoritate vel ſine ſe poſuerit in ſeyſinã & ex quo donator nũq̃ mutauit voluntatẽ, quòd quidẽ ſi donatorĩ ſe poſuerit in ſeyſinã ꝓpria authoritate, cùm donator eſſet ſanę mentis, vel ſi furioſus, dũ tamen dilucidis gauderet interuallis, reuocare vellet donationem, benè poſſet, quiá non interuenit authoritas vel traditio ſeyſinę. Si autẽ donatorius poſt donationẽ & ante traditionem furere ceperit, vel eſſe nõ ſanę mentis, non valebit donatio, vel traditio, quiá licet donator in voluntate tradendi extiterit, tamen donatorius animũ retinendi non habet, nec recipiendi, et ideò donator nũq̃ definit poſſidere, ex quo donatorius incipere nõ poteſt. Item ſine traditionè poterit quis incipere poſſidere, ꝑ lõgam & pacificã ſeyſinam, et cõtinuum vſum, licet alius poſſidere non deſinat, quiâ dicitur ſuperius quòd traditionibus & vſu captionibus rerum dominia & poſſeſſiones tranſferunt. Itẽ poterit eſſe ſeyſina tenera & bona & firma. Ad quod breuiter notandũ, q nũq̃ erit tenera, niſi cõcurrant ius & ꝓprietas & ſeyſina, vt ſi ius deſcendat alicui hęreditariè & ſe poſuerit in ſeyſinã vacuã ſine cõtẽtione (vacuã dico animo & corpore) ſtatim habebit liberũ tenementũ in ipſa cõiunctione (ſine cõtentione dico) ſecundũ qd' cõtentio iuſta fuerit vel iniurioſa, & ſecundùm qd' inferiùs dicetur. Itẽ eodẽ modo cùm ius & poſſeſſio cõiũcta ſint vel fuerint & vnita in eadẽ ꝑſona & ſub eadẽ cõiunctione, ex quacũq; cauſa acquiſitionis, cum ipſa re trãſferunt ad aliũ, ille qui accipit ſtatũ habet vtrũq;, & ꝑ cõſequẽs in ipſa traditione ſtatim habet liberũ tenitũ. Si autẽ facta ſit donatio de re aliena, vel cõtra cõuentionẽ vel cõditionẽ vel intruſionẽ vel diſſeyſinã, nunq̃ erit ibi poſſeſſio firma & valida, ſed tenera erit quouſq; ſubſtãtiam ceperit ex tẽpore longo & pacifico, quod ſufficere poſſit ꝓ titulo, maximè contra verũ dñm, vel contra cõuẽtionẽ & cõditionẽ. Cõtra donatorẽ verô vel vẽditorẽ & alios q ius nõ habẽt, firma erit & valida, quãtùm ad tales, quià ſtatim facit liberũ tenitũ in ipſa traditione, et ſic aduerſus quoſdam erit valida ab initio, inualida autẽ & tenera quantũ ad alios.

¶ 6. Per

¶ 6. Per quas perſonas nobis acquiratur poſſeſſio videndum eſt, et ſciendum quòd per noſmetipſos,et per liberos et per ſeruos, quos ſub poteſtate noſtra habemus, ſcienter et ignoranter, dum tamen factum eorũ et negotium neceſſarium fuerit et approbatum: per ſeruos, tám illos qui ſunt in poteſtate noſtra,quám extra poteſtatem.Item tàm per alienos q̃ p proprios,dum tamen bona fide poſſideamus. Per proprios acquirimus qui ſunt extra poteſtatem,ſed tamen nihil accipimus antequàm corpora fuerint diſrationata.Item per liberos acquirimus,ſicut per procuratores, cuſtodes,et curatores,vt ſi nomine noſtro ſtipulati fuerint procuratores, vel cuſtodes nomine noſtro in poſſeſſione, et nos recognouerint ad hęredes. Dum tamen verum hęredem propinquum, vel propinquiorẽ recognouerit ad hæredem et non ante. Et cûm hæres recognitus fuerit,et ante venerit et homagium fecerit,et optulerit domino ſuo, quicquid de iure facere debeat,quià non valet antequám ità fit: quià etſi verus ſit hæres, poterit hæreditatem recuſare, et vnde ſi dominus capitalis in ſeyſina fuerit, donec ſciuerit quis ſit hæres, vel donec hæres ad ipſum peruenerit facturus &c.vel alia ratione quacunquè,q̃uis dicat quòd ſit in ſeyſina nomine talis hæredis,non valet, quià per hoc non erit hæres in ſeyſina. Si verò alius quàm verus hæres ſit in ſeyſina vel verus hæres, et alius ſe faciat hæredem, ſi capitalis dominus homagiũ capere velit, ſic illud capiat: ſaluo iure cuiuſlibet,vel talis nominati qui ſe facit hæredem. Et eodem modo acquiritur ſurdo et muto nãturaliter: licet omninò audire nõ poſſunt,nequè loqui,ad ſimilitudinem eius qui eſt infra ætatem,quiá talibus deſcendit ius merum et proprietas ſicut alijs. Item per procuratores,cûm infrâ ætatem nobis facta fuerit donatio,et donator nobis dederit curatorem, quià minor affectum retinendi habere non poterit, non magis quàm furioſus ſine curatore,quià non eſt aliud de eis niſi ad ſimilitudinem eius,qui dormienti pluuiam in manum proiecerit. Et qui accipere debet et retinere,oportet quòd habeat affectionem et intellectum percipiendi et retinendi. Item qui curare debet et cuſtodiam habere, oportet eodem modo quòd habeat intellectum, quià ſi minorem vel furioſum, liberum vel ſeruum miſeris vt poſſideas, nequaquàm per eos videris poſſeſſionem apprehendiſſe,quià intellectum non habent.Item de ſeruis,per ſeruum enim alienum acquirimus,quandò bona fide poſſidemus,quià credimus illum noſtrum eſſe, non habentes conſcientiam rei alienæ,per ſeruum enim quem ſcimns eſſe alienum, acquirere non poſſumus, nec etiam ipſe aliquid domino ſuo acquirit, quià ab alio quàm a domino ſuo poſſidetur.Per communem autem ſeruum acquirimus,etiam ſinguli in ſolidum,ſi ad hoc tamen agat ſeruus communis vt vni tantùm acquirat,ſi autem ad hoc non agat, tunc ſingulis acquiritur in communi. Item acquirimus per ſeruum in quem habemus vſum fructuum, quámuis ipſum non poſſideamus,ſicut ex operibus ſuis.Item acquiritur domino per ancillam,ſicut per ſeruum .i. per fœminam ſicut per maſculum. Item impubes per ſeruum impuberem, dum tamen tutoris authoritate. Item per ſeruum qui in fuga eſt, dum tamen a nullo poſſidetur, quiá quàmdiu ab alio non poſſidetur, a domino videtur poſſideri, vel

donec

donec exceptionem habuerit, ꝑ quam ſe tueri poſſit in ſtatu libero, vt ſi dominus habeat actionẽ, ſeruus habet exceptionem, ſi autem nullam, et dominus per actionem eum acquiſiuerit, omnia acquiſita ꝑ ſeruum dominus obtinebit. Item per ſeruum acquiritur hæreditas, dum iacet non adita, quià hęreditas ibi eſt loco defuncti domini. Item ſi plures ſeruientes ſunt, per vnum poterit hęreditas retineri. Et a ſimili videtur, quòd ſi plures tenentes teneantur ad rẽdditum, ſi quidam partem ſoluerint, per hoc totus redditus retinetur. Item a ſimili, ſi cui paſturã ad C. animalia dederim, licet donatorius C. non immittat, per vnicã ouem immiſſam ad tantum numerum paſturam retinebit. Item liber homo, a ſciẽte ſe eſſe liberum hominẽ non poſſidetur, nec ꝑ ipſum acquiritur: Acquiritur tamẽ ꝑ ipſum qui creditur eſſe ſeruus, ſi mala fide poſſidetur liber homo, ſi non liber, ſed ſeruus alienus exiſtimetur. Item per procuratorẽ et tutorem poſſeſſio nobis acquiritur, etiam nobis ignorantibus. Et ſi dicatur ꝑ eos nobis non acquiri quę noſtro nomine accipiunt, futurum eſt, vt nec ipſe poſſideat. s. procurator & tutor, cui res aliena ſic tradita eſt, quià nõ habent animũ poſſidẽdi, nec js q̃ tradidit, quiâ cõceſſit poſſeſſionẽ, nec erit medio tempore vacua poſſeſſio. Acquiritur tamen minori, etiã ſi nõ conſentiat, cûm plenę ætatis extiterit. Et habebit verſus ꝑcuratorẽ actionem negotiorum geſtorum ſi in tali cõtractu ſe malè geſſerit, de maiore autem non ſic, vt ſuprá. Item acquiritur poſſeſſio & dominium per ꝑcuratorẽ & ſine apprehenſione, vt ſi quis procuratori ſuo tradi iuſſerit rẽ emptam, vel datam, etiam in ipſa iuſſione, quià per iuſſionem ſuam declarat voluntatem ſuam. Item ſi cuſtodem in rem poſuerit. Itẽ ſi claues cellulę, viuarię, vel horreorum tradiderit quis domino vel procuratori, vina et merces tradi videntur, et ſi procurator non erret et dominus erret, adhuc domino acquiritur poſſeſſio: et vice verſa, ſi procurator erret & dominus non, acquiritur nihilominus, ſufficit enim ſi vnus non erret, ſecus eſſet ſi vterquè, quiá non conſentit qui errat. Item quicquid per ſeruum iuſtè acquiritur id domino acquiritur, ſed ea quę ex maleficijs ſeruus apprehenderit, ad domini poſſeſſionem ideò non pertinent, quiâ nec peculij cauſam apprehendunt. Item tradi poteſt poſſeſſio per procuratorẽ, ſicut acquiri, et ſi quis per procuratorẽ tradi iuſſerit alicui, et ipſe authoritate ſua propria ſine procuratore ſe poſuerit in ſeyſi nam, quámuis vacuam, talis rectè per ſe in poſſeſſionem non veniet, quiâ poſſet donator ante traditionem reuocare donationem, quod quidem poſt traditionẽ facere non poſſet: In pendenti igitur erit donatio, quouſq; donator illã ratam habuerit, vel irritam tenuerit, tenebit tamen ſi illam ratificauerit tacitè vel expreſſè, expreſſè, quôd hoc voluerit, tacitè ſi illam in vita non reuocauerit. Si autem amicus venditoris, cui mandauit quòd donatorium induceret in poſſeſſionem, donatore mortuo priuſq; verus hęres id ſciret (hæredibus non prohibentib⁹) donatoriũ in poſſeſſionẽ induxerit, rectê tradita erit poſſeſſio. Sed ſi id fecerit, cûm ſciret donatorẽ eſſe mortuũ, vel cûm ſciret quòd hęredes id facere nollent, non erit ritè facta traditio. Sed ſi hęredes hoc affectauerit, aliud erit. Itẽ dicit̃ ſuprâ in principio, cũ iuris adminiculo &c. q̃ niſi ĩteruenerit iuris adminiculũ nõ videt

quis

quis possidere,licet corpore et animo rei insistat, tamen propter rem quę possideri non potest,sicut res sacra & religiosa, quę a nullo possideri potest,cûm tantûm sit in bonis dei, nec ab ignorãte,nec a sciente,licet possessor religionem contemnat. Item propter causam, quià liber homo, a sciente ipsum esse liberum,nullo modo possideri potest,ab eo autem possideri potest, qui credit illum esse seruum suum et non alienum. Item ab hostibus captus, non magis quàm seruus,aliquid possidere potest, quiá ab alijs possidetur, et vnde cûm nihil possidet, sequitur quôd nihil dare potest nec transferre ad alium, nec facere accipientis cum effectu rẽ quã non habet,nec valet quod agit,dum fuerit sub hostium potestate constitutus. ¶ 7. Qualiter,et per quas personas possessio retineatur,satis dictum est suprá, sed restat videre quid iuris, si pluribus de vna et eadem re facta fuerit donatio,simul vel successiuè, in eo ꝙ superiûs minûs dictum est. Vt,si quis vnum primò feoffauerit et chartam ei fecerit de feoffamẽto & homagium suum ceperit,et in possessionẽ induxerit, siue talis vsus fuerit vel expletia ceperit siue non, si idem ille feoffator cûm fuerit extra possessionem,et nihil habeat quod vlteriûs tradere possit,nisi tantũ seruitiũ vel seruitium & homagiũ, cum voluntate tenentis alium feoffauerit, sicut prinum,& in possessionẽ induxerit, et primũ feoffatum eiecerit,vterq; facit disseysinã tàm donator q̃ donatorius,et eodem modo licet ipsum primum non eiecerit,si secundò feoffatus vti voluerit contra voluntatẽ primi,siue arando,siue seminando vel aliud opus faciendo. Et idem erit si primô feoffatum vti nõ permiserit qualicũq; impedimento,se dominum esse contendendo.Itẽ non refert, cui primô facta sit donatio, cũ omnibus quę faciunt donationem, nec qui primò vsus fuerit vel expletia ceperit,sed cui primò facta fuerit traditio. Itẽ refert quis eorũ primò habuerit seysinam de voluntate & authoritate domini per traditionem, vel se posuerit quis eorum in seysinã ꝓpria authoritate, et quo casu, ille prę̃fertur qui authoritatẽ habet et traditionẽ.Item esto ꝙ quis tenementum primò alicui tradiderit ad firmam & terminum annorum, et postea alium de eodem tenemento feoffauerit, omnibus concurrẽtibus quę faciunt donationẽ,et postea illum in seysinã induxerit, firma erit donatio & bona sine alicuius prę̃iuditio,dum tamen firmariũ vti & frui nõ impediat,quiâ benè sese compatiuntur de eadem re duę possessiones,dũ tamẽ ex diuersis causis,sicut traditio ad firmã,& traditio in feodo,ex causa donationis,quià vsus fructus ꝓ se stare potest in ꝓsona vnius,et liberum tenementũ ꝓ se in persona alterius,& ille qui habet terminum non habet nisi tantùm ius vtendi fruendi in alieno tenemento, & sic sese benè cõpatiuntur istę duę traditiones,ad terminum & in feodo,& cûm donator ità per traditionẽ desierit esse dominus & possidere, & firmarium postea de facto feoffauerit,firmarius per tale feoffamentum, licet vtatur & fruatur & in possessione sit, tamen donator causam suam possidendi ex tali donatione mutare non poterit.s.terminum in feodũ, et vnde si firmarius ex tali feoffamẽto se gerat vt dominus,facit disseysinã primo feoffato, & si ꝓ assisam amiserit, amittit vtrumq;,terminũ,& tenẽtum, quiâ gerẽdo se vt feoffatũ,videtur tacitè termino renũciare,et quod dicitur de duob', dici

dici poterit de pluribus qui ſucceſſiuè fuerint feoffati. Plures tamẽ poſſunt ſimul et ſemel feoffari de eodem tenemento, et omnibus ſimul fieri poterit tradito, & erit vna traditio et vna donatio. Et quid ſi primò feoffatus expletia capere nõ poſſit propter terminum vſufructuarij, nihilominûs valet donatio, quiâ ſemper ſaluari debet terminus. Et ſi ſecundus feoffatus poſtq̃ ſe tenuerit vt feoffatus ad feoffamentum, et expletia ceperit, hoc erit potiùs de libero tenemento primi feoffati quám ſuo, quiá de alieno. Et cûm donator ſemel dederit, nihil ſibi vlteriûs retinet, quod donare poſſit, niſi nudum dominium. Caſus iſte euenit apud Clarindone in preſentia Iohannis de Lexinton, & malè fuit ibi terminatũ, obiecta quadam exceptione ſeruitutis, contra primô feoffatum, qui tulit aſſiſam noue diſſeyſ: contra ſecundò feoffatum et donatorem. Item ſi pluribus fiat donatio, poſſit quidem quibuſdam fieri traditio in abſentia aliorum, partim nomine proprio, partim nomine aliorum, s. nomine procuratorio, et ſic acquiritur abſentibus, de facto eorum qui preſentes ſunt. Item ſicut fieri poteſt donatio pluribus ab vno, de iure vel de facto: ita poſſunt plures donationem facere vni vel pluribus, de re quam tenent in communi et erit donatio & traditio quaſi vna. Si autem non fuerit res communis, tunc refert quis fuerit in poſſeſſione ex quacunquè cauſa, ſiue ius habuerit ſiue nõ, & ſi talis donationem fecerit & traditionem, valebit donatio, licet donator ius non habuerit, cùm poſſit quis rem dare alienam, et facta traditione, ſtatim incipit donatorius poſſidere & donator deſinit. Et vnde ſi verus dominus eundem donatorium vel alium feoffauerit, & chartã fecerit et homagium ceperit, donatio non valebit, quiâ tradere non poteſt, cûm ſit extra ſeyſinam, id quod non habet, et quiâ feoffamentum quod quis habet ab aliquo ex vna cauſa, illud ab alio habere non poteſt ex eadem cauſa, quiá quod ſemel meum eſt ex vna cauſa & ab vno, durãte poſſeſſione mea, non poterit illud iterum eſſe meum ex eadem cauſa & ab alio. Nec magis poterunt duo vnicam rem dare ex vna cauſa vel diuerſis, niſi res fuerit communis vt prædictum eſt, quám vnicam rem ſimul et inſolidè poſſidere, nec ſimul et inſolidè vnicam rem poſſidere, nõ magis quàm vnus ſtare, vbi alius ſtat, & vnus ſedere vbi alius ſedet, et eiſdem rationibus dare non poteſt qui non poſſidet. Sed ſi quis ius habuerit in re aliena et non ſeyſinam, poterit poſſidenti recognoſcere poſſeſſionem eſſe ius poſſidentis et remittere ius ſuum, vel ſimpliciter remittere ſine recognitione. Poterit etiam ſi dominus fuerit ex noua conceſſione ſiue traditione (vt ſuperiûs dictum eſt) mutare cauſam poſſeſſionis, vt ſi primò conceſſerit vſum fructuũ ad terminum, poterit concedere tenẽti ſine traditione ex noua cauſa liberum tenementum. Si autem primò ad terminum vitæ et vt liberum tenementum, poterit mutare cauſam vſquè in feodum, ſed ſuperuacuum eſſet omninò, ſi vnus eandem rem vni bîs traderet et ex eadem cauſa, cûm ex prima traditione omninò deſierit poſſidere. Si quis autem in poſſeſſione fuerit alicuius rei propriæ vel alienæ, ſi ab eo petatur, poteſt illam recognoſcere eſſe ius petentis, et omninò remittere vel tenendum de ſe et hæredibus ſuis, vel de alio, ſecũdũ quod inferiûs dicitur, de finalibus concordijs. Item poterit quis deſinere

possidere & alius incipere tam de facto proprio quám de alieno. Item tam ex tempore quàm ex animo et corpore, vt infra, de assisa. Ex tempore, vt si presens fuerit, per negligentiam, & si absens, per obliuionem. Longa enim absentia sicut decem annorum: vel amplius, inducit obliuionem.

1 ¶ Quibus modis amittitur possessio. 2. Si ille cui datum est, rem datam vlterius dare posset sine præiuditio, et cùm quis poterit dare terram alienam, quare non poterit dare propriã. 3 Quæ sit donatio libera et quæ conditionalis. 4 Quid sit libertas et quid seruitus

Cap. 19.

QVum autem semel fuerit possessio acquisita, amitti poterit multis modis: videndum igitur quibus modis amittatur, et sciendum est quôd eisdem modis amittitur quibus acquiritur. Acquiritur non corpore tantûm, nec animo tantûm, sed vtroq; : animo tamen retineri poterit, sine corpore, amitti tamen non poterit sine vtroquè scilicet animo et corpore, quia retinetur animo sine corpore, et corpore sine animo, et cûm vtrũquè defecerit, amittitur ex toto. Qualiter vero amissa contra voluntatem possidentis restituatur, satis dicetur infra, de assisa nouæ disseysinæ. ¶ 2. Item videndum an ille cui datum est, rem donatam vlterius dare possit sine preiuditio dominorum capitaliũ, et videtur quòd sic, quià si vlteriûs fiat donatio, licet capitalis dominus ex hoc damnum consequatur, tamen per hoc ei non iniuriatur, quiâ non omne damnum inducit iniuriam, sed econtrà iniuria damnum. Iniuria autem dici poterit omne id, quod non iure fit, et ex iniuria sequitur actio ad tollendum iniuriam, & id quod iniuria fit, sed vbi damnum et nulla iniuria, non sequitur actio ad tollendum nocumentum, per quod fit damnum. Sed posset aliquis dicere quod ex hoc quôd donatorius vlteriûs dat & transfert rem donatam ad aliòs, quòd hoc facere non potest, quià per hoc amittit dominus seruitium suum, quod quidem non est verum, salua pace et reuerentia capitaliũ dominorum. Et generaliter verum est, quòd donatorius rem et terram sibi datam donare poterit cui voluerit, nisi ad hoc specialitèr agatur in possessione nè possit. Cûm enim quis tenementum dederit, certum dat tenementum tali modo, vt certas consuetudines recipiat et certum seruitium, secundùm quod superiùs dictum est. Et vnde de iure plus petere non poterit si habuerit quod conuenit, et sic tollat quod suum fuerit et vadat. Non enim fit donatio tali modo quòd habeat custodiam terræ et hæredis et maritagium, sed quòd habeat homagium & seruitium, sed cûm homagium habuerit, et tale debeatur forinsecum seruitium quôd domino capitali, debeatur releuium, & custodia terræ, & maritagium hæredis cûm euenerint, & quæ sequũtur forinsecum sicut seruitium domini regis, nunquàm tamen habebit dominus capitalis ista simul, sed vnum istorum tantûm, cùm euenerit, aut releuium, aut custodiam & hæredis maritagium. Et benè poterit esse q; vnum istorum semper eueniet, et aliud nunquàm: & vnde si domin' tantũ releuiũ habeat, et teneat inde se contentum, quámuis plus valeant

custo-

cuſtodia et hæredis maritagium, et quiá vbi quis tenetur ad duo ſub diſiunctione, vnum ſoluendo vel faciendo liberatur, & vnde cûm quis capitalis dominus tenentem ſuum impedierit q̃ dare non poſſit, facit ei iniuriam & diſſeyſinam apertam, ex quo illum re ſua & ſeyſina vti non p̃mittit. Tenens vero nullam facit iniuriam domino ſuo ex tali donatione, q̃uis damnum, cûm ipſe dominus habere poſſit releuium de ſuo feoffato, et eius hæredibus, et licet damnum ei facit, non tamen iniurioſum erit, prædicta ratione. Item videri poteſt quòd capitalis domin° iniuriam facit, ponendo ſe in ſeyſinam in ipſa donatione tenentis ſui recenter, vel poſt tempus, ſi hoc ei non liceat ex conuentione. Quià eſto, quòd cûm ponere ſe voluerit in ſeyſinã repellatur, vel cùm in ſeyſina fuerit ſtatim eijciatur, vnde ad hoc quòd ei competat actio de repetenda ſeyſina, oportet dicere & docere, quòd competit ei ius, et quòd facta ſit ei iniuria: vnde cûm repulſus fuerit ſine ſeyſina habita, non video quòd competat aliqua actio per quam acquirere poſſit ſeyſinam ſuam quam nunquám habuit, vel ſeyſinam alicuius anteceſſoris, vel cûm eiectus fuerit, liberũ tenementum recuperare non poterit per aſſiſam, liberum tenementum quod non habuit. Si autem ſummoneri fecerit donatorium, quarè feodum ſuum intrauit, reſpondere poterit, & docere rationem & cauſã quare: ſcilicet quiá ille, cuius tenementum illud fuit, & liberè tenuit, ſine aliqua exceptione et ſeruitute impoſita, illum inde feoffauit per chartam ſuam, quam ſtatim oſtendat ſi velit. Si autem quo warranto ? producat ſtatim incontinentí feoffatorem ſuum ſi præſens fuerit, qui warrantizet, vel oſtendat chartam ſuam de feoffamento. Si autem quærat quare intrauit feodum ſuum ſine licentia ſua, & ad damnum ſuum, tale videlicet, quòd amittit ſeruitium ſuum & hæredis maritagium et cuſtodiam terrę, Reſpondere poterit & (vt priùs) oſtendere poterit donatorius cauſam quare: et quòd ſi damnum habuerit, illud non eſt ei iniurioſum, quiá iniuria non ſequitur omne damnum. Habet enim ex tenemento illo, quicquid pertinet ad dominum feodi ratione homagij et ſeruitij, licet non ad tale commodum, quandò tenens ſuus in manu ſua tenuit tenementum, ſicut cuſtodiam terrę, & hæredis maritagium, ſufficit enim ſi habeat releuium, quaſi ex duobus alterum. Aliud tamen eſſet ſi in ipſa donatione eſſet talis ſeruitus adiecta, ne tenens omninò alienaret, vel nè certis perſonis, et quo caſu, ſi fieret alienatio contra conuentionem et modũ donationis, et donatio fiat tũc cûm fuerint ſimul in poſſeſſione donator et donatorius, quo caſu, ſi capitalis dominus donatorium eiecerit, non recuperabit donatorius per aſſiſam, quiá poſſidere non incipit, ex quo donator poſſidere non definit. Si autem donatorem eiecerit, competit ei aſſiſa, ex quo nunquàm a poſſeſſione receſſit. Eodem modo fiet ſi donator eiecerit per ſe, ante traditionem. Si autem ſolum donatorium in poſſeſſione inuenerit poſt traditionem, et ipſum ſtatim et recenter eiecerit, per aſſiſã nõ recuperabit eiectus, quià quàmuis ſtatim habeat liberum tenementum, quantûm ad ſuum feoffatorem et alios qui ius non habẽt, tamen non quantûm ad capitalem dominum, propter modum et conuentionem in donatione appoſitam, non niſi ante tempus. i. poſt lon-

gam & pacificam possessionem, et quo casu iniquum esset quòd possessio cum eo capitali domino remaneret, nisi hoc haberet ex cõuẽtione. Ideò paratus esse debet dominus capitalis restituendi possessionem suo feoffato, nisi fortè dare voluerit valorem vel precium, & maximè si donator hoc affirmauerit, vel quantûm donatorius dare voluit, si tenementum ex causa emptionis acquisiuit. Si autem capitalis dominus, prẽsens per lõgum tempus dissimulauerit, donatorium eijcere non potest, quin recuperet: habebit tamen actionem ex conuentione versus tenentem suum, qui alienauit, & non alium siue soluendo sit, siue non. Et vnde si nihil habeat capitalis dominus, sibi ipsi imputari possit, quòd donationem contra conuentionem factam, per tantûm tempus dissimulauerit. Videtur igitur ex præmissis, quòd cûm donatio facta a domino tenenti suo, perfecta sit & libera, pura et non conditionalis nec seruilis, ex hoc non fit domino iniuria, si tenens vlteriùs dederit: ex hoc enim prouenit iniuria, si contra modum vel conuentionem. Si tenens meus fecerit donationem, quæritur cui faciat iniuriam, non domino, quiá dominus habet quicquid pertinet ad ipsum et tenementum obligatum & oneratũ, quicquid dicatur, et ad quemcunquè peruenerit. Item nec feoffatus, quia nihil ad capitalem dominum quicunquè feodum suum tenuerit, cûm tenens sit tenens suus quàmuis per medium. Item si dicat quòd iniustè ingressus est feodum suum, dico nõ, quiá non est feodum suum in dominico sed tenentis illius, et dominus nihil habet in feodo, nisi seruitium: & sic erit feodum tenentis in dominico, et feodum domini in seruitio, & si dominus prohibuerit ne tenens faciat voluntatem suam de tenemento suo quod tenet in dominico, sic intrat dominus in tenementum tenentis sui et facit ei disseysinam, nisi modus vel conuentio in ipsa donatione adiecta aliud inducat, cûm quilibet possit modum et conditionẽ in donatione sua apponere, et legem quæ semper obseruabitur: Feodum vero domini, dictum est id, homagium & seruitium, & non tenementum in dominico, & ideò qui intrat in homagium & seruitium suum facit ei iniuriam, et non qui intrat in tenementum quod tenens suus tenet in dominico, vt supra dictum est. ¶ 3. Et vnde necessarium est videre quę donatio est libera et pura & quæ conditionalis (secundum quod superius dictum est) et quæ seruituti suppositа, videlicet q̃ donatorius faciat vel ne ei facere liceat, de hoc autem quòd dicitur libera, oportet videre quid sit libertas, quid seruitus, vt sciri poterit quid inde sequatur, quid autem sit dare satis dictum est supra. ¶ 4. Est autem libertas, naturalis facultas eius, quòd cuiquè facere libet quod voluerit, nisi quod de iure vel vi prohibetur. Seruitus autem, dici poterit contrarium, vt si contrà libertatem teneatur quis ex conuentione aliquid facere, vel non faciat, cûm igitur donatio pura sit & perfecta sine conditione vel seruitute imposita, dici possit libera, & cûm donatio rem faciat accipientis & sit libera, & ex libertate sequatur quòd donatorius de re data facere possit quod voluerit, si rem vlteriùs dederit, domino suo non iniuriatur, cûm totum habuerit quod ad ipsum pertinuerit. Item poterit donatio esse subiecta cõditioni, vel seruituti in parte, vel in toto: Item quantûm ad omnes, vel

quantũ

quantum ad quoſdam, conditioni, ſecundûm quod ſuperiùs in parte dictum eſt. Vt ſi dicatur, do tibi tali tantum terræ, ſi nauis venerit ex Aſia, vel Comes Richardus effectus fuerit rex Allemanũ, vel ſi hoc fecerit vel non fecerit, talis donatio perfecta non erit, donec ita ſit vel non ſit, cûm dependeat ex inſidijs fortunæ, & exiſtente conditione, perfecta erit donatio facta traditione, quæ ſi non fiat, habebit donatorius actionem ex conuentione. Et idem erit ſi fiat mentio de hæredibus. Si autem ſic dicatur, do tali & hæredibus ſuis ſub tali conditione, quæ dependeat ex futuro, videlicet vt conditio referatur ad donatorium & hæredes ſuos ſimul, vel tantum ad hæredes, & non ad donatorium, tunc ad hoc q donatorius liberum habeat tenementum in futuro, exiſtente conditione vel feodo: Refert vtrum dicatur, tali & hæredibus ſuis coniunctim, vel tali & hæredibus ſuis diuiſim, videlicet vt conditio referatur ad donatorium et hæredes ſuos ſimul, vel tantum ad heredes & non ad donatorium. Si autem coniunctim, non erit alicuius iſtorum liberum tenementum, nec perfecta donatio. Si autem diuiſim, ſtatim perfecta erit donatio & liberum tenementum donatorij, ſed non quantum ad hæredes erit feodum antequàm exiſtat conditio. Idem erit ſi dicat, do tali & hæredibus ſuis, ſi hæredes habuerit de corpore ſuo, vel ſi quos &c. ſtatim erit liberum tenementum donatorij, ſed nunquám feodum, niſi cûm tales habuerit, propter conditionem quæ dependet ex fortuna ex pendenti & euentu dubio. Si autem ſic dicatur, do tali & hæredibus ſuis, vel tali & hæredibus ſuis de corpore ſuo procreatis, vel quos de corpore ſuo &c. ſtatim erit perfecta donatio, & feodum donatorio: Licet in fine addatur talis conditio, quôd ſi tales non extiterint, vel ſi extiterint & defecerint, quòd terra reuertatur ad donatorem, nihilominùs perfecta erit donatio ab initio, facta traditione, ſed reſoluitur ſub tali conditione, quæ quidem tacita eſſe poſſit ſicut expreſſa, & de neceſſitate reuertitur res data ad donatorem propter defectum hæredum, cûm non extiterint, vel ſi extiterint & defecerint. Item ſi certis hæredibus fiat donatio, licet defecerint, et alij remotiores generaliter admittuntur ad ſucceſſionem ex conditione, vt ſi dicatur, do tali & hæredibus ſuis, ſi hæredes habuerit de corpore ſuo, ſi tales habuerit licet defecerint, alij remotiores vocantur ad ſucceſſionem, ſed ſemper erit liberum tenementum, & non feodum, quoùſquê tales eſſe inceperint, & ſi tales nunquàm procreati fuerint, omnes hæredes remotiores excluduntur, quaſi non exiſtente conditione, & ſemper erit liberum tenementum donatorij & nunquâm feodum. Item quandòquè obligatur perſona donatorij ex ipſa donatione, & quandòquê tam donatorius quâm ipſa res, donatorius, vt ſi dicat donator, do tibi talem rem vt inuenias mihi neceſſaria, ex hoc obligatur donatorius & non ipſa res, & ex tali donatione non obligatur ipſa res ſed donatorius, ad neceſſaria inuenienda. Si autem ſic dicat quòd inuenias ſibi neceſſaria ex re data, ex tali donatione obligatur tam ipſa res quám perſona, ſcilicet res, non vt donator rem poſſit repetere, ſed vt ex re data ſibi inueniantur neceſſaria. Item eodem modo, ſi in ipſa donatione conuenerit inter dona-

ter donatorem & donatorium,ne donatorius faciat,et fecerit,adhuc rem donatam reuocare non poterit, agere tamen poteſt ex conuentione ad conſequendum tãtùm ſuum intereſſe.Item ſi vlteriùs procedatur in obligationẽ,vt ſi nõ fiat vt cõuenerit,vel contrá hoc q̃ conuenit quôd fieret,vel non fieret,quòd benè liceat donatori et hæredibus ſuis ponere ſe in rem datam,tenend' ſibi et hæredibus ſuis vt priùs,vel ad vitam, ſic obligatur tâm res quàm donatori',et quo caſu,ſi donator ſe poſuerit in ſeyſinam per conuentionem, et donatorius petat per aſſiſam, obſtabit ei exceptio conuentionis. Si autem in ſeyſinam ſe ponere non poſſit donator,habebit actionem ex conuentione,ad ſeyſinam recuperandam. Item ſi dicatur ſic, do tibi talem rem, habendum tibi & hæredibus tuis,vel cuicunquè dare vel aſſignare volueris,exceptis viris religioſis & Iudeis,obligatur ſic,tám res quâm perſona:Res, ne detur talibus, perſona, ne det talibus,et ſic non erit libera donatio, quoád perſonas vetitas, quiâ phibitum ne faciat,libera autem quoâd omnes alias perſonas.Et ſiue donatorius rem datam retinuerit,vel illam vlteriùs dederit, non credo quòd donator ex tali obligatione rem datam poſſit repetere, ſed ex conuentione agere, ad ſuum intereſſe, niſi ita conuenerit,quòd ſi contrâ prẽmiſſa factum fuerit, poſſit donator ſe ponere in ſeyſinam, ad quoſcunquè res illa poſtmodùm peruenerit contra vetitum. Et quo caſu, ſi donatorius rem datam vlteriùs dederit liberè, omninô nullius perſona excepta, tamen adhuc erit res obligata, quòd dare non poſſit: quiâ tranſit cum ſuo onere. Et ſi primus donator, ex conuentione inter ipſum et ſuum feoffatum, ſe poſuerit in ſeyſinam, & vltimò feoffatum eiecerit, ei petenti reſtitutionem per aſſiſam, obſtabit exceptio conuentionis, licet ſecundus donatorius obligatus non ſit ex conuentione inter alios facta, & licet ipſe non teneatur, tenetur tamen ex quo detinet rem obligatam: & licet eiectus fuerit et extra ſeyſinam, habebit tamen regreſſum ad excambium verſus ſuum feoffatorem, quiâ tenetur ei ſuus feoffator facere quod promiſit, promiſit enim in ſua donatione, rem eſſe liberam, quam ex poſtfacto inuenit oneratã. Si autem donator ingredi non poſſit, ſecundùm quod in donatione conuenit, habebit actionem ex conuentione verſus vtrumquè,tàm contra ſecundum donatorium,quàm ab eo foffatum, quiâ donatorius tenetur ex conuentione obligatus, et ſuus feoffatus tenetur:quià rem detinet obligatam,& null' eorum per ſe: donatorius non, quiâ non poteſt reſtituere,licet teneatur ex conuentione, nec feoffatus ab eo, quiâ non tenetur ex conuentione,licet poſſit reſtituere.Facta igitur conuentione, vtriuſquè procedat actio ſimul contra vtrumquê,et quo caſu,cùm primus feoffator obtinuerit, faciat ſecundus excambium ſuo feoffato. Item poterit fieri donatio cum tali modo, ne res detur alicui, præterquâm ipſi donatori,et qualiter fieri debeat in hoc caſu, ſatis elici poterit ex præmiſſis.Item fieri poterit donatio,ne cui detur a donatorio vel hæredibus ſuis, & ſic non erit donatio libera, cùm ſit ſeruituti ſuppoſita.Et vnde ſi dicatur generaliter, tenendum liberè, detrahitur tamen libertati per adiectionem quæ ſequitur, ne det,& nihilominûs obligatur res cum perſona.Item poterit fieri donatio ne fiat i

ne

ne donatorius det rem sibi datam, vel eam conferat,si mobilis sit, vel ea vtatur vel fruatur si immobilis, et si hoc dici debeat donatio, invtilis erit ōninò & infructuosa, licet interueniat traditio, quiâ non fit accipientis, & ideô potiûs dicenda est nulla. Item dari poterit terra liberiûs quā ipse tenuit qui dedit, & tamen quiâ res trāsit cum suo onere,semper manet obligata primo feoffatori. Item per maius seruitium,& per hoc,prim' feoffator nullum commodum consequitur, nisi in casu, vt si fortè homagium sui tenentisei acciderit, vt eschaeta, vel pro defectu hæredis, vel pro felonia, vel ratione custodiæ vel huiusmodi. Item quod quis tenet per seruitium militare,dare poterit tenendū in Socagio,et econtra:benè enim poterit tenens alicuius mutare feoffamentum & seruitium, quantum ad ipsum et tenentem suum, et itâ quôd ei non competat custodia, nec hæredis, tenentis sui,maritagium, quámuis hæc omnia competant suo feoffatori.Et quid si pro defectu hæredis vel propter felonia vel alio modo eueniat, quòd vltimò feoffat' tenere debeat de primo feoffatore? cum ratione sui feoffamenti per seruitium militare, competat ei custodia & maritagium hæredis,et de feoffamento tenentis sui super socagium,& de natura socagij non competat ei pro releuio nisi redditus duplicatus, soluat hoc si poterit diligēs & prouidus curialis. Item cûm quis liberius dederit quâm tenuerit, tenetur feoffatum suum warrantizare,& defēdere per seruitium in charta nominatū,quod si facere noluerit,vel non possit,dominus capitalis se capiat ad feodum suum, quiâ res transit cum onere, & tenens faciet seruitium statim, donec habere possit regressū versus suum warrantum. Item dari poterit res liberiûs quâm donator illam tenuerit, vt si teneatur de domino suo ad certum seruitium,& ipse dederit in liberam, puram & perpetuam eleemosinam,vel in liberum maritagium,et cum res transeat cum onere,propter modum donationis suę,tenetur feoffatum suum in seysina defendere. Et quid si donator contrarius sit sibi ipsi in donatione sua, vt si dicat, do tibi talem rem in liberam puram, et perpetuam eleemosinam, faciendo inde tale seruitium,et quo casu, libera,& pura non potuit esse eleemosina,cùm sit seruitio obligata: Videtur igitur (sine præiuditio melioris sententię)quòd contra donatorium debeat interpretari, ex quo scienter in charta sua voluit ad seruitiū obligari. Item si dicat donator, do tibi talem rem, habendam & tenendā in liberum maritagium cum tali,faciendo inde tale seruitium,ista duo simul stare non possunt, ꝙ res data sit in liberum maritagium,& ꝙ inde fiat homagium & seruitium,ante tertiū hæredē inclusiuū,et vnde si statim fiat homagiū vel ante tertium hæredem quandòcunq;,homagium sequitur seruitium,et sic pro homagio erit interpretandū. Item si sic cōuenerit inter donatorem et donatoriū, ne fiat donatio vel venditio,nisi tantûm donatori, vel eius hæredi, et si contrá factum fuerit,statim post traditionem, poterit donator se ponere in seysinam, cū res ex conuentione maneat obligata, post tempus vero non potest,quin faciat dissеysinam: negligentia enim trahitur ad consensum.Si autem ab initio conuenerit, ꝙ se in seysinam ponere possit,tum multò fortiûs, dum tamen incontinenti. Si autem sic conuenerit, ꝙ se ponere posset in seysinam cûm voluerit,

et quan-

et quandò voluerit, omni tempore se ponere possit, cùm non currat tẽp' contra ipsum, eò q; res est taliter obligata, et ille vltimò feoffatus sibi imputare poterit, q; rem sic obligatam ex donatione accepit, siue hoc fecerit ignorantèr vel scienter, scit autem (vel scire debet) quilibet qui cõtrahit, quæ vel qualiter sit res, quam accepit, libera vel serua, onerata vel nõ onerata, obligata vel non, vitiosa vel non, et omnia debet diligenter perscrutari et inquirere : cùm ignorantia ipsum non excusat, et cùm liceat contrahentibus sese adinuicem decipere . Sed hæc quæ dicuntur, magis habent locum in venditionibus quàm in donationibus, secundùm quod inferiùs dicetur pleniùs, de emptione & venditione. Cùm enim capitalis dominus ex tali conuentione se posuerit in seysinam, rem retinere nõ poterit, nisi tantum dederit, quantùm quilibet alius dare voluerit : Hoc enim tacitè intelligitur, licet in instrumento expressè non exprimatur, et si illam sic recusauerit, benè liceat feoffato suo inde facere quod voluerit, dum tamen res priùs offeratur domino sub eadem conditione , & hæc vera sunt, nisi priùs inter dominum et tenentem suum cõuenerit de certo precio. Item poterit donator ex speciali conuentione, contra ius commune, conditionem suam meliorem facere in causa donationis, vt si pro homagio et seruitio suo donationem fecerit, ad homagiũ verò pertinet warrantizatio et defentio , et excambium si warrantizare non possit, et ex speciali conuentione exonerari possit dominus, si specialiter in donatione conuenerit, ne warrantizet, et sic poterit tenens gratis renuntiare ijs, quæ pro se introducta sunt a lege, contra ius commune. Item vice versa, poterit donatorius conditionem suam meliorem facere in causa donationis, ex speciali conuentione contra ius commune, ita videlicet cùm ad homagiũ et seruitium regale pertineat custodia et hæredis maritagiũ, ex speciali conuentione poterit tenens exonerare suos hæredes & suum tenementum, ne capitalis dominus habeat custodiam et maritagium, si ita specialitèr conuenerit, contra ius commune, et ita poterit tenens conditionem suam meliorare, et dominus suam peiorem facere. Et vnde cũ hæredes tenentis semel acquietantiam habuerint in vita capitalis domini, vel hæredum suorũ, licet hęredes capitalis domini infra ætatẽ fuerint, et in custodia dominorum suorum, tales capitales domini nil iuris clamare poterunt in custodia vel maritagio hæredis vltimi tenentis, quiâ si petant, nihil petere possunt nisi nomine hæredis sui feoffati, sed si ipse esset plenæ ętatis, nihil petere posset, opposita conuentione , nec ipsi per consequens qui petunt nomine suo. Vnum tamen obstare possit, si vterq; hæres infrà ętatem extiterit, & hæres vltimi tenentis acquietantiam nunquàm habuit, quiâ si capitalis dominus petat, et excipiatur contra ipsum de conuentione, et ad probandam exceptionem, licet charta vel aliud instrumentum producatur, replicari poterit a domino, quod hæres tenẽtis sui non poterit ad exceptionem et chartam respondere , & sic obtinebit ea vice. Sed quæritur an propter hoc debeat charta vacua remanere, videtur quòd non, quiâ adhuc durat obligatio inter hæredes primi tenentis et secundi, & non sunt devsitati , cùm vti vellent si possent. Et ità poterit quis, ex conuentione speciali, renunciare ijs, quæ pro se introducta sũt

& suis,

et ſuis,qui a ſe cauſam trahunt & originem, et ſicut poterit quis renuntiare ijs quæ pro ſe et ſuis introducta ſunt contra ius cõmune, Ita nõ poterit renuntiare ijs quę pro alijs introducta ſunt, et in præiuditium aliorum,quiá hoc eſſet iniurioſum alijs,cûm hoc noluerint,ſibi ipſi non erit iniurioſum,cûm hoc voluerit, licet cõtra ius commune: Scienti enim & volenti non fit iniuria,et ideò dicitur ſcienti & volenti,quiá qui errat nõ conſentit.Item eſto,quòd quis donationem faciat ſub ijs verbis.s. tenẽdum tali et hæredibus ſuis, vel cui dare vel legare voluerit, videtur prima facie quòd hæc dictio(legare) ſuperuacua ſit,et haberi debet pro nõ adiecta, cûm laicum feodum legari non poſſit, niſi in rebus ſpecialibus, ſicut burgagijs, et vnde ſi laicum feodum petatur ex cauſa teſtamentaria in ſeculari foro,audiri non debet legatarius,quiá cauſa teſtamentaria nõ tractatur in tali foro,ſed ſpecialitèr excipitur ne tractetur. Si autem petator in foro eccleſiaſtico, ibi obſtabit regia prohibitio, et vnde videtur quòd in quolibet foro deficit ei actio,cûm ſit extra poſſeſſionem. Sed ſi in poſſeſſione extiterit ex cauſa legati, et hæres petat per aſſiſam mortis anteceſſoris,quæritur an elidi poſſit actio petentis per exceptionem donationis ex cauſa legati,ex quo anteceſſor teſtator hoc noluit, licet contra ius commune,ad tollendam aſſiſam mortis anteceſſoris.Reſpondeo, videtur quòd talis adiectio valere non debeat,quiâ legare poſſit,cûm legatum ſit donatio mortis cauſa, et legatum tantûm morte confirmatur, et donatio ìnter viuos, traditione. Si autem eſſe debet donatio inter viuos, tunc oportet quôd traditio ſequatur in vita donatoris. Si autem cauſa mortis, ſequitur traditio poſt mortem. Sed ſi nulla traditio ante mortem,tunc non valebit donatio inter viuos,non magis quâm aſſignatio. Si autem poſt mortem fiat traditio, quaſi ex donatione inter viuos per modum adiectum in donatione, quaſi de legato, non valebit vt donatio inter viuos: quiâ in vita non eſt ſubſequuta traditio, nec etiam vt legatum, quiá non eſt purè legatum, ſed adiectio et ſequela donationis inter viuos,et ideò nulla ratione valere debet vt donatio vel legatum, et tamen tali donatorio nulla competeret actio ſi eſſet extra ſeyſinam meritò,nec competeret ei exceptio contra aſſiſam mortis anteceſſoris, cûm ſit in ſeyſina.

1 ¶ *Qualiter quis vti debeat ſeyſina.* 2. *Quôd non valet donatio niſi donator totaliter ſe dimittat de re data et totaliter ſe teneat extra.* *Chap.20.*

QVum autem poſſeſſio fuerit acquiſita, quâmuis donatorius liberum habeat tenementum,ſtatim tamen ad declarationẽ poſſeſſionis, ne imaginaria ſit donatio, quámuis inducatur in vacuã poſſeſſionẽ, oportet vti ſeyſina ſua, et vnde,cûm res data fuerit minori vel maiori, oportet q; ille cui data fuerit, ſi maior fuerit vtatur fruatur ſeyſina ſua per ſeipſum,vel per procuratorem quemcũq;,liberum vel ſeruum,qui nomine ſuo fuerit in poſſeſſione, et qui fructus, et prouẽtus et proficua conuertat in vſus donatorij,et nihil in vſus donatoris.Si autem minor fuerit vel impotens ſui,oportet quôd vtatur per tutorem,vèl procuratorem datum a donatore, quiâ ſi ipſe donator,pater, vel alius in

ſeyſina remanſerit,et profectus in vſus proprios conuertat,quâmuis hoc fecerit quaſi curator,et ità ſeyſitus obicrit,quàmuis homagium & charta interuenerit,& ſeyſina cum ſolennitate,adhuc non valebit donatio, nec etiam ſi donatorius ratione prędictorũ,poſt mortem donatoris ſe poſuerit in ſeyſinam,et ſtatim eiectus fuerit,per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ nõ recuperabit. Si autẽ ꝑ negligentiam veri hæredis longam habuerit ſeyſinã & pacificam,et poſt interuallum eiectus fuerit,recuperabit, quià ſine iuditio,et vero hæredi competit aſſiſa mortis anteceſſoris.Idem erit,quòd non valebit donatio,ſi cùm ſimul fuerint in poſſeſſione, terram ſimul excoluerint,et fructus expenderint in communi,ex toto vel ex parte,ꝑ vſũ enim videri poterit,quid lateat in animo donatoris,et hæc vera ſunt,ſiue continua ſit poſſeſſio donatoris, ſiue per particulas diſtincta, donator enim per talem vſum propriam ſeyſinam continuat, et ſeyſinã donatorij impedit,et adnihilat.Et videtur ꝑ talem vſum, quòd a poſſeſſione nõ receſſit,animo nec corpore.Item ſi in charta donationis contineatur,quòd donator rem integram donauerit,et donatorius in parte aliqua vſus fuerit,et donator in alia,continuat per hoc donator ſeyſinam ſuam in toto, niſi aliqua pars ſpecialitèr ſit excepta.Sed ſi donatorius in parte aliqua vſus fuerit,ità quòd donator in nulla parte, et eo animo vt fundum poſſideat,vſq; ad terminos,talis vſus ſufficit ad totum fundũ retinendum. Si autẽ donatorius in pertinentijs,et donator in principali,donator totũ retinebit ꝑ vſum ſuũ,et donatorius,ꝑ vſum ſuum nihil acquiret,quià aut totum aut nihil: quià in animo donatoris eſſe deberet totum tranſferre, et in animo donatorij totum recipere.Male actum eſt in contrariũ, inter Rogerũ de Reyne & Robertũ de Shute, de terra de Vuluertõ cum hũdr̃ pertiñ, vbi per talem vſum adiudicatum fuit, quòd Roger' retineret hũdredum propter vſum de hundredo, vbi Richardus frater Rogeri donator,nũquàm receſſit a terra,ad quã hundredum pertinuit,et eſt ſolutio vt videtur, quòd ſi ſimul vtantur in principali, valere non debeat donatio, multò fortiùs valere non debeat, ſi donator in principali et donatori' in pertinentijs,cùm principale,ſit caput, et pertineꝛis mẽbrum, et vtrũmq; corpus ſit, et ſic vtuntur ſimul in vno corpore, quod eſt ipſa res, integrè data.Si autem diuerſæ eſſent res, et quarũ nulla aliam contingit & ſimul datæ,vt ſi dicatur,do tibi talem rem,et talem, aliud erit, vel ſi quis aliam rem dederit cum pertiñ,retenta tantùm ſibi aliqua parte rei donatę, non enim ꝑdeſt donatorio donatio,vel vſus ſuus in aliqua parte rei donatæ, ſi donator vtatur in parte aliqua rei donatę,ſiue ſimul ſiue viciſſim, in vna domo vel in diuerſis,in vno loco vel in diuerſis, quę ſunt de corpore vel ꝑtinentijs rei datę,quià donator animũ habere debeat, vt totũ tranſferat,& donatorius,vt totũ recipiat,et cùm vterq; vtatur,donator ꝑ vſum ſuũ totum retinet,et donatorius ꝑ vſum ſuum nihil acquirit.Itẽ ſi ſtatim & eodẽ die quo receſſit,vel ī craſtino reuertatur, hoſpitiũ charitatiuè petiturus,ſecundùm quod in parte dicitur ſuperiùs,et admiſſus, vtatur fruatur vt priùs et ſe gerendo vt dñs,licet voce ꝓfiteatur contrariũ, per hoc videtur ꝙ a ſeyſina animo nõ receſſit, et vnde ſi ita admiſſus, alium fortè feoffauerit,vel donatoriũ eieçerit,donatorius ꝑ aſſiſam nõ recuperabit.

Si

Si autem hoc fecerit post longum interuallum, sicut annum vel post biennium, dum tamen finis & cyrographum in curia domini Regis interuenerit, aliud erit, donatore extra seysinã existente, erit etiam quasi nouus contractus, cûm veterem non tangat donationem. Et illud idem dici potest, si extrâ curiam regiam per aliam scripturã sine fine & cyrographo regio, dum tamen probari possit conuentio & scriptura, quę lecta sit in publico et audita. Et ita mutari poterit donatio post interuallum, de partium voluntate. Et quôd ea quę dicta sunt vera sunt, videri poterit per exemplũ, vt de Itinere episcopi Dunholm̃, et M. de P. in comitatu Eborũ añ regis H. tertio Assisa nouæ disseysinæ si Rogerus de Halgheton, vbi dicitur, quòd quidam dedit filio suo iuniori vnam virgatam terræ per quinq; annos ante mortem suam, et fecit ei seysinam, & omnem solennitatem in donatione facienda, et postea recessit a terra illa vsq; ad alium terram suam, et itá habuit filium suũ in custodia sua tota vita sua, sed omnes fructus in proprios vsus conuertit, et quandô pater obijt, posuit se puer ille in terram illam, et verus hæres statim eiecit eum, et puer non recuperauit: Quiâ pater excepit expletia tota vita sua, quámuis iuratores dicerẽt, quôd hoc fecit ratione custodiæ pueri sui, et si hæres eum statim eijcere non possit, recuperare poterit per assisam mortis anteceſſoris, vt de termino sancti Michaelis anno regis H. tertio incipiente quarto. Item cûm simul fuerint in possessione donator & donatorius, et donator aliũ feoffauerit, et in seysinam posuerit, et prius feoffatum eiecerit, per assisam nouæ disseysinæ non recuperabit, vt de termino sancti Michaelis anno regis H. decimosexto incipiente decimoseptimo in comitatu Suffolke de Wilhelmo de Fraxino. Item esto, quòd quis dederit alicui medietatẽ terræ suæ in maritagiũ cum filia sua, siue certa sit pars siue incerta, et omnes in vna domo et eadem terra insimul commorentur, & blada expenderint in communi, et donator itâ moriatur seysitus, non valebit illa donatio, vt de vltimo itinere M. de P. in comitatu Suffolke, Assisa nouę disseysinę si Anselmus. Item facit ad materiam istam, quod habetis de itinere Simonis de Pateshull in comitatu Leic. & Suff. vbi dicitur, quòd si donator et donatorius simul fuerint in seysina vsq; ad mortem donatoris, licet donatorius omnia cepit expletia, cum homagio & fidelitatibus hominum, et licet donator publicè protestetur quòd terra nõ sit sua, sed donatorij, et quòd ipse sit hospes & charitatiuè susceptus vt hospes, adhuc non valebit donatio: quiâ nihilominús donator continuat seysinam suam. Item facit ad materiã istam, quod habetis de vltimo itinere M. de P. in comitatu Suffolk, de quodam Iohanne filio Hugonis & Alano fratre suo antenato. Casus talis est. Idem Alanus in vita Hugonis patris sui, concessit Iohanni fratri suo postnato, per quandam conuentionem inter eos factam, totam hæreditatẽ quę ei descendere debuit de prędicto Hugone patre eorum cõmuni, et Hugo se dimisit in curia domini capitalis, et capitalis dominus cepit homagiũ ipsius Iohannis, sed Alanus tunc reclamauit, et Hugo postq̃ posuit Iohannẽ in seysinam, vagauit p patriam per duos menses, et postea reuersus, posuit se in terram illam, et sic fuit in seysina cum prędicto Iohanne p vnum annum & dimidium, et sic obiit

seysitus,et quià sic obijt seysit', et quiâ sic reclamauit Alanus, et quiâ facta fuit concessio de re nõ vacante,et longè anteq̃ idẽ Hugo se dimisisset, idem Iohannes eiectus p Alanũ,non recuperauit seysinam suã p assisam. ¶ 2. Item facit ad materiã istã quod habetis de vltimo itinere M.de P.in comitatu Lanc.anno regni regis H.decimosexto,vbi capta fuit quędam iurata apud Lincolñ, si Rogerus de Monte Vegonis anno & die quo obijt,fuit in seysina de quibusdam terris, et qui dixerunt q̃ prędictus Rogerus nõ fuit seysitus,anno et die quo obijt,quiá diu ante mortẽ suã dedit terram illam cuidam Iohanni de Lunguilers,qui semper posteâ remã sit in seysina,vsq; ad mortem ipsius Rogeri,et excoluit terram illã & blada expendit,et redditus et expletia cepit,et etiam quintamdecimam dedit domino regi apud Lincolniam,& vnde in itinere eiusdẽ apud Lanc. eodem anñ, cõuicti fuerunt iuratores p triginta sex milites de comitatu Eborum & Lanc.sicut cõtinetur in principio rotuli. Et vnde triginta sex milites dixerunt,q̃ idem Rogerus venit ad comitatũ Lanc.et dedit cuidã Iohanni de Lunguilers terrã illam, p quandã chartam, et liberauit ei chartã in pleno com̃, sed Rogerus sẽper remansit in seysina, quousq; ad mortẽ,et cepit omnia expletia,& legauit omnia bona mobilia, & nunq̃ amouit balliuos nec seruientes suos quos ibi prius posuerat, nec in aliquo statum suũ mutauit, et vnde ibidẽ adiudicatum fuit, q̃ Roger' obijt seysitus,& q̃ xij.de com̃ Lincolñ falsum fecerunt sacramentũ,et ideò cõuicti,quiâ dixerunt contrariũ : et q̃ prima iurata cõuicta fuit p secundã. Illud idẽ inuenietis ibidẽ,de eodẽ Rogero,et Henrico de Marr̃,quià idẽ Rogerus semper cepit expletia,vsq; ad mortẽ.Itẽ esto,q̃ cũm donator & donatorius ita fuerint simul in seysina,q̃ donatorius rem sic datam dederit alicui: quęritur an valet donatio? Reuera non valet, quiá neuter eorũ inducitur in vacuam possessionem, si autẽ cùm ambo in possessione fuerint,donator alteri dederit,et primum donatoriũ eiecerit, et eiectus non recuperabit,quiâ seysinã vacuam,et per se nõ habuit, nec possidere incepit,ex quo donator possidere nõ desijt.Cũm autẽ vterq; sic fuerit in possessione,tam donator q̃ donatorius post donationẽ, et simul exiuerint a possessione,non aliter ppendi poterit,de voluntate donatoris q̃ per vsũ, quiâ p exteriora pręsumitur de interiorib', et p interiora iudicare debemus,& q̃uis in recessu vtriusq;, donator seysinã liberauit donatorio, nihilominùs tamen habere poterit animũ possidendi, et retinere possessionem ciuilẽ.Homo enim secundũ faciem iudicat vt homo, solus autẽ de' cor hominis intuetur,qui nouit abscondita cordis, et renes scrutatur et corda: Nullum enim apud deũ secretum.Per vsum igitur poterit veritas declarari,sed si cũm animo reuertẽdi recessit donator a possessione, cũm donatorium indùxerit in possessionem,et mox reuersus quacũq; de causa simulata non admittatur,si repellatur,non competit ei assisa nouę diss. q̃uis dicat q̃ animũ recedendi a possessione non habuerit, et in hoc casu prefertur opinio veritati,quià ex quo gratis cũ solennitate nõ coact' exiuit,pręsumitur vehementèr ad minus q̃ animũ verum reuertendi nõ habuit,et siue causam haberet siue nõ, posset quilibet dicere q̃ animum nõ haberet recedẽdi,et sic reuocare quod actũ esset. Et vnde siue sic siue nõ

sic,

sic cõsultè faciet donatorius,si extra seysinã tenuerit donatorem, & cûm donatorio ꝑ assisam fuerit adiudicata seysina,ꝑ hoc firma erit imꝑpetuũ seysina donatorij, et vlteri° non erit imaginaria donatio nec simulata,& vnde ꝑ hoc posset donatorius sine suspitione cõcessionẽ facere donatori tenẽdi ad vitã rem donatã.Itẽ vice versa,si donator reuersus,siue ab initio animũ reuertendi habuerit siue nõ, et donatoriũ eiecerit, si donatorius statim ipsum eijcere nõ possit, cõpetit ei assisa nouę diss.nõ obstante sibi aliqua exceptione tenerę seysinę, prodest enim possidere, quotiens ex voluntate eius,ad quẽ res ꝑtinet,possideri ceptũ ẽ,et sufficit semel voluisse,omnibus cõcurrentibus quę faciũt donationẽ validã,et si posteaq̃ ceptum est possideri,voluntas eius,ad quem res pertinet, accesserit,licet nulla ab initio interuenerit,sufficit tamen ex postfacto, et prodesse debet possessori.Itẽ si quis, voluntate eius ad quẽ res ꝑtinet,possidere ceperit,quámuis volũtas eius posteâ nõ ꝑseueret,nihil nocet possessori,quiá semel cepit possidere ex volũtate,vt ĩ primo casu.Et idẽ erit,si cûm ambo a possessione recesserit,facta traditione, et nemine in possessione relicto, statim reuersus donator,mittat se in possessionẽ, si donatorius statim reuersus,eum eijcere nõ possit,cõpetit assisa nouę dissеysinę donatorio.

1 ¶ *Qualiter amittitur possessio acquisita.* Cap.21.

Dictũ est suprâ,qualiter possessio retineatur, et per quas personas, et qualiter donatorius vti debeat: Nunc autẽ dicendũ,qualiter acq̃sita amittatur.Et sciendũ, q̃ ferè eodẽ modô amittitur possessio,quo acquiritur: Acquiritur enim corpore et animo, et nõ amittitur nisi vtroquè modo,licet retineri poterit tantûm animo,secundûm quod, superi° dictũ est.Et vnde,cûm quis naturalem habuerit possessionem & ciuilẽ ex aliqua iusta causa acquisitionis,statim cûm donationem fecerit ꝑ traditionẽ animo transferendi,statim amittit & desinit habere vtrãq; ex ipsa traditione.Et eodẽ modo si quis vtrãq; habuerit,et cõtra voluntatẽ suã dissеysit° fuerit & eiectus,statim amittit naturalẽ,ciuilẽ autẽ nequaq̃,donec iterũ se reponere velit in seysinã & repellatur,vel si crediderit se posse repelli,abstineat a seysiñ, & ad superioꝝ recurrat,& tũc desinit possideꝝ.Sed si recẽter dũ ciuilẽ habuerit,reiecerit eiectorem,recuperat naturalẽ,et sic habet vtrãq;,tã naturalẽ quã ciuilẽ,et sic quãdôq; desinit quis possidere, et ali° incipit statim cùm alius desinit,siue fuit naturalis possessio ꝑ se,siue naturalis & ciuilis cõiuctim.Itẽ cùm quis eiect° fuerit, et naturalẽ possessionem amiserit,si ad tẽpus ꝑ negligentiã vel impotentiã vel patientiã iniuriam dissimulauerit,amittit vtramq;, tam naturalẽ quâm ciuilem,cûm patientia trahatur ad cõsensum,et sic desinit verus dñs possidere, et incipit possidere possessor violentus. Et eodẽ modo,si verus dñs a possessione recesserit nemine suorum in possessione relicto, adhuc retinet vtrãq;, naturalem et ciuilem,quousq; alius ingrediatur contra voluntatem suã, eo sciente vel ignorante:et tunc desinit verus dominus habere possessionem naturalem iustam, et intrusor incipit habere naturalem sed iniustam, sed retinet verus dominus ciuilem, quousquè reuersus repellatur sine spe ponendi se in seysinam, vel cûm suspicetur se posse repelli, et

tunc

tunc amittit vtramq; ,et intruſus incipit habere vtrũq; , et cũm intruſus vtrãq; habuerit,et ſine iuditio a vero domino eiectus fuerit, tunc fiet de eo ſicut ſuprà dicitur de vero domino, et verus dominus ꝓpter ſuam iniuriam amittit actionem ſuam & aſſiſam,ſecundum quod, inferiùs dicetur de aſſiſa.Si autem hoc fecerit cum iuditio, & per aſſiſam, vel recentèr ſine aſſiſa,aliud erit.Item cũm malę fidei poſſeſſor ita vtrãq; habere inceperit,ſi ab extraneo eiectus fuerit,tũc fiat de eo, ſicut fieri deberet de vero domino,quantùm ad extraneas perſonas.Item amittit quis vtramq; morte naturali vel ciuili,morte naturali, ciuilem amittit in exitu animę, et naturalem,cũm corpus efferatur,ciuilem et naturalem ſimul. Ex morte ciuili,cũm habitum religionis aſſumpſerit,ità quòd ad ſeculum redire non poſſit.Itẽ cũm in poſſeſſione extiterit licet eiectus non fuerit,ſi tamẽ prohibitus fuerit vti frui, vel quòd commodè non poſſit, nec modo debito,per ſe nec per ſuos,vel ſi alius vti voluerit contra voluntatem ſuam, retinet dominus naturalem poſſeſſionem iuſtam, et impediens vel ꝓturbans, ex longa poſſeſſione, per impotentiam vel negligentiam veri domini incipit habere quodammodò vtramq; ,naturalẽ et ciuilem: ſed naturalem iniuſtam.Et eodem modo fit, vbicunq; res alicuius ſiue in poſſeſſione fuerit ſiue extrà, contra voluntatem ſuam fuerit communicata, vel contractata,ędificando,arando, ſeminando, aquam diuertendo, falcando,fodiendo,vel quid aliud tale faciendo.Eccè hic,quôd ſi quis ſpõte permittat alium arare,ſeminare vel meliorare terram ſuam, nõ eſt diſſeyſina, nec eſt negligentia eius,qui patitur, ſed cautela,ſi non permittat aſportare fructus.Si autem voluntas ipſius,cuius res fuerit, interuenerit, aliud erit,cũm ſcienti et volenti non fiat iniuria. Vt ſi aliquis terram meam arauerit,ſeminauerit,et ſtercorauerit,vel alio modo meliorauerit, et ego diſſimulauero ad tempus, vt fructus conſequi poſſim, ſi tamen ipſũ vel alios ſtatim arare, ſeminare, non impediuero, ſiue meliorare: non tamen propter hoc deſino poſſidere, cùm hoc faciat de voluntate mea, quôd ſi contra faceret,ſtatim eſſet ibi diſſeyſina,et vnde non erit ibi negligentia,imo cautela, vt fructus lucri faciat, vel alio modo conditionem veri domini meliorem.Sed cùm malæ fidei poſſeſſor fructus & blada aſportauerit,cũm hoc ſit contra voluntatem domini, erit diſſeyſina manifeſta.Infra pleniûs de hac materia dicetur,inter aſſiſas nouę diſſeyſinæ.

1 ¶ *Qualiter acquiritur poſſeſſio per vſu captionem.* 2. *Qualiter acquiritur poſſeſſio Iuris,quod tradi non poteſt legum vſu.* *Cap.22.*

DIctum eſt in prędecedentibus, qualiter rerum corporalium dominia ex titulo,et iuſta cauſa acquirendi, tranſferuntur per traditionem. Nunc autem dicendum qualiter tranſferuntur ſine titulo, & traditione,per vſucaptionem.s.p longam,continuam,et pacificam poſſeſſionem,ex diuturno tempore et ſine traditione:ſed quám longa eſſe debeat non definitur a iure,ſed ex Iuſtitiariorum diſcretione.Continuam dico, ità quòd non ſit interrupta:Interrũpi enim poterit multis modis, ſine violentia adhibita,per denuntiationẽ et impetrationem diligentem,et diligentem proſequutionem,et per talem interruptionem, nunq̃ acquiret

poſſidens

possidens, ex tempore, liberũ tenementũ. Pacificam dico, quiâ si cõtentiosa fuerit, idem erit quod priùs, si cõtentio fuerit iusta, vt si verus dñs statim cùm intrusor vel disseysior ingressus fuerit seysinam, recẽtet & incõtinenti (si p̃sens fuerit, vel si absens cùm redierit) nitatur tales virib' repellere et expellere, licet id quod inceperit p̃ducere non possit ad effectũ dum tamen cùm defecerit, diligens sit ad impetrandũ & prosequendum. Et nota, q̃ ex hoc capitulo habetur, q̃ acquiritur possessio & liberũ tenementum ex tempore, et sine titulo et traditione, p̃ lõgam, et pacificã seysinã, habitã p̃ patientiã & negligentiã veri dñi. Iniuriosa autẽ esse poterit contentio, vel iniusta, vt si quis, ad quẽ non p̃tinet, talibus questionẽ moueat vel contentionẽ vel interruptionẽ, et vnde si quis p̃ intrusionẽ post mortẽ alicuius ante aditam hæreditatẽ ab hærede, propria authoritate se posuerit in seysinam vacuã, vel cum authoritate eius qui ius nõ habet donandi, cùm nõ sit verus dñs. Item si disseysitor cùm disseysinã fecerit. Itẽ si firmarius p̃ longum tempus, post terminũ præteritũ. Itẽ si quis contra cõuentionẽ, quámuis inter alios factã, vel contra modũ donationis, vt q̃ omninò dare nõ posset vel alienare, vel nõ certis p̃sonis. Itẽ si quis se posuerit in seysinã ex causa donationis eius, qui ius non habet, vel non nisi ad vitã, quacũq; ratione, ad exhæredationẽ veri hæredis. Itẽ si frater postnatus, ꝓpria authoritate, se intruserit in seysinam, vel fortẽ cùm habuerit authoritatẽ a capitali dño, vel ab aliquo ad quem non p̃tinet, et quorum casus sunt infiniti: Tales siue titulũ habuerint siue non, quantùm ad verũ dñm, qui ius habet & ꝓprietatem, nũquàm liberũ tenementũ habebunt nisi p̃ longam, continuam, et pacificã possessionẽ, vt prædictũ est, quantũ vero ad non dominos qui dederunt, vel quantũ ad alios, qui ius non habent, statim & incontinenti incipiunt habere ius & liberũ tenementũ, et incipiunt possidere, et cùm longa, et pacifica & continua possessio interuenerit, incipiunt possidere quòad omnes, et habere liberum tenementũ ità quòd sine breui vel iuditio eijci non possunt: quiâ sicut tẽpus est modus inducendę & tollendę obligationis, itâ erit mod' acquirendę possessionis, longa enim possessio (sicut ius) parit ius possidẽdi & tollit actionẽ vero dño petenti quandòq; vnã, quandôq; aliã, quandòq; omnem, quiâ omnes actiones in mundo, infra certa tempora habent limitationem. Sic enim, vt prædictũ est, acquiritur possessio & liberũ teñtũ ex tempore, sine titulo & traditione, p̃ patientiã & negligentiã veri dñi. Et sciendũ quòd non valet si fuerit violenta, si incontinenti resistatur, et hoc verũ est, nisi fuerit precaria, quę omni tempore reuocari poterit, et idem si de gratia: gratia enim volũtaria est, & de voluntate cõtraria reuocatur. Item vbi fuerit clamdestina, sicut noctuaria, vel tõcessa a balliuis in absentia dñorũ. Item si ad preciũ incertũ .s. quolibet anno vel tempore mutatũ, et alternatũ, secùs si ad certũ. Et hęc locũ habent inter priuatas p̃sonas, inter regem et priuatas p̃sonas non tenet istud, quiá Rex parem non habet, nec vicinum, nec superiorem. ¶ 2. Dictũ est, qualiter quis acquirit possessionẽ rei corporalis ex tẽpore & sine traditione, cũ vsu vel sine: nunc autẽ dicendũ qualiter acq̃rit possessio rei incorporalis, sicut possessio iuris, vz alicuius seruitutis, p̃ patientiam quę trahitur ad consensum, & longũ vsũ

et

et pacificum, sine constitutione vel expressa voluntate. Patientia verò trahitur ad consensum, et acquiritur possessio iuris per vsum, vt si dominus proprietatis liberum habens fundum, ex patientia permiserit vti vicinum suum, presens et sciens, in fundo suo aliqua seruitute, vbi ius vtendi non habuerit, sicut in pastu pecorum, itinere, vel actu vel aquæ ductu, vel huiusmodi per longum tempus, pacificè sine interruptione: ex tali vsu et patientia præsumitur de consensu, et de voluntate: et ità acquiritur possessio ex tempore, ità quòd taliter vtens, sine breui et iuditio eijci non poterit, et sicut consensus esse poterit tacitus, sicut expressus, sic poterit esse voluntas tacita vel expressa. Presens et sciens dico, quià si absens fuerit, vel præsens & ignorauerit, et si sciret prohiberet, talis vsus non valebit, cùm sit clandestinus, et idem erit si nocturnus. Item idem erit si violentus. Item idem si precarius, qui tempestiuè et intempestiuè reuocari poterit, cùm dependeat tantùm de gratia & voluntate concedentis, sicut de tempore in tempus, de termino in terminum, sicut de anno in annum, pro certo seruitio, vel incerto cum termino præfinito, dum tamen si certum sit precium vel seruitiũ cum termino, erit possessio vera & sufficiens. Si autem incertum sit seruitium cum termino vel sine, vt si aliquis haberet aliquandò plus, aliquandò minus, erit ibi potiùs locatio herbagij, quàm pastura. Si autem in absentia veri domini vtatur quis de patientia, et permissione seruientis, vel alterius qui ius non habet concedendi, vel constituendi seruitutem, talis vsus non sufficiet, nec valebit ad possessionem acquirendam.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio incorporalium, sicut de Iuribus, libertatibus et seruitutibus.* 2. *Qualiter quis vti debeat seruitute in communia pasturæ.* 3. *Qualiter in iure præsentandi et qualiter transfertur seysina.* 4. *Quòd aduocatio ecclesiæ cum aliquo tenemento transferatur quum dari debeat.* 5. *Quòd donatio de aduocatione ecclesiæ valere non debet antequàm donator fuerit in possessione præsentandi.* Chap. 23.

DIctum est superiùs qualiter acquirunrur rerum corporalium dominia, quæ traditionem patiuntur vel quasi, ex causa donationis, et qualiter postea transferuntur traditione expressè de persona in psonam ex mutuo consensu, tacito vel expresso: Tacito, qui sufficit pro traditione, eo quòd donatio expressè nõ reuocatur, cùm possit, Expresso, per ratihabitionem expressam. Item cùm quis adeptus fuerit possessionem, per se sine titulo & traditione, qualiter acquiritur possessio & dominium rerum ex tempore. Item qualiter rerum incorporalium, sicut iuris. s. alicuius seruitutis, in alieno acquiritur dominium et possessio per longum, continuum & pacificum vsum, sine consensu expresso, p patiẽtiam veri dñi, qui sciuit & nõ prohibuit, sed permisit de consensu tacito. Nunc autẽ dicendũ est qualiter acquirũtur rerũ incorporaliũ dominia, & possessio, sicut iuriũ, ex cõsensu expresso, ex causa donationis & cõstitutionis seruitutis. Iura siq̃dem, cùm sint incorporalia, videri nõ poterũt, nec tangi, et ideò traditionẽ nõ patiuntur, sicut res corporales. Oportet igitur ex necessitate, q̃ in huiusmodi cõtrahatur donatio ex affectu cõtrahentiũ, et solo animo & voluntate transferẽdi, & accipiẽdi, & aspectu rei cor-

corporalis, cui insunt huiusmodi iura,& sic quasi possidentur ex fictione iuris,& ille qui sic in possessione fuerit ex iuris fictione, semper quasi vtitur, donec fuerit disseysitus per violentiam vel sine violentia per nō vsum. Acquiri enim poterit possessio rei corporalis sine vsu, & similiter rei incorporalis, quasi possessio, sine vsu. Sed cûm vsus interuenerit in re incorporali, retinetur possessio per vsum,& efficitur vera, quę prius fuit fictitia,& cûm quis vsus fuerit iure tali, ad alium transferre poterit ius, & vsum simul, quod non potuit ante vsum. Item si ille cui constituta fuerit seruitus, in vita sua cùm nolit, vel non possit, vsus non fuerit, hæres eius vti poterit, si seruitus fuerit constituta sibi & hæredibus suis, & sic de hęrede in hęredē ꝓpinquos & remotos, per modū donationis. Si autē sic constituta fuerit seruitus, tali & hæredibus suis, vel cui dare vel assignare voluerit, omnes tales per modum constitutionis siue donationis admittuntur ad vsum succeſſiuè, cûm sint quasi in possessione, & omnes alij ab vsu pęnitus excluduntur. Huiusmodi autem iura, sicut seruitutes, dici possunt pertinentię alicuius rei corporalis, & pertinent de re corporali ad rem corporalem. s. de fundo vel de tenemento alieno ad fundum vel tenementum alicui° proprium, et hoc multis modis, secundûm quod infrâ dicetur pleniûs, de assisis. Transferuntur autem huiusmodi iura de ꝑsona in personam, per vsum & quasi ante vsum, vt prędictum est. Item sicut pertinent iura ad aliquem ex alienō, ita pertinent in ꝓprio, vt si quis fundum habuerit, ad quem pertinet aduocatio ecclesię, ius prędicandi pertinebit ad dominum,& quámuis ecclesia, secundûm quod cōstruitur lignis & lapidibus, sit res corporalis, ius tamen prędicandi erit incorporale, & vnde aliud est dare ecclesiam, & aliud dare aduocationem. Laici tamen, secundùm communem vsum, popter eorum simplicitatem, dāt ecclesias, q̄ nihil aliud est dicere, quám præsentare. Laicus igitur p̄sentat ad ecclesiam vacantem, secundûm quod cōstruitur ex lignis & lapidib°, vt prędicatus ecclesiam regat, & episcopus eam dat, scilicet prędicatū admittit ad regimē, et instituit. Si autem dominus fundi aduocationem dederit. s. illud ius prędicandi, aliud erit. Si quis autem donationem fecerit viris religiosis, & dederit eis ecclesiam, ita q̄ illam habeant in ꝓprios vsus, sic remanebit ecclesia illa imperpetuûm, sed tamen ius aduocationis ad illos non transfertur, quiâ ius aduocationis semper remanet cū patrono, & vnde illam vlteriùs conferre non poterunt alicui clerico, cū ius aduocationis, & ius presentandi semper remaneat cū patrono. Si autem dederit quis eis ius aduocationis alicui° ecclesię, ipsi, de gratia et dispensatione, poterunt eam in proprios vsus retinere, vel ad eam prędicare, & ius aduocationis vel patronatus sibi retinere. Habet tamen huiusmodi donatio ex consuetudine & ab vsu aliam interpretationem, & aliū intellectum, vt si dicat quis, do talē ecclesiam talibus viris religiosis, vbi mentionem facere deberet de aduocatione, sufficit donatio talis, quantū ad ius aduocationis transferendum, & propter simplicitatem laicorum interpretatur, q̄ laicus per hęc verba dat quicquid iuris habuit in ecclesia illa. s. ius aduocationis, simul cum ecclesia illa, secundûm quod, inueniri poterit de termino sanctę Trinitatis, anno regni regis Henrici quarto in

Comitatu Lincolñ,de eccleſia de Wichine,data priori de Markeby.¶ 2. Itẽ videndũ qualiter quis vti debeat iure ſibi conceſſo,ad retinendã poſſeſſionẽ & iuris ſui declarationẽ,& primò de ſeruitutibus,vt ſi cui concedatur in alieno,i° paſcẽdi,ſtatim cũ poſſit, ĩmittit pecora ſua,vnũ vel plura,& ꝑ hoc retinebit ſeyſinã ſuã, vnũ dico , quiá ſi ad plura vſq; ad mille vel ſine numero, ſufficit ad ſeyſinã retinendã ſi vnicũ immittat.Itẽ ſi ius paſcendi ꝑ totũ fundũ concedatur,ſufficit ad ſeyſinã retinendã ꝑ totum fũdũ,ſi vnicũ immittat,eo animo vt ꝑ totũ paſcat,quod quidẽ ſi ei ꝑmiſſũ nõ fuerit, ꝙ vti õninò nõ poſſit vel cõmodè,cõpetit ei aſſiſa nouę diſſ. licet anteâ nõ vſus fuerit in veritate,,ppter quaſi ſeyſinã & quaſi vſum ex prima voluntate cõcedentis, & cũm ſic in veritate vſus fuerit,illud ius cũ vſu tranſmittit ad hæredes ſuos & aſſignatos, quod priùs facere potuit ſine vſu,& extũc ad extraneos illud ius tranſmittere poterit cũ vſu & ſeyſina,quod prius facere nõ potuit,ſine vſu.Et quod dictũ eſt de iure paſcendi,fiat de iure eũdi, agendi, aquãuè ducendi,& de õnib° alijs ſeruitutibus, quæ ſunt infinitæ & non refert. ¶ 3. De iure autẽ aduocatiõis reſtat videre,qualiter tranſferatur, & quę debeãt concurrere ad hoc,ꝙ trãſferri poſſit.Oportet igitur ꝙ ille, qui aduocationẽ dederit , in ſeyſina ſit ꝓſentãdi: hoc eſt ꝙ vltimô ꝓſentauerit aliquẽ, qui ad prę ſẽtationẽ ſuã ad miſſ° fuerit & inſtitutus,vel ſaltẽ cõmiſſa cuſtodia,cũm ꝑ hoc recognoſcatur ipſũ eſſe patronũ,vel ſaltẽ ꝙ ꝓſentationẽ ſuam euicerit ab aliquo de ſeyſina anteceſſoris, vel ꝙ ãteceſſores ſui prę ſentauerint immediatè , vel aliquis nomine eorũ,vel nomine ſuo,ſicut cuſtos vel firmari°. Cũm autẽ ſic in ſeyſina fuerit,ius aduocationis ad aliũ tranſferre poterit, ſed nõ ſolo animo & affectu,ſicut ſeruitutẽ,ſecũdũm quoſdã.Cũm ius aduocationis incorporale ſit, quod videri non poſſit nec tangi, oportet de neceſſitate,quòd cũ corpore tranſferatur,ad quod ꝓtinere poſſit,quià ſine corpore rectè poſſideri nõ poſſit,licet ab aliquib° dicatur,quòd quaſi ad ſimilitudinẽ ſeruitutis.Et quòd aduocatio quæ incorporalis eſt,tranſferri nõ poſſit ſine re corporali & teñto,,pbatur de termino ſancti H. anno regis H.nono,comitatu Norf.inter abbatẽ de Meſſẽdene & Hubertũ de Burgo, de eccleſia de Owalton, vbi idẽ abbas ,ptulit quandã chartã cuiuſdã walteri de la Penne , quæ teſtabatur,quòd idẽ walterus dedit ei aduocationẽ illius eccleſiæ,ſed quià poſteà conuictum fuit,quòd idem walterus nullũ teñtum habuit in manerio, in quo eccleſia ſita fuit,nec aliquis per eũ,nec idẽ walterus nũq̃ prę ſentauit ad eccleſiam illam: conſideratũ fuit,quòd Abbas nihil caperet. Item ad hoc facit quod habetis de termino ſancti Hillarij anno regis Henrici ſexto,comitatu Staff.de Rauł Comite Ceſtrię & Priore de Kenelwyde, de eccleſia de Stoke , vbi dicitur quôd ille qui dedit aduocationem priori,nec aliquis anteceſſorum ſuorũ nunquâm ſeyſinam habuit prę ſentandi, nec aliquod teñtũ in villa illa,conſideratũ fuit quôd donatio illa nulla.Item ad hoc facit , quod habetis de termino Paſchę, anno regis H. nono in comitatu Cornub.de Richardo de Wyks & Priore de Triwardray, Aſſiſa vltimę prę ſẽtationis de eccleſia de Wyks, vbi non valuit donatio facta de aduocatione, quià ille qui dedit , nunquam fuit in ſeyſina præſentandi , nec terram aliquam

habuit

habuit in villa illa, ad quã aduocatio illa potuit ꝑtinere,quâmuis multæ cõfirmationes episcoporũ,& dñorũ capitaliũ interuenissent. ¶ 4. Oportet igitur, q̃ aduocatio cũ re corporali trãsferatur,cũ seysina illi° cui trãsfertur,vel alicui° anteceſſorũ suorũ,& cûm sic facta fuerit donatio aduocationis, cũ teñto,facta traditione rei corporalis vidz teñti,statim incipit donatorius possidere teñtũ illud, & quasi possidere ius ꝑsentandi: seysinã autẽ nunquã habebit,antequâm eccleſia vacauerit,et tunc præsentare possit.Et vnde si donatio facta fuerit tãtûm donatorio sine hæredib° suis, si in vita sua vacauerit,præsentare poterit, & vti seysina sua.Si autem nõ, remanebit præsentatio cũ donatore,vel si illã in vita sua dederit alicui ãtequã vacet, nõ valebit donatio, ex quo nõ fuit in seysina prẽsentãdi,sed remanebit cũ donatore.Si autẽ sic facta fuerit donatio, sibi & hæredibus suis,si in vita donatorij nõ vacauerit, quòd prẽsẽtare possit,ius tamẽ prẽsentandi transmittit ad hæredes suos ꝓpinquos et remotos in infinitum, de seysina donatoris & warrãti sui,sicut de seysina alicuius ãteceſſoris,& donatorius sẽper ex donatione est quasi in possessione,& videtur vti,donec seysinã amiserit,ꝑ nõ vsũ,hoc est,si donatorẽ vel alium, ex negligentia vel patientia sua prẽsentare ꝓmiserit ad eccleſiã, cùm vacauerit, quo casu nunquàm recuperabit ipse,nec hæredes sui , quià vacua erit charta & donatio sine seysina.Si autẽ donatorius antequâm eccleſia illa vacauerit,vel antequám præsentauerit,vel hæredes sui aduocationem illã dederint alicui,cum teñto vel sine, non valebit donatio, quià quàmuis ius ꝑsentandi transferatur,tamẽ seysinà nõ transferunt, quam non habent,sed semper remanebit cũ donatore,qui vltimò præsentauit , nisi fortẽ sit ita, quòd donatio facta sit donatorio & hæredibus suis, vel cuicunq; dare & assignare voluerit,propter modum donationis,quiâ donatorij & assignati erunt loco hæredũ. Sed si cûm nulla facta sit mẽtio de assignatis, donatorius vel ei° hæredes dederint vel assignauerint antequã seysinã habuerint,& donatorius vel ei° assignati, cùm eccleſia vacauerit,prẽsentauerit, & ꝑ negligentiã vel ꝑ patientiam primi donatorij admissus fuerit cleric°, ad eorũ prẽsentationem,sic incipient possidere ex negligentia vel patientia aliorum,& incipiet valere donatio, ex quo concurrunt ius & seysina, iustè vel iniustè.Sed quid si vterq; præsentauerit,primus donator vidz & secund° donatorius,primus donator præferri debet propter seysinam , a qua nõ receſſit, nec secundus donator potuit ad alium plus conferre quã ipse habuit.s. nil nisi ius sine seysina,& licet assignatus ipsũ vocare vellet ad warrãtũ,non possit ei plus warrãtizare, q̃ ei dedit vel dare potuit, nec etiã potest eũ defendere in seysina prẽsentationis,quã suus assignatus nõ habuit.Itẽ esto,quòd antè seysinam præsentationis,facta fuit donatio vel assignatio,& casu aliquo reuertatur teñtum cũ aduocatione ad eum qui dedit,sicut eschaeta, vel alio modo, & inceperit eccleſia vacare tunc primò, & vterq; prẽsentauerit.s. primus donator et primus donatorius,adhuc erit prẽferendus in donatione primus donator, propter seysinã prẽsentandi, a qua non receſſit, et si donatorius instrumenta donationis ꝓtulerit,vacua erunt, quantûm ad ius prẽsentandi,quiâ quicquid habuit, suo feoffato contulit, et iam ex alia causa , et ab alio possideri incepit de

nouo, q̃ ex prima causa donationis & a feoffatore suo. ¶ 5. Et quòd donatio facta de aduocatione valere nõ debeat, antequã donator fuerit in possessione præsentandi, ꝓbatur in rotulo, de termino sancti M. ãno reg. H. octauo incipiẽte nono in comitatu Bed. de Iohãne de Trahillz & priore de Niwenhã, Assisa vltimę præsentationis, de tertia parte ecclesiæ de Sudmels, vbi prior respondit ad assisã, quòd walterus de Trahyllz, ãtecessor prędicti Iohannis, dedit aduocationẽ illius tertiæ partis Falkz de Bureflute, & ille Falkz, illã dedit domui suæ ꝑ chartã suã, sed quiá idẽ prior recognouit quòd idẽ walterus fecit vltimã præsentationẽ, & quòd Falkz nunquã præsentauit, consideratũ fuit, quôd Iohannes recuperaret seysinã suã de seysina walteri antecessoris sui. Item ad hoc facit, quod habetis de itinere M. de Pateshull in comitatu wygorñ, anno regis Henrici quinto: vbi dicitur, quòd si ille cui data fuerit aduocatio vel donatorius antequàm præsentauerit, illã vlteriùs donauerit, nõ valebit donatio, quià vltimus donatorius warrantũ non habuit. Itẽ non valet donatio aduocationis, si ille qui dedit nunquám habuit seysinam pręsentandi, nec aliquid de manerio, vel tenemento, ad quod aduocatio pertinuit, vt inter placita quæ sequuntur regem, anno regni regis Henrici tertij vicesimo secundo in comitatu Salop, de Godefrido de Gamages, vbi idẽ Godfridus dixit corã rege, quòd quidã anteceſſor ſuus dedit patri ſuo quandã terrã, cum aduocatione eccleſiæ, & inde poſtmodũ conuictũ fuit, quòd idem anteceſſor nũquám ſeyſinã inde habuit, & ideo donatio nulla, licet idẽ Godfridus & pater ſuus poſtmodũ inde eſſent in ſeyſina. Itẽ ad hoc facit, de termino Paſchę ãno regni reg. H. decimo in comitatu Leyc. Aſſiſa vltimę præſentationis, inter walterũ de Rideware, & priorẽ de vndeleigh, vbi idẽ walter' nil capere potuit ꝑ aſſiſam, quia Comes de Ferrarijs, qui maneriũ illud, ad quod aduocatio illa ꝑtinuit, dedit prædicto waltero, nunquám præſentauit ad eccleſiã illã. Itẽ ad hoc facit, quod habetis de termino ſancti M. anno reg. H. nono incipiente decimo, Aſſiſa vltimæ præſentationis, inter priorẽ de Lewes, & Adã de nouo mercato, de eccleſia de Hatfelt, vbi idẽ Adam recuperauit præſentationẽ ſuã de ſeyſina aui ſui ex parte matris. Caſus quidẽ talis eſt. Auus quidã ipſi' Adæ &c. De hac materia habebitis pleniùs infrá, de aſſiſa vltimæ præſentationis, & hic ſupabundat vel ibi. Item videtur, quòd ſine corpore poterit ius aduocationis trãſferri ad aliũ ꝑ ſe, & quaſi poſſideri, ſicut ſeruitus, donec vacauerit, & tunc ꝑ vſũ & præſentationẽ retineri, ad ſimilitudinẽ ſeruitutis, nõ eſt enĩ neceſſe, vt videtur, quòd ſem ꝑ adhęreat fũdo vel teñto cui inſit, cũm ineſſe poterit eccleſiæ, ſecundũ quod eccleſia conſtruitur ex lignis & lapidibus, & vnde dicitur aduocatio talis eccleſiæ, & vnde ſi eccleſia donetur ſine teñto, adhuc poterit tranſferri aduocatio vel retineri, & cũm ꝑ ſe data fuerit aduocatio & cũm eccleſia vacauerit, donatorius præſentauerit, & ius aduocationis retinebit ꝑ ſeyſinam, & ſic deſinet eſſe aduocatio de fundi pertinentijs. Et vnde videtur quòd ſi ille qui aduocationẽ dedit ſiue ante vacationẽ eccleſiæ, ſiue poſt, fundũ dederit cũ õnibus pertinẽtijs ſuis, & cum aduocatione eccleſiæ expreſſẽ, non valebit donatio, quantũ ad aduocationem, licet valeat quantũm ad fundũ, tranſferẽdo ſine aduocatione

catione,quià donator id quod priûs dedit, ſine voluntate donatorij reſumere nõ poterit, nec iterũ dare, licet videatur prima facie,quòd ſemp in ſeyſina extiterit,donec donatorius præſentauerit.Sed reuera dare non poterit,cûm donatorius ius non habeat præſentandi & ſit quaſi in ſeyſina,donec eccleſia vacauerit,& ſic p imaginariã ſeyſinã,remanet vera ſeyſina in ſuſpenſo, vſq; vacationẽ eccleſiæ,et tunc præſentet donatorius,ſi aduocationẽ ad aliũ non tranſtulerit,vel donator ſi hoc nõ fecerit, & ſic erit obſeruandũ , vbi aduocatio ſeparata eſt a fundo,& non eſt de fundi ptinentijs.Itẽ eſto, q; de fundo fiat donatio cũ aduocatione,et antequã eccleſia vacauerit,vel poſt,fuerit donatorius p donatorẽ vel p aliũ diſſeyſitus,& tunc vacare incipiat eccleſia, nõ præſentabit donatorius ad eccleſiã cuius aduocatio eſt de ptinẽtijs,antequâm fundũ recuperet quod eſt principale, & ſic agi oportet in pluribus caſibus,quôd ſeyſinã habere nõ poterit quis de pertinẽtijs vel acceſſorio , antequã acquiſierit principale. Itẽ quãdoq; tranſit ius aduocationis cũ corpore.i.cũ ipſo fũdo,vel teñto ad quod aduocatio ptinuerit,quandoq; cũ expreſſione,& quãdoq; ſine, cũ expreſſione,vt ſi dicatur,do tibi fundũ iſtũ cũ õnibus ptinẽtijs ſuis & cũ aduocatione eccleſiæ, vel ſine expreſſione,vt ſi dicatur, do tibi fundũ iſtũ cũ õnib° ptinentijs ſuis,ſine aliquo reteñto, ſiue hoc ſit in feodo,vel ad firmã,in quo caſu,tranſit aduocatio cũ ipſo fundo ad donatoriũ, & ſi partẽ fundi dederit,quàmuis cũ õnibus ptinentijs ſuis,et partẽ retinuerit,non ppter hoc tranſfertur aduocatio,ſed cũ donatore remanebit , licet minimã partẽ fundi retinuerit,nõ enim tranſfertur aduocatio cũ aliqua parte fundi,niſi ſpecialiter tranſferatur.Item ſi pluribus fiat donatio de fundo aliquo, p particulas cũ õnibus pertinẽtijs ſimul,vel ſucceſſiuè, ſine aliqua expreſſione aduocationis,vltimò feoffatus,quãtùm ad ius aduocationis,erit õnibus alijs præferend°,habita tamen diſtinctione, ſecũdûm quoſdã,ſi aduocatio ſpecialiter excipiatur:vtrum donator ſic dicat, do tibi tantam terram cum omnibus pertinentijs ſuis,excepto tanto terræ de prædicta terra cum pertinentijs,vel , retento mihi tanto terræ de eadem terra : quià in primo caſu videtur excipi ab illo quod donator totum tranſferat ad donatorium ſcilicet aduocationem cum omnibus alijs pertinentijs,et vnde cûm poſteá , ab illo toto excipiat partem,videtur quôd aduocatio remanere debeat donatori , ex quo cum parte ſpecialiter excepta non tranſfertur . Si autem ſic dicat, do tibi tantam terram cũ omnibus pertinentijs ſuis ,ſalua mihi,vel retenta tali parte,videtur quôd aduocatio remanere debeat cum parte retẽta vel ſaluata. Item eſto,quòd alicui fiat donatio de tenemento , cum aduocatione, donec ei prouideatur, ſi ante prouiſionem , & antequàm in ſeyſina fuerit præſentandi, donatorius rem cum aduocatione, vel aduocationem per ſe,etiam poſt præſentationem ad alium tranſtulerit, qui ſimiliter præſentauerit ante prouiſionem, & poſteà donatorio prouiſum fuerit , & iterum eccleſiam vacare contigerit , &omnes præſentauerint ſcilicet donator primus & donatorius primus & ſecundus,donator primus erit alijs omnibus præferendus , quiâ ſi primus donatorius & ſecundus prima facie actionem habeant de preſentatione,donator habebit exceptionẽ de prouiſione,&

non

non poterit primus donatorius dare ad remanentiam vel cũ effectu,quiá ꝑpetuitatẽ nõ habet,vel quiá eius ſtatus dependet ex inſidijs fortunę.De hac materia inueniri poterit, de termino Paſchę anno reg.Henrici ſeptimo in comitatu Bed.de Falkz de Briante,et priore de Nywenhã, Aſſiſa vltimę prę̃ſẽtationis de eccleſia de Haſpele.

1 ¶ *De libertatibus , quis eas dare poſſit et quæ ſunt regis.* 2. *Quid eſt corona regis.* 3. *De warennis et libertatibus conceſſis a domino Rege,qualiter poſſidentur et vtantur.* 4. *Breue ſi quis alium vexauerit contra libertatem.* 5. *De intentione qucrentis proponenda.* *Chap.24.*

DIctũ eſt ſuprà,qualiter iura et res incorporales trãſferuntur, et qualiter traduntur,vel quaſi,& qualiter poſſidẽtur,vel quaſi,& qualiter ꝑ verũ vſũ retinentur: nũc autẽ dicẽdũ erit de libertatib⁹,quis cõcedere poſſit libertates,& quib⁹,& qualiter trãſferuntur,& qualiter poſſidentur vel quaſi,& qualiter ꝑ vſũ retinentur.Quis? Et ſciendũ quòd ipſe dñs rex, qui ordinariã habet iuriſdictionẽ & dignitatẽ & poteſtatẽ,ſuper õnes qui in regno ſuo ſunt,habet enim õnia iura in manu ſua,quę ad coronã & laicalẽ ꝑtinẽt poteſtatẽ & materialẽ gladiũ,qui ꝑtinet ad regni gubernaculũ,habet etiã iuſtitiã, & iuditiũ quę ſunt iuriſdictiones , vt ex iuriſdictione ſua,ſicut dei miniſter & vicarius,tribuat vnicuiq; qd' ſuũ fuerit.Habet etiam ea quæ ſunt pacis, vt populus ſibi traditus in pace ſileat & quieſcat,& ne quis alterũ verberet,vulneret vel malè tractet , ne quis alienã rẽ ꝑ vim & roberiã auferet vel aſportet,ne quis hominẽ mahemiet vel occidat.Habet etiã coertionẽ,vt delinquẽtes puniat & coerceat. Item habet in poteſtate ſua leges,& conſtitutiones, & aſſiſas in regno ſuo ,puiſas & approbatas,& iuratas,ipſe in propria perſona ſua obſeruet,& a ſubditis ſuis faciat obſeruari . Nihil enim prodeſt iura condere, niſi ſit qui iura tueatur . Habet igitur rex huiuſmodi iura, ſiue iuriſdictiones in manu ſua.Habet etiam præ cęteris õnibus in regno ſuo,de iure gentiũ,priuilegia propria, quæ de iure naturali eſſe deberent inuentoris, ſicut Theſaurus, wreccũ Maris,Craſſus piſcis,Sturgio, wayuiũ, quæ in nullius bonis eſſe dicuntur.Habet etiam,de iure gentium, in manu ſua quæ de iure naturali deberent eſſe communia, ſicut feras beſtias & aues nõ domeſticas,quę deberent eſſe cõmunia de iure naturali & ꝑ apprehẽtionẽ,& captionẽ,et aucupationẽ,propria.Itẽ ꝑ occupationẽ & apꝓhentionẽ rei alteri⁹,vt ſi quid abijciatur & ,ꝑ derelicto habeatur.Ea vero quæ iuriſdictionis ſunt & pacis,& ea quæ ſunt iuſtitiæ & paci annexa,ad nullũ ꝑtinent,niſi ad coronã & dignitatem regiam,nec a corona ſeparari poterunt,cúm faciant ipſam coronã. ¶ 2. Eſt enim corona regis facere iuſtitiã & iuditiũ,& tenere pacẽ,& ſine quib⁹,corona conſiſtere non poteſt, nec tenere.Huiuſmodi autẽ iura ſiue iuriſdictiones ad ꝑſonas vel teñta tranſferri non poterunt,nec a priuata perſona poſſideri,nec vſus nec executio iuris,niſi hoc datũ fuerit ei deſuper , ſicut iuriſdictio delegata non delegari poterit, quin ordinaria remaneat cũ ipſo rege. Ea vero quæ dicũtur priuilegia,licet pertineant ad coronã,tamẽ a corona ſeparari poſſunt & ad priuatas perſonas tranſferri, ſed de gratia ipſius regis ſpeciali : Cuius gratia & conceſſio ſpecialis,ſi non interuenerint, temp⁹,a tali petitione,

regem

regē non excludit. Nullū enim tēpus currit donationi regis, vel cōtra eū in hoc casu, cùm ꝓbatiōe nō egeat: Cōstare enim debet ōnib⁹, quòd huiusmodi ꝓtinēt ad coronā, nisi sit aliquis qui docere possit, ex speciali gratia habita, cōtrariū. In alijs verò vbi ꝓbatio necessaria fuerit, currit tempus cōtra ipsū: sicut contra quoscūq; alios. Huiusmodi autem libertates, cùm a rege cōcessę fuerint, statim quasi transferūtur, & quasi possidētur, & ille cui conceduntur, statim quasi vtitur, licet casus quo vti debeat statim non euenerit. Cùm autē euenerit, & vsus fuerit, statim retinet possessionē ꝑ vsum, & siue vsus fuerit verè siue non, semꝑ erit in possessione vel quasi, vel iurisdictionis delegatæ vel rei, donec amiserit ꝑ abvsū, vel non vsum. Vti autē non poterit quis verè, licet quasi, tali libertate, donec casus euenerit quo vti possit, vt si quis habeat curiā & potestatē placitandi in curia sua, placita vetiti namij, & tenendi placitū ꝑ breue de recto, licet sit quasi in possessione, tamē verè vti non poterit, ante breuis impetrationē & sūmonitionē. Itē si cui concedatur libertas, ꝙ inquirere possit & iudicare de assisis & mēsuris infractis contrā cōstitutionē regiā, licet possit inquirere, tamē iudicare nō poterit antequā fuerit transgressū, licet fuerit quasi in possessione. Itē si cui concedatur talis libertas, quòd habeat Soke & Sake, Toll & Them, Infangthef & vtfāgthef. ¶ 3. Iuditiū vitę & membrorū, & furcas & alia quę pertinent ad executionē iuditij, talis nō priūs vti poterit tali libertate, antequā latro captus fuerit, de quo iuditiū fieri possit & debeat, sed semꝑ priūs quasi vtitur, cùm sit in potestate vtendi tali libertate, donec illā libertatem amiserit, per non vsū: hoc est donec ali⁹ de latrone capto, infra libertatē suā iustitiā fecerit & iuditiū, & illum abduxerit extra libertatē suā, semel scysiendo, ꝑ negligentiā & patientiā suā, eo ꝓsente & sciente, & ꝓmittente. Cū autē hoc sciuerit, & diligenter & recēter sibi ꝓquisiuerit, repetere poterit libertatē suā. Si autē negligēs fuerit, & ꝑ negligentiā & patientiā ꝑ lapsū temporis illā amittit, & extūc sine rege restitui nō poterit, cùm ꝑ lapsū tēporis suā amiserit actionē. Itē eodē modo si cui concedatur talis libertas, quòd quietus sit de Theolonio & cōsuetudinibus dandis ꝑ totū regnū Anglię, in terra & in mari, & quòd Theoloniū & consuetudines capiat infra libertatē suā, de ementib⁹ & vendentibus, statim erit quasi in possessione, & possessionem retinebit cùm Tolnetū & consuetudines receperit, et cùm alibi in regno, extra libertatē suā, ꝑ talē libertatē prętextu talis libertatis, ꝑ iuditiū, vel alio modo, habuerit quietantiā in nūdinis & mercatis. Et quod hic dictū est exēpli causa, dici poterit in ōnib⁹ alijs cōmunib⁹ casibus consimilib⁹, sicut in ijs quę ꝓtinēt ad coronā, sicut in placito de vetito namij, de visu frāciplegij. Itē de priuilegijs supradictis. Est enim libertas, euacuatio seruitutis, et contrario modo sese respiciunt, & ideò simul nō morātur. Esse enim poterit libertas, vt si quis teneatur ad dandū ex seruitute, sicut Theolonium & consuetudines, ex libertate defendi poterit ad non dandum. Item si ex seruitute teneatur quis ad non capiendum, ex libertate concessa capere possit consuetudines & Theolonia. Item si quis ex causa venandi vel aucupandi ingredi possit fundum alienum, ex seruitute fundo imposita, per negligentiam vel patientiam dominorū, ex libertate concessa, ꝓ-

hiberi

hiberi poterit ne ingrediatur. Itẽ ſi ex ſeruitute vel quaſi, ingrediãtur balliui fundũ alicui⁹, ſicut vic. et ſeruientes regis, ex libertate a rege cõceſſa, a rege ꝓhibeantur ne ingrediãtur, ſed vt ꝑ dñm libertatis, ſũmonitiones fiant, & attachiamenta, & viſus franci plegij, & õnia alia quæ pertinẽt ad coronã. Cũm autẽ dominus rex ita libertates conceſſerit, ſicut prædictum eſt, illas concedere non debet in præiuditium aliorum, vt ſi priùs fortè alicui conceſſit talem libertatẽ, ꝙ habeat warrenniam ꝑ totam terrã ſuam, & totum fundum ſuum, ſi poſtmodũm illud idem concedat alteri infra eandem libertatem, iniuriatur & detrahit libertati priùs conceſſæ, qua forte vſus eſt quis per multa tempora, & quod ſemel dederit, ſine iuris iniuria reſumere non poterit, nec alijs dare, & maximè de quo ipſe in ſeyſina non fuerit, quod ſi fecerit de facto, & cũm charta libertatis publicè lecta fuerit & audita, et cũm vti inceperit donatorius, impeditus fuerit ꝑ illũ, qui primã habuerit libertatem, abſquè eo quòd hoc priùs domino regi oſtenderit, ꝙ factum ſuũ, quod magis volũtariũ eſt quam iuſtũ, reuocet, & emendet, amittere poterit imperpetuũm, eo ꝙ factum domini regis, propria authoritate impedit et ei reſiſtit, cũm hoc non liceat alicui, nec etiam, quod magis eſt, de facto ſuo diſputare, vt de Abbate ſancti Albani et Galfrido de Chyldwike, apud weſtm̃ coram ipſo domino rege, vbi idem Galfridus warrennam ſuam retinuit, quià idem Abbas, abſq; eo quòd hoc oſtenderit domino regi, ipſum vti impediuit. Item nec mutare poterit idem rex de iure, libertatem priùs cõceſſam, vt ſi dominus rex tenenti ſuo conceſſerit talem libertatem, quòd nullus vic. vel balliuus ingreſſum habeat in terram ſuam, vel feodum ſuum, ad aliquam ſummonitionem, vel attachiamentum, vel diſtrictionem pro ſeruitio faciendo, ſi ſeruitium tenentis ſui alicui attornauerit, & conceſſerit, talis, returna breuium non habebit, contra libertatem priùs conceſſam tenenti ſuo, qui returna habuerit priùs, vt cogatur returna recipere per mediam perſonam, quæ priùs recepit ſine medio, per manus vicecomitum vel balliuorum: Et quiá non poterit quis ſeruitiũ tenentis ſui ita atturnare alicui ad damnum ipſius vel grauamen, et hoc verum eſt, niſi hoc prouenerit ex voluntate tenentis, vel per negligẽtiam vel patientiam longam. Itẽ eſto quôd dominus rex, duobus conceſſerit aliquam libertatem, vt ſi alicui vniuerſitati, ſicut ciuibus vel burgenſibus vel aliquibus alijs, ꝙ mercatum habeant vel feriam in villa ſua, ciuitate vel burgo, vel conſuetudines capiat, & theolonia, & quieti ſunt per totum regnũ ſuum in terra & in mari de theolonio dando, vel aliqua alia conſuetudine, ſi poſtmodũm concedat conſimilem libertatem aliquibus in regno ſuo, ꝙ capiant & quieti ſint, ſecundũm quod prædictum eſt, videndum erit qui illorum præferri debeant in tali libertate, cũm quibuſdam conceſſum ſit quòd theolonia capiant & cõſuetudines, & alijs ne dent, quod quidem ſimul ſtare nõ poterit. Recurrendum igitur erit de neceſſitate, ad prioritatem impetrationis, ſi nullus eorum vſus fuerit ſed quaſi. Si autem vn⁹ eorum vſus fuerit, ità ꝙ ab alijs ceperit theolonium & cõſuetudines, in villa, & mercato, vel nũdinis, & quòd quietantiã habuit in villa, mercato vel nundinis, talis præferri debet, propter vſum, & retinere, cũm prior ſit vſu, quàmuis non

impetra-

impetratione,& hoc verum erit,vbi posteriores impetratione vsi fuerint, nisi illi qui priores sũt impetratione, statim & recenter sibi ꝑquisiuerint. Si autem illi qui priores sunt impetratione, priùs vsi fuerint, et quòd ceperint ab alijs consuetũdines in villa aliorum,libertates suas retinebunt, tam propter prioritatem impetrationis,quám prioritatem vsus.Si autem post talem impetrationem libertatis,& vsum, alij impetrauerint libertatem,quôd vti possunt,alij qui priores sunt,propter hoc,libertatem suam non amittũt. Sed esto quòd illi qui priores sunt impetratione & vsu forte ꝑ non vsum vel abusum amiserint, et antequàm restituti fuerint ad libertatem, alij impetrauerint & vsi fuerint, alii qui priores fuerint impetratione,et vsu nunc̃ restituentur. Si autem priores, post impetrationem aliorum,sed ante vsum restituti fuerint, sic per restitutionem libertatem priùs habitam retinebunt,et alijs præferentur: propter verum vsum, qui vsui fictitio debet præferri. Si quis igitur contra huiusmodi libertates, illos quibus concessæ fuerint grauare vel vexare præsumpserit,summoneatur quòd sit coram rege vel eius Iustic. inde responsurus per tale breue. ¶ 4. Rex vic.salutem.Sũmoneas per bonos summonitores, maiorem & balliuos talis ciuitatis,burgi vel villę,quòd sint coram nobis &c.vel corã Iustic.nostris apud talem locum,tali die,ad respondendum tali, vel talibus,quare ceperunt Theoloniũ & consuetudines in villa sua tali,de hominibus ipsius talis,vel de talibus burgensibus,contrà libertates, quas idem talis vel tales habent, per chartam nostram, vel antecessorum nostrorum regum Anglię, quibus hucusquè vsi sunt,vt dicunt,et habeas ibi sũmonitores et hoc breue. Teste &c. ¶ 5. Qui cûm post Essoniũ & dilationes venerint, ꝑponat querens querelã suam,et intentionẽ hoc modo. Dicat quôd cûm ipse et antecessores sui, et homines sui de tali villa, vel ipsi tales burgenses,a tali tempore quieti extiterint, et ipsi quieti esse debeant de Theolonijs et aliis consuetudinibus dandis, tam in terra q̃ in aqua,vbiquê in regno Angliæ,per chartas domini Regis et antecessorum suorum Regum Angliæ, si sint mercatores merchandisas suas exercentes, exceptis talibus merchandisis et talibus, ipsi balliui distringunt ipsum,et homines suos, vel burgenses tales, ad dandum theolonium & alias consuetudines,contra prędictas libertates,ità quòd ceperunt de tali,qui talem rem vendidit,tantum, nomine theolonii, et de tali tantum. Et præterea ceperunt talem et imprisonauerunt, vel verberauerũt & male tractauerunt, et vnde per talem iniustam captionem, damnum habent ad valentiam tanti,et quod tales habeat libertates,et quòd talem acquietantiam habere debeat, per chartam domini regis et antecessorum suorum regum Angliæ, profert chartam talem Regis, factam tali anno, tali mense,tali die regni sui,quæ testatur,quòd inter alias libertates quas cõcedit tali, vel antecessoribus suis, concedit & confirmat ei, quòd ipse & hæredes sui,et homines eorum de tali villa, quieti sint et liberi de omni theolonio, et omnibus consuetudinibus secularibus, quæ ad ipsum pertinent in omni foro,et in omnibus nundinis,per totum regnum suũ,tâm per terram quám per mare,vbicunq; peruenerint et per omnes terras suas, vbicunq; libertates dare ei poterit, profert etiam chartam talem, alterius

terius regis,tali anno regni sui,tali mense,tali die confectam, quæ primâ chartam confirmat,et per eadem verba,et sic proferre potest plures chartas regum antecessorum Angliæ. Profert etiam chartam talis Regis qui nunc est,tali anno,tali mense,tali die confectam: per quam omnes chartas præcedentes confirmat, et per eadem verba, et per quam etiam concedit,quôd si prædictus talis vel tales, vel eorum antecessores, prædictis libertatibus vsi non fuerint per tempus aliquod, per quod illas amiserint per non vsum, quòd nihilominûs ipsi et hæredes sui illis de cætero vtantur liberè et sine impedimento. ¶6. Et talis maior & tales balliui veniunt,et defendunt vim et iniuriam,et iniustam captionem theolonij, et consuetudinem, et dicunt, quòd antequam aliqua libertas concessa esset talibus burgensibus qui queruntur,vel eorum antecessoribus, ab aliquo Rege concessa esset, vel antequàm ipsi qui queruntur haberent villam vel burgum,vel mercatum, vel feriam, vel etiam portum: habuerunt ipsi burgenses,de quibus queritur,villam suam, burgum, ciuitatem vel portum ad feodi firmã, de antecessoribus domini regis, sibi & hæredibus suis,cum omnibus libertatibus et liberis consuetudinibus, ad villam suam pertinentibus, de donatione talis Regis, tenendum de eo et hæredibus suis,reddendo inde tantum per annum, et qui illam concessit ità liberè per chartam suam, sicut ipse illam vnquâm liberiùs habuit in manu sua,die quo concessionem illam eis fecit,et inde proferant chartas antiquiores,si quas habuerint,et regum succedentium confirmationes. Et vnde dicere potuerunt,quôd sicut charta eorum aunciata est & libertas anterior, non potuit aliquis rex talem libertatem alijs concedere, in eorum prę̃iuditium et iniuriam,et inde petere iuditium. Ad quod,poterit a quærentibus replicari, quòd si illi,de quibus queritur,chartam habuerint aunciatam,nũquam tamen vsi fuerunt ipsi, vel antecessores eorũ tali libertate,antequâm eis, qui queruntur,et antecessoribus eorum talis concessa esset libertas,ꝙ capere possent theolonium in villa tali, et quieti essent per totam terram regis, de theolonio et consuetudinibus dãdis, quiâ nullus burgensis de villa sua vnquám priûs venit ad villam prædictorum, de quibus queritur, qui aliquid emeret vel venderet vel aliud faceret p̃ quod teneretur dare theoloniũ,vel alias cõsuetudines. Ad quòd poterit ab illis,de quibus queritur, triplicari,ꝙ si nullus prædictorũ burgensium,de quibus queritur, veniret in villam suã vt aliquid emeret vel venderet,tamen libertatem suam non amiserunt p̃ non vsum,quiâ quam citò venerunt et emerunt,siue post siue ante libertatem eis cõcessam, ceperunt theolonia & consuetudines, quiá priûs vti non potuerunt. Itẽ ꝙ ante libertatẽ eis cõcessam vsi fuerint,ratione prioritatis, ità quòd ceperunt theoloniũ,et consuetudines de tali, qui emit talẽ rem vel vendidit, et tantũ dedit p̃ consuetudine sua, et alius talis talẽ rem, et tantũ dedit, et sic de pluribus,et petunt quòd p̃ patriam inquiratur. Dicere etiã poterunt,quôd q̃is ità vsi nõ essent,vt prędictũ est,tamẽ cũ charta eorũ aunciata sit,et libertas anterior,non sunt devsitati,quiá nũquàm ante euenit casus ꝙ vti posset,siue hoc fuerit ante libertatẽ posteri' cõcessã,siue post. Item dicere possunt,quòd si fortè libertates suas amisissent p̃ non vsum,

tamen

tamen restituti sunt per dominum regem per verba in charta sua de confirmatione contenta, quæ talia sunt, quòd si fortè libertatibus illis priùs eis concessis vsi non fuerint omninò, vel cùm vsi fuerint illas amiserunt p nõ vsum, quòd nihilominùs, illis vtãtur de cętero. Ad quod vero, a parte aduersa poterit triplicari, quòd quámuis tales ità restituti fuerit ad libertatem, quam prius amiserunt per non vsum: tamen medio tempore ante restitutionem, concessit eis dñs rex per chartam suam, libertatem quam nunc habent, et vnde cûm talis libertas ità eis concessa fuerit, non potuit dñs rex eis restituere libertatem, quam priùs alijs concessit: vel dicere poterit, quòd quâmuis charta eorum postnata sit, et libertas posterior; tamen vsu priores extiterint, et quãuis fortè libertatem suam talem, qua vsi fuerunt, et vsu priores per non vsum amitterent: licet vtriquè restituti essent, tamen ipsi siue priores siue posteriores impetratione vel vsu, primam habuerũt restitutionem, et sic, vt videtur, in omni libertate cõcessa, in impetratione, vsu vel restitutione, erit prioritas prę ferenda.

1 ¶ *De cofirmationibus.* 2 *Quid est cofirmatio.* 3 *Quando quis possit confirmare et quãdo valet confirmatio, et quandò non.* *Chap.25.*

QVià aliquandô donationes cûm perfectę sint, ab hæredib⁹ impediuntur: eget aliquandô donatorius confirmatione hęredũ, et aliquandò dominorum capitalium, sicut domini Regis, et aliorum inferiorum. Item si cûm a vero domino facta fuerit donatio, et acquisitum dominium, cum homagio et seruitio et solennitate debita, et sit ibi defectus in donatione, ꝙ in vita donatoris non sit sequuta traditio, et ità quòd imperfecta sit donatio, si donatorius quocũq; casu post mortem donatoris nactus fuerit seysinam, non valet donatio, cûm sit inualida, licet aliqua, nisi confirmatio hæredis interuenerit, quę si interuenerit, donatio conualescit. Item si quis rem alienam dederit, licet ab initio valeat donatio, quantùm ad donatorem & donatorium, non valebit tamẽ, quantùm ad verum dominum. Vt si quis, quocunq; modo, tenuerit ad terminum vitę, vel annorũ, vel ratione custodię, vel pignoris, siue vadij, aliquam rem, et illam alicui dederit, licet valida sit donatio quantûm ad dantem et accipientem, inualida tamen erit et in pendenti, quousquè a vero domino fuerit donatio talium reuocata, vel talium confirmata.

¶ 2. Videndum igitur quid sit confirmatio, et est cõfirmatio, prioris iuris et dñij adepti firmatio, cũ prima firmitate donationis, nihil enim noui attribuit, sed ius vetus consolidat, et cõfirmat. Si autẽ a capitali domino, vel ab alio non domino facta fuerit ei a latere, et vnde si ab initio donatio facta a vero dño, valida fuerit, confirmatio facta ab alijs statim valida erit, et ità verũ erit quod dicitur, quòd vbi donatio valida, et confirmatio valida erit. Item si facta fuerit donatio a non dño, sicut ab illo qui tenet ad terminũ, vel alio modo, sicut prędictũ est, valebit confirmatio a latere facta, donec fuerit donatio a vero dño reuocata, et cûm reuocata fuerit, incipit nõ valere, quantûm ad dantem & accipientem, et quantûm ad verum dñm, cûm autẽ confirmata fuerit a vero dño, tunc valet & tenet sicut in initio donationis, et tunc primò incipit valere in ꝑsona veri

domini. Si autem donatio omninò nulla, quiâ a lege omninò prohibita, ſicut donatio inter virum & vxorem, vel donatio facta ab eo qui nullam omninò ſeyſinam habuit, q̃ tradere poſſet, et rem accipientis facere, cõfirmatio a latere facta non valebit, et ibi eſt quod dicitur, q̃ vbi donatio nulla omninô, nec valebit confirmatio. Sed generaliter, cûm quis in poſſeſſione fuerit ex quacunq; cauſa vera vel fictitia, et verus dñs ſciẽs et p̃ſens hoc voluerit, et donationẽ vel venditionem a quocũq; factam confirmauerit, cõfirmatio validum facit quod actum fuit, ex quo dñs hoc voluit, voluntas enim ſua et confirmatio omnes ſupplet defectus, licet id quod actum eſt ab initio, non valuit. Et hoc dico, niſi error fuerit ab initio in donatione, quia ſi error fuerit ab initio in donatione, non plus valebit confirmatio, quâm valet donatio. Poterit enim eſſe error, tâm rei q̃ p̃ſonę in donatione, et eodem modo in confirmatione, et ſiue erratum fuerit in p̃ſona ſiue in re, non valebit quod agitur, quiá qui errat non cõſentit: vt ſi quis donationem fecerit alicui, ſicut hęredi talis cûm non ſit hæres, et poſtea ſequatur confirmatio, non valebit confirmatio, non magis quàm donatio. Item ſi cùm capitalis dñs aliquem poſuerit in ſeyſinâ alicui⁹ hęreditatis, et credat ipſum eſſe hęredem, cûm non ſit, ſicut partus ſuppoſitus: vel alius a vero hęrede, & homagium ſuum ceperit, et confirmationes interuenerint, non valebit quod agitur, propter errorem perſonarum, ſed hoc detecto, diſſoluendum erit homagium, quiá ipſe qui homagium fecit, nihil iuris habuit in tenemento de quo homagium fecit, nec de eo tenere debet tenementum, de quo homagium fecit. Itẽ eodẽ modo poterit eſſe error, de ipſa re in donatione, vt ſi donator ſenſerit de vna re, et donatorius de alia, non valebit donatio, nec confirmatio quæ ſequitur ex tali donatione. Item non valebit confirmatio ſi in donatione erratum non ſit, et erratum ſit in confirmatione. ¶ 3. Item videndum quandò quis poſſit confirmare, et ſciendũ quòd nõ priuſquam ius ei acciderit, vz hęreditas, vel dominium, quod poſſit infirmare donationem anteceſſoris propter aliquẽ defectum, vt ſi in vita donatoris nõ fuerit traditio ſubſequuta, vnde in vita donatoris non valebit confirmatio. Item ſi cùm ius ei deſcenderit, totũ ius ſuum ad alium tranſtulerit ſiue res corporalis fuerit, ſiue incorporalis, ſicut ius. Item nec valet confirmatio facta ei qui fuerit extra ſeyſinam rei, de qua fit confirmatio, ſicut videri poterit per exemplum. Quidam dedit quandam aduocationem cuiuſdam eccleſiæ cuidam abbati (cum tenemento vel ſine non refert) et fecit ei chartam, ſuper donatione illa, obiit donator antequàm eccleſia vacaret, et hæres donatoris præſentauit ad eccleſiam illam qualitercunq;, de facto, et clericus admiſſus fuit ad ſuam p̃ſentationem, et ità quod charta Abbatis vacua fuit p̃ non vſum, moritur hæres ſic in poſſeſſione, et tranſfert poſſeſſionem ſuã ad hęredem ſuum, iſte hęres, ex quacũq; cauſa, trãſfert ad aliũ, manerium ad quod pertinet aduocatio, cum omnibus pertiñ ſuis, ſine aliqua retentione, tenendũ in feodo, Abbas, cũ charta ſua vacua impetrat ab hęrede qui tranſtulit, et qui eſt extra poſſeſſionem aduocationis, confirmationem donationis factę ab anteceſſore ſuo primo donatore, vt validam faciat primã donationẽ (per confirmationẽ) quę effecta

fuit

fuit inualida & vacua per non vſum, confirmat ei, et ſuper hoc faciunt inter ſe finem per Cyrographum, poſteà vacat eccleſia, præſentat Abbas, prę̃ſentat donatorius ſecundus. Dicit Abbas quôd ad ipſum pertinet aduocatio & præſentatio, et ad hoc probandum profert quandam chartam talis anteceſſoris de donatione & confirmatione hæredis, et finem factum. Donatorius verò dicit, quod ad ipſum pertinet prę̃ſentatio, quià habet totum manerium illud cum omnibus ſuis pertinentijs, ſine aliqua retentione de donatione prædicti hæredis, cuius anteceſſor prę̃ſentauit poſt confectionem illius chartæ quam Abbas profert, et itá q̃ charta illa vacua eſt. Ad quod reſpondet Abbas, quòd charta valida eſt & bona, et ſi ab initio vacua eſſet per non vſum, tamen hæres donatoris facit eam validam per confirmationem ſequentem, quæ omnes defectus ſupplere poteſt, ſine alicuius prę̃iuditio, et quę confirmatio, per finem et cyrographum quod ſic oſtendit, roboratur. Ad quod dicit donatorius, quòd nec confirmatio, nec finis qui ſequitur ex ea, valere debeant, quià cûm hæres confirmauit et ante, dederat ipſe manerium, ad quod pertinet aduocatio ipſi donatorio cum omnibus pertinentijs ſuis ſine aliqua retentione, et quià facta fuit confirmatio poſt donationem & tranſlationem iuris ſui ad alium, et ſic dum fuit extra ſeyſinam, valere non debeat confirmatio, nec finis qui ſequitur ex ea, et exinde nec charta, cùm ſit vacua, nec confirmatio ſine ſeyſina, nec finis qui ſequitur ex ea. Item eſto, quôd hę̃res cûm ſic ſit in ſeyſina, manerium cum p̃tinentijs dimiſerit ad firmã, ad terminũ annorũ, et poſt dimiſſionẽ, durante termino, confirmauerit Abbati donationẽ factam ab anteceſſore ſuo, eodẽ modo quo prędictũ eſt, vacat eccleſia, prę̃ſentat abbas, prę̃ſentat hę̃res, prę̃ſẽtat firmari⁹. Abbati prę̃ſentanti reſpondet hæres quòd charta anteceſſoris ſui vacua eſt, p̃ nõ vſũ. Ad quod Abbas reſpõdet, q̃ licet charta anteceſſoris ſui vacua ſit ab initio, tamen efficitur valida per confirmationẽ, vel p̃ finẽ. Ad qd' hæres reſpondet, quôd nec charta, nec confirmatio, nec finis valere debeant, quiâ ante hęc omnia, dederat ipſe ad terminum, maneriũ cũ aduocatione. Ad quod abbas reſpondet, quòd hoc ei nocere non debet, q̃à q̃uis hæres maneriũ cũ pertiñ daret ad terminũ, tamẽ remanſit ei proprietas & liberum teñtum, et ꝓpter quod valida debet eſſe confirmatio. Ad quod firmarius reſpondet, quòd ad ipſum p̃tinet præſentatio, quiâ ante confirmationem, dimiſſum ei fuit manerium ſine retẽtione ad terminũ, cũ omnibus p̃tinentijs ſuis, et quôd confirmatio ſubſequens nihil iuris ei auferre potuit, et quo caſu firmarius obtinebit, et cùm ita præſentauerit, continuat poſſeſſionẽ hæredis, cuius nomine præſentauerit, et ſic cõfirmatio illa eſt vacua, niſi poſt terminum ratificata fuerit ab hærede. Sed retento primo caſu, ſi infra terminum eccleſia non vacauerit, ſemper erit confirmatio facta poſt traditionem in pendenti, quouſq; terminus prætierierit, et cûm eccleſia infra terminum non vacauerit, extunc incipiet cõfirmatio firma eſſe & valida, et extunc pertinebit præſentatio ad Abbatem. Et hæc omnia locum habebunt in omni caſu, vbi tenementum ad quod aduocatio pertinuerit, ad dominum proprietatis, poſt tempus & terminum, erit reuerſurum. Vt ſi cui concedatur tenementum cum p̃tinentijs vſquè ad ętatem alicuius, vel donec prouiſum fuerit, vel ſi quis

tenuerit

tenuerit ad vitam quacunquè ratione, quòd confirmatio omninô non
» valeat, vel remaneat in ſuſpenſo. Si autem fiat donatio et conceſſio alicuius rei corporalis vel iuris, ab aliquo, ſine aliqua ſpe reuerſionis, et ſequatur traditio, extunc ſi fiat confirmatio alicuius donationis præcedentis, quę imperfecta fuerit, vel cuius ſeyſinam quis amiſerit per non vſum,
» non valebit, licet poſtea res ex alia cauſa, ſicut per eſchaetam, reuertatur ad donatorem, quiâ extunc alia confirmatione opus erit. Si autem dubium fuerit an reuertatur, tamen non valebit confirmatio, ſi fortè fuerit per præſentationem interrupta. In hoc paſſu habetur, quòd non valet confirmatio, niſi ille qui confirmat ſit in poſſeſſione rei, vel iuris vnde fieri debet confirmatio, et eodem modo, niſi ille, cui confirmatio fit, ſit in poſſeſſione. Et in omni caſu, oportet quôd ille qui confirmat vel recognoſcit, ſit in poſſeſſione rei vel iuris, de quibus fieri debet confirmatio, vel recognitio, et eodem modo ille cui fit, quiâ ſi nullus, non valebit quod actum erit. Item fieri poterit confirmatio ſic, quòd confirmatio dependeat ex prima donatione, vt ſi quis dicat, confirmo tali talem rem, vel donationem talem, ſicut rationabiliter facta eſt, ex tali confirmatione non valebit prima donatio, niſi in ſe valida fuerit et perfecta, per huiuſmodi enim verba coarctatur, et diſtringitur, itá quòd nullum ſupplere
» poterit defectum, quod non eſt in ſimplici confirmatione, vbi nō requiritur, vtrum donum ſit rationabile vel non, perfectum vel imperfectum, vel omninô nullum. Item ſciendum quòd confirmatio ſpecialis, debet referri ad tempus illud, quo donatio conſcripta ſit, ſicut ad alias ratihabitiones negotiorum. Eſt autem confirmatio, quaſi quædam ratihabitio, ſufficit tamen quandòquè per ſe, ſi etiam in ſe contineat donationem, vt
» ſi dicat quis, dedi & confirmaui, licet iuuari poſſit ex aliqua donatione præcedente. Effectus autem confirmationis eſt, quòd ille alicuius donum confirmat, ſiue ſuum proprium, ſiue alienum, vel anteceſſoris vel extraneæ perſonæ, proprium, vt ſi quis dum fuerit infrá ętatem, vel dum non fuerit ſanæ mentis, vel non ſui iuris, vel per vim donationem fecerit, cùm plenæ ętatis extiterit, vel ſanæ mentis, vel ſui iuris, vel extra violentiam conſtitutus, eam confirmauerit, illam nunquâm infirmare poterit. Item ſi donum anteceſſoris vel alterius confirmauerit hæres, ſiue donum perfectum fuerit ſiue non, validum vel inualidum, illud infirmari non poterit. Quod autem dictum eſt de aduocationibus, quæ ſunt de pertinentijs in re propria, obſeruandum erit in ſeruitutibus, quæ pertinent ad liberum tenementum alicuius in re aliena, vt ſi cui concedatur & hæredibus ſuis ius paſcendi, et eundi in fundo alieno, et huiuſmodi, quámuis ipſe non vtatur in vita ſua, hæredes tamen in donatione comprehenſi vti poterunt. Et eodē modo aſſignati & donatorij (ſi de illis in donatione mentio habeatur) propter modum donationis. Si autē nulla, donator vſum tranſferre non potuit, quem non habuit. Sed ſi per negligentiam, et patientiam primi donatoris tales diu vſi fuerint, vel ſi confirmatio ipſius vel hæredum ſuorum interuenerit, vſus conualeſcit, per virtutem confirmationis. Sed & diuerſæ ſunt cauſæ adquirendę rerum dominia, vt cauſa teſtamētaria, cauſa emptionis et vēditionis, et ex locato,

con-

et conducto. Sed quiâ ſuccurritur agentibus, et ius ſuum proſequentibus in eiſdem, per breue de Debito, vel quaſi, ideo inferiûs de debito pleniûs dicetur.

1 ¶ *De donationibus inter mortuos et mortis cauſa.* 2 *De quibus rebus poterit quis concedere teſtamentum.* *Cap.26.*

EST autẽ inter alias donationes donatio mortis cauſa, quę morte cõfirmatur, cui' tres ſunt ſpecies, vna cùm quis nullo præſentis mortis periculi metu conteritur, ſed ſola cogitatione mortalitatis donat: alia, cùmquis imminente periculo mortis commotus, ità donat, vt ſtátim fiat accipientis. Tertia, vt ſi quis commotus periculo, non dat ſic vt ſtatim fiat accipientis, ſed tunc demùm, cùm mors fuerit inſequuta. Et mortis cauſa donatio poteſt eſſe multiplex, vt ſi quis contemplatione, vel ſuſpitione mortis, alicui dat, cuiuſmodi donationes ſępè fiunt ab ægrotantibus, vel ab eis qui in aciem ſunt ituri, vel per mare nauigaturi, vel peregrè profecturi, et in ſe tacitam habent conditionem, vt huiuſmodi donationes reuocentur: ſi ægrotus conualuerit, ſi miles ab acie redierit, ſi nauta a nauigatione, et peregrinus a peregrinatione. Et donationes quæ ſic fiunt propter mortis ſuſpitionem, morte teſtatoris confirmantur, et ſic fiũt: vt ſi quid humanitûs contigerit de teſtatore, habeat is, cui legatũ eſt, legatũ, ſi autẽ conualeſcat, retineat, vel rehabeat legatum, vel ſi prius moriatur ille cui legatum eſt. Et ſi duo, qui ſibi inuicem mortis cauſa donauerint paritèr deceſſerint, neutrius hæres repetet, quiâ neuter alterũ ſuperuixit. Et eſt re vera talis donatio mortis cauſa, cùm teſtator, rem legatam ſe ipſum magis habere voluerit, quàm eum cui legata fuerit, et eum, cui legata eſt, magis quám hæredem ſuum. Si autem ſic donetur mortis cauſa, vt nullo caſu reuocetur: cauſa donandi, magis eſt quàm mortis cauſa donatio, et ideô perindê haberi debet, ſicut alia quæuis inter viuos donatio, et ideò inter viros et vxores non valet. Mortis cauſa donare licet, non tantûm infirmæ valitudinis cauſa, ſed periculi, et propinquæ mortis, ab hoſte vel a prædonibus, vel ob hominis potentis crudelitatem, vel odium, aut cauſa nauigationis, vel peregrinationis imminente, aut ſi quis fuerit per inſidioſa loca iturus, hæc enim omnia inſtans periculum demonſtrant. Tenentur autem hæredes, parentum ſuorum, et aliorum anteceſſorum quorum hæredes extiterint, teſtamenta ſeruare, et eorum debita, ad quæ cattalla ſua non ſufficiunt, acquietare. Inprimis autem debet quilibet qui teſtamentum fecerit, dominum ſuum de meliori re quam habuerit, recognoſcere, et poſteà, eccleſiam de alia meliori. Et quibuſdam locis habet eccleſia melius auerium de conſuetudine, vel ſecundum, vel tertium melius, in quibuſdam nihil: et ideô conſideranda eſt conſuetudo loci. Item de morte vxoris alicuius (dum vir ſuperſtes fuerit) de toto grege comuni ſecundũ melius aueriũ, quaſi de parte ſua, ſed hoc non niſi de pmiſſione et gratia viri ſui. Et quámuis nõ teneretur quis aliquid dare eccleſiæ ſuæ, nomine ſepulturę, tamẽ cûm cõſuetudo illa laudabilis exiſtat,

dominus

dominus papa non vult eam infringere, postq̃ verò quis ecclesiam suam ità recognouerit, deinde parentes & alias personas, secundûm quod ei placuerit, respiciat. Mulier vero, quę sui iuris extiterit, testamentum facere potest, sicut alia quæuis persona, et disponere de rebus suis, et fructibus in dote sua existentibus, siue seperati sint a solo siue nõ, quod quidem olim facere nõ potuit, sed nunc potest, sed de gratia. Si autẽ fuerit sub potestate viri sui constituta, testamenti factionem non habebit absq; viri sui voluntate, propter honestatem: tamen receptum est quandòq; quòd testamentum facere possit de rationabili parte, quã habitura esset si virũ superuixisset, et maximè de rebus sibi datis et concessis ad ornamentũ, quæ sua propria dici poterunt, sicut de robis et iocalibus. ¶ 2. De quibus rebus quis testamentum condere possit videndum erit, et sciendũ q̃ de rebus suis mobilibus, vel de se mouentibus, et quantenûs superfuerit, deducto ere alieno. s. debitis aliorũ, quiâ qui centum solidos habet, et centũ solidos debet &c. Item si pluribus debeatur, videndũ quis debet præferri. Et sciendũ, q̃ si testator, dño regi teneatur, ipse rex erit omnibus alijs prę ferendus, et benè licebit vic. vel aliis balliuis dñi regis, si ostenderit literas dñi regis, de summonitione scaccarii patentes, imbreuiare, et attachiare bona & catalla defuncti, inuenta in laico feodo suo, ad valentiam ipsius debiti, quod debetur dño regi, per visum legalium hominũ, et ità q̃ nil inde amoueatur, donec debitum, quod clarum fuerit, persoluatur, et residuum catallorum executoribus relinquatur. Debitum verò defuncti, quod debetur Iudeis, non vsurabit, quamdiu hęres infrá ætatẽ extiterit. Et si debitũ Iudei in manum dñi regis deuenerit, non capiet rex nisi sortem. s. catallum in charta contentum. Ad quę etiam debita, vel alia acquietantia, vxor defuncti, si superstes fuerit, nil conferet de dote sua, cùm dos vxoris debeat esse libera. Item si liber homo, intestatus & subito decesserit, dominus suus nil intromittat de bonis defuncti, nisi de hoc tantûm, quod ad ipsum pertinuerit. s. q̃ habeat suũ herioth, sed ad ecclesiam & ad amicos pertinebit executio bonorum, nullam enim meretur pœnã quis, q̃uis decedat intestatus. Postea verò, primô deduci debẽt debita aliorum, quę clara sunt & recognita, inter quę connumerari poterunt seruitia seruientũ, et stipendia famulorum, dum tamen certa sunt. Si autem incerta sunt, sicut de seruientibus, qui sine precio certo steterint in seruitio alicui°, licet ex voluntate dependeant, tamen cùm ex arbitrio testatorũ & amicorum taxata fuerint, ex bonis defuncti deducantur. Item prędu ci debent expensę faciendę circa funus. Itẽ necessaria habeat vxor, vsq; ad quarentenam, nisi ei fuerit sua dos citiûs assignata. His igitur omnibus, de bonis defuncti deductis, peculiũ erit quod superfuerit. Si autẽ nihil superfuerit, vel fortè defunct°, tempore mortis, nil in bonis habuit, per hoc remanebit hęres oneratus. Si autem post debita deducta, et post deductionẽ expensarum quę necessarię erunt, vt prędictum est, id totum quod tunc superfuerit, diuidatur in tres partes, quarum vna pars relinquatur pueris, si pueros habuerit defunctus, secunda vxori, si superstes fuerit, et de tertia parte habeat testator liberam disponendi facultatem. Si autẽ liberos nõ habeat, tunc medietas defuncto, et alia medietas vxori

reser-

reſeruetur.Si autem ſine vxore deceſſerit,liberis exiſtentibus,tunc medietas defuncto,& alia medietas liberis tribuatur.Si autem ſine vxore & liberis,tunc id totum defũcto remanebit. Eodem modo,ſi ab initio nullis fuerit debitis oneratus, fiat de bonis ſuis,ſecundũm quod prædictũ eſt. Hæres autem defuncti tenebitur ad debita prædeceſſoris ſui acquietãda eatenũs,quatenùs ad ipſum peruenerit,ſcilicet de hæreditate defuncti,& non vltrã, niſi velit de gratia,& ſi nihil,multò fortiũs:Sed ſi ad ipſum aliquid aliunde peruenerit, inhumanum eſſet ſi debita parentum inſoluta remanerent.Et ea quæ dicta ſunt,locum habent & tenent,niſi ſit conſuetudo quæ ſe habeat in contrariũ,ſicut in ciuitatibus, burgis, & villis.Habet enim ciuitas Londoñ in conſuetudine, ꝙ ſi certa dos vxori conſtituatur,ſiue in denarijs, ſiue in alijs cattallis, ſiue domibus, quæ loco catallorum habentur, nihil vlteriũs petere poterit q̃ dotem ſuam de iure, niſi hoc fuerit de gratia & voluntate viri ſui, ſi ei ſpecialiter aliquid reliquerit vltra dotẽ,plus vel minus, et ſecundũm quod fuit bene merita in vita viri ſui,vel non.Et eſt ratio quare plus petere non poſſit q̃ dotem conſtitutam, ſecundũm quoſdam, quia ipſa ante omnes debitores dotem ſuam prædeducet, totam vel partem,quamdiu tantum remanſerit in bonis viri ſui,& cũm totam dotem ſuam ſic habere debeat præcipuã,ſic vice verſa, ſi plura ſint bona dotem excedentia,nihil ampliũs capiet quã dotem nominatam,niſi hoc fuerit de ſpeciali gratia,vt prædictũ eſt, & benè merito.Et illud idem obſeruãdum erit de liberis talium, vt quidam dicunt, ſcilicet quòd nõ ampliũs capient de bonis defuncti de iure(de bonis dico mobilibus) q̃ fuerit eis ſpecialiter relictum,niſi hoc ſit de ſpeciali gratia teſtatoris, ſecundũm quod dicitur de vxore, & ſi benè meriti fuerint in vita parentum.Et vnde nihil poſſunt pueri petere magis,q̃ vxores de iure, niſi tantũm de gratia, vix enim inueniretur aliquis ciuis,qui in vita magnum quęſtum faceret, ſi in morte ſua cogeretur inuitus bona ſua relinquere pueris indoctis vel luxurioſis, et vxorib' malè meritis, & idcò neceſſariũ eſt valdè, ꝙ illis,in hac parte,libera facultas tribuatur.Per hoc enim tollet malefitium, animabit ad virtutem,et tám vxoribus q̃ liberis benè faciendi dabit occaſionem: quod quidem nõ fieret,ſi ſe ſcirent indubitãtèr certam partem obtinere, etiam ſine teſtatoris voluntate.Si autem plura ſint debita, vel plus legatum fuit ignorantèr vel ſciẽter,ad quę cattalla defuncti non ſufficient,excepto domini regis priuilegio,fiat vbiquè defalcatio,excepto eo, quòd ſi debitum fuerit in eo quod defuerit, remaneat hæres obligatus.Fieri autem debet teſtamentum liberi hominis,ad minus coram duobus,vel pluribus viris legalibus & honeſtis,clericis vel laicis, ad hoc ſpecialiter conuocatis, ad probandum teſtamentũ defuncti, ſi opus fuerit, ſi de teſtamento dubitetur.Executores autẽ eſſe debent illi,quos teſtator elegerit, ſiue ſunt extranei, ſiue parentes, ꝓpinqui vel remoti, & ſi de teſtamento oriatur contentio,in foro eccleſiaſtico debet placitum terminari, quiá de cauſa teſtamentaria(ſicut nec de cauſa matrimoniali) curia regia ſe non intromittit. Item quæro an teſtator legare poſſit actiones ſuas? & verũ eſt ꝙ nõ, de debitis quæ in vita teſtatoris conuicta non fuerunt nec recognita, ſed huiuſmodi actiones cõ-

petunt hæredibus. Cùm autem conuicta sint & recognita, tunc sunt quasi in bonis testatoris, & competunt executoribus in foro ecclesiastico. Si autem competant hæredibus, vt prædictum est, in foro seculari debent terminari, quiâ antequâm communicantur & in foro debito, non pertinet ad executores, vt in foro ecclesiastico conuincantur. Et in fine notandum est, quòd de bonis defuncti, primò deducenda sunt ea quæ sunt necessitatis, & posteâ quæ sunt vtilitatis, et vltimô quæ sunt voluntatis.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio ex causa emptionis.* 2. *De arris datis.* *Cap.17.*

EST autem quædam causa acquirendi rerum dominia, quæ dicitur causa emptionis & venditionis, cûm quis rem suam vendiderit alicui, mobilem vel immobilem, emptor tenetur venditori ad preciũ, et venditor emptori econuersô ad ipsam rem tradendam, secũdũ quod, superiûs obseruatur, in donationibus, quia sine traditione non transferũtur rerum dominia. Et quo casu, oportet quòd certa sit res quę venditur, & quòd certum constituatur precium: nulla enim emptio esse potest sine certo precio, nec etiam aliqua res incerta, peti poterit. Certa itaquè esse possit ex certa quantitate, vt si dicat quis, vendam tibi vnam carucatam terræ, vel virgatam terræ & huiusmodi. Item ex numero, vt si dicat quis, vendam tibi tot carucatas, tot virgatas, vel tot acras, vel huiusmodi. Item si dicat quis, vel quod tantundem valeat: vt si dicat, totam terrã quã talis tenuit, vel de qua talis seysitus fuit die quo obijt, vel totam terram quæ cõtinetur inter tales diuisas, et huiusmodi. Emptio verò & venditio contrahitur, cûm de precio conuenerit inter contrahentes, dum tamen a venditore, arrarum nomine aliquid receptum fuerit, quiá quod arrarum nomine datum est, argumentum est emptionis & venditionis cõtractæ. Et si scriptura interuenire debeat, non erit perfecta emptio & vẽditio, nisi cũ fuerit partibus tradita & absoluta. Et cûm arrę nõ interuenerint, vel scriptura, nec traditio fuerit subsequuta, locus erit pœnitentiæ, & impunè recedere possunt partes contrahentes a contractu. Sed si precium solutum fuerit, vel eius pars, & traditio subsequuta, perfecta erit emptio & venditio, nec poterit posteâ aliquis contrahentium a contractu resilire, prætextu precij non soluti, in parte vel in toto: Sed agere poterit venditor, ad recuperandum id, quod de precio defuerit, per actionem competentem, sed non ad ipsam rehabendam. Nec etiam se ponere possit in seysinam rei venditæ, quin faciat dissеysinam, nisi hoc faciat pactum incontinenti appositum in ipso contractu, & modus vel conditio, vt suprâ dictum est pleniûs, de donationibus, & infra dicetur de dissеysina. Si autem inter contrahentes ita conuenerit, quòd res empta sit tanti, quanti talis estimauerit, nisi ille talis precium definierit, vel si ille definire noluerit, vel non possit, nulla erit emptio vel venditio, quasi nullo precio definito, vel constituto. ¶ 2. Itẽ cûm arrarum nomine aliquid datum fuerit ante traditionem, si emptorem emptionis pœnituerit, & a cõtractu resilire voluerit, pdat quod dedit: Si autẽ

venditô-

vēditorem, quod arratum nomine receperit, emptori restituat duplicatū. Cùm autem venditor rem ipsam vendiderit tanquàm sanam, & sine mahemio, & postea mahemiata inuenta fuerit, vel minùs sana, & probari possit ab emptore quòd tempore contractus talis fuerit, tenebitur venditor rem suam rehabere. Sed si tempore contractus sana et sine mahemio fuerit, quicquid de ea postea contigerit, non tenebitur. Item cùm rē immobilem vendat quis, vt terrā, et in venditione promiserit eam esse liberā, cū sit serua, vel non oneratā, cū sit onerata, vel nō obligatā cū sit obligata, propter hoc non rescinditur contractus, sed agere potest ēptor contra venditorem, ad hoc quòd ei teneat quod promisit. Cùm ēptio & venditio contracta fuerit, vt prædictum est, ante traditionem & post periculum rei emptæ et venditæ, illum generaliter respicit qui eam tenet, nisi aliter ab initio conuenerit, quiâ re vera qui rem emptori nondum tradidit, adhuc ipse dominus erit, quiâ traditionibus et vsucaptionibus &c. vt suprâ, de donationibus, secundùm quod videri poterit, vt si Bos venditus, mortuus fuerit ante traditionem, vel ædes incendio consumptæ, vel fundus vi fluminis in parte vel in toto consumptus, vel ablatus & huiusmodi, quibus rationibus, videtur quòd totum periculum pertineat ad venditorem. A cōtrario verò videtur, quòd si post emptionem, ante traditionem, fundo vendito aliquid per alluuionem vel alio modo accreuerit, quòd commodum ad venditorem pertinebit. Ipsum enim sequi debent commoda, quem sequūtur incommoda, & commodum eius esse debebit, cuius est periculum. Item poterit emptio vel venditio contrahi inter aliquos, tàm sub conditione quàm purè, sub cōditione ita: vt si talis res empta infrá certum diem emptori placuerit, sit ei empta aureis tot, & si displicuerit emptori, restituatur. Si quis autem rem sacram, quæ vendi non potest, a venditore emerit, cùm contractus stare non poterit, emptor a venditore consequetur, quatenùs sua interfuit non fuisse deceptum, quamuis emptor scire teneatur, quæ, & qualis sit res quam emerit, sacra vel non sacra, obligata vel non obligata. Emptori verò & hæredibus suis tenetur venditor & hæredes sui rem emptam warrantizare, siue mobilis sit siue immobilis, dum tamen si immobilis, fiat vt infrá dicetur de warrantis, si autem mobilis, fiat vt infrá dicetur de furtis.

1 De Locato et conducto. 2. De vsu vestimentorum. Cap.28.

CVm autem locatio & conductio, proxima sit emptioni & venditioni, quiâ sicut emptio & venditio contrahitur postquàm de precio conuenerit, ità locatio & conductio. Ex locato enim & conducto solet res deberi vel ad vsum vel ad habitionem. Vt si quis rem suam mobilem vel immobilem alicui locauerit vsquè ad certum tempus, pro certa mercede constituta, tenetur locator obligatus, rem locatam ad vsum dare, & conductor tenetur mercedem soluere, & si res immobilis locata fuerit & conducta, sicut domus, & huiusmodi, omnia inuecta & illata tàm pro mercede quàm alijs pignori sunt annexa. Et quid si nihil in

domibus locatis & conductis inueniatur? recurrendum erit ad corpora conductorùm, si inueniantur, quòd locatori prospiciatur de securitate, si ab initio non sit prospectum. Si autem corpora non inueniantur, hoc poterit locator suę imputare negligentiæ vel imperitię, quòd sibi cautiùs non prospexit. Si autem aliquis tenens fuerit, & redditum suum fortè domino suo non soluerit, cûm ad vitam suam tenuerit, vel in feodo, ad districtionem faciendam aliter erit procedendum. Mortuo vero conductore infra tempus conductionis, hæres eius eodem iure in conductionem succedit, nisi ille conductor in vita, vel in morte aliter duxerit ordinandum. Item elapso tempore conductionis in vita conductoris, benè poterit locator se ponere in rem locatam authoritate propria, si eam vacuam inuenerit & non obligatam. ¶ 2. Qui pro vsu vestimentorum, auri vel argenti, vel alterius ornamenti, vel iumenti mercedem dederit, vel promiserit, talis ab eo desideratur custodia, qualem diligentissimus paterfamilias suis rebus adhibet, quam si præstiterit, & rem aliquo casu amiserit, ad eam restituendam non tenebitur, nec sufficit, aliquem talem diligentiam adhibere, qualem suis reb⁹ proprijs adhiberet, nisi talem adhibuerit, de qua superiùs dictum est.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio ex causa successionis, et qualiter hæredes succedunt parentibus.* 2. *Quid sit hæreditas.* 3. *Quis dici debeat hæres legittimus.* 4. *Qualiter illegittimi legittimantur.* 5. *De præsumptionibus quòd partus debeat esse legittimus, et quòd nascitur ex vxore.* Cap. 29.

EST etiam alia causa acquirendi rerum dominia, quæ dicitur causa successionis, & quæ competit singulis hæredibus, de omnibus, de quibus antecessores eorum obierunt seysiti vt de feodo, vel etiam seysiti aliquo tempore vt de feodo et iure hæreditario, quod quidem descendere debet hæredibus propinquioribus, masculis vel fœminis, recta linea vel transuersali venientibus. Descendit itaquè ius, quasi põderosum quid cadens deorsùm, recta linea vel transuersali, & nunquâm reascendit ea via qua descendit, post mortem antecessorum. A latere tamen ascendit alicui, propter defectum hæredum inferiùs prouenientium. Et si seysina siue possessio aliquem exorbitet, ita quòd ius merum non sequatur, in fine tamen ad proprietatem reuertetur, si sit hæres qui petat. Item descendit ius vero hæredi, vbicunquè natus fuerit, vel in vtero matris, citrâ mare vel vltrâ, nec potest aliquis sibi facere hæredem, quiâ solus deus hæredem facit. Et quiâ hæres dicitur ab hæreditate, & non hæreditas ab hærede, Ideò primò videndum est quid sit hæreditas, posteà quis sit hæres legittimus, et quis ex pluribus p̃feratur. ¶ 2. Et sciendum, quòd hæreditas est successio in vniuersum ius, quod defunctus antecessor habuit, ex quacunquè causa acquisitionis, vel successionis, cum seysina siue sine, vt si cum seysina, quocũquè tempore seysitus fuerit, in vita sua vel in morte scilicet die quo obijt. Et si ius ad plures hæredes descendat successiuè & sine seysina, tamen eadem seysina competit hæredi, quam antecessor habuit in vita vel in morte. Et cûm ius proprieta-

tis

tis concurſum habuerit cum ſeyſina, ſtatim & ſine mora acquiritur hæredi liberum tenementum. ¶ 3. Item videndum quis dici debeat hęres legittimus, quiâ, ſecundùm quod inferiùs dicitur, liberorum, quidam ſunt filij & hæredes, ſicut ſunt illi qui ex iuſtis nuptijs procreati ſunt et progeniti, & ibi pleniùs. Legittim' verò hæres & filius eſt, quem nuptiæ demonſtrant eſſe legittimum: ſicuti ille qui natus eſt ex legittimo matrimonio, vel ille qui in facie eccleſiæ legittimus reputatur, quamuis in veritate matrimonium non fuerit, cùm ambo, tam vir quàm vxor, bona fide coniuncti, credentes ſe legittimè copulatos eſſe, cùm ſint re vera conſanguinitate vel affinitate coniuncti, vel alio modo, quòd matrimoniũ ſtare non poſſet, vel dummodò alter eorum tãtum hoc credat. Quiâ cùm mulier alicui coniugato nubat bona fide, credens eum eſſe ſolutũ, cùm ſit alteri mulieri copulatus, et ex eo filios ſuſcipiat, tales legittimi iudicãtur et hæredes, ſiue poſt matrimonium contractum progeniti ſunt et nati, ſiue ante matrimonium geniti, et in matrimonio nati, ſiue in matrimonio geniti, et poſt matrimonium nati, ſiue ſolutũ ſit matrimonium per mortem parentum, vel in vita parentum ex quacunquè cauſa per diuortium, & hoc ſiue inter parentes publicè contrahantur ſponſalia vel matrimonium, dum tamen ſi diuortium in vita parentum celebretur, vel ſi inter tales clandeſtina fuerunt coniugia ab initio, vel contracta contra interdictum eccleſiæ in gradu prohibito, etiam ignoranter: Soboles de tali coniunctione ſuſcepta prorſus illegittima eſt cenſenda, de parentum ignorantia, nullum habitura ſubſidium, cùm illi taliter contrahendo clandeſtina coniugia, non ex parte ſciente, vel ſaltem affectatores ignorantiæ, videantur. Pari modo proles illegittima eſt cenſenda, ſi ambo parentes, impedimentum ſcientes legittimum, etiam præter omne interdictum, in facie eccleſiæ contrahere præſumpſerint, quod quidem non eſſet, ſi in facie eccleſiæ hoc facerent ignoranter, vterq; ſcilicet vel eorum alter. Sed in omni caſu vbi clandeſtina ſunt coniugia, non excuſabit ignorantia, nec etiam ſi publicè contracta, ſi hoc fuerit præſumptiuè contra interdicta eccleſiæ. Et ad hoc facit decretale, cuius verba hæc ſunt. Cùm inter I. virum et .V. mulierem diuortij ſententia ſit canonicè prolata, filij eorum non debent exinde ſuſtinere iacturam, cùm parentes eorum publicè et ſine contradictione eccleſię inter ſe contraxiſſe noſcantur, ideòquè ſanctimus, vt filij eorum, quos ante diuortium habuerint, & qui concepti fuerunt ante latam ſententiam, non minùs habeãtur legittimi, et quòd in bona paterna hæreditario iure ſuccedant, & de parentum facultatibus nutriantur. ¶ 4. Sequitur videre qualiter illegittimi legittimantur: et ſciendum, quòd ſi quis naturales habuerit filios de aliqua & poſteâ cum eadem contraxerit, filij iam nati, per matrimonium ſubſequens, legittimantur, et ad omnes actus legitimos idonei reputantur, ſed tamen non niſi ad ea quę pertinẽt ad ſacerdotium: ad ea verò quæ pertinent ad regnum, non ſunt legittimi, nec hæredes iudicantur, quòd parentibus ſuccedere poſſunt, propter conſuetudinem regni, quę ſe habet in contrarium. Spurij verò qui ex dãnato coitu procreantur a talibus, inter quos matrimoniũ eſſe non potuit, õni

prorſus

prorsùs benefitio excluduntur. Legittimantur etiam quandòquè quasi per adoptionem, & de consensu & voluntate parentum, vt si vxor alicuius de alio conceperit quâm de viro suo, & licet de hoc constiterit in veritate, si vir ipsum in domo sua susceperit & aduocauerit, & nutrierit vt filium, erit hæres & legittimus, vel si expressè non aduocauerit, dum tamen illum non amouerit, siue vir omninò ignorauerit, vel sciuerit, vel dubitauerit, talis legittimus et hæres iudicabitur, eò quòd nascitur de vxore, dum tamen præsumi possit, quòd potuit ipsum genuisse. Et illud idem dici possit de partu suppositò, & sic quandôquè communis opinio præfertur veritati. ¶ 5. Si autem violenta præsumptio se faciat in contrarium, in prædictis casibus, vt eccè, maritus probatur propter aliquam infirmitatem, vel frigiditatem, vel aliam impotentiam coeundi, per multum tempus non concubuisse cum vxore, vel si probetur quòd extra regnum, vel prouinciam per biennium & vltra longè extiterit, & quòd vehementer præsumi possit quòd ad vxorem accessum habere nõ potuit, et cùm redierit prẹgnantem inuenerit vel paruulum habentem anniculum, siue talem aduocauerit & nutrierit vel non, erit talis filius (non immeritò) a successione repellendus, quià talis filius, nec hæres esse poterit. Sed vice versa, vbi vir sanus erit & incolumis, & semper steterit cum vxore in prouincia, in vna domo & vno lecto, siue partus cõceptus fuit ab alio, siue suppositus, & ipse eum nutrierit & habuerit pro filio, vel etiam ipsum deaduocauerit & amouerit, si posteâ ipsum recognouerit ad filium coram viris fidedignis, qui hoc probauerint, si opus fuerit, vlterius deaduocare non poterit, sed erit filius legittimus & hæres. Et de hac materia inueniri poterit de termino Paschẹ anno vndecimo R. H. in comitatu Sussex de Iohanne de Monte acuto. Sed esto q; vir talem in vita sua ad hæredem non recognoscat, sed cùm amouerit talẹm, moriatur, licet post mortem suam a custode, vel ab aliquo cuius hæreditas non fuerit, ad hæredem recognoscatur, non valebit. Cùm autem fuerit talis natus, vel suppositus, vir statim talem a domo sua amoueat, nec faciat eum nutriri in domo sua pro filio, nec alibi, nec permittit eum redire ad ipsum. Et de hac materia inueniri poterit de termino sancti Michaelis anno R. H. quarto incipiente quinto, comitatu Lincolñ de Barthol filio Richardi, & vbi tenens paratus fuit se ponere in magnam assisam, vel super patriam, de iure: vtrum ipse haberet maius ius tenendi terram in dominico quæ petita fuit, an ille qui petijt, sicut ille qui non habebatur p̃ filio a patrẽ communi, nec nutritus pro filio in domo patris, sed amotus a domo patris, et sicut ille qui nunquàm redijt ad patrem in vita sua, sicut filius, nec post mortem, ad capitales dominos feodi, facturus eis quod de iure facere deberet, & in quo casu tenens retinuit sine Assisa, Iurata, vel inquestione, quià petens non potuit præmissa dedicere.

1 ¶ *De statu et differentia liberorum.* 2. *De qualitate hæredum, qui propinqui sunt et propinquiores & de eorum seysina.* 3. *Quid faciat hæredem propinquiorem.* Cap. 30.

Quià

QViá dictum est suprà quôd naturales, & legittimi vocantur præ alijs ad successionem, non est inutile videre statum & differentiam liberorum, quę quidem multiplex est. Liberorum autem, secundûm quod prædictum est, quidam sunt naturales & legittimi, qui ex iustis nuptijs & legittima vxore procreantur. Item quidam naturales tantùm, & non legittimi, sicut sunt illi qui procreantur & nati sunt de legittima concubina, cum qua tempore procreationis posset esse matrimonium, sicut de soluto & soluta. Quidam verò nec legittimi, nec naturales, qui nati sunt ex prohibito coitu, ex talibus videlicet, inter quos non posset esse matrimoniũ tempore procreationis, sicut sũt spurij, qui ad nihilum apti sunt. Item eorum, qui legittimi sunt & naturales, quidam sũt filij et hæredes, sicut sunt illi quibus descendit aliqua hæreditas, ex parte patris, vel ex parte matris, vel ex parte vtriusq;, in dominico vel in seruitio. Item eorum quidam sunt filij et non hæredes vnius, sed filij secundûm quod hæreditas descendit tantûm ex parte patris, vel ex parte matris. Item eorum, quidam sunt legittimi filij et naturales, sed nullius hęredes, quiâ ex nulla parte descendit eis hæreditas aliqua. Item eorum, quidam incipere possunt esse hæredes et desinere, & quidam non. Item eorum, qui sunt naturales, legittimi & hæredes, quidam sunt propinqui et quidam propinquiores, et quidam remoti et quidam remotiores, et omnes, quotquot sunt, sũt hæredes recti et iusti, quotquot descendunt gradatim a communi stipite primò per lineam directam descẽdentem in infinitum, et posteá per lineã transuersalem, descendendo in infinitum, illis deficientib° qui sunt in linea recta, et vltimò cûm illi defecerint qui sunt in linea transuersali descendendo, vocantur illi qui sunt in linea transuersali ascendendo tantûm, quiâ per lineam rectam ascendendo, per quam ius descendit propter mortem anteceſſorum, ius illud nunquàm per eandem lineam reascendit, et quàmuis omnes sic in infinitum ascendendo & descendendo recti sunt hæredes & iusti, tamen non õnes simul vocantur ad successionem, quiâ propinquior excludit propinquum. i. propinquus remotum, remotus remotiorem. Quibus etiam omnibus deficientibus, vel propter defectum vel propter delictum, reuertitur ius, de necessitate, ad eum qui feoffauit, scilicet ad dominum capitalem, cûm aliam viam non inueniat, & euanescit homagium, secundûm quod inferiùs pleniûs dicetur de eschaetis. Item hæredum, quidam sunt sũb potestate parentum et infra ætatem, quidam sunt sui iuris & plenę ætatis, vt si fuerint emancipati vel foriſſamiliati in vita parentum, et post mortem, quidam eorum sunt plenæ ætatis et sui iuris, & quidam infra ætatem & sub tutela siue custodia capitalium dominorum, & quidam sub cura parentum propinquorum, secundûm quod, inferiûs dicetur. ¶ 2. De eo autem quod superiûs dicitur, quòd hæredum quidam sunt propinqui, & quidam propinquiores, sciendum est, quòd si quis habuerit plures filios, omnes sunt hæredes propinqui, postnatus sicut antenatus, quantûm ad seysinam parentum, et pares in iure possessionis: dum tamen postnatus (per negligentiam vel patientiam antenati) in seysina per tantum tempus extiterit, quòd a seysina, sine iudicio,

eijci non possit,& sine breui, quià ex tunc pares sũt in iure,et par,parem non eijcit,in iure possessionis.Sed extunc reccurrendum erit ad ius proprietatis, secundùm quod, inferiùs dicetur, in Assisa mortis anteces-soris. Si autem postnatus post mortem anteces-soris se priùs posuerit in seysinam quàm antenatus, si statim eijciatur, non recuperabit per assisã nouæ disseysinæ, quià liberum tenementum habere non potuit, nisi ex lõgo tempore & pacifica possessione vel seysina, propter ius proprietatis, quod est cum antenato. Si autem statim eijci non possit, ad interrumpẽdam possessionem suam, sed antenatus statim impetrauerit sibi per assisam mortis anteces-soris, & diligentèr prosequutus fuerit, tamen non ꝓcedit assisa inter eas, sicut inter alias quascunquè personas, quià sunt de vno stipite, quamuis pares sunt quoàd ius possessorium, antenatus & postnatus, tamen possessio postnati nulla est, cùm sit interruptio per diligentem impetrationem & diligentem prosequutionem antenati: cùm sit igitur hæres propinquus, poterit esse heres remotus.Est autem hæres remotus,vt si quis haberet plures filios,& vnicam filiam, masculi erunt heredes propinqui & filia hæres remota.Si autem plures filios & nullam filiã,sed nepotes ex filijs,filij erunt hęredes propinqui,et nepotes hęredes remoti: Item dici poterunt remotiores respectu hæredum remotorum, sicut pronepos,abnepos,atnepos,trinepos,et sic vlteriùs descendẽdo in infinitum linea recta.Si autem filij & filia, et neptes defecerint,tunc erit hæres propinquus, frater & soror ei qui fuerit in seysina hæreditatis. Si autem filios habuerit, deficiente filia & nepotib°,erit auunculus vel amita in linea transuersali,hæres remotus, & omnes ex illa prouenientes in eadem linea transuersali,erunt hæredes remotiores, filijs autem & filiabus,nepotibus,auunculo, et amita deficientibus,tunc erit proauuncul°, & proamita hæres propinquus, & alij superiores remoti & remotiores. Item sunt propinqui & propinquiores, propinquior autem dici poterit ille,ad quem ius proprietatis immediatè post mortem ãtecessoris descẽdit,vel propter ætatem. Vt si quis plures haberet filios,ius ꝓprietatis sẽper descendit ad primogenitum,eò quòd ipse inuentus est primò in rerũ natura,& alij remanebunt ei ꝓpinqui vel ꝓpinquiores, secundũ quod, liberos habuerit vel non habuerit.Si autem in vita patris, antenatus decesserit sine hærede de se,frater postnatus locũ suũ optinebit, et incipiet esse patri communi hæres propinquior, & alij postnati propinqui, & sic fiet de alijs in infinitum.Si autem frater antenatus in vita patris communis obierit,relicto hęrede de se,nepos vel neptis ex eo incipiet esse in potestate aui, & hæres propinquior auo, propter ius proprietatis quod ei descẽdit, quamuis gradu remotior,& vnde si auunculus vel amita hæres propinquus & nõ propinquior(quamuis gradu propinquior) extra seysinam, petat versus nepotem vel neptem, qui fuerit in seysina, obstabit eis exceptio proprietatis, et quòd hæredes propinquiores esse non poterunt auunculus vel amita.Et eodem modo, si petant versus extraneas personas, obstabit exceptio proprietatis, quiá nepos vel neptis,vel alius maius ius habuit.Si autem auũculus vel amita, prius q̃ nepos vel neptis, se posuerint in seysinam,tunc fiet per omnia,secundùm quod dicitur superiùs

periùs de fratre poſtnato, quôd procedit inter eos breue de conſanguinitate, vel de recto, ſecundûm quod, auunculus vel amita longam ſeyſinã vel breuẽ habuerit. Et quod dicitur de fratre poſtnato, auunculo, vel amita hęredibus propinquis, obſeruetur de omnibus alijs hæredibus ꝓpinquis in caſu conſimili. ¶ 3. Item ſexus facit hæredem propinquiorem, vt ſi quis hæreditatem habens et vxorem, genuerit ex ſe filium vel filiam vnam, vel plures, ſi omnes fuerint hæredes anteceſſoris, maſculus ſexus ſemper in ſucceſſione præferri debet ſexui fœminino: nunquám enim ad ſucceſſionem vocatur fœmina, quâmdiu aliquis hæres ſuperfuerit ex maſculis, niſi cõtrarium faciat modus donatiõnis, vt eccè. Aliquis dat alicui terram in maritagiũ cum filia ſua et hæredibus de corpore ſuo procreatis, procreatur filia, moritur maritus, alius ducit matrẽ in vxorẽ, generat ex ea filium, moritur mater: filia, propinquior erit hæres, et excludit maſculum a ſucceſſione, et ſic facit modus donationis filiam hæredem propinquiorem, et excludit a ſucceſſione ſexum maſculum. Item eodem modo, facit linea hæredem propinquiorem fœminam, in linea recta deſcendentem, et excludit maſculum in linea tranſuerſali: Vt ſi quis filiam habuerit, vel filium, et ex eo nepotem vel fratrem, filia vel neptis fratri præfertur in ſucceſſione, propter lineam rectam quæ præfertur tranſuerſali. Item ſanguis facit hæredem propinquiorem, et ius ſanguinis excludit maſculum, et præfertur fœmina, vt eccè. Aliquis ducit vxorem, et ex ea generat filium, et filiam, et mortua ea, poſteà ducit aliam de qua generat filium, mortuo patre deſcendit hæreditas antenato filio de prima vxore, moritur ſeyſitus ſine hærede de ſe, dominus capitalis ponit ſe in ſeyſinam, ſoror de eodem patre et eadem matre petit per aſſiſam de ſeyſina fratris ſui, et frater de alia vxore eodem modo, ſoror de eodem patre et eadem matre obtinebit, & ius ſanguinis excludit maſculum. Item ius ſanguinis eodem modo facit hæredem propinquiorem, et excludit tam ſexum maſculinum a ſucceſſione quâm fœmininũ. Verbi gratia. Quidam duxit quandam in vxorem, et ex ea generat filium vel filiam, poſteá, mortua prima vxore, ducit aliam, de qua generat filium vel filiam, filius de ſecunda vxore facit acquiſitum, moritur ſine hærede de ſe, ſoror de ſecunda vxore petit per aſſiſam, frater vel ſoror de prima vxore eodem modo: ſoror de ſecunda vxore obtinebit, et excludit tâm maſculum quâm fœminam ex prima, quod verum eſt. Sed ea quæ dicta ſunt, ſecundum quoſdam, locum habent de perquiſito in vtroquè caſu, de hæreditate verò deſcendente aliud erit: quiá habito reſpectu ad communem anteceſſorem talium, de quo hæreditas deſcendit, ius proprietatis nunquâm reſpiciet fœminam, dum tamen ibi maſculus fuerit vel ꝓueniens ex maſculo, ſiue hæredes procreati fuerint ex vno patre & vna matre, vel diuerſa. Et quod dicitur de hæredibus propinquioribus & ꝓpinquis, obſeruari debet in omni conſimili caſu, in omnibus alijs hæredibus, remotis & remotioribus. Et de hac materia inueniri poterit caſus expreſſus, de termino ſanctę Trinitatis anno regni regis H. tertio, in comitatu Suſſex. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Radulphus de la Roche. Item de Wilhelmo de Maundeuill comite Eſſex et Matilda cometiſſa Here-

ford.Et ad hoc facit, de termino ſancti Michaelis añi regni regis Henrici quarto incipiente quinto in comitatu Lincolñ,de Ozberto filio Richardi & Bartholomeo fratre ſuo, vbi frater poſtnatus fuit in ſeyſina & retinuit. Quod autem idem obſeruari debeat de hæreditate deſcendente, quod de perquiſito obſeruatur videtur, cùm quilibet de ſeyſina propria facit ſtipitem & primum gradum,ſed re vera non eſt ità. Verbi gratia.Aliquis habet duos filios ex diuerſa matre & duas filias, frater antenatus erit patri ſuo propinquior hæres, & filius poſtnatus poſt eum propinquus, & filiæ hæredes remotæ. Cùm autem hæreditas deſcenderit filio antenato vt hæredi propinquiori,frater poſtnatus incipit eſſe hæres propinquior fratri antenato,ſorores hæredes propinqui. Mortuo igitur fratre antenato ſine hærede de ſe, deſcendit hæreditas propinquiori hæredi,hoc eſt fratri poſtnato,& non filiabus, licet ſunt hæredes propinqui, nec eſt multum curandum vtrũ ſint de eodem patre & eadem matre, vel diuerſa.Si autem frater antenatus de prima vxore, vel poſtnatus de ſecũda vxore,perquiſitum fecerit,ſi ſororem habuerit de eadem matre,propter ius ſanguinis duplicatum tam ex parte patris quàm ex parte matris, dicitur hæres propinquior ſoror,quám frater de alia vxore,licet ſit hæres propinquus.Poſſunt quidem eſſe pares quo ad ius poſſeſſionis,cûm poſt nati liberum tenementum acquiſierint ex tempore,vel impares ante. Itẽ eodem modo quoâd ius ſanguinis ꝙ poterint hæredes eſſe pares, cûm fuerint de vno patre vel de vna matre,a quib⁹ ius deſcendit. Si autem de diuerſis tunc impares. Et erit propinquitas ſanguinis ſicut propinquitas ſucceſſionis.Refert etiam a quo fiat perquiſitum, vtrum ab extranea perſona,vel a patre communi,vel ab alio anteceſſore ſicut a fratre antenato. Et poni poterit caſus in perſona trium fratrum. Verbi gratia. Sit quôd pater communis feoffauit filium antenatum, qui eſt hæres ſuus propinquior,& mortuo primogenito ſine hęrede de ſe,antequâm hæreditas acciderit ei,ſuccedit ei frater medius de perquiſito, ſicut hæres propinquior,& erit frater poſtnatus, tunc fratri medio hæres propinquior. Et ſi in vita primogeniti deſcendit ei hæreditas patrua, & de ꝙuiſito homagiũ interuenerit,ſtatim pertinebit ad fratrem medium ſucceſſio & ius ſucceſſionis,cûm primogenitus de perquiſito non poſſit hæres eſſe & domin⁹. Non enim poſſunt ſimul ſtare perquiſitum & dominium,propter homagium:homagium enim expellit perquiſitum.Si autem perquiſitum factũ fuerit ab extraneo vel ab alio vz quàm a communi anteceſſore,ſi hæreditas ſuperuenerit homagium factum ex perquiſito extraneæ ꝑſonæ, non expellit ꝙuiſitum quiâ in hoc caſu non erit primogenitus hæres & domin⁹.Eſto enim ꝙ facta ſit donatio fratri poſtnato a patre cõmuni vel fratre antenato,& eo mortuo ſine hęrede de ſe,erit frater antenat⁹ hæres ꝑpinquior fratri poſtnato,& cum eo remanebit hęreditas ſi homagiũ non interuenerit,& q̃is homagiũ interuenerit, & hæreditas paterna ei deſcenderit,ſẽper habebit antenatus primâ ſeyſinam ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris,ſi capitalis dñs vel alia extranea perſona fuerit in ſeyſina. Si autem frater medius ſe prius poſuerit in ſeyſinam, tunc conſulitur antenato per breue de recto,& cùm antenatus ſeyſinam habuerit & homagium

inter-

interuenerit, si sit hæres ꝓpinquior antenato qui petat, non poterit seysina cum eo remanere, ratione supradicta, sed descendit ius primo filio vel filiæ liberis antenatis, si liberos habuerit, et consulitur eis, si petere velint seysinam, per breue de recto, facta narratione & computatione de seysina fratris postnati. Si autem liberos non habuerit frater antenatus, tunc statim fit descensus iure ad fratrem medium, et competit ei actio, per breue de recto, sicut competit liberis supradictis. Sed quid si dum frater medius petierit, incipiat frater antenatus hæredes procreare, talibus procreatis, cadit actio fratris, et incipit actio competere pueris: Sed si frater ante procreationem puerorum seysinam recuperauerit, non ꝓpter hoc erit seysina auferenda, sed ei & hæredibus suis imperpetuûm remanebit. Et vice versa, si cûm ab initio antenatus pueros habuerit et agere inceperint, et pendente placito esse desierint, extunc statim incipiet actio in persona fratris medij, sicut ab initio, si pueri non extarent, et idem ius quod competit fratri medio, competit hæredibus suis in infinitum. Item esto quòd frater medius cûm seysinam acquisierit, sine hærede de se moriatur, adhuc illud idem erit dicendum de fratre medio, quod dictum est de fratre postnato. s. quòd frater antenatus est eius hæres propinquior. Sed quid si sine hærede fratres decesserint vt prædictum est, nec antenatus habuerit liberos, tunc vocandi sunt remotiores. Et quid si nulli omninò apparuerint hæredes qui petant? sic poterit seysina remanere cum antenato, non obstante homagio: quiâ licet actio non deficiat neque ius, deficit tamen probatio, cûm non sit qui petat. Item esto quòd frater medius fecerit perquisitum et moriatur sine hærede de se, et capitalis dominus siue extraneus se posuerit in seysinam, adhuc competit assisa mortis antecessoris fratri antenato non obstãte homagio, et non fratri postnato, et cùm per assisam recuperauerit antenatus, extunc competat actio per breue de recto, vel pueris antenatis, vel fratri postnato, modo quo prædictum est, et non vt ex tali placito procedatur ad magnam assisam vel duellum, sed quòd fiat propinquitatis & parentelæ computatio. Sed quid si postnatus frater primam seysinam habuerit pacificam, et tempus, quòd sine breui eijci non possit, et sine iuditio, extunc competit actio fratri antenato & eius hæredibus, si ipse præmoriatur, per breue de recto, vt facta computatione, sciatur quis eorum sit hæres propinquior: quo probato, non erit postnatus, vt videtur, per iudicium eijciend°, quiâ si constiterit quòd frater antenatus sit hæres propinquior, tamen (quiâ homagium interuenerit) iudicandum erit in eodem iuditio, quòd postnatus in seysina remaneat, cûm seysina cum antenato non poterit remanere propter homagium, nec alia actione opus erit, per breue de recto, quòd super eodem iure inter easdem personas veniat actio super actionem, non magis quâm assisa super assisam, sed cùm frater antenatus ab initio fratrem postnatum recenter eijcere vellet, vel si non possit, et statim sibi acquirit per assisam mortis antecessoris, antequám postnat° liberum tenementum habere poterit ex tempore, si per assisam obtineret antenatus in iure possessorio & in causa possessionis, nihilominus sequi posset actio in persona postnati super iure proprietatis, nisi sit qui dicat quòd

contra assisam & cõtra actionem per breue de recto posset postnatus defendere se per exceptionem .s. quòd antenatus non possit simul esse hæres & dominus. Item propinquiores hæredes esse possunt plures sicut vnus, et cuilibet ius descendit quasi vni hæredi, propter iuris vnitatem, sicut sunt plures filiæ prouenientes de eodem patre, & eadem matre, a quibus descendit hæreditas, & vbi omnes simul & insolidum hęredes sunt, eò quòd masculus non apparet, & non refert vtrum eundem habuerint patrem & eandem matrem, vel diuersos, habita tamen distinctione, secundùm quod prædictum est, vtrum sit hæreditas descendens vel perquisitum, & vtrum fuerit de vno & eodem patre & eadem matre, vel diuersis, & erit hæreditas inter illas diuidenda in omnibus quæ recipiunt diuisionem ratione personarum, pro virilibus portionibus, sed non ratione rei. Qualiter autem homagium facere debent, & quibus, & quandò, & quomodò, & a quibus accipi debeat, infrà pleniùs dicetur, de homagijs. Item possunt esse hæredes propinquiores plures in vna hæreditate, masculi sicut fœminæ, sed non ratione personarum, sed ratione rei, & nõ simul & insolidum, sicut fœminæ & sicut vnus hæres, sed sicut hæredes plures participes, & sicut partem capientes. Sunt autem hæredes & cohæredes, et cohæredum quidam sunt participes, & quidam non .s. nullã partem cum hæredibus capientes. Item possunt esse plures hæredes fœminæ & participes, tam ratione personarum, quâm rei, vt si quis teneat hæreditariè terram aliquam, quæ partibilis sit, & habuerit plures filias & hæredes, & sic erunt filiæ hæredes propinquiores, quiá participes hæreditatis & capaces. Poterit etiam quis habere plures filias de vna matre, & plures de alia, & sic sint omnes participes, & capaces hæreditatis paternæ descendentis, quantùm ad hæreditatem paternam descendentem, non erunt tamen participes & capaces quantùm ad perquisitum fratris vel sororis qui fuerint de eadem matre. Illæ vero quæ fuerint de eadem matre erunt hæredes propinquiores, participes & capaces de perquisito fratris vel sororis propter sanguinem. Et illi qui sunt de diuersa matre, masculus siue fœmina, propinqui erunt hæredes & recti, & in vita aliorum nunquâm participes nec capaces in vita talium, sed post mortem. Et regularitèr verum est, quòd omnes illi, propinquiores dicuntur esse hæredes, ad quos ius proprietatis descendit iure hæreditario. Si autem de necessitate, per conuentionem & conditionem tacitam vel expressam, vel pro defectu hæredum vel propter delictum, ius proprietatis ad donatorem vel ad dominum capitalem reuertatur, qualitercunquè, vt eschaeta, licet hæres non sit, & in aliquo casu loco hæredis, propter terram quæ ad ipsum reuertitur in dominico, seysina semper sequetur ipsum, cùm sit loco hæredis, licet non sit hæres, & cum eo permanebit hæreditas, vt eschaeta, & extinguitur homagium, & seruitium, cûm non sit hęres qui petere possit vel qui petat. Cûm autem ius proprietatis sic ad donatorem reuersum fuerit, licet alius fuerit in seysina ex donatione eius, qui donare non potuit, extinguitur omninò warrantum, vt si donator ad warrantum vocatus fuerit, warrantizare non tenetur, eo quòd ius habet petendi terram illam in dominico, quòd si homagium ceperit, vel seruitium,

vel

vel confirmauerit tale donum, vt suprà dictum est, tunc tenebitur ad warrantum. Et notandum quòd hæredum, quidam sunt veri hæredes, & quidam sunt quasi hæredes, in loco hæredum, & pro hæredibus habentur, veri hæredes ex causa successionis, quasi hæredes, & loco hæredum, vel pro hæredibus, per modum donationis: sicut sunt assignati, vel loco hæredum sicut domini capitales, quibus reuertitur hæreditas, propter defectum, vel propter delictum, sicut eschaeta propter defectum hæredis, cùm hæredes deficiant in linea descendente: propter delictum. i. propter feloniam, vbi impeditur discensus, licet hæredes extiterint aut parẽtes. Item propter modum donationis, vt si donator dicat, do tali & hæredibus suis de corpore suo procreatis, & si hæredes tales non habuerit, vel si habuerit & defecerint, tunc do tali & hæredibus suis quos de corpore suo habuerit, & sic in infinitum de pluribus, tales succedunt non ex causa successionis, sed hæredes erunt per modum donationis.

1 ¶ *De gradibus successionis et parentelæ.* 2. *De personis eorum qui alijs succedere debent, et de ordine successionis.* 3. *De hæredibus qui succedunt non ex successione sed substitutione per modum donationis.* *Cap.31.*

DIctum est suprà de qualitate hæredum & differentia, & qui vocãtur ad successionem, & qui alijs in successione præferuntur, sicut hæredes propinquiores. Sed quoniam hæreditas, & ius successionis descendit per gradus: Ideò videndum est de gradibus successionis, & parentelæ, & qualitèr ius descendit, & ꝑ quas ꝑsonas, ad eum qui in iure ꝓprietatis seysinam petierit alicuius antecessoris. Et sciendum quòd cognationum siue parentelarum aliæ sunt suprà, aliæ sunt infrà, aliæ ex transuerso, siue a latere. Parentes verò qui sunt suprà, dici poterunt antecessores & parentes, sed qui mortui sunt & hæredes antecedunt, i. cedunt ante, & hæredes cedũt eis sub, quasi succedunt. Est enim cedere, quasi recedere, et est cedere alio sensu venire. Illi verò qui sunt infrà rectam lineam, vel transuersalem, dici poterunt rectè cognati & hęredes. Illi verò qui sunt suprà in linea transuersali, dici poterunt rectè parentes et hęredes, deficientibus illis qui sunt inferiùs, & alio modo, quãuis improprie cognati dici poterunt, & hæredes, eò quòd antecessores succedũt ꝑ defectu inferiorum. Superior autem cognatio parentum, siue antecessorũ qui mortui sunt in linea recta ascendente est, & incipit a primo gradu, vz a patre vel matre ascendẽte vsq; ad auum a secundo gradu. s. ab auo, vsq; ad proauum, a tertio gradu. s. a proauo, vsquè ad abauum, & sic a quarto gradu. s. ab abauo vsq; ad atauũ, sic a quinto gradu. s. ab atauo, vsq; ad tritauũ qui obtinet in computatione sextum gradum. Vlteriùs autẽ non fit cõputatio ascensus, quià talis cõputatio excederet memorias hominum. Et sic resoluẽdo a triauo cõputato ꝑ patre, vel tritauia ꝑ matre, fieri poterit descẽsus iure vsq; ad trinepotẽ & trineptẽ. Et est inferior cognatio, faciẽda. Est etiã cõputatio liberorũ & hęredũ recta linea descendẽtium, a primo gradu. s. a patre vel matre vsq; ad trinepotẽ vel trineptẽ, vt a patre vel matre vsq; ad nepotem vel neptẽ, & a nepote vel nepte, vsq; ad ꝓnepotem, vel proneptem, & sic de gradu in gradum vsquè ad trinepotem,

et

& vlteriûs ſi neceſſe fuerit. In quo caſu, nullus debet vocari ad ſucceſſionem in linea tranſuerſali, deſcendẽdo vel aſcendendo, maſculus nec fœmina, quâmdiu aliquis hæres ſuperſtes ſuperfuerit in linea recta deſcendente, ſed illis omninò deficientibus in parentela, de neceſſitate reuertitur ius proprietatis ad eos, qui ſunt in linea tranſuerſali deſcendentes. Et incipienda eſt computatio parentelæ in primo gradu per omnes gradus, & hæredes, ad quos ius proprietatis deſcenderit, ſicut a communi ſtipite eorum qui vtrumquè ius habuerint, videlicet proprietatem et poſſeſſionem per omnes gradus, & pſonas illas, quas ſeyſina ſequi deberet, ſi viui peterent, vel tempus, quòd hæredes eſſe potuiſſent, expectaſſent. i. ſi aliquid ad eos deſcenderit, mortuis anteceſſoribus. Et in quocunq; gradu in linea rectè deſcendente hæredes defecerint, reuertitur de neceſſitate ius proprietatis ad eos qui ſunt in linea trãſuerſali ſilicet ad fratrem patris vel matris, vel ſororem & promedium quaſi per plures gradus. Si autem nullus omninò peruenerit hæres a primo gradu in linea rectè deſcendente, & frater antenatus obierit in vita patris communis ſine hærede, vel ſi hæredem habuerit, & in vita patris defecerit, & omnes fratres præmortui, tunc fiat computatio a primo gradu immediatè, ſicut a communi ſtipite, a patre vel a matre exiſtentibus in ſeyſina, vſq; ad fratrẽ vel ſororem exeuntem in linea tranſuerſali: qui quidem cûm ſeyſinam ſuam obtinuerint, faciunt ſtipitem & lineam rectam deſcendendo, quantûm ad ſuos hæredes. Si autem tempore deſcenſus, filius vel filia defecerint, & hæredes habuerint recta linea deſcendendo .s. ad nepotes vel neptes vel vlteriûs, & quidam defecerint, & quidam nõ, per omnes gradus, & p omnes perſonas per quas ius deſcendiſſe debuit ſi viuerent, fiat computatio diſcenſus & iuris, ad illum qui ſuperſtes eſt & petit. Si autem tales aliquandô extiterint & defecerint, in tali omninò linea deſcẽdente in vita anteceſſoris, tunc quiá ius de neceſſitate reuertitur ad alios qui ſunt in alia linea tranſuerſali, fiat computatio parentelę & deſcenſus a primo gradu, & communi ſtipite, vſquè ad talem per omnes gradus & perſonas ad quas ius deſcendit dum viuerent, vel deſcendere debuit ſi expectarent quôd hæredes eſſent, omiſſis illis omnibus qui mortui ſunt in vita anteceſſoris, ac ſi nunquàm eſſent in rerum natura. Et ſi vlteriûs ad aliquẽ ius deſcenderet, fiat per omnia vt ſuprâ dictum eſt de hæredibus inferioribꝰ recta linea vel tranſuerſali venientibus. Illis autem omninô deficientibꝰ ad quos ius deſcendit inferiûs in linea recta deſcendente, vel tranſuerſali, oportebit de neceſſitate quòd ius proprietatis deſcẽdet ad parẽtes vel cognatos qui ſunt in linea tranſuerſali aſcendente, ſicut ad fratrem aui, & ſic in linea deſcendente per omnes hæredes ſuos vſquè ad illum qui petit, et ſi omnes tales defecerint, tunc ad ſuperiores, videlicet ad fratrem proaui, & omnes hęredes ſuos, & ſic de gradu in gradũ, & hęrede in hęredem, vſquè ad illum qui petit. Diuiditur autem aliquando computatio deſcenſus per plures lineas, & per plures gradus, propter hæredum pluralitatem qui cadunt in deſcenſus, videlicet vbi hæreditas deſcendat pluribus filiabus, quarum omnes ſunt cohæredes participes & capaces. Et ibi diuiditur ius proprietatis in perſonas plures, & plura capita, & quandoq;

dòquè bifariè, trifarie, quadrifarie per ſubdiuiſiones, ſecundûm quod inferiùs in narratione iuris, per breue de recto, manifeſtùs apparebit. Et vbi quælibet perſona facit ſibi ſtipitem in primo gradu & lineam rectam deſcendentem, non autem ꝑ omnes ꝑſonas quæ aliquandò hæredes extiterint, licet propinquiores, facienda eſt computatio deſcenſus, niſi tantũ ꝑ illas, quæ expectauerint mortẽ anteceſſorũ, per quam ius ꝓprietatis ad eas deſcendit, vel ſaltem ad hæredes de corpore ſuo venientes: quiâ ſi quis plures habuerit filios & filias, & antenatus hæres ꝓpinquior in vita patris communis, ſine hærede de ſe deceſſerit, poſtnatus ſtatim poſt eum eſt hæres propinquior, ex quo nihil iuris deſcendit fratri antenato dum vixerit, ac ſi nunquâm eſſet in rerum natura, non fiet mentio de perſona ſua, ſed immediatè fiat computatio deſcenſus, ad fratrem poſtnatum qui expectauit, quòd ius ei deſcẽdit. Idem etiam erit, ſi frater antenatus liberos ex ſe habuerit, & in vita patris communis omnes deceſſerunt, antequâm eis aliquid ius deſcenderit. Si autẽ frater antenat°, vel liberi ſi quos habuerit, patrem cõmunem ſuperuixerit, ſaltem per vnã horam, & ſic expectauerit deſcẽſus iuris ad eos, & ſic ſtatim obierint, oportet facere mẽtionẽ in deſcenſu iuris de perſona ipſius ad quẽ ius deſcendit. Et eodem modo ſi plures ſint ꝑſonæ & hæredes, ad quos ius deſcendit gradatim & ſucceſſiue, de ſingulis hæredib° oportebit facere mentionẽ in deſcenſu: ſic incipiendo a cõmuni ſtipite, & vnde talis anteceſſor fuit ſeyſit° in dominico ſuo vt de feodo &c. Et de talibus, vt quidã dicunt, deſcendit hæreditas, & deſcẽdere debuit tali vt filio & hæredi, & de talibus vſq; ad talem, & ſic de hęrede vſq; ad hęredẽ, vſq; ad petentẽ, quod quidẽ dici poterit, nõ de èo qui ſine hærede in vita patris deceſſerit, vel ſi hæredes haberet, & omnes in vita patris deceſſerint, antequâm aliquod ius eis deſcenderit. Si autem frater antenatus, relicto hærede in vita patris deceſſerit, tunc fiat computatio talis deſcenſus infra. Et vnde talis anteceſſor fuit ſeyſitus &c. Et de tali anteceſſore deſcendere debuit ius tali, vt filio & hæredi. Sed dici non debet ꝙ aliquid ius ei deſcendit, cùm nõ expectaret ꝙ deſcenderet. Et ideò ſic facta mẽtione de eo qui in vita patris ſic obijt dicatur, & quiâ talis filius non expectauit vt ius ei deſcederet a tali anteceſſore, deſcendit ius tali, vt nepoti vel nepti, & ſic deinceps, deſcendendo vſq; ad petentẽ. Sed re vera ſiue antenatus moriatur in vita patris, vel alterius anteceſſoris, & ſiue liberos habuerit ſiue nõ, ſemper debet mẽtio fieri de eo in quolibet deſcenſu, ꝓpter ius quod ei deſcenderet, ſi mortẽ anteceſſoris expectaret. ¶ 2. Facta mentione de gradib°, bonũ eſt videre de ꝑſonis ſuccedentiũ, & qui in ſucceſſione alijs pręferũtur, a primo gradu vſq; ad vltimũ. In primo verò gradu ſedẽt pater & mater, qui faciũt ſtipitẽ cõmunẽ. In ſecũdo vero gradu in linea deſcẽdente ſunt fili° & filia. In tertio nepos & neptis & ſic deinceps in infinitũ, ſecundûm quod prędictũ eſt in parte, & vbi omnes ꝓpinquiores remotioribus præferuntur. Et iſtis õnino deficientibus, tunc in ſecundo gradu in linea tranſuerſali ſunt frater patris & matris ſoror, et hęredes eorũ in infinitũ deſcendẽtes. Itẽ in linea recta aſcendente, auus, ꝓauus, in ſuis gradibus, & ſic vlteriûs ſecundûm quod prædictum eſt, et eorum hæredes a latere prouenientes

in

in infinitum,vt ſupra dictum eſt. Item frater patris, et ſoror dicuntur patruus & amita,et ſi ex amita procedat filius,vel filia, dici poterunt quantum ad nepotem ꝑprior amitiu⁹ et proprior amitiua, & ſic eorum filij & filiæ,nepos & neptis,& vlteriùs deſcendendo in infinitum. Illi verò qui ex patruo procedunt,filius vel filia, patrueles nuncupantur, & ſic deinceps eorum filius & filia in infinitum deſcendendo. Item in linea recta deſcendente vel tranſuerſali, ex parte filiæ alicuius, ſoror filiæ vel frater, de vno eodemquè patre & diuerſa matre, conſobrina dici poterit, et frater ex talibus conſobrinus, & horum filius vel filia, nepos, neptis, & ſic deinceps.Item ſoror filiæ vel frater de vna & eadem matre, ſed diuerſo patre,ſoror vterina,frater vterinus, dici poterunt, et ſic eorum filius & filia,& ſic deinceps vt ſupra.Item ſoror patris dicitur amita,et ſoror matris dī matertera,& eorum filius & filia,et ſic in infinitum.Et iſtis omnibus deficientibus,ad ſuperiores fiet deſcenſus, ſicut ad fratrem aui vel auiæ,vel ad ſororem in linea tranſuerſali,ſicut ad patruum magnum, vel amitam magnam,& ad eorum hæredes,filium vel filiam, et ſic deinceps. Et illis omninô deficientibus,tunc ad fratrem proaui ex parte patris,qui dicitur propatruus magnus,vel eius ſororē, quæ dicitur ꝑamita magna, & ſic deinceps ad filios & filias,eorū nepotes & neptes. Illis autē deficientibus,ex parte patris,tunc vocentur fratres abaui & abauiæ,qui dicuntur abpatruus magnus, & abauita magna, et eorum hæredes in infinitū. Et iſtis deficientibus ex parte patris,frater ataui vel atauiæ,qui dicuntur atpatruus magnus,et atauia magna & eorum hæredes in infinitum. Quibus deficientibus,vocantur ex parte patris frater, et ſoror, triaui & triauiæ,qui dicuntur tripatruus magnus, et tritauia magna, et eorum hæredes in infinitum.Et ex alia parte tranſuerſali a parte matris, vt ſi auunculus vel matertera, et omnes alij hæredes defecerint, tunc vocantur fratres & ſorores aui vel auiæ ex parte matris, et vocantur auunculus magnus,& matertera magna, & eorum hæredes in infinitum. Et illis deficientibus,tunc vocantur ex parte matris frater proaui & proauiæ,vel ſoror qui dicuntur proauunculus magnus & promatertera magna, & eorum hæredes in infinitum. Et ſic gradatîm vocandi ſunt abauunculus magnus,& abmatertera magna,et atauunculus magnus, & atmatertera magna ex parte matris in linea tranſuerſali, triauunculus magnus & trimatertera magna aſcendendo, et eorum hæredes in infinitum. Et qualiter gradus cognationis computentur,et quo gradu, quis diſtet ab alio in linea deſcendente vel aſcendente, in figura ſuperiùs in arbore ante principium libri picta, manifeſtius quaſi ad oculum apparebit. ¶ 3. Succedit quis alteri,vel quaſi ſuccedit,non quidem iure hæreditario vt hæres, ſed propter defectum hæredis, vel delictum, ſicut capitalis dominus vel feoffator in eſchaetam ſuam,de quo ſuperiùs fit mentio in titulo, de donationibus. Succedit etiam quis alteri, vel quaſi, non quidem iure hæreditario,vel iure ſucceſſionis, vt hæres, ſed ex cauſa ſubſtitutionis, per modum donationis, de quo etiam ſuperiùs fit mentio titulo eodem, vt ſi dicat donator in donatione facienda.Sciant &c.quòd dedi tali,tantam terram & tantam cum pertinentijs, habendum & tenendum ſibi & hæredibus

redibus ſuis de corpore ſuo procreatis tantùm, et quo caſu, cûm omnes hæredes remotiores excludantur, ſit terra reuerſura ad donatorem per conditionem tacitam vel expreſſam, ſi tales hęredes defecerint, ſicut adijciat donator in charta donationis: et ſi talis, tales hęredes non habuerit, vel ſi habuerit, et defecerint, ꝙ terra illa reuertatur ad alium fratrẽ ſuũ, vel extraneum, habendum et tenendum ſibi et hæredibus ſuis, de corpore ſuo procreatis, vt prędictum eſt, et ſic deinceps pluribus ſucceſſiuè. Si tales hæredes non habuerit primus feoffatus, ad ſubſtitutum non deſcẽdit aliquod ius, per quod competat ei aſſiſa mortis anteceſſoris, de ſeyſina primi feoffati, in iure poſſeſſionis, nec breue de recto, ſuper iure proprietatis. Et vnde ꝙ res magis valeat q̃ pereat, & ꝙ effectum habeat donatio, quæ de voluntate donatoris præceſſit, ſi poſt mortem primi donatorij ſubſtitutus ſe iuſtè poſuerit in ſeyſinam, et donator vel eius hæres petierit, contrà actionem ſuam ſubſtituto dabitur exceptio, de modo donationis. Si autem extra ſeyſinam poſitus ſubſtitutus petat, non conſulitur ei, niſi per breue formatum de ſubſtitutione facta, per modum donationis, quod in ſe modum contineat: breue autem tale erit vt liquere poterit.

1 ¶ *De partu ſuppoſito, et cùm vxor fecerit ſe prægnantem cûm non ſit, ad exhæredationem veri hæredis. 2. Breue de videndo mulierem vt ſciatur vtrum ſit prægnans vel non. 3. Breue Conſtabulario ꝙ recipiat eam in caſtro ſuo: 4. Item ꝙ ad querelã hæredis videatur. 5. Itẽ ꝙ vic. faciat eam venire coram Iuſtic. apud weſtmonaſterium. 6. De præſumptione quia naſcitur ex vxore. 7. Breue de eo ꝙ nutriuerat aliquem in domo vt filium et hæredem quì nec eſt filius nec hæres. 8. Item cum verus hæres moriatur infrâ ætatem ſupponit cuſtos alium extraneũ, vel ſi habeatur ſuſpitio ꝙ mortuus ſit, breue ꝙ videatur. 9. Breue ſi hæreditas hæredis mortui debeat eſſe eſchaeta domini regis. 10. Cûm talis mulier in iuditio cõvicta fuerit vel cõfeſſa ꝙ prægnans non ſit, breue de faciendo ſeyſinã vero hæredi. Cap. 32.*

Dictum eſt ſuprâ quòd præſumitur ꝙ quis ſit hæres, eò ꝙ naſcitur ex vxore, et quòd ſit hæres, quem nuptiæ demonſtrant. Et quoniã aliquandò ſupponitur partus ab vxore, quę ſe facit pręgnantẽ cûm nõ ſit, & aliquandò a cuſtode, qui (mortuo vero hęrede) ſupponit extraneũ, et nutrit vt hæredem ad hęreditatem, et ad exhęredationẽ veri hæredis, cûm non ſit filius nec hæres: Ideo de partu ſuppoſito videndum, et qualiter huiuſmodi malitia in curia regis conuincatur. Eſto igitur ꝙ vxor alicuius in vita viri ſui ſe pręgnantem fecit, cùm non ſit, vel poſt mortẽ viri ſui ſe pręgnãtẽ fecit cũ nõ ſit, ad exhæredationẽ veri hæredis, vel fortè cũ pręgnans ſit, non ſit veriſimile quòd partus poſſit eſſe viri defuncti. Et in duobus primis caſibus, vbi ſe fecerit pręgnantem, cûm nõ ſit, ad querelam veri hæredis, per præceptum domini regis, faciat vic. venire talem mulierem coram eo, et coram cuſtodibus placitorum coronæ, vel etiam coram aliquo quem dominus rex iuſtic. conſtituerit, et faciet eam videri a diſcretis mulieribus, et tractari per vbera, et per ventrem, ad inquirendam veritatem, et ſi ſuſpitio habeatur alicuius faſitatis, qualitèr debeat cuſtodiri. Et de hac materia inueniri poterit in rotulo de termino ſancti Hillarij et de termino Paſchæ ãno regis Hẽrici quinto in comitatu Norfolk. De Petro conſtabulario de Manton, et Muriella quæ fuit vxor wil-

helmi de Maũtõ, et in quo casu, necesse erit inquirere ab vxore de tẽpore conceptus sui, et de morte viri sui, et de accessu vel recessu suo, sub ea forma, breue erit tale. ¶ 2. Rex vic. salutem. Prẽcipimus tibi, quòd omni dilatione et occasione postposita, venire facias coram te, et coram custodibus placitorum coronę nostrę in pleno comitatu tuo, vel coram tali quem ad hoc iustic. nostrum constituimus, A. quæ fuit vxor B. et quæ se facit prẽgnantem, et coram prædictis custodibus facias eam videri per legales et discretas mulieres, per quas veritas meliùs sciri poterit, et diligenter tractari a mulieribus prædictis per vbera, et per ventrem, modis omibus quibus inde melius possit certiorari vtrum prægnans sit nec ne, et si prędicti custodes & mulieres viderint quòd prægnãs sit, vel inde dubitauerint, tunc illam poni facias in castro nostro tali, et ita quôd nulla domicella quæ prægnans sit, vel alia, de qua suspitio possit haberi alicuius falsitatis faciendæ, sit cum ea, et in castro illo moram faciat, quousquè de partu suo constare possit. Prouideas etiam quòd in castro illo ita discretè custodiatur, ne in custodia illa de partu suo possit falsitas euenire, mandauimus enim constabulario tali quòd in prædicto castro eam recipiat &c. Et si alius ad hoc quám vic. constituatur Iustic. vt prædictum est, tunc addatur in fine, clausula ista: Quiâ mittimus talem, vt cum ipso & per ipsum negotium illud perducas ad effectum. Breue autem quod dirigitur constabulario quòd eam recipiat, tale erit. ¶ 3. Rex tali constabulario salutem. Præcipimus tibi, quòd talem mulierem, quæ se facit prẽgnantem in tali castro (cûm peruenerit ad te) recipias & itâ q in eodem castro moram faciet ad custum suum proprium, et si duæ mulieres vel tres de progenie tali voluerint visum de ea facere singulis diebus, semel in die in prædicto castro, hoc eis permittas. Teste &c. Et hoc ita fiat si vxor fecerit se prẽgnantem in vita viri sui: Si autem post mortem viri se prægnantem fecerit cûm non sit, ad exhæredationem veri hæredis, et petat se mitti in possessionem bonorum nomine ventris, ad malitiam conuincendam fiat tale breue ad querimoniam hæredis. ¶ 4. Rex vic. salutem, monstrauit nobis A. frater B. quôd cûm talis fœmina, quæ fuit vxor prædicti B. prægnans non sit, ipsa falsô dicit se esse prægnantem de prædicto B. et ad exhæredationem ipsius A. de terra quæ fuit prædicti B. quæ ad ipsum A. iure hæreditario descendere debuit vt dicit, tanquã ad fratrem & hæredem ipsius B. si predicta talis de eo prolem non habuerit. Et quoniam tantam excogitatam malitiam volumus impedire, tibi præcipimus, quôd assumptis tecum discretis & legalibus militibus et discretis & legalibus mulieribus de comitatu tuo, in propria persona tua accedas ad ipsam talem mulierem, & coram prædictis militibus facias eam videri a prædictis mulieribus, et diligentèr tractari per vbera, et per ventrem, modis omnibus, quib' meliûs et honestiûs inde poterit certiorari. Et si ipsam inuenerint prẽgnantem vel inprẽgnantẽ, diligenter inquirant de tempore conceptus, quoquo modo, quandô et vbi, et quãdô illa crediderit se esse pariturã. Et inquisitionẽ, quã inde feceris, scire facias iustic. nostris tali die apud westm̃ euidẽtèr et distinctè, & apertè, p litteras tuas sigillatas, et p discretos milites, ex illis, qui inquisitioni illi interfuerunt,

et cog-

et cognita veritate, fiat indè, quod iustè fuerit faciẽdum, et interim prædicta talis saluo custodiatur in castro tali, vel alibi tuto loco, ad omnem suspitionem tollendam alicuius falsitatis faciendæ, donec de partu ipsius constiterit. Et habeas ibi hoc breue, et nomina militum, et mulierum per quorum sacramentũ inquisitionẽ illã feceris Teste &c. Si autẽ talis mulier venire debet corã iustic. apud west. tũc fiat breue in hac forma, q vic. habeat corp° ei°. ¶ 5. Rex vic. salutẽ, pręcipim° tibi, q õni occasione postposita, habeas coram iustic. nris apud w. tali die, corpus A. quę fuit vxor B. quæ se dicit esse pręgnantem; cùm non sit, ad respondendum C. quare se facit falsò pręgnantem cùm non sit, ad exhæredationem ipsius C. T. &c. Cùm autem mulier sic fuerit cautè custodita, & omni suspitione per talem custodiam sublata, si fortè pręgnans extiterit, et peperit, de facili perpendi poterit vtrum partus ille fuerit viri sui defuncti verè vel psumptiuè, vel alterius: computato tempore, scilicet a tempore quo dicebat se concepisse, et etiam a morte viri vsquè ad diem pariendi. Dicunt enim quidam, licet alij sunt in contraria opinione, quòd mulier tẽp° pariendi etiam (per vnum diem) excedere nõ potest, nisi fortè partus in vtero mortuus sit, vel ad monstrum declinauerit cum discrimine matris. Anticipare tamen potest tempus pariendi, vt pareat prẽmaturè, et si monstrosum vel prodigiosum enixa fuerit, partus ille inter liberos non cõputabitur, vel communerabitur, quantum ad successionem. Partus autẽ qui membrorum officia ampliauerit, vt si sex digitos habeat in vna manu, vel diminuit, vt si non nisi quatuor tantùm, tamen quià aliqualiter videtur effectus esse vt homo, inter liberos communerabitur quoad successionẽ. Et notandum secundùm quod superiùs dictũ est, quòd si cohabitauerint vir & vxor, nec sit impedimentum ex aliqua parte quin generare possent, et vxor de alio quám de viro conceperit, partus legittimus erit siue ipsum vir aduocauerit siue deaduocauerit: et legittimus erit propter præsumptionem, eò quòd nascitur ex vxore. Talis enim præsumptio non admittit probationem in contrarium. Si autem simul habitauernit vir & vxor, & vir propter aliquod impedimentum legittimum, quod probari possit, generare non possit, si vxor de alio conceperit, propter cohabitationem pręsumitur quòd partus sit legittimus, eò quòd nascitur ex vxore, et standum erit tali præsumptioni donec probetur in contrarium, & sic in istis duobus casibus, præsumptio pręfertur veritati. Et si pater partum semel aduocauerit, iterum illum deaduocare non poterit, si hoc probetur. Si autem cùm generare non possit, proprer legittimum impedimentum, partum in vtero vel æditum deaduocauerit, et vt decet, a domo sua amouerit, nihilominùs tamen standum erit præsũptioni, quòd partus legittimus sit, eò quòd nascitur ex vxore, admittitur tamen probatio in contrarium, si certis iuditijs doceatur, quòd legittimum extiterit impedimentum, et sic vincit talem præsumptionem veritas, et probatio vera. Et licet per talem probationem, partus fuerit aduocatus a patre, partus nunquàm efficietur legittimus, cùm hoc esset in præiuditium veri hæredis. Si autem cùm diu simul non cohabitauerint per biennium vel vltrà: siue vir generare possit siue non, & vxor concipere vel

non, si vxor ab alio conciperet, vel partum supposuerit, ità quòd vehementer presumi possit, propter temporis interuallum et distantiam locorum, quòd vir talem partum non genuerit, siue talem partum aduocauerit siue non, nunquam efficietur partus legettimus. Et licet presumatur quôd legittimus sit, eò quòd nascitur ex vxore, tamen non erit standum tali præsumptioni, nec erit necesse probare contrarium, cûm ipsa veritas, si de ea constiterit quòd simul non cohabitauerunt, doceat contrarium. ¶ 6. Dictum est suprâ de vxore quæ falsò se facit prægnãtem in vita viri sui vel post mortem cum non esset, nunc autem dicendum est si vir vel vxor nutrierit aliquem vt filium & hæredem, qui nec est filius nec hæres, ad exhæredationem veri hæredis, siue partus sit suppositus, sine ab alio conceptus, & ad quærelam veri hæredis summoneantur, quôd sint coram iustic. per tale breue. ¶ 7. Rex vic. salutem præcipimus tibi, quod habeas coram iustic. nostris &c. corpus A. & B. vxoris suę, vel corpus alterius ipsorum, ad respondendum C. filio vel nepoti vel alteri hæredi ipsius A. qui se gerit pro hærede ipsius A. quarè nutriri faciunt D. sicut filium & hæredem ipsius A. ad exhæredationem ipsius C. qui nec est filius nec hæres ipsius A. nec esse potest, vt idem C. dicit. Et habeas ibi hoc breue Teste &c. Et in quo casu, cûm comparuerit pater vel mater, vel eorum alter, & talem nutritum produxerint, tunc si talem nutritum in iuditio ad filium & hæredem recognouerint, et præsumptio sit pro eis quæ non admittit ꝓbationem in contrarium, vt si nascatur de vxore, quæ concipere potest, licet ab alio quâm a viro suo concipiatur, vel si fortè supponatur, cûm simul cohabitauerint, nec sit impedimentum ex parte viri quin generare possit nec est impedimentum ex parte matris, quin concipere possit ꝓpter sterilitatem & senectutem, talis filiꝰ & partus erit legittimus. Si autem verus hæres docere possit contrarium aliud erit, licet parentes aliud in iure confessi sunt, dum tamen hoc probetur. Debet enim confessio facta in iure, naturæ & veritati conuenire. Pendente tali placitò, antequâm de tali partu constiterit, moritur partus & substituitur ei alius, & nutritur vt hæres, ad quærimoniam igitur veri hærcdis fiat tale breue. ¶ 8. Rex vicecom̃ salutem. Ostendit nobis & consilio nostro A. frater B. qui se facit hæredem ipsius B. si C. vxor B. et filius ipsius B. sine hærede de corpore suo decesserit, quòd cùm placitum sit in curia nostra &c. inter ipsum B. & prædictam C. vxorem eius ex vna parte & eundem A. ex altera, et ipsi B. & C. in eodem placito fecerint attorn̄, et ad clamorem ipsius C. et multarum gentium, habita aliquandò suspitione quôd eadem C. mortua sit, et dictum sit multotiens attornato ipsius C. quôd ad suspitionem talem tollendam, ipsam producerent coram Iustic. & viuam exhiberent, ipsi eam nullatenùs produxerint, propter quod maior iã suborta est suspitio quàm solebat quôd mortua sit, & mors eius concelata ad exhæredationem ipsius A. Et ideò ne falsitas veritati præferatur, tibi præcipimus, quôd assumptis tecum quatuor militibus de comitatu tuo, quos ad hoc legales esse videris, in ꝓpria persona tua, simul cum prædicto A. accedas ad talem locum, vbi prædicta C. moram facit, sicut attornati sui in curia nostra nuper recognouerunt, et eam a

prædic-

prædictis militibus, simul cum prædicto A. et alijs, quos idem A. de familia sua secum adducet, et videri facias si adhuc superstes sit & viua, et si viua sit, tunc in quo statu eam inueneris, et secundûm quod eam inueneris, certos reddas nos & iustic. nostros tali loco, tali die euidenter, distinctè, et apertè per litteras tuas sigillatas sigillo tuo, et sigillis quatuor prædictorum militum, et habeas ibi nomina militũ et hoc breue Teste &c. Item cûm legittimus hæres fuerit in custodia alicuius domini capitalis, et mortuus sit, & ille capitalis dominus alium extraneum supposuerit loco talis, tunc ad quærimoniam veri hæredis vel alterius fortè, ad quem pertinet hæreditas, vt eschaeta, vt si verus hæres qui mortuus est teneret de domino rege in capite vel de alio, & tunc fiat tale breue in persona regis. ¶ 9. Rex vicecom̃ salutem. Præcipe A. & B. vxori eius, quôd iuste &c. reddant nobis tantam terram cum pertinentijs &c. in tali villa, quam clamamus vt eschaetam nostram, et quæ ad nos reuerti debet vt eschaeta nostra, eò quôd C. filia & hæres B. qui de nobis tenuit in capite obijt sine hærede, & in quam predicti A. & B. non habent ingressum, nisi per hoc quôd prædictus A. duxit prædictam B. in vxorem, postquâm falsò & ad exhæredationem nostram, supposuit prædictam B. loco prædictę C. quæ mortua est, et fecit eam nominari C. & nutriri ac si esset filia & hæres prædicti B. quæ nec est filia nec hæres eius, sed filia talis vt dicitur, & nisi fecerit &c. Et quid si prædicta B. suppositа, priùs homagium fecerit domino regi vel alteri, cuius eschaeta terra esset? quæritur an obstare debeat homagium, et est verum quôd non, propter errorẽ personę, cepit enim homagium talis personę sicut filiæ & hæredis talis, quę nec fuit filia nec hęres. Item de tenemento quod de eo tenere debuit cepit homagium, sed nullum tenementum de eo tenere debuit, cùm non esset filia nec hæres B. et ideô homagium nullum, propter errorem, quiâ qui errat, non consentit. Cûm autem mulier, quę se facit pręgnantem, in iuditio conuicta sit, vel confessa quòd pręgnans non sit, tunc habeat verus hęres tale breue capitali domino directum, de capiendo homagium suum. ¶ 10. Rex tali capitali domino salutem. Sciatis q̃ A. quę fuit vxor B. dedit nobis & consilio nostro intelligi, q̃ pregnans fuit de p̃dicto B. viro suo, et quoniã hoc dicebat ad exhæredationem C. fratris & hæredis ipsius B. si prædicta A. prolẽ ab ipsa B. non haberet, vt idè C. dicebat, nos ad quęrimoniã ipsius C. fecimus eam teneri sub custodia, quoûsq; sciri possit, secundũ debitũ naturę, vtrũ pregnans esset necne. Et post multas inquisitiones, tandem didiscimus per cõfessionem ipsius A. publicè factam, in iuditio corã iustic. &c. et per legales & discretos homines et mulieres a quibus visa fuit per præceptum nostrum, quôd non fuit pręgnans, sed quòd decepta fuit, credens se esse inpregnatam cùm non esset: Et ideô vobis mandamus, quòd propter illam deceptionem non omittatis, quin capiatis homagiũ prędicti C. qui in curia nostra pronũtiatur hæres prędicti B. legittimus, et secundũ regni nostri consuetudinẽ, seysinã de hæreditate sua, quam de nobis tenere debet ei siue dilatione habere facias Teste &c.

¶ De

1 ¶ De hæredibus instituendis. 2. Si fieri debet partitio inter hæredes. 3. De Iustitiarijs cõstituendis ad partitionem faciendam. 4. De Iustitiarijs constituendis vt intersint partitioni. 5. Breue cùm partes elegerint aliquos de comuni assensu ad partitionem faciendã. 6. Breue alterius modi sed de eodem, vbi partitio minus ritè facta est per alios. 7. Breue de eodem, sed istud deberet præcedere proximo præcedens. 8. Breue de seysina facienda cohæredibus, cùm conuenerit inter eos de partitione. 9. Item aliud de eodem si particeps tenẽs se cognouerit participi partem suam, et quod fiat extensio. 10. Breue quòd quis eat ad capiendum sacramentum de extensoribus si faciẽda sit extentio extra comitatum. 11. Breue vbi extensores nihil fecerunt ad primũ mandatũ. 12. Breue si milites venerint et Vic. negligens fuerit. 13 Breue si extẽtio minus sufficienter facta fuerit. 14. Breue interlaqueatum vbi milites de duobus comitatibus conuenire debent ad faciendam extensionem. 15. Breue de eodem. 16. Breue de querela filiæ primogenitæ et participis quæ non habet rationabilem partem suam nec æsnetiam, et de partitione rationabiliter facienda per milites. 17. De habendis corporibus extensorum ad certificandum. Cap. 33.

MOrtuo tenente alicuius, primò debet dominus capitalis seysire in manum suam feodum suũ & teñtum, quod de eo immediatè tenetur, et tenere in manu sua, donec ei constiterit si defũctus hæredẽ habuerit vel non, et hoc dico: si vacuã inuenerit possessionẽ. Si autẽ hæres apparens sit, tunc aut vn⁹ vel plures, qui sũt quasi vnus hæres vel contendũt se esse hæredes cùm nõ sint, & nescitur quis eorum sit ꝓpinquior, in quo casu, licitum erit domino capitali, tenere feodum suum in manu sua, quoúsquè discussum erit inter cohęredes, quis eorum sit hæres rect⁹ & propinquior. Si autem in seysina inuenerit aliquem, qui se facit hæredem, talem eijcere non possit, quin faciat dissеysinam. Tenere tamen se poterit in seysina cum tali, donec talis, si hæres fuerit, ipsũ recognoscat ad dũm, secundùm quòd inferiùs dicetur in Assisa mortis anteceſſoris in principio. Cùm autem sit hæres apparens, vnus vel plures vnum ius habentes, vt prædictum est, et sint plenæ ætatis, siue inueniantur in castro siue non, inprimis capiat eorum homagium, et rationabile releuium, et postea habeant seysinam hæreditatis. Et qualiter hoc fieri debet, inferiùs dicetur pleniùs. Si autẽ hęres vel hęredes plures, fuerint infra ætatem, qui recogniti fuerint ad hæredes, non prius habeat dominus capitalis custodiam hæredum & maritagium, antequâm ceperit eorum homagiũ, et capto homagio, tunc remaneant in custodia dñorum, sicut de feodo militari, vsq; ad legittimã ætatẽ suã. Et de custodia et maritagio, inferiùs dicetur pleniùs, post tractatũ de capiendo homagio & releuio. ¶ 2. Cùm autẽ plures sint hæredes vnũ ius habẽtes, et diuidi debeat hæreditas inter eos ratione rei, vel ratione personarum: tunc statim post homagium captum fiat diuisio hęreditatis et partitio inter cohæredes. In partitione huiusmodi facienda, nullum debet esse placitum inter cohæredes, qui ad hæredes recognoscuntur, licet inter eos sit contentio de partibus suis quòd aliquis eorum plus habuerit ad partem suã, quâm ad ipsum pertineat habendum, quiâ nihil aliud sequitur, nisi qd̃ facta extensione, quilibet habeat partem suam rationabilem. Sed si antequâm contentio terminetur, ille qui plus habuerit, seysitus moriatur, hæres suus, siue sit maior sine minor, sine breui non respondebit, propter seysinam ãteceſſoris sui, iustam vel iniustam. Cùm autem plures sint hæredes, vt ꝓ-

dictum

dictum est, et inter eos conuenire non possit de partitione facienda, tunc fiat breue, quôd nullum placitũ contineat, sed q̃ conueniant ad particionem faciendã, si sibi viderint expedire. Sed quoniam partitio fieri nõ potest inter cohæredes nisi facta extentione et appreciatione, et extentio & appreciatio fieri non possit sine militibus, qui faciant extentionem cum vicecom̃, et qui aliquãdô dicuntur iustic, cûm cõstituantur a rege, aliquãdô eliguntur a partibus de consensu cõmuni, ideô videndum inprimis qualiter a rege constituuntur, et p̃ quod breue. Breue tale est. ¶ 3. Rex dilectis et fidelibus suis A.B.C.& D. salutem. Sciatis q̃ constituimus vos iustitiarios, vt coram vobis omnibus, vel aliquo ex vobis, si omnes interesse nõ possitis, fiat extentio per talẽ et talẽ de talibus honoribus, secundùm quod prædictis talibus et socijs suis p̃ litteras nostras patentes significauim°. Et ideò vobis mandam°, q̃ tali die cõueniatis apud talẽ locũ, & p̃ sacramẽtũ prędictorũ taliũ, vel quorũdã ex illis, si õnes electi p̃ cõmunẽ assensũ partiũ non interfint, legaliter discretè & rationabiliter extẽdatis, et appreciari faciatis õnes terras & õnia tenta de prędictis honoribus de N. cũ õnib° pertiñ suis. s. in dominicis, villenagijs, et seruitijs liberorũ hominũ, in pratis, pasturis, boscis, et planis in õnib° alijs rebus, ad terras illas et tenta p̃tinentibus. Et si fortè õnes extensores electi, ad diẽ illũ nõ venerint, vel cûm venerint extentionẽ illã facere noluerint, tunc alios legales et discretos homines, loco eorũ ponatis, quos ad hoc inueneritis magis vtiles, et p̃ eorũ sacramenta, extentionẽ illã & appreciationẽ fieri faciatis, secũdûm quod prędictũ est, ità q̃ extentio illa vltrâ diẽ illũ nullo modo differatis. Et sciatis q̃ prędictus talis & talis manuceperunt, habẽdi suos extensores scilicet a partibus electos, et superius nominatos ad eundẽ diẽ. Et extẽtionẽ illã & appreciationẽ, euidẽtèr, distinctè et apertè scire faciatis nobis, vel iustitiarijs nostris talibus tali loco, tali die, sub sigillis prædictorũ extensorum. In cuius rei testimonium &c. T. &c. Item alia forma de eodẽ, et si illi de com̃ illo sint rebelles, qualiter alij, loco eorum assumendi sunt de alio com̃, ad faciendã extentionem. ¶ 4. Rex dilectis & fidelibus suis talibus salutem. Sciatis q̃ constituimus vos iustic. nostros, vt interfitis extensioni et appreciationi faciendę inter tales & tales, de tali honore cum pertinentijs, ita q̃ extentio illa & appreciatio fiat corã vobis, tali die apud talẽ locum, per A.B.C.D. electos ex parte talis, p̃ D.E.F. electos ex parte talis, si omnes tunc coram vobis præsentes fuerint, et si non, vel si prędentes fuerint et sint rebelles, quominùs extentio illa fieri possit, tunc alios legales milites assumatis vobis, ex illis quos vic. noster talis coram vobis ibidẽ venire faciet, loco prędictorum militum, per quos extẽtio & appreciatio illa meliùs fieri possit, et qui nec prędictum talem et talem aliqua affinitate attingant, et per eorum sacramentũ fieri faciant extentionem et appreciationem illam in hac forma, scilicet quòd omnes terræ & omnia tenementa extendãtur, secundûm quod supradictum est. Præcipimus etiam vic. nostro tali, q̃ venire faciat corã vobis ad prędictũ diẽ talẽ, tã milites q̃ alios legales homines, per quos negotiũ illud meliûs expediri possit. Et ideò vobis mãdamus quòd õni occasiõe postposita, p̃dict̃ loco & die cõueniatis, ad p̃dictã extẽtionẽ & appreciа-

preciationem faciendam, ſecundum formam prædictã, et cûm facta fuerit, tunc valorem omnium terrarum illarum et tenementorum illorũ imbreuiari faciatis, & illã imbreuiationẽ habeatis corã Iuſtic. noſtris tali loco, tali die, et quàm citò extenſio illa et appreciatio facta fuerit, vos, vna cum prædicta vic. noſtro, ſtatim habere faciatis, prædicto tali plenariam ſeyſinam de honore prædicto cum pertinentijs : Exceptis terris et tenementis, quæ prædictus talis, alijs inde dedit in feodo, et quæ quidem appreciantur & extendantur ꝑ ſe, et inde valores ꝑ ſe ſimiliter imbreuiantur, vt nos vel iuſtitiarios noſtros tales, inde reddere poſſitis certiores, Teſte &c. Cûm autẽ extenſores ex cõmuni conſenſu partiũ eliguntur, ad extenſionẽ et appreciationẽ faciendã, tũc fiat breue extenſoribus electis, in hac forma ex parte regis. ¶ 5. Rex A.B.C.D. ſalutẽ. Sciatis ꝙ A. de N. & B. de N. in curia noſtra corã &c. elegerũt vos, vt ꝑ ſacramẽtũ veſtrũ extẽdãtur et appreciantur õnes terræ, & õnia tenementa de tali honore, & vnde contentio fuit inter eos, & vnde cõcordati ſunt in curia noſtra corã Iuſticiarijs noſtris talibus, & ità ꝙ ſi vnus veſtrũ intereſſe nõ poſſit, quôd alius talis ponatur in loco eius, & ſic de omnib⁹ alijs nominatis. Et ideô vobis mandamus, firmitèr præcipientes, quatenus tali die conueniatis apud talem locum, vel alibi, vbi meliùs & facilius conuenire poſſitis, & facto ſacramento coram vic. tali, legaliter & diſcretè & rationabilitèr extendatis, & appreciari faciatis omnes terras & omnia tenementa de prædicto honore, & tâm illa tenementa quæ predictus A. inde dedit quâm alia, ſcilicet in dominicis, villenagijs &c. vt ſuprâ, & illam extentionem & appreciationem ſcire faciatis Iuſtic. noſtris talibus, tali loco, tali die. Mãdauimus etiam vic. noſtro tali, quòd ad prædictum locum & diem, vobis occurrat, ad ſacramentum veſtrum capiendum, & quòd tunc coram vobis venire faciat omnes illos de prædicto honore, & alios de cõm tuo, quos viderit eſſe vocandos, et per quorum ſacramentum auxilium habere poſſitis, ad extenſionem illam & appreciationem faciendam. Et ſcire faciatis præfatis iuſtic. noſtris ad prædictum diẽ, quot homines et quos idem B. feoffauerit, & de quibus tenementis, & valor & precium illorũ tenementorum ꝑ ſe imbreuientur. Et ſi omnes veſtrum intereſſe nõ poſſitis, tot ex vobis ad minùs, interſint ad prædicta exequenda. In cuius rei teſtimonium, mittimus vobis has litteras noſtras patentes Tèſte &c. Itẽ aliud breue de eodem, & vbi cauſatur partitio, eò quòd minùs bene facta eſt, & vbi conſtituũtur tres Iuſtitiarij propter pręſumptionẽ extenſorum. ¶ 6. Rex dilectis & fidelibus ſuis ſalutem. Sciatis ꝙ nos, ad petitionẽ dilectorum & fidelium noſtrorum A. & B. conſtituimus vos Iuſtic. noſtros ad faciendam extenſionem & partitionem inter prædictum B. & tales, filias & hæredes talis, quæ ſunt in cuſtodia ipſius A. de omnibus terris & tenementis, quæ fuerunt C. de N. in cõm tali, & vnde prædicti A. & B. conqueſti ſunt, ꝙ partitio inde priùs facta per præceptum noſtrum, facta fuit minùs rationabilitèr, quám deberet. Et ideò vobis mandamus ꝙ aſſumpto vobiſcum vic. noſtro tali, cui dedimus in mandatis ꝙ vna vobiſcum ſit ad faciẽdam partitionẽ illam, quám citiùs poteritis accedatis ad omnes terras & tenemẽta quæ fuerunt prędicti C. in prædicto cõm,

& conuocatis coram vobis xij. vel vi. legalibus hominibus de qualibet villa, ſecundum quod melius expediri videritis, per eorum ſacramenta extendi et appreciari faciatis quamlibet villam per ſe in dominicis et villenagijs &c. vt ſupra, ſecundùm quod modò ſunt, et in eodem ſtatu quo nũc ſunt, in omnibus rebus quæ extẽdi & appreciari poſſunt et debent. Et facta taliter extenſione, quælibet villa diuidatur per medium, ita quòd medietas cuiuſlibet villæ æqualis ſit alteri medietati eiuſdem villæ, & facta ſic diuiſione, mittatur ſors ſuper vtramq; medietatẽ, et p̃ ſortẽ aſſignetur vtriq; parti ſua medietas, ſalua tamen ipſi A. ſua æſnetia, et cõputentur eidem A. in parte ſua omnes terræ et omnia tenementa quæ idem A. dedit, ſecundùm valorem illarum terrarum datarum. Et ad omnem contentionis occaſionem tollendam, quæ oriri poſſit inter eos et balliuos eorum, et vt ſic in qualibet villa terræ partitę et diuiſę inter eos ſine contẽtione remaneant, de conſenſu partium prouiſum eſt & conceſſum, quòd vnicuiquè ipſorum habere faciatis partem per ſe, & ità q̃ portio quæ per ſortem acciderit prædictis filiabus in aliqua villa, quæ ſi integra remaneret competens eſſet ipſi A. et neceſſaria cum ſua parte, tunc eidem A. integrè remaneat partitio illa cùm parte ſua, & ita quòd integrè habeat totam villam illam. Et eodem modo, vice verſa, fiat in alia villa de parte ipſius A. quæ ſi villa integra remaneret competens & neceſſaria eſſe poſſet prædictis filiabus & aſſignetur portio prædicti A. in villa illa ad valentiam illius portionis quam prædictus A. habuit de portione prædictarum filiarum in alia prædicta villa, ſecundûm quod quælibet villa & terra extenſa fuerit, et ità quòd prædictæ filiæ habeant integrè totam villam illã. Et ſi portio vnius in vna villa, minor ſit portione alterius in alia villa, ei qui minus habuerit, ad quod defuerit, perficiatur alibi in loco competenti, de portione eius qui plus habuerit, ità quòd quilibet earum æqualem habeat portionem cõputatis terris datis &c. Et ſalua ipſi A. æſnetia ſua. In cuius rei teſtimonium &c. Teſte &c. Eſt etiam aliud breue quod iſtud breue præcedit, & vbi Iuſtic. minûs ritè proceſſerunt, & de quo ſequitur iſtud breue præcedens, quod tale eſt & quod directum fuit vic.

¶ 7. Rex vic. tali ſalutem. Sciatis quòd reddidimus A. ad opus filiarum & hæredũ B. quarum cuſtodiã idẽ A. habet, per finẽ quem fecit nobiſcum, & cuſtodiam medietatis omnium terrarum & tenementorum cum pertinentijs quæ fuerunt prædicti C. in balliua tua, vt rationabilem portionẽ dictarũ filiarũ p̃rędictarũ terrarũ & tenementorũ quę eas contingit de hęreditate ipſius C. &c. vnde B. qui habet aliam medietatem earũdem terrarum, quæ fuerunt eiuſdem C. eſt particeps earum de prædicta hæreditate, & vnde conuenit in curia noſtra coram &c. inter prædictos B. & A. quôd omnes terræ illæ, cum omnibus pertinentijs ſuis, quæ fuerunt prædicti C. extendantur & appreciantur, & poſtea inter eas diuidãtur, ſalua tamen eidem B. æſnetia ſua, & cûm terræ illæ extenſæ fuerint & appreciatæ, idem B. habeat partem ſuam per ſe, ſine parte quam idem A. habeat cum eo, ità quôd omnes terrę cum omnibus pertinentijs, quas prædictus B. priûs dedit de terris quæ fuerunt prædicti C. computentur eidem B. in parte ſua, ſecundûm valorem illarum terrarum datarum, &

itâ etiam, ꝙ cùm medietas prædictarum terrarum assignata fuerit eidem A. idem A. habere faciat eidem B. de medietate quam recuperat ad opus prædictarum filiarum, tantundē terræ in loco cōpetenti. Et ideò tibi præcipimus, ꝙ assumptis tecum discretis &c. ꝑ quos extēsionem & appreciationē & partitionem illam meliùs facere poteris, in ꝓpria ꝑsona tua accedas apud talem locum, tali die, & ꝑ eorum sacramentum terras illas cū pertinentijs, in omnibus rebus extendi & appreciari facias, & vnicuiquè ipsorum A. & B. partem suam habere facias & assignari, salua eidem B. vt prædictum est æsnetia sua, et saluo eidem B. tanto terræ de medietate ipsius A. per eadem extensionem, per quam idem A. recuperauit. Precipimus etiam tibi, ꝙ de exitibus medietatis eiusdem terræ quam cepisti in manum nostram ꝑ preceptum nostrum, et qui inde peruenerūt dum fuit in manu nostra, habere facias vnicuiquè ipsorum, secundum partem suam quam habuit ꝑ prædictam partitionem, et siue prædicti A. et B. venerint siue non, non remaneat propter absentiam ipsorū aut alicuius ipsorū, quin terræ illæ extendantur & apprecientur & diuidantur modo quo prædictū est, & itá te habeas in hoc negotio &c. Teste &c. Est & alia forma breuis de extensione facienda de consensu partiū ꝑ concordiā, et dirigitur vic. ¶ 8. Rex vic. salutē. Scias ꝙ cōuenit inter A. petentē & B. tenentē, de tali manerio cum ꝑtinentijs in tali cōm̄, et de alio manerio cū ꝑtinentijs in alio cōm̄ tali, et sic si plura maneria fuerint in diuersis cōm̄ de quibus fieri debet partitio inter partes, & tunc sic dicatur. s. ꝙ medietas omnium terrarum prædictarum remaneat ipsi A. & hęredib⁹ suis quietē de ipso B. & hæredibus suis imperpetuùm, et alia medietas cum pertinentijs cū omnibus rebus remaneat eidem B. & hæredibus suis quietè de ipso A. et hęredib⁹ suis imperpetuū, itá tamen ꝙ cùm omnes terrę et feoda omnium prędictorum honorū, in omnibus rebus ꝑ legales homines, de cōsensu ipsorū A. & B. electos, extenta fuerint & appreciata rationabiliter. A. et hæredes sui habebunt medietatē suam de tali honore & tali, et B. & hæredes sui habebunt suam medietatem de tali honore & tali. Et si alicui ipsorum aliquid defecerit in prædictis honoribus de medietate sua id quod ei defuerit, ꝓficietur ei de tali honore, loco competēti. Et ideò tibi præcipimus, quòd assumptis tecum &c. vt suprà. Item aliud breue de eodem, si per concordiā. ¶ 9. Rex vic. salutē. Scias quòd cùm A. in curia nostra &c. peteret versus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa, vt rationabilem partem suam que eum contingebat de hæreditate C. patris vel alterius antecessorum prædictorum A. et B. cuius hęredes ipsi sunt: idem B. venit in eadem curia, et recognouit totam prædictam terram cum pertinentijs esse ius ipsius A. vt rationabilem partem suam, quæ eum contingebat de prædicta hæreditate, habendum & tenēdum prædicto A. &c. et ideò tibi præcipimus, quòd assumptis tecum discretis & legalibus hominibus de proximo vicineto talis villæ, in propria persona tua accedas ad talem terram, & per eorum sacramentum, terram illam extendi facias & appræciari in dominicis, villenagijs, et seruitijs liberorum hominum, in pasturis, boscis, & omnibus alijs rebus, et cùm extensio & appreciatio ista facta fuerit, tūc ꝑ eorundē sacramētū, totá terrá

illam

illam cum ꝑtinentijs æqualiter partiri facias in duas partes,et ita ꝙ quælibet pars æqualis sit alteri,& facta sic partitione, vnicuiq; ipsorũ partem suam habere facias & assignari,saluo tamen eidem B. tanto terræ, quã sibi & hæredibus suis retinet sine parte, salua etiam eidem A. æsnetia sua. Et quid, & vbi, & ꝑ quas particulas vnicuiq; eorũ partẽ suam assignaueris,scire facias nobis vel Iustic.nostis &c.tali loco,tali die,euidenter,distinctè & apertè,ꝑ litteras tuas sigillatas,& ꝑ quatuor legales homines ex illis ꝑ quas partitio illa facta fuerit.Et habeas ibi hoc breue,& nomina illorum, per quorum sacramentum partitionem illam feceris. Teste &c.

¶ 10. Rex vic.salutem.Præcipimus tibi, ꝙ omni dilatione postposita, sis tali die & tali loco,ad capiendũ sacramentum de tali & socijs suis,electis ad extensionẽ et appreciationem faciendam, de terris & tenementis de tali honore,secundùm quod in litteris nostris patentibus, quæ tibi inde ostendentur continetur, & si opus fuerit, coram eisdem militibus venire facias alios de prædicto honore,quos prædicti milites ad hoc vocari voluerint, vt eisdem militibus super sacramentum suum sint auxiliantes,ad prædictam extensionem & appreciationem faciendam, & cûm extensio illa & appreciatio rationabilitèr facta fuerit, plenariam seysinam habere facias tali, de omnibus terris & tenementis de prædicto honore cum ꝑtinentijs Teste &c. Milites quandòq; ad primum præceptum regis non veniunt ad faciendam extensionem,vel fortè cùm venerint,vic.negligẽtèr faciat quod ei iũctum vel iussum est,et vnde si milites nõ venerint fiat eis iterùm tale breue. ¶ 11. Rex dilectis & fidelibus suis A.B.C.D. salutem.Satis recolimus,vobis aliâs dedisse in mandatis,quòd A.et B. in curia nostra coram &c. eligerunt vos de communi consensu eorum, vt per sacramentum vestrum extendantur et apprecientur omnes terræ & omnia tenementa de tali honore,vnde contentio &c. vt suprâ. Et quià tunc ad mandatum nostrum nihil inde feciſtis, iteratò vobis mandamus,& in fide, qua nobis tenemini firmiter præcipimus, quatenûs omni occasione et dilatione postpositis,conueniatis tali loco et tali die, et facto sacramento coram vic.nostro tali,vel corã dilectis et fidelibus nostris A.et B. quos ad hoc Iustic.constituimus,vel altero ipsorũ, si ambo interesse non possunt, legaliter, et discretè et rationabilitèr extendatis et appreciatis omnes terras & tenementa &c.vt suprá. Et extentionem & appreciationem illam scire faciatis Iustic.nostris apud w.vel prædictis A.& B.Iustic. ad hoc cõstitutis,vel alteri eorũ sub sigillis vestris,vt ipsi iusticiarij Iustic. nostros apud W.ad diem eis datum pleniûs certificare possunt. In cuius rei testimonium &c.Teste &c. Si autem,cùm milites venerint vic.negligens fuerit,tunc fiat vic.tale breue. ¶ 12. Rex vic.salutem.Mandauim⁹ per litteras nostras patentes talibus militibus, quòd tali die conuenirent apud talem locum,et facto sacramento corporali,legalitèr,discretè & rationabilitèr extenderent & appreciari facerent omnes terras & tenemẽta de tali &c. vnde concordia facta fuit inter A. & B. secundùm quod in literis nostris patentibus,quas eisdem militibus inde transmittimus,pleniûs continetur.Mandauimus etiam tibi, quòd omni occasione postposita,esses ibidèm ad eundem diem, ad capiendum sacramentum prædic-

torum militum, ad extẽsionem & appreciationẽ illam faciendã de terris & tenementis prædicti honoris, & ſecundũ quod pleniùs cõtinebatur in litteris noſtris patentib⁹, & q̃ facta extenſione plenariã ſeyſinã habere facias prædicto A. de omnibus terris &c. vt ſuprá. Exceptis terris &c. vt ſuprâ. Et vnde oſtẽſum eſt nobis, ex parte prædicti A. quòd prędicti milites nihil inde fecerunt, et quòd tu p̃ negligentiã tuam p̃miſiſti prędictos A. & B. et prędictos milites recedere ſine die, negotio p̃nitus infecto. Et quiâ minùs diligenter, & minûs diſcretè te tunc habuiſti in negotio illo, iterato tibi præcipimus, ſicut tunc tibi præceperim⁹, quòd in fide, qua nobis &c. ſis apud talem locum tali die &c. vt ſuprâ. Et ſi aliquis ex prędictis militibus electis ex parte alicuius prędictorum A. & B. ad prædictum diem coram te nõ venerint, tunc alios ponas loco eorum, ad extenſionẽ & appręciationem illam faciendam, & redditus & exitus terrarum illarũ ſaluo cuſtodiantur Teſte &c. Aliud breue de eodem, vbi vic. negligens fuerit & vbi cauſatur extenſio. ¶ 13. Rex vic. ſalutem. Benè recolimus, aliás tibi præcepiſſe, quòd aſſumptis tecum xii. &c. ita inſeratur totum factũ vt ſuprâ. Et in fine dicatur. Et vnde nihil inde feciſti vt audiuimus, vel aliter. Et vnde prædictus A. quęritur, q̃ prędicta extẽſio & partitio minús ſufficientèr facta fuit, eò quòd eidem A. non aſſignaſti ad partem ſuã, niſi tertiam partem illius terrę, et vbi ei aſſignaſſe debuiſti medietatẽ, vel quid tale: et ità quòd tota quęrela querentis inſeratur. Et ideò tibi precipimus ſicut aliás tibi præceperimus, quòd aſſumptis tecum iij. &c. vt ſup̃. Et in fine addatur iſtud cõminatoriũ. Et ità te habeas ĩ hoc negotio, ne p̃ negligentia tua, vel p̃ contemptu huius præcepti noſtri, nos ad te grauiter capere debeamus. Et notandum quôd ſemper variantur breuia ad extenſiones faciendas, ſecundum varietatem dictorũ, recordorum & concordiarũ, ſecũdùm quod inferiùs pleniùs dicetur in tractatu de actionibus in excambijs faciendis. Si autẽ milites venire debeant de vno com̃ vſq; ad aliũ com̃, ad faciendã extenſionem & appreciationem cum alijs militibus de alio com̃, et quod dicitur breue interlaqueatum, tunc fiat in hac forma. ¶ 14. Rex vic. ſalutẽ. Præcipimus tibi, q̃ ad diẽ & locum quẽ dilecti & fideles noſtri tales, tibi ſcire faciant, venire facias coram eiſdem, octo tam milites quâm alios liberos & legales &c. p̃ quos negotium melius expediri poſſit, vt p̃ eorum ſacramentũ, ſimul cũ xij. in tali com̃ electi extendantur & appreciantur tales terræ in dominicis, villenagijs &c. vt ſuprâ. Et ſecundûm quod in literis noſtris patentibus, eiſdem talibus iuſtic. nr̃is ad hoc cõſtitutis directis, pleniùs cõtinetur. Et habeas &c. Teſte &c. Itẽ aliud breue de eodẽ, et vbi cauſatur partitio & extenſio, cûm partitio facta fuerit. ¶ 15. Rex vic. ſalutẽ. Præcipim⁹ tibi q̃ ſine dilatione eligas xij. milites de com̃ tuo vel de com̃ tuis, qui ſecundûm conſuetudinẽ regni Angliæ faciant partitionem de dominicis terris, quæ fuerint A. in com̃ tuo & quæ hęreditariè cõtingunt B. & E. ſororem ſuam. Et tunc prędictis B. & E. habere facias rationabiles partes ſuas, ſecundũ quod partitio illa facta fuerit p̃ eoſdẽ milites, Teſte &c. Et poſteà ſi cauſetur partitio illa quod minûs rationabilitèr facta ſit, iterum præcipiat vic. quôd extenſionẽ & partitionem illam corrigat & emendet, vel ſi ſuſpectus habeatur,

con-

constituantur iustic. secundùm quod superiùs sumi poterit exemplũ. Si autẽ partes interesse noluerint fortè extensioni & appreciationi, vel partitioni ad partẽ suam recipiendã, nihilominùs ꝓcedant, ad præceptũ domini regis Iustic. vel vic. ꝑ tale breue, cùm vn⁹ particeps negetur esse cohæres. ¶ 16. Rex vic. salutem. Ostensum est nobis ex parte A. & B. vxoris eius, quòd cùm ipsa B. particeps sit, et cohæres C. & B. filiarũ & hæredũ E. de tota hæreditate ipsius E. et filia primogenita ipsius E. Ipsi A. & B æsnetia ipsius B. non habet partẽ suam rationabilem vt deberent, secundũ regni nostri cõsuetudinẽ. Et cùm teneamur vnicuiq; de regno nostro iusticiam exhibere, tibi præcipimus quòd scire facias prædictis C. et D. quôd sint coram nobis vel iustic. nostris tali loco, tali die si voluerint, et sibi viderint expedire et audituræ partitionẽ illius hæreditatis, & partem suam rationabilem si voluerint recepturæ. Alioquin in partitione illa & assignatione facienda ꝓut iustum fuerit, nihilominùs ad diem illũ ꝓcedemus, vel ꝓcedas Teste &c. Et quo casu cùm tales venerint post sũmonitionẽ, inquirendũ erit ab eis in primis si aliquid sciãt dicere, quarè ipsi quærentes participes esse non debeant, et partem suam cum eis habere, secundùm quod quilibet eorum maior fuerit natus vel minor. s. antenat⁹ vel postnatus, et quarè ille qui quæritur, habere nõ debeat æsnetiam suã, et nihil dicere sciant in contrarium cùm venerint, vel si sumoniti nõ veniant, securè procedat partitio habita tamen ratione meliorationis & deteriorationis in ꝑsona cuiuslibet hæredis, de tempore quo quilibet ipsorum habuit in manu sua partem suam. Si autem extensores non venerint ad certificandum Regi vel vic. de extensione, appreciatione, & partitione facta, tũc habeat vic. corpora eorum ꝑ tale breue. ¶ 17. Rex vic. salutem. Precipimus tibi, quòd habeas corã &c. tali loco, tali die, corpora A. B. C. D. extensorum talis manerij, ad certificandũ nos vel Iustic. nostros, qualiter & in quibus rebus, et ꝑ quas particulas, et ꝑ quam appreciationẽ fecerunt extensionem illam, et vndè prædictus A. dicit ꝙ prædicti extensores extenderunt tali xx. libratas terræ ꝓ decem, et tu ipse tunc sis ibi simul cũ prædictis extensoribus, ad certificationem illam faciendam. Teste &c. Et notandum quôd si inueniri possit, quôd vic. negligens sit tepidus, vel remissus in executione præceptorum domini regis, ꝓ defectu eius præcipietur Coronatorib⁹, quòd ipsi exequantur, vt de termino P. anno regni regis H. octauo com̃ Wilt̃ de Thoma de Gymeges &c. Itẽ & si tales negligentes extiterint, tunc precipiatur custodibus eschaetorũ.

1 ¶ *De officio, extensorum, et qualiter debet extendi aduocatio ecclesiæ.* 2. *Breue vic. de seysina facienda cohæredibus post partitionem.* *Cap.* 34.

Officiũ autẽ extẽsorũ est, in reb⁹ hęreditarijs extendẽdis & appreciãdis, ꝙ inprimis videãt, quid & quãtũ sit in dñico ī quolibet manerio. s. quot acræ terræ arabilis, vel quot virgatæ, et quãtũ valeat acra vel virgata per annum. Item quot acræ in pastura, et quid quelibet acra valeat ꝑ annũ. Itẽ ꝙd et quãtũ sit in vasto. Itẽ quot acre prati, et quo anno falcari possũt, et quo nõ. Itẽ quot acrę boschi, et ꝙd valeãt per annũ, cũ pessona vel sine. Itẽ appreciãtur gardina. Itẽ viuaria & piscariæ, si ibi fuerint,

appre-

apprecientur.Et in ſumma omnia alia quæ ſunt de corpore manerij,& de quibus comodum poſſet euenire.Item quid & quãtùm ſit in villenagio, & quot virgatę,& quid valeat quælibet virgata per annum,in redditibus, tallagijs,& omnibus alijs rebus.Poſteà verò extendantur ſeruitia liberorum hominum,et redditus. Si autem aduocatio ibi fuerit, extendatur & apprecietur aduocatio, ſimul cum alijs rebus hæreditarijs.s. ꝑ qualibet marca,ſecundũ valorem eccleſiæ,extendãtur xii.denarij,vt ſi eccleſia ſingulis annis,ſecundũ cõmunẽ eſtimationem, valeat C. marc. apprecietur aduocatio ad C.s.Facta autẽ extenſione & appreciatione, vt prædictum eſt, cauſari poterunt & calumpniari multis modis, ꝙ non ritè fortè, quià ad minus vel plus appreciatæ ſunt res hæreditariæ quãm valeant,vt cùm talis res non valeat niſi tantum,vel cũ plus valeat quám tantum,appreciata eſt ad tantum. Item cauſari poterit aſſignatio vel occaſionari ſicut appreciatio.s.cùm tale maneriũ tantũ valeat,extenſores non aſſignauerunt tali qui queritur niſi tale quod minimũ eſt, & ideò ſi cauſatio iuſta fuerit, alia extenſione, vel appreciatione, vel aſſignatione opus erit, ſecundùm quod,inferiùs pleniùs dicetur.Cùm autẽ extẽſio & appreciatio ritè facta fuerit,fiat rerum hæreditariũ partitio æqualiter in duas partes vel plures,ſecundũ numerũ cohæredum participum,& itâ ꝙ quælibet pars, per omnia ęqualis ſit alteri,& facta ſic partitione, cuilibet cohæredũ aſſignẽt pars ſua,non vt quilibet poſt aliũ eligat partẽ ſuam,ſed huius diſtributionis,Fortunam faciant iudicem, vt quilibet habeat partem illam,quæ per ſortem ei acciderit.Itâ ꝙ in pluribus ſchedulis ſcribantur nomina cohæredũ particularũ,& nominata,& quaſi ex improuiſo tradantur õnes ſchedulæ particularũ alicui laico,qui omninò litteras ignoret,& ipſe tũc tradat cuilibet participi ſchedulam ſuam,et erit quilibet eorũ contentus de parte illa,quæ in ſchedula illa continetur,velit nolit. Et hoc ita erit, niſi fortè de cõſenſu ita euenerit,ꝙ quilibet poſt aliũ habeat electionẽ, ſecũdùm ætatis prærogatiuã.s.primogenit' primã,& poſtnatus aliã, & ſic deinceps.Et ſiue ſic ſiue nõ ſic,ſtatũ irrotuletur quid,& cui, & vbi, & ꝑ quas particulas fuerit pars quælibet aſſignata,in terris,& tenementis,& feodis militũ,& redditibus,& omnibus alijs rebus ad ꝑpetuam memoriam.Itẽ & ſi aliqua terra ſit quæ poſt tempus ad hæredes reuerti debeat ſicut dos, vel alia quæcunq;,fiat irrotulatiò, quid quis tollere debeat, & tũc ſtatím capiantur homagia,cùm fuerint ſeruitia atturnata. Non autẽ veniunt in diuiſionẽ omnes res hæreditariæ,aliquandô ꝓpter priuilegiũ, ꝓpter ꝑſonam cui cõpetit ratione ætatis, ſicut ꝓpter primogenituram & æſnetiã, ſecundùm quod,inferiùs dicetur.Item ꝓpter ipſam rem, quæ diuiſionẽ nõ recipit,cùm ꝓpter conſenſum cohæredũ,qui deſiderant,ꝙ aliqua res hæreditaria remaneat in cõmuni.Inprimîs autẽ videndũ eſt,quæ veniant in diuiſionem, et hoc viſo,de facili ꝓpendi poterit,quæ non veniant. Et ſciendũ,ꝙ in diuiſionẽ veniunt,tam dominica quãm villenagia,quæ dici poſſunt dominica: Itẽ veniunt ſeruitia liberorum hominum,& homagia. Itẽ veniunt in diuiſionẽ plura capitalia meſuagia,& vnum,ſiue ſint in diuerſis baronijs conſtituta, ſiue non. Non enim poterit aliquis particeps ratione primogenituræ & æſnetię,ſibi vendicare omnia capitalia meſuagia,

gia, habet tamen priuilegium, propter æſnetiam, quôd primam habebit electionem, vt ſi plures participes ſint ibi cohæredes, et plura capitalia meſuagia, primogenitus primò eligat, et poſtea poſtnatus, et ſic tertius, et quartus in infinitum, quàmdiu ſuperfuerit vnicum capitale meſuagiũ. Sed ſi cùm plures ibi fuerint, non tamen tot, quôd quilibet habeat vnũ, tunc illis qui expertes ſunt, de cõmuni hæreditate ſatiſfiat ad valentiam. Si autem plura ibi fuerint, poſtquám quilibet habet vnum, tunc reincipiat primogenitus ſuam electiouem, et ſic poſtnatus, et quilibet poſt alium vt prædictum eſt, et ſic pluriès fiat electio ſi meſuagia ſufficiant, et ſi vnus expers fuerit, tunc prouideatur ei vt ſuprâ. Item facta electione, cûm quilibet habuerit vnum, & vnicum remanſerit, illud inter partes diuidatur, niſi conſenſerint quôd totum vni remaneat, ità quòd alijs ſatiſfiat proportionalitèr in alijs ad valorem. Item cûm ibi fuerint plura capitalia meſuagia, non ſunt tamen tempore aſſignationis deliberata, ſunt enim quidam qui de conceſſione anteceſſorum tenent ad vitam quacunquê ratione, ſicut nomine dotis, vel huiuſmodi, tunc primôgenitus primò eligat vt priûs, vel meſuagium quod deliberatum eſt, vel illud quod non eſt deliberatum, & ei qui tunc fuerit ſine meſuagio, ad tempus aſſignetur aliquid ad valentiam loco meſuagij, in tenantia, donec ſuum fuerit ei deliberatum. Si liber Sockmannus moriatur pluribus relictis hæredibus et participibus, ſi hæreditas partibilis ſit et ab antiquo diuiſa, hæredes (quotquot erunt) habeant partes ſuas æquales, & ſi vnicum fuerit meſuagium, illud integrè remaneat primogenito, ità tamẽ quôd alij habeant ad valentiam de communi. Si autem non fuerit hæreditas diuiſa ab antiquo, tunc tota remaneat primogenito. Si autem fuerit Sockagium villanum, tunc conſuetudo loci erit obſeruanda. Eſt enim conſuetudo in quibuſdam partibus, quòd poſtnatus præfertur primogenito, & econtrariò. Cûm autem liberum tenementum teneatur per ſeruitium militare, et plures ſint ibi cohæredes, et vnum capitale meſuagium, inter cohæredes diuidatur, ſecundûm quod vallatur foſſato, vel heya, ſecundûm quod includitur cũ gardinis vel viuarijs. Ita tamẽ, quòd facta partitione, primogenitus vel primogenita habeat electionem propter ſuam æſnetiã. Diuiditur enim quandôq; aula in duas partes vel plures, quandôq; camera diuiditur ab aula, et ſic fiet de pluribus domibus in curia exiſtentibus. Vxor autem poſt mortẽ viri ſui in aſſignatione dotis, nihil capiat de capitali meſuagio cum hæredibus pluribus vel vno, vbi non fuerit niſi vnũ capitale meſuagiũ, ſed habebit electionem de vno meſuagio quod tenetur in villenagio, ſi autem nullum tale fuerit, tunc aſſignetur ei loco curiæ ad valentiam tertiæ partis capitalis meſuagij, in latũ & in lõgum, & ædificabitur de cõmuni, et hoc erit vbiq; vbi dotata fuerit de tertia parte, et ſi aliter fiat quandoq;, hoc nõ erit de iure ſed de gratia ſpeciali, vel per ignorãtiã. Nec etiã aliquid capiat de aduocatione eccleſiarũ ratione tertię partis ſuę, nõ magis q̃ de meſuagio: niſi fortè dotata fuerit de aliquo manerio integro cũ ptiñ, nulla facta exceptione, niſi ĩ cõſtitutione dotis adiũcta fuerit ſpecialitèr aduocatio ſua tertię parti. De hoc autẽ qd' dicit, q̃ de feod' militari, veniũt ĩ diuiſionẽ capitalia meſuagia & inẽ coheredes

diui-

diuiduntur, hoc verum est, nisi capitale mesuagium illud sit caput comitatus, propter ius gladij, quod diuidi non potest, vel caput baroniæ, castrum, vel aliud ædificium, & hoc ideò, ne sic caput per plures particulas diuidatur, & plura iura Com̃, & Baroniarum deueniant ad nihilum, per quod deficiat regnum: quod ex comitatibus & baronijs dicitur esse constitutum. Si autem plura sint ædificia quæ sunt capita Baroniæ, diuidi possunt inter cohæredes, facta electione, saluo iure æsnetiæ, quià cùm plura sint ibi iura, quodlibet per se poterit integrè obseruari: quod quidem non est in vno, vt prædictum est, licet a quibusdam dicatur; quòd in alijs regionibus aliquandò de consuetudine diuidatur. Sed quòd nunq̃ diuidi debeat in Anglia videtur, nec visum fuit contrarium, & erit consuetudo regionis obseruanda, vbi hæreditas est quæ petitur, & personę nascuntur quę petunt, et vnde si dicatur quòd in regno Anglię aliquandò facta fuit partitio, hoc fuit iniustum. Si autem non sit ibi vbi vnicum castrum, illud integrè remaneat primogenito, ita tamen, quòd postnato pro parte sua satisfiat alibi ad valentiam, vni vel pluribus, secundum numerum personarum. Si autem plura, primogenitus habeat electionem, sicut de capitalibus mesuagijs. Item veniunt iura in diuisionem, vnum vel plura, sed tamen non diuiduntur, quià diuisionem non recipiunt, sicut sunt aduocationes ecclesiarum, & seruitutes prędiorum, plures enim aduocationes diuidi possũt inter plures cohęredes, & quodlibet ius poterit esse integrum & per se, quiâ sunt ibi plura iura & diuersa. Vnica autem aduocatio diuidi non poterit, quamuis ecclesia quę est quasi subiectum, in plures partes diuidatur, duas, tres, vel quatuor, ratione diuersarũ Baroniarũ, et hoc (vt prędictũ est) ab antiquo. Et vnde cùm vnica sit aduocatio & vnicũ ius, et plures cohęredes quasi vnũ corpus, ꝓpter vnitatẽ iuris quod habẽt, aut ões simul p̃sentent, aut null⁹, nec potest aliquis eorum alteri pręferri ratione æsnecię, nisi ita inter eos conuenerit ab initio, ꝙ quilibet post aliũ pręsentet successiuè. Itẽ nec prefertur numer⁹, vt si plures cõsentiãt, dũ tamen sit vnicus qui reclamat. Et quo casu, nisi infrà sex mẽses cõuenerint, ordinarius loci ꝓuidebit ecclesiæ viduitati. Itẽ si seruitutes a fundo qui diuiditur, fundo vicino debeãtur, partitio facta seruitutẽ debitã minuere nõ debet, nec mutare. Si autẽ seruitus debeatur a fundo vicino fundo qui diuiditur, vna erit seruit⁹, quantũ ad fundũ cui debetur ꝓpter plures particulas, & plura erunt ibi iura integra, & quilibet vti possit ꝓ se, simul vel successiuè, dũ tamẽ modũ debitum non excedat, ꝙ fund⁹ vicin⁹, in quo cõstituta est seruit⁹, plus debito non oneratur. Sunt etiã aliæ res hæreditariæ quæ veniũt in partitionẽ, quæ cùm cõmodè diuidi nõ possunt, cõcedũtur vni, itá ꝙ alij cohæredes alibi de cõmuni hæreditate habeãt ad valorẽ: sicut sunt viuaria, piscariæ, parci, & huiusmodi: vel saltẽ ꝙ partẽ habeant ꝓ defectu, sicut secundum piscẽ, tertium, vel quartũ: vel secundum tractũ, tertiũ vel quartũ, secundum numerũ cohæredũ. Itẽ de parcis, secundã, tertiã, vel quartã bestiã. Itẽ cadit in partẽ, terra priùs data ĩmaritagiũ alicui sororũ & cohęredũ, nec est terra sic data prędeducẽda, quiâ aut maritagiũ cõferat, aut recedat sine parte. Sed quid si maritagiũ excedat partẽ illã quã habitura esset de cõmuni hęreditate: si

maritagiũ

maritagiū contribuerit, nūquid poterit ad hoc cōpelli: non. Habet enim electionē conferendi, vel nō. Et sic cadit generaliter in partē, id quod datur alicui mulieri cohæredi & participi in maritagium de communi hæreditate patris vel matris, quæ diuidi debet inter cohæredes, & hoc siue sit hæreditas descendens, siue ꝓquisitum, ex quo perquisitum, sicut hæreditas, descendit ad hæredes. Et quòd maritagium cadit in partem habetur in rotulo de primis placitis post guerram communem Essex, de H. de Abecot & participibus suis ꝓ breue, quod dicitur nuper obijt de ꝓparte sororum. Et quid si vir dederit vni ex filiabus suis in legittima viduitate sua, totum maritagium suum, adhuc erit illud idem dicendum quod priùs. Item si pater vel mater, vel vterq; totam hæreditatem suam dederit in maritagium, non cadit aliquid in partem, quià nihil remanet inter cohęredes diuidendum. Si autem cum homagium interuenerit post tertium hæredem vel ante fiat partitio, adhuc cadit maritagium in partem, vt priùs, quòd computato ei qui tenet maritagio suo, propter homagium perficiatur ei quod defuerit de communi hæreditate. Sed quid si pater vel mater aliquē ex cohæredibus purè feoffauerit, pro homagio & seruitio, nulla facta mentione de maritagio: quæritur an feoffamentum veniat in diuisionē sicut maritagium, & quicquid ab alijs dicatur, videtur quòd nō quiâ cū dicatur q̄ maritagium cadit in partem, adeò de facili dici poterit quòd feoffamentum caderet: quod est inauditum. Et quòd maritagium cadere debeat & non feoffamentum, videtur prima facie, quià maritagium reuerti possit & remanere cum feoffatore, vel eius hæredibus, & partiri inter cohæredes, ex quo homagium non interuenerit: quod quidem non est de puro feoffamento propter homagium, quià sic esset quasi dominus vel domini & hæredes: nisi sic fiat (vt prędictum est) quòd feoffamentum computetur feoffato in parte sua. Sed quid si particeps feoffatus sit pro seruitio tantum sine homagio: vel pro homagio & seruitio tenēd' de capitali domino: Item si fiat donatio viro & vxori simul in maritagiū, adhuc erit quòd maritagium cadit in partem. Item si fiat viro sine vxore pura donatio ꝓ homagio & seruitio, sibi & hæredib' suis, tale feoffamētum non cadit in partem, quamuis terra descendat hæredibus vxoris. Et idem erit si fiat pura donatio extraneæ personæ, qui post feoffamentum vnam ex filiabus & participibus duxerit in vxorem. Dictum est quòd æsnetia semper prędferenda est ꝓprer priuilegium ætatis, sed esto quòd filia primogenita, relicto hærede, nepote vel nepte in vita patris vel matris a quibus hæreditas descendit decesserit, prędferenda erit soror antenata nepoti vel nepti ex filia primogenita, quantum ad æsnetiam, quiá mortem parentum expectauit. Sed quid dicetur de seriantia: videtur quòd diuidi non debeat, nec cogatur rex seruitium suum recipere per particulas. Facta vt prædictū est partitione, et per sortem assignatione adita hæreditate, ōnia iura hæreditaria transeunt ad hæredes ex ciuili aditione. Possessio tamen, nisi naturaliter fuerit apprehensa, videlicet animo & corpore, proprio vel alieno sicut ꝓcreatorio, prius ad ipsos nō ptinebit, et vnde cùm in curia domini regis facta fuerit partitio, statim habeāt breue de seysina sua habenda, secundùm quod partitio facta fuerit inter eos in curia do-

mini regis per tale breue. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Scias quòd cùm extentio & appreciatio omnium terrarum & tenementorum quæ fuerunt talis, patris vel matris talium, facta inter eas partitione, tali progenitæ accederunt per ſortem, talia maneria quæ ſunt capita Baroniæ, propter æſneciam, & talia meſuagia per electionem, tot terrę & tot tenementa, tot aduocationes, & tot feoda militum, et ſimiliter tali talis pars & ſic de alijs. Et ideò tibi præcipimus, quòd prædictis talibus de prædictis terris & tenementis & feodis, & ſecundum quod prædictum eſt, ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias Teſte &c. Cùm autem vnus ex pluribus cohæredibus & participibus ſine hærede de corpore ſuo moriatur facta partitione, eius portio accreſcet ſuperſtitibus per ius accreſcendi.

1 ¶ *De homagijs faciendis et capiendis.* 2. *Quid ſit homagium, et qualiter trahatur.* 3. *Quis teneatur homagium capere.* 4. *Quis teneatur homagium facere.* 5. *Item quando et quotiens homagium faciet.* 6. *Item de quibus rebus.* 7. *Per quas perſonas.* 8. *Qualiter et per quæ verba.* 9. *Item qualiter ſacramentum fidelitatis.* 10. *Quæ ſunt inquirenda et tenenda in ſacramento fidelitatis.* 11. *Quis effectus homagij.* 12. *Qualiter homagium diſſoluatur et extinguatur. Item caſus de Wilhelmo de moriſco in hibernia.* 13. *Si dominus poſſit attornare homagium et ſeruitium tenentis, contra voluntatem tenentis.* 14. *Si dominus captionem homagij tenentis ſui differat vel recuſet per malitiam.* 15. *Si tenens propria authoritate diuertat ſe ad alium, relicto domino ſuo, et faciat ei homagiũ* 16. *Si dominus medius cùm ſeruitium receperit a tenente ſuo non acquietauerit eum verſus ſuperiorem dominum.* *Cap. 35.*

CVm autem quis poſt mortem anteceſſoris, a capitali domino recognitus fuerit ad hæredem, ante aſſignationem vel poſt, ſiue hæres plenæ ætatis extiterit ſiue non, ſtatim ab initio capitalis dominus capiat homagium ſuum, antequám habeat cuſtodiam vel releuium. Sunt enim quidam hæredes qui tenent ad homagium faciẽdum et ad ſacramentum fidelitatis, quidam tantum ad ſacramentũ fidelitatis, ſecundùm diuerſitatem tenementorum. Oportet igitur quòd diſtinguantur genera tenementorum, vt per hoc ſciri poſſit diuerſitas tenentium & hæredum. Tenementorum autem aliud tenetur per ſeruitium militare, aliud per ſeriantiam, de quibus homagium faciendum erit domino capitali, propter ſeruitium forinſecum, quod dicitur regale, & quod pertinet ad ſcutum & militiam, ad patriæ defenſionem. Eſt etiam aliud genus tenementi eius ſcilicet quod tenetur in ſocagio libero, & vbi fit ſeruitium in denarijs capitalibus dominis, & nihil inde omninò datur ad ſcutum & ſeruitium regis. Et dici poterit Sockagium a Sockò, & inde tenentes qui tenent in Sockagio Sockemanni dici poterunt, eò quòd deputati ſunt vt videtur, tantummodò ad culturam, & quorum cuſtodia & maritagium ad propinquiores parentes, iure ſanguinis pertinebit. Et ſi aliquandò inde de facto capiatur homagium, quod pluriès contingit, non tamen propter hoc habebit dominus capitalis cuſtodiam et maritagium, quiâ non ſemper ſequitur homagium, licet quandòquè. Eſt enim aliud genus Sockagij, quod dicitur Sockagium villanum,

vbi nullũ

vbi nullum ōninò competit homagiū,ſed fidelitatis ſacramentum, ſicut de villano,quod ſi de facto fecerit,p negligentiam vel ſtultitiā dominorū hoc erit ipſis dominis præiuditium, et ideò inde cauendum. Eſt etiam aliud genus tenementi, quod datur in maritagium,et vbi non fit homagium ante tempus,ſcilicet ante tertium hæredem incluſiuè poſitum,ppter commodum donatoris per reuerſionē, quod ſi de facto priùs fiat, tenet, quamuis hoc ſit ad damnum donatoris.Et vt videtur datur tempus vſquè ad tertium hæredem & non vltra, quià cùm ſint hæredes tres de hærede in hæredem, extunc vix poterunt deficere,et ideò tunc ſequitur homagium abſq; damno & periculo donatoris. Item non capitur homagium ante tempus, propter ius accreſcendi vt ſi hæreditas priùs deſcendat cohæredibus,fratribus vel ſororibus,nullus eorum homagium faciet fratri vel ſorori antenatis, quiâ ſi aliquis ex pluribus cohæredibus ſine hærede de ſuo corpore decedat, pars decendentis accreſcet ſuperſtitibus,et cum illis remanebit, ſi homagium non interuenerit, quod ſi fecerit, de manibus cohæredum deſcendet ad hæredes inferiores.Cùm autem plures fuerint cohæredes vt prædictum eſt, omnes accapitabunt filiæ primogenitę, et maritus primogenitę homagium faciet capitali domino de toto feodo, et poſtnatę primogenitę vel eius marito ſacramentum facient fidelitatis, & totum ſeruitium ſuum, et primogenita vel eius maritus, inde capitali domino reſpondebit,ne capitalis dominus cogatur recipere ſeruitia ſua per particulas:particularis enim ſolutio nō minimum habet incommodi.Habet etiam domin⁹ capitalis cuſtodiam, et maritagium poſtnatarum, et non primogenita,nec eius maritus,vt ouis a luporum morſibus eruatur, propter ſpem & euentum ſucceſſionis, quod euenire poſſet ſi infra ætatem morerentur ex aliqua machinatione, et hæc vera ſunt, ſi plures ſorores de alio tenuerint quâm de domino rege, quiâ ſi fortè de domino rege tenuerint in capite, tunc primogenita omiſſa,omnes accapitabunt & homagium facient domino regi, et cùm de alio tenere debeant quám de domino rege, & quælibet perſe de facto accapitauerit capitali domino, hoc reuocari non poterit a primogenita & eius marito, ſed ſemper quod factum eſt tenebit, quiâ capitalis dominus, quod ei oblatum eſt non recuſabit, ſed ſiue tenuerit de domino rege ſiue de alio, cùm homagium factum fuerit, ſiue ante tertium hæredem vel poſt, ſtatim ſequentur releuia & alia ſeruitia.Videndum eſt inter cætera quid ſit homagium, qualiter contrahatur, quis teneatur homagium capere, et quis homagium facere, cùm,quandô, et quotiens, et de quibus reb⁹. Item per quas perſonas.Item qualiter capiatur, et per quæ verba, et per quæ verba fieri debeat ſacramentum fidelitatis. Item qualiter, et per quantum tempus teneat homagium inter dominum & tenētem, & cùm ambo moriantur, vel vnus ipſorum, et cadat ex vtraquè parte vel alia, et diſſoluatur per mortem, teneat obligatio, et releuetur tenementum cum homagio in perſonis hæredum. Item cùm ſemel factum fuerit homagium qualiter diſſoluatur, et omninò extinguatur propter defectum, vel propter delictum, domini vel tenentis,domini,quandô dominium amiſerit, quôd dominus eſſe non poteſt: tenentis,quôd tenementum reuer-

ti debeat ad dominum, ſecundùm quod tenens id tenuerit in dominico vel ſeruitio. Item ſi dominus poſſit attornare homagium & ſeruitium, vel iſtorum vnum, contrâ voluntatem ſui tenentis. Item ſi dominus homagium tenentis ſui recuſauerit, vel cùm homagium receperit, tenentem ſuum de ſeruitio verſus ſuum dominum ſuperiorem non acquietauerit, ſed propriæ burſæ totum infuderit, quid iuris? ¶ 2. Quid ſit homagium? Sciendum quòd homagium eſt iuris vinculũ, quo quis tenetur & aſtringitur ad warrantizandum, defendendum, et acquietandum tenẽtem ſuum in ſeyſina ſua verſus omnes, per certum ſeruitium in donatione nominatum & expreſſum, et etiam vice verſa, quo tenens reobligatur & aſtringitur ad fidem domino ſuo ſeruandam, & ſeruitium debitum faciendum. Item contrahitur homagium de vtriuſquè volũtate, tám domini quàm tenentis, & per contrariam vtriuſquè voluntatem diſſoluitur ſi vterq; voluerit, quiá nihil tam conueniens eſt naturali æquitati, quám vnumquodq; diſſolui eo ligamine quo ligatum eſt. Non enim ſufficit ſi vnus tantum hoc voluerit, quià nihil tam conueniens eſt naturali æquitati &c. Eſt itaquè tanta & talis connexio per homagium inter dominum & tenentem ſuum, quôd tantum debet dominus tenenti, quantum tenens domino, præter ſolam reuerentiam. ¶ 3. Item quis teneatur homagium capere? & ſciendum quòd dominus feodi, & feoffator, ſiue maſculus ſit, ſiue fœmina, maior vel minor. Nec ſi dum minor fuerit homagium ceperit, maior factus allegare potuit ætatem, & quòd deceptus fuit quandô infra ætatem homagium cepit, quià in captione homagij ſemper ſubintelligendum erit, quòd hoc ſit ſaluo iure cuiuſlibet, & inde ſi falſa charta interuenerit, cùm minor ad ætatem peruenerit, argui poterit falſitatis, non obſtante homagio. Sed ſi contrá actionem excipiatur de homagio, cõtra homagium replicetur de minori ætate, quod quidem eſſe non poterit in maiore, qui ignorare non debet, cuius conditionis ſit ille, cuius homagium ceperit. ¶ 4 Item videndum quis poteſt homagium facere? Et ſciendum quòd liber homo, tam maſculus q̃ fœmina, clericus & laicus, maior & minor, dum tamen electi in epiſcopos, poſt conſecrationem homagium non faciant, quicquid fecerint ante, ſed tantùm fidelitatem. Conuentus autem homagium non faciet de iure, ſicut nec Abbas, nec Prior, eô quôd tenent nomine alieno ſcilicet nomine eccleſiarum, ſicut videri poterit in ipſa donatione, in principio donationis, vt ſi dicatur. Sciant &c. quòd dedi &c. tali eccleſiæ & tali rectori vel tali priori, vel Abbati & monachis ibidẽ deo ſeruientibus. Videtur & verum eſt, quòd primô & principaliter fit donatio eccleſiæ, & ſecundariô rectoribus & perſonis, & vnde ſi aliquandò fiat homagium de facto, in ipſa prima donatione, quod ſepiùs fit propter warrantiam, nunquâm poſteà ſequetur releuium, vel aliud homagium, vel cuſtodia de iure licet aliud de conſuetudine, vel per modum donationis obſeruetur. Quia ſi plures ſint ibi Abbates vel priores ſucceſſiuè, et mutentur omnes canonici in alias perſonas & alia capita, ſemper erit corpus idem, & idem conuentus, ad ſimilitudinem gregis &c. Item

ſi plures

si plures sint Abbates, & priores succeſſiuè, nullus debet variari deſcenſus iuris de Abbate in Abbatem ſicut de hærede in hæredem, quià iure hæreditario nullus ſuccedit alteri, quià ſunt in poſſeſſione nomine alieno. Et licet tales ad homagium non teneantur de iure, faciunt tamen tota die de conſuetudine, & dant releuia infra certa tempora ſcilicet infra triceſimum annum, ſicut in Normannia de conſuetudine obſeruatur ne capitales domini de debitis ſeruitijs defraudentur, hoc tamen inter p̄miſſa obſeruato, quòd ſi minor homagium fecerit, nullum tamen iuramentum fidelitatis, antequám ad ætatem peruenerit præſtabit. Et qualitèr poterit minor homagium facere vel capere, cùm neceſſarius ſit huic inde conſenſus & expreſſio verborum. ¶ 5. Item quandò quis poſſit homagium facere? Et ſciendum quòd in principio donationis, tám ante ſeyſinam habitam quâm poſt ſeyſinam, ſed ſi ante & ſeyſina non ſequatur, homagium effectum non habebit, vel ſi nec in vita donatoris, niſi donatio ratificata fuerit, per confirmationem ab hærede. Item quociens fiet? Et ſciendum quòd ſemel ab initio. Et pluriès ſucceſſiuè capi poterit homagium, ſicut fieri: quiá cùm ab initio factum fuerit homagium a tenente, & captum a domino, ſemper tenet homagium, quouſquè vterquè ſimul, vel alter eorum moriatur, & tunc per mortem decendentis ſoluitur ſiue diſſoluitur, quiá mors omnia ſoluit ex parte decedentis, ſiue dominus ſiue tenens fuerit. Sed tenet homagium in perſona ſuperſtitis, & ſi cadit in perſona morientis, tenet tamen obligatio in perſona hæredis & in eius perſona cum homagio releuatur tenementum, & in perſona domini innouatur homagium, quod tenuit ab initio. Et vnde ſi plura fiant homagia ab hæredibus pluribus ſucceſſiuè, plura erunt ibi homagia, ratione plurium hæredum, & per hoc plura releuia, & ratione vnius domini, qui pluries homagia ceperit, non erũt ibi plura homagia ſed vnum, licet pluriès innouetur, vice verſa cùm tenens ſuperſtes fuerit, & cùm homagium fecerit moriatur capitalis dominus, cadit homagium ex parte illa, duret tamen obligatio homagij in perſona hæredis, & in perſona eius releuabitur homagium, ita quôd de nouo capiendum erit ab hærede & de nouo faciendum a tenente. Et ſic ſieri poterit de pluribus dominis capitalibus decedentibus & hæredibus eorum, in quo caſu, plura erunt homagia ex parte dominorum, & non niſi vnum ex parte tenentis, qui ſemper ſuperſtes eſt, ſed plures homagij innouationes, propter pluralitatem dominorum et eorum hæredum, ideò non dabitur niſi vnicum releuium a tenente. Item de vno & eodem tenemento ſimul & ſemel, non poſſunt plura fieri homagia pluribus dominis capitalibus, ſiue tenens tenere debeat tenementum de pluribus dominis in communi vel tantum ab vno, quiá ſi a pluribus in communi, & vnus ſit hæres, primogenitus ex pluribus homagium capiat, ab vno, vel pluribus. Item ſi plures tenere debeant in cõmuni de vno vel pluribus, primogenitus homagium faciet pro omnibus. Si autem vnus vel plures qui tenent in cõmuni de vno tantùm tenuerint, & alicui cui non tenentur, per ignorãtiam vel diſtrictionem iniuſtam homagium

fecerint,

fecerint erit eis ſubueniendum. Si autem per malitiam & fraudem ad exhæredationem domini ſui non ſic, quiâ ibi de iure amittere deberent tenementa, extincta pænitus obligatione homagij propter fraudem. Eodẽ modo, cûm ſemel homagium fecerint vero domino, per fraudem receſſerunt ab eo, ſi autem ab initio homagium fecerint non domino, et poſteà per iuditium recuperauerit verus dominus, ratione alicuius finis, vel attornationis, in caſibus exceptis, et tenens noluerit facere ei homagium, cui tenetur de iure, ſed ſe tenuerit ad homagium, ad quod non tenetur niſi de voluntate, cûm verus dominus poſteâ recuperauerit homagium & ſeruitium de iure, non liberabitur tenens ab eo cui adhæſit de voluntate, ſed inde faciat ad melius quod poterit. Item poterit quis de pluribus tenementis plura facere homagia, vni domino ſimul vel ſucceſſiuè, vel diuerſis & pluribus, et ſic poterunt plures domini, plura capere homagia, ratione plurium tenementorum dum tamen vnus ex pluribus, dominus ſit præcipuus & legittimus, quiâ feoffator primus, & propter primum feoffamentum, & capitale. Et talis ſemper habebit, maritagium hęredum, propter primum feoffamentum, niſi tenens in capite tenuerit de domino rege prout inferiùs inter cuſtodias prouiſum eſt per ſtatutũ. Et ſi inter dominos ſuos capitales oriantur inimicitiæ, in propria perſona ſẽper ſtabit cum eo cui fecit ligeantiam, & per attornatum cum alijs, vel ſaluo eis forinſeco ſeruitio, in quo eis tenetur de tenemẽto quod de eis tenet. ¶ 6. De quibus rebus, & ſciendũ, q̃ de terris & tenementis, redditibus & omnibus alijs quæ tenentur per ſeruitium militare, ſiue ſeruitium militare magnum ſit, ſiue minimum, etiam ſi non daretur ad ſcutagium niſi obolus vnus, et ſemper ſequetur tale ſeruitium cuſtodia hæredis & maritagium, et non tantum propter homagium ſeculare factum, ſed propter regale ſeruitium, quiâ non ad omne homagium ſequitur cuſtodia & maritagium, quia homagium fit aliquandô, vt ſuprâ dictum eſt, de tenemento quod tenetur in ſockagio. Item fit homagium de tenemento, quod tenetur ad ſeriantiam, et ibi ſequitur cuſtodia & maritagium, maximè ſi ſeriãtia illa reſpiciat regem, & patriæ defenſionem, et ſecus eſt ſi priuatam perſonam, & in nulla parte ipſum regem, vel exercitum ſuum. Sunt enim plures ſeriantiæ quæ reſpiciunt priuatas perſonas, et non ipſum regem, vt ſi quis debeat equitare cum domino ſuo de manerio in manerium, et tales dicuntur Rodknights, vel ſi teneat tenementum aliquod per ſeriantiam, tenendi placita ſua, vel portandi breuia ſua infra certa loca, et huiuſmodi: & ſi tales aliquãdô faciant homagium, non prætextu talis homagij pertinebit ad capitalem dominum cuſtodia & maritagium. De feodo vero vel redditu, qui datur ex camera, ſiue tenemento de quo poſſit redditus peruenire, non fit homagium. Nec pro ſolo dominio fit homagium, niſi ſoli regi vel principi, ſine tenemento vel ſeruitio, admittitur tamen quandoquè quôd campiones faciunt homagium domino ſuo, ſed hoc eſſe non debet, niſi tantûm pro dominio ſuo, nec valet homagium ſi redditus ſit annuus, et de camera, niſi conſtituatur et proueniat ex certo tenemento. Tenemẽtum verô certum, quod datur alicui in feodo per ſeruitium militare obligat

ligat tenentem ad homagium. Quod quidem si omninò ab alio euincatur a tenente, per hoc omninò homagium dissoluitur et extinguitur, nec reuocari poterit, nec resuscitari nisi ex noua causa, & quamdiu talis fuerit in possessione, licet aliud ius habuerit, durat homagium inter tenentem & non dominum qui feoffauit, donec tenementum euincatur, et vlteriùs non. De nullo autem tenemento quod tenetur ad terminum fit homagiũ, fit tamen inde fidelitatis sacramẽtũ. ¶ 7. Per quas personas? Et sciendum quòd non per procuratores, nec per litteras fieri poterit homagium, sed in propria persona tam domini quàm tenentis capi debet et fieri: quiâ in quibuscũquè casibus ꝑsona necessaria fuerit, negotium per procuratorem vel litteras expediri non poterit. ¶ 8. Item qualiter et per quæ verba fieri debeat homagium? Et sciendum, quòd ille qui homagiũ suũ facere debet, obtentu reuerentiæ quam debet domino suo, adire debet dominum suum vbicunq; inuentus fuerit in regno, vel alibi si possit comodè adiri, & non tenetur dominus quærere suum tenentem, & sic debet homagium ei facere. Debet quidem tenens manus suas vtrasquè ponere inter manus vtrasquè domini sui, per quod significatur ex parte domini, protectio, defensio & warrantia, & ex parte tenentis, reuerentia & subiectio, et debet dicere hęc verba. Deuenio homo vester, de tenemento quod de vobis teneo (vel aliter) quòd de vobis teneo & tenere debeo, & fidem vobis portabo de vita & membris, et terreno honore (secundum quosdam, vel aliter, secundùm alios) de corpore & catallis & terreno honore, & fidem vobis portabo contrà omnes gentes (qui viuere poterint & mori, secundùm quosdam) salua fide debita domino regi, et hæredibus suis, et statim post, faciat domino suo sacramentum fidelitatis hoc modo. ¶ 9. Hoc audis domine N quòd fidem vobis portabo de vita & membris, corpore, et cattallis, & terreno honore, sic me deus adiuuet & hæc sancta dei euangelia. Et quidam hoc adijciunt in sacramento & benè, quòd fidelitèr, et sine diminutione, contradictione, vel impedimento et dilatione iniusta, terminis statutis faciet seruitium suum domino suo, et hæredibus suis. Et non debet fieri homagium priuatim, sed in loco publico et communi, coram pluribus in comitatu, hundr̃, vel curia, vt si fortè tenens per malitiam homagium vellet dedicere, posset domin' faciliùs probationem habere de homagio facto, et seruitio recognito, quiâ ad homagiũ faciẽdũ, pręcedere debet diligens examinatio, si ille qui hęredẽ se facit, sit filius naturalis eius, cuius hæredem se facit, & hæres rectus & propinquior, quantùm ad ius possessionis & non solum rect' & ꝓpinquus, sed si sit hæres ꝓpinquior, quantùm ad ius proprietatis: quilibet autem hæres propinquior vtrũquè ius habere debet, possessionis videlicet & proprietatis, quamuis alius, eo maius ius habuerit. ¶ 10. Item inquiri debeat quale, et quantum tenementum teneat, pro quo, et de quo obligatur homagium facere. Itẽ quid in dominico, et quid in seruitio, & vtrum totum tenementum teneat in dominico, vel totum in seruitio, vel partẽ in dominico, et partem in seruitio. Item per quod seruitium, & qualiter descendat ei hæreditas quòd hæres esse possit, ne in captione homagij, contingat dominum per negligen-

negligentiam decipi, vel per errorem. ¶ 11. Effectus verò homagij est, quòd si quis homagium alteri fecerit, domino vel non domino, a tali domino, vel homagio suo recedere non possit sine iuditio, quamdiu tenuerit tenementum per quod obligatur ad homagium, in dominico vel seruitio. Item nihil facere potest tenens propter obligationē homagij, quod vertatur domino ad exhæredationem vel aliam atrocem iniuriā, nec dominus tenenti econuerso quòd si fecerint, dissoluitur & extinguitur homagium omninò, et homagij connexio et obligatio, et erit inde iustū iuditium, cûm venerit contra homagium & fidelitatis sacramentum, quôd in eo in quo delinquunt puniantur. s. in persona domini, quôd amittat dominium, et in persona tenentis, quòd amittat tenementum, secundûm quod inferi' dicetur pleniùs. Et sic dissolui poterit homagiū. ¶ 12. Qualiter autem dissoluatur homagium, ex vna parte vel vtraq;, domini & tenentis, ità quòd ex vna parte teneat, et ex alia non, vel ex vtraq; parte deficiat, videndum. Et sciendum, quòd aliquandò tenet homagiū et homagij connexio in persona tenentis, et omninò dissoluitur & extinguitur in persona domini capitalis, ꝓpter defectum, vel propter delictum ipsi' domini. Sed relcuatur & viuificatur in ꝑsona alteri' domini superioris domini ꝓpter defectum. Vt si capitalis dominus, qui homagium tenētis sui ceperit omninò sine hærede decesserit, vel si hæredes habuerit & defecerint, vel cûm hæredes habuerit, alteri homagium & seruitium attornauerit in casibus licitis & concessis, vel alio modo de voluntate tenentis, in quo casu, extinguitur homagium quoâd ipsum dominum, et in persona alterius reuiuiscit, et semper durat in persona tenentis. Item ꝓpter delictum, vt si dominus capitalis feloniam fecerit, vel aliquid ad exhæredationem tenentis sui, propter quod ipse dominus iusto iuditio debeat exhæredari, et vnde ipse omninò de medio tollitur, et id quòd superior dominus capitalis priùs habuit ꝑ medium, in seruitijs & consuetudinibus, nunc habet immediatè, propter delictum sui tenentis, sicut superiùs habet ꝑ defectum, et sic incipit obligatio homagij inter tenentem & capitalem dominum superiorem, et tenetur talis dominus superior, homagium capere velit nolit, quiá si recusare posset et weyuiare feodum suum & homagium & seruitium tenentis sui, tale sequeretur incōueniens, quòd nūquam fieret alicuius tenemēti warrantia. Nunquam enim faceret aliquis warrantiam & excambium de C. libratis terrę pro seruitio vnius denarij, si posset ꝑ voluntate sua feodum suum mutare & weyuare, et homagiū & seruitium tenentis sui recusare. Obijcere tamen posset talis dominus capitalis, tali tenenti homagium suum offerenti, quòd illud recipere non debeat, cùm talis tenens non sit feoffatus ab eo, sed ab alio, et ideò quòd nihil clamat in homagio suo & seruitio, sed quòd hoc ei valere nō debeat, videtur, quiá cùm plures possint esse capitales domini, et feoffatores ascendendo, ita sunt plures feoffati tenentes descendēdo, et superior dominus omnium habet infimum tenentem sibi obligatum, propter feodū suum quod talis tenet, quamuis per medium, quo sublato, erit tenens suus sine medio, et ipse dominus suus capitalis, erit quasi principalis feoffator, et sic durabit inter eos obligatio homagij per mediū, vel sine medio.

Vt

Vt si feoffauero A.& A.B.& B.C. et sic in infinitum,omnes tenentes de tenente in tenentē,a primo vsq; ad vltimum descendendo,erunt tenētes mei, et ab vltimo feoffato & tenente de capitali domino et in capitalem dominum ascendendo gradatim , erit capitalis dominus vltimi feoffati, ab vltimo feoffatore vsq; ad primū,sed ꝑ medium vt dictū est. Quo sublato vel quibus,incipiet vltimò feoffatus esse primus feoffat' sine medio. Item eodē modo tenere poterit homagium in persona domini vice versa,et dissolui & extingui in persona tenentis & conualescere in ꝑsona alterius,vt si tenens cùm homagiū fecerit domino suo,se dimiserit ex toto de hęreditate sua et alium feoffauerit,tenendū de dño capitali,& quo casu tenens absoluitur ab homagio & extinguitur homagiū,velit nolit dñs capitalis,et incipit in ꝑsona feoffati qui obligatur, propter tenementum quod tenet,quod est feodū dñi capitalis . Item homagiū quod sic extinguitur in ꝑsona tenentis iterum reuiuiscit poterit in ꝑsona eiusdem , sed ex alia causa. Vt si feoffatus ab eo, idē tenementum ei restituat,tenendū de eodē capitali dño . Itē extingui poterit homagiū & obligatio dissolui ex vtraq; parte multis modis,ꝙ tenementū datum ꝑ homagio & seruitio remanebit capitali dño tanꝙ eschaeta sua in dominico,tum ꝑpter defectum tum ꝑpter delictū: ꝑpter defectū,vt si tenens & feoffatus sibi & hæredibus suis certis vel incertis sine hæredibus decesserit omninò,vel sine hærede de se, et quo casu extinguit omninò homagiū & obligatio, quiâ tenemētū cadit in dñicum ꝑ defectu homagij, quiâ nō sunt partes inter quas contrahi possit , cùm contrahi nō possit nisi inter duas ꝑsonas obligatio,quià deficiunt hæredes in ꝑsonis quorum posset homagiū sustentari. Et qualiter hoc fit in pluribus casibus dicetur infra de eschaetis pleniùs.Itē ꝑpter dilectū . Vt si tenens alicuius feloniam fecerit vel aliquid aliud,ꝑpter quod debeat exhæredari,et quo casu extinguitur homagiū, et dissoluitur obligatio ex vtraq; parte ratione supradicta , et reuertit tenementū ad capitalē dñm in dominico vt eschaeta . Itē extinguit homagiū de iure,& dissoluitur obligatio & vinculū fidelitatis,vt cùm quis homagiū fecerit capitali domino suo & seruitiū illud malitiosè deaduocauerit omninô,ꝙ nihil tenuerit de eo,ad exhæredationē veri dñi sui cui ꝑ homagiū obligat' fuerat & fidelitatis sacramētū, et quo casu licet homagiū & obligatio teneat ex parte dñi si voluerit, non tamen tenet ex parte tenentis,qui ꝑ abnegationem dñi sui homagiū & vinculum fidelitatis infringit. Et competunt dño in hoc casu duo remedia vt videtur,vel quòd petat tenementum tenentis sui , quod de eo tenere debuit in dominico, quiâ deaduocat' est ꝑ tenentē in cuius ꝑsona deficit obligatio, vel quôd petat seruitium, eò quòd tenet obligatio in ꝑsona sua & remittat tenenti de gratia tenementū.Refert tamen ꝑ quod breue, si autē ꝑ breue de recto vt quidā dicūt, videtur ꝙ nō possit, nisi ipse vel antecessores sui in seysina fuerint de tenemento illo in dominico vel seruitio . Et si aliquandô extiterint in seysina , tamen incongruè petet ꝑ aliquem descensum, cùm tenens extiterit in possessione ꝑ descensum ab antecessoribus suis,nisi sit qui dicat,quòd licet nihil iuris ei descendat , tamē quòd ei descēdere debuit cùm sit deaduocatus . Sed melius esset vt videtur, petere ꝑ breue de

eſchaeta: cùm deficiat homagiũ & obligatio ex parte tenentis,qd' breue tale eſſe poterit.Precipe tali,q̄ iuſte & ſine dilatione reddat tali,tantã terram,vel tot feoda,que p̄dictus talis de eo tenuit & inde homagiũ ei fecit & ſeruitiũ,et quæ debent eſſe eſchaeta ſua,eò quòd p̄dictus talis tenens, cõtrà homagiũ ſuũ & fidelitatis ſacramentũ, quod ei inde fecerat, ipſum malitioſè & ad exhęredationẽ ſuã deaduocauit,& niſi fecerit &c.Et vnde vt videtur,cûm ſic ꝓbatũ fuerit ꝓ inquiſitionẽ & iuratã, non erit vlteriûs neceſſe querere de aliquo iuris deſcẽſu.Et ſiue agatur ꝓ tale breue,ſiue ꝓ breue de recto,nõ erit locus magnæ aſſiſæ nec duello,ſed capietur inquiſitio & iurata,ad ſimilitudinẽ magnæ aſſiſæ,ꝓ hæc verba. Vtrũ vz ille qui tenet,maius ius habeat tenendi teñtum illud,vel feodũ in dñico,an ille q̄ petit,et cui idẽ tenens vel aliquis anteceſſorũ ſuorũ,inde homagiũ & ſeruitiũ fecit,et quem poſtmodũ malitioſè cõtra homagiũ & fidelitatẽ ſuã, deaduocauit: et ſi hoc ꝓbatũ fuerit, et tenens tenuerit in dñico, recuperabit petens in dñico,ſi autẽ in ſeruitio recuperabit in ſeruitio,vt tenens tollatur de medio,ità q̄ de cętero nõ ſit medius,et tenens ſuus ꝓ obligationẽ teñti, quod de eo prius tenuerat, ſed adiungatur primo feoffatori ſine medio.Itẽ ibi idẽ ius,vbi eadẽ ratio: ſi tenens dño ſuo atrocem fecerit iniuriã,vel ſi ſteterit cum inimico dñi ſui, conſilio, vel auxilio contra dñm ſuũ,excepto principe,& capitali dño ſuo,cui fecit ligeantiam. Itẽ ſi aliquid fecerit contra dñm ſuum ad exhæredationẽ dñi ſui, & quo caſu, iuſtũ iuditiũ quòd tenens exhæredetur, ꝓpter obligationẽ homagij quã infringit. Itẽ ſi manus violentas iniecerit ſuper dñm ſuum &c. plura hijs ſimilia tenentẽ exhæredãt. Et in fine ſciendũ quòd inter tenentẽ & dñm ſemper tenet & ſtat homagiũ,quãdiù hæredes ex vtraq; parte extiterint, et quamdiù tenens tenementum tenuerit in dñico,vel ſeruitio,quod obligationẽ homagij inducit.Sed iſtis deficientib⁹ vel aliquo iſtorũ,deficit, homagium,& nunq̄ reuiuiſcet,niſi hoc ſit ex noua cauſa & in ꝑſonis aliorum.Itẽ notandũ,ꝓ nõ poteſt dñs capitalis wayuiare homagiũ, vel recuſare ſeruitiũ, cõtra voluntatẽ tenentis ſui,quôminûs teneatur ad warrantiã & excambium,nec etiam tenens vice verſa, quò minûs faciat dño ſuo ſeruitium debitũ, quãdiu tenuerit tenementum ꝓpter quod obligat ad ſeruicium,ſed poteſt dñm ſuum deaduocare, cûm tenemẽtũ tenuerit. Sed hoc vt p̄dictum eſt,erit ſuum dãpnum.Poterit etiã tenemẽtum wayuiare cum cauſa vel ſine,et ſic diſſoluetur homagium. Itẽ reddere poterit domino ſuo homagium ſuum,ſimul cum tenemento, ꝓpter capitales inimicitias,vt liberiûs ꝓſequatur appellũ ſuum,et ſic diſſoluitur homagiũ.

¶ 13. Itẽ videndum ſi dominus attornare poſſit alicui homagium & ſeruitium tenentis ſui,cõtrâ voluntatẽ ipſius tenentis: et videtur quôd nõ, et maximè homagium,quiâ tale ſequeretur incõueniẽs,quôd poſſet eum ſubiugare capitali inimico ſuo, & ꝓ quod teneret ſacramẽtum fidelitatis facere ei,qui eum dãnificare intẽderet. Leuis autẽ inimicitia nõ impedit in quibuſdã caſib⁹ ſuperiûs exceptis,in quib⁹ poterit dñs capitalis homagiũ & ſeruitiũ liberi hominis ſui alteri attornare,contrâ voluntatẽ tenẽt, velit nolit.s. ꝓ finẽ factum in curia domini regis, vbi ſummonẽd⁹ eſt ille, cuius homagium et ſeruitiũ alteri cõcedit,vt ibi recognoſcat homagiũ & ſeruitium

ſeruitium ſuum,et vbi oſtendere poſſit rationē, quare non debeat homagiū facere,quod ſi non poterit attornabitur velit nolit.Item in alio caſu, vt ſi quis terrā dederit in maritagium cum filia ſua cum homagio & ſeruitio alicuius liberi hominis.Itē ſi ꝑ redemptione corporis ſui, in quib⁹ caſibus attornabitur velit nolit, niſi cauſas prætendere poſſit quare non debeat. Eſt & alia cauſa quare homagium & ſeruitiū attornare nō poſſit, vt ſi velit homagium attornare tali qui nihil habeat in bonis,vnde poſſet warrantizare,defendere & excambium facere.Ex hoc enim poſſet quilibet dñs capitalis exonerare ſe ꝑ voluntate ſua,ne ſuo feoffato teneretur, ad warrantiā & excambium de C.libratis terræ, ꝑ vno denario de ſeruitio, & ideō in hoc caſu nō magis poſſit attornare homagiū & ſeruitium, q̄ wayuiare feodū ſuum, quià dñs velit nolit, warrantizabit & defendet ꝑpter homagiū. Et quod homagiū attornare nō poterit niſi in caſib⁹ ſuperi⁹ exceptis,habetis de termino P.añ regis H.ſeptimo, in Com̄ Hereford de Itinere,et vno teñto in com̄ Cant̄ de wilhelmo filio Benedicti ciue Londoñ, et Galfrido de Luci tenente & wilhelmo de Maundeuil comite capitali dño,de tenemento N.de Gingeſnyle. Et cùm idē Galfrid⁹ tenens,attachiatus eſſet vel ſumonit⁹ ad faciendū eidē w.homagiū & ſeruitiū ſuū,qd' idē comes ei dederat,& prædictū Galfridū eidē w.attornauerat, idē Galfrid⁹ noluit ei attornare,ſed ipſū in curia penit⁹ deaduocauit,et dixit quòd nihil de eo tenuit,nec tenere voluit,nec recedere a dño ſuo qui eū feoffauit.Propt̄ quod ſumonit⁹ fuit prædict⁹ comes,ad oſtendendū q̄d iuris clamaret in ſeruitio prędicti G.qui venit & cognouit,qd' dederat prædicto w.homagiū & ſeruitiū ipſi⁹ G.de teneme̅to quod de eo tenuit in prædicta villa, ad quod reſpondit prædictus G.quōd noluit attornari prædicto w.niſi curia cōſideraret. Dixit etiā quòd tenuit de dño Comite duo teñta,vnum in villa prædicta & aliud alibi,& ſimul & ſemel feoffatus fuit de eiſdē tenementis per vnicū homagiū & ſeruitiū,nec voluit homagiū ſuū diuidere & facere duo,vbi priùs non fecit niſi vnū, niſi curia cōſideraret,nec attornari p̄dicto w.Et quià Comes cognouit & cōceſſit,quòd idē G.faceret ſeruitium eidē w.de prędicto teñto in prædicta villa,in omnibus rebus:et quià idē G.nihil oſtendit in curia,quare ſeruitium illud eidē w.facere nō poſſet vel non deberet, cōſideratū fuit quōd prædict⁹ w.haberet ſeyſinā ſuā de p̄dicto ſeruitio, ſaluo dicto Comiti,homagio de toto prædicto feodo,& hoc ideō vt videtur, quiá homagiū diuidi nec attornari nō potuit, cōtrà voluntatē tenentis, licet ſeruitium diuidi poſſet & attornari, & ſic videtur quòd ſeruitium attornari poterit in omni caſu,et cōtrá voluntatē tenentis ipſius,licet homagium non poſſit, niſi in caſibus ſupradictis.Et vnde ſi cùm dñs ſeruitiū attornare voluerit, tenens attornari noluerit,et ipſe cui attornatus fuerit diſtrictionē fecerit, poterit tenens ſi voluerit,illum deaduocare cui fuerit attornatus & iuſtè, ꝑpter homagium, quod durat adhuc inter dñm qui ſeruitiū attornauit, & tenentē ſuum.Sed tamen ꝑpter hoc ceſſare nō debet diſtictio ꝑ ſeruitio, quiá diſtrictio p̄tinet ad ſeruitium habendum & non ad homagium, quiá dñs retinuit homagiū,et qui cōcedit ſeruitium alicui, ꝑ cōcequens cōceditdiſtrictionē,quià ſeruitium cōcedere ſine diſtrictione nihil eſt,nō

magis est q̃ si diceret quis: concedo tibi hauſtũ in fonte meo, ſed nolo q̃ tu habeas acceſſũ ad fontẽ, & ſic nulla erit conceſſio, et multa ſunt exempla, et vnde ſi tenens deaduocauerit illũ qui diſtringit p̃ ſeruitio, non tamen ceſſare debet diſtrictio p̃ ſeruitio, quia iſta ſimul ſtare poſſunt, deaduocatio & diſtrictio. Sed ſi ſimul p̃ homagio diſtringatur cũ ſeruitio, & ſic fiat deaduocatio, dicunt quidã q̃ ceſſat diſtrictio, niſi ſit qui dicat, q̃ ſi donatio & conceſſio conſtare nõ poſſet p̃ vna parte vz homagio, tamen valere debeat de ſeruitio, & ita non deberet ceſſare diſtrictio, ſi ita cũm vnũ tenere poſſit, inuito tenẽte, & aliud nõ, et niſi ita ſit q̃ homagiũ dedicere nõ poſſit, & ſi dicat iniuſtè deaduocatus ſum, et hac ratione, quia finis inde factus eſt, vel homagiũ in curia regis recognitũ & cõuictum, & huiuſmodi, et quo caſu oportet q̃ ſibi cautè p̃ſpiciat, vel p̃ breue de fine facto, vel p̃ breue de warrãtia, & q̃ ſequatur finis & cyrographum, vel vt paulõ antedictũ eſt, vt tenens ſũmoniatur ad oſtendendũ, cui faciat ſeruitiũ ſuum, & ſimiliter ille dñs, qui attornauit, ad cognoſcendũ quid iuris clamat in p̃dicto ſeruitio, et tũc fiat, vt ſupradictũ eſt, de p̃dicto Galfrido. Cùm autẽ ſeruitiũ ſic attornandũ fuerit, nõ magis attornari debet ad dãnum & p̃iculũ ipſius tenentis, niſi voluerit, quãm ipſum homagiũ, vt p̃dictũ eſt, nõ debet aliter facere, quàm priùs fecit, niſi velit, & ſecundũm quòd priũs fecit, nec plus ſeruitij, nec plures ſectas, nec alibi quã ſolebat: quia ſi ille, cui attornatus eſt, hoc facere poſſet, ita tenens immodicè grauaretur. Proſpiciat igitur tenens, cũm fuerit attornãd', q̃ de eo cui fuerit attornatus, chartã habeat ſufficientẽ, p̃ quã ſe defendere poſſet verſus eũ cui fuerit attornat', q̃ plura ſeruitia nõ exigat quàm tenẽs ſuus ei facere teneatur, et p̃ quẽ obligatus ſit ille dñs ad warrantiã & excambium, ſicut fuit ille qui attornauit. ¶ 14. Itẽ eſto quòd cũm dñs obligatus ſit ad capiendũ homagium tenẽtis ſui, captionẽ illã differat vel recuſet, in fraudẽ fortè, ne ei teneatur ad warrantiã, quo caſu multiplicitèr poterit tenenti prouideri, relaxatur inprimís a ſeruitio ad quod nullo modo tenetur, niſi capto homagio, & ſi p̃ placitum & iuditium capi debeat, dñs omnia arreragia amittet. Poterit etiã tenens, ſi voluerit, oblato homagio corã pluribus in coñ vel curia & preciſè recuſato, attornare ſe ſuperiori dño capitali, et ſi ipſe homagium recuſauerit, alteri ſuperiori, & ita de dño in dñm quouſq; p̃uenerit ad ipſum regẽ, qui eſt principalis domin' deſcendẽdo, et vltimus aſcendendo, & hæres vltim' omnium hæredũ. Et quid ſi ſuperior domin' capitalis homagium talis recuſauerit, cũm fuerit ei oblatum, poſtquãm inferior domin' homagium iniuſtè recuſauerit? nec ei fiet ſeruitium nõ magis quãm dño inferiori, qui medius eſſe deberet, & ſic dici poſſet de omnib' alijs dñis ſuperiorib' capitalib'. Cũm autẽ tenens ſic ſe attornauerit ſuperiori, et ipſe homagiũ ſuũ ceperit, ille qui homagiũ ſuũ recuſauit, vlteriùs ſeruitiũ nec homagium petere poterit, et nihilominùs tenebitur ad warrantiã, hoc p̃bato, quòd homagiũ iniuſtè recuſauerit, & illũ ſequetur ſeruitiũ, cui factum eſt homagium. Si autẽ ſine cauſa tali, vel alia ſufficienti, tenẽs p̃ diſtrictionẽ cõtra voluntatẽ ſuã homagiũ fecit ſuperiori, vel extraneæ p̃ſonæ, ſi verus dñs petat homagium, nõ poterit tenens recedere ab eo, cui homagiũ fecit ſine iuditio, et quo caſu, cùm ipſe

verus

verus dñs petat a tenente ſuo, quòd faciat ei cõſuetudines & recta ſeruitia, quæ ei facere debet, de libero tenito, quod de eo tenet in tali villa, vt in homagijs, releuijs, redditib⁹ &c. et vnde petit ꝙ faciat ei homagiũ, et releuium de tali feodo &c. et cùm talis venerit & cognoſcit quòd de eo tenere deberet feodũ illud, et libentèr faceret ei homagiũ & ſeruitiũ ſi recedere poſſet a tali dño, qui homagium ſuum cepit ꝑ diſtrictionẽ, vel ipſum verum dñm penitus deaduocauit, dicẽdo quòd nihil de eo teneat. Si autẽ ipſum aduocauerit, vt ꝑdictum eſt, tunc ſumoneatur ipſe capitalis dñs ſuperior, vel extraneus nõ dñs, quòd ſit ad certũ diẽ, ad cognoſcẽdũ q̇d iuris clamat in homagio & ſeruitio ꝑdicti talis, vel ratione hęreditatis que fuit talis anteceſſoris ipſi⁹ tenentis in tali villa, et vnde talis ver⁹ dñs s. in curia nr̃a &c. clamat homagium & ſeruitium ꝑdicti tenentis, de eodẽ feodo, quo caſu, cùm talis venerit, poterit verus dñs dicere, quòd homagium & ſeruitium ad ipſum ꝑtineat multis modis. Dicere enim poterit ꝙ ad ipſum ꝑtineat hac ratione. s. quiá talis pater vel mater, auunculus vel matertera vel ali⁹ anteceſſor talis tenẽtis, talis fuit homo, talis patris, vel matris, auunculi, vel materteræ, vel alteri⁹ anteceſſoris ipſius domini, qui petit & poſt talẽ anteceſſorẽ, qui ſic fuit in ſeyſina, fuit ali⁹ talis anteceſſor in ſeyſina de homagio & ſeruitio ꝑdicti talis vel hæredis ſui talis, & ſic de plurib⁹. Ad quæ reſpõdere poterit ille qui ſumonit⁹ eſt, & excipere multis modis, quare homagium & ſeruitium nõ ꝑtineãt ad petentẽ, vt ſi mutationes et donationes interuenerint: vt ſi tales anteceſſores, vel hęredes eorum de quibus fit mentio, poſtq̃ ſic eſſent in ſeyſina vt prædictum eſt, donationẽ feciſſent, vel ꝑmutationẽ, vel recognitionẽ, vel remiſſionem, ꝑ concordiam vel ꝑ iuditium, poſt magnã aſſiſam vel duellum, vel quòd alius talis ſe gerit ꝑ hærede talis domini capitalis, et quôd ille qui petit nõ ſit hęres, et ità quòd ipſe iampridèm ipſum implacitauit ꝑ aliud breue de ſeruitijs & cõſuetudinib⁹, & petere poterit iuditium, ſi de vna & eadẽ re, debeat ſimul & ſemel duobus reſpondere. Et ſic cùm ipſe petens ꝑ iuditium ſic recuperauerit, poterit ipſe tenens ꝑ iuditium recedere de tali homagio. De tali materia habetis de termino ſ. Hilꝰ anno regis H. ſexto in Coñ Dorſet, de Alano de ſancto Georgio, rem petend, ſed quòd non dñs ſũmoniri debeat vt ꝑdictum eſt in prĩcipio, habetis de termino ſ. M. an. regis H. nono incipiẽte decimo in Coñ Kanc. de Iſabella de Hotot. Cùm autẽ tenens verũ dñm ſuũ deaduocauerit in iuditio vt ꝑdictũ eſt, et nõ domino ſuo fecerit homagium & ſeruitiũ, cũ omninò dñm ſuũ deaduocauerit, vertetur placitũ inr̃ ipſũ vęrũ dominũ & tenentẽ ſuũ. Et vnde inprimis videndũ, vtrũ dñs agat ꝑ breue de ſeruitijs et cõſuetudinib⁹, vel ꝑ breue ꝙ talis faciat ei homagiũ & ſeruitiũ. Si autẽ ꝑ breue de ſeruitijs & cõſuetudinib⁹, tunc refert, vtrũ dominus agat ſuper ipſo iure, vel ſuper ſeyſina homagij, & ſeruitij. s. vtrum cõtineatur in breui quòd faciat ei cõſuetudines & recta ſeruitia quę ei facere debet & ſolet, vel tantum quæ ei facere ſolet, vel tantum quæ ei facere debet, ſi autẽ ſuper ipſo iure, qualecunq; ſit breue, & ſiue domin⁹ petat quòd tenẽs faciat vel tenens petat ꝙ domin⁹ capiat, ꝑ breue de homagio capiendo, in vtroq; caſu, ꝑ interogationes & reſponſiones ꝓueniri poterit ad duellum, vel magnam aſſiſam,

niſi

niſi ità ſit,quôd ꝓpter deaduocationem velit dominus terram petere in dominico per breue de recto vt ſuprádictũ eſt. Cùm igitur ſumonitus ſit quis ꝑ breue,quarè non capiat homagiũ alicu⁹,& prætendat quærens rationẽ,quare ille qui ſumonitus eſt debeat capere homagiũ ſuum,et dicat quòd pater ſuus tenuit de tali & homagiũ ei fecit,vel de tali alio anteceſſore & ꝑ tale ſeruitium,et ita quòd ille tali ratione tenere debeat de eo,& ipſe homagiũ ſuum capere ꝑ ſeruitium tale: poterit ipſe de quo quæritur defendere ſeruitiũ & homagium ſuum factũ, et dicere preciſè quôd ille quærens nullã terrã de eo tenet, nec tenere debeat,& ſe defẽdere ꝑ campionẽ vel ponere ſe in magnam aſſiſam ꝑ hec verba.s. vtrum ipſe de quo quæritur,maius ius habeat tenendi terram illã in dominico,an idem qui quæritur tenendi eam de eo. Poterit enim benè eſſe quòd talis quærens vel anteceſſor ſuus homagiũ fecerint anteceſſori eius de quo quæritur, ſed nunquã habuit ſeyſinã in vita anteceſſoris eius,vel quòd ipſe tale homagiũ ceperit,et quòd talis ꝓpria authoritate,ſine warranto & cõtra voluntatẽ donatoris,ſe poſuerit in ſeyſinã,et vnde petere poterit vt prædictum eſt,terram in dñico. Et de hac materia habetis in Itinere Abbatis de Rading et M.de Pateſhul in com warwick,anno regis H. quinto de Roberto de Halgeford,qui petijt corã eis quòd quidã caperet homagium & rationabile releuiũ ſuum de libero teneméto quod de eo tenuit,et de eo tenere clamauit in tali villa,et vnde dixit quòd pater ſuus tenuit de eo tãtam terram ſuã ꝑ tale ſeruitium,& ipſe ità eam tenere debuit de eo,et hoc obtulit & petijt quòd caperet homagiũ ſuum.Et talis venit & defendit q̃ non debuit inde homagiũ ſuum capere,quiâ terrã illam debuit tenere in dominico,et ſic poſuit ſe in magnã aſſiſã ꝑ verba ſupradicta. ¶15. Cùm autẽ quis a domino ſuo vel nõ domino cui homagium fecerit & ſeruitiũ ꝓpria authoritate diuerterit ad aliũ, et ſine iuditio, nihilominûs tamen tenebit homagiũ.Et poterit tenens tenere de domino ſuo qui attornauerit ſeruitium ſuũ alteri cũ diſtrictione, et ità poterit tenẽs deaduocare eũ cui ſeruitium attornatũ eſt.Sed in hoc caſu nõ ceſſabit diſtrictio,ptopter deaduocationẽ.Sed ſi vtrũq; attornauerit de volũtate tenentis aliud erit. Vel ſi vtrumq; deaduocauerit, dñm qui attornauerit & attornatum,ſed cûm ceſſauerit diſtrictio ꝑ deaduocationẽ, et dñs ꝓbare poſſit ſeyſinam ſuã,et cûm ꝑ deaduocationẽ tenentis incipiat eſſe non tenens, locũ habere debet aſſiſa noue diſſeyſinæ,et ad hoc bona eſt ratio.Sed cûm omninò deaduocat⁹ fuerit dñs, nullũ habebit breue de ſeruitijs & cõſuetudinib⁹,quià nihil clamat tenere de eo,igitur alio modo ꝓcedẽdũ erit. Sed ſi cûm ſeruitiũ petat,vel ꝑ ſeruitio diſtringat & tenens ſuus ipſũ omninò deaduocauerit,ſtatũ ceſſabit diſtrictio,et oportebit quòd dñs ſibi ꝓuideat alio modo,ſiue ius habuerit in ſeruitio ſiue non ad ſeyſinã ſuã repetendã, et hoc ꝑ breue de ſeruitijs & cõſuetudinib⁹ quæ ei facere ſolet, ità quòd breue loquatur tantũ de ſeyſina & nõ de iure,et tunc non erit ibi duellũ, nec magna aſſiſa,cùm breue loquatur tantũ de ſeyſina. Sed cúm dñs petat ſeruitiũ vnde recentèr fuit in ſeyſina, aut tenens cõfitebitur,vel nihil reſpondit ad ꝓpoſita,vel omninò negabit & defendit.Si autẽ cõfiteatur planũ eſt: ſi autẽ nihil reſpondeat,indefẽſus erit,ſi autẽ negauerit, opor-

tet

tet q̄ petens probet intentionē & ſeyſinam ſuā. Sed refert qualitèr, quià ſi offert ꝓbare ꝑ corpus cuiuſdā liberi hominis, non iacebit duellū, quiâ non agitur de ipſo iure, nec ſi tenens vellet ſe defendere ꝑ duellū, vel ponere ſe in magnam aſſiſam, non iacebunt pari ratione, quiâ non agitur de iure. Oportet igitur de neceſſitate, q̄ petens ꝓbet ꝑ patriam, & tenens ꝑ patriam ſe defendat: cûm veritas ſit ſub dubio, ꝓpter negationē tenētis. Et ſi tenens ꝓbare noluerit ꝑ patriam, cûm nullam aliam habuerit ꝓbationē, denegabitur ei actio. Sed cûm ſe poſuerit ſuper patriam, et in ꝓbatione defecerit, amittet, ſiue ius habuerit ſiue non, et licet ius habuerit, deficere tamen poterit ꝓbatio. Si autem tenens ponere ſe noluerit ſuper patriam, cûm nullā aliam habuerit defenſionē, indefenſus erit, & petens recuperabit, ſicut videri poterit in aſſiſa, exemplum, vbi quærens vel petens ad intentionē ſuam probandā, ſe poſuerit in aſſiſam, & tenens aſſiſā recuſauerit. ¶ 16. Cûm quis tenentis ſui homagium ceperit, vel fidelitatis ſacramentum, et ſeruitium tenentis ſui, et cùm ſit medius inter tenētem & dñm, tenentem ſuū verſus ſuperiorem dominum non acquietauerit, ſed propriæ burſæ totū infuderit, hoc probato vel teſtificato corā probis & legalibus hominib⁹, poterit abſq; iuris iniuria ſeipſum propria manu acquietare, et facere ſeruitium capitali domino, et ille qui medius eſt, ꝑ obligationem homagij nihilominûs tenebitur ad warrantiā. Dictū eſt in præcedentibus qualiter faciendum eſt homagiū. Et de illis qui tenentur ad ſacramentum fidelitatis, ſicut illi qui tenent in Sokagio libero, vel ad vitam quocunq; modo, qualitèr fidelitatem facere debeant, vel quibus, ſatis ꝓpendi poterit ex premiſſis.

1 ¶ *De releuȳs dandis.* 2. *Quid ſit rationabile releuium.* 3. *Quis teneatur ad releuiū.* 4. *Quibus teneatur.* 5. *Item quotiens.* 6. *Item quando.* 7. *De quibus rebus. Itē quietantia cuſtodiæ & releuȳ.* 8. *Si de Sokagȳs dari debeat releuium, vel quid, et q̄ de ſokagio datur redditus duplicatus pro releuio.* 9. *Si de feodi firma vel quid.* 10. *Nota de herietto.* *Cap.36.*

Cûm homagia facta fuerint, & fidelitatis ſacramēta, ab illis quí plenę ætatis extiterint, oportet ſtatim q̄ tenementū quod fuit in manib⁹ anteceſſorū, et hęreditas que iacens fuit ꝑ eorū deceſſū, releuetur in man⁹ hæredū, et ꝓpter talē releuationē, facienda erit ab hæredib⁹ quędā prę̄ſtatio, que dicitur releuiū, de feodis militarijs, & ſerieantijs, & alijs de quib⁹ fit homagiū, et regale ſeruitiū, vel de ſokagijs, de quib⁹ de iure nullum fieri debet homagiū. Fit quædā p̄ſtatio quæ non dicitur releuiū, ſed quaſi, ſicut heriettū, quaſi loco releuij, et quod dari debet aliquandò ante ſacramentū fidelitatis, aliquandò poſt. Et vnde vidēdū inprimis quale ſit rationabile releuiū, et quis debeat dare releuiū, et quib⁹ ſit dandū, & quotiēs, & quādò. ¶ 2. Et in primis de feodo militari. Quale ſit rationabile releuiū antiquū de feodo militari, diſtinguitur in charta libertatum. c.2. s. de comitatu integro dādæ ſunt C. libræ de hærede Comitis ꝓ releuio. Et de hærede Baronis pro Baronia integra C. marc. de hęrede militis, de feodo militis integro C.s. ad plus, & qui minus debuerit, min⁹ det, ſecundûm quod tenuerit teñtum militare, plus vel minus, et ſecundûm antiq̄ cōſuetudinē feodorū. Et tale erit rationabile releuiū de feodȝ militarib⁹.

3. ¶ Item

¶ 3. Item quis dare debeat releuium? et sciendum quôd ille, qui alicui succedit iure hæreditario, et in cuius ꝑsona releuatur hæreditas quæ iacens fuit per mortem antecessoris et non alius. Non enim dabit releuium, qui seysinam ingreditur ex aliqua causa acquisitionis, sicut ex causa emptionis vel donationis, nisi ingrediatur ex causa successionis. ¶ 4. Itẽ quibus sit dandum. Et sciendum quòd non nisi dominis capitalibus & propinquioribus feoffatoribus, et si plures fuerint capitales domini gradatim ascendendo, quilibet hæres releuium dabit suo feoffatori et nõ alijs, vel ipsi domino regi, si fortè de eo tenuerit in capite per seruitiũ militare. ¶ 5. Item quotiens, et sciendum quòd non nisi semel tantum. s. quàmdiu hæres durauerit qui semel releuauit. Nec etiam propter mutationem dominorum, si capitales domini plures decesserint de hærede in hæredem, et quamuis hac de causa plura capienda sunt homagia et ratione dominorum sint plura, tamen vnicum erit quantum ad tenentem, quâmuis sæpiùs innouatum, et ideô omninô vnicum releuium. Itẽ cûm tenens releuium semel dederit, et contingat mutationem fieri dominorum, ex causa donationis vel emptionis, per iuditium vel concordiam, vel alio quocunq; modo, quãuis tenens aliquandò diuersis dominis qui acquisierint teneatur ad homagium, vel si dominus de quo priûs tenuit, ꝑpter delictum vel propter defectum hæredis sublatus sit de medio, cûm tenens capitali domino superiori obligatus sit ad homagium, non ꝑpter hoc dabit releuium, cûm hæreditas in persona sua non decidat, quæ semel per ipsum fuit releuata, quamuis deciderit in persona domini sui capitalis per mortem, vel mutationem, defectum, vel delictum. ¶ 6. Itẽ quandô, de feodo militari. Et sciendum, quôd post homagium factum, & cûm ei fuerit hæreditas sua per dominum capitalẽ restituta, vel cûm maior factus sine impedimento & contradictione, se posuerit in vacuã possessionẽ. ¶ 7. De seriantijs vero nihil certũ exprimitur, quid vel quantũ dare debeant hæredes, et ideò iuxtá voluntatem dominorum, dominis satisfaciant pro releuio, dum tamen ipsi domini rationẽ et mensuram nõ excedant. Item fœmina quæ semel in custodia fuerit vel cùm plenè ætatis extiterit semel releuium dederit, imperpetuùm quieta erit de releuio, tàm ipsa quâm vir suus, si posteà nupserit post custodiam vel releuij donationem, nec etiam si plures, nec etiam si vxor præmoriatur, vir iterum dabit releuium, quiâ tenet homagium priûs factum ad vitam suam & tenementum tenebit semel releuatum, quod in persona sua non decidit, nec ipse succedit vt hæres, sed cûm vir moriatur tunc decidit hæreditas et extinguitur homagium in persona sua, et quiâ durat obligatio homagij in persona hæredis, hæres homagium faciat & tenementum releuet, ad quod priùs non tenebatur in vita viri, quià tenuit homagium tota vita ipsius viri, nec debuit capitalis dominus duo homagia capere simul & semel et a duobus, ratione vnius hæreditatis non partitæ. Et sic non tenetur quis de vno tenemento plura dare releuia, non magis quâm plura facere homagia. Nec debet aliquis plura recipere ab vno & eodem tenẽte, sed plura possit recipere a pluribus hæredibus tenentibus successiuè. Et de hac materia habetis de termino S. Michaelis anno regni regis H.

nono incipiente decimo, comitatu Stafford de Harneo Baggod & Rogero la Zuſche, & Margareta Baggod quæ feodū ſuum tenuit de prædicto Rogero, & vnde idem Rogerus fuit medius inter eos, & Margeria diſtricta, eò ꝙ idem Rogerus non dedit releuium ipſi Harneo, & vnde Rogerus reſpondit, ꝙ nullum dedit releuium, quià frater ſuus cuius hæres ipſe fuit, inde fecit homagium & releuium patri ipſi⁹ Harnei, & ipſe Rogerus poſt mortem fratris ſui, fecit homagium & releuium eidem, & poſteà fecit homagiū matri ipſius Harnei, de cui⁹ feodo ipſe tenuit id quod tenuit, & poſt fecit homagium ipſi Harneo, ratione cuius homagij, idem Harneus petijt releuium, & vnde Rogerus petijt iuditium ſi teneretur ad plura releuia de vno tenemento q̄ ad vnum, cûm ſemel haberet illud releuatum. Conſideratum fuit ꝙ Margeria & Rogerus eſſēt quieti, & Harneus in miſericordia, & ꝙ Margariæ ſatisfaceret de dampnis ſuis & expēſis. Nullus autem qui acquiſiuerit aliquo genere acquiſitionis, vel qui dñium immutauerit vel quacunq; ratione ad vitā tenuerit releuiū dabit. Item nec ille qui aliquā duxerit in vxorem, quæ aliquandiû extiterit in cuſtodia domini ſui. Itē nec ille qui quacunq; ratione fuerit in cuſtodia plus vel minus, dum tamen dominus, nomine cuſtodiæ, receperit ad valentiam vnius oboli. Item nec ille, qui ſemel releuium dederit, quamdiu vixerit aliud dabit. Poſſuut tamen quidam eſſe ſub cuſtodia, & nihilomin⁹ releuium dabūt, quamuis fuerit infra ætatem, ſed tunc demū dabūt, cùm puenerint ad ætatem & non ante. Sed hoc eſt ſpeciale in ipſo rege, propter ſuum priuilegium, vt ſi quis per feoffamentum ipſius domini regis tenere debeat de eo in capiti & hęredib⁹ ſuis in feodo puro, ſine aliqua coditione vel ſub cōditione, dū tamen ipſe rex teneatur ad wartantiā & excābiū, ipſe rex habebit cuſtodiam omnium terrarū quę talis tenuerit de alijs p̄ ſeruitiū militare, de cuiſcūq; feodo fuerint, vſq; ad ætatē hęredis, & cū talis ad etatē p̄uenerit, reſtituta ei hęreditate dabit releuiū dñis ſuis & nō priûs, quiâ teñtum prius diſtringi non poterit eo quod extiterit in manu domini regis, nec tenementa eorum qui tenuerint de anteceſſoribus hæredis, licet videatur quòd diſtringi poſſunt, quiâ hæres ita infra ætatem, homagiū capere poterit & facere, & ꝙ ſtatim ſequi debeat releuiū poſt homagiū captū. Itē eſto ꝙ hæres ſit aſtrarius, vel ꝙ aliquis ātecеſtor reſtituat hęredi in vita ſua hæreditatē & ſe dimiſerit videtur ꝙ nullo tēpore iacebit hęreditas, & ideò ꝙ nec releuari poſſit nec debeat nec releuiū dari. Sed re vera quotiēſcūq; quis ingreditur vt hæres & p̄ diſcēſū, releuatur hæreditas in p̄ſona eius, & erit releuiū dādū ſtatim poſt homagiū captum, quod quidē non fieret niſi ingrederetur vt hæres. Itē quęritur an liberè tenentes alicuius hęredis ad releuiū dandū teneantur cōtribuere, nō vt videtur, ſiue ſint propinquiores tenentes ſiue remotiores cûm quilibet de morte ātecеſſoris p̄prij, teneatur ad releuium ſuo feoffatori. Item quæritur ſi cûm quis fuerit infra ætatem & in cuſtodia domini ſui, et tenens ſuus moriatur, hærede relicto qui fuerit infra ætatem, in cuius cuſtodia eſſe debeat: & eſt verum, ꝙ in cuſtodia illius domini capitalis, ſub cuius cuſtodia eſt hæres & warrantus ſuus, cum omnibus terris, tenementis & redditibus quæ ſunt de feodo illius domini capitalis,

ſed non ea quæ ſunt de feodo alieno, quiá tunc ꝑtinebit maritagium hę-redis & cuſtodia terrę ad dominum capitalẽ, de cuius feodo fuerit. Si autẽ talis fuerit plenæ ætatis, videndum cui facere debeat releuiũ, dño capitali, vel ſuo warranto, cùm ſtatim capi poſſit homagium, quãuis hæres & warrantus ſuus infra ætatẽ extiterit, et cùm captum ſit homagium, ſtatim ſequi debeat releuium, et ꝑ hoc, ꝙ ſtatim ſit domino capitali ſoluendum. Sed videtur ſecundũ quoſdã, ꝙ quãuis releuiũ ſequatur homagiũ, quòd non ſit ante ætatẽ warranti ſoluendum. Eſto etiã quòd tenens tenẽtis alicuius, cum dño ſuo talẽ fecerit cõuentionẽ, quòd poſt mortẽ ſuã hæres ſuus, ſi infra ætatẽ fuerit, nõ ſit ſub cuſtodia ſua, ſed ſub cuſtodia parẽtum ſuorũ ꝓximorũ cõſanguineorũ, vel ſi plenę ętatis extiterit, quòd nullum dabit releuiũ: et cõtingat poſtmodũm, ꝙ talis dñs medi⁹ moriatur, hęrede infra etatẽ relicto, et qui, cûm fuerit ſub cuſtodia dñi ſui, petat idẽ dñs ſu⁹ cuſtodiã hęredis ſecundi tenẽtis, cùm fuerit infra ętatẽ, vel releuiũ cûm plenę ętatis extiterit, obijcitur a parẽtib⁹ cõuẽtio, replicatur a dño, quôd factũ tẽtis ſui, nõ potuit ei auferre cuſtodiã vel releuium, quod ei cõpetit ratione hæredis ꝓximi tẽtis ſui, in cuſtodia ſua exiſtẽtis. Reſpõſum eſt ei ex aduerſo, quòd nihil iuris clamare poterit in prædictis, nõ magis ꝙ ille qui eſt in cuſtodia ſua, ſi eſſet plenæ ętatis, quiá ſi ille peteret, obſtaret ei cõuẽtio: quod quidẽ verum eſt, ꝙ dñs capitalis nihil clamare poteſt. Sed diſtinguẽdum eſt, vtrũ hæres aliquis illi⁹, cui talis facta fuit cõuentio, nũquâm fuerit ꝑ talẽ cõceſſionẽ ſub cuſtodia parẽtũ, cùm eſſet infra ętatẽ, vel plenę ætatis, quietãtiã haberet de releuio? et quo caſu præfertur cõuẽtio ꝓpter ſeyſinã anteceſſoris qui obijt ſeyſitus de quietãtia, et quiâ dñs & feoffator ſu⁹ quando obijt nõ fuit in ſeyſina: ſi autẽ tenẽs nũquã quietantiã habuerit, ſed dñs obierit ſeyſit⁹, dñs capitalis cõtra parentes obtinebit, non alia ratione, niſi quia hæres tenẽtis ſui infra ætatẽ, ad chartas cõtra cõuentionẽ reſpondere non poterit. ¶ 8. Dictũ eſt de releuio qd̃ prętatur de feodo militari, nũc autẽ vidẽdum ſi de Sokagio dari debeat releuiũ, cûm de Socagio nõ cõpetat dño capitali cuſtodia nec homagiũ: et vbi nulla cuſtodia, ibi nullũ releuium, ſed econtrariò. Reuera de Sokagio nulla cõpetat dñô capitali cuſtodia, ſed parẽtibus vt prædictũ eſt, nec homagium licet in quibuſdã partibus de cõſuetudine & ꝑ abuſũ obſeruetur cõtrarium, ſicut in epiſcopatu Wynton & alibi. Et cùm ita factũ ſit quãuis ꝑ abuſũ, oportet quod de cuſtodia & releuio fiat ſecundùm quod fit de feodo militari. Et quòd de Sokagio nõ datur releuiũ, nec competet dño cuſtodia nec maritagiũ, habetis de termino ſ. M. ãno regꝭ H. ſeptimo incipiẽte octauo coñ Eborũ circa finẽ rotuli, et quãuis hæreditas nõ releuet in ꝑſona hęredis Sockmãni, ꝑ manũ dñi capitalis, ſed parẽtũ, fit tamẽ de neceſſario dño capitali quędã ꝑſtatio ab hærede, ꝓpter dñiũ & dñi recognitionẽ, et quæ prędictis rationib⁹, dici nõ poterit releuiũ, et quę talis eſt, vz cùm teneatur Sockmãnus defẽdere teñtum ſuũ erga dñm ſuũ ꝑ certũ redditũ in pecunia numerata, vel ꝑ quid tale quod tãtundẽ valeat, que cõſiſtunt in põdere, numero, vel menſura, in ſolido vel in liquido, ſicut frumẽto, vino, oleo, ſecundûm quod redditus diuerſimodè accipiuntur, loco releuij in recognitionem dominij, dabit tenẽs dño ſuo & hæres

vna

vna vice redditū ſuū vni' ānī duplicatū, ſed q̄ nō ſoluat redditū & poſteā duplicatū, ſed q̄ ſoluat redditū & poſteâ tantundē in ſimplum. Sed refert vtrū facere hoc debeat hęres cùm fuerit infra ętatē, āte vel poſt fidelitatis ſacramētū, ad ſimilitudinē homagij, vbi nō dandū eſt releuiū ante homagiū captū. ¶ 9. Quid autē fieri debet de teñto quod tenetur ad feodi firmā, nō eſt aliquid certū determinatū ſicut in præmiſſis, ſed tamē videndū eſt, q̄ ratio obſeruetur & rationabilis ſit præſtatio & releuiū, ſicut rationabile debet eſſe cuiuſlibet auxiliū, habito reſpectu tâm ad perſonā dñi, q̄ tenentis, quòd præſtatio ſiue donū fiat ſecundū quod deceat tenentē dare, et dominum recipere, ſecundū facultates tenentis qui dat, et neceſſitatem dñi qui accipit, & ità quòd præſtatio non grauet tenentē, nec egentē dimittat accipientē, non enim debet eſſe id quod præſtatur maximū vel minimū. Ité nec maius q̄ expediat danti, nec minus q̄ deceat accipientē. Ité nec magnū, nec paruū, ſed medium. In óni autē rationabili præſtatione obſeruetur mediū, cùm ſit modus in rebus &c. Cûm autē in huiuſmodi cauſa fiat exceſſus, nō tenebit vlteriùs modus vel menſura, nec erit rationabilis pręſtatio vel auxiliū. Eſt quidē alia p̄ſtatio, quæ nominatur Heriettū, et quę nullā cōparationē habeat ad releuiū .s. vbi tenens, liber vel ſeruus, in morte ſua, reſpicit dñm ſuū de quo tenuerit, reſpicit de meliori auerio ſuo, vel de ſecundo meliori ſecundûm diuerſā locorum cōſuetudinē, quæ quidē preſtatio magis fit de gratia, q̄ de iure, et quæ hæreditatem non contingit.

1 ¶ *De cuſtodia hæredū. 2. Item de ætate hæredū et q̄ de feodo militari in ſocagio poteſt et debet reſpondere ſicut petere. 3. De ætate fœminæ. 4. Si plures ſint domini capitales, et vnus tenens, ad quē pertinet maritagium hæredis. 5. Quod maritagiū pertinet ad ātiquiorē feoffatorem. 6. De hærede Sockmanni ſub cuius cuſtodia eſſe debet. Cap. 37.*

Dictū eſt ſuprà de hęredib' maioribus inſtitutis, et qui tenētur ad homagia & releuia, et qui ad fidelitatē: nūc autē dicēdū eſt de illis qui minores ſunt & infra ętatē, & quos oportet eſſe ſub tutela & cura aliorū, eò q̄ ſe ipſos regere nō norūt, et quorū quidā debēt eſſe ſub cuſtodia dñorū cū terris et teñtis quę ſūt de feodo eorū, et quidā ſub cuſtodia parentū & ꝓximorū cōſanguineorū vt prędictū eſt. Et quibus dātur cuſtodes aliquādo, de iure de antiquo feoffamēto, et aliquādô curatores ab homine, vbi quis aliquē feoffauerit infra ætatē exiſtētē, cùm ipſe curator eſſe nō poſſit ſimiliter & cuſtos. Quia cōpetit aliquādo dño capitali cuſtodia terræ quæ eſt de feodo ſuo p̄ ſe & non cuſtodia hæredis nec maritagium, cùm hæres fuerit maritandus, et quandòq; cōpetit dño cuſtodia vtriuſq;. Ité ſunt hæredes, de quib' cōſtat quòd maiores ſunt, et de quib' cōſtat q̄ minores, et de quibus dubiū erit vtrū maiores ſunt vel minores, in quo caſu, cùm cōſtiterit quòd minores ſunt, ſub cuſtodia dñorū remanebunt de feodo militari, donec plenā habuerint ætatē, vel aliorū ſecundū diuerſa genera teñtorū. Si autē dubiū fuerit vtrū maiores fuerint vel minores, in hoc dubio, in cuſtodia remanebūt, donec cōſtiterit de ætate. ¶ 2. Sunt autē diuerſę ętates, ſecundùm diuerſitatē hæredū & teñtorum. De feodo vero militari, habebit hæres plenā ætatē cûm .xxi. annū impleuerit

uerit &.xxij.attigerit.Si vero fuerit hæres& filius Sockmãni, tunc demũ cûm.xv. annos cõpleuerit.Si autẽ filius burgenſis,tunc ætatẽ habere intelligitur,cûm denarios diſcretè ſciuerit numerare,et pãnos vulnare, et alia negotia ſimilia paterna exercere.Sed ſic nõ definitur certũ tẽp°, ſed ꝑ ſẽſum & maturitatẽ ſuã.Fœmina verò plenæ eſſe poterit ętatis in focagio õni caſu,cûm poſſit & ſciat domui ſuæ diſponere,et ea facere quę ꝑtinẽt ad diſpoſitionẽ, & ordinationẽ dom°,vt ſciat quæ ꝑtineãt ad Cone & Keye,quod quidẽ eſſe nõ poterit ante quartũ decimũ ãnũ vel decimũ quintũ,quià hm̃odi ætas requirit diſcretionẽ & ſenſum.Itẽ vires requirit ætas Socagij & diſcretionẽ & ſẽſum,et ſecundûm quòd hæres Sokmãni, poſſit & ſciat ea exercere,quæ ꝑtinẽt ad agriculturã. Itẽ maiores vires,et maiorẽ ſenſum,et diſcretionẽ requirunt ea, quæ ꝑtinent ad ſeruitia militaria, vt hæres videlicet in ſeruitio militari,talẽ habeat robuſtatem,quòd poſſit arma portare,quę ſufficiãt ad officium ſuum militare,ſecundùm diuerſa genera teñorum,& ſeruitiorum. Item eſt ætas placitandi & petendi reſtitutionẽ ꝑprię ſeyſinę, vel alicuius anteceſſoris.Et eſt ætas placitandi & petẽdi ꝑprietatẽ,& reſpõdendi ſuꝑ ꝑprietatẽ,quià qualitercunq; acquirere poſſit poſſeſſionẽ infra etatẽ,ante plenã etatẽ.xxi.anni,nõ reſpõdebit,nec implacitabit,nec etiam implacitabitur ſuꝑ ꝑprietate,reſpõdẽdo in feodo militari,licet poſſit aliquando petendo in ſocagio,poteſt & debet reſpõdere,ſicut et petere cûm plenæ etatis fuerit.Et hæc vera ſunt niſi implacitatus fuit de facto ſuo ꝑprio,et ſi feoffatus fuit infra ætatem, vel ſi fecerit diſſeyſinã,quandò autẽ petere poſſit minor, cûm ſit infra ætatẽ,et quid,& quando reſpõdere,dicetur infrâ pleniûs de exceptionib° quæ ꝑueniũt ex minori ętate in placitis & aſſiſis. ¶ 3. Fœmina verò hæres,et maſcul° ſecundùm quoſdã,ad paria iudicantur quoád õnes ętates, ſecundũ diuerſitatẽ teñtorum.s.ꝙ habeat ætatẽ burgagij ſicut maſcul°,et ſocagij ſicut maſculus,ſcilicet.xv.annorum, et feodi militaris ſicut maſculus ſcilicet.xxj.anni,et ꝙ tunc primô finiatur cuſtodia,ſecundum alios vero dicitur fœmina habere plenã ætatẽ,cûm.xv.ãnos (quod verum eſt) cõpleuerit quoád feodũ militare,tunc enim poterit,vt dicunt domui ſuę diſponere,& nubere viro qui poſſit ꝑ ſe,vel ꝑ alium militaria exercere,et ideô priûs ad ætatem ꝑuenerit, quiâ magis doli capax eſt q̃ maſculus,et quià maturiora ſunt vota muleris q̃ viri.Sed ſi ita eſſet,ſic plenam ætatem haberet,cûm eſſet duodecim annorũ, quià tunc eſſet viri potens & poſſet virum ſuſtinere,ꝑ quod videtur,ꝙ quo ad ætatem nõ ſit differẽtia inter maſculum & fœminã quod falſum eſt.Sed ſi ità eſſet, tunc ſequeretur iſtud incõueniens,quôd infra legittimã ætatẽ nouẽ & vnius anni, poſſet placitare & implacitari ꝑ breue de recto, et reſpõdere ante tempus legittimum, et cùm eſſet quatuordecim vel quindecim annorum, et vnde videtur ꝙ talis ætas intelligenda ſit de ſocagio,& nõ de feodo militari,quiâ in tali ætate poteſt diſponere domui ſue & habere Cone et Keye,et ſeptimo anno conſentire matrimonio,et virum ſuſtinere anno duodecimo. Plenã itaq; cuſtodiã habent dñi capitales feodorũ ſuoꝝ õniũ, ſine ꝑſonis hæredũ, quãdoq; cũ perſonis eorum,et ità quòd inde plenã habent diſpoſitionem,in eccleſijs conferẽdis cùm vacauerint, et in cuſtodijs cõcedẽdis

dendis,dãdis, et vẽdendis,et in mulieribus maritandis, et maritagijs vẽdendis,si quæ fuerũt maritandę,et generaliter de õnib⁹ disponere,ad comodũ hæredis,sicut de ꝓprijs essent disposituri, et meliũs si fieri possit. Et vendere possunt custodiã terrarũ,& maritagium hæredũ si non fuerint maritati,sed de hæreditate nihil possunt alienare,vel offendere possũt ad remanentiã.Hæredes autẽ quãdiù fuerint in custodia ꝓ quantitate hęreditatis,honorificè exhibebũt,et debita hæreditaria acquietabũt,ꝓ quantitate hæreditatis,et pro rata, secundum tempus custodiæ.Negotia verò hæredum agere possunt,et de eorum iure acquirendo,in quibus minoribus placitare licet,placitum mouere & prosequi de iure possessorio,propriæ seysinæ videlicet, vel alicuius antecessoris: sed sup recto in causa ꝓprietatis, ꝓ illis agere non possunt,nec respondere, nisi hoc sit in casu.s. de aliquo,de quo minor infra ætatem fuit feoffatus. Si verô minor de felonia infra etatẽ fuerit appellatus, ꝓ saluos et securos plegios attachiabitur,sed dum fuerit infra ætatẽ inde respondere nõ tenebitur, sed tũc demum cum maior sit factus. Itẽ custos,quamdiu custodiã terræ habuerit, sustentet domos,parcos,viuaria,stagna,molendina,et cætera õnia ad terram illam ꝑtinentia,et de exitibus eiusdem terræ reddat hæredi, cùm ad plenã ætatem ꝑuenerit,terram illam suã totã instauratã,de carucis & õnibus alijs,& saltẽ non minus q̃ secundùm quod illã instauratã iuenit.Item nihil capiet de terra hæredis, dũ fuit infra ætatẽ,nisi rationabiles exitus, et rationabiles consuetudines,et rationabilia seruitia,et hæc sine distructioneet vasto, hominum & rerum, quod si fecerit,siue prędcedat prohibitio siue non,amittet custodiam,et emendabit dampnum,et tradetur terra propter delictum talibus discretis & legalibus hominibus de feodo illo,vel propinquioribus consanguineis,secundùm quod inferiùs dicetur de actionibus. Si autem dominus rex,quacunq; de causa, custodiam alicuius terræ habuerit, & illam Vicecom̃ vel alteri tradiderit, qui de exitibus regi debeat respondere,et talis destructionem fecerit & vastum, ille dominus rex a tali,capiat custodiam & emendam,& terra cõmittatur duobus legalibus & discretis hominibus de feodo illo, qui de exitibus respondeant domino regi,vel ei cui domin⁹ rex illos exitus assignauerit.Si autem illam dederit vel vendiderit alicui,qui destructionem vel vastũ inde fecerit,amittet custodiam illam,et tradetur duobus,vt prædictum est.

¶ 4. Cùm sit hæres masculꝰ vel fœmina,& plures domini capitales, omnes maritagium hæredis habere non possunt,licet omnes ius habuerint in maritagiũ,eò quòd talis hęres tenuerit de quolibet ꝓ seruitiũ militare.

¶ 5. Vnus tamẽ pluriũ prefertur omnibus,et maius ius habet in maritagium s.primus feoffator dñs capitalis,de quo antecessor hæredis suũ primũ habuit feoffamentũ,et cui præ omnibus alijs fecit legeantiã.Sed custodia terrarũ alijs dominis remanebit,quę sũt de feodo illorũ cũ seruitijs sed si aliquis hæres terrã aliquã tenuerit de dño rege in capite, siue alios dominos habuerit siue nõ, dñs rex alijs præfertur in custodia hæredis,et siue ipse hæres ab alijs priùs fuerit feoffatus siue posteriùs, cùm rex parẽ non habeat,nec superiorẽ in regno suo.Cùm igitur dominus rex alijs ꝑferatur tam in custodia terrę de cuiuscũq; feodo fuerit vt supradictũ est,

Si

Si aliquis tenuerit de eo hæreditatem aliquam ꝑ feodi firmã, Sockagium vel Burgagiũ, et de alio teneat terrã ꝑ ſeruitium militare, nõ habebit rex cuſtodiam hæredis vel terrę alicuius, quam tenet de alio ꝑ ſeruitium militare, nec etiam occaſione paruæ alicuius ſeriantiæ, quã tenuerit de domino rege ꝑ ſeruitium reddendi ei cultellos, vel ſagittas vel huiuſmodi. Itẽ ſi dñs Rex tenuerit aliquã baroniã vel aliã terrã vt eſchaetã ſuam. s. vbi hæres non apparuerit propter defectum vel propter delictum, vel ſi hæredes extiterint, cùm nõ ſunt ad fidem domini regis, ſicut de terris Normãnnorum & Flandrentium, et aliquis tenens de tali baronia vel altera terra moriatur, hæres eius non dabit aliud releuiũ dño regi, nec aliud faciet ſeruitium, q̃ faceret barroni vel Normanno, ſi illa eſſet in manu Baronis vel Normanni, nec eã tenebit alio modo q̃ baro eã tenuit, vel Normannus, nec occaſione talis Baronię, vel eſchaetæ, habebit dominus rex aliquã eſchaetã, vel cuſtodiam hominum de Baronia illa, vel eſchaeta tenentium, niſi alibi tenuerit alia tenementa de domino rege in capite, ille qui teñtum tenuerit de Baronia illa, vel eſchaeta, niſi ſit ità quòd ipſe dñs rex tales feoffauerit de eadem baronia vel eſchaeta, de aliqua parte tenẽdũ de eo hæreditariè, purè & ſine aliqua conditione, & ad quam warrantiſandã, obligauit ſe & hæredes ſuos. Si autem tenuerit quis de domino rege ꝑ ſeriantiã magnam vel paruã, habebit rex cuſtodiam, ac ſi de eo teneretur ꝑ ſeruitiũ militare. Magna autẽ dici poterit ſecundum quoſdã, vt ſi valeat C. s. et ſi tantum, habebit rex cuſtodiã omnium aliorum, etiam ſi valerent M. marc. et cùm tali ratione ſint aliorum feoda in manu dñi Regis, prædicta ratione alij capitales domini feodorum illorum nihil exigere poſſunt de terris & tenementis illis, nec in ſeruitijs nominatis, nec in auxililijs ad filiam maritandam, aut filium primogenitum militem faciẽdum, vel etiam ſectis, quamdiũ terræ fuerunt in manu & cuſtodia domini regis, ſed præcipietur vic. quòd pro huiuſmodi, diſtringere non ꝑmittat. Paruæ autem ſeriantiæ dici poterunt, quæ ſunt dimiduum marc. vel. v. s. vt ſi quis teneatur inuenire domino regi æquum & ſaccum cum brochia eunti in walliam cum exercitu & huiuſmodi, vt de termino. ſ. Hill' anno reg. H. decimo ſeptimo in coñ Kanť, de warino de monte Caniſ. et Roberto de Hucham. Itẽ ꝑ ſeruitium equitandi cũ dñis & dominabus, vel tenẽdi curiã, vel portãdi bŕia, vel hm̃odi. ¶ 6. Hæres verò Sokmãni, mortuis ãteceſſorib⁹ ſuis, ſub cuſtodia capitaliũ dñorum nõ erũt, ſed ſub cuſtodia cõſãguineorũ ſuorũ ꝓpinquiorum, hoc eſt eorũ qui cõiuncti ſunt iure ſãguinis, et nõ iure ſucceſſionis, hoc eſt ꝓpinquiorũ hęredũ quibus poſſet aliquod ius deſcendere, ſiue ꝓpinquiores ſunt, ſiue ꝓpinqui, ſiue remoti, et illis cõpetit cuſtodia ex parte quorum nõ deſcẽdit hæreditas: vt ſi deſcẽdat ex parte patris, ꝓtinet ad matrẽ cuſtodia, cùm ſit parens ꝓpinquior, ꝓpter propinquitatẽ ſanguinis, qua deficiente, vocatur pater matris vel mater, et illis deficientibus frater vel ſoror, et deficiẽtib⁹ illis, auunculus vel amita,. Si autem hæreditas deſcendit ex parte matris, tunc fiat econtrariò. Et regularitèr verum eſt, quòd nunquã remanebit aliquis in cuſtodia alicuius, de quo haberi poſſet ſuſpitio, quòd velit ius clamare in ipſa hæreditate, et vndè ſi plures ſint filiæ & hæredes, et tenere debeãt

in

in Sokagio,nulla debet esse in alterius custodia, sed sint in custodia consanguineorum,modo quo prædictum est.Si autē tenere debeāt p̄ seruitium militare,ōnes erunt sub custodia dñi capitalis,et nulla earū sub custodia alterius,p̄pter prædictā suspitionē,et donec plenā habuerit ætatē. Et cûm quælibet illarum ad etatē puenerit,tenetur dñs earum,eas maritare,singulas cum suis rationabilibus portionibus, et si ab initio omnes maiores extiterint,nihilominùs in custodia dominorum erunt, donec p̄ consilium & dispositionem dominorum maritentur, quià sine ipsorum dispositione,et assensu, mulier hæreditatem habens,maritari nō potest, nec etiā in vita antecessorum de iure,sine assensu domini capitalis, quod si olim fecissent,hæreditatem amitterent sine spe recuperandi, nisi solum per gratiam,hodiè tamen aliam pœnam incurrunt, sicut inferiùs dicetur, et hoc ideô,ne cogatur dominus homagium capere de capitali inimico, vel de alio minimè idoneo.Cùm autem quandocūq; licentia & consensus domini requiratur, tenetur dominus consentire, aut iustam causam ostendere,quare consentire non deberet, et cûm nullam causam ostēderit nec consentire velit, possit mulier,de consilio parentum,impunè & licitè maritari.Ex hoc autem sequitur quęsto,si mulier dotem habens,possit pro voluntate sua alicui nubere, præter assensum warranti sui de dote sua,et si fecerit, si debeat dotem suam amittere, cûm maritus suus inde nullum homagium warranto suo teneatur facere, sed cum affidatione fidelitatem tantùm, cûm olim ex tali causa dotem amitteret,nunc tamē nō amittet. Cùm fœmina plenæ ætatis hæres extiterit, et de feodo plurium dominorum tenere debeat,tunc sufficiet ad se maritandum,requirere assensum domini capitalis primi feoffatoris,et cui antecessores sui fecerint ligiantiam.Item cûm semel legittimè maritatę fuerint,et posteà viduę effectæ, iterum non tenebuntur sub custodia dominorum, licet teneantur assensum eorum requirere maritandi se : prædicta ratione solet dici aliquādò,quòd putagium hæreditatem non adimit generaliter, sed hoc nō esset intelligendū de putagio filiarum & hęredū, sed de putagio matris, quiá filius hæres legittim⁹ est,quandò nuptie demōstrāt,quiá prę̄sumitur quis esse fili⁹,eò quòd nascitur ex vxore,dū tamē talis nō sit p̄sūptio quòd admittat p̄batonē in cōtrariū,secundùm quod suprà in parte dictū est.In custodia socagij,vbi plura sunt feoffamēta tenēdi in socagio,nō erit req̄rēdū de prioritate,vel de posterioritate feoffamētorū, cū tātū vn⁹ sit custos,et cōsanguinitatis iure, parēs p̄pinquior.Nec multū refert vtrū talis legittim⁹ sit,vel bastard⁹,et hæc vera sunt,quòd locū nō habebit prioritas & posterioritas,nisi ità sit de cōsuetudine,quòd ad dños capitales p̄tinere debeat custodia, et maritagium de socagio, sicut de feodo militari ,sicut obseruatur in episcopatu wyntō & alibi.Et vnde si plura sint feoffamenta in Socagio,et a pluribus,vbi talis obseruatur consuetudo, erit ad prioritatē recurrendum.Et si non sit nisi vnus, talis dominus capitalis qui tale habeat priuilegium, et alibi vnus vel plures sint domini, nō credo in hac parte priuilegium esse præferendum . Esto etiam quòd quis de vno tenuerit in Sockagium , et de alio per seruitium militare, quæritur quis capitalium dominorum præferri debeat in maritagio: et verum est quôd ille qui feoffauit per seruitium militare , nec erit habendus respectus

ad

ad prioritatem temporis,vel posteritatẽ,ꝓpter priuilegium militare. Itẽ retento primo casu, si contingat q̃ ex parte patris descendat hæreditas, quæ tenetur per seruitiũ militare,& ex parte matris in Sockagio vel ecõtrariò. Si contentio fiat de maritagio hæredis in cui' ꝑsona coniungi debeant illæ duæ hæreditates,ille in maritagio præferendus erit,cuius feodum priùs fuerit deliberatum,secundùm quod inferiùs pleniùs dicetur. In fine vero notandum, q̃ non potest quis,qui sub custodia alterius est & infra ætatem,habere alium, qui infra ætatem fuerit sub custodia sua: quia regularitèr verum est q̃ alios regere non potest, qui seipsum regere non nouit. Nec ꝑtinebit maritagium ad ipsum,qui fuerit custos eius de quo ipse debuerit tenere,nisi tenementum illius minoris fuerit de feodo ipsi' custodis. Si autẽ de alterius feodo quâm ipsius custodis, ille habebit maritagiũ hæredis eius, qui feoffatus fuerit ꝑ tenentem suum & custodiam teñti,quę quidem tenens suus habitur' esset,si esset plenę ætatis,licet maritagiũ tenentis sui ꝑtineret ad alium dominũ suũ capitalem, ratione veterioris feoffamenti. Casus Henrici de Tercy & wilhelmi de Punchardõ de hęrede Rogeri de Venpel,& vnde antecessores wilhelmi feoffauerant Rogerũ Venpel, de terra de Hiwisse et Reginaldũ & Rogerũ filiũ suũ, & quorum hæredes simul & semel fuerunt infra ætatẽ,& hæres Reginaldi in custodia p̃dicti Hẽrici ratiõe terræ de Cokkeslege, & hæres Rogeri in custodia wilhelmi, quiâ tenementum Reginaldi & tenementum Rogeri non fuerunt in feodo.

1 ¶ *De maritagijs hæredum,et ad quem pertinere debeat maritagium. 2. Si plures et diuersæ hæreditates sint alicui descendentes tâm ex parte patris quâm ex parte matris. 3. Quando feodum alicuius deliberatur quôd ad dominum pertineat maritagium hæredis. 4. Cùm plures sint domini capitales,tam ex parte patris quâm ex parte matris. 5. Cùm autem maritagium petatur,refert quis fuerit in seysina de hærede,vtrũ dominus vel extraneus. 6. Ad quem pertineat maritagium de Sokageo. 7. Promissa si quis hæredem subtraxerit. Cap. 38.*

DIctũ est suprá de hæredib' qui plenæ ætatis sunt,et sui iuris in morte parentum,et qui infrá ætatẽ extiterint,sub cuius custodia & cura esse debeant vsq; ad legittimam ętatem,siue maritati fuerint in vita parentũ siue non. Nunc autem dicendũ est de illis, qui in vita parentum non sunt maritati,ad quem pertineat eorum maritagiũ,secundũ quod fuerint sub custodia parentũ vel capitalium dominorũ . Sed in primis non est omittendũ,videre quid iuris sit,cùm plenæ ætatis extiterint & nõ maritati in vita parẽtum, siue masculi fuerint,siue fœminæ,ad quod sciendũ q̃ cùm plenę ętatis extiterint,tales hæredes se ipsos maritare poterũt sine iniuria dominorum,dum tamen si fœmina fuerit hæres & maritãda,licet plenę ætatis extiterit,se maritare non poterit sine assensu capitalis domini ad quem pertinere dinoscitur maritagium,ratione paulò antedicta,ne cogatur dominus &c. Si autem masculus & hęres & plenæ ætatis fuerit se maritare potest quandò voluerit et vbi; assensu capitalis domini non requisito. Nulla enim poterit esse causa in masculo hærede, quarè vxorem non ducat,quæ esse possit in fœmina cùm viro nubat. Si autẽ cûm hæres

infra

infra ætatem extiterit,et ſub cuſtodia parentum de Sokagio, ꝓpinquior conſanguineus eum maritare poterit, ſine alicuius iniuria, vel alijs vendere maritagium,dum tamen in fœmina hærede obſeruetur,quod ſuperiûs dictum eſt de feodo militari. Cûm autem hæres minor & non maritatus,extiterit ſub cuſtodia domini,maſculus vel fœmina,ſic vt in feodo militari, ad dominum capitalem, ſub cuius cuſtodia ipſe fuerit, pertinebit maritagiũ pleno iure, et ipſum maritare poterit cùm voluerit, et vbi, dum tamen non diſparagetur, vel vendere ei maritagium cui voluerit, dum tamen in vita vẽditoris maritetur,et eum maritare poteſt, non tantum ſemel ſed ſępius quamdiù fuerit infra etatem, et ſine vxore. Si autẽ dominus capitalis cui competit maritagiũ,negligens extiterit, quòd hæredem infra ætatem non maritauerit,nec ei maritagium obtulerit,quod de iure recuſare non poſſit,extunc cûm hæres effectus fuerit plenæ ætatꝭ et ſui iuris,ſeipſum maritare poſſit,ſine iniuria alicuius,& eodem modo, ſi cùm capitales domini contenderent de maritagio,cum peruenerit ad ætatem. Si autem infra ætatem hæres propria voluntate ſe maritauerit, vel per conſilium alterius quàm capitalis domini,ſiue ſit maſculus vel fęmina: item ſi cûm dominus capitalis,ei vxorem obtulerit, quam de iure recuſare non poſſit, et ad voluntatem domini capitalis ſe maritare noluerit,dicendo quòd nondum voluntatem habet maritandi ſe,dominus in hoc non poterit neceſſitatem imponere,quòd hoc faciat inuitus, cûm libera debeant eſſe coniugia,proſpicitur tamen ei in hac parte, quòd vltra ætatem hæredis retineat hæreditatem, quouſquè inde perceperit ad valentiam maritagij,vel donec ei inde fuerit ſatiſfactum aliter. Item quocienſcunquè contigerit vnum ex pluribus infra ętatem mori et alij ſunt infra ætatem,maſculi vel fœminæ, habebit dominus capitalis maritagium cuiuſlibet poſt alium, dum fuerint infra etatem. ¶ 2. Dictum eſt in præcedẽtibus quid iuris ſit, ſi vna ſit hæreditas deſcendens a patre vel a matre tantùm, et vnus ſit capitalis dominus. Nunc autem dicendum eſt, ſi diuerſæ ſint hæreditates deſcendentes,tam ex parte patris quám ex parte matris, quæ coniungi debeant in perſona vnius hæredis, et vtriuſq; hæreditatis ſit vnus dominus capitalis,de quo tenetur per ſeruitium militare, quo caſu quantûm ad maritagium hæredis habendum, refert cuius feodum priùs fuerit deliberatum, ità quòd hæres teneatur domino ſuo ad homagium, quiâ non poterit capitalis dominus, nec debet, homagium alicuius hæredis capere, antequàm hæreditas ſic deliberata fuerit, propter quod hæres teneatur ad homagium, et nullus alius. Item nec poteſt dominus capitalis ab hærede qui plenæ ætatis extiterit, releuium petere, vel ſeruitium aliquòd, antequàm homagium hæredis receperit, cùm fuerit hæreditas deliberata. Item nec alicuius hęredis qui fuerit infra etatem ꝑtinet ad ipſum cuſtodia terræ & hæredis, et maritagium, antequàm feodum ſuum ſic fuerit deliberatum,eò quòd non durauerit homagium anteceſſorum.Durare autem ſic poterit homagium anteceſſoris tota vita eorum, ſi ab eo non ſit receſſum, vt videri poterit. Eſto quòd quis teneat de alio per homagium et per ſeruitium militare, & concedat filio ſuo, quòd teneat hæreditatem ad vitam filij ſui hæredis de ſe, vel de

dominis capitalibus, et ſub tali conditione, quòd ſi filius moriatur in vita patris quòd hæreditas integrè reuertatur ad patrem tenenda vt priûs, ſine conditione, vel ſub conditione, ad vitam ſuam, per talem conceſſionem adhuc non mutatur homagium, ſed tenet inter patrem & dominum ſuum capitalem, quiâ nunquàm fuit ab eo receſſum, nec filius quamuis hæres, qui non tenuit niſi ad vitam, ad homagium tenebatur. Quod quidem aliter eſſet ſi pater ab hæreditate ſe dimitteret, & filium hæredem inſtituerit. ¶ 3. Videndum igitur qualitèr et quandò feodum alicuius deliberatur, et ſciendum ꝙ tunc demum deliberatur quantum ad dominũ
" pertinet, cûm hæres ſine impedimento, vel aliquo modo ad homagium teneatur, & nunquâm deliberabitur, quâmdiu durauerit homagium anteceſſoris: vt eccè, A. habens hæreditatem, ducit vxorẽ B. habentem hæreditatem, et quilibet illorum habet vnum dominum capitalem, procreatur ex eis hæres communis, filius vel filia, præmoritur A. in vita vxoris, iam deliberata eſt hæreditas ipſius A. itâ quòd ad dominum ſuum pertinet cuſtodia terræ & hæredis, & ꝙ hæres teneatur ad homagium, et per inde eſt ꝙ dominus ſuus habeat maritagium. Item eſto ꝙ B. vxor præmoriatur, videtur igitur ſicut in caſu præmiſſo, ꝙ feodum domini ſui de quo tenuit ſit deliberatum, & ꝙ ei competat cuſtodia terræ, & hæredis, & maritagium, quod quidem non eſt verum, quià adhuc durat homagiũ ipſius A. factum domino capitali nomine vxoris, quod in vita ipſius A. nõ diſſoluitur, cùm tenere debeat hæreditatem vxoris ſuæ per legem Angliæ ad vitam ſuam. Et vnde durante homagio ipſius A. hæres ſuus ſub poteſtate ſua remanebit, et capitali domino non tenebitur ad homagiũ viuente patre, cùm non poſſit quis duo homagia de vno tenemento ſimul capere a duobus, Quod autem dictum eſt, locum habet in hęrede cõmuni. Si autem ſunt diuerſi aliud erit, vt ſi vir primò contraxerit cum quadam habente hæreditatem, et hærede procreato deceſſerit vir, adhuc non eſt hæreditas deliberata viuente vxore, nec maritagium: et ſi poſtea nupſerit alteri viro, vel pluribus ſucceſſiuè, nunquàm deliberabitur cuſtodia vel maritagium in vita ſua, vel virorum, vt prædictum eſt. Si autem vxor prę-moriatur & ipſe aliam vxorem duxerit, adhuc erit illud idem dicendum de hæreditate vxoris primæ. Sed cum vir præmoriatur, deliberabitur hæreditas hæredis de alio viro. Præmori autem poterit vir vel vxor, per maius tempus, vel minus, vel minimum, hora, vel momento, et ille dominus ſemper præferendus erit, cuius feodum priùs fuit deliberatum. Sed eſto quòd conſtare non poſſit quis illorum priûs moriatur, tunc recurrendũ eſt ad antiquius feoffamentum vel feodum, nullo habito reſpectu ad prioritatem deliberationis. ¶ 4. Cûm autem tam ex parte hæreditatis patris, q̃ ex parte hæreditatis matris plures ſunt & diuerſi domini capitales, & deliberata fuerit hæreditas ex vna parte anteq̃ vtraq; hæreditas coniuncta ſit in pſona vnius hæredis ex parte illa quæ deliberata fuerit, erit ille dñs prę-ferendus qui primus eſt feoffator, & dñs ligeus, et cui ille anteceſſor qui obijt fecit ligeantiam. Eodem modo, cùm hęreditas vtriuſq; tam patris q̃ matris, vna vel plures, cõiuncta ſit in pſona vni° hæredis, adhuc erit ille prę-ferend°, qui primô feoffauit p ſeruitiũ militare, omnibus

alijs

alijs penitus excluſis,licet ibi ſint infinita feoffamenta. Plures autem capitales domini feoffatoris per ſeruitium militare ius habere poterunt in maritagium alicuius,ſed non omnes obtinebunt, cùm maritagium non recipiat diuiſionem.Oportet igitur de neceſſitate, quôd vnus alijs præferatur, ſecundûm quod prædictum eſt. ¶ 5. Cûm autem maritagium alicuius hæredis petatur ab vno vel a pluribus, refert quis fuerit in ſeyſina,vtrum.s.ille qui ius habet,an ille qui ius non habet,ſicut mater,vel alius propinquus,parens,vel extraneus, vel vnus ex pluribus capitalibus dominis qui ius habet. Si autem ille qui ius non habet, et ab eo petatur ab aliquo domino capitali,vno vz,aut confitetur quôd habeat ipſum,aut negat: Si autem negauerit,procedatur contra ipſum,ſecundùm quod inferiûs dicetur in tractatu de actionibus. Si autem confiteatur quòd ipſũ habeat,et vnus ex pluribus dominis petat, probante eo quòd anteceſſor hæredis de eo tenuit per ſeruitium militare,oportet quòd tenens reſtituat,vel rationem oſtendat quare reſtituere non debeat. Non enim ſufficit ſi dicat, quòd alius maius ius habeat in maritagio, quiâ in ore tenentis non iacebit talis exceptio. Cûm autem ſint plures, qui dicunt ſe habere ius in maritagio, & petunt ab vno qui ius non habet, licet cognouerint quòd hæredem habuerit, tamen non tenetur alicui eorum hæreditatem reſtituere,donec ei conſtiterit de iure petentium,et quis eorum ſit alteri præferendus,ſed dicetur ei,quôd illum ſaluô cuſtodiat, donec conſtiterit de viritate, & erit hæres ei reſtituendus qui prioritatem habet feoffationis & plus iuris. Si autem conſtare non poſſit per aliquam probationem, quis eorum maius ius habuerit, propter hoc non remanebit ſeyſina cum eo qui nihil iuris habet,ſed erit tranſferẽda ad petentes,eò quòd probant ſe ius habere.Sed reſtat videre, vtrum omninò debeat cum vno remanere,vt ità quòd ſatiſfaciat alteri de medietate valoris, vel quòd vni ex toto remaneat ſine ſatiſfactione,cûm maritagium diuiſionem non recipiat.Videtur quod vni remanere debeat ex toto, ſine aliqua recompẽſatione medietatis, ſi probari poſſit,quis eorum vltimò fuit in ſeyſina. Si autem non, et omninò deficiat probatio, videtur quòd ille præferri debeat,qui primo inſtituit actionem. Eſto etiam quôd vnus ex pluribus capitalibus dominis,qui ius habet in maritagio,fuit in ſeyſina, et vnus vel plures petant maritagium,ille qui tenet, in ſeyſina remanebit,donec cõſtiterit quis eorum maius ius habuerit in maritagio. Non ſufficit enim q̃ petentes probent ſe ius habere,omnes,vel quidam eorum, ad hoc quôd auferatur poſſeſſio a tenente,niſi ſit qui probet ſe maius ius habere: Paritas enim iuris non aufert ſeyſinam a tenente, propter commodum poſſidendi,et priuilegium poſſeſſionis. Igitur niſi ſit aliquis qui ꝓbare poſſit, ſe ipſum eſſe primum & principalem feoffatorem, cûm tenens negauerit,cùm per negationem fiat res dubia,tenens remanebit in ſeyſina,quaſi deficiente probatione,licet reuera ius habuerit,cûm defecerit probatio, licet ius non deficiat.Si autem dicat inquiſitio, quòd omnes feoffati ſũt vno eodem tempore,petens & tenens.s.a conqueſtu Angliæ,adhuc erit iudicandum pro poſſidente,eo quòd pares ſunt iure & tempore,cûm paritas non aufert poſſeſſionem, vt ſuprâ. Item ſi ſcire non poſſit omninô,

nec probari cuius feoffamentum sit vetustius, vel si fortè Iuratores dubitauerint, adhuc remanebit possessio tenenti, quasi deficiente ꝓbatione: quià qui dubitat, vel obscurè loquitur, non probat: quiâ quotienscunq; dubitatur an quid sit, perinde est acsi non esset illud, cûm autem loquatur probatio de vno tempore, adhuc poterit esse prioritas de die vel hora, de quibus si dubitatum fuerit, vel pęnitus nescitum, adhuc non valet probatio petentis. Item cûm Iuratores nihil sciant de prioritate temporis, vel diei, vel horæ, sed dicant quòd petens vltimam habuit seysinam, adhuc non sufficiet hoc, quò maius tenens possessione priuetur: poterit enim quis esse in seysina, q̃uis ius non habuerit, vel ius maius. Cûm autẽ descendat hæreditas tam ex parte patris, quâm ex parte matris, et patre premortuo, cûm hæres non maritetur, reddit mater hæredi hæreditatẽ, et instituat vt hæredem tenendum de capitalibus dominis, tenebitur hęres statim omnibus capitalibus dominis vtriusquè hęreditatis ad homagium, quiâ feoda omnium sunt deliberata, & tunc fiat sicut prædictũ est de prioritate deliberationis alterius hæreditatis. Et de prioritate feoffationis eiusdem hæreditatis & non vtriusquè. Antequám & postquàm in persona vnius hæredis, semel coniuncta fuerit vtraquè hæreditas. Et hæres semel fuerit maritatus ratione primæ paterne deliberationis. Extunc enim si infrà ætatem hæres, et iterum maritandus, non obseruabitur ordo hæreditatis quæ primo deliberata est, sed coniunctis omnibus feoffatoribus vtriusq; hæreditatis, iste alijs præferẽdus erit, qui primus & principalis erit feoffator in cõiunctione vtriusq; hæreditatis. Item esto quòd pater vel mater feoffauerit hæredem suum simul & semel, de pluribus feodis, quæ tenentur de diuersis capitalibus dominis, tenendæ de seipsis & eorum hæredibus, patre vel matre feoffatore præmortuo, hęrede non maritato, pertinebit maritagium ad primum feoffatorem, nec mutatur ordo nec prioritas. Si autẽ immediatè de capitalib⁹ dñis, adhuc illud idẽ obseruabitur, dum tamen simul & semel & eodẽ tempore, quià si aliter esset, sciri nõ posset, quis ipsorũ esset in maritagio prędferendus. Si autem pater vel mater non simul sed diuersis temporibus feoffauerunt hæredẽ de diuersis feodis tenendũ de se, vel de dñis capitalibus, & si de dñis capitalibus, tunc mutatur ordo primę prioritatis, & tenet nouus ordo noui feoffamenti: si autem de se & hęredibus suis, adhuc tenet vetus ordo & prioritas, quę non mutatur quantũ ad ꝑsonas eorum per nouum feoffamentũ, et ad ipsos ꝑtinebit maritagiũ quamdiu vixerint, illis tamen prędmortuis, hærede nõ maritato, cûm hęres, ratione successionis antecessorum, et non feoffementi sibi facti, incipiat esse sub potestate capitalium dominorũ, reincipit esse ordo primus prioritatis qui mutatus fuit et alteratus ꝑ feoffamentũ hæredis. Et quod dictum est de filio antenato & hærede, locũ habet de filio post nato, si post feoffamentũ suũ cõtingat ipsũ esse hęredẽ. Si autẽ non, teneat feoffamentũ, & maritagiũ inter ipsum & suum warrantũ. Si autẽ pater vel mater partem hęreditatis dederint filio & hęredi simul & semel, vel successiuè, & partẽ retinuerint, quid iuris esse debeat de maritagio habendo, satis elici poterit ex prędmissis. Itẽ si pater & mater hæreditatẽ habentes, simul vel successiuè hæredem feoffauerint

vel

vel filium postnatum de vtraq; hæreditate & aliquid retinuerit, mortuo tám patre q̃ matre filio infrâ ętatẽ existẽte, & nõ maritato, erit illud quod retentũ est primũ feoffamentũ, cûm hæres in manus dñorum deuenerit, licet illud esset vltimũ in ꝑsonis antecessorum. Item cùm filiũ & hæredẽ feoffauerint de vtraq; hæreditate pater & mater, tenendã de eis, et nihil sibi retinuerint, tunc illud feodum erit prę̃ferendũ, quod fuit primum ꝑ nouũ feoffamentũ, excluſa prioritate feoffationis anteceſſorũ. Itẽ esto ꝙ ſucceſſiuè feoffauerunt filiũ postnatũ, de ſe tenendũ & hæredib⁹ ſuis, maritagiũ hęredis talis ad eos ꝑtinebit, nec habẽda est ratio, quantũ ad eos & hæredes ſuos de prioritate feoffamenti; eùm vnus ſit feoffator & vnus hæres, niſi itá ſit fortè, ꝙ ille postnatus hæres preficiatur, quo caſu præfertur ille in maritagio habendo de cuius feodo talis fuit primò feoffat⁹, et tenebit nouitas, excluſa vetuſtate, aliter enim eſſet ſi de vtraq; hæreditate ſimul & ex toto eſſet feoffatus. Item et eodẽ modo, ſi cùm hęres patris vel matris feoffatoris ſit infrá ætatẽ & in cuſtodia domini capitalis, cùm parentes feoffatores ſibi partem hęreditatis retinuerunt, moriatur filius postnatus, hęrede ſuo infrâ ętatẽ exiſtente, et ratione hęreditatis anteceſſorum qui feoffauerunt, deuenerit cuſtodia terrarũ hęredis postnati in manus dominorũ capitaliũ de maritagio ipſius hęredis, erit habenda ratio prioritatis, ſecũdûm quod ipſe a patre & matre feoffatus fuit, ſimul vel viciſſim, quiâ ſi ſimul de pluribus feodis, erit ille capitalis dñs in maritagio præferendus, de cuius feodo anteceſſores feoffatores primo fuerunt feoffati. Si autẽ viciſſim, tunc erit ille præferend⁹ de cuius feodo pater & mater primũ fecerunt feoffamentũ filio postnato. ¶ 6. De Sokagio videndum est, ad quẽ ꝑtineat maritagiũ, et ſciendum ꝙ ad ipſum, ad quẽ ꝑtinet cuſtodia terrarũ & tñtorum, ſecundum diuerſam cõſuetudinẽ locorum, vel ad dñm capitalem, vel ad ꝓpinquiorẽ conſanguineum qui nihil iuris clamare poſſit in hæreditate, ꝓpter ſuſpitionẽ exhęredationis, & ipſius cõſanguinei maximẽ, ex cuius parte hęreditas nõ deſcẽdit, vel qui aliquid iuris clamare poſſit in hæreditate, vel qui hæres eſſe poſſit toti⁹ vel ꝓ parte, et ideò nõ deberet eſſe filia postnata in cuſtodia primogenitæ, vel mariti ſui, ſi viro fortẽ nupta fuerit. Et ideò ſi quis emerit cuſtodiã terrarũ, & maritagiũ filiarũ, et aliquã illarũ duxerit in vxorẽ, ſtatim oritur ſuſpitio, et amittit cuſtodiã corporis & maritagiũ aliarũ ipſo iure, ꝓpter ſuſpitionẽ, et ideô ꝑtinebit ad parentes vt dictũ est, cuſtodia corporis & maritagiũ. Esto etiã ꝙ quis feoffatus fuerit de aliquo tenendũ in Sokagio primò, et poſteá de eodẽ vel ab alio tenendi ꝑ ſeruitiũ militare, vel econtra, videtur & verũ est, ꝙ ille ꝓferend⁹ est qui feoffauit ꝑ ſeruitiũ militare, ꝓpter priuilegiũ militare: et ſi feoffatus dãpnũ incurrat per tale feoffamentũ quoád maritagium, hoc ſibi ipſis poterũt imputare. Si cùm hæredes extiterint ſub poteſtate parentum, ad quos pertinuerit maritagiũ mero iure, parentes ipſorum maritagium hæredum vẽdiderint, & ab emptore maritati non fuerint in vita venditoris, ſtatim mortuo vẽditore, ad dominum capitalẽ ꝑtinebit maritagiũ, et ex tunc ſi alius eum maritauerit, emptor, parens, extraneus, vel alius ad quem nõ pertinuerit, et ius non habuerit, vel ſi ius habuerit, et alius maius ius habet, facit domino

capitali

capitali præiuditium,ad quem mero iure pertinuerit maritagium,cûm illud fit ei deliberatum,cûm emptor illam ſeyſinam veram habuerit in vita venditoris propter non vſum, nec poterit in hoc caſu hæredem vocare ad warrantum. Si autem hæredes cûm ſint ſub poteſtate parentum, ſine conſenſu eorum ſe maritauerint, propter hoc non ſunt exhæredandi,licet aliter quodammodo puniendi,ſi parentes voluerint. Si autem cùm hæredes in poteſtate dominorum deuenerint non maritati, ipſi domini capitales vendiderint maritagium cûm ius habuerint, licet alius plus iuris: et ille qui plus ius habuerit petierit maritagium ab emptore, & cuſtodiam hæredis, in hoc caſu erit venditor vocandus ad warrantum. Et quod dicitur de vno emptore dici poterit de pluribus, ſi maritagium ſit venditum pluribus de manu in manum. ¶ 7. Prouiſio de communi cõſilio facta, de hæredibus infrà ætatem exiſtentibus, ſi dum fuerint infrà ætatem, per malitiam abducti fuerit, et detenti per parentes a cuſtodia dominorum,quòd ſi laicus inde conuictus fuerit,quòd puerum abduxerit & maritauerit abſq; licentia domini capitalis, reſtituat vel reddat cuſtodi valorem maritagij,et corpus pro delicto tradatur per balliuos priſonæ,quouſquè cuſtodi emendauerit delictum, et quouſquè domino regi ſatiſfecerit de tranſgreſſione illa, et hoc intelligatur de hæredibus infrà
« xiiij.annos exiſtentibus: de hæredibus autem qui ſunt quatuordecim annorum & vltra,vſquè ad plenam ætatem, et ſi ſe maritauerint ſine licentia dominorum, vt eis auferant maritagium ſuum, et dominus capitalis talis hæredis,obtulerit ei rationabile maritagium,vbi non diſparagetur, et quod recuſare non deberet, dominus ſuus tunc,teneat terram eius vltra terminum ætatis ſue.s.xxi. anni, per quantum tempus percipere poteſt duplicem valorem maritagij, ſecundûm eſtimationem legalium hominum, vel ſecundûm quod ei prius pro eodem maritagio oblatum fuerit ſine fraude & malitia, vel ſecundûm quod probari poſſit in curia domini Regis. De dominis autem capitalibus cuſtodibus, ſi illos maritauerint quos habent in cuſtodia,villanis vel alijs,ſicut Burgenſibus, vbi diſparagentur,ſi talis hæres infrá ætatem xiiij. annorum, vel talis ætatis extiterit quòd non poſſit conſentire,tunc ſi parentes conquerantur, dominus ille amittet cuſtodiam vſquè ad ætatem hæredis,et omne commodũ quod inde perceptum fuerit,conuertatur in commodum ipſius qui infrá ætatem fuerit,ſecundùm diſpoſitionem et prouiſionem parentum, contra dedecus ei factum. Si autem fuerit xiiij.annorum & vltra, quòd conſentire poſſit,et tali maritagio cõſenſerit,nulla pæna ſubſequatur. Si quis hæres,cuiuſcunquè ętatis fuerit,pro domino ſuo ſe maritare noluerit,nõ compellatur hoc facere contra voluntatem ſuam,ſed cûm ad ętatem peruenerit,domino ſuo ſatiſfaciet de tanto, quantum dominus ſuus percipere poſſet ab aliquo ꝓ maritagio,antequàm terrã ſuam recipiat, & ſiue voluerit ſe maritare,ſiue non,prædictus hæres,quiâ maritagium eius qui fuerit infrà ætatem,de mero iure pertinet ad dominum feodi.

1 ¶ *De donationibus propter nuptias ob cauſam dotis,dotis conſtitutione,et quid eſt dos.*
2. *Quæ eſt rationabilis dos.* 3. *Quis poſſit dotem conſtituere.* 4. *Item quando & vbi.*
5. *Quot ſint ſpecies dotis.* 6. *Item de qua re.* *Cap.39.*

Quo-

QVoniam vtile est mulieres esse dotatas multis de causis, acquirũtur enim eis cûm fuerint maritandæ rerum dũia ex causa donationis, vt cùm fuerit fœmina maritanda, fit ei donatio a viro suo multis modis propter nuptias, de re propria viri, vel de re patris, vel matris, fratris, vel sororis, vel alterius amici, de eorum consensu & volũtate, quæ quidem donatio dicitur dos, et quæ quidem perfecta esse non potest ante mortem viri, nec quamuis in vita viri possit constitui, tamen ante mortem seysina non poterit assignari: inprimis igitur videndum quid sit dos, et quæ sit dos, et quæ sit rationabilis dos, et quis possit dotem constituere, & cui. Item quandô, & vbi, et de qua re, et qnantum. Item quis possit dotem assignare, et quandò, & infra quod tempus, & vbi assignetur quæ competat actio mulieri ad dotem suam consequendam. Et sciendum quòd Dos est id, quod liber homo dat sponsæ suæ ad ostium ecclesiæ, propter nuptias futuras, et onus matrimonij, et ad sustentationem vxoris, et educationem liberorum, cûm fuerint procreati, si vir præmoriatur. ¶ 2. Rationabilis autem dos est, cuiuslibet mulieris de quocunquè tenemento tertia pars omnium terrarum & tenementorum, quæ vir suus tenuit in dominico suo, et ita in feodô, quòd eam inde dotare poterit, die quo eam desponsauit. ¶ 3. Item quis possit dotẽ constituere, et sciendum quòd tam minor, quám maior masculº. Cui vxoriº tam maiori, quàm minori. Poterit enim ille qui infra ætatem est, vxorem suam dotare, quâmuis existentem infrâ ætatem, dum tamen possit dotẽ promereri, et virum sustinere, et quamuis vir infrâ ætatem moriatur, vxor sua, siue infra ætatem fuerit siue non, dotem obtinebit. De hac autẽ materia, inueniri poterit de termino Paschę anno regni Regis H. nono in Comitatu Deuoñ de Sara, quæ fuit vxor wilhelmi Burnell. ¶ 4. Quandò? et sciendum, quôd ante despõsationem, in initio contractus. Vbi? et sciendum quòd in facie ecclesiæ, et ad hostium ecclesiæ, non enim valet constitutio facta in lecto mortali, vel in camera, vel alibi, vbi clandestina fuerint coniugia, quiá si non valeant clandestina coniugia hæredibus quoád successionem, nunq̃ valebunt vxoribus ad dotis exactionẽ. Oportet igitur q̃ constitutio dotis sit facta publicè, & cũ solẽpnitate ad ostium ecclesię, & vbi nullũ omninò matrimonium, ibi nulla dos. Igitur videtur a cõtrario sensu, vbi matrimoniũ, ibi dos, quod quidem verũ est, si matrimoniũ ĩ facie ecclesię cõtrahat̃. Ad hostiũ ecclesię fiat dotis cõstitutio inter quascunq; p̃sonas cõsanguinitate vel affinitate coniunctas, vel extraneas, dum tamen matrimoniũ in vita contrahentiũ accusatum nõ fuerit, nec dissolutum. Si tamen accusatũ & dissolutũ quacunq; ratione, desinit esse dos, cùm deficiat matrimoniũ, & desinit esse dot̃ exactio. Nec debet aliquis ratione vnius viri, in dotis petitione, duabº vxoribus respõdere. ¶ 5. Et dotis species sunt duæ, alia p̃fectitia, alia aduentitia, profectitia dici poterit quæ datur a patre, vel matre, vel alio parente in ipso contractu pro filia maritanda, et terra sic data dici poterit maritagium, et patrimonium mulieris, et aliquandò cadit in partem inter cohæredes fœminas, si talis partem habere voluerit hæreditatis vt suprâ. Et non dicitur pura donatio facta sine causa matrimonij. Item aduentitia dos dici poterit

rit maritagiũ, quod ab alijs datur, quàm a patre vel matre, ſiue parens ſit
« vel extraneus. Item eſt dos paraphernа que fit iuxta dotem, vel preter et
ante matrimonium, non conſtante matrimonio, vt ſi fiat viro & vxori ſimul, vel vxori per ſe: et talis non cadit in partem, licet facta fuerit a parẽtibus quiâ pura eſt, & non ob cauſam matrimonij vt ſupra dictum eſt. Itẽ fit donatio propter nuptias, quod ſponſus dat ſponſæ ad oſtium eccleſiæ, et de qua hic agitur, die deſponſationis. Et hoc ,ppriè dicitur dos mulieris ſecundum cõſuetudinem Anglicanam, et talem dotem lucratur vir, vxore præmortua, et vxori remanet ad vitam viro præmortuo, & lucratur ſic vir dotem, vxore præmortua. Item lucratur vir aliquandò dotem ex lege in vita mulieris, cùm celebratum fuit inter eos diuortium, quacunquè ratione, ſed non ſi fiat tantum ſeperatio thori. Itẽ aliquandò dotem lucratur poſt mortem viri, cûm fuerit aſſignata ex cõſuetudine ciui-
« tatum et Com̃, ſicut in Kanc. et Londoñ, Lincolñ & alibi. Et ſciendum, quòd maritagium ob cauſam matrimonij, ſemper remanet mulieri & hæredibus ſuis, ſi hæredes habuerit, ſi autem non, reuertitur pro defectu hæredis, et eodem modo dos paraphernalis hæredibus quibuſcunquè.

¶ 6. De qua re: et ſciendum, quòd ſi vir terras habuerit et tenementa, dotare poterit vxorem ſuam, dum tamen modum non excedat, de quacunq; terra voluerit, et de cuiuſcunq; feodo extiterit, quamuis per hoc auferat domino capitali cuſtodiam feodi ſui, cûm vxor dotem obtinuerit, dampnum quidem ei facit ſed nullam iniuriam, cûm ſi cuſtodiam nõ habuerit, ſufficiat ei releuium, et de hac materia inueniri poterit de termino P. anno regis H. duodecimo Com̃ Lincolñ, de Idonea que fuit vxor Nicholai Burdeth. Item de terris & tenementis proprijs, quæ tenuerit in feodo ſibi et hæredibus ſuis, et non ad terminum vitæ vel annorũ, ſiue illa tenuerit vir ex cauſa ſucceſſionis ſiue ex cauſa perquiſiti, vel alio quocunq; modo, et vnde ſi feoffatus fuerit purè & ſine aliqua conditione ſibi & hæredibus ſuis certis et expreſſis, vel indeterminatis, quàmuis tales hæredes non habuerit, ſiue baſtardus fuerit, ſiue legittim°, vel ſi tales hæredes habuerit & defecerint, itâ quòd terra data reuerti debeat ad donatorem per conditionem tacitam vel expreſſam: vxor dotem obtinebit, quiâ pura eſt donatio ab initio, & purum feoffamentum, quamuis p conditionem tacitam vel expreſſam diſſolutum. Si autem ita facta eſſet donatio, vt ſi dicam, do tibi tantam terram, nulla facta mentione de hæredibus, iſta donatio ſe non extendit ad hæredes, niſi tantum ad vitã donatarij, & quiâ non in feodo niſi ad vitam, ideo ceſſat dotis petitio. Si autem adijciat in donatione itâ, do tibi et hæredibus tuis, ſi hæredes habueris tales, vel de tali vxori. Iſta donatio non eſt perfecta ab initio, ſed dependet ex inſidijs fortunæ, nec erit perfecta antequam exiſtat conditio, quòd hæredes habueris tales vel ex tali vxore, quæ ſi defecerit, nõ erit ibi feodum, ſed tantum liberum tenementum ad vitam, et ita ceſſabit dotis petitio. Si autem tales hæredes habuerit, vel de tali vxore, quamuis defecerint, ſtatim incipit donatio eſſe perfecta, et feodum & competit vxori petitio dotis. In primo autẽ caſu eſt donatio pura, ſed reſoluitur ſub cõditione tacita vel expreſſa. In ſecundo verô caſu nõ eſt pura, ſed depẽdẽs

quo-

quousquè extiterit conditio, vel deficiat. Item constitui potest dos rationabiliter, secundùm quod prædictum est, et ideò vltra tertiam partē, quiâ in maiori quantitate q̄ in tertia parte, constitui non potest, potest tamē in minori, dum tamen vxor in constitutione se teneat contentam. Si tamen vlteriùs q̄ rationabiliter constituatur, cùm fuerit assignata, id quod excedit per admensurationē reuocabitur, si capitalis dominus, vel alius ab hęrede dotem assignauerit. Secus autem esset, si hæres hoc fecerit sciens & prudens. Et hæc quæ dicta sunt de tertia parte, vera sunt de feodo militari, nisi aliter obseruetur de aliqua cōsuetudine speciali, vel nisi terra teneatur in sokagio, vbi diuersimodē fit dotis cōstitutio, vel in Gauelkind, vel si Sokagium adiungatur feodo militari. Et de hac materia habetis de termino P. anno regni regis H. decimo quinto in com Cantabrigiæ. Item constitui potest dos, non tantū in terris et tenementis perquisitis, sed etiā perquirendis, si perquisita fuerint, vel acciderint in vita viri sui, vt de termino P. āno regni regis H. septimo in Com Somerset, de Emma quæ fuit vxor wilhelmi Daci, et licet vir suus, ius habuerit in terris pquirendis, et sat dotis exactio siue petitio, nisi in vita viri fuerint perquisitæ, quāuis post mortem viri acciderint vel fuerint perquisita, quiâ de eo de quo vir nunquàm seysinam habuit, non potest dos peti: nisi ità esset quòd dos constitueretur in aliquo tenemento, quod post mortem tenentis esset ad virum reuersurum, quòd si dos ità constituta fuerit, siue reuertatur in vita viri, siue post mortem, erit locus petitioni dotis, vt videri poterit, si constituatur dos in tenemento quod alia vxor tenuit in dotem, si in vita vxoris dotatæ acciderit (quamuis non in vita viri) recuperabit eam vxor vt dotem suam, si inde sectam habuerit sufficientem propter constitutionē dotis specificatam, quod quidem aliter esset, nisi esset specificata. Et de hac materia habetis de termino sancti Hillarij āno regis H. decimo quarto in Comitatu Northampton de Christiana quæ fuit vxor walteri, quæ recuperauit, quamuis vir suus inde seysinam non haberet dum vixit. Et cùm vxor sic dotata fuerit de re quam alius tenet, et quæ post mortem tenentis reueri debeat ad hæredem warrentum de dote sua, videndum si expectare debeat mortem tenentis, ātequām dotem habeat, vel si ei debeat assignari ad valentiam in tenantia, quousq; dos sic nominata ei fuerit deliberata. Et videtur quod expectare debet, nisi aliter specialiter conuenerit ab initio constitutionis. Item ab initio constitui poterit dos in rę certa & nominata, et re incerta & non nominata. In re certa & nominata, sicut de aliquo manerio certo, de cuiuscūq; feodo extiterit, cùm vir plura tenementa teneat de diuersis feodis, et diuersis dominis capitalibus, quiâ secundùm quod prędictum est, in electione viri erit, de cuius feodo velit vxorem suam nominatim dotare, dum tamen manerium illud non sit caput baroniæ, si plura alia habuerit maneria quę non sint capita baroniæ, quiâ manerium quod est caput baroniæ, integrè remanebit heredi, et warento de dote sua, cùm inde dotari non debeat, si de alijs terris consequi possit dotem suam, et de hac materia inueri potest de termino sanctę Trinitatis anno regis H. quarto in comitatu, Northampton de Theobaldo de Lassel. Et si plura maneria sint, & in hęreditate quæ sunt de capi-

te Baronię,tũc quod de vno manerio tali dictũ eſt,fiat de pluribus, dũ tamẽ vxor alibi dotẽ conſequi poſſet,quòd ſi nõ poſſet,oportet de neceſſitate, quòd aliter fiat, cũ neceſſitas ſub lege nõ contineatur,quiâ quôd aliás nõ eſt licitũ, neceſſitas licitũ facit.Sed quod dicitur de baronia, non eſt obſeruandũ in vauaſſoria,vel alijs minoribus feodis q̃ baronia, quià caput non habent,ſicut baronia.Et quod dicitur de baronia, & barone, ſeruari debet in Comitatu et comite,ſiue caſtrũ ibi fuerit ſiue nõ.Cũ autẽ poſſit vxor dotẽ nominatã alibi cõſequi q̃ de manerio quod eſt caput baronię,et ei petenti dotem de tali manerio reſpondeatur,q̃ dotem inde habere nõ debeat prædicta ratione,& ipſa econtrâ dicat quòd aliquis anteceſſor heredis dotauit vxorem ſuam de tali manerio,triplicari poteſt ex parte hæredis quòd hoc non fuit de iure, immò de ignorantia hæredis, vel gratuita permiſſione, quod quidem impoſterum trahi non debet in exemplum.Si autem omnia maneria ſint capita baroniæ, & teneantur in capite de domino rege, nec ſit alia terra quæ ſufficiat ad dotẽ, dotari poterit ex tali manerio, ſaluo tamen hæredi caſtro ſi ibi fuerit, vel capitali meſuagio ſi non caſtrum.Sed quoniam quandòquè oneroſa eſt cuſtodia caſtri,vel capitalis meſuagij ſine tenẽte hæredi,cûm vxor dotata ſit de tali manerio ſine exceptione,diſſimulatur quandôquè vxori ſeyſina caſtri, propter ouus, dum tamẽ reſtituatur regi tempore guerrę,vel alterius neceſſitatis ſi voluerit,et cûm voluerit,ſecundûm quod factum fuit de Comitiſſa Lincolñ,quę fuit vxor walteri Coñ mareſcalli,de quodam caſtro in Hibernia, vbi Cometiſſa dotata fuit de toto manerio ſine aliqua exceptione quod fuit caput baroniæ. Poterit etiam vxor dotari nominatim ſub conditione vel ſine.vt ſi dicat vir vxori,quòd dotat eã de tali manerio cum pertinentijs,quo caſu,ſi ſufficiat ad dotem pro tertia parte totius hæreditatis viri ſui,tenere ſe debet contentam,et omnes pertinentię ad ipſam pertinent,in aduocationibus, & collationibus eccleſiarum, in cuſtodijs,releuijs, & maritagijs,& omnibus alijs reb',cùm nihil inde excipiatur ſpecialiter.Excipitur quandòquè multipliciter,ſecundûm quod inferiûs dicetur. Si autem ibi minus fuerit,quâm quod ſufficere poſſit ad dotem, & in conſtitutione dotis ſe tenuerit contentam, plus petere non poterit in aſſignatione. Si autem plus, ſuperfluum tollitur per admenſurationem, & vterquè modus duci poterit in conditionem, vt ſi quis ita dotauerit vxorem ſuam, de aliquo manerio integrè & ſic dicat, & ſi illud ſufficiat pro dote ſic ei remaneat integrè & ſine contentione: Si autẽ minus ibi fuerit, id quod defuerit perficiatur ei in alio certo & competenti loco. Si autem plus ibi fuerit, facta extentione & rationabili appreciatione, quòd illud ſuperfluum reſtituatur hæredi. Et reuera qualiſcunquè fuerit dotis conſtitutio facta, ſemper erit modus conſtitutionis obſeruandus, & ſequendus, dum tamen legittima ſit dotis conſtitutio, & non contra legem terræ. Et cùm vxor ſic dotata fuerit nominatim,de quacunquè certa re, in ipſa conſtitutione dotis, ſtatim incipit habere ius in re nominata, itâ quôd ſi vir eam, conſtante matrimonio ex quacunq; cauſa ad alium tranſtulerit, vxor poſt mortem viri, habebit verſus quęcunq; tenentẽ repetitionem, et cûm per occaſionẽ de dote petierit,

& tenens

et tenẽs hæredem vocauerit ad warrantum, et ipſe warrantizauerit, vxor recuperabit ipſam rem, & tenens de warrento ſuo excambium ad valentiam, quod quidem eſſe non debuit ſi dotata fuerit de re incerta, ſicut de tertia parte rerũ acquirendarũ, vel acquiſitarũ. Sed econtrariò, ſcilicet ſi res fuerit a viro alienata conſtante matrimonio, et ipſa petat tertiã partẽ verſus tenentẽ, cùm hæres warrantizauerit, tenens retinebit id quod tenet, et vxor recuperabit ad valentiam de hęrede, ſi hęres habeat vnde, ſi autem non, ipſa recuperabit quod petit, et tenens de excambio expectet tẽpora meliora verſus hæredem, donec ad ipſum aliquid ꝓuenerit de hęreditate, et ſi ad ipſum aliquid ꝓuenerit, tunc habeat vxor de hæreditate excambium, & tenens rehabeat tenementum ſuum, ſi autem nihil de hęreditate in vita vxoris ꝓuenerit ad hęredẽ, tunc remaneat ei terra illa ad vitam ſuam nomine dotis, cùm eſſe non debeat indotata, ad tenẽtẽ tamẽ ſtatim poſt mortẽ ſuam reuerſura. Non nominata verò dici poterit dos et incerta, vbi quis vxorem ſuam dotauerit in generali, de omnibus terris & tenementis in tertia parte acquiſitis, et acquirendis. Item ſicut poterit quis vxorẽ ſuã dotare in certis terris nominatis, ità eam poterit dotare in certa ſũma pecuniæ, ſiue terras habuerit & tenementa, ſiue non, vt ſi burgẽſis fuerit: maximè ſi tenuras habuerit exteriores ſiue non, ſiue alius tenens exterior, & quo caſu, cũm vxor contentam ſemel ſe tenuerit de ſũma illa ꝓ dote ſua, nihil ampliũs petere poteſt, nomine dotis, de alijs cattallis & tenementis, quãm fuerit ei conſtitutum, et vnde ſi nomine dotis aliquid petat de catallis, audiri nõ debet, quiá ea ratione q̃ conſequi debet plenariê dotem ſuam, quamdiù ibi fuerit vnicus obolus, vel quatenꝰ cattalla viri ſufficiant, ea ratione ſi plus ibi fuerit, nihil vlteriùs ibi conſequetur, et ſicut vult eſſe in lucro quatenùs cattalla ſufficiãt, ita eſſe debet in dãpno in cattallis quæ excedũt, ex alia tamẽ cauſa, q̃ ex cauſa dotis, ſicut ex cauſa teſtamẽtaria vel ex cõſuetudine ap ꝓbata, vlteriùs petere poteſt, ſi fortè vir aliquid ei reliqueret in teſtamẽto vltra dotẽ nominatam, vel nõ nominatã, certam vel incertã. Itẽ & ſicut poteſt dos cõſtitui in pecunia numerata, ita poterit in rebus quæ cõſiſtunt in põdere & mẽſura, et tã in liquido q̃ in ſolido,, et ſicut in iſto vel in illo, ita & in vtroq;. Itẽ cõſtitui poterit dos ab vno viro, tám pluribus vxoribꝰ q̃ vni, in vita omniũ vel ſucceſſiuè cùm deceſſerint, vel ex quacunq; cauſa, celebrato diuortio, in eodẽ regno vel eadẽ ꝓuitia, vel diuerſis, ſed vna illarũ alijs pręferetur in dotis petitiõe, ꝓbato in foro eccleſiaſtico quę illarũ ſit vxor legittima, vel ſi difficilis ſit ꝓbatio, vel deficiat õninò, tunc erit illa præferenda, quę in poſſeſſione viri extiterit tẽpore mortis viri, Si autem cùm quis vxorem habuerit & legittiã, aliam ſuperinduxerit illegittimã, vel plures, legittima præferetur. Si autem nulla ex pluribus in poſſeſſione extiterit, neq; quæ illarũ legittima extiterit conſtare poſſit, tunc nulla illarum obtinebit, pro defectu probationis. Item ſi vxor vna, pluribus nupſerit in vita omnium, cùm deceſſerit ab omnibus, dotem non obtinebit, cùm omnium vxor legittima eſſe non poſſit ſimul & ſemel ſed vnius, licet ſucceſſiuè ſecũdùm quod inferiùs dicetur in actione de dote. Si quis ſub ſpe ꝓquirendorũ, vxorem ſuam dotauerit, de omnibus rebus, terris, et tenementis quæ te-

nuerit die desponsationis, non valet talis dotis constitutio: cùm certa esse debeat, et sic constituta incerta sit, cùm dependeat ex insidijs fortunæ, et bene esse poterit quòd nũquã faciet ꝓquisitũ, et cùm ꝓquisitũ nõ fecerit nec vxor esse debeat indotata, restringitur talis dotis cõstitutio ad legitimã cõstitutionẽ tertiæ partis, vel dimidiæ secundùm diuersã cõsuetudinẽ locorũ, et diuersitatem teñorum. Constitui etiam poterit dos in terris & teñtis, quæ quis tenuerit in feodo sibi & hæredibus suis, et non in hijs quæ tenentur ad terminũ vitę, vel annorũ, nec si ita tenuerit quãuis in feodo, quòd alius ius habeat vt rẽ euincere possit, quæ quidẽ si per iuditiũ euicta fuerit, licet vxor inde dotata sit, petitio dotis cessabit, quia ꝑ iudiciũ constabit manifestè, quòd vir suus non fuit seysit' inde in dominico, quamuis vt de feodo, nõ tamen ità in feodo quòd inde dotare possit vxorem, & sic nõ poterit quis de iure alieno dotare vxorẽ suã cum effectu, propter euictionem. Sed cùm vir vxorẽ suam dotauerit de re certa, et ali' eandẽ rẽ petierit, et vir ante iuditiũ, illam ei ꝑ concordiam recognouerit & reddiderit, nihilominùs post mortem viri sui, integra erit exactio dotis, si vxor dotem petierit, secundùm quosdam qui ducti sũt hac ratione, quòd vir potest adeò benè remittere ius proprium sicut alienũ, et in hoc dubio dotem obtinebit, in quacunq; recognitione & redditione, ꝑ pacem. Sed dicunt alij quòd adeò benè potest recognoscere ius alienum sicut proprium, licet iuditium non interuenerit, et quo casu, cùm vxor dotem petierit de re recognita, & excipiatur contra, quòd dotem habere nõ debeat, eò quòd vir suus die quo eam disponsauit non fuit inde seysitus ità in dominico, & ità in feodo quòd eam inde dotare potuit, & ipsa ecõtrariô dicat quôd sic, videtur & verum est, cùm per negationem efficiatur res dubia, quòd locus sit inquisitioni, non obstante recognitione & concordia, secundùm quod videri poterit per exemplũ. Esto quôd quis alium feoffauerit de aliqua terra, & mortuo feoffato, hærede infra ętatem relicto, deueniat custodia terræ & hæredis in manus domini capitalis, qui durante custodia, alium feoffauerit de eadem terra, qui ducendo vxorem ipse ei in dotem constituerit, cùm autem hæres ad etatem peruenerit, impetret assisam nouę disseysinæ, vel mortis antecessoris, vel breue de ingressu, vel de recto versus tenentem, tenens siue warrantum vocauerit siue non, ante iuditium cum de iure suo constiterit, vel fortè etsi non cõstiterit, ius petenti recognoscit & ei reddit seysinam & decedit, vxor eius petit dotem, obijcitur ei quòd vir non fuit ità seysitus in dominico, & ità in feodo quòd eam inde dotare posset, et ipsa econtrariò quòd sic, et petit iuditium de recognitione per concordiam, propter prędictũ euẽtũ dubium de iure proprio sui viri vel alieno, quo casu, si de iure petentis contra virũ suum constiterit, non erit ad aliam probationẽ vlteriùs ꝓcedẽdum, sed vxor per hoc cadet ad dotis petitionem. Si autem de iure nõ constiterit, per patriam veritas inquiratur, hoc tamen adiecto, ꝙ videbũ erit vtrum vir, qui ius alienum recognouit, se defendere possit per exceptionem et non defendit, sed gratis restituit, vel cùm se defendere vellet, & per exceptionem opponeret, iudex per patriam iudicando, exceptionem propositam non admisit. In hijs verò casibus non cadit actio dotis, cùm

de

de huiusmodi ratio sit habenda. Poterit etiam cõstitui dos certa & nominata, et incerta & non nominata, in re aliena sicut in re propria, vt si quis vxorem suam dotauerit de hæreditate paterna, vel materna in vita eorũdem, dum tamen hoc fiat per assensum & voluntatem eorundem, aliter autem, nisi de assensu & voluntate eorundem extiterit, cõstitutio non valebit. Constare enim poterit multis modis, p̃ instrumentũ & scripturam vbicunq; factam, dum tamen probari possit q̃ parentes assensum prębuerunt, in qua scriptura non expedit si contineatur, quòd pater vel mater dotem cõstituerit, sed tamen ille qui duxit vxorem, cùm alius dotem cõstituere non possit. Item per viuã vocẽ, vt si pater vel mater vel alius præsẽs parens, ad ostiũ ecclesiæ viua voce protestetur, quòd filius suus dotat vxorem suum de hęreditate quam ipsi tenent, coram pluribus ad hoc vocatis, et quòd voluutarium ad hoc præbent assensum. Et illud idem erit si alibi q̃ ad ostium eccleſię ante disponsationẽ, dum tamen hoc ante desponsationem, vel in ipsa desponsatione reuocatum non fuerit per dissensum, & licet de necessitate fieri debet dotis constitutio, et modus constitutionis ad ostium ecclesiæ, non tamen necesse est omninò quòd ad ostium ecclesiæ adhibeatur consensus, valet enim siue matrimonium prędedat siue subsequatur consensus, ac si valeret si fieret ad ostium ecclesiæ, dum tamen probari possit viua voce. Si autem vxor dotata, ad probandum consensum instrumentum proferat in iuditio quod vir sic dotauerat vxorem per assensum, sufficit illa probatio. Si autem per viuam vocem, sufficit quelibet illarum per se. Si autem vtramquè simul, & conueniant, sufficiet vnam prosequi & probare. Si autem contrariæ fuerint, vnam illarum eligere poterit ab initio, & vna electa ad aliam recurrere non poterit, cui per electionem renunciauit, et inde si validam elegerit sufficit, si autem inuallidam amittit, secundùm quod videri poterit, cùm vxor ad probandum assensum producat viuam vocem & testes, qui dicunt quòd maritus vxoris eam dotauit, & instrumentum similiter probatum ad probationem dicat, quòd pater vel mater vel alius parens dotauit vxorem, cùm deberet dicere eos præbuisse assensum, & vnde cum vxor prędicisẽ se tenuerit ad vtrumq;, neutra valebit, cùm sint contrariæ, nisi sit qui dicat, quòd illam, quæ vtilis est sufficit tenere, et quòd vtile non est videatur per inutile, et quià valet plus quod actum est q̃ quod scriptum, fortè ptopter errorem scribentis, et benigna interpretatione posset ita interpretari instrumentum, quòd ad hoc tantùm valere debeat, quòd ãtecessor constitutioni dotis factę per hæredem præbuit assensum & ,ppter simplicitatem cõtrahentium, secundũ quod dicitur de layco prędentante ad ecclesiã, qui dicit in instrumento p̃sentationis, q̃ dat tali clerico talẽ ecclesiã sed incongruè, quià episcopus dat, & laycus tantùm præsentat, ex benigna igitur interpretatione, propter simplicitatem laycorum, admittitur q̃ non fit vacua præsentatio, propter incõgruã dictionẽ donationis, sed admittitur donatio pro præsentatione, dat tamẽ laycus aduocationẽ ecclesiæ, licet ecclesiã dare nõ possit. Sed si cùm aduocationẽ dederit, dicat in instrumento donationis, q̃ dat ecclesiam, valebit donatio aduocationis ex benigna interpretatione, propter simplicitatẽ layeorũ, et sic fit interpretatio

pretatio ab antiquis, ꝙ cûm laicus dicat, do ecclesiam, dat quicquid iuris habet in ecclesia, tàm in aduocatione, q̃ in præsentacione, benignè enim faciẽdę sunt interpretationes, vt res magis valeat q̃ pereat. Sed (sine præiudicio melioris sententiæ) videtur quod vterq; dotẽ constituit pater scilicet & mater vel alius parens, propter consensũ, & vir ꝓpter nominationem dotis, quorũ neutrũ valet sine alio, nec vnũ sufficere possit ꝓ se, vnde si pater instrumentum confecerit super consensum ad ꝓbationẽ constitucionis, & vxor habuerit viuã vocẽ ad probationẽ nominatiõis, neutrũ istorũ erit alteri contrariũ, et ideò benè simul stare possunt, & nunquã valebit nominatio viri sine consensu parentis, nec econtrariò, et sic vterquè simul stat. Poterit etiã vir dotare vxorem suam de reb' alienis paternis vel maternis, vel vtriusq; ipsorũ, & alteri' antecessoris, ꝓ assensũ & voluntatẽ ipsorũ, eisdẽ modis quibus de rebus proprijs nominatim vel nõ nominatim acquisitis vel acquirendis, & de illis etiã, sed nominatim et specialiter de quibus antecessores nunquâm fuerunt in seysina, dũ tamen post tempus ad hæredes sunt reuersuræ secundûm quod superiûs dicitur in parte. De dote alterius vxoris, quæ in vita viri nũquàm fuit deliberata, de alienis vero rebus quę euinci poterunt, non valet dotis constitutio cũ effectu. Itẽ si cũ pater vxorẽ habuerit, & ei dotem cõstituerit in tertia parte hæreditatis scilicet de tribus vncijs vnã, & de consensũ ipsius, viuente matre, constituat filius vxori suæ dotẽ, nõ poterit eam dotare, nisi de tertia parte duarum partiũ scilicet duarum vnciarũ, quiâ mater dotata est de tertia parte totius .s. de tertia parte triũ vnciarũ'. Si autem pater vxorẽ nõ habuerit, cùm filius vxorem suã dotauerit, et facta constitutione a filio de consensu patris, tunc pater post, vxorẽ duxerit, tunc fiat econtrariò illi', quod suprà dictũ est, et secundùm quod, inferiûs dicetur, de actione dotis. Videndum etiam, si postq̃ dos semel fuerit ritè constituta, in reb' proprijs vel alienis de cõsensu, ex aliqua conuentione facta inter virũ & vxorem, constante matrimonio, augmentari possit in ꝓiudiciũ vel ad dampnũ hęredis, et dicitur ꝙ nõ, vt de itinere w. de Ralegh in com̃ Midd', assisa mortis antecessoris si Iohannes Blund', & vnde videtur, quòd eadem ratione, minui nõ debet in pręiudiciũ vxoris. Facta sic cõstitutione dotis vt prædictum est, nõ poterit vxor in vita viri circa dotẽ cõstitutam nominatam quãuis certã, aliquid disponere, cûm inde liberũ tenementũ habere non possit ãte assignationẽ, nec vxor viro cõtradicere possit, si velit dotẽ vendere vel alienare, quod si faceret, de iure dotem amittet, quòd si vir alienauerit, licet vxor in vita non potuit cõtradicere, ipsa tamẽ post mortẽ viri, regressũ habebit versus quoscunq; detentores. Sed si ꝓ iuditiũ vel ꝓ cõcordiã vt prędictum est, vel ꝓpter delictum (secũdũ quod inferiûs dicetur) vxor regressũ non habebit.

1 ¶ *Quòd vxor vidua remanere debet in capitale mesuagio per quadraginta dies post mortẽ viri, donec dos sua fuerit ei assignata, et de dotis assignatione post mortem viri.* 2. *Qualiter dos fuerit ei assignanda.* 3. *Qualiter aduocatio ecclesiæ transferatur in dotis assignationem et qualiter non, et quòd aliud est dare ecclesiam et aduocationem ecclesiæ.* 4. *Quòd dos libera esse debet.* Cap. 40.

¶ Mortuo

Mortuo viro, confirmatur tunc primò dotis constitutio, et si dos deliberata ei fuerit, statim fiat ei dotis assignatio, sine aliqua difficultate, et nihil det pro dote sua, vel maritagio, vel hæreditate sua quam maritus & ipsa tenuerunt die obitus ipsius mariti, et maneat in capitali mesuagio mariti sui per quadraginta dies post obitum mariti, infra quos assignetur ei dos sua, nisi priùs ei fuerit assignata, vel nisi domus illa fuerit castrum, et de castro illo si recesserit, statim prouideatur ei domus competens, in qua possit honestè morari, quousquè dos sua ei assignetur secundùm quod prædictum est, & habeat rationabile estouerium suum interim de communi, & pro dote sua, cùm fuerit ei deliberata, assignetur ei tertia pars totius terræ mariti sui, quæ sua fuit in vita sua, vel alio modo satisfaciat ei, secundùm quod ad ostium ecclesiæ dos fuit ei constituta, nec distringatur ad matitandum se, dum viuere voluerit sine viro, et ità tamen, quòd securitatem faciet capitali domino, quòd se non maritabit sine assensu suo, de quocunquè tenere debeat de domino rege, vel de alio. Item quis debeat dotem assignare videndum, cùm mulier per se authoritate propria non possit se ponere in seysinam, propter assisam mortis antecessoris, cùm hæres primam seysinam habere debeat cùm fuerit plenæ ætatis, vel dominus capitalis nomine hæredis, si hæres fuerit infra ætatem. Et sciendùm, quòd hæres cùm fuerit plenæ ætatis, et non dominus capitalis, quiá se intromittere non debet, nisi contentio fuerit de hæreditate. Cùm autem hæres fuerit infra ætatem, tunc dominus nomine hæredis infra quarentenam, alioquîn currit tempus, & sequantur dampna, nisi excuset rationabilis causa. ¶ 2. Si autem tota dos vacauerit, tunc infra quadraginta dies assignetur ei dos sua legittima, et secundùm quod ei ad ostium ecclesiæ fuit constituta, secundùm quod, tunc fuerit culta vel inculta, cum fructibus & redditubns, et omnibus alijs pertinentijs, & nihil refundatur executoribus vel hæredibus pro cultura & cura, quià antiquitùs solet obseruari, quòd sicut vxor dotem suam recipit post mortem viri sui cultam vel incultam, ità post mortem vxoris, solet restitui hæredi culta vel inculta, quiâ de bladis & fructibus a tenemento non separatis, non habuit vxor testamenti factionem, sed noua superueniente gratia & prouisione, sicut patet de prouisionibus apud Merton, inter placita quæ sequuntur regem Henricũ anno regni sui decimo octauo, poterit vxor de fructibus & bladis, siue a solo separata fuerint, siue non testari, & pro voluntate sua disponere. Si autem pars dotis vacauerit, et pars non, tunc illam partem quæ vacauerit recipiet, & non vacantem petat per actionem per breue de recto si voluerit, nisi de consilio ad tempus duxerit abstinendum, ne per receptionem partis, sibi præiudicet quantùm ad exactionem residui, propter dilationem quæ venire poterit per breue de recto, si aliquod inde recipiat, propter verba in breui de dote contenta. s. & vnde nihil habet, secundũ quod inferiùs dicetur inter actiones de exceptionib⁹ cõtra petitionẽ dotis. Cũ autẽ nihil vacauerit, tẽpore quo vir moritur, sed tota hereditas alienata extiterit in manib⁹ alioꝝ, nõ habẽt tenẽtes necesse stati

dotem

dotem reſtituere niſi velint, cûm iuſtam cauſam habeant reſiſtendi,& vocandi warrentum ſuum,vnum vel plures ſucceſſiuè, vſquè ad perſonam hæredis & warrenti vxoris de dote ſua,infra quod tempus non tenentur mulieri ad reſtitutionem dampnorum, vel expenſarum. Qui quidem cũ warrantiſauerit,ſtatim dotem reſtituat mulieri,niſi iuſtam cauſam habuerit reſiſtendi, quam ſi non habuerit, ſed reſiſtat per malitiam,omnia dãpna reſtituet mulieri petenti,ſecundûm valorem totius dotis illam cõtingentis a tempore mortis viri ſui,et omne intereſſe, quatenùs ſua interfuit dotem ſuam habuiſſe,vſquè ad diem quo ſeyſinam ſuam per iudicium recuperauerit,&nihilominus warrentus in miſericordia remanebit.Et illud idem erit, ſi cûm dos tota vacauerit, die quo maritus obierit,& nihil fuerit alienatum in vita ſua,ſi vxor ſe in dotẽ nominatam poſuerit, et inde ante aſſignationem eiecta fuerit,nec fuerit ei ſatiſfactũ ſine placito & dilatione, et hoc ſemper erit tenendum,niſi hæres vel cuſtos iuſtam cauſam habeant reſiſtendi.Illud etiam erit,ſi a tenemento quod ei aſſignatũ eſt ad quarentenam ſuam, ante aſſignationem dotis eiciatur, infra quarẽtenam vel poſt. Item illud idem, ſi omninò extra teneatur, quòd nõ habeat vbi caput ſuum reclinet.Si autem cûm tota vacauerit, et hæres contendere nolit,ſed gratis & ſine placito ei dotẽ reſtituere velit, videndum eſt quæ ſint ei nomine dotis reſtituẽda.Et ſi de incerta parte fiat dotis cõſtitutio ad oſtium eccleſiæ, de acquiſitis ſcilicet & acquirendis,conueniens erit quòd hæres ei aſſignet in dotem tertiam partem totiꝰ liberi tenementi,quod habuit anteceſſor ſuus in dominico ſuo vt de feodo die quo eam deſponſauit,& ita in dominico & feodo,quòd eam inde dotare potuit, et hæc vera ſunt,niſi conſtitutio dotis alio modo, tempore conſtitutionis ad oſtium eccleſiæ facta fuerit,et quo caſu,ſequẽda erit conſtitutio,cûm de ea conſtiterit.Integrè enim & nõ per particulas, vel in parte, fieri debet aſſignatio,ſcilicet de omnibus terris & tenementis, ſecundûm modum conſtitutionis.In dominicis,villenagijs,feodis militum, homagijs,et ſeruitjs liberorum hominum,in aduocationibus eccleſiarum, & ſecundùm quod fuerit nominatim dotata vel non nominatim, cum adcatione vel ſine, & ſiue ibi ſunt plures aduocationes,ſiue vna,ſemper in conſtitutione dotis, et in aſſignatione erit habenda inde ratio,vt vel vnã ex pluribus retineat, vel quòd ei inde aliundè ſatiſfaciat ad valentiam, cùm aduocationes aliquandô non recipiant diuiſionẽ:et ſemp tenendus eſt modꝰ conſtitutionis. Et licet de aduocationibꝰ in conſtitutone dotis nulla facta ſit mentio,nec in aſſignatione, nec ſit in hæreditate niſi vnica eccleſia,cùm poſt mortem viri,in vita vxoris, non debet hæres, de iure, illam conferre ſine aſſenſu vxoris.Sed quid ſi noluerit conſentire? hæres qui duas partes habet in præſentatione prẽferetur,quiã quamuis eccleſia magni valoris extiterit,tamẽ occaſione dotis non diuiditur,quiã nõ patitur ſecationem,et maximè quia ab antiquo diuiſa non fuerit. Si autem de aduocatione non fit mulieri aliter ſatiſfactum,videtur prima facie, q̃ ſi in vita ipſius ter vacauerit, quôd de æquitate,tertiam habere debeat p̃ſentationem.Sed refert ad hoc qualiter ſit dotata, et dos ab initio conſtituta: ſi autem de tertia parte & non ſit niſi vnicum manerium, et vna aduocatio,

uocatio, vel si ibi sint plura maneria, et plures aduocationes, nil petere possit vxor de aduocationibus ratione suæ tertiæ partis, nisi in ipsa dotis constitutione, vel assignatione, specialitèr conuenerit quôd aliquid inde habere debeat, et est ratio. Esto quôd quis habeat manerium aliquod integrum cum aduocatione ecclesiæ, et inde partem dederit tertiam vel dimidiam vel minimam vni, et posteâ alij alteram partem, et sic successiuè pluribus vsq; ad vnam acram, vel etiam minimam partẽ, dum tamen aliquid retinuerit, licet quælibet pars magna siue minima data sit, cum omnimodis pertinẽtijs suis, donator semper aduocationem integrè retinebit, nisi specialitèr cum aliqua particula data transferatur, et siue donatio facta fuerit simul et semel, et vna die, vni vel pluribus successiuè, & vnde cùm tertia pars vbiq; constituta sit et assignata vxori nomine dotis, nulla facta mẽtione de aduocatione, nihil transferri potest de aduocatione, ex talis partis constitutione cum tertia parte assignata pro dote, et vnde non poterit vxor aliquid petere de aduocatione, ex tali dotis constitutione, nisi aliter inde specialitèr cõuenerit in ipsa cõstitutione vel assignatione, quòd tota aduocatio transferatur cum parte assignata. Si autem dotata fuerit de aliquo manerio integro, ad quod pertinuerit aduocatio, cũ omnibus ꝑtinentijs suis, sine aliqua retentione vel exceptione, aduocatio transit cum vniuersitate, et ipsa re, cùm specialiter retenta non sit nec excepta. Et eodem modo fiet si ꝑ tertia parte fuerit ei aliquod maneriũ cũ ꝑtinentijs assignatum. Item esto ꝙ quis ità dicat in donatione sua, do tali manerium tale cum omnibus ꝑtinentijs suis, videtur ꝑ hęc, omnia transferre ad donatarium, et aduocationem si ibi fuerit: si dicat posteà, excepta tanta terra ad opus meum, cùm igîtur ab initio totum transferat, & ab illo toto certam partem extra capiat, videtur ꝙ aduocatio non reuertatur ad ipsum cum parte excepta, sed verum est ꝙ debeat cum donatario remanere. Si autẽ sic dicat, do tali tale manerium cum omnibus ꝑtinentijs suis nulla facta mentione de aduocatione, et posteâ dicat, retenta mihi tanta terra, vel præter tantam terram quam retineo, aduocatio cum parte retenta remanebit donatori, et illud idem erit, salua mihi tanta terra.

¶ 3. Cùm autem sic dotata fuerit vt prædictum est, de tertia parte cum aduocatione nominati & expressè, vel cùm de manerio integro expressè cùm aduocatione, vel sine expressione, dum tamen sine exceptione, benè poterit ecclesiam conferre cùm vacauerit, & quotiens vacauerit, sed illã dare non poterit loco religioso, vel alibí, antequàm vacet, et sit in possessione præsentandi, quò magis impediatur præsentatio hæredis & warrenti sui, quod si fecerit, hæres restituetur ad seysinam prę̃sentationis suę vel anteceſſoris sui per assisã, ꝙ si præsentauerit vxor in viduitate sua post mortem viri qui dotauit eam, vel si nupserit secundo, et ipsi simul dederint aduocationem loco religioso, vel alicui priuatę̃ personæ, per hoc auferetur seysina præsentationis suo warranto, et warrantus post mortem vxoris nõ audietur, nisi tantùm super ꝓprietate ꝑ breue de recto, & quo casu donatarius warrantum vocabit donatorem, vel eius hæredẽ, vt excambium consequatur. Sed quid si cùm vxor secundum virum suum superuixerit, et aduocationem petat ꝑ breuè de ingressu, eo quòd viro suo

contradicere non potuit in vita viri, nec finis nec cyrographum interuenerit in curia regis,quæritur an audiri debeat? Et videtur quòd ſicut de quacunquê alia re.Item ſi cûm ipſa petere ceperit per breue de ingreſſu, warrantus ſuus ſimilitet agere incipiat p breue de recto, vxor in hoc caſu erit præferenda,et ſi illa obtinuerit,per hoc ius warranti reformabitur ei, vt eandem ſeyſinam quam vxor habuit,habeat warrantus poſt mortẽ vxoris, et ſi in probatione iuris defecerit vxor, videtur quôd remanere debet actio warrãti vſquè ad mortem vxoris, ac ſi eſſet, ſi ipſa per ſe in viduitate ſua poſt præſentationem, dediſſet aduocationem. Et longè aliud eſt dare eccleſiam,quàm dare aduocationem, quiá qui aduocationẽ dat, tranſfert eccleſiam, & ipſum ius præſentandi .s. ſeyſinam, cûm fuerit in ſeyſina præſentandi. Si autem eccleſiam dederit quis alicui, qui ad præſentationem admittatur, retinet ſibi ius præſentandi & ſeyſinam vt ius patronatus,cuicunquè ſic facta fuerit donatio, priuatæ perſonæ,vel loco religioſo,in proprios vſus,vel alio modo.Item eſto quòd primus vir,qui dotauit nominatim cum aduocatione vel alio modo, vt prædictum eſt, in vita ſua aduocationem dederit alicui loco religioſo, hæres eius cûm obierit tenetur aduocationem illam, quam anteceſſor ſuus incumbrauit deliberare ſi poſſit, vel ei ſatiſfacere ad valentiam ſi non poſſit, et ſi illam vxori deliberauerit, illa poterit ad eccleſiam illam præſentare ſi vacauerit. Et ſiue vacauerit, ſiue non,aduocatio illa poſt mortem vxoris reuertetur domui religioſæ, propter donum primi viri quod firmum eſſe debet.Cûm autem de tertia parte dotata fuerit, & tota dos vacauerit, ſiue in vno manerio ſiue in pluribus,de nullo quod de ſua natura indiuiſibile ſit et ſecationem ſiue diuiſionem nõ patiatur, nullam partem habebit, ſed ſatiſfaciat ei ad valentiam alibi. Item nec de aliquo quod de conſuetudine diuidi non ſolet: quiâ eſto quòd vir non haberet niſi vnicum maneriũ ſuum,ſiue illud fuerit caput baroniæ,vel non, vxori non aſſignabitur in tertia parte ſua,aliquid de capitali meſuagio,ipſa enim nihil capiet de capitali meſuagio,ſiue vnus ſit ibi hæres,ſiue plures, quiâ ipſa partem non capit, ſicut facit cohæres particeps cum cohærede participe. Nihil enim capiet de capitali meſuagio, ſecũdùm quod vallatum fuit & incluſum foſſato,haya,vel palatio. De hac materia inuenire poterit de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis H.ſeptimo in Com Eſſex de quadã Idonea petente dotem.Item nec de aliquo quod infra clauſũ cõtineatur ſicut de Gardinis,Seruorijs vel viuarijs. De hmõdi vero ſi fuerint extra, erit inferiûs dicendũ quid iuris. Sed cûm nihil capere poſſit de capitali meſuagio,et ipſa ſine meſuagio eſſe nõ debeat, eligat ipſa de villenagijs honeſtũ aliquod,et quod cõpetẽs ei eſſe videatur & inde ſe teneat cõtẽta Si autẽ nullũ meſuagiũ inueniat in villenagio,tûc ꝓuideat ei in loco cõpetenti quædam platea,quæ ei ſufficere poſſit ad meſuagium, ad valentiam tertiæ partis.s.in latum & longum, & non ad valentiam ędificiorum, & fiat meſuagium de boſco cõmuni. Si autem nullum ſit meſuagium de villenagio,nec aliquid in dominico vbi fieri poſſit meſuagium,tũc de neceſſitate recurrendũ erit ad capitale meſuagiũ, ſicut in Burgagijs ad liberũ bancũ.Et hęc õnia vera ſũt,niſi ab initio velit hęres ei gratis partẽ cõcedere de capitali meſuagio,qd' benè licitũ erit,cùm hęres hoc voluerit.

Item

Item si in eodē manerio, in quo tertia pars erit ei assignanda, fuerint plura capitalia mesuagia, duo, vel plura, ipsa ad minus vnicum habebit, dum tamen hæres electionem habeat. Si autem nominatim, & integrè dotata fuerit, de aliquo manerio, vel qualitercunq; fuerit dotata, si conuenerit inter ipsam & hæredem, quòd habeat manerium aliquod integrè ꝑ dote, illud totum habebit cum mesuagio & alijs ꝑtinentijs, nisi aliquid fuerit specialitèr exceptum, vel nisi valor excedat dotem rationabilem. Itē cùm assignanda fuerit ei tertia pars, facta assignatione de mesuagio, assignetur ei tertia pars, de omni quod vir suus tenuit in dominico, secundum statū presentem in terra arabili, secundùm quod fuerit culta, vel inculta, semi nata, vel non seminata, et si fuerit seminata, vel non seminata, nihil dabit pro cultura. Item assignetur ei tertia pars, de pratis, boscis, pascuis, pasturis, et de omnibus alijs commoditatibus, exceptis parcis viuarijs de quibus nihil ꝓcipiet. Nihil enim amplius ꝓcipiat de piscibus & feris in parcis inclusis, quám de animalibus, & ouibus in ouilibus, eo excepto, quòd si piscariæ ibi fuerint, quarum commoditates dependent ex insidijs fortunæ, ibi ꝓcipiet tertiam partem commoditatis, vel tertiū piscem, vel iactum retis tertium, secundùm quod cōuenerit. Item assignanda erit ei tertia pars villenagij, quod est quasi dominicum. Item tertia pars seruitiorū liberorum hominum, et de quibus habebunt custodias & releuia, saluis tamen homagijs, dominis capitalibus. Item habebit hęredum maritagia. Item habebit eschaetas siue venerint ꝓpter defectum vel ꝓpter delictū, sed hoc non nisi ad vitam, quiâ post mortem ꝑtinet ad hæredem: et generalitèr omnes commoditates ex dote prouenientes, vxoris erunt quoàd vixerit, nisi hoc fortè auferat conuentio specialis. ¶ 4. Assignata dote, libera debet esse dos, nihil enim cōferet vxor de dote sua, ad debita mariti acquietanda, quià si peculium mariti nō sufficiat ad debita, quicquid fuerit vlteriùs soluendum, hæredem & hæreditatem onerabit. Item hæres tenetur dotem suam defendere & warrantizare, & ꝓ ea sequi Comitatus, hundredas, & curias dominorum. Ipsa enim ad alia intendere non debet, nisi vt domui suæ disponat, & vt pueros suos, si qui fuerint, nutriat & educat. Curiam autem suam ꝓpriam habere debet de omnibus placitis quæ ad ipsam ꝑtinent terminandis. Placita verò ꝓ breue de recto, placitari debent, & terminari in curia hæredis, & warrenti sui de dote sua, ꝓpter vinculum homagij, quod inter liberos tenentes suos, & warrentū de dote sua, non est dissolutum, et quià ipsa placitum super recto tenere non poterit, cùm non habeat nisi liberum tenementum. Item nec pertinent ad ipsam, placita quæ ꝑtinent ad coronam, ꝓ iustitia & pace domini regis, quià nullus, huiusmodi placita placitare poterit, nisi hoc eis speciatitèr concessum fuerit: sicut iusticiarijs domini regis, sicut placitum ꝓ breue de recto, visus franci plegij, placita de vetito Namij, si latro fuerit iudicandus, vel si transgressum sit contra assisas domini regis, huiusmodi verò placita non ꝑtinent ad dotem. Alia verò placita quæ ꝑtinent ad dominum feodi, placitare poterit in cur̄ sua.

(.·.)

¶Henrici de Bracton de

Legibus & consuetudinibus Angliæ

Liber tertius. Qui diuiditur in duos tractatus, quorum primus est De actionibus.

(.˙.)

1 ¶ *De actionibus & Quid sit actio.* 2. *Vnde oriatur.* *Cap.* I.

Dictum est suprâ de personis, & rebus, nunc autem dicendum est de actionib', & videndũ quid sit actio, et vnde oriatur, et qualiter diuidatur, et qualiter ꝓponatur, et intentetur, et qualiter ꝓposita fundetur, et qualiter fundata probetur, et sciendum quid sit actio. Actio nihil aliud est, quàm ius ꝓsequendi in iuditio, quod alicui debetur. Ius autẽ ponitur, ad differentiam eorum quæ non sunt iuris vel eorum quę quamuis ius habeant, & actionẽ, elidi tamen poterint per legittimam exceptionem contrapositam. Vel dicitur ius ad differentiam officij iudicis, quod latissimũ est & non est actio. Multa enim expediunt per officium iudicis, quę non expediuntur iure actionis, et ius non est ipsum officium sed appellari poterit factum. Sed si sit qui quærat cur dicatur quis prosequi per actionem, cûm ꝓponat actionem iniuriarum, cûm ibi ex officio iudicis summa constituatur. Respondeo, benè poterit dici actio cùm agitur ex iniuria, et est ratio, quiâ habet quærens ius quærendi & petendi si aliquid ei debetur. Si quèras quid, Respondeo, id videlicet, quod querens estimauerit. Nam antequâm querens in iuditio conquæratur, estimare non poterit iniuriam sibi factam. s. quale dampnũ sustinuerit, ex qualitate facti & iniuriæ enormitate, quæ quidem estimatio, si iniusta fuerit vel superflua, benè permittitur iudici ex officio suo, summam quam quærens estimauit moderare et minuere, non autem augere, nisi fortè ità sit, quòd ille de quo quæritur, gratis se posuerit in voluntatem & gratiam ipsius conquærentis. Et quo casu estimatio & taxatio erit in voluntate conquerentis et aufertur iudici officium & potestas taxandi. Item quod dicitur, prosequendi, hoc autem ponitur ad differentiam exceptionis, qua non persequimur alium, sed magis ab alio prosequuti, nosmet ipsos defendimus, licet in exceptione partes actoris sustineam'. Item de eo, quod dicit, in iuditio, hoc etiam ponitur ad differentiam eorum, quæ non in iuditio, sed extra prosequimur, sicut furem nocturnum, vel diurnum, sicut prædonem vel alium, et non licebit vnicuiq; se sine iuditio vindicare, hoc excepto, quòd si tales viui capiantur, vita & mors & membrum pertinent ad regem. Item, quod sibi debetur, ponitur ad differentiam criminalium actionum, quibus non solum mihi debitum prosequor, sed cuilibet de populo, propter pacem regis & cõmunem

nem vtilitatem. ¶ 2. Videndum est etiam vnde actio oriatur? et sciendũ est qnôd ex obligationibus præcedentibus,tanquã a matre,filia,Obligatio autem quæ est mater actionis, originem ducit & initiũ ex aliqua causa præcedente,siue ex contractu vel quasi,siue ex maleficiô vel quasi. Ex contractu verò oriri poterit multis modis, sicut ex conuentione, per interrogationes & responsiones,ex conceptione verborum, quæ voluntates duorum in vnum trahit consensum, sicut sunt pacta, conuenta, quæ nuda sunt aliquandô,aliquandò vestita, quæ si nuda fuerint, exinde non sequet actio,quià ex nudo pacto non nascitur actio.Oportet igitur quôd habeat vestimenta, de quibus inferiûs dicendum est, et huiusmodi causa ex contractu,vel quasi,semper erit ciuilis. Item nascitur obligatio ex malefitio,vel quasi,& malefitium prouenit ex delicto & iniuria, quæ quidẽ plures sub se continet species: vt si quis crimen læsę maiestatis commiserit,homicidium,vel furtum,et huiusmodi: vel quasi ex malifitio, vt si iudex scientèr malè iudicauerit,obligatus esse videtur quasi ex delicto, sed quiâ nec præcisè ex malefitio nec ex contractu obligatus est, & aliquid peccasse intelligitur licet per imperitiam, ideò videtur quasi ex malefitio teneri.

1 ¶ *Quid sit obligatio et qualiter contrahatur.* 2. *Quid est stipulatio.* 3. *Si fiat stipulatio sub condutione.* 4. *Facta stipulatione deducitur.* 5. *Item loca.* 6. *Quid sit iuditialis stipulatio.* 7. *Si res plures in stipulationem deducantur.* 8. *Quis non possit stipulari.* 9. *Causæ quare inuentæ fuerunt stipulationes & obligationes.* 10. *De obligationibus que nascuntur quasi ex contractu.* 11. *De traditione & iunctura.* 12. *Per quas personas acquiritur obligatio.* 13. *Quibus modis tollitur obligatio.* 14. *Oriuntur obligationes ex delicto vel quasi.* *Cap.2.*

QVùm autem nascantur actiones ex obligationibus, quæ ex cõtractu, vel quasi substantiam capiunt, et etiam ex malefitio vel quasi,videndum est in primis quid sit obligatio? et qualiter cõtrahatur? et per quæ verba, et per quas personas acquiritur obligatio, et qualiter dissoluatur & tollatur, et qualiter cùm fuerit dissoluta renouetur,et qualitèr in aliam personam transfundatur, & qualitèr vna obligatio in aliam mutetur.Et primò sciendum,quôd obligatio est iuris vinculum,quo necessitate astringimur ad aliquid dandum vel faciendum, vt si quis ligatus fuerit & astrictus alicui ad aliquid, et ille aliûs ei ad aliud cõtra obligatus. Est enim obligatio, quasi contra ligatio, et quatuor habet species,quibus contrahitur,& plura vestimenta.Cõtrahit enim re,verbis scripto,consensu,traditione,iunctura,quę omnia dicunt vestimenta pactorũ.Re autẽ contrahitur obligatio,veluti in mutui datione, quę cõsistit in reb' q̃ pondere,numero,mensura sunt:pondere,sicut in rebus quę põderant:numero,sicut pecunia numerata,põdere,ere,argẽto,& auro:mẽsura sicut in vino,oleo,frumẽto.Quę res autẽ in appendẽdo,numerãdo, metiẽdo in hoc dãtur, vt statim fiant accipientiũ,q̃â mutuũ, ppriè dicitur id qd' ex meo fit tuũ,& quandòq; nõ eędẽ res,sed alię eiusdẽ naturę redditur creditori.Hijs autẽ cui res aliqua vtẽda datur,re obligatur q̃ cõmodata est,sed magna differẽtia est inter mutuũ & cõmodatũ, qa is qui rem comodatam accepit,ad ipsam restituendã tenetur,vel eius preciũ,si forte incen-

incendio,ruina,naufragio,aut latronum,vel hostium incursu,consumpta fuerit vel deperdita,substracta,vel ablata.Et qui rem vtendam accepit non sufficit ad rei custodiam, quòd talem diligentiam adhibeat qualem suis rebus ꝓprijs adhibere solet;si alius eam diligentiùs potuit custodire.Ad vim autem maiorem,vel casus fortuitos nō tenetur quis, nisi culpa sua interuenerit, vt si rem sibi commodatam domi, secum detulerit cùm peregrè profectus fuerit, et illam incursu hostium: vel prædonum, vel naufragio amiserit,non est dubium, quin ad rei restitutionem teneatur.Commodata autem res dicitur ad commodum data,et propriè dicitur commodata,cùm nulla mercede accepta res vtenda datur. Gratuitū enim esse debet commodatum, et si merces interuenerit,potiùs dici debeat locatio & conductio quàm commodatum.Is apud quem res deponitur,re obligatur,& de ea re quam accepit restituenda tenetur;& etiam ad id,si quid in re deposita, dolo commiserit. Culpæ autem nomine nō tenetur.s.desidiæ vel negligentiæ, quiâ qui negligenti amico rem custodiendam tradit,sibi ipsi,& propriæ fatuitati,hoc debet imputare.Creditor qui pignus accepit, re obligatur & ad illam restituendam tenetur, & cùm huiusmodi res in pignus data sit vtriusquè gratia .s. debitoris quo magis ei pecunia crederetur data sit, & creditoris, quò magis ei in tuto sit creditum,sufficit ad illi⁹ rei custodiam,diligentiam exactam adhibere, quam si præstiterit,et rem casu amiserit,securus esse possit,nec impedietur creditum petere. ¶ 2. Verbis contrahitur obligatio per stipulationem,est enim stipulatio quædam verborum conceptio, quæ consistit ex interogatione & respontione,vt si dicatur, promittis? promitto. Dabis? dabo.Facies? faciam.Fide iubes? fide iubeo.Et omnis talis stipulatio,aut fit purè,aut in diem,aut sub conditione:purè,vt si dicatur, tantam pecuniam dare spondes ? Sine aliqua adiectione diei vel conditionis, pecunia illa statim peti poterit.Sed si dies adijciatur,quo solui debeat, statim debetur,sed peti non poterit ante diem, nec etiam eo die, quiá totus is dies relinquitur arbitrio soluentis, nec vero certum erit eo die solutum non esse,priusquàm dies præterierit, nec eodem modo rectè petet quis si quis hoc anno, vel mense, dare stipulatus est, nisi omnibus partibus preteritis anni vel mensis. Eodem modo si quis hominem vel fundum stipulatus fuerit, non rectè petet, antequâm tantum spacium preterierit, quòd trādi possit. ¶ 3. Fit aliquando sub conditione stipulatio, vt si dicatur, si Titius consul factus fuerit, tantam pecuniam dare spondes.Et notandum quòd in conditionali stipulatione,tantùm spes concipitur & conditiones quæ ad præteritum vel ad præsens tempus referuntur,aut statim infirmant obligationem,aut omninò nō differunt, vt si dicatur, si talis vixerit, vel consul factus fuerit dare spondes,nam si ità non fuerit nihil valet. Si autē res ità se habeāt, statim valet, quiâ ea quę ꝓ rerum naturam certa sunt statim,non viciant obligationem,quamuis apud nos incerta fuerint. ¶ 4. Facta autem in stipulationibus deducuntur, vt si facta fuerit stipulatio,aliquid fieri,vel non fieri, quo casu, optimum erit pœnam adijcere,ne quantitas stipulationis sit in incerto, vel necesse sit actori probare, quid eius interfit,& tali modo adijciatur pœna. Et si

hoc

hoc factum non fuerit vel non erit, tunc nomine pœne tantum dare spõdes. Item si de vna resenserit stipulator, et de alia ꝓmissor, non valet, non magis quám si ad interogatum non esset responsum. Item non valet, si quis itá stipuletur, quòd quis homicidium ꝓpetret vel furtum vel huiusmodi. ¶ 5. Item loca deducuntur in stipulationem, vt si dicas, existens Oxoñ hodie Londoñ dare spõdes: talis stipulatio erit inutilis, nisi tempus adijciatur, quo fieri possit id quod deducitur in stipulationem, quiâ omninô erit impossibile, ac si quis rem promitteret quæ in rerum natura non esset, vel esse non posset, vel si rem sacram vel publicam, quæ non est in alicuius bonis. Item si quis stipulat⁹ fuerit, qui alium daturum vel facturum promiserit quâm eum qui in potestate sua extiterit, vel si quis ad ea quæ interogatus fuerit non responderit, nec secundum quod interogatus fuerit, vt si quis decem aureos dari stipuletur, et alius quinquè ꝓmittat, vel si vnus purè, et alius sub conditione, stipulatio non valebit. Item erit inutilis si quis itâ stipulatus fuerit: si nauis venerit de Asia hodiè, dare spondes. Quiâ præpostero concepta est, tamen licet præpostera fuerit, non erit reijcienda. Item non valebit, si impossibilis adiecta fuerit conditio, cui natura in impedimento fuerit quòd existat. Veluti si dicat, si cœlum digito tetigero, dare spondes: si autem sic, si cœlum digito non tetigero, tunc valet, quiâ purè facta est, et statim peti poterit.

¶ 6. Iudicialis autem esse poterit stipulatio, vel conuentionalis: iudicialis quæ iussu iudicis fit vel prætoris. Conuentionalis, quæ ex conuentione vtriusq; partis concipitur, nec iussu iudicis vel prætoris, et quarũ totidem sunt genera, quot pœnæ rerum contrahendarum, de quibus omnibus omninò curia regis se non intromittit, nisi aliquandò de gratia.

¶ 7. Si cûm res plures in stipulationem deducantur, promissor simpliciter respondeat, sic dare spondeo, propter omnes tenetur. Et si vnam rem tantum, ex pluribus se daturum ꝓmiserit, vel quasdam, obligatio in ijs contrahitur ꝓ quibus respõderit. Ex pluribus enim stipulationibus, vna vel quædam videntur esse perfectæ, & cûm plures sint res, ad singulas respondere debet. ¶ 8. In fine autem videndum, quis non possit stipulari nec ꝓmittere, vt sciri poterit quis possit stipulari: et sciendum ꝙ mutus nec stipulari potest nec ꝓmittere, cùm loqui non possit, nec verba stipulationi congruentia proferre, quod quidem in surdo exceptum est, quiâ is qui stipulatur, verba ꝓmittentis, & is qui ꝓmittit, verba stipulantis audire oportet, nisi sit qui dicat, ꝙ hoc facere possunt ꝑ nutus, vel ꝑ scripturam. Nec dicitur hoc de eo qui tardiùs audit, sed de eo qui non omninò exaudit. Et ꝙ ꝑ scripturã fieri possit stipulatio & obligatio videtur, quiâ si scriptum fuerit in instrumento aliquem ꝓmisisse, ꝑindè habetur, ac si interogatione præcedente responsum sit. Furiosus autem stipulari non potest, nec aliquod negotiũ agere, quiâ non intelligit quid agit. Eodẽ modo nec infans, vel qui infanti ꝓximus est, & qui multũ a furioso nõ distat nisi hoc fiat ad cõmodũ suũ & cũ tutor⁹ authoritate. ¶ 9. Inuẽtę autẽ sũt hmodi stipulationes & obligationes, ad hoc, ꝙ vnusquisq; habeat & sibi acquirat, quod sua intest, si cõtra ea agat q̃ in stipulationẽ deducũtur. Et si res in stipulatione deducta alij detur, nihilomin⁹ interèret stipulatoris,

quiâ

quiâ ille qui promisit, tenebitur ad interesse, vel ad pœnam si pœna fuerit in stipulationem deducta. Per scripturam vero obligatur quis, vt si quis scripserit alicui se debere, siue pecunia numerata sit, siue non, obligatur ex scriptura, nec habebit exceptionem pecuniæ non numeratæ contra scripturam, quiâ scripsit se debere, et non solum obligatur quis per verba, sed per scripturam, et per litteras, non vt litteræ quidem ipsæ vel figura literarum obliget, sed oratio significatiua quam exprimunt littere, sed vtrumq; cooperatur ad obligationem, oratio significatiua simul cum littera. Contrahitur etiam obligatio non solum scripto et verbis, sed & cõsensu, sicut in contractibus bonæ fidei, vt in emptionibns, venditionib', locationibus, conductionibus, societatibus, et mandatis, et ideò dicũtur obligationes huiusmodi contrahi ex consensu, quiâ nec scriptura, nec præsentia semper est necessaria. Et notandum, quôd in his contractibus nominatis, vterq; obligatur alteri. s. in mutuo vel in literarum obligatione & alijs casibus pluribus, sicut in commodato & deposito & alijs huiusmodi. Et si nõ a principio, tamen postea potest vterq; incipere alteri obligari, vel ratione expensarum et huiusmodi. ¶ 10. Dictum est suprá de obligationibus quæ nascuntur ex contractu, nunc autem dicendũ est de obligationibus quæ nascuntur quasi ex contractu. Et sciendum, ꝙ quasi ex contractu nascuntur actiones, sicut negotiorum gestorum, tutelæ, cõmuni diuidundo, familiæ herisciunde, actio ex testamento, condictio indebiti, et huiusmodi. ¶ 11. De traditione fiat vt suprá in titulo de donationibus. Iuctura, vt si plura pacta de eadem re deducantur in stipulatione, possunt plura pacta in stipulatiõnẽ deduci sicut plures res, et si incontinenti adiiciantur etiam in initio contractus, insunt contractibus, & legem dant eisdem, et contractus informant. Si autem ex internallo nõ sit, vt si primo pactum interuenerit ne peteret, et postea de eadem re vt peteret, primum pactum per posterius eliditur, non quidem ipso iure, sed opere exceptionis. ¶ 12. Videndum etiam est per quas personas acquiratur obligatio, et sciendum quòd per procuratores, et per liberos, quos sub potestate nostra habemus, et per nosmetipsos, et filios nostros, & ꝑ liberos homines seruientes nostros, ex duabus causis. s. ex operibus suis, et re nostra acquiritur obligatio: item ꝑ seruos proprios vel communes, vel in quibus vsum fructum habemus, vel alios quos bona fide possidemus, dum tamen nomine nostro fuerint stipulati. ¶ 13. Videndum etiam quibus modis tollitur obligatio, et sciendum, quôd tollitur quandòquè ꝑ exceptionem multiplicitèr, vt si quis petat, et alius doceat se soluisse. Item ratione pacti, vt si prius conuenit vt peteret, postea ne peteret. Item per exceptionem doli, vel metus, vt si extorta fuerit obligatio per dolum vel per metum. Item per exceptionem rei iudicatæ, vt si per iudicium recessum sit ab obligatione. Item per exceptionem iuris iurãdi, cûm delatum fuerit iusiurandum vel relatum et postea iuratum. Item per exceptionem præscriptionis propter defectum probationis, quiâ sicut tempus est modus inducendæ obligationis, ita et tollendæ per dissimulationem et negligentiam, et per consequens actionis quæ sub certis temporibus limitatur, currit enim tempus contra desides & sui iuris cõtemptores.

temptores. Item tollitur morte alterius contrahentium, vel vtriusquè, maximè si fuerit pœnalis, vel simplex, si autē duplex. s. pœnalis & rei persequutoria, in hoc quod pœnalis est tollitur, et non extenditur contra hęredes, nec datur hęredibꝫ, quià pœna tenet suos authores, & extinguitur cum persona. Itē tollitur cûm sic sit extincta, quôd nullæ remaneant eius reliquiæ, sicut per veram solutionem, quiá soluto eo quod debetur, ōnis tollitur obligatio, siue ipse soluat qui debeat, siue alius pro eo, siue debitore sciente, siue ignorāte, et eo etiam inuito. Item si reus soluerit, fideiussor liberatur, et econtrariò. Item per acceptilationem, quæ dicitur imaginaria solutio, vt si dicatur: Omne quod tibi debui ex quacūq; causa habesne acceptum? et respondeatur, vel scribatur, habeo, acceptumq; fero. Et in partem debiti poterit acceptilatio fieri, sicut in toto, & possunt ōnes res quæ aliqua ratione in stipulatione deducuntur, tolli per acceptilationem, et eodem modo quo tolluntur per acceptilationem obligationes, ita poterunt renouari, et deduci in aliam obligationem plures & vnam, vt si pro plurib' debitis, causis, & obligationibus, promittatur certa summa pecuniæ. Item per nouationem, vt si transfusa sit obligatio, de vna ꝑsona in aliam, quæ in se susceperit obligationē: Interuentu enim nouæ ꝑsonæ noua nascitur obligatio, & prima tollitur, sicut de constituta, vt si quis in se susceperit alterius obligationem. Item si ab vna persona transfusa sit in aliam, quæ obligari non possit, amittitur, vt si in personam minoris a persona maioris. Itē innouatione interuenire poterit fideiussor & pœna. Itē sub conditione, vt si secundus benè soluerit, alioquin durat prima. Item per confusionem, vt si massa confusa fuerit cum alia, itâ quòd nō appareat. Item per interitum rei & speciei. Item solutione, tamen notandū quòd prædicta vera sunt si corporale erat, quod deductum fuit, in obligationē: Si autem incorporale, sicut seruitus, vel aliud ius quod est incorporale, non poterit inde fieri solutio, cùm res incorporalis traditionem non patiatur. Videtur tamen quasi traditionem fieri, per contidianam patientiam, & ꝑ vsum. Et in summa notandum, quòd eisdem modis dissoluitur obligatio, quæ nascitur ex contractu vel quasi, quibus cōtrahitur. Re, vt si res petēti restituatur: verbis, vt si fiat in contrarium, et contrarijs verbis. Scripto, vt si conscripserim me debere, scribat creditor se accepisse. Consēsu, vt si communiter consensum fuerit ex vtraq; parte, recedatur a contractu ꝑ communem dissensum vtriusq;, et non alterius tantum. Traditione, vt si res tradita retradatur. Iunctura, vt si fiat contrarium. ¶ 14. Oriuntur etiam obligationes ex delicto vel quasi, ex malefitio vel quasi: delicta vero, & malefitia, ex dictis & factis præcedentibus, quæ quidē distingui debēt quo animo fiant, & qua voluntate, voluntas enim & ꝓpositum distingunt malefitia, secundùm quod inferiûs dicetur. Ex malefitijs autem procedūt crimina maiora vel minora, sicut crimen lęsę maiestatis, homicidia, furta, et rapinæ, & alia plura, de quibus inferiûs dicetur. Item quasi ex malefitio transgressiones, siue pręsumptiones, vt si iudex scientèr malē iudicauerit, et huiusmodi. Item ex malefitio vel delicto procedunt iniuriæ & transgressiones. Iniuria autem dici possit omne illud, quod nō iure fit. Transgressio autem, cûm modus & mensura non seruatur. Et in

Iniuria et transgressio

ijs casibus,cõsiderandum est quo animo,quaue volũtate quid fiat,in facto vel iuditio,vt pinde sciri possit quæ sequatur actio,& quæ pœna. Tolle enim voluntatem,et erit omnis actus indifferens,quiá affectio tua nomẽ imponit operi tuo, et crimen non contrahitur, nisi nocendi volũtas intercedat,nec furtum committitur,nisi ex affectu furandi.In ijs autẽ delictis siue malefitijs,obligatur ille qui delinquit, ei cõtra quem delinquitur,nec dissoluitur obligatio quoâd pœnam,nisi morte vtriusq; vel alterius.Pœna vero non transgreditur personam delinqnentis,non enim debet pœnam sentire,qui in culpa non fuit,iuxta illud,Pœnâ potest demi, culpa perennis erit.

1 ¶ *De prima diuisione actionum.* 2. *Quæ sunt actiones personales.* 3. *Quæ sunt actiones in rem de re mobili.* 4. *Quæ sunt in rem de re mobili.et quôd oportet opponere precium de re petita.* 5. *Quæ sit actio mixta.* 6. *Quòd quædam conceptæ sunt in simplum et sic.* 7. *De actionibus ciuilibus in rẽ.* 8. *De actionibus ciuilibus in personã qualiter nascũtur.* 9. *De possessoria hæreditatis petitione, quæ dici possit assisa nouæ disseisinæ Cap.3.*

Dictũ est supra quid sit actio,& qualiter de obligationib⁹ oriatur:nũc autẽ vidẽdũ qualiter diuidatur.Et sciẽdũ,q̃ õniũ actionũ,siue placitorũ (vt inde vtatur æquinocè)hec est prima diuisio, q̃ quędã sunt in rẽ,quędã in p̃sonã, & quædam mixtę. Itẽ earũ quæ sunt in personam, alia criminalia, & alia ciuilia,secundúm quod descẽdunt ex malefitijs vel contractibus.Itẽ criminaliũ, alia maior, alia minor, alia maxima, secũdũ criminum quãtitatem. Sunt enim crimina maiora,et dicuntur capitalia, eò quòd vltimũ inducunt suppliciũ,vel truncationem membrorum, vel exilium perpetuum, vel ad tempus.Minora verò quæ fustigationẽ inducunt,vel pœnam pilloralem, vel tumboralem, vel carceris inclusionem, quandòquè cum infamia,quandôq; sine,secundùm quod fuerit talis aut talis.Ictus enim fustium infamiam non irrogat,sed causa propter quã id plecti meruit.Item earum quæ sunt in personam & quæ ex delicto oriuntur,vel quasi, sicut actio iniuriarum,de qua ciuilitèr agitur, quædam maior est,& quædam minor.Est autem atrox iniuria,& est leuis,et secũdùm hoc sequitur pæna,maior vel minor,iuxta illud. Quod tamen admissum, quæ sit vindicta docebo. Nec debet pæna ad alios extendi quàm ad suos authores,nec vlteriùs progredi quám se extendit delictum.Itẽ poterit iniuria sub se continere transgressionem,vt si quid præsumatur contra statuta regis & regni, excedendo modum & mensuram, vel faciendo citra debitum, videlicet minus quàm deberet, per malitiam & fraudem,negligentiam & omissionem.Item sunt actiones in personam ciuiles,quę oriuntur ex cõtractu vel quasi, vt suprâ dictum est.Vz vbi quis alteri tenetur ad aliquid dandũ,vel faciendũ,ex aliqua causa prędecedente. Et notãdũ q̃ nulla actio ciuilis in p̃sonã ciuilẽ criminalitèr potest nec debet intẽtari, vnde oportet q̃ iudex in qualibet actiõe tali,factũ & initiũ diligenter examinet,et secũdũ hoc ꝓcedat actio ciuilitèr,et si vtraq; pars voluerit criminalitèr agere in ciuili,vt si quis actionẽ institueret cõtra aliũ criminalitèr cùm sit ciuilis, et diceret q̃ per feloniã excussisset puluerẽ de capa sua, vel quid tale, & hoc parat⁹ esset disrationare,iudex factum examinando

& cau-

et cauſam, deberet prouũtiare appellum eſſe nullũ, & cauſã ciuilẽ,& nõ criminalem. Et hoc, etiam ſi appellatus paratus eſſet per corpus ſuum defendere,& etiam ſi per imperitiam eſſet inter eos duellum vadiatum, deberet deuadiari per iuditium. Sed reſtat quærendum, vtrum talis vlteriùs ad ciuilem actionem habere poſſit regreſſum, vel non. Cùm autem actio fuerit merè criminalis, inſtitui poterit ab initio criminalitèr, vel ciuiliter, ſed cûm criminaliter, fuerit ſemel inſtituta ciuiliter, quæritur an accuſans mutare poſſit & agere criminaliter, & econtrariò. Dicunt quidã quôd a criminali deſcendere non poterit ad ciuilem, minuendo, ſed a ciuili ad criminalem augendo, quibuſcum ego non aſſẽtior, cûm in hoc caſu admitti non deberet variatio. ¶ 2. Perſonales verò actiones ſunt, quæ cõpetunt contra aliquem ex cõtractu, vel quaſi: ex malefitio, vel quaſi: cùm quis teneatur ad aliquid dandum, vel faciendum, et locum habẽt aduerſus eum qui contraxit,& hæredem ſuum, niſi fuit pœnalis, & dicuntur actiones natiuæ, eò quôd naſcuntur ex contractib°, et omnes ferè perſonales actiones ſunt ex contractu, ſicut mutui, commodati, depoſiti, mandati, ex empto, vendito, locato, & conducto. | Perſonales vero actiones quæ naſcuntur ex malefitio, aliæ perſequuntur pœnam tantûm, vt actio furti, aliæ verô perſequuutur ipſam rem & pœnam, ſicut actio vi bonorum raptorum, et ità ſunt duplices, eo quòd ſunt rei perſequutoriæ, et penæ, et ità tam in rem, quam in perſonam,& cûm ſint vno modo rei perſequutoriæ, competunt contra omnes qui poſſunt reſtituere, ſiue ille poſſideat qui ſpoliauit, ſiue alius. Secundûm verò quòd fuerint pænales, nõ perſequuntur niſi tantûm authores delicti, et quandôq; competunt verſus vnum qui deliquit, cùm poſſit reſtituere, cûm ſint coniunctę in vna perſona, et quandôquè verſus duos, vel plures, cûm ſint deſiunctę, & bifurcatæ, cùm ille qui deliquit nõ poſſideat, nec reſtituere poſſit, nec ille qui poſſidet non deliquerit, ſed reſtituere poſſit. Item illarum quæ ſunt in perſonam ex malefitio, vel quaſi: quædam ſunt criminales et quædam ciuiles. Criminaliũ quædã maiores, quædã minores, et ciuilium eodẽ modo, ſecundûm quod ſuperiùs in parte tangitur. ¶ 3. Actiones verò in rem ſunt, quæ dantur contra poſſidentem, qui nomine proprio poſſideat ex quacunquè cauſa,& non alieno, quiâ habet rem, vel poſſidet quã reſtituere poſſit, vel dominum nominare: vt ſi quis petat ab alio rẽ certã, fundũ aliquẽ, vel terram, et ſe contendat habere ius & inde eſſe dñm, et perſequatur rem illam, et non eius precium, nec ius eſtimationem, nec tantũdem quod ſit eiuſdem generis, & ſic res corporalis immobilis, quæ petitur ex quacunque cauſa verſus aliquem, qui nullo iure perſonali obligatus eſt. Et per hoc quod petens rem petitam intendens eſſe ſuam, actionẽ inſtituerit verſus tenentem, et tenens negauerit, in rem erit actio, ſiue placitum, et hoc ſiue proprio nomine petat, ſiue ratione rei, quam ipſe poſſidet, ſicut viri religioſi vel rectores, nomine eccleſiarum ſuarum, vel alij nomine alicuius vniuerſitatis, ſicut in rem communem, et hoc etiam ſiue principalitèr petat ipſam rem, ſiue ius quod rei adhęreat ſine tenemento, et quod a tenemento ſeparari non poſſit, vt ſi quis petat aduocationem alicuius eccleſiæ, vel communiã paſture, vel quôd liceat ei ire, vel agere,

vel quid tale quod consistit in iure, in rem erit placitum, siue actio: quia huiusmodi iura omnia sunt res incorporales, et quasi possidentur, et insunt corporibus, et acquiri non possunt nec retineri sine corporibus quibus insunt, nec haberi aliquandò sine corporibus ad quæ ꝑtineant. ¶4. Dictū est suprà si res sit immobilis quæ petitur, nunc cùm sit res mobilis quæ petatur, sicut Leo, Bos, vel Asinus, vestimentum, vel aliud quod cōsistit in pondere, vel mensura. Videtur prima facie quòd actio siue placitum esse debeat, tam in rē, quàm in personam, eò quòd certa res petitur, et quòd possidens tenetur restituere rem petitam, sed reuera erit in personam tantùm, quia ille a quo res petitur, non tenetur precisè ad rem restituendam, sed sub disiūctione, vel ad rem, vel ad precium, et soluendo tantum precium liberatur, siue res appareat, siue non. Et ideò si quis rem mobilem vendicauerit ex quacunq; causa ablatam, vel commodatā, debet in actione sua definire precium, et sic proponere actionem suam. Ego talis peto, quòd talis restituat mihi, talem rem, talis precij: vel conqueror quòd talis mihi iniustè detinet, vel robbauit, talem rem, tanti precij, alioquin non valebit rei mobilis vendicatio, precio non appositō. Idem erit si res mobiles petantur, quæ consistunt in pondere, numero, vel mensura, sicut massa, pecunia, vel triticum, vel aliæ quæ in liquido consistunt, sicut vinum & oleum, quo casu si huiusmodi res petantur, sufficit si implacitatus tantundem restituat quod sit eiusdem ponderis, numeri, generis & mensuræ, et vnde quia non compellitur præcisè ad rem quæ petitur, erit actio in ipsam personam cùm implacitatus per solutionem tantundē possit liberari. ¶5. Est autem actio mixta, tàm in rem quàm in personam, et ideò sunt mixtę, quia mixtam habent causam ad vtrumquè, sicut est diuisio hæreditatis inter cohæredes participes, vel de proparte sororū. Vel alio modo de ꝑparte, secundùm quod res fuerit diuidenda, ratione personarum, vel ratione rei, vel vtriusquè. Et eodem modo si res diuidenda fuerit inter vicinos & non cohæredes, vel si distinguendi sint fines agrorum, inter vicinos, et Baronias, per rationabiles diuisas, vel per ꝑambulationem, in quibus casibus, huiusmodi actiones videtur esse mixtę tàm in rem, quàm in personam, cùm quilibet sit eorum actor & reus, actor tamen dici poterit ille, qui priùs ad iuditium prouocauerit, et ità comparatæ sunt quædam actiones sola gratia rei persequēdę, vel sola gratia pœnæ persequendæ, et sic sicut simplices vel gratia vtriusquè, et sic sunt duplices, vel tám in rē q̄ in personā, et sic sunt mixtę, in rē ratione rei principalis, in personam gratia personalium prę̄stationū. Item mixta esse poterit & mixtam causam habere, secundùm quod fuerit rei persecutoria & pœnalis, et ità erit quęlibet actio in rem, persequitur enim rem ipsam et pœnam, propter iniustam detentionem. Et eodem modo de actione in rem & in personam, et ità possit esse mixta & mixtam habere causam quęlibet criminalis & ciuilis, siue oriatur ex malefitio vel quasi. Sunt quædam quæ aliquando fiant perpetuæ & durare solent sine temporis præfinitione, hodiè verò ferè omnes infra certa tempora limitantur, pro defectu probationum, et sic sunt temporales, secundùm quarundam actionum diuersitates. Ferè dico, propter res, quæ de iure gentium pertinēt

ad co-

ad coronam, propter priuilegium regis, ſicut de rebus quæ in nullius bonis ſunt, nec habent dominum. Item de rebus, et libertatibus, et dignitatibus, quæ pertinent ad dignitatem domini regis, et coronam, et in quibus caſibus nullum tempus currit contra ipſum ſi petat, cûm probare non habeat neceſſe, & ſine probatione obtinebit, ſi implacitatus warrẽtum non habuerit, nec ſpecialem libertatem, quiâ ſe ex longo tempore non defendet. Si aliquæ verò ſunt actiones quæ ex quacunquè cauſa dẽtur in hæredes vel contra, dici poterunt tranſitoriæ, eò quòd tranſeunt ad hæredes vel contrà. ¶ 6. Item actionum, quædam conceptę ſunt in ſimplum, quædam in duplum, quædam in triplum, quædam in quadruplum, et itâ competere poterunt verſus vnicam perſonam, vel plures, et ſecundûm quod fuerint rei perſecutoriæ vel pænè. Item ex vno delicto plures oriri poterunt actiones, contra vnum vel plures, et quandôquè, vna actione poterunt terminari omnes. Item plures competere poterunt actiones alicui contra alium, quarum vna erit præiuditialis et præambula, et priûs terminanda. Item in vno libello, poſſunt duæ contineri actiones, quarum vna in perſonam, alia verò in rem, et quarum quælibet ſimplex erit per ſe. Item actionum quædam directa, quædam indirecta, quædam contraria. Item quædam vulgaris, quædam generalis, quædam ſingularis. Item quædam communis, quædam propria, ſecundùm quod, res quæ petitur communis erit vel propria. Item earum quæ ſunt in rem, quædam proditę ſunt ſuper ipſa poſſeſſione, et quædam ſuper ipſa proprietate, eſt enim poſſeſſio rei et proprietas. ¶ 7. Actionũ autem ciuilium & in rem, ſicut rei vendicatio, alia confeſſoria, alia negatoria: cõfeſſoria, cùm dicat quis, aliquam rem corporalem eſſe ſuam, ſicut hunc ſeruum, hunc fundũ, hunc æquum, hanc veſtẽ. Item in rem, quædã recuperandæ poſſeſſionis cauſa, quædam adipiſcendæ, et quædam retinendæ. Recuperandæ, hoc eſt ſeyſinæ propriæ priûs habitę, ꝑ aſſiſam nouæ diſſeyſinæ: adipiſcendæ, hoc eſt alięnę, videlicet alicuius anteceſſoris. Retinendę, ſicut interdicta, ne quis alteri vim faciat. Item quandòq; gratia recuperandæ tam poſſeſſionis q̃ proprietatis ſimul. Itẽ quandôq; cauſa recuperandæ poſſeſſionis quam quis ei conceſſit ad terminũ vitæ, vel annorũ. Item confeſſoria eſt, qua dicis tibi ius eſſe eundi ꝑ fundũ vicini tui, aquãue ducendi, eo inuito, et hm̃odi. Et hęc actio in rem ideò dicitur quià rem tuam incorporalẽ petis. s. ius eundi ꝑ fundũ, et ideò cõfeſſoria dicitur, quia conſtituta eſt verbis affirmatiuis. Actio verò negatoria eſt, quam dominus fundi intendit aduerſûs te ſolitó euntem per fundum ſuum, dicens tibi non eſſe ius ire per fundum ſuũ. Et hæc actio dicitur in rem, quiá dominus fundi in hoc, ſuam vendicat libertatem. Et huiuſmodi actiones non competunt de dominio rei, ſed de iure prędiorũ. ¶ 8. Item actionum ciuilium in perſonam, ex cõtractu vel quaſi quædam naſcuntur ex pacto. Ex quaſi contractu naſci dicuntur, quæ nec omninô ex pacto, nec omninò ex malefitio, ſed tamẽ maiorem cum pactis habent affinitatem, q̃ cum malefitijs. Ex malefitijs naſcũtur actiones, quib° delicta hominũ coercentur, ſicut cõdictio rei furtiuæ, actio vz bonorũ raptorũ, actio legis Aquilię, et iniuriarũ. Ex quaſi malefitio, naſcũtur actiones quę

nec

nec ad pacta accedunt nec propriè ad malefitia, ſed ſimiliora ſunt malefitijs q̃ pactis. Ex contractu, & obligatione oriuntur actiones, ſecundùm quod ſuperiùs dictũ eſt, aliæ re, aliæ verbo, aliq̃ litteris, aliæ conſenſu. Re, vt conditio certi de mutuo. Cõditio autem certi cõpetit ex omni cauſa, & obligatione, ex qua quid certũ petitur, ſiue ex contractu certo, vel incerto. Cauſæ verò huiuſmodi actionũ ſunt quatuor cõtract⁹ ſuperiùs nominati, de quibus ſuperiùs dictum eſt, in titulo de donationibus. Vt do vt des, do vt facias, facio vt des, facio vt facias. Itẽ eſt petitoria hæreditatis actio, et competit illis, quibus ius merum deſcendit ab anteceſſoribus, ſicut hæredibus propinquioribus. ¶ 9. Poſſeſſoria verò hæreditatis petitio eſt de poſſeſſione propria, et quæ dicitur actio vnde vi, per quam reſtituitur ſpoliato, ſua poſſeſſio, et dici poterit aſſiſa nouæ diſſeyſinæ. Itẽ dicitur poſſeſſoria petitio, de poſſeſſione aliena, ſicut alicui⁹ ãteceſſoris, de aliquo teñto de quo anteceſſor obijt ſeyſitus vt de feodo, quæ dicitur actio quorũ bonorũ, ſiue Aſſiſa mortis anteceſſoris.

1 ¶ *Cui competant actiones quæ oriuntur ex malefitijs, et contra quẽ.* 2. *Cui actio iniuriarum competit & contra quẽ.* 3. *Cui actio q̃ metus cauſa, et contra quẽ.* 4. *Cui et contra quem competat interdictũ q̃ vi aut clam.* 5. *Cui et contra quem competat interdictum de Itinere actuq̃ priuato.* 6. *De interdicto quorum bonorum.* 7. *Alia diuiſio actionum ſi plures competant ſuper vna re & vna fuerit electa.* 8. *Si quis ſe retraxerit ab vna cum fuerit electa.* 9. *Actionum tertia diuiſio.* Cap. 4.

Item videndum cui competant actiones quæ ex malefitio oriuntur, & contra quẽ. Et ſciendũ q̃ actio furti, ſiue condictio, domino rei competat, cõtra furẽ, et eius ſucceſſorem, et contra quẽlibet detentorẽ. Actio vi bonorũ raptorũ, de rebus mobilibus vi ablatis, ſiue robbatis, datur domino rerum, vel de cuius cuſtodia ſurreptę ſunt, & qui intrauit in ſolutionem erga dominum ſuum, ità q̃ eius interſit agere. Actio vero legis Aquiliæ de hominibus per feloniam occiſis, vel vulneratis, dabitur ꝓpinquioribus parentibus, vel extraneis homagio vel ſeruitio obligatis, ita q̃ eorum interſit agere. ¶ 2. Actio verô iniuriarum, cõpetit ei qui cõtumeliam vel iniuriam paſſus eſt, contra eũ qui iniuriam intulit, vel pulſauit, verberauit, & malè tractauit, et in qua iudex eum tanti condẽpnabit, quanti actor dixerit ſe nolle iniuriam ſuſtinuiſſe, adhibita tamen per iudicem taxatione. ¶ 3. Actio, quòd met⁹ cauſa, datur ei, qui probabili metu coactus, rem ſuam tradidit, vendidit, vel promiſit, verſus eum qui metum intulit. Et dicitur metus probabilis, qui in virum conſtantem cadere poſſet, et non in hominem meticuloſum. Actio de dolo competit ei, contra quem dolus committitur. Actio verò ſiue interdictũ, vnde vi. s. quod duplex eſt, ſcilicet rei reſtitutoria, et pœnalis, datur contra eum, qui vi deiecit, & datur ei, qui vi deiectus eſt, ad reſtitutionem poſſeſſionis rei immobilis, qua quis vi deiect⁹ eſt, et quo caſu duplex eſt in perſona deiectoris ſecundùm quod inferiùs dicetur, in Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, & in qua nec mortalitas, nec caſus fortuitus liberat deiectorem. ¶ 4. Actio ſiue interdictum, quòd vi aut clam, datur aduerſus eum, qui in ſolo vel fũdo alterius nouum opus manu factum conſtruxit, vel deſtruxit, & ſe occultauit ne

uit ne sibi prohiberetur, et qui talia construxit vel destruxit, per hanc actionem compelletur, vt id quod fecit, in pristinum statum, suis sumptib⁹ reponat, vt res sit sicut solet esse & debet. Huiusmodi vero actiones siue interdicta, non dantur hæredibus nec in hæredes, in eo quòd pœnalia sũt sed dantur in eô quòd sunt restitutoria. ¶ 5. Actio vero siue interdictum, de Itinere actuquè priuato, datur aduersus eos, qui iniustè aliquem prohibent vti sua seruitute. Ait enim prætor, quod itinere actuquè priuato agitur, vel via hoc ãno, vbi nec vi, nec clam, nec precariò ab adnersario vsum est. Quò minùs ita vtatur, vim fieri veto. Et hec omnia interdicta ex malefitio oriuntur. ¶ 6. Est etiam interdictum siue actio quorũ bonorum, quæ non oritur ex malefitio, sed ex quasi contractu, et datur hæredibus propinquiorib⁹ de seysina mortis antecessorum, et datur aduersus quoslibet possidentes. ¶ 7. Actionum autem ciuilium, quæ sunt in rem, alię datæ sunt super ipsa possessione, aliæ proditæ super ipsa proprietate. Et si super eadem re vni petenti competãt plures actiones, sicut assisa nouæ disseysinæ mortis anteceſſoris super possessione, et breue de ingressu, et breue de recto super proprietate, simul et semel omnibus vti non poterit, sed vnam eligat quam voluerit, & vna electa, nunquám habebit regressum ad alias, pendente illa, q; si ad aliam recurrat, impetratio de secũda non valebit. Si verò, quocunq; modo, ab incepta recesserit, per licentiam vel iuditium, in proponendis actionibus hunc ordinem obseruabit. Si enim ab assisa nouæ disseysinæ recessum fuerit, statim habeatur recursus ad assisam mortis anteceſſoris, si competat, et posteà ad breue de ingressu, et ad vltimum ad breue de recto, et ita ascendendo de possessione vsquè ad proprietatem, sed non econtrariò descendendo, quiâ nunq; de breui de recto fit descendus ad alia breuia inferiora, quiâ qui semel egerit per breue de recto, totum ius, tam super possessione quâm super proprietate deducit in iuditium secundum quod videri poterit infra, vbi tractatur de breui de recto. Nunquam enim a causa proprietatis fit descensus ad causam possessionis, nec postquám semel actum fuerit de seysina anteceſſoris, non possit quis agere de seysina propria per assisam. ¶ 8. Cûm autem ab actione in rem, quis semel recesserit vel ab actione se retraxerit, vel iuditium contrarium habuerit, nunquâm ad eandẽ redire poterit, cûm semel actio extincta non reuiuiscit. Si autem ex quacunque causa a breui se retraxerit pro aliquo defectu, et non ab actione, aliud erit. ¶ 9. Item actionum, quædam præiuditales, quæ oriuntur ex incidentibus questionibus vel emergentibus, in quib⁹ quæritur vtrum aliquis sit ingenuus vel libertinus, et si libertinus, liber, vel seruus? filius an non, et si filius, vtrum legittimus vel bastardus et huiusmodi, et dicuntur præiuditiales, quiâ priûs iudicantur quâm actio principalis. Et vt per hoc remaneat principalis vel procedat in quacunq; causa tam incidenti vel emergente, vt si incidat conuentio siue pactum, res iudicata vel finis factus vel alia quæuis exceptio.

¶ *Vbi terminari debent actiones criminales.* *Cap. 5.*

¶ Vbi

VBi terminari debeant actiones criminales, vel placita videndum. Et sciẽdum, quòd si actiones criminales sint, in curia domini regis debent terminari, cùm sit ibí pœna corporalis infligẽda, & hoc coram ipso rege, si tangat personam suam, sicut crimen læsę maiestatis, vel coram Iustitiarijs ad hoc specialiter assignatis, si tágat personas priuatas. Vita verô, & membrum hominum sunt in manu dñi regis, vel ad tuitionem, vel ad pœnam cùm deliquerint, nisi ita sit fortè, quòd aliquis gaudeat speciali libertate, quòd habeat Toll & Tem &c. vt infra. Ad dominum Regẽ & coronam suam pertinet, cognoscere de crimine læsę maiestatis: vt de nece, vel seditione personæ suæ, vel regni, vel excercitus sui. Itẽ crimẽ falsi, quod sub se continet plures species, et multipliciter fieri poterit, vt si quis falsauerit sigillum domini regis, vel falsam monetam fabricauerit, vel de non reproba reprobam fecerit, vel si quis falsario consenserit scienter. Itẽ occultatio thesauri iuuenti fraudulosa, placitum de pace domini regis fracta, et ista grauiora sũt crimina & maiora, quiá principaliter tágũt personã ipsius regis. Sunt etiã crimina aliquãtulum minora, eò quòd in parte tangunt ipsum regem propter pacem suam infractam, in parte priuatas personas, contra quas delinquitur, sicut crimen furti, crimen roberiæ cõtra pacem, & plagarum. Item crimen homicidij, siue sit casuale vel voluntarium, licet eandem pœnam non contineãt, quiâ in vno casu rigor, et in alio misericordia. Item crimen incendij, nequiter facti. Item raptus virginis, vel sanctimonialis, vel matronę honestè viuentis. Item crimẽ roberię & imprisonamenti, contra pacem. Item de libero homine imprisonato, quarum omnia, pœnam corporalem infligunt, et secũdum quod fuerint maiora vel minora, grauem inducunt pœnam vel minº grauem. Inducũt enim quædam vltimum supplicium, cum pœna grauiori & tormentis, ne statim deficiant, quandòq; sine tormentis. Item quædam inducunt membrorum truncationem, quędam exilium perpetuũ, vel ad tẽpus, & eodem modo inprisonamentum. Pœnæ autem ad correctionem, et correptionẽ hominum sunt iuuentæ, vt quos diuinus timor a malo non reuocat, temporalis saltẽ pœna coerceat, et cohibeat, a peccato. Ipse enim deº propter iniquitatem corripit homines.

2 ¶ *De generibus pœnarum quibus homines afficiuntur propter eorũ iniquitates.* Cap. 6.

GEnera pęnarum, quibus afficiuntur malefactores, sunt hæc. Sũt autem quædam quæ adimunt vitam, vel membrum. Sunt autem quæ auferunt ciuitatem, burgum, vel prouintiam. Sunt autem quæ continent exilium perpetuum, vel ad tempus, vel corporis coertionẽ, scilicet imprisonamentum vel ad tempus, vel imperpetuum. Suut quædam quæ fustigationem, verberationem, pœnam pilloralem et Tymboralẽ & dãpnum cum infamia inducunt. Sunt etiam quædam quæ dignitatis, et ordinis inducunt depositionem, vel alicuius actus priuationem, vel prohibitionem. Et non alio modo puniatur quis, q̃ secũdum quod se habeat cõdempnatio, vt si gladio animaduerti debeat in aliquem, tunc non securi, nec telo, nec fustibus, vel laqueo, alio quoue modo. Item qui viui exuri debent, nõ eis verberibus noceatur, nec virgis, nec tormẽtis: quiá pleriq; deficiunt

deficiunt dum torquentur,et hoc niſi aliter exigat enormitas delicti.Solent præſides in carcere continendos damnare vt in vinculis contineantur,ſed huiuſmodi interdicta ſunt a lege, quià carcer ad continendos, & non puniendos haberi debeat.Reſpiciẽdum eſt iudicanti,ne quid aut duriùs aut remiſſiùs conſtituatur, quàm cauſa depoſcit, nec enim aut ſeueritatis aut clementiæ gloria affectanda eſt: ſed perpenſo iuditio, prout quęque res expoſtulat,ſtatuendum.In leuioribus cauſis,leniores eſſe debent,ad lenitatem.In grauioribus autem pœnis,ſeueritatem legum,cum aliquo temporamento benignitatis,ſubſequi.Et pœnæ potiùs molliẽdæ ſunt quàm exaſperandæ. Delinquunt latrones propoſito,per factionem, ebrij,impetu ꝑ ebrietatem,cùm ad manus vel ferrum peruenitur. Caſu, cùm ꝑ infortunium,vt ſi aliquis venando,ꝑ telum in feram miſſum, hominẽ interfecerit,& ſimilia ꝑpetrauerit.Crimen vel pœna paterna, nullã maculam filio infligere poteſt. Igne concremantur,qui ſaluti dominorũ ſuorum inſidiauerint.Facta puniuntur,vt furta,homicidia.Scripta,vt falſa & libelli famoſi. Conſilia, vt coniurationes : ſed hæc quatuor genera, conſideranda ſunt ſeptem modis,cauſa,perſona,loco, tempore, qualitate,quantitate & euentu.Cauſa,vt in verberibus,quæ impunita ſunt a magiſtro vel parente,niſi modum excedant,quiâ emendationis & non iniuriæ gratia videntur adhiberi,& puniũtur, cùm quis per iram ab extraneo pulſatus eſt.Perſona dupliciter ſpectatur eius.s.qui fecit,et eiꝰ qui paſſus eſt:aliter enim puniũtur ex eiſdem factionibus,ſerui quàm liberi,et aliter qui quidem aliquid in dominum parentemue cõmiſerit quàm in extraneum,in magiſtratũ q̃ priuatum.Et ſimiliter ætatis ratio habẽda eſt.Locꝰ facit vt idem ſit furtum vel ſacrilegium, et ſecundũ hoc minor pœna vel maior.Tempus diſcernit prædonem a fure,vel effractorem, et furem diurnum,a nocturno.Quãtitas diſcernit furem ab abigeuo, ſecundũ quod furtum fuerit maiꝰ vel minus, vt ſi quis ſuem ſurripuerit fur erit,et ſi quis gregem,abigeuus erit.Euentus,vt ſi ex voluntate & conſcientia certa fecerit quis aliquid,ſicut homicidiũ,an ex euentu,vt ſuprâ : & ſecũdũ hoc, aut erit felonia aut infortunium. Item eſt pœna pecuniaria, ſicut corporalis, et quælibet pœna corporalis quamuis minima, maior eſt qualibet pœna pecuniaria.

1 ¶*Vbi terminandæ ſunt actiones ciuiles.* 2. *De diuerſitate iuſtitiariorum.* 3. *Quæ placita immediatê placitari & terminari debent in curia domini et rationes quare.*

Cap.7.

DIctum eſt ſuperius, in cuius curia actiones criminales debeant terminari,ſiue in coñ vel extra,ſiue in curia dñi regis, vel alibi : nunc autẽ dicendũ,vbi triandæ ſunt actiones ciuiles, quę ſunt in rem vel in ꝑſonam.Et ſciendũ,ꝙ earum quę ſunt in rem, ſicut rei vendicationes ꝑ breue de recto,terminari debẽt in curia Baronum vel aliorum, de quibus ipſe petens clamauerit tenere,ſi plenũ rectum ei tenere voluerit, vel poſſit vel ſciuerit.Si autẽ noluerit,vel nõ poſſit,vel neſciuerit, tunc ꝑbato a tenente,quôd curia dñi ſui,ei de recto defecerit,tranſferri debet placitum ad comitatum,vt vic.rectum teneat,et ſic a coñ tranſferri poſſit ad

magnam curiam,ex certa cauſa,ſi dominus rex voluerit,& ibi terminari. Sed hoc fieri non debet contra voluntatem dominorum,ſicut olim fieri ſolet ꝑ principem,niſi ex prædictis cauſis, vel ſi dñs curiæ ſponte curiam ſuã remiſerit ipſi regi.Et de hac materia habetis pleniùs infra, de actionibus ciuilibus in rem, ſuper ipſa ꝓprietate ꝑ breue de recto. In cõm vero terminari poſſit placitũ,ꝑ breue de recto,& coram vic. ſi ad magnam curiã dñi regis tranſlatũ non fuerit vt prædictum eſt.Itẽ queſtio ſtatus, ſicut placitum de natiuis,niſi ille qui petitur,excipiendo ſe dicat eſſe liberum, & coram iuſticiarijs dñi regis in aduentu ipſorum ſe eſſe probaturum,et quo caſu, pacem habebit vſquè ad aduentum ipſorum, vel tranſferri poterit iuditium & ꝓbatio ad magnam curiam, ſi domino regi placuerit. Item in cõm & coram vic. placitari poſſunt plura placita, in quibus vic. eſt iuſtitiarius conſtitutus ꝑ breue,q̃ iuſticiet,ſicut de ſeruitijs et conſuetudinibus,de debitis & alijs placitis infinitis.Item placitũ de vetito Namij,in quo vic. iuſtitiarius eſt & vic. & qualiter huiuſmodi terminentur, inferiùs dicetur. Et quare non poteſt vic. in cõm iudicare de alicuius libertate,ſicut de ipſius natiuitate,cùm ꝓbatio libertatis ſit quaſi incidens placito de natiuis,ſicut poſſit in curia domini regis? neſcio aliam cauſam aſſignare, niſi hoc ſit ꝓpter fauorem libertatis, quæ eſt res ineſtimabilis, et quæ inſipientibus et minus diſcretis committi non debet ꝓpter diſcrimen. ¶ 2. Placita veró ciuilia in rem,& in ꝑſonam, in curia domini regis terminanda, coram diuerſis iuſtitiarijs terminantur. Habet enim plures curias,in quibus diuerſę actiones terminantur, & illarum curiarũ habet vnam propriam,ſicut aulam regiam,et iuſtitiarios capitales qui ꝓprias cauſas regis terminant, et aliorum omnium, per querelam vel per priuilegium ſiue libertatem: Vt ſi ſit aliquis qui implacitari non debeat niſi coram ipſo domino Rege.Habet etiam curiam,et iuſtitiarios in banco reſidentes, qui cognoſcunt de omnibus placitis, de quibus autoritatem habent cognoſcendi,& ſine warranto,iuriſdictionem non habẽt nec coertionem. Habet etiam iuſtitiarios itinerantes de cõm in cõm, quandóq; ad omnia placita,quandóquè ad quædam ſpecialia, ſicut aſſiſas nouæ diſſeyſinæ & mortis anteceſſoris capiendas,& ad gaolas deliberãdas, quandóquè ad vnicam vel duas & non plures: in ijs caſibus omnibus erunt curiæ ipſius domini regis.Et ſunt 2.recognitiones.s.de noua diſſeyſina,et de morte anteceſſoris, quæ capi non debent niſi in ſuis comitatibus ꝑ communem libertatem,& hoc niſi inceptę fuerint in comitatibus, quia ſi inceptæ fuerint in cõm,tranſferri poſſunt extra cõm de loco in locũ,& extra cõm terminari,cum omnibus ſequelis ſuis, ſicut in cõuictionibus & certificationib⁹,cûm euenerint, & ſiue hmõdi recognitiones in cõm terminatę fuerint ſiue non,nõ eſt ꝓhibitũ quin conuictiones & certificationes extra cõm trahi poſſunt.Et ſicut prædictũ eſt in parte,trahuntur placita cauſis ſupradictis,a curijs baronum vſq; ad cõm, & ibi terminantur quandôq;,et quandóq; inde tranſferuntur,& ponuntur corã iuſtitiarijs itinerãtib⁹ in cõm & inde corã iuſtic.de bãco,vel corã rege multꝰ de cauſis. ¶3. Sunt etiã inter alia placita, quædã quæ nõ ꝑ tranſlationẽ, ſed immediate terminari debẽt corã iuſtitiarijs vel corã rege.s.placitũ de

baronijs,

baronijs,vbi ipſe petens tenere clamat immediatè de domino rege in capite per breue de recto,quod vocatur prȩcipe in capite,& hoc ideô,quiâ hîc tangit ipſum regem in toto,vel in parte.Item immediatè in curia domini regis,terminari debent placita de aduocationibus eccleſiarum, vel capellarum,et affiſis vltimæ præſentationis,& eſt ratio, quià ſi alius a rege mandaret epiſcopis de admittendo clericum,& ipſe non obtemperaret, alius a rege coertionem non haberet, et quiá epiſcopus ad alterius mandatum quâm regis clericum admittere non tenetur.Item immediatè in curia domini regis placitantur placita de dotibus, vbi mulier nihil habet,et eſt ratio,quiâ ſi contra mulierem dotem petentem, exciperetur quòd dotem habere non poſſet,eo quôd viro, cuius nomine dotem petit,nunquâm fuit legittimo matrimonio copulata,nullus alius prȩter regem poſſet epiſcopo demandare inquiſitionem faciendam. Item immediatè pertinet ad regem quærela finis factæ in curia domini regis & non obſeruatæ,et eſt ratio,quiâ nemo poteſt finem interpretari, niſi ipſe rex, in cuius curia fines fiunt. Eſt enim eius interpretari cuius eſt concedere. Item in curia domini regis immediatè placitantur plura placita, propter impotentiam aliorum ex neceſſitate,cûm non poſſit aliquis Baro, vic.vel alius de liberis tenementis cognoſcere, nec tenens tenetur reſpondere, ſine præcepto vel warranto domini regis, nec etiam poſſunt aliquem de huiuſmodi, ad ſacramentum ſine warranto compellere, et huiuſmodi placita ſunt infinita. Qualiter autem placita propter neceſſitatem, de curia in curiam tranſferuntur multipliciter, vel propter indulgentiam priuilegiatorum ſicut templariorum,et huiuſmodi, infra dicetur pleniûs, p tranſlationem per pone.

1 ¶ *Vbi & coram quibus perſonis proponendæ ſunt actiones & terminandæ.* 2. *Quid ſit iuditium & in quibus conſiſtit, et quòd iuditium iudicis conſiſtit in tribus.* 3. *Quôd quadruplex eſt munus.* 4. *De poteſtate iudicis.* 5. *De diuiſione iuriſdictionum ſacerdotij & regni.* *Cap.8.*

VIdendum etiam vbi, et coram quibus perſonis proponendæ ſunt actiones & probandæ,& ſciendum quòd in iuditio. Videndum eſt igitur quid ſit iuditium. ¶ 2. Et ſciendum,quòd iuditiũ eſt in qualibet actione trinus actus trium perſonarum: Iudicis vz,actoris,& rei,ſecundûm quod largè accipi poſſunt huiuſmodi perſonæ.s.quòd duæ ſint perſonę ad minus,inter quas vertatur contentio,& tertia perſona,ad minus,qui iudicet, alioquín non erit iuditium, cûm iſtæ perſonæ ſint partes principales in iuditio, ſine quibus iuditium conſiſtere non poteſt. Iudex verô ſiue iuſtitiarius, vti debet veritate, & veritas iuditij in tribus conſiſtit.s.in indifferenti & ęquali perſonarum ſuſceptione, vt legitur in Deuteronomio,audite illos,et quod iuſtum fuerit,iudicate: ſiue ciuis ſit iſte,ſiue peregrinus,nulla erit diſtantia perſonarum, itâ paruum audietis vt magnum,nec accipietis cuiuſquâm perſonam, quià dei iuditium eſt. Item in eodem libro capitul.16.non accipies perſonam, nec munera, qâ munera excęcant &c.vt infrá de iuſtic. Item conſiſtit in diligenti examinatione,quiâ oportet iudicem cuncta rimari.Hoc intelligens Iob,ait.29

Cauſam quam ignorabam diligentiſſimè inueſtigabam, non enim dicit diligenter vel diligentiùs, immo diligentiſſimè. Debet enim iudex, ꝑ examinationem de dubijs facere certum, & de credulitate veritatem, de ignorantia notitiam, & notorium ſiue notitiam de ignoto. Item conſiſtit veritas iuditij, in iuſta ſententiæ prolatione, & iuſta & diligenti executione, vt in Deuteronomio xvi. Iuſtè quod iuſtum eſt perſequeris, vt viuas & poſſideas terram quam dominus deus daturus eſt tibi. Et ſecundo libro paralepominon. 19. vbi dicitur. Videte quid faciatis, nõ enim hominis exercetis iuditium ſed dei, et illud idem quod iudicaueritis, in vos redundabit, ſit timor domini vobiſcum, et cum diligentia cuncta facite. Nõ enim eſt apud dominum deum veſtrum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum, quæ excęcant oculos ſapientum, & peruertunt verba iuſtorũ, vt legit in eccleſiaſtico. ca. 20. ¶ 3. Xenia & dona excęcant oculos iudicum, & qui dona & munera dixit, omne genus muneris intellexit. Munus. s. a manu, quale eſt res corporalꝭ quę pręſtatur. Munus a lingua, quale eſt blandiens & adulatoria ſupplicatio, laudum celebre præconium, vanæ gloriæ ſymphonia. Item munus ab obſequio, quale eſt ſeruitium acceptum & impenſum, pro quo extorquetur iuditij rectitudo. Item nec munus, munus a ſanguine vocari meretur, cũm pro ſanguinis linea, recti iuditij linea recuruatur. In hoc enim tangit ſanguis ſanguinem, hæc profecto genera munerum, ſordidorum nomine nũcupantur, & lex humana grauem pœnam infligit iudici corruptò ꝑ ſordes. s. ꝑ munera ſordida, vbi ſi iudex vel iuſtitiarius paciſcatur cum litigatore ad certam partem litis, vt C. ad legem vel repetet L. omnis, vbi dicitur: omnes cognitores & iudices, a re cuiuis manus abſtineant, nec alienum iurgium putent ſuam prædam. Etenim priuatarum quoq; litium cognitor, idemquè mercator, ſtatutam legibus cogetur ſubire iacturam. Iactura enim ſine pœna erit, quòd idem quod recepit reſtituat in quadruplum. Vt C. s. L. vltima in fine, quiâ ibi tenentur in quadruplum, ſiue tempore adminiſtrationis aliquid receperint ſiue poſt, quocunq; titulo vel quocũq; velamento, vt ſi finxerit interueniſſe titulum donationis, vel venditionis. Re vera ſordidus eſt ille, quem iuditij veritas non adornat, vt ſi fauor, vel odium, timor, inuidia vel præmium inducunt contrarium, vt iuditij veritas corruat in plateis, de quo dici poterit, vè illi ſordido, per quem veritas ſordeſcit in paludibus platearum, nec erit inter beatos comnumerandus, de quibus dicitur, beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere. Ab omni tamen munere non eſt abſtinendum, quià licet ab omnibus & paſſim auariſſimum ſit accipere & viliſſimum: a nemine tamen erit inhumanum, vt ſi amicus accipiat ab amico ſolo intuitu amicitiæ & amoris. Actor vero, ſiue ſit petens ſiue querens, vti debet intentione. Docere enim debet, et rationẽ prætendere, ꝙ ad ipſũ ꝑtineat actio, & ꝙ pars eſſe poſſit in iuditio, ponere enim debet corã eo qui ius dicturus eſt, intentionẽ ſuã & illã fundare & ꝓbare. Reus vero vti debet exceptione & defẽſione, ſecundùm quod inferiùs dicẽ pleniùs. ¶ 4. Oportet etiã, ꝙ ille qui iudicat, ad hoc quód rata ſint iuditia, habeat iuriſdictionem ordinariam vel delegatam, & non ſufficit quôd iuriſdictionem habeat, niſi habeat

beat coertionem,quód si iuditium ſuum executioni demandare nõ poſſet,ſic eſſent iuditia deluſoria. Non enim habet ordinarius iuriſdictionẽ & executionem in omni cauſa,cûm iura ſint ſeperata & limitata ¶ 5. Sũt enim cauſæ ſpirituales, in quibus iudex ſecularis non habet cognitionẽ nec executionem,cûm non habeat coertionem. In hijs enim cauſis pertinet cognitio ad iudices eccleſiaſticos, qui regunt & defendunt ſacerdotium. Sunt autem cauſæ ſeculares quarum cognitio pertinet ad reges & principes,qui defendunt regnum,et de quibus iudices eccleſiaſtici ſe intromittere non debent, cùm eorum iura ſiue iuriſdictiones limitatæ ſunt & ſeperatæ,niſi ità ſit quód gladius iuuare debeat gladium, eſt enim magna differentia inter ſacerdotium & regnum.

1 ¶ *De regimine iuriſdictionis quæ pertinent ad regnum.* 2. *De ſacramento quod rex facere debet in coronatione.* 3. *Ad quod rex creatus ſit in ordinaria iuriſdictione.*

Cap.9.

Cúm autem de regimine ſacerdotij nihil pertineat ad tractatum iſtũ, ideò videndum erit de ijs quæ pertinent ad regnum, quis primó & principaliter poſſit et debeat iudicare. Et ſciendum quód ipſe Rex et non alius, ſi ſolus ad hoc ſufficere poſſit, cûm ad hoc per virtutẽ ſacramenti teneatur aſtrictus. ¶ 2. Debet enim in coronatione ſua, in nomine Iheſu Chriſti præſtito ſacramento,hæc tria ꝓmittere populo ſibi ſubdito. Inprimís ſe eſſe præcepturum & pro viribus opem impenſurum, vt eccleſiæ dei & omni populo Chriſtiano vera pax, omni ſuo tempore obſeruetur.Secundó,vt rapacitates & omnes iniquitates, omnibus gradibus interdicat. Tertió, vt in omnibus iuditijs æquitatem præcipiat & miſericordiam, vt indulgeat ei ſuam miſericordiam clemens & miſericors deus,& vt per iuſtitiam ſuam firma gaudeant pace vniuerſi. ¶ 3. Ad hoc autem creatus eſt et electus, vt iuſtitiam faciat vniuerſis, et vt in eo dominus ſedeat, et per ipſum ſua iuditia diſcernat, et quod iuſtè iudicauerit ſuſtineat & defendat, quiâ ſi non eſſet qui iuſtitiam faceret, pax de facili poſſet exterminari,& ſuperuacuum eſſet leges condere,& iuſtitiam facere,niſi eſſet qui leges tueretur.Separare autem debet rex (cùm ſit dei vicarius in terra) ius ab iniuria,æquum ab iniquo,vt omnes ſibi ſubiecti, honeſtè viuant,et quód nullus alium lædat, & quòd vnicuiquè,quod ſuum fuerit,recta contributione reddatur.Potentia verò omnes ſibi ſubditos debet præcellere. Parem autem habere non debet,nec multo fortius ſuperiorem,maximè in iuſtitia exhibenda, vt dicatur vere de eo,magnus dominus noſter,et magna virtus eius &c.Licet in iuſtitia recipienda,minimo de regno ſuo comparetur,& licet omnes potentia prȩcellat,tamen (cúm cor regis in manu dei eſſe debeat)ne ſit ineffrænata,frȩnũ apponat temperantiæ, & lora moderantiæ, ne cûm ineffrenata ſit,trahatur ad iniuriã.Nihil enim aliud poteſt rex in terris, cùm ſit dei miniſter & vicari°, niſi id ſolũ quod de iure poteſt,nec obſtat qd' dicitur,qd' principi placet legis habet vigorem,quiâ ſequitur in fine legis,cum lege regia quȩ de imperio eius lata eſt .i. nõ quicquid de volũtate regis temerè præſumptũ eſt

ſed

ſed animo condendi iura, ſed quod conſilio magiſtratuum ſuorum, rege autoritatē præſtante, et habita ſuper hoc deliberatione, & tractatu, rectè fuerit definitum. Poteſtas itaq; ſua iuris eſt, & non iniuriæ, & cùm ipſe ſit autor iuris, non debet indè iniuriarum naſci occaſio, vnde iura naſcuntur, et etiam qui ex offitio ſuo alios prohibere neceſſe habet, idipſum in ꝓpria perſona cōmittere nō debet. Exercere igitur debet rex poteſtatem iuris, ſicut dei vicarius & miniſter in terra, quiâ illa poteſtas ſolius dei eſt, poteſtas autem iniuriæ diaboli et non dei, & cuius horum operum fecerit rex, eius miniſter erit, cuius opera fecerit. Igitur dum facit iuſticiam, vicarius eſt regis æterni, miniſter autem diaboli, dum declinet ad iniuriam. Dicitur enim rex a bene regendo, & non a regnando, quiá rex eſt dum benè regit, Tyrannus dum populum ſibi creditum violenta opprimit dominatione. Temperet igitur potentiam ſuam per legem, quæ frænum eſt potentiæ quòd ſecūdùm leges viuat, quòd hoc ſanxit lex humana, quòd leges ſuum ligent latorem, & alibi in eadem, digna vox maieſtate regnantis eſt legibus. s. alligatum ſe principem proficiſcere .i. profiteri. Item nihil tam proprium eſt imperij, quâm legibus viuere, & maius imperio eſt legibus ſubmittere principatum, & merito debet retribuere legi, quia lex tribuit ei, facit enim lex quòd ipſe ſit rex. Item cùm non ſemper oporteat regem eſſe armatum armis ſed legibus, addiſcat rex ſapientiam, et conſeruet iuſtitiam, et deus præbebit illam ſibi, et cûm illam inuenerit, beatus erit ſi tenuerit eam, cùm ſit honor & gloria in ſermone ſenſati, & lingua imprudentis ſubuerſio ipſius, et principatus ſenſati ſtabilis, et rex ſapiens iudicabit populum ſuum. Si autem fuerit inſipiens, perdet illum, quiá a capite corrupto deſcendit corruptio membrorum, et ſi ſenſus & vires non vigeant in capite, ſequitur quòd cætera membra ſuum non poterunt officium exercere. Non ſolum autem ſapiens eſſe debet ſed miſericors, & cum ſapientia miſericorditer iuſtus, & licet tutius ſit reddere rationem pro miſericordia, quâm pro iuditio: tutiſſimum tamen eſt, vt ità palpebræ eius præcedant greſſus ſuos, quôd iuditium non vacillet per imprudentiam, nec miſericordia decipiat per incircumſpectionem. Miſericordia ſiquidem iniuſta eſt cum incorrigibili, & non eſt in eos liberalitatis auguſtiæ referenda humanitas, qui impunitatem veteris admiſſi, conſuetudinibus potius quàm emendationi deputarunt. Et cûm indulgeat iudex indigno, nonne ad prolaptionis contagium prouocat vniuerſos? Sic ergo miſereatur indigno, vt ſemper homini condoleat. Item pauperis non miſereatur quis in iuditio, miſericordia. s. remiſſionis, cui tantûm miſericordia compaſſionis eſt, ſicut et omnibus miſerendum. Et quibus et qualiter ſit miſerendum, eum doceat merita vel demerita perſonarum.

1 ¶ *De iuriſdictione delegata quæ ad iuſtitiarios pertinet.* 2. *De differentia iuſtitiariorū.* 3. *De poteſtate iuſtitiariorum.* 4. *Qualiter & quandò finiatur eorum poteſtas et iuriſdictio.* *Cap.*10.

Dictum

DIctum est in proximo de ordinaria iurisdictione, quæ pertinet ad regem, consequentèr dicendum est de iurisdictione delegata, vbi quis ex se ipso nullam habet autoritatem, sed ab alio sibi commissam, cûm ipse qui delegat non sufficiat per se omnes causas siue iurisdictiones terminare. Et si ipse dominus rex ad singulas causas terminandas non sufficiat, vt leuior sit illi labor, in plures personas partito onere, eligere debet de regno suo viros sapientes, & timentes deum, in quibus sit veritas eloquiorum, et qui oderunt auaritiam (quæ inducit cupiditatem) et ex illis constituere iustitiarios, vic. et alios balliuos & ministros suos, quibus referantur tam questiones super dubijs, quâm querimoniæ super iniurijs, et qui nec ad dextram nec ad sinistram viæ propter prosperitatem terrenam, vel aduersitatis metum, a tramite iustitiæ non declinent, sed iudicẽt populum dei in æquitate, vt dici possit de eis cum psalmista, quòd de vultu eorum iuditium prodijt æquitatis. Et considerent efficaciter, quid oportuerit secundûm necessitatem, quid expedierit secundûm vtilitatem, quid liceat secundùm promissionem, quid deceat secundùm honestatem. Et tale iuditium diligit honor Regis, cuius personam in iuditio & iudicando representant. Nulli autem iuris benefitium denegent, a nullo præmium petant, vt prædictum est, vel recipiant, vt quis ius suum liberè persequatur, vt causa viduæ ad eos liberè ingrediatur, vt sint orphano & pupillo adiutores, vt nulli calumniam fieri patiantur, vt constitutiones & eorum edicta, iuri et consuetudinibus approbatis, & communi vtilitati sint conuenientia. Coram eis nulla deprimat aduersariorum potentia, sed agat quilibet, quod causa sua desiderat, et se temperet ab iniuria, nec a limitibus iuditiorum iustorum auertat eos odium, fauor, vel gratia, vt dici possit de eis, iustus es domine & rectum iuditium tuum &c. Item sapientes oportet eos esse qui iudicant, vt honestatem iudicandi ab alijs non mendicent. Si quis autem minûs sapiens & indoctus sedem iudicandi conscendere, et honestatem iudicandi sibi præsumpserit, ex alto corruit, quiâ volare satagit, antequâm pennas assumat, et qui tali potestatem iudicandi dederit, perinde erit ac si gladium poneret in manum furientis. Item non solum oportet iudicantẽ sapientem esse, immò potentem, iuxta illud Salomonis: Noli quærere fieri iudex, nisi virtute valeas erumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis, et ponas scandalum in agilitate tua. ¶ 2. Item iustitiariorum, quidam sunt capitales, generales, perpetui & maiores a latere Regis residentes, qui omnium aliorum corrigere tenentur iniurias & errores. Sunt etiam alij perpetui, certo loco residentes, sicut in banco, loquelas omnes de quibus habent warrantum terminantes, qui omnes iurisdictionem habere incipiunt præstito sacramento. Item sunt alij itinerantes de loco in locum, sicut de Comit̃ in Comitat̃ quandôquè ad omnia placita, quandòquè ad quædam specialia, sicut ad assisas tantum & Gaolas, et qui autoritatem habere incipiant sine sacramento, cûm breue domini Regis receperint de warranto. Sunt etiam iustitiarij constituti ad quasdam assisas, duas vel tres vel plures, qui quidem perpetui non sunt, quiâ expleto officio iurisdictionem amittunt.

¶ 3. Est

¶ 3. Est autem eorum potestas, quòd ex quo eis commissa est causa, vna vel plures, licet simpliciter, extenditur eorum iurisdictio ad omnia, sine quibus causa terminari non potest, quantum ad iuditium et executionē iuditij. Et eodem modo si causa fuerit incidens vel emergens & præiuditialis, ad alias verò res & alias personas, non possunt iurisdictionem suam extendere, nec de alijs cognoscere quâm de hijs quæ in commissione continētur, cûm fines mandati diligenter sint attendendi. ¶ 4. Et quâmuis quidam eorum perpetui sunt, vt videtur, finitur tamen eorum iurisdictio multis modis .s. mortuo eo qui delegauit, vel mortuo eo sub cuius proprio nomine causa delegatur. Item cùm delegans reuocauerit iurisdictionem, vel alium dederit iustitiarium, re integra ex toto vel ex parte. Item si ipse delegatus, remittat causam ad ipsum delegantem, vel ad alium delegatum, ex causa, propter certum diem & certum locum. Item finitur, lata sententia & executione demandata, quiâ iudex per iuditiū redditū functus est officio suo, & iuratores liberati sunt a sacramento, nisi sit qui dicat, q̄ reddito iuditio, nihilominus possit iustitiarius iuratores reuocare ad certificandum, vel inquirere de falso sacramento, secundûm quod iustitiari⁹ fuerit capitalis, vel itinerans generaliter ad omnes causas. Re vera, cûm iuditium debito modo redditum sit, non potest iustitiarius, qui iuditium reddidit, illud posteá corrigere vel mutare, eodem tamen die quo redditum est, supplere poterit in ijs, quæ pertinent ad consequentias. Sed hoc vltimum, locum habet in personis eorum, qui constituti sunt iustitiarij ad aliquas assisas specialitèr capiendas, vt vnam duas vel plures. Et notandum in fine, quòd nullus iustitiarius a domino rege sic delegatus, poterit aliquem sibi subdelegare.

1 ¶ *Qualiter constituendi sunt iustitiarii ad itinerandum de Cōm in Cōm generaliter ad omnia placita vel specialia.* 2. *De sacramento quod iustitiarij facient cum iustitiarium receperint.* 3. *Breue vni eorum clausum.* 4. *Breue omnibus iustitiarijs simul quod erit eorum warrantus, et publicè legetur in comitatu patens.* 5. *Breue de eodem omnibus iustitiarijs simul patens.* 6. *Breue clausum vic.q̄ venire faciat coram iustitiarijs omnia placita.* 7. *Breue de generali summonitione clausum.* 8. *Breue cum ipsi iustitiarij fecerint summonitionem nomine proprio & per breue suum.* 9. *Item omnibus quatuor iustitiarijs simul vbi constituuntur ad quædam specialia & non ad omnia placita.* 10. *Breue clausū vic.q̄ venire faciat assisam.* 11. *Si autē constituantur quatuor milites iustitiarij ad vnicam assisam capiendam noua disseysina.* 12. *Breue de eodem vic.clausum quod venire faciat assisam.* 13. *Si iustitiarius banci solus constituatur q̄ assumat.* 14. *Breue vic.clausum de eodem.* 15. *Breue si de banco transferatur assisa vsquè ad cōm ad certos iustitiarios.* 16. *Breue clausum de eodem vic.dirigendum.* 17. *Si assisa transferatur a quatuor iustitiarijs vsquè ad iter iustitiariorum extra cōm cùm in cōm incepta fuerit.* 18. *Breue de consuetudinibus iustitiariorum ad inquisitiones faciendas super contentionibus ad quærelam.* 19. *Breue vic.clausum super eodem.* Cap.ii.

VT autem de capitalibus iusticiarijs in banco residentibus ad præsens taceamus, videndum qualiter constituendi sunt iustitiarij ad itinerandum de cōm in Cōm, ad omnes causas generaliter vel ad certas, et posteâ, qualiter ad speciales, vnam, duas vel plures. Si autē constitui debeant ad omnes causas generaliter, tunc prestito sacramēto, qualiter

liter se gerere debeant in itinere suo, fiat cuilibet eorum breue specialiter per se, et postea omnibus in communi. Forma autem breuis specialis talis erit. ¶ 2. Et sacramentum tale erit. Iurabit quilibet post alium, quòd rectam iustitiam facient pro posse suo in comitatu, in quibus itineraturi sunt, tàm pauperibus quàm diuitibus, & q assisam seruabunt secundũ capitula subscripta, et inferiùs exprimenda, & q facient omnes rectitudines & iustitias, spectantes ad coronam domini regis. Et post sacramentũ suum dicatur eis expressè, q pro posse suo intendant ad faciẽdum comodum regis. ¶ 3. Rex dilecto & fideli suo A. salutem. Sciatis q constituimus vos iustitiarium nostrum vna cum dilectis & fidelib⁹ nostris A.B.C. ad itinerandum per comitatũ talem, vel coñ tales A. de omnib⁹ assisis & placitis tam coronę nostrę q̃ alijs, secundùm quod in breui nostro, de generali summonitione inde vobis directo, pleniùs continetur. Et ideò vobis mandamus, rogãtes q in fide qua nobis tenemini, vnà cum prædictis socijs vestris, ad hoc expedienda fideliter & diligenter intendatis, vt tâm fidem vestram q̃ diligentiam ad hoc appositam debeamus meritò commendare. Teste &c. et hec eadem forma fiat singulis eorum per se. ¶ 4. Rex dilectis & fidelibus suis A.B.C.D. salutem. Sciatis quòd constituim⁹ vos iustitiarios nostros ad itinerandum in comitatu tali, de omnibus placitis & assisis tâm coronæ nostræ q̃ alijs, quæ emerserint postquám iustitiarij nostri vltimò itinerauerunt in coñ illo, et etiam de illis quæ summonita fuerũt & atterminata fuerunt, et non finita coram iustitiarijs nostris de banco apud westm̃, vel corã iustitiarijs nr̃is itinerantib⁹ qui vltimò itinerauerunt in eodem coñ, de omnibus placitis, vel tantum de assisis nouæ disseysinæ, mortis anteccssoris capiendis, vel gaolis deliberandis, ita q omnes assisæ illę & omnia placita illa, sint corã vobis in eodẽ statu quo remanserũt per præceptum nostrum, vel per prędictos iustitiarios nostros itinerantes, vel per prędictos iustitiarios nostros de banco. Mandauimus enim vicecoñ nostro A. q ad diem & locũ, quem ei scire facietis, faciat coram vobis summonitiones fieri, et attachiamẽta venire, cum breuibus assisarum & placitorum prędictorum. Et ideò vobis mandamus, rogantes q in fide qua nobis tenemini ad hæc exequenda fideliter &c. vt suprà. ¶ 5. Rex A.B.C. salutem. Sciatis quòd constituimus vos iustitiarios nostros &c. vt suprà. Et ideó vobis mandamus, rogantes quód tali die cõueniatis apud talem locum, facturi inde quod ad iustitiam pertinet & in fide qua nobis tenemini ad negotia nostra ibidem expediẽda ita fideliter &c. Vt suprà. Mandauimus enim vic. nostro tali q ad prædictum diem & locum faciat coram vobis summonitiones fieri, & attachiamenta venire cum breuibus assisarum prædictarum et placitorum prædictorum. In cuius rei testimonium mittim⁹ vobis has litteras nostras patentes Teste &c. Postea fiant breuia vic. clausa, quód venire faciat coram iustitiarijs õnia placita, et de generali summonitione, omnibus facienda tâm maioribus q̃ minoribus. ¶ 6. Rex vic. vel vicecomitibus talibus salutem. Præcipimus vobis, q ad certos dies & loca, quæ vobis scire faciant dilecti & fideles nostri tales, vel aliter tales & socij sui quos iustitiarios nostros assignauimus ad itinerandum per coñ vestros ad omnia placita, venire faciatis

coram eis omnia placita coronæ noſtræ, quæ placitata non ſunt, et quæ emerſerunt poſtquám iuſtitiarij noſtri vltimó itinerauerunt in partibus illis, ad omnia placita & ſimiliter omnia attachiamenta ad placita illa pertinentia, & omnes aſſiſas & omnia placita quæ poſita ſunt ad primam aſſiſam coram iuſtitiarijs, cum breuibus aſſiſarum & placitorum, ſicut pleniùs continetur in literis noſtris clauſis, quas ſingulis veſtrum aliâs inde miſimus Teſte &c. ſcilicet de generali ſummonitione quæ tales ſunt. ¶ 7 Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores, omnes archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, priores, comites, barones, milites & liberè tenentes de tota balliua tua, et de qualibet villa, quatuor legales homines & præpoſitum, et de quolibet burgo duodecem legales burgenſes per totam balliuam tuam, et omnes illos qui coram iuſtitiarijs itinerantibus venire ſolent & debent, quód ſint apud talem locum, tali die, anno regni noſtri tali, coram dilectis & fidelibus noſtris A B. C. D. quos iuſtitiarios noſtros conſtituimus, audituri & facturi præceptũ noſtrum. Facias etiam venire tunc coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris, omnia placita coronæ noſtræ quæ placitata non ſunt, et quæ emerſerunt poſtquam iuſtitiarii noſtri vltimò itinerauerũt in partibus illis ad omnia placita & omnia attachiamenta ad placita illa pertinentia, et omnes aſſiſas & omnia placita quæ poſita fuerunt ad primam aſſiſam coram iuſtitiariis cum breuibus aſſiſarum, ità quòd aſſiſæ illæ & placita pro defectu tui vel ſummonitionis tuæ non remaneant. Facias etiam clamari & ſciri per totam balliuam tuam, quôd omnes aſſiſæ, et omnia placita quæ fuerunt attachiata et atterminata & non finita coram iuſtitiariis noſtris de banco, vel coram iuſtitiariis noſtris qui vltimò itinerauerunt in comitatu tuo de omnibus placitis, vel coram iuſtitiarijs noſtris illuc miſſis ad aſſiſas nouæ diſſeyſinæ capiendas, et gaolas deliberandas, tunc ſint coram præfatis iuſtitiariis noſtris apud talem locum, in eodem ſtatu in quo remanſerunt per præceptum noſtrum, vel per præceptum iuſtitiariorum noſtrorum prædictorum itinerantium, vel per iuſtitiarios noſtros de bãco. Summoneas etiam per bonos ſummonitores, omnes illos qui vicecomites fuerunt poſt vltimam itinerationem prædictorum iuſtitiariorum noſtrorum in partibus illis, quôd tunc ſint ibidem coram prædictis iuſtitiariis noſtris itinerantibus cũ breuibus aſſiſarum & placitorum quę tempore ſuo receperunt, et ad reſpondendum de tempore ſuo, ſicut reſpondere debet coram iuſtitiariis itinerantibus, et habeas ibi ſummonitores & hoc breue Teſte &c. Aliquandò verô cûm iuſtitiarij itinerare debent in diuerſis comitatib', benè facere poſſũt ſummonitiones generales ſub nomine ſuo proprio in prædicta forma, ſic. ¶ 8. Talis & ſocij ſui iuſtitiarij itinerantes in tali comitatu vicecomiti tali ſalutem. Mandamus vobis, ex parte domini regis, quòd ſummoneas per bonos ſummonitores omnes Archiepiſcopos &c. omnia vt ſuprâ. Facta igitur generali ſummonitione, vt prædictum eſt, videndum erit quandò loquelæ quæ ſunt in banco vel alibi incipient eſſe coram iuſtitiarijs itinerantibus, et eſſe deſinant coram iuſtitiariis de banco, vel alijs, cûm poſſit ſummonitio fieri p̃ multum tẽpus ante iter, et ſciẽdũ q̃ non antequâm iuſtitiarij

inceperint

inceperint itinerare, quiâ benè poterit iter multipliciter impediri, reuocari, vel ſuſpendi, et vnde ſemper dabitur dies partib⁹ a iuſtitiarijs de bāco, ſub tali conditione, niſi iuſtitiarij itinerantes prius venerint ad partes illas, & quo caſu ſemper remanebunt placita illa in banco, quouſquè iter inceptum fuerit. Si autem datus fuerit dies ante ſummonitionem generalem partibus, et infra diem illum incipiat itineratio, retro trahetur dies ille ad diem itinerationis per generalem ſummonitionem, & deſinit placitum coram iuſtitiarijs de banco. Sed quid dicetur de eo qui coram iuſtitiarijs de banco eſſoniatus fuerit de malo lecti? fiat de eo ſecundùm quod viſus fuerit vel non viſus, et ſi viſus fuerit, tunc ſecundùm quod languor fuerit ei adiudicatus, vel ſecundùm quod fuerit ei malum tranſiens. Et ſi viſus fuerit, ſi poſſit ſine licentia ſurgere videndum, vel ſi non poſſit, a quo petenda ſit licentia ſurgendi, vtrum a iuſtitiarijs itinerantibus, vel de banco, vel ſi viſus fuerit et habeat malum tranſiens, coram quibus debeat comparere, vel ſi languor ei fuerit adiudicatus, coram quibus debeat teſtificari viſus, vel ſi iuſtitiarij itinerantes, ſi in eodem comitatu iacuerit eſſoniatus, mittere poſſint ad ipſum vt faciat attornatum, cùm eſſonium de malo lecti coram eis non habeat locum. Cûm verò poſt generalem ſummonitionem itineris, non venerit quis liber homo, nec ſe eſſoniauerit de communi ſummonitione, licet placitū non habuit, nec fuit implacitatus primo die, pro defalta erit in miſericordia, licet poſtmodûm compareat, niſi rationabili de cauſa docuerit ſe eſſe impeditum, et ſi fortè ſe eſſoniauerit, niſi poſteâ comparuerit non valebit eſſonium, et idem erit ſi venerit, & ſine licentia receſſerit. Si autem conſtituantur iuſtitiarij ad aſſiſas, et non ad omnia alia placita, ſed ad placita ſpecialia, ſicut ad aſſiſas omnimodas, ad gaolas deliberandas, & ad placita de dote tantùm coram quatuor iuſtitiarijs, tunc fiat breue ſub hac forma quatuor iuſtitiariis patens omnibus ſimul. ¶ 9. Rex dilectis & fidelibus ſuis A. B. C. D. ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus vos iuſtitiarios noſtros, ad aſſiſas nouæ diſſeyſinæ, mortis anteceſſoris, vltimæ præſentationis capiendas, et ad alia placita de dote, vnde mulieres petentes nihil habent, generaliter tenenda, quicunquè contra aſſiſas prædictas, terras vel aduocationes eccleſiarum deforciauerint. Vel ſic: ad aſſiſas mortis anteceſſoris & magnas aſſiſas, et omnes iuratas per præceptum noſtrum ſummonitas coram iuſtitiarijs noſtris ad primam aſſiſam, vel coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtmonaſteriū atterminatas, prēterquàm ſuper illos qui profecti ſunt in ſeruitio noſtro tali, et ſimiliter ad gaolam deliberandam, tâm de illis qui in priſona noſtra inueniuntur, quàm de illis qui per præceptum noſtrum in cuſtodia committuntur. Et ideò vobis mandamus, rogantes quód ad diem talem et tali loco conueniatis &c. vt ſuprà, de cōſtitutione iuſtitiariorū ad ōnia placita: et de hoc ſtatim fiat vicecom breue clauſum in hac forma. ¶ 10. Rex vicecomiti ſalutem. Sciatis quód conſtituimus dilectos & fideles noſtros A. B. C D. Iuſtitiarios noſtros, ad aſſiſas nouæ diſſeyſinæ &c. vt ſuprà per omnia vſquè ad clauſulam (et ideó) & tunc ſic. Et ideó tibi præcipimus, quód tali die venire facias coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris apud talem locum,

omnes assisas nouæ disseysinæ, mortis anteceſſoris, vltimæ præſentationis magnas assisas & omnes iuratas, et omnia placita de dote, ſecundûm quod prædictum eſt, et quæ ſummonitæ ſunt coram iuſtitiariis noſtris ad primam assisam, cûm in partes illas venerint, vel coram iuſtitiariis noſtris apud weſtmoñ atterminatæ, et omnia attachiamenta quæ pertinent ad gaolam deliberandam, vel alios in cuſtodia poſitos deliberandos. Et ſummoneas per bonos ſummonitores, omnes illos qui vicecomites fuerunt poſtquâm &c. vt ſuprà. Teſte &c. Si autem cõſtituantur iuſtitiarii ad vnam assisam nouæ disseysinæ tantûm, vel mortis anteceſſoris tantùm, vnam, duas vel plures, tunc fiat eis omnibus ſimul breue patẽs in hac forma. ¶ 11. Rex dilectis et fidelibus ſuis, A.B.C.D. ſalutem. Sciatis quód conſtituimus vos iuſtitiarios noſtros, ad assisam nouæ disseysinæ capiendam, quam A. arramauit verſus B. coram vobis per præceptum noſtrũ, de libero teneměto ſuo in tali villa, vel ſic: quam A. arramauit verſus B. coram iuſtitiariis noſtris ad primam assisam, cùm in partes illas venerint &c. Si autem conſtituantur tantum ad vnam assisam mortis anteceſſoris, tunc ſic. Sciatis quòd conſtituimus vos iuſtitiarios noſtros, ad assisam mortis anteceſſoris capiendam, quam A. arramauit verſus B. de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, et ideó vobis mandamus quód ad diem & locũ, quibus ad hoc intendere poteritis, vel quos duxeritis prouidendos, vel ſic: quód tali die, conueniatis apud talem locum ad assisam illam capiendam, facturi inde quod ad iuſtitiam pertinet, ſecundùm legem et conſuetudinem regni noſtri Angliæ, ſaluis nobis amerciamentis inde prouenientibus, mandauimus enim vicecomiti noſtro tali, quôd assisam illam, dictis die et loco, vel ad diem & locum quem ei ſcire facietis, coram vobis venire faciat, et in huius rei teſtimonium mittimus vobis iſtas litteras noſtras patentes Teſte &c. et ſuper hoc fiat vicecomiti breue clauſum quod reſpondeat formæ præcedenti per omnia in hac forma. ¶ 12. Rex vicecomiti tali ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus A.B.C.D. iuſtitiarios noſtros ad talem assisam capiendam, vel talem quam talis arramauit &c. vt ſuprâ. Et ſimiliter ad assisam mortis anteceſſoris quam talis arramauit &c. vt ſuprà. Poſſunt enim plures assisæ vna iuſtitiaria contineri ſicut vna, ſi vnus fuerit petens vel querens, & ſiue plures ibi fuerint disseyſinæ vel disseyſitores, ſiue plures tenentes ſiue vnus. Et ideó tibi præcipimus, quòd assisam illam, vel assisas illas ad prædictos diem & locum, vel ad diem et locum quem vobis ſcire faciẽt, coram præfatis iuſtitiarijs noſtris venire facias &c. Teſte &c. Si autem assisa vltimæ præſentationis capienda ſit coram talibus iuſtitiarijs &c. ſic: ad recognoſcendum per ſacramentum ſuum, quis aduocatus tempore pacis præſentauit vltimam perſonam &c. ſecundûm formam breuis per omnia. Si autem ad assisam vtrum, tunc ſic: ad assisam capiendam, quæ ſummonita eſt coram vobis per præceptum noſtrum, inter A. perſonam talis eccleſiæ petentem, & B. laicum ſcilicet tenentem, vel econtrariò: ad recognoſcendum vtrum tantum terræ vel redditus cum pertinentijs in tali villá, ſit libera elcemoſina pertinens ad eccleſiam prædicti A. in laicum feodum prædicti B. vel econtrarió: vtrum tantum terræ vel redditus

ditus cum pertinentijs in tali villa, ſit laicum feodum prædicti B. vel libera eleemoſina ipſius A. Si autem conſtituatur aliquis iuſtitiarius de banco vel alius & ſolus conſtituatur, tunc fiat ei breue patens de iuſtitiaria in hac forma. ¶ 13. Rex dilecto & fideli ſuo tali ſalutem. Scias quòd conſtituimus te iuſtitiarium noſtrum vnâ cum ijs, quos vobis duxeritis aſſociandos vel aſſumendos, ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ capiẽdam, quam A. arramauit coram vobis per pręceptum noſtrum verſus B. et alios nominatos in breui noſtro originali de libero tenemento ſuo in tali villa. vel ſic; ad capiendam aſſiſam mortis anteceſſoris, vel aliam quamcunq; ſecundûm formam breuis. Et ideò vobis mandamus, quód ad diem & locum &c. vt ſupra, facturi &c. ſaluis &c. mandauimus &c. in cuius &c. et fiat breue vicecomiti ſuper eodem clauſum, quòd venire faciat aſſiſam coram iuſtitiarijs in hac forma. ¶ 14. Rex vicecomiti ſalutem. Queſtus eſt nobis talis &c. et ſic totum originale de verbo in verbum, vſquè: Et tenementum illud eſſe in pace, vſquè ad certum diem, quem dilectus et fidelis noſter talis tibi ſcire faciat & interim &c. et ſummoneas eos &c. quòd ſint coram ꝓfato tali et ſocijs ſuis quos &c. ad certũ locum quẽ tibi ſcire faciet &c. parati &c. et ſic fiet de alijs aſſiſis. Et in quo caſu, contingit multotiens quòd aliqua de cauſa ſit tali iuſtitiario aſſociatio alterius iuſtitiarij ad impetrationem diſſeyſitoris fortè, vt captio aſſiſæ differatur et in fraudem, et quo caſu ſi talis venerit, bonum eſt, ſi autem non, nihilomin⁹ procedet aſſiſa, quiâ pl⁹ habet autoritatis breue patens de capienda aſſiſa, quàm breue clauſum de aſſociatione: niſi ita ſit quòd mandetur expreſſè quód ſine tali non capiatur. Si autem primô ſummonita fuerit aſſiſa coram iuſtitiarijs forte apud weſtmonaſterium: et conſtituantur poſtmodum iuſtitiarij in comitatu vt captio aſſiſæ maturetur, tunc fiat breue in hac forma. ¶ 15. Rex A B. C. ſalutem. Sciatis quód conſtituimus vos iuſtitiarios noſtros ad aſſiſam vltimæ præſentationis capiendam, quæ ſummonita fuit coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtmonaſterium inter A. querentem et B. impedientem de eccleſia tali, & ideó vobis mandamus &c. vt ſuprâ. Mandauimus enim vicecomiti noſtro tali, quòd venire faceret coram nobis tali die, et tali loco, vel ad certos diem et locum quandô ad hoc intendere poteritis, recognitores aſſiſæ illius ad faciendam aſſiſam illam, in eo ſtatu & ſicut venire debuerunt tali die coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtmonaſterium ad idem faciendum. Mandauimus etiam ei quòd ſcire faciat prædicto B. quód tunc ſit ibi auditurus aſſiſam illam in eodem ſtatu quo atterminata fuit corã iuſtitiarijs noſtris apud weſtmonaſterium tali die &c. non obſtante eo, ꝙ idem dies datus fuit ipſi B. ꝓ eſſonium ſuum poſtquâm defaltam fecerat coram eiſdẽ iuſtitiarijs apud weſtm̃: & ſiue venerit ſine non, procedatis ad illam aſſiſam capiẽdam, tũ ꝓpter lapſũ ſex menſiũ, tũ ꝙ ſi pręſens eſſet nihil dicere poſſet contra aſſiſã, quare remaneret poſt prædictã defaltam quam fecit in præfata curia apud weſtm̃: In cuius rei teſtimonium &c. Teſte &c. Aliud breue de eodẽ clauſũ vic. dirigẽdũ eſt in hac forma. ¶ 16. Rex vic. ſalutem. Scias ꝙ cõſtituimus tales iuſtitiarios noſtros, ad aſſiſam vltimæ præſentationis capiendam, quæ ſummonita fuit coram iuſtitiarijs

noſtris

noſtris apud weſtmonaſterium: inter tales, ad recognoſcendum quis aduocatus &c. et ſic totum originale. Et ideó tibi præcipimus, quód diligẽter inquiras qui fuerunt recognitores eiuſdem aſſiſæ, et illos ſine omni dilatione venire facias coram iuſtitiarijs noſtris apud talem locum tali die ad faciendam recognitionem aſſiſæ illius, ſicut venire debuerunt coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtmonaſterium tali die ad idem faciendũ conſtitutos. Scire etiam facias prædicto B. et ſic deinceps per omnia ſicut in breui præcedenti vſquè ad clauſulam (In cuius rei &c) Et habeas &c. Teſte &c. Cùm autem aſſiſa mortis anteceſſoris poſita fuit aliquando coram talibus iuſtitiarijs in comitatu et poſt defaltam vel eſſonium vel diem datum vel warrantum vocatum poſita fuerit coram iuſtitiarijs noſtris itinerantibus, et primo die non venerit tenens, tunc ſummoneatur quód ſit coram talibus iuſtitiariis itinerantibus per tale breue. ¶17. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores &c. A. quód ſit coram talibus iuſtitiariis itinerantibus, ad audiendã aſſiſam mortis anteceſſoris, quam B. in curia noſtra, coram talibus iuſtitiariis noſtris ad hoc conſtitutis, arramauit verſus eundem A. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, ita quód aſſiſa illa tunc procedat in eodem ſtatu in quo fuit apud talem locum, et quando poſita fuit coram præfatis iuſtiariis itinerãtibus. Et venire facias coram eiſdem iuſtitiariis noſtris itinerantibus apud prædictum locum C.D.E. recognitores eiuſdem aſſiſæ ad præfatum terminum, ad faciendam aſſiſam illam, et habeas ibi nomina recognitorum et hoc breue Teſte &c. Si veró conſtituiſſe debeant iuſtitiarij ad aliquam inquiſitionem faciendam, vel de contentionibus habitis inter aliquos de libertatibus, vel de roberia vel de alijs, ſicut de iniuriis et huiuſmodi, ſi duo cõſtituantur vel plures, fiat ſingulis eorum breue clauſum in hac forma. ¶18. Rex dilecto et fideli ſuo A. ſalutem Sciatis quód conſtituimus vos iuſtitiarium noſtrum ſimul cum B. ad quandam inquiſitionem faciendam inter C. quærentem et D. ſuper contentionibus inter eos ortis de talibus libertatibus, et de talibus occupationibus feodorum, et de quibuſcunquè aliis iniuriis, roberia, verberibus & plagis, & huiuſmodi, de quibus contentio fuerit inter eos ſecundum formam litterarum noſtrarum quas inde miſimus vic. noſtro tali, et ideò vobis mãdamus, rogantes quatenus ad diem quem prædictus vicecomes noſter vobis ſcire faciat, accedatis apud talem locum ad inquiſitionem ſimul cum prædicto B. et præfato vic. noſtro faciendam, vt diligentiam veſtrã & diſcretionem merito debeamus commendare. In cuius rei &c. Teſte &c. Et fiat aliud breue conſocio ſuo conſimile & clauſum, et etiam ſuper eodem fiat breue vicecom̃ clauſum in hac forma. ¶19. Rex vicecomiti ſalutem, præcipimus tibi, quód aſſumptis tecum dilectis & fidelibus noſtris A. & B. quos ad hoc iuſtitiarios noſtros conſtituimus, in ppria perſona tua accedas ad talem locum, & illic coram te et coram præfatis iuſtitiariis noſtris venire facias viginti quatuor de legalioribus & diſcretioribus militibus de comitatu tuo per quos rei veritas &c. et qui nec prędictos C. & D. aliqua affinitate attingant, vel qui aliquo modo non ſint eſſoniabiles, ad regnoſcendum ſuper ſacramentum ſuum, ſi prædictus C

prædictũ

prædictum D. robbauit, vel aliam iniuriam ei fecit contra pacem noſtram, et ita quòd omnia procedant ſecundum querelam querentis. Et tunc ſic. Et inquiſitionem illam, vel inquiſitionem quam inde feceris, venire facias coram nobis, vel ſcire facias nobis tali die vel ſine dilatione. Et ſcire facias prædicto D. ad quem diem facere volueris inquiſitionē illam, vt inde tempeſtiuè præmuniatur, et vt prædicta inquiſitio in præſẽtia vtriuſquè procedat, ſi voluerint intereſſe: & ita te habeas in hoc negotio &c. Teſte &c. Et infiniti ſunt caſus, et formæ infinitę quibus conſtituuntur iuſtitiarij, ſecũdum quod inferius videri poterit in multis locis. Sed hęc ad preſens ſufficiant exempli cauſa.

1 ¶ *De modo et ordine proponendi actiones coram iuſtitiarijs et de eorum officio.* 2. *Breue ne quis implacitetur ſine breui et præcepto domini regis.* 3. *De ordine actionum.* 4. *Quòd prius agendum eſt ſuper poſſeſſione quam ſuper proprietate.* 5. *De actionibus vi bonorũ raptorum.* 6. *De ordine actionum in triplici.* Cap. 12.

IN aduẽtu iuſtitiariorum ad omnia placita ex iuriſdictione ſibi delegata, pertinẽt ad eos audire querelas ſingulorum & petitiones, vt vnicuiquè iuſtitia fiat, et quod ſuum fuerit tribuatur. Et ſi ſit qui putat ſe habere petitionem, actionibus debet experiri, quià nemo ſine actione experitur, et hoc non ſine breui ſiue libello conuentionali, quiá nemo de libero tenemento ſuo ſine breui vel eius pertinentiis, niſi gratis voluerit, reſpondebit. Quôd ſi ad hoc iniuſtè arctatus fuerit, ſubuenitur ei per tale breue domini regis vicecomiti directum in hac forma. ¶ 2. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipimus tibi quòd nõ implacites nec implacitari permittas talẽ de libero teneme̅to ſuo in tali villa ſine ſpeciali prę̃cepto noſtro vel capitalis iuſtitiarii noſtri Teſte &c. Et ſicut non debet ſine breui reſpondere, ita nec debet ſine iuditio diſſeyſiri. Et dicitur ideó breue, quiâ rem de qua agitur & intentionem petentis paucis verbis breuiter enarrat, ſicut facit regula iuris, quæ rem quæ eſt breuiter enarrat, et ideô videtur quód ſine breui ſiue libello, non debet quis experiri in iuditio, ne mutari poſſit petentis intentio vel modus petendi. Item ſine breui non debet quis experiri, nec tenens ſine breui reſpondere de pertinentiis, non magis quam de ipſo tenemento, ſicut de paſtura & aliis de quibus vicecomites et comitatus non habent recognitionem, ſicut de placito namii vetiti, pro ſeruitiis et conſuetudinibus, quiâ vbicunquè loquela deducta fuerit in curiam Baronum vel aliorum qui libertates habent de aueriis captis et detentis contra vadium et plegium, et querela peruenerit ad comitatũ, ſi contentio fiat de terra, ſeruitiis et conſuetudinibus, paſtura vel huiuſmodi quæ pertinent ad liberum tenementum ſine breui, remanebit loquela, et querens ſibi perquirat ſi voluerit, et tenens ſemper in ſeyſina moretur. Et quoniam quandoquè competat vni actio vnica contra vnum, quandoq; plures cõtra vnum vel plures qui tenent in communi vel ſeperatim & per ſe, quandoq; competũt plures actiones vel vna plurib⁹ qui tenent in cõmuni contra vnũ vel plures, quarũ quædam ſũt prę̃iuditiales, eo q; primò debẽt tm̃inari ſecũdũ quod ſũt criminales

minales vel ciuiles,et ſi omnes criminales, tunc vna maior & altera minor, vel ſi vna criminalis & altera ciuilis,vel ſi omnes ciuiles,in rem vel in perſonam,& ſi in rem,vel ſuper poſſeſſionem vel ſuper proprietatem, ideó de ordine actionum & iuditiorum , et quæ actio debeat alteri præferri. ¶ 3. Et inprimis ſciendum, quód ſi alicui plures competant actiones criminales contra vnũ vel plures, illa quæ maior eſt primó debet terminari,ne malefitia remancãt impunita,et extinguatur pœna,vt ſi de minori crimine prius ageretur,ſic extincta perſona criminoſi,extingueretur pœna in maiori,ſicut videri poterit,vt ſi quis accuſatus fuerit de furti crimine, vel homicidij,et ſimiliter de crimine læſę maieſtatis & conuictus, grauiùs punitur crimen læſæ maieſtatis quâm crimẽ furti vel homicidij, quiá ex vno ſequitur quôd criminoſus trahitur,frangitur,et ſuſpenditur, ex alio non ſequitur niſi tantũ ſuſpentio.Et ideó ſi de minori crimine priús ageretur, ita extingueretur pœna in maiori pro parte,ſcilicet quód nõ traheretur nec frangeretur, quod eſſe non debet.Si autem duę vel plures competant actiones contra vnum,quarum vna criminalis ſit et altera ciuilis,criminalis priùs debet terminari,et eſt ratio, quia ſi quis appellatus eſt de vita & membris, competit ei exceptio,contra quemlibet agentem ciuiliter quód appellatus ei reſpondere non tenetur antequàm ſe defenderit in criminali,nec mutare poterit ſtatum ſuum quamdiù dubius fuerit ſtatus propter crimen.Si autem contra vnum duę competant actiones ciuiles, quarum vna in perſonam & alia in rem,vtraq; ſimul poterit intẽtari,quiâ neutra aliam tollit vel excludit,ex quo ſeſe inter eaſdem perſonas compatiuntur, ac ſi vnus illas contra plures intẽtaret.Si autem vtraquè fuerit in rẽ, et vtraq; ſuper poſſeſſione , illa quæ fuerit ſuper poſſeſſione propria priûs terminari debet, ſicut in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, q̃ illa quæ fuerit ſuper poſſeſſione aliena, ſicut aſſiſa mortis ãteceſſoris,de morte alicuius anteceſſoris.Si autem plures petierint ſeyſinam propriam verſus vnum, per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ,vltima ſeyſina priùs erit determinanda, et ſic fiat de pluribus quod de duobus.Et illud idem fiat de aſſiſa mortis anteceſſoris ſi plures petant verſus vnum per aſſiſam . Si autem vni competant plures actiones ciuiles verſus vnum , tâm ſuper poſſeſſione propria & aliena, quám ſuper proprietate,petens habet electionẽ, quam primô voluerit intentare , et vna electa, ad alias regreſſum non habebit pendente illa, ſi proceſſerit ſecundúm ordinem actionum, et ſi ordine non ſeruato proceſſerit ad illas,poſtmodûm regreſſum non habebit et vnde ſi plures competãt actiones verſus vnum,ſicut aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de poſſeſſione ꝓpria, et aſſiſa de ſeyſina anteceſſoris,et breue de ingreſſu,et breue de recto,primó (ſi velit ordinem ſeruare , quód vna terminata poſſit ad alias habere ingreſſum) eligat actiones ſuper poſſeſſione , et illam primó de ſeyſina propria , et poſteà de ſeyſina aliena, et tũc demûm agat de proprietate, et primó eligat actionem de ingreſſu,& poſtea ſuper ipſo recto ,quiá ſi primó elegerit agere ſuper ipſo recto , nunq̃ poſtmodum regreſſum habebit ad inferiores,niſi ita ſit quód aliquando per narrationẽ reuertatur breue de recto in breue de ingreſſu,quia quáuis teneat ordo,vt prædictum eſt, de actione in actionẽ aſcendendo vſq; ad breue

ad breue de recto, nunq̃ tenebit ordo descendendo a superiore actione ad inferiorem. Item incidit quandôq; quæstio proprietatis in actionem intentatam super ipsa possessione, siue possessorium intentetur causa recuperandæ possessionis, sicut in assisa nouæ disseysinæ, vel adipiscendæ possessionis, sicut assisa mortis antecessoris, & quo casu, simul quandoquè intentatur ꝑprietas cum petitorio iuditio, quoad cognitionem possessionis, & non quoad pronuntiationem super proprietate. Et sæpius inquirendum erit de ipsa proprietate, vt de possessione magis constare possit, et sic nihil commune habet possessio cum proprietate, quoad pronuntiationem, licet quoad cognitionem, vt prædictũ est, quiâ fortè aliter iudex non posset cognoscere de vno. s. de possessione, nisi prius cognosceret de reliquo. s. de proprietate, pronuntiatio vero iustitiarij erit super possessione. Et notandum quód verbum possessionis quandòquè ponitur pro re possessa, et quandòquè ꝑ restitutione. ¶ 4. Et quòd de possessione prius agendum sit q̃ de proprietate, et quôd causa possessionis est præmittẽda, quámuis in fine debet proprietas præualere, videri poterit manifeste. Quiá esto, quòd iustitiarius prius de proprietate & recto pronunciet, q̃ de possessione inter aliquos, si postea de possessione cognoscere voluerit inter eosdem, nihil ageret, quiá placitum de recto, quod præcessit inter eosdem de eodem tenemento, recognitionem, de petendo seysinam ꝑpriam vel alienam de eodem tenemento, extinguit inter eosdem, quiâ placitum de recto vtrumquè ius determinat, tam possessionis quàm proprietatis. Vt de termino s. Trinitatis anno regni regis H. tertio, in com̃ Eborum, assisa mortis antecessoris si Wilhelm' le Seneschal. Et idem erit si duo implacitauerint vnum, vnus videlicet per recognitionem in causa possessionis, & alius per breue de recto in causa proprietatis, suspenditur placitum per breue de recto, donec sciatur cui debeat possessio remanere, vbicunquè fuerit placitum de recto, in curia domini regis vel in Com̃ Et si possessio per recognitionem tenenti remanserit, tunc demum ꝓcedat placitum de recto inter eos: Si autem tenens amiserit per recognitionem, tunc cadit breue de recto, et tunc agat petens versus eum qui euicit per recognitionem. Sed cûm prosequutio per breue de recto ita suspensa sit per recognitionem, petens per breue de recto semper apponit clameum suum, pro quocunquè feratur sententia in causa possessionis. Et quód prius cognoscendum sit de possessione quàm de proprietate si violentia adhibita sit probatur. ff Ad legem Iuliani de vi publica. Lege, Si de vi, vbi dicitur, quòd si de vi et possessione vel dominio queratur, ante cognoscendum est de vi, quám de proprietate rei, & etiam prius quęritur de vi quâm de iure dominiì siue possessionis. Item est et alia ratio, q̃ qui rem petere voluerit, si cautè sibi prouiderit, videat primó an aliqua ratione nanciſci possit possessionem: quoniam commodiùs est possidere quâm petere. Multi enim sunt qui si possessionem habuerint, se defendere poterunt per exceptionem: si autem fuerint extra, vix aut nunquam forte recuperabunt per actionem. De hoc autem quod dicitur, quód qui primó petierint per breue de recto, quòd ad inferiores actiones descendere non possit, videndum qualiter vsus fuerit breui de recto. Sunt qui-

dam qui dicunt, quòd si in tantùm vsus fuit petens per breue de recto quód tenens summonitus sit, & ad summonitionẽ essoniatus, quód hoc sufficit quòd regressum non habeat ad actiones inferiores, quiâ tunc inceptum est placitum cum effectu, per breue de recto. Quidam autem dicunt contrarium, quòd non est inceptum cum effectu, antequâm summonitus comparuerit, & ad breue responderit, vel warrantum vocauerit, vel vlteriùs processerit. Sed re vera, sufficit si fiat vt primò dictum est. Et hæc vera sunt, si breue, per quod actio incepta est, teneat in suo casu. Vt si assisa mortis antecessoris impetrata fuerit, et non iacuerit inter partes, pro non impetrata reputabitur, et ideô descendere poterit petens ad assisam nouæ disseysinæ ad seysinam propriam recuperandam. Eodem modo videtur quód esse debeat, si quis vsus fuerit & impetrauerit paruum breue de recto, secundum consuetudinem manerij domini Regis, vbi impetrasse debuit magnum breue patens: si eo vtatur, nihilominùs habebit regressum ad breue magnum ad petendum liberum tenementum suum, et econtrariò: quiâ cùm in suo casu non sunt impetrata, ideo nulla. Si autem vtraquè actio duorum versus vnum super proprietatem, et vbi vterquè agere poterit tam super possessione quàm super proprietate, sed ratione diuersorum temporum: semper de vltima seysina prius erit cognoscendum, et si de vltima seysina constare non possit, tunc obseruetur quod dicitur, quód qui prius appellat prius agat, quod fallit in quatuor casibus. Cum autem ab vna parte, plures actiones ciuiles proponantur versus vnum vel plures, de pluribus rebus & diuersis, poterit qui eas proponit, quam voluerit præmittere, et omnes simul tractare. De hoc autem quod dicitur, quòd si plures alicui competant actiones, vna debet experiri, et vna electa ad alias non poterit recurrere pendente prima: Sciendum est, quòd istud fallit in quatuor casibus. Primus casus est, quòd cùm quis plures habeat actiones, vel duas de vna re quæ fuerint contrariæ, si vtrasquè proposuerit, audiri non debet, magis quàm si contraria allegaret. Oportet igitur quód vnam istarum proponat, quam voluerit, quiá sese non compatiuntur nec simul stare possunt, quia vna excludit aliam: Vt si quis peteret simul sortem & vsuras, & terram in dominico & ad terminum. Secundus casus est, vt si illa quæ primô proponitur, pendeat ex alia & quæ posteriûs proponi deberet per ordinem, vt si quis tanquam hæres petat debitum hæreditarium, antequám se probauerit hæredem, et posteâ vult inquiri si sit hæres vel non. Prepostera est enim talis petitio. Item si quis petat fundum, rei vendicatione, & statim vult percipere fructus vel colligere, antequam fundum acquisiuerit, vel de fructibus agere, antequam prima actio terminetur de principali, repelli debet a secunda actione de fructibus. Primô enim debet constare de re principali per actionem primam, cuius esse debeat, et postea de eius pertinentijs. Et vnde videtur rationibus prædictis, quòd si quis petat manerium cum pertinentijs, ad quod pertineat aduocatio, sicut de pertinentijs, et pendente placito de manerio, antequam conuincatur cuius esse debeat, contingat ecclesiam vacare,

vacare, & ille qui petit manerium, præsentauerit antequam principale terminetur, si placitare voluerit, non audietur per breue de quare impedit nec de vltima præsentatione, et plures sunt huiusmodi actiones, & infinitæ. Tèrtius casus est, cùm secunda sit præiuditialis primæ, quod non est in primo casu, sed econuersò. Vt si a te petam fundum Tycianum quẽ tu possides, et negas meum esse, & petam viam ad ipsum fundum Tycianum per fundum Sempronianum qui Tycij est, non sum audiendus in hac secunda actione de via, quæ præiudicat primæ, & quia primò oportet discutere cuius debeat esse fundus Tycianus, ad quem via pertinere debeat. Item si vendico a te aliquem fundum, et antequam conuincatur, velim interim tecum agere de communi diuidundo, non sum audiẽdus, pro eo quòd per hanc actionem de diuidendo præiudicatur primæ, de principali recuperando. Quartus casus est, si tales sint actiones ꝓpositæ, quòd vna tollitur electione alterius, vt si agam in causa proprietatis per breue de recto, et postea velim recurrere ad aliam quæ sit de possessione, non possum, quiâ per hoc fieret præiuditium primæ, & tamen vtraquè actio tam proprietatis quám possessionis sub actione de proprietate continetur. ¶ 5. Et notandum in fine, quód cùm quis plures habeàt actiones concurrentes de eadem re, vna debet experiri, vt F. quód metus causa. L. similiter, si coactus & C. de tributoria actione. L. quòd in hæredẽ ff. Eligere. Sed videtur contra F. quorum legatorum L. prima. Vbi dicitur quòd si duæ competant actiones quas actor sciat sibi competere, & ꝓtestatus fuerit ex vna rem suam consequi velle, licebit ei, et ita potest indefinitè proponere actiones. Solutio. Vbi certus sum duas mihi competere actiones, eligere cogor, vt F. de tributoria L. quod in hæredẽ. ff. Eligere. Si autem ignorem quæ mihi competat, tunc sub generali verbo, indefinite possum proponere actiones, vt in L. contraria. Vel vbi ex confessione aduersarij dependet mea actio, cogitur aduersarius exprimere cùm fuerit interrogatus, vtrum pro hærede vel pro possessore possideat, vt sciatur per medium, quæ actio mihi competat actori: licet titulum suæ possessionis dicere nemo cogatur. Vt C. de hæredibus L. cogi possessorem. Item si quis duo breuia simul vel diuersis temporibus impetrauerit, dum tamen ille vsus fuerit, electo vno breui per quod agere voluerit & alio prius vsus fuerit, ex secundo agere non poterit, antequam se retraxerit a primo, vt de abbate de Ryuall & Petro de Sabaudia coram rege. Et notandum quód vbi duæ actiones de eadem re concurrunt, aut sunt rei ꝑsecutoriæ, aut pœnæ. Si autem rei tantum, tunc in electione actoris erit quam voluerit eligere, vt prædictum est. Et vna electa &c. vt suprà. Vt F. locati, L. si merces. ff Culpæ nomine. Si autem pœnæ, tunc aut ex vno facto vel diuersis, ex vno & eodem facto, vt si quis aliquid per vim rapuerit, tenetur actione furti, & interdicto vnde vi, in quo casu, vna electa, nõ potest recurrere ad aliam, nisi quatenus minus consecutus fuerit ex vna: vt F. de priuatis delictis L. non vtiquè, et F. de actionibus & obligationibus. ff Si seruum. Si autem ex diuersis factis, tunc neutra tollitur per aliã, et ibi duæ actiones de eadem re concurrentes, vna aliam non consumit, vt in Iustic. Item notandum quód pœnalis actio non datur in hæredes,

nec transit in eos, nisi lis fuerit contestata cum defuncto. Ad hoc facit F.de pullicianis et vectigalibus L.interdum. ff pœnæ. Vbi dicitur, quòd pœnæ ab heredibus peti non possunt, si nõ est quæstio mota viuo illo qui delinquit. Et hoc sicut in cæteris quoquê pœnis, ita & in vectigalibus. Item in causa criminis, et maximê si ciuiliter agatur. Et iniuriarum, illustres personæ per procuratorem agere possunt vt iij. Q. ix. in fine & C. de iniurijs L.vltima. Item in eo quod pœnalis est, non datur in hæredes similesquê personas, nisi in quantum ad eos peruenerit. Item si contra pupillum agatur, vel furiosum, ad damna inde non tenentur, nisi in quãtum ad eos peruenerit vt suprà: quiâ affectu carent, nisi pupillus forte doli capax sit. ¶ 6. Item actio ciuilis cûm aliquandó triplex sit, & quasi mixta .s. personalis, pœnalis & rei persecutoria, sicut de restitutione spoliatorum, quòd res corporalis & immobilis restituatur spoliato, vel quôd res incorporalis, sicut ius aliquod, in debitum statum reformetur. Sicut dici poterit de seruitutibus, vt de iure eundi, agendi, & de iure pascendi in fundo alieno, & huiusmodi: bene poterunt hæc omnia vnica actione terminari, sicut per assisam nouæ disseysinæ, secundûm diuersas species disseysinarum. Personalis enim est, quiâ tantum datur spoliato & competit contra spoliatorem in eo quòd pœnalis est. Est etiam pœnalis propter delictum, quiâ iniustè & sine iuditio, & quandòquê persequitur spoliatorem, si spoliator superstes sit, & in eo quòd pœnalis est extinguitur per mortem vtriusquê, vel alterius ipsorum. Est etiam restitutoria tantum aliquando, & nõ pœnalis, quantum ad eos qui immunes sunt a delicto disseysinæ, quiâ pœnam sentire non debet, qui immunis est a culpa, secundùm quod inferius dicetur de assisa nouæ disseysinæ. Item ex vno facto iniurioso, plures possunt oriri actiones pœnales in causa ciuili, & vni competere vel pluribus contra vnum vel plures, & omnes simul benê poterunt intentari, cûm non sint contrariæ vel præiuditiales, sed sese compatiuntur, vt videri poterit, vt si quis nihil iuris habeat in fundo alieno, nec aliquam seruitutem, contra voluntatem domini, cuius fundus ille fuerit, fossatum leuauerit, plures competere poterunt ex hoc domino fundi actiones .s. assisa nouæ disseysinæ de libero tenemento, ex quo talis sic nouum opus fecerit in fundo alieno, & rem alienam sic inuito domino contractauerit. Ex hoc etiam poterit ei competere & alia, quòd fossatum illud leuatum est ad nocumentum liberi tenementi sui, eò fortè quód per fossatum illud poterit obstrui via aliqua. Item competere poterit ei & tertia, quiâ per fossatum illud poterit alicuius aquæ cursus iniustê ad nocumẽtum domini diuerti, & quiâ ibi sunt plures iniuriæ ex vno facto, per hoc poterit delinquens pluribus actionibus teneri vni, et aliquandò pluribus, et poterit ille cui iniuriatũ est omnibus simul si voluerit experiri, vel vicissim, plures enim actiones pœnales de eadẽ re siue de eodẽ facto concurrentes, vna aliam non consumit, quiâ quatenus minus consequitur ꝑ vnam, consequi poterit si voluerit ꝑ aliam, si vicissim egerit & succesſiue. Sed cûm plures competant actiones ex vno facto, vt prædictum est, videndum erit vtrum omnes iniuriæ vnica actione possint terminari, quiâ cûm lites restringendæ sunt, non expedit pluribus actionibus

nibus vti, cùm vna ſufficiat ꝑ omnibus, ad demoliendum illud totum quod iniurioſè factum eſt, & ad priſtinum ſtatum reformetur, quòd res ſit ſicut ſolet eſſe & debet. Vnde neceſſarium erit quòd procedat aſſiſa nouæ diſſeyſinæ quód foſſatum omninò proſternatur, & fiat tenementũ adeo planum ſicut eſſe ſolet: ꝑ hoc enim poterit vía obſtructa aperiri, & aqua treſtornata recipere curſum debitum, & ſic poſſunt omnes iniuriæ vnica actione terminari & ſecundûm diuerſitatem nocumentorum poterunt damna eſtimari. Si autem primò tantum ageretur de via obſtructa, adhuc pro magna parte remanere poterit iniuria de foſſato & aqua treſtornata, et ſi primo tantum de aqua treſtornata, adhuc remanere poſſet in magna parte iniuria de foſſato, & etiam omninô de via obſtructa, & ideo melius eſt quòd ꝑ vnicam actionem omnes illæ ſimul terminentur iniuriæ, quâm per plures. Item ex vno delicto ſiue ex facto, plures oriri poterunt actiones criminales & pœnales, & competere pluribus ſicut vni, & contra vnum & plures, ſiue naſcuntur ex vno facto vel pluribus, ſecundúm quod pleniùs dicetur infra de placitis coronę, de appellis & pœnalibus actionibus. Item ex vno facto vel delicto, plures poſſunt oriri actiones pœnales, & pluribus competere ſicut vni, vt ſi cui iniuria illata fuerit ꝑ illos qui ſunt ſub ſua poteſtate, ſicut ſunt filius, filia, vel alij qui ſunt de alicuius familia, et in ſeruitio ſuo verberauerit, vulnerauerit, & malè tractauerit contra pacem, competit ei quidem actio, qui ictus ſuſtinuit & vulnera, et ipſam violentiam directa, vt conſequatur ſuum intereſſe ſecũdùm eſtimationem iniuriæ. Competit etiam domino actio indirecta, quatenus ſua interfuit non caruiſſe ſeruitijs famulorum & operibus ſeruorum & huiuſmodi. Competit etiam domino actio ex hoc, ſi tales verberati ſunt vel pulſati in dedecus ipſius domini, etiam ſi ſeruitio & operibus ſeruorum non caruerit, & ità poterit intereſſe ſua aliquandó, ratione alterius iſtorum, & aliquando ratione vtriuſquè, vt ſi dicat ſe nolle ſuſtinuiſſe damnum pro tanto, nec pudorem vel dedecus pro tanto, coniunctim vel diuiſim. Sed videndum inter cætera quæ iſtarum ſit præiuditialis, & ſi vna dependeat ex alia, et videtur quòd ſic: quiâ eſto quód ſeruiens vel ſeruus, cui violentia illata eſt, in probatione ſua defecerit, licet querela vera ſit, videtur quód per hoc extincta ſit actio domini, quiâ ſi factum non ꝓbetur, quod eſt principale, valere non debeat aliquid quod dependeat ex eo, et proinde quòd talis non verberatur ad dedecus ipſius, nec ad damnum. Sed reuera quamuis talis in probatione ſua defecerit, nihilominùs ſubeſſe poſſit verum, quòd ità fuit. Et vnde ſi vnus non probauerit, alius poteſt. Idem erit ſi tales ſe retraxerint vel ſequi noluerint.

(·.·)

¶ In-

¶Incipit tractatus ſecundus

Libri tertii, in quo tractatur

De Corona.

(·:·)

1 ¶Qualiter procedere debent iuſtitiarij in Itinere ſuo & quo ordine. 2. De ſacramento xij militum electorum ad dicendum veredictum in placitis coronæ. 3. Capitula de quibus xij. reſpondere debent. Cap. 1.

FActa coram iuſtitiarijs itinerantibus generali ſũmonitione, ad certos diem & locum, quæ ad minus continere debet ſpacium xv. dierum, videndum erit in primis, qualiter procedere debeat & quo ordine. Et ſciendum quód in primis incipere debent de placitis coronæ, in quibus terminantur actiones criminales, tam maiores quàm minores, niſi ipſe dominus Rex fortè in aliqua parte aliter duxerit faciendum. Et in primis legantur breuia, quæ dant eis autoritatem & poteſtatem itinerandi, vt ſciri poterit de eorum autoritate: quibus auditis, ſi iuſtitiarijs placuerit, quidam maior eorum & diſcretior, publicè coram omnibus ꝓponat quæ ſit cauſa aduentus eorum, & quæ ſit vtilitas itinerationis, & quæ commoditas ſi pax obſeruetur, & ꝓponi ſolent verba iſta per M. de Pateſhull. In primis de pace domini regis et iuſtitia eius violata, per murdritores & robbatores & Burglatores, qui malitiam ſuam exercent die ac nocte, non ſolum in homines, de loco in locum itinerantes, ſed in homines in lectis ſuis dormientes, et quód dominus Rex mandat omnibus fidelibus ſuis, quód in fide qua ei tenentur, et ſicut ſua ſaluare voluerint, efficax & diligens preſtent conſilium & auxilium, ad pacem & iuſtitiam ſuam conſeruandam, & malitiam prædictorum tollendam & reprimendam, & huiuſmodi plura. Quibus ꝓpoſitis, debent iuſtitiarij ſe tranſferre in aliquem locum ſecretum, & vocatis ad ſe quatuor vel ſex vel pluribus
» de maioribus de Coñ, qui dicuntur buſones coñ, et ad quorum nutum dependent vota aliorum, et ſic inter ſe tractatum habeant iuſtitiarij ad inuicem, & oſtendant qualiter a domino rege & conſilio ſuo ſit prouiſum, quòd omnes tam milites quâm alij qui ſunt quindecem annorum et amplius, iurare debent quód vtlagatos, murdritores, robbatores & burglatores non receptabunt, nec eis conſentient, nec eorum receptatoribus, et ſi quos tales nouerint, illos attachiari facient, et hoc vic. & balliuis ſuis monſtrabunt, et ſi huteſium vel clamorem de talibus audiuerint, ſtatim audito clamore, ſequantur cũ familia & hominibº de terra ſua. Ad quod notari poſſit, quòd ſi quis feloniam fecerit, et ſtatim captus fuerit, leuato huteſio, ceſſabit ſecta. Et vnde ſi homo per infortunium oppreſſus fuerit, ſubmerſus, vel aliquo alio modo mortuus, vel interfectus, ſtatim leuetur huteſium, ſed ſequi non oportet de terra in terram, villa in villam, cùm

ma-

malefactor captus sit.s.**la bane**. Et posteâ traceam conducant per terram suam,& in fine terræ suæ illam monstrabunt dominis terrarum vicinarũ: Et sic quòd fiat secta de terra in terram cum omni diligentia,donec malefactores comprehendantur, et quód non remaneat tracea facienda, nisi impedimentum interueniat per noctem superuenientem, vel alia rationabili causa, et quòd illos quos suspectos habent ꝑ posse suo arrestabũt, non expectato mandato iustitiarij vel vic.& quod inde fecerint, scire faciant iustitiarijs vel vic. Iurabunt etiam quòd si aliquis venerit in villam vel Burgum vel alibi,et emerit panem, ceruisiam vel alia victualia,& suspectus habeatur quôd hoc sit ad opus malefactorum, ipsum arrestabunt, & ipsum arrestatum vic.vel balliuis suis liberabunt.Iurabunt etiam quòd nullum de nocte recipient in domum suam ad hospitandum, nisi benè notus sit,et si forte ignotum aliquem hospitauerint, quòd non ꝑmittent eum in crastino recedere ante clarum diem, et hoc sub testimonio trium vel quatuor proximorum vicinorum.Conuocentur postmodùm seruiẽtes & balliui hundredorũ, & ꝑ ordinẽ irrotulentur hundredarij siue wapentakia & nomina seruientum, quorũ quilibet affidabit,quòd de quolibet hundredo eliget quatuor milites,qui statim veniant coram iustitiarij ad faciendum præceptum domini regis,et qui statim iurabunt, quòd eligent xij. milites vel liberos & legales homines, si milites non inueniantur,qui neminem appellant, nec sunt appellati, nec malè crediti de pace infracta,de morte hominis,vel alio malefitio, et ꝑ quos negotia domini regis possint meliùs & vtiliùs expediri. Et nomina eorum xij. statim imbreuiari faciant in quadam schædula & illam liberent iustitiarijs, qui etiam cum venerint,iurabunt in hac forma,primus sic.¶ 2. Hoc audite iustitiarij, quòd ego veritatem dicam de hoc quod a me interrogabitis ex parte domini Regis, et fideliter faciam id quod mihi præcipietis ex parte domini Regis, et pro aliquo non omittam, quin ita faciam pro posse meo,sic me deus adiuuet, et hæc sancta dei euangelia. Et post eum iurabit quilibet aliorum seperatim,et per se.Tale sacramentum quale A. primus iurator.s.hic iurauit, ego tenebo ex parte mea,sic me deus adiuuet & hæc sancta.Et cûm ita iurauerint omnes, leganţur eis capitula per ordinem,de quibus coram iustitiarijs respondebunt. Quibus sic auditis, statim dicatur eis, quòd de quolibet capitulo, seperatim & per se sufficienter, distinctè et apertè respondeant in veredicto suo, & illud habeant ad certum diem, et secretè dicatur eis, quód si sit aliquis in hundredo vel wapentakio suo, qui malè creditus sit de malefitio aliquo, illum statim capiant si possint, si autem non, tunc secretò habere faciant iustitiarijs nomina talium, et omnium illorum qui malê crediti sunt in quadam schædula, et præcipietur vicec. quòd illos statim capiat, et captos venire faciat coram Iustitiarijs, vt iustitiarij de ijs faciant iustitiam. Capitula vero quæ illis duodecem proponenda sunt quandóquê variantur, secundùm varietatem temporum et locorum, & quandòquè augentur, quandòquè minuuntur.Sed tamen aliquid dicatur de Capitulis (exempli causa) qualiter per ordinem proponuntur. ¶ 3. Inprimîs de veteribus placitis coronæ,quæ aliâs fuerunt coram iustitiarijs, & non fuerunt

terminata

terminata. De nouis placitis coronæ, quæ posteâ emerserunt tempore pacis, per quod notari poterit per capitula ista, quód non erit quærendũ de placitis illis coronæ quæ emerserunt ante aliud iter iustitiariorum, et quæ coram eis ꝑposita non fuerunt. Et si aliquis illorum de huiusmodi fuerit accusatus, inde habebit exceptionem, & etiam possunt iuratores xij. de alio itinere argui de periurio, vt de termino s. Michaelis anñ regni regis H. nono incipiente decimo, de quodam Henrico Romband in comitatũ Hertford. De illis qui sunt in misericordia domini regis, et nõ sunt amerciati, ad quod videndum, qualiter quis sit amerciandus. Et sciendũ quód miles & liber homo non amerciabitur nisi secundum modum delicti, secundum quod delictum fuit magnum vel paruum, & saluo contenemento suo. Mercator vero non nisi salua merchandisa sua. Et villanus autem non nisi saluo wannagio suo, et hoc per iuditium ꝑborum hominum de visneto, qui affidabunt simul cum seruiente. Comites vero, vel Barones non sunt amerciandi, nisi per pares suos, & secundùm modum delicti, et hoc per Barones de scackario, vel coram ipso rege. Clericus vero non amerciabitur, secundûm benefitium suum ecclesiasticum, sed secundûm quantitatem laici feodi sui, et secundùm modum delicti. Et ad hoc fideliter faciendum affidabunt amerciatores, quòd neminem grauabunt per odium, nec alicui deferent ꝓpter amorem & quòd celabunt ea quæ audiuerunt. De valectis & puellis, qui sunt & esse debẽt in custodia domini regis, qui sunt, et qui illos habent, et per quem, et quantum terrę eorum valent. De dominabus, quę sunt et esse debent de donatione domini regis siue sint maritatæ siue non, et si sint maritatæ, quibus & ꝑ quẽ, et quantum terræ illarum valẽt per anñ. De eccleſijs quę sunt de aduocatione domini regis, quæ eccleſiæ illæ sunt, et qui illas habent & ꝑ quem, & quantum valent ꝑ anñ. De eschaetis dñi regis, quæ sunt, & quis illas tenet, et per quod seruitium, tam de terris Normanorum, q̃ de alijs, & si quę teneantur sine warranto, capiantur in manum domini regis. De Seriantijs domini regis, quæ sunt, et qui illas tenent & ꝑ quem, & cuiusmodi seriantiæ illæ sunt, et quantum valent & quæ seruitia reddant. De purpresturis factis super dominum regem, siue in terra, siue in mari, siue in aqua dulci, siue infra libertatẽ siue extra, siue alibi vbicunq;. De mensuris factis & iuratis per regnum, si seruatæ sint sicut prouisum fuit, & si custodes mensurarum mercedes ceperint ab aliquo, quòd possint ꝑ alias emere & per alias vendere, quod quidem intelligatur de omnibus mensuris, tam vlnis q̃ ponderibus, & si assisa de latitudine pannorum seruata sit sicut fuit prouisum, et si quis denarios ceperit pro pannis contra assisam venditis. De vinis venditis in ciuitate, burgis, & alijs villis mercatorijs, vbi vina vendita sunt, contra assisam, et quis ea vendiderit, et quot dolia per annum & per quot annos. De illis qui ceperunt denarios ab illis, qui extraneos hospitati sunt contra assisam inde factam anno præterito. De vic. & alijs balliuis dñi regis, qui tenuerunt placita coronæ & quæ placita sunt & qui conuenire faciunt hundreda siue wapentakia ꝑ inquisitionib' faciendis de morte hominis vel alijs placitis coronæ, et si ceperint misericordias ꝑ defaltis, vel pro Vthesio non leuato vel non secuto. De vsurarijs,

rarijs christianis mortuis, qui fuerunt, & quæ catalla habuerunt, et quis ea habuerit. De catallis Iudeorum occisorũ, et vadijs & debitis & chartis eorũ, et quis ea habeat. De falsonarijs & retonsorib⁹ denariorũ. De moneta & chambio domini regis, scilicet quis fecit monetam & chambium sine domino rege, vel iustitiarijs suis. De burglatoribus & malefactorib⁹ et eorum receptatoribus tẽpore pacis. De fugitiuis, et quis redierit post fugam sine warranto domini regis. De vtlagatis & fugitiuis & eorum catallis, quis ea habet, et si qui vtlagati redierint sine warranto. De hiis per quorum terram vtlagati, raptores, vel burglatores transierunt, qui non fecerunt sectã post eos, sicut facere debuerũt. De mercatis remotis ab vno die in alium, sine licentia domini regis, nisi sit de die dominica, et si quod mercatũ de nouo leuatũ fuit, sine warrãto aut præcepto domini regis. De nouis consuetudinibus leuatis, siue in terra siue in aqua, quis eas leuauit & vbi. De mercede capta pro blado & alijs catallis dimittendis, ne caperentur ad castella & huiusmodi, & similiter de prisis factis p vic. constabularium vel alios balliuos contra voluntatem eorum, quorum catalla illa fuerunt, de defaltis, scilicet de ijs qui sũmoniti fuerunt ad esse hic coram iustitiarijs & non sũt. Et qui non venerũt primo die de gaolis deliberatis, sine warranto domini regis, et similiter de illis qui tenuerũt placita de probatoribus, sine waranto. De euasione latronum. De wrecko maris de malefactoribus in parcis et viuarijs, qui illi sunt, & eodẽ modo de columbarijs, et qui columbas capiunt reuertentes ad columbaria. De rapinis & prisis factis extraneis, per quos hoc factum fuit, et quandò & vbi et in cuius potestate. De illis qui non permittunt balliuos domini regis intrare in terras suas, ad sũmonitiones et attachiamẽta, vel districtiones faciendas, pro debitis domini regis vel pro placitis, et alijs reb⁹ sine speciali libertate. De balliuis qui ceperunt dona vel denarios; pro recognitoribus amouẽdis, de iuratis et assisis, et similiter de vic. et balliuis qui ceperunt redemptionẽ de valetis integrum feodum militis tenentibus, vel viginti libratas terrę habẽtib⁹, ne milites fierẽt ad mandatũ dñi regis, cùm vic. et alij balliui dñi regis inde præceptũ haberẽt speciale, de talibus, plenæ ætatis existentib⁹, milites faciendis. De vic. et alijs balliuis qui placita coronæ, et namij vetiti placitãt et terminant in comm̃, hũdredis, vel p sacramẽtũ vel alio modo, cùm nullã inde habeãt potestatẽ sine speciali mandato domini regis, et per breue suum, nisi tantum vic. qui est in hoc iustitiarius domini regis super iniusta captione & detentione. De excessibus vic. et aliorum balliuorum, si aliquam litem suscitauerint occasione habendi terras, vel custodias vel perquirendi denarios, vel alios profect⁹ vel per quod iustitia & veritas occultetur vel dilationem capiat. De vic. et alijs balliuis ambidextris, qui capiunt ex vtraq; parte. De thuthingis, hũdredis, siue wapẽtakijs et aliis balliuis domini regis positis ad firmam, tempore prædictorũ vic. quantum valent, & p quanto posita fuerũt quolibet anno temporibus prædictorum vicecomitum, et pro quanto modò posita sunt, de prisis domini regis in terra, siue in aqua dulci, vel salsa, et libertatibus spectantibus ad castella sua, siue ad comitatũ siue ad burgos suos, siue ad alia quęcunq; loca, quæ sunt, et quantum valeant per annũ,

et quis ea occupauerit vel celauerit, vel detinuerit. De vicecomitibus et alijs balliuis qui ceperunt denarios ab illis qui rectati fuerunt de morte hominis, vt dimitterent eos per pleuinam, cùm non essent replegiandi sine speciali præcepto domini regis. De vicecomitib⁹ et alijs balliuis, qui imprisonauerunt illos qui rectati fuerunt de latrocinio per indictamentum vel appellum probatoris, et illos in prisona detinuerunt quousque haberent de illis redemptionem, cûm possent et deberent per legem terræ replegiari, sine aliqua redemptione, vel si a talibus redemptionẽ ceperunt ne imprisonarentur. De vicecomitib⁹ et alijs balliuis, qui bis vel pluriès denarios ceperunt ab aliquo, ac si pluriès esset amerciatus cûm amerciatus non esset nisi semel. De vicecomitib⁹ et alijs balliuis, qui distrinxerũt plures vnũ nomẽ habentes, ꝑ pluribus amerciamentis, vbi non fuit amerciat⁹ nisi vn⁹ tantûm. De vicecomitib⁹ et alijs balliuis qui distrinxerunt aliquem ad payandum & faciendum plus, quâm id ad quod fuit amerciatus per summonitionem scaccarii. De balliuis qui faciunt
„ ceruisias suas, quas quandoq; vocant **Sothale** quandoquè **Filetale**, vt pecunias extorqueant ab eis qui sequuntur hundreda sua et balliuas suas, et de illis similiter qui licet ceruisiam non faciant, blada tamen colligunt in autumno, agnos et alia prætextu balliuæ suę, per quod pauperes grauant et molestant. De catallis extraneorum, de potestate regis Franciæ existentium, dum rex fuit in vasconia, quò deuenerunt &c. De denariis captis pro defaltis per balliuos de iis qui non venerunt ad summonitionem vicecomitis, quis eos ceperit et quantum. De iis qui leuauerunt warrenniam sine sufficienti warranto. De iis qui manuceperũt habendi aliquem coram iustitiariis in aduentu ipsorum et non habuerũt eum primo die. De iis qui retraxerunt breuia et alteri parti vendiderunt, per quod dominus rex amisit id quod ad ipsum inde pertinebat. De thesauris inuentis &c. De felonibus damnatis et suspensis alibi, q̃ coram iustic. ad omnia placita, ad quorum manus catalla deuenerunt, et qui terras (si quas habent) teneant, et a quo tempore, et quantum valent per annum. De iis qui currũt in alienis warrennis sine warranto dominorum. De vic. et aliis balliuis domini regis qui ceperint mercedem, pro vigiliis constitutis et non obseruatis.

1 ¶ *Breue de generali summonitiõe in itinere iustitiariorũ itinerantiũ apud Shipwey in cõm Kanc. infra libertatem quinque portuum. Item capitula 2. Breue vic. Norff. et Suff. q̃ſcire faciat hominibus in Iermewe et Donewiz.* *Cap. 2.*

REx dilectis & fidelibus suis balliuis de Hastings salutem. Præcipim⁹ vobis quòd omni occasione postposita, sitis apud Shipwey ad talem diem coram dilectis et fidelibus nostris talibus, & illuc tũc venire faciatis. 24. de legalioribus & discretiorib⁹ baronibus de Hastings, et alios, sicut venire solent et debent ad placitum de Shipwey, ad respondendum coram prẽfatis iustitiarijs nostris de capitulis subscriptis. De veteribus placitis coronę, quæ aliàs fuerunt coram iustitiarijs apud Shipwey.

wey, et nō fuerunt terminata. De nouis placitis coronę nr̄ę quę infra libertatem vestram emerserunt tempore pacis, postq̄ iustitiarij vltimō itinerauerunt apud Shipwey. De ijs qui sunt in misericordia domini regis et non sunt amerciati. De ecclesijs quæ sunt de aduocatione domini regis, quę eccleſiæ illæ sunt, et qui illas habent, et per quem, et quantū valent per annum. De assisis pannorum si seruatæ sint sicut prouisum fuit, et si quis denarios cepit pro pannis contra assisam vēditis. De eschaetis domini regis, quæ sunt, et qui illas tenent, et per quod seruitium, tam de terris Normannorum q̄ de alijs, et si quæ teneantur sine wartanto capiātur in manū dñi regis. De illis qui robbauerunt in terris vel in aqua post pacē clamatam. De purpresturis factis sup̄ dñm regem, siue in terra siue in mari siue in aqua dulci, siue infra libertatem siue extra, siue alibi vbicunquè. De mensuris factis et iuratis p̄ regnum, si seruatæ sint sicut prouisū fuit, et si custodes mensurarū mercedē ceperunt ab aliquo q̄ possit p̄ alias emere et p̄ alias vēdere: quod quidē intelligatur de ōnibus mēsuris tā vlnis q̄ pōderib'. De vinis vēditis &c. de thesauro &c. De catallis Frāckorū &c. de falsonarijs &c. de Burglatoribꝰ &c. de mercatis &c. de chābio &c. de Fugitiuis &c. de Mercede &c. de nouis consuetudinibus &c. de defaltis &c. de gaolis &c. de rapinis &c. de nauibus captis in guerra & traditis per Wilhelmum de wrotheham, cui tradebantur, et quis illas habeat vel quid de illis actum sit. De illis qui vendiderūt naues vel maeremium ad naues faciendas inimicis patris domini regis et suis, contra prohibitionem patris ipsius domini regis. Faciatis etiam venire coram eisdem iustitiarijs nostris ad p̄fatum terminum, ōnia placita et omnia attachiamēta quæ venire & terminari debēt & solent coram iustitiarijs placita tenētibus apud Shepwey Teste &c. Eodem modo et per eadem verba scribatur balliuis de Romual, balliuis de Heya, balliuis de Doure et balliuis de Sandwyz, ita q̄ quilibet eorum portuum habeat litteras per se in prædicta forma. Et quoniam sępius contentio est inter homines prædictorum portuū, et homines de Gernemuth et de Donwich, fiat breue vic. Norff. et Suff. in hac forma. ¶ 2. Rex vic. Norff. & Suff. salutem. Sciatis q̄ summoniri fecimꝰ ad talem diem apud Shepwey, omnia placita de quinque portubus sicut teneri debent et solent coram iustitiarijs apud Shipwey. Et ideò tibi præcipimus, q̄ hoc sciri facias hominibus de Iernemewe et balliuis de Donewiz, ita quód si aliquis conqueri voluerit de aliquo qui sit de libertate vel infra libertatem quinq; portuum, tunc sit apud Shipwey coram p̄fatis iustitiarijs nostris querelam suā p̄positurus et iustitiam inde recepturus Teste &c.

¶ De crimine læsæ maiestatis et suis speciebus. 2. De crimine falsi et suis speciebus. 3. De occultatione thesauri inuenti. 4. Quid est Thesaurus. 5. Quid sit wreckum & de grosso pisce. 5. Sturgione et balena. 6. De assisis regni iuratis si non obseruentur. Cap. 3.

CVm sint quædam crimina capitalia quæ inducunt corporalem pœnam, quandoq; vltimum suppliciū, quandoq; membrorū truncationē, secūdū quod fuerint maiora vel minora, et quorū quędam sūt

publica et quædam priuata, et publicorum quædam maiorē pœnam inferunt, ꝓpter persōnam contra quam præsumitur, sicut est crimen læsæ maiestatis, vt si contra persōnam ipsius regis sit præsumptum, quod quidē crimen omnia alia crimina excedit quoad pœnam, ideò primo dicendum est de hoc crimine lęsæ maiestatis. Habet enim crimen lęsæ maiestatis sub se multas species, quarum vna est, vt si quis ausu temerario machinatus sit in mortem domini regis, vel aliquid egerit vel agi procurauerit ad seditionem domini regis vel exercitus sui, vel procurantibus auxilium & consilium præbuerit vel consensum, licet id quod in volūtate habuerit non perduxerit ad effectum. Ad accusationem vero huius criminis, admittitur quilibet de populo, liber homo & seruus & minor infra ætatem constitutus, dum tamen accusatus attachietur vsquè ad ætatem accusantis, & hoc dico, dum tamen sit ille qui accusat integræ famę & non criminosus, quia criminosi ab omni accusatione repelluntur, vt si accusans fuerit latro cognitus, vel vtlagatus, vel aliquo genere feloniæ conuictus vel conuincend'. Nec etiam admittuntur ad accusationem in crimine læse maiestatis, aliquo casu conspiratores, vel crimini consentientes, & in hoc casu pertinet tota accusatio ad accusantem, et ad ipsum regem. Continet etiam sub se crimen læsæ maiestatis, crimen falsi, quod quidem multiplex est: vt si quis falsauerit sigillum domini regis, vel monetam reprobam fabricauerit & huiusmodi, secundum quod, inferius dicetur. Si sit aliquis qui alium nouerit inde esse culpabilem, vel in aliquo criminosū, statim et sine interuallo aliquo accedere debet ad ipsum regem si possit, vel mittere, si venire non possit, ad aliquem regi familiarem & omnia ei manifestare per ordinem. Non enim debet morari in vno loco per duas noctes, vel per duos dies antequám persōnam regis videat, nec debet ad aliqua negotia, quamuis vrgentissima, se conuertere, quia vix permittitur ei quód retro aspiciat. Quod autem si ad tempus dissimulauerit et subticuerit, quasi consentiens & assentiens, erit seductor domini regis manifestus, siue accusatus proprius fuerit homo, vel alienus: et si post interuallum accusare velit, non erit de iure audiendus, nisi docere poterit se fuisse iustis rationibus impeditum. Si quis autem de hoc crimine fuerit diffamatus, tunc videndum erit vtrum appareat accusator vel non, si autem nullus appareat, nisi sola fama quæ tantum apud bonos et graues oriatur, hic saluò attachiabitur per saluos & securos plegios, vel si plegios non habuerit, per carceris inclusionem, donec de crimine sibi imposito veritas inquiratur, et si condemnandus fuerit, vltimum supplitium sustinebit cum pœnæ aggrauatione corporalis, et omnium bonorum amissione, et hæredum suorum perpetua exhæredatione, ita quód nec ad hæreditatem paternam vel maternam admittūtur. Est enim tam graue crimē istud, ꝙ vix permittitur hæredibus quòd viuāt. Et si aliquando forte ad successionē admittantur tales, hoc magis erit de gratia quâm de iure. Si autem appareat accusator, tunc primò capiatur ab eo securitas de ꝓsequendo, et si plegios non habuerit, sufficit ꝓ securitate sola fidei datio, et hæc ideò: quia si ad plegios inueniēdos districtè

tenere-

teneretur, alij se abstineret a consimili accusatione. Facta igitur securitate de prosequendo, vt prædictum est, statim capiatur accusatus & carcerali custodiæ mancipetur, nec erit per plegios dimittendus, nec p ballium sine speciali præcepto domini regis, non magis quâm de homicidio perpetrato, & si libere et sine districtione venire voluerit, et libere respondere, libere debet recedere, nisi iuditium ei incumberet. Vtroquè autem apparente, tam accusante quám accusato, proponat accusans appellum suum in hunc modum: scilicet dicere debet se interfuisse et vidisse certo loco, certo die, certa hora et sciuisse ipsum accusatum prælocutum fuisse mortem regis, vel seditionem suam vel exercitus sui, vel consensisse, vel auxilium et consilium impendisse, vel ad hoc autoritatem præstitisse, et hoc ego iuxta considerationem curiæ disrationare paratus sum. Accusato etiam econtra per ordinem negante, solet appellum istud per duellum terminari, nec erit locus concordiæ, nisi hoc sit de voluntate ipsius regis. Poterit tamen accusatus ad appellum respondere, et illud determinare antequam duellum vadietur. Dicere enim poterit appellatus, cúm feloniam defenderit et seditionem domini regis et totum quicquid ei imponitur, et petere sibi allocari quòd appellans est latro cognoscens, et latro captus et imprisonatus pro latrocinio, et quòd fregit prisonam & a prisona euasit, vel quòd vtlagatus fuit, ita quód nihil restat de eo iudicandum nisi tantum executio iuditij. Item petere poterit sibi allocari, quôd cûm dicat appellans quôd alij plures fuerunt cũ eo vbi prælocutio illa facta fuit, quód ipsi nunquâm simul fuerunt aliquo tempore de die vel de nocte, vel aliquo alio tempore. Item petere poterit sibi allocari, quòd cùm idem appellans post diem quo prolocutio illa fieri debuit et seditio, ductus esset aliàs coram iustitiarijs pro alia transgressione, nihil locutus fuit de tali seditione domini regis. Item petere poterit sibi allocari, quód ex quo appellans talem sciuit seditionem esse prolocutam, statim et sine mora non accessit ad regem, vt hoc ei ostenderet, sed hoc per tantum tempus subticuit, quòd interim posset domino regi (si ita esset) periculum imminere: Et vnde in appello suo audiri non deberet, sicut inimicus et traditor domini regis, et consentiens felonię. Item petere poterit sibi allocari, quòd cûm hoc fieri deberet tali tempore, et appellans esset sæpius in curia domini regis, et cũ rege sæpius loqueretur, vel loqui posset si vellet, de hoc nihil ei ostendit. Item petere poterit sibi allocari, quód cûm ipse appellatus venerit coram ipso appellante, et staret inter plures, ipsũ non cognouit nec sciuit ipsum ab alijs discernere. Pot erit etiam petere plura alia sibi allocari, de die et hora, et variatione, et alijs pluribus, secûdum quod, inferiûs dicetur, de appellis. Ad exceptiones istas, oportet quód appellans respõdeat ad singulos articulos per ordinem, vt sic reducat appellũ ad iuditium. Et tunc videndũ quis possit et debeat iudicare, et sciendũ q̃ non ipse rex, quia sic esset in querela propria actor et iudex, in iuditio vitæ, membrorum, et exhæredationis, quod quidem non esset, si querela esset aliorum. Itẽ iustitiarij non, cúm in iuditijs, p̃sonam domini regis cuius vices gerit, representet.

publica et quædam priuata, et publicorum quædam maiorẽ pœnam inferunt, ꝓpter perſonam contra quam præſumitur, ſicut eſt crimen læſæ maieſtatis, vt ſi contra perſonam ipſius regis ſit præſumptum, quod quidẽ crimen omnia alia crimina excedit quoad pœnam, ideò primo dicendum eſt de hoc crimine lęſæ maieſtatis. Habet enim crimen lęſæ maieſtatis ſub ſe multas ſpecies, quarum vna eſt, vt ſi quis auſu temerario machinatus ſit in mortem domini regis, vel aliquid egerit vel agi procurauerit ad ſeditionem domini regis vel exercitus ſui, vel procurantibus auxilium & conſilium præbuerit vel conſenſum, licet id quod in volũtate habuerit non perduxerit ad effectum. Ad accuſationem vero huius criminis, admittitur quilibet de populo, liber homo & ſeruus & minor infra ætatem conſtitutus, dum tamen accuſatus attachietur vſquè ad ætatem accuſantis, & hoc dico, dum tamen ſit ille qui accuſat integræ famę & non criminoſus, quia criminoſi ab omni accuſatione repelluntur, vt ſi accuſans fuerit latro cognitus, vel vtlagatus, vel aliquo genere feloniæ conuictus vel conuincend'. Nec etiam admittuntur ad accuſationem in crimine læſe maieſtatis, aliquo caſu conſpiratores, vel crimini conſentientes, & in hoc caſu pertinet tota accuſatio ad accuſantem, et ad ipſum regem. Continet etiam ſub ſe crimen læſæ maieſtatis, crimen falſi, quod quidem multiplex eſt: vt ſi quis falſauerit ſigillum domini regis, vel monetam reprobam fabricauerit & huiuſmodi, ſecundum quod, inferius dicetur. Si ſit aliquis qui alium nouerit inde eſſe culpabilem, vel in aliquo criminoſũ, ſtatim et ſine interuallo aliquo accedere debet ad ipſum regem ſi poſſit, vel mittere, ſi venire non poſſit, ad aliquem regi familiarem & omnia ei manifeſtare per ordinem. Non enim debet morari in vno loco per duas noctes, vel per duos dies antequám perſonam regis videat, nec debet ad aliqua negotia, quamuis vrgentiſſima, ſe conuertere, quia vix permittitur ei quód retro aſpiciat. Quod autem ſi ad tempus diſſimulauerit et ſubticuerit, quaſi conſentiens & aſſentiens, erit ſeductor domini regis manifeſtus, ſiue accuſatus proprius fuerit homo, vel alienus: et ſi poſt interuallum accuſare velit, non erit de iure audiendus, niſi docere poterit ſe fuiſſe iuſtis rationibus impeditum. Si quis autem de hoc crimine fuerit diffamatus, tunc videndum erit vtrum appareat accuſator vel non, ſi autem nullus appareat, niſi ſola fama quæ tantum apud bonos et graues oriatur, hic ſaluò attachiabitur per ſaluos & ſecuros plegios, vel ſi plegios non habuerit, per carceris incluſionem, donec de crimine ſibi impoſito veritas inquiratur, et ſi condemnandus fuerit, vltimum ſupplitium ſuſtinebit cum pœnæ aggrauatione corporalis, et omnium bonorum amiſſione, et hæredum ſuorum perpetua exhæredatione, ita quód nec ad hæreditatem paternam vel maternam admittũtur. Eſt enim tam graue crimẽ iſtud, ꝙ vix permittitur hæredibus quòd viuãt. Et ſi aliquando forte ad ſucceſſionẽ admittantur tales, hoc magis erit de gratia quâm de iure. Si autem appareat accuſator, tunc primò capiatur ab eo ſecuritas de ꝓſequendo, et ſi plegios non habuerit, ſufficit ꝓ ſecuritate ſola fidei datio, et hæc ideò: quia ſi ad plegios inueniẽdos diſtrictè

tenere-

teneretur, alij se abstineret a consimili accusatione. Facta igitur securitate de prosequendo, vt prædictum est, statim capiatur accusatus & carcerali custodiæ mancipetur, nec erit per plegios dimittendus, nec p ballium sine speciali præcepto domini regis, non magis quâm de homicidio perpetrato, & si libere et sine districtione venire voluerit, et libere respondere, libere debet recedere, nisi iuditium ei incumberet. Vtroquè autem apparente, tam accusante quâm accusato, proponat accusans appellum suum in hunc modum: scilicet dicere debet se interfuisse et vidisse certo loco, certo die, certa hora et sciuisse ipsum accusatum prælocutum fuisse mortem regis, vel seditionem suam vel exercitus sui, vel consensisse, vel auxilium et consilium impendisse, vel ad hoc autoritatem præstitisse, et hoc ego iuxta considerationem curiæ disrationare paratus sum. Accusato etiam econtra per ordinem negante, solet appellum istud per duellum terminari, nec erit locus concordiæ, nisi hoc sit de voluntate ipsius regis. Poterit tamen accusatus ad appellum respondere, et illud determinare antequam duellum vadietur. Dicere enim poterit appellatus, cùm feloniam defenderit et seditionem domini regis et totum quicquid ei imponitur, et petere sibi allocari quòd appellans est latro cognoscens, et latro captus et imprisonatus pro latrocinio, et quòd fregit prisonam & a prisona euasit, vel quòd vtlagatus fuit; ita quód nihil restat de eo iudicandum nisi tantum executio iuditij. Item petere poterit sibi allocari; quôd cûm dicat appellans quôd alij plures fuerunt cũ eo vbi prælocutio illa facta fuit, quód ipsi nunquâm simul fuerunt aliquo tempore de die vel de nocte, vel aliquo alio tempore. Item petere poterit sibi allocari, quòd cùm idem appellans post diem quo prolocutio illa fieri debuit et seditio, ductus esset aliàs coram iustitiarijs pro alia transgressione, nihil locutus fuit de tali seditione domini regis. Item petere poterit sibi allocari, quód ex quo appellans talem sciuit seditionem esse prolocutam, statim et sine mora non accessit ad regem, vt hoc ei ostenderet, sed hoc per tantum tempus subticuit, quòd interim posset domino regi (si ita esset) periculum iminere: Et vnde in appello suo audiri non deberet, sicut inimicus et traditor domini regis, et consentiens felonię. Item petere poterit sibi allocari, quòd cûm hoc fieri deberet tali tempore, et appellans esset sæpius in curia domini regis, et cũ rege sæpius loqueretur, vel loqui posset si vellet, de hoc nihil ei ostendit. Item petere poterit sibi allocari, quód cûm ipse appellatus venerit coram ipso appellante, et staret inter plures, ipsũ non cognouit nec sciuit ipsum ab alijs discernere. Pot erit etiam petere plura alia sibi allocari, de die et hora, et variatione, et alijs pluribus, secûdum quod, inferiûs dicetur, de appellis. Ad exceptiones istas, oportet quód appellans respõdeat ad singulos articulos per ordinem, vt sic reducat appellũ ad iuditium. Et tunc videndũ quis possit et debeat iudicare, et sciendũ q̃ non ipse rex, quia sic esset in querela propria actor et iudex, in iuditio vitæ, membrorum, et exhæredationis, quod quidem non esset, si querela esset aliorum. Itẽ iustitiarij: non, cúm in iuditijs, psonam domini regis cuius vices gerit, repręsentet.

Podez.

Rex nõ potest esse actor causa ppria.

Justiciary Regis.

presentet. Quis ergo iudicabit? videtur, sine præiuditio melioris sententiæ, quòd curia et pares iudicabunt, ne malefitia remaneant impunita, & maximè vbi periculum vitæ fuerit & mẽbrorum vel exhæredationis, cum ipse rex pars actrix esse debeat in iuditio. Sed in hac parte vt videtur, erit distinguendum, quale sit factum de quo proponitur appellum, vtrum scilicet sit ibi felonia vel transgressio, quia quælibet trangressio dici non debet felonia, quamuis econuerso. Si autem ibi fuerit felonia, tũc iudicanda sunt verba appelli, ordo et processus, vt sciri possit si inter appellatum et appellantem iungi possit duellum, quia si ad appellum accusantis paratus esset appellatus, sine responsione vadiare duellum, præcedere deberet examinatio, vt prædictum est. Et si sine examinatione cõtra iustitiam esset vadiatum, per examinationem posset deuadiari. Si autem tale sit factum, quòd debeat ibi magis trangressio quàm felonia denotari, remanebit duellum, sed tunc videndum vtrum trangressio illa quæ tangit regẽ grauis fuerit vel leuis, siue sibi, siue vxori et pueris. In suis vero poterit rex iniuriari. Si autem leuis fuerit transgressio quæ pœnam infligat pecuniariam tantúm, et leuem, benè possunt iustitiarii sine paribus iudicare. Si autem grauis fuerit transgressio et proxima exhæredationi, quód redemptionem inducat, ibi debent pares iustitiariis associari, ne ipse rex per seipsum vel iustitiarios suos sine paribus actor sit et iudex. ¶ 2. Est & aliud genus criminis lęsæ maiestatis, quod inter grauiora numeratur, quia vltimum inducit supplicium et mortis occasionem, scilicet crimen falsi, in quadam sui specie, et quod tangit coronam ipsius domini regis, vt si aliquis accusatus fuerit vel conuictus, quód sigillum domini regis falsauerit, consignando inde chartas vel breuia, vel si chartas confecerit & breuiá et signa apposuerit adulterina, quo casu si quis inde inueniatur culpabilis, vel seysitus, si warrantum non habuerit, pro voluntate regis iuditium sustinebit, et si warrantum habuerit, et warrantizauerit, liberabitur et tenebitur warrantus. Si autem cùm warrantum nominauerit, warrantus subtraxerit se, exigendus erit et vtlagandus, sed ille qui captus est, non erit propter hoc dimittẽdus, nec liberabitur, nisi, quód culpabilis nõ sit, posuerit se super patriam, et si forte cùm venerit, de warrantia ei defecerit, bene poterit inter eos ad duellum peruenire. Est et aliud genus criminis, quod sub nomine falsi continetur, et tangit coronam domini regis, et vltimum inducit supplitium, sicut de illis qui falsam fabricant monetam, et qui de non reproba faciunt reprobam, sicut sunt retonsores denariorum, qui cùm sint in seysina, sępius non contingit ipsos liberari per warranti vocationem. Socios autem et coadiutores et ministros habere poterunt in hoc opere, quos si appellare voluerint audientur. ¶ 3. Est inter cætera grauis præsumptio contra regem et dignitatem & coronam suam, quæ quidem est, quasi crimen furti, scilicet occultatio thesauri inuenti fraudulosa, vt si quis accusatus fuerit, quòd thesaurum inueniret, scilicet aurum vel argẽtum, vel aliud genus metalli, quocunquè loco, cùm super hoc apud bonos et graues fuerit diffamatus per patriam, statim attachietur quód sit coram

iustitiarijs

iustitiarijs in aduentu eorum, vbi si negauerit se aliquid inuenisse, poterit veritas per patriam declarari, et cûm non sit de aliquo seysitus, poterunt tamen contra ipsum esse præsumptiones probabiles, quibus standum erit donec per patriam probetur contrarium. Poterunt autem tales esse præsumptiones, vt si solito ditiùs se habuerit in vestibus et in alijs ornamentis, cibis & potibus & huiusmodi, qui cûm super hoc fuerit conuictus, erit gaolæ committendus, et postea grauiter, pro voluntate domini regis redimendus, et non refert quo loco huiusmodi thesaurus inueniatur, secundum tempora moderna, licet aliter hoc antiquitùs fuerit obseruatum. ¶ 4 Est autem thesaurus, quædam vetus depositio pecuniæ, vel alterius metalli, cuius non extat modo memoria, vt iam dominum non habeat, et sic de iure naturali, fit eius qui inuenerit, vt non alterius sit. Alioquin si quis aliquid lucri causa, vel metus, vel custodiæ recõdiderit sub terra, non erit thesaurus, cuius etiam furtum fit. Thesaurus fortunæ donum creditur, et nemo, seruorum opera, thesaurum querere debet, nec propter thesaurum terram fodere, sed si alterius rei tunc operam sumebat, et fortuna aliud dedit. Cùm igitur thesaurus in nullius bonis sit, et antiquitûs de iure naturali esset inuentoris, nunc de iure gentium efficitur ipsius dñi regis. Et sũt alia quædam quæ in nullius bonis esse dicuntur, sicut wreckũ maris, grossus piscis, sicut Sturgio et Ballena et aliæ res quæ dominum non habent, sicut animalia vagantia quæ nullus sequitur, petit, vel aduocat, et quæ sunt ipsius domini regis propter suum priuilegium, et eorum quibus ipse rex concesserit talem libertatem aut priuilegium, et vnde videndum, quod dici debeat wreckum. ¶ 5. Et sciendum quód wreckum dici poterit, quasi derelictum, vt si quid (nauis leuãdę causa) a naue proiectum fuerit ab aliquo, sine animo retinendi vel repetendi, id propriè dici poterit wreckum, cùm res proiecta habita sit pro derelicta, et si habita sit pro derelicta videri poterit per præsũptiones, vt si liber proiectus fuerit, vtrũ inueniatur clausus vel apertus, cûm commodè claudi possit et benè, & sic de similibus. Item magis propriè dici poterit wreckum, si nauis frangatur, et de qua nullus viuus euaserit, et maxime si dominus rerum submersus fuerit, et quicquid inde ad terram venerit erit domini regis, nec aliquis alius aliquid a domino rege inde vendicare poterit, vel habere, quamuis prope littus maris prædia possederit, nisi de wrecko habendo speciali gaudeat priuilegio. Et quód huiusmodi dici debeant wreckum verum est, nisi ita sit quòd verus dominus aliunde veniens, per certa iuditia et signa, docuerit res esse suas, vt si Canis viuus inueniatur, et constare possit quòd talis sit dominus illius canis, præsumitur ex hoc illum esse dominum illius canis & illarum rerum. Et eodem modo, si certa signa apposita fuerint mercibus et alijs rebus. Et ea quæ dicta sunt, locum habent si res in littore maris inueniantur, et illud idem si prope littus vel longius in mare, dum tamen constare poterit in veritate, quód in littore essent applicandæ. Sed quid si in mari longiûs a littore inueniantur, ita quòd constare non possit ad quam terram vel regionem esset applicandæ, tunc quicquid ita inuentũ fuerit erit inuẽtoris, eo quôd in nulli° bonis esse dicatur, et dicitur a nautis

tis Lagan & quod ideo occupanti conceditur, quia non est aliquis qui inde priuilegium habere possit, rex non magis quàm priuata persona, propter incertum rei euętum. De Sturgione vero ita obseruatur, q̃ rex illũ habebit integrum propter suũ priuilegiũ, de Ballena vero, sufficit, secũdum quosdam, si rex inde habuerit caput, et regina caudã. ¶ 6. Est enim grauis pręsumptio contra regem et coronam & dignitatem suam, vt si assisæ statutæ et iuratæ in regno suo ad communem regni sui vtilitatem nõ fuerint obseruatę, secundùm quod superius videri poterit inter capitula supradicta, et vnde transgressoribus quandoq; infligitur pœna corporalis s. pilloralis vel Tymboralis cum infamia, secundũ regni statuta, et quãdoquè pœna pecuniaria, et quandoq; villę abiuratio, secundùm diuersitatem delictorum.

1 ¶ *De crimine homicidij et qualiter diuiditur.* 2. *Quid sit homicidium.* *Cap.4.*

EST etiam inter alia crimina, crimen capitale quod in parte tangit ipsum regem, cuius pax infringitur, et in parte priuatam personam, qui nequiter et contra pacẽ domini regis occiditur. Et vnde inprimis dicendum est de homicidio, quid sit homicidium, et vnde dicatur, quæ eius species, et qua pœna homicidę puniantur. ¶ 2. Et est homicidium hominis occisio ab homine facta, si enim a Boue, Cane, vel alia re, nõ dicetur propriè homicidium. Est enim dictum homicidium ab homine et cædo, quasi hominis cędium. Species homicidij sunt plures, nam aliud spirituale, aliud corporale: de spirituali vero ad prędens non est hic dicendum, sed corporale est, quo homo occiditur corporaliter, et hoc dupliciter committitur, lingua vel facto. Lingua, tribus modis, scilicet prędicto, consilio, defensione siue tuitione. Facto, quatuor modis, scilicet iustitia, necessitate, casu et voluntate. Iustitia, vt cùm iudex, vel iusti tiarius vel minister reum iustè dampnatum occidit. Istud autem homicidium, si sit ex liuore vel delectatione effundendi humanum sanguinem, licet iustè occidatur iste, tamen peccat mortaliter propter intentionem corruptam. Si vero hoc fiat ex amore iustitiæ, non peccat iudex ipsum condempnando ad mortem, et præcipiendo ministro vt occidat eum, nec minister si missus a iudice occidat condempnatum, peccaret tamen vterq; si hęc fecerint iuris ordine non seruato. Necessitate, quo casu distinguendũ erit vtrum necessitas illa fuit euitabilis vel non. Si autem euitabilis, et euadere posset absq; occisione, tunc erit reus homicidij. Si autem ineuitabilis, quia occidit hominem sine odij meditatione in metu et dolore animi, se et sua liberando, cùm aliter euadere non posset, non tenetur ad pœnam homicidij. Casu, sicut per infortunium, cùm aliquis proijcit lapidem ad auem vel animal, et alius transiens ex insperato percutitur & moritur, vel si quis arborem inciderit, et per casum arboris, aliquis opprimatur et huiusmodi. Sed hic erit distinguendum, vtrum quis dederit operam rei licitę vel illicitę: si illicitæ, vt si lapidem proijciebat quis versus locum p̃ quẽ consueuerunt homines transitum facere, vel dum insequitur quis equũ vel bouẽ, et aliquis a boue vel equo percussus fuerit et huiusmodi, hoc impu-

imputatur ei. Si verò licitæ rei operam dabat, vt si magister causa disciplinæ discipulum verberat, vel si cùm quis deponebat fœnum de curru, vel arborem inscidebat & huiusmodi, hic si adhibuit diligentiam quam potuit. s. respiciendo &, clamando, sed non nimis tardè vel dimisse, sed tempore congruo & altè, et ità quòd si aliquis ibi erat vel illuc veniebat posset aufugere & sibi præcauere, vel magister non excedendo modum in verberando discipulum, non imputatur ei. Sed si dabat operam rei licitæ & non adhibuit diligentiam debitã, imputabitur ei. Voluntate, vt si quis ex certa scientia, & in assultu prẽmeditato, ira vel odio, vel causa lucri nequiter & in felonia & contra pacem domini Regis aliquem interfecerit. Et fit aliquando huiusmodi homicidium pluribus astantibus & videntibus, aliquando verò clanculò, nemine videnti, ità quód sciri non possit quis sit occisor, & huiusmodi homicidium dici poterit murdrum, secundùm quod inferiùs dicetur. Pœna vero homicidij duplex est, spiritualis vz & corporalis, spiritualis tollitur per patiẽtiam & pœnitentiam. Et occidit quis alium dupliciter, quandoquè lingua, quandóq; facto. Lingua, vt si quis dissuadet, & sic dissuadendo retrahit aliquem a bono proposito volentem alium liberare a morte, et sic quodammodo indirectè facit quis homicidium. Pœna vero homicidij, commissi facto, variatur: ꝓ homicidio vero iustitiæ iusta, & recta intentione facto, non est aliqua pœna infligenda. Si fit aliquis qui mulierem prægnantem percusserit, vel ei venenum dederit per quod fecerit abortiuum, si puerperium iam formatũ vel animatum fuerit, & maximè si animatum, facit homicidium. Possunt etiam esse plures culpabiles de homicidio sicut vnus, vt si plures rixati fuerint inter se in aliquo conflictu, et aliquis sit interfectus inter tales, nec appareat ex quo nec ex cuius vulnere, omnes dici possunt homicidæ, & illi qui percusserunt, & qui tenuerunt malo animo dum percussus fuerit. Item & illi qui voluntate occidendi venerunt, licet non percusserunt. Item & illi qui nec occiderunt, nec voluntatem occidendi habuerunt, sed venerunt vt præstarent consilium & auxilium occisoribus, quamuis aliquandò eorum violentia repellatur. Item non solum tenetur ille qui percutit & occidit, verùm & ille qui præcipit percutere & occidere, quiâ cùm non sint immunes a culpa, immunes esse non debeant a pœna. Nec etiam ille, qui cùm posset hominem a morte liberare, non liberauit. Item fit homicidium in bello, & tunc videndum vtrum bellum sit iustum vel iniustum. Si autem iniustum, tenebitur occisor, Si autem iustum, sicut pro defensione patriæ, non tenebitur, nisi hoc fecerit corrupta voluntate & intentione.

1 ¶ *De officio Coronatorum circa homicidium.* 2. *De inquisitionibus vbi occisus fuerit.* 3. *De attachiando culpabiles.* 4. *Si in campis vel in boscis.* 5. *Si notus vel ignotus.* 6. *Si occisor fugiat.* 7. *De submersis.* 8. *Quæ sunt deodanda.* *Cap.5.*

CVm autem contingat homicidium fieri quandòquè in domibus quandòq, in villis, quandóq; in vicis, quandoquè in campis extra villam, et etiam in nemoribus, et ad coronatores pertineat de huiusmodi

modi occisis cognoscere & de interfectore, quis ille fuerit, si nesciatur, diligentem facere inquisitionem: Ideo bonum est videre quale sit eorũ officium in hac parte. Est igitur eorum officium quód quãm cito habuerint mandatum a balliuo domini regis, vel a probis hominibus illius patriæ: accedere debent ad occisos vel vulneratos, siue ad submersos vel subito mortuos, et ad domorum fractiones, et ad locum vbi dicitur thesaurum fuisse inuentum, & hoc facere debent statim & sine mora aliqua, et in aduentu ipsorum versus partes illas mandare debeant quatuor, quinq;, vel sex villis vicinis, quód statim veniant coram ipsis, & per eorũ sacramẽtũ faciant inquisitionem de homine occiso, cũm a coronatoribus fuerint requisiti. ¶ 2. Inprimis. s. vbi mortuus occisus fuerit, in domo vel in campo. Item si ad luctam, vel ad tabernam, vel aliam cõgregationem, et vbicunq; inuentus fuerit mortuus, tunc diligentèr erit inquirendũ, qui tunc interfuerũt, siue masculus siue fœmina, maior vel minor, et qui illorũ de facto fuerunt culpabiles, et qui de forcia, cõsilio vel præcepto, & qui fuerunt in causa aliqua illius facti. Et facta inquisitione diligẽti, quotquot p̃ inquisitionẽ inuenti fuerunt culpabiles aliquorũ prædictorũ modorũ, si præsentes fuerint vel alicubi inueniri possent, statim & sine mora capiantur, & vic. deliberentur, & in gaolã detrudantur. Quotquot autem p̃ inquisitionem inuenti fuerunt in domibus illis vbi mortuus fuit interfect', licet culpabiles non fuerunt, attachiandi tamen sunt vsq; ad aduentum iustitiariorũ, & nomina plegiorum irrotulentur in rotulis coronatorum. ¶ 3. Nec sunt illi qui culpabiles inueniũtur p̃ plegios dimittẽdi, sine speciali præcepto dñi regis, facta priús inquisitione, vtrũ appellati sint odio vel atya, vel per verum appellũ. Et breue de tali inquisitione faciẽda gratis debet cõcedi, secundùm quod videri poterit in charta de libertatib'. Et nõ erit de aliquib' inquisitio facienda, nisi tantũmodò de illis qui fuerunt in prisona. ¶ 4. Si autẽ in campis vel in boscis inueniat̃ occisus, inprimis attachient̃ inuentores, siue masculi fuerint siue fœminæ, cuiuscũquè fuerint ætatis, & siue mortuus, occisus fuerit ibi vel alibi vbicũq;. Et si ibi occisus nõ fuerit, secundùm quod ppẽdi poterit p̃ præsumptiones, & multotiens p̃ sanguinis effusionẽ, si plagas habuerit, statim & recenter inuestiganda sunt vestigia malefactorũ, et sequenda p̃ ductũ carectæ, passus equorũ, & vestigia hominũ, & alio modo, secundúm quod cõsultiús & meliús fieri possit. ¶ 5. Inquiratur etiã vtrum mortuus ille notus fuerit vel ignotus, & vbi nocte illa hospitatus, secundùm quod inquisitũ fuerit attachientur hospes & hospites, & tota familia in domo inuenta vbi fuerit hospitatus. ¶ 6. Si autẽ sit aliquis qui effugerit p̃ hm̃odi occisis, & de quo habeatur aliqua suspitio q̃ culpabilis extiterit, statim accedãt coronatores ad domos ipsius, & diligentèr inquirant quæ catalla habuerit, & quæ blada in horreo, si villan' fuerit, & si liber homo, quã terrã liberã habuerit & quid valeat, siue blada habuerit in terra siue nõ. Et cùm ita inquisiuerint, appreciari faciãt blada & catalla eorũ sicut statim vẽdi possũt, & terrã liberã quantũ valeat p̃ annũ, & statim liberent ea totæ villatæ ad respondendũ de precio coram iustitiarijs, saluo tamẽ seruitio dominorũ feodi. Et istis õnib' sic inquisitis, sepeliantur corpora mortuorũ occisorũ,

quæ

quæ si ante talem inquisitionem factam, & visum coronatorum sepulta fuerint, tota villata in misericordia remanebit. ¶ 7. Si autem de submersis & subito mortuis vel oppressis vel per infortunium vel alio modo extinctis fieri debet inquisitio, simili modo erit inquirẽdum qui præsentes fuerint quandó tales submersi fuerunt, oppressi vel subito mortui, & tunc videantur corpora defunctorum nuda & aperta, qualitercunq; fuerunt mortui, vt sciri possit vtrum ibi sit felonia vel infortunium, secũdùm quod perpendi poterit per signa exteriora, vt si inueniantur plagæ apertę vel brussuræ per ictus orbos, vel si iugulati fuerunt, secundùm quod perpendi poterit p signum impressionis funiculi collum constringentis, vel per aliam læsionem in corpore inuentam, & secundùm hoc procedere debent coronatores ad inquisitionem in forma supradicta, et facere attachiamenta de corporibus & rebus, secundùm quod malefactores inuenti fuerint vel non inuenti. ¶ 8. Item batelli de quibus tales submersi fuerint apprecientur, & alia quæ sunt causa mortis alicuius, et sunt deodanda pro rege, vt si submersus fuerit quis in aqua dulci, & non in mari, vbi nec nauis nec maeremium, si nauis fracta fuerit erit deodãda, quiá ista omnia erunt dominorum si viuant, sicut eorum catalla: nec sunt deodanda ex infortunio in mari nec wreckum, nec etiam murdrum de occisis vel submersis in mari. Et si nulla inueniatur felonia, sed quòd subito mortui sunt vel per infortunium, tunc attachiare debent inuentorẽ vsq; ad aduentum iustitiariorum, & similiter omnes illos qui in societate illa fuerunt vbi tale accidit infortunium.

¶ *De Officio Coronatoris in Thesauris inuentis.* *Cap.6.*

ITem de officio eorum si thesaurus dicatur inueniri, et de attachiamẽtis inde faciendis. Inprimis, inquirere debent ab eis qui inde rectati sunt, et si aliquis inde inuentus sit seysitus, vel si præsumptio faciat cõtra aliquem quód thesaurum inuenerit, eo quód quis abundantiûs se habuerit in victu & ditiùs in vestitu vt suprâ. Et si aliquis talis inueniatur (vt suprâ) attachiari debet per quatuor vel per sex plegios & plures si possint inueniri.

¶ *De officio Coronatorum in raptu virginum.* *Cap.7.*

EST etiam eorum officium in raptu virginum, quód si quis ab aliqua de raptu fuerit appellatus, & factum recens fuerit, secundùm quod multotiens videri poterit per iuditia certa, vt si hutesium leuatum fuerit & recenter persecutum & ruptum vestimentum, et si non ruptum, sanguine tamen intinctum, tunc attachietur appellatus per sex vel quatuor vel plures si tot inueniri possunt, si autem non, ad minus per duos quòd sit &c. vt suprâ. Si autem factum recens non fuerit nec hutesium recenter leuatum, nec signa appareant quæ recenter prę̃sumptionem inducant, sufficit si appellatus attachietur per duos.

1 ¶ *De officio Coronatorum de pace & plagis.* 2. *De officio vicec. in appello de pace & plagis amensurandis.* 3. *Si plaga periculosa sit, ponantur appellati in prisonam nec sunt per plegios dimittendi, sed videndum in cuius prisona sunt custodiendi. s. in prisona illius qui habet potestatem iudicandi.* 4. *De probatore & socke & sacke.* 5. *Quòd prisones nō debent de terris suis disseysiri sed inde debent sustentari.* 6. *De inquisitione facienda vnde appellati sunt odio & atya.* 7. *Breue de inquisitione.* 8. *Si per inquisitionem culpabiles inueniatur.* 9. *Si non sit culpabilis dimittatur per plegios.* 10. *Aliud breue de eodem.* 11. *Si captus infra libertatem & dilata fuerit deliberatio & capior attachiatur q̄ sit ad respondendum quare talem cepit & imprisonauit. Cap.8.*

Est etiam eorum officium in appello de pace & plagis, vt si quis de pace & plagis fuerit appellatus, inprimis videnda erit plaga, et si plaga mortalis fuerit, et appellatus inueniatur, statim capiatur & captus detineatur, donec sciatur vtrum vulneratus conualescere possit vel nón, si autem non & moriatur, appellati retineantur in prisona. Si autem conualescat, attachietur appellatus per .4. vel per plures, secundùm quod plaga fuerit maior vel minor, si autem ibi fuerit mahemium, tunc per plures vt fiat ibi bona securitas. Si autem plaga simplex fuerit, tunc sufficit si per duos. Et si aduena fuerit & ignotus de longinquo veniens, peregrinus vel si pro penuria amicorum plegios inuenire non possit, eius sit plegius gaola, quæ ad custodiendum deputatur & non ad puniendū. ¶ 2. Cùm quis alium appellauerit de pace & plagis, videre debet coronator plagas illas, et illas mensurare cuius sunt longitudinis, & cuiꝰ profunditatis, siue factæ fuerint in capite siue alibi, & quibus armis, & hæc omnia faciet irrotulari cum testimonio vic. si præsens fuerit in inquisitione facienda, vel saltem in coñ, si appellum factum sit in coñ. ¶ 3. Appellati verò de morte hominis, & de pace & plagis periculosis, statim capiātur, & in prisonam detrudantur, & ibi custodiantur, donec per dominum Regem p plegios dimittantur, vel per iuditium deliberentur, vel donec de eis petatur curia Christianitatis si clerici fuerint, cuiuscūq; ordinis vel dignitatis fuerint. Appellati vero de forcia saluo attachientur, quousquè appellati de facto conuincantur. Sed videndum in cuius prisona debeāt, cùm capti fuerint, remanere: siue capti fuerint pro latrocinio, siue morte hominis, vel pro alia felonia. Et sciendum quód non nisi in prisona ipsius, qui tales posset in curia sua iudicare, sicut dominus Rex, qui potestatem habet iudicandi de vita & membris, vel tollendi vitam vel concedendi. Vt si felo conuictus fuerit pro morte hominis, vel pro alia felonia, vltimo puniatur supplicio, sicut morte, vel membrorū truncatione. ¶ 4. Itē concedendi vitam vel membra, sicut dicitur de ꝓbatore, de quo nullus prisonam habere poterit, nec de eo placitum habere nisi ipse domin' rex, cùm nullus alius ei posset vitam cōcedere vel membra. Et hęc vera sunt, nisi sit aliquis in regno qui regalem habeat potestatem in omnibus, sicut ,, sūt ciuitates, Comites **Paleys**, saluo dominio domino regi sicut principi. vel si sit aliquis qui de concessione domini regis talem habeat libertatem, sicut **Hock** & **Hack**, **Tolnetum**, **Team**, **hinfangthefe** & **hutfangthefe**, qui inuentꝰ fuerit seysitꝰ de aliquo latrocinio, sicut **hondhabbende** & **bacberende**, et vnde qui tales habent libertates, habebunt prisonā suā de tali-

de talibus, quia possunt tales in curia sua iudicare. ¶ 5. Prisones verò sic imprisonati, antequam conuicti fuerint de terris suis disseysiri non debent, nec de rebus suis quibuscunquè spoliari, sed dum fuerint in prisona, debent de proprio in omnibus sustentari, donec per iuditium deliberati fuerint, vel condemnati, & si fortè ante condemnationem in prisona obierint, terra remaneat hæredibus, et catalla remaneant parentibus & amicis, quamuis manifestè appareat quód tales forent condemnandi si iuditium expectassent, secundûm quod dicitur, quód si aliquis sub incerto causæ euentu in vinculis vel sub fideiussoribus decesserit, eius bona confiscanda non erunt. Nec cùm quis in carcerem ductus fuerit, spoliari eum bonis oportebit, sed post cõdemnationem. ¶ 6. Sed cûm iniquum est quôd innocẽtes, sicut illi qui criminosi non sint, diu inclusi detineantur in carcere, ideò ad lachrimosam querelam parentum & amicorum, de gratia domini regis, fieri solet inquisitio, vtrum huiusmodi imprisonati pro morte hominis culpabiles essent de morte illa vel non, & vtrum appellati essent odio vel atya. Et breue de huiusmodi inquisitione nulli debet denegari. Forma breuis talis est. ¶ 7. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi quòd p ꝓbos & legales homines de cõ tuo diligenter inquiras, vtrum A. de N. captus & detentus in prisona nostra, de tali loco de morte B. vnde rectatus & appellatus est, rectatus sit vel appellatus de morte illa odio & atya, vel eo quód inde culpabilis sit: & si odio & atya, quo odio & qua atya, vel quis inde culpabilis sit, & inquisitionem quam inde feceris &c. ¶ 8. Et cûm vic. miserit inquisitionem, & p inquisitionem culpabilis inueniatur, non erit vlteriùs per ballium dimittendus. Si autem dicat inquisitio quòd per odium & p atyam, et contineatur causa in inquisitione quo odio vel qua atya, diligenter erit causa examinanda, cùm sint plures vic. & balliui qui non sine causæ cognitione in huiusmodi inquisitionibus prętendunt non causam vt causam, et si sufficiens fuerit causa, p ballium dimittatur vsq, aduentũ iustitiariorum, alioquin remaneat in prisona &c. In omni vero iniuria, et transgressione contra pacẽ dñi regis cum adiectione feloniæ, solet quilibet appellatus vel rectatus p plegios dimitti, præterquã de morte hominis, quocũq; tempore, donec imprisonatus p inquisitionem doceat se esse immunẽ, nec fieri debet inquisitio de aliquo, nisi de eo qui fuerit in prisona. Cûm autẽ p inquisitionẽ cõstiterit, q imprisonat' appellatus fuerit otio vel atya, & nõ in eo q culpabilis sit, tunc ad præceptũ dñi regis cõmittatur p ballium per breue vic. directũ in hac forma. ¶ 9. Rex vic. salutẽ. Quia cõstat nobis per inquisitionẽ quã tibi facere præceperim', et quam nobis misisti, vt sic inferatur tota forma inquisitionis &c. Tibi præcipim' &c. vel fit quandòq; sic, sine forma inquisitionis. Præcipim' tibi, q si A. capt' & detẽtus in prisona nra p morte B. vnde rectat' est vel appellat', inuenerit tibi xij. ꝓbos & legales homines de cõ tuo qui manucapiãt habendi eum ad primã assisam &c. corã iustitiarijs nostris ad respondendum de morte ipsius B. vnde eũ appellat, tunc eum tradas in ballium illis xij. probis hominibus vsquè ad prædictum aduentum iustitiariorum, et habeas ibi nomina xij. prædictorum hominũ, qui manuceperint habendi eum, vt prædictũ est. Teste &c.

¶ 10. Vel

¶ 10. Vel aliter: Si A. captus ꝑ morte B. & impriſonatus apud talē locū, inuenerit tibi xij. probos & legales homines de cōm tuo, qui manucapiant habendi eum coram iuſtitiarijs &c. ad ſtandum recto, de morte prædicti B. vnde appellatus eſt, tunc ipſum A. tradas per balliū prædictis xij. hominibus a priſona liberatum, modo quo prædictum eſt, & catalla ſua ei deliberari facias, & habeas ibi nomina xij. &c. Si quis autem impriſonatus fuerit infra libertatem aliquam pro morte hominis, vel alia felonia, & balliuus libertatis talem forte non deliberauerit ad mandatū vic. tunc fiat breue vic. quòd eum deliberet, nō obſtante libertate in hac forma. ¶ 11. Rex vic. ſalutem. Satis recolimus tibi præcepiſſe aliás vel ſæpius quòd A. qui captus eſt apud talem locum infra talem libertatem & in priſona detentus, deliberari faceres deſicut nō eſt captus ꝑ morte hominis, vel alia occaſione quare non ſit deliberandus & replegiandus, & adhuc in contemptum noſtri, & contra præceptum noſtrum, in priſona nihilominùs detinetur, ſicut nobis datur intelligi: tibi præcipimus, quòd ſi ità eſt, non obſtante libertate ipſius talis, in ꝓpria ꝑſona tua ſine dilatione accedas apud talem locum & prædictum A. ſine dilatione deliberari facias, ne ad nos de eo iteratò quærela ꝓueniat. Et ſi B. vxor ipſius A. fecerit te ſecurum de clamore ſuo &c. tunc pone ꝑ vadium & ſaluos &c. omnes balliuos prædictæ libertatis talis, qui ſic illum in priſona detinuerunt, quòd ſint coram &c. ad reſpondendū prędicto A. de prædicta tranſgreſſione & impriſonamento. Et habeas &c. Teſte &c.

1 ¶ De Clerico impriſonato. 2. Cùm in curia Chriſtianitatis defecerit in purgatione, & ſi apoſtata fuerit. Breue Si ordinarius noluerit ei purgationem inducere cùm ſit ei liberatus de cuſtodia rerum qui ſunt in priſonam mittendi & qui per plegios dimittendi & de carceris fractione. Cap. 9.

SI clericus captus fuerit pro morte hominis, & petatur in curia Chriſtianitatis de eo, qualiter committendus erit Epiſcopo, & qualiter Epiſcopus debeat eum cuſtodire. Cùm vero clericus, cuiuſcunq; ordinis vel dignitatis, captus fuerit pro morte hominis, vel alio crimine & impriſonat°, et de eo petatur curia Chriſtianitatis ab ordinario loci ſicut Archiepiſcopo vel epiſcopo vel eorum officiali, vel alijs litteras prædictorum deferentibus, impriſonatus ille ſtatim eis deliberetur, ſine aliqua inquiſitione inde facienda, non tamen vt omninó deliberetur vt vagans ſit per patriam, ſed ſaluò cuſtodiatur, vel in priſona ipſius epiſcopi vel ipſius regis, ſi ordinariùs hoc voluerit, donec a crimine ſibi impoſito ſe purgauerit competenter, vel in purgatione defecerit, ꝓpter quod debeat degradari. Et ideó, vt prædictum eſt, ſi petatur, erit liberandus curiæ Chriſtianitatis, quia non habebit Rex de eo priſonam, quem iudicare non poteſt, nec clericos degradare, quiâ non poteſt eos ad ordines promouere, ſecundum quod prædictum eſt. ¶ 2. Cùm autem clericus ſic de crimine conuictus degradetur, non ſequitur alia pœna pro vno delicto, vel pluribus ante degradationem perpetratis, Satis enim ſufficit ei pro pœna degradatio, quæ eſt magna capitis diminutio, niſi forte conuictus fuerit de apoſtaſia, quiâ tunc primó degradetur, et poſtea per manum laicalem

calem comburatur, ſecundùm quod accidit in concilio Oxoñ, celebrato a bonæ memorię S. Cantuarienſi Archiepiſcopo, de quodam diacono qui ſe apoſtatauit pro quadam Iudea, qui cùm eſſet per Epiſcopum degradatus, ſtatim fuit igni traditus per manum layçalem. Si autem ſit aliquis ordinarius qui in curia Chriſtianitatis, clerico ſic ei liberato, purgationem indicere (ſine accuſatore coram eo de nouo accuſante) noluerit, tunc fiat ei breue ex parte domini Regis in hac forma. ¶ 3. Rex tali ordinario ſalutem. Audiuimus quòd cùm quidam clericus de morte hominis rectatus, vel appellatus, vel indictatus coram iuſtitiarijs noſtris productus eſſet, & ibi vobis ſicut clericus liberatus, vt ſe coram vobis purgaret, & ſe inde redderet innocentem ſi poſſet, non vultis (vt dicitur) ad purgationẽ procedere, niſi ſit aliquis qui de nouo coram vobis in foro eccleſiaſtico verſus eum ꝓſequatur, et inſtituat accuſationem. Et quoniam ꝓ accuſationem factam in curia noſtra, de morte illa ſatis habetur ſuſpectus, & per talem diffamationem & indictamentum, nihil aliud reſtat niſi quòd corã vobis admittatur purgatio, quæ quidem fieri deberet, ſi laicus eſſet in curia noſtra, ſi ordo impedimentum non daret, & licet nullus ſequeretur, nos ꝓ pace noſtra ſequi deberemus. Vobis mandamus, quòd ſecundùm quod idem talis ſe purgauerit coram vobis, vel non, quod veſtrum fuerit exequamini. Teſte. &c. ¶ 4. Cùm autem (ſecundùm quod prædictum eſt) non ſunt quidam in carcerem detrudendi in leuioribus criminibus, ſed ꝓ plegios dimittẽdi, ſi plegios dare poſſint, niſi tam graue ſcelus eum admiſiſſe conſtat, vt nec fide iuſſoribus, nec militibus cõmitti debeat, ſed vt carceris pœnam & incluſionem ſuſtineat, eſtimare debet vic. vtrum in carcere recipienda ſit perſona, an fide iuſſoribus tradenda, & hoc vel pro criminis, quod obijcitur, qualitate & enormitate, vel propter honorem & ampliſſimas facultates, vel pro innocentia perſonę, vel pro eius dignitate qui accuſatur. Sed cùm pro criminis qualitate in carcerem recepti fuerint, cõſpirauerint (vt ruptis vinculis aut fracto carcere) euadant, amplius (quãm cauſa pro qua recepti ſunt expoſcit) puniendi ſunt; videlicet vltimo ſupplitio, quãmuis ex eo crimine innocentes inueniantur, ꝓpter quod inducti ſunt in carcerem & imparcati. Sed ſi ſit aliquis inter tales qui conſpirationem eorum detexerit, talis a pœna liberabitur.

1 ¶ *De criminoſis qui ſtatim fugiunt poſt feloniam, et tunc qualiter ſecta fieri debeat poſt tales, et quorum quidam ſunt in franco plegio et quidã de manupaſtu alicuius.* 2. *Quod prima nocte dici poterit vncuth, ſecunda vero Guſt, tertia nocte hoghenehyme.* Cap. 10.

DIctum eſt de illis qui præſentes ſunt, vel capi poſſunt in felonia facta in publico, pluribus aſtantibus & videntibus, ſicut in quibuſcũq; congregationibus. Sed quia ſunt quidã qui ſtatim fugiunt poſt feloniã & capi non poſſunt, ſtatim poſt tales leuetur hutcſium, & fiat poſt eos ſecta, de villa in villam, quouſquè malefactores capiantur, alioquin tota villata in miſericordia regis remanebit. Qualiter autem ſecta fieri debet, quęlibet patria habet ſuum modũ, et eodẽ modo leuetur hutcſiũ. Si quis per infortunium mortuus fuerit, oppreſſus, vel ſubmerſus, vel

quo-

quocunq; alio modo interfectus, dum tamen non sciatur quis sit interfector, sed sequi non oportet in hijs casibus de villa in villam, nec de terra in terram, dum tamen hutesium leuatum sit, cûm sit quasi captus malefactor. De eo autem qui sic fugam ceperit, diligenter erit inquirendum si fuerit in franco plegio & decenna, & tunc erit decenna in misericordia coram iustitiarijs nostris, quiâ non habent ipsum malefactorem ad rectum, licet per alios ante, iterum captus fuerit & prisonę liberatus, ex quo
„ par decennam non est captus nec „ductus. Si autem extra francum plegium fuerit talis in aliqua villa receptatus, erit villata in misericordia, nisi talis sit ille qui fugit, quòd in decenna & frãco plegio esse non debeat: vt magnates, milites & eorum parentes, clericus, liber homo, & huiusmodi, secundùm consuetudinem patriæ, & quo casu tenebitur ille, in quibusdam partibus, de cuius fuerint familia & manupastu, & „p eis respondebit, nisi consuetudo patriæ aliud inducat, quód „p manupastu suo nõ debeat respondere: sicut in Com̃ Hertford, vbi non respondet quis „p manupastu suo „p aliquo delicto, nisi redierit post feloniam, vel post delictũ eum receptauerit, vt de itinere M. de Pateshull in Com̃ Hertford, anno regni H. quinto. Archiepiscopi, Episcopi, Comites & Barones & omnes qui habent Sok, & Sak, Toll & Team, et huiusmodi libertates, milites suos & „p prios seruientes, Armigeros. s. dapiferos & pincernas, camerari-
„ os, coquos, pistores, sub suo **fridhburgo** habere debent. Item & isti suos armigeros & alios sibi seruiẽtes, quod si cui foriffecerint, ipsi domini sui habeant eos ad rectum, & si non habuerint, soluant „p eis foriffacturam: et sic erit obseruandum de omnib' alijs, qui sunt de alicuius manupastu. Quia omnis homo siue liber siue seruus, aut est aut debet esse in franco plegio aut de alicuius manupastu, nisi sit aliquis itinerans de loco in locum, qui non plus se teneat ad vnum quâm ad alium, vel quid habeat quod sufficiat „p franco plegio, sicut dignitatem vel ordinem vel liberum tenementum, vel in ciuitate rem immobilem. Et secundum leges Edwardi Regis, omnis qui est ætatis duodecem annorũ facere debet sacramẽtũ in visu franciplegij, quôd nec latro vult esse nec latroni consentire, & in franco plegio esse debet omnis qui terram tenet & domum, qui dicuntur **hussastene**, & etiam alij qui illis deseruiũt, qui dicuntur **folgheres**, quiá nec debet quis a se repellere seruientem suum antequam purgatus sit de omni calumnia, vnde prius fuit calumniatus. Item de manupastu alicuius est ille & familia, qui est ad victum & ad vestitum, vel ad victum tantúm cum mercede, sicut sunt famuli vel seruientes & domus mercenarij.

¶ 2. Item secundûm antiquam consuetudinem, dici poterit de familia alicuius, qui hospitatus fuerit cum alio per tres noctes, quia prima nocte dici poterit **vncuth**, secunda vero **Gust**, tertia nocte **hoghenehyne**. Et in fine notandum, quód potest quis alium recipere in franco plegio, sicut **borghye aldere** quando voluerit „p voluntate sua, sed nõ poterit illum a franco plegio dimittere cũ voluerit, nec vice versa, vt videtur, cûm quis se posuerit in francum plegium alicuius vel decennam, vel ex antiquo secutus fuerit cum decenna, non poterit se retrahere cûm voluerit.

1. ¶ Qualiter reus criminosus sit requirendus, et si non veniat qualiter vtlagandus. 2. Cùm malefactor fugam ceperit, qualiter interrogandus erit in comitatu, et de comitatu in comitatum, et qui sequi debeant et possunt. 3. In quibus mulier habet appellum. 4. Quis vtlagari possit et debeat. 5. Quod aliquis non possit vtlagari qui infra duodecem annos fuerit, et q̄ fœmina non potest vtlagari sed weyuari. 6. Qualiter quis sequi debeat, et quot comitatus. 7. De secta non ritè facta. 8. Si sectam resumere voluerit, sine secta non procedatur ad vtlagationem. Cap. ii.

Cùm autem quis se ita subtraxerit, propter homicidium vel aliud crimē, de beneficio principis & gratia vocabit quòd veniat respōsurus & ad standū recto, si sit aliquis qui versus eū loquatur, alioquin non erit statim vocandus sine secta alicuius, quia cùm absēti reo grauia crimina intententur, sententia festinari non solet, sed vocari vt requiratur, non vtiquè ad pœnam, sed vt potestas sit ei purgandi se si poterit se purgare; et dabitur ei tempus legittimum, scilicet mensium quinq; quod est infra quintum cōm ad standum recto, et ad respondendum appellanti de crimine ei imposito, qui si infra tempus illud non venerit, pro exlege tenebitur, cùm principi non obediat nec legi, et extunc vtlagabitur, sicut ille qui est extra legem sicut Laugheleſman. Si autem infra tempus illud venerit & respōdeat secundùm legē terrę, tūc deducat. Si autē post talē interrogationem infra tempus illud reuersus moriatur, et se nondum purgauerit, ad hæredes suos proprios transmittit hæreditatem, licet reuera culpabilis sit, amittit tamen catalla sua propter fugam. ¶ 2. Cùm autem malefactor fugam ceperit, oportet q̄ sit qui sequatur fugientem, qui loquatur de visu & auditu, quòd fugitiuus, vel q̄ redeat ad pacem infra tēpus prefinitum, vel quasi inobediens legi, secundùm legē terrę vtlagetur in comitatu, & ibi proponat omnia verba appelli, ac si fugitiuus præsēs esset, et adijciat in appello & accusatione sua, quòd si inculpatū vidisset, versus ipsum loqueretur. Ad huiusmodi vero sectam faciendam, non admittitur quilibet de populo, nisi ad ipsum pertineat sequi propter parentelam forte, eó q̄ est sanguine et parentela coniunctus interfecto, et quo casu cùm plures sint appellantes, ꝓpinquior parens semper præfertur remotiori. Si autem extraneus fuerit qui sequitur, admittitur ad sequendū, vt si homagio obligatus fuit interfecto, vel dominio, vt si fuit de manupastu, vel familia interfecti, et dicat se plagam vel vincula, vel quid tale in ipsa interfectione recepisse, et ad hoc admittitur tam ille qui est infra ętatem q̄ ille qui est plene ætatis, dū tamen ætas minoris expectetur, & cùm ad ætatem peruenerit, non habebit locum contra ipsum exceptio de secta minus ritè facta, quin procedat appellum, et sic videtur de alijs qui appellum non haberent, si appellatus præsens esset, et exciperet contra ꝑsonam appellantis, licet aliter videatur quòd bene valeat secta a quocunquè & indeterminatè, cùm non sit qui excipiat cōtra illum qui sequitur. ¶ 3. Non autem habet appellum fœmina nisi de morte viri sui, inter brachia sua interfecti, vel de corpore suo ꝓprio, ꝓ quod alicui iudici debeat lex apparens. Et notandum, q̄ non est aliquis qui sequi possit versus aliū de aliqua felonia per attornatum, dum tamē ille qui queritur et sequi de-

beret potens sit sui, ita quòd sequi possit, & si per aliquod tempus fuerit impotens, quòd parens vel amicus pro eo sequatur propter impotentiam, cùm potens effectus fuerit, cessabit attornatus, et vt dicitur, non debet alius sequi ad vtlagationem pro aliquo, nisi esset interfecto ita coniunctus parentela vel homagio, quód si appellatus presens esset iaceret inter illòs appellum, & si vic. Comitatus sine secta aliquem interrogauerit in comitatu ad vtlagandum sine præcepto Iustitiariorũ, erit in misericordia. Item si caute agant vic. in comitatu examinare debent factum, p quo quis interrogandus erit, quia quamuis felonia adiiciatur in appello, tamen quodlibet factum non continet sub se feloniam, quamuis aliquando contineat iniuriam & transgressionem. ¶ 4. Item vidẽdum quis vtlagari possit & debeat ad alicuius sectam, et quis non. Et sciendum q̃ quilibet masculus, dum tamen sit duodecem annorum & amplius, quia omnis talis ætatis aut sunt aut esse debent in decenna, vel in eo quod tantũdem valet, sicut in manupastu & huiusmodi vt supra. ¶ 5. Minor vero, & qui infra ętatem duodecem annorum fuerit, vtlagari non potest, nec extra legem poni, quia ante talem ætatem non est sub lege aliqua, nec in decenna, non magis q̃ fœmina quæ vtlagari non potest, quia ipsa non est sub lege. i. Inlaughe anglicè is in franco plegio siue decẽna, sicut masculus duodecem annorum & vlteriùs, et ideo non potest vtlagari, wayuiari tamen bene potest & pro derelicta haberi, cùm pro felonia aliqua fugam fecerit siue ceperit. Est enim wayuiũ quod null⁹ aduocat, nec princeps eã aduocabit nec tuebitur cùm fuerit rite wayuiata, sicut fit de masculo qui secundùm legem terræ ritè fuerit vtlagatus, extunc enim gerũt caput lupinum, ita quòd sine iuditiali inquisitione ritè pereũt, et secum suum iuditium portant, et meritò sine lege pereant, qui secundùm legem viuere recusauerint, et hæc ita, si cùm capiendi fuerint fugiant, vel se defendant: si autem viui capti fuerint vel se reddiderint, vita illorum & mors erit in manu domini regis. ¶ 6. Item qualiter quis sequi debeat, et infra quod tempus videndum, et sciendum quód ad sectam & appellum ipsius qui sequi debet & poterit, interrogari debet appellatus ad quatuor comitat', de comitatu in comitatum, donec appellatus vtlagetur, sub hac tamen obseruatione, quód ad primum comitatum non fiat nisi simplex vocatio, et comitat' ille primus non computabitur infra tempus vtlagationis, nec erit vn⁹ ex quatuor comitatib⁹, quia sẽper oportet quinq; præteriri antequam quis sit vtlagatus, et secundùm hoc ad quartum comitat' qui reuera dici poterit quintus, et in quo non admittitur essonium, nec audiendus erit, si quis manucapere vellet appellatum, de habendo ipsum ad alium comit', quia sic posset protrahi tempus vtlagationis in infinitum, quod esse non debet, secundùm quod responsum fuerit Richardo Duket per M. de Patesh ull, cùm esset apud Walsingham in com̃ Norf. Ad alios vero Com̃ præcedentes bene poterit talis manucapi, dum tamẽ quilibet com̃ allocetur pro vno, vsq; ad quintum. Vsq; ad quintũ vero com̃ poterit talis p se vel amicos suos (si voluerit) reddere se prisonæ vel defẽdere se et purgare innocẽtiã, post tẽpus vero illud, qualitercunq; fuerit vtlagatus, redire non poterit nisi de gratia principis. Sed si infra tempus illud

illud redierit, vt prædictum est, et se defenderit, restituetur ad omnia, sicut ad pacem & hæreditatem, præterquam ad mobilia, propter fugam. Sed quid si ille qui sequitur ab initio ritè non fuerit persecutus, vt si statim cùm posset, Hutesium non leuauerit, nec secutus fuerit ad villas vicinas, nec ad balliuum domini regis, nec ad coronatores, nec ad primum comitatũ vt deceret, si postea sequi voluerit audiri debet, cùm non sit aliquis qui causari debeat vel possit iure, propter sectam min" rite factam. ¶ 7. Si autem cùm secta ab initio ritè facta fuit, ille qui sequitur ad aliquem comitatũ fecerit interuallum, bene poterit sectam suam resumere si voluerit, dum tamen ille comitatus omissus per negligentiam suam, infra tempora vtlagationis non computetur. Et quod dicitur de vno comitatu dicitur de pluribus, quia hoc totum cedit ad commodum appellati propter negligentiam appellantis. ¶ 8. Si forte sectam resumere noluerit vel antequam perfecta fuerit, nõ procedatur sine secta in comitatu ad vtlagationẽ, sed expectetur aduentus iustitiariorũ, nisi sit aliquis qui sequi possit et velit, et resumat sibi sectam inceptam donec perficiatur: Quæ si ante iter iustitiariorum perfecta non fuerit, cõputatis comitatib" quib' secta priùs facta fuerit, dicant ei iustitiarij quòd eã perficiat donec appellatus vtlagetur. Si autem non sit aliquis qui in comitatu sectam inceptam resumpserit, propter sectam priùs factam, quæ violentam inducit præsũptionem, et sine aliqua inquisitione, vtrum appellatus culpabilis sit vel non, præcipiatur a iustitiarijs quòd vicecomes com̃ sectam perficiat, computatis com̃ præcedentibus, quibus priùs ante iter secta facta fuit, quod quidem sine inquisitione non fieret, vtrum indictatus culpabilis esset vel non, nisi secta et appellum præcessisset. Sola autem fuga non sufficit per se, vel latitatio sine contumatia, ad aliquem vtlagandum, nec indictamentum, rectum, vel fama, nisi sit qui sequatur in comitatu ante iter iustitiariorum et appellet, vel quòd a iustitiarijs in itinere præcipiatur comitatui, quòd sequatur ex parte regis de com̃ in com̃, donec rectatus secundùm legem terræ fuerit vtlagatus, facta priùs a iustitiarijs inquisitione, si nulla præcesserit secta priùs in comitatu, vtrũ indictatus culpabilis sit vel non, quia si secta p̃cesserit licet deserta fuerit, tamen talem inducit p̃sũptionẽ quód nõ oportet vlteriùs inquirere, vtrũ indictatus culpabilis fuerit vel nõ, quià secta per se vel inquisitio per se ad hoc plenè sufficiunt, hoc tamen obseruato, quód si inquisitio dicat quòd indictatus culpabilis non sit, dicatur vicecomiti comitatus quòd ad vtlagationem non procedat. Sed quandocunquè talis redierit, remaneat sub plegio ad standum recto, si quis versus eum loqui voluerit. Et vnde videtur, vice versa, quòd si per inquisitionem culpabilis inueniatur, et ante vtlagationem redierit, quód non sit per plegios dimittendus, sed sub custodia et in prisona retinendus, propter inquisitionem præcedentem, donec ab imposito crimine se defẽderit. Sed cùm præceptum fuerit alicui quòd sectam, quæ ante iter incepta fuit, post iter perficiat, cõputatis comitatib' præcedentibus mori contigerit, vel sequi noluerit post iter, vel infirmitate grauatus sequi non possit, videndum si comitat' sectam perficere possit sine warranto vel iustitiarij præcepto, si coram iustitiarijs, et secta non fuerit

perfecta ſed derelicta, tunc precipiant iuſtitiarij q̄ in cōm procedatur ad vtlagariam ſine alia ſecta.

1 ¶ De cauſa vtlagationis vera et præſumptiua. 2. Si vulneratus curari noluerit cùm poſſit. 3. Item cauſa præſumptiua. 4. Si nulla ſubfuit cauſa. 5. Si cauſa non ſit periculoſa. 6. Si quis fuerit vtlagatus ob nullam cauſam vel minus rationabilē, ſi gratia eſt maior quàm ad inlagationē. 7. Itē poteſt vtlagatio pronuntiari nulla et fiat breue regis ſuper hec & nulla dici poterit multis rationibus. 8. Quæ dici poterit nulla, et quibus rationibus, quia minus rite facta. 9. Item tam ille de forcia quam ille de facto fugerint, et vtlagatur quis tam propter factum quàm propter fortiā et econtrario. 10. Qualiter et quando pronūtiari debet vtlagaria de facto et quando de forcia, an ſtatim et eodem die diuerſa opinio. 11. Si ille de forcia præſens ſit et ille de facto fugerit, vel ſi vterquē. 12. Si quis in quarto comitatu velit manucapere non audietur. 13. Ille de forcia non eſt interrogandus donec factum cūnicatur. 14. Cùm autem vterq; præſens fuerit & ille de facto cāuictus, qualiter ſit procedendum contra illum de forcia. Cap. 12.

CAuſa vero vtlagationis eſſe poterit vera aliquando, aliquando præſūptiua: vera enim eſſe poterit, cùm quis nequiter & in felonia contra pacem regis, pluribus aſtantibus & videntibus, vel ſaltem ſub viſu & auditu alicuius, cuius interfuerit appellare, occiſus fuerit vel grauiter vulneratus, et mayhemiatus & robbatus, & impriſonatus, vel ligatus, ita quòd per ſe ſequi non poſſit, & ſit aliquis qui ſequatur, cùm malefactor fugerit & capi nō poſſit, & ita quòd factū ſub ſe cōtineat feloniā. Et propter quod, vt videtur, facta præcedentia ſunt diligenter examinanda, quia quædam accidūt ex infortunio ſicut de ſubmerſis & oppreſſis & huiuſmodi. ¶ 2. Item vbi vulneratus euadere poterit mortem per induſtriam medicorum, curari noluit cùm poſſet, ſed in odium ꝓcuſſoris ſe morti expoſuit, vel ſi per imperitiam medicorum, qui perperàm medicamētum dederunt, vel cùm medicis non eſſet imputandum, vſus fuit cibo & potu vetito, vel forte obijt morte naturali, et non plaga illa, & hæc ōnia a coronatoribus diligenter examinanda ſunt, ſed tamen cùm ſecta iñterueñerit, non erit propter hoc vtlagaria differenda. ¶ 3. Præſumptiua poterit eſſe, licet non vera, tum propter ſectam, tum ꝓpter inquiſitionem factam coram iuſtitiarijs, licet omninò nulla ſubſit cauſa, vt ſi ille qui interfici debuit, viuus ſit & ſanꝰ, & ille qui debuit interficere, homo meticuloſus ſe ſubtraxerit ꝓpter ſectam & appellū, vel etiam cùm in duobus comitat̄ eſſet appellatus, in vno ſe defendit vel priſonæ ſe reddiderit, et in alio comitatu fuerit vtlagatus. Item ſi ille qui dicit ſe eſſe robbatum, impriſonatum, vel ligatum, nunquam fuit robbatus &c. ¶ 4. Item etſi ſubſit cauſa tamen minus ſufficiens, ſicut de ſubmerſis, & oppreſſis, & huiuſmodi per infortunium mortuis. ¶ 5. Item ſi plaga, de qua appellatus eſt quis, periculoſa non ſit, nec mahemium inducat, tamen propter præſumptionem fugę & ſectam appellantis, procedendum erit ad vtlagationem ſiue ad vtlagariam, & ſi ſecta rite facta fuerit, et ſecundùm legem terræ, tenet vtlagaria, licet nulla ſubſit cauſa, vel minus ſufficiens, propter fugam et ꝓpter ſectam. Et eodem modo, coram iuſtitiarijs, ſine ōnimoda ſecta, ꝓpter fugam & indictamētum, et inquiſitionem factam coram iuſtitiarijs. Sed tamen cùm talibus maior gratia fieri debet a principe, quàm

cum

cum illis quibus est causa vera, secundûm quod, inferius dicetur. ¶ 6. Et quamuis sine causa vera quis vtlagatus fuerit, vt si homo qui interfici debuit producatur viuus, tamen nō erit talis vtlagaria pronuncianda nulla, cùm rex fecerit gratiam vtlagato, cùm ritè & secundûm legem terræ facta fuerit. ¶ 7. Pronuntiari poterit quandoq; vtlagaria nulla in suo casu, quamuis subsit causa vel non subsit, vera nec præsumptiua, vt si facta fuerit contra legem terræ, quod esse poterit multis modis, & quæ cùm nulla esse pronuntietur cùm facta sit contra legem terrę, de iure deberet vtlagatus restitui, & non de gratia. In quo casu, non debet in litteris regis cōtineri, quòd talem vtlagariam remitteret, vel perdonaret quæ nulla est, quia illud quod non est, perdonare non potest, sed denuntiare poterit in ciuitatib', comitatib', Burgis, & villis & alijs locis publicis, vtlagariam illam esse nullam, & quo casu, non habet necesse vtlagatus habere breue domini regis de pace, nisi velit ex abundanti, vt cùm fuerit restitutus ad omnia debet restitui, & potest sententialiter sine alicuius prę iuditio: quia vtlagaria illa contra legem terræ facta, debet defieri, quia non tenet. Vtlagaria vero quæ fit secundûm legem terræ, licet nulla subsit causa, vel minus sufficiens, tenet, & ideo remitti potest vel perdonari, sine præiuditio alterius. Et cùm talis restitutus fuerit, non restituetur ad omnia, propter vtlagariam rite factam, & secundûm legem terræ. ¶ 8. Nulla vero poterit esse vtlagaria, vt si quis in comitatu vtlagatus fuerit sine secta, & non refert vtrum omnino nulla sit secta vel incepta et non perfecta, vt si incepta & postmodum omissa & neglecta, quia ad vtlagationem non procedetur sine secta. Item nulla, si post iter Iustitiariorum processerit comitatus ad vtlagationem sine præcepto & warranto Iustitiariorum post inquisitionem. Item nulla, si ad præceptum regis vel sectam regis fuerit quis vtlagatus, nisi priûs facta inquisitione per iustitiarios, vtrum ille qui in fuga est, culpabilis sit de crimine ei impositio vel non. Item nulla, si fiat alibi quàm in comitatu, præterquam apud London in Hustingo; vt si Rex pro sua voluntate, per litteras suas fecerit aliquem clamare vtlagatum per ciuitates, Burgos & villas, & alia loca publica, sine secta (vt prædictum est) vel inquisitione præcedente. Item erit nulla, si ille qui male fuit creditus, mortuus fuit ante vtlagationem. Item nulla, si ille qui interfici debuit, ꝓducatur viu' & sanus ante vtlagationē, cùm nulla subsit causa vera vel præsumptiua, secùs tamen si quis post vtlagationem. Item nulla, si comitatus ad vtlagationem processerit, cùm ille qui aliquādo secutus fuerit moriatur, vel sequi noluerit, vel non possit. Item nulla, cùm appellatus in vno com se defenderit secundùm legem terræ, & in alio comitatu ab alio appellatus qui secta fecerit, fuerit vtlagat': quia qui in vno loco se defenderit de vno facto, versus vnum de pluribus appellantibus & sequentibus in diuersis comitatibus, se defenderit contra omnes de eodem facto: si autem diuersa fuerint facta, et diuersi appellātes, & in vno loco siue diuersis locis se defenderit per legem terræ versus vnum vel plures, et in alijs comitatib' fuerit vtlagatus, nulla erit vtlagatio, dum tamen cùm restitutus fuerit, respondeat alijs, et se defendat per

legem

legem terræ et omnia ſua retinebit, & vice verſa, ſi in vno comitatu fuerit condemnatus, omnia ſua amittet. Et eodem modo cùm ſciuerit ſe eſſe appellatum, & interrogatum, ante vtlagationem ſe reddiderit priſonæ domini regis, quiâ poſtquam reddiderit ſe priſonæ domini regis, nõ erit vlteriùs interrogandus. Item nulla erit, vt videtur, cùm quis ſemel captus fuerit, vel ſe gratis obtulerit cùm appellatus fuerit, et de conſenſu regis & regni exilium elegerit, & ſic ſecundum legem exierit, non erit vlteriùs vtlagandus de iure. Item nulla, cùm quis interrogatus, ante temp' a lege ei conceſſum vtlagetur, cùm totum tempus a lege definitum, ei cedere debeat ad commodum: et vnde videtur quòd ſi infra tempus illud venerit, & in priſonam ſe miſerit, quòd audiri debeat ſua exceptio, ſecùs tamen (vt videtur) ſi poſt tempus illud. Item nulla, ſi comitatus aliquem vtlagauerit, ſi fuerit infra ætatem, cum ſecta vel ſine ſecta, quia ante ætatem duodecem annorum, non erit quis ſub lege, & priùs extra legem poni non poterit. Et cùm huiuſmodi vtlagaria in prædictis caſibus, nulla ſit, et conſimilibus, de iure (concomitante gratia) ad omnia reſtituendi ſunt, dum tamen appellantibus reſpondeant, et per legem terræ ſe defendant. Item videtur nulla eſſe vtlagaria, ſi factum pro quo quis interrogatus eſt, ciuile ſit et non criminale, pro quo quis vitam amittere non deberet, vel membra. Sola quidem fuga ſine contumatia vel crimine, vel cauſa vera vel præſumptiua, vtlagationem non inducit, in quibuſdam tamen criminibus leuioribus fuga pœnam inducit grauiorem, ſicut videri poſſit in eo qui appellatus eſt in crimine raptus, qui ſi præſens cõuinceretur, non amitteret niſi tantum membra, amittit tamen quandoq; vitam propter fugam factam. Facta autem poſſũt eſſe plura & diuerſa, ſicut ſunt crimina maiora & minora, ſecundûm quod, ſuperiùs dicitur in tractatu de criminibus, et hoc dico ſi criminaliter agatur, poteſt quis vtlagari pro crimine maiori vel minori. Item pro raptu virginis contra pacem, et pro omni alia tranſgreſſione, quæ fit contra pacem, & delicto vbi felonia & pax domini regis adijcitur: Secùs autem eſt de pace vicecom̃, & alibi, vbi non recipitur niſi eſtimatio damnorum, et vbi non ſequitur pœna niſi pecuniaria. Item pro omni tranſgreſſione, licet minima, vbi quis ad pacem domini regis vocatus, venire recuſauerit, et hoc propter contumatiam, maximè quæ aliquando abſentem condemnat ad mortẽ, qui ſi preſens eſſet non amitteret niſi membrum, vel non ſuſtineret niſi impriſonamentum et redemptionem, vel pœnam pecuniariam. Nullum autem maius crimen quâm inobedientia, quia pro contemptu & inobedientia poterit quis excommunicari, ſicut pro quolibet mortali peccato, cùm omnes ſubditi eſſe debent regi tanquam prẽcellenti, maximè in honeſtis, et ducibus eius tanquam ab eo miſſis. Et ſic concordat lex diuina aliquantulùm cum humana. ¶ 9. Cauſæ quidẽ vtlagationis poſſunt eſſe plures, vtlagatur enim quis tam ꝓpter forciam q̃ ꝓpter factum, ꝓ ſectam alicuius vel ꝓ inquiſitionem coram iuſtitiarijs, vt prædictũ eſt, et hoc tamen ordine obſeruato, ſecundûm quoſdam, cùm diuerſi diuerſa ſentiant in hac parte. ¶ 10. Et ſi tam ille qui appellatus eſt de forcia, q̃ ille qui appellatus eſt de facto abſentes ſint, tunc vterquè ſimul interrogandus eſt

ad quem-

ad quemlibet com̃ si non venerit, dum tamen in vltimo com̃, qui debet esse quintus, differatur pronuntiatio vtlagariæ ipsorum qui appellati sunt de fortia, donec factum conuincatur, ita q̃ primo, secundū quosdam, pnuntietur vtlagaria de eo qui appellatus est de facto, et postea eodem die de eo qui appellatus est de fortia, et sic in eodem iuditio. Alij quidem dicunt q̃ non eodem die, nec eodem iuditio, sed diuersis. Dicunt enim quidam, q̃ appellatus de facto & appellatus de fortia non sunt simul interrogandi, sed ille de fortia tunc primo cùm factum conuincatur, siue ille de fortia fugerit siue præsens fuerit. Sed ea quæ dicta sunt, locum habere poterunt, cùm vterq; in fugam conuertatur, & quo casu præsumitur de vtroq;, propter fugam, & illud idem dici poterit, vt videtur, si cùm ille de facto præsens fuerit, & ille de fortia fugerit, quód ille de forcia statim exigatur, sed iuditium vtlagationis remanebit, donec ille de facto se defenderit, vel non defenderit. ¶ 11. Cùm autem ille de fortia præsens fuerit, & ille de facto fugerit, non erit versus eum de forcia procedendum, quousq; factum cõuincatur. Sed quid si vterq; fugam fecerit & sit aliquis qui ad aliquē com̃ illum fugitiuum principalē de facto manuceperit, ille de forcia nihilominus interrogetur propter fugam. Dum tamen iuditiū remaneat, donec factum conuincatur. ¶ 12. Si autem sit aliquis qui ad quartum com̃ velit manucapere appellatū de facto, vt supra in parte dictum est, non audietur, secundùm quod Martinus respõdit Richardo Duket, de quadam eschaeta in com̃ Kanc. Ad quod facit quod habetis alibi, in itinere M. de Pateshul in com̃ wygorn̄, anno regni regis Henrici quinto. Ibi enim dicitur, quòd in quarto comitat̄ non admittitur essonium alicuius appellati, nec audiri debet quis volens talem manucapere, vsq; ad alium comitatum nisi forte hoc esset ex præcepto domini regis, quod potius esset volũtariũ q̃ iustũ. ¶ 13. Cùm autē ambo essent præsentes, vt prædictum est, ille de forcia non erit interrogandus, donec factum conuincatur, si cùm præsens esset non teneretur priùs respõdere, nec agit contra ipsum aliqua præsumptio, et hæc est ratio forte, quia præsentia excusat eum, et fuga induceret præsũptionem. Sed erit talis per plegium dimittendus, sicut esse deberet si vterq; præsens esset, et vbi ille de facto nõ est replegiabilis, ille de forcia per pleunam vel ballium dimittatur, donec appellatus se de facto defenderit, vel non defenderit, quia vbi factum ibi poterit esse forcia quandoquè, sed nunquam forcia sine facto, quia vbi principale non consistit, nec ea quæ sequuntur locum habere debent, sicut dici poterit de præcepto, conspiratione, & consimilib': quamuis huiusmodi esse possunt etiam sine facto, & quandoquè puniuntur si factum subsequatur sed sine facto non, iuxta illud: Quid enim obfuit conatus, cùm iniuria nullum habuit effectum. Nec etiam obesse debent p̃ceptum, conspiratio, præceptum & consilium, nisi factum subsequatur. ¶ 14. Cùm autem vterquè præsens fuerit, et ille de facto siue præsens siue absens condempnatus fuerit, propter hoc ille de forcia, cùm præsens fuerit, non erit condempnandus: sed aget causam & se defendat, cùm habeat defensiones suas integras, & factū esse poterit sine forcia, & qualiter vterq; se defendere debeat, dicetur infra pleniùs de appellatis.

1 Quid vtlagatus forisfaciat per vtlagationem & q vtlaugh dicitur frendlesman. 2. Cum vtlaughe qui scienter talem receptauerit. 3. Si fugerit et se defenderit. 4. Si non fugerit nec se defenderit. 5. Quòd sola fuga non inducit. 6. Forisfacit quæ iuris sunt. 7. Item forisfacit Actionem. 8. Item dissoluit donationes, venditiones et omnes contractus & obligationes. 9. Quòd quædam catalla sua sunt domini regis. 10. Si terram liberam habuerit statim capiatur in manū domini regis per vnum annum et vnum diem. 11. Cùm autem post annum & diem terra non fuerit domino capitali restituta, ad querelam veri domini fiat vic. tale breue. 12. Facta inquisitione de restituēda terra domino capitali. 13. Aliud breue de eadem de restituenda terra. 14. Si terra data in maritagium cum filia alicuius de hereditate materna extiterit in manu dñi regis per annum et diem per feloniam quam vir ipsius filiæ fecit, breue de restituenda. 15. Breue si rex alienauerit infra terminum suū vel balliui sui. 16. Item aliud breue de eadem materia. 17. Quòd nunquàm reuertetur terra ad dñm capitalē nisi felonia conuicta fuerit. 18. Si felo ante feloniam conuictā obierit. 19. Si donationem fecerit ante feloniam conuictam vel post. 20. Itē non valebit felonis generatio nec ad hæreditatem paternam vel maternam habendam. 21. Exemplum de filio fenatoris. 22. Quòd nihil forisfacit quis antequàm fuerit cōuictus. 23. Diuersa opinio Martini de Pateshul et Stephani de Segraue de hereditate mulieris. Cap. 13.

CVm quis fuerit ita vtlagatus rite & secundùm legem terræ, videndū quæ forisfaciat per vtlagariam, si cùm sit quarto vocat° non comparuerit, et sciendum quòd in primis forisfaciat patriam et regnum, et exul efficitur, et talē vocant anglici **Utlaughe**, et alio nomine antiquitùs solet nominari, scilicet **Frendlesman**, et sic videtur quòd forisfacit amicos, et vnde si quis talem post vtlagariam & expulsionem sciēter pauerit, receptauerit, vel cum eo scienter cōmunicauerit aliquo modo, vel receptauerit vel occultauerit, eadem pœna puniri debet, qua puniretur vtlagatus, ita q careat omnibus bonis suis, et vita, nisi rex ei parcat de sua gratia. ¶ 2. Scientèr dico, quia aut potest esse notus et cognitus, vel ignot° & incognitus, et vnde qui notum et cognitum receptauerit, pari pœna puniendus est, qui dicitur **Conthutlaughe**, sed de ignoto & incognito non est ita, et ad hoc facit lex C. de ijs qui latrones et maleficos occultāt, L. prima, vbi dicitur: q eos qui secum alieni criminis reos occultando vel receptando cum eis se sociauerint, par ipsos et reos pœna expectat. Et etiam latrones quisquis sciens receperit, qui dicitur receptator malorū, et eos offerre iuditijs supersederit, supplitio corporali plectetur cū amissione bonorum. ¶ 3. Item forisfacit vtlagatus omnia quæ pacis sūt, quia a tempore quo vtlagatus est, caput gerit lupinum, ita q ab omnibus interfici poterit, et impunè, maximè si se defēderit vel fugerit, ita quòd difficilis sit eius captio. ¶ 4. Si autē non fugerit, nec se defenderit cùm captus fuerit, extunc erit in manu domini regis mors et vita, et qui taliter captum interfecerit, respondebit pro eo sicut pro alio. Hoc verum est, nisi consuetudo se habeat in contrarium, sicut in comitatu Hertford & Gloceſter propè marchiam Walliæ. Sed hoc factum aliquandò dissimulatur ex causa. Quòd tales, modo quo prædictum est interfici poterunt et impunè, legitur F. ad legē Iull. de Sicarijs et veneficis, vbi dicitur: qd transfugas, ubicūq; inuenti fuerint, interficere licet. ¶ 5 Sola tamen fuga non inducit nisi tantum bonorum amissionē, in suo casu, cùm coram iustitiarijs vocati non venerint ante vtlagationem. Et ad hoc facit F. de requirendis

quirendis reis L. vltima & C. eodem titulo, L. Quicunquè, vbi dicitur quòd si post fugam redierit quis, et innocentiam suam purgauerit, nihilominùs facultates eius apud fiscum remanebunt. Item forisfacit ea quę legis sunt, quiâ si sine gratia regis, ausu temerario post vtlagariam redierit, sine lege & iuditiali inquisitione peribit, nec alios appellare poterit, quiá omnem legem amisit: portat enim secum in suo capite suum iuditium, ita quód nullam habebit defensionem, cùm constiterit de vtlagaria. Iustum est enim iuditium, quód sine lege & iuditio pereat, qui secundùm legem viuere recusat. ¶ 6. Item forisfacit omnia quæ iuris sunt & possessionis. s. et iuris competentis & competituri, iuris adepti & adipiscendi, & possessionem similiter in forma & modo possidendi. Item nulli tenetur, nec aliquis ei, nec ex aliqua causa obligatur. Dissoluũtur enim obligationes & homagia, fidelitates & sacramenta, et omnia alia quæ mutua voluntate sunt contracta. Item cui? et sciendum quôd sibiipsi & hæredibus suis omnibus, tam remotis quâm propinquis, & sic forisfaciunt hæreditates & tenementa: & taliter fracta & dissoluta, nunquam coniungi poterunt nec redintegrari, nisi ex nouo contractu & noua voluntate mutua, si forte fuerit aliquo casu restitutus. ¶ 7. Item ex vtlagaria forisfacit actionem ante vtlagariam sibi competẽtem, licet postmodùm de gratia fuerit restitutus, quia semper ei petenti, obstabit exceptio vtlagariæ, dum tamen fuerit secũdùm legem terræ promulgata, secùs tamen si nulla, vt prædictum est. ¶ 8. Item dissoluit vtlagaria, sicut quodlibet aliud iuditium de felonia, donationes & venditiones factàs a tempore feloniæ perpetratæ, & vbi post conuictionem cuiuscunqué feloniæ retrotrahitur tempus ad tempus feloniæ perpetratæ, sicut supra de donationibus plenius dicitur. ¶ 9. Catalla quidem vtlagati erunt domini regis, quiâ vtlagari alibi non poterit quâm in curia ipsius regis, sicut in Com̃ vel in hustingo Londoñ. Et idem dicendum est de catallis fugitiuorum ante vtlagationem, et aliorum qui vocati sunt coram iustitiarijs, siue culpabiles sint siue non, facta super hoc inquisitione, & qui quamuis postea redierint, et prisonæ se reddiderint, catalla sua non recuperabunt propter fugam. ¶ 10. Si verò terram liberam habuerint vtlagati, statim capienda est in manum domini regis, et tenenda per vnum annum & vnum diem, et ad capitales dominos post terminum illum reuersura, si de alio tenuerit quàm de rege, tunc erit eschaeta ipsius regis, et hoc verum est quòd ꝑ talem terminum remanebit in manu domini regis, nisi ipse capitalis dominus vel alius ꝑ eo finem fecerit pro termino regis habendo. Sed quæ sit causa quare terra remanebit in manu domini regis? videtur quòd talis est, quiâ revera cùm quis conuictus fuerit de aliqua felonia, in potestate domini regis erit prosternẽdi ædificia, extirpandi gardina, & arandi prata. Et quoniam huiusmodi verterentur in graue damnum dominorum, pro communi vtilitate prouisum fuit, quód huiusmodi ædificia & gardina remanerent, et quód dominus rex propter hoc haberet commoditatem totius terræ illius, per vnum annum & vnum diem, et sic omnia cum integritate reuerterẽtur in manus capitalium dominorum. Nunc autem petitur vtrumquè. s. finis pro termino, et similiter pro vasto, & non video

rationem quare, nisi quiâ terminus bene poterit esse per se, sine vasto, eo quòd fugitiuus & vtlagatus non solum delinquit erga eum qui sequitur & appellat, sed etiam erga Regem, cuius pacem infringit, contra fidem suam cui tenetur, quià quilibet qui facit sacramentum, iurat salua fide domini regis. ¶ 11. Rex vicec. salutem. Præcipimus tibi, quòd per sacramentum proborum & legalium hominum de comitatu tuo, diligenter inquiras si terra quæ fuit talis vtlagati, vel suspensi, in tali villa, p̃ morte hominis, vel pro alia tali felonia, extiterit in manu nostra, per vnũ annum & vnum diem, et de quo prædictus talis terram illam tenuit, & inquisitionem inde factam sub sigillo tuo & sigillis eorum, per quorum sacramentum inquisitio illa facta fuerit, nobis sine dilatione mittas, & hoc breue. Teste &c. Et cùm inquisitio venerit, sequitur tale breue. ¶ 12. Rex vicec. salutem. Quia constat nobis per inquisitionem, quòd tanta terra cum pertinentijs in tali villa, quæ fuit talis suspensi vel vtlagati pro morte talis & quam tenuit de tali, extitit in manu nostra per vnum annum & vnum diem, sicut esse debet secundùm consuetudinem regni nostri Angliæ, tibi præcipimus, quòd eidem tali, de prædicta terra cum pertinentijs, sine dilatione plenariam seysinã habere facias. Teste &c. ¶ 13. Rex vicec. salutem. Præcipimus tibi, quôd si terra quæ fuit A. et qui vtlagatus est de regno nostro & conuictus de latrocinio, extiterit in manu nostra p̃ vnum annum & vnum diem, sicut esse debet secundûm consuetudinem regni nostri, tunc haberi facias B. capitali domino seysinam de prædicta terra, quæ fuit prædicti A. in balliua tua, et quam tenuit de prædicto B. & quæ capta fuit in manum nostrã occasione prædicta. ¶ 14. Rex vicec. salutem. Monstrauit nobis A. quòd cûm B. vir suus, qui mortuus est & ipsa A. dedissent C. tantam terram cum pertinentijs in tali villa in maritagiũ cum D. filia sua, de hæreditate ipsius A. prædictus C. rectatus de morte E. fugit pro morte illa, et noluit stare ad iuditium & considerationem coiñ talis, propter quòd prædicta terra cum pertinentijs deuenit in manum nostram, et in manu nostra extitit per vnum annum & vnum diem, & eo ampliùs vt dicitur: et ideò tibi præcipimus quòd secundûm legem & consuetudinem regni nostri Angliæ, prædictæ A. (de cuius feodo prædicta terra est vt dicit, et ad quam reuerti debet secundûm assisam regni nostri) sine dilatione plenariã seysinã habere facias, ne amplius &c. Teste &c. Contingit quandoq; q̃ ille cui rex terminũ suũ concessit infra annum & diem terram alienat, vel cùm forté illam in manu sua tenuerit illã capitali dño non restituit, & quo casu fiat breue vic. in hac forma. ¶ 15. Rex vicec. salutem. Præcipe A. quód iustè &c. reddat B. tantam terram cũ p̃tinentijs in tali villa, et in quam non habet ingressum, nisi per nos, qui terram illam ei commisimus p̃ vnum annum & vnũ diem, postquã in manus nostras deuenit, et quam talis tenuit, qui vtlagatus fuit pro morte talis, vel suspensus, de C. patre vel auo, vel alio antecessore ipsius B. cuius hæres ipse est, et quæ ad ipsum reuerti debet tanquam eschaeta sua, propter prædictam feloniam, vel aliter: et in quam non habet ingressum nisi per nos, qui terminum nostrum. s. p̃ annum & diem ei cõcessimus & quę esse debet eschaeta sua propter feloniam, quam talis fecit, & de qua conuictus

tus fuit in curia noſtra coram iuſtitiarijs &c. ¶ 16. Vel aliter: & in quam non habet íngreſſum, niſi per talem cui nos illam commiſimus, habendam per vnum annum & vnum diem, poſtquàm talis rectatus de morte talis fugit & vtlagatus fuit vel captus & ſuſpenſus, et qui terram illam tenuit de tali patre vel auo talis, cuius hæres ipſe eſt, et qui tũc fuit infrâ ætatem, ad quem terra illa debuit reuerti poſt annum & diem, tanquâm eſchaeta ſua, & niſi fecerit &c. ſumm̃ &c. Et notandum quòd nunquàm habebit rex annum & diem, de aliqua terra quæ non poſſit eſſe eſchaeta, vt ſi felo non tenuit niſi ad terminum vel ad vitam, vel quid tale quod deſcendere non poſſet ad hæredes ſuos. De materia verô iſtius breuis inueniri poterit de termino ſancti Michaelis anno regni regis Henrici decimoquinto in Comitat. Kanc. de Wilhelmo Muſard. ¶ 17. Et notandum, quôd in quolibet breui, per quod petitur eſchaeta propter alicuius feloniam, oportet quòd exprimatur (et de qua conuictus fuerit) quiâ nũquam reuerteretur terra ad dominum capitalem, niſi felonia conuicta fuit aliquo genere conuictionum, vt ſi fuerit ſuſpenſus vel vtlagatus, vel feloniam cognouerit, et regnum abiurauerit, & huiuſmodi. Si autem ante feloniam conuictam obierit, quocunquè modo, hæreditas deſcendet ad hæredes ſuos, niſi ita fuerit quòd conſcius criminis & timens ſibi ſuſpenſionem vel aliam pœnam, ſe ipſum interfecerit, & hæreditas talis erit eſchaeta dominorum. ¶ 18. Si autem furore aut doloris impatientia, vel per infortunium, aliud eſſe debet. ¶ 19. Et idem erit ſi donationem fecerit ante feloniam perpetratam, vel poſt: quod tenet, ſi nõ fuerit felonia conuicta, vt ſuprâ. Si autem conuicta fuerit, non valet, ſed reuocabitur, & retrotrahitur tempus ad perpetrationem feloniæ, et ſicut non valet donatio poſt feloniam perpetratam, ita nec valebit generatio quoad ſucceſſionem, quantûm ad hæreditatem paternam & maternam, cùm ſit progenitus talis ex teſticulo & ſanguine felonis. ¶ 20. Si autem ante feloniam generationẽ fecerit, talis generatio ſuccedet in hæreditate patris vel matris, a quo nõ fuerit felonia perpetrata. ¶ 21. Proprijs autem hæredibus foriſfacit hæreditatem ſuam propriam, propinquis & remotis. s. quicquid tenuit tempore feloniæ perpetratæ, et qualitercunquè & ſecundûm quod tenuit. Et ad ea quæ dicta ſunt, quòd tenet donatio ſi antequàm conuictus fuerit moriatur, quia defuncto eo qui reus fuit criminis, extincta eſt pœna. ¶ 22. Sed nihil foriſfacit antequam conuictus fuerit vel condemnatus, quia dicit lex, quòd poſt contractum crimen capitale donationes factæ valent, niſi cõdemnatio ſecuta ſit. Quod autem rite factum eſt ante crimen contractum, irritari non debet, ſicut dicit alia lex, quôd nec corrumpi nec mutari poteſt, quod rite tranſactum eſt, ſuperueniente delicto. Si autem filius & hæres propinquior, in vita patris feloniam fecerit, et patrem ſuperuixerit & conuictus fuerit, cùm ius merum ei deſcenderit, ſiue ſeyſinam de hæreditate habuerit ſiue non, foriſfacit ſibi & hæredibus ſuis ſucceſſionem, et ita quôd cûm ius ad hæredes deſcendere non poſſit, de neceſſitate reuertitur ad capitalem dominum feoffatorem, et licet talis ſeyſinam non habuerit, tamẽ ſeyſina felonis anteceſſoris ad hæredes non deſcendit, quiâ oportet quòd ſeyſina ſequa-

tur dominum capitalem, ad quem ius reuertitur. Si autem in vita patris moriatur, siue conuictus siue non, statim incipit postnatus hæres esse propinquior patri communi, ac si frater antenatus feloniam non comisisset, quia in vita patris nihil iuris ei descendit, et sic habendus erit quasi natus non fuisset, vt quibusdam videtur, sed alijs videtur contra, qui dicũt, quôd cum talis in vita antecessoris feloniam fecerit, et de qua conuictus est, non solum forisfacit id quod tenet sibi & hæredibus suis, sed quicquid ei aliqua ratione accidere possit, a quocunquè antecessore, & non solum hæredibus suis de carne sua exeuntibus, sed remotioribus fratrib' & alijs, quià per eum semper fieri debet narratio descensus, si de recto agatur, & hæc fuit ratio W. de Eborum & bona. ¶ 23. Sed quid dicetur de vxore hæreditatem habente, cûm vir suus propter feloniam aliquam quam fecerit fuerit vtlagatus, si vxor propter hoc eijcienda sit ab hæreditate sua propria, in quo casu diuersæ fuerunt oppiniones, & secundûm M. de Pateshull, quòd propter factum viri sui eijci non deberet, nec in vita nec in morte viri sui. Stephanus vero de Segraue sensit contrarium, quòd foret eijcienda, & nunquam in vita viri sui restituenda, & hæc forte potuit esse causa, quia hæreditas occasionem daret viro vtlagato veniendi ad vxorem suam, et hoc esset contra pacem. M. dicebat quód propter hoc eijci non debet ab hæreditate, nisi post vtlagationem conuicta esset de receptamento, vel forte quòd ab initio consentiens esset feloniæ: Si autem non, dicebat quòd bene potuit viro suo exhibere, et ei necessaria inuenire in alio regno. Sed esto quôd vxor petat hæreditatem suam vel partem, cûm fuerit extra seysinam, postquam vir suus fuerit vtlagatus, sine viro suo non debet audiri, licet fuerit sine culpa, nec assisam portare poterit de noua disseysina, si forte post vtlagationem viri sui fuerit eiecta. Item cùm hæreditas sit communis tam viri quâm vxoris, vt si terrâ data fuerit viro in maritagium cum vxore, & alter ipsorum feloniam fecerit, pro qua iuditium sustinuerit vtlagariæ, quæritur an ille qui sine culpa fuerit, amittere debeat totam terram illam an eius partem. Item cùm res communis fuerit inter participes, & vnus feloniam fecerit, & conuictus fuerit, quæritur an plus forisfaciat quâm partem suam? Videtur quòd non. Et in primo casu, licet in donatione maritagij mentio fiat de viro, tamen non erit ita viro terra data, quòd eam forisfacere possit, quia tota remanebit vxori sicut hæreditas sua. Item si mulier aliqua sicut mater cum filio tenuerit in communi, et vbi dos nunquàm fuerit partita nec assignata, si filius pro felonia fuerit condemnatus, quæritur si forisfacere possit dotem matris suæ, videtur quód non, sed habebit actionem versus eum, cuius eschaeta terra illa fuerit. Item quid dicetur de eo, qui cùm condemnatus fuerit in seysina extiterit de iure alieno. Item si cùm hodiè fecerit disseysinam, cras fuerit condemnatus, videtur quòd talis, ius & hæreditatem aliorum forisfacere non potest, sed competit eis actio contra quoslibet possidentes, si voluerit, per breue de ingressu. Item si quis ad vitam accipientis concesserit terram alicui ante condemnationem, tunc refert vtrum hoc fecerit ante feloniam perpetratam vel post: Si autem ante feloniam, non erit terra eschaeta ante mortem tenentis,

cûm

cùm nullus possit ius alienum forisfacere, si autem post feloniam aliud erit. Item si ad vitam suam propriam concesserit condemnatus, cum vita exspirat terminus, si autem ad firmam & ad terminum annorum concesserit quis terram alicui condẽnato, erit terminus Regis vt catallum, quiâ accipitur terminus ad similitudinem catallorum. Et notandum, quòd non debet Rex de iure habere annum & diem de aliquo quòd non possit esse eschaeta dominorum, nec cum eis remanere, si de hoc constare possit. Item videndum quid dicendum sit de clerico, qui pro aliqua felonia captus fuerit, et de eo petatur curia Christianitatis, et episcopus vel alius ordinarius petierit prisonam domini Regis ad custodiendum eum, et talis frangat prisonam, et fugiat ad ecclesiam, extrahatur ab ecclesia, & reponatur in prisona a qua euasit, nec etiam ecclesia ipsum tueri debet, nec etiam publicum latronem quin extrahatur si ad pacem Regis venire noluerit, sicut sunt prædones publici, vel huiusmodi, sicut latrones seysiti.

1 ¶ *De inlagatione, qualiter vtlagati post vtlagariam ex causa mittuntur ad pacẽ.* 2. *Breue quòd dominus Rex perdonat fugam & vtlagariam omnibus balliuis dirigendum a tẽpore suo.* 3. *Aliud quòd Rex perdonat (quantũ ad ipsum pertinet) vtlagariam a tempore patris sui.* 4. *Item quòd Rex perdonat vtlagariam, quia tempore quo appellum factum fuit, ipse appellatus in alio Comitatu appellatus fuit de eadem roberia.* 5. *Si quis falso coram iustitiarijs fuerit indictatus & postea se reddiderit prisonæ domini Regis, & remittit rex vtlagariam.* 6. *Si ille qui interfici debuit sanus & viuus redierit.* 7. *Breue de eo qui interfici debuit si sanus & viuus reuertatur.* 8. *De inlagatione & ad quæ restituatur inlagatus.* 9. *Quòd iudicanda erit causa primo ante inlagationẽ per quam fuit vtlagatus, vt facilius admittatur ad pacem secundum causam vtlagationis.* 10. *Si nulla causa sed infortunium sine felonia.* 11 *Si nulla omninò causa.* 12. *Non restituitur quis nisi tantùm ad pacem.* 13. *Quid felo forisfaciat siue vtlagatus.* 14. *Item restituuntur legi maxime in criminalibus quòd ipsi alijs respondeant & alij ipsis non in ciuilibus vero ipsi alijs.* 15. *Quod Rex remittit eis suam sectam sine præiuditio aliorum.* 16. *Quod oportebit quòd versus ipsum loquatur per verba appelli.* 17. *Item si antenatus filius ex pluribus feloniã fecerit in vita patris & fuerit vtlagatus in vita patris.* 18. *Cùm vtlagatus captus fuerit non alicui licitum est eum interficere nisi in ipsa captione se defendat.* 19. *Quòd aliquando potest dominus Rex de gratia sua vitam cõcedere restitutis.*

Cap.14.

QVùm quis ità fuerit vtlagatus qualitercunquè, et ex quacunquè causa, non erit ei tutum quòd compareat antequam fuerit de gratia principis inlagatus. Rex enim poterit vtlagatum de gratia sua inlegare, et recipere eum ad pacem suam, extra quam prius positus fuit, et reponere eum in legem, ità quòd si vtlagaria rite facta fuerit & secundùm legem terræ, et siue ex causa vera siue præsumptiua, perdonare ei poterit fugam & vtlagariam. Si autem contra legem terræ, debet eam pronuntiare esse nullam, et quidam sic vtlagati secundùm legem terræ faciliùs recipiuntur ad pacem, secundùm quod ibi subfuerit causa vera vel nulla, vel minus sufficiens: vt si ille qui interfici debuit, producatur viuus & sanus, si autem factum tale quod non sit criminosum

ſum,eodem modo, vel ſi factum contingat per infortunium . Vix autem aut nunquam admittuntur , ſi factum fuerit criminale & feloniam contineat,tales quidem ad pacem recipi non deberent,ne ex facilitate venię, alijs tribuatur materia ſiue audacia delinquendi.Et qualitercunquè inlagetur, ità debet inlagari , quód omnibus reſpondeat qui verſus eum loqui voluerint , et fiant ei litteræ domini Regis patentes & teſtificantes, quôd pacem ſuam ei dederit in hac forma. ¶ 2. Rex &c. omnibus balliuis & fidelibus ſuis præſentes litteras inſpecturis ſalutem . Sciatis nos perdonaſſe A.fugam quam fecit,& vtlagariam in eum promulgatam pro recto tali vel tali,vt pro morte,mahemio, roberia & huiuſmodi, vnde talis eum appellat,& volumus & præcipimus quòd idem A.firmam pacem noſtram inde habeat,ita tamen quòd ſtet recto , ſi quis verſus eum loqui voluerit, et in huius rei teſtimonium ei fieri fecimus iſtas litteras noſtras patentes. ¶ 3. Sciatis nos perdonaſſe , quantum ad nos pertinet, A.fugam quam fecit pro morte B.interfecti, tempore domini Regis I . patris noſtri, vnde idem A. rectatus fuit,et ideò volumus & præcipimus, quôd idem A . firmam pacem noſtram inde habeat , ità tamen quód pacem faciat cum parentibus ipſius B. et ſtet recto &c. vt ſuprà. Litteras autem iſtas ſecum deferat inlagatus quocunquè ierit , & in promptu habeat , ne quis ignorans ipſum gratiam Regis adeptum fuiſſe, tanquàm vtlagatum interficiat,quod quidem recenter poſt gratiam adeptam poſſet ignorare, ſi inlagatus ad manum & in promptu litteras Regis non haberet . Sunt etiam aliæ formæ litterarum vtlagationis,ſed magiſtrales ſecundùm qualitatem facti,vt ſi quis de vno facto appellatus fuerit a duobus , & in vno comitatu ſe defenderit ſecundûm legem terræ , vel ſe in priſonam poſuerit, et in alio Comitat̃ fuerit vtlagatus . Forma vero breuis talis eſt. ¶ 4. Rex vicec.tali ſalutem.Scias quód cùm A.in comitatu noſtro Eborum appellaret B.de chartis,armis & equis C.domini ipſius A.& eidem C.robbatis in cuſtodia ipſius A.et idem C.eodem tempore, quo appellum illud fuit , in eodem comitat̃ Eborum appellaret eundem B . de eadem roberia,in comitatu Eſſex & appellum illud inter prædictos A.& B. per præceptum noſtrum poſitum eſſet coram iuſtitiarijs noſtris apud W. audito in curia noſtra appello ipſius A . et audita reſponſione ipſius B. conſideratum fuit in eadem curia noſtra,quòd appell̃ illud nullum fuit, & quòd idem B.inde quietus recederet,et vnde vt audiuimus,cùm idem B.appellatus eſſet de eodem facto per ipſum C. in comitatu Eſſex ad ſectam,& ad appellum ipſius C.fuit idem B. vtlagatus , & publicè pro vtlagato clamatus in eodem comitatu Eſſex , et quoniam error præiudicare non debet veritati, & prædicta vtlagaria in prædicto comitatu Eſſex promulgata ex ignorantia proceſſit , nec dici poterit contumax qui in vno com̃ ſe legittime defenderit , licet in alio comitat̃ de eodem facto fuerit appellatus & vtlagatus,ex ignorantia & per errorem, de conſilio magnatum noſtrorum,vtlagariam illam nullam eſſe pronuntiamus , & illam eidem B.ſiqua eſſet,perdonauimus.Et ideò volumus & præcipimus, quòd idem B.firmam pacem noſtram inde habeat imperpetuum & in huius rei

teſtimoniũ

testimonium &c. ¶ 5. Rex vicecomiti salutem. Ostensum est nobis ex parte A. quòd cùm peregré profectus esset, tempore quo iustitiarij nostri vltimò itinerauerunt in partibus tuis, quidam ex vicinis ipsius A. terram suam cupientes (cùm inde culpabilis non sit) malitiosè fecerunt eum indictari de latrocinio, et quòd inde eum malé crediderunt, & ita quòd a præfatis iustitiarijs nostris præceptum fuit, quòd nisi veniret ad standum recto de prædicto indictamento, exigeretur de com in comitatū, & secūdùm regni nostri consuetudinem vtlagaretur. Quod cùm idem A. a peregrinatione reuersus audiuisset, de innocentia & fidelitate sua confisus, reddidit se prisonæ nostræ apud talem locum, antequam esset in comitatu tuo vtlagat'. Comitat' vero tuus hoc ignorans (vt dicit) interogationem prosequens inceptam versus ipsum A. eundem dum fuit in prisonæ vtlagauit. Nos vero simplicitatem prædicti A. attendentes & ignorantiam Com̄, vtlagariam in eum hoc modo promulgatam ei perdonauimus, ità quòd sufficientem inueniat securitatem, ad standum recto si quis inde versus eum loqui voluerit. Et ideò tibi præcipimus, quòd acceptis ab eo modo prædicto, saluis & securis plegijs, ipsum a prisona facias deliberari, et clamari facias per totum comitatū tuum, quôd firmam pacem nostram habeat: et quód occasione prædictæ vtlagariæ nullus ei molestiam inferat seu grauamen. Teste &c. ¶ 6. Item si cuiquam meticuloso imponatur quòd hominem interfecerit, vel indictatus fuerit & fugerit, et p fectam alicuius vtlagatus, et ille qui interfici debuit postmodum sanus & viuus appareat: dominus rex de gratia sua remittit ei vtlagariam per hoc breue. ¶ 7. Rex vicec. salutem. Scias quòd iustitiarij nostri, qui vltimò itinerauerunt in comitatu tuo recordantur, quòd cùm A. in curia nostra coram eisdem iustitiarijs nostris appellaret B. et quosdam alios de morte C. fratris sui: Idem B. homo meticulosus & timens sibi, subtraxit se, ità quòd coram eisdem iustitiarijs nostris non stetit recto de appello illo, propter quod a iuratoribus & villatis de morte illa suspectus habebatur & malè creditus fuit inde, maximé propter fugam, et ita quód ad præceptum eorundem iustitiariorum nostrorū interogatus fuit de comitatu in comitatū, & ita quòd secundùm legem terræ vtlagatus est. Verumtamen quoniam idem B. qui interfici debuit inuentus est viuus & sanus, nos præsumptionem habitam propter fugam veritati præferri nolentes, et quiâ iam manifestum est, quòd nulla subfuit vera causa vtlagationis, fugam illam eidem B. remisimus, & vtlagationem perdonauimus, quòd veniat ad pacem nostram, de gratia nostra speciali. Et ideò tibi præcipimus quòd in pleno comitatu tuo, vbi idem B. fuit vtlagatus, produci facias ipsum C. qui dicebatur occisus, et ab omnibus videri, & tunc demū ipsum B. inlagari facias & ad pacem nostram recipi. Et etiam publicè clamari, quòd ipsum ad gratiam nostram recepimus, & quòd ei dedimus firmam pacem nostram. Teste. &c. ¶ 8. Cùm quis igitur ita fuerit, de gratia principis inlagatus, ad quæ restituatur? Et ad hoc distinguendum est, vtrum vtlagaria rite & secundùm legem terræ facta sit, siue subsit causa vera siue præsumptiua, & sic valida & iusta, vel si facta fuerit contra legem terræ, & sic inualida, & iniusta & nulla.

¶ 9. Item

¶ 9. Item si subfuit causa, quæ & qualiter illa fuerit, & vbi de facto præcedente denotari possit felonia perpetrata, & in qua voluntate & assultu præmeditato, vt si factum euenerit per infortunium sine felonia, aut cùm quis licitum vellet, aliud accidit per infortunium illicitum, quod nõ vellet, vel si quid accidit ex necessitate: vt si quis hominem se defendẽdo interfecerit, cùm aliâs periculum euitare non posset, vel cûm omninò nulla subfuit causa, sicut de meticuloso dicitur, & vbi ille qui interfici debuit viuus exhibetur. In primo vero casu vbi felonia denotari poterit, nunquã deberet talis admitti ad gratiam, vel nõ nisi cum magna difficultate, quiâ ex tali inlagatione & tali gratia de facili obtenta, ex tali veniæ facilitate, non solum inlagatis, verum etiam alijs in hoc confidentibus, datur materia delinquendi. ¶ 10. Si autem factum euenerit per infortunium sine felonia, vt si quis se defenderit licité, recipi debet ad gratiam & ad pacem sine difficultate, gratia tamen principis comitante. ¶ 11. Item in casu vbi nulla subest causa, licet tamen vtlagaria sit iusta & rité facta, recipi debet quis ad pacem de gratia & sine difficultate, & aliquantulum de iure, si nulla causâ sit, sed infortunium sine felonia. Cûm autem vtlagaria ipso iure nulla, eo quôd contra legem terræ & consuetudinem regni ꝓmulgata, siue subfuerit causa vera vel præsumptiua, siue omninò nulla, secundùm quod perpendi poterit ex prẽmissis, talis de iure recipi debet ad gratiam, et de iure ad omnia restitui, ac si non esset ab initio vtlagatus. Cûm appellatus fugerit & appellans rité prosecutus fuerit vsq; ad vtlagariam, præsumitur vehementér propter sectam & propter fugam, quòd appellatus culpabilis sit, & huic præsumptioni standum erit semper, quòd appellatus non potest restitui nisi ad pacem tãtum, & quòd omnia amittit, donec ꝓbetur contrarium. s. quòd factum nullum sit, quod bene fieri poterit, vt si ille qui interfici debuit, post vtlagariam producatur viuus, & quo casu, vtlagatus restituatur ad omnia, quiâ factum nullum, et vnde talis vera probatio vincit præsumptionem. Si autem vtlagatus ante moriatur, forisfacit omnia suis hæredibꝰ nisi de cõsilio & gratia aliud fiat. ¶ 12. In omnibus vero casibus prædictis, qualiscunq; fuerit causa, cùm vtlagatio rite facta sit et secundúm legem terræ, non restituitur quis nisi tantùm ad pacem, quód ire possit & redire & de nouo contrahere, non enim poterit id quòd per vtlagariam fuit dissolutum, ꝑ inlagariam coniungi sine noua voluntate eorum qui priûs cõtraxerũt: Non enim poterit rex gratiam facere, cum iniuria & damno aliorum. Poterit quidem dare quod suũ est, hoc est pacem suam, quam vtlagatus amisit ꝓpter fugam & suam contumaciam, quod autem alienum est dare non potest ꝑ suam gratiam. Item iusté vtlagatus & rité non restituitur nisi tantùm ad pacem, quòd ire possit & redire & pacem habere, & ad actiones restitui non potest nec alia, quiâ est sicut infans modò genitus, et homo quasi modò genitus. Ité non potest inlagaria restituere ad actiones & obligationes præhabitas, nec ad homagiũ nec fidelitates, nec ad sacramenta nec ad alia ꝑ vtlagariã dissoluta, contra voluntatẽ eorũ de quorum voluntate priûs fuerũt cõiuncta & firmata, & ideó nec ad hæreditates nec ad tenementa in præiuditium dominorum, et sic ad ea quæ iuris sunt restitui non possunt. Ex obligationibus

onib⁹ verò præcedentib⁹ null⁹ eis tenetur, ſed ipſi ōnib⁹ ne ſint melioris cōditiōis ꝓpter vtlagar̄, cū deterioris eſſe debēt. ¶13. Quid felo foriſfaciat & quib⁹, ſatis dictū eſt ſupra, ſed cùm reſtitui procuret, videndum vbi reſtituēd⁹ erit de iure, & vbi de gr̄a, et vbi nec de iure nec de gr̄ia, niſi hoc fiat de voluntate regis. Item cùm de iure vel de gratia fuerit reſtitut⁹ poſt vtlagariam, ad quæ reſtituatur et ad quæ non. Cûm autem quis propter ſuſpitionem & malum rectum ſe ſubtraxerit, ſtatim amittit catalla, ſi corā iuſtitiarijs vocatus non comparuerit, ꝓpter fugā, licet ſtatim ante vtlagariam comparuerit. Poterit quis vtlagari propter fugam, ſiue ibi ſubfuerit vera cauſa vel præſumptiua. Præſumptiua dico, ꝓpter fugam tantùm, licet ibi non ſit vera cauſa. Vera dico, ſiue quis interfectus ſit per feloniam vel per infortunium. Præſūptiua, cùm nulla prædictorum ſubſit, vel cûm ipſe qui occidi debuit viuus appareat. In omnibus autem caſibus prædictis ſiue ſubſit vera cauſa ſiue præſumptiua, ſi quis fuerit reſtitutus poſt vtlagariam rite factam, & ſecundûm legem terræ omnibus rite concurrentibus, nec ad catalla habenda reſtituitur nec ad hæreditatē, ad catalla videlicet propter fugam, nec ad hæreditatem propter vtlagariam rite factā, niſi tantùm ad pacem, vt omnibus reſpōdeat qui aduèrſus eum loqui voluerint, quia ſtatím cùm conuictus fuerit ꝑ vtlagariā, incipit ius merū reuerti ad dominum capitalem, quia cum felone vlteriús remanere nó poſſit, & talis reſtituitur ad gratiam ſine præiudicio alterius alicuius. Item ſūt quidam, qui reſtitui debent de iure, ad pacem in omni caſu, & ad omnia licet fuerint vtlagati, videlicet vbi vtlagaria nulla ipſo iure, vt ſi facta fuerit contra legem terræ & regni conſuetudinem, & aliter q̄ de iure fieri deberet, vel alibi, vt ſi extra comitatū, vel in Londoñ extra Huſtingum: et aliter, quod quidem poterit eſſe multis modis, vt ſi ante quintū comitat̄. Item ſi in comitatu, tamen ad nullius ſectam, videlicet regis, vel parētis, vel amici, & ſi ſecta ibi fuerit, tamen ille qui vtlagatus eſt, fuit infra ætatem. Item cum ille qui vtlagatus eſt, venire non potuit, quia ante vtlagationem ſe poſuit in priſona pro facto illo vel pro alio. Item cûm de facto illo appellatus fuit et interrogatus, pro facto vno in vno comitatu & ab vno, ſe defendit in alio comitatu verſus alium appellantem de eodem facto, & multis alijs modis. Item inlagari debet quis ſine iuris iniuria, licet nō ad hæreditatē nec ad catalla, vbi nulla ſubfuit cauſa vtlagationis omminò, niſi ꝙ fuit meticuloſus, et ſic nullam rem timens, ſubtraxit ſe, vel quiâ ipſe qui interfici debuit iam apparet viuus, et huiuſmodi: & in hoc caſu denotatur ius & non gratia. Item reſtitui poteſt de gratia, et non de iure ad pacem tantùm, et non ad alia, cùm rite fuerit vtlagatus, ſicut eſt ille qui hominem interficit per infortunium, & non ex mala voluntate, quiâ voluntas & ꝓpoſitum diſtinguūt maleficia. Si quis autem per feloniam & in aſſultu præmeditato alium interfecerit, talis nunq̄ de iure reſtitui deberet nec de gratia, quiâ cûm talibus nulla gratia faciēda eſt, ne talis gratia alijs præbeat audaciam conſimilia perpetrandi: quia facilitas veniæ &c. Facit tamen rex aliquando gratiam talibus, ſed contra iuſtitiam, cum ad ſectam ſuam fuerint vtlagati, ſed tamen vt omnibus reſpondeant. Item eſto quòd filius antenatus vtlagat⁹ ſit, et in vita patris vel

alterius anteceſſoris fuerit inlagat' & ſic ad pacẽ domini regis reſtitutus, expectauerit mortem anteceſſoris ſui, nec iſte ad hæreditatem admittetur. Item cùm inlagatus fuerit tali modo vt & omnibus reſpondeat, & ſe forte defendat per corpus vel per patriam, nec adhuc admittetur licet ſic purgauerit innocentiam ſuam. Item cùm interrogatus eſſet & vtlagatus, nunquâm exijt a ſeyſina, ſed ſemper fuit in cõtinua ſeyſina per vxorem, & liberos & familiam ſuam, adhuc hæreditatem retinere non poteſt, niſi dominus ſuus capitalis hoc voluerit & hoc propter vtlagariam rite factam. Inlagativero dici poterunt, quaſi modo geniti infantes, & noui homines quaſi de nouo creati, quia in perſonis eorum poſt vtlagariam rite factam, nulla prę̃terita ſubſiſtunt, ſed poſt inlagariam tantum præſentia & futura ſuccedunt & ad ea quæ pacis ſunt reſtituuntur, vt redeant ad regnum & exeant cùm voluerint, vel remaneant ſi voluerint & ſibi prouideant in futuro de acquiſitionibus rerum (ſicut priùs) negotiando, cõtrahendo, emendo, vel vendendo, cum firma pace domini regis. ¶14. Item reſtituuntur legi in criminalibus maximè, & ipſi alijs reſpõdeãt & ſtẽt recto ſi quis verſ' eos loqui voluerit, ſed alij ipſis nõ reſpõdebunt. In ciuilibus vero ipſi alijs ſed nõ alij ipſis, quia per vtlagariã diſſoluũtur quo ad ipſas obligationes, & perinde extinguũtur actiones quæ reſuſcitari nõ poterunt. Reſpõdere autem tenentur ſi quis verſus eos loqui voluerit, et ibi reſpondere tenentur omnibus, ſed habent exceptiones ſuas verſus omnes, præterquam illos qui rite & ſecundũ legem terræ verſus eos ſectam fecerint per quam vtlagati fuerint, et vnde ſi verſus alios, ſe defenderint per exceptionem. ¶15. Rex remittit eis ſuam ſectam, quod quidem facere poſſit ſine præiuditio aliorum. Si autem cùm quis fuerit inlagatus & ſit aliquis qui verſus eum loquatur, qui ſectam ſuam bene fecerit & ſufficienter verſus eum per quem vtlagatus fuit, & petat iuditium de hoc quòd per ſectam ſuam vtlagatus eſt, ſi debeat, eum iterum conuincere, cùm ſemel eum conuicerit per ſectam ſuam, videtur quôd ſi quis vtlagatus fuerit per ſectam alicuius, non propter hoc conuincitur de facto & felonia, niſi tantum de contemptu & inobedientia, & hac ratione, quia poterit quis vtlagari per ſectam alicuius propter fugam, vt prædictum eſt, licet nulla ſubfuit cauſa, nec factum, nec felonia. ¶16. Oportet igitur quòd appellans, ſi ſectam benè fecit, de nouo loquatur verſus eum, & quo caſu, appellatus propter ſectam bene factam ab appellante amiſit ſuas exceptiones, amiſit etiam electionem defendendi ſe per corpus ſuum, vel ponendi ſe ſuper patriam, cùm appellans eum conuicerit ſemel per appellum & per ſectam, & ideò quiâ appellatus hoc totum amiſit propter fugam & vtlagariam, oportet quòd per patriam ſe defendat, quôd ſi per patriam ſe defendere non poſſit, quòd doceat cauſam eſſe nullam per exhibitionem eius qui interfici debuit, alioquin iuditiũ ſuſtinebit, vel ſi patriam recuſauerit, quaſi pro conuicto habetur, itá quôd in patria remanere non poterit, & ſi rex eum in patria ſuſtineret, hoc eſſet ad iniuriam appellantis. Si autem non ſit aliquis qui ab initio benè ſecutus fuerit, nec aliquis qui appellum habere poſſit, tunc poterit vtlagatus

tus in patria remanere ad pacē domini regis. ¶ 17. Item esto q̄ quis plures habuerit filios, & antenatus feloniam fecerit in vita patris, & vtlagat' in vita patris, mortuo patre vidēdum est ad quem ius et hæreditas descēdere debeat. Et videtur q̄ non filio vtlagato, ex quo per vtlagariam forisfecit ius succedendi, & non solum adeptum sed adipiscendum, non ergo restituetur ad successionem, quia hoc esset, vt videtur, in præiuditium domini capitalis, quod esse non debet. Si autem in vita patris moreretur, cùm esset restitutus, sine hærede, tunc: quasi non esset in rerum natura, descenderet hæreditas ad alios hæredes propinquiores, vt quibusdam videtur, quod non est verum, secundùm alios, qui melius sentiunt de talibus, quia cùm antenatus moriatur in vita patris vel alterius antecessoris siue inlegatus fuerit siue non, forisfacit omnibus hæredibus suis præsentibus, apparentibus & futuris, licet tunc non existentibus, propinquis, & remotis, fratribus, sororibus, & de carne propria exeuntibus, totum ius quod habuit die quo felonia fuit perpetrata, vel quod ei accidere posset ab aliquo ātecessore, si antecessor superuixerit, & feloniam non commisisset, & qui mortuo antecessore futuri essent sui hæredes si ius ei descendisset, quiâ licet gradus vacuus sit per mortem suam, si ad pacem domini regis morereī sine felonia, oporteret quòd de eo fiat mentio in descensu ad hæredes de carne sua exeuntes sic. Et vnde ius a tali antecessore descendisse debuit tali, vt filio & hæredi si viueret, & a tali, tali vt filio & hæredi talis. Et hoc dici debet de fratribus & sororibus & alijs hæredibus remotioribus, proprijs liberis non existentibus. Et sic non poterit dici immediate quòd ius descendit a tali antecessore tali nepoti, vel nepti, fratri vel sorori, vel hæredi remotiori, nulla facta mentione de eo qui obijt in vita antecessoris, & sic forisfacit actionem & hæreditatem ille qui feloniam cōmisit, siue moriatur in vita antecessoris siue post mortem, & siue vtlagatus, vel in vita antecessoris restitutus, & sic forisfacit actionem & ius habitum & habēdum. Item hæreditatem propriam, acquisitam & acquirendam, secundùm quod fuit in statu die quo felonia fuit perpetrata, in dominico & seruitio, ad terminum vitæ vel annorum. Item idem dici poterit de fratre postnato & suis hæredibus, de omnibus quæ ei possent accidere. Ex hoc igitur sequitur, vt videtur, quòd antecessor, cuius hæres feloniam fecerit de qua conuictus fuerit, post feloniam hæredis dare non poterit nec alienare, non magis quām ipse felo, cùm non sit hæres qui posset donationem & factum suum warrantizare, nisi hoc habeat speciale in charta feoffamenti sui, quòd dare possit & assignare si hæredes defecerint, vel sit ita, quòd donationem warrantizare non possint prædicta ratione. ¶ 18. Cùm verò vtlagatus captus fuerit, non erit licitum alicui eum interficere, nisi in ipsa captione, si se velit defendere, quiâ post captionem, vita & mors erit in manu regis. Poterit quidem rex cùm captus fuerit, licet rite sit vtlagatus & ex causa, ex plenitudine potestatis suæ dare ei vitam & membra, & vt regnum abiuret. ¶ 19. Tenetur etiam aliquando de gratia concedere ei vitam & mēbra, vt si per infortunium vel se defendendo hominem interfecerit. Te-

netur etiam si nulla subfuit causa vtlagariæ, vt si ille qui interfici debuit, viuus & sanus producatur. Item si minus sufficiens sit causa, quia forte factum pro quo fuit vtlagatus, non fuit felonia sed transgressio. Item quia vtlagaria non fuit rite promulgata, vel loco non debito, vt suprâ, & secũdùm quod sic vel sic, poterit abiurare regnum, vel in regno remanere, secundùm gratiam regis. Item si clericus ordinatus fuerit vtlagatus, tenetur rex vtlagatũ remittere ordinario, vbi non fiet nisi degradatio, si se purgare non possit. Clericus dico, siue maior siue minor, etiam episcopus vel alius, quia de talibus nõ poterit rex exequi iuditium, nec iuditium factũ in foro seculari de vtlagaria ligabit tales, q̃ in curia Christianitatis se purgare possunt, secundùm quosdam.

1 ¶ *De homicidio quod palã et pluribus astantibus perpetratũ est, et postea de homicidio quod nullo præsente perpetratũ est, et quod dicitur murdrũ.* 2. *Quid sit murdrũ.* 3. *Quæ causa inuentionis murdrorũ.* 4. *Quid dicitur murdrum.* 5. *Qualiter patria excusatur a murdro.* 6. *Si interfector captus fuerit nullũ erit murdrũ.* 7. *Item qualiter debet Engleschcria præsentari secundùm consuetudinem diuersorũ cõm.* *Cap.15.*

DIctum est supra de homicidio, quod palã et plurib⁹ astantibus quãdoq; perpetratur, nunc autem dicendum de homicidio, quod nullo prẽsente, nullo sciente, nullo audiente, nullo vidente clam ꝑpetratur, quod dicitur murdrum, vnde inprimis videndũ quid sit murdrũ, quæ causa inuentionis, & qualiter quis a murdro excusetur. ¶ 2. Murdrum vero est occulta extraneorum & notorum hominum occisio, a manu hominis nequiter perpetrata, & quæ nullo sciente vel vidẽte facta est, præter solum interfectorem & suos coadiutores & fautores, & ita quód non statim assequatur clamor popularis. Occulta dicitur, quia occisor ignoratur, nec scitur quis ille fuit qui occidit. Item extraneorum & notorum hominum, vt comprehendatis tam masculum, q̃ fœminam, et sic excludatis animalia bruta, quæ ratione carent. Extraneorũ dico, quia siue interfectus cognitus fuerit siue ignotus, dicitur francigena, nisi Engleschcria.i, quód Anglicus sit, probetur per parentes, & coram iustitiarijs præsentetur. ¶ 3. Causa vero inuentionis murdrorum talis fuit, q̃ in diebus Canuti regis Danorum, qui post Angliam acquisitam & pacificatam, rogatu baronum Anglorũ, remisit ad Daciam exercitũ suum, & ipsi barones Angliæ erga ipsum regem Cauntum fideiussores extiterunt, q̃ quotquot rex in Anglia secum retineret, firmam pacẽ ꝑ omnia haberẽt, ita q̃ si quis Anglorũ aliquẽ hominũ quos rex secũ adduxit interficeret, si se sup hoc defendere non posset iuditio dei.s. aqua vel ferro, fieret de eo iustitia, si autẽ aufugeret & capi non posset, soluerentur ꝑ eo. 66. marcæ, & colligebantur in villa, vbi quis esset interfectus, & ideó, quia interfectorẽ non habuerũt, & si in tali villa ꝑ pauꝑtate colligi non possẽt, colligerentur in hundredo in thesauro regis deponẽdæ. ¶ 4. Et dicitur murdrum extraneorum occisio, & notorum: quia siue not⁹ sit vel extraneus, ille qui interfectus est, semꝑ reputabitur Frãcigena, nisi Engleschcria rite fuerit coram iustitiarijs præsentata, ꝑ hoc quod sciri possit q̃ Anglic⁹ extiterit

titerit. Et qualiter Engleſcheria præſentari debeat, infra plenius dicetur ſuo loco. Item a manu hominũ dicitur, ad differentiam eorũ qui a beſtijs & animalibus, quæ ratione carent, occiduntur, vel deuorantur: & qui nõ poſſunt dici murdrat' in felonia, quia animalia, quæ ratione carent, non poſſunt dici feciſſe iniuriam nec felonią. Vel hoc dici poterit ad differentiam eorũ, qui mortui ſunt p infortuniũ, ſicut de ſubmerſis & oppreſſis & huiuſmodi p infortuniũ vbi nulla ſubeſt felonia, ſecundùm quod inferi° dicetur. ¶5. Excuſatur patria quandoq; a præſtatione quæ datur p murdro, ſicut videri poterit in multis caſibus ſubſequentibus. Inprimis excuſatur patria a preſtatione murdri, ſi interfector cognitus fuerit, ſiue captus fuerit ſiue non, quia ibi conuinci poterit felonia vel per ſectam vel p inquiſitionem patriæ, & ſic quòd vtlagatus ſit. ¶6. Item ſi interfector captus fuerit, & iuditium ſuſtinuerit, nullum erit murdrum quia cõuincitur felonia. Item nullũ erit murdrũ cùm quis vulneratus fuerit vſq; ad mortem & vixerit poſtea p aliquod tempus, quiâ tunc poteſt ipſe malefactores detegere, & ſic manifeſtare vel cognoſcere pro ſe, vtrũ ipſe ſit Anglic° vel francigèna, & ſic nullum erit murdrum. Item licet loqui nõ poſſit, nec detegere malefactores, ſi quis pro morte ſua confugerit ad eccleſiam & mortem cognouerit, nullum erit murdrum. Item de ijs qui mortui ſunt p infortuniũ nullũ erit murdrum, licet in quibuſdam partibus de conſuetudine aliter obſeruetur, vt ſi homo mortuus, ſubmerſus, vel oppreſſus & huiuſmodi ſine culpa alicuius inueniatur, nullum erit murdrum, nec deodanda ſunt. Nauis, nec batellus, nec alia catalla de ijs qui ſubmerſi ſunt in mari, nec in ſalſa nec in dulci aqua wreccũ erit, cũm ſit qui catalla aduocet & hoc docere poterit. Item ſi in mari vel in ripa eius, in flumine publico, vel in ripa eius (& maxime quatenùs ſalſa attigerit) mortuus inueniatur, nullum erit murdrum, niſi forte in terra occiſ° in mare vel in flumen mortuus proijciatur, vel viuus nequiter ſit præcipitatus, quod quidem dici poſſet de omni loco publico, qui in nullius bonis eſſe dicitur, niſi tantum in bonis ipſius regis. Si autem locus fuerit alicuius vniuerſitatis, aliud erit. Nequiter dico, vt ſi de ſubmerſis & oppreſſis & huiuſmodi denuncietur, ſtatim accedant ad mortuum coronatores, antequàm corpora ſepeliantur & mortuum videant, & nihilominus diligẽter inquirant per decẽnas & villatas accepto ſacramento, ſi ibi ſit felonia vel infortunium, & ſecundùm hoc, faciat ſuum officium, & ideó ſi huiuſmodi corpora ſepulta fuerint ſine viſu coronatorum, villata erit in miſecordia. Item in omni caſu ſi occiſus notus fuerit & Anglic°, licet interfector ignoretur, murdrum erit, niſi ſecundùm conſuetudinem regni & aſſiſam Engleſcheria præſentetur & debito modo, quia non refert vtrum non ſit omnino præſentata vel minus ritè, & ideò qualiter præſentari debeat videndum eſt. ¶7. Et ſciendum q; ſtatim in ipſa inquiſitione & corã coronatorib' pſentat Engleſcheria, ſed diuerſimodè tamẽ, ſecundũ diuerſas cõſuetudines com̃. In quibuſdã vero com̃ preſẽtat Engleſcheria, ſi mortu° fuerit maſcul' ſine fœmina, p duos maſculos ex parte pris, & p duas fœminas ex parte matris de ꝓpinquiorib' parẽtib' interfecti, qui olim dicebantur **To lange and To bzed**. In quibuſdam vero com̃ præſẽtatur per

vnum

vnum maſculum ex parte patris & per vnam fœminam ex parte matris. Item in quibuſdam comitatib⁹, ſecũdùm quoſdam, ſi maſculus inueniatur interfectus, præſentatur Engleſcheria per vnum maſculum, ex parte patris & per vnam fœminam ex parte matris. Et ſi fœmina, modo prædicto, per duas fœminas vel ex parte patris tantum vel ex parte matris tantum, quorum quidem nomina irrotulari debent in rotulis coronatorum, coram iuſtitiarijs in itinere ſuo præſentanda, & vbi mutari non poſſunt perſonæ nec nomina variari, quòd ſi contra factum fuerit, nulla erit Engleſcheria cùm ſit minus ritè facta, & ideò dabitur murdrum: & ideo ſic præſentatur vt ſciri poſſit vtrum interfectus Anglicus fuerit vel francigena, pro Anglico vero, & de quo conſtari poſſit quòd Anglicus ſit non dabitur murdrum. Si autem Engleſcheria nulla ſit, vel minus ritè facta, licet interfectus Anglicus fuerit, pro francigena reputabitur. Si autem dubium fuerit vtrum Anglicus fuerit vel non, & vtrum producti parentes fuerint vel non, hoc per patriam declarabitur. Si autem plures inueniantur occiſi, de ſingulis per ſe oportet Engleſcheriam præſentare. Vt ſciatur quando Engleſcheria rite præſentatur & quando nõ, notandum: quòd ſi coram coronatoribus per quatuor & coram iuſtitiarijs per duos, vel coronatoribus per duos, & coram iuſtitiarijs per vnum vel econtrario, nulla erit Engleſcheria. Item ſi nominibus eorum qui producti ſunt vel eorum perſonis variatum ſit, vel erratum coram iuſtitiarijs, non valebit præſentatio, eo quòd in hoc caſu non admittitur variatio. Item ſi producti parentes non ſint parentes mortui ſed extranei, vel ſi producti ſunt parentes, ex parte patris, vbi quidam illorum produci deberent ex parte matris & econuerſo. Item vbi omnes produci deberent ex vna parte, producti ſunt ex parte vtriuſquè. Item vbi plures, pduci deberent, pducti ſunt pauciores, & econtrarió. Et ideo non valet ſi ibi fuerit variatio vel defectus. Et quoniam in diuerſis comitatibus diuerſimodè præſentatur, inquirendum erit in quolibet itinere ab initio quæ ſit conſuetudo præſtãdi Engleſcheriam.

1 ¶ *Si malefactores fugiunt ad eccleſiam qualiter debeant regnũ abiurare ſi cognoſcant latrocinium & feloniam. 2. De ſacramento qualiter debent regnum abiurare. 3. Quòd non debet morari in eccleſia vltra quadraginta dies, ſi velit, quid tunc agendum ſit. 4. De diuiſione exiliorum.* Cap. 16.

SVnt etiam quidam, qui cùm capi deberent, fugiunt ad eccleſiam vel alium locum religioſum vel priuilegiatum, & ſe tenent in eccleſia, & quo caſu nihil medium eſt, niſi quòd veniant ad pacem domini regis ad ſtandum recto, ſi quis verſus eos loqui voluerit, vel quòd cognoſcant maleficium propter quod ſe tenent in eccleſia, & ſic habebit electionem. Et quo caſu, ſi recognito malefitio elegerit regnum abiurare, eligere debet portum aliquem per quem tranſire poſſit ad terram aliam extra regnum Angliæ, quia non tenetur abiuarre terram & poteſtatẽ regis præciſè, ſed tantùm regnum Angliæ. Et computari ei debent rationabiles dietæ vſquè ad portum illum, & debent ei interdici ne exeat regiam viam, nec

moram

moram faciat alicubi per duas noctes, nec alicubi se diuertat, nec multum declinet a via nisi hoc fuerit ex magna necessitate vel hospitandi causa: sed sẽper tendat recta via ad portũ, ita quòd ibi sit ad diem sibi datum, et quôd transfretabit quâm cito nauem habuerit & ventum, nisi tempestate fuerit impeditus, si autem contra fecerit erit in periculo. ¶ 2. Hoc audite iustitiarij, vel o vos coronatores, quòd exibo a regno Angliæ, & illuc iterum non reuertar, nisi de licentia domini regis vel hæredum suorum, sic me deus adiuuet &c. Et in sacramento faciendo, nulla fiat mẽtio de aliquo impedimẽto. Sed quid dicetur sibi vbi nullum eligere voluerit portum? quia sine portu & mari exire poterit vsquè in aliud regnum, & tunc non incompetenter dici poterit, vbi dicitur, quód elegit portum, quód elegit transitum, per talem villam, via quæ ducit versus Scotiam, vel Hiberniam vel alibi: sed quôd cognoscere debeat malefitium, non est semper necesse, quia subijcere poterit. Si ad ecclesiam confugerit postquàm fuerit per patriam condemnatus, siue ante iuditium siue post, vel si fugerit ad ecclesiam cùm captus fuerit seysitus, & in nullo istorum casuum, cùm ad ecclesiam confugerit morari poterit in ecclesia per quadraginta dies, sicut quidam dicunt, sed statim in aduentu iustitiariorum vel coronatorum exire debet & facere legem terræ. Spatium vero quadraginta dierum olim dari solet damnatis per assisam de Clarendone, qui cùm exire deberent regnum, possent per quadraginta dies moram facere & querere subsidia amicorum. ¶ 3. Constitutio quidem talis fuit, quód quamuis aliquis se purgaret iuditio aquæ vel ignis, hic nihilominus regnum abiuraret, & habuit spatium illud, occasione prædicta, quod quidem non est alijs concedendum. Sed quid si ille qui ad ecclesiam confugerit exire noluerit ab ecclesia, nunquid poterit per vim extrahi per manum laicalem? non vt videtur, quia hoc esset horribile & nephandum. Videtur igitur quòd ordinarius loci, sicut archidiaconus vel officialis suus, decanus vel persona, hoc facere possent & deberẽt scilicet compellere eum exire, quia gladius debet iuuare gladium, & iuris executio non habet iniuriam, & cùm talis exire noluerit nisi compulsus, præsumitur vehementer contra ipsum, quôd malus sit & defendere cũ in ecclesia nihil aliud erit, quàm (cùm sit latro publicꝰ) maximè facere contra pacem & contra ipsum regem qui pacem tueri debet ad securitatem omnium, & si talis exire compelli non possit, saltem cùm in ecclesia fuerit per vnam noctem ad plus, sic poterit se tenere in ecclesia ꝑ quadraginta dies, & per annum & per biennium si hoc fuerit in voluntate malefactoris. Quid igitur fiet cùm ordinarij timeant irregularitatẽ & laici excommunicationem? nihil aliud ergo video, nisi ꝙ tali denegentur cibaria, vt gratis exeat & petat ꝙ contẽptibiliter recusauit, & qui tali super hoc, cibaria ministrauerit, tanquam inimicus regis & præsũptor contra pacẽ regis censeatur, & sic fiat de illis ꝙ debẽt regnũ abiurare & in exiliũ mitti. ¶ 4. Est enim diuisio triplex ad minꝰ, aut certorũ locorũ interdictio, sicut ꝑuinciæ alicuius, ciuitatis, burgi, vel villæ imꝑpetuũ, vel ad tẽpꝰ, secũdùm quod exposcit quãtitas delicti, secũdũ quod fuerit maiꝰ aut minꝰ. Item exiliũ propter crimẽ & latã culpam, & omniũ locorũ interdictio imperpetuum.

perpetuum,& niſi &c.vel in inſulam deportatio in ꝑpetuum, vel ad tempus,quod quidē exiliū dici poterit,abiuratio regni ,ſiue vtlagatio. Et ſi quis ita exulat⁹ exilio nō obtēperauerit,pœna capitali puniatur, hoc eſt, ſi poſt exiliū tale ſine licentia reuertatur.

1 ¶ *De homicidio per infortunium et caſuali.* *Cap.27.*

DE homicidio vero caſuali,quod multipliciter fieri poteſt,et de quo ſupra tactum eſt, vt ſi quis telum in feram mittere volens , vel quid tale egerit,vel ſi cùm ſocius luderet cum ſocio, et iocoſa leuitate ꝑcuſſerit,vel cùm longiùs ſtaret,arcum traheret,vel lapidem proijceret, et hominem quem non vidit,percuſſerit,vel ſi cùm pila luderet quis,manū cōſortis quem non vidit pila percuſſerit,ita quód gulam alicuius præſciderit,et ſic hominem interfecerit, non tamen cum occidendi animo,abſolui debet,quia crimen non contrahitur niſi voluntas nocendi intercedat,& voluntas & ꝓpoſitum diſtinguunt maleficium,et furtum omnino non committitur ſine affectu furandi . Et ſecundûm quod dici poterit de infante & furioſo,cûm alterum innocentia conſilij tueatur,et alterum facti imbecillitas excuſet . In maleficijs autem ſpectatur voluntas & non exitus , et nihil intereſt , occidat quis , an cauſam mortis præbeat. Sed ibi diſtinguitur inter veram cauſam & infortunium, de animalibus quæ ratione carent, vel alijs rebus inanimatis , quæ dant occaſionē, ſicut nauis,arbor quæ oppreſſit vel huiuſmodi.Recte autem loquēdo,res firma ſicut dom⁹ vel arbor radicata,quandoquè non dant cauſam nec occaſionem, ſed facit ille qui ſe ſtultè gerit,nec equus multotiens.Item nec nauis nec batellus in ſalſa, licet in aqua dulci,& hoc ꝓ abuſionem ſicut in multis alijs caſibus.

1 ¶ *De illis qui capti ſunt ꝙ non debent ſpoliari bonis ſuis ſed debent inde ſuſtentari.* 2. *Breue ꝙ de bonis ſuis ſuſtentetur.* 3. *Qualiter captus produci debet coram iuſtic. et quare iuſtic. examinare debent in duello iniungendo et inditijs.* 4. *Vadiatio duelli et ſi appellatus victus fuerit vel appellans.* 5. *Ne quis extraneum hoſpitetur niſi de clara die.* *Cap.28.*

QVi pro crimine vel felonia magna,ſicut ꝓ morte hominis captus fuerit & impriſonatus,vel ſub cuſtodia detentus, nō debet ſpoliari bonis ſuis,nec de terris ſuis diſſeyſiri , ſed debet inde ſuſtentari donec de crimine ſibi impoſito ſe defenderit, vel conuictus fuerit, quia ante conuictionem nihil foriſfacit, & ſi quis contra hoc fecerit fiat vic.tale breue. ¶ 2. Rex vic.ſalutem.Scias ꝙ prouiſū eſt in curia noſtra coram nobis, ꝙ nullus homo captus pro morte hominis,vel pro alia felonia pro qua debeat impriſonari,diſſeyſietur de terris,tenementis,vel catallis ſuis,quouſq; conuictus fuerit de felonia de qua rectatus eſt: ſed quàm citó captus fuerit ꝓ viſum cuſtodum placitorum coronæ noſtræ,et ꝓ viſum tuum & balliuorum tuorum & legalium hominum, appreciētur catalla ipſius capti, & imbreuientur,& ſaluò cuſtodiantur ꝓ balliuos ipſi⁹ qui capitur,et qui bonam inueniant ſecuritatem,de reſpondendo coram iuſtitiarijs noſtris,cûm ab eis exigantur,ſaluo tamē eidem capto & familiæ

liæ ſuæ neceſſariæ quamdiu fuerit in priſona, rationabili eſtouerio ſuo, vt ſi idem captus fuerit, et coram iuſtitiarijs noſtris cõuictus de felonia vnde rectatus eſt, tunc totum reſiduum catallorum illorum (vltra eſtoueriũ illud) remaneat nobis, ſecundũm regni noſtri conſuetudinem, cum termino noſtro de terra illa, ꝑ vnũ annũ & vnũ diẽ. Et ſi coram præfatis iuſtitiarijs noſtris ſe defendere poſſit, & purgare de felonia ſibi impoſita, tũc catalla ſua ſibi quietè remaneant. Et ideò tibi pręcipimus, ꝙ de cętero ita fieri facias in comñ tuo & obſeruari. Et firmiter tibi ꝓhibemus, ne de cętero prædicta occaſione manum apponas in terris & catallis alicuius, qui captus fuerit prædicto modo: Ne amplius inde clamorẽ audiam⁹. Teſte. &c. De illis autẽ qui in fuga ſunt: aliter erit, vt ſupra dictũ eſt. ¶ 3. Cũm autem taliter captus, coram iuſtitiarijs producendus fuerit, produci non debet ligatis manibus (quamuis aliquando compedibus, ꝓpter periculũ euaſionis) et hoc ideò, ne videat coact⁹ ad aliquã purgationẽ ſuſcipiẽdã. Cũm autẽ ꝓductus fuerit & de crimine ei impoſito accuſatus, ſi crimen ſtatim cõfiteatur, ſatis planum erit iuditium. Si autem negauerit, & crimẽ defẽderit præciſè, & ſit aliquis qui eũ appellat per verba legittima appellum facientia, tunc autem defendit omnia præciſè quæ ei imponuntur & nihil excipit contra appellantẽ, habebit electionẽ vtrũ ſe ponere velit ſuper patriã, vtrũ culpabil ſit de crimine ei impoſito, vel nõ: vel defendẽdi ſe per corpus ſuũ. Si autẽ patriam elegerit, ad defenſionẽ per corpus ſuũ ex pœnitentia reuerti non poterit, ſed per patriam negotium terminabitur, nec econtra. Si autem per corpus ſuum intret in defenſionem, nihil excipiendo: ſtatim vadietur inter eos duellum. Si omnia rite concurrant & principalia maximẽ appellum facientia; & quæ iungunt duellum, & ſi forte appellatus hoc omiſerit, iuſtitiarij ex officio ſuo debent omnia examinare. Inprimis factũ & cauſã appelli, & ſi factũ & cauſa ſufficiãt, tũc in primis examinare debent ſectã ſi bene facta fuerit, itá ꝙ nulla ſit variatio; vt ſi appellans vnũ dixerit in comñ, & coram coronatorib⁹, & aliud modò dicat corã iuſtitiarijs: non enim admittitur hic variatio, ſecundũm quod inferius dicetur plenius. ¶ 4. Si autẽ omnia bene concurrant quæ iungunt duellũ, tunc dat appellatus vadiũ ſe defendẽdi, & appellator vadiũ diſrationandi, et ſi appellat⁹ victus fuerit, capitalẽ ſubibit ſententiã, cum exhęredatione, & omnium bonorũ ſuorũ amiſſione, & ſicut eſſe debet in omni vel quolibet genere feloniæ. Si autẽ appellans victus fuerit, gaolæ cõmittatur, tanꝙ calũniator puniend⁹, ſed nec vitã amittit, nec membrũ, licet ſecũdũm leges ad taliones teneretur, ſi in ꝓbatione deficeret, & appellat⁹ quietus recederet de appello illo, niſi forte iuſtitiarij ꝓ aliqua alia ſuſpitione, vel recto, duxerint vlteri⁹ retinendũ: quod aliquãdò faciũt ex cauſa, ſicut cõtigit aliquandò de Roberto Brodegh in comñ Berk. corã M. de Pateſſiull. Et hæc vera ſunt, ꝙ appellat⁹ per corpus ſuũ ſe defẽdere poterit, cũm appellat⁹ fuerit: niſi aliqua violenta pręſũptio faciat cõtra ipſũ, quæ ꝓbationẽ non admittit in cõtrariũ, per quã dedicere vel defendere poſſit mortẽ & feloniã, ſicut eſſe poteſt, cum quis capt⁹ fuerit ſuper mortuũ cũ cultello cruentato, mortẽ dedicere nõ poterit, & hæc eſt cõſtitutio antiqua, in quo caſu nõ eſt opus alia probatione. In quo caſu non eſt ne-

ceſſe probare per corpus nec per patriam, vbi ꝑſumptio violenta facit cõtra appellatum. Item ſi quis iacuerit in domo aliqua de nocte, ſolus cum aliquo qui fuerit interfectus, vel ſi duo ibi fuerint vel plures, & huteſium non leuauerint, nec plagam a latronibus vel alijs qui interfecerint in defenſione facienda non receperint, vel nec quis hominem interfecerint oſtenderint de ſe vel de alijs, mortem dedicere non poterint, vt de termino ſancti Michaelis añ regni regis H. nono incipiente decimo in comitat Kanc. de Adam de Burgh. Eodem modo feré dici poterit (vt videtur) ſi quis in domum ſuam notum vel ignotum receperit hoſpitandi cauſa, vel alia huiuſmodi, et qui ſanus & viuus viſus fuit intrare, et nunq̃ poſtea niſi mortuus, dominus domus (ſi tunc domi fuerit) vel alij de familia, qui tunc præſentes fuerunt, pœnam capitalem non euadent, niſi forte ꝑ patriam fuerint liberati, ſi iuſtitiarij perſpexerint veritatem per patriã debere inquiri. ¶ 4. Et pro hac ſuſpitione conſtitutum eſt, ne quis extraneum hoſpitetur niſi de clara die, nec permittat eum recedere niſi de clara die, et hęc etiam præſumptio maxime eſſe poterit, vt ſi dominus & homo ſuus iacuerint in vna domo, & dominus inuentus fuerit occiſus, homo tenebitur, qui nec clamorem leuauit, nec plagã recepit, nec in aliquò ſe oppoſuit ad defenſionem. Et idem dici poterit de extraneo, quia vix euadere poterit periculum per inquiſitionem patriæ, propter tam grauem præſumptionem datam de tam occulto facto. Sed cùm patria veritatem ſcire nõ poſſit de tam occulto facto, qualiter liberabitur ille qui ſuper patriam ſe poſuerit? Reuera ſatis liberat, quia expreſſè non condemnat, ſicut dici poterit de charta, cùm ſatis acquietat ex quo ſpecialiter non onerat. Item poterit factum eſſe tam occultum, quód ſecta ſit nulla vel minus rite facta, tamen calumniari non poterit, quiá initium facti ſciri non poterit, ſicut de veneno dato, et quo caſu, non habebit appellatus electionem vtrum ſe ponere velit ſuper patriam, vel defendere ſe per corpus ſuum: ſed oportet quód defendat ſe per corpus ſuum, quiâ patria nihil ſcire poterit de facto, niſi per præſumptionem et per auditum, vel ꝑ mandatum, quod quidem non ſufficit ad probationem pro appellante nec ꝑ appellato ad liberationem, niſi ſit qui dicat (vt ſupra) quód ſatis liberatur, ex quo non condemnatur. Admittitur tamen ex neceſſitate, quôd appellatus habebit electionem propter incõueniens quod ſequeretur, quia ſi ſemper teneretur ſe defendere per corpus, ità poſſet quilibet in tali facto alium appellare per campionem conductiuũ, quod non eſt ſuſtinendum.

1 ¶ *De quibus loqui debeat appellans.* 2. *De appello de morte hominis.* 3. *Quòd poſſint plures appellari ſicut vnus de morte alterius.* 4. *Verba appelli de morte fratris vel alterius.* 5. *Item appellum de fortia.* 6. *Qualiter debent appellati defendere.* 7. *Si duellum declinare noluerit per hoc quod tranſit ætatem.* 8. *Si omnes concurrunt qui iungunt appellum ſtatim vadietur duellum.* 9. *Si plures appellauerint vnum ſed de diuerſis factis, ſicut de diuerſis plagis.* 10. *Si ante duellum percuſſum omnes appellantes mori contingat.* 11. *Si autem appellatus victus fuerit de facto, tunc demum procedatur verſus alios de fortia & de præcepto.* 12. *Si plures vnum appellauerint de morte alicuius de pluribus plagis.* 13. *Si vnus plures appellauerit de diuerſis plagis mortalibus.*

IN omni vero cauſa criminali quæ ſub ſe cõtinet feloniam, in appello debet fieri mẽtio de anno, de loco, de die, et hora. Loqui oportet etiã de viſu & de auditu. Itẽ q̃ appellans cõſtans ſit in dicto ſuo, & in omnibus circũſtantijs, ſecundũm quod, inferiũs dicetur de exceptionib°. Verba autẽ appelli ſũt hæc. ¶ 2. A. appellat B. p̃ talia verba, de morte fratris ſui, & ſi ipſe defecerit, tunc p̃ talẽ, et ita q̃ ſunt plures de vno & eodẽ facto. A. appellat B. de morte C. fratris ſui, quòd ſicut ipſe A. & C. frater ſuus eſſent in pace dei & dñi regis apud talem locũ, faciendo quoddã tale, vel tranſiendo a tali loco vſq; ad talẽ locũ, tali die, tali anno, & tali hora: venit idem B. cum talib° nominandis, & nequiter & in felonia & in aſſultu p̃meditato, & cõtra pacẽ dñi regis ei datã, fecit idẽ B. p̃dicto fratri ſuo C. vnã plagã mortalẽ in capite quodã gladio, vel aliquo alio genere armorum molutorũ, dũ tamen nõ de baculo nec lapide, vel alio inſtrumento (ſecundùm quoſdã) quod dici nõ poſſit armũ molutũ, ità quod obijt infra triduũ de plaga illa. Et quòd fecit hoc nequiter, & in felonia, & cõtra pacẽ dñi regis, offert ſe diſrationare verſus eũ vbicũq; p̃ corpus ſuũ: ſicut ille qui p̃ſens fuit, & hoc vidit, & ſicut curia dñi regis cõſiderat. Et ſi de eo malè cõtigerit, p̃ corpus talis fratris ſui vel alteri° parẽtis C. qui ſimiliter hoc offert diſrationare p̃ corpus ſuũ, ſicut curia cõſiderauerit: & ſic vlteriùs de plurib° alijs, ſi de tali malè contigerit. Et qui omnes loquantur de viſu ſuo ſine teſtimonio, quòd plures poſſũt appellare, vnũ de vno & eodẽ facto, et eodẽ vulnere. Et ſi appellat° verſus vnũ ex pluribus ſe defenderit, vel p̃ iuditiũ quiet° receſſerit, verſ° omnes alios liberabitur, & quietus recedet. Sed ſi vn° appellantiũ moriatur, vel defaltã fecerit, nihilominùs tamẽ integra erunt aliorũ appella. Itẽ ſi de primo appellãte, quocũq; modo, vel quibuſdã illorũ malẽ contigerit, illi qui ſuperſtites fuerint ad diſrationẽ faciendã admittuntur. Poſſunt etiã plures appellari p̃ eoſdẽ de fortia, ſecundùm quod, inferiùs dicẽt. ¶ 3. Itẽ poſſunt plures appellari a plurib° de diuerſis factis & plagis diuerſis, & quo caſu, victoria vni° appellati de vna plaga, verſ° vnũ appellãtiũ, aliũ appellatũ de alia plaga verſus aliũ appellantẽ nõ liberabit, ſed nec alij appellati de diuerſis plagis conũincuntur ſi vnus eorũ victus fuerit, ſed quilibet eorũ defendet cauſam ſuam p̃priam, & ſunt verba appelli huiuſmodi hæc. ¶ 4. A. appellat B. quòd cùm ipſe & C. frater ſuus eſſent in pace dei & regis &c. (vt ſupra) venit Idem B. cum C. ſupradicto appellato, & cũ alijs nominãdis, & nequiter & in felonia &c. (vt ſupra) fecit eidẽ C. vnã plagam mortalẽ tali loco, quadã biſacuta, & de qua (ſi mortu° non eſſet de prima) mortu° eſſet de plaga illa ſecũda, & quòd hoc fecit nequitẽr, et in felonia, offert ſe &c. (vt ſupra.) Et ità dici poterit de plurib° appellatis & appellãtib° de diuerſis plagis, ſicut dictũ eſt de p̃dictis qui p̃ſentes ſunt. Si omnes p̃ſentes ſint tam de fortia q̃ de facto, p̃cedatur contra omnes p̃ ordinem: dum tamẽ illi de fortia non reſpondeant, antequam factum conuincatur. Si autem omnes tam de fortia quãm de facto abſentes ſint, tunc procedatur contra eos per ordinem, vt ſupra pleniùs de requirendis reis & fugitiuis. Si autem quidam illorum præſentes, et quidam abſentes ſunt, tunc per ordinem procedatur, ità tamen quòd factũ prius conuincatur. ¶ 5. Idem A.

appellat talē de fortia quôd cûm ipſe & C. frater ſuus eſſent in tali loco &c. vt ſupra, venit idē talis cū prædicto B. appellato de facto. s. & cū alijs nominandis, & tenuit ipſū C. fratrē ſuū, q̄diu idē B. ipſum interfecit, vel vinxit eum, vel fuit in auxilio vel cōſilio qualicūq; modo, vel præcepto, vel mādato quo maiûs ipſe C. fuit interfect'. Et q̄ hoc fuit nequiter & in felonia, offert ſe &c. Et ideò dico nequitēr, quiâ multotiēs illi qui nequit interficiūtur, vel occiduntur, tenti ſunt ab amicis bono animo, & non per malitiam: et ideô tutum & honeſtū eſt de animo & voluntate diligenter inquirere. ¶ 6. Et B. appellatus de facto ſimiliter venit, & defēdit omnē feloniā & pacē dñi regis infractā, & quicquid eſt cōtra pacē dñi Regis, & mortē & omnia quæ verſus ipſū proponuntur, & totū de verbo in verbū ſecundùm quod cōtra ipſū proponitur, et tunc habebit electionē ponēdi ſe ſuper patriā, vel defendēdi ſe per corpus ſuū: ſic dicēdo: Et q̄ idē inde culpabilis nō ſit, ponit ſe ſuper patriā de bono & malo (ſi patriā elegerit) vel parat' eſt defēdere verſus eū per corp' ſuū, ſicut curia dñi regis conſiderauerit. Et in quo caſu, cùm ſe defenderit per corpus ſuum, debet iuſtitiari' inprimis examinare, ad hoc q̄ iungatur duellū inter eos (niſi factum fuerit manifeſtū & criminale) quale ſit factum, et quæ cauſa p̄ qua fit appellū. Poterit enim factum eſſe itâ leue, quòd nō iacebit appellū, vt ſi leuis tranſgreſſio ſit, vel ſi ſimplex iniuria. Itē examinare debet per quæ verba factum ſit appellū in curia vel in coīn. Itē qualiter reſpōdit ad appellum, et qualiter ſe defendere voluerit, per corpus vel per patriā. Vel ſi itâ ſimplicitēr dicat, quòd velit ſe defendere ſicut curia dñi regis cōſiderauerit, niſi plus dicat, non erit defenſus, quiá non pertinet ad curiā regis inſtruere eum qualiter ſe defendere debeat. Si autē ſic dicat, paratus ſum defēdere, vel per corpus meū vel per patriam, ſicut curia dñi regis conſiderauerit, videtur per hoc quód auferat ſibi electionem, quiâ non debet curia regis ipſum arctare magis ad vnum q̄ ad aliud, nec ei neceſſitatem imponere quomodo ſe defendere debeat, cûm habeat electionē. Igitur ad vnū ſe tenere debet, ſed cûm patriā elegerit, non erit in voluntate ſua quā patriā, ſed in voluntate iudicis, licet ex certis cauſis certas poſſit recuſare p̄ſonas quancumq; patriā elegerit, vt ſi patriā natiuitatis, & alibi extra patriā ſuā deliquerit. Poterit enim eſſe fidelis in patria natiuitatis, & alibi infidelis. ¶ 7. Itē cùm per corpus ſe defendere elegerit, per hoc q̄ tranſijt ętatē declinare poterit duellum, ſicut infra dicet de exceptionib': ſed cùm ſemel ſic duellum declinauerit, ſi ex pœnitencia recurrere voluerit ad defenſionē per corpus, nō audietur, quiá non admittitur in hoc caſu variatio. ¶ 8. Cûm autē elegerit defenſionē per corpus ſuum, & omnia cōcurrant quæ iungunt appellum, ſtatim vadietur duellum, & quo caſu ſi a plurib' appellatus fuerit de vno facto & vna plaga, et verſus vnū ſe defēderit, recedet quietus verſus omnes alios appellantes, et etiā de ſecta regis, quia per hoc purgat innocentiā ſuā verſus omnes, ac ſi ſe poneret ſuper patriam, et patria omninò ipſum acquietauerit. Si autē neutrum iſtorum facere voluerit, quaſi conuictus & indefenſus remanebit. ¶ 9. Item cûm plures ſic appellauerint vnum de vno facto, & de vna plaga, & prim' appellās poſt duelli vadiationem, antequā percutiatur moriatur, vel ſine

ſui

sui culpa invtilis ad pugnandum efficiatur, vel si de eo humanitûs contigerit, ille qui superstes fuerit disrationabit, et ad diem duelli, quo ille primus venire debuit, veniat armatus, & eodē die duellum ꝓcutiat, et ita fiat de plurib⁹ appellantib⁹ sicut de isto secundo, si de alijs aliquid contingat humanitùs. Si autem ille primus appellans sequi noluerit & defaltam fecerit, vel si præsens se retraxerit, aliud erit. ¶ 10. Si autem ante duellum percussum omnes mori contigerit, vel omnes efficiantur invtiles ad pugnandum, sic cadit appellum. Sed tamen appellatus propter hoc non defenditur a felonia, licet defendatur de appello. Et ideò Rex sequi possit pro pace sua si voluerit. Si autem ante duellum ꝓcussum appellatum mori contigerit, sic cadit appellum, & nunquam conuincentur de felonia. Si autem appellatus ab vno, ex pluribus sic appellantibus victus fuerit, hoc alijs sufficiet ad victoriam, quiâ ꝓ vnum appellantem conuinci poterit vnicum factum & vna felonia. Cûm autem primus appellans vnum sic appellauerit de vno facto, & alium vel plures de fortia, et de consilio vel p̄cepto, statim ante duellum vadiatum appellatus de facto non est per plegios dimittendus, nisi hoc fuerit de gratia, et tunc per ballium. s. corpus ꝓ corpore, et appellati de fortia sunt replegiabiles, donec ille de facto conuincatur, vel se defenderit: et percusso duello, si appellans victus fuerit, illi de fortia & præcepto ꝓ iuditium recedent quieti de appello, quia vbi factum nullum, ibi fortia nulla, nec præceptum nocere debet, cùm iniuria nullum habet effectum, et alijs appellantibus respondere non debet, vt prædictum est, de vno & eodem facto de quo semel se defenderit versus vnum. ¶ 11. Si autem appellatus de facto victus fuerit, tunc primó tenentur respondere appellati de fortia & p̄cepto, nec vlteriûs erunt replegiabiles, quià cùm factū conuictū sit, tunc primô præsumi poterit ꝙ subfuit fortia & p̄ceptū, & ideò respondeant eodē die, & eodē die vadietur duellum inter primum appellantem & appellatos de fortia vel præcepto, secundûm quod per ordinem positi sunt in appello, ita quôd ille primò de fortia & postea ille de præcepto, quia fortia quodammodo sub se continet factum, quod quidem non facit præceptum. Sed quare non possunt alij appellantes a primo & principali appellante, eo omisso, iungere duellum cum appellatis de fortia & præcepto? Et est ratio (vt videtur) quiâ fortia & præceptum sunt quasi sequela facti principalis, & ita sūt coniuncta facto & annexa, ꝙ a facto non separantur, quiâ vulnus, fortia & præceptum generant vnicum factum: non esset vulnus forte si non adfuisset fortia, nec vulnus nec fortia nisi præceptum præcessisset. ¶ 12. Cōtingit etiam quandòq; quòd plures appellāt vnum de morte alicuius, de pluribus factis & diuersis plagis mortalib⁹, & quo casu, plura sunt appella & diuersa ꝓpter pluralitatem factorum: et vnde quilibet eorum poterit de vna plaga mortali appellare vnum principalitêr sine alijs ꝓ se, & alios plures de fortia & præcepto. Poterit etiam alius a primo appellare alium de alia plaga mortali & alio facto, & eodem modo sicut primus, & ita deinceps de diuersis plagis, tertius tertium, & quartus quartum, & sic plures deinceps, & eodē modo. Et de verbis appelli satis dictū est suprà, sed tamē appellat⁹ omnibus appellātib⁹ simul & semel respōdere nō poterit

quam-

quamuis omnib⁹ principaliter reſpondere teneatur: Oportet igitur quòd vni reſpondeat primò, et ſic deinde alijs per ordinem ſucceſſiué. Reſpõdeat igitur appellatus A. qui primus eſt in ordine appellantium, & ipſe excipiat contra ipſum, et petat ſibi allocationes fieri, & quo caſu, ſi appellatus appellum declinauerit verſus A. primum appellantem, propter hoc non cadunt appella aliorum, ſed eodem die reſpondeat ſecundo appellanti, & ſi eodem modo appellum ipſius declinauerit, reſpondeat tertio eodem die, & ſic fiat de pluribus & quâmdiu aliquis remanſerit principaliter appellans, non erit recurrendum ad ſectam dñi regis, niſi tunc demũ cùm omnes appellantes defecerint in appello ſuo. ¶ 13. Si autem vnus plures appellauerit de diuerſis plagis mortalibus, et de diuerſis factis in forma ſupradicta, et primus appellat⁹ appellum declinauerit, recedet ille quietus per iuditium, et ſimiliter appellati de fortia & præcepto de eodẽ facto, quantum ad appellum tale, non tamen quantûm ad ſectam regis, ſi Rex ſequi voluerit. Si autem appellans appellatum deuicerit per duellum, vel per patriam, et adhuc tenet appellum verſus alios principaliter appellatos de alijs et diuerſis plagis, & etiam verſus alios appellatos de forcia & præcepto de prima plaga & primo facto quos quidẽ omnes cõuincere oportebit, anteq̃ regreſſum habeat appellans verſus alios principalitèr appellatos de facto & alijs et diuerſis plagis: & omnib⁹ iſtis ità cõuictis, per ordinẽ procedatur verſus alios quouſq; omnes ſe defenderint vel cõuincant̃, & ſic erunt plura & diuerſa appella propter diuerſa facta.

1 ¶ *Quod appellatus det vadium defendendi & appellans det vadium diſrationandi. Item de exceptionibus contra appellum.* 2. *Quôd quædam ſunt exceptiones quæ generales ſint ad omnia placita, quædam ſpeciales & diuerſæ ſecũdùm diuerſitatem placitorum & appellorum.* 3. *Prima exceptio & generalis in omni appello de ſecta, ſi bene & ſecundum legem terræ facta ſit.* 4. *Si de recordo inter iuſtic. contentio habeatur, tunc quid agendum ſit.* 5. *Contra appellum poterit excipere appellatus exceptiones contra appellũ.* Cap. 10.

Cùm autem appellatus fuerit quis per verba appellum facientia, defẽſor ſiue appellatus det vadium defendẽdi, et appellator vadium diſrationandi, niſi appellatus exceptiones habeat pro ſe, quas proponat ad defenſionem ſuam antequam intret in reſponſum. ¶ 2. Sũt quædam exceptiones quæ generales ſunt ad omnia appella, & ſunt ſpeciales & diuerſæ, ſecundùm diuerſitatem appellorum, ſicut de morte hominis, de pace & plagis vel mahemio & roberia. Item de pace & plagis & impriſonamento. Item de roberia per ſe. Item de combuſtione per feloniam contra pacem. Item de raptu virginum, contra pacem, & cõtra quodlibet iſtorum appellorũ ſpeciales ſunt exceptiones in ſuo caſu. ¶ 3. Eſt quidem iſta generalis exceptio & prima in omni appello. s. ſi ſecta non fuerit benè facta, quia qui appellare voluerit & bene ſequi, debet ille cui iniuriatum erit, ſtatim quâm citô poterit hutesium leuare, & cum hutesio ire ad villas vicinas & propinquiores, & ibi manifeſtare ſcelera & iniurias perpetratas, et continuò accedere debet ad ſeruientes domini regis, ſi inueniri poſſint, & deinde ad coronatores, & ſic inde ſine interuallo ad

proximum

proximum com̃,vel si in crastino felonię ꝑpetratæ,vel secundo die teneatur com̃,sufficit pro secta,dum tamen processerit hutesium,si ad com̃ venerit,seruientibus & coronatoribus non quęsitis,quiâ die com̃ tenentur omnes adesse.Item sufficit pro secta, si continuó ostendatur Regi vel iusticiarijs,si præsentes fuerint,scelera perpetrata,& ibi dicetur ei quòd eat ad vic.et coronatores. Ad proximum verò & primum com̃ in præsentia vic.& coronatorum,fiat appellum ꝑ verba appellum facientia (& inferi' dicenda)& ipsi vic. et coronatores omnia verba appelli secundûm quod proposita fuerunt,coram eis irrotulari faciant ꝑ ordinem & modum appelli,illud.s.tantummodo, nec plus nec minus. Et inprimis ad quẽ com̃ venit appellans post feloniam ꝑpetratam, vtrum.s.ad primum, secundũ vel tertium, et qualiter & quæ verba proposuit in appello de morte hominis.Item si de pace & plagis,quales plagæ fuerunt,recentes vel nõ recentes,in quo loco,cuius longitudinis & latitudinis. Item si de roberia, de quibus rebus,proprijs vel alienis.Et si de pecunia numerata,exprimere debet numerum, et genus pecuniæ. Si autem massa rudis, exprimere debet valorem, si autem formata, qualitatem & p̃cium. Item si vestis,colorem & precium,si pannus,colorem,precium,& numerum vlnarum.Itẽ si animal,tunc genus,pilum & precium. Item si de pace & imprisomento, tunc inquirendum quale fuerit imprisonamentum, vtrum carcer vel simplex detentio. Item vtrum in vinculis vel sine. Item vtrum in ferro, vel ligno vel vtroquè. Item si de combustione, qua hora facta fuit, et de omnibus circumstantiis.Item si de raptu,tunc de scissione vestimentorũ, et de sanguinis effusione per corruptionem. Item oportet mentionem facere in irrotulatione appelli, de anno quo felonia debuit perpetrari, quiâ ex hoc dabitur appellato exceptio, si in rotulis coronatorum aliter contineatur de anno, et aliter coram iustitiarijs in narratione, vt si in rotulis coronatorum fiat mentio de decem annis, et in narratione coram iustitiarijs fiat mentio de quinquè annis per hoc cadit appellum propter variationem. Item fit mentio de die, ad quod eadem ratio poterit assignari et.etiam alia, quiâ si appellatus docere poterit per certa iuditia, et proborum hominum testificationem se eadem die fuisse alibi, ita quòd nullo modo præsumi posset contra ipsum, quòd interesse posset tali facto,tali die,propter locum ita remotum, quôd hoc esset impossibile, tunc cadit intentio appellantis. Item fit mentio aliquandò de hora, sed hoc non est multum de substantia negotij, licet variatum sit de hora, quiâ appellans in arcto positus, benè potuit horam ignorare, cùm metus iustam in se contineat ignorantiam,et si variatum sit de hora, ad hoc quòd detur exceptio vel non, discretioni iustitiariorum relinquatur.
Item fit mentio de loco, prædicta ratione propter variationem. Item de comitatu fit mentio,sed non propter variationem, quiâ licet inter vicec. et coronatorem de comitatu habeatur contentio, ex hoc non præiudicatur appellanti,nec appellato. Sed si appellans ad primum comitat̃ non venerit per se, cùm commodé venire possit, vel per aliam coniunctam personam, cùm per se venire non possit: tunc sibi præiudicat quantum ad appellum & exceptionem appellato, sicut in casibus supradictis.

Et si

Et si ita variatum fuerit in appello, et narratione, quód appellans vnum dicat, et rotuli coronatorum proteſtentur contrarium vel diuerſum, vt si appellans vnum nominauerit in appello ſuo coram iuſtitiarijs, & rotuli coronatorum dicant aliud, vel si ibi vnum de facto, et coram iuſtitiarijs eundem de forcia vel econtrariò. Item si in genere armorum variatum ſit, quòd ibi de baculo, et hic de gladio, et generaliter variatum fuerit, cadit appellum per exceptionem. ¶ 4. Eſt aliquando diſſentio in recordo appelli faciendo inter coroñ & vic. cùm vterq; debeat ſuum habere rotulũ, in quibus quandóq; varia contineantur, quandòq; concordant & habẽt recordum, et quandóquè coroñ per ſe ſine vic. vt ſi vic. mortuus fuerit, vel amotus, et rotuli non inueniantur. Si vero rotulus vic. diſcordet a rotulo coronatoris, et rotuli coronatoris conueniant, tunc eorum ſtabitur recordo, et quia rotulus vic. nihil operatur niſi ad teſtimonium. Et quid ſi rotulus vnius coronatoris diſcordet a rotulis aliorum coronatorũ cùm plures fuerint, ſtandum erit pluralitati. Si autem non niſi duo coronatores & diſaccordent, tunc ſtabitur rotulo ipſius cum quo concordat rotulus vic. Si autem ſint ibi quatuor coronatores, et duo diſſentiãt a duob', nec appareat vic. qui rotulum habeat ad teſtificandũ ſiue ad teſtimoniũ, tunc ſtabitur illis duobus qui pro ſe habent aliquod adminiculũ, & qui cum appellante conueniunt. Et ideò audito appello appellãtis, & audita reſponſione appellati, tunc primò audiantur rotuli coronatorum, vt ſciri poſſit vtrum appellans appellum ſuum, quod fecit in comitatu, in aliquo mutauerit, coram iuſtitiarijs vel in aliquo variauerit, vel ſi ſectam bené fecerit vel non. Et ſciendum quòd in omnibus appellis maioribus vel minoribus, non poteſt appellans variare vel in aliquo appellum ſuum mutare, adijcere tamen poteſt, vt ſi primò dicat & appellet de plaga ſibi facta, ſed nõ dixerit quibus armis, adijcere poteſt & arma nominare. s. quòd gladio vel biſacuta vel huiuſmodi. Item poterit appellans in iuditio actionem ſuam mutare, maximé de rebus robbatis vel forte ablatis, & de atroci iniuria, ſed non de morte hominis, vt ſi actionem quę criminalis eſt primò ciuiliter intentauerit, poterit illam mutare & agere criminaliter, & ſic creſcere appellum vel augere. Sed ſi primò actionem criminalem criminaliter intentauerit, nõ poterit eam mutare & agere ciuiliter & ſic decreſcere appellum vel minuere. Auditis igitur verbis appelli & reſponſione appellati, et recordo coronatoris, aut ſtabit appellum aut cadet, ſecũdùm quod ſecta ſufficienter facta ſuit vel minùs rite, vel ſecundùm quod variatum fuerit vel non variatum. Quód ſi bene omnia concurrant, tunc proponat appellatus exceptiones, ſi quas habeat, competentes ſibi. Nota ꝙ nõ poteſt quis in appello ſuo variare, nec appellum mutare, poterit tamen adijcere & accreſcere appellum & non minuere. ¶ 5. Excipere quidem poterit cõtra appellum & dicere, quòd primò appellatus fuit de eodem facto ab alio, et per iuditium inde receſſit quietus, & ad illam ꝓbandam, vocare poterit rotulos & recorda iuſtitiariorum. Item excipere poteſt & dicere, quòd iuſtitiarij itinerauerunt in comitatu illo, poſtquam factũ illud fieri debuit, & in itinere illo nulla facta fuit inde mẽtio, quod ſecus eſſet ſi appellum tunc eſſet inceptum, licet nondum terminatum,

et ad

& ad hoc concordat breue de sũmonitione. Et q̃ talis exceptio valida est, probatur de termino sancti Michaelis anno regis H. nono incipiente decimo in comitatu Hertford, de Henrico Romband indictato de morte hominis, & quód coneelatum fuit in itinere, ita q̃ nulla mentio inde facta fuit, & in secundo itinere resuscitandum fuit indictamentum, & apposita exceptione ista, receſſit H. inde quietus. Item declinat̃ appellũ, apposita exceptione & probata, q̃ quis alium appellauerit per odium & atium & sic non iacet appellum. Item non iacet appellum inter dominum & tenẽtem suum, qui ei fecit homagium suum durante obligatione homagij nec econtra. Item nec inter dominum & seruũ suum, nisi appellauerit eũ de felonia & seditione facta domino regi, in quo casu quilibet de populo audiri debet appellans, tam seruus quàm alius, & sine plegiorum datione, nisi appellans traditor sit manifestus, & conuictus vt felo, qui vero fidelem vocẽ non habebit, sicut de Ricardo Neale & Radulpho de Gray vicario de Gaine & wilhelmo filio Helię. Itẽ cadit appellum coram iusticiarijs, vbi nullum fuit appellum in comitatu, nec secta fuit facta ãte iter iustitiariorum, vel si appellans nunquam fuit prosecutus, & hoc verũ est, nisi recens fuerit factum & infra iter iustitiariorum euenerit. Itẽ cadit appellũ vbi appellans nõ loquitur de visu & auditu, quãuis locut' fuerit in coñ & hoc p̃ coñ testatũ fuerit, vt de itinere M. de Pateshul in coñ wygorne anno regis Henrici quinto. Item cadit appellum si erratum fuerit in nominibus appellatorum, vel cognominibus, vt si modó vocauerit vnum wilhelmum, et postea eundem Robertum. Item si variatum fuerit in modo appelli qualitercunq;, vt si modô appellauerit vnum de facto, & modo de forcia eundem, vel econtrariô. Item cadit appellum si appellans semel se retraxerit & iterum velit appellare, cùm appellatus semel p̃ iuditium quietus recesserit, & hoc dico, quantum ad illum qui se retraxerit, licet teneat appellum quantum ad alios appellantes qui appellauerint de eodem facto, si non per iuditium sed p̃ defaltam receſſit appellatus quietus: defalta enim non tollit appellum aliorum, iuditium tamẽ tollit impetuum, de eodem facto. Si autem diuersa fuerint facta, iuditium contra vnum appellantem de vno facto, non tollet appellum aliorum de diuersis factis, nec defalta. Et sic qui præsens se retraxerit vlterius non admittitur ad appellum. Idem erit si cùm præsens fuerit nihil loquatur versus appellatum, sed si appellans ad diem suum non fuerit ꝓsecutus, sed defaltã fecerit, vt prædictum est, cadit breue, sed non cadit appellum, cùm p̃ aliud breue resuscitari possit, nisi ita sit, quód iuditium subsequatur. Item cadit appellum propter crimen appellantis, vt si fuerit traditor manifestus, & de hoc conuictus p̃ confessionem, vel rationibus manifestis. Item si latro cognoscens, vel seysitus de latrocinio vel vtlagatus, qui suum secum portat iuditiũ. Item si accusator & appellans de felonia, & seditione facta domino regi, & conscius criminis statim & sine mora hora congrua, cùm possit, seditionem domino regi nõ manifestauit, nec suis ministris, cũ statim sequi debeat & recenter antequam se diuertat ad alia. Item cadit appellum, si non fiat mentio de pace domini regis, sed de pace iustitiarij vel vic. Item nullum appellum, nisi fiat mẽtio de felonia facta. Item cadit ap-

pellū,si appellans nihil loquatur de visu & auditu,vt de termino. s.H. anno regis H.septimo in com̃ Norff.de Durādo scissore & Henrico de Ver, Itē datur exceptio appellato. Itē oritur exceptio ex persona appellantis, vt si cleric⁹ sit qui appellet, ordinatus vel homo religiosus vel regularis, quia tales relinquunt seculū,& quæ seculi sunt. Item quia latro cognoscens,de quo supradictū est,qui vocē nō habet versus hominē fidelē.Item si quis de rebus alterius q̄ ꝑprijs,nisi causa adiecta vt supra.Itē si de morte alterius,vel plaga q̄ suorū vel aliorū, nisi sua interfit certa ratione. Itē differtur appellū ad tempus pro minori ætate, siue minor appellans sit siue appellat⁹.

1 ¶ *De duelli vadiatione cùm nulla sit exceptio, tunc statim vadiatur duellum.* 2. *De forma sacramenti.* 3. *Facto sacramento ex vtraq; parte cõmittatur defensor duobus militibus.* 4. *De sacramento faciendo in campis.* 5. *De Banno domini regis.* 6. *Si appellatus victus fuerit.* 7. *Si appellans in campo se retraxerit.* 8. *Cùm omnes de facto conuicti fuerint, tunc procedatur contra eos de fortia, et de sacramento ab appellato faciendo.* 9. *De sacramento faciendo ab appellante.* 10. *Si appellans de facto victus fuerit vel se retraxerit, illi de fortia liberantur.* 11. *Si primo appellans de facto mortuus fuerit vel defaltam fecerit, dominus rex potest procedere ex officio.* 12. *Item defēditur quis ab appello propter mahemium & quia trāsit ætatem.* 13. *Si mulier per vim oppressa.* *Cap.11.*

CVm autem appellatus nullam ab initio proposuerit exceptionē, vel cùm exceptionē ꝑpositam,nullā habeat cōpetētē,qua se tueri possit,tūc statim vadietur duellū inter eos,& defensor primō det vadiū defendendi,& postea appellator det vadiū disrationandi,& postmodùm defensor primò iuret per verba negatiua negando precisē feloniam ei impositam, & posteâ iurabit appellator per verba affirmatiua, affirmando omnia esse vera quæ appellato imponit, & est ratio assignata infra de ciuilibus actionibus de duello vadiendo pro terra. Forma vero sacramenti hec est. ¶ 2. Hæc audis homo quem ꝑ manū teneo,qui te facis appellari A.ꝑ nomē baptisterij, ꝙ ego patrē tuū vel fatrē vel aliū talē non occidi, nec plagā ei feci tali genere armorū,ꝑ quod remotior esse debeat a vita, & morti ꝑpinquior, nec tu hoc vidisti,sic me deus adiuuet & hęc sancta. Et fiat mētio in sacramēto de anno,die & loco secundū formā appelli,& postea iuret appellator cōtrariū,ꝑ hęc verba.Hoc audis homo,quē ꝑ manū teneo, qui te facis appellari B.ꝑ nomē baptisterij, ꝙ tu es ꝑiurus & ideò ꝑiurus, quia tali anno,tali die,tali hora,tali loco,nequitèr & in felonia occidisti C.patrē,filiū,fratrē vel aliū parentē vel dōm suū. vel aliter nequiter & in felonia & in assultu præmeditato fecisti tali vnā plagā tali loco, tali genere armorū, de qua obijt infra triduū, & ego hoc vidi,sic me deus adiuuet & hæc sancta. Et sic fiet semper sacramētum secundùm formam appelli,& ita obseruetur in quolibet genere sacramenti vbicunquè præstandum est sacramentum ex vtraq; parte. ¶ 3. Facto siquidem sacramento in hac forma,statim cōmittatur defensor duob⁹ militib⁹ vel legalibus hominibus alijs, secundū quod appellat⁹ nobilis fuerit ꝑsona vel ignobilis,& ꝑ eos ducatur in cāpū ad duellū faciēdū deputatū, & appellās eodē modo,& ita debet appellar⁹ & appellās a ꝓdictis custodiri,ꝙ nemo post sacramētū factū cū illis habeat colloquium ante duelli ꝓcussionem,

excepto

excepto eo,q̄ cûm in campũ venerint iurare debent corã iuſtitiarijs ſecũdũ formã iſtam. ¶4. Hoc audite iuſtitiarij q̄ ego nõ comedi nec bibi nec aliquis ꝑ me nec p̄ me, ꝓpter quod lex dei deprimi debeat,& lex diaboli exaltari,ſic me deus adiuuet. ¶Et facto tali modo ſacramẽto,ſtatim fiat bannus regis ſub voce præconia,& facto ſilentio p̄ hec verba.Pręceptum reg.& iuſtitiariorũ eſt q̄ null' ſit ita auſ' vel audax, q̄ quicquid audiat vel videat ſe moueat,vel verbis ꝓferat,& ſi quis cõtra hoc fecerit,captus erit & poſit' in priſonã,& ibi iacebit p̄ annũ & diẽ, vſq; dñs rex de eo p̄ceperit voluntatẽ ſuam,ijs igitur taliter pactis, congrediantur campiones, & pugnent.Et ſi appellans victus fuerit,vel ſi appellans ſe defenderit contra ipſũ tota die,vſq; ad horam qua ſtellę incipiunt apparere, tũc recedet appellatus quietus de appello,ex quo ſe obligauit appellans ad conuincendum eum vna hora diei,quod quidem nõ fecit, & nõ ſolũ quietus dimittitur appellatus de facto, imo omnes alij qui appellati ſunt de forcia & p̄cepto,nec appellat' de facto ſolũmodó quiet' recedet verſus ipſũ primũ appellantem,verum etiam verſus omnes appellantes qui ipſũ appellauerunt de eodem facto, ſecùs ſi de diuerſis. ¶ 6. Si autẽ appellatus vict' fuerit,vltimo ſupplicio punietur cum pœna graui vel grauiori,ſecũdum criminis qualitatem,cum exhæredatione hæredum ſuorum,& omnium bonorum amiſſione,ſecundùm quod ſupradictum eſt de vtlagatis.Si autem plures vnum appellauerint,vel plures de diuerſis plagis & factis,ſi appellatus ſe defenderit verſus vnum, ꝓcedant alij appellantes verſus eundem modo ſupradicto quouſquè omnes de facto conuicti fuerint,& tunc deinde procedatur contra ipſos de forcia & præcepto de eodem facto,quia factum & præceptum ita connexa ſunt, quòd ſeparari non poſſunt. ¶ 7. Si autẽ appellãs in campo ſe retraxerit,mittatur gaolę,& ipſe & plegij ſui de proſequendo, quos in ipſa vadiatione duelli inuenit,erunt in miſericordia,quia appellans non diſrationauit,ſecundûm quod ſe ad hoc obligauit. Si autem victus ſit in campo,aliud erit: quia non ſtat per ipſũ quin fiat diſrationatio,& quamuis ad gaolam mittendus ſit,tamen fit ei aliquãdo gratia de miſericordia,quia pugnat pro pace. ¶ 8. Cûm autem ões de facto conuicti fuerint; tunc demum procedatur contra eos de forcia & præcepto, & loquatur contra primum p̄ verba ſuperius oppoſita,defendendo omnia quæ ei imponuntur ab appellante, per verba negatiua vt ſupra,ſcilicet quòd tali die,tali anno,tali hora,tali loco non venit cum tali, qui appellatus eſt & conuictus de facto,nec ipſum talem tenuit, nec ligauit,nec aliam forciam ei intulit,dũ prædictus talis eũ occidit vel plagauit,per quod mortuus fuit, ſic eum deus adiuuet &c. ¶ 9. Et appellãs iuret in contrarium per verba affirmatiua, et eodem die quo ille de facto conuictus fuerit, ſi ille de forcia tunc præſens fuerit, vadietur duellum, ſed detur alius dies ad percutiendum, quo die vterq; veniet armatus, niſi forte ipſe appellat' de forcia aliquam ꝓ ſe habeat exceptionem, p̄ quam declinare poſſit appellũ,& p̄cuſſo inter eos duello,ſi appellatus victus fuerit eandẽ pœnã ſuſtineat, quam ſuſtinuit ille de facto.Dicitur enim vulgariter,quòd ſatis occidit qui præcipit,vel qui malo animo tenet dũ quis occiditur,& ad paria iudicantur in vtroquẽ delicto quantum ad pœnam.

¶ 10. Si vero legittimè se defenderit, vt prædictũ est, dũ tamen appellans victus non fuerit, ꝑ hoc alij de forcia nõ liberantur, quia diuersa possũt esse facta & diuersæ ꝑsonæ & diuersę causæ, & ita diuersa appella, vt si vn⁹ præcipiat & alius teneat, tertius ꝑcutiat, & quart⁹ latronibus præbeat ingressũ, & quintus in insidijs ne quis supueniat, in omnibus istis casibus tenetur quilibet eorũ de facto suo ꝓprio respõdere. Itẽ si cùm illi de facto conuicti fuerint, ille de forcia appellari poterit ꝑ hęc verba, ꝑ patrem vel fratrem, vel aliũ parentẽ interfecti. s. A. appellat B. quòd idẽ B. fuit cõsentiens morti talis, & in auxilio, & q ille qui cõuictus est de facto exiuit de domo talis appellati ad factũ illud faciẽdũ, & ibidẽ post factũ redijt, & q ipse A. prędens fuit in com̃ vbi prædictus B. minatus fuit eidẽ fratri suo, & ita in eodẽ com̃ q petita fuit ab eo pax dñi regis, & postea in curia regis ei data, & quòd ita nequiter, offert &c. et ꝑ hæc verba considerandũ fuit, quòd duellũ esset inter eos, vt de termino P. anno regis H. nono in com̃ Essex de Hugone de Godingham & Hugone de Cãtilupo de morte Iohannis de Godingham. ¶ 11. Si autẽ ille qui primó appellauerit de facto mortuus fuerit, vel defaltam fecerit, vel præsens se retraxerit, vel cùm sequi velit, appellatus ꝑ exceptionẽ appellum declinauerit, nihilominũs tamẽ subesse poterit felonia, quæ si non conuincatur, ita remanebunt malefitia impunita, quod esse non debet. Et quoniam non solũ iniuriatur ei qui occiditur, immo dño regi, cui⁹ pax infringitur: et quià adhuc subesse possit felonia, quamuis appellatus appellum declinauerit, nec adhuc defensus erit de felonia, sed sem ꝑ stabit præsumptio ꝓpter appellũ, donec ꝓbetur contrariũ, nec remanere debẽt malefitia impunita. Procedat igitur rex ex officio suo, & ꝓ pace sua, ad inquisitionem ꝓpter præsumptionem appelli, ac si appellatus sine appello esset legittimè indictatus, & q ad regem ꝑtinet accusatio & secta ꝓ pace sua. Videtur etiã quòd appellatus non solum tenetur appellanti, imò dño regi, sicut videri poterit ꝑ verba appelli, vt si dicat. Talis appellat talẽ, quòd nequiter & in felonia cõtra pacem dñi regis &c. ꝑ quod videri poterit manifestè quòd appellatus nõ solũ tenetur appellanti, imò dño regi. Et quo casu, cùm se defendere obtulerit ꝑ corpus, non audietur, quia rex non pugnat, nec aliũ habet campionem q̃ patriã, nec si esset qui diceret quòd pugnare deberet, duellũ caderet ex quo secta nõ fecit, nec loqui potest de visu nec auditu. Recurrendũ est igitur ad patriam, vt videtur, quod quidẽ si inculpatus recusauerit, videtur quòd sit indefensus, & ꝑ hoc quasi conuictus, & quòd cogendus sit vt ꝑ patriam se defendat ꝑ defectũ alterius ꝓbationis, vt si fœmina appellũ fecerit de morte viri sui, nõ tenetur duellum facere ꝓpter sexũ. Cogendus est igitur appellat⁹ quòd se defendat ꝑ patriã, quia cadit duellũ ꝓpter sexum fœmineũ, & ita fit in appello de raptu virginũ. Vt de itinere vltimo M. de Pateshul in com̃ Linc. anno regis H. decimo. Itẽ placito coronæ de Gilberto filio Aldrendi & Alani Swadi qui transit ætatẽ. ¶ 12. Item defendit se quis de necessitate ꝑ patriam, ꝓpter defectũ corporis appellantis. s. ꝓpter mahemiũ. Item propter ætatem, vt si appellatus ætatem transierit vt sexaginta annorum, sed tamen ibi habet electionem, vtrum se defendere velit ꝑ corpus vel patriam. Igitur in ijs casib⁹

vt videtur,

vt videtur, tenetur quis se defendere ꝑ patriam, tum propter regiam dignitatem & præcedẽtẽ præsumptionem, tũ ꝓpter sexum appellantis, tum ꝓpter mahemium, tũ ꝓpter ætatem. Sed cũm dominus rex sectam faciat ꝑ pace sua de appellato qui ꝓsens fuerit, & ipse ꝑ inquisitionem, in quã se posuerit, gratis vel inuitus, damnandus & culpabilis inueniat, videndũ qua pœna puniri debeat, cũm sint qui dicant quòd pœna pecuniaria, quidam quòd vltimo supplitio. ¶13. Et si mulier per vim oppressa pucilagium suum amiserit, & cùm de appello suo ceciderit appellatus, se posuerit sup patriam, ꝑ quam culpabilis esse inueniatur, cõdempnabitur, ac si appellum ꝓcessisset: vt de termino sancti M. anno reg. H. sexto incipiente septimo.

1 ¶ *De indictatis per famam patriæ ex suspitione. 2. Qualiter iustic. debeat examinare. 3. Quòd ones a iurata amoueãtur quos appellatus sufficienti habet ratione suspectos. 4. Quòd villatæ iurabunt per se vel omnes simul erectis manibus. 5. Verba quæ a iustitiarijs procedenda sunt post sacramentum factũ. 6. Generalis obseruantia in sacramentis coram iustic. faciendis.* Cap. 22.

Tẽ dictum est supra vbi apparet accusator, & sequitur & appellat, & de secta regis cùm ceciderit appellũ. Nũc autẽ dicendũ est de indictatis ꝑ famã patriæ, quæ præsũptionẽ inducit, & cui standũ est, donec indictat se a tali suspitione purgauerit. Ex fama quidẽ oritur suspitio, & ex fama & suspitione grauis ꝓsũptio, tamen ꝓbationem admittit in contrariũ, siue purgationem. Suspitio quidem multiplex esse poterit. Inprimis si fama oriatur apud bonos & graues. Item ex facto præcedẽte oritur suspitio, cui etiam standũ est, donec ꝓbetur contrarium: vt si quis appellatus fuerit a probatore, & fugerit ꝓpter appellũ, & mortuo probatore redierit. Item si quis de morte hominis, vel alia felonia appellatus fuerit, & ꝓsens appellum declinauerit, nihilominùs suspectus habetur, quiã felonia subesse poterit de qua appellatus se nõdũ purgauit, & vnde standũ est suspitioni donec se purgauerit. Sũt etiam aliæ præsũptiones, de quibus dictũ est supra in parte, quę ꝓbationem nõ admittunt in contrariũ nec defensionẽ, vt si quis cũ cultello sanguinolento captus fuerit sup mortuũ, vel a mortuo fugiendo, vel mortem cognouerit coram aliquibus, qui recordũ habent, & hĩi tales, etiam si accusator nõ apparuerit mortem dedicere non poterunt. Sed cũm fama suspitionem inducat, videndũ erit quæ & qualiter esse debeat talis fama, & vnde oriatur. Et sciendũ quòd fama quę suspitionẽ inducit, oriri debet apud bonos & graues, nõ quidem a malcuolis & maledicis, sed ꝓbis & fide dignis ꝓsonis, nõ semel sed sępius qd clamor innuit & diffamatio manifestat, tumult⁹ enim fit & clamor populi quãdoq; de plurib⁹ quæ in veritate nõ fũdãtur, & ideò vanæ voces populi nõ sũt audiẽdæ. ¶12. Iustitiari⁹ igitur, si discret⁹ sit (cũ ꝓpter famã & suspitionẽ ꝑ patriam debeat veritas inquiri, si indictatus de crimine ei imposito culpabilis sit vel nõ) inprimis debet inquirere, si forte dubitauerit, & iurata suspecta fuerit, a quo vel a quib⁹ illi duodecẽ didicerũt ea quæ in veredicto suo ꝓferũt de indictato, & audita sup hoc eorũ respõsiõe, de facili ꝓpẽdere poterit, si dol⁹ subfuerit, vel iniquitas. Dicet forte aliquis vel ma-

vel maior pars iuratorum q̄ ea quæ ipſi proferunt in veredicto ſuo dixerunt ab vno ex cõiuratoribus ſuis,& qui interrogatus forte dicet q̄ illa didicit ab illo tali,& ſic deſcẽdere poterit interrogatio & reſpõſio de ꝑſona in perſonam vſque ad aliquam vilem & abiectam perſonam, & talem cui non erit fides aliquaten' adhibenda. Et ita inquirat iuſtitiarius in huiuſmodi q̄ gloria ſua & laudis ſuę titul' cumuletur,& maturè dicetur Iheſus crucifigitur & Barabas liberatur,per huiuſmodi enim inquiſitiones ſi diligenter & caute factę fuerint multę inueniri poterũt incõuenientię. Et venit quidem quandoq; quód dominus tenentem ſuum indictat vel indictari facit & ei crimen imponi ob cupiditatem terram ſuam habendi in dominico,vel vicinus vicino propter odium & huiuſmodi. ¶ 3. Cùm igitur procedendum ſit de huiuſmodi ad inquiſitionem, vt ad iuditiũ ſecuriùs procedatur, & vt periculum & ſuſpitio tollatur, iuſtitiarius dicat indictato, quód ſi aliquem ex duodecim Iuratoribus ſuſpectum habeat, illum iuſta ratione amoueat. Et illud idem dicatur de villatis, vt ſi capitales inimicitiæ fuerint inter aliquos ipſorum & indictatum, vel ſi ob cupiditatem terræ habendæ, vt prædictum eſt,qui omnes amouendi ſunt ex iuſta ſuſpitione,vt inquiſitio abſquè omni ſuſpitione ꝑcedat. Præſentibus igitur,xij. iuratoribus,& quatuor villatis,inprimis iurabit quilibet de villata ꝑ ſe vel ões ſimul erectis ſurſũ manibus ſingulorũ in hęc verba. ¶ 4. Hoc auditis iuſtitiarij,q̄ veritatẽ dicemus de ijs, quæ a nobis requiretis ex parte dñi regis,& ꝑ nihilo omittem', quin veritatẽ dicemus,ſic nos deus adiuuet &c. ¶ 5. Et tũc vnus ex iuſtitiarijs illis hmi verba ꝓponat. Talis qui hic præſẽs eſt,rectatus de morte talis, vel alio tali crimine, venit & defendit mortẽ & totũ,& ponit ſe ſuꝑ linguas veſtras de hoc de bono & malo,vel forte dicet,de hoc & de alijs malefactis, ſi forte de alijs ſuſpectus habeatur,& multũ refert vtrũ ſe poſuerit ſuꝑ eos taliter vel taliter,quia ſecũdũ hoc diuerſũ ſequitur condẽnatio vel deliberatio,& ideo vobis dicimus in fide qua deo tenimini,& ꝑ ſacramẽtũ quod feciſtis,nobis ſcire faciatis inde veritatẽ,nec omittatis timore, amore, vel odio, ſed ſolũ deum præ oculis habentes,quin dicatis ſi culpabilis ſit de hoc quod ei imponitur,vel de alijs malefitijs vel non, & non incumberetis eum ſi immunis ſit vel innocens ſit a delicto iſto, & poſteâ ſecundûm eorum veredictum aut ſequitur deliberatio vel condemnatio. ¶ 6. Iſtam vero formam inquiſitionis ꝑ patriam, ſeruabunt iuſtitiarij generaliter in omnib' inquiſitionibus quæ faciendę ſunt pro morte hominis,vbi quis ſe poſuerit ſuꝑ inquiſitionem, ſiue ſponte ſiue per cautelam inductus ſiue per neceſſitatem, in omnibus criminibus,maioribus et minoribus: poſſunt tamen iuſtitiarij ſi viderint expedire, ex cauſa neceſſaria, ſi graue crimẽ latens ſit, & iuratores forte amore,odio,vel timore celare voluerunt veritatem,ſeperare iuratores ab inuicem,et quemlibet ꝑ ſe,& ſeperatim examinare,ad veritatem ſufficienter declarandam.

1 ¶ *De appello de pace et plagis factis contra pacem et de verbis appelli, et de modo appellandi et defendẽdi,et de modo defẽdẽdi et diſrationandi. 2. De exceptionibus cõtra huiuſmodi appellum. 3. Item quid dicetur de eo qui virilia abſcidit alicuius.* Cap. 23.

¶ Dictum

Dictum est supra de appello de morte hominis facta nequiter & cõtra pacẽ, nũc autẽ dicendũ est de pace & plagis factis cõtra pacẽ, fit autẽ appellũ ꝑ hæc verba. A. appellat B. ꝙ quadã die tali, sicut fuit in pace dñi regis in tali loco, vel sicut iuit in pace dñi regis ĩ chimino dñi regis inter talẽ villã & talẽ, tali die, ante tale festũ vel post tale festũ anno tali, tali hora, venit idẽ B. cùm vi sua, & cõtra pacẽ dñi regis in felonia & assultu prẽmeditato, fecit ei insultũ, & quandam plagam ei fecit in tali loco, tali genere armorũ, & quòd hoc fecit nequiter & in felonia, offert ꝓbare versus eũ ꝑ corpus suũ sicut curia cõsiderat. Et B. venit & defẽdit pacem dñi regis infractam, & feloniam, & plagam, & quicquid est cõtra pacem dñi regis (& totum de verbo in verbum, quicquid ei imponitur, & secundùm quod ei imponitur) ꝑ corpus suum, secundùm quod curia regis consideravit. Et A. quẽsitus si leuauit clamorẽ & hutesiũ, & quandò venit ad com̃ cum appello suo? dicit ꝙ statim leuauit in facto illo & post factum & statim cum hutesio illo iuit ad villas ꝓpinquiores, & ad seruientes domini regis & coronatores, & ad proximum com̃ fecit appellũ suũ, & vic. & coronatores testantur quòd secta illa sufficiẽter & rationabiliter facta fuit, & quòd plaga ostensa fuit ad com̃ recens & aperta, & quia secta rationabiliter facta est, & B. nihil ostẽdit ꝑ quod debet habere patriã, consideratũ est quód duellũ sit inter eos. Et B. det vadiũ defẽdendi, & A. det vadiũ disrationandi, & vterq; plegios inueniet, & dabitur eis dies, ad quẽ vterq; veniet armatus, & ad quẽ diẽ poterit se vterq; essoñ, vel eorũ alter, ita ꝙ vnicũ habeat essoñ, & si appellans defaltam fecerit ad talem diem, vel prẽsens se retraxerit, appellatus quietus recedet, & appellans & plegij sui de ꝓsequendo in misericordia, si autẽ appellans venerit, & appellatus non, habeatur appellatus ꝓ indefenso. Si autẽ vterq; defaltam fecerit, & testatum sit quòd concordati fuerunt, vterq; capiatur, et ipsi & plegij sui in misericordia. Si autem præsentes fuerint, vterq; custodiatur. Cùm autẽ vic. & coronatores testati fuerint contrariũ. s. ꝙ secta non sit sufficienter facta, eo quód nullũ hutesiũ leuatum sit, nec plaga ostensa recens & aperta, nec appellãs venit cũ appello suo nisi ad secũdũ com̃ vel ad tertiũ, cadit appellũ. Et quiâ tunc subesse poterit felonia, inquiret rex si voluerit ꝓ pace sua. Et cùm ita fuerit quis appellat', & secta fuerit bene facta, habebit defensor electionẽ, vtrũ se defendere velit ꝑ corpus vel ꝑ patriam. Et si aliquo istorũ modorum se defenderit, omnes appellati de forcia vel præcepto quieti recedent. Si autem fuerit condemnatus, tunc statim procedendum erit versus illos appellatos de forcia & præcepto. ¶ 2. Declinatur quandoq; appellum de pace & plagis ꝑ exceptiones generales, secũdùm quod superius dicitur, de appello de morte hominis. Declinatur etiam per exceptiones speciales, quia declinatur propter paruitatem plagę, vnde notandum est, quòd in appello de pace & plagis, designandum erit cuius longitudinis fuerit plaga, & cuius profunditatis, & vtrum ibi sit plaga, vel rifflura, ad hoc quòd procedat duellum vel non procedat: Vt sciri possit per factum, vtrum sit ibi iniuria vel felonia, & exinde quæ sequatur pœna, poterit enim alius ab eo qui iniuriam passus est sequi appellum ꝓ eo, si ipse comodè sequi non possit, vt si sit parentela cõiunctus

tus vel homagio. Poterit etiam sequi ad vtlagandum appellatum, cùm forte se subtraxerit, hoc tamen in appello appositò, quòd ille principalis sequeretur, si posset, & sequetur si possit. Et vnde p̄ sectam talis, poterit appellatus vtlagari p̄pter impotentiam principalis. Sed si ante vtlagationē conualuerit, statim debet sibi assumere sectam & appellum, quia alterius secta non valebit, nec erit extūc (si sequi voluerit) ad vtlagationem procedendum, cùm ipse sit viuus & sanus p̄pter verba in principio appelli apposita p̄ p̄curatorem, quòd ipse principalis sequetur cùm possit. Item videndum quo loco corporis plaga facta sit. Item quibus armis, vtrum molutis armis, ligno vel lapide, licet ligna & lapides sub armorū appellatione non contineantur. Arma vero moluta plagam faciunt, sicut gladi', bisacuta & huiusmodi, ligna vero & lapides, faciunt brusuras, orbes, & ictus qui iudicari non possunt ad plagam, ad hoc quòd inde p̄ueniri possit ad duellum. ¶ 3. Sed quid dicitur si quis alterius virilia abściderit, & illum libìdinis causa vel commertij castrauerit, tenetur: siue hoc volens fecerit sine inuitus, & sequitur pœna, aliquādo capitalis aliquando p̄petuū exilium cum omniumbonorum ademptione. Item si quis mulieris viscerib' vim intulerit, quopartum abegerit, tenetur. Item si quis furem nocturnū occiderit, ita demum impunè foret, si parcere ei sine periculo suo non potuit, si autem potuit, aliter erit: In manu enim regis sunt vita & mors hominum, sicut coram rege apud Windsore de quodam homine de Cochā coram W. de Raleghe tunc iustitiario, cui dominus rex in tali casu p̄donauit mortem. Item erit si quis Hamsokne quæ dicitur inuasio dom', cōtra pacem domini regis in domo sua se defenderit, & inuasor occisus fuerit, impersecutus & invltus remanebit, si ille quem inuasit aliter se defendere non potuit, dicitur enim quòd non est dignus habere pacem qui non vult obseruare eam. Item Iudeis filios suos circūcidere licet, sed non alterius religionis hominem, quod si fecerint, castrati pœna irrogatur.

1 ¶ *De appello de plagis et mahemio & de modo appellandi & defendēdi. 2. De exceptionibus contra huiusmodi appellū. 3. Quid dici debeat mahemium. 4. Quid sit deformitas & ni maheminum.* Cap. 24.

DIctum est supra de pace & plagis, nunc autem dicēdum de plagis & mahemio. Verba autem appelli sūt hæc A. appellat B. quòd cùm esset in pace dñi regis tali loco, tali die, tali hora, tali ānno &c. vt supra: venit idem B. cum vi sua & in felonia & assultu præmeditato &c. vt suprā, fecit ei quandam plagam in capite, vel in brachio, vel in alio loco corporis, ita quód mahemiatus est. Et p̄ hoc fecit nequiter & in felonia, offert disrationare versus eum, sicut homo mahemiatus, prout curia domini regis considerauerit. Et B. venit & defendit totū de verbo in verbum &c. vt supra. Et quo casu videndum erit a iustitiarijs si ibi sit mahemium vel nō. Si autem adiudicetur mahemium, tunc auferetur appellato electio defendendi se p̄ corp', vel p̄ patriam: quiā in hoc casu, de necessitate arctabitur appellatus ad defēdēdum se p̄ patriam. Aufertur etiam quandoq; patria propter conuictionem appellati, vt si forte factum cognouerit coram aliquibus

quibus qui habent recordum, ſicut eſſe poſſit, ſi aliquis alium caſtrauerit, et forte cognouerit ſe eſſe ſeyſitū de teſticulis, factū vlteriūs dedicere nō poterit contra eorū recordū. Si autē mahemiū adiudicatū nō fuerit, ꝓcedatur contra appellatum, ſicut ſuperius de pace & plagis. ¶ 2. Excipit quandoq; contra huiuſmodi appellum per generales exceptiones, vt ſupra, vt ſi appellans non fecerit ſectam ſufficientem, vel ſi nunq̄ fuit proſecutus ante iter iuſtitiariorum, vel ſi nullam plagam oſtendit coronatoribus, vel non niſi ruffluram vel bruſuram, orbes, ictus cum baculo & non arma moluto. Item propter variationem, vt ſi primò appellauerit quis de pace domini regis, et modo de pace vic. Item ſi primō de pace vic. & poſtea de pace dñi regis. Item ſi primò vnum de facto, et poſtea eundem de fortia, et econtrario. Item ſi primó vnum de vna plaga, et poſtea eundem de alia. Item ſi de vna plaga vno loco corporis, et poſtea de eadem in alio loco. Item ſi de plaga primō cum gladio, et poſtea coram iuſtitiarijs cum biſacuta. Item ſi minori crimine appellatus ſit quis & maiori, accipi poterit in minori, donec maius terminetur, ſecundùm quod excipi poterit in actione criminali & ciuili, quiâ ſemper terminabitur prius criminalis, quâm ciuilis. Item non omnis plaga facit appellum, quiâ paruitas plagæ, vt prædictum eſt, declinat appellum, et hoc relinquitur diſcretioni iuſtitiariorum, dum tamen ſi in capite facta fuerit, ſufficit ſi attigerit vſqué ad os profunditas, & in quocunq; alio membro. Et ſi os frangatur, quod facilē perpendi poterit per renoduram, vel teſta capitis frangatur, ità quód extrahantur oſſa vel ſkerda magna leuetur, declinabitur & cadet duellum ꝓpter mahemium. ¶ 3. Mahemium verò dici poterit, vbi aliquis in aliqua parte ſui corporis effectus ſit invtilis ad pugnandū, et maximé per illū quem appellat, vt ſi oſſa extrahantur a capite, & ſkerda magna leuetur, vt prædictum eſt. Item ſi os frangatur, vel pes, vel manus, vel digitus, vel articulus pedis vel manꝰ, vel aliud mēbrū abſcindatur, vel per plagam factam contracti ſunt nerui, et membrum aliquod, vel quòd digiti curui reddantur, vel ſi oculus effoſſus fuerit, vel aliud fiat in corpore hominis ꝓ quod minus habilis & vtilis reddatur ad ſe defendēdū. Sed quid dicetur de eo qui dentes habet fractos? ſi fractio dentium iudicari debeat ad mahemium? Ad quod ſciendum, quòd eſt quoddam mahemium quo quis invtilis efficitur ad pugnandum, de quo ſupradictum eſt. ¶ 4. Eſt et aliud, quod deformitatem corporis inducit, & nō mahemiū, & vnde refert vtrum fracti ſunt dentes præciſores, molares, ſiue maxillares, quiá ſi molares ſiue maxillares, cùm latens ſit mahemium non multū inducit corporis deformitatem nec invtilitatem ad pugnandum. Si autem præciſores, videtur quòd ex hoc inducitur vtrumquè; huiuſmodi verò dentes multum adiuuant ad deuincendum. Caſtratio verò quamuis latens ſit, adiudicatur ad mahemiū. Sunt & alia genera mahemij, pro quib⁹ nō remanebit duellū, vt videt, vt ſi auricula abſcindatur vel naſus, hoc enim magis erit ad deformitatem corporis, q̄ ad virium defectum.

Mahemium multiplex

Dentes fracti

Deformitas corporis

Caſtratio

1 ¶ *De appello de pace & impriſonamento & de verbis appelli & de modo appellādi & defendendi. 2. De exceptionibus contra huiuſmodi appellum. 3. Qualiter in appello iſto agi poterit ciuiliter vel criminaliter cum adiectione felonie vel non. Cap. 25.*

IN præcedentibus dictum est de pace, plaga & mahemio, nunc autem dicendū est de pace & imprisonamēto, vbi liber homo .s. captus fuerit & imprisonatus contra pacem in curia, vel infra libertatem alicuius, siue fuerit inclusus domo vel castro, ciuitate, villa vel burgo, & in ferro, vinculis, vel ligno detentus contra pacem, donec per seruientem domini regis, vel breue suum fuerit deliberatus, cùm fuerit vetitus p pleuinam, poterit enim quis in hoc dupliciter delinquere, vno modo per iniustam captionem, et alio modo propter iniustam detentionem, verba autem appelli sunt hæc. A. appellat B. quòd sicut fuit in pace domini regis (vt suprà) venit idem B. cum vi sua contra pacem &c. vt supra, et duxit eum ad talem curiam, vel ad talem locum, et ibi eum posuit in vinculis, et in ferro, et in cippo, et in prisona ibi eum tenuit per tantum tempus, et plagas ei fecit & mahemium, donec deliberatus fuit per ballium domini Regis, vel donec tantum ei dedit pro redemptione sua, & quòd hoc fecit nequiter, et in felonia, offero probare per corpus suum, vel alio modo sicut curia domini regis consideraret. Idem A. appellat alium de fortia, & alium talem de præcepto. Et B. venit & defendit vim & iniuriam, et pacem domini Regis infractam, & captionem & imprisonamentum, & detentionem in prisona, & redemptionem tot solidorum, plagam, & mahemium, & quicquid ei imponitur, secundùm quod ei imponitur per corpus suum, vel alio modo, secundùm quod curia domini Regis considerat. Quo casu, si per corpus se defenderit cùm electionem habuerit, fiat vt supra de alijs appellis, et hoc nisi defensiones habeat & exceptiones, quas statim proponat ad declinandum appellum.

¶ 2. Poterit enim (sicut in alijs appellis) petere quòd sibi allocetur quòd appellans hutesium non leuauit, vel quòd sectam non fecit (vt supra) vel quòd varius est in appello suo, vel poterit cognoscere quòd talem non imprisonauit vt liberum hominem, sed vt seruum & natiuum suum, ad quod si appellans dicat se esse liberum, habeat appellatus incontinenti parentes appellantis villanos, qui se cognoscant esse villanos, & secundùm hoc terminetur negotium, vel per corpus, vel per patriam, secundùm verba appelli, et sequatur pœna vel non sequatur, secundùm qualitatem delicti. ¶ 3. In appello autem de pace & plagis & imprisonamento, agi poterit ciuiliter licet factum sit criminale, vt si quis dicat quasi conquerendo de iniuria, et sine adiectione feloniæ, quòd talis imprisonauit talem contra pacem domini illius curiæ, vel si querela fuerit in ciuitate, villa, vel burgo, tunc contra pacem dominorum & pacem balliuorum, si autem in comitatu, tunc contra pacem vicecomitis, si autem contra pacem domini Regis sine felonia adiecta, tunc nullus inferior se intromittat, vicecomes nec alius, scilicet vicecomes non nomine suo, sed nomine ipsius Regis, cuius pax nominatur. Et hic non sequitur aliqua pœna corporalis, sed tantum pecuniaria, ratione damnorum, quod secùs esset si felonia esset adiecta, vbi inquisitio solummodò pertinet ad Regem, quia vertitur periculum vitæ & membrorum, & ad nullum alium pertinet iuditium nisi ad Regem, nec etiam imprisonamentum, quia nullus potest in hoc casu iudicare nisi rex, nec habebit aliquis

quis inde curiam ſuam niſi ſpeciali gaudeat libertate per ipſum Regem, ſecundùm quod inferius dicetur plenius de actionibus perſonalibus ciuilibus, quæ ex delictis oriuntur.

1 ¶ *De actione criminali ſiue de pace & roberia & de appellis, & de modo appellandi & defendendi. 2. De appellis de felonia & pace Regis & de verbis appelli & defendendi & reſponſione appellati.* Cap. 26.

Dictum eſt ſupra de actione criminali, quæ oritur de pace & impriſonamento: nunc autem ex illa dicendum, quæ oritur ex pace & roberia. Verba autem appelli ſunt hæc. A. appellat B. quòd ſicut fuit in pace domini Regis tali loco, tali die &c. (vt ſupra) Venit idem B. cum vi ſua, & nequiter et in felonia, et contra pacem domini Regis, & in roberia abſtulit ei C. s. iii. d. et vnum equum talis precij, et vnam robam de viridi talis precij, et ſic nominare poterit in appello ſuo plures res diuerſi generis, dum tamen certum precium apponat, et rem certam deſignet, qualitatem, quantitatem, precium, pondus & numerum, colorem & pilum, ſecundûm quod, ſuperius dictum eſt in parte. Et quòd hoc fecit nequiter & in felonia, offert ſe diſrationare verſus eum per corpus ſuum, ſicut curia conſiderat &c. Adiungitur quandòquè in appello iſto plaga & mahemium, et impriſonamentum, de quibus ſupradictum eſt, vel quædam illorum, ſecundûm diuerſitatem appellorum. Et B. venit & defendit pacem, & feloniam, et totum de verbo in verbum, ſecundùm quod ei imponitur &c. vt ſupra. Et petit ſibi allocari tale quid, et tale. Etiam poteſt exceptiones apponere, quæ generaliter ſe habent ad omnia appella ad eorum declinationem. Si autem nihil ſit quod appellum declinet, tunc defendat ſe appellatus per corpus ſuum vel per patriam, cûm in hoc habeat electionem, et ſecundûm quod ſe defenderit vel non, procedatur contra appellatos de fortia & præcepto, ſecundûm quod, ſuperius tactũ eſt. Appellat quandoquè quis alium de alterius rebus, quâm de ſuis, p-prijs, vt ſi ab aliquo robbatæ fuerint res aliquæ quas habuerit in cuſtodia ſua de rebus domini ſui vel alterius, et quo caſu, oportet eum docere, quòd ſua interſit appellare, quiâ aliàs appellum non habebit, non magis quâm de morte alicuius extraneæ perſonæ, et de quo ſupra in parte dictum eſt, ſecundûm quod plagam receperit & huiuſmodi. De re vero aliena docere oportet, quôd de cuſtodia ſua robbata fuerit ſimul cum rebus ſuis proprijs, vel ſine, et quod ipſe cuſtos appellans intrauit in ſolutionẽ de tanta pecunia erga dominum ſuum. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſancti Michaelis anno regni Regis H. quarto incipiente quinto in comitatu Suffolk de Rogero de Kerken & herede de Ver. Item ad hoc facit de termino ſancti Michaelis anno regni Regis H. nono incipiente decimo in comitatu Wygorñ de Thoma de Rupe. Verba appellati ſunt hæc. ¶ 2. A. appellat B. quòd vbi fuit in pace domini Regis tali loco &c. vt ſupra. Venit idem B. cum vi ſua, et nequiter, et in felonia, et contra pacem domini regis, et roberia, abſtulit ei decem aureos & v-

num annulum aureum talis precij,et de denarijs domini ſui,quos habuit in cuſtodia ſua C.libras ſterlingorum, et vnde ipſe intrauit in ſolutionem erga dominum ſuum de tanto,vel aliter.A.appellat B. &c. vt ſupra, cùm eſſet tali loco in pace domini Regis, vel cùm veniſſet a tali loco vſquè ad talem locum cum denarijs domini ſui, vel cum alijs catallis, vel rebus ad valentiam C.s. venit idem B. cum vi ſua, & nequiter & in felonia &c. (vt ſupra)et roberia abſtulit ei tantum de catallis ſuis proprijs,& tantum de rebus domini ſui,et vnde intrauit in ſolutionem &c. vt ſupra. Et B.venit, et defendit roberiam, et pacem,& totum &c. vt ſupra. Et ita fiat vt ſupra.Et ſi plures appellati ſunt de fortia, loquatur idem A. verſus eos, quiá ita coniuncti ſunt de facto & fortia, quòd a diuerſis appellari non poſſũt,nec poteſt aliquis hic variare magis quàm ſupra, vnde ſi quis primò appellauerit per corpus proprium, et poſtea per corpus alterius, non valet appellum,vt ſupradictum eſt de Thoma de Rupe. Quæ autem pœna ſequatur illum qui conuictus eſt, docet qualitas & enormitas delicti. Indicitur enim quandòqué ademptio vitæ, quandoquè membrorum truncatio, ſicut in itinere M. de Pateſhull in comitatu Lincolñ de Thoma de Raſne.

1 ¶ *De appello de iniqua combuſtione & roberia et modo appellandi & defendendi.* *Cap.27.*

DIctum eſt ſupra de roberia, nunc autem dicendum eſt de roberia & iniqua combuſtione. Si quis autem turbida ſeditione incẽdium fecerit nequiter & in felonia, vel ob inimicitias vel prædandi cauſa, capitali puniatur pœna vel ſententia. Nequiter dico, quiá incendia fortuita, vel per negligentiam facta, et non mala conſcientia, non ſic puniuntur,quia ciuiliter agitur contra tales.Si quis igitur ædes alienas nequiter combuſſerit,et fugerit, ſi ſit qui accuſet, et appellet, et ſequatur, procedatur contra ipſum ſicut de alia felonia:ſi non, tunc inquiratur veritas in aduentu iuſtitiariorum, vt ſupra de alijs appellis. Si autem captus fuerit,et ſit qui ſequatur, tunc irrotuletur appellum in comitatu in hæc verba.A.appellat B. quòd cûm ipſe eſſet in pace domini Regis, in tali loco, tali die &c.vt ſupra,venit idem B. nequiter & in felonia &c. vt ſupra, vbi ipſe A. interfuit & vidit, & ignem appoſuit domibus ſuis, & eas combuſſit, et de denarijs & catallis ſuis in roberia contra pacẽ domini Regis aſportauit tales res deſignatas,& nominatas,ad valentiam tanti, & quòd hoc fecit nequiter,et in felonia offert &c. Et B.venit, et defendit totum, de verbo in verbum &c. vt ſupra, ſecundùm quod ei imponitur, & tunc (vt ſupra) petat ſibi fieri allocationes, & proponat exceptiones, ſi quas habet,vel per legem terræ ſe defendat &c.vt ſupra.

1 ¶ *De appellis de raptu virginum.* 2. *De verbis appelli mulieris querentis de raptu & defenſione appellati.* 3. *De exceptione contra appellum.* 4. *Si appellatus per patriam fuerit conuictus quæ pœna ſequatur.* 5. *De appellatis de fortia.* *Cap.28.*

Eſt

EST inter alia appella,quoddam appellum quod dicitur de raptu virginũ: & est raptus virginis,quoddã crimẽ, quod fœmina imponit alicui de quo se dicit esse violenter oppressam, contra pacẽ dñi regis, quod quidẽ crimen si eõuincatur, sequitur pœna.s.amissio mẽbrorũ, vt sit mẽbrũ ꝑ membro,quia virgo cùm corrũpitur, mẽbrũ amittit, & ideô corruptor puniatur in eo in quo deliquit,oculos igitur amittat ꝑpter aspectũ decoris,quo virginẽ cõcupiuit,amittat & testiculos,qui calorẽ stupri induxerũt.Nõ autem sequitur huiusmodi pœna de qualibet fœmina, licet vi opprimatur.Sequitur tamen alia grauis & grauior, secundùm qd fuerit nupta, vel vidua honestè viuens, sanctimonialis, vel alia matrona. Itẽ concubina legittima,vel alia quæstũ faciens sine delectu quidẽ personarũ,quas qdẽ omnes debet rex tueri ꝑpter pacẽ suã,sed non erit de qualibet par pœna.Olim quidẽ corruptores virginitatis & castitatis,suspẽdebant, & eorũ fautores, cûm nec tales ab homicidij crimine vacui essent, & maximè cûm virginitas & castitas restitui nõ possunt:modernis tamen tẽporibus aliter obseruatur, q̃ pro corruptione virginis, amittuntur mẽbra,vt prædictũ est,& de alijs sequitur alia grauis pœna corporalis,sed tamen sine amissione vitæ & membrorum.Et cûm virgines & viduæ & sanctimoniales deo sunt dedicatę,corruptio earum non solũ ad iniuriam hominũ,verũ etiam ad ipsius dei omnipotentis irreuerentiam cõmittitur,& sine vindicta,talis non cõquiescat insania. Cùm igitur virgo sic corrupta fuerit,et oppressa contra pacẽ dñi regis, statim, & dum factũ recens fuerit,cum clamore & hutesio accedere debet ad villas vicinas,& ibi iniuriã sibi illatã ꝑbis hominibus ostendere, sanguinem & vestes suas sanguine tinctas,& vestiũ scissiones,& sic ire debet ad præpositũ hundredi,& ad seruientẽ dñi regis,& ad coronatores,& ad vic.et ad primum coñ faciet appellum suũ, nisi ita sit q̃ immediatè statim faciat querelã suam dño Regi, vel iustitiarijs suis,vbi dicetur ei,q̃ sequatur ad coñ,& in rotulis coronatorũ irrotuletur appellum suum,et omnia verba appelli,secundùm quod illud ꝑposuerit ꝑ ordinẽ,et annus & dies, quibus fecerit appellũ suum, & dabitur dies in aduentu iustitiariorum,ad quẽ iterũ coram eis ꝑponat appellum suum, ꝑ eadẽ verba, quibus ꝑposuit in coñ, & a quibus recedere nõ licet,ne cadat appellũ ꝑpter variationem, sicut in alijs appellis, & cautela est in appello isto,& in alijs appellis,q̃ primo audiatur appellũ ab appellante,& posteâ irrotulatio coronatorum,qualiter appellum illud factum fuit in coñ,et hoc ideò,ne si rotula coronatoris prius legerentur, possit appellans per illa formare suum appellum. **Adelstane.** Raptus mulieris ne fiat,defendit tam lex humana q̃ diuina, & sic fuit antiquitùs obseruatum,q̃ si quis obuiauerit mulieri,vel alicubi inuenerit eam solã, vel socios habuerit,cum pace dimittat eam, quã si ꝑ inhonestatem tetigerit, frangit edictum dñi regis, & emendabit secundûm iuditiũ coñ. Si autẽ contra voluntatẽ eius iactet eã ad terrã,forisfacit gratiã suã,q̃ si impudicè discooperuit eã,& se super eã posuerit, omniũ possessionũ suarũ incurrit dãnum,q̃ si cõcubuerit cum ea, de vita & mẽbris suis incurrit damnum. De pœna eiusdem secũdûm legem Romanorum, Francorum,& Anglo-

rum

rum. Si eques esset, equus suus ad dedecus suum decoriabatur de superi-
» ori labro,& cauda q̃ propiùs natibus abscindere debuit. Item canis si se-
cum habeat,leporarius vel alius eodem modo dedecorabitur. Si habue-
rit ancipitrem, perdat beccum & vngues pedum, et caudam. Terra vero
& omnis pecunia quam ipse raptor perdidit pro sua miseria, dabitur mu-
lieri,warrantizante sibi omnia rege.Et si meretrix fuit ante,tunc non fuit
meretrix,cùm nequitiæ eius reclamando consentire noluit. Quòd autẽ
» modo fiunt quędam dispensationes .s. quòd ipsi raptores accipiunt vio-
latas in matrimonium,non est de lege,sed de permissione sanctæ eccleſiæ
& regis,et illa permissio solius regis est in regno. Et primô surrexit i Frã-
cia, pro quodam Comite qui hospitatus est quẽdam ioculatorem cũ vx-
ore sua perpulchra,quo mortuo(quali morte non curamus euoluere)ip-
se quidem Comes habuit eam,ipsa nolente. Ipsa autẽ quadam nocte ex-
iuit a castello,& fugiens venit Parisijs,vbi inuenit regem Robertũ, & ca-
dens ad pedes eius narrauit euentum rei. Quam vt rex audiuit, misit pp-
ter episcopos & barones, qui tunc erant cùm eo ad curiam, & præcepit
mulieri vt narraret eis omnia sicut ei fecerat,quod et ipsa fecit. Rex autẽ
consilio episcoporum & baronum,misit propter comitem, vt statuto die
veniret ad curiam,ad disrationandum vel defendendum se si posset. Co-
mes autem vt audiuit verba Regis, timens iram Regis pro suo malefitio,
respondit quôd ad hunc terminum non posset ire ad curiam,sed consilio
amicorum suorum mandauit regi, ad pacificandam iram suam,q̃ daret ei
ducentas libras Beluacensis monetæ, et x.equos de precio tanto. Iocu-
latrici autem centum libras, et eam daret in coniugem diuiti burgensi,
aut militi,qui eam honestè custodiret omnibus diebus vitæ suæ.Rex qui-
dem omnia hæc subsãnando rennuit dicens, quòd non esset iustus vica-
rius dei,si tantam nequitiam venderet invltam pro argento, & cum magna
ira fecit summonere exercitum,disponens ire super eum,sed barones
precati sunt Regem,vt eis inducias octo dierum donaret, et quòd posset
eum adducere ad misericordiam suam:quod vix concessit,& sic ipse Co-
mes consilio baronum venit ad curiam,et cùm Rex comparuit quòd vel-
let cadere ad pedes eius,diuertit se dicens,aut pateretur iustitiam aut dis-
cederet a curia. Quid plura? omnes barones clamauerunt & confirmaue-
runt contra Regem,quòd ipse rex concesserat ei misericordiã suam, quã-
do miserunt pro eo,tandem Rex vix concessit.Episcopi, Comites & ba-
rones locuti cum comite, disposuerunt, quòd ipse Comes duceret eam
in vxorem,quæ erat pulchra & sapiens,et quæ largita est multas eleemo-
sinas ecclesijs & pauperibus: quæ tamen de Iudeis nata, a patre & matre
& cunctis parentibus.Hæc dispensatio a talibus & tantis facta, in tantum
excreuit & sublimata est,quòd iam multis locis quasi cõsuetudinaria ha-
betur. Verba autem appelli sunt hæc. ¶ 2. A. fœmina talis.s. appellat
B.quòd sicut esset in tali loco,tali die,tali anno &c.vt supra, vel cùm iret
a tali loco vsque ad talem locum, vel cùm esset tali loco faciendo tale o-
pus,venit idem B.cum vi sua, et nequiter et contra pacem domini Regis
concubuit cum ea, et abstulit ei pucillagium suum siue virginitatem, &

eam

eam secum detinuit per tot noctes, et sic totum exponat factum & veritatem, et quòd hoc fecit nequiter & in felonia, offert probare versus ipsum, sicut curia domini Regis considerauerit. Et B. venit & defendit feloniam & pacem, & raptũ, et totum, de verbo in verbum, sicut curia domini Regis considerauerit. Et quo casu oportebit de necessitate se defendere per patriam, propter defectum alterius probationis & propter sexum muliebrem, nisi exceptiones habeat sibi competentes, per quas declinare possit appellum. ¶ 3. Excipere enim poterit contra appellum, quòd secta non est sufficienter facta, secundûm quod dicitur in alijs appellis. Item excipere poterit & dicere quòd non abstulit ei pucellagium suum, quiâ adhuc virgo est, et quo casu, probetur veritas per aspectum corporis, et per quatuor legales fœminas iuratas de dicenda veritate vtrum virgo sit vel corrupta, quæ quidem si dicant ipsam esse virginem, recedet appellatus quietus de appello illo & fœmina custodiatur. Si autem inuenerint ipsam esse corruptam, tunc inquirendum est, vt videtur, a quo? ab appellato vel ab alio, sed non per fœminas illas, sed per patriam. Et de hac materia inueniri poterit de vltimo itinere M. de Patesh ull in comitatu Norff. anno regni regis H. duodecimo de A. filia Radulphi de Sherings. Item excipere poterit contra eam & dicere, quòd ante diem & annum contentos in appello, habuit eam vt concubinam & amicam suam, & inde se ponat super patriam. Item excipere poterit, quòd eam habuit & decorrupit de voluntate sua & non contra voluntatem, & quòd modo eum appellauerit, hoc est in odium alterius mulieris, quam vt concubinam habet, vel quam duxit in vxorem, et per instinctum alicuius parentis sui. Item excipere poterit, quòd anno & die quo hoc fieri debuit, fuit alibi extra regnum, vel in prouincia in tam remotis partibus, quòd verisimile esse non poterit, quòd hoc quod ei imponitur fieri posset per ipsum. Item excipere possit de omissione facta in appello, ex eo quòd nihil aliud dicit nisi quòd concubuit cum ea, nulla facta mentione de pucellagio, & multæ aliæ possunt esse exceptiones, de quibus ad præsens nihil recolo. ¶ 4. Cûm autem nihil sit per quod declinari possit appellum, si appellatus per patriam fuerit condemnatus, sine aliqua redeptione oculos amittat & testiculos, supradicta ratione, nisi ita sit quòd fœmina sic corrupta, eum petat in virum ante iuditium redditum, quiâ hoc est tantum in voluntate mulieris & non viri, quiâ si hoc esset in volũtate viri, sic sequeretur istud inconueniens, seruum vz vel ignobilẽ, mulierem nobilem & generosam vnius pollutionis occasione pperuò fœdare, & in opprobrium generis sui ducere in vxorẽ. Sed esto quòd vir raptor sit nobilis, & fœmina quã rapuit ignobilis, nũquid etiã erit in electione fœminę corrupte, eligendi & nubẽdi viro nobili vel nõ? quia illud idẽ (vt videtur) sequeretur inconueniens, ex parte viri nobilis. Respõdeo, q siue vir nobilis siue ignobilis, fœmina nobilis siue ignobilis sit, voluntas semper erit in fœmina & electio, quiâ quod in fœmina est voluntarium, in viro erit necessarium, vt membra sua redimat ex necessitate. Cùm igitur mulier habeat electionem, et spreto iuditio petat ipsum in virum, cõceditur ei ex gratia regis, ob fauorem matrimonij. Si autem iuditium elegerit

gerit fœmina, facta executione iuditij de corruptore, procedat appellum versus eos qui appellati sunt de fortia. Possunt enim esse plures in fortia, sed tamen vnus tantum tenebitur de corruptione, licet plures teneri possunt de concubitu. Et cùm ibi diuersa sunt facta, videtur quòd in vtroq; facto sequi non deberet consimilis pœna, quià corrumpere virginem, & concumbere cum corrupta, non sequitur vtrumq; factum eadem pœna, quod quidem verum est, sed non nisi ꝓpter fortiam, quæ ita conuicta est primo facto de corruptione, et tunc sic fiat appellū versus appellatos de fortia. ¶ 5. Eadem A. appellat C. quòd eodem die, eodē anno &c. quo prædictus B. et eadem hora dum idem B. abstulit pucellagium suum, fuit idem C. in fortia, ita quód tenuit eam dum idem B. abstulit ei pucellagiū suum, vel quód concubuit cum ea postquā &c. vel fuit in consilio & auxilio quocunq;, et quòd hoc fecit nequiter, et in felonia, offert ꝓbare versus eum, sicut curia considerauerit, et quo casu, poterit appellatus per patriam deliberari vel conuinci, licet principalis damnatus extiterit.

1 ¶ *In quibus mulier habet appellum.* 2. *De appello de morte viri sui.* Cap. 29.

IN quibus casibus fœmina appellum habeat videndum est, & sciendū quòd non nisi in duobus casibus, per quod alicui lex apparens debeat adiudicari. s. non nisi de iniuria & violentia corpori suo illata, sicut de raptu, vt prædictum est. Item & de morte viri sui interfecti inter brachia sua, & non alio modo. De morte viri sui sic fiat appellū. ¶ 2. A. quæ fuit vxor B. appellat C. quòd cùm D. vir suus esset tali loco, tali hora, tali die, tali anno, venit idem C. cum vi sua, et nequiter & in felonia &c. vt supra. occidit ipsum B. virum suum inter brachia sua, et quòd hoc fecit nequiter & in felonia, offert &c. vt supra. Eadem A. appellat E. quòd eodem loco, eodem die, eodem anno &c. venit idem E. cum prædicto C. & nequiter, et in felonia, tenuit ipsum B. virum suum, dum idem C. illum B. occidit inter brachia sua. Et quòd hoc fecit nequiter, et in felonia &c. offert probare &c. Et sic eodem modo versus plures et de pluribus factis. Et si ille de facto captus fuerit super factum cum cultello cruentato, non erit vlterius inquirendum, dum tamen de hoc constiterit ꝓ testimonium proborum virorum. Sed quid magis operatur appellum mulieris, licet secta benè facta fuerit quàm secta regis, si appellum ceciderit vel suspitio oriatur ꝓ indictamentum, cùm in vtroq; casu recurratur ad patriam, videtur quòd idem sit quoad vtrumqué, nisi tantùm in hoc, quód secta regis quādoquè remittitur de gratia, vel cum causæ cognitione, quod quidem nō fieret, si mulier bene sequeretur.

1 ¶ *De appellatis attachiandis.* 2. *Breue de attachiendo.* 3. *Aliud breue ad idem de eodem.* 4. *Breue de faciendo venire appellum coram iustic.* 5. *Aliud breue ad idem de eodem, & nisi inueniatur, quòd vtlagetur & interrogetur de cōm in Cōm.* 6. *Breue ꝙ tradatur per ballium.* 7. *Breue de summonendo appellum coram domino rege.* 8. *Breue si appellum factum fuerit immediate coram rege.* 9. *Breue vic. de faciendo recordū in Cōm coram custodibus.* 10. *Aliud breue de eodem vic.* Cap. 30.

Contin-

CContingit quãdoq; quòd appellati de morte hominis,plaga,roberia, vel alia felonia,p negligentiam vicecomitis & coronatoris, attachiandi sunt,& ideo ad querelam appellantium fiat breue domini regis de attachiando eos quòd sint coram iustitiarijs in hac forma.¶2. Rex vicecom̃ salutem.Si A.fecerit te securum de clamore suo ꝑsequendo,tunc attachiari facias B.p corpus suũ, quòd sit corã iustitiarijs nostris ad primam assisam,cùm in partes illas venerint, responsurus eidem A.de morte C.patris,matris,fratris vel sororis,vel alterius parentis,vel domini sui, vnde eũ appellat.Et habeas ibi hoc breue Teste &c.Si vero de pace regis infracta, sicut de pace & plagis,pace & mahemio,pace & roberia,pace & raptu virginũ,& huiusmodi, tunc fiat breue in hac forma.¶3.Rex vic.salutem.Si A.fecerit te securum &c. tunc pone p vadium & saluos plegios B.quòd sit coram iustitiarijs nostris ad primam assisam &c.responsurus eidem A.de pace nostra infracta,vnde eum appellat.Et habeas ibi nomina plegiorum & hoc breue Teste &c.Si autem placuerit domino regi,quòd huiusmodi appella, quæ attachiata fuerunt in com̃ vsq; ad aduentum iustitiariorum,de morte hominis vel de pace domini regis infracta, veniant coram seipso vel iustitiarijs suis de banco,tunc fiat breue in hac forma de summonendo appellum. ¶4. Rex vic.salutem.Præcipim' tibi, quòd venire facias corã nobis vel iustitiarijs nostris apud westm̃,appellũ quod est in comitatu tuo inter A.appellãtem & B.appellatũ de morte talis, vel de roberia,vel alia felonia,& pace nostra infracta, vnde idem A.appellat ipsum B.& pone p vadium & saluos plegios prædictum B. quòd sit coram nobis vel iustitiarijs nostris ad prædictum terminum,ad respondendum eidem A.de prędicto appello.Et habeas ibi nomina plegiorũ,& hoc breue Teste &c.Et fiat tale breue si hoc sit ad instantiam appellantis,si autem ad instantiam appellati,tunc variatur in hoc, quód vbi dicitur, pone per vadium & plegios,dicatur,summoneas p bonos summonitores prædictum A.appellantem &c.scilicet quòd sit &c.ad sequendum appellũ suum versus prædictum B. si voluerit.Si autem vic. mandauerit quôd appellat' non sit inuentus,sed quód se subtraxerit,tũc præcipiatur (vt prius)quód attachiet eum si inueniatur, si autem non,quód faciat eum interrogari de com̃ in com̃,donec p legem terræ vtlagetur,licet nullus sequatur p tale breue. ¶5. Rex vic.salutem.Præcipimus tibi sicut aliâs tibi præceperim', quód ponas p vadium & saluos plegios B. vel quòd habeas corp' B.quẽ A.in curia nostra coram nobis vel iustitiarijs nostris apud westm̃ appellat de roberia & plagis, vel mahemio & pace nostra infracta,si inueniatur,ad respondendum eidem A.de appello illo,& si non inueniatur,tunc facias eum interrogari de com̃ in com̃,donec p legem terræ,& secundùm consuetudinem regni nostri vtlagetur,eo non obstante quòd nullus sequitur Teste &c.Et sciendum quòd in hoc casu,non erit necesse quòd alius sequatur, quiâ hæc est secta regis ꝑ contemptis,eo non obstante q null' sequatur.Si autem ãte vtlagationem venerit & reddiderit se prisonæ domini regis,vel si vic.eum ceperit,detineat eum in prisona donec rex ei aliud præceperit.Aliquãdo tamẽ, licet prisonę se non reddiderit,tamẽ differri poterit vtlagaria,si sint aliqui qui manuceperint eum de habendo eũ coram

ram domino rege vel iustitiarijs,dum tamen hoc sit ante quintũ cõm, et tunc fiat tale breue. ¶6.Rex vic. salutem.Si duodecẽ liberi & legales homines de cõm tuo manuceperint coram te de habendo coram nobis vel iustitiarijs nostris tali die B.ad standum recto de appello,quod A. in eadem curia nostra &c. fecit versus eum de morte C.auunculi sui, vel alterius talis,tunc appellum illud venire facias coram nobis, vel iustitiarijs nostris &c. ad prædictum diem, & dic prædicto A.quòd tunc sit ibi corã &c. appellum suum versus eundem B. prosecuturus si voluerit, & habeas ibi nomina prædictorum duodecem summonitorum & hoc breue Teste &c.Si autem appellum, secundùm quod prædictum est, fuerit in comitatu, fiat aliud breue de sũmonendo appellũ coram dominò rege in hac forma. ¶ 7. Rex vic.salutem.Præcipimus tibi,quòd appellũ vnde B. attachiatus est in cõm tuo ꝑ morte C.vnde A. eum appellat,venire facias coram nobis &c.tali die sicut attachiatus est veniendi coram iustitiarijs nostris ad primam assisam,cûm in partes illas venerint. Et habeas &c. Teste &c.Si autem appellum factum fuerit (secundum quod prædictum est)immediatè coram ipso rege vel iustitiarijs suis de banco,tunc fiat breue de attachiando appellatum de facto in hac forma. ¶ 8. Rex vicecõm salutem.Si A.fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc pone per vadium & saluos plegios B. et C. quòd sint coram &c.tali die ad respondendum eidem A. de morte D.patris vel alteri', vnde eos appellat, vel de pace & plagis,vel alijs felonijs superiûs nominatis, et habeas ibi nomina plegiorum & hoc breue. Et ad diem illum poterunt attachiati se essoniare, nisi hoc sit pro morte hominis, vel alio crimine maiori. Si autem ad diem non venerint, nec se essoniauerint, & vic. miserit breue & nomina plegiorum,tunc appellante se liti offerente, attachientur ꝑ meliores plegios,& tunc in fine quod habeat eorum corpora,& obseruetur ordo attachiamentorum(vt infra) de personalibus actionib', nisi iustitiarij aliud duxerint statuendũ ꝑ qualitate delicti. Et si tunc se subtraxerint exigãtur vt supra,& plegij omnes eius in misericordia, si autem appellatos produxerint ad diem suum,plegij quieti erunt de pleuina, nisi gratis velint eos sub eadem pleuina retinere, si nihil aliud plegiauerint nisi tantum habendi eum: Non enim sunt plegij quòd appellati respõdeant vel se defẽdant nisi velint,aliud tamen esset si essent plegij de ꝓsequẽdo. Si autem cùm appellum semel fuerit in comitatu,& positum corã rege vel iustitiarijs & de verbis appelli contentio habeatur,tunc præcipiatur quòd fiat recordum in comitatu de verbis appelli per hoc breue. ¶9. Rex vic.salutem.Præcipimus tibi,quòd coram te & coram custodib' placitorum coronæ nostræ in pleno cõm tuo, recordari facias appella vnde A.appellat B. de pace nostra infracta,qualiter & ꝑ quæ verba idem A.fecit appella sua, & vtrum appella fecit in cõm vel hundreda, & recordum illud habeas coram nobis vel iustitiarijs nostris apud westm̃ tali die sub sigillo tuo & sigillis prædictorũ custodũ placitorũ coronæ nostræ, & ꝑ duos ex illis qui recordo illi interfuerint,& habeas ibi hoc breue Teste &c. Item aliud de eodẽ si vic. debeat habere recordũ & debeat facere venire duodecẽ & iiij. villatas ad certificandum iustititiarijs de morte alicuius

¶10. Rex

¶To. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi, quòd omni occaſione poſtpoſita, ſis coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtm̃ ad talem terminũ, & ibi habeas recordum de appello quod factum fuit in com̃ tuo inter A. appellantem & B appellatum de morte C. fratris ipſius A. & coram eiſdẽ iuſtitiarijs venire facias ad prędictum terminũ duodecẽ liberos & legales homines de com̃ tuo de ꝓximo viſineto ꝑ quos &c. & qui p̃dictos A. & B. aliqua affinitate nõ attingant, & ꝑtereá de quatuor ꝓximis villatis, de qualibet villata ſex homines legales & præpoſitum, ad certificandũ præfatos iuſtitiarios noſtros de morte illa, et habeas ibi nomina prædictorũ duodecem & hoc breue Teſte &c.

1 Si quis fecerit feloniam de ſeipſo. *Cap. 31.*

EOdem modo, quo quis feloniam facere poſſit interficiendo alium, ita feloniam facere poſſit interficiendo ſeipſum, quæ quidem felonia dicitur fieri de ſeipſo. Feloniam quidem facit de ſeipſo, vt ſi quis reus fuerit alicui° criminis, ità quòd capt° fuerit ꝓ morte hominis, vel cũ furto manifeſto, & cùm vtlagatus fuerit, vel in aliquo ſcelere & maleficio deprehenſus, & metu criminis imminentis, mortem ſibi conſciuerit, hęredem non habebit: Quia ſic cõuincitur felonia prius facta, ſicut furtum, vel mors hominis, vel huiuſmodi. Sed qui criminis rei poſtulati nõ ſunt, vel in crimine deprehenſi manus ſibi intulerint, bona eorum fiſco non vendicentur, non enim facti ſceleritatem conſtat eſſe obnoxiam, ſed conſcientiæ metus in reo veluti pro confeſſo habeat. Et ideo ſi rei poſtulati fuerint, vel in ſcelere deprehenſi, ſi ſeipſos interfecerint, bona ipſorum confiſcentur, ſcilicet bona eorum qui reatum mortis ſibi conſciuerint, vt ſi eius criminis fuerint quòd damnarentur morte vel deportatione. Qui autem ſe ſubmerſerint vel precipitauerint ex alto, vel alio modo, tales hæredes habebunt, quia non conuincitur felonia, niſi præcedat aliquod crimen propter quod periculum mortis vel membrorum ſuſtinere deberet. Si quis autem tędio vitæ vel impatientia doloris alicuius, ſe ipſum interfecerit, ſucceſſorem habere poterit, et talis non amittit hæreditatem, ſed tantũm bona eius mobilia confiſcentur: ſed ſi quis ſine cauſa manus ſibi per vim intulerit, per iram & malam voluntatem, vt cùm alteri nocere vellet, et adimplere non poſſet quod voluit, ſeipſum interfecerit, puniendus eſt, & ſucceſſorem non habebit, quia conuincitur & punitur felonia, quã in ꝑſonã alteri° facere ꝓpoſuit, ęa qui ſibi ipſi nõ parcit, multo minus alijs parceret, ſi facultatem haberet. Sed de furioſo quid dicetur qui rationem non habet? & de mẽte capto, & frenetico, vel de infãtulo, vel ſi ille qui laborat in acuta infirmitate ſeipſũ ſubmerſerit vel interfecerit, quęritur an talis feloniam faciat de ſeipſo? videtur quòd non, nec hæreditatem foriſfaciunt nec catalla, eo quòd ſenſu carent & ratione, & non magis quàm brutum animal iniuriam facere poſſunt nec feloniam, cùm non multum diſtent a brutis, ſecundum quod videri poterit in minori, qui ſi alium interfecerit in minori ętate, iuditium non ſuſtineret: & hæc vera ſunt quod furioſus non tenetur, niſi hoc fecerit ſimulato

furore cûm dilucidis gaudeat interuallis. De ſubmerſis & oppreſſis & per infortuniũ mortuis patet ſupra. Sed ſi quis ſeipſum ſuſpenderit, non propter hoc exhæredantur hæredes, ſecundùm quoſdam, nec vxor dotem amittat niſi in caſu vt ſupra, quia felonia de ſeipſo facta conuinci non poterit.

1 ¶ *De actione furti & quid ſit furtum. 2. Quot ſpecies furti. 3. De appello de latrocinio. 4. Si defendat vadietur duellum. 5. Si appellatus patriam elegerit. 6. Breue de faciendo venire warrantum per auxilium. 7. Si warrantum vocauerit per auxilium curiæ breue de venire faciendo warrantum. 8. Si furtum in manu alicuius inueniatur. 9. Si vxor teneatur ex furto viri. 10. Si vxor cum viro conuicta fuerit. 11. Si ciuiliter prægnans fuerit damanda.* Cap. 32.

INter alia placita coronæ non eſt omittendũ de actione furti, & de qua oritur appellum, quâmuis in diuerſis curijs aliquãdo terminetur, ſicut in comitatu & in curijs baronum, & aliquando in maiori curia ipſi' regis. Inprimis igitur videndum eſt quid ſit furtum & quot eius ſpecies. Et ſciendum, quòd furtum eſt, ſecundûm leges, contractatio rei alienæ fraudulenta, cum animo furandi, inuito illo dño cuius res illa fuerit. Cum animo dico, quiâ ſine animo furandi non cõmittitur. Eſt etiam, quaſi furtum, rapina quæ idem eſt quantum ad nos quod roberia, & eſt aliud genus contractationis contra voluntatem domini, & ſimilis pœna ſequitur vtrumquè delictum, et vnde prædo dicitur fur improbus: quis enim magis contractat rem aliquam inuito domino, quâm ille qui vi rapit? ¶ 2. Species autem furti ſunt duæ, quia aliud publicum aliud priuatum. Videlicet manifeſtum & non manifeſtum. Non manifeſtũ eſt, vbi quis ſuſpectus eſt de latrocinio per famam patriæ, ꝑ indictamẽtum & rectum, & vbi graues præſumptiones faciunt contra ipſum. Sed ſi ſeyſitus non inueniatur de aliquo latrocinio, non habet quis poteſtatem inquirendi, nec procedendi cõtra ipſum ad inquiſitiones, niſi ipſe dominus rex in curia ſua. Sed de hac ſpecie nihil amplius ad præſens, quia ſuperiûs ꝑ præcedentia perpendi poterit, quid in hac parte ſit agendum. Et ſi coram balliuis vel coronatoribus furtum cognouerit, tamen non tenetur ex tali confeſſione, ſine ſeyſina, licet cum ſeyſina recordum haberent. Furtum vero maſeſtum eſt, vbi latro deprehenſus eſt ſeyſitus de aliquo latrocinio, ſcilicet **Hondhabende & Bacberende** & inſecutus fuerit ꝑ aliquem, cuius res illa fuerit qui dicitur **ſakaburth**, & ſi ſine ſecta cognouerit ſe inde eſſe latronem coram vic, vel coronatore vel ſeruiente domini regis, cum teſtimonio bonorum & ꝓborum hominum, extunc furtũ dedicere nõ poſſit, quia tales in hoc habent recordum. Et (ſecundùm quoſdã) illud idem erit, etiam ſine ſeyſina. Cûm autem ſit qui ſequatur, poſſit ab initio agere ciuiliter vel criminaliter vtrum voluerit: poterit enim rem ſuam petere vt adiratam ꝑ teſtimonium proborum hominum, et ſic conſequi rem ſuam quamuis furatam. ¶ 3. Et ſi ille qui ſeyſitus fuerit in hoc ei non obtemperauerit, poterit accreſcere & petere eam vt furatam, ſed non econtrario, & dicere quôd ille qui tenet latro eſt, aut latronem ſcit nominare, & quòd in felonia, & furtiuè & in latrocinio, & contra pacem domini regis

cepit

cepit rem illam, et furtiuè abduxit eam. Et quòd hoc fecit furtiuè, & in felonia, offert probare versus eum per corpus suum, sicut curia regis considerauerit. Et appellatus tunc defendat feloniam, latrocinium, et totum, vel per patriam vel per corpus, secundùm electionem suam prout curia considerauerit. ¶ 4. Si autem elegerit se defendere per corpus, statim vadietur inter eos duellum, et appellatus det vadium defendendi, & appellans det vadium disrationandi, & sic terminabitur negotium. ¶5. Si autẽ prĩã elegerit, tunc dicere poterit, q̃ res de qua agitur sua sit propria & rationem ostendere quare. Vt si equus fuerit, poterit dicere quòd ei pullonatus fuit, et quòd eum nutriuit per tantum tempus. Et si hoc per patriam testatum fuerit liberabitur, nisi ille qui appellat, docere poterit contrarium, videlicet docere poterit per patriam, & per visinetum suum, & per alia iuditia certa, quòd ei pullonatus fuit & quòd ipsum nutriuit a iuuentute, & cùm ex vtraquè parte sic producatur secta, præferatur illa, quæ maior fuerit, & dignior, et magis veri similior. Et non refert vtrum res quæ ita subtracta fuerit extiterit illius appellantis propria vel alterius, dum tamen de custodia sua. Si autem pares sint in secta & testimonio, vocentur alij fideles homines de confinio, qui nullam partium attigerint, & ille obtinebit, cum quibus ipsi concordes fuerint, & sic terminabitur negotium. Si autem appellatus dicat rem illam esse suam & sibi esse venditam, vel donatam ab aliquo, tunc necesse erit, quòd illum vocet ad warantum. Si autem warantus præsens fuerit, vel si habere possit eum ad certum diem, habeat eum vt inter eos procedatur de warrantia; si autem eum habere non possit, tunc alio modo procedendum erit. Cùm autem warantus præsens fuerit, aut statim warantisat, aut defendat quòd ei warantizare non debet & negat. Et quo casu, si negauerit, oportet quòd appellatus, qui in seysina fuerit, hoc disrationet versus eum per corpus suum, & sic peruenìri poterit inter eos ad duellum. Si autem warrantizauerit, tunc statim, cùm tradita res fuerit waranto, liberabitur ille qui warrantum vocauit, & ille qui rem vendicat tunc loquatur versus eum qui rem warrantizauit, per verba appelli, sicut locutus fuit primò versus primum seysitum, & sic vocare poterit warantus de waranto in warrantum, plures sicut vnus per auxilium curię & per breue. Si quis vero cùm warantum vocauerit & habere non possit sine auxilio curiæ, tunc fiat breue in hac forma vicecomiti. ¶6. Rex vicecomiti salutem. Præcipimus tibi quôd tali die, tali anno regni nostri, et tali loco venire facias talem, apud comitatum talem, vel ad curiam talis apud talem locum, ad respondendum in eodem coñ vel in eadem curia tali, de warrantizatione vnius equi furati, vel alterius rei quam ei vendidit, vt dicit, et vnde idem talis in eodem comitatu, vel in eadem curia vocauit ipsum talem ad warrantum versus ipsum talem Teste &c. Si quis autem rem furatam emerit, cùm illam crederet esse legalem, tunc si warantum non habuerit, distinguendum erit vtrum illam emerit publicè, & in feria, et mercato, & nundinis, et coram balliuis & alijs probis hominib°, qui de hoc testimoniũ phibuerint, & q̃ tolnetum & consuetudines dederit: liberabitur talis emptor, cùm rẽ restitueret vero domino, sed nihil restituetur ei de precio

quod

quod ſoluit pro eadem re, ſi autem nihil horum habuerit, in periculo erit. ¶7. Intrat quandoquè in defenſionem & warantum aliquis malitioſé, & per fraudem et per mercedē, ſicut cāpio & conductitius, quod quidem ſi fuerit coram iuſtitiarijs detectum, non procedatur ad duellum, ſed per patriam inquiratur veritas ſi talis mercedem acceperit vel non: Et ſi conſtiterit quôd ſic, pedem amittat & pugnū, vt coram M. de Pateſhul de termino ſancti Hillarij anno regis H. quarto in comitatu Eſſex de Elya Pigone campione cōductitio. Eſt etiam furtū de re magna & re minima, et ideò habenda erit ratio quæ vel qualis ſit res quæ furatur: Pro paruo enim latrocinio, vel pro parua re, nullus chriſtianꝰ morti tradatur, ſed alio modo ſic caſtigetur, ne facilitas veniæ alijs materiam præbeat delinquēdi, et ne malefitia remaneant impunita. Et ideo ſecundûm qualitatem rei furatæ & valorem, ſi fur conuictus fuerit, aut morti tradatur aut regnum abiuret vel patriam, comitatū, ciuitatem, burgum vel villam, aut fuſtigetur, & ſic caſtigatus dimittatur. ¶8. Si vero furtum in manu, vel ſub poteſtate alicuius inueniatur, tunc ille in cuiꝰ domo vel poteſtate res furtiua inuenta fuerit tenebitur, niſi warantum inuenerit qui eum inde defendere poſſit. ¶9. Vxor vero furi deſponſata, non tenebitur ex facto viri, quia virum accuſare non debet, nec detegere furtum ſuum nec feloniam, cûm ipſa ſui poteſtatem non habeat ſed vir, conſentire tamen non debet feloniæ viri ſui, nec coadiutrix eſſe, ſed nequitiam & feloniam viri impedire debet quantum poteſt. In certis tamen caſibꝰ de furto tenebit, ſi furtū inueniat ſub clauibꝰ vxoris, quas quidē claues habere debet vxor ſub cuſtodia, & cura ſua. Claues videlicet diſpēſæ ſuæ archę ſuę & ſcrinij ſui: Et ſi aliquādo furtū ſub clauibꝰ iſtis inueniatur, vxor cum viro culpabilis erit. Sed quid ſi res furtiua in manu vxoris inueniatur, nunquid tenebitur vir? non, vt videtur, niſi ei expreſſè conſenſerit, vel cùm rem ei warrantiſauerit cûm ipſum vocauerit ad warrantū, & tunc conſentiſſe p̄ſumitur, niſi expreſſè diſſentiat, vel niſi de eo præſumatur quòd fidelis ſit, eo quòd ſocietatem talis vxoris deuitauit in quantum potuit. ¶10. Item quid erit ſi vxor cum viro coniuncta fuerit, vel confeſſa quód viro ſuo cōſilium præſtiterit & auxilium, nunquid tenebuntur ambo? imo, vt videtur, quiâ vir poteſt teneri per ſe cùm ſit malꝰ, & vxor poterit eſſe bona & fidelis & liberari: Item vxor mala per ſe & vir fidelis, cùm ergo vterquè poſſit eſſe malus per ſe & alter eorum bonus, ita poterit vterqué eorum ſimul & coniūctim eſſe malus ſicut bonus. ſolutio. Non igitur erit in omni caſu vxor deliberanda propter conſilium, auxilium & conſēſū, deſicut ſunt participes in crimine, ita erunt participes in pœna. Et licet obedire debeat viro, in atrocioribus tamen ſeu latrocinijs ei non erit obediendum. Poterit quidem vir ligare & tenere, & vxor ſponte & non coacta occidere, & ita (vt videtur) tenetur de maleficio vterqué. De cōcubina vero, vel familia domus, non erit ſicut de vxore. Ipſi vero accuſare tenētur vel a ſeruitio recedere, alioquin videntur conſentire. Si vero mulier pro maleficio fuerit condemnata, differtur aliquando executio iuditij, poſtquàm redditum fuerit iuditium, ſi prægnans fuerit donec peperit, ſiue ante delictum perpetratum conceperit ſiue poſt. ¶11. Ad hoc facit F. de

pen̄ L. Prægnant, vbi dicitur quòd prægnantis mulieris damnatæ pœna differtur quoad pareat, nec de eo quæstio habeatur quamdiu prægnans fuerit, et id est, non torqueatur.

¶ De furto manifesto & probatore cognoscente. 2. Breue q̄ rex dat iustic. potestatem concedēdi probatori vitā & mēbra. 3. Quòd vic. attachiet eos quos probator appellauerit. 4. De capiendo appellatū per probatorem qui se cognoscit esse latronem. Cap. 33.

Cum furto manifesto deprehensus, quandoqué sine aliqua probatione cognoscit latrocinium & se esse latronem, vel cognoscit homicidium vel roberiam, vel quôd aliam feloniam fecerit, vel quód vtlagatus fuerit, vel gaolam fregerit, vel regnum abiurauerit, vel quid tale fecerit per quod secum suum portat iuditium. Et qui sic cōuicti secum portant iuditium sicut finaliter condemnati, nullum habent appellum versus aliquem fidelem nec infidelem: quia omninó frangitur eorum baculus. Sed non erit ita de probatore, quia licet crimē confessus fuerit, tamē ꝓpter hoc non est iudicatus. Poterit dominus rex si voluerit ei concedere vitam & membra, per sic quod patriam deliberaret a malefactoribus, per corpus vel per patriam, vel per fugam, secundûm quod cōuenerit de numero et de modo. Appellare poterit quos voluerit de societate & latrocinio vel alia quacunqè felonia, dum tamē si sit aliquis fidelis & in frāco plegio, & dn̄m habuerit qui ipsū aduocauerit, et velit se ponere super pr̄iā, si fidelis appellatus, ꝓ patriā fuerit deliberatus, ꝓbator infidelis, quasi mēdax et cōuictus cōdēnabitur. Si autē in decenna non fuerit, nec dominū habuerit qui aduocet eū, & patriā recusauerit, forte tūc cùm ōnia bona ei deficiant, et ꝓ hoc par sit appellanti, ꝓcedat inter eos duellū. Et eodem modo si ad appellū ꝓbatoris posuerit se quis suꝑ pr̄iā de roberia vel latrocinio, vel alia felonia ei imposita a ꝓbatore, & a patria fuerit inde male creditus, tūc cùm sit par ꝓbatori, ꝓcedat inter eos duellū. Non enim habet felo vel latro cognoscens vocē versus aliquē fidelē, qui velit & possit se ponere suꝑ patriā de fidelitate. Cùm autē quis latrociniū vel aliā feloniā cognouerit, et ꝓbator deuenerit corā aliquib⁹ qui recordū habuerint de cognitiōe, aut ꝑseuerat in eadē volūtate corā iustitiarijs aut nō ꝑseuerat: si autē nō ꝑseuerauerit, sed se retraxerit quandocūq;, et recordatū sit a vic. vel coronatorib⁹, vel ab alijs qui recordū habent, q̄ corā eis latrociniū cognouit, extūc habebitur ꝓbator ꝓ cōuicto et ꝓ cōdemdato, ꝓpter cognitionē. Si autē in eodē ꝓposito corā iustitiariis ꝑseuerauerit, vbi nūq̄ se retraxerit, tūc corā eis suā de nouo faciat cognitionē, & obliget se ad cōuincēdū tot, quot appellauerit, vt habeat vitā & mēbra, vt prædictum est: Quod quidē ei concedere nemo potest nisi ipse rex, vel iustitiarius suus de speciali ꝓmissione; viua voce vel ꝓ breue suū quod tale est. ¶ 2. Rex iustic. salutem. Sciatis q̄ concedim⁹ vobis potestatē cōcedendi tali vitā & mēbra, qui coram vobis ꝓbator deuenit, & latrocinium vel aliam feloniam cognouit, per sic, quòd faciat duellum vt conuincat quinq; vel tot, per corpus vel ꝓ patriam, ad quod se obligauit coram vobis, & secundûm quod nobis significastis, vel cum pluribus, si ad hoc ipsum

ſum inducere poſſitis Teſte &c.Et quo caſu vic.attachiare debet omnes appellatos,& ſi in hoc negligens extiterit,fiat ei hoc breue in hac forma. ¶3. Rex vic.ſalutem.Præcipimus tibi, quód ſi aliquẽ habes latronem ꝓbatorem in balliua tua qui publicè confeſſus fuerit latrocinium,vel aliam feloniam coram ſeruiente noſtro vel balliuo, vel balliuis, vel alijs probis hominib⁹,& aliquos de ſocietate appellauerit de latrocinio,roberia,morte hominis,vel alia felonia,tunc ipſos ſine aliqua dilatione attachiari facias, ſecundùm conſuetudinem regni noſtri,ad habendũ eos coram nobis vel capitali iuſtitiario noſtro ad ſummonitionem noſtram, vel ipſius capitalis iuſtitiarij noſtri Teſte &c.Item aliud de eadem materia de capiendo appellatos ꝓ ꝓbatorem & producendo coram iuſtitiarijs. ¶4. Rex vic.ſalutẽ.Præcipim⁹ tibi,quòd ſine dilatione capias A.quẽ B(qui ſe cognoſcit eſſe latronem) in curia noſtra coram Iuſtic.&c.appellat de ſocietate & latrocinio,vel alia tali felonia, & illum captum q̃ citius poteris ducas,vel venire facias coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris apud talem locũ,ad reſpondendum eidem B.de ſocietate & de morte hominis, roberia,& latrocinio,vel alia tali felonia,vnde eũ appellat &c.vel aliter: Præcipimus tibi,q̃ ſine dilatione capias A.& ipſum captum ducas corã iuſtitiarijs &c. ad reſpondendum B (cognoſcenti ſe eſſe latronem)de ſocietate latrocinij vnde eum appellauerat , & tunc habeas ibi coram eiſdem iuſtitiarijs ſufficiẽtem ſectam de viſineto tali,ad faciendam inquiſitionẽ de prędicto tali, ſecundùm conſuetudinẽ regni noſtri: Et habeas ibi hoc breue Teſte &c.Et poſſet huic breui bene adiungi, vt videtur: Et ſi idem talis propter appellum ſe forte ſubtraxerit, tunc facias illum interrogari de comitatu in com̃, donec ſecundùm legem terræ vtlagetur.Et hoc fieri debet tantũ ad ſectam domini regis ſine alia ſecta, ꝓpter prę̃ſumptionẽ appelli & ꝓpter fugam.Cùm autem appellatus præſens fuerit, ꝓponat ꝓbator appellum ſuum in hæc verba.

1 *¶Cùm præſens fuerit appellatus qualiter probator proponere debet intentionem et appellum ſuum,et de modo defendendi. 2. Quôd appellatus primo iuret per verba negatiua et poſtea iuret appellans per verba affirmatiua. 3. Si autem defenſionem non ſuſceperit in propria perſona ſed excipiat et iuditium petat , ſi contra talem cognoſcentem ſe eſſe latronem. 4. Si probator fecerit quod promiſit teneatur ei conuentio et ſic in fine abiuret regnum. 5. Si Comitatus vel curia alicuius petentis appellum tenuerit de probatore veniat recordum ad curiam Regis per hoc breue. 6. Item breue vic.q̃ probatorem habeat coram rege & omnes quos ipſe appellauerit de ſocietate,quia plures forte propter appellũ probatoris ſe ſubtrahunt. 7. Si autẽ appellati venerint & finẽ fecerint q̃ redire poſſunt et eſſe ſub plegijs. 8. Vbi quis appellatus per patriã fuerit deliberatus q̃ habeat catalla ſua. 9. Breue de replegiando aliquem quem talis cepit & captum detinet.* Cap.34.

A.de N. cognoſcens ſe eſſe latronem,appellat B.de morte & ſocietate & latrocinio vel roberia, vel morte hominis ſcilicet ita: quòd ipſi ſimul furati fuerunt talem rem apud talem locum , & ita quòd prædictus B.habuit ad partem ſuam tantũ,vel ſic: quòd ipſi ſimul venerũt ad domum talis,loco tali, vel in via vel alibi,& robbauerunt ei talem rem & poſtq̃ robbauerint eum,eũ interfecerunt,& ita quòd prædictus B.habuit tantum ad partem ſuam,& idem de receptamẽto ſcienter,& alia felonia,

et hoc

et hoc offert probare versus ipsum per corpus suum, sicut curia considerauerit. Et oportebit probatorem certam rem exprimere, et omnes circũstãtias sine variatione & mutatione aliqua, et quòd cognoscat personam appellati cùm fuerit in iuditium productus, quiâ si eum non cognouerit, præsumetur contra ipsum, quòd nunquam fuerunt socij. Idem A. appellat B. de N. de societate & latrocinio vel felonia prædicta, et ita quòd ipse habuit ad partem suam tantum vel de alio latrocinio alibi facto. Et sic poterit plures appellare eodem modo de societate & pluribus latrocinijs & diuersis. Et B. venit & defendit societatẽ, et latrociniũ, roberiã, & mortem, et receptamentum, & omnem felloniam, et quicquid ei imponitur de verbo in verbum, & secũdùm quod ei imponitur de verbo in verbum. Et tunc si per corpus suum sine aliqua allocatione vel exceptione, quo casu, vadietur inter eos duellum, & appellatus det vadium defendẽdi & probator det vadium disrationandi. Et si appellatus plegios non habuerit, tunc erit gaola plegium vtriusq;, et dabitur dies ad quem venient armati. Et cûm venerint, primó intret defensor & iuret in hæc verba.

¶ 2. Hoc audis homo quem per manus teneo, qui te facis appellari A. per nomen baptisterij, quòd ego non sum latro, nec socius tuus de latrocinio, vel roberia, vel huiusmodi, nec tecum furatus fui talem rem, tali loco, nec aliud tale quid fecimus, sicut roberiam talem, nec ego habui ad partem meam tantum, sic me deus &c. Et postea iuret appellans per verba affirmatiua & dicet. Hoc audis homo quem per manum teneo, qui B. te facis appellari per nomen baptisterij, quôd tu es periurus, & ideó periurus quia tu es latro, et socius meus de latrocinio, quia tali loco simul furati fuimus talem rem, vel talem roberiam simul fecimus, vel quid tale, et vnde tu habuisti ad partem tuam tantum, sic me deus &c. Et sic pcutiatur inter eos duellum, ordine supradicto obseruato. Et si appellatus victus fuerit, eodem die vadiet probator aliud duellum versus alium appellatum, sed statuetur alius dies ad pugnandum, ad quem vterquè veniet armatus, et sic fiat de pluribus de quolibet post aliũ, et (secundûm quosdam) non sufficit quòd appellatus cognoscat se fuisse socium suum, vel latronem, vel aliquid consimile ad recreantiam, nisi dicat illud verbum odiosum quòd recreantus sit, & similiter quòd socius sit, et latro, licet sufficiat (secundûm quosdam) quód cognoscat se esse socium, et latronem: quia non refert vtrum quid fiat vel quod tantundem valeat. Si autem ꝓbator victus fuerit, appellatus per plegium dimittatur, propter suspitionem appelli, nisi iustitiarij propter aliquam aliam suspicationem prouiderint illum esse vlterius in prisona retinendum, quia forte indictatus est alibi per milites, et alios fide dignos, vt de termino sancti Hillarij & de termino Paschę anno regni regis H. quinto in principio rotuli in comitatu Eborum de Roberto filio Iohannis. Ibi eodem die vadiatum fuit duellum inter appellatum victorem, et alium probatorem de nouo appellantem. Si autem plegium inuenire non possit, aut regnum abiuret aut remaneat perpetuó in prisona. ¶ 3. Cûm autem in propria persona, per corporis defensionem non intrauerunt, poterit excipere contra probatorem, et petere sibi allocari, si debeat tali respondere qui est latro

cognoſcens,vel talis quód vocem habere non debeat verſus fidelem hominem. Et cùm ipſe ſit fidelis homo, et in aſſiſa domini Regis &c. & in franco plegio,et dominum habeat qui ipſum aduocat, et tunc ſic. Et B. venit & defendit ſocietatem,latrocinium,et totum (vt ſupra)ſicut verſus eum,qui eſt latro & cognoſcens,et ipſe homo fidelis,et in franco plegio, et in aſſiſa domini Regis,& dominum habet qui ipſum aduocat. Et quo caſu, ſi hoc per patriam conuictum fuerit, damnabitur probator appellans & liberabitur appellatus. Si autem ſic dicat appellatus ſimpliciter, quôd defendit totum ſicut verſus latronem cognoſcentem,et de fidelitate ſe ponat ſuper patriam, ſi per patriam fuerit male creditus, cúm pares ſint in culpa appellans & appellatus, ſtatim vadietur inter eos duellum. Et eodem modo cûm fuerit requiſitus appellatus, ſi fuerit in franco plegio, et in aſſiſa domini Regis, vel ſi fuerit dominus qui ipſum aduocet, nec ſit aliquid boni quod pro ſe habeat, ſtatim vadietur duellum, cùm omnia bona ei defecerint.Item ſi appellatus aliás rectatus fuerit de malefitio,vel indictatus per milites,et villatas, et legales homines, qui præſentes fuerint et hoc teſtentur. Item ſi aliâs ab alio probatore appellatus fuerit propter tales ſuſpitiones,vadietur duellum. Et eodem modo, ſi cûm probator primum appellatum deuicerit,fiat de alijs appellatis omnibus, ſicut de primo. ¶ 4. Cùm autem probator fecerit quod promiſit,teneatur ei conuentio,quòd vitam habeat & membra,ſed in regno remanere non poterit,etiam ſi velit plegios inuenire.Si autẽ probator victus fuerit antequam duella ſua perfecerit,vel mortuus caſu,vel morte naturali, alij qui appellati ſunt ab eo & non conuicti,propter ſuſpitionem appelli probatoris remaneant ſub plegio, ad ſtandum recto ſi quis verſus eos loqui voluerit,et ſi plegios inuenire nõ poſſint,abiurent regnum. Si autem appellati forte per appellum ſe retraxerint, et mortuo probatore redire voluerint, cùm propter appellum & ꝓpter fugam magis ſuſpecti habeantur ſi redierint, capiantur,nec ſint per plegium dimittẽdi,niſi ex ſpeciali præcepto domini Regis,et tunc fiat de eis, ſecundum quod ſuperiùs fit de alijs.Si forte contingat quòd aliquis in curia ſua,vel coñ, vel iuſtitiarius, niſi ad hoc fuerit ſpecialiter datus,appellum tenuerit de probatore,coñ, et curia erit in miſericordia, et iuſtitiarius redarguendus. Et ſi in curia baronis hoc factum fuerit ſummoneatur recordum per hoc breue.

¶ 5. Rex vic.ſalutem.Oſtenſum eſt nobis, quòd cûm quidam talis captus ſit in comitatu tuo cum latrocinio, vel infra libertatem talem, & cognouit latrocinium & probator deuenerit,et plures appellauerit de ſocietate & latrocinio,comitatus,vel balliui de tali hũdredo, vel de tali curia, vel tales milites & liberé tenentes de eodem hundredo,vel eadem curia, tenuerunt querelam illam,et appellum de eodem probatore audiuerunt, et ita quòd per appellum illud, tot homines damnati fuerant in præfato hundredo vel curia,ſine præcepto noſtro,& ſine warrãto,quod inde haberent.Et ideò tibi præcipimus,ꝙ aſſumptis tecũ ꝓbis hominibus,& cuſtodib' placitorũ coronę nr̃ę,ſine dilatione cõuenire facias prædictũ hũdredũ,& ꝓdictã curiã,et illos corã quib' appellũ illud deductũ fuit & coram vobis fieri faciatis recordũ illud, qualiter appellũ illud deductũ fuit in prædicto hundredo vel curia, et qualiter idem ꝓbator prædictos homines

mines appellauerit, et per quæ verba, et qua occasione prædicti homines damnati fuerunt, & recordum illud habeas coram nobis ad talem terminum, sub sigillo tuo, et sub sigillis prædictorum custodum, et per quatuor legales homines ex illis, qui recordo illi interfuerunt. Et statim probatorem illum recipias a balliuis illis, et saluô custodias, & illum habeas coram nobis vel iustitiarijs nostris &c. et omnes illos quos de societate appellauerit & latrocinio, ad respondendum ei in prædicto appello, vnde eos appellat. ¶ 6. Sunt nonnulli, qui per appellum probatoris se subtrahunt, et quandòqué propter aduentum iustitiariorum, ꝑ indictamento & malo recto, & eo quôd male crediti sunt in itinere per milites & villatas. Et vnde cûm propter duplicem suspicationem, scilicet propter appellum & sacramentum militum, & fugam, non sunt per plegium dimittendi si redierint, sed in prisona retinendi, donec Rex inde præceperit voluntatem suam, vnde sunt quidam qui finem faciunt cum Rege, antequam redeant, vel cùm fuerint in prisona. Et ideò fiat vicecom̃ breue de talibus in hac forma. ¶ 7. Rex vic. salutem. Scias quòd talis finem fecit nobiscum ꝑ tali. vel sic: Scias quód finis factus est nobiscum pro tali, qui est in prisona nostra. vel aliter: Scias quòd finis factus est nobiscum coram Iustitiarijs nostris, qui vltimò itinerauerunt in comitatu tuo, sicut ipsi iustitiarij nostri recordãtur, pro A. qui rectatus fuit coram eis de burglaria & male creditus a xij. militibus & villatis, vel qui fugit propter appellum probatoris: quòd redire possit & esse sub plegio, ad stãdum recto si quis versus eum loqui voluerit. Et ideò tibi præcipimus, quòd si prædictus A. redierit, et tibi plegium inuenerit ad standum recto in aduentu iustitiariorũ de eodem recto, si quis versus eum loqui voluerit, tunc ei inde pacem habere permittas. Item si aliquis rectatus de roberia, vel alio maleficio deliberatus fuerit per patriam, fiat breue vicecom̃ de deliberandis catallis suis in hac forma. ¶ 8. Rex vicecom̃ salutem. Scias quòd A. quem B. in curia nostra &c. appellauit de pace, et plagis, & mahemio, per testimonium visneti sui deliberatus est, et quietus clamatus, sicut ille qui non fuit inde culpabilis: et ideò tibi præcipimus, quòd omnia catalla ipsius A. quæ tu cepisti, vel talis balliuus tuus occasione prædicti appelli, et captionis prædicti A. eidem A. sine dilatione reddi facias, et ei firmam pacem nostram habere permittas. Est & aliud breue de materia ista, quod est generale de dimittendo ipsos per plegium nisi in casibus exceptis. ¶ 9. Rex vicecom̃ salutem. Præcipimus tibi quòd iuste & sine dilatione replegiari facias talem, quem talis ceperit & captum detinet, nisi captus sit per speciale præceptum nostrum, vel capitalis iustitiarij nostri, vel pro morte hominis, vel foresta nostra, vel pro aliquo alio rectò quarè secundùm legem Angliæ non sit replegiãdus, ne ampli⁹ &c. pro defectu iustitiæ &c. Teste &c.

a ¶ *Quòd nemo potest curiam suam habere de probatore vel latrone cognoscente. Item quæ placita pertineant ad curiam et quæ ad Comitatum & de libertatibus singulorum. Cap. 55.*

DIctum eſt ſupra quòd nemo poteſt habere curiam ſuam de ꝓbatore et latrone cognoſcente, videamus igitur que placita pertineant ad curiam et quæ ad comitatum. Sunt enim quidam barones et alij, qui libertatem habẽt, ſcilicet Sok, Sak, Tol & Team, **Infangenthef**, **vtfangenthef**. Iſti poſſunt iudicare in curia ſua, ſi quis inuentus fuerit infra libertatem ſuam ſeyſitus de aliquo latrocinio manifeſto ſicut **Hondhabend** & **Bacberend** et inſecutus fuerit per **Hacabor**, quia niſi fuerit in ſeyſina, licet aliquis ſequatur verſus eum ſicut verſus latronem, non pertinebit ad curiam, hundreda, vel wapentakia, cognoſcere de huiuſmodi furtis, nec inde facere inquiſitionem per patriam, vtrum talis qui non fuerit ſeyſitus culpabilis ſit vel non. Nec quód vadietur inter aliquos duellum ante ſeyſinam. De hoc quòd dicit **Infangethef** vidẽdum eſt quid ſit. Et dicitur **Infangethef** latro captus in terra alicuius, de hominibus ſuis proprijs ſeyſitus latrocinio. **Utfangethef** vero dicitur latro extraneus, veniens aliunde de terra aliena, et qui captus fuit in terra ipſius qui tales habet libertates. Sed non ſequitur, quód ille poſſet hominem ſuum proprium, captum extra libertatem ſuam, reducere vſquè infra libertatem ſuam & ibi eum iudicare ex tali libertate. Debet enim quis iuri ſubiacere vbi delinquit. Proprios enim latrones & alienos, infra libertatem ſuam captos, iudicare poſſunt. Item cognoſcere poſſunt de medletis & hominibus verberatis, vulneratis, niſi felonia & pax Regis vel vicecomitis non apponitur. Poterit tamen apponi pax domini regis & balliuorum. Item de equis, bobus, & alijs animalibus vulneratis, & mahematis. Talis quidem tranſgreſſio emendari poterit per vicinos. Itẽ cognoſcere poſſunt de debitis quæ exigũtur ſine breui domini Regis & etiam de alijs quæ relaxantur ſine breui. Ad vicecomites vero pertinent huiuſmodi placita in comitatu. Cognoſcere quidem poteſt de medletis, plagis, verberibus, et conſimilibus pro defectu dominorum, niſi querens adijciat de pace domini Regis infracta, vel feloniam apponat, extunc enim ſe vicecomes non debet intromittere, cûm hoc tangat perſonam ipſius domini regis & coronam ſuam. Et ideó coronatores querelam illam ſiue appellum irrotulare debent, annum & diem & locum, & omnia verba appelli per ordinem, et omnes circumſtantias vt ſupra de appellis vſquè ad aduentum iuſtitiariorum. Sed ſi tantum agatur de pace vicecomitis, non erit ibi amiſſio vitæ vel membrorum, ſed ſequitur pœna pecuniaria de conuictis. Poteſt quidem vicecom̃ tenere plura placita quæ nó ſunt ex officio vicecom̃, ſed vice ipſius regis, et ex cauſa neceſſaria, non ſicut vicecom̃ ſed ſicut iuſtitiarius Regis, ſi hoc ei ſpecialiter demandetur quòd iuratam capiat, et inquiſitiones faciat, extenſiones & particiones, licet in quibuſdam iuditium reddere non poſſit. Item habet ex ſpeciali mandato regis, non ex officio vicecom̃, vbi mandatum habet quòd iuſticiet aliquem, et quo caſu, videtur quód omnia habere debeat vt iuſtitiarius, ſine quibus placitum illud terminari non poſſit. Habet etiam vt Iuſtitiarius & non ex officio vicecom̃, quòd cognoſcere poteſt de auerijs captis, et detentis, contra vadium & plegium, quod quidem placitum

pertinet

pertinet ad coronam, et quod ei ex neceſſitate conceditur ad terminandum ratione inferius dicenda. Item pertinet ad ipſum cognoſcere de aſſiſis in regno ſtatutis, et iuratis per regnum, ſi fuerint ſeruatæ vel non, ſicut panis & ceruiſiæ, et falſis menſuris quæ pertinent ad coronam, & de quibus attachiamenta facere poteſt, ſimul cum coronatore vſquè ad aduentum iuſtitiariorum. Item pertinet ad vicecom̃ viſus franciplegij in turnis ſuis duobus, ſingulis annis, per hundreda, wapentakya faciendis, & ideò qualiter debent fieri turni videndum eſt.

1 ¶ *De minoribus et leuioribus criminibus quæ ciuiliter intentantur.* 2. *Qualiter quis patitur iniuriam propter ſuos.* 3. *In quibus caſibus ſerui habent perſonam ſtandi in iuditio contra dominos ſuos.* 4. *Quòd atrox iniuria eſtimatur multis modis*

Cap. 36.

DIctum eſt ſupra de maioribus criminibus, et appellis quæ criminaliter intentantur, et aliquando vltimum inducunt ſupplicium, aliquando membrorum truncationem, aliquando exilium perpetuum, vel ad tempus. Nunc autem dicendum eſt de minoribus et leuioribus criminibus, quæ ciuiliter intentantur, ſicut de actionibus iniuriarum perſonalibus; et pertinent ad coronam, eo quôd aliquandò ſunt contra pacem domini Regis. Videndũ igitur quid ſit iniuria, et ſciendum quòd iniuria eſt, quicquid non iure fit, et vnde ſupra in parte dicitur, quòd ſi quis interfectus fuerit, videndum erit an iniuria interfectus ſit, vel ſit talis qui nullo iure occiditur. Igitur qui latronem occiderit, non tenetur, nocturnum vel diurnum, ſi aliter periculum euadere non poſſit, tenetur tamen ſi poſſit. Item non tenetur ſi per infortunium, & non animo & voluntate occidendi, nec dolus, nec culpa eius inueniatur, de quo ſupradictum eſt, & de gratia principis cum eo mitiùs agitur hoc probato. Non iure occiditur quis, vt ſi in aſſultu præmeditato, & in felonia, & animo occidendi fuerit quis interfectus, ob iram et cupiditatem. Item ſi quis vnum percuſſerit et occiderit, cûm alium percutere velletin felonia, tenetur. Item ſi cûm leuiùs credidit percuſſiſſe, grauius percuſſerit et occiderit, tenetur, debet enim quilibet modum et menſuram adhibere in ſuo facto. Et eſt iniuria talis quæ inducit vltimum ſupplicium, cùm criminaliter agatur. Eſt et alia quæ non niſi pœnam pecuniariam tantum, et quandoque eandem pœnam cum carceris incluſione, ſecundum facti qualitatem Fit autem iniuria non ſolum cûm quis pugno percuſſus fuerit, verberatus, vulneratus, vel fuſtibus cęſus, verum cûm ei conuitium dictum fuerit, vel de eo factum carmen famoſum et huiuſmodi. ¶ 2. Patitur autem iniuriam quis, non ſolum per ſeipſum, ſed etiam per alios quos habet in poteſtate, ſicut per liberos ſuos, et vxorem ſuam. Vir autem agere poterit de iniuria facta vxori ſuæ, ſed non econtrariò. Defendi enim vxorem a viro, non virum ab vxore dignũ eſt. Item iniuriam patitur quis, per illos quos in familia ſua habuerit, ſicut ſeruientes ſuos et ſeruos, ſi pulſati fuerint, et verberati in contumeliam ſuam, vel quatenùs ſua interfuit operibus eorum non caruiſſe.

¶ 3. De

¶ 3. De plagis vero & verberibus sibi factis, habent ipsi actionem & non dominus, habent enim serui personam standi in iuditio contra omnes de iniurijs sibi factis, contra pacem domini Regis, & multò fortiùs seruientes. Habent etiam serui personam standi in iuditio contra dominos suos, de seditione domini Regis, et alijs quæ fiunt contra personam eius, quiá ibi admittitur quilibet de populo, & contra dominum suum de atroci iniuria, vbi agitur de vita vel membris vel roberia. Pœna autem iniuriarũ, quandòq; erit corporalis, quandòq; pecuniaria, & si fuerit pecuniaria, & certa, et in iuditium deducta, tunc erit a iudice taxanda, cùm sit omne interesse incertum, et quandôquè minuitur, cûm sit in iuditium deducta, secundum qualitatem delicti & personæ cui iniuriatur, nunquam tamen crescere debet de iure. ¶ 4. Est quidem iniuria leuis, & est atrox, atrocitas vero estimatur ex ipso facto, vt si quis fuerit male vulneratus, verberatus, et male tractatus contra pacem. Item ex loco, si in curia domini Regis, vel dominorum, si coram iustitiarijs, vel in comitatu coram vicecomite. Item si in theatro, in nundinis, vel in foro, vel alibi coram omni populo. Item locus vulneris, vt si in fronte, vel in oculo magis quàm in loco secreto. Item ex persona estimatur iniuria, vt si magistratibus, vel balliuis fiat, parentibus, vel patronis. Item non solum tenetur actione iniuriarum, qui fecit iniuriam (hoc est) qui percussit, sed ille qui dolo fecit, vel qui dolo procurauit, vt alicui maxilla pugno percuteretur. Hæc autem actio per dissimulationem aboletur. Et ideò si quis iniuriam passus, hoc statim ad animum non reuocauerit, postea ex pœnitentia remissam iniuriam per dissimulationem ad animum recolligere non poterit.

i ¶ De vetito namij. 2. Si vero captio fuerit iusta. 3. Si querens queratur de vtraquè captione & detentione. 4. Si dominus post legem vadiatam defaltam fecerit. 5. Quòd non potest quis aliquid dedicere de recordo aduersarij. 6. De officio vicecomitis. 7. Breue de attachiando quare cepit aueria & fugauit extra commitatum. 8. Cùm vicec. vel seruiens Regis visum habuerit de auerijs captis sine impedimento. 9. De responsione captoris quôd iustè, quia in damno suo. 10. Si lex vadiatur ex vtraquê parte ita quòd querens dicat quôd iustê. 11. Item si captor dicat quôd iuste. 12. Si seruiens alicuius ceperit aueria alicuius in absentia domini sui. 13. Cûm aueria alicuius semel fuerint per inditium deliberata & iterum capta, breue q̃ deliberentur. Cap. 37.

DEtentio Namij pro districtione facienda, pertinet ad coronam domini Regis, et vix conceditur alicui terminandum, prêterquàm ipsi domino regi, vel iustitiarijs suis. Sed quia placitum istud dilationẽ non capit, propter animalia muta, et propter damnum quod euenire posset, si diu detinerẽtur incluſa, donec placitum de vetito Namij terminaretur, ideò placitum de vetito namij vic. conceditur terminandum, hac necessitate, quod quidem non habet ex officio vicec. sed sicut iustitiarius domini Regis. Et eodem modo non erit aliquis, qui huiusmodi libertatẽ clamare possit vt de iure sibi ipsi competentem, sed vt iustitiarius domini regis, & de speciali concessione Regis, et nisi hoc habeat, tueri non poterit

rit aliquo tempore longo. Item cùm quis talem habeat libertatem, refert vtrum aueria deliberata fuerit per breue domini Regis ad querelam factam Regi, vel ſine breui regis ad querelam factã imediatè vicecometi ad hoc quòd quis habeat curiam ſuam de huiuſmodi placito, ſi curiã petat: cùm in iuſtitia facienda negligens non extiterit. Omniaverò quę contingere poſſunt circa huiuſmodi placitum, conſiſtunt et verſãtur circa duo, vz circa captionem et detentionem cõtra vadium et plegium; et eſt omnis captio iuſta vel iniuſta. Si autem iuſta ſit captio, vz pro ſeruicio detento ab aliquo qui ſeruitium illud cognoſcit, tũc poterit ille qui capit, cognoſcere captionem illam, nec in tali captione deliquit. Sed ſi aueria taliter iuſte capta, contra vadium et plegium fuerint detenta, cûm petita fuerint per vadium et plegium, pręſtita ſecuritate de ſeruitio faciẽdo cum arreragiis, vel ſi alia occaſione capta fuerint ſicut pro damno facto, vel iniuriis vel debitis, vel aliis, quæ terminari poſſunt ſine breui domini regis iuſta poterit eſſe captio, et iniuſta detẽtio, primó agatur de captione, quia nunquam forte capta, vel ſi capta fortè iuſtè vel iniuſtè, nũquam fuerũt petita per vadium et plegios, vel ſi petita, non venit ad curiam domini ſui ad ſtandum recto, et ita quòd iterum capta. Item ſi pro damno capto, diſputari poterit vtrum capta fuerint in damno vel extra. Tunc de veniendo ad curiam et parendo iuri, et hoc conuictum ſit in comitatu, tunc ille qui cepit erit in miſericordia vicec. et aueria ſic capta deliberabit vic: tali modo, quód ille cuius aueria ſunt, veniat ad curiam domini ſui ad rationabilem ſummonitionem, et ad certum diem, reſponſurus de ſeruitio ſuo quod cognoſcit, et de arreragijs ſeruitij illius. Et in hoc caſu, oportet quòd dominus defendat detentionem vel concedat, ſi autem concedat detentionem iniuſtam, planum eſt quod ex hoc ſequitur: Si autem defẽderit detentionem iniuſtam, et querens ſectam habeat ſtatim ad manum, quæ examinata in omnibus concors fuerit, et quòd omnia facta fuerunt ſub eorum præſentja, tũc vadiabit defẽdens legem ſe duodecima manu, in qua ſi defecerit, incidet in manum vicecomitis, ſicut in primo caſu, et reſtituet querenti damna ſua, quę habuit per illam detentionem. Si autem legem fecerit dominus, tunc quietus recedet, et querens in miſericordia, ſed nulla damna recuperabit, et returnabit domino aueria capta, Et querens aut ſatiſfaciat domino ſtatim de ſeruitio ſuo, aut replegiare faciat aueria ſua vſqué ad certum diem, ad quem faciet ei id quod de iure facere debebit. Sed quid ſi poſteà cûm fuerint retornata petantur per vadium & plegium, et tunc ſint vetita? videtur quòd deliberari debent vt prius. ¶ 2. Si vero captio fuerit iniuſta ſicuti pro ſeruitio, quod tenens non cognoſcit, et de quo ſine præcepto domini Regis reſpondere noluerit, tunc oportet quód ille qui aueria ceperit, reſpondeat de iniuſta captione, ſiue illa detinuerit iniuſte contra vadium & plegium, vt ſupra, ſiue non. Et hoc, ſi querens doceat per certa iuditia, et ſectam ſufficientem, quód capta fuerit pro ſeruitio quod non cognoſcit, quia cûm quis dedixerit ſeruitium quod petitum eſt, ſiue debitum ſit & ſolutum ſiue non, cûm in placito illo, per breue domini Regis peruenire poſſit ad duellum, vel magnã aſſiſam, manifeſte patet quòd nullus liber homo de

tali

tali ſeruitio tenetur reſpondere ſine breue domini regis, non magis quã de libero tenemento ſuo. Sed quid ſi dominus recenter fuerit in ſeyſina de ſeruitio de quo cõtenditur, nunquid poterit tenens illud dedicere? Bene poterit (vt videtur) licet ſolutum, debitum vel indebitum. Tu dic, quòd ſi dominus fuerit in ſeyſina ſeruitij, pro quo diſtringitur, per namium querentis, et hoc poſſit verificari per patriam, tenens non poterit illud ſeruitium ſic dedicere, quin inde capiatur inquiſitio. s. de ſeyſina recenti per manum tenentis. Si tenens huiuſmodi ſeyſinam dedixerit, & in quiſitione pro domino faciente, querens erit in miſericordia, et aueria capta returnabit domino, quia in huiuſmodi caſu, peruenire nõ poteſt ad duellum nec ad magnam aſſiſam, propter ſeyſinam recentem. Si autẽ cõuictum ſit per inquiſitionem, quòd dominus non fuerit in ſeyſina ſeruitij per manum tenentis, pro quo recognouit diſtrictionem, tunc domin⁹ erit in miſericordia & querens recuperabit damna ſua, et aueria ſua deliberata remanebunt, & dominus ſibi prouideat per breue ſi voluerit, pro huiuſmodi ſeruitio recuperando; vbi peruenire poterit ad duellum vel magnam aſſiſam: Idem erit dicendum ſi tenens moriatur & dominus fuerit in ſeyſina ſeruitij ꝓ quo diſtrictionem fecit anno & die quo tenens ſuus fuit viuus & mortuus, ſi hæres tenentis poſtmodum velit huiuſmodi ſeruitium dedicere, cûm dominus ꝓ eodẽ diſtrinxerit. ¶ 3. Si autem tenens conqueratur de iniuſta captione, et iniuſta detentione ſimul & ſemel, bene poterit vtrãmq; iniuriam ſi velit proſequi, et per eoſdem teſtes, et per eandem ſectam, et ſi fuerint concordes, et idonei, & ſufficientes, ponere poterit captorem & detentorem ad legem ſi voluerit, & vadiata lege, habebit diem ad faciendam legem, vſq; ad proximum coñ, ad quem poterit vterq; ſe eſſoniare ſi voluerit. Et ſi ad diẽ legis faciendæ defuerit aliquis de xij. vel ſi contra prædictos excipi poſſit, quòd non ſunt idonei ad legem faciendam, eo quód villani ſunt, vel aliâs idonei minus, tunc dominus incidet in miſericordiam, & damna reſtituet ſicut prius. Et contingit multotiens quòd dominus poteſt ſaluó defendere detentionẽ contra vadium & plegium, ſed non iniuſtam captionem, & quo caſu, vterq; cadet in miſericordiam vicec. tam dominus quàm tenens, dominus propter iniuſtam captionem, et tenens pro falſo clamore de iniuſta detẽtione. ¶ 4. Si dominus poſt legem vadiatam defaltã fecerit, diſtringendus erit quòd veniat ad proximum coñ, auditurus iuditium ſuum de defalta, ad quem coñ ſiue venerit ſiue non, debet tenens habere aueria ſua deliberata, eo quòd dominus defecit in lege ſua facienda, et poſt talem diſtrictionem, nullum habebit reus eſſonium in odium defaltæ quam fecit, nec poſſit dedicere coñ, per aliquem audientem & intelligentem, ꝙ ipſe legem non vadiauit, cûm in hoc caſu habeat comitatus recordum, ſicut in alijs pluribus caſibus, quia ſi hoc facere poſſet, eadem ratione dedicere poſſet quilibet contra recordum comitatus de viſo petito, et warranto vocato, & cognitionibus, & attachiamentis, & huiuſmodi, & inde ſequeretur quòd nullum placitum terminaretur in comitatu. Hoc tamen videtur eſſe contra eos, qui dicunt quòd coñ non habet recorda, cui cõtradici non poſſit per vnum audientem & intelligentem. ¶ 5. Ad quod

notandum,

notandum,quòd nullus potest in comitatu vel alibi aliquid dedicere, de recordo aduersarij sui,nec de recordo illo aliquid augere vel diminuere, ad damnum ipsius aduersarij sui: quia si hoc, sic sequeretur inconueniēs, quòd quicquid boni aduersarius suus diceret pro se,amouere posset, & in peius conuertere.Sed de recordo suo proprio in comitatu recitato inde augere poterit vel diminuere, sed totum dedicere non potest, nec ea quæ sunt de substantia negotij,vel principalia cum captione aduersarij, verbi gratia.Sit qui petat quandam terram de seysina antecessorum suorum, p̄ verba duellum facientia & nominauerit tempus regis Richardi, et quòd expletia cepit ad valentiam viginti solidorū,hoc ad alium comitat dedicere potest, & dicere quòd petijt de seysina antecessorum suorū de tempore regis I. et ita mutare quod petijt de tempore regū Richardi et Iohānis simul & ita addere vel augere, et quòd expletia cepit ad valentiam quinquē solidor & sic minuere, et statim hoc probare debet per vnum audientem, et intelligentem,qui incontinenti paratus sit hoc probare p̄ corpus suum si curia considerauerit.Et sic poterit quis p̄prium recordum mutare,augere,et minuere, quia ex hoc nullum damnum habebit aduersarius, quia non sunt multum de substantia negotij. ¶6. Officiū vero vic. est,si quis conqueratur de iniusta captione, vel iniusta detentione contra vadium et plegium, quòd cūm breue domini regis superuenerit & receperit, quod tale est. Rex vic.salutem.Præcipimus tibi, quòd sine dilatione replegiare facias tali aueria sua,quæ talis cepit et iniustè detinet vt dicit, et postea eum inde iuste deduci facias ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu iustitiæ Teste &c.vel etiam ad querelā alicuius sine breui(accepta prius ab eo securitate de prosequendo)in p̄pria p̄sona sua,si ad hoc intendere possit,accedat vic. ad locum vbi aueria detenta sunt, vt dicitur,vel si ipse vic. non possit,mittat seruientem suum,& statim cūm venerit,petat visum de auerijs illis vbicunq; inclusa fuerint,& si sit aliquis contradictor vel qui velit contradicere quòd inde visum habere non possit,vel p̄pter hoc in eum manus violentas iniecerit, statim leuet hutheſium & clamorem, & cum hutheſio & clamore capiat delinquentes,sicut illos qui sunt manifestè contra pacem domini regis, et in gaolam proijciat,quousquè dominus rex inde p̄ceperit volūtatem suā, et aueria capta deliberet si inueniantur: si autem inueniri non possūt,eo quòd alibi fugata sunt forte,vel extra com̄ in fraudem, et captor terrā habuerit in com̄ & catalla;capiat seruiens domini regis de auerijs illius in duplum, & illa detineat,donec aueria sic abducta reducantur.Sed quid si captor nullam terram habuerit in com̄ nec cattalla, quid agendum erit? cùm potestas vic.non extendatur vsq; ad alium com̄, et hoc fiat in fraudem ad impediendam vic.potestatem, tunc recurrendum est ad potestatem regis & fiat tale breue. ¶7. Rex vic.salutem.Quia A. fecit nos securos, vel aliter.Si A.fecerit te securū de &c.Pone p̄ vadiū & saluos plegios B.quòd sit coram iustitiarijs &c. apud Westm̄ tali die, ostensurus quare cepit aueria ipsius A.in com̄ tali,vbi idem B.non habet terras nec tenementa,licet habeat feoda, et ipsa fugauit a prædicto com̄ tali, vsq; ad com̄ tuum in fraudem extra potestatem vic.nostri talis,et ibidem ea detinet

tinet contra pacem nostram, vt dicit. Eodem modo fiat breue, si hoc fecerit ad grauamen tenentis sui. Cùm in comitatu vbi tenens degerit feodum habuerit & curiam capitalē, ad quā tenēs sectam debuerit, cùm hoc faciat de voluntate & in fraudem, & non de necessitate pro defectu curię, & tunc sic: ostensurus quare cepit aueria ipsius A. in comitatu tali vbi idem B. terras habet & tenementa & curiam capitalem & ipsa fugauit, &c. vt supra. Si autem hec fecerit ex necessitate & pro defectu curiæ, nō erit hoc ei imputandum. ¶ 8. Cùm autem vicecom vel seruiens regis visum habuerit de auerijs captis, sine impedimento & contradictione, statim faciat ea deliberari querenti, & statim det vtriquè eorum diem ad proximum comitatū, vt ille qui cepit aueria, quorum captio dedici non poterit contra recordum vicecom vel seruientis, siue iusta fuerit siue iniusta, ostendet rationem quare illa iustè ceperit, & tunc ille qui petit doceat, si possit, quòd iniustè. Ad quem comitat nullum de iure competeret captori essonium, cùm iniusta captio & detentio contra vadium & plegium, dici poterit quædam roberia, contra pacem domini regis, etiam plus quàm noua disseysina. Cùm vero vterqué præsens fuerit in comitatu, tunc dicat captor quòd iuste cepit, et per considerationem curiæ suæ, pro seruitio quod idem querens & tenens suus ei debuit, & ei iniuste detinuit, & inde poterit vocare curiam suam ad warantum si voluerit, et benè defendat, quòd illa nunquam detinuit contra vadium et plegium. Ad quod querens respondere poterit, quòd illa iniustè cepit et detinuit, quiâ cùm ad curiam ipsius captoris domini sui, summonitus esset ad respondendū ei de seruitijs et consuetudinibus, ipse respondit quód nullum seruitium ei tale debuit, et iuditium petijt, si debuit inde respondere sine breui et præcepto domini regis, de sicut hoc tetigit liberum tenementum suum. Et super hoc nihilominûs cepit idem dominus suus aueria sua, et eū distrinxit pro seruitio suo, quod non cognouit: et cùm aueria sua peteret deliberari quietè, illa noluit deliberare, et inde producat sectam suam sufficientem, scilicet probos homines, qui præsentes fuerint in curia, et qui bene examinati, si concordes inueniantur, tunc sūmoneatur curia, quæ si cùm venerit concordans fuerit cum secta, tunc refert vtrum captor districtionem fecerit per iuditium curię, vel ꝓpria voluntate. Si autem per iuditium curiæ, tunc erit curia in misericordia pro falso iuditio, et aueria remanebunt deliberata. Si autem de propria voluntate, et curia sua ei defecerit de waranto, tunc erit ipse in misericordia, et remanebunt aueria deliberata. Sed quid si curia recordetur, quód querens seruitium petitum recognouit in curia ipsa, et iuditium aduocet, et quòd iusta fuit captio propter cognitionem, tunc querens recordum illud dedicere poterit, et cognitionem contra recordum curię. Esto quòd in curia domini nullum fuit placitum de seruitio, sed immediate peruenta est querela ad vicecomitem de iniusta captione, et quo casu, si dūs cognoscat ꝙ iustè cepit et ꝓ seruitio suo, vt prædictū est, tunc aut querens ōninò dedicit seruitiū illud, et ꝙ illud nūquā fecit, vel cognoscit ꝙ illud aliquando fecit sed tamē iniustè, quia chartā habet quæ ipsum inde acquietat. Si autē ōninò dedixer, tūc qâ com nō habet potestat vlteri° cognoscendi,

cendi,nec iudicatè poterit vtrum ſeruitium debitum ſit vel non,remaneant aueria deliberata, & dominus ſibi perquirat, quòd faciat ei ſeruitia & conſuetudines quæ ei facere ſolet, ſi recenter fuerit in ſeyſina propter ſeyſinam recentem. Et quo caſu, recuperabit omnia damna ſua, quia agit tantum de poſſeſſione. Si autem de lóginqua & remota ſeyſina, tunc dicatur, quæ ei facere ſolet & debet, vt vtrumq; ius, tam poſſeſſionis q̃ proprietatis in iuditium deducatur per breue de recto, vbi nulla damna recuperabit. Si autem cognoſcat querens, quòd aliquando fecit ei ſeruitium ſed iniuſtè,tunc quia cognoſcit ſeyſinam domini,iuſtam vel iniuſtam, retornentur aueria, donec ſatiſfecerit domino de ſeruitio quod cognoſcit, propter ſeyſinam,licet dominus ius non habuerit,& querens ſibi perquirat breue, quòd dominus non exigat ab eo ſeruitium & cõſuetudines quæ ei facere non debet,eo quòd illa de iure facere non debet, & ideó ſi ſeyſina illum grauat, liberabit ipſum actio ſuper iure. Item cognoſcere poterit captor, quòd aueria iuſte cepit, quià cùm habeat fundũ ſuum liberum,ita quòd nec ipſe querens nec alius communiã in eadem habere poſſit, nec aliam ſeruitutem,& cùm idem querens immiſiſſet aueria ſua, cùm ius non haberet immittendi, & pluriès eſſet ei prohibitũ ne immitteret,ipſe nihilominùs immiſit contra ꝓhibitionem,& ita cepit aueria ſua iuſte, paratus ei illa reſtituere ſi velit ab huiuſmodi iniuria abſtinere, quod quidẽ facere pẽnitus recuſauit, nec voluit aueria ſua tali modo recipere. Ad quod querens, quòd iniuſte, quia ipſe ibi communiam habere debet, et ſemper habuit, & hoc paratus eſt docere, vbi, & quando &c. Et ex quo noluit illa quietè ſine plegio dimittere,ideo noluit tali modo plegium inuenire. Et quia comitatus non habet poteſtatem procedendi vlterius, remaneant aueria deliberata, & ſi querens vti voluerit cùm ius non habeat, ſi dominus aliter ſe defendere non poterit, habeat breue contra ipſum de noua diſſeyſina de libero tenemento ſuo, & ſi querens ius habeat vtendi & dominus eum non permittat, habeat breue verſus dominum de communia paſturæ ſuæ. ¶9. Dicere etiam poterit captor, quód iuſte cepit aueria ſua, quia illa inuenit in damno ſuo, & ſecundùm legem & conſuetudinem regni imparcauit illa, donec damnum ſuum ei eſſet emendatum,& non alio modo. Et ipſe querens noluit damnum emẽdare nec ſecuritatem dare, vel nec illa vnquam petijt ꝓ vadium nec ꝓ plegium, vel ſi petijt, oblata fuerunt ei tali modo, vt prædictum eſt, & non alio,& inde producat ſectam. Et ſi querens hoc preciſè negauerit, defendat ſe ꝓ legem ſuam, vel ſi dicat, quòd ſi prædicta occaſione capta fuerunt & iuſte,tamen detenta fuerunt iniuſtè cõtra vadium & plegium, quia ille querens venit ad ipſum captorem cum probis hominibus,& coram eis paratus fuit ei emendare damnum ſuum ꝓ viſum eorundem, & ipſe hoc recuſauit, et nihilominus aueria ſua detinuit iniuſtè contra vadium et plegium. Et ſi inde habuerit bonam ſectam et ſufficientẽ,ille captor, ſi hoc preciſè defenderit,contra vadiet legem, et ſic ex vtraquè parte poterunt leges vadiari. ¶10. Item ſi querens dicat ꝙ iniuſte cepit aueria ſua, quiâ nulla damna ei fecerunt, nec cùm obtuliſſet ei ſatiſfacere de dãnis, aliquod dãnum ei oſtendit, tunc oportet ꝙ captor ſectam producat

ſufficientem, quòd illa cepit in damno ſuo,& ideo iuſtè: vel pro ſeruitio ſuo recognito, et iniuſtè detento. Si autem ad ſeruitium reſpondet querens, cũ illud recognouerit, q̃ aueria iniuſtè capta ſunt, quia totum fecit ſeruitiũ, ita quòd nihil ei a retro eſt, ſi inde habeat ſectam ſufficientem, quæ ſufficiat ad probationem, iniuſta erit captio, nec ſe defendere poterit captor per legem. ¶11. Itẽ dicere poſſit captor, quòd iuſtè cepit quia quidam talis queſtus fuit de querente de tali iniuria, ſicut de verberibus et ſanguine effuſo, vel de tali debito ſine breui. Et vnde talis ſummonitus fuit, quód eſſet ad certum diem in cur̃ ſua inde reſponſurus, ad quem diẽ ipſe non venit, nec ſe eſſoniauit,& vnde per conſiderationem curiæ meę diſtrictus fuit, quòd eſſet ad alium diem. Et ad quem diem non venit & ita quòd aliás per conſiderationem curiæ præceptũ fuit quôd aueria primò capta retinerentur,& plura caperentur,& ita per iuditium curiæ iuſtè capta fuerunt, et non detenta iniuſtè contra vadium et plegium, quia nũquam petita fuerunt, vel ſic: Cùm primò poſt ſummonitionem capta eſſent aueria pro defalta ipſius querentis, et petita per plegium, ei deliberata eſſent per ſic, quòd veniret ad alium diem rationabilem inde reſponſurus, et niſi veniret, quôd aueria retornarentur, et ad diem illum non venit, et retornata fuerunt aueria per defaltam ſuam, et ita iuſtè capta. Ad quæ reſpondeat querens, quòd iniuſtè et tali ratione (quam dicat ſi ſciat) Et ſic iuſtè capi poſſunt aueria vel iniuſtè, aſſignata ratione: quia ſẽper inquirendum erit, qua occaſione capta fuerunt, et ſi iuſtè ſiue iniuſte capta fuerunt, tamen contra vadium et plegium denegari non debent, dum tamen ille cuius fuerint, paratus ſit facere quod de iure facere debebit. Et notandum quòd iniuſta captio emendari poterit per vicinos, iniuſta autem detentio non, quiâ hoc eſt manifeſtè contra pacem domini regis, et contra coronam ſuam. ¶12. Sed quid ſi ſeruiens alicuius in abſentia domini ſui ceperit aueria alicuius tenentis domini ſui, & ipſe tenens conqueratur de ſeruiente quôd aueria ſua iniuſte cepit, & contra vadium & plegium detinuerit, & ſeruiens ille curiam domini ſui vocauerit ad warrantum,& curia ei warrãtizauerit de ſeruitio quod non recognoſcit? ſeruiens liberabitur,& curia de facto ſuo reſpondebit. Sed nunquid poterit curia ſine domino reſpondere, cûm ſeruitium tangat ipſum dominum? immo: ita quôd iuditium emendetur. Si autem aueria capiantur per ſeruientem ſine iuditio curiæ,& poſteâ petita fuerint ab ipſò domino, cùm præſens fuerit,& ipſe ea vetuerit per vadiũ et plegium, vterq; tenebitur, vt videtur, vnus de captione, & alter de vetito namio. Et licet domin' ipſe aduocauerit captionem ſeruientis, ſeruientem non liberat, ſed onerat ſeipſum,& vterq; tenetur de facto ſeruiẽtis: ſeruiens, quia cepit, & dominus dupliciter, quia aduocat factum ſeruientis, & quia vetat. Itẽ ſunt qui dicunt, quòd non tenetur quis reſpondere de vetito, antequam conuincatur captio iniuſta; ad quod dico, quamuis captio iuſta vel iniuſta, tamẽ vetitum ſemper erit iniuſtum, aliud tamen erit ſi captio õninò nulla, quia vbi nihil omninò captum, nihil erit ex eo quod ſit vetitum. Item etſi captum, tamen nihil petitum, & ſi nihil petitum, tunc non erit aliquid vetitum. Item eſto quòd nihil actum ſit per curiam, nec per dominum curiæ,

ſed

ſed tantum per ſeruientem, vt ſi ſeruiens ſine domino vel ſine curia talli-
auerit tenentes domini ſui, ſicut villanos qui ſunt liberi, vel dicant ſe eſſe
liberos forte, cùm ſint ſerui, & poſtea cûm inde autoritate propria fece-
rit diſtrictionem, et aueria ad querelam tenentium fuerint deliberata per
vicecom̃ ad vadium & plegium & querela facta ſit tantum de ſeruiente
ſine domino, quæritur an ſeruiens reſpondere poſſit vel debeat ſine do-
mino, & rem iuditium deducere ſine eo? quo caſu, inquirendum erit a
domino, vtrum factum ſeruientum ſuorum aduocauerit vel non, ſi au-
tem non, tunc poterit dominus hoc emendare, quod ſi aduocauerit vel
non emendauerit, facit iniuriam illam ſuam propriam, ſi ibi fuerit iniu-
ria. Et cùm aduocauerit poterit deſcendere ad inquiſitionem de talla-
gio, vtrum iuſte petatur vel iniuſte, maxime ſi loquela poſita fuerit in cu-
ria domini regis. Caſus de petro de Sabaudia, & tenentibus ſuis coram
cõſilio domini regis apud weſtmonaſterium ad ſcaccarium ãno regni re-
gis H.xlvi. de termino Paſchę paulò ante aſcentionẽ. ¶13. Cùm autem a- „
ueria ſemel fuerint per iuditium comitatus deliberata, iterum capi nõ de-
bent pro eodem, antequam placitum terminetur. Et ſi iterum capta fue-
rint, vicecom̃ ea iterum deliberari faciat cum damno capientis per tale
breue. Rex vicecom̃ ſalutem, monſtrauit nobis A. quód cûm breue noſ-
trum nuper tibi detuliſſet, de auerijs ſuis replegiandis, quæ B. cepit & in-
iuſte detinuit (vt dicit) et tu eadem aueria eidem A. replegiaſſes, & ei de-
diſſes diem ad proximum comitat̃ tuum, & prædictum B. attachiaſſes ad
reſpondendum ſuper hoc eidem A. prædictus B. poſt attachiamentum il-
lud aueria eiuſdẽ A. iterũ cepit, eadẽ occaſione qua ea prius ceperat, vel
occaſione alicuius talis, quod tangit illud placitum principaliter, & illa
detinet ſicut prius. Et quia hoc eſt manifeſtè contra pacem noſtram, tibi
præcipimus, quòd aueria ipſius A. ſine dilatione deliberari facias quouſ-
qué capitale placitũ inde inter eos terminetur. Et ſi inueneris quòd præ-
dictus B. aueria ipſius A. iterum ceperit ea occaſione qua ea pri᷑ cepit, &
idem A. fecerit te ſecurum &c. tunc habeas coram iuſtitiarijs noſtris ad
primam aſſiſam &c. corpus ipſius B. ad reſpondendum prædicto A. de
ſecunda captione, et habeas ibi hoc breue Teſte &c. Et vnde, ſiue prima
captio iuſta fuerit ſiue iniuſta, ſecũda õnino erit iniuſt. vel aliter: Et ſi in-
ueneris q᷒ prædictus B. aueria ipſi᷑ A. iterũ ceperit, ea occaſione qua pri᷑
ea ceperat, tũc corpus ipſius B. habeas corã te, et corã cuſtodib᷑ placitorũ
coronæ noſtræ ad ꝓximũ com̃ tuũ. Et ſi ꝓ balliuos tuos per quos aueria
prędicti A. ſecũdò replegiata fuerũt, et ꝓ alios legales homines conuinci
poterit de ſecunda captione, et ꝓ vna eadẽq; occaſione, tũc prędictũ B.
ita caſtiges ꝓ grauẽ miſericordiã, vt caſtigatio illa in caſu conſimili alijs
timorẽ tribuat delinquẽdi Teſte &c. Et quo caſu, ſemper oportebit q᷒ in-
culpat᷑ defẽdat ſecũdã captionẽ et detẽtionẽ, et damnũ et totũ, ſecundũ
quod fuerit inculpatus cõtra querẽtẽ et cõtra ſectã ſuã, ſi ſectã ꝓduxerit
ſufficiẽtẽ, cũ ei nõ ſit credẽdũ ad ſimplicẽ vocẽ ſuã. Et ſi ſimplicit᷑ defẽdet
ꝓ legẽ ſe defẽdat cõtra ſectã, poterit tamẽ inculpat᷑ ita excipere et reſpõ-
dere, q᷒ vterq; onerabit ad ſectã ꝓducẽdã, et cũ hinc ide fuer᷑ ſecta diligẽt᷑
examinata ꝓ ea iudicabit᷑ quę ꝓbabilior et veriſimilior eſſe ꝓbabitur. Et q᷒

ſecta

secta examinari debeat, pbatur in itinere w. de Ralegh in comitatu Leyc, in principio rotuli, de Rogero le Suche: vbi dicitur, quòd si secta ex parte querentis producatur, quòd aueria sua iniustè capta fuerunt contra vadium & plegium, & iniuste detenta, & responsum fit ex aduerso quòd iustè, & ideo, quia capta fuerunt in damno, & contra vadium & plegium nõ fuerunt detenta, si cùm secta fuerit examinata, non concordat nec deponat secundùm intentionem querentis, quia forte dicit contrarium vel diuersum, vel quia nihil scit nisi de auditu, vel quia nihil actum fuit in præsentia eorum qui producuntur, tunc ille de quo queritur, recedat sine die. Sunt etiam catalla quæ aliquando petuntur nomine aueriorum, cùm quis in solo alieno opus fecerit manifestum vel manufactum, vt si heyauerit vel fossatum fecerit, vel carucam immiserit, & huiusmodi vtensilia vel catalla capiantur, & per vadium & plegium denegata cùm petantur, & vicecom̃ vel balliuus ad querelam eius cui' fuerint, illa deliberauerit vsqué ad comitatũ vel hundredam, vbi cùm captor dixerit quòd iuste capta sunt propter opus manifestum in fundo & solo suo iniustè & contra voluntatem suam, & alius dicat fundum illum esse suum: quia istud tangit liberum tenementum, nec sciri poterit quis eorum dominus sit, nec comitat̃ habet potestatem cognoscendi, tunc recurrendum erit ad assisam nouæ disseysinæ per illum qui queritur, & retornentur aueria & vtensilia sic capta, & ante captionem assisæ non deliberentur, & sic fiat de consimilibus.

¶Henrici de Bracton de Legibus & consuetudinibus Angliæ

Liber quartus: Qui diuiditur in septem tractatus, quorum primus est de assisis nouæ disseysinæ.

(·)

¶ De diuisione possessionum. Cap. 1.

Dictum est supra de actionibus criminalibus, & iniuriarum quæ personales sunt, & pertinent ad coronam domini regis. Nunc autem dicendum est de actionib' ciuilibus. Et huiusmodi quędã sunt reales, & quædam sũt personales, sed primò de realibus actionibus dicatur. Et est rerum possessio, & est proprietas, & primò dicendum est de possessione quãm de ptoprietate ratione supradicta. ¶ 1. Et sciendum quôd possessionum, quædam nuda pedum positio, quę dicitur intrusio, & dicitur nuda, eo quôd non vallatur aliquo vestimento, et minimum

mum habet possessionis & omninò nihil iuris,& in parte habet naturã cũ disseysina & in quibusdã sunt dissimiles,quiá vbicunquè est disseysina,ibi quodammodò est intrusio,quantum ad disseysitorem, sed non econtrariò,quia vbicunq; est intrusio,ibi non est disseysina propter vacuam possessionem,& in vtroq; casu,possessio est nuda, donec ex tempore & seysina pacifica acquiratur vestimentum.Est et alia possessio,quæ parum habet possessionis & nihil iuris, sicut illa quæ precaria est, & clandestina,sicut violenta, et talis ex tempore nunquam sibi vestimentum acquirit.Est et alia quæ aliquid possessionis habet & nihil iuris, sicut illa quæ conceditur ad terminum annorum, vbi nihil exigi poterit nisi vsus fructus.Est etiam quædam quæ multũ habet possessionis & nihil iuris, sicut illa quã quis habet ad vitam tantum,ex causa dotis, vel donationis, vel alia quocunquè causa.Est etiam quædam possessio quæ plus habet possessionis & multum iuris,sicut illa,vbi quis habet liberum tenementum & feodũ sibi & hæredibus suis. Est etiam quædam quæ plurimum habet possessionis & plurimum iuris, sicut est illa in qua quis habet liberum tenementum, feodum & proprietatem. Et cùm talis habet plurimum possessionis, et plurimum iuris, alius tamen in eodem habere poterit ius maius.

1 ¶ *De possessione quæ nuda est vel dicitur. 2. De terra quæ reuerti debet vt eschaeta tanquã ad capitalem dominum pluribus rationibus. 3. Si quis se intruserit in terram aliquam & quæ reuerti debet. 4. Item quo warranto se intrusit. 5. Breue de intrusione. 6. Itẽ quare se intrusit. 7. Si quis post mortem vxoris suæ se tenuerit in possessione. 8. Breue de attachiando. 9. Item adhuc de intrusione. 10. Item si duobus facta fuerit donatio & de intrusione.* Cap.2.

PRimô vero dicendum est de illa que nuda est omninò et sine aliquo vestimento, quæ dicitur intrusio, et sic de alijs consequenter dicatur per ordinem. Videndum igitur quid sit intrusio, & sciendum q intrusio est, vbi quis (cui nullũ ius competit in re nec scintilla iuris) possessionem vacuã ingreditur,quæ nec corpore nec animo possidetur,sicut hæreditatem iacentem antequam adita fuerit ab hærede,vel saltem a domino capitali ratione custodiæ ,vel ratione eschaetæ , si forte hæredes non existant, vel si post mortem alicuius, per finem factum , vel per modum donationis, vbi successio sibi locum vendicare non possit,vel si post mortem alicuius qui tenuit ad vitam , debeat tenementum reuerti ad proprietarium , ponat quis se in seysinam , antequam tenementum illud perueniat ad illum, ad quem peruenire deberet, ex prædictis causis. Et quæ possessio vacua dici debeat & quę non, supra sufficienter videri poterit,in titulo de acquirenda possessione. Cûm autem quis ita se intruserit,cùm nihil iuris habeat, et hæredem venientem,vel dominum capitalẽ (vt prędictum est) vel eum ad quem tenementum reuerti deberet pluribus modis , per finem factum , per modum donationis, vel vt eschaeta pro defectu,vel ,p delicto,vel alio quocũq; modo non admiserit: succurritur ei ad quẽ tenementum reuerti debet pluribus modis,secũdũ diuersitatem

sitatem casuum, p talia breuia, si autem reuerti debeat ad dominum capitalem tanquam eschaeta sua, eo quòd feoffatus sibi & hæredibus suis de corpore suo ꝓueniẽtibus obierit sine hęrede de se.s. de corpore suo, tũc sic. ¶2. Rex vic. salutem. Pone per vadiũ & saluos plegios, vel certos plegios A. quôd sit coram &c. ad respondendum B. quare intrusit se in tantam terram cum ptinẽtijs in tali villa, quã C. tenuit de prædicto B. & vnde idem C. fuit seysitus die quo obijt, & quæ ad ipsum B. reuerti debuit tãquám ad capitalẽ dñm illius feodi, eo quôd prædictus C. obijt sine hærede de se. & habeas &c. Teste &c. ¶3. Item aliud de eodem, vbi quis se intruserit in terram aliquam quasi hæres cúm non sit, super seysinam domini capitalis, & quæ remanere debet in manu sua, donec rect' hæres veniret ad faciendum ei, quod de iure facere deberet, & tũc sic. ¶4. Ad respondendum quo waranto se intrusit in tantam terram, quæ est de feodo ipsius B. et quam prædictus B. ceperat in manum suam, donec rectus hæres veniret ad faciendum ei, quod de iure facere deberet, vt dicit, & habeas &c. Et sic competit capitali domino actio ratione eschaetæ, & ratione custodię. Et cûm nullum competat ei remedium ordinarium, quòd loqui possit de seysina ꝓpria vel ãtecessoris, de necessitate recurritur ad extra ordinarium, & ad huiusmodi breuia formata. Item aliud de eodem iure alicui competente, & tunc sic. ¶5. Ad ostendendum quare intrusit se in tantam terram &c. quam B. clamat tenere de C. filio & hærede D. qui quidem terram illam dedit prædicto B. in ligea potestate sua, de assensu & voluntate prædicti C. filij & hæredis sui, & similiter de assẽsu & volũtate prædicti A. capitalis domini illi' terræ (vt dicit) vel aliter. ¶6. Quare se intrusit in tantam terram &c. quam idem B. clamat versus prædictũ A. ꝓ breue nostrũ de recto in tali curia. Et vnde idem A. se posuit in magnam assisam nostram, & ꝓquisiuit sibi breue nostrum de pace nostra habẽda, vsquè ad aduentum iustitiariorum in partes illas, & in quas nõdum venerunt, vt idem A. dicit, vel aliter: Quare se intrusit in tantam terram &c. quæ ad ipsum B. reuerti debuit post mortem talis mulieris quæ terrã illam tenuit in dotem de dono talis, ratione finis facti inter prædictos B. & talem anteceſſorem ipsius A. cuius hæres ipse est vt dicit. Et huiusmodi forma breuis locum habet in omni casu, vbi quis se intruserit in terrã aliquam, quam quis tenuerit ad vitam suam nomine dotis, vel per legem Angliæ, vel alio quocunquè modo, & quæ reuerti deberet post mortem talium, ad verum hæredem, vel ad alios per finem factum, vel alio modo quocunq;. Si autem tales in vita sua donationes fecerint, tunc locum habebit breue de ingressu, sicut infra dicetur. ¶7. Itẽ poterit quis post mortem vxoris suę se tenere in seysina tanquam ꝓ legem Angliæ, licet liberos simul non habuerint, & tunc fiat tale breue: Quia possessio aliquando ius parit, & quia pro possessione pręsumitur de iure, ideo infra annum ad minus eijciat verus hæres intrusorem vel si non: versus eum perquirat per breue, quia de longiori tempore non respondebit ad intrusionem. Vt de termino sancti Michaelis anno regis H. nono incipiente decimo in cõm Norff. & Suff. de Simon de Rakfeld, quòd post longum tempus agi non poterit de intrusione, scilicet post decem ãnos vel duodecẽ, nec ꝓ breue

nec

nec sine breui. Si autem intrusor recenter eiectus fuerit & antequam habuerit longum tempus & pacificum (annuale videtur secũdùm quosdã) per assisam nouæ disseysinæ non recuperabit, vt de itinere M. de Pateshul in comitat Hereford & wigorñ anno regis Henrici tertio, assisa nouę disseysinæ si w. Camberlanus. Si autem, fiat tale breue. Præcipe A. quòd iustè et sine dilatione reddat B. tantam terram &c. et in quam non habet ingressum nisi per intrusionem, quam fecit in eandem terram post mortem talis &c. Et si tenens dicit quòd nihil teneat, nisi nomine alicui' qui fuit infra ætatem & in custodia sua, & quòd inde nihil lucrari possit nec perdere, cadit breue. Item si vterq; nominetur in breui tam custos q̃ minor, cadit breue pro custode: quia nihil inde tenet nisi nomine custodiæ. Si autem, ita dicatur. ¶ 8. Pone per vadium & saluum &c. vt supra, et ita quòd actio omninò sit personalis, quamuis in breui vterquè nominetur, non cadit breue, cùm aliquo casu sapiat naturam nouæ disseysinæ: quia non agitur specialiter de tenemento cum intrusione, sed tãtum de intrusione per se, & vbi culpabiles esse poterunt de intrusione tam illi qui ius habent in re, quàm illi qui ius non habent. Cùm autem intrusor cùm recenter eiectus fuerit habere non possit assisam, eadem ratione nec conuictionem super assisam si per assisam amiserit. Item si non habeat actionem, nequè exceptionem si aliquem spoliauerit, si ad ipsum nihil pertineat disseysina: vt si dicat forte quód disseysitus seruus sit, vel quód nihil iuris habuerit in tenemento, vel quòd bastardus, vel quòd teneram seysinam, quia nihil ad eum: & quia si petere vellet per actionem nulla ei competeret. Et sic posset tenens semper remanere in possessione, licet nihil iuris haberet in re possessa: Quia cùm neuter ius habeat, melior est causa possidentis, & ideo si ille qui ius non habeat talem eijciat, eiector exceptionem contra ipsum non habebit, cùm si peteret, actionem non haberet. ¶ 9. Item agere poterit de intrusione quis, vbi ratione alicuius chartæ vel homagij se posuerit quis in seysinam de aliquo tenemento, de quo nullam habuit seysinam in vita donatoris. Itẽ si se posuerit in seysinã sine breui procuratorio vel waranto. ¶ 10. Item si cùm duobus facta fuerit donatio et alteri eorum traditio, vnus propria autoritate ratione nudæ chartæ se posuerit in seysinã. Itẽ fieri poterit breue de intrusione breuiter & in generali forma, sic: Ostensurus quare intrusit se in tantam terrã &c. quã B. qui nup obijt tenuit de eodem A. ad vitã suã tantùm, & quę post mortem eiusdem B. ad eundem A. reuerti debuit, vt idem A. dicit, et habeas &c.

1 ¶ *Qualiter amissa possessio per vim iniuriosam per assisam nouæ disseysinæ restituatur & de qualitate disseysinæ.* *Cap. 3.*

DIctum est supra qualiter possessio acquisita, ex quacũq; causa acquisitionis, de voluntate possidentis ad alium transferatur. Nunc autem dicendũ est, qualiter semel acquisita contra voluntatem possessoris p vim iniustã auferatur et amittatur, & qualiter et qua actione, cùm amissa fuerit, spoliato restituatur: quia nemo debet sine iuditio disseysiri

de libero tenemento suo, nec respondere sine præcepto domini regis, nec sine breui. Sed inprimis videndum erit qualiter fit disseysina, & quibus modis, postea vero quale competat remedium incontinenti vel ex postfacto: prius enim cognosci debet de transgressione vel iniuria, et facti qualitate, vt postmodum faciliùs sciri possit quale sequatur remedium, & quæ pœna subsequatur. In hoc autem iuditio nouæ disseysinæ, quod ex malefitio oritur, persequitur quis ipsam rem & persequitur pœnam, & est personale, sicut ius bonorum raptorum, et ibi pœna triplex: vna propter spoliationem contra pacem, vbi infligenda est pœna corporalis, alia propter iniustam detentionem, vbi infligenda erit pœna pecuniaria. Item persequitur quis damna sua quæ sustinuit medio tempore spoliationis. Est etiam pœna adiecta, quòd disseysitor principalis, vnus & non omnes, cùm per assisam conuicti fuerint, dant vicecomiti bouem de consuetudine, licet non de iure. Fit autem disseysina non solum cùm quis præsens, vel procurator, vel familia qui nomine suo fuerit in seysina, violenter, iniustè, & sine iuditio de libero tenemento suo qualicunquè, electi fuerint: verûm etiam fit disseysina, cûm quis ad nũdinas, vel peregrè profectus fuerit nemine in domo relicto vel possessione, alius in possessionem ingrediatur, & ipsum reuersum non admittat, vel cùm ingredi voluerit, per se, vel assumptis viribus violenter repellat. Fit etiam disseysina, non solum si quis verum dominum præsentem, procuratorem, vel familiam eijciat, vel reuersum a nundinis vel a peregrinatione non admittat vel repellat: verum etiam disseysinam facit, si ipsum, vel procuratorem, vel familiam in possessione existentem, vti omnino non permittat, vel saltem impediat quo minus commodè vti possit. Et quo casu, licet eum omninò non expellat, tamen facit ei disseysinam, cûm commodum vtendi ei omnino auferat, vel quo minus commodè, quietè & in pace vti possit impediat, possessionem inquietando & perturbando. Item non solum fit disseysina, secundùm quod prædictum est, sed etiam si quis præpotens vti voluerit in alterius tenemento contra ipsius tenentis voluntatem, arando, fodiendo, falcando et asportando, contendendo tenementum esse suum quod est alterius, si autem nihil clamauerit in tenemento aliud erit: quia tunc erit trangressio, & non disseysina de libero tenemento, vel pecora immittendo vel alio quocunquè modo sic seruitutem imponendo fundo qui prius liber erat. Et vnde, quamuis omnino non expellat vel impediat, sic imponendo seruitutem, aufert libertatem quo minus possessor liberè teneat. Item facit quis disseysinam ei qui possidet, vt cûm ius habeat vtendi fruendi in alieno, vti voluerit alio modo, alio tempore, alio genere, quâm vti deberet, vel aliter quàm seruitus fuit constituta. Item facit quis disseysinam, non solum si fiat vt prædictum est, sed fit cûm quis in seysina fuerit vt de libero tenemento, & ad vitam, vel ad terminum annorum, vel nomine custodię vel aliquo, alio modo, alium feoffauerit in pręiuditium veri domini, & fecerit alteri liberũ tenementũ: cùm duo, simul & semel de eodem tenemẽto & insolidũ, esse non possunt in seysina. Itẽ facere poterit

quis

quis disseysinam sub colore districtionis, vt si quis distringat pro seruitio cùm nihil ei debeatur, vel cùm ei solutum fuerit, vel cûm modum districtionis excedat. Item si quis vti voluerit cum iuste possidente velit nolit, et si contra suam voluntatem opus fecerit manufactum. Item facit disseysinam, qui iuste possidentem impedit, quo minus in pace & quiete vti possit, faciendo ei contentionem iniustam: sed omnis contentio non erit iniusta, vt si verus dominus contentionem moueat ei qui rem suam iniustè detinet, ne pacificam habeat possessionem siue seysinam, sed interruptam ne currat tempus per desidiam. Item disseysiri poterit quis iniustè & sine iuditio de tenemento suo, licet tenementum non teneat liberè, sed ad terminum annorum, vel de dominico domini regis, vel huiusmodi: talibus iniuriari poterit sicut alijs prædictis, sed non hic succurritur eis per tale breue.

1 ¶ *De violenta disseysina. i. de simplici violentia & sine armis. Itē de vi & vi armata & quid est vis. 2. Quòd pluribus modis dicitur vis. 3. Quæ dicuntur arma.* Cap. 4.

DIctum est supra de qualitate disseysinæ, & quæ aliquando potest esse violenta, & aliquando simplex sine violentia, & violenta sine armis, & violenta cum armis. Est enim vis simplex & vis armata, quia dicitur de vi, et vi armata: & ideo de vi inprimis videndum, quid sit vis. ¶2. Et sciendum quòd vis est maioris rei impetus, cui resisti non potest. Diuiditur autem sic, quòd alia simplex, alia expulsiua omninò, & expulsiua cum armis vel sine armis. Item alia clamdestina & de nocte, alia palam & publica, & de die. Item alia iusta, alia iniusta. Item alia per violentiam, alia sine violentia: sicut in rem vacuam. Item expulsiua locum habet in rebus corporalibus & immobilibus, sicut in terris & tenementis. Item locū habet in rebus incorporalibus, sicut in ijs quæ in iure consistunt, sed non ita omnino, sed in parte & alio modo. Item vis alia perturbatiua, scilicet vbi quis cōtendit se possidere cûm ius non habeat, & alius dicat se esse in possessione cûm ius habeat. Item alia vis inquietatiua, vbi quis non permittit alium vti possessione quietè & in pace. Est enim quies & non quies, quod idem est quod inquies. Est etiam vis ablatiua, quæ conuertitur simul cum perturbatiua: cum aliquis scilicet fodiat in alieno vel falcet, & sic perturbet, vt auferat & asportet rem mobilem de re immobili. In rebus autem mobilibus vel se mouentibus, locum non habet per se, vt in illis quę per vim rapiuntur, auferuntur, & asportantur. Item est vis compulsiua, quæ aliquando metum inducit, vbi scilicet quis alium in carcere & in vinculis detinuerit, vel euaginato gladio compulerit ad aliquid dandum, vel faciendum contra ipsius voluntatem. Et exceptionem inducit, siue vis illata fuerit alicui vel filio vel nepoti vel patri in filio vel nepote. Item est vis iniuriosa et illicita, et quędam licita et non iniuriosa, siue fuerit simplex vel violenta, inermis vel armata. ¶3. Est etiam vis armata (armis dejectum dico qualitercunque fuerit vis armata) non solum si quis venerit cum tęlis, verumetiam omnes illos dicimus armatos, qui habent cum quo nocere possunt. Tę-

lorum autem appellatione omnia in quibus singuli homines nocere possunt, accipiuntur, sed si quis venerit sine armis & ipsa concertatione ligna sumpserit, fustes & lapides, talis dicetur vis armata. Si quis autem venerit cum armis, armis tamen ad deijciendum non vsus fuerit, & deiecerit, vis armata dicitur esse facta: sufficit enim terror armorum, vt videatur armis deiecisse. Si autem cùm dominus a peregrinatione vel nundinis reuersus fuerit, et armati qui possessionem inuaserint eũ prohibuerint ne ingrediatur, videtur eum armis esse eiectum, et talis vis dici poterit repulsiua. Item cùm procurator generalis armatus venerit, et ipse dominus videtur armis deiecisse siue hoc mandauerit siue ratum habuerit: et hoc quidem erit dicendum de familia, cùm familia armata venerit. Ego enim nõ videor venisse armatus sed familia nisi iussi vel ratũ habui: et secundûm præcedentia, qualitas facti facit pœnam grauiorem vel minus grauem. Sed siue fuerit vis armata vel inermis, quælibet talis non erit iniurioſa, quia armorum quædam sunt tuitionis, et quod quis ob tutelam sui corporis fecerit vel sui iuris, iuste fecisse videtur. Item sunt arma pacis & iustitiæ, & arma perturbationis, pacis, & iniuriæ. Sunt etiam arma vsurpationis rei alienæ, & talis vis dici poterit ablatiua, vnde & ei qui iuste possidet, licitum erit cum armis contra pacem venientem vt expellat, cum armis repellere, vt per arma tuitionis & pacis, quæ sũt iustitiæ, repellat iniuriam, & vim iniustam, & arma iniuriæ: sed tamen cum talis discretionis moderamine, quód iniuriam non committat, non enim poterit sub tali prætextu hominem interficere, vulnerare, vel male tractare, si alio modo suam tueri possit possessionem. Ei igitur qui vult viribus vti, erit viribus viriliter resistendum cum armis vel sine, iuxta illud. Cûm fortis armatus &c. sed tamen quolibet tempore sine causa non erit cum armis incedendum. Venit etiam quis, vt iustè possidentem cum viribus eijciat, sed cúm possidens ei resistat, quód opere adimplere non possit quod in animo habuerit & in voluntate: in assisam non incidit, nec debet ei obesse conatus, vbi iniuria nullum habuit effectũ. Sunt etiã qdã qui dicunt, & putant vim solúm esse, cùm homines vulnerentur: sed regulariter verum est contrarium, quód vis est quotiens quis (quod sibi deberi putat) non per iudicem reposcit. Hęc autem de vi dicta, ad præsens sufficiant. Sed quia vis aliquando metum inducit, ideo videndum quid sit metus, & sciendum, vt suprá de donationibus plenius.

1 ¶ *De primo remedio post disseysinam et vbi incontinenti licet reijcere et quando et quando.* *Cap.5.*

SI vero aliquo prædictorum modorum facta fuerit disseysina, primum & principale competit remedium tale, videlicet quòd ille qui ita disseysitus fuit, p se si possit, vel sumptis viribus vel resumptis, dum tamen sine aliquo interuallo, flagrante disseysina & malefitio, reijciat spolia-

spoliantem, vel si tenens cùm fuerit in possessione siue in seysina & alius cum eo vti voluerit, ipse nihilominùs vtatur, nisi omnino iniuste vtentem tenere possit ab vtendo excluſum: quia per vsum suum sic vtendo, iuste retinet seysinam suam, alius vero vtendo iniustè in alieno, nihil sibi per vsum iniustum acquirit. Si autem ipsum nullo modo expellere possit, ad superioris auxilium erit recurrendum, vt ei pacificè liceat acquirere & quietè vti. Incontinẽti vim vi repellere est, quàm cito sciri possit vim esse illatam, priusquâm ille cui illata fuerit, ad actum contrarium diuertat. Si autem omnino quis vti impediuerit vel minus commodè, incontinenti repellatur si fieri possit, alioquin ad superiorem recurratur vt supra. Incontinenti autem quid sit videndum, et infra quod tempus. Tempus autem non definitur, sed præsumitur quòd tantùm tempus habere deberet, quantum haberet si esset super proprietate implacitatus, scilicet quindecem dierum, quo tamen iure ad præsens non vtitur. Videndum est etiam vtrum disseysitus præsens fuerit vel absens tempore disseysinæ, vel vtrum ipse personaliter eijciatur vel eius procurator, vel familia, vel dum absens fuerit alius ingrediatur in suam vacuam possessionem. Vacuam dico corpore, licet non animo. Si autem præsens fuerit tempore disseysinæ, tunc statim & eodem die, si possit, reijciat disseysitorem, nisi hoc elegerit propter desperationem, quòd sibi velit requirere, & electa via illa & facta impetratione, ad reiectionem redire nõ poterit, nec seysinam suam, ppria autoritate resumere, in prẽiudicium superioris ad quem iam deuoluta est cognitio. Si autem talem viam non elegerit fiat in crastino, tertio die vel quarto, vel vlteriùs cum debita continuatione quod fieri debuit prima die: quia si primo die reijcere non potuit, potest tamen in crastino vires resumere, arma congerere, & auxilia amicorum inuocare, quòd si per longum tempus expectauerit, videtur per hoc iniuriam dissimulare, & per hoc illam pœnitus oboleri. Dictum est supra quôd si possessor, procurator vel familia præsens eijciatur, & nunc dicendum erit si reuersus ingredi prohibeatur vel repellatur vel credat se posse repelli. Si autem absens fuerit ex quacunquè causa necessaria negotiationis communis, vel peregrinationis, vel alia quacunquê, oportebit distinguere locorum distantiam & tẽpora, vel diligentiam vel negligentiam disseysiti: secundùm quód fuerit in eodem comitatu prope, vel in alio comitatu longè, vel alibi, dum tamen infra regnum. Longe vel longius distinguatur, quo tempore scire potuit disseysinam esse factam, & non tempus quo sciuit, & quo casu inveniendo, computandæ sunt rationabiles dietæ, vt sic allocatis ei rationabilibus dilationibus, infra quartum diem vel vlterius ex causa vt prædictum est, deijciat disseysitorem, quod satis erit incontinenti, cùm non currat tempus ei nisi ex tempore scientiæ, & ex quo post scientiam venire potest commodè. Si autem extra regnum in peregrinatione simplici apud sanctum Iacobum, vel in seruitio domini regis fortè in vascoñ, dilationẽ habebit quadraginta dierũ, & duoꝝ Flodorũ, & vnius ebbę, quia de vltra mare, & similiter spaciũ quindecẽ dierum postquã venerit

nerit

nerit in regnum & etiam quatuor dierum, vt prædictum est, vt vires resumat &c. Si autem extra regnum in simplici perigrinatione in terra sancta, tunc dabitur ei dilatio vnius anni extra regnum, et quindecem dierum et quatuor infra, vt prædictum est. Si autem in generali passagio ad terram sanctam, tunc dabitur ei dilatio trium annorum & quindecem dierum, & quatuor, vt prædictum est. Et si aliquis infra tempus illud feoffatus fuit a disseysitore, si verus dominus reuersus cum incontinenti eijciat, non recuperabit per assisam: quia tempus tale, licet longum fuerit, non est computandum absenti: & ideo taliter feoffatus sibi imputare poterit, nisi prius medio tempore sibi per breue de warrantia prospexerit. Omnes autem qui moram faciunt longiorem quoad restitutionem, incontinenti seysinam suam dedisse videntur obliuioni. Prouideant igitur sibi, illi qui voluerint reijcere incontinenti flagrante disseysina, quôd iniuriam disseysinæ per patientiam, dissimulationem, negligentiam, impotentiam, desperationem, vel negligentem impetrationem non tepescant, per quod amittant vtramquè possessionem, naturalem videlicet & ciuilem, & disseysitor vtramquè habere incipiat, ita quód sine iuditio eijci non possit quasi incontinenti. Qualiter autem quis eijci debeat incontinenti videndum erit per exemplum, & cui competit assisa, & cui non, quia incontinenti: vt ecce. Eijcio te de libero tenemento tuo, viribus & non iuditio, competit tibi remedium per assisam vt infra. Item eijcio te, & tu me incontinenti flagrante disseysina, non recuperabo per assisam, quia passus sum id quod feci. Item eijcio te, & tu me incontinenti, & ego te postea incontinenti iterum, adhuc competit tibi assisa contra me ad seysinam recuperandam, & ita erit in infinitum, quòd verus possessor eijcere poterit incontinenti, & non competit contra ipsum assisa, & si ipse iterum a spoliatore incontinenti eijciatur, poterit spòliatorem reijcere & non competet spoliatori assisa: quia quod fecit passus est. Si autem verus possessor negligens erit post disseysinam, & negligens impetrator, patiens, & dissimulans iniuriam, impotens omnino, vel de potentia sua desperans, vt predictum est, ita quòd vtramquè amisit possessionem, naturalem videlicet & ciuilem, non succurritur ei nisi per assisam. Et si forte assisam contemnat, & possessionem suam (viribus vtens non iuditio) sibi vsurpare præsumat, competit spoliatori propter vsurpationem assisa, non quia iniustè disseysitus sit, sed quia sine iuditio, & quia per negligentiam veri domini vtramquè habere incepit possessionem, naturalem videlicet & ciuilem. Et si verus dominus habere velit regressum, vix aut nunquâm audietur, nisi tantum super proprietate, si autem velit ad assisam recurrere, quæ ei primó competebat, non poterit: quia assisam demeruit & gratiam iuris, & quia frustra legis auxilium inuocat, qui in legẽ committit: lex enim se ei gratis obtulit, quam quidem recusans, vsus est viribus & non lege, & ideo ei non subueniet, quia cùm potuit noluit, & cùm velit non poterit. Eodem modo respondebit ei minister legis & iuris, cuius iurisdictionem minus licite sibi vsurpauit. Item esto quód disseysitor cúm disseysinam fecerit statim

tim & eodem die vel in crastino rem spoliatam ad alium transtulerit ex quacunquè causa, poterit ille ad quem res translata est, incõtinenti eijci a vero domino disseysito, sicut ipse primus & principalis disseysitor: quia verus dominus semper sibi retinuit ciuilem possessionem, quamuis naturalem amitteret. Eodem modo si per assisam nouæ disseysinæ velit agere, versus vtrumquè recuperabit, quia vterquè fecit ei disseysinam principaliter, scilicet primus disseysitor abstulit ei naturalem possessionem, & secundus ciuilem, & vterquè coniunctus cum alio, simul abstulit ei vtramquè, ciuilem scilicet & naturalem, & vnde neuter eorum sine alio respondebit. Sed vnus, scilicet primus tenetur ex disseysina tantùm ad pœnam & non ad restitutionem, quia non habet rem quam restituere debet. Secundus vero tenetur ad vtrumqué, tam ad pœnam quàm ad restitutionem: ad pœnam quia abstulit ciuilem possessionem, & ad restitutionem, quiá habet rem quæ debet restitui. Secus autem est si res post disseysinam per longum interuallum transferatur ante impetrationem breuis, & vbi primus & principalis disseysitor tantum tenetur ad pœnam propter iniuriam, et ille ad quem res per interuallum translata fuerit tantum ad restitutionem secundùm virtutem assisæ, vt infra dicetur. Item esto quòd primus disseysitor post disseysinam statim ab alio fuerit disseysitus, poterit verus dominus si voluerit vltimum disseysitorem incontinenti deijcere, sed non post interuallum, supradicta ratione. Et eodem modo si per assisam velit agere, poterit versus vtrumquè recuperare. Si autem ad tempus dissimulauerit, poterit ille primus disseysitor versus suum disseysitorem recuperare si agere velit per assisam. Posset etiam ab initio eum incontinentì reijcere, vt infra de transgressionibus vbi plus de hac materia, sine regressu aliquo, quem ille secundus disseysitor habere poterit. Item quæritur de recenti reiectione, an vicecom̃ debeat se intromittere? videtur quòd sic, quamuis quidam dicunt contrarium, sed ad certum tempus & non imperpetuum, nec debet se ingerere ex officio suo, nisi hoc postulet disseysitus, quia si fecerit, cadit in assisam. Item videre debet vicecom̃ vtrum violentia, pro qua requiretur, si fuerit requisitus, iusta sit vel iniuriosa: si autem iniuriosa, se non intromittat ad alicuius instantiam ne incidat in assisam, vt si aliquis alium disseysiuerit iniustè, & disseysitus ad hoc nitatur vt disseysitorem suum incontinenti deijciat: si vicecomes vim disseysiti quæ iusta est amoueat, & vim disseysitoris iniuriosam sustineat, cadit similiter in assisam. Item cùm quis venerit vt iustè possidentem per vim deijciat, cùm possidens in possessione se viriliter agat & se defendat, et vicecomes vim & inuasoris iniuriam sustineat, cadit similiter in assisam. Sed vice versa, cùm vicecomes iustè possidentem in sua possessione defendat, vel cùm iustè possidens eiectus fuerit, & incontinenti nitatur possessionem suam resumere, & vicecom̃ cùm rogatus fuerit, & quamdiu licuerit vim talem sustineat, cùm iusta sit, hoc ei licebit. s. quamdiu iustè possidens ciuilẽ habuit possessionẽ, & donec amissa fuit p negligẽtiã, impotẽtiã, vel desperationẽ: in quo casu, vic. vlteriº se nõ intromittat etiã rogatus, ne incidat in assisam. Hæc autem

autem omnia facere potest vel vt amicus, vel vt vicecom̃ ex officio suo, pro pace domini regis. Et in fine notandum, quòd talis reiectio incontinenti facienda, continua esse debet & non distincta per temporum interualla, vt si quis iniustè disseysitus fuerit, assumptis viribus debet disseysitorem incontinenti reijcere si possit, si autem non, non debet inde recedere, sed continue pulsare: quia qui semel per impotentiam recesserit vtramquè amittit possessionem, quia post tempus redire non potest ad deijciendum, nec seysinam quam sic amisit pro voluntate sua resumere, cùm iam ad manus superioris fuerit deuoluta cognitio. Oportet igitur de necessitate ad superiorem recurrere, sicut inferius apparebit. Hæc autem ad præsens de reeiectione incõtinenti dicta, sufficiant exempla causa.

1 ¶ *Quòd oportet de necessitate ad superiorẽ recurrere vbi non poterit disseysitus per se disseysitorem suũ incontinenti reijcere & fiat ei ibi breue de noua disseysina.* 2. *In quibus locũ habet huiusmodi assisa.* 3. *De triplici effectu huiusmodi assisæ.* Cap. 6.

DIctum est supra qualiter disseysitus poterit disseysitorem suum incontinenti reijcere impunè & sine breui, quamdiu retinuerit ciuilem possessionem. Nunc autem dicẽdum qualiter recurritur ad superioris auxilium, cùm vtramquè amiserit possessionem, naturalem videlicet & ciuilẽ. Cùm igitur disseysitus, ita negligens fuerit in hac parte, q nolit vel non possit disseysitorem suũ reijcere, de benefitio principis succurritur ei per recognitionem assisæ nouæ disseysinę multis vigilijs excogitatam & inuentam, recuperandæ possessionis gratia, quam disseysitus iniustè amisit & sine iuditio, vt per summariam cognitionem absq; magna iuris solennitate, quasi per compendium negotium terminetur. ¶2. Locum autem non solum habet huiusmodi assisa in rebus corporalibus, sicut in tenementis quibuscunq;, verum etiam in rebus incorporalibus, sicut in seruitutibus & in rebus quæ pertinent ad tenemẽtum, sicut in iure pascendi, falcandi, fodiendi & huiusmodi: sicut inferius apparebit. ¶3 Est autem ista recognitio siue assisa triplex, & pœna multiplex, vt infra de restitutione damnorum: est enim personalis quia persequitur eum qui fecit disseysinam, propter factum quia ipse fecit, persequitur etiam eũ ad pœnam propter iniuriam, persequitur etiam rem, quoad restitutionem, et in hoc est rei persecutoria. Persequitur etiam quandoq; vnicam personã, quantũ ad hęc omnia, & quandoq; duas personas vel plures, secundũ quod duo fuerint disseysitores principales vel plures, & secundum quod res ad ipsos peruenerit per ipsam disseysinam, vel post disseysinam p trãslationem statim vel post tempus. Persequitur etiam quandoq; vnicã psonã quantũ ad pœnã ꝓpter factũ et iniuriam, & aliam ꝓsonam quantũ ad rei restitutionem cùm rem detineat, quarũ nulla sine alia poterit respondere per se, quia disseysitor non habet quod restituat, licet teneatur ad pœnam, nec ille qui rem detinet, licet possit restituere vllam iniuriam fecit: coniunctis igitur vtrisquè personis in vnam, tunc demùm procedatur per assisam, & non aliter. Persequitur etiam quandoquè plures personas

sonas quantum ad pœnam, et plures quantum ad rei restitutionem, secũdum quòd res in plures manus deuenerit post disseysinam, vel secundũ quod in plura capita in ipsa disseysina diuisa fuerit et partita. Acquiritur vero per assisam istam non solum ipsa res spoliata corporalis, verumetiam omnes fructus medio tempore percepti cui competit querela. Item non solum ipsa res, sed in ipsa re pax et quies. Item non solum pax et quies in proprio, sed libertas et perturbationis euacuatio, de quibus mentio facta est in principio.

1 ¶ *Cui competit assisa.* 2. *Si facta fuerit donatio viro & vxori simul qui habent quasi ius vnum vel alijs duobus simul in communi.* *Cap.7.*

Item, quoniàm ad omnes non pertinet huiusmodi querela quamuis in possessione fuerit, videndum est igitur cui competat remedium per assisam, et ad quem pertineat querela, et cui fieri debeat, et quandò, et similiter ad quem non pertineat, et sciendum quòd tantùm pertinet ad eos querela qui nomine suo proprio tenementum tenent et non alieno, siue ad vitam, siue in feodo et non ad terminum annorum, licet aliud habeat remedium: et quicunque sint tales, masculus vel fœmina, maior vel minor, liber vel seruus, in suo casu, et siue per se in propria persona siue per procuratorem vel familiũ, vel firmarium, vel alios quoscunq; qui suo nomine fuerint in seysina, cûm per tales possideant, quia ille possidet cuius nomine possidetur, et vnde si quis tales, qui nomine dominorum suorum fuerint in seysina, eiecerit, domino competit assisa et non illis, vt inferius dicetur ad exemplum. Nulli autem competit qui in seysina fuerit nomine alieno, quia talis nõ possidet licet fuerit in seysina, sicut procurator, vel custos ratione custodiæ, firmarius siue vsufructuarius ratione firmæ, seruus proprius vel alienus, hospes vel alius quicunq;, talibus enim non competit assisa, cum nomine dominorum siue aliorum extiterint in seysina, sed querendum est de eo qui seysinam iniustam habuerit per disseysinam, vel intrusionem, et ab eo disseysitus fuerit, qui ius nõ habet. Item si a non domino feoffatus fuerit, et ita ab eo qui ius non habet disseysitus, an ei competat querela & remedium per assisam? videtur prima facie quód non, cùm disseysitor pro se habeat contra assisam, vt videtur, sufficientem exceptionem, vz quòd disseysitus non habuit nisi teneram seysinam, vel quòd habere non potuit, propter iniustam initium, feodum nec liberum tenementum. Sed reuera licet talis iniustè possidens nullam haberet actionem contra veros dominos, habebit tamen querelã & remedium per assisam contra tales qui ius non habent, propter comodum possessoris, et ipsi contra tales nullam habebunt exceptionem teneræ seysinæ, vel liberi tenementi. Propter comodum possessoris dico, quia si tales qui ius non habent extra seysinam peterent, nunquam recuperarent versus possidentem, quamuis iniustè, cùm actionem competentem non haberent, et ita remaneret suo loco possessio. Et cùm neuter illorum ius habeat, nec feodum, nec liberum tenementum, tamen pro primo possessore iudicandum erit, propter seysinam primã, ex quo ille qui secundò

primũ possessorem eiecit, nullũ ius habuit eijciẽdi, & quia res posset semper cũ eo remanere per negligentiã veri domini, & hoc propter cõmodũ possidendi. Cùm igitur actionẽ non habeãt, & talẽ (quãuis iniustè possidentẽ) disseysiuerint, cùm per iuditiũ recuperare nõ possent, si talis petat per assisam, licet ei de iure nõ cõpetat, tamẽ in odiũ desseysitoris ꝓcedit, quia prædicti disseysitores nullã cõtra ipsum habere possunt exceptionẽ. Itẽ cõpetit remediũ per assisam & querela, ei qui ꝓ se titulũ habuerit ad tẽpus, simul versus oẽs à quocunq; feoffatus fuerit, dño vel nõ domino, & versus eũ qui ius nõ habet, & eũ qui ius habet: vt si quis a nõ domino, custode, vel firmario ad certũ terminũ tenuerit annorũ, vel ab eo qui ingressum habuerit ꝓ disseysinã, vel intrusionẽ, si taliter feoffatus ꝓ aliquod tẽpus in pace tenuerit, a vero dño eijci non poterit sine breui & iuditio, dũ tamen tale sit tẽpus, quod sufficere possit ꝓ titulo. A non domino vero, cùm titulũ ab eo habeat, eijci nõ potest, ꝓpter titulũ, & feoffamẽtũ, et ꝓpter factũ suũ, licet tẽpus nõ interueniat, nec etiã ab eo qui ius non habet, licet non interueniat titulus, nec tẽpus, sed a vero domino eijci poterit & impunè, si tempus quod sufficiat pro titulo non interuenerit. Item competit ei remediũ & restitutio per assisam, quia omnino sine aliquo titulo in seysina fuerit per disseysinã vel intrusionem, ꝙ sine iuditio disseysitus, dum tamẽ tẽpus habeat quod sufficiat pro titulo, versus omnes siue ius habeant siue non, & ita iuuat possessionem aliquando tempus sicut titulus. Item competit ei querela & remedium per assisam, licet eiectus nõ fuerit personaliter in propria persona, vel per procuratorẽ, sed cùm nemine relicto in seysina a seysina recesserit, & cùm reuersus fuerit non admittatur vel repellatur. Item cõpetit ei querela & remediũ per assisam, si quis in alieno vti voluerit, cùm ius non habuerit, & contra domini voluntatem, & eodẽ modo si dominũ non permisit vti in suo, vt supradictum est in principio. Item competit ei querela & remedium per assisam, si quis disseysitus fuerit ab aliquo per iuditium, quod tamẽ sit iniustum. Item competit ei querela & remedium per assisam, qui furiosus est vel mente captus, sicut ei qui est sanæ mentis, dum tamen in acquisitione tenementi habuerit sanam mentem: quia ex quo semel dum sanæ mentis extiterit animũ habuerit retinẽdi, in ipso furore (si superuenerit) animum mutare non poterit nec desinere possidere, quia consentire non potest nec dissentire, nec desinere possidere, & ideo amittere non potest per aliquẽ cursum temporis id quod tẽpore ꝓspero, vel dilucidis interuallis acquisiuerit. Item cõpetit remediũ tã ei qui feodi firmarius est, quàm ei qui tenet ī feodo vel ad vitã. Et eodẽ modo cõpetit ei qui tenet in Sokagio per certũ redditũ, sicut ei qui tenet ꝓ seruitiũ militare. Item cõpetit vxori de re sibi data & tradita a viro vel ecõtrariò cõstante matrimonio, quãuis donum irritari possit ex postfacto. Sed si qui ipsorũ post mortẽ donatoris in seysina fuerint, sine iuditio disseysiri nõ possũt, dũ tm tẽpus quod alibi sufficere possit ꝓ titulo interuenerit. Item cõpetit ei actio cuius pater obijt in statu libero, si post mortẽ patris fuerit in seysina & ī possessione libertatis, extra dominorũ potestatẽ. Itẽ quãdoq; cõpetit villano Sockmanno in dominico dñi Regis, si maneriũ vocet Burg', sicut

Cyrence-

Cirenceſtr: vt de itinere abatis de Radinge, et M. de pateſhull in comitatu Gloceſter, anno regni Henrici quinto, aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Philippus le Riche. Item competit libero homini, qui tenuerit villenagium per ſeruitium et conſuetudines villanas, ſiue copulatus fuerit villanæ vel non, de tenemento quod alibi tenuerit liberè, eo non obſtante, quòd tenuerit villenagium et copulatus fuerit villanæ. Item competit ei qui feoffatus eſt per aliquem qui tenuerit ad vitam ſiue nomine dotis, ſiue per legem Angliæ vel ad terminum vel alio quocunquè modo, vt in multis locis probatur per exemplum. Item competit villano in ſuo caſu, verſus dominum et omnes alios, dum fuerit extra poteſtatem dominorum, donec dominus eũ eiecerit vt ſeruũ. Si autem ſub poteſtate dominorum et feoffatus fuerit, ſiue a domino ſiue ab extraneo, competit ei aſſiſa verſus omnes. Si autem tantum ab extraneo, cõpetit ei aſſiſa contra omnes de mundo, præterq̃ contra verum dominum, ſub cuius fuerit poteſtate, ſi forte velit eum diſſeyſire. Item competit ei qui tenemẽtum tenuerit, donec ei prouideatur, ſicut alijs qui liberum habent tenemẽtum, quia bene poteſt eſſe quòd nunquam ei prouidebitur, et ſic poterit remanere in feodo tale tenementum. Item competit aſſiſa, vt ſi duobus facta fuerit donatio ſucceſſiuè et diuerſis temporibus, et vterquè ſe ſimul poſuerit in ſeyſina ſine warranto, et donator ratam habuerit alterius ſeyſinam, et alterius non, ſed ſi ille cuius ſeyſina rata non erat eiectus fuerit, non recuperabit. Si autem vtriuſque, hoc ſtare non poterit, ſed proprietas erit præferenda, ac ſi vterque ingrederetur cum warranto. Si autem vnus ingrediatur cum warranto et alius ſine, ille cum warranto præfertur, et ei competit aſſiſa. Item ſi duo ſe gerant pro hærede et de eorum iure dubitetur, in hoc dubio ei competit aſſiſa, qui ſe prius poſuerit in ſeyſinam, niſi in veritate conſtare poſſit talem ius non habere. Si autem duo contendant de hæreditate quorum nullus ius habuerit, vt ſi ambo fuerint baſtardi, competit ei aſſiſa qui prius fuerit in poſſeſſione, cũ waranto vel ſine, donec alius eiecerit qui ius habuerit qualecunq;. Si autem vnus baſtardus & alius legitimus, vel vnus ſeruus & alius liber, competit ei aſſiſa qui ius habet, ſi ille qui fuerit in ſeyſina longum tempus habuerit & pacificum, quòd ſine iuditio eijci non poſſit. Quid etiam ſi tale tempus non habuerit? per aſſiſam non recuperabit. ¶ 2. Item videtur incontinenti eieciſſe, ſi quis ita tenementum dederit ſub conditione quæ dependet de futuro, vt ſi dicat, do tibi tantam terrã ſi filiam meã, vel vt filiam meã ducas in vxorem, ſi facta donatione & ſubſecuta traditione, talis, licet per longum tempus poſtea, ad alia vota cõuolauerit, & aliã in vxorẽ duxerit, ſi eijciatur etiam ſine iuditio, per aſſiſam non recuperabit: quia ſi res ob cauſam data fuerit & ſub conditione quæ ſic dependet de futuro, licet ab initio perfecta ſit, tamen cauſa non ſecuta, reſoluitur donatio per conditionẽ, & ita incipit eſſe nulla, quia cõditioni nõ eſt fatisfactũ. Sed poſſet opponi, q̃ ſi ſtatim non poſſet conditioni fatisfieri, poſt mortem mulieris quã primò cõtra cõuẽtionẽ traduxit, poſſet fatisfieri, & ſic fieri poſſet in multis donationibus ſub cõditione ſuſpẽſis vel perfectis, ſub cõditione tamen reſoluendis. Item ſicut deijci poterit quis per ſeipſum, et

competit ei remedium per assisam, ita potest per familiam suam, et alios qui nomine suo extiterint in possessione, et quia sicut acquiritur possessio per eos quos quis in potestate habuerit et retinetur, ita poterit per suos amitti & retineri: vt si quis me deiecerit, meos autem non, non competit mihi assisa, quia per meos qui deiecti non sunt retineo seysinam. Sed si quis meos & me deiecerit, et quosdam retinuerit & vinxerit vel eos vt seruos suos retinuerit, competit mihi assisa, desij enim possidere cùm serui mei vel alij, per quos seysinam retinui, ab alio possidentur. Item si expulsi non sunt tales, sed ab eo qui vi deiecit tenere ceperint, adhuc competit mihi assisa. Item si ego deiectus non fuero, in possessione tamen vinctus sum et impeditus quo minùs vti possim, adhuc competit mihi assisa. Item competit cuilibet qui proprio nomine fuerit in seysina iusté vel iniustè: iustè, vt si iure proprio vtatur, iniustè, vt si in possessione fuerit per disseysinam, vel intrusionem, et si fuerit eiectus per aliquem qui ius nō habuerit, competit ei restitutio per assisam, sicut ei qui ius habet aduersus omnes, præterquàm aduersus verum dominum: quia licet ius non habeat, eo tamen quód in possessione est, plus iuris habet propter seysinam quàm ille qui est extra possessionem qui nihil iuris habet, et eo maxime, quia si ille qui ius habet nunquam petat, sic poterit terra semper remanere cum disseysitore vel intrusore. Item si cùm antecessor meus ad firmam dederit tenementum & moriatur, et si in seysinam me posuero, saluo firmario firma et termino suo, et de vsu non impediat, cōpetit mihi assisa si eiectus fuero, licet mihi vti nō liceat, & valebit mihi seysina quoad liberū tenementum, & nō aufert firmario terminum suū, & si vltra terminum tenere ceperit firmarius, tunc primò mihi competit breue de termino qui prę terijt, sicut antecessori meo competeret: si autem firmarius exceperit de feoffamento, tunc vertitur assisa in iuratam ad inquirendum de feoffamento.

2 ¶ *Si fiat disseysina pluribus in re communi.* *Cap.* 8.

PLures etiā disseysirì possunt in re cōmuni, sicut & vnus in ꝓpria ꝑsona, & competit eis quærela & remedium per assisam. Cōmunis autem esse poterit res siue tenementū multis modis, sicut res quæ cōmunis est inter virum & vxorem vbi neutri ipsorum sine alio competit querela vel assisa, cùm sint quasi vnum corpus & diuersæ animæ, & quasi vnum ius habentes, nisi sit aliquis qui dicat, ꝙ si vir vxorem dessеysiuerit vel econtrariò, quòd assisa competit vni ipsorum quasi tenēdam in communi cum alio. Sed si ita esset, sic fieret diuisio inter eos corporis & sanguinis, quod esset contra hoc quod supradictū est. Videtur igitur quòd recurrendum sit ad curiam christianitatis, vt discussio ibi de matrimonio per censuram ecclesiasticam, vel compellatur vir suscipere vxorē, vel vxor redire & sequi virum, & si opus fuerit, dominus Rex ad supplicationem ordinarij in tenemento communicādo quod suum fuerit exequatur. Poterit etiam esse tenementū cōmune inter duos vel plures, sicut sūt būdæ & metæ & rationabiles diuisæ quæ ponuntur in terminis & finibus agrorum

agrorum ad distinguendũ prædia & dominia vicinorum, quorum quilibet dominus est proprietatis,& non dominus insolidùm, sed tamen dominus in communi. Talibus autem omnibus competit querela & remediũ per assisam, secundũ quod fuerit quilibet eorũ disseysiti, s. omnes vel quidã illorũ, per extraneos vel seipsos inter se. Si quis igitur diuisas arauerit,lapidem vel arborem finalem amouerit & asportauerit,facit disseysinam, vt de itinere M. de Pateshull ad assisas nouæ disseysinæ capiendas & gaolas deliberandas in com̃ South: Assisa nouæ disseysinæ si Radulphus de le Haye: quia ibi dicitur, quòd si quis terram meam arauerit,& maximè qui diuisas arauerit inter me & ipsũ, facit disseysinã: quia in hoc magis iniuriatur, quàm si aliam terram arasset,quia si aliam terram, tunc possent blada retineri,quod nõ est in diuisis (vt videtur) quia huiusmodi metæ & bundæ sunt vtriusq; vicinorum in communi, quoad hoc quòd nullus vicinorũ aliquid sibi appropriare possit sine eo quòd nõ facit disseysinã ex quo tenẽt in cõmuni.Sed quòd ibi potius sit transgressio q̃ disseysina videtur,quia in visu faciendo iuratoribus, non potest querẽs aliquã partẽ designare nec dicere,hæc pars m̃ea est, quia diuisæ non sunt p̃ partes diuisæ, sed iacẽt in cõmuni,quia nullus scit nec scire poterit partẽ suã. Si autẽ sit qui dicat quòd illa pars dimidia sit alicuius quæ iacet propiùs iuxta terram suã,hoc stare non possit,quia si quilibet araret vel prosternaret partem dimidiam propinquiorem terræ suæ, ita consumi possent diuisæ & adnihilari. Sed reuera (quicquid dicant alij) videtur quòd ibi sit potius disseysina de teneme̅to in communi,& sic fiat visus de toto tenendũ in cõmuni, de lapide vero & arbore finali, idẽ est quod liberũ teneme̅tũ,ex quo lapis in terra fixus,quasi ẽdificiũ solo cedit,& arbor eodẽ modo cùm radices egerit. Sunt autẽ quidã qui dicunt,q̃ amotio arboris & lapidis potiùs transgressio est q̃ disseysina, sed hoc nõ est verũ, quãuis disseysina sub se cõtineat transgressionem, licet non econtrariò. Poterit etiã res esse cõmunis inter plures, sicut inter cohæredes & participes in tenementis communibus, non partita hæreditate. Item inter vicinos in aliquo tenemento, quod aliquando fuit litigiosum & de communi voluntate relinquitur ad aliquem vsum vnum vel plures, si quis ex talibus participibus vnum de participibus suis disseysiuerit, idem habebit assisam versus participes suos tenendum in communi. Si autem duos, quilibet habebit assisam suã per se, quia diuersæ sunt disseysinæ, & idem erit de pluribus in causa possessionis acquirendæ ante partitionẽ hæreditatis, cùm semel fuerit acquisita, & sunt ibi diuersa iura licet de re incerta. In acquirenda vero seysina alicuius antecessoris in causa proprietatis, vbi diuersæ sunt personæ & diuersa capita, sed tamen quasi vnus hęres propter ius quod eis cõpetit, nullus potest sine alio petere seysinã antecessoris propinquã vel remotã, cùm sunt omnes quasi vnus hęres ,ppter vnicũ ius. Cùm autẽ semel adita fuerit hæreditas & acquisita siue deuisa fuerit inter capita siue non, nullus sine alio respondebit in causa proprietatis de seysina antecessoris, nec etiam in causa possessionis in assisa mortis antecessoris,vt infra. De seysina vero ,ppria,si eiectus fuerit particeps vn' vel plures a participe vel participib' vel etiã ab extraneis pſonis,

quilibet habebit remedium per assisam per se sine participe, quia plures sunt ibi disseysinæ. Et vice versa, si vnus vel plures cohæredes disseysinã fecerint cohęredib' vni vel pluribus siue extraneis, quilibet de facto suo et de iniuria sua per se respõdebit: quia pœna suos tenere debet autores. Ante vero aditionem hęreditatis coniũctum est ius et seysina anteceſſoris, et ita coniunctim ab omnibus peti debet qui cõiuncti sunt, quasi vn' hæres. Cùm autem adita fuerit, incipit vel adhuc manet esse ius vnum coniunctum, et sesiyna diuersa, sed communis quousq; fuerit partita, et ideo nullus sine alio respondebit alicui qui seysinam petat, vel ius alicuius anteceſſoris sui, nec in causa proprietatis, nec in causa possessionis p assisam mortis anteceſſoris, cùm omnia sunt eis communia, ꝓprietas.s.& possessio. Si autẽ extraneus petat de seysina sua ꝓpria in causa disseysinæ & spoliationis si omnes disseysinã fecerint, omnes tenentur & cadunt in assisam. Si autem quidam illorum & non omnes, illi tenentur qui fecerint & non alij. Et idem erit si vnus tantum, & ipse solus incidit in assisam & in pœnam & non alij. Sed esto q̃ disseysitus versus talẽ semel recuperauerit p assisam, siue tenementum siue pasturam, et alius particeps a primo disseysitore illũ ipsum iterũ eijciat de eadẽ re, & ipse disseysitus iterũ super illũ assisam portet, quæro an debeat procedere? videtur q̃ sic prima facie, quia licet eadẽ sit res, diuersæ tamen sunt personæ, sed reuera non est capienda, quia sic esset capere assisam super assisam, & hac ratione, quia bene possit contingere q̃ vltima assisa posset esse cõtraria primæ, & per vltimam assisam possit adnihilari quod rite actum esset per primam, & ita possunt esse iuditia in pendenti, & esse in incerto, quod esse non debet. Et ita potest vnus particeps & debet de seysina sua & iniuria propria sine participibus suis respondere, & nõ habebitur in hoc casu regressus ad aliud, nisi ad conuincendos iuratores si particeps qui per assisam amisit, hoc voluerit.

1. *De eo qui est in possessione nomine alieno & cui non competit assisa.* Cap. 9.

Dictum est in proximo capitulo præcedenti cui competat remediũ per assisam, siue teneat rem propriam vel in communi, post diuisionem vero hæreditatis communis plures erunt seisinæ & plura iura separata, sed tamen non debet quis sine alio respondere, nisi velit in causa proprietatis, quod si faceret, nullum haberet regressum erga participes suos si forte amitteret, & quod dictum est de cohæredibus participibus, dici poterit de vicinis. Nunc autem dicendum est cui non competat remedium per assisam, nec querela. Nulli autem competit querela nec remedium per assisam, qui in possessione fuerit nomine alieno, quia talis non possidet, licet in possessione fuerit, sed ipse possidet cuius nomine possidetur. Et longe aliud est possidere quàm esse in possessione. In possessione autem sunt, licet nõ possident, custos qui tenet aliquando in dominico licet non in feodo. Item procurator. Item familia, seruus proprius, vel alienus bona fide possessus. Item firmari' vel fructuarius, quod non dicitur de feodi firmario. Item vsurarius & hospes. Itẽ qui ad volũ-

tatem

tatem tenuerit de die in diem de anno in annum licet warrantum vocare possit, secundum quosdam, sicut et vsufructuarius qui tenet ad terminũ annorum, tales querelam non habebunt nec remedium per assisam, quia non habent actionem, sed dominus proprietatis: et ideo si agant, locum habet contra eos exceptio proprietatis, et liberi tenementi a quocunque disseysitore apposita, siue ius habuerit eijciendi siue non, et si non competat eis de iure exceptio, tamen dissimulanda erit propter verum dominum cui competit actio. Item non competit eis querela nec remedium per assisam, qui statim & incontinenti post disseysinã a vero domino sunt electi flagrante malefitio. Item non competit intrusori eodem modo, nisi tempus habuerit longum & pacificum, quod sufficere possit pro titulo. Item nec ei qui nunquam fuit in seysina nec quasi in seysina, & idẽ si minus sufficientem habuerit seysinam sicut iniurioſam sine tempore & pace contentioſam. Item non competit villano nec villanæ sub potestate dominorum existentibus de puro villenagio contra dominum suum nec contra alios quoscunquè, tam ratione personarum quàm tenementi, siue sit de antiquo villenagio siue de nouo. Si autẽ perquisitum fuerit, contra dñm nõ cõpetit assisa in cui⁹ potestate fuerit, cõpetit tamẽ cõtra feoffatores extraneas ꝑsonas, quousq; dñs (sub cuius potestatẽ fuerit) tenementũ illud in manũ suã ceperit, vt infra de exceptionibus pleni⁹ dicetur. Itẽ nõ cõpetit ei qui tenuerit de villano Socagio ĩ dominicis dñi Regis, nec puris villanis, cõpetit tamẽ quandoq; eis qui aduẽtitij sunt, & habẽt cõuẽtionẽ suã per certa seruitia quãuis villana, ad similitudinẽ eorũ qui tenẽt de dominico dñi Regis in villano socagio, nisi hoc fuerit in libero burgo siue infra manerium tale. Item non competit ei qui de naue sua iectus fuerit, quasi de libero teneméto suo, nõ magis quàm si tractus esset de equo suo siue de vehiculo, curru, carecta vel carro. Sed quid dicetur de eo qui eiectus erit de ædibus ligneis, cõpetit ei assisa si cõsistãt in solo ꝓprio siue solo cohæreant siue nõ, si autẽ cõstruantur in solo alieno, aut præcessit ꝓhibitio ne amoueant, vel denuntiatio ne fierent, in quibus casibus cõpetit ei assisa in cui⁹ solo ædificatũ est, et nõ ei qui ædificauit, quia post denũtiationẽ siue prohibitionẽ, effectæ sunt cõtentioſæ, & nõ est licita amotio. Si autẽ nulla ꝓcessit denũtiatio nec ꝓhibitio, & sic quasi sine contentione licitè amotæ fuerint, nõ cõpetit dño soli aliquod remediũ per assisam. Item non cõpetit alicui assisa nisi ei qui possidet, nec a possessione potest aliquis deijci, nisi ille qui possidet nomine ꝓprio, possidet dico, per se vel ꝑ aliũ naturaliter vel ciuiliter, vel altero istorũ. Itẽ nõ cõpetit ei si iect⁹ fuerit sine iuditio qui tenuerit ꝑ legẽ Anglię ratione liberorũ suorũ, qui postmodũ conuicti sunt ad bastardos, & quãuis velit tales i curia Christianitatis ꝓbare ad legittimos nõ audiret, sed si de facto hoc facere vellet, vero hæredi cõpeteret ꝓhibitio. Itẽ nõ cõpetit donatorio, qui nullã omninò seysinã habuit per se quãuis cũ donatore, quia si talis iectus fuerit a vero hærede, dũ tamẽ incontinenti post mortẽ donatoris antequã temp⁹ habuerit tale. q̃ sine iuditio eijci nõ possit, si autem ab extraneo eijciatur, & cuius non interfuerit, omni tempore recuperabit, propter modũ possessoris, post tẽpus vero recuperare poterit verus hęres ꝑ assisã mortis anteceſſoris. Itẽ idẽ erit si cõuicti fuerint q̃ hęredes esse nõ

possint,

possint nec propinqui nec remoti, vt si terra data fuerit certis hæredibus alijs omninò exclusis, vt si terra data fuerit in maritagium cum aliqua muliere viro & hæredibus de ipsis duobus vel de eorum carne exeuntibus. Item non competit viro sine vxore de hæreditate vxoris cùm ambo fuerint simul disseysiti, nec etiam vxori p se quæ p se fuerit disseysita et quæ postmodum nupserit viro, licet ante nuptias impetrauerit, quia cadit breue illud. Item non competit aliquando ante tempus, vt si quis ab hostib⁹ captus fuerit, dum fuit sub eorum potestate, cùm autem ad libertatẽ redierit de eorum manibus, aliud erit. Item competit vxori liberæ copulatæ villano & non econuerso. Et competit eis de rebus vxoris prius acquisitis, cùm vxor libera et villanus simul sint in possessione & seysina extra potestatem dominorum, vt si seruus ingrediatur ad liberam vxorem habentem liberum tenementum vel dotem, si eijciantur, recuperabũt nõ obstante seruitute viri, sed non econtrariô, libero copulato villanæ in villenagio, et dum ambo fuerint sub potestate dominorum. Vxori vero liberæ nunquam competit actio de acquirendis, nisi post mortem villani, non magis quâm in vita eius, sed prouidebitur ei per aliud breue, sicut liberæ a seruo liberatæ. Libero autẽ homini nunquàm competet de villenagio vxoris, de libero autem tenemento suo ꝓprio benè competet, non obstante vxoris villenagio. Item non competet ei qui ex libera vxore & villano coniugatis et sub potestate dominorum constitutis de hęreditate matris liberæ, si forte post mortem matris fuerit in seysina, vz contra dominum suum sub cuius fuerit potestate, sed contra alios quoscunq; prętерquám contra dominum capitalem hæreditatis illius si alij non sint hęredes, et si statim eijciatur: Si autem alij sint hæredes vel si post tempus pacificum eijciatur, recuperabit, et consulitur hæredibus vel domino p aliud breue. Item non competit alicui viro religioso (secundum quosdam) qui feoffatus fuerit per aliquem qui de domino rege tenuerit in capite, vel de alio, nisi residuum quod remanserit in manibus feoffatorum sufficiat ad plenum seruitium, propter constitutionem libertatis. Item nulli competit assisa qui per dominũ regem vel balliuos suos nomine suo fuerit disseysitus, nisi manifesta fuerit disseysina, et quo casu erit volũtas domini regis expectanda. Si autem nõ fuerit manifesta, quiâ forte cõtentio est de finibus agrorum, adhuc erit expectãda voluntas domini regis vt de præcepto suo, et si ei placuerit, fiat inde perambulatio, et sic terminetur negotium. Item non competit ei qui in villenagio tenuit & per villanas consuetudines, licet persona libera sit, siue tenementum sit purum villenagium siue priuilegiatum, vt dominicum domini regis, quia tales nihil tenent nomine proprio sed nomine alieno, cùm omnes consuetudines & seruitia, in puro villenagio omninò sint incerta. Si autem certa sunt, sicut in villenagio priuilegiato vel villenagio puro, si eijciatur tenens, non competit ei remedium per assisam nouæ disseysinæ, quia tenet vt villenagium & nomine alieno. Sed tamẽ bene possit sustineri in hoc casu, quòd assisa verteretur in iuratam, saltem ad inquirendum de conuentione vel de priuilegio, vt querens saltem habeat suam conuentionem vel priuilegium. Item non competit ei assisa, vt si quis se intruserit in aliquod tenementum

mentum contra conuentionem & cirographū vel finem factum, nisi hoc fecerit per conuentionem duplicatam: Vt si ita conuenerit in donatione ꝑ nisi hoc factum fuerit vel non fuerit, bene liceat tali se ponere in seysinam, non obstante fine facto, vel conuẽtione, vel homagio vel huiusmodi. Videndum erit vtrum satisfactum fuerit conuentioni vel fini sufficiẽter & modo debito, & ita quòd ille qui se in seysinam posuit, contentus esse debeat de satisfactione. Item non competit ei assisa qui tenet per legem Angliæ vel nomine dotis, vel alio quocunq; modo ad vitam, & ita quòd habeat liberum tenementum, si vastum fecerit vel destructionem, si dominus capitalis, vel amicus cuius interfuerit, tenementum suum in manum suam ceperit simplici tamen captione, propter vastū, & destructionem, dum tamen paratus fuerit restituere, facta inde plenè satisfactione de vasto facto, & accepta securitate de vasto vlteriùs non faciendo. Quod etiam obseruari potest, si aliquis hoc fecerit cuius interfuerit parens vel amicus, qui forte custodiam habuerit. Et de hac materia inueniatur in itinere M. De Patesshull ad assisam nouæ disseysinæ capiend' & gaolas deliberādas ī cōm North. Assisa nouæ disseysinę si Roger' de Deneford, & sic intentio deijcientis vel impedientis quandoq; excusat a disseysina. Talibus enim personis conceditur rationabile estouerium, & nō vastum, & si in eo quod modum excedat & mensuram impediantur, non erit per hoc eis iniuriatum. Item nō competit assisa vxori per se sine viro, nec cum viro si vir donationem fecerit de hæreditate vxoris viuente vxore, quia ipsa per se sine viro assisā portare non poterit in vita viri nec post mortem, & vnde si ambo nominentur cadit assisa, quia vir iniustè non est disseysitus, nec ipsa sine viro queri potest, ne ambo fecerint disseysinam. Item non competit domino contra tenentem suum de seruitio ei detento, quia locum ibi habet districtio, dum tamen districtio non vertatur ad disseysinam, quod multis modis fieri poterit, nisi fuerit rationabile vt alibi contra alium bene competit, vt infra dicetur. Si autem tenens ad assisam respondeat ita, quòd assisa non iacet inter ipsum & dominum suū, per hoc cognoscit quód de eo tenet & sic cadit assisa, & per hoc quòd assisa cadit in eodem iuditio, statim ꝑ hoc surgit districtio, vnde statim prę-cipiant iustitiarijs vic. quôd sit in auxilium domino ad distringendum, si dominus non sufficiat. Si autem tenens dominum suum deaduocauerit, statim facit eum non tenentem quantum ad se ipsum, licet re vera tenens sit, & sic statim locum habet disseysina multis rationibus, vt si extraneus distringat tenentē ad soluendū ei, statim iacet assisa inter dominum & extraneum, si autem tenens gratis soluerit extraneo, tunc iacebit assisa in ꝑsona vtriusq;. Item potest quis esse tenens meus reddendo mihi redditū, et possum redditum illū dare alicui et attornare tenentem meum ad reddendum redditum illū meo feoffato ꝑ manū suam, sicut mihi reddere cōsueuit ꝑ manū suam, et sic non erit tenens meus homo illius cui per me attornatus fuerit, nec ille cui attornatus est erit dominus suus, & sic iacere poterit assisa nouæ disseysinæ inter tales si forte redditum & seruitium non soluerit. Item non competit ei qui semel se retraxerit coram iustitiarijs: tam a breui quâm assisa, propter aliquem defectū breuis vel ꝑsonæ que-

næ querẽtis,vel ꝓpter errorẽ vt infra plenius dicetur. Itẽ nõ competit ei qui semel se cognouerit ad villanũ coram iustitiarijs,& de hoc conuictus fuerit,nisi forte imposterũ mutato statu quòd priuilegium habeat vel exceptionẽ,vt infra.Itẽ non cõpetit ei qui semel de bona voluntate sua dederit vel restituerit alicui tenementũ aliquod in iure vel extra ius, dũ tamen hoc ꝓbari possit, quia volenti non fit iniuria.Itẽ si quis tenens cùm præsens non sit velit rẽ repetenti restituere,siue in causa spoliationis siue ꝓprietatis,sufficit si chartam suã in signũ traditionis & restitutionis in iuditio tradiderit,talis enim traditio instrumenti vel signi sufficit ꝓ traditione rei,quoàd restitutionẽ sine alia solennitate,licet hoc nõ sufficiat quã tũ ad donationẽ,cùm corporalis apprehensio nõ interuenerit, & vnde etiã cùm talis sic in iuditio restituerit, si postea se ꝓ vim tenuerit in seysina & eiectus fuerit,non recuperabit , quia semel ex voluntate restituit prædicto modo:in tali enim casu restitutionis nõ est talis solennitas adhibẽda,qualis in donationibus obseruatur.Item non iacet aliquando ratione donationis,vt si quis tantũ dederit de tenemento suo in liberã eleemosinã, ꝓ quod capitalis dominus amiserit seruitiũ suũ,quia hoc est cõtra cõstitutionẽ,vt in rotulo de placitis quæ sequũtur regẽ anno regni regis H viceſimo tertio apud Cateshull corã w.de Ralegh de Roberto de Totesshall & Priore de Bricksete de tenemento in Bathford , ibi cecidit assisa. Itẽ de eodẽ quód nõ cõpetit assisa,vt si quis tenuerit de dño rege in capite ꝓ seruitiũ militare,& ille talis aliquẽ religiosũ feoffauerit in liberã eleemosinam:vel de aliquo alio q̃ de dño rege ꝓ minus seruitiũ. Et vnde si dñs rex vel alius capitalis dominus talẽ religiosũ eiecerit incontinẽti, nõ recuperabit,sicut in prædicto casu corã eodem, nisi tempus habuerit post seysinam.Itẽ non cõpetit restitutio ꝓ assisam ꝓpter falsam causam possidendi,vt si mulier fuerit disseysita de tenemento quod tenuerit nomine dotis,de qua sufficienter ꝓbatum est in foro ecclesiastico,ꝙ nunquã fuit ei, cuius nomine dotem habuit,legittimo matrimonio copulata,quiã si de facto,non tamen de iure, & ideo nulla dos: quia vbi nullũ matrimonium,ibi nulla dos,& sic desinit esse liberũ tenementũ ꝓpter falsam causam possidendi, & ideo licet ab initio crederetur ibi esse matrimoniũ,tamen ibi nullũ fuit,& ideo dos nulla. Et quamuis talis mulier sine iuditio eijciatur,tamẽ ꝓ assisã nõ recuperabit ꝓpter falsã causã possidẽdi , & hic nõ desinit esse liberũ tenemẽtũ quod nunquã fuit liberũ tenemẽtũ reuera,& nõ potest desinere esse quod nunquã incepit.Idẽ poterit esse si vir alicuiꝰ mulieris primò aliã duxit in vxorẽ de iure,& aliam postea de facto, hoc detecto, cùm prima ꝓbauerit secũdũ matrimoniũ advlteriũ deficit õnino, & quia tũc primô causã possidẽdi nõ habet ꝓ verã ꝓbationẽ infueniẽtẽ,si sine iuditio eijciatur,ꝓ assisã nõ recuperabit ꝓpter falsã causã possidẽdi: & ita erit qualitercũq; ꝓbatũ fuerit ꝙ matrimoniũ secũdũ stare non possit,& quia seysina quã talis mulier sub inducta priꝰ habuit nulla fuit in se sed omninõ vitiosa, nisi sit qui dicat quòd ab initio ignorãtia eos excusat, sed non est ibi nisi præsumptio quam postmodum vincit ꝓbatio vera.Item non competit ei restitutio per assisam si vir incontinenti eiiciatur post mortem vxoris de re vxoria qualicunquè, cùm liberos simul

mul nunq̃ habuerint,post interuallũ vero eijci sine iuditio nõ potest: vel si habuerint & conuicti sunt ad bastardos,vel alio modo quód hæredes esse nõ possunt,vt supra eodem.Item non competit restitutio ꝑ assisã ꝓpter falsã impetrationẽ.s.vbi quis impetrauerit antequã subesset causa impetrationis,quod de facili ꝓpendi poterit per datam breuis. Eodem modo si causa fuit impetrãdi & postea desinit esse, vt si disseysitor rẽ disseysitam dño ꝓprietatis restituerit illam gratis accipienti oblatam,desinit esse restitutio ꝑ assisam.Aliud autẽ est si verus dñs seysinam suam sibi vsurpauerit viribus & non iuditio.Item desinit esse causa & non competit ei restitutio ꝑ assisam,si disseysitus rẽ spoliatã (dissimulando iniuriã)gratis remiserit, & quietam clamauerit, vel condonauerit,vel si disseysitus donũ quod inde fecerit(ratũ habẽdo)cõfirmauerit,cùm seysinam suã rehabere posset si vellet. Itẽ nõ cõpetit assisa cûm desinat esse causa quæ primò fuit & cadit omninò propter ordinẽ placitandi non obseruatũ: vt si quis disseysitorem suũ primó implacitauerit de tenemento ꝑ breue & in suo casu de tenemento vnde assisa arramata est ſuꝑ iure & proprietate ꝑ breue de recto,vel de ingressu qualitercunq; plus vel minus,vel ꝑ assisam mortis anteces ſoris. Item non competit restitutio ꝑ assisam ratione loci, sed cadit omninò sicut in dominicis domini regis.s. in villenagijs priuilegiatis,vbi nec assisa nouæ disseysinæ,nec assisa mortis ãtecessoris nec aliud breue,nisi tantũ paruum breue de recto secundũ consuetudinem maneriorum currit. Possunt tamen aliquando in manerijs dominorũ esse liberè tenentes & tenere ꝑ seruitium militare ꝓp homagio & seruitio, & in liberum Sokagium, & ꝑ Seriantiam,et ꝑ conuentionẽ de gratia dñorum, licet hoc esset ab initio villenagium.Poterit enim quis de villenagio suo facere liberum tenementũ & feodũ militare si voluerit. Item non cõpetit restitutio ꝑ assisam propter tenementũ, vt si liber homo tenuerit villenagiũ ꝑ villanas cõsuetudines & seruitia incerta,faciẽdo inde quicquid ad villenagiũ ꝑtinet.Itẽ non cõpetit ꝓpter ꝑsonam,licet sit liberũ tenementum,vt si villano tradatur a domino suo (sine manumissione & libertate)aliquod liberũ tenementum tenendũ ꝑ liberũ seruitiũ ad voluntatẽ dñi sine mentione hæredũ, quia si mentio fieret de hæredibus, præsumi posset ex hoc quôd dñs vellet eum esse liberũ, quod quidẽ sufficere posset pro manumissione. Est enim ratio & regula generalis in istis duobus casibus, quòd liber homo nihil libertatis ꝓpter ꝑsonam suã liberam cõfert villenagio,nec liberum tenementum econtrario in aliquo mutat statũ aut cõditionem villani.Item non competit restitutio ꝑ assisam ei qui tenet ad voluntatem alicuius de anno in annũ, quia apponitur terminus certus & determinatus,quia ꝑ hoc innuit quòd voluntas concedentis est annualis, & sic nulla assisa ꝓpter tempus determinatum,vt de itinere W. de Raleghe in comitatu Bedf,assisa nouæ disseysinæ si Milo. Si autem sic concessũ fuerit tenementum, donec quis prouiderit siue ad voluntatem siue non,dum tamen ita dicatur,donec ꝓuiderit: semper remanebit res data accipienti vt liberum tenementum,donec prouisum fuerit, & si nũquã prouideatur,ita semper remanebit in feodo.Et illud idem dici potent de terra data ad terminum annorum, vt si dicatur, concedo tibi tãtam

terram ad talẽ terminũ,& ego warrantisabo &c. & si aliquid amiseris pro defectu warãtię,volo ꝙ teneas terrã illã vltra terminũ tuũ donec tibi reddidero quicquid amiseris pro defectu warrantiæ, & sic poterit esse quòd nunquam reddet,& ita poterit terra remanere in feodo imperpetuũ vt liberũ tenemẽtũ suũ.Si autẽ dicat,donec ipse vel hęredes sui ꝓuiderint,& licet ipse non ꝓuideat, sufficit si hæredes ꝓuideant. Item si dicat donec ego & hęredes mei prouiderimus tali,nulla facta mentione de hæredib', si ei in vita sua non prouideatur,remanebit tenementũ in feodo,licet donator vel hęredes sui hæredibus donatorij velint ꝓuidere.Prouisio enim in hac parte restringitur ad ꝑsonas tam dantis ꝙ accipientis & hæredum ipsorũ.Itẽ non competit restitutio ꝑ assisam ratione rei de qua agitur, vt si quis queratur se esse disseysitũ de aliqua re quæ ritè & ꝑ pontifices deo fuerit dedicata,sicut de ecclesijs & cæmiterijs,quia huiusmodi in nullius bonis esse poterunt.s.in bonis nullius singularis ꝑsonæ, sed solũmodo in bonis dei sunt,& si forte de facto ab aliquo suꝑ hñi quereretur assisa, cõmutari poterit assisa in iuratã ad inquirendum de trãsgressione, in quo casu si transgressũ esset, vterq; foret in misericordia,querens.s:pro falso clamore,& transgressor pro transgressione.De eo autẽ quod nõ est sacrũ, sicut de libera eleemosina non erit ita,dicitur enim libera eleemosina, & magis libera vt infra. Itẽ eodem modo non cõpetit restitutio ꝑ assisam alicui singulari ꝑsonę de tenemẽtis & locis quę sũt quasi sacra,sicut ea quę sunt cõmunia ciuitatũ & vniuersitatũ,sicut stadiũ & theatrũ & alia, sicut muri & portæ,viæ publicæ, & stratæ publicæ quæ tantum deputata sunt ad aliquem vsũ publicũ,& in quibus nulla singularis ꝑsona ꝑ se aliquod ius vendicare poterit,in quibus transgressio est & nõ disseysina,quia nulla singularis ꝑsona inde poterit esse in seysina,& disseysiri non potest aliquis de eo quod nõ potest possidere.Nec si ꝙs dicat se aliquid inde possidere ꝑ iuratã in quã vertitur assisa vt supra,in primo casu aliquid ꝑ iuratã retinebit,nec querens aliquid recuperabit,nisi tantũ vsũ cõmunẽ, ad quẽ hñi loca sũt deputata: vt de itinere M.de Pateshul in coñ South, ad assisas nouæ disseysinæ capiendas & gaolas deliberandas, si Adam Gerũ. Infra plus de hac materia de trangressionibus.

1 ¶ *Contra quẽ competit assisa & quibus modis quis incidat in assisam.* Cap.10.

DIctum est supra cui competat querela & remedium per assisam post disseysinam factam,& cui non: nunc autem dicendum contra quẽ competat,& quibus modis quis incidat in assisam.Competit enim assisa contra liberum hominem masculum & fœminam,maiorem & minorem, clericum & laicum, Christianum & Iudeum, ita contra furiosum sicut contra illum qui est sanæ mentis. Item contra seruum sicut cõtra liberum, ne seruus melioris sit conditionis quãm liber, cùm deterioris esse debeat. Item tam contra ipsum qui autoritatem præbet deijcientibus præcepto, consilio, & auxilio inductiuo,quám contra ipsũ qui disseysinam ratam habet ex post facto, vel quia iniuriam non emendauerit cùm fuerit interpellatus ab homine personaliter viua voce,vel saltem per diligen-

diligentem impetrationem & diligentem prosecutionem, dum tamen præsens hoc sciuerit, vel scire possit & debeat, & ita quòd ibi non sit crassa ignorantia, quod esse poterit si omnes de patria sciuerint disseysinam esse factam, & ipse solus ignorauerit cùm præsens sit. In quibus casibus, cùm iniuriã suorũ nõ emendauerit cùm possit & sciuerit, incidit in assisam. Item non solum ille qui facit & præcipit (vt prædictum est) verum etiam ille qui statim & recenter ingreditur seysinam post disseysinam factam, ab vno vel a pluribus, & ex quibus omnes vel quidam illorum fuerint principales disseysitores, & hoc siue ingrediatur de voluntate disseysitoris per donationem, vel per aliam translationem, siue contra voluntatem per disseysinam, & hoc ante impetrationem quandocunquè. Et quid si non eijciantur incontinenti & recenter? omnes sicut principales disseysitores incidunt in assisam, & omnes in breui comprehendantur. Si autem fuerit diligens impetratio & diligens prosecutio, & post impetrationem factam seysinam ingrediantur, tunc refert vtrum statim post disseysinam & impetrationem factam, vel ex longo interuallo, sed siue sit sic siue non, oportet quòd in breui nominentur ex noua impetratione, quia ad quemcunquè res peruenerit post impetrationem, cùm res per diligentem impetrationem & prosecutionem effecta sit litigiosa, ille qui eam sic receperit (quamuis in breui non nominetur) illam restituere cogetur, et non tenetur ad pœnam ex disseysina, sed tantum ad restitutionem, & sic imputari sibi ipsi debet quòd rem sic litigiosam recepit, nec excusat eũm aliqua ignorantia, sed si cautè egerit dum fuerit in seysina, prospiciat sibi per breue de warantia. Si autem disseysitus negligens fuerit ad impetrandum, & ad prosequendum, & res ante impetrationem fuerit ad alium translata, siue incontinenti siue per lõgum interuallum: omnes qui acceperint incidunt in assisam, quidam eorũ quãtum ad pœnam & restitutionem, secundum quod statim & recenter, quidam verò tantùm ad pœnam & non ad restitutionem, & quidam ad restitutionem & non ad pœnam, secundùm quod post interuallum feoffati fuerint, & ãte impetrationem, sicut superius in parte dictũ est. Et si quidã ante impetrationem p longum interuallum feoffatus fuerit, vel disseysinam fecerit de re spoliata post interuallum, & si in breui non nominetur, respondere non tenetur nisi velit. Si autem sponte velit, non fit ei iniuria propter voluntatem. Item incidunt in assisam non solum vnus sed plures, quidam principaliter & quidam secundariò, qui autem principales sunt & qui non, inferius dicetur. Item incidit in assisam non solum ille qui facit nomine alieno, verum etiam ille cuius nomine fit, dum tamen factum suorum & iniuriam aduocauerit, & illam fecerit esse suam. Potest etiam quis eijcere præsens cum familia, sicut potest per se sine familia, & eodem modo familia sine eo, & dominus cum familia præsens & absens. Absens, vt si eo non præsente iubeat vel mandet, & sic autoritatem præstet ab initio. Item eo non præsente, non iubente, non mandante, nec autoritatem præstante ab initio, sed ex post facto ratum habẽte, vel cùm fuerit interpellatus iniuriam nõ emẽdante, vt paulo ante dictũ est. Et in quo casu principalis nõ tenebitur sine secũdarijs nec ecõtra:

quia

quia quilibet incidit in assisam cũ alio. Familia vero non potest restituere sine domino, quiá per factum eorũ est in seysina, & ita nó possunt restituere quamuis teneantur ad pœnam, dominus autem cùm aduocauerit, suam facit iniuriam, & ita tenetur ad vtrumq; , ad restitutionem. s. & ad pœnã. Si autẽ deaduocauerit & iniuriã suorum emendauerit, non tenebitur nisi tãtũ ad restitutionẽ. Itẽ qui factũ aduocauerit & iniuriã suorũ, nó magis excusatur in hoc casu quantũ ad disseysinã, q̃ ille qui iussu deijcit, q̃ excusaretur ab homicidio, si iussu alicui' occideret, cùm in hoc nõ sit dñis obediẽdũ nec excusat autoritas maioris, nec ille magis excusatur qui iussit, vel qui consilium adhibuit, si iniuria peruenerit ad effectũ, aliẽ autẽ nó, & nó refert vtrũ quis proprijs manibus eijciat an p̃ aliũ, & vnde si familia mea ex voluntate mea deiecerit, ego videor deiecisse, eodẽ modo si p̃curator meus, & cũ omnibus erit agendũ. Si autẽ falsus fuerit p̃curator qui deiecit, nõ mecũ erit agendũ sed cũ eo, nisi cùm suum factum ratum habuero, quia ratihabitio in hoc casu cõparatur mandato. Dicitur enim quòd rectius est in malefitio, habitionẽ rati mandato comparari. Et notandũ , quód familiæ appellatio duos continet seruos vel alios in numero & vlteriùs trium vel plurium. Et si tantùm vnus deiecerit, adhuc videbitur familia deiecisse, & etiam familiæ appellatio eos cõplectitur qui loco seruorum habentur, sicut sunt mercenarij & conductitij. Itẽ tam liberi quàm serui, & quibus poterit imperari. Itẽ inter cętera videndũ est quis sit ille qui deijcit, princeps. s. ex potentia, vel aliquis p̃ eo vel nomine suo, vel iudex qui male iudicauerit, vel priuata p̃sona. Si autẽ priceps vel rex vel alius qui superiorẽ nõ habuerit nisi dñm, contra ipsum nõ habebitur remediũ p̃ assisam , immo tantũ locus erit supplicationi vt factũ suum corrigat & emendet, quod si non fecerit, sufficiat ei p̃ pœna quòd dñm expectet vltorẽ, qui dicit: mihi vindictam, & ego retribuam, nisi sit qui dicat quòd vniuersitas regni & baronagium suum hoc facere debeat & possit in curia ipsius Regis. Sed si alius ex facto & disseysina principis statim vel ex post facto in seysina extiterit, quamuis talis incidat in assisã & in pœnam vel tantum ad restitutionem, secundùm quôd seysina ad ipsum p̃uenerit statim vel ex post facto , tamen sine principe coueniri non poterit p̃ assisam: quia licet ipse quodammodo disseysinam fecerit , tamẽ non per se sed cum alio. s. cũ principe, & ita quòd sine eo respondere nõ potest, & ideo non procedit assisa. Indirecte tamen & quasi ex incidenti etiam sine breui comprehendi poterit p̃sona principis ad hoc quòd factum suum emendet, vel in personam suam redundabit iniuria manifestè. Vtpote esto quòd impetratur assisa tantùm super eum ad quem res trãslata est sine principe , & qui tenetur ad restitutionem & ad pœnam vel ad minus ad restitutionem, & ipse respondeat quòd sine principe (qui fecit iniuriam) per se vel suos respondere non debeat , quia ipse priceps per se fecit iniuriam , vel ipsi duo simul , extunc erit factum & iniuria in manu domini regis , qui dici debet in hoc facto quasi warantus, & extũc poterit (si voluerit) factum suum emendare quasi a lege cõpulsus, & quasi in persona sua cùm sit ei submissus, debet firmiter obseruare. Si autẽ balliuus vel seruus nomine regis, capienda erit assisa, sed non erit procedẽ-

dum

dum ad iuditium quousq; sciatur de voluntate regis. Si quis autem fuerit a iudice qui male iudicauerit disseysitus, siue hoc scienter fecerit siue ex imperitia, qualiter procedendum sit inferius dicetur de exceptionibus. Possunt etiam plures teneri & cadere in assisam sicut vnus, & quorum vnus vel plures possunt esse principales disseysitores, & quidam secundarij. Principales secundùm quod quidam rem disseysitam tenuerint in cõmuni ante partitionem, vel secũdum quod partita fuerit inter plures qui culpabiles sunt de facto principaliter, vel secundum quod postea & post disseysinam in plures manus statim deuenerit, vel inter plures partita extiterit statim post disseysinam. Item sicut plures possunt esse principales disseysitores & vnus, ita plures possunt esse rei disseysitæ disseysitores & detentores post disseysinam & vnus siue possidere inceperint statim post disseysinam qualitercunq;, siue ex interuallo siue non, siue ante impetrationem siue post impetrationẽ, dũ tamen si post impetrationẽ & negligẽtem ꝓsecutionẽ possidere inceperint, oportebit eos in breui cõprehẽdi, ac si ad eos translata esset res ante impetrationẽ, quia res quę ab initio effecta fuit litigiosa ꝑ diligentẽ impetrationẽ, effici possit non litigiosa per negligentem prosecutionem, oportebit enim vtramquè esse diligentem, saltem quousq; plegij de prosequẽdo inueniantur, licet captio assisæ differatur, quia extunc omninò erit litigiosa. De hac materia infra plenius de exceptionibus.

1 ¶ *Contra quẽ non cõpetit assisa.* 2. *Si quis nomine domini sui fecerit disseysinam.* Cap. II.

DIctum est supra contra quẽ cõpetit assisa, nunc autẽ dicendũ contra quẽ non cõpetit. Et sciendũ ꝙ contra ipsũ nõ competit qui iniuriã siue disseysinã nõ fecit. Immunis enim esse debet a pœna qui ĩmunis erat a culpa, quãuis quis teneatur aliquando ad restitutionẽ, licet nõ ad pœnam, nisi ꝑ iniusta detentione, sicut ille qui feoffatus est a disseysitore ꝑ longũ interuallũ, vel qui disseysinã fecit primo disseysitori ꝑ longum interuallũ post disseysinam, & qui a vero domino sine iuditio disseysiri non potest, quia diu ante secundã disseysinam seysinã suam amisit ꝑ negligentiam, vtramq; vz naturalẽ & ciuilẽ, & quamuis a suo disseysitore statim ejici possit & recenter & impune. Item non tenetur aliquis hæres de facto s. de disseysina antecessoris sui quoad pœnã disseysinæ, licet teneatur ad restitutionẽ, & hoc nisi lis contestata fuerit cum suo antecessore, sicut alibi dicetur. Item nec successor ex facto prædecessoris sui, nisi modo quo prædictũ est, & hoc maximè si prædecessor suus in breui nominetur sub nomine officij vel dignitatis, secus autẽ est si sub nomine proprio, quia sub diuerso nomine non respõdebit. ¶ 2. Cum aliquis Abbas, vel prior, vel dominus vel alia persona quæcunq; ex facto & iniuria suorum inceperit possidere, cùm facta eorum aduocauerit, & sic in seysina ante restitutionem obierit, quæritur an eorum successores vel hæredes ad restitutionem teneantur, cùm possint restituere, licet non teneantur ad pœnam, sicut antecessor teneretur vel prædecessor. Hæres autem tenetur quoad restitutionem, sed per aliud breue de ingressu. Et eodem modo successor

sub

sub nomine dignitatis, si nomen ꝓprium prædecessoris in breui non fuerit expressum, quia semper eadem est dignitas, licet diuersum nomẽ. Si autem nomen ꝓprium prædecessoris in breui de nouæ disseysina incertũ fuerit, non tenebitur successor per tale breue, sed per breue de ingressu, sicut supra dicitur de hærede: nisi forte idem habuerit nomen proprium prædecessor & successor, quod bene potest sustineri, vt infra dicetur plenius. Cùm vero quis fecerit disseysinam nomine alieno, vt prædictũ est, refert vtrum domini ꝓsentes fuerint in prouintia, ita quód adiri possint de facili, vel extra regnum. Si autem adiri possint de facili, adeundi sunt, vt sciatur vtrum iniuriam emendare voluerint vel non, cùm de iniuria eis constiterit: Si autem non, erunt principales disseysitores & in breui nominandi sunt primò & principaliter, cùm hoc aduocauerint. Si autẽ verbo deaduocauerint expresse interpellati, & hoc non emendauerint, sed opere fecerint contrarium, prudenter & scienter vtendo & non restituẽdo, adhuc illud idem erit dicendum quod superius dictum est, & hoc si ante impetrationem. Si autem post impetrationem fuerint interpellati, tunc refert vtrum dominus nominetur cum suis vel non. Si autem nominetur, & postea deaduocauerit, fiat idem quod supra, quia tunc facit iniuriam suam propriam, & incipit esse primus & principalis disseysitor per ratihabitionem, quæ retrotrahitur ad disseysinam & ad primum factum. Si autem in breui nominatus non fuerit, si postmodum aduocauerit bene se poterit ponere in assisam de voluntate sua, cogi autem nõ debet. Et vnde si noluerit respondere sine breui, alio breui opus erit. Item si nõ fuerit interpellatus nec in breui nominatus, nihilominûs procedit assisa versus suos in absentia sua. Et si post captionem assisæ redierit & factũ aduocauerit, inprimis sit in misericordia cum suis, & nullum aliud habebit remedium, nisi quòd agat de conuictione contra iuratores si voluerit, et in quibus casibus omnibus cùm aduocauerit, & ante captionẽ assisæ moriatur, successor eius nõ tenebitur ad pœnam nisi tantum ad restitutionẽ ꝑ breue de ingressu, nec alij qui fecerint tenebuntur. Si autem absentes fuerint omnino vel præsentes deaduocauerint & statim moriãtur, semp tenebuntur principales disseysitores illi qui fecerunt, & ꝓcedet assisa cõtra eos vsquè ad creationem successorum. Cùm autem successor creatus fuerit ante captionem assisæ, tunc erit successor vel hæres in eadem causa in qua fuit prædecessor quod deaduocare poterunt vel aduocare, cùm de facto suorum incipiant possidere. Sed refert vtrum per breue impetratum contra prædecessorem propter diuersitatem personarum. Et vnde videndum vtrum impetratum fuerit versus prædecessores, Abbates vel priores tantùm sub nomine dignitatis, vel simul sub nomine proprio, vel nomine dignitatis, & si sub nomine proprio, tunc refert vtrum idem fuerit nomen prędecessorum & successorum vel diuersum, vt infra dicetur pleniꝰ. Et generaliter quicunq; illorum moriatur, siue ille qui fecit, siué ille cuiꝰ nomine fit, cùm aduocauerit, cadit breue & assisa sub nomine dignitatis & sub nomine proprio, & alio breui opus erit.

DIctum est supra ad quem pertineat querela de disseysina facta, et ad quem non, nunc autem dicendum cui fieri debeat querela, & ad quem recurrendum erit, cùm disseysitus vtramq; amiserit possessionem naturalem & ciuilem, et cùm seysinā resumere non possit autoritate propria, cûm illam semel amiserit. Querela autem fieri debet ei qui iurisdictionem habet, sicut principi, & non omni qui habet iurisdictionē, nisi cum iurisdictione habeat coertionem, quòd possit iuditium suum executioni demandare. Non Archiepiscopo, nec Episcopo, nec alijs, licet iurisdictionem habeant in quibusdam. In layco vero feodo cognitionē non habent nequè coertionem, quia si Archiepiscopus, vel Episcopus vel alia ꝑsona ecclesiastica de laico feodo cognosceret vel iudicaret, si iuditium per se exequeretur, competeret contra eos assisa nouæ disseysinæ: quia quamuis iuditium interueniret licet iustum esset omnino, tamē quia non haberet iurisdictionem in talibus nec coertionen, non valeret, Si autem vicecomes hoc demandaret exequendum, impune eis non obediret, quod si faceret, simul cum alijs caderet in assisam. Sed nōne poterit Iudex ecclesiasticus de layco feodo cognoscere ratione fidei interpositę: non, quia si sic faceret, non haberet coertionem nec iuditij executionē, & cùm in iuditio ecclesiastico cognoscatur de fidei interpositione, non tamen propter hoc mutatur iurisdictio vel cognitio super principali, quod est de laico feodo ꝑpter quod incidens est principali quod est fidei interpositio, nec illud quod prius et maius est & principale, trahi debet ad forum alienum siue vetitum, propter id quod minus est et posterius, & incidens principali vel emergens. Sicut vice versa, ad forū secularem trahi non debet ꝑ id quod minus est & nō principale id quod primu & principale est in foro ecclesiastico, vt si ob causam matrimonij pecunia promittatur, licet videatur prima facie quòd cognitio super cattalis & debitis pertineat ad forum seculare, tamen propter id quod maius est & dignius trahitur cognitio pecuniæ promissæ & debitæ ad forum ecclesiasticum, et vbi locum non habet prohibitio, cùm debitum sit de testamēto vel matrimonio. Eodem modo videretur quòd trahi deberet ad forum seculare fidei interpositionis cognitio, quod tamen esse non poterit, cùm iudex secularis pro fide læsa iniungere non potest pœnitentiam ne falcem suam ponat in messem alienam. Et similiter videri poterit aliâs ꝙ id quod maiꝰ est trahit ad se id quod minꝰ, vt si quis i curia domini Regis implacitatus fuerit ab aliquo super transgressione ab aliquo, & ab eodem appellatus super eodem facto in cōm vel coram Iustitiarijs de banco, remitti debet placitum super transgressione ad cōm vel ad bancum, nec trahi debet appellum ad iudicium siue cognitionē super transgressione, sed ecōuerso: quia id quod maius est trahit ad se id quod minus est & non econtrario, & hoc sufficit ad prẽsens exempli causa.

1 ¶ *Quando fieri debeat querela.* *Cap.13.*

DIctum est supra cui fieri debeat querela, nūc autē dicēdum erit quādo, et sciendum quòd statim & sine mora, cùm diligens esse debeat impetratio & diligens prosecutio, secundū quod superius dictum

est, cùm desides & sui iuris contẽptores nõ iuuat iuris beneficium, & vigilantibus & non dormientibus iura subueniunt, & ne ante impetrationẽ vel diligentem prosecutionẽ res disseysita transferatur ad alium, propter quod fiat difficilior prosecutio, & quę si diligens fuerit, perpetuatur per hoc actio & detur hæredibus, & cõpetit in hæredes per breue de ingressu cum clasula vel sine, quantùm ad pœnam vel restitutionem, secundùm quod inferius dicetur & secundùm quod res translata fuerit ad alium ãte impetrationem vel post, secundùm quod fieri potest multis modis sicut continuò videri poterit in sequentibus.

1 ¶ *Si res disseysita post disseysinam ad alium transferatur per disseysitorem vnum vel plures. Cap.14.*

SI post disseysinam factam ab vno vel a pluribus res ad alium transferatur ad vnũ vel ad plures. Ad plures autẽ simul vel successiuè, de p̃sona in p̃sonã, siue de volũtate disseysitoris, siue cõtra volũtatẽ suam per disseysinã, & hoc si statim post disseysinã & sine interuallo antequam disseysitus sibi p̃ breue vel p̃ longũ interuallum perquisiuerit per negligentiã suã, cùm commode sibi perquirere posset si vellet. In ijs casibus omnibus, oportet q̃ omnes, ad quos res translata fuerit ante impetrationẽ, cum primis & principalibus disseysitoribus in breui nominẽtur, vt superius dictũ est, siue p̃pter pœnã siue p̃pter restitutionẽ, alioquin nõ recuperabit disseysitus. Principales vero disseysitores p̃pter factũ & p̃pter iniuriã, & illi eodẽ modo ad quos res trãsferat̃ de volũtate disseysitoris, si statim possessionẽ nacti fuerint de re translata post disseysinã, & ad restitutionẽ tenẽtur & ad pœnã, si autẽ post longum interuallũ, aliud erit, quia illi non sunt disseysitores: quia longum tempus eos excusat p̃pter negligẽtiã disseysiti p̃ quã disseysitus amisit vtrãq; possessionẽ, vel p̃pter negligentẽ p̃secutionẽ, licet diligens fuerit impetratio per quã res desinit esse litigiosa. Item si statim & sine interuallo res disseysita ad aliũ trãsferatur siue de voluntate disseysitoris siue cõtra p̃ disseysinã, oẽs tenẽtur, & incidunt in assisam, & nullus poterit sine iuditio disseysiri nisi hoc fiat incõtinẽti, habita tñ tali distinctione, q̃ si ille qui p̃ lõgum tẽpus ante impetrationẽ ingressus fuerit possessionẽ, si cõstiterit p̃ iuratã vel cõfessionẽ feoffatoris sui q̃ taliter inde feoffatus fuerit, sine alio breui & sine placito recuperabit excambium suum, cùm verus dominus p̃ assisam recuperet tenementũ suũ, cùm huiusmodi confessio vel cognitio sit quasi quoddã incidẽs in assisa, si p̃sens fuerit, si autem absens, tunc soluetur tenẽti recuperare suũ quoad excãbiũ cùm talis redierit si habeat vnde fiat excãbiũ. Et q̃ tã ille (licet disseysinã nõ fecerit) q̃ ille principalis, qui re vera disseysitor est simul nominari debeant in breui, & quòd nullus sine alio possit cõueniri, ratio facit ad hoc potentissima, quia principalis disseysitor licet disseysinã fecerit, nõ tñ potest rẽ restituere, nec ille ad quẽ trãslata est res licet disseysinã nõ fecerit, potest tamẽ rem restituere, sed tamen sine iuditio & breui eijci non poterit, nisi gratis se ponat in assisam (vt supra) cùm in breui non nominetur. Si autem statim ante impetrationem vel post, i breui nominati vel nõ nominati, de volũtate disseysitoris primi

vel

vel contra ingressi fuerint seysinã, nullum talibus competit remediũ de escambio, quamuis sine iuditio & sine breui eijciantur, siue post tempus in breui nominati per assisam vel per officium Iudicis excambium consequantur, ex quo recenter ingressi sunt rem vitiosã post disseysinam, non subuenitur eis, vt supra in alio casu, in odiũ disseysinę, sed sibi ipsis ꝓspiciãt dũ fuerint in seysina ꝓ breue de warantia chartę, quia donatio valida est quantùm ad disseysitorem et suum feoffatum, licet inualida quantum ad disseisitum. Si autem res translata fuerit ad alium post diligentem impetrationem & diligentem prosecutionem incontinenti siue post interuallum, non est necesse quòd fiat impetratio super illos ad quos res trãslata est, cùm semel fuerit impetratum, et res effecta litigiosa prædicto modo, vel postquám disseysitus statim et incontinenti post disseysinam ante rem translatam iter arripuerit versus curiam ad impetrãdum cùm sic etiam effectum sit tenementum litigiosum, et sic plus est appellare facto quàm verbo, siue hoc factum fuerit statim siue post aliquod interuallum post arreptum iter, dum tamen disseysitus diligens fuerit ad impetrandũ & prosequendum, & ita quôd ei nulla imputari possit negligentia. Non oporet tales ad quos res translata fuerit post talem diligentiam, nullo habito respectu ad datam, in breui comprehendi, quia ex quo sciunt & scire possunt & debent disseysitum diligentem fuisse ad impetrandũ & prosequendum, scire debent per consequens rem effectam esse litigiosam, & etiã ꝓpter hoc tẽpus nõ currere contra disseysitũ, cùm disseysitor nõ extiterit, nec contemptor sui iuris. Igitur ad quemcunq; res post talem diligentiam peruenerit, non cadit breue, nec oportebit iterum impetrare nec tales in breui inserere, quia siue nominati fuerint siue nõ, siue res statim transferatur ad eos siue post interuallum, semper tenentur ad restitutionem, nec expectari debet tempus post assisam captam nec differri iuditium, quo minus statim fiat restitutio disseysito, cùm omnes sunt in culpa & disseysina, tum propter recentem translationem, tum propter rem effectam litigiosam per diligentem prosecutionem, & hoc dico, quia solebant quidam differre iuditium, vt dum tales essent in seysina per breue de warantia (cùm per officium iudicis non possent) possent tamen sibi prouidere ad excambium, & semper procedit assisa super eum qui tenuit tempore impetrationis vel diligentis prosecutionis. Esto etiam quòd aliquis impetrauerit diligenter & propter aliquem defectum cadit primum breue, cùm forte ineptè sit conceptum vel alio modo vitiosum quòd stare non possit, & disseysitus incontinenti impetrare incipiat aliud breue, si pendente impetratione secunda, postmodum sit tenemẽtum ad alium translatum, & diligens fuerit disseysitus in impetrando & prosequendo, non valet translatio ad hoc quòd illos ad quos transfertur tenementum oportet in breui nominare, sicut in primo casu: quia primus & principalis semper respondebit sine eis quasi præuentus. Nihilominus tamen si voluerit poterit disseysitus omnes conuenire. Item si disseysitus diligens fuerit in impetrando, negligens autem in prosequendo, durante negligentia per aliquod tempus, quia supprimit breue, vel alio modo nõ prosequitur cùm possit, per negligentiã & moram suam efficitur res non

litigiosa per negligentem prosecutionem, quæ ab initio litigiosa fuit per diligentem impetrationem. Et si in tali mora, res ad alium trãslata fuerit, cadit primum breue, & oportebit aliud impetrare; & omnes tam primũ & principalem disseysitorem quàm illos ad quos res translata fuerit in breui comprehendere. Si autem in omni parte interuenerit diligentia, & breue liberatum fuerit vicecomiti, & plegij de prosequẽdo inuenti, & disseysitores attachiati, licet assisa statim per hoc non capiatur, & per hoc efficietur res litigiosa imperpetuum, & quantum ad disseysitores illos, & quantũ ad suos hæredes si illi moriantur, & si res ad alium transferatur in vita eorum, non oportebit omnes nominare, vt prædictũ est. Item transfertur quandoq; res ad alium non vt feoffamentum, vèl vt liberum tenementum, sed ad terminum forte annorum, vel sic: videlicet donec ille ad quẽ transfertur perceperit inde tot vesturas, vel quandiu tenementũ illud possit excoli, & bladum portare, sicut contingit in communia pasturæ vbi dominus fundi, vel ille qui se gerit pro domino cùm non sit & fecerit disseysinam, & alij communiam clamauerint, & sic componũt inter eos, ꝙ ille qui communiam clamat, possit aliquã partem imbladare cum disseysitore, & disseysitus super eum qui se gerit rei dñm recuperat, recuperat versus alios qui ingressi sunt per disseysitorẽ ad terminum, vel donec, vt prędictum est, cum imbladatione licet non nominentur in breui: & hoc ideò dico, quia liberũ tenementũ non habent, nisi tantũ terminũ, vel donec, & sic transit inuestitura cum tenemento. Secus esset si disseysitor alijs rem disseysitã daret, ad vitã vel in feodo. Donec quãdoq; habet & signat tempus incertum, vt hic. s. Concedo tali talẽ terram vel quid tale donec ei prouidero in tãtum vel tam bona, vel donec sic vel sic. Si autem dicat sic, donec inde perceperis tot vesturas, vel donec ita sit vel non sit, vel quandiu excoli possit, hoc non erit liberũ tenementũ, quia conceditur ad certũ tẽpus & certũ terminũ. Si autẽ sic dixerit, do & cõcedo tibi tantã terrã, donec inde perceperis xl. ł. quia nescitur quanto tempore leuari possunt tot libræ de tanta terra, quia terminus incertus est & indeterminatus, videtur quòd tenemẽtũ remaneat liberũ tenementũ, donec tot libræ leuẽtur, cùm sciri nõ possit nec determinari ꝑ quãtum tẽpus leuari possunt nec ꝑ quot annos, sicut supra dicitur de tot inuesturis, & hic determinari potest certus terminus, quia quælibet inuestura habet suum annũ & vnũ. Contingit quandoq; quòd cũ ꝑ disseysinã aliquando res ad aliũ trãslata fuerit vel nõ trãslata, disseysitũ mori vel disseysitorẽ vel vtrũq;, vel illũ ad quẽ res translata fuerit vel vtrunq; ipsorum, vel aliquẽ vel omnes, vel ãte impetrationẽ breuis vel post: & si ante, tũc forte cùm disseysitus sibi cõmodè perquirere posset si vellet, & non ꝓquisiuit, vel cùm vellet non potuit infirmitate præpeditus, vel morte præuentus, vel alio iusto & legitimo interueniente impedimento, vel post impetrationem & diligentem prosecutionem, ita quòd visus terræ factus fuit, & iuratores electi. In quibus casibus omnibus subuenitur disseysito per breue de ingressu, secundum formas inferius notandas, tam super possessionibus rerum corporalium, quàm super iuribus. s. rebus incorporalibus, sicut super iure pascendi & huiusmodi, vtendi fruendi.

1 ¶ *Si res disseysita ad alium transferatur post disseysinam per disseysitorem vnum vel plures.* Cap.15.

CONtingit etiã multotiens, quòd ille qui facit disseysinã, rem disseysitam transfert ad aliũ, ex aliqua causa iusta acquisitionis, & cùm disseysitus super eũ portet assisam nouæ disseysinæ, ipse timens assisam, suũ spoliat feoffatũ, & ita quòd suus feoffatus sup eũ portet assisam, & ita quòd duæ disseysinæ in vnã & eandẽ cõcurrant pſonã, & super eundem disseysitorẽ, vterq; istorũ disseysitorum petit restitutionẽ p assisam, vtriq; competit assisa, refert tamẽ cui primò fieri debeat restitutio. Et sciendũ est quòd semper primò cognoscendum est de vltima disseysina, & postea de prima, vt infra apparebit per exemplum. Sed esto quòd primus disseysitor cùm feoffatum suum disseysiuerit, rem disseysitã restituerit vero domino primo disseysito post disseysinam antequã breue impetrauerit sup ipsum, & post longũ interuallũ vel incõtinenti, oportet eum qui vltimò disseysitus est per suũ feoffatorẽ, super vtrunq; portare assisam. Et tunc cùm super vtrunq; recuperauerit, ita euanescit prima disseysina, & primò disseysitus seysinam suam non recuperabit, nisi per breue de ingressu, videtur quòd esset iniquum, cùm vterq; superstes sit, disseysitor & primus disseysitus. Temperandum est igitur negotium ex officio iudicis, quòd quicquid agatur remaneat seysina cum primo spoliato siue disseysito, & facta inquisitione de secunda seysina, & inquisita veritate per iuratam, si constiterit feoffatum per suum feoffatorem esse spoliatum contra factum suum, faciat ei excambium ad valentiam, quia si per iuditium recuperaret feoffatus, & secundo spoliatus contra verum dominum, si verus dominus peteret per assisam versus suum disseysitorem tantum, vel versus vtrunq;, obstaret ei exceptio rei iudicatæ proposita a feoffato possidente, & sic nunquã recuperaret per assisam: quod esset iniquum, nisi ita esset, quòd sua negligentia ei esse deberet damnosa. Et si cõtingeret, quòd tenementum cum feoffato remaneret, contra dominum ꝓprietatis, ita sequeretur quòd primò disseysitus excambiũ haberet rei suæ, quã de iure habere deberet in dominico, quod similiter esset iniquum, & cuiuscunq; præcedat assisa vel subsequatur, semp locum habebit iudicis officium, vt æquum seperetur ab iniquo, & quod quidem latissimum est, & quòd ita fieri debeat per cõsiliũ curiæ siue per iudicis officium, quod idẽ est quòd remanere debeat seysina rei disseysitæ cum vero domino, & nõ cũ feoffato p disseysitorẽ. Et q excambiũ fieri debet feoffato, inueniri poterit in itinere W. de Ralegh, in comñ Middẽ de termino s. T. ãno regni Regis H. decimo tertio, assisa nouæ disseysinæ si Iohannes Calbus iniustè disseysiuit Emmam Duredẽt. Casus talis est. Et vnde iuditium positum fuit coram Rege & consilio suo. A. dedit B. seruitium C. qui de eo tenuit liberè. Item B. occasione doni, quod ei factum fuit per prædictum A. de seruitio ipsius C. disseysiuit ipsum C. de tenemento quod idem C. tenuit in dominico, & de quo idem B. occasione illius doni nihil clamare potuit nisi tantũ seruitium, & postquã idem B. tenementũ illud tenuerat in manu sua per aliquod temp, illud dedit cuidam D. post impetrationem

breuis

breuis, quod idem C. impetrauit super prædictum B. qui ipsum de eodē tenemento disseysiuit. Et processu temporis, venit idē B. timens assisam quam prædictus C. super eum arramauit, & disseysiuit ipsum D. de prædicto tenemento, & illud restituit ipsi C. postea venit idem D. qui vltimò fuit disseysitus, & arramauit assisam nouæ disseysinæ super vtrunq; . Sed si D. recuperet per assisam, qualiter consuletur C. vero domino cuius fuit tenementum ab initio? & qui primò iniustè fuit disseysitus: quia si D. recuperet per assisam, & C. agat de prima disseysina versus B. suū disseysitorem, vel versus vtrunq; tam B. quàm D. ex parte D. obstabit ei exceptio rei iudicatæ, & ita vix impetrabit excambium, nisi rem propriam habere deberet in dominico. Prouisum fuit coram ipso Rege, quòd antequam prædictus D. vltimò feoffatus & disseysitus recuperaret per assisam, q̄ B. warātisaret prędicto D. & sine alio breui per officium iudicis & de consilio curiæ, donum & factū suū quod ei fecit de prædicto tenemento, & ita quòd idē D. haberet excābiū ad valentiā de tenemento ipsius B. & quòd C. teneret in pace tenementū suū. Item retento primo casu, si cùm B. disseysiuerit D. & retinuerit tenementū in manu sua, & illud non restituerit ipsi C. obseruabitur ordo vt supradictum est, cùm vterq; tam D. quàm C. portauerit assisam super ipsum B. videlicet q̄ C. primò recuperabit versus B. & B. faciet excābium ipsi D. sed cùm C. tantū sine D. & per assisam recuperauerit versus B. & D. tunc demùm assisam portet super ipsum B. nō audietur sine ipso C. & quāuis B. teneatur ad pœnam propter disseysinā & ꝓpter iniuriā, tamen restituere nō potest sine C. Si autē tantū super ipsum C. ipse non fecit disseysinā ipsi D. sed per iuditiū recuperauit vt tenementū suū ꝓpriū de quo idē B. ipsum disseysiuerat. Oportet igitur de necessitate vtrunq; in breui comprehendere B. s. quia fecit disseysinā & C. quia rem detinet disseysitā, & in quo casu fiat tēperamentū (vt supra) quòd C. retineat tenementū suum & B. faciat D. excābiū. Item esto quòd D. prius agat per assisam, & recuperet versus B. & tunc velit C. agere versus B. tantū, recuperare non poterit versus B. quia nō habet quod restituat. Oportet igitur de necessitate vtrunq; cōprehēdere tam B. q̄ D. siue D. incontinenti feoffatus fuerit post primā disseysinā, siue per interuallū, & quāuis D. habeat pro se exceptionē rei iudicatę per assisam, vel quòd disseysinā non fecerit, ipsi C. tamen (vt supra) sic tēperabitur negotiū, quòd C. suū recuperabit tenemētū & quòd B. ipsi D. faciat ad excambiū, & ita fiet si tenementum ad plures manus deuenerit post disseysinam, quòd primus disseysitus suum recuperabit tenemētum, & vltimò feoffatus per disseysitorem, & sine iuditio disseysitus recuperabit excambiū. Et siue præsens fuerit principalis disseysitor siue absens, vocet eum tenens qui disseysinam non fecit ad warantum sine alio breui, & ei warantisabit, quod non erit, si post breue impetratū translatū fuerit tenementū ad aliū, quia talis amitteret, nisi sibi ꝓspexerit p̄ breue de warantia chartæ dū fuerit in seysina, quia intrauit in seysinam de re quæ effecta fuit litigiosa per diligentē impetrationē & diligētem ꝓsecutionē Item & de eodem modo, si res ad alium statim & recenter translata fuerit ad aliū post disseysinam licet ante impetrationē, nō habebit talis warantum

tum si illum vocauerit, quia vterq; disseysitor & tenens sunt in eadē causa damnationis. Item esto quòd A. dimiserit B. terram ad terminū, reddendo sibi inde C.s. per annum, postea dedit illam terram cuidam C. tenendam in feodo, & facit ei seysinam, saluo firmario termino suo, & attornat seruitium firmarij.s. illos centum solidos prædicto C. suo feoffato, & firmarius facit eidem C. seruitium prædictum, post venit idem A. cùm nihil habeat nisi nudum dominiū, & de facto (cùm de iure nō possit) feoffeffat prædictū B. firmarium, & post tale feoffamentū non vult firmarius soluere redditum, postea vero prædictus C. primò feoffatus, deijcit ipsum B. firmarium & secundò feoffatū, prædictus vero B. firmarius portat assisam nouæ disseysinæ super C. primum feoffatum, non recuperabit seysinam, quia prędictus A. nullū potuit ei facere liberum tenementū, quia nullam omnino habuit seysinam, nec aliud nisi tantùm nudū dominiū. De cōsilio tamen curiæ Regis, per officiū iudicis, fraude detecta, vel per recognitionē in odiū circunuentionis, de terris ipsius A. prouidebitur ipsi B. excambiū ad valentiā, siue primò feoffatus sit liber siue seruus, quamuis si seruus, nullus prædictorum A. vel B. habebit exceptionē seruitutis. Item esto quód A. eijciat B. & statim post disseysinam feoffeffat C. si hoc fecerit ante impetrationem, oportet vtrunq; in breui comprehendere, quia nullus sine alio respondere poterit, licet vterq; sit principalis disseysitor, & quia primus & principalis restituere nō potest sine feoffato, nec feoffatus disseysinam fecit per se, sed simul cum feoffatore, & sic de pluribus in infinitum. Si autem post impetrationem feoffauerit, siue statim siue post interuallum fiat vt supra. Item esto quòd A. eijciat B. & C. eijciat A. & sic quilibet alterū, & vlterius in infinitū, & postmodū A. eijciat C. vel B. eijciat C. incontinenti vel post interuallum, videndum erit quis primò impetrauerit, & in cuius persona tenementum esse debeat in pace vsq; aduentum Iusticiariorū, & sciendum quòd in manibus illius qui inuentus fuerit seysitus tempore impetrationis ꝓpter verba, ꝙ vicecom̄ faciat tenementū esse in pace vsq; ad aduentū Iustitiariorū. Itē esto, quòd B. sine iuditio disseysiuit A. post interuallū, & antequam A transtulerit rē ad alium si A. impetrauerit super B. licet disseysitor fuerit, recuperabit: si autē gratis obtulerit disseysito, & disseysitus gratis rem oblatam ceperit ante impetrationem, bene licet, sed post impetrationem non, sine pœna. Item esto quòd A. primus disseysitor disseysiuerit C suū feoffatum vel suum disseysitorem, & sic restituat tenementum B anteq̄ C. impetrauerit, C. habebit assisam super vtrūq;, si res fuerit restituta ipsi B. ante impetrationē C. si autē post, sufficit si impetratum sit tantum sup ipsum A. Item esto quòd A. cùm disseysiuerit C. tenuerit tenementum in manu sua, & cum C. impetrauerit super A. & A. post impetrationem restituerit B. C. recuperabit versus vtrūq;, & ita quòd B. nunquam postmodum audietur nisi super ꝓprietate, quia rem licet propriam, tamen contentiosam recepit, & in præiudicium C. cùm iniuste inde fuerit disseysitus, & in quo casu non licuit ei rem propriam sine iuditio recipere. Item esto quòd tam B. quā C. impetrauerint super ipsum A. simul, quæro cuius assisa prędecedere debeat: & secūdum quod, ad vltimā assisam erit

recurren-

recurrendum. Item esto q̃ C. vltimò disseysitus negligens sit & B. prius sibi impetrauerit super ipsum A. & per assisam recuperauerit versus ipsũ A.& C. postmodum impetrauerit super vtrunq; .s. A. & B. ex parte B. obstabit ei exceptio rei iudicatæ, ex parte vero A. tenebit breue quoad excambium per officium iudicis. Si autem impetrauerit tantùm super B. non valebit, quia nullam fecit disseysinam: & si tantùm super A. restituere non potest, & ideo super vtrunq;. Ex præmissis igitur videtur & præsumitur, q̃ in assisa nouæ disseysinæ vocari possit warantus, quod videtur absurdũ esse, cùm in delictis non possit quis warantum vocare, nec dominum siue autorem nominare, & cùm pœna suos tenere debeat autores, ad quod distinguendum, vtrum intentetur querela nouæ disseysinæ versus aliquem, secũdum quod pœnalis est, vel rei persecutoria tantùm. Si autem secundum quod pœnalis est, siue contra vnum, siue contra plures qui principaliter fecerint disseysinã, vel feoffati fuerint recẽter post disseysinam, intentetur: nũquã erit warantus vocandus, propter delictum disseysinæ. Si autem intentetur versus aliquem, in eo quod est rei persecutoria tantum: vt si aliquis feoffatus fuerit per disseysitorem per lõgum interuallum post disseysinam, & ante breuis impetrationem, cum talis non teneatur ad pœnam, eo quòd disseysinam non fecit, licet teneatur ad rei restitutionem, warantum vocare poterit de iure, & etiã sine alio breui, si præsens fuerit. s. suum feoffatorem, & statim respondere debet warantus, etiam sine alio breui, si autem prẽsens non fuerit in captione assisæ tunc cùm vocatus fuerit, statim summoneatur quòd sit ad warantisandum tenementum de quo vocatus fuit ad warantum, dum tamen tenens fuit in seysina, ad similitudinem eius quòd fit in assisa mortis antecessoris. Si autem vterq; absens fuerit, hoc sibi poterit feoffatus imputare. Et idem esse poterit si vocetur warãtus per breue de ingressu post disseysinam, vbi vnus illorum moritur vel tenens vel querens, vel vterq;, & ibi extinguitur pœna cum persona, vt si querens tantùm, nisi sit qui agere possit de iniuria, cùm ille mortuus sit cui fuit iniuriatum, qui habuit actionem quoad pœnam. Item nec si tenens, quia cùm pœnalis sit non datur in hæredes, nõ magis quàm hæredibus datur sicut in præmisso casu. Nec ergo si vterq; moriatur, multo fortius. Item quòd warantus vocari possit, patet manifestè, vt si assisa nouę disseysinę contra aliquem fuerit aramata, qui per iuditium curiæ suæ recuperauerit, si curiam suam vocauerit ad warantum, audiri debet, & veniat recordum, quia si curia male iudicauerit, tenebitur curia ad pœnam & ipse nõ, quãuis teneatur ad restitutionem. Sed obijci poterit, nonne tenetur dominus ad pœnam cùm curia male iudicauerit? & ipse post iuditium statim ingressus est tenementum, & ideo disseysitor cum curia? sicut alius qui ingreditur statim post disseysinam per ipsum disseysitorem & de voluntate sua, vel cõtra voluntatem suam per disseysinam per ipsum disseysitorem? Cùm autem sic feoffatus per longum interuallum warantum vocet, & ei fuerit per iuditium vel alio modo warantisatum, per warantiam illam iam quasi transfertur res disseysita ad personam eius, & ita quòd ipse qui fecit disseysinam restituere poterit rem disseysitam querenti, quod ante warantiam

tiam non potuit, & sic liberabitur omninò feoffatus & disseysitor, & idē feoffator tenebitur ad restitutionem & similiter ad pœnam disseysinæ, & ita per warrantiam omnia reducuntur ad temp° disseysinæ factæ. Et videtur quòd sic fieri possit in omni casu, ad quēcunq; translata fuerit res post disseysinam, vnum vel plures, in personis ipsorū & similiter hæredū ipsorum, quamdiu ipsę principales ꝑsonæ durauerint. s. disseysitus & disseysitor qui alienauit, cùm autē vnus illorū obierit, extincta est actio in eo q̄ pœnalis est. Sed cùm disseysitor tenementū ad alium transtulerit, statim vel post interuallum viuentibus disseysitore & disseysito, quæritur an disseysitus petere possit tenementum, versus tenentem per breue de ingressu, viuente disseysitore, sicut posset si mortuus esset, vel petere restitutionem, & remittere pœnam disseysinæ disseysitori, sicut posset ille qui habet actionem criminalem versus aliquem, & in voluntate ipsius erit vtrū velit ab initio criminaliter agere vel ciuiliter: non, quia si warrātus vocetur (vt prædictum est) sic posset esse actio pœnalis licet ciuiliter intentata, quæ quidē ꝑ tale breue terminari non possit.

1 ¶ *Audita querela rex mittat breue suum vic. de modo impetrationis breuis nouæ disseysinæ 2. Forma breuis de noua disseysina. 3. De officio vic. cùm acceperit breue. 4. De visu faciendo. 5. De quibus rebus, & qualiter fieri debet visus. 6. Si de redditu prouenīte de camera. 7. Si de recordo. 8. Quòd multiplex potest esse diuisa inter vicinos. 9. De visu faciendo. 10. De summonitione facienda disseysitoribus attachiatis.* Cap. 16.

AVdita a superiore, ad quem pertinet vim & iniuriam propulsare, & ad quem recurritur de necessitate, querela: transmittet breue suū vicecomiti, in quo continebitur tam nomen querentis, quàm eius de quo queritur, siue sit vnus vel plures, & forma querelę, secundùm quòd ei facta fuerit qui iura tuetur, in hęc verba. ¶ 2. Rex vic. salutem. Questus est nobis talis, quòd talis iniuste & sine iuditio disseysiuit eum de libero tenemento suo in tali villa post vltimum reditum domini regis de Brittannia in Angliam. Et ideo tibi præcipimus, quòd si prædictus talis fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc facias tenementum illud reseysiri de catallis quæ in ipso capta fuerint, & ipsum tenementum cum cattallis esse in pace, vsq; ad primam assisam cùm iustitiarij nostri ad partes illas venerint. Et interim facias duodecē liberos & legales homines de visneto illo videre tenementum illud, & nomina illorum imbreuiari. Et summoneas eos per bonos summonitores, quód sint ad primā assisam coram præfatis iustitiarijs nostris, parati inde facere recognitionem, & pone per vadium & saluos plegios prædictum talem vel balliuū suum, si ipse inuentus non fuerit, quòd tunc sit ibi auditurus recognitionem illam, & habeas ibi summonitorum nomina, plegios, & hoc breue Teste &c. Facta autem taliter impetratione, secundùm quod prædictum est, statim & sine mora tradatur breue vic. ne per negligentiam, & minus diligentem prosecutionem, efficiatur res non litigiosa, quæ ab initio litigiosa facta fuit per diligentem impetrationem. ¶ 3. Officium vero vic. est, cùm breue receperit, in principio plegios de ꝓsequendo recipere a querente,

rente, siue vnus fuerit querens siue plures, nisi in curia domini regis forte plegios inuenerit, vel fidē dederit ꝑ paupertate, secundùm quod in breui continebitur. Ab vno autem recipiat duos plegios ad minus, qui sufficientes sunt ad misericordiā domini regis soluendā, si querens forte se retraxerit, vel non fuerit prosecutus, & tales etiam recipiat qui sufficiant ad misericordiā, ita ꝙ nō oporteat se ipsū ꝑ alijs de misericordia respondere. Si autem vir & vxor sint querentes, sufficit si illi duo duos plegios sufficientes inueniant, propter vnicū ius quod habent, & quia sunt vna caro quamuis diuersæ animæ & vna erit misericordia, siue vnus eorum vel ambo se retrahant vel non sequantur, et quia defalta vnius ipsorum in ꝑsonam vtriusq; redundabit. Idem erit (vt videtur) de pluribus vnam disseysinam & iniuriam prosequentibus in communi, cûm sint quasi vnum corpus, & ideo vnica sufficit securitas ꝑ duos plegios, secundū quosdam, quia si onere satisdationū grauarentur, ita cogerentur a prosecutione sui iuris desistere. Tutius tamen est (secundùm alios) quòd quilibet eorum duos plegios inueniat si possit. Item ad officiū eius pertinet, quòd faciat tenementum reseysiri de cattallis &c. quod hodie aliter obseruatur, quia querens omnia damna post captionem assisæ recuperabit, per sacramentum recognitorum declaranda, vt inferius dicetur. Item ꝙ tenementum faciat esse in pace, videlicet ꝙ non permittat disseysitorem rem disseysitam ad alium transferre, vel querentem sine iuditio seysinam sibi vsurpare, vsquè ad primam assisam &c. Et vnde si quis rem ita effectā litigiosam per impetrationem, aliquo modo, vel per disseysinam vel ex aliqua causa acquisitionis ingressus fuerit, illam sine breui restituet vero domino, sine regressu habendo versus suum feoffatorem, nisi sibi ꝑspexerit per breue de warrantia dum fuerit in seysina. Item quòd in eodē statu remaneat, quòd iniuria non crescat, nec res deterioretur vel vastetur, quamuis eam meliorare liceat. Item quòd blada nondum matura nō amoueantur, quamuis possit matura amouere ille qui possidet, & alius damna consequatur si optinuerit. ¶ 4. Item ad ipsum pertinet, quòd in præsentia partium (si velint interesse) eligere faciat & couenire duodecem liberos & legales homines de visneto illo vt in aduentu iustitiariorum facere possunt recognitionē, quos etiam statim mittat ad videndum tenementum illud, & nomina eorum faciat imbreuiari, & non solum ab vno vel a duobus, sed etiā ab omnibus si fieri posset, vel etiam septem ad minus, quia per pauciores assisa capi non poterit, licet possit per plures quâm duodecem ex aliqua iusta causa. Necesse est enim quòd fiat visus de tenemento a iuratoribus, vt certa res deduci possit in iuditium, & quòd iuratores verum & certum facere possunt sacramentum, et ꝙ ꝑinde possit iustitiari' iustū ꝑferre iuditiū. ¶ 5. Videre autē debēt iuratores quale sit tenemētū, & quid, & quantū, quale videlicet, vtrū terra vel redditus, & vtrum res sacra vel prophana. Item priuatum vel cōmune, vt infra. Item quantum querens posuerit in visu suo, quia si querens posuerit in visu suo plus quā illud de quo fuerit disseysitus, cadit in misericordiam pro superdemanda, si autem minus, non. Et eodem modo in assisa mortis ātecessoris obseruet, vt de itinere abbatis de Rading

& M

& M.de Pateshul anno regis H.quinto in com warr,assisa nouę disseysinę si w. de Ludingtō. Quid?s. vtrum terra & tenētū illud de quo facta fuerit disseysina, siue reddit⁹ siue cōsistat in solido vel in liquido.Et tūc videre debet tenētū de quo redditus ꝓuenerit,siue consistat in denarijs siue in alijs rebus quibuscunq; numero,pondere,vel mēsura.Mensura,solida vel liquida,solida sicut in frumento:liquida, sicut in vino,oleo, & hm̄i.Item quantū.s. vtrū plus vel minus. Item videre debent in quo tenētum sit, & in qua villa,& in quo loco,& in qua parte loci, & inter quos fines & quos terminos tenētum contineatur,vt si de numero acrarū vel virgatarū dubitetur,vt ad minus si quantitatē rei distinguere non possunt, ꝙ dicere possunt certū vel circiter, vel saltē infra quas metas tenētum contineatur. Itē si de loco constiterit,nesciunt tamen qua parte loci, cùm ad seysinam faciendā,sufficit si in quacunq; parte loci fiat seysina,& si in qua parte constiterit, sed tamen nesciant determinare fines tenementi tamen sufficit si fiat seysina ad quantitatem dicti iuratorum ꝑ rationabilem mensuram.Itē si de com̄ constare non possit,cadit assisa nouæ disseysinæ in ꝓambulationem ꝑ illud idem breue de noua disseysina. Si autem redditus, tunc fiat iuratoribus visus de tenemento vnde redditus prouenit. Itē si cōmunia pasturæ,tunc fiat visus de tenemēto in quo petitur cōmunia , & similiter de tenemēto ad quod dicitur ꝑtinere. ¶6. Si autē reddit⁹ fieri debeat de camera imꝑpetuum vel ad tēpus , non potest fieri visus de aliquo tenēto. Et ideo assisa locum non habet,cùm hm̄i redditus non sit tenētum,sed alia actione opus erit,& hoc siue redditus ꝓueniat ex camera tantū,vel ex tenemento aliquo, sed non ꝑ manum illius qui tenet tenementum, sed ꝑ manus donatoris, quod idē erit quod de camera. Si autem per man⁹ tenentis fieri debeat solutio & immediate de certo tenemento, si cessatum fuerit,& cùm locum non habeat districtio,locum habebit assisa in defectum districtionis. Et eodem modo si ex aliquo certo tenemento cōcedatur redditus,plus vel minus, vt si aliquis ex aliquo manerio suo cōcesserit alicui ꝑ annū & in feodo decē libras cum districtione vel sine. Et si cū districtione, aut est sufficiens, aut non est sufficiens:si autē sufficiēs,teneat se ad districtionē ille cui redditus debetur. Si autem omnino nulla vel minus sufficiens, locū habebit assisa propter defectū districtionis, ex quo redditus ꝓuenit ex certo tenēto, & quia ibi deficit districtio,locum habebit assisa. ¶7. Itē in visu faciendo , si visus fieri debeat de corrodio, quæro si talis possit facere visum iuratoribus de aliquo tenēto?etiam , vt videtur prima facie,quia prioratus siue abbathia vel alia domus, est quasi tenementū de quo talis redditus prouenire debet, vnde videtur quód sufficit si visus fiat de Abbathia,sicut de alijs tenementis de quibus redditus prouenit,sicut de domo priuata,sed reuera huiusmodi Abbathia & prioratus,non sunt tenementa alicuius singularis personæ, cùm sint sacra & religiosa, & in bonis dei,& non alicuius hominis priuati, vel singularis ꝑsonæ, et huiusmodi præstatio est quasi prestatio de camera,& vnde nulla districtio , & ideo cùm huiusmodi corodia sint quasi spiritualia , siue spiritualibus annexa,non est recurrendū (si detineatur) ad forū seculare, & quoniā in huiusmodi corodijs committi poterit simonia,ideo ad forū

ecclesiasticum recurratur, vt negotium ibi terminetur, quia ibi fieri possit cognitio de simonia. Itē cùm disseysitus fecerit visum iuratoribus, videre debent iuratores vtrum tenementum proprium sit vel commune, vt si commune sit inter cohæredes participes, vel vicinos, fiat visus de toto, tenendum in communi, a quocunq; particeps fuerit disseysitus. Item vtrum sit commune, sicut diuisæ, quæ distinguunt & terminant fines agrorum, siue sit arbor vel fossatum vel lapis, vel quid tale. ¶ 8. Et sciendum quód multiplex potest esse diuisa inter vicinos quę diuidunt dominia et distinguunt fines agrorum. Inprimis sicut regia via, quæ communis esse non potest inter vicinos, nec propria alicuius, sed ipsius domini regis, et quasi res sacra, & qui aliquid inde occupauerit excedēdo fines & terminos terræ suæ, dicitur fecisse purpresturam super ipsum regem. Idem etiam dici poterit de via militari quæ publica dici poterit, & ducit ad mare, & ad portus, & quandoq; ad mercata. Item fit diuisa de consensu vicinorum ex eorum terra, & est talis diuisa cōmunis inter eos vicinos, ex quorum terris fuerit coadiuuata, & vnde tenemētum illud coadiuuatū dicitur commune inter eos, ita quòd nullus dominus habet per se sed in cōmuni. Et eodem modo si terra fuerit cōiecta de communi consensu vicinorū vt fiat fossatum, vel murus ex communi tenemento: & dicitur diuisa, eo quòd diuidit agros & tenementa. Aqua vero currens non dicitur diuisa, nisi quàmdiu suum rectum cursum tenuerit, & cùm alueum mutauerit, desinit esse diuisa. Item diuisa poterit esse lapis finalis, vel lignum & hęc omnia communia sunt vicinorum, sed non alicuius eorum ppria, vt infra. ¶ 9. Item videre debent vtrum tenemētum fuerit sacrum & deo dedicatum, vel quasi sacrum, sicut publicum, vel vniuersitatis, vt stadium, theatrum, muri, & portæ ciuitatum, non poterit quis tenementum liberum facere, sicut de redditu qui prouenit ex re sacra. Abbathia, vero siue prioratus sunt res sacræ, & solumodo in bonis dei, & non in bonis alicuius priuatæ personæ. Igitur cùm huiusmodi domus religiosæ res sacræ sint, non poterit quis conuertere aliquid in vsus priuatorum, & facere de re sacra rem non sacram siue prophanam, ita quôd ex re sacra quæ deo p pontifices dedicata est, possit quis habere liberum tenementum, & ideò nulla assisa nouæ disseysinæ: sed ātequam res deo dedicata esset, & sacrata, bene posset fundator excepisse & retinuisse sibi liberationes & hospitia, & huiusmodi, & ita huiusmodi nunquam fuerunt sacra, nec poterit redditus proueniens de re sacra, magis esse alicuius liberum tenementū scilicet alicuius priuatæ personæ, quàm ipsa res de qua prouenit. Itē non poterit liberum tenementum redditus esse personalis qui debetur, vt p̄tinens ad aliquā rem ratione cuius petitur, & tamen non poterit habere redditum nisi habeat ipsam rem, cui & proprer quam debetur: vt si quis habuerit hundredum aliquod, & sunt qui dant redditum ne sequantur, & quia ille redditus non prouenit ex aliquo tenemento nec ratione alicuius tenementi, nec iuratores visum facere possunt de aliquo tenemento. Item sicut oportet visum facere de tenemento de quo redditus prouenerit, ita videre debet tenementum propter quod præstatur redditus, vt si quis certum redditum constituerit alicui de camera sua & hæredum

suorum

suorum, vt aquam ducere possit per fundum suum, si talis aquam duxerit vel non duxerit. Item si redditum constituerit quis eodem modo, vt habeat in alieno ius pascendi vel eundi vel aliud quid tale faciendi, siue alius aquam duxerit, vel pauerit, vel diuerterit, vel aliquid tale fecerit vel non, semper tamen debetur redditus, & pro redditu seruitus, vnde si aliquis ipsorum contrahentium recedere voluerit a contractu, tamen alius vbi voluerit non recedet, & vnde si ille qui seruitutem concesserit redditum percipere noluerit, nihilominùs tamen debetur seruitus, & ius eundi, aquamue ducendi & ius pascendi. Si autem seruitus concedatur, & redditus denegetur vel detineatur, nec sit locus vel tenementum vbi districtio fieri possit, locus erit assisæ nouæ disseysinæ quasi de libero tenemento. Et si non sit tenementum de quo redditus prouenerit, & de quo visus fieri possit, tamen sufficit si fiat visus de tenemento propter quod debetur redditus, et quia si fieret districtio in seruitute debita, verbi gratia. Vt si constitueretur redditus quod ducere posset quis aquam per fundum alienum, & cessatum esset in redditu soluendo, non posset ille cuius fundus esset, pro districtione facienda aquam diuertere vel diminuere, quo minus cursum suum debitum haberet & statutum, quin faceret disseysinam ei cui seruitus deberetur, nisi ita conueniret in constitutione seruitutis. Durum esset & iniquum quòd vnus haberet cursum & alius de redditu sine aliquo regressu frauderetur: competit ei igitur assisa nouæ disseysinæ ratione prædicta, & eo quòd deficit districtio, & fiat visus de tenemento propter quod debetur non de quo redditus prouenit, quod fieri non poterit, sed propter quod redditus debetur a vicino. Sed hoc locum habet, vbi ille cui seruitus constituta fuit non curat vlteriùs aquam ducere, quia semper remanet tenens licet aquam ducere nolit. Melius tamen est quòd fiat districtio pro redditu tali modo quo fiat summonitio, & quòd per iuditium capiatur aqua in manum domini simpliciter sine aliqua mutatione vel diuersione, & qui si tunc non venerit nec satisfecerit de redditu, capiatur ex secundo decreto & adiudicetur domino suo sic, quòd illam diuertere poterit donec ei satisfactum fuerit de redditu, & quòd semper paratus sit restituere cùm ei fuerit satisfactum. Item si fiat aliquid in fundo alicuius quod vicino noceat iniuste, vt si fossatum vel murus leuetur vel prosternatur iniuste, vel aliud quiddam fiat ad nocumentum iniustum vel iniuriosum, non solum sufficit videre tenementum quod nocet, sed etiam illud cui nocitum est. Item si ius eundi vel pascendi debeatur vel aliud tale, non solum sufficit visum facere de tenemento in quo ius illud constituitur, sed etiam illud ad quod ius pertinet. Vnde oportet videre tenementum vbi pastura est, & tenementum ad quod pertinet pastura. Si autem nesciat ille qui queritur vel non possit tenementum designare, secundùm quod prædictum est, qualitatem, nec quantitatem, locum, nec comitatū, nec villam, nec aliud certum, nihil dare possunt querenti per assisam, sed cadit omnino breue quantùm ad assisam. Et cadit quandoquè in p̄ambulationem coram iustitiarijs ex consensu partium, vt si dissentio habeatur

habeatur de finibus & terminis terrę,com̃,vel fundorũ,vel locorum, vel in qua parte, cûm habebit assisam in aliqua parte, nec in meliori nec in peiori nec in posteriori,quia ius respicit æquitatem. Si autem querẽs locum designauerit, sed in qua parte loci nesciat designare, sufficit si in aliquo loco habeat seysinam per sacramentum iuratorum.Si autem de certa parte loci constiterit, sed nesciat querẽs fines & terminos distinguere, eo quòd termini & lapides finales amoti sunt forte, tunc ei assignabitur tantum, quantum iuratores crediderint ipsum esse dissеysitum, quia etsi iustitiarij semper certum reddere non possint iuditiũ,eo quòd de incerta re agitur apud illos,tamen hoc facere debent quantum eis fuerit possibile. Sunt autem quidam iuratores qui sine visu faciunt sacramentum, & ita iurare debent quòd veritatem dicent secundùm conscientiam suam, saluo visu in modũ iuratę:Sed tamen de talibus distinguendum erit,vtrũ ab initio electi fuerint ꝑ vic. vel ꝑ balliuũ & pręceptum fuerit vt visũ facerent,& ipsi hoc facere contẽpserũt,& ita ꝙ de negligentia nullã habuerint excusatiomẽ:in quo casu et si de hoc conuicti fuerint quòd ꝑ negligentiam hoc fecerĭt & contemptum,grauiter amerciẽtur. Et si contingat quòd de periurio in assisa facta conuincantur, pœnã non euadent cõuictorum nec quantum ad infamiam nec quantum ad pœnã,quia magis delinquunt q̃ alij iuratores ꝑ contemptum. Et ideo æqualis pœna eis infligitur cùm de iure maior ꝓpter contemptũ esset eis infligenda,& hoc suæ imputare poterunt negligentiæ.Si vero non sunt prius electi sed loco aliorum, qui non veniunt forte, vel si venerint certa ratione recusantur eo quòd inutiles sunt vel alio modo substituũtur,tunc videndum est vtrum fuerint de proximo vicineto, vel longe a remotis alibi assumptis,& vtrũ verisimile sit vel pręsumi possit quòd veritatem nesciant vel ignorent. Si autem præsumi possit quòd veritatem sciuerint de facto, secundũ quod res se habet,de loco tamen & quantitate rei dubitauerint, quoad hoc vltimum excusantur, quia visum non fecerunt de tenemento. Si autem in narratione facti & veritatis mentiti fuerint sciẽter, nõ excusantur in hoc, quantum ad pœnã conuictorum,sed vix quantũ ad infamiã, & pro eo ꝙ visum non fecerint excusantur. Si autem longe a remotis assũpti fuerint ꝓpter defectum aliorum,& ita quôd præsumi possit quôd veritatẽ ignorent,excusantur quantum ad pœnam & quantum ad infamiã, quia visum non fecerunt,& similiter quia a remotis assumpti sunt,& in veritate errare possunt, & ideo non mentiuntur neq; se peierant, quia contra conscientiam non vadunt, nec consentit qui errat.Sunt etiam qui iurant omnino sine visu in modum iuratæ,quod esse non debet vt alibi:vt,esto quòd assisa capi debeat in modum assisę cùm nihil excipiatur contra assisam coram iustitiarijs, nec sit ratio quare cadere debeat in iuratam, & cùm omnes iuratores electi sint in ipsa curia coram iustitiarijs, cùm cito recessuri sunt & quasi ex improuiso dicere debeant veritatem, cùm visus de tenemento eis non fiat, nec sciuerint vtrum aliquid dare debeant querenti plus vel minus, vel totũ auferre, nec sit locus conuictioni, periculosum erit querenti & tenenti quòd procedat negotium sub iurata,& etiam magis erit periculosum iuratoribus propter alieni compendij lucrum ãceps

subire

subire periurium. Quòd autem assisa capietur in modum assisæ, hoc stare non poterit aliqua ratione, quia primus iurare non potest saluo visu, propter verba in sacramento exponenda, quia iurabit quòd dicet veritatẽ de tenemento de quo sic visum fecit per præceptum domini regis, sed nullũ tenementum vidit, nec per præceptum domini regis nec sine, igitur de nullo tenemento quod viderit dicere poterit veritatem, quia nullum tale tenementum vidit, & ideo si ita iurauerint iuratores, peierant manifeste, quia non conuenit sacramentum cũ veritate. s. de tenemento vnde visum non fecerint. Si autem ita iurauerint. s. de tenemento de quo visum fecerint, & postea in fine (saluo visu) non valet, quia sic erunt sibi ipsis cõtrarij. Quòd autem assisa capi debeat in modum iuratæ sine causa manifesta non video rationem. Sed quid si fuerit in assisa inter partes disputatũ, & quòd per incidentem questionem de consensu partium vertatur assisa in iuratam? bene procedet iurata etiam sine visu. ¶ 10. Item cùm vic. disseysitores attachiauerit quòd sint in aduentu iustitiariorũ, siue iustitiarij qui constituti fuerint ad omnia placita generaliter siue ad quædã specialiter, sicut ad assisas nouæ disseysinæ & mortis antecessoris capiendas, & gaolas deliberandas vel ad aliquã assisam specialiter, sicut sunt quatuor milites de com̃, vel vn⁹ iustitiari⁹ specialiter trãsmissus a latere regis, quòd assumptis tecum &c. secundũ quod supra dictum est in principio de ciuilibus actionibus siue criminalibus. Quæritur an tales attachiati ãte aduẽtum iustitiariorum rationabilem habere debeant summonitionem quindenæ? & est verum quòd non, quia siue quindenam habuerit siue min⁹ spacium, diem causare non poterunt, quia siue venerit siue non, capiẽda erit assisa, & quia tantum operatur eorum absentia quantum præsẽtia. Nec iniuria disseysinæ essonium habebit, nec longas inducias, nec iuditiorum solennitates, quia viribus & sine iuditio fecerunt disseysinam, quod est manifestè contra iustitiam & patem domini regis. Item si per se venire non possint, possunt tamen venire per balliuos suos, & etiam per amicos suos qui verba p eis faciant, & quorum responsio admittetur ad instructionem iuratorum, & etiam declinandã assisam. Cognoscere autem non possunt disseysinam nec paciſci, nec remittere, sicut inferius dicetur.

1 ¶ *Si disseysitor cùm attachiatus fuerit debeat habere rationabilem summonitionẽ, & de modo recedendi siue retrahendi se de placito. 2. Casus de Priore de Kynelworth & waltero de Insula.* *Cap. 17.*

IN aduentu autẽ iustitiariorũ si nullus venerit nec querens, nec ille de quo queritur, tũc erit assisa quasi vacua & omnes plegij sui erunt in misericordia. Si autẽ ille de quo queritur venerit, & querens non, plegij & querens erunt in misericordia, & ille de quo queritur recedet sine die, nisi querens se velit essoniare, quod bene ei licebit, sed querens ad aliud breue consimile si voluerit recuperabit. Si autem querens venerit, & alius non, plegij de attachiamẽto erũt in misericordia, & ipse similiter si fuerit attachiatus, & capietur assisa per defaltam vt infra. Si autem nulla pars venerit, nec querens nec ille de quo queritur, p iuditiũ curiæ quieti recedant

venerit,nec querens ille de quo queritur, ꝑ iuditium curiæ quietè recedant, & omnes in misericordia,scilicet principales ꝑsonæ & plegij.Item in aduentu iustitiariorum,aut omnes veniunt tam querens quàm ille de quo queritur,secũdùm quod fuerint vnus vel plures,quo casu,statim ꝓcedatur ad assisam, nisi forte de gratia iustitiariorum in casu licito velint transigere vel pacisci.In quibusdam vero casib⁹ nihil aliud erit, nisi quòd querens se retrahat,vel ille de quo queritur cognoscat disseysinã . Et qui se ita in principio sine aliqua causa iusta simpliciter retraxerit,siue in assisa disseysinæ, sine in alia quacunq; assisa vel placito,nunquam ad consimile breue recuperabit.Si autem incepta fuerit assisa vel placitum quodcunq; & error forte fuerit in impetratione,ita quòd breue stare non possit, sed cadit tanquam vitiosum,siue querens dicat quòd sequi noluerit breue illud,vel se simpliciter retrahat,vel licentiam recedendi petat,vel alio quocunq; modo,ad aliud breue recuperare poterit quod non sit vitiosũ,quia ad actionem non respondetur,nec contra actionem recipitur,sed contra breue,,ppter vitium & errorẽ & actio in se integra est & non incepta. Et vnde cùm nihil in iuditium deducatur nisi exceptio contra breue, si simpliciter se retrahat a breui, non tamen se retrahit ab actione quæ in iuditium non deducitur,nisi expressè dicat quòd se retrahat ab vtroq;.De errore vero breuis infra dicetur de exceptionibus, sed quicũq; & qualitercunq; se retraxerit simpliciter siue dicat, retraho me de breui isto, vel recedo,vel nolo amplius sequi,vel alio modo,impune non recedet : quia ipse & plegij sui de prosequendo erunt in misecordia.Cùm autem petãt licentiam recedendi & eis gratis concedatur, impune recedẽt. Si autem breue competens sit , & nihil scit quod excipi poterit contra breue nec contra ꝑsonam, si res & actio in iuditium deducantur, & non sit error in quantitate rei petitę, si tũc petat licentiam recedendi,simpliciter recedit ab vtroq; & nunquàm ad aliud breue consimile recuperabit . Itẽ si dicat retraho me versus talem forte, quia nihil tenet, in quo casu nihilominùs ad aliud breue recuperabit versus aliũ qui tenet, licet versus eum qui non tenuit recessit ab vtroquè. Sed esto quòd ille versus quem se retraxit iam de nouo inceperit possidere,competit contra illum consimile breue,non obstante exceptione quòd se retraxit prius , quia iam incipit competere actio versus eum vbi prius non competebat. Et vnde semper videndum erit vtrum se retraxerit de breui tantum,propter vitiũ breuis, vel de breui & assisa,expressè vel tacitè,& si eadẽ sit persona & eadẽ res vel diuersa: & vtrum actio prius non competijt,quia tenẽs non tenuerit,& postea cõpetere inceperit,quia tenens de nouo inceperit possidere.Sed quęrendũ si per primum breue posset agere, cùm iam peruenerit in eũ casum a quo incipere potuit. Sed reuera non , quia tempore impetrationis nulla subfuit causa impetrandi, quod perpendi poterit per datam. Illud autem locum habet infra de exceptionibus,vbi quis excipit quod totum nõ teneat,vel quod õninô nihil.Itẽ esto quod aliquis se retrahat de bri, cũ tenẽs falsõ dicat ꝙ nõ possideat cũ possideat reuera, & idẽ tenẽs aliàs cõueniat ab eodẽ ꝑ cõsimile breue,nõ habebit talis tenẽs talẽ exceptionẽ,ꝙ se retraxer̃ petẽs,in odiũ mẽdatij,sed sine iuditio ,ppt̃ mẽdaciũ spoliãd⁹ erit;

secundũ

secũdũ W. de Eborũ: vel si cũ dixerit: aliquãdo tenẽs i iuditio q nihil clamat in tali re, si postmodũ velit de eadẽ re versus eũdẽ petẽtẽ defẽdere se per exceptionem, vel si ad hoc agat quòd nihil petit, nisi quòd vti possit iure suo & seysina, quare alius eum inde inquietat vel impedit, non audietur, quasi sibi ipsi contrarius, sicut dici possit in iure aduocationis, vt si quis dicat se nihil habere in iure aduocationis: si postmodum velit agere contra primam petitionem p Quare impedit, quia in hoc contrarius est sibi si dicat primò quòd nihil teneat, & postmodùm quòd ad ipsum pertinet ius præsentandi, quia simul stare non possunt in vna persona & eodem tempore. Si autẽ talis qui dicebat se possidere cùm nihil possideret, & postea ex causa possidere inceperit, vel ex causa donationis vel emptionis, vel fortè quia vocatus est ad warantum, hic poterit se defendere vel ex tali noua causa agere, nec habebit exceptionem quòd aliàs se retraxerit, cum nihil possideret. Si autem aliquis se retraxerit a iuditio, vbi iuditium erit & a breui, non poterit agere postmodùm per consimile. Item si semel sit in iuditio et se retraxerit de breui de recto, postmodùm ad inferiora descendere non poterit. Si autem tantum a breui vbi nullum iuditium, bene poterit descendere ad inferiora, vbi tenens nihil tenuit vel mentitus fuit, dicendo se non tenere cùm teneret. Item si quis negauerit quòd possederit, agere nõ poterit nec se defendere contra petentem cui mentitus est, ex aliquo iure vel causa pręcedente mendatium, tamen ex causa subsequenti benè potest. Si autem ille qui dixit quòd nihil tenuit quando talis se retraxit, incipiat postmodùm defendere sicut tenens & petat iuditium de petente, qui dicat se possidere, si ipse sit in possessione, ex quo tunc petijt, quia propter hoc quod petijt dixit se esse extra possessionem, non minus valebit sua responsio propter mendatium, verbi gratia. ¶2. Esto quòd aliquis dicat se ius habere in aliqua aduocatione, & ei petenti per breue de recto respondeat tenens, quòd aduocationem non teneat sed alius talis, & quòd nihil iuris clamat in eadem, & petens sic retraxerit se a breui, & non perquisiuerit sibi versus eum, de quo dicitur quòd sit in seysina, siue hoc verum sit siue non, saltem ad conuincendum mendatium excipientis, si postea contingat ecclesiam illam vacare, & vterquè istorum præsentauerit, tam ille qui se retraxerit quàm ille qui dicebat se nihil tenere, neuter eorum aliquid cõsequatur (vt videtur) petens, quia per hoc quod petijt dicebat se esse extra possessionem, & postea se retraxerit & nihil sibi postmodum perquisiuit. De tenente ergo videndum, vtrum mentitus fuit excipiendo vel verum dixit, si verum, & ille qui reuera tũc tenuit ius suum postmodum ei recognouit & remisit, vel forte ei præsentanti non contradixit: valet præsentatio tenentis, si autem mentitus fuit, adhuc valet præsentatio tenentis, & remanet mendatium impunitum, eo quòd nullus fuit prosecutus ad illud mendatium conuincendum, & sic de nouo incipiat petens agere, si confidat de iure. Si autẽ ille de quo queritur præsens disseysinam cognouerit, mittendus est gaolæ, eo quòd iniuriam cognouerit, quæ est contra pacem. Præsente siquidem querente & præsentibus recognitoribus omnibus, cùm disseysitor præsens non fuerit, nec per se, nec per balliuum suum, nec per aliũ

qui ꝑ se verba facere possit, procedet assisa & recognitio per defaltam, quia nulli parcendum est in hac parte, maiori nec minori, nec differenda erit assisa pro aliquo, nec etiam ipse rex esset expectandus si in veniendo esset ad portam. In isto tamen casu erit querens diligenter examinandus, & iuratores diligentissimè instruendi ad veritatem dicendam, cùm ille super quem venit assisa (si præsens esset) excipere posset contra assisam, & dicere quare remaneret, & ideò querens diligenter examinand' est quòd doceat diligenter, qualiter sit suum liberum tenementum, & quem ingressum habuerit in tenementum illud, secundùm quòd inferius plenius dicetur de interrogationibus a iustitiarijs faciendis. Et quo casu, si iuratores malè iurauerint, conuincendi sunt de periurio, siue male iurauerint de articulis assisæ, siue de circumstantijs quæ assisam non tangunt, quia capitur assisa in modum assisæ & non iuratæ de partium consensu.

1. ¶ *De interrogationibus faciendis cùm partes comparuerint in iudicio & de officio iustic. in huiusmodi placito.* 2. *Item de interrogationibus faciendis.* *Cap.18.*

PArtibus autem in iudicio comparentibus, & audito breui per quod iudex habeat cognitionem, et confirmata persona eius, audito breui & querela, oportet inquirere inprimis a querente si habeat querelã, quòd possit esse pars in iudicio, et ideò videndum est de officio iustitiarij. Officium autem eius est, diligenter causam examinare, et non solum diligenter, imo diligentissimè, secundùm illud beati Iob qui dixit: Causam quam ignorabam diligentissimè examinabam. Interrogare enim debet partes, tam actoris quàm rei, actoris. i. petentis vel querentis de iure siue querela, vt sciri possit per hæc si habeat actionem vel querelam, & etiam vt per hoc scire possit vtrum recognitio ꝑcedere debeat in modum assisę vel iuratæ. Inprimis de quo tenemento. Item interrogare debet illum de quo queritur, vt scire possit an ei competat exceptio & qualis, & si actio realis fuerit, oportet docere petentem quòd sua interfit petere, vt infra de causis proprietatis plenius. Eodem modo oportebit querentem ostẽdere quòd sua interfit conqueri, quia non sufficit alicui dicere quòd aliquis disseysiuerit eum de libero tenemento suo sic proponendo intensionem, nisi illam fundauerit aliqua ratione ꝑbabili, vel præsumptiua: vt si dicat quòd talis disseysiuerit eum de tali tenemento, quod ei descendit ex causa successionis, vel donationis, vel ex causa dotis, vel ex aliqua alia iusta causa acquirendi, et vnde fuit in seysina per tantum tempus, donec ipse (de quo queritur) eum inde iniuste disseysiuit, vel quòd tenementum illud, qualẽcunq; ingressum haberet, tenuit ꝑ tantum tempus quòd sine iudicio non debuit disseysiri. Quia cùm quis agit vt possessionem alicuius rei adipiscatur, docere debet de iure suo ꝑ quod ꝑbet illã rem ad se ꝑtinere, alioquin succumbet, quamuis ad disseysitorem res illa non ꝑtineat, vt C. de edendo L. qui accusare & C. de rei vendicatione L penulẽ & V.Q.V.C.I. Item qualitercũq; in seysina esset & ꝑ qualecũq; tẽpus siue ꝑ longũ siue ꝑ modicũ, nõ ꝑtinet ad illum querentẽ disseysire, cùm nullum ius haberet nec iuris scintillam eijciendi, nec aliquam actio-

actionem in causa ꝓprietatis. Et ꝓpositasic querela & fundata, tunc demùm descendendum erit ad recognitionem, vt sciri possit vtrum verum sit quod ꝓponitur vel non. Quia qualitercunquè quis fuerit in seysina siue per disseysinam siue per intrusionem, et sic nó nomine alieno sed ꝓprio, licet reuera nihil iuris habeat quantum ad verum dominum: habet tamen statim & sine interuallo liberum tenemẽtum quantùm ad omnes qui sunt extra possessionem qui nihil iuris habent in tenemento, vt infra de eodem. Igitur si ita nudè & in superficie ꝓcedatur (sicut quidam faciunt qui dicũt, statim audito breui, si ille de quo queritur aliquid sciat dicere contra assisam) indiscretè agitur, quasi querela manente indiscussa: quia nescitur adhuc vtrum competat assisa vel iurata, nec etiam scitur vtrum ibi sit transgressio vel disseysina. Igitur sicut necesse est quòd petens doceat in causa proprietatis, quo iure petat, cûm non sufficiat per se dicere quòd ius habeat in re nisi doceat de iure: Ita non sufficit proponere querelam, nisi querens doceat ius querelæ, et quo iure ad ipsum ꝓtineat. ¶ 2. Et ideo vt res certa in iuditiũ deducatur, & certi reddantur iustitiarij & instruant̃ iuratores, oportebit iustitiarios interrogationes facere, ad cautelam. s. inprimis de quo tenemento querens fuerit disseysitus. Item de qualitate, vtrum .s. de terra vel de redditu, et si de terra inquirendum est vtrum propria fuit vel communis. Item vtrum publica res vel res sacra. Item si terra siue tenementum sit hæreditas descendens vel perquisitum, ex aliqua iusta causa acquisitionis. Item in feodo, vel ad vitam quocunquè modo, vel donec sit prouisum, ita quòd ad minus præsumi possit quôd possit esse suum liberum tenementum, et quamuis alienum, quôd tempus sufficiat quòd sine iudicio eijci non deberet. Et ideo de tempore seysinæ querendum est, quicunquè fuerit in seysina & sine iuditio disseysitus, vt frater postnatus, vel antenatus vel bastardus, vel etiam omninó extraneus. Si autem redditus sit, tunc inquirere oportet si redditus ille sit, qui domino feoffatorî debeatur, vel redditus qui concedatur de aliquo tenemento annuatim percipiendus, & vt tenementi feoffato. Item vtrum sit de camera tantum ꝓcipiendus ad vitam, vel in feodo de hæredibus, sine aliquo tenemento de quo debeat prouenire. Item si sine tenemento & de camera & in feodo vel ad vitam, si detur pro aliquo tenemento vel pro aliquo iure habendo, vel libertate in fundo alieno. Item inquirere oportet de quantitate tenementi, vtrum sit ibi plus vel minus, vt sciri possit si plus querens posuerit in visu suo, quàm recuperare debeat per assisam, et vt sciri possit vtrum recuperare debeat per assisam totum vel partem, vel omninò nihil. Item né querens plus vsurpet in seysina quàm recuperauerit per assisam, quod si fecerit & inde fiat querela, declarabitur postmodum per assisam. Item inquirendum est, vtrum omninò eiectus fuerit, vel quo minus vti possit seysina sua, vel quòd alius vti velit contra voluntatem suam, et sic de qualitate disseysinæ. Item inquirendum est de modo, scilicet vtrum facta fuerit disseysina de nocte vel de die, vtrum cum armis vel sine. Item vtrum cum roberia, vel sine, & sic de singulis circumstantijs. Item inquirendum est, quamuis querens iustum non habeat initium, vt super disseysinam vel intrusionem, vel per dona-

tionem factam a non domino, de re aliena, per quantum tempus posse derit, per longum vel per breue, & quis eum eiecerit: extraneus qui ius non habuit omnino, vel verus dominus vel feoffator suus, & hoc propter commodum possessoris, cùm ille qui possidet, licet ius non habeat, meliorem habeat conditionem, eo quòd in possessione est, quám ille qui nihil iuris habet & est extra possessionem: quia talis qui ita est in possessione statim habet liberum tenementum erga feoffatorem suum & extraneas personas, sine aliquo temporis interuallo, contra verum dominum non, sine temporis interuallo quod sufficere possit pro titulo, ita quòd possidens eijci non possit sine iudicio. Item talibus non competit aliqua exceptio contra assisam, nec de tenera seysina, nec de libero tenemento. Feoffatori de re aliena non competit propter factum suum, extraneo vero non, quia nullum ius habuit. Vero domino non propter tempus, quia post tempus disseysiuit sine iudicio. Quibus de causis etiam proximè prænotatis, inquirendum erit a disseysitore, cùm taliter possidens absquè iusto initio iniuste & sine iudicio, vel licet non iniuste per se, tamen iniuste, quia sine iuditio disseysitus fuerit, qualem ingressum ille de quo queritur habuit in illud tenementum, vt videri possit vtrum ei competat exceptio vel non, & si querens nihil docere possit, quòd habeat liberum tenemẽtum, vel quòd iniuste deijciatur, tamen oportet quód ille de quo queritur doceat contrarium, scilicet quòd iuste posuerit se in seysinam, et non iniuste scilicet vel cum iusto iuditio vel alio modo incidenti in causis prænotatis. Item si dicat tenens quôd iuste & de voluntate querentis, hoc non sufficit, quiâ primo potest de voluntate intrare, sed postmodum iniuste & contra voluntatem se in seysina tenere multis modis, sicut per vim vt contra conuentionem.

1 ¶ *Factis interrogationibus a Iustic. a querente, inquirendum erit a tenẽte si aliquid sciat dicere quare assisa debeat remanere, & de captione assisæ.* 2. *Exceptio contra Iuratos.* 3. *De forma sacramenti in assisa nouæ disseysinæ.* 4. *Si Iuratores sunt sibi inuicem contrarij.* 5. *De veredicto Iuratorum.* 6. *Quod sacramentum habet in se tres comites.* 7. *Quæ debent restitui disseysito.* 8. *De pœna disseysitoris multiplici.* 9. *Qualiter iustic. inquirere debent de dampnis.* *Cap. 19.*

FActis igitur interrogationibus, vt prædictum est, quod non est fatuum nec præsumptuosum, tunc primò quæratur a tenente si aliquid velit vel sciat dicere, quare assisa debeat remanere. Ex interrogationibus vero præcedentibus dabitur ei materia respondendi, sunt tamen qui interrogant a tenente si aliquid sciat dicere contra assisam, quod non est inprimis quærendum, sicut paulò ante dictum est. Et cûm ita inquisitum fuerit, forte non vult vel nescit aliquid dicere quare assisa debeat remanere, sed statim negando quòd disseysinam non fecerit se ponit simpliciter in assisam, & sic procedit assisa in modum assisæ, & tunc procedatur ad assisam capiendam si iuratores præsentes sint, omnes vel pro maiori parte, vsquè ad septem ad minus, contra quos excipi non poterit.

Si

Si autem præsentes non fuerint, differatur assisa vsquè ad alium diem, vt tunc veniant & procedat assisa. ¶ 2. Cûm autem venerint excipi possit contra iuratores multis modis. Eisdem enim modis amoueri possunt a sacramento, quibus etiam testes amouentur a testimonio. Repellitur autem a sacramento infamis scilicet qui aliâs conuictus fuerit de periurio, quia legem amittit, & ideo dicitur quòd non est vlterius dignus lege, quod anglicè dicitur, **He ne es othes worthe that es enes guilty of oth broken**. Item repellitur quis a sacramento propter inimicitiam magnã & non leuem, præsentem & non illam quæ aliquando fuit, & non modò cùm producitur. Item repellitur quis propter amicitiam præsentem, sicut propter odium. Item repellitur si quid iuris clamauerit in re de qua iurare debet. Item repellitur seruus a sacramento iuratorum, & hoc simplici verbo protestantium, si fuerit in possessione seruitutis. Item repellitur propter nimiam familiaritatem, & non leuem. Item propter consãguinitatem & affinitatem præsentem, quia fere paribus passibus incedũt, & hoc nisi eadem familiaritate vel consimili coniunctus sit alteri parti. Idem verò dici poterit supra de amicitia, familiaritate, & inimicitia. Item repellitur si fuerit cum eo pro quo iurare debet commensalis vel de eius familia. Item si sit ita sub eius potestate, quòd sibi possit imperari vel noceri vel huiusmodi, vt si in domigerio vel ita sub eius manu, quôd possit per eum in aliquo grauari, vel ratione sectarum, seruitiorum vel consuetudinum. Item si iurator, vel aliqua partium sint in eadem causa vel consimili. Item repellitur si fuerit consiliarius alicuius partis, vel aduocatus. Item notandum quòd causæ suspitionum quandòqué præsentes sũt, quandòquè præteritæ, et ea quæ fuit & non est, locum non habet: Quia præsens causa debet allegari & probari, præterita autem non, quia quæ fuit non est, et ideo locum non habet, nec probari debet. Item causa non sufficit quæ dudum fuerat, nisi præsens fuerit vel recens, scilicet ante hesternum diem vel nudiûs tertiûs iurator & aliqua partium inimici erant, & licet modo non sunt, tamen ista causa recusationis probabilis est propter recentiam. Plures autem aliæ sunt causæ recusandi iuratores, de quibus ad præsens non recolo, sed quæ iam enumeratæ sunt sufficiant exempli causa. Et sciendum quòd si semel de consensu partium eligantur, vlteriùs recusari non possunt nisi ex noua & recenti causa superueniente. ¶ 3. Cûm autem partes in iuratores consenserint, tunc procedet assisa, & statim iurare debent in hac forma, & primus per hæc verba. Hoc auditis iustitiarij, quòd veritatẽ dicã de assisa ista, & de tenemẽto de quo visum feci ꝑ præceptum dñi regis, vel sic: de tenemento vnde talis redditus, puenit. Item si fuerit communia pasturæ tunc sic. De pastura & tenemento vel tenementis vnde visũ feci. Item si aliquid fiat ad nocumentũ in fundo vnius quod noceat fundò alterius, vt si murus leueẽ, tunc dicatur primó de eo quod nocet, & postea de tenemẽto cui nocitũ est, sic: de muro & teñto vel huiusmodi vnde visum feci &c. Et ita generaliter de õnib⁹, ratione quorũ capiunt assisæ principaliter, & tũc: & ꝑ nihilo omittã quin veritatẽ dicã, sic me deus adiuuet & hęc sãcta. Et postea

omnes

omnes alij iuratores iurabunt per ordinem, quilibet per se & hoc modo. Tale sacramentū quale ille talis primus hic iurauit, tenebo ex parte mea, sic me deus adiuuet & hæc sancta &c. Et notandū ꝙ possunt plures assisæ capi sub vno & eodē sacramento, sicut plures nouæ disseysinæ de tenemento, & tunc sic. s. ꝙ veritatem dicam de assisis istis & tenementis, de quibus visum feci. Item de assisis istis & tenementis, & similiter de tenemento vnde talis redditus prouenit. Itē si cōmunia pasturæ adiungatur, tunc sic: de talibus tenementis, & communia pasturæ, & tenemento, de quibus visum feci &c. Item si nocumentū adiungatur, tunc repetitis omnibus vt supra, dicatur: de fossato, muro, vel haya, & huiusmodi, & de tenementis, vnde visum feci &c. Et sic fiat de omnibus alijs assisis, sicut vltimę præsentationis, Mortis antecessoris et alijs. Itē sicut plures disseysinæ terminari possunt per vnam iuratā vel ꝑ plures, ita possunt plures disseysinę surgere ex vno facto, & terminari per vnam assisam vel per plures, vt infra. Facto autē sacramento, vt prædictū est, tunc legat prothonotarius virtutē breuis ad instructionē Iuratorū, hoc modo. Vos dicetis per sacramentū quod feciſtis, si talis N. iniustè & sine iudicio disseysiuit talē N. de libero tenemento suo in tali villa post vltimum reditum regis H. &c. vel non. Nihil autem dicent iustitiarij in hoc casu ad instructionem iuratorum, quia nihil dicitur vel excipitur ab initio contra assisam. Facto autem sic sacramento, recedant iuratores in aliquem locum secretum, & habeant adinuicem inter se colloquium de hoc quod eis iniungitur faciendum, ad quos etiam nullus habeat accessum nec cum eis colloquium, donec suum dixerunt veredictū, nec ipsi signo vel verbo alicui manifestent quod fuerit ab eis dicendum. ¶ 4. Contingit etiam multotiens quòd iuratores in veritate dicenda sunt sibi contrarij, ita quòd in vnā declinare non possunt sententiam. Quo casu, de consilio curiæ affortietur assisa, ita quòd apponantur alij iuxta numerū maioris partis quæ dissenserit, vel saltem quatuor vel sex, et adiungantur alijs, vel etiam ꝑ se ipsos sine alijs de veritate discutiant et iudicent, & per se respondeant, & eorum veredictum allocabitur, & tenebit cum quibus ipsi conuenerint, sed alij propter hoc non erunt conuicti, sed quasi ꝑ transgressione amerciandi, quia adhuc bene poterit esse quòd ipsi veritatem dixerint, & alij mendatium, qui adhuc conuinci poterunt de periurio. Cùm autem post sacramentum suum dixerint veredictum suum siue pro vna parte siue pro alia, secundum eorum dictum proferetur iuditium, nisi aliquid dixerint obscurum, propter quod Iustitiarij inducantur ad examinandum, & vel adiudicabitur seysina querenti, vel ipse tenens quietus recedat cum seysina sua: Et aliquādo contingit quòd vtraquè pars in misericordia remanebit vel vna tātum. Et eodem modo plures nominati disseysitores quidam cadunt in pœnam disseysinæ, et quidam quieti recedent. Et si ꝑ tenente dixerint, querens tantum in misericordia & non plegij, quia ꝑ secutus est, licet iuditium habuerit contrarium. Possunt etiam recognitores totam rei veritatem breuibus & paucis verbis iustitiarijs exponere, si omnia plana sūt & aperta, & nihil in obscuro. Sed si talis oriatur dubitatio vel obscuritas, quód solutio difficilis existat, tūc cogantur, ea quę ob-

scura

scura sunt manifestius & apertius declarare, si hoc eis sit possibile, & Iusticiarij secundum dicta eorum procedūt ad iudicium. Sed si illud obscurum vel dubium declarare non possunt aliquo modo vs. nec ipsi recognitores, nec alij qui fuerint ad hoc vocati pro aforciamento, tunc tutius erit quòd partes inducantur ad concordiam, si fieri possit, vel ponatur iudicium vsque ad magnam curiam, & ibi de consilio curiæ terminetur negotiū. Si autem omnia plana sunt, quæ in recordo continentur, tunc secundum eorum dicta erit procedendū, & si bene iurauerint, stabitur eorum veredicto, si autē male, locus erit conuictioni: si autē obscura dixerint & dubia, vbi vnica oratio duplicē habere possit intellectū, vel si partes minus plenæ fuerint examinatæ, locus erit certificationi, vt infra dicetur. ¶ 5. Videndum erit igitur vtrum certū dixerint vel incertū, clarū vel obscurum, vel vtrum dubitauerit in veredicto suo vel ōnino ignorauerit. Item vtrum dixerint aliquid contra personam querētis, quare assisa portare non possit, vel contra personam tenentis, quare contra assisam excipere non possit, vel quòd dicant quòd propter errorem in breui stare nō possit, vel respondent secundum ea quæ eis iniunguntur, & quæ pertinent ad assisam tantum. Si autem certum dixerint de ijs quæ pertinent ad assisam, et non contra breue, tunc aut verum, aut falsum. Si verum, stabitur eorum veredicto, nec erit timenda conuictio, Si autem falsum, tūc aut scienter aut ignoranter: si scienter, committunt periurium, si autem ignoranter, vt si fuerint aliquo iusto errore ducti, de gratia excusantur. Si autem incertum dixerint, Iudex examinare debet, vt de incerto faciat certum, de obscuro, clarum: de dubio, verum: alioquin anceps & periculosum erit sacramentum, et inde sequi poterit fatuum iudicium. Si autem iuratores omninò factum ignorauerint, et nihil de veritate sciuerint, adiungantur eis alij qui sciuerint veritatem. Si autem nec adhuc sciri possit veritas, tunc dicere oportebit de credulitate & de conscientia ad minus. Et in quo casu non committunt periurium, quia contra conscientiam non vadunt, vt infra plenius dicetur de conuictionibus. Locus erit certificationi si minus plenè fuerint examinati, vel si minus plenè respōsum sit ad interrogata, ita quòd obscura dixerint, vel ambigua, vel iusto errore decepti fuerint. Item si contra personam querentis dixerint, quare non competit ei assisa, vel contra personam tenentis quòd excipere non possit, si falsò hoc dixerint, comittunt periurium, & incidunt in conuictionem: quiâ capitur assisa in modum assisæ, quod quidem non esset, si caperetur vt iurata, vt si huiusmodi exceptio scilicet causa, status, vel conuentio, vel conditio, vel huiusmodi a parte parti opponeretur, & vtraquè pars de hoc se sponte ponerēt in iuratam, cùm alium forte non haberent probationem. Item si dicant Iuratores, quòd breue ineptè conceptum est, quiâ erratum est forte in comitatibus. & villarum nominibus, & nominibus personarum, vel cognominibus, vel etiam nominibus dignitatum, vel huiusmodi: non erit de hoc multò curandum, quia hoc ab initio non fuit a tenente excipiendo obiectum. De nominibus vero comitatuum & villarum non refert, dum tamen de loco constiterit, nec etiam de nominibus personarum, dum tamen constiterit de personis. Et

quia

quia tenens ab initio (si vellet) excipere posset contra breue & non excepit, ex quo se statim in assisam posuit errorem dissimulans, breue tanquã validum approbauit. Et etiam quamuis iuratores in hac parte errauerint, periurium non committunt, cùm non consentiant falsitati, quia ille qui errat non consentit. Item sicut ad Iustitiarium pertinet diligentissima examinatio, ita pertinet ad eum iusta sententiæ prolatio: sed ante iuditium examinare debet factum & dicta Iuratorum, vt securè possit procedere ad iuditium. ¶ 6. Et cùm sacramentum habeat in se tres comites, veritatem.s. Iusticiam, & iuditium, veritas habenda est in iuratore, Iusticia & iuditium in Iudice. Videtur tamen quòd aliquando pertinet iuditium ad iuratores, cùm super sacramentum suum dicere debent (dum tamen secundum cõscientiam) si talis disseysiuerit talem vel non disseysiuerit, & secundum hoc reddatur iuditium. Sed cùm ad iudicem pertineat iustum proferre iuditium & reddere, oportebit eum diligenter deliberare & examinare si dicta Iuratorum in se veritatem contineant, & si eorum iustum sit iuditium vel fatuum, ne si contingat eum iudicem eorum dicta sequi, & eorum iuditiũ, ita falsum faciat iuditiũ vel fatuũ: est enim falsum iudicium & fatuum, vt sic esse possit falsum iuditium vel fatuum, vt infra plenius dicetur de conuictionibus. ¶ 7. Item cùm superius dicatur quòd vicecomes faciat tenementũ reseysiri de catallis &c. & tenemẽtum esse in pace, illud hodiè non obseruatur, sed loco illius clausulæ, debet iudex diligenter prouidere, quòd omnia damna restituantur disseysito, cùm constiterit Iusticiarijs per sacramentum Iuratorum disseysinam esse factã. Et ita diligens debet esse in hac parte quòd omnia damna restituantur cum ipsa re, ne disseysitoribus imposterum ex negligentia eorũ detur voluntas vel materia delinquendi per disseysinam, & ne ex alieno damno lucrum reportant vel commodum. Videndum est igitur quid debeat restitui disseysito, & sciendum quòd ipsa res cum fructibus omnibus medio tempore perceptis.s. a tempore disseysinæ vsq; ad iuditium perceptis & percipiẽdis, quia quãuis quis disseysinam fecerit, catalla sua inuenta & illata in tenemento amittere non debet. Item quòd tenementum esse debeat in pace non dicitur sine causa, quia ex quo vicecom breue Regis susceperit, non debet tenementum vel possessio ad alium transferri, nec iniuria minui nec augeri, sed omnia in pace debent remanere vsq; ad captionem assisæ, & hoc si omninò eiectus fuerit a tenemento. Si autem impeditus quò minus quiete & in pace vti possit, licet a tenemento omnino eiectus nõ fuerit, recuperabit principaliter pacem & quietẽ, & præterea secundariò, omnia damna quæ sustinuerit per prædictum impedimentũ. Item etiã etsi non omnino eiectus fuerit, tamen alius vsus fuit in suo contra suam voluntatem, recuperabit libertatem & quietem, & excludet seruitutem. Recuperabit etiam omnia damna quæ sustinuerit per prædictũ vsum iniustum. ¶ 8. Disseysitor autem ꝑ disseysina triplicem pœnam sustinebit, & aliquando quartam sustinere deberet. Prima enim talis est, quòd erit in misericordia domini Regis, pro qualitate & modo disseysinę pœnam habebit maiorem vel minorem, vt si cum armis vel sine, & nunquam minor erit misericordia quàm repperiũtur damna.

Item

Item pœnam habebit, quæ dici poterit quarta, propter pacem. Item si roberiam fecerit cum disseysina, pœnam habebit triplicatã, scilicet ꝑ disseysina misericordiam, pro pace prisonam, pro roberia grauem redemptionem, vitam autem non amittet, nec membrum propter roberiam, cùm criminaliter non agatur nec procedatur versus eum per appellum. Dabit etiam disseysitor vicecomiti pro disseysina vnum bouem vel quinq; solidos, dum tamen principalis disseysitor extiterit. Illi vero qui in auxilio vel fortia, vel consilio extiterint, nullum dabunt, licet in quibusdã coñ aliter fuerit obseruatum (Principalis dico) secundùm quod fuerit vnus vel plures &c. Item damna dabit per sacramentum iuratorum estimanda, & per iustitiarios (si opus fuerit) taxanda ad minorem quãtitatem, si iuratores forte modum excesserint, ad plus autem estimari non debent a iustitiarijs quàm iuratores dixerint in sacramento, nisi forte iuratores illa damna ex certa scientia ad minus taxauerunt quàm deceret. Quod quidem non expedit, vt prædictum est, si disseysitor de damno alieno lucrũ reportaret. Sunt enim multi magnates, & alij potentiores, qui ꝑpter lucrũm quod inde consequi sperant, plures faciunt disseysinas, quas quidẽ aliàs non essent facturi, nisi propter lucrum: quia cùm de exitibus terrarũ & fructibus ex longo tempore magnam summã pecunię, & aliàs cõmodum aliud perceperint, credunt se posse euadere de misericordia per sũmam minimam, & ita lucri facere quod excedit, quia ꝙpius iuratores, ex quo tenementum disseysitoribus auferunt, nolunt eos grauare per damna, vt sic vtramq; partem reddant pacificam & pacificatam. ¶ 9. Ad talẽ igitur occasionem in iure tollendam, iustitiarij non negligentèr sed diligentêr examinent & inquirant, quæ damna facta sint in domibus, gardinis, boscis, & alijs, & quod vastum fecerint disseysitores, & quod exiliũ, & quam districtionem & qualiter, & pro quanto (cùm huiusmodi facta fuerint) possunt meliùs & vtiliùs emendari. Item inquirere oportet, quid perceptũ fuerit in fructibus, & bladis, & redditib°, & alijs terrarum commoditatibus. Item estimari oportet diligentèr quale commodũ habitur° esset disseysitus si a tenemẽto non fuisset eiectus. Item si cùm res restituatur disseysito, sicut fundus, tenementum, vel huiusmodi, habenda erit ratio rerum ablatarum, quæ cum ipsa re restituantur, sicut sunt arma, vtensilia, equi, & boues, & huiusmodi, & quæ aliquando etiam sine ipsa re restitui debent, siue ibi fuerit disseysina siue non, & si huiusmodi res nõ restituantur, tamen semper durabit iurisdictio iustitiariorum, donec fuerint cum ipsa re restitutæ. Item omnes res restituendæ sunt, & non solum quæ ꝑpriæ fuerunt ipsius disseysiti, verum etiam omnes illæ quæ apud illum depositæ, commodatæ, vel impignoratæ fuerunt, vel quarum vsum, vel vsum fructuũ habuit, vel quæ ei locatæ fuerant, quia hæc omnia sub (habendi) verbo continentur. Item non solum hæ res quæ tunc fuerũt cùm disseysina facta esset, verumetiam & quicquid postea desijt illic esse, vt si pecora mortua sint post disseysinam: quia licet disseysitor amiserit, & dãnum senserit, hoc non erit imputandum disseysito. Item si ædes incendio consumptæ fuerint, earum precium restitui debet per assisam, quia disseysitor ad casus fortuitos tenebitur. Itẽ non solum restituendæ sunt res quæ

illic habuit disseysitus cùm disseysiretur, verum etiã siue in eo loco a quo deiectus est, siue in omni possessione: quia ad omnem partem possessionis refertur, qua quis caruit cùm fuerit disseysit⁹. Item a die quo quis disseytus est, fructuum ratio habenda est, & non retro computantur. Item rerum mobilium quæ tunc ibi fuerant computandi sunt fructus, ex quo quis disseysitus fuit, & non solum fructuum ratio habenda est, sed etiam omnis vtilitatis omnium rerum quæ ille habiturus esset, si non esset disseysitus. A iudice autem estimanda sunt damna, vel ad plus vel ad min⁹, habita ratione meliorationis, & secundùm quosdam videtur contrariũ, quia disseysitor meliorationem fecit ad opus suum proprium & non ad opus disseysiti: & ideo videtur quòd melioratio cedit cũ terra, & ex quo disseysitor alienũ scienter meliorauit, donasse videtur, sciuit enim aut scire debuit. Sed reuera melioratio minuit damna, & exonerat disseysitorẽ in parte, & aliquando in toto, vt per exemplum: per assisam istã, ipse qui disseysiuit tenetur rem disseysitam restituere, licet tempore assisæ captæ, dũ tamen post impetrationẽ nõ possiderit disseysitor, sed ad alium transtulerit, siue ille ad quem res translata fuerit, vlterius transtulerit ad plures manus, siue non, cùm res per impetrationem diligentem & prosecutionem diligentem litigiosa effecta fuerit. Item videndum quis teneatur ad damna restituenda & quis non, & secundùm hoc oportet considerare rigorem iuris vel æquitatem. s. ꝙ ius est ars boni & æqui, & sciendũ quód illi participes esse debẽt in damno qui participes fuerunt in lucro. i. omnes principales quatenus sufficiunt, & si non sufficiunt, tunc recurrendum est ad alios de forcia & consilio.

1 ¶ *De exceptionibus. Exceptio contra breue siue contra iurisdictionem. 2. Quæ exigantur ad hoc ꝙ procedat assisa. 3. De exceptionibus contra breue. 4. Quòd error multiplex est. 5. De errore circa personam siue circa corpus siue circa officium. 6. De errore circa nomen & dignitatem. 7. De errore circa ipsam rem. 8. De errore circa causam. 9. De errore circa locum. 10. Exceptio si breue fuerit deperditum. 11. Quando tenere debet breue in persona successoris quod impetratum est versus prædecessorem.* Cap. 10.

DIctum est supra quid iuris si tenens nihil velit vel sciat dicere contra assisam, vel excipere quare remaneat imperpetuum vel ad tempus. Nunc autem dicendum si velit excipere, siue contra breue, siue contra personam querentis, siue contra assisam. Sunt enim exceptiones quæ competunt contra breue, & assisam differunt, sed non perimunt. Sunt etiam quædam exceptiones contra personam querentis, quæ assisam omninò perimunt. Est enim peremptoria breuis, & dilatoria iudicij, est etiam quædam peremptoria quantùm ad personam vnius & dilatoria iudicij, & non peremptoria quantum ad personam alterius, vt si querens actionem non habeat, sed alius & competat alteri actio sed non sibi. Item sicut competit contra personam, ita competit contra assisam. Si autẽ breue non valeat ab initio, non erit vlteriùs procedendũ. Si autem breue valeat, tunc recurrendũ est ad personã, & videndum si ei competat querela vel non, postea verò ad assisam, si tenens iniuste & sine

sine iuditio disseysiuerit ipsum querentem,vt dicit,de libero tenemento suo in tali villa & post talem terminum. ¶2. Inprimis autem oportet cõfirmare breue confirmata iurisdictione, sic vt iustitiarij habeant potestatem iudicandi, & autoritatem superioris, vt per breue speciale, vel per generalem summonitionẽ,vt supra videri possit in principio manifestè. Cùm autem confirmata fuerit persona iustitiarij,oportet quòd breue cõpetens sit actioni.Item quòd querens habeat actionem,& tenens habeat exceptionem, & quòd certa res in iuditium deducatur,vt supra. ¶3. Cõfirmata igitur persona iustitiarij,& audito breui,excipiat tenens inprimis contra breue,si videat sibi exceptionẽ competere.Multipliciter enim excipi poterit contra breue, vt si in se vitiosũ sit,si appensũ fuerit sigillũ adulterinum,vel etiam si rasura sit in loco suspecto,vbi nomina scribuntur, & non iura. Item si in se contineat aliquam falsitatẽ, quòd non habeat in verbis cancellarię ordinatã dispositionem,nec verborũ ordinem,nec stilum calami,ita quòd concordet manibus notariorum. Suspitio etiã esse poterit,in nominibus tenementorum,locorum,& aliorum quæ sunt iuditij principalia, & quæ certa sunt, & quæ varietatem non admittunt. In alijs vero quæ iuris sunt non est multum curandum de rasura, quia rasura in illis quæ iuris sunt non multum inducit suspitionis.Iura enim & cõsuetudines & alia quæ communia sunt omnibus, vbiquẽ scribi possunt, nisi huiusmodi suspitionem inducant,calami diuersitas,vel atramenti, & si in loco suspecto inueniatur rasura,videndum erit & distinguendum,vtrum breuia sunt quæ diriguntur vicecomitibus clausa vel aperta. Item vtrum id quod suspectum est in cancellaria sit emendatum, vel ab alio sicut a clerico vic. si clausum fuerit,vel apertum sit,si nomen alicuius, vel aliud quid, prius scriptum inconsultè,deletum, & ex hoc præsumi possit vehementer, vt si breue illud aliquo tempore sub alio nomine recitatum fuerit & auditum, & qui hoc veracitèr protestentur,ille qui super hoc cõuentus fuerit & conuictus, dum querela tamen priùs in iuditium deducatur,& facta inquisitione culpabilis inueniatur,tanquam falsarius puniatur. Item videndum erit si tempore datæ aliqua fuerit causa impetrandi vel nulla, & ideo respicienda erit data, si forte deleta fuerit vel in aliquo mutata, & per hoc erit suspitio de data, & quòd nõ valet impetratio quæ nulla est nisi subsit causa vera impetrandi. Et quòd cadere debeat breue probatur in itinere w. de Ralegh in comitatu warr, assisa nouæ disseysinę si Gerardus filius wilhelmi.Item si de cõsimili breui & etiam assisa omninò se retraxerit,& tamen non propter vitium & errorem.Item si pr̃ incepit agere de seysina aliena quàm propria, per assisam mortis anteccssoris, per breue de ingressu, vel per breue de recto,vel per aliud qualecunquè, ordine breuium non obseruato. Item si aliquid consimile impetrauit coram eodem iudice vel diuerso, a cuius prosecutione per licentiam vel alio modo non recessit.Item si impetratum fuerit contra ius commune, quòd plures querentes in vno breui contineantur. Vbi diuersæ sint querelæ,diuersæ personæ & diuersæ disseysinæ, nisi ibi vnicum fuerit ius & diuersæ personæ,sicut vnus hæres, sicut sunt illi qui cohæredes sunt & participes & tenuerint in communi. ¶4. Item error perimit breue, sed

non iuditium nec assisam. Error autem multiplex esse poterit in persona querentis, vt si errauerit impetrando contra personam eius, qui nomine possidet alieno, & non proprio, vt firmarius, vel prior, vel canonicus amotibilis, vt prædictum est, & inferius dicetur, nec talibus competit exceptio nec querela. Item procedere nō debet assisa propter errorem nominis, vt si pro Henrico, ponatur in breui Wilhelmo & econtrariò. Idē erit si erratum fuerit in cognomine, vt si dicatur Hughbertus Roberti, vbi dici deberet Hughbertus walteri. Item idem erit si erratum fuerit de nomine villæ de qua quis inducit originem, vt si pro Londoñ nominet quis in breui winton. Item si erratum sit in sillaba, vt si quis alium nominet Henricum de Brocheton vbi nominari deberet Henricus de Bracton. Item idem erit in littera, vt si quis errauerit sic nominando Henricum de Bracthon vbi nominare deberet Henricum de Bracton, & omnia ista probari possunt per exempla. Item adhuc idem erit si de nomine cōstiterit & cognomine, erratum tamen sit in nomine dignitatis, vt si dicatur in breui. Questus est nobis Henricus de Bractona præcentor, cùm sit decanus, et sic cadit breue. Itē si erratum sit in persona & non in nomine nec in cognomine, scilicet cùm pater & filius vocentur eodem nomine & cognomine, & patri facta fuerit disseysina, si filius impetrauerit sub eodem nomine patris de disseysina patris, non recuperabit, quia non ei facta fuit iniuria sed patri, & sic ipse non habebit querelam, sed pater si viueret, & licet habeat idem nomen & cognomen, persona tamen diuersa est & non eadem, cui facta est iniuria. Idem autem erit, si filius de disseysina patris & de facto patris eodem nomine nuncupatus post mortem patris, si velit sibi perquirere per breue de ingressu de disseysina facta patri. Item error in actione vbi quis credidit actionem competere quæ non competit. ¶ 5. Vt autem plenius habeatur notitia circa quæ versetur error, sciendum quòd versatur aliquando error circa personam, siue circa corpus, siue circa officium, siue circa rem, siue circa causam. Circa personam vero contingit errare dupliciter, quandòquè ex imperitia siue negligentia impetrantis, quandòquè ex dolo aduersarij. Ex imperitia vero impetrantis, vt si quis nominauerit Petrum vbi nominasse debuit Rogerum, & propter talem errorem cadit breue multis rationibus. Item si quis binominis fuerit, siue in nomine propio, siue in cognomine, illud nomen tenendum erit quo solet frequentius appellari: quia ideo imposita sunt vt demonstrent voluntatem dicentis, & vtimur notis in vocis ministerio. Idem est si in prænomine, agnomine, & cognomine. Idem erit si erratum sit in nomine appellato, vt si quis vestem nominauerit vbi nominare deberet pecuniam. Item prouenit error ex dolo aduersarij, scilicet quandò aduersarius dolosè in absentia impetrantis commutat possessionem, vt aduersarius rediens & nouum possessorem inueniens, ipsum, tanquam eum de quo in breui nulla fit mentio, conuenire non possit nec implacitare: & videtur quòd non, quia in breui non comprehenditur, & multis alijs rationibus, verius tamen est quòd possit, & debeat respondere, alioquin posset ille qui possessionem mutauit, ne cū eo ageretur, de dolo suo commodum reportare, & multis alijs rationibus,

bus, & ideò poterit vterq; conueniri simul vel per se, & hoc licet translatio fiat antequàm breue ꝓueniat ad iustitiarios vel vic.dū tamen diligēs existerit prosecutio. Eodem modo fieri possit si res post iudicium ad alium transferatur. ¶6. Item poterit esse error circa officium siue dignitatē, vt si quis præcentorem nominauerit pro decano, vel ecōtrariò: circa officium, vt si quis nominauerit coronatorē ꝓ vic, vel econtrariò. Nomen vero dignitatis vel officij non mutatur, nec etiam nomen propriū: Errari tamen poterit circa ea, vnde etsi exprimatur verū nomen & fiat error circa dignitatem vel officium, tenet breue. Si autem fiat error circa nomen, & de dignitate vel officio non erretur, tenet breue, aliquandó vero nomē ꝓprium non exprimitur, & tunc tenet nomē dignitatis vel officij; & si circa ea nō erretur, & tenebit breue, quantum ad eorum successores in causa ciuili, vbi nulla sequitur pœna. Si autem actio fuerit pœnalis ex delicto, extenditur etiam ad successores non expresso ꝓprio nomine, sed non ad pœnam, sed quoad restitutionem, si possit restituere. Si autem nomen proprium exprimeretur, non esset ita. Officium vero & dignitas fere se habent ad idem, sed quælibet dignitas est aliquod officium, sed omne officium non est dignitas. Officiū verò bene potest esse sine dignitate, vt officium vicecomitis & coronatoris. Itē si diaconus nominetur pro sacerdote, non expresso ꝓprio nomine vel econtrario, cùm sacerdos vtrāquè contineat dignitatem. ¶7. Item quandoquè fit error circa ipsam rem, vt si quis nominauerit vineam vbi nominare debeat ecclesiam. Item lanceam vbi vestem. Rerum enim vocabula immutabilia sunt, hominum vero sunt mutabilia. Item error poterit esse in qualitate rei & quantitate. Item in precio, numero, pondere & mensura. Item in genere & colore. Item error poterit esse circa rem in loco, vt si quis dicat quód res sita sit in vno loco, cùm sita sit in alio, sed error ille nocere non deberet, cùm per circumstantias colligi possit id quod petens in mente habuit. Eodem modo dici posset de distinctione agrorum vbi visus petitur, quia non refert vtrum quid fiat, vel quod tantundem valeat. ¶8. Item fit error circa causam, vt si quis dederit intelligi impetrando quód iuste possideat, vel quòd iniuste possederit, vel quòd nunquam possedit, in quo casu videndum si causa sit casualis, tunc non impedit processum, si autem cōditionalis impedit omninò. ¶9. Item poterit error esse circa locum, & si disseysitus impetrauerit ad vicecomitē in cuius comitat tenementum non fuerit, vel si dicat tenementum esse in vna villa quod reuera est in alia, sicut plenius dicetur inferiùs. Plures autem sunt exceptiones contra breue inferiùs assignatæ in causa proprietatis, quarum quædam locum habent hic, quædam vero non, & sicut exceptiones quæ assignatæ sunt contra breue in causa possessionis locum habent hic & non ibi, & ideo omnes exceptiones contra breue, vno loco comprehendi non possunt, & ideo quod hic non inuenitur, ibi inueniri poterit.

¶10. Sed quid dicendum erit si breue originale erit perditum per alicuius negligentiam, vel in curia? tunc videndum erit vtrum vnquam in curia coram iustitiarijs recitatum fuerit & auditum, & tunc bene possunt iustitiarij procedere, dum tamen hoc fuerit in prȩsentia partium.

Idem

Idem erit si irrotulatum post visum petitum,vel warantum vocatum.Sed quid si nunquâm fuerit auditum,vel recitatum coram iustitiarijs sed breue de warantia de capiendo assisam? videtur quòd breue illud sufficiat ad procedendum, cùm omnes articuli breuis originalis ibi sint contenti,& aliquando nomina disseysitorum, ad omnia igitur bene poterit procedi per breue istud,dum tamen vicecomes cognoscat quòd breue originale susceperit, & quia rex testatur in litteris suis patentibus quòd talis arramauit assisam versus talem de tali tenemento & in tali villa, & sic omnes articuli contenti sunt, & quod quidem rex testatur. Sed quid si breue fuerit patens & apertum, & sigillum omnino fractum fuerit,vel cauda rupta? non erit tali fides adhibenda. Item si fuerit omninò falsum,vt si appensum fuerit signum adulterinum, vel si fractum fuerit omninò, & stilo cancellariæ non consonum. Si quis tali breui vsus fuerit & conuictus, puniatur, vt supra de crimine læsæ maiestatis,nisi warantum habuerit qui breue illud aduocauerit. ¶ 11. Item inter cętera videndum, quandò tenere debet breue impetratum versus prædecessorem in persona successoris,siue in causa possessionis siue in causa ꝓprietatis, vt si Abbas vel prior disseysinam fecerit, & postea amotus fuerit vel depositus,manens in eadem domo vel alia, vel mortuus post disseysinam. Quo casu,refert vtrum impetratum fuit contra eos statim post disseysinam ante amotionē & depositionem vel post, & tunc vtrum expresso nomine ꝓprio & nomine dignitatis simul,vel tantum sub nomine dignitatis. Sed siue sic siue sic, semper tenentur respondere,dum viui fuerint post breue impetratum vbicūquè fuerint, quia ꝑsonalis est iniuria, & hoc siue sit alius substitutus siue non, cùm res effecta sit litigiosa per impetrationem ante creationem alterius Abbatis. Et quamuis Abbas depositus fuerit vel amotus post iniuriam, non tamen aboletur pœna propter mutationem dignitatis vel officij, cùm adhuc duret iniuria, quæ personalis est, & quæ personam sequitur. Si autem depositus fuerit ante impetrationem, et postea impetretur, tunc refert vtrum ante impetrationem creatus sit alius Abbas vel non. Si autem alius Abbas creatus fuerit ante impetrationem, tunc oportet tam disseysitorem quâm substitutū in breui comprehendere, cùm substitutus teneatur ad restitutionem si factum depositi aduocauerit, & depositus teneatur ad pœnam. Si autem post impetrationem substitutus fuerit alius ante captionem assisæ, tunc licet in breui non nominetur,tamen tenebitur, secundùm quod factum depositi aduocauerit, vel non aduocauerit.Si autem nullus omninò ante captionem assisæ fuerit substitutus, tunc procedat assisa contra depositum per tale breue,scilicet quòd talis canonicus vel monachus quondā Abbas &c. & si Abbas fuerit substitutus ante impetrationem, tunc: quòd talis monachus quondam Abbas & talis ei substitutus &c. Si autem disseysitor mutauerit dignitatem, fiat mentio in breui de dignitate. Si autem Abbas vel prior disseysitor mortuus fuerit ante impetrationem vel post, & siue ante creationem alterius Abbatis vel post, & siue nomen exprimatur illius qui mortuus est in breui siue non, in causa disseysinæ cadit breue, & extinguitur assisa in eo quòd pœnalis est, tenet tamen quantum ad Abbatem substituendum

in eo

in eo quòd est rei persecutoria, & non refert vrtum breue impetratum sit contra prædecessorem sub nomine dignitatis tantum, vel sub nomine ꝓprio & nomine dignitatis. Si autem Abbas querens mortuus fuerit, eodē modo cadit breue sub nomine suo impetratum, quia non erit qui respōdeat si non sit qui queratur, cùm iniuria sit personalis. Si autem impetratum fuerit in causa ꝓprietatis contra aliquē Abbatē, vel in causa possessionis, quæ non est pœnalis, sicut in assisa mortis ātecessoris, si tenēs Abbas mortuus fuerit, & impetratum fuerit contra eū sub nomine dignitatis vel officij tantùm & non sub nomine proprio, semꝑ tenebit breue in ꝑsona successoris, quod fuit impetratū sub nomine prædecessoris, quia quoâd nomen dignitatis, idē est successor cū prædecessore, quia nō mutatur dignitas ꝓpter diuersitatem ꝑsonarū. Si autē sub nomine ꝓprio & sub nomine dignitatis simul, siue successor idem habeat nomen cū prædecessore siue non, sed diuersū, cadit breue: quia licet idē sit nomē, tamē diuersū est ꝓpter diuersitatē ꝑsonæ, licet videatur contrariū, sicut si nominaretur Henricus pater. s. & filius vel successor eodē nomine. Si autē impetratum fuerit contra prædecessorem, qui depositus fuerit, tenetur cōtra substitutum siue sub nomine dignitatis tantùm vel sub vtroq; quia deponi posset in fraudem.

1 ¶ *Exceptio contra personā querentis, & inprimis de statu. 2. Si seruus obiciatur. 3. De exceptione & de statu querentis. 5. de villenagio. 4. Cui competit exceptio villenagij. Cap. 21.*

SI vero nihil scit quòd excipi possit contra breue, sed cùm sufficiens sit in omni sui parte non abrasum in aliquo loco suspecto, licet tamen in narratione & in facto. Itē si non deletū vel alio quocūq; modo vitiosū & in prima sui figura, ꝓposita intentione querentis & fundata, tūc demùm videndum est si sit exceptio aliqua quæ competat tenenti contra querentem ex persona querentis, vt si excipiat tenens contra querentem quòd querela ad ipsum non pertineat, nec assisa, siue sit liber siue seruus, masculus vel fœmina, maior vel minor, vt si querens nomine suo non teneat, sed nomine alieno, quia talibus non competit assisa, sed dominis proprietatis. Et si liber sit, & teneat ad terminum, vel ad voluntatem, vel in villenagium (quod bene facere possit salua libertate sua) cadit assisa ōninò in persona sua, nisi replicando docere possit contrarium, scilicet quòd teneat nomine proprio qualitercunqué, siue per disseysinam siue per intrusionem, dum tamen disseysiri non debeat sine iuditio. ¶2. Si autem sit seruus, & teneat in villenagio, dum tamen sub potestate domini constitutus, cadit assisa omninò, cùm teneat nomine alieno, nisi replicando docere possit contrarium, scilicet quòd liberè teneat, vel quòd sit extra potestatem dominorum in statu libero, & ita quòd in seruitutem reuocari non poterit sine breui vel sine iuditio. ¶3. Et non competit alicui huiusmodi exceptio de villenagio, præterquàm vero domino, nisi vtrumquè probet, scilicet quòd villanus sit & teneat in villenagio, cùm per hoc sequatur, quòd ad ipsum non pertineat querela siue assisa, sed ad verum dominum, & ideò cadit assisa quantûm ad ꝑsonam suam, & nō

quantum

quantùm ad personam domini. Si autem verus dominus opposuerit exceptionē seruitutis seruo sub potestate sua constituto, sufficit si probet illum esse seruum suū vel p parentes vel p assisam. In quo casu terminabitur questio status & assisa, nisi fortè liber homo sit bona fide possessus & proclamare voluerit in libertatem: in quo casu, nō nocebit ei ista exceptio & exceptionis probatio, dum tamen se possit probare liberum, & sic exire a statu seruili in libertatem. Sed quoniam seruus aliquandó est sub potestate domini constitutus, & in statu seruili in possessione seruitutis, aliquandò extra potestatem in statu libero, in possessione libertatis, aliquādò teneat libere aliquādo in villenagio, cū questio status incidat in assisā & præiuditialis sit, videndum erit cui obijciatur & a quo. Cui, vtrū. s. ei qui fuerit sub potestate dñi sui cōstitut°, siue nomine p̄prio, siue alieno bona fide possesso, siue libero sub potestate alicui° in statu seruili existēte qualitercunq;: siue per vim & iniustam detentionem, siue per copulam maritalem, siue obijciatur ei qui fuerit extra potestatem, & tūc vel ei qui fugitiuus suus est & recentèr fugit de terra sua & recenter insecutus, vel non recentèr, ita quòd sine breui reuocari non possit in seruitutem, vel ei qui nunquām fuit sub potestate sua, sed de natiuis suis natus, qui aliquādò fugerunt vel a terra sua vel antecessorum suorum. Item vel eis qui fugitiui sūt reuera, sed cum exceptione perpetua muniti vel priuilegio, exceptione. s. perpetua, qua se tueri possint perpetuò: quia nunquam forte fugerunt de terra opponentis, vel huiusmodi priuilegio, quia manentes in ciuitate aliqua vel villa priuilegiata, vel dominico domini regis per vnum annum & vnum diem sine clamio. Item priuilegio clericali. Sed quid dicetur de milite? reuera illud idem quod de clerico, donec fuerit per iuditium degradatus. Item refert vtrum proprio seruo obijciatur vel alieno. Item in qua causa, vtrum scilicet in iuditio petitorio in causa proprietatis, vel querenti in iuditio possessorio & restitutionem petenti, in causa possessionis & spoliationis. Item refert vtrum queratur & petat restitui de spoliatione propria: vel petat sibi rem reddi de possessione aliena, sicut de seysina alicuius antecessoris sui, quam antecessor habuit die quo obijt in causa possessionis vt de feodo. In restitutione spoliationis, non nocet ei qui est extra potestatem constitut° quin recuperet, quia prius inquirendum est de spoliatione quām de statu. Si autem petat versus dominum in causa proprietatis, ei obstabit exceptio villenagij, & probabitur exceptio villenagij per parentes vel per patriam: vt si seruus petat seysinam antecessorum suorum ante fugam. Item vt de feodo & de iure in causa proprietatis, in qua non admittitur ad actionem, opposita exceptione seruitutis & probata pro statu antecessorum suorum, & de eorum seysina, nisi forte ipsi essent in statu liberali. Si autem obijciatur exceptio villenagij alicui, vt iuratori, talis exceptio probatione non indiget nec aliqua solennitate, sed credendum erit simplici verbo coniuratorum, sine aliquo sacramento, vt supra, de exceptionibus contra iuratores. ¶ 4. Item refert a quo opponi debeat, quia quamuis exceptio aliquandò cōpetat versus alium, non tamen pertinet ad omnes vt illam opponant. Ideo videndum vtrum ille dominus vel extraneus: & si extraneus, vtrum

ille

ille feoffator fuerit, vel alius cuius nulla ratione interfuerit. Si autem dominus sub cuius fuerit potestate, seruus proprius vel alienus, vel liber homo, cuius status sit dubius, an sit liber vel seruus, si prima facie assisa siue actio iusta videatur, cùm seruus exceptionem non habeat contra dominum suum, quia nullum habet liberum tenementum contra dominum suum, quia quicquid per ipsum acquiritur, id domino acquiritur, & cùm ipse a domino possideatur, nihil possidere potest nec proprium habere. Si autem seruo alieno vel libero in statu seruili constituto, tenebit exceptio donec seruus probetur alienus, vel donec ille liber in seruitute detẽtus se liberum esse probauerit. Et semper erga tales locũ habebit ista exceptio, siue tenemẽtum fuerit villenagium purum ipsius domini, vel eorum perquisitum ex feoffamento alio. Cùm autẽ opposita fuerit exceptio a vero domino ei qui fuerit extra potestatem domini sui et recenter fugerit, tenebit exceptio contra eum, quamdiu dominus eum repetere posset sine breui, & ita quòd non oportet eum ad alterius auxiliũ recurrere nisi suum, & si habere nõ possit regressum ad villanum suum recuperandum, nisi per breue qualiscunq; fuerit ille fugitiuus, vel qualitercunq; fuerit extra potestatem, vel quandocunq; fugerit, non tenebit exceptio nec valebit, quousq; fugitiuus peruenerit in potestatem domini, cùm dominus desierit possidere per impotentiam vel negligentiam, & vtramq; amiserit, naturalem vz & ciuilem, quasi exceptione opposita non suo tẽpore nec suo loco: sed villano competit restitutio ꝑ assisã, quia forte habet exceptionem ꝑpetuam, & dominus nunquam audietur excipiendo, donec villanus ꝑuenerit in suam potestatem, qui forte se tueri poterit in statu libero donec discussum sit vtrum liber sit an seruus, vel donec dominus in ꝓbatione defecerit vel non defecerit, & cùm in causa status per breue de natiuis illum in seruitutem reuocauerit, ꝓbato villenagio, restituetur domino suo cum tota sequela sua, & cum omnibus terris & catallis suis omnibus. Sed quare non potest dominus suus eijcere eum de tenementis acquisitis & auferre ei catalla sua sine iuditio, cùm fuerit extra possessionem, antequam corpus disrationauerit? Videtur quód si ita esset hoc esset iniquum, quia non poterit quis habere ꝑtinentias antequã habuerit id ad quod res ꝑtinuerit, sicut videri poterit ꝑ exemplum de aduocationibus ecclesiarum. Quia si ad aliquem ꝑtineat maneriũ aliquod cum aduocatione, & fuerit extra possessionem & vacauerit ecclesia, si ꝑsentauerit ꝓpter ius præsentandi quod ad eum ꝑtinebit cum manerio, non valebit præsentatio, antequam disrationauerit manerium ad quod præsentatio ꝑtinuerit. Et vulgaritẽr dicitur, quòd primó oportet Ceruũ capere, & postea cùm captus fuerit illum excoriare. Item videtur quód non poterit quis terras vel catalla a seruo vel fugitiuo qui fuerit extra potestatem & in statu libero auferre sine corpore, ꝓpter verba in breui de natiuis contenta, vbi ꝓcipit dominus Rex quôd vicecom̃ faciat ei habere natiuum & fugitiuum suum, cum tota sequela sua, & cum suis catallis, & vnde videtur ꝙ sine iuditio catalla sua auferre non potest, quia si ita, talia verba scilicet (cum catallis) in breui ꝑperam, ꝓpter personam, posita effectum non haberent. Item ratio esse poterit quód si inter do-

minum & seruum illum aliás quæstio status haberetur, obstaret sẽper domino petenti exceptio spoliationis, donec seruus ad plenum restitueretur. Quid etiam iuris clamare poterit dominus in cattallis vel tenemento quasi in accessorio, cùm nihil iuris clamare poterit in corpore quòd est principale, & sicut non habet locum exceptio a domino proposita contra eum qui fuerit extra potestatem, quia si exceptio domini prima facie iusta videatur, tamen eliditur per replicationem quòd sit extra potestatem quasi sui iuris, quæ si necesse fuerit, multipliciter probatur, & quôd eijci non possit antequam corpus disrationetur, quia per eos tantum acquirimus, quos sub potestate nostra habemus, sicut per seruos et liberos &c. Et quod per tales acquiritur, dominorum erit, quod autem per illos qui extra potestatem sunt, non nisi tunc demùm, cûm in nostrã deuenerint potestatem. Si autem extraneus fuerit, qui eiecerit seruum alienum extra potestatem constitutum, multo fortius non habebit locum in persona sua exceptio, quia ius non habet, cùm locum non habeat in ꝑsona domini qui ius habet in ꝑsona serui. Et ideò quamuis aliâs locum haberet in ꝑsona domini, vt prædictum est, si seruus fuerit sub potestate, tamen non competit cuilibet de populo vt illam opponat, nisi ius habeat opponendi, vel si competat, & illam opponat, elidi poterit ꝑ replicationem, vel quia non ꝑtinet ad opponentem vt illã opponat, quia ius non habet, vel si ius haberet, elidi posset ꝑ replicationem ab eo qui ius haberet replicandi, quia sicut non habet quis ius excipiendi, cùm sua omnino non interfit cùm extraneus sit, ita non pertinebit ad querentem replicatio, quia replicatio pertinet ad alium & non ad ipsum, & sic in persona eius cuius reuera seruus non interfuerit, locũ habebit & tenebit exceptio versus querentem, quia querens replicationem non habet, nec pertinet ad ipsum replicare, donec ad ipsum peruentum fuerit qui ius habet replicandi, verbi gratia. Seruus alicuius sub potestate domini sui constitutus facit ꝑquisitum de libero tenemento, forte ab alio quàm a domino suo eijcitur, competit tamen extraneo exceptio de tenemento quod tenetur in villenagio, quia ad dominum pertinet actio si seruus eijciatur, & non ad seruum, quia seruus non habeat actionem. Item esto, quòd seruus extra potestatem domini constitutus perquisitum fecerit, priùs oportebit dominum disrationare seruum, & tunc demùm se ponere poterit in tenementum. Sed esto quòd feoffator serui hoc non permiserit, sed se posuerit in seysinam, vel extraneus forte, quis habebit assisam nouæ disseysinæ, vel dominus vel seruus? Dominus non, quia nunquàm seysinam habuit, si seruus petere velit per assisam, obstabit ei exceptio villenagij. Sed reuera quicquid dicatur: seruus extra potestatem domini constitutus, cùm sit in statu libero contra dominum proprium habebit assisam, multo fortius in statu libero respondurus erit contra non dominum, qui nihil iuris habet in persona serui: & sic si dominus non habuerit exceptionem seruitutis, nec extraneus multo fortius. Si seruus fuerit in statu libero, & ita in statu dubio, semper erit pro libertate iudicandum, donec probetur in contrarium, & sic primò procedat assisa quasi de libero tenũto, & postea agatur de statu, quia ꝑiudicialis est disseysina,

Item

Item qui tenet villenagium de domino suo, eiectus est a villenagio ab extranea persona cuius non interest, villanus queritur per assisam, extraneus opponit exceptionem villenagij, villanus replicat quòd non ꝑtinet ad extraneum excipere, quia sua non interest: extraneus econtrá, quòd si ad eum non ꝑtinet villenagij exceptio, ad villanum non ꝑtinet replicatio sed ad dominum suum, et sic compensata hinc inde replicatione cum exceptione, remanebit extraneus in seysina, donec ille, scilicet verus dominus qui actionem habet & non seruus, agat, petendo restitutionem per assisam. Et si sic extraneus excipiat, non eliditur exceptio sua per replicationem, quòd nihil ad ipsum: quia quamuis exceptio ad ipsũ non pertineat de iure, tamen locum habet contra villanum, quià villanus non habet actionem, non magis quàm firmarius qui alieno nomine tenet. Si autem seruus perquisitum fecerit tenendum liberè de feoffatore suo, et dominus tenementum illud in manum suam non ceperit, tunc si extraneus eum eijciat vel feoffator suus, & contra seruum excipiat de villenagio, elidetur exceptio per replicationem, quia in hoc casu competit seruo replicatio, scilicet quòd ad alium non pertinet exceptio. Si autem ei qui est extra potestatem domini sui petenti restitutionem opponatur exceptio villenagij, non habebit locum exceptio, antequam corpus disrationetur in causa status, vt prædictum est, etiam si opponens parentes querentis producat ad exceptionem illam probandam: quia si ita, sequeretur quòd causam status in iuditium deduceret, & quia ita terminarentur simul tam causa status quàm assisa (quod esse non debet) in personis eorum qui extra potestatem fuerint dominorum in statu libero, & quasi sui iuris. Si autem opponatur huiusmodi exceptio alicui qui fuerit sub potestate domini, si fuerit seruus proprius, & ad exceptionem probandam ꝓducti fuerint parentes qui eum seruum ꝓbauerint, tunc locum habet, quòd ꝑ hoc terminatur tam causa status quàm assisa. Et talis liberabitur domino suo vt villanus. Et ꝑ hoc terminabitur vtrumquè. Illud idem erit, si villanus contendat se esse liberum sub potestate domini constitutus, & ꝓquirat breue de seruitijs & cõsuetudinibus quòd dominus ab eo non exigat &c. Et dominus opposuerit villenagium & parentes ꝓduxerit, vtrumquè placitum ꝑ hoc terminabitur, indirectè tamẽ. Idem erit, si cùm villanus iustificari non possit a domino suo quòd ei faciat seruitia, vel cûm villanus breue de pace ꝓquisiuerit cûm sit sub potestate domini, & nullum breue ꝑcessit de natiuitate sua, & dominus sibi ꝓquisiuerit breue quód faciat ei consuetudines & seruitia, quæ ei facere debet de tenemento quod de eo tenet in villenagio, & parentes ꝓduxerit, & sic ꝓbauerit villenagium, vtrumquè terminabitur & indirecte, siue liber tenuerit villenagium sine villanus, et in hoc casu querens se ponat in assisam velit nolit, cûm fuerit sub potestate domini, alioquin ei denegetur actio, quod aliter esset, si esset extra potestatem. Si autem seruo alieno bona fide possesso a possidente obijciatur huiusmodi exceptio, parentes non possunt ꝓduci, sed tamen standum erit præsumptioni, & tenet exceptio ꝓpter possessionem, donec ꝓbetur in contrarium, & possessus se probet liberum. Eodem modo si seruo alieno bona fide possesso,

semper stabitur huiusmodi exceptioni, donec verus dominus eum euincat, & si ille qui possidet aliquo casu parentes illius ꝓduxerit ad probā-dum, non valebit, quia ꝑ hoc non probabit illum esse seruum suum, cùm parentes sui sint serui alieni. Et ad ꝓbandam exceptionem villenagij, nō oportet in aliquo casu ꝓducere parentes, sed sufficit ꝓbare ꝑ assisam tantùm, quam si querens recusauerit, denegabitur ei actio siue querela, & si iuratores malè iurauerint, conuincendi sunt ꝑ parentes eius qui fuerint sub potestate domini. Item esto, quòd feoffator seruum sub potestate existentem, de tenemento quod ei dedit libere tenendum eiecerit: tūc distinguendum erit vtrum dominus serui tenementum illud in manum suā ceperit vel non. Si autem sic, tunc dominus habet assisam & actionem, & seruus nullam, non magis quám de villenagio domini. Si autem non, tunc competit villano actio & hæredibus suis contra feoffatorem suum, & hæredes suos & alios omnes qui ab eis causā traxerint, vel feoffamentum, vt si ipsi proponant exceptionem villenagij contra talem, ipse habebit replicationem ex facto & feoffamento donatoris. Et vbi sequitur assisa nouæ disseysinæ in persona antecessoris, sequetur assisa mortis antecessoris in persona hæredis, non obstante exceptione villenagij, ꝓpter verum dominum villani. Eodem modo contra extraneos ad quos nō ꝑtinet eijcere, & tamen villanus in hoc casu habeat actionem, & nō dominus. Item esto quód dominus seruo suo sub potestate sua existenti terram dederit tenendam libere sibi & hæredibus suis cum manumissione, licet seruus ille villenagium tenuerit, tamen ꝓpter manumissionem liber erit, ac sicut alius liber quilibet libere tenebit, & quamuis tenuerit in villenagio, villenagium non aufert ei libertatem manumissionis. Et vnde si dñs ipsum deiecerit, & ipse agat ꝑ assisam, si dominus excipiat de villenagio, ipse habet replicationem ex facto & manumissione domini sui. Et eodē modo de villenagio quod tenet, potest villenagium derelinquere sicut alius liber. Eodem modo, si dñs ei manumisso faciat cōuentionē, habeat erga dñm suum actionem ex conuentione. Si autē seruo donationē fecerit sine manumissione de aliqua terra tenenda ꝑ liberum seruitium, talis donatio siue concessio non mutat statum suum seruilē, quia ꝑsonæ liberę villenagiū nihil aufert libertatis, nec liberū teñtū villano aliquid confert libertatis. Si autē dñs ita dederit sine manumissione, seruo & hæredibus suis, tenendū libere, præsumi poterit de hoc ꝙ seruum voluit esse liberū, cùm aliter seruus hæredes habere nō possit nisi cū libertate, & ita contra dñm excipientē de villenagio, cōpetit ei replicatio. Si autē cuicunq; in potestate alicuius existenti vel extra, siue exceptionē habeat ꝓpetuā vel priuilegiū, a quocunq; opponatur dño vel alio quocunq; feoffatore, vel extraneo, cuius nō interfuit, vel alio quocunq;, et querens replicare noluerit contra tenentē, sed simpliciter dicat ꝙ liber sit, & inde ponat se sup iuratā, & alius affirmet quòd non, et inde se ponat similiter super iuratā, absq; alia ꝓbatione ꝓducenda ꝑ parentes vel alio modo, cùm sic agatur de consensu partiū, cadit assisa, nec est capienda vt assisa, sed vertitur in iuratā, & fiat sacramentū, ita quòd veritatem dicent de ijs quæ ab eis exigētur ex parte dñi Regis, quia nō est actū in hoc casu pricipaliter de disseysina,

sina,vtrũ disseysitus fuerit vel non: Sed an talis sit an talis.s. liber vel seruus,& sic ibi nulla erit cõuictio ꝑ assisam ꝓpter consensũ,nec huiusmodi exceptio tangit assisam, cùm faciant sibi iuratã quasi iudicẽ ex consensu de statu: vt si dicant iuratores ꝙ seruus sit,nihil capiet ꝑ assisam, si autem liber,tunc primò ꝓcedet assisa vtrum disseysitus fuerit vel non,dũ tamen eis prædicatur, quòd in hoc casu ad aliud remediũ nõ habebũt regressũ, & ita ꝑ hoc terminabitur negotium quoad statũ, & nulli eorũ quantùm ad exceptionẽ vel responsionẽ præiudicabitur, si postmodũ de causa status agatur inter tales: quia si iurata dicat simpliciter quód querens villanus est,non erit ꝓpter hoc dño liberandus,nec ad villanũ cõuictus,si fuerit extra potestatẽ, sed alia actione opus erit ꝑ breue de natiuis, quia ꝑ iuratã istã nihil aliud agitur,nisi quód a querela repellatur,& si sub potestate dñi fuerit constitutus vt seruus, & iurata dicat ipsum esse liberũ,quãuis recuperet per assisam, tamen corpus non liberatur a manibus dominorum, antequam per aliud breue se ꝓbet esse liberum, quia exceptio villenagij opposita & sic probata, statum non mutat nec conditionem, sicut si ageretur de seruitijs & consuetudinibus vbi probatur seruitus indirectè. Si autem tenens dicat excipiendo quòd querens se cognouit ad villanum,tunc restat querendum a iudice vbi,& ad villanum cuius? quia si non fuit villanus opponentis exceptionem, non pertinet ad ipsum exceptio, sed ad eum cuius villanus esse dicitur, & sub cuius fuerit potestate, & domino suo competit exceptio ex confessione sine alia probatione, nisi post confessionem illam statim mutauerit per manumissionem, ex facto domini sui, vel feoffamentum, vel conuentionem: quia in hoc casu etsi dominus habeat exceptionem iustam, seruus habet contra exceptionem iustam replicationem. Et hæc vera sunt nisi sit aliquis qui dicat, quòd querens inuitus & non de consensu se ponat in assisam cùm habeat replicationem, & quód aliter non sit audiendus. Si autem nulla facta exceptione villenagij vel proposita alia, quare assisa debet remanere, & procedet assisa in modum assisæ, & assisa ita dicat simpliciter quòd querens liberum tenementum habere non possit, quia villanus est,vel econtrarió scilicet quod liber sit: Si iustitiarius sine aliqua examinatione secundùm dicta iuratorum (quod esse non deberet) iudicauerit,si postmodum ꝑ parentes vel alio modo ꝓbetur contrarium,iuratores de ꝑiurio conuincentur.Item esto,quòd ille cui villenagium opponitur sit persona pænitus incognita,ita ꝙ iuratoribus nihil constet de conditione, vtrum liber sit an seruus, in hoc dubio erit ꝓ libertate iudicandum, ita ꝙ in benigniorem partem cadet interpretatio, sicut de quolibet homine præsumitur, quòd sit bonus homo, donec ꝓbetur in contrariũ, & etiam quia opponens exceptionẽ de villenagio nõ probat eam: est igitur quasi nulla cùm nõ sit probata,licet reuera talis sit,secundùm quod proponit. Ius enim nũq̃ deficit licet deficiat probatio. Itẽ esto ꝙ seruus alienus sub potestate alterius quàm dñi sui constitutus ꝓquisitũ fecerit,& a vero domino eijciatur antequam illã recuperauerit, recuperabit seruus per assisam erga verum dominum suũ,nõ obstante exceptione villenagij,secundum quod terra illa capta fuerit in manũ eius sub cuius potestate fuerit

vel

vel non, & secundum hoc competit assisa vni eorum vel alteri. Item esto quòd quis seruum alienum, & in potestate domini sui existentem feoffauerit, tenendum de domino suo liberè, si dominus hoc voluerit, & homagium serui sui receperit, si eum eijciat, seruus per assisam recuperabit, non obstante villenagio, sed in voluntate domini erit, vtrum hoc facere voluerit, vel tenementum illud in manum suam capere. Item si seruus sibi ipsi acquisiuerit & non domino, dominus serui non efficietur dominus rei, antequam illam ceperit in manum suam, & competit seruo assisa contra omnes, prꝫterquam contra verum dominum suum in cuius fuerit potestate, non obstante exceptione villenagij. Si autem acquisierit ad opus dominorum & nomine ipsorum, vnius vel plurium, vel vni ex pluribus, eis competit assisa quorũ nomine acquisiuit, quia ex facto serui sũt in possessione, licet non ceperint in manum suam cum solennitate. Item si in modum exceptionis hoc modo opponatur villenagium a tenente. s. quòd querens assisam portare non possit quia villanus est & filius villani, poterit vtrumq; esse verum, & quòd ille querens habeat contra istam exceptionem iustam replicationem, & ꝙ cadet assisa, vel procedet, de vtroq; istorum, vel de altro, vel de neutro, non cadet assisa si querens non replicauerit vel exceperit, quia neutrum istorum habet, nec replicationẽ nec exceptionem, quia villanus est sub potestate domini sui constitutus, & natus de villano & villana ipsius domini sui. Eodẽ modo de patre suo, & sic si replicet vel excipiat, ꝑ assisam veritas declarabitur, & secundum hoc locum habebit replicatio vel nõ habebit. Et si assisa faciat cõtra ipsũ cadat de vtroque. Item potest esse quòd cadat de vno & nõ de alio, quia
„ benè potest esse ꝙ ipse villanus sit & pater suus liber, sed ipse habet exceptionem pro se & forte priuilegium, & ideo per hoc se defendit cõtra exceptionem. Item potest esse quòd liber sit & pater suus villanus, quia ipse ꝑgenitus ex libera & soluta ex patre villano, quo casu sequi debet conditionem matris. Item viceuersa, potest esse quòd ipse sit villanus & pater liber, quia ꝑgenitus ex villana & libero in matrimonio siue contubernio, & in quo casu sequetur conditionem matris, maximè si liber ingressus sit in villenagium ad natiuam, secus erit si extra villenagium, quia thorus mariti liberi facit eam liberam in vita viri. Et quia si in seruitutẽ peteretur, defenderet se contra exceptionem villenagij ꝑ replicationem liberi thori. Item si sic obijciatur villenagium quòd villanus sit, quia pater suus villanus fuit, tunc considerare oportet vtrum matrimonium interuenit vel non, sicut p̃dictum est, & in quo statu talis pater obijt, vtrum in statu libero. s. ita quòd peti non possit sine breui, quamuis fugitiuus vel alius seruus, vel in statu seruili, liber vel alius sub potestate alicuius cõstitutus vel detentus, & secundum talem statum erit exceptio villenagij iudicanda. Et ideo siue pater liber sit siue seruus tempore mortis, vel in statu libero vel seruili, erit exceptio villenagij iudicanda, & hoc ita, nisi in filio sit status patris immutat⁹. Sed dici posset forte ab aliquo quòd de statu defuncti post mortem agi non potest, vtrum liber sit siue bastardus. Verum est, quòd ad hoc agi non potest, quòd mortuus ad villanum ꝓbetur, quia hoc esset in principali casu status, ad ꝓbandum talem ꝑ testes

et

et parentes, & ita mutare statum defuncti. Poterit tamen inquiri ꝑ iuratam vtrum ipse villanus obijt vel liber, vel bastardus fuit statu non mutato, quia villenagium oppositum in modum exceptionis, statum defuncti vel viui non alterat nec mutat. Et longè aliud est ꝓbare ꝑ testes & parẽtes quòd ita esse debeat, vbi sit aliquis qui respondere posset ad proposita, quàm inquirere ꝑ iuratam simpliciter si ita fuit, & hæc vera sunt, etiam si reuera pater villanus fuit & in iuditio petitus vt villanus ꝑ breue, & in statu libero se defendit vsquè ad mortem. Et idem erit si extra potestatem domini constitutus nũquam in vita petitus esset, statu enim liber est quicunquè extra potestatem domini sui constitutus sine placito & breui in seruitutem reuocari non possit. Et eodem modo statu seruus erit liber homo in possessione seruitutis constitutus, ita quòd ad libertatem peruenire non possit sine placito, & in tali statu obierit, siue in vita sua in libertatem ꝓclamauerit siue non.

1 ¶ *De quibusdam casibus specialibus tangentibus materiam præcedentem.* Cap. 12.

DIctum est supra in genere, qualiter opponenda est exceptio seruitutis & cui competat. Nunc autem fit descensus ad casus speciales. Esto igitur quòd liber homo ingrediatur in villenagium ad ancillã villanam, non ꝓpter hoc mutatur status eius, sed in parte obumbratur, cũm ꝓpter villanam, quæ est quasi terminus copulans, recedere non possit a villenagio, oportebit eum facere villanas consuetudines, non tamen ratione ꝑsonæ, sed ratione villenagij, quia ꝑ hoc non mutatur status nequé conditio liberæ ꝑsonæ. Sed esto quôd ambo sunt fugitiui scilicet vir & vxor, vxor petatur & reuocetur in seruitutem, & vir vxorem sequatur: siue vice versa. Esto quód villanus extra potestatem domini sui copuletur liberæ liberum tenementum habenti, si dominus serui vtrumq; eijciat, tam virum quàm vxorem, quæritur an recuperare debeant non obstãte exceptione villenagij, veri' est quòd sic, ratione supradicta, donec seruus in seruitutem reuocetur. Sed quid dicendum est de vxore & libero tenemento, si dominus se posuerit in tenementum vxoris, cum ꝑ se petere non possit sine viro, si autem vir adiungatur, obstabit exceptio, quid ergo erit? Videtur quòd dominus retinebit quamdiu villanus vixerit, et post mortem villani vxor remedium habebit quasi sublato impedimẽto, sed reuera recuperabit prẽoptenta, sed petere nõ posset adipiscenda. Itẽ domino exceptionem villenagij opponenti, responderi poterit & cõtra ipsum replicari multis modis. Poterit enim replicari quòd dñs in curia regis recognouit ipsum esse liberũ, & remisit ei totũ ius & clameũ quod habuit vel habere potuit in ipso & in tota sequela sua, & inde ꝓferat Cyrographũ in curia dñi regis cõfectũ, quod si habuerit vel nõ, & recognitio irrotulata fuerit, vocet rotulos ad warãtũ, & hoc vbi dñs vexauerit eũ in curia, & eum petijt vt villanũ. Itẽ eodẽ modo si dñs eũ aliquando ꝓduxit in curia dñi regis vt liberũ hominẽ suũ ad disrationandũ, vel legẽ aliquã faciẽdã vel purgationẽ, quod de facili sciri poterit ꝑ rotulos. Et eodem modo si hoc fecerit in coñ, quod etiã sciri poterit ꝑ recorda coñ.

Item

Item si dominus eum manumisit & feoffauit de libero tenemento, & sic recuperabit seysinam manumissus non obstante exceptione villenagij, contra eum qui manumisit & hæredes suos, vt inter Thomã veteris pontis & Richardum & alios quoscunq; ei succedentes ex quacunq; causa, cùm nihil amplius exigere possunt quàm ille potuit cui succedunt. Eodẽ modo dicendum, si quis manumissus fuerit etiam sine libera terra. Item si fiat quod tantundem valet, vt si dominus feoffauerit seruum suum etiã sine libertate expressa, tenendum sibi & hæredibus suis ꝑ liberum seruitium, quia ex quo mentionem facit de hæredibus, præsumitur vehementer quòd dominus voluit seruum suum esse liberum, quod quidem non esset si de hæredibus mentionem non faceret. Item idem erit si dominus aliquando petijt eum vt natiuum suum, et ipse ꝑ parentes vel alio modo ꝓbauerit se esse liberum, & aliæ infinitæ possunt esse responsiones sicut exceptio rei iudicatæ, & replicationes contra dominum. Si autem dominus sic dicat & excipiat contra petentem restitutionem ꝑ assisam, & adijciat quòd villanus sit, vel filius villani vel villanæ, ad hoc quod dicit q filius villani vel villanæ, replicare poterit, quòd licet pater suus villanus esset, mater tamen sua libera fuit & soluta, et ideo sequi debet conditionẽ matris & non patris. Ad hoc autem quod dicitur quòd mater sua fuit villana, replicari poterit, quòd quâmuis villana, copulata fuit libero homini in libero tenemẽto, & ipse genitus in libero thoro, ꝓpter quod sequi debet conditionem patris & non matris. Item replicari potest contra dominum excipientem in villenagio, quòd quamuis vtrumq; habeat villanum tam patrem q matrem copulatos, & quamuis sit in villenagio genitus, quôd ad dominum non ꝑtinet exceptio: vt si villanus alicuius in alterius villenagium ingressus, vel villana econtrariò in alterius villenagium ad villanum, non habet aliquis exceptionem villenagij contra talem si feoffatus fuerit tenendi liberè, nisi ille in cuius villenagio genitus fuit & natus: maximè si fuerit sub eius potestate constitutus. Item cùm seruus replicauerit contra dominum de manumissione, dominus potest triplicare versus ipsum, quód manumissio non fuit sufficiens nec ꝑfecta. Sed hæc triplicatio locum habet in hærede manumissoris, & non in ipso manumissore. Quiâ esto quòd seruus velit manumitti, & cùm nihil habeat ꝓprium, eligat fidem alicuius qui eum emat quasi ꝓprijs denarijs suis, ꝑ talem emptionem non consequitur emptus aliquam libertatem, nisi tantũ quòd mutat dominiũ in re empta, inprimis solui debet pretiũ, postea sequitur traditio rei. Soluitur hic precium ꝓ natiuo, sed nulla subsequetur traditio, sed semper manet in villenagio quo prius. Si tenens tenementum acquirat tenendum liberè, & hæres manumissoris vel alius successor eum eijciat, si petat ꝑ assisam & hæres opponat villenagium, & villanus replicet de manumissione & emptione. Hæres triplicare poterit q imperfecta fuit emptio siue manumissio, eo quòd nunquam in vita venditoris subsecuta fuit traditio, & ita talis semper remanebit sub potestate hæredis, nec valebit eis in hoc casu instrumentum manumissionis, quod quidem si in iuditio ꝓferatur magis nocere possit quâm ꝓdesse. Et notãdum, quòd ita excipere poterit tenens contra querentem, quòd querens

semper

semper onerabitur probatione, & sic replicari contra exceptionē a querente, quód replicationem opponens onerabitur probatione vice versa: & ista sufficiant in prædictis, exempli causā, sed aliquid dicetur inferiùs de casib⁹ specialibus. Item obijci poterit villenagium in modum exceptionis cū adiectione tali, scilicet quòd querens liberum tenementum habere non possit, quia villanus est, & ita villanus, quód filiam suam maritare non potest sine mercheto, ad plus vel ad minus pro volūtate domini, & alias obiectiones obijcere poterit, per quas verisimile est q; villan⁹ sit. Et vnde oportebit quòd veritas inquiratur per modum iuratæ & non in modum assisæ, si vtraq; pars de communi consensu se posuerit in iuratā, vt inter placita quæ sequūtur regē de assisis captis apud Norwich corā rege, anno regni sui vicesimo tertio. Assisa nouæ disseysinæ si wilhelmus Bieard. Item obijci poterit exceptio villenagij in hunc modum, quòd querens villanus sit, & teneat in villenagio: vt in eodem rotulo coram ipso rege. Assisa nouæ disseysinæ si Richardus de Merlay. Item obijci poterit in tali adiectione, quòd non potest pullum suum masculum vendere nec bouem, sine licentia domini. Item possunt omnes istæ obiectiones & plures simul & semel & aliæ plures opponi contra querentē, & de quibus omnibus poterit inquiri veritas per iuratam & non in modum assisę, excepto eo, quòd si obijciatur exceptio villenagij cū tali adiectione inter alias, quód non possit maritare filiam suā sine mercheto certo vel incerto, talis adiectio nunquam locum habebit in persona liberi licet teneat per villanas consuetudines, nisi se ad hoc specialiter obligauerit, vel nisi se copulauerit villanæ in villenagio propter iura libertatis, quia quāuis teneat in villenagio, tamen sui iuris est vt liber homo, nec sanguinem suum nec carnem (licet in villenagio tenuerit) subijcit seruituti: de seruo autē hoc intelligendum erit, qui sui potestatem non habet sed dominus. Si autem cōtra prędictas rationes aliquid statuatur, nō erit hoc ꝑ iuditio vel iure obseruandum, quia potius error dici possit quām veritas, corruptela quām consuetudo: vt si quis cognouerit se aliquando fuisse villanū sed manumissum, non recuperabit liberum tenementum per assisā, licet proferat chartam manumissionis: vt inter placita quæ sequuntur regem anno regni sui vicesimo tertio in comitatu Suff. Assisa nouæ disseysinæ si Radulphus filius Roberti. Sed hoc saluari poterit, vbi quis seruum suum alicui vendiderit pro denarijs, & vbi venditus seruus nunquam liberatus fuit emptori in vita venditoris vel emptoris, & qui si liberatus esset, propter hoc non mutat statum, licet mutauerit dominum. Item si huiusmodi manumissus prolem suscitauerit, quamuis ex libera hæreditatem habente, si post mortem matris eijciatur, non recuperabit per assisam liberum tenementum, non magis quām villan⁹, vt inter placita quę sequūt regem H. anno vicesimo primo in comitatu Eborū. Assisa nouæ disseysinæ si wilhelmus de Stocbrige. Item mulier libera habens hæreditatem, cùm fuerit villano copulata & ambo ejecti fuerint, non recuperabit, quādiu villan⁹ vixerit, vt inter placita quæ sequuntur regem anno vicesimo, assisa nouæ disseysinæ de Waltero de Emdene & Alicia filia Ernaldi in comitatu Buck. sed contra.

1 ¶ *Quis iniuste possidet & quis non. 2. Exceptio de hoc quod dicitur in breui iniuste disseysiuit. 3. De exceptione villenagij cùm seruus fuerit disseysitus. 4. Qui exceptionẽ villenagij opposuerit, statim habeat probationem. 5. Si fiat exceptio villenagij libero homini qui tenet in villenagio per villanas consuetudines.* Cap.23.

ET generaliter notandũ, quòd cùm quis queratur se esse iniuste disseysitũ, bene poterit esse quód nunquã fuit in seysina, & ex hoc habebit tenens exceptionẽ, & veritas inquiratur ꝑ assisã. Item si fuit in seysina, hoc potuit esse quòd non nomine ꝓprio sed alieno, vt ꝓcurator, firmarius, seruus & huiusmodi. Itẽ si nomine ꝓprio & nõ alieno, poterit esse in seysina iuste vel iniuste: iuste, vt si nomine proprio & in re propria, & in feodo, vel ad vitã, vel ꝓiuditium, talibus ritè competit assisa nouæ disseysinæ. Item iniustè, vt si ꝑ disseysinã vel intrusionẽ: vnde, vt sciatur quis iustè fuerit disseysit⁹ vel iniustè, oportet videre ꝙs pri⁹ fuit in seysina iuste vel iniustè, secundùm quod res fuerit propria vel aliena. Habere poterit quis seysinam corpore & animo proprio, & corpore & animo alieno, & acquirere rem, & sciens & ignorans, absens sicut præsens, & dormiens sicut vigilans, vt alibi pleniùs. Sed tamen iustê quantũ ad illũ qui ius habet, sed iniuste quantũ ad illum qui ius nõ habet. Et sciendũ, quòd iuste possidet quantũ ad omnes, qui suo iure vtitur, quoad hoc quód restitutionẽ habeat suo iure, vt si in feodo vel ad vitã quocunq; titulo, talis si feoffatus fuerit & eiectus sine iuditio & iniustè, recuperabit seysinã, ꝙa fuit iustè in seysina nomine proprio. Et competit assisa nouę disseysinę in hoc casu, tam seruo ꝙ̃ libero, quia seruus habere poterit liberum tenemẽtum in suo casu. Item poterit quis iustê possidere nomine proprio quoad vsum fructum, & non quoad liberum tenementum, sicut fructuarius & vsuarius, & qui ad voluntatem tenuerit: sed talibus non competit assisa, sed ꝓprietarijs cõpetit assisa de libero teneméto per breue de disseysina. Sed tamen per aliud breue terminus restituatur, & hoc de re propria, & ita possidet quis iustè rem propriam. Item rem alienam potest quis iustè possidere, vt si quis ex aliqua causa acquisitionis iustè, sicut ex causa donationis vel venditionis fuerit in seysina sicut per nõ dominũ, iustè possidet & iniustê, sed tamen secundum diuersos respectus: iuste, quãtũ ad feoffatorem suum & alios omnes qui ius non habẽt, iniustè tantùm, quãtùm ad ipsum qui ius habet. s. verum dominum. Item iniustè poterit possidere quis quantum ad verum dominum, quẽ iniustê & sine iuditio disseysiuit, vel cuius tenementũ ingressus est ꝑ intrusionẽ vel disseysinam, & iustê quantũ ad omnes qui ius nõ habẽt neq; actionẽ, siue seruus sit qui fecit disseysinam vel intrusionẽ siue liber, quia si ab illis disseysit⁹ fuit, qui ius non habent, recuperabit incontinenti ꝑ assisã, sed quantũ ad verũ dominũ, si recenter eiectus fuerit, non recuperabit. Si autem post tempus, cùm per negligentiam disseysiti tanto tempore fuerit in seysina, quòd sine iuditio eijci non possit, contra verũ dominum recuperabit, quia sine iuditio. Et multo fortius videtur, quòd recuperare debeat versus eos qui nihil iuris habent, cùm possit versus eũ qui ius habet, & ita acquirit quis sibi causã & titulũ possidendi ex tempore, & per negligentiam disseysiti.

Et

Et qualitercunquè quis fuerit in possessione, nomine proprio de re propria, vel aliena per disseysinam, vel ꝑ intrusionẽ, & sic iustè vel iniustè, eo solo quòd est in possessione, plꝰ iuris habet in re possessa q̃ ille qui est extra possessionem, & nihil iuris habet in re ꝓpter cõmodum possidendi, siue seruus sit siue liber. Et cùm verus dñs respondere possit contra seruum suũ existentẽ sub potestate sua, quòd iuste eum eiecerit, vel quòd ei iniuriam non fecit, quia rẽ illam emit de denarijs & rebus dñi, hoc dicere nõ poterit extraneus ille cuius seruus non fuerit quôd hoc fecerit de rebus suis, & ideo non habebit locum exceptio seruitutis in persona extranei, sicut in ꝑsona domini. Itẽ poterit quis iustè possidere ab initio, & postea desinere possidere iuste ex conuentione, vt si feoffatus fuerit sub tali conuentione, quòd faciat vel non faciat, & si fecerit, conuenit contra ꝙ bene liceat ingredi possessionem, & sic pendet possessio donec cõditioni satisfactum fuerit vel non. Item iuste possidet, qui prætore autore possidet. i. ꝑ iuditium donec de iuditio constiterit, vtrum iustum vel iniustum fuerit iuditium, & hoc poterit curia vocare ad warantum. Quicunq; igitur in possessione fuerit iustè vel iniustè, vt prædictum est, & fuerit disseysitꝰ & assisam portauerit, non est necesse ab eo quærere, quo titulo vel quo iure fuerit in possessione, quia cogi possessorem &c. Et cùm iustè siue iniustè possederit, quantum ad quosdam & quantum ad alios non, quia sufficit vt prædictum est, quoad restitutionẽ ꝙ in seysina fuerit iuste vel iniuste, dum tamen nomine proprio, nisi disseysitor ostendat contra ipsum quòd nullam fecerit ei iniuriã, vel quòd iniustè ipsũ nõ disseysiuerit. Ex responso vero & exceptione tenentis, perpendi poterit vtrũ de titulo possessionis inquirendũ sit vel non, sed si priùs queratur, non nocet in casu. ¶ 2. Cùm igitur dicat querens quòd iniustê disseysitus fuit, oportet quòd tenens ostendat ꝙ iustè, & tali iure, quia incontinentí forte reiecit post aliam disseysinã. Ad quod replicari poterit, ꝙ iniustè, eo quòd ꝑ longũ interuallum, & vbi sibi ꝓquirere debuit ꝑ assisam, se fecit iustitiariũ. Item si dicat quòd iustè, quia querens nullum ius habuit nec liberum tenementum nec feodum, quia ꝑ disseysinam vel intrusionem, nec hoc valebit, quia si disseysitus nullum ius habuit tenendi, ille qui eiecit nullũ ius habuit eijciendi, quia iniustè fuit in possessione disseysitus quantum ad ipsũ qui nihil iuris habuit. Item si dicat quód iustè, quia talis seruus est & non potest assisam portare, hoc non sufficit: cùm nõ sit seruus eius ꝙa nihil ad eum, nec dicere poterit quôd iustè eum eiecerit, quia est seruus alienus, & sic nõ defenditur, quia nihil ad ipsũ. Et maximè cùm seruus extra potestatem domini existens & in statu libero, assisam portare possit erga dominum suum propriũ, cuius reuera seruus fuerit: Multò fortiùs personã habebit standi in iuditio versus eum qui nihil iuris habet in eo, & sic iniustè erit disseysitus. Et tamen verus dominùs respondere possit cõtra seruum existẽtem sub potestate sua, ꝙ iuste eum eiecerit, vel quód iniuriam ei non fecerit: quia rem illam emit de denarijs & rebus domini. Hoc dicere non poterit extraneus ille cuius seruꝰ non fuerit, quòd hoc fecerit de rebꝰ suis: & ideò non habet locum exceptio seruitutis in persona extranei, sicut in persona domini. Item sine iuditio, quia si disseysitor iuditium

cium expectaret, & per actionem petere vellet, nullam inuenire posset in mundo quæ ei posset competere, & ideó cùm nullam habere posset actionem, nulla ei competere debet exceptio contra seruum, qui alienus est: quia sequeretur istud inconueniens, quòd retinere posset per exceptionem & per malitiam, quod nunquam acquirere posset per actionem. ¶ 3. Et vnde ad exceptionem villenagij sic est distinguendum, cùm seruus dicat se esse disseysitũ. Inprimis videdum est vtrum fuerit sub potestate domini sui, cùm fuerit disseysitus vel extra potestatẽ domini, sicut in statu libero, quòd in seruitutem reuocari nõ possit sine breui nec sine iuditio. Item cùm fuerit sub potestate domini, refert vtrum feoffatus fuerit ab ipso suo domino, vel ab alio extraneo non domino. Et si a domino, vtrum villenagium tenuerit cum tenemento libero vel non. Item refert quis ipsum disseysiuerit, ipse dominus vel alius non dominus. Item cùm fuerit sub potestate domini, vtrum rem tenuerit nomine proprio vel alieno. s. tenementum suum ꝓprium, cùm fuerit ab aliquo feoffatus, vel alienum, cùm disseysinã fecerit vel intrusionem, & sic quodãmodo nomine ꝓprio vel alieno, vt si ad terminum annorum vel ad voluntatem dominorum quorum res fuerit, vel in villenagio. Item siue fuerit sub potestate siue extra, vtrum feoffatus fuerit de re propria ipsius donatoris vel de re aliena, cuius donator dominium non habuerit. Cùm autem fuerit sub potestate domini & feoffatus ab ipso domino suo, liberũ habere poterit tenementum de voluntate domini, & a quocũq; fuerit disseysitus, siue a domino siue ab alio, seysinam suam recuperabit ꝑ assisam versus dominum suũ, multò fortiùs versus alienum & extraneum cuius seruus nunquam fuit, quia si seruus assisam portauerit super dominũ suum, & dñs de seruitute excipiat contra seruum, seruus replicare poterit contra dñm de facto & feoffamento ipsius domini, qui contra factum suum venire non poterit, ex quo semel hoc voluit licet seruus villenagium tenuerit cum ipso libero tenemento. Si autem de tenemento a domino dato, fuerit per non dominum disseysitus, & ipse assisam versus non dominum arramauerit, & non dominus versus eum exciperet de seruitute, nõ valebit ei exceptio, quia non excusatur (si dicat quòd nullam iniuriam ei fecit) quia est seruus alienus, ex quo nihil ad ipsum, vtrum liber sit an seruus, quia non plus tenetur seruus ei quám ille seruo, & ideo liber quantum ad extraneum ratione supradicta. Est enim seruus proprius & alienus, vt meus, tuus, suus, & poterit quis esse liber homo vnius & seruus alterius. Item cùm seruus sub potestate constitutus a non domino fuerit feoffatus, bene licebit domino, terram sic datam seruo suo in manum suam capere, & seruum disseysire, & si seruus contra eum assisam portauerit, & dominus cõtra eum exceperit de seruitute, bene licebit, & locum habebit talis exceptio, cùm fuerit a domino proposita, quæ locum non haberet si proposita esset a non domino. Dicere enim poterit dominus quòd tenemẽtum quod seruus suus acquisiuit suũ esse debet, quasi de denarijs ipsius domini emptum, quod quidem extraneus dicere non posset. Si autẽ de permissione domini tenementum acquisitũ tenuerit seruus, si a quocũq; non domino disseysit' fuerit, recuperabit per assisam. Et si feoffator suus

eum

eum eiecerit, & ipse assisam portauerit, & feoffator de seruitute excepe-rit, seruus replicabit de facto & feoffamento feoffatoris. Et illud idē dici poterit de domino proprio feoffante. Et cùm non teneat in hoc casu exceptio seruitutis a domino proposita propter factum suum, multò fortiûs valere non debet cûm proposita fuerit a non domino. Si autē a non domino nec a feoffatore, sed ab extraneo omnino eiectus fuerit, & eiectus assisam portauerit, & excipiatur de seruitute, talis exceptio non competit extraneo supradicta ratione. Et ideò ille qui queritur nō habet necesse replicare de libertate, licet disseysitor se velit ponere de hoc in assisam, quia nihil pertinet ad extraneum de statu suo: quia licet se poneret in assisam de statu suo & conuictus esset, tamen non sequeretur ex hoc quòd iniustè nō disseysiuisset eū, cûm talis sit seru⁹ alien⁹, & cûm dominus serui habere non posset assisam, quia tenementum nō cepit in manū suam tempore quo fuit in manu serui sui ante disseysinam, nec seruus ille, qui seruus alterius sit, sic posset disseysitor p disseysinam sibi acquirere tenūtum alienū, quod p actionē non posset, cùm nihil iuris ei cōpetat omninò, et sic de malitia sua lucrū reportaret, quod esse non debet: & sic non habet seruus alienus necesse ponendi se in assisam de statu suo, nisi velit. Sed si fecerit, & iurata dicat ipsum seruū esse, sed alienū, videtur quòd hoc ad extraneū non ꝑtinet ipsū disseysire, quia ipsum eijcit nullo iure sibi competente, sed alij. Et ideô ipse iniustè, quia nullo iure, quód si dñs ꝑprius hoc faceret, competeret ei exceptio villenagij. Sed cûm ita proposita fuerit exceptio ab extraneo non domino, quòd seru⁹ nō habet assisā nec actionē: oportet quòd plus dicat, quòd hoc ideò, quia tenet in villenagio, & sic dño cōpetit & nō seruo, & vnde si tenementū fuerit liberū tenūtum villani, oportet discutere vtrū dñs illud in manu ceperit vel non ante assisam. Si autem in seysina fuerit seruus nomine alieno (vt supradictū est) nulla competit ei assisa, sed competit ei cuius nomine fuerit in seysina, & sic in omni casu obstabit ei exceptio villenagij, quia nulla ei competit actio sed domino rei: Item locum habet exceptio villenagij in omni casu, cùm fuerit sub potestate domini, cûm productus fuerit ad assisas & iuratas faciendas, vbi excipitur persona villani, cùm dicatur, per sacramentum liberorum & legalium hominum &c. Sed de statu liberi aliud erit. Si autem seruus sub potestate domini vel extra a quocunquè feoffatus fuerit de re aliena, quia iustè possidet quantum ad feoffatorem suum, & quantum ad alios qui ius non habent, si a feoffatore disseysitus fuerit quandocunquè recenter vel post tempus, recuperabit per assisam & similiter versus omnes, quorum res non fuerit. Si autem a vero domino eiectus fuerit incontinenti, versus illum non recuperabit, quiâ iniustè possidet quantum ad ipsum, licet iustè quantum ad alios homines. Si autem post longum interuallum, aliud erit, vt suprà. Cûm autem in seysina fuerit nomine proprio, sicut per disseysinam vel per intrusionem, licet de iniuria propria, tamen quia iustè possidet quantum ad omnes qui ius non habent, si fuerit disseysitus, seysinam recuperabit per assisam, sicut quilibet alius de populo, propter commodum possidendi vt suprâ, & versus illos qui ius habent

habent,fiat vt supra pauló ante.Et quòd feoffari poterit seruus sub potestate domini constitutus & habere liberum tenementum de permissione domini videtur, quod probari possit per hoc quod dicitur. Dicitur enim vulgaritèr quòd quis potest esse seruus vnius & liber homo alterius, videlicet cùm sit seruus alicuius & tenuerit de eo in villenagio, de permissione domini potest tenere liberè de alio,& sic esse liber homo alterius, sed nemo pro parte seruus & pro parte liber,sed omnino seruus & omnino liber,quod esse poterit diuersis respectib°,& ex hoc sequitur (vt videtur)quòd si liber esse possit quantum ad feoffatorem suum nõ dominum, meritò liber esse possit quantum ad non dominum non feoffatorem, ad quem nihil pertinet de libertate vel seruitute sua, licet talis sit seruus domini sui, quantùm ad personam suam & tenementũ,quod est villenagium. Si autem liber homo villenagium tenuerit,talis liber erit quantũ ad omnes, ad liberum tenementum recuperandum si quod habeat: si a villenagio eiectus fuerit, non recuperabit,quia eiectus tenuit nomine alieno. Cùm autem seruus sub potestate domini aliquando constitut° fuerit, per incuriam vel negligentiam domini effici poterit fugitiuus,& dum fuerit, in recenti fuga & recentèr insecut° reduci poterit sine alicuius iniuria,sicut dicitur in titulo de seruis fugitiuis:Sed si per negligentiam dominorum in fuga perstiterit per tantum tempus quòd sine breui reduci non potest, nec teneatur sine breui de statu suo respondere, extunc incipit esse in statu libero. Est enim statu liber, qui personam habet standi in iuditio quasi liber, licet non sit. Et dicitur status a sto stas, & est statu liber, cûm sine breui de statu suo respondere non teneatur, & sicut seruus poterit esse statu liber, eadẽ ratione(vice versa)poterit liber esse statu seruus, vt suprâ, de statu hominum de hac materia.Cûm autem quis ita extra potestatem & in statu libero constitutus, tenementum liberum acquisierit, & inde sine iuditio disseysitus fuerit, non multum refert quis eum disseysiuerit,vtrum dominus suus proprius feoffator de proprio feoffamento vel de feoffamento alieno, vel non dominus feoffator, vel omnino extraneus, ad quem nihil pertinet, quia versus omnes indifferenter recuperabit, quia iniuste disseysitus est, & habet personam standi in iudicio versus omnes,donec status suus mutatus fuerit,quòd dominus suus eum recuperauerit per iuditium per breue de natiuis, & semper habebit exceptionem de statu suo, donec corpus suum disrationatum fuerit cum sequela & catallis suis, quæ corpus sequuntur, quod est principale. Et cùm personam habuerit standi in iuditio, sicut statu liber, erga dominũ propriũ recuperabit, cuius reuera seru° est, non obstante exceptione seruitutis, donec corp° recuperauerit.Multò fortiùs stabit in iuditio versus alium extraneum cuius seruus non fuerit,non obstante illa exceptione, siue extraneus feoffator fuerit siue non. Et cûm nihil ius habeant in persona, multo fortius nec in sequela, nec in rebus suis. Cùm igitur in statu libero & extra potestatem perquisitum fecerit a quocunquè domino vel non domino, & dominus ipsum disseysiuerit, & cùm talis statu liber assisam portauerit in absentia domini, vel ita quòd nihil sit acceptum contra assisam de statu, siue dominus sit præsens siue absens, & iuratores

dicant

dicant ipsum omninò esse liberum, nulla facta mentione quòd statu liber sit vel omninò seruus, cùm sit extra potestatem, conuincendi sunt, nisi in ipsa cõuictione respõdeatur contra assisam, ac si dominus præsens esset: & multò fortiùs si seruus fuerit sub potestate domini, facta diligenti examinatione. Si autẽ cùm præsens fuerit & in statu libero, & cùm petierit per assisam, obijciatur ei villenagium a domino disseysitore & ille dicat præcisè se esse liberum, nulla facta replicatione de statu libero, & inde se statim ponat in assisam vel iuraram patrię, vertitur assisa in iuratam ad inquirendum de statu, vtrum videlicet liber sit vel seruus, nec erit locus conuictioni in hoc casu, quia de consensu querentis deducitur status in iuditium, & secũdũ hoc stabit vel cadet assisa, nec præiudicabitur ei quãtum ad statum nec quantum ad alias actiones quin replicare possit de statu libero, quia si iuratores dicant ipsum esse seruum, nihil mutabitur de statu suo, sed hoc solum sequitur quòd nihil capiet per assisam nec liberabitur domino, sicut esse deberet, si sub potestate domini esset cùm assisam portaret. Et quia si postmodum agatur de statu defendere se possit per exceptiones suas perpetuas, & perẽptorias quód sit in dominico domini regis, vel in ciuitate aliqua per ãnũ & diẽ, vel clericus & huiusmodi, cùm agatur de statu mutando. Item si excipiat de tempore. Sed quid si huiusmodi exceptiones opponat contra exceptionem seruitutis propositam in modum exceptionis contra disseysinam? videtur quòd ꝑ hoc terminatur tam causa status quãm assisa nouæ disseysinæ, quod non esset, si diceret, sum in statu libero, non terminatur, quia quoad hoc non agitur de consensu partium, vel si iuratores dicant ipsum esse seruum, nihil capiet per assisam sed domino remanebit seysina. Si autem dicant quòd liber sit, recuperabit per assisam, sed siue sic siue non sic, nihil ex hoc prę-iudicabitur domino vel seruo in causa status si dominus postea eum petierit per breue de natiuis, quia status opponitur in modum exceptionis, & terminatur per consensum, sed propter hoc non cadit quæstio status. Si autem querens sub potestate domini esset in hoc casu, & iuratores dicerent querentem esse seruum, per hoc caderet assisa, & sic remaneret ei tenementum simul cum seruo, salua tamen eidem seruo (sicut in præmisso casu) quęstione super statu suo, si proclamare velit in libertatem: quia non magis nocebit exceptio status opposita in modum exceptionis ei qui fuerit in possessione seruitutis, quin proclamare possit in libertatem & probare, quãm noceret domino proposita in superiori casu de statu libero, si postmodum in seruitutem peteretur seruus. Si autem sic dicat querens ab initio, cùm fuerit in statu libero & per dominum disseysitus, & cùm proposita fuerit exceptio seruitutis, quòd sit in statu libero, quicquid dominus dicat, & petat iuditium si debeat statum suum in assisam ponere vel in probationem aliquam donec fuerit restitut°, cùm si dominus ius haberet in corpore quod principale est, prius corpus recuperare deberet, & posteâ id quod corp° sequitur, & non debet sine iuditio sequelam vel catalla quæ sequũtur corpus sibi vsurpare, sed primó debet assisa procedere de disseysina: & cùm statu liber per assisam recuperauerit

perauerit, tunc postea agat dominus suus per breue de natiuis de statu suo, non obstante replicatione de statu libero. Et cùm corpus recuperauerit, tũc recuperabit quicquid corpus sequitur scilicet sequelam, terras & catalla, quod quidem si primò ante restitutionem ageret de statu, petẽdo illum in seruitutem, nunquam ei responderet in causa status, obstante exceptione spoliationis. Et cùm post assisam de statu agatur, tunc primò proponere poterit in modum exceptionis priuilegia sua, per quæ se tueri poterit imperpetuùm in statu libero, quod prius (nisi velit) necesse nõ habebit: vt si clericus fuerit ordinatus, vel miles, vel extiterit in villa priuilegiata, vel in dominico domini regis per vnum annum & vnum diem sine clameo. In primo enim casu defendat eum in assisa liber status tantum. In secundo verò casu defendunt priuilegia statum suũ, cùm petatur in seruitutem p̃ breue de natiuis. Cùm verò seruus extra potestatem & in libero statu seysinam suam recuperauerit per assisam versus dominũ suũ, cuius reuera seruus fuerit, non obstante exceptione seruitutis venit quidam extraneus a latere ad quem nihil pertinet & disseysiat eum, licet sua non interfit, seruus profert assisam nouæ disseysinæ, disseysitor opponit ei exceptionem seruitutis, & cùm ad exceptionem probandam nullã aliam habeat probationem p̃ parentes, vel alio modo quòd querens seruus sit, ponit se in assisam disseysitor, & cùm requiratur a querente eodẽ modo si velit ponere se in assisam, querens eligere poterit vtrũ se ponere velit in assisam de statu suo, vel replicare vt suprà, quòd non habet necesse ponere statum suum in assisam vel iuratam per parentes, antequã fuerit restitutus. Et idem erit iuditium quôd suprâ cõtra dominum suum, quia si locum habeat replicatio contra dominum, multò fortiùs locum habere debebit contra extraneum. Et esto quòd gratis & sine aliqua replicatione se posuerit in assisam de statu suo, & assisa dicat quòd seruus sit, nõ videtur quòd extraneus aliquid sibi p̃ hoc acquirere possit, cùm non sit seruus suus sed alterius, & quicquid seruus iustè acquirit, acquirit domino suo, quasi emptum de re sua & non extraneo. Nec cùm quis seruus sit nõ erit seruus cuilibet de populo, quia sunt iura separata in seruo, quia aut est meus omninò aut tuus proprius vel communis. Item si rem peteret disseysitor extraneus, nulla competeret ei actio, si autem corpus serui, non possit eum probare esse suum nec de denarijs suis emptum, quod quidem dominus serui dicere poterit & nullus alius, & quicquid seruus iustè acquirit, hoc acquirit domino & non alij. Et ideò cùm in nulla parte habeat actionem, defendere non possit disseysinam & iniuriam suam p̃ exceptionem, & sic erit casus diuersus inter seruum & dominum suum, & seruum & extraneũ. Nec cùm seruus statu liber dicat q̃ extraneꝰ eum iniustè disseysiuerit, nulla ratione se defendere possit disseysitor quin iniuriam fecerit, & ideo iniustè, quia nullo iure & sine assisa aliqua, quia si dicat (vt prędictum est) quòd eum disseysiuerit iustè quia seruus alienus est, hoc non pertinet ad ipsũ sed ad eũ cuius seruus fuerit. Si autem dicat q̃ eiecit eum iustè, quia nullũ ius habuit in re sed alius, nunquam ostendet p̃ hoc quòd ipsum iustè eiecerit, cûm ille qui in possessione fuerit maius ius habeat in re possessa, eo quòd in possessione fuerit, quàm ille qui fuit

extra qui

extra, qui nullum ius habuit. Igitur ad nullum extraneum non dominũ pertinet opponere exceptionem villenagij cõtra assisam de re quam seruus tenuerit nomine proprio, licet ad ipsum pertineat cùm seruus sit in possessione nomine alieno: sed hoc ideò, quia seruo non competit actio sed domino, cuius nomine fuerit in possessione. Nec erit assisa differẽda propter exceptionem seruitutis, cùm seruus replicauerit de statu libero, quia priùs determinanda est disseysina & spoliatio, quàm status quæstio. Et notandum, quòd non habet statu liber necesse ponendi statum suum in assisam, nec compelli debet ad hoc ꝑ denegationem actionis in assisa, antequam status suus, de spoliatione sibi facta, fuerit ei restitutus: quia cùm spoliatus esset & disseysitus, si sibi per assisam non perquireret, & ꝑ breue de natiuis in seruitute peteretur, non ꝓcederet actio de statu suo, opposita exceptione spoliationis, antequam restitueretur, vel iuratã, nisi ꝑ stultitiam suam hoc gratis voluerit se ponere in iuratam quòd sit liber vel seruus, & si fecerit, tamen non præiudicatur statim nisi tantũ ad hoc, quòd assisa non procedat, licet producti fuerint parentes ad probandam exceptionem, sed alia actione opus erit ad statũ suum mutandum. Si autem iuditium petat, si se ponere debet in assisam de aliquo quod tangat statum suum antequam fuerit restitutus, licet in modum exceptionis opposita fuerit quæstio status, pro eo iudicare debet & primo ꝓcedat assisa vtrũ disseysitus fuerit vel nõ. Si autẽ opposita fuerit exceptio status ei qui fuerit in potestate domini, siue reuerà seruus fuerit siue liber. Si vero opponatur & per parentes ꝓbetur ad seruum, liberabitur domino vt seruus & ponet se in assisam de statu suo velit nolit, alioquin denegabitur ei actio in querela. Si autem statu seruus fuerit, cùm re vera sit liber homo & bona fide possessus, aliud erit. ¶ 4. Si quis autem huiusmodi exceptionem villenagij oppoſuerit, statim ad manum habeat ꝓbationẽ, vel post tempus, secundùm quod Iustitiarij de gratia concesserint faciẽdum. Et quòd excipiens probationem habere debeat per parentes, si excipere voluerit contra eos qui sunt sub potestate: habetis in Itinere Abatis de Redinge & M. de Patesshull in comitatu warr. assisa nouæ disseysinæ si w. de Ardern, & secundùm quod tenens exceptionem suam ꝓbauerit, remanebit assisa vel procedet, nisi forte tám tenens quàm querens se gratis, vel de necessitate sine ꝓductione parentum, de hoc se posuerint in assisã in modũ iuratę, & sic ꝑ iuratã terminabit negotiũ sine aliqua parentũ ꝓductione: vt de vltimo itinere ipsius M. in com Essex, assisa mortis antecessoris, si Henricus le Turner. Et declarato per iuratam vtrum ita sit vel nõ, vel remanebit assisa, vel ꝓcedet. Sed notandũ, ꝙ quidã tenent liberè & ꝑ liberũ seruitium, & quidã nõ liberè, licet ꝑ liberum seruitiũ. Itẽ esto ꝙ villanus teneat ꝑ liberũ seruitiũ sibi tantũ, nulla facta mentione de hæredibus, si cúm eiectus fuerit ꝓferat assisam, & cùm obiecta fuerit exceptio villenagij, replicet quòd liberè teneat & ꝑetat assisam, non valebit replicatio, ex quo nulla mentio facta est de hæredibus, quia liberum tenementũ in hoc casu nõ mutat statũ, si fuerit sub potestate dñi constitutus. Vt in eodẽ itinere in com Essex, Assisa nouæ disseysinæ si Radulphus de Goggenhall. Itẽ esto ꝙ nullũ sit obiectũ villenagiũ in principio, sed iura-

tores dicant in veredicto q̄ querẽs liber sit & libere tenuerit, cùm sit seruus, vel liber & in villenagio tenuerit, vel seruus, licet tenuerit tantùm sibi & nõ hæredibus p̄ liberũ seruitiũ, & postea cùm agatur de cõuictione, inueniatur cõtrarium, iuratores quasi conuicti remanebũt, vt in eodẽ itinere, assisa nouæ disseysinæ de Gregorio de Shelford & Ihohanne Iocelin. Itẽ esto q̄ cùm ab initio opposita fuerit exceptio villenagij, & ex parte tenentis .s. domini, sub cuius potestate villanus fuerit, & ad exceptionem probandam in modũ iuratę p̄ducti fuerint villani de parẽtela querentis, & qui se cognoscãt ad villanos, & contra quos ex parte querentis nõ excipitur, & ex parte ipsius querentis & replicantis nullus liber p̄ducatur ad p̄bandam replicationẽ, quamuis se ponere voluerit in assisã, cadit a querela, & tenẽs quietus: vt de vltimo itinere M. de Pateshul in cõm Eborũ circa finẽ rotuli. ¶ 5. Itẽ esto q̄ opponatur libero exceptio villenagij, quiã tenet p̄ seruitia villana, nõ nocebit ei exceptio quãtũ ad statũ, nocebit tamen quãtũ ad teñtũ recuperãdũ, nõ quãtũ ad statũ, quiã poterit relinquere villenagiũ, & vt liber homo recedere, vt de termino sancti M. anno regni regis H. tertio incipiente quarto in cõm Sussex de Iohanne de Monte acuto & Martino de Bestenouere, vbi dictum fuit prædicto Martino, quòd si vellet terrã illam tenere, faceret cõsuetudines quas pater suus fecit. Si autẽ non, dñs suus caperet villenagiũ in manũ suã, & vnde videt̄ p̄ hoc, q̄ licet liber homo teneat villenagiũ p̄ villanas cõsuetudines, contra voluntatẽ suã eijci nõ debet, dum tamen facere voluerit cõsuetudines, quæ p̄tinent ad villenagiũ, & quæ præstãtur ratione villenagij, & nõ ratione p̄sonæ. Si autem tales consuetudines faceret ratione p̄sonæ, sicut villanus cõstitut' sub potestate, vel ratione vtriusq; , tam teñti q̄ p̄sonæ, tũc noceret exceptio. Et q̄ talis exceptio seruitutis obiecta cõtra p̄sonã liberam in modũ exceptionis ratione consuetudinũ villenarũ non nocet alicui homini libero in causa status, si petatur in villenagium, vel in aliquo placito siue super possessione, siue super p̄prietate: p̄batur manifestè in Rotulo de termino H. & P. sub vno volumine, anñ regni regis H. quarto in cõm Sussex de Martino de Bestenouere, qui tulit breue de libertate p̄banda versus Iohannẽ de monte acuto , qui ipsũ clamauit vt natiuũ & fugitiuũ suũ. Et vnde cùm idẽ Martin' coram iustitiarijs diceret se esse liberũ, responsũ fuit ex parte Iohãnis quòd villanus fuit, quia disrationauit eum corã iustitiarijs in villanũ suum. Et vnde postea iustitiarij recordati fuerint p̄ rotulos suos, in quos idem Iohannes se posuit, quòd quædam iurata capta fuit inter eos de seruitijs & consuetudinibus quas idem Iohannes exigebat ab eodẽ Martino, & p̄ quam conuictũ fuit quòd facere debuit de teñto quod de prædicto Iohanne tenuit, omnimodas villanas consuetudines, & vnde dicebat quòd villanus suus fuit. Ad quod respondit Martinus, quód liber fuit, & quód tales fecit cõsuetudines villanas, sed hoc non fuit ratione p̄sonæ suæ liberæ, sed ratione teñti quod tenuit in villenagio de eodẽ Iohanne, & ita non nocuit ei illa exceptio in causa status. De hac autẽ materia inueniri poterit in Itinere w. de Ralegh in cõm Leyc. Assisa mortis anteceſſoris, si Robert' Freman &c. vbi dicit̄, q̄ q̄uis libero homini obijciat̄ villenagiũ petẽti seysinã ãteceſſoris

cessoris,eo q̄ villanas fecerit consuetudines ratione alicui° villenagij, nō propter hoc conuincitur ad villanum,nec obstabit exceptio quin ꝓcedet assisa,& oportebit tenentē (si de statu agere voluerit) alias habere probationes. Ad hoc etiam facit quod habetis in Rotulo de termino Hillarij. anno Regis H. quarto in cōm Sussex de eodem Martino, qui warrantisauit quandam terram cuidam tenenti suo, in quadam assisa mortis antecessoris. Et vnde obiectum fuit eidem M. quòd warantisare non potuit quia villanus fuit ratione supradicta, quia talliari potuit ad plus vel ad minus, & quòd dare deberet merchetum pro filia sua maritanda, & ideò iuditium vt suprâ. Et quòd inquiri debeat vtrum huiusmodi cōsuetudines fieri debeant ratione personæ, vel ratione teneme̅ti, vel ratione vtriusq; :inueniri poterit in assisis captis coram ipso Rege per wilhelmum de Ralegh apud Cauteshull in cōm Norff: anno regis H. vicesimo tertio, assisa nouæ disseysinæ si Robertus de Rikinghale.Et in eodem,assisa nouę disseysinæ si wilhelmus Byrd. & in eodem,assisa nouæ disseysinę si R. de Merlay. Refert etiam in prędictis casibus vbi liber homo villanas fecerit consuetudines & seruitia, vtrum seruitia sint certa & determinata vel incerta, ad hoc quòd competat ei assisa vel non. Item cùm liber homo teneat in Sokagio in dominicis domini regis, refert vtrum teneat vt Sokmannus in Sokagio libero vel villano, ad hoc quòd habeat assisam vel non habeat, vel vt feoffatus tenendi liberè per certa seruitia & determinata. Quo casu, si feoffatus fuerit (vt prædictum est) tenendi liberè vel in liberò Sokagio, vt si per seruitium militare vel per certa & determinata seruitia, dum tamen liber homo sit & non villanas, & fuerit eiectus,recuperabit ꝑ assisam,eo non obstante q̄ faciat talia seruitia, quia tenet liberè. Si autem in sokagio villano sicut de dominico dñi regis,licet seruitia certa sunt, obstabit ei exceptio villenagij, quià talis Sokmānus liberū teñtum non habet,quia tenet nomine alieno. Et q̄ talis liber homo ꝑ cōuentionē taliter feoffatus assisā habere poterit (si fuerit eiectus) nō obstante exceptione villenagij, videri poterit in Rotulo de termino Paschæ anno regni regis H. duodecimo in cōm Warr̄ de Wilhelmo de Bissopeston,dū tamē seruitia certa sint.Si autē incerta fuerint, qualecūq; fuerit tenementum,tunc erit villenagium,vbi nec assisa Nouę disseysinę, nec Mortis anteceſſoris,nec alia nō magis quàm in villano Sokagio, nisi tantùm iurata inter tales consimiles,secundùm cōsuetudinē manerij. Et de hac materia inueniri poterit de Itinere w.de Ralegh in cōm Midd.de termino s. Trinitatis sub vno volumine añ regni regis H. decimo tertio, vbi distinguunt̄ plura genera hominū tenentiū diuersis modis.Itē si obijciatur villenagium tali adiectione,q̄ quis assisā portare non potest,quia villanus est,& pater suus vel avus vel alius anteceſſorū ꝑ quorum seysinā petierit ꝑ assisam mortis anteceſſoris, si nulla sit hinc inde probatio, poterit ꝑ iuratam veritas declarari,si vterq; sponte se posuerit in iuratā. Vt de Itinere w. Ralegh in cōm Buck.Assisa mortis anteceſſoris si walter° le Gardner,& similiter de Itinere eiusdē in cōm Midd. anno regni regis H decimotertio,assisa Mortis anteceſſoris si Godefridus.Et si inquiri debeat ꝑ parentes de statu parentū mortuorū, videtur quôd non possit, quia

de statu alicuius post mortẽ non quæritur. Inquiri tamen non debet vtrũ bastardus sit qui mortuus est, vel villanus. Inquiri autẽ poterit vtrum talis fuit vt supra vel non. Item si simplicitèr opponatur quòd querens villan' est, & quærens hoc neget, vel se non cognoscat ad villanũ, tunc ꝓcedat assisa, ac si nihil dictum esset quare assisa remanere nõ deberet, vt de Itinere Episcopi dunelm̃ & M. de Pateshul in com̃ Eborum, anno regni regis H. tertio, Assisa nouæ disseysinæ si Iacobus filius Siwardi. Itẽ esto quòd excipiatur de villenagio & querens negauerit, et replicetur, quòd querẽs semel se cognouit ad villanum in curia regia, vel alia quæ habet recordũ, tunc per talem cognitionem obstabit ei cognoscenti in omni iuditio vel iurata exceptio imperpetuum. Et cùm hoc fuerit ꝓpositum: si contingat quòd iuratores hoc probato in alio iuditio vel assisa tali dederint liberum tenementum sicut libero, conuincendi erunt de periurio: vt de termino sanctę. T. añ regis H. quarto in com̃. Dors. de Hamelino filio Radulphi. Sed esto quód quis se ponat in iuratam super ista exceptione, & iuratores dicant se nescire vtrum villanus sit vel non, in hoc dubio debet pro libertate iudicari, quià si nesciunt vtrum talis sit vel non, tunc nesciunt eum esse talem sed villanum & quoties dubitatur an quid sit, perinde est ac si non esset illud. Et generalitèr in omni casu, vbi quis dicat quòd villanus sit querens, & ipse neget vel dicat contrarium, & gratis se inde posuerit in iuratam, cum tali tamen protestatione, quòd si dicant iuratores quòd seruus sit, remaneat assisa sine aliqua recuperatione habenda ꝓ conuictionem, vel alio modo: & vice versa si dicant ipsum esse liberũ, quòd procedet assisa, nec erit in hac parte locus ioco partito, nec etiam conuictioni, propter mutuam vtriusquę voluntatem. Et vice versa, si non fuerit oppositа exceptio villenagij, sed querentes & tenentes si se simplicitèr ponant in assisam, & absque eo quòd aliquid dicatur contra assisam, si iuratores dicant ꝓ vna parte siue ꝓ alia, locus erit conuictioni, quia assisa capta est in modum assisæ & non iuratæ, & hoc siue querens liber sit siue seruus, sub potestate domini vel extra constitutus. Ad hoc facit (vt videtur) de Itinere Roberti de Veer & M. de Pateshull in com̃ Oxoñ & Hereford, anno regni regis H. quinto. Itẽ si quis quocũq; modo vel manumissus vel priuilegiatus, vel alius in seruitutẽ petitus qui ꝓpetuam habuerit exceptionẽ in tali statu obierit, & filius vel alius hæres postmodũ seysinã talis antecessoris post mortem ipsius nactus fuerit, & sine iuditio eiectus, ꝓ assisam nouæ disseysinæ recuperabit, ꝓpter liberũ statum antecessoris sui. Et vice versa, si liber homo in statu seruili obierit, vt si ingrediatur ad ancillam in villenagium, vel libera se copulet villano, vel si liber homo, bona fide possessus ab aliquo, siue in libertatem ꝓclamauerit in vita siue nõ, & ita in statu seruili obierit, filius vel alius hæres si post eũ seysinam habuerit & iniustè & sine iuditio eiectus de aliquo tenemento quod pater vel alius antecessor tenuit, dum tamen sub potestate alicuius constitutus sicut seruus, licet re vera liber sit, hęres eius per assisam nouę disseysinę non recuperabit, maximé ꝓpter statum seruilem in quo antecessor obijt. Et ad hoc facit de Itinere w. de Ralegh in com̃ Buck. Assisa nouæ disseysinæ si Lucia. Et inter cętera notãdum, quòd licet villanus in

ciuitate

ciuitate vel in loco priuilegiato manserit, vel extra potestatem dñi fuerit, seysinam aliquã antecessoris petere non poterit, licet possit ꝑ priã in causa spoliationis, alienam autem petere non poterit, si antecessor de cuius seysina petierit villanus fuit, quia villanus erga dominum suum sub cuius fuerit potestate actionem non habebit, in eo quòd villanus existens in statu seruili, quia hæredem non habebit nisi dominum suum, de tenemento autem de quo feoffatus fuerit, siue extra potestatem domini siue sub potestate, dum tamen dominus tenementum tale in manum suã non ceperit: si eiectus fuerit ab aliquo quocunq; quàm a dño, seysinam suam per assisam recuperabit. Cùm autem villenagium opponatur in modum exceptionis, licet probata fuerit exceptio, nõ tamen præiudicatur ei ꝑ ter hoc in causa status, si postea in seruitutem petatur, et ideo probari debet exceptio villenagij ꝑ assisam, et non per parentes, si ille contra quem excipitur fuerit extra potestatem eius qui exceptionem opponit, quia si per parentes, ita posset præiudicari ei contra quem excipitur in causa status, vbi nulla alia probatio nisi per parẽtes sit sufficiens vel directa. Si autem ille cui opponitur, sub potestate domini extiterit, tunc benè poterit, nisi ita sit forte quòd talis iniustè possessus, postea proclamare vellet in libertatem, quia si ei qui sub potestate domini sui extiterit opponatur a domino suo villenagium, & producantur parentes ad probãdam, probato villenagio per parentes, terminabitur causa status cum assisa, quod quidem esse non poterit, si querens fuerit extra potestatem. Quia si parentes producantur ad exceptionem probandam villenagij contra assisã, nec per exceptionem prꝫiudicari possit quꝫrenti quoad statum, si dominus postea velit talem in seruitutem petere, & villenagium per parentes probare, sic esset probatio super probationem, & vna illarum superflua. Itẽ esto quôd villanus (vt prædictum est) sub potestate domini constitut° vel extra portet assisam, & contra ipsum excipiatur de villenagio, & ipse fortè se ponere voluerit in iuratam super exceptione, nihil aliud erit (vt videtur) nisi quòd ei denegetur assisa, siue actio, cum distinctione tamen. Et eodem modo si tenens qui exceptionem opposuerit illam nullo modo probare voluerit, vel nõ possit, ꝑ parentes, nec ꝑ iuratam dictũ suum velit probare, quasi indefensus, & dictũ suũ & exceptionẽ non probans, possessionẽ restituet quꝫrenti, nisi aliud dixerit quare assisa debeat remanere. In fine notandum, quòd quandoq; opponitur exceptio villenagij a parte parti, quandoq; a iuratore & non a parte post sacramentũ factũ, vbi dicunt iuratores, quòd talis villanus est & non potest habere liberum tenementum: et vnde si res aliter se habeat in veritate, facta examinatione a iudice, si Iuratores in dicto suo ꝑseuerent, locus erit cõuictioni, si quꝫrens docere possit contrariũ per iuratam vigintiquatuor vel per parẽtes, quod superiùs dictũ est in principio. Itẽ si a parte parti opponatur ante sacramentũ, aut opponitur ei qui est sub potestate dñi, & qui tantũ tenet in villenagio vel q̃ tenet in villenagio & similiter liberũ teñtũ de feoffamẽto alicu° dñi siue extranei, & tũc aut opponit a dño vel ab extraneo. Et eodẽ modo si opponat̃ ei qui est extra potestatẽ dñi in statu libero, in quibus casibus õnibus si q̃rens simpliciter negauerit sine aliqua replicatione

& inde

et inde ponat se super iuratam, & tenens similiter, vtraq; pars facit iuratam quasi iudicem ꝑ consensu, & ꝑ iuratam terminabitur negotium sine aliqua conuictione: quia non erit locus conuictioni ꝓpter cõsensum, & querens per hoc recuperabit vel amittet, & siue querens sit sub potestate domini siue extra, & siue in libertatem ꝓclamet in possessione seruitutis constitutus, siue in seruitutem petatur existẽs in statu libero extra potestatem dñi, non præiudicabitur ei quãtum ad defensionẽ status sui, saluo tamẽ hoc, ꝙ si sub potestate fuerit & ꝑ parentes conuincatur ad villanũ dñi sui, qui ꝓbauerit illum villanum esse & suum, ꝙ dñs suus semper eũ retinebit villanũ sine alia probatione, quia in hoc casu terminabitur assisa simul cum ipso statu, quod quidem non est in alijs casibus, vt si extraneus opponeret exceptionem vel dñs ei qui fuerit extra potestatẽ, ꝙ quia alia ratione super statu agi oportet. Item opposita exceptione villenagij a domino, ei qui fuerit sub potestate sua, de tenemento quod tenet in villenagio tantùm, si seruus dicat replicãdo se esse liberum, probet replicationem ꝑ parentes, vel alio modo ꝑ assisam si possit, alioquin nulla erit replicatio, sed tenebit exceptio, non tamen præiudicabitur querenti in causa status. Item si opponatur ei a domino qui fuerit sub potestate domini & tenuerit in villenagio, in hoc casu si constiterit quòd ita tenuerit etiam siue liber sit siue seruus, non oportet excipere de seruitute, quia cùm teneat in villenagio non competit alicui querela nec actio, nec cõtra dominum nec contra extraneum: contra extraneum non, quia seruus non habet querelam sed dñs, & ideò non necesse est excipere de villenagio, cùm querens non habeat actionem. Si autem tenuerit sub potestate constitutus liberè, similiter & in villenagio, si dominus eum eijciat de libero tenemento, competit seruo contra dñm actio & querela, sed cõtra actionẽ cõpetit dño exceptio seruitutis, ad actionẽ & querelã elidendã. Si autẽ extraneus talẽ eiecerit a libero teñto, cõpetit seruo directa actio, & extraneo tenenti nulla exceptio, quia sua non interest eijcere, nec si esset extra possessionem & peteret, nulla cõpeteret ei actio, & ideò nulla exceptio. Si autẽ seruus fuerit extra potestatẽ & eiectus fuerit a libero tenemento suo de ꝓquisito, si ei petenti restitutionem ꝑ assisam obijciatur villenagiũ, & sine aliqua replicatione de statu simpliciter se ponat in assisam, secũdùm assisã siue iuratã iudicabitur, nec erit locus cõuictioni, nec liberabitur dño, quamuis teñtum amittat ꝑ assisã, nec ꝑ hoc terminabit quęstio status. Et si postmodum petatur in seruitutẽ, non præiudicabitur ei, quin defẽdere se possit in statu libero si in seruitutẽ petatur. Eodẽ modo videtur de extraneo, si seruus querens nihil replicauit quod eius non interfit. Si autẽ contra dñm replicauerit de statu libero vel contra extraneum ꝙ sua nõ interfit, hoc recognito ꝑ diligentẽ examinationẽ nõ erit procedendũ ad assisam, quãdiu talis status durauerit, nisi gratis se posuerit in assisã donec mutetur. Eodẽ modo dici poterit de eo qui est sub potestate, quia oportet eũ probare se liberũ, velit nolit, antequam procedat assisa: & sic mutare statũ, quia hmõdi cognitio de statu in replicatione ꝑiudicialis est & præambula, nec erit necesse eum qui fuerit extra potestatem docere de aliquo priuilegio, nisi tantùm ꝙ fuerit extra potestatẽ, &

in

in tali statu libertatis, quòd sine breui reuocari non possit in seruitutem, & vbi si voluerit & necesse fuerit, se defendere possit in statu libero ꝑ priuilegiũ vel alio modo, ꝗa priuilegia locũ habent in causa status, & petere poterit iuditiũ si debeat de statu agere spoliatus anteq̃ fuerit restitutus.

1 ¶ *De exceptione ratione adiuncti vt si libera nupserit villano. 2. Forma breuis vbi vir nunquâm fuit in seysina sed vxor, cum ipsa petere non posset per se sine viro. 3. De exceptionibus contra querentem & contra assisam.* Cap. 24.

ITem excipere poterit tenens contra querentem, & habet exceptionẽ ratione adiuncti, vt si mulier libera nupta sit villano in potestate dñi sui cõstituto, vt si ante copulã coniugalem accidit ei hæreditas vel post, & dominus illius serui illos eiecerit, & vterquè querãtur, cùm neuter possit sine alio (secundûm quosdam, quod nõ approbo) obstabit exceptio mulieri ꝓpter virum suum villanum, qui ei adiungitur, & nunquâm in vita viri recuperabit, obstante illa exceptione, & non nisi post mortem (quasi tunc cessante impedimento) datur actio, vt cessante causa cesset effectus: sed non ꝑ breue de noua disseysina, sed ꝑ breue formatũ quod tale erit. Rex vic. salutem. Præcipe A. quòd iustè &c. reddat B. quæ fuit vxor C. vnum mesuagium cum ꝑtinentijs in E. quod clamat esse ius & hæreditatem, vel ius & maritagium suum, vel ius suum de dono I. qui ipsam B. inde feoffauit vel sic: quod clamat esse dotem suam de dono C. primi viri sui, & in quod idem A. non habet ingressum, nisi ꝑ prædictum C. quõdã virũ ipsius qui ei illud dimisit, cui ipsa in vita sua contradicere nõ potuit vt dicit. Et nisi &c. Teste &c. Post mortem dico, siue mortuus fuerit morte naturali vel ciuili. Ciuili, vt si in vita vxoris habitum receperit, ita ꝙ ad seculum redire non possit. Sed quæro qualiter de hoc cõstare possit. Respondeo, quód non nisi ꝑ litteras ordinarij, Archiepiscopi vz & Episcopi, corã quibus facienda erit ꝓfessio. Litterę vero Abbatis vel prioris non sufficiunt ad ꝓbationẽ, licet sufficere possunt ad præsumptionẽ, habitus vero ꝓbationi non sufficit. Itẽ morte naturali dico, quia mors naturalis omnia soluit. Sed quid si mulier disseysita libera, sub nomine suo impetrauerit, & postea nupserit villano, & ante captionem assisæ moriatur villanus, quæro an ꝓcedere debeat assisa, & tenebit breue prius impetratũ, vel si anteq̃ nupserit disseysita fuerit, & post mortẽ villani impetrauerit, tenebit vtrumq; breue & ꝓcedent assisæ, quia ꝓuenerunt in eum casum a quo incipere potuerunt. Sed in prædictis casibus sẽper videndũ erit de statu villani, vtrũ fuerit sub potestate dñi cõstitut⁹ vel extra, & in statu libero secundũ quod superi⁹ satis dictũ est. Itẽ excipi poterit cõtra mulierẽ q̃rentẽ ratione adiũcti. s. viri sui, quis liberi: vt si simul disseysiti fuerint de iure vxoris, ambo simul recuperabũt & neuter sine alio, nõ vir sine vxore, ꝗa agitur de iure vxoris, nec vxor sine viro, quia vir est caput vxoris & eã defendere debet. Aliud autẽ dicendũ est de iure viri, ꝗa hęreditas viri nõ tãgit vxor̃, siue vxor villana fuerit & ĩ villenagio cõstituta, siue nõ. Itẽ esto ꝙ vir dederit aliq̃d de hęreditate vxoris, & talẽ ĩ seysinã posuerit, vxor ꝑ se assisã nõ habebit sine viro, simul autẽ nõ, ꝗa si simul agãt & petãt ꝑ assisã, obstabit factũ & donatio viri, & ita cadit assisa, nec recuꝑabit

vxor

vxor vnquam in vita viri sui: competit ei tamen remedium post mortem viri sui ꝑ breue de ingressu, cui in vita sua contradicere non potuit &c. Eodem modo si vxor de re ꝓpria donationem fecerit in vita viri sui, ambo ꝑ assisam non poterunt simul petere, nec quilibet ꝑ se: Alia igitur actione opus erit viro, etiam in vita vxoris. Item esto quòd vir & vxor simul disseysiti, simul impetrauerint assisam, & vxor moriatur ante captionem assisæ, cadit omninò breue & assisa, sed si vir moriatur ante captionẽ assisæ, cadit breue sicut in primo casu, nec ipsa iterum agere potest ꝑ se, quia simul fuerunt disseysiti & simul debent restitui. Consulitur tamen vxori ꝑ breue de ingressu .s. in quam non habuit ingressum nisi ꝑ disseysinam quam fecit ei & prædicto tali viro suo, & vnde assisa nouæ disseysinæ arramata fuit, & visus terræ &c. Et remansit assisa capienda ꝑ mortem prædicti talis viri sui, vel etiam sine clausula prædicta, licet nunquam in vita viri sui impetratum esset, quia negligentia viri sui non debet ei imputari, licet vir suus sibi tempestiuè ꝓquisiuisse potuisset. Item esto quòd mulier vidua dum fuit sui iuris sine viro disseysita assisã ꝓquisiuerit, et ante captionem assisæ nupserit, cadit breue sed non assisa, formabitur enim aliud breue sub nomine suo & sub nomine viri sui, quod tale erit. ¶ 2. Questi sunt nobis talis vir & vxor eius quôd talis iniustè &c. disseysiuit talẽ vxorem suam, & ꝑ hoc terminabitur negotium, nisi aliquis ipsorũ forte moriatur vel ambo ante captionem assisæ, quo casu si ambo vel vxor tantũ, cadit omninò breue & assisa: Si tantum vir, non ita: quia adhuc habebit vxor ingressũ ad primã assisã, quod quidem non erit in casu conuerso, si vxor fecerit disseysinam & postea nupserit, tenet breue & procedet assisa licet prima facie videatur quòd cadere debeat, eo quôd sine viro respondere non deberet. Respondebit autem sine eo, sed vtrum respondere debeat vel non, distinguendum est vtrum ante impetrationẽ nupserit vel post, si ante: cadit breue, si post: nõ cadit, quia nubere posset in fraudem. Idem erit si datum fuerit aliquod tenementum aliud tam viro quàm vxori ad vitam vxoris, liberum tenementum non erit viri sed vxoris, & ideo illud & idem breue fiat in hoc casu. Eadem forma fieri posset (vt dicitur) si seruꝰ extra potestatem domini in statu libero, liberam vxorem duxerit cum libero tenemento, si dominus (cûm seruum talem disrationauerit) liberam vxorem eiecerit de tenemento libero, cûm seruus liberum tenementum habere non possit, nec ipsa audiri debeat sine viro, & quia tenementum illud non est ꝓquisitum serui, nisi tantum quòd habet inde custodiam: mulier recuperabit, non obstante exceptione seruitutis. Et idem erit, etsi non fuerit in statu libero, de acquisitis dico sed non de acquirẽdis. Item esto quòd vir ratione hæreditatis vxoris sicut de cõmunia pasturæ fecerit disseysinam sine vxore & præmoriatur, quæro an vxor teneatur post mortem viri de disseysina: siue in vita viri impetratũ sit siue nõ: ad pœnam non tenebitur, quamuis teneatur ad restitutionem. Item esto quòd vir ita disseysitus fuerit, quòd vxor relicto viro proprio alteri viro adhæserit, & qui simul se tenuerint in seysina eiecto primo viro, quæritur qualiter ꝓspicietur ei: quia videtur quòd sine vxore assisam portare non possit, & si vxor adiungatur, sequitur quòd ipsa non est disseysita cûm sit

in possessione,non videtur quòd ad aliud recurrendũ sit nisi ad forum ecclesiasticũ, vt cõpellatur sequi virũ suũ,& sic facta restitutione vxoris,fiat restitutio hæreditatis, vel fiat impetratio ꝑ breue de noua disseysina sub nomine vtriusq;,& si excipiatur contra assisã,quòd ei respondere non debeat sine vxore, replicetur contra detentores de subtractione vxoris, & iniusta detentione quasi de dolo & fraude, sicut fieri posset si ꝑ parentes abducta esset & detenta, & vnde nihilominùs ꝓcedet assisa, & ꝑ assisam iudicabitur. Datur itaq; eodẽ modo mulieri querẽti & petẽti restitutionẽ contra dñm capitalẽ excipientẽ de absentia viri,vbi vz vxor eiecta fuerit ab aliquo malicioſè,cùm ꝓfectus fuerit vir in terrã sanctã, vel aliam longã peregrinationẽ,vt vxor interim disseysita nõ remaneat,succurritur ei per officium iudicis de consilio curię licet non iure actionis, vt si ãbo petant per assisam,& excipiatur quód sine viro petere nõ possit, excipiatur contra disseysitores de fraude & dolo. ¶3. Item habet tenens exceptiones contra querentem, vt si querens excommunicatus fuerit,& tenẽs hoc docuerit ꝑ literas ordinarij patentes,oportebit querentẽ docere de absolutione. Item excipere poterit contra ꝑsonã querentis quód querẽs actionem non habet nec querelam, eo quòd in possessione fuit nomine alieno ad quẽ ꝑtinet querela, sicut ꝓcurator,custos,firmarius, seruus vel familia. Quo ꝓbato cadit breue & assisa versus tales,licet teneat versus alios qui habent actionẽ & ꝑ aliud breue. Itẽ cõpetit exceptio cõtra querentem, vt si petat ꝑ assisam dominus capitalis vbi competit ei districtio, sicut inter dominũ & tenentẽ suũ ꝓ seruitio debito, quia distringere debet, si ad hoc sufficiat, si autẽ non, recurrendũ est ad superiorẽ,s.ad vicecomitẽ quòd vic. sit ei in auxiliũ,sed vice versa, inter tenentẽ & dominũ bene iacet,scilicet vbi domin⁹ tenentem suũ de tenemẽto suo disseysiuerit. Item competit exceptio cõtra assisã, quare debeat remanere ex ipso dominio, sicut est inter dominũ querentẽ & tenentẽ suũ, si tenens suus ei redditum non reddiderit. Iacet tamẽ inter tenentẽ querentẽ & dominũ deijcientẽ, sicut inter alias quascũq; ꝑsonas. Est enim redditus quandoq; liberũ tenementũ, quandoq; ꝓuenit ex aliquo libero tenemento, vt si aliquis feoffauerit aliũ de aliquo tenemento ꝓ homagio & seruitio, vel si cùm quis liberũ tenementum habeat, de illo tenemento dederit alicui redditum, vel sine tenemento,vel cum tenemento constituerit alicui redditum ꝑ se & hæredibus suis, pro aliqua seruitute habenda in alieno. Si autem debeat quis redditum domino suo vel seruitium, & illud omninò nõ dedixerit, sed forte non soluerit, non iacet assisa inter dominum & tenentem suũ,sed districtio tantum, si dominus distringere possit & velit, si autem non possit cùm velit, recurrat ad auxilium domini regis quòd prȩcipiat vicecomiti quòd sit ei in auxilium,& vnde non competit ei assisa, quamdiu distringere possit ꝑ se vel ꝑ superioris auxilium. Cùm tenens ad tuitionem sui excipiat contra assisam quòd assisa procedere nõ debeat de seruitio, quia tenetur de tali, statim propter cognitionẽ cessat districtio et cadit assisa, sed nõ vt iste contra quem assisa arramata est quietus recedat,sed ꝑ hoc quòd cognoscit ꝙ de eo tenet in iuditio,sine alio breui præcipiatur vic. ꝙ distringat confitentẽ ꝓpter cognitionem ꝙ soluat

uat seruitiũ debitũ, & q̃ vic. sit in auxiliũ ad distringendũ si op' fuerit, & si cõtentio fuerit de quantitate vel qualitate seruitij, hoc remaneat inter partes discutiendũ. Si autẽ tenens suus ipsũ õnino deaduocauerit q̃ nihil tenuerit de eo, tũc statim cessat districtio, ꝓpter quod dicũt quidã q̃ dñs debet petere terrã in dñico, nihilominus tamen videtur quód locũ habeat assisa nouæ disseysinæ de libero tenẽto, cùm deficiat districtio, quia re vera licet tenens sit quantũ ad dñm, facit se nõ tenentẽ ꝑ deaduocationẽ quantùm ad seipsũ, & sic iacebit assisa: quia esto quòd extraneus nõ dñs ꝑ vim compellat tenentẽ quòd ei soluat redditũ, vel quòd dño nõ soluat cõtra volũtatẽ tenentis, talis extraneus dñs facit disseysinã & nõ tenens quasi de libero tenẽto dñi. Et illud idem erit si tenẽs de voluntate sua soluat extraneo. Sed versus extraneum cõpetit assisa dño, si dñs voluerit, & contra tenentẽ districtio, cùm dñm non deaduocauerit, sed altero istorũ contentus erit. Si autem ꝑ districtionem versus tenentem recuperauerit, cùm deaduocatus non fuerit, vel cúm deaduocatus fuerit recuperauerit redditũ ꝑ assisam, vel ille qui deaduocauit gratis soluit non dño, vterq; teneatur de seruitio dño ꝑ necessitatem, & nõ domino ꝓpter voluntatẽ, & ita fiat districtio siue plures sint medij siue nõ, quia capitalis dominus semꝑ se capiat ad feodum suum, & tenens ad suum warantum. Districtio tamen dñi debitum modum non excedat: quia semꝑ iacet districtio quicunq; fuerit in possessione, custos, seruus, creditor, firmarius vel alij. Item si aliquis tenentem eiecerit, domino competit districtio & tenẽti disseysina. Si autem sit redditus qui detur alicui ex tenemento in feodo sibi & hæredibus suis, aut datur cum districtione vel sine, si autem cum: tunc vt supra, si autem sine: tunc assisa. Si autem redditus sit proueniens ex camera, tunc nec districtio, nec assisa, sed per breue de ãnuo redditu. Item si redditus sit proueniens ex tenemento, soluendus per manus alterius quãm tenentis, adhuc subesse poterit districtio vel disseysina. Item competit redditus alicui non aliqua ratione prædicta, sed ratione alicuius rei intermediæ, vt si percipiat redditum aliquem ratione alicuius hundredi, cùm quidam finem fecerint pro sectis, & huiusmodi, non poterit quis assisam habere ratione talis reddit', nisi habeat hundredum, & qui habet hundredũ, ille redditum habeat donec hundredũ ab eo conuincatur, & sic fiat de similibus.

¶ *De exceptione quæ competit contra querentem ex persona tenentis.* Cap. 25.

COmpetit etiam tenenti exceptio ex persona sua propria contra querentem, vt si dicat quòd ipse non fecit disseysinam, si disseysina ibi fuerit, sed alius anteceſſor vel prædeceſſor suus qui mortuus est, & ipse non vtitur alia seysina quã ipsi fecerunt, & cùm iniuria personalis sit, ad hæredes nõ extenditur, nec ad successores, nec eodẽ modo cùm ꝑsonalis sit, quia pœna tenebit suos autores. Igitur alia actione op' erit per breue de ingressu. Item si dicat quòd ipse non fecit disseysinam sed alius, licet rem habeat disseysitã, videndum erit vtrum illam habeat

vitiosam

vitiosam.s.statim post disseysinam siue de voluntate primi & principalis disseysitoris, sicut ex aliqua iusta causa acquisitionis, siue ad vnũ ꝑuenerit siue ad plures, de manu in manum siue contra voluntatem primi disseysitoris, ꝑ disseysinam,vel ꝑ intrusionem: quibus casibus ,sine primo & principali disseysitore non respondebit, quia ꝑ se disseysinam non fecit sed cum alio,secundum quod videri poterit, si rex disseysinam fecerit & postea rem ad alium statim transtulerit, quilibet est disseysitor principalis, rex primus & principalis ꝓpter factũ , & alius similiter principalis ꝓpter ingressum, & quamuis principalis sit,tamen sine rege non respondebit, quia simul cum eo fecit disseysinam. Item nec vice versa, primus & principalis non respondebit sine secundario,quia sine eo restituere nõ potest. Item si ꝑ longum interuallũ post disseysinam ad alios res peruenerit, siue ad vnum siue ad plures successiue , tales non sunt principales disseysitores, licet sunt rei vitioſ ꝫ iniusti detentores, vt supra plenius de transgressionibus.

¶ *Quis dici debeat principalis disseysitor quis secundarius.* *Cap.26.*

AD maiorẽ autem euidentiam videndũ est ꝑ exemplũ quis primus & principalis sit disseysitor , & quis nõ principalis sed secundarius,eo quòd seysinã habuerit rei disseysitæ post disseysinã nõ ꝓpriã . Et sciendũ ꝙ facit quis disseysinã nomine ꝓprio & aliquãdo nomine alieno,sicut ꝓcurator, seruus, vel familia . Itẽ sũt disseysitores primi & principales, & sunt disseysitores secundarij.Item sunt primi & principales disseysitores, & sunt secundarij rei disseysitæ iniusti detẽtores, vnus vel plures post disseysinã,& non sunt disseysitores. Itẽ sunt primi & principales disseysitores ꝑ se & sine alijs,antequã rẽ disseysitã ad aliũ trãstulerint de voluntate vel contra voluntatẽ,& cùm translata fuerit alij incipiũt esse pricipales disseysitores vel detentores, nõ ꝑ se,sed cũ alijs primis & principalibus. Item sũt primi & principales disseysitores quoad primũ & principalẽ disseysitorem & quoad primũ disseysitũ, cùm statim post primam disseysinã primum & principalem disseysitorem disseysiuerint,quia tenẽtur de disseysina tã primo disseysito ꝓpter recentem causã disseysinæ , q̃ primo & principali disseysitori ꝓpter cõmodũ possessionis. Si autẽ post interuallũ disseysinam fecerit, nõ tenetur primo disseysito, nisi tãtùm ad restitutionem, & nõ ad pœnã,secũdo vero disseysito et disseysitori tenẽ ad vtrũquè,& refert vtrũ fiat translatio ante impetrationẽ breuis vel post. Item prim⁹ & principaljs esse poterit vnus ꝑ se, & alij secundariò,plures sicut vnus, vt si post primã disseysinã res translata fuerit ad plures,siue de voluntate primi disseysitoris, siue contra voluntatem . Et eodem modo possũt esse plures primi & principales disseysitores quoad iniuriã , & pricipales disseysitores quoad rẽ post partitionẽ.Itẽ possũt esse disseysitores licet nõ principales , nec primi nec secũdarij sicut sũt illi q̃ sũt in auxilio & consilio, & ad quos nihil ꝑuenerit de re disseysita. Item facit quis disseysinam non nomine ꝓprio (vt prædictum est)sed nomine alieno, vt si ꝓcurator, seruus, vel familia nomine dominorum fecerint disseysinam,

ipsi semp erunt primi & principales, quousq; dñi eorũ factũ eorũ aduocauerint & disseysinam, vel deaduocauerint. Si autem aduocauerint, tũc incipiunt esse principales disseysitores & primi & principales disseysitores ꝓpter seysinã rei disseysitę, & primi, eò ꝙ ratũ habent factũ suorum, quia ratihabitio retrotrahitur ad primũ factũ suorũ, & sic incipiunt esse primi & principales, & sui desinunt esse principales. Si autẽ factũ suorũ, deaduocauerint, & cùm interpellati fuerint qualitercunq; ab aliquo homine vel alio modo, factum non emendauerint, adhuc tenentur, dũ tamẽ si præsentes sint & se gratis posuerint in assisam, licet in breui non nominentur. Si autem factum suorum emendauerint siue ante impetrationem siue post, dũ tamen ante captionem assisę, a pœna disseysinæ liberabunt se & suos. Si autem in remotis agant domini, ita quòd interpellari non possint nec aliquid sciuerint de disseysina, ꝓpter hoc non remanebit assisa, in odium disseysitorum, & remanebunt disseysitores primi & principales: ita quòd si assisa faciat pro eis remaneãt domini sui in seysina de facto suorum. Si autem contra eos, recuperabit querens, & domin⁹ cùm redierit, si factum eorum aduocauerit, incidit in pœnam disseysinæ cum suis, & si viderit sibi expedire, agat de conuictione. Si autem antequã redierint & aduocauerint disseysinam moriantur domini & succedunt hæredes, adhuc possunt hæredes factum suorum aduocare vel deaduocare ante captionem assisæ, quia eorum factum ab antecessoribus non fuit aduocatum, quòd si esset, ita esset primus & principalis disseysitor, & teneretur & ad pœnam & ad restitutionem, & sic non transiret disseysina vsq; ad hęredes quoad pœnam, quamuis quoad restitutionem ꝓ breue de ingressu. Sed cùm non aduocauit, sic trãsit aduocatio disseysinæ vsq; ad hęredes, vt sic aduocent factum vel non aduocent, & sic teneantur de iniuria vel non teneantur. Quod autem dictum est de domino & hęrede suo, dici poterit de Abbate & Priore mortuo & eorum successoribus. Si autẽ Abbates & priores viui sint, & ãteq̃ aduocauerint depositi, vel ad alias dignitates translati, adhuc erit idẽ in ꝓsonis successorũ, quod dicitur superius in personis hæredum, siue impetratum fuerit cõtra eos sub ꝓprio nomine appellationis vel sub nomine dignitatis, vel sub vtroq;. Si autem ante depositionem vel mutationẽ aduocauerint disseysinã, ipsi tenentur post depositionem vel mutationem, & ita ꝙ si ãte depositionẽ vel ãte mutationẽ impetratũ sit cõtra eos, ꝓcedet assisa sub nomine prioris vel Abbatis etiã post depositionẽ vel mutationẽ. Si autẽ post depositionem vel mutationẽ fuerit impetratũ cùm aduocarent, tenentur tamẽ ex ratihabitione & cõueniendi sunt ꝓ breue nouæ disseysinæ, nõ sub nomine Abbatis vel prioris sed ꝓ tale breue. Questus est nobis talis, ꝙ talis monachus vel canonich⁹ quondã Abbas de tali loco & tales iniustè &c. Et idẽ si trãslatus fuerit. s. epiſcop⁹ talis &c. Si quis autẽ recẽter ingress⁹ erit post disseysinã flagrante malitio, nõ est est mirũ si teneatur de disseysina, cùm res in se propter disseysinam est vitiosa. Scit enim aut scire debet quę vel qualis res sit quam ingreditur, si vitiosa ꝓ disseysinã, sicut ille qui rẽ emit scire debet vtrum libera sit vel serua, ꝓ impositionẽ siue constitutionem seruitutis. Item vtrum sit onerata vel non. Item vtrũ contentiosa sit ꝓ diligentem

ligentē impetrationē & diligentem prosecutionem, & siue sic, siue non sic, sēper tenebitur accipiens ad pœnam, vel ad restitutionem, vel ad vtramq; Et sciendum q̄ diligens est ille qui incontinenti post disseysinam impetrauerit, quod quidē non valebit nisi diligēter post impetrationem fuerit ꝓsecutus. Diligens enim esse poterit in impetratione & negligens in ꝓsecutione, vel diligens vel negligens in vtroq; Et si in vtroq; diligens fuerit, non præiudicabitur ei quamuis captio assisæ ad tempus differatur. Multas vero alias exceptiones tenens habere poterit ex persona sua, sicut inferius de exceptionibus pleniùs dicetur.

1 ¶ *Exceptio cōtra assisā si iniuste & sine iuditio. 2. Exceptio cōtra hoc q̄ dicit disseysiuit. Cap. 27.*

SI autem nulla sit exceptio quæ competat tenenti ex ipsa iurisdictione vel ex ipso breui, vel ex personis partium, videndum erit si aliqua cōpetat ex ipso facto, continetur enim in breui. s. Questus est nobis talis, quòd talis iniuste & sine iuditio disseysiuit talem. Quæ quidem verba (iniuste & sine iuditio) accipi possunt simul, coniunctim vel diuisim, siue disiunctim scilicet iniustè vel sine iuditio. Iniustè quia sine iuditio, sine iuditio quia disseysitor nullam habuit actionem, vel cùm actionem habuerit noluit iuditium expectare sed fecit se iustitiarium & potiùs vti voluit viribus quàm iuditio. Iustè, facie prima propter ius, sed iniustè ꝓpter iniuriam, quia sine iuditio: vel iniustè, quia licet cum iusto iuditio sed a non iudice, & ideo iniustè quod idem est quia non habet executionem, vel si habeat, quod idem est vt si iustitiarij vel curia alicuius (licet iurisdictionem habuerit) scienter male iudicauerit vel ignoranter, vel saltem aliquis qui non habet iurisdictionem nec cohertionem, si velit seysinam suam excutioni demandare, & sic iniustè quamuis cum iuditio, simul & coniunctim: vel iniustè per se quantum ad disseysitum, qui iuste seysitus fuit, & iniustè disseysitus, vel iniustè quantum ad disseysitorem qui sine iuditio disseysiuit. Item iniuste quantum ad disseysitum qui sine iuditio eijcitur, licet iustè ab eo qui ius habèt prima facie, tamen iniustè quia sine iuditio, & quamuis verus dominus ius habeat in re & iuste eijciat, tamen iniustè eijcit, quia sine iuditio, & quia proprijs viribus reposcit, quod per iudicem reposcere debuit, ideo per iuditium restituat quod sibi sine iuditio viribus vsurpauit, nunquam postmodum nisi vix tantum, super proprietate erit audiendus, & hoc si post tēpus eijciatur quod sufficere possit pro titulo, ad hoc quòd sine breui non teneatur tenens respondere. Secus autem esset si incōtinenti reijciat disseysitorem. Item iniustè, quod sine iuditio dici poterit quantum ad disseysitorē, si ab alio fuerit eiectus qui ius non habet, siue incontinenti siue post tempus propter cōmodū possidēdi, cùm ille qui in possessione fuerit iustè vel iniustè nomine proprio qualitercunq; & non alieno, plus iuris habeat in possessione quàm ille qui est extra possessionem & ius non habet. Et vnde si cùm talis esset extra possessionem & petere vellet versus iniustè possidentem, non habet actionem. Et vnde si sine iuditio viribus eijciat iniustè possidentem, cùm per iuditium non possit, merito debet ei per

iuditium

iuditiū restituere,quòd sibi sine iuditio,& ideò iniustè viribus vsurpauit, nulla obstāte exceptiōe ꝓprietatis,vel liberi tenūti cōtra spoliatū.Itē si qs in seysina fuerit ꝑ iudiciū,tunc refert vtrū iuditiū iustū fuerit vel iniustū, quia si iustū iustè possidebit , quia iuste possidet qui prætore autore possidet, iusti tamen autoritate interponente.Si autē autoritas iniustè interposita fuerit,iniustū erit iuditiū, & ideò reuocandū, & non solū facit curia quæ iudicat iniuriā & disseysinā, verū etiā balliuus curiæ qui tale iuditiū iniustū fuerit executus,& non solū balliuus verū etiā & dñs vel aliꝰ, qui ex tali iuditio nactus fuerit possessionē , non tamen ad pœnā,sed ad restitutionem,quia liberabitur a pœna qui immunis est a disseysina.Hæc autem tenenda sunt si de tali iuditio in curia facto, constiterit per examinationem,vel partiū confessionē,vel alio modo.Si autem taliter constare non possit,vel iuratores assisæ dubitauerint,vel nihil sciuerint de iuditio, præsumi tamen debet, quòd benè iudicauerit, donec ꝓbatum sit cōtrariū,quiâ in melioꝛē partem declinare debet interpretatio, ita ꝙ querens nihil capiat ꝑ assisam,sed sibi ꝑquirat(si velit) versus curiā de iniusto iuditio, & quòd sūmoneatur curia quód recordari faciat &c. & habeat recordū , & quod melius est secundū Martinum quód præcipiatur vic. ꝙ ipse præcipiat dño vel balliuo curiæ, quòd recordari faciant , & recordū habeant ad certum diem ꝑ tale breue.Et de hac materia habetis in itinere ipsius Martini de Pateshul in coñ Suff. anno regis H.duodecimo,assisa nouæ disseysinæ si Iocean' de Hesture,vbi dictū fuit ꝙ ille de quo querebatur quòd ꝑ cōsiderationē talis curiæ recuperauit seysinā suā.Et quòd nec partib' nec iuratoribus fides adhiberi debet in hac parte sine recordo,habetis de itinere ipsius M.ad assisas nouæ disseysinæ capiēdas,& gaolas deliberādas in coñ tali. Assisa nouæ disseysinæ si Laurentius carnifex.Qualiter autē sūmoneri debeat curia,& quo modo videndū.Et sciēdū ꝙ qui sic recuperauerit ꝑ iuditiū vocare debet curiā ad warantū,& de iuditio illo ꝑ auxiliū curiæ dñi regis siue hoc fuerit in itinere iustitiariorū siue corā iustitiarijs ad hoc specialiter constitutis, & dabitur partibus dies de die in diem, & interim fiat recordū & veniat . Itē iniustè, quāuis iusto iuditio,vt si ab eo qui iurisdictionē non habet, iudicatū fuerit benè siue malè,cūm nō possit iuditiū suū executioni demandare, & si illud fuerit qualitercūq; execut',facit disseysinā iniustè,quāuis iuste iudicauerit, quia iudex ecclesiasticus iurisdictionē non habet nec coertionē in laico feodo, nec in alijs quæ ꝑtinent ad coronā & dignitatē dñi regis.Itē poterit interuenire iustū iuditiū ab initio vt in districtionib' faciēdis,& vertitur ex post facto in disseysinā,sicut in burgagijs,terris,tenementis & tenuris exterioribus,vt si dñs ꝑ considerationē curiæ suæ ꝓ defectu seruitij ceperit tenementū tenentis sui in manū suā, sicut simplex namiū , donec de redditu fuerit satisfactū,sed cū talis cuius tenementū fuerit,obtulerit de satisfacienda,de redditu & arreragijs,restitui debet ei possessio,& si dñs hoc recusauerit, extunc erit manifesta disseysina. Et de hac materia satis inueniri poterit in itinere prædicti M. in coñ Kanc. anno regni H. duodecimo.Item esto quód quis intrauerit tenementū alicuius ꝑ cōuentionem,& videtur quòd hoc facit iniustè, quia sine iuditio , & ante-

quam

quã sciat veritas de cõuẽtione, & vnde videt quòd querẽs recuperaret p assisam, sed re vera non recuperabit, quia licet prima facie videatur quòd assisa locum habere debeat, elidit tamen assisa per exceptionem cõuẽtionis, cùm talis per conuentionem fuerit in possessione, & multò fortiùs si quis fuerit in possessione ad terminum & retinuerit per conuentionẽ, & contra conuentionem fuerit eiectus. Si autem per vim teneatur extra, habet actionẽ ex cõuẽtione, & sic parit cõuentio exceptionẽ possidẽdi, & ei qui non possidet actionem. Et ideo habet ille qui non possidet actionẽ, qui possidet exceptionẽ, eo quòd ingreditur possessionem de volũtate querentis, quia hoc semel voluit licet postmodum velle desinat, quia sufficit semel voluisse, nec dissolui possit mutua voluntas, nisi ex mutua voluntate contraria. Et vnde in omnibus videndum erit an satisfactum sit conuentioni vel non, & ita si ille qui queritur contentus esse debeat vel non. Et si conuenerit quòd ingredi possit, vt supra de donationibus pleniùs, & sic incidit conuentio in assisam, & per hoc cadit assisa, & vertitur in iuratam, ad inquirendum de conuentione. ¶ 2. Itẽ excipi poterit contra assisam ex hac dictione, disseysiuit eum, quia dici poterit quia talis nunquam fuit in seysina. Dicitur enim, qui amittit possessionem sed non ille qui nunquam in possessione fuit, nec competit assisa alicui nisi ei tantûm qui tũc cûm eijceretur possidebat, nec aliº eijci visus est quàm is qui possidet nomine proprio vel alieno. Non enim poterit disseysiri qui nunquam seysinam habuit, nec nomine proprio nec alieno. Item si nomine alieno sicut procurator, creditor, vel firmarius, vel seruus, licet naturalem habeant possessionem, eijciantur, non eis competit assisa sed domino proprietatis qui semper habet ciuilem, & per tales sibi retinet naturalem. Et quia longe aliud est esse in seysina, quàm seysitus esse, sicut longe aliud est esse in possessione quàm possidere: vidẽdum erit quis seysitus est, ad hoc quòd seysinam suam recuperare possit, & quis non. Et sciendum quòd sunt quidam in seysina & non seysiti, sicut sunt illi qui nomine possident alieno, vt supradicti, licet fuerint in possessione de voluntate dominorum, & licet quodammodo seysiti sunt quoad vsum & quoad fructum, non tamen seysiti sunt quoad liberum tenementum, licet alio modo recuperare possunt possessionem suam, quàm per assisam, vt inferiùs dicetur. Item sunt nonnulli qui in seysina sunt & non seysiti ante tempus quod sufficere possit pro titulo, & quod pacificum sit & lõgum per negligentiam, patientiam, vel impotentiam dominorum, quales sunt intrusores & disseysitores, & alij qui ratione adiuncti fuerint in seysina, vt de libero tenemento, sicut vir cum vxore, inter quos nulli liberi fuerint, si post mortem vxoris se tenuerit in seysina, vel si forte liberos habuerint sed bastardos, & perinde nullos, habuerunt quidem liberum tenementum cum vxore, sed desinunt habere statim ea deficiẽte. Itẽ sunt quidã seysiti & in seysina quoad liberũ tenitum, & nõ quoad feodũ, sicut sũt illi qui tenent tãtũ ad vitã suã, sicut vxor dotẽ ex causa dotis. Itẽ vir post mortẽ vxoris p legẽ Angliç, vel ex causa donatiõis ad terminũ vitæ, vel donec sit puisũ. Itẽ sũt quidã qui sũt in seysina & seysiti, sicut

sunt

sunt illi qui tenent in feodo sibi & hæredibus suis, & qui statim habẽt liberum tenementum & ꝓprietatem. Itẽ sunt quidam in seysina licet non seysiti, sicut intrusores & disseysitores contra voluntatem domini possessionem ingrediantur, vel si cum voluntate, sicut creditor & firmarius, qui vtuntur seysina aliquandò cum expletijs, aliquando sine. Et eodẽ modo illi qui sunt in seysina & seysiti quandoq; vtuntur seysina cum expletijs, aliquando sine. Et licet statim non vtantur vel expletia ceperint, tamen statim cùm in seysina fuerint ex causa successionis vel ex iusto titulo, scilicet ex causa donationis a vero domino, statim habent liberum tenementũ, cũ concurrant in vnũ & in ynam ꝑsonam seysina & ius, nec multũ facit ad seysinam quoad liberum tenemẽtum vsus vel captio expletiarum, quia nihil conferunt seysinæ vel tenemẽto, nisi quasi quoddam vestimẽtum vt seysinam roborant & faciant clariorẽ. Itẽ potest esse quis seysitus & in seysina & habere liberum tenementum quoad feoffatorem suum & quoad alios qui ius habent statim post feoffamẽtum. Et in seysina potest esse & non seysitus quoad verum dominum, vt si quis a non domino feoffatus fuerit, & qui in possessione fuerit quacunq; de causa, nisi hoc fuerit post tempus (vt prędictum est) Et quôd quis sine vsu & expletijs habere possit liberum tenemẽtũ, videri poterit ꝑ hoc, quôd nũquam in causa possessionis in aliqua assisa fit mentio de expletijs, licet aliquando de vsu, sicut facit in causa ꝓprietatis, quia ad hoc quòd quis ꝓprietatẽ habeat, non sufficit esse in seysina, sicut ad liberum tenementum, nisi vtãtur cum effectu, ita quòd expletia capiat & quòd sic habeat ius suũ duplicatum. s. Dreit Dreit. Est enim ius possessionis & ius ꝓprietatis. Item excipere possit contra assisam quòd talis querens nunquam fuit in seysina ꝑ se, quia licet chartam de feoffamento haberet, tamen feoffator suus semp remãsit in seysina, & vnde iste nullam seysinam habuit ꝑ quod posset disseysiri. Item si feoffator assisam tulerit contra feoffatũ, respondere poterit ad assisam, quòd licet feoffator aliquando seysitus esset, tamen desinit possidere ꝑ donationẽ, & vbi a possessione recessit omninò tam corpore quãm animo. Corpore, tã ꝓprio quàm alieno, quasi nullo nomine suo in possessione relicto. Item excipi poterit contra intrusores & disseysitores, si contra verum dominum petant ꝑ assisam, si post intrusionem vel disseysinam electi fuerint, quôd nullam seysinam habuerunt pacificam, quia ipse verus dominus eos recenter eiecit post intrusionem & disseysinam, vt supra de hac materia pleniùs. Itẽ excipere poterit tenens contra querentẽ in vno genere disseysinę, vbi. s. aliquis tenet & alius vti velit in tenemẽto suo contra voluntatẽ suam, vt si ille de quo queritur quòd vti sic velit, dicat quód tenens nõ sic liberè teneat, quia ille vsus est in tenemento, & ius habet pascendi, vel aliam seruitutẽ ex lõgo vsu, vel ex iusta causa constitutionis seruitutis, ad quod si tenens replicauerit & dicat tenementum suum esse liberũ, & quod nullam seruitutem debeat vicino, hoc ꝑ assisam in modum iuratę captam de consensu partium declarabitur Itẽ excipi poterit contra assisam & querentẽ, quòd licet aliquando esset disseysina & disseysitus, ipse nunc est in seysina libera & pacifica. Sed tũc refert vtrũ talis ante impetrationem vel post. Item vtrũ seysinam propriã

ante

ante impetrationem vel post sibi viribus post tempus vsurpauerit, vel gratis oblatam receperit. Si autem post disseysinam & ante impetrationem, non statim & recenter seysinam sibi vsurpauerit, in misericordia erit non solum pro vsurpatione et disseysina, sed etiã pro falso clamore, quia post vsurpationem nulla subfuit causa impetrandi, & tenetur nihilomin⁹ pro disseysina, & eodem modo fiet si post impetrationem & prosecutionem seysinam suam gratis oblatam receperit .s. quód ipse in misericordia pro falso clamore si fuerit prosecutus, & alius pro disseysina. Si autem ante impetrationem hoc fecerit, tunc si postea impetrauerit & vti voluerit, sit in misericordia ꝓ falso clamore, vel si se retraxerit, quia nõ est ꝓsecutus.

1 ¶ *De hoc quod dicit de libero tẽto & exceptio cõtra. 2. De diuisione tenementorũ. 3. Itẽ de communi tenemento. 4. Item de pastura. 5. Item aliud villenagium quod sic diuiditur. 6. De exceptionibus de hoc quod dicit de libero tenemẽto. 7. Quod patientia per longum tempus habita trahitur ad consensum.* Cap.28.

DAtur etiam exceptio contra querentem ex libero tenemento. Cõtinetur enim in breui, quòd talis iniustè & sine iuditio disseysiuit talem de libero tenemento suo. Vidẽdum est igitur inprimis de generibus tenementorum, & cui competat exceptio de libero tenemento, & cui non. Et sciendum quòd liberum tenementum est id, quod quis tenet sibi & hæredibus suis in feodo, & hæreditate, vel in feodo tantùm, sibi & hæredibus suis. Item vt liberum tenementum, sicut ad vitam tantũ vel eodem modo ad tempus indeterminatum, absq; aliqua certa temporis præfinitione. s. Donec quidfiat vel non fiat, vt si dicatur, do tali donec ei prouidero. Liberum autem tenementum non potest dici alicuius, qd' quis tenet ad certum numerum annorum, mensiũ, vel dierũ: licet ad terminum centũ annorũ, quæ excedit vitas hominũ. Itẽ liberũ non potest dici tenementũ alicuius, quod quis tenet ad volũtatẽ dñorum precariò, quod tempestiuè & intempestiuè poterit reuocari, sicut de anno in annũ & de die in diem. Itẽ dicitur liberũ teñtum, ad differentiam eius quod est villenagium, quia tenementorũ, aliud liberũ, aliud villenagium. Itẽ liberorũ, aliud tenetur liberè ꝓ homagio & seruitio militari, aliud in libero sokagio cũ fidelitate tantũ, vel cũ fidelitate & homagio, secundũ quosdã. Itẽ liberorũ, aliud pura & libera & ꝑpetua eleemosina, quæ quidẽ sunt tã in bonis hominum q̃ in bonis dei, quia dantur nõ solũ deo & tali ecclesiæ, sed abbatibus & prioribus ibidem deo seruientibus. Item est teñtum datum in liberã eleemosinam rectoribus ecclesiarũ, quæ pura est & libera, & magis libera & pura. Vna quæ datur ecclesiæ nomine dotis in dedicatione, & alia quæ datur post dedicationẽ. Itẽ liberorũ aliud ꝓprium, aliud cõmune. Itẽ cõmuniũ, aliud cõmune cũ participib⁹, sicut inter plures qui sunt quasi vnus hæres, & aliud cõmune quasi inter vicinos ratione vicinitatis, sicut sunt diuisæ & termini agrorum, qui communes sunt, siue sunt lapides siue ligna, siue fossata, & quæ ponũtur in terminis agrorum: vt sciatur quid cui debeat remanere, sicut liberum tenementum seperatim, vt sciat quilibet quid sit ꝓprium, quid alienum. Illud autẽ quod proponitur ad differentiã & distinctionem agrorũ, non erit propriũ sed

cõmune,& ita quòd totũ erit vnius in cõmuni, & alterius nihil aut seperatim alicuius & sic totum vnius & nihil, sed tamen secundùm diuersos respectus. Et vnde dicunt quidã, quód si fossatum ꝑsternatur a vicino, vel in aliquo diminuatur, vel si lapides finales amoueantur, vel arbores finales succidantur,quòd ibi sit potius trãsgressio quàm disseysina. Reuera agi poterit ad vtrumq;, in eo quód disseysina continet sub se hæc duo, disseysinã de libero tenemento,& transgressionem,transgressio vero non continet sub se disseysinã, sed in eo quòd disseysina sub se cõtinet vtrũq; poterit negotiũ terminari sicut disseysina vel sicut trãsgressio: Et quia qui facit id quod plus est,facit id quod minus est,sed non cõuertitur. Dominus tamen Martinus assisam cepit de diuisis corruptis vel mutatis omninò,sicut de libero teneméto,& non sicut de trangressione. Dicebat enim quòd non potest quis magis iniurioſam facere disseysinam quàm de terminis demoliendis omninò,vel corrumpendis in parte, vel amouendis, sicut ꝑbatur &c. Dictum est autem de tenemento quod cõmune est cum vicinis,de eo autẽ quod commune est cum participibus dictũ est supra.

¶ 2. Itẽ teneméntorũ aliud diuinum,aliud humanũ. Humanũ, sicut dictũ est superiùs,,pprium,vel cõmune,& liberum & purum vt supra: secundũ quod datur deo & hominibus. Itẽ sacrum & diuinum,& liberũ & purum ab omni subiectione,sicut res sacra,quæ tantùm in bonis dei est,& nõ in bonis alicuius priuatæ ꝑsonæ, vel alicuius hominis singularis.s. quę ritẽ & ꝑ pontifices deo sunt dedicatę & cõsecratæ, nunquã ad alios vsus priuatos postmodũ reuersuræ: sicut sunt monasteria, cathedralia, conuentualia,parochialia,capellæ dedicatę,& cęmiteria dedicata, siue mortui inferantur siue non: quia si deo semel loca illa fuerunt dedicata & cõsecrata,iterum ad humanos vsus conuerti nõ debent, nec ea quæ eis sunt adiuncta,& sine quibus res sacrę consistere non possunt, sicut sunt dormitoria & refectoria,coquinæ,pistoria & braceatoria, sine quibus cultores religionis eccleſiæ deseruire nõ possunt. Et vnde vnum eorũ poterit esse sacrum & religioſũ,& aliud magis sacrum, sicut sunt sancta ꝑ se, & sancta sanctorũ magis sancta. Et vnde dirutis ædificijs, adhuc semper locus permanebit sanctus, & etiã si sine consecratione & dedicatione mortui inferantur,adhuc erit locus sacer. Item diuinorum aliud sacrum aliud sãctũ, Itẽ etiam sacrorũ aliud nõ sanctũ sed sacrũ,sicut sunt muri, & portæ ciuitatũ: et ideò sacra,quia sanxita ꝑ reges,& ciues manentes in ea. Constituta est enim pœna capitalis in eos, qui ausu temerario muros vel portas ciuitatis transcendunt. Itẽ tenementorũ quoddã nec sacrũ nec sanctũ,sed publicum alicuius.s. vniuersitatis.s. vel cõmunionis vel omniũ & nõ alicuius hominis priuati,vel singularis, sicut sunt theatra & stadia, vel loca publica,siue sunt in ciuitatibus siue extra. Non solum autẽ cõsistit liberũ tñtum in terris & rebus immobilibus, verũ etiã in rebus mobilibus.s.in redditib⁹ mobilib⁹,sicut in aureis & argenteis,& nõ solũ in hmodi, verũ etiã in alijs rebus,quæ cõsistunt in pondere,numero,& mensura. Mensura,siue sit liquidum,vt vinum & oleum,siue solidũ vt frumẽtum,siue mẽsuratũ siue nõ mensuratũ: mẽsuratum vt in modio,vel nõ mensuratum vt in garba,modò in vno loco,modò in alio,dũ tamen in vno teneméto. Et

eodem

eodem modo de liquido, & illud idem fiat de numero. Item liberum tenementum dici poterit vel quasi, quies & pax & pacifica possessio, & libertas, quiá qui quietem non habet nec pacem, ei aufertur comoditas tenementi, quia sine quiete & pace tenementum teneri non potest: vt si quis per vim vti velit contra voluntatem domini. Item si districtiones fecerit iniurioſas & transgressiuas, per quas auferat domino comoditatem possidendi. Item si contra voluntatem domini iniustè vti velit aliqua seruitute, vt si velit pecora immittere per vim, vel non secundùm debitum modum, vel alia vti seruitute contra voluntatem domini cuius tenementum fuerit. Item tenementorum aliud propriũ, & alicuius per se sine participe vel sine adiuncto, aliud non per se, sed cum adiuncto & participe. Cum adiuncto, vt si vir cum vxore vel econtrariò, & qui non dicuntur participes, quia iura eorum & res diuisionem non accipiunt, sunt enim vna caro quamuis animæ diuersæ. ¶ 3. Item aliud commune cum participe ante diuisionem in rebus corporalibus, quæ diuisionem non recipiunt. Res vero incorporales sicuti sunt iura, diuisionem non recipiunt, tamen sunt communia. Eodem modo libertates communes sunt, quę diuisiones non recipiunt. Propriè autem dicitur commune vna cum alijs, vel cum alijs vna .i. simul, & tale tenementum commune non est proprium per se alicuius, nec discretum, sed cum alijs per totum in communi. Item quod corporale est & de natura sua diuisibile inter cohęredes & participes, de communi consensu eorum remanere poterit indiuisum sibi & alijs ad aliquem vsum, sicut ad vsum pascendi vel fodiendi, & erit vsus cuiuslibet singularis & per se per totum, & tenementum commune omnibus participibus & per totum et non singulare alicuius per totum sed in parte. Et vnde quod de communi cõsensu semel inter partes contrahitur, quód tenementum remaneat in communi, sine contrario consensu omninò dissolui vel diuidi non potest: quia nihil adeo conueniens est naturali equitati &c. Item commune cum alijs, & non per se sine alijs, & quod diuisionem non recipit nec de consensu partium nec sine, sicut sunt iura, de quibus supra mentionem fecimus: secundùm quod videri poterit in iure præsentandi, quod indiuisibile est licet commune. Et vnde aut omnes consentient aut presentent aut nullus, quia non valebit presentatio si vnus ex pluribus contradicat, nec præfertur pluralitas siue maioritas nec æsnetia. Item tenementum poterit esse cõmune inter plures & non participes quantûm ad aliquem vsum, nec erit alicuius ꝓpriũ per se nec certis personis commune, sed alicuius vniuersitatis, siue in ciuitate siue extra, sicut stadium & theatrum & huiusmodi. Item est quasi tenementum quod maius est commune .s. quod non est alicuius singularis personæ per se, nec in communi, nec alicuius vniuersitatis per se, sed commune omnium, sicut est via regia, littus maris, vt supra, de rerum diuisione pleniùs. Illa vero quæ in bonis dei sunt, & de quibus superiùs dictum est, nullius hominis sunt, nec possideri possũt ab homine aut vẽdi, nec ad alium transferri possint vt fieri possit liberum tenementum alicuius, nec recuperari vt liberum tenementum. ¶ 4. Item dici poterit liberum tenementum alicuius per se vel in communi piscaria in fundo

proprio : vt si quis terram possideat propè ripam ex vtraq; parte aquę, ꝑ totum licebit ei piscari sicut in libero tento suo sine impedimento alicuius, & si quis eum impediuerit, facit ei disseysinã, nec cõpetit ei hoc facere in ꝓprio ex aliqua impositione seruitutis, cùm nemini seruiet fundus ꝓprius. Itẽ si tantum ex altera parte prædia possideat ꝓpe ripam, tentum suum erit vsq; ad filum aquæ & sua erit piscaria & ius piscandi sine alio, nisi forte ita sit quòd seruitutẽ imponat fundo suo, quòd quis possit piscari cũ eo, & ita in cõmuni, vel ꝙ alius ꝑ se ex toto: et ꝙ quis sibi ipsi seruitutẽ imposuerit, quód ipse non possit. In cõmuni autẽ piscari poterit vicinus cum vicino ex vicinitate vel ꝓ certo precio vel ex longo vsu vsq; ad similitudinẽ iuris pascendi in alieno. Itẽ quid dicetur de muliere quæ piscari debeat nomine dotis, videndũ erit vtrum assignetur ei aliqua piscaria ꝑ se nomine dotis, hoc erit suũ liberũ tentum. Si autẽ piscari debeat in communi cum waráto suo ratione suæ tertiæ partis', erit piscaria sua liberum tentum. s. in cõmuni cum waranto suo. Si autem concedatur ei tertia piscatio ꝑ se, tempore piscationis suæ erit liberum tentum suum, q̃ diu piscata fuerit, & definit esse cùm piscari desierit, & sic incipit & desinit. Si autẽ concedatur ei tertius piscis, nullum habebit liberum tentũ in piscaria. Habebit enim in numero piscium, quasi de certo redditu sicut in denarijs. Et si nullam habeat in hoc casu districtionem, locum habebit assisa nouæ disseysinæ, quia deficit districtio. Itẽ potest quis liberũ tentũ habere, eo quód in possessione est, dũ tamen nomine proprio, licet ꝑ intrusionẽ vel disseysinã, versus omnes qui ius nõ habent, sed versus dñm ꝓprietatis non, nisi hoc habeat ex tempore quod sufficere possit pro titulo cum longa, continua, & pacifica seysina. Itẽ potest quis firmam habere seysinam versus quosdã sicut non dominos extempore, & tenerã & infirmã erga veros dños, & sic liberum tenementum versus quosdã, & nõ versus alios. Item seruus in statu libero versus omnes dños & nõ dominos, & sub potestate dñorum existens erga non dominos, sed erga dominos non nisi in casu. ¶ 5. Item tenementorum aliud villenagium, & villenagiorũ aliud purum aliud priuilegiatum. Purum autem villenagium est, quod sic tenetur, quòd ille qui tenet in villenagio siue liber siue seruus, faciet de villenagio quicquid ei præceptum fuerit, nec scire debeat serò quid facere debeat in crastino, & semper tenebitur ad incerta. Talliari autẽ potest ad voluntatẽ domini ad plus vel ad minus. Itẽ dare merchetum ad filiam maritandam, et ita sẽper tenebitur ad incerta, ita tamen ꝙ si liber homo sit hoc faciat nomine villenagij & non nomine personæ, nec etiam tenebitur ad merchetũ de iure, quia hoc nõ ꝑtinet ad ꝑsonã liberi sed villani. Si autẽ villanus fuerit, omnia faciat & incerta tam ratione villenagij q̃ ꝑsonæ nec liber homo si sic tenuerit, contra volũtatẽ dñi villenagiũ retinere poterit, nec ipse cõpelli quòd retineat nisi velit. Est etiam villenagiũ non ita purũ siue cõcedatur libero homini vel villano ex conuẽtione tenendũ ꝓ certis seruitijs & cõsuetudinib' nominatis & expressis, quãuis seruicia & cõsuetudines sũt villanę. Et vnde si liber eiect' fuerit vel villan' manumissus vel alienat', recuperare nõ poterũt vt liberũ tenemẽtũ cùm sit villenagiũ & cadit assisa, vertitur tamẽ ĩ iuratã ad inquirẽdũ

de

de conuentione, ꝑpter voluntatē dimittentis & consensū, quia si querentes in tali casu recuperauerint villenagiū, non erit propter hoc dño iniuriatū ꝑpter ipsius voluntatē & consensū, & contra voluntatem suam iura ei non subueniunt, quia si dominus potest villanum manumittere & feoffare, multo fortius poterit ei quandam conuentionem facere, & quia si potest id quod plus est, potest multò fortiùs id quod minus est. Est etiā aliud genus villenagij quod tenetur de domino Rege a cōquestu Anglię quod dicitur Socagiū villanū, & quod est villenagiū, sed tamē priuilegiatū. Habent itaq; tenentes de dominicis dñi regis tale priuilegiū, quòd a gleba amoueri nō debent, quādiu velint & possint facere debitū seruitiū, & hmodi villani Sokmanni, ꝑpriè dicuntur glebæ ascripticij. Villana autem faciunt seruitia, sed certa & determinata. Nec compelli poterunt cōtra voluntatē suā ad tenenda hmodi tenta: et ideo dicuntur liberi. Dare autē nō possunt tenta sua, nec ex causa donationis ad alios transferre, nō magis quàm villani puri, & vnde si transferri debeant, restituunt ea dño vel balliuo, & ipsi ea tradunt alijs in villenagiū tenenda. Itē est maneriū dñi regis & dominicū in manerio, & sic plura genera hominū in manerio, vel quia ab initio, vel quia mutato villenagio. Sunt enim in manerio dñi regis milites & liberè tenentes ꝑ seruitium militare, & in libero sokagio. Sunt autem aduentitij, qui eodem modo tenent, per conuentionē sicut & villani sokmanni, sed tales non habent priuilegium, sicut alij villani sokmanni nisi tantū cōuentionē. Et vnde si tales cùm alijs querāt, non dabitur eis priuilegiū, sed tātùm sua conuentio. Notandū etiam inter cętera, quod potest quis habere in libero tenemēto ius, et ꝑprietatē, & feodū, & alius liberum tentum. Item vnus feodum & liberū tenemētū & alius ius merum. Item vnus hæc omnia, & alius vsum fructum. Itē vn⁹ hęc omnia, & vsum, & alius fructū, & ex fructu siue redditu liberū tenementum, & sic duo (vt videtur) in vna & eadē re redditū & liberum tenementū. Sed reuera non in eadē re, quia tenementū est corpus de quo ꝑuenit reddit⁹, & sic res vna ꝑ se. Reddit⁹ autē qui de tenemento prouenit, vna res est ꝑ se & vnū corpus. Itē de hoc quod dicit q̄ vnus habet hęc omnia prędicta & etiā vsum & alius fructū videri poterit, vt si quis de tento suo quod habet in dñico & excoluerit, dederit alicui aliquam certā ꝑtē fructuū. s. tertiam garbā vel quartā garbā modó in vno cāpo modò in alio, licet campi incerti sint quo anno excoli debeant, tamen quòd talis ꝓcipere debeat cùm campi culti sint, habet liberum tentū, et ille qui soluit eodē modo. Vnus. s. in tento, & alius in redditu. ¶ 6. Ex hoc qd' cōtinetur in breui. s. de libero tento, datur exceptio tenenti contra assisā & cōtra querentē multis modis. Dicere enim poterit contra querentē, q̄ querens nunquam fuit in seysina de tenemento illo sicut de libero tento suo, quāuis quodāmodò in seysina. De hoc autē quod dicitur suo videt per hoc innuere, quòd si querens aliquandō fuit in seysina, in seysina fuit nomine alieno & non ꝑprio. Vnde cùm querens fundauit intentionem suā & docuit tenementū esse suū, tenens si possit doceat, illud tēpore disseysinæ fuisse alienū, quod multis modis facere poterit, sicut ex p̄cedētibus videri poterit manifestè. In hoc autē qd' dicit in breui, de libero te-

ne-

nemento, competit exceptio tenenti contra querentem, sed ad omnes non ꝑtinet exceptio, quia licet iustè eijcere possunt, tamen non possunt sine iuditio, licet ius habeant eijciendi. Ius tamen habet recenter, post tempus autem nequaquam, vnde si verus dñs allegauerit quòd iustè, replicari poterit quòd iniustè, quia sine iuditio. Et vnde si verus dominus excipiat quòd ius habeat & liberum tenementum, & iniustè & sine iuditio eiectus sit, et quòd querens qui iniustè eiecit feodum & liberũ tenementum habere non possit, replicare poterit de tempore quòd verus dominus liberum tenementum amisit per cursum temporis, ꝑ patientiã siue negligentiam vel per impotentiam. ¶ 7. Patientia enim longa trahitur ad consensum, & negligentia siue dissimulatio obolent iniuriam. Et vnde disseysitor cũm tempus habeat pro se & quasi liberum tenementum, sine breui & sine iuditio disseysiri non potest. Et vnde si fuerit sine iuditio disseysitus & portauerit assisam, non obstabit ei exceptio quòd liberum tenementum non habuit quærens, ꝓpter vsurpationem sine iuditio, quantum ad verum dominum, & propter tempus quantum ad disseysitum. Et in quo casu, si alius a vero domino post temp° eiecerit, statim post disseysinam vel intrusionem contra eiectum habet exceptionem, quòd tenens liberum tenementum non habuit, exceptionem de libero tenemento nõ habebit, et ideo statim, quia ius non habuit, quod esse posset si ius haberet, nec etiam obstabit intrusori vel disseysitori exceptio teneræ seysinæ conta intrusorem vel disseysitorem, quia nihil ad eos de tenera seysina vel alia, cùm nihil ad eos pertineat quòd eijciant intrusorem vel disseysitorem ꝓpter seysinã qualẽ qualem præhabitã, iustam vel iniustam, cùm ad disseysitorem non pertineat vtrum iusta sit vel iniusta. Et vnde cùm tenens disseysitor nihil iuris habuerit vel intrusor, & ille qui nihil iuris habuerit eum disseysiuerit, si disseysitus restitutionẽ ꝑ assisam queſiuerit, nõ obstabit ei exceptio liberi teneméti duabus rationibus, tum propter cõmodum possidendi, tum quia licet possessor & disseysitor in re possessa ius non habuerit, nec iustam seysinam, ille qui fuit extra possessionem & ius non habuit petendi nec aliquam actionem sine iuditio eiecit, cùm ꝑ actionem non potuit, ꝑ iuditium amittat & per assisã, nõ obstante aliqua exceptione ꝓprietatis vel teneræ seysinæ, quia si ego possideam iniuste ꝑ intrusionem vel disseysinam, non facio per hoc iniuriam ei qui ius nõ habet. Et vnde si ille qui ius non habet petat a me in iuditio petitorio qui ius non habeo, non sufficit si doceat me nihil iuris habere, nisi doceat ꝙ ipse ius habeat per quod sibi competere debeat actio. Et vnde si nec ius habeat nec actionem, quamuis ego ius non habeam cadet assisa, & remanebit suo loco possessio. Et vnde non habeat actionem si me per vim sine iuditio eiecerit, si statim ipsum reiecero, non recuperabit, quia non habet liberum tenementum propter temporis breuitatem & propter teneram seysinam. Et si mihi per assisam nouæ disseysinæ perquisiuero, statim vel post tempus excipiat contra me quòd liberum tenementum non habuero in re quam ab alio iniustè possideo, non competit ei ista exceptio, sed ei forte quem eieci iniustè & sine iuditio. Et cùm alienum sit liberum tenementum, nõ acquiritur querenti exceptio de alieno iure, cùm iniu-

rioſa

riosa sit eius possessio. Et vnde merito cùm extra possessionem posit⁹ ius non habeat nec actionem, si sibi seysinã iniustè & sine iuditio vsurpauerit exceptionem non habebit, nec debet esse melioris cõditionis quàm ver⁹ dominus, qui cùm iniustè & sine iuditio eiectus fuerit post lõgum interuallum vel post impetrationẽ, seysinam suam sine iuditio sibi vsurpauerit quamuis iustè, iniustè tamen, quia sine iuditio. Et vnde si disseysitor petat versus verum dominum ꝑ assisam, et dominus excipiat contra disseysitorẽ ꝙ liberum tenementum non habuit, non obstabit ei exceptio, quin recuperat ꝑ assisam. Item ad primũ casum de intrusore & disseysitore petentibus restitutionem ꝑ assisam contra suum disseysitorem, omnis qui in possessione fuerit licet ius non habeat maius ius habet, eo quòd est extra possessionẽ, et ideo ius nõ habet. Vnde si maius ius habeat, sequitur ꝙ ius habet, et maius eo qui ius non habet ꝓpter possessionem. Et vnde videtur, quòd habeat quasi liberum tenementum contra eum qui ius non habet. Si autẽ disseysitor secundus ꝓpter negligentiam primi disseysitoris quasi liberũ tenemẽtum (vt prædictum est) habere inceperit, si sine iuditio eiectus fuerit, siue a vero domino siue a primo disseysitore, seysinam recuperabit, non obstante exceptione de libero tenemẽto. Et vnde videt ex prẽmissis, ꝙ licet cõpetat exceptio cõtra querentẽ aliquãdó de libero tento, nõ tamen cõpetit cuilibet de populo vt illã opponat, nõ magis q̃ exceptio bastardiæ vel seruitutis in suis casib⁹, vt superiùs dictum est. Itẽ etsi aliquãdò cõpetat ei replicatio cõtra exceptionẽ, tamẽ nõ cõpetit cuilibet, vt illã opponat, sicut videri poterit: si vir aliquẽ feoffauerit de hæreditate vxoris, & viro præmortuo, si vxor petat ꝑ breue de ingressu, & excipiatur cõtra ipsã de dono suo simul cũ viro, replicare poterit ꝙ viro suo cõtradicere nõ potuit, & sic recuperabit. Si autem mortua muliere extra seysinã, sit hęres qui petat ꝑ consimile breue de ingressu, nõ habebit locũ in ꝑsona sua ꝓpter replicationẽ, quę ad ipsum nõ ꝑtinet & quę cõpetit matri, vt si petat & excipiatur de dono, ipse replicare nõ potest sicut posset mater si viueret, quia per hoc quod dicitur in breui, et cui mater mea contradicere non potuit, videtur per hoc quòd matri competijt talis replicatio & non hæredi, vt infra videri poterit in tractatu de ingressibus.

1 ¶ *Si disseysitus post longum interuallum autoritate propria seysinam suam sine iuditio sibi vsurpauerit. Cap. 29.*

VIdeamus quæ pœna teneat eos qui seysinam suam in causa spoliationis sine iuditio post tempus sibi viribus vsurpauerit, intrusor verò vel disseysitor erit restituendus, non obstante aliqua exceptione ꝓprietatis. Et si obstare nõ debeat exceptio ꝓprietatis in ꝑsona veri domini, vt si dicat iustè disseysiui vos, quia tenemẽtum meum est & ego dominus, & tu nullum liberum tenementum habere potes, quia non habes ingressionem nisi ꝑ intrusionem vel disseysinam, ista exceptio non valebit ei, quamuis iustè se ponat in seysinam quantum ad ius, iniustè tamen hoc facit, ꝙa sine iuditio, vt supra dictum est, prius enim cognoscẽdũ est de vi q̃ de ipsa ꝓprietate. Eodẽ modo si seruit⁹ obijciat, prius cognoscẽdum

dum est de vi,quàm de conditione, vt si ille obijciat seruitutem qui nihil iuris habet in corpore,vt supra plenius de exceptione seruitutis.Ad hoc autem facit ratio,vt si scripto hæredi obijciatur quòd testamentum falsũ sit vel inofficiosum,vel quôd testator seruus fuerit, nihilominus scriptus hęres mitti debet in possessionem,nec refert vtrum ius habet in re vel nõ quoad restitutionem,dummodo contra iuris ordinem fuit spoliatus, vel sine iuditio & alibi. Si ad verum dominum violenter possessio peruenerit.i. p vim & sine iuditio,& vbi conqueri deberet,facit se iudicem & eijcit disseysitorem,malæ fidei possessor .i. disseysitor indistincte.i. non obstante aliqua exceptione a vero domino opposita, possessionis commodum reportabit.Et alibi, quód dominus qui deiecit vel spoliauit cogitur restituere possessionem ei quem eiecit, licet domin° ab eo qui deiecit vi, clam, vel precario possiderit.Item alibi, quòd ille qui a me vi possidebat i.per disseysinam, ab alio qui ius non habuerit fuerit spoliatus, habebit restitutionem per assisam.Pœna autem erit spoliatoris, vt si sua sit res cuius seysinam sibi sine iuditio vsurpauit, quòd illã spoliator restituat cum fructibus receptis & percipiendis: vix tamen super ꝓprietatem imposterum audiendus. Si autem aliena,illam eodem modo restituat nunquam postmodum nec super possessione nec super proprietate audiendus.

1 ¶ *De transgressionibus & vbi assisa cádit in transgressionem per iuratam terminatam & non in modum assisæ.* *Cap.30.*

COmpetit multotiens exceptio tenenti cõtra querentem ratione tenementi, vt si ille qui queritur,liberum tenementum habere nõ poterit sed alius,vt si custos vel firmarius,creditor,vel seruus querant, & petant restitutionem p assisam,non competit eis assisa,sed domino ꝓprietatis cuius nomine fuerint in possessione,quia actionem illorum elidit exceptio liberi tenementi. Item competit exceptio tenenti ratione tenementi & rei, quæ sacra est & sancta, sicut sunt loca deo dedicata, & quæ ab aliquo possideri non possunt, & ideò nulli competit assisa, & in quo casu cadit assisa,& non breue,& vertitur assisa in iuratam ad inquirẽdum de transgressione, si facta fuerit in re sacra, quia ibi nulla disseysina, vt per iuratam emendetur transgressio, & vterq; tam querens quàm trãsgressor in misericordia .s. querens pro falso clamore, & transgressor pro transgressione. Item si tenementum fuerit vniuersitatis vel publicum, et in ciuitate vel burgo, si ibi fuerit ædificatum vel præsumptum, ad dominum regem pertinet emendatio.Et erit ibi potiùs transgressio & purprestura quàm aliqua disseysina.Si autem via publica, vel regia extra ciuitatẽ vel burgum,eodem modo pertinet ad Regem emendatio. Si autem loc° fuerit communis alicuius vniuersitatis,extra ciuitatem vel burgum, qui deputatus sit ad aliquem vsum communem, hic erit transgressio & non disseysina,& fiat iudicium vt supra.

1 ¶ *Quôd exceptio datur tenenti si erratum fuerit nomine villæ. 2. Quôd assisa cadet in perambulationem .3. Quôd cadit assisa omninô propter incertitudinem iuratorum.*

Cap.31.

Datur

DAtur etiam exceptio tenenti contra querentem ex nominatione villę, dicitur enim de libero tenemento suo in tali villa, vt licet non sit error de tali loco, tamen errare poterit quis, vt si credat tenemẽtum esse in vno comẽ vel in vna villa, cùm sit in alio comẽ vel in alia villa. Item quia credit quis vnicam mansionem esse villam cùm non sit. Et vnde videndum est, quid sit mansio & quid sit villa. Et sciendum quòd de iure gentium agris sunt termini positi, ędificia sunt collata siue vicinata, & ex qua collatione fiunt ciuitates & villę, & ex pluribus ędificijs collatis & vicinatis, & non ex vno ędificio constructo. Vt si quis in agris vnicũ faciat ędificium, non erit ibi villa, sed cùm ex processu temporis inceperint coadiuuari & vicinari plura ædificia, incipit esse villa, & sic poterit tenementum esse in tali villa et non priùs, & tamen villa ad quam priùs ager ille pertinebat non desinit esse villa, sed vtraq; stat in suo nomine, & sic villa vltimò vicinata habet suos terminos, & sua tenementa diffinita. Oportet quòd tenementum ita sit in vna quòd non sit in alia, vt si fuerit in villa priùs vicinata, sit in vna tantum & non in alia. Si autem in villa posterius fundata, sic esse poterit in vtraq; siue qualibet earum per se. Sed non sunt ita in vna quin sint in alia primò vicinata, habita consideratione ad prioritatem, quia id quod priùs dignius est, & ita poterit tenementum esse in vna villa & in alia, sed non conuertitur, quia id quod est in villa priùs vicinata, non erit in villa quæ posterius fundatur & sic in vna & non in alia, ratione & priuilegio prioritatis. Sed id quod est in villa posterius vicinata et fundata continebitur in villa prius vicinata, & sic esse poterit tenementum omninò in vtraq; villa, & ita in vna quod nihil in alia, siue sint ibi diuersi comẽ & diuersa feoda & diuersa dominia. Item poterit esse tenementum in vna villa & in alia, sed distingui debet quantum in vna quantum in alia: sed si totum sit in vna ex duabus, sed dubitetur in qua, & querens mentionem faciat in breui de vtraq;, dicendo quòd in tali villa & in tali, videtur quibusdam quòd non sufficit si probet tenementum esse in vna, nisi probauerit tenementum esse in vtraq;, & si defecerit, quòd ex toto cadat assisa, cùm teneatur probare duo, & defecerit in vno. Sed quoniam ita temperare debemus negotium, quòd res magis valeat quàm pereat, & procedet assisa pro eo quòd totum tenementum est in vna, siue faciat pro querente, siue contra ipsum, & pro ea parte in qua defecerit, sit in misericordia pro falso clamore, & eodem modo fiet si nec in vna nec in alia, & sic in neutra. Si autem solummodo vnica mansio ibi fuerit, non erit ibi villa, & ideó cadit ibi assisa. Item cadit assisa si error fuerit in nomine villę, vel in sillaba vel in litera quæ veritatem nominum inducunt, vt supra de erroribus pleniùs. Item quandoq; cadit breue & non assisa, vt si tenens excipiat contra breue ita, quòd tenementum non est in villa in breui comprehensa sed in alia, & querens dicat contrarium, per officium iudicis inquiratur (præstito sacramento) vtrum tenementum sit in vna vel in alia, & siue dicant iuratores quòd hic vel ibi, tamen propter hoc non terminatur negotium, quia exceptio opponitur contra breue & non contra assisam. Et ideo stat assisa, & non

erit locꝰ ioco partito si ptes consentire vellent, q̃ vnꝰ amittat si ita sit & si nõ sit, q̃ aliꝰ lucretur. Quia si iuratores dicãt q̃ tenementũ non sit in villa in breui nominata, cadit breue & non assisa. Et vnde ad consimile breue redire poterit, siue petat licentiã recedendi de breui suo & habeat, siue sine licentia a breui illo se retrahat. Quia quicunq̃, propter breue male impetratum, sine licentia a breui se retraxerit, propter hoc se non retrahat ab actione. Si autẽ dicant iuratores q̃ tenementum est in villa in breui nominata siue ita sit, vel q̃ sit in alia, ꝓcedet assisa, & per assisam terminabitur negotium, & non erit locus conuictioni: quia vtraq̃ pars de hoc se posuit in iuratam. Nec si propter hoc q̃ iuratores dixerint q̃ tenementum sit in alia villa, si subtraxerit querens & egerit per aliud breue, & per alios iuratores forte, & ipsi dicant contrarium iuratoribus primis, cùm nulla sit opposita talis exceptio a tenente, nihilominus procedet assisa. Nec primi iuratores per hoc conuincuntur de periurio, nec vlterius curandum est de tali exceptione, quia non est multum de substantia negotii: tamen quia semel terminata est de consensu partium per iuratam, nec si tenens illam proponere vellet in secundo iuditio per aliud breue audiri debet, tanquam sibi ipsi contrarius, cùm contraria allegans audiri non debet. Si autem iuratores forte dubitauerint & nesciuerint in qua villa tenementum illud fuerit, inquiratur primò a querente si aliquid clamet in villa non nominata, & eodem modo a tenente, si aliquid clamet in villa nominata, quo casu si dicat quòd non, cadit assisa sed non breue, sed statim sine alio breui fiant rationabiles diuisę inter villas & inter maneria, secundum quod distincta fuerint per certas diuisas. Eodem vero modo fiat si fuerit contentio de finibꝰ & terminis agrorũ & comitatuum, vt si tenens dicat q̃ in vno cõm & querens in alio, & inde se posuerint super iuratam, & iuratores sciant distinguere fines & terminos cõm, per eorum sacramentum procedat negotium, vt si dicant quòd in cõm non nominato fuerit tenementum, quòd cadet breue, & per aliud breue proceder negotium modo quo supradictum est. Si autem in cõm nominato, quòd tunc procedat assisa & per assisam terminetur negotium. Si autem iuratores nullo modo distinguere vel determinare sciant fines & terminos comitatuum, non propter hoc cadit breue, sed sine aliquo breui per officium iudicis cadit assisa in perambulationem, & perambulatio terminabit negotium. Dum tamen, vt prædictum est, partes prius coarctentur ad certum, & ita quòd a querente sciatur si aliquid clamet in comitatu non nominato, & econuerso a tenente, si aliquid clamet in comitatu nominato, & sic procedit perambulatio, habita tamen ratione, vtrum querens fuerit maioris ætatis vel minoris, quia nullus minoris ætatis consentire poterit in perambulationem, & vnde sine consensu non procedit perambulatio ante ætatem. Item si iuratores dicant & bene sciant quòd quędam pars tenementi, vnde visus factus est, sit in villa vel comitatu nominatis, & quædam in villa vel comitatu non nominatis, procedet assisa pro ea parte tenementi quæ est in villa & in comitatu nominatis, & pro alia non, & vterq̃ in

misericordia. ¶.2. Item cadit assisa in perambulationem propter incertitudinem de consensu partium prędicto modo: vt si fuerit contentio inter partes in qua baronia, vel in cuius feodo tenementum fuerit, & iuratores nesciant designare, & sic per perambulationem terminabitur cõtentio. Item quandoq; fit perambulatio inter dominum Regem & querentem, si per balliuos domini Regis facta fuerit disseysina nomine ipsi⁹ Regis, & quo casu, si disseysina manifesta fuerit, expectãda erit voluntas domini Regis quòd procedat assisa vel non procedat. Si autem incertum sit vtrum tenementum sit domini Regis vel querentis, & fiat contentio de finibus agrorum, sicut in dominicis domini Regis, tunc ex præcepto & voluntate domini Regis fiat perambulatio, vt de termino ſ M. Anno. Reg. H. viii incipiente. ix. in cõm Eborũ, Assisa nouæ disseysinæ si Rogerus clericus & alii. Et eodem modo facta fuit perambulatio inter dominum Regem & Richardum de Percy in eodem cõm per. xii. milites qui postea scire fecerunt iusticiariis de banco perambulationem illam. ¶.3. Item propter incertitudinem rei cadit assisa omninò, nec vertitur in iuratam, nec in perambulationem, sicut videri poterit inter mulierem & warantum suum de dote sua ante assignationẽ dotis, vt si ambo eiecti fuerint de tenemento & mulier per se petat restitutionẽ de tertia parte, per assisam non recuperabit, quia suam tertiam partẽ designare non potest, quia nũquã fuit specificata nec ei assignata. Eodẽ modo si hęres eam deiecerit de toto, cùm ad ætatẽ peruenerit, versus eum non recuperabit per assisam prædicta ratione, qualecũq; sit feodũ, sokagiũ, vel feodũ militare. Ad hoc facit in vltimo itinere M. de Pateshull in cõm Norff. Assisa nouæ disseysinę si Gylbertus filius Gilberti &c. Eodem modo dici poterit inter alios qui tenẽt in communi ante diuisionẽ, sicut sunt coherędes & participes vel vicini si de consensu teneant in cõmuni propter cõtentionẽ habitam ex causa transactionis. Et vnde si quis a latere omnes eiiciat, vel aliquem ipsorum, & vnus per se restitutionẽ petat de aliqua certa parte, nihil capiat per assisam, quia aliquam certam partẽ designare nõ potest. Si autem totam petat vnus vel omnes tenendam in cõmuni, bene procedet assisa. Idem erit & si particeps a participe eiiciatur, & ita fiat de aliis huiusmodi quæ tenentur in cõmuni. Et quid si dicatur, in tali manerio? Et sciendum q⁹ maneriũ poterit esse per se ex plurib⁹ ædificiis coadiuuatũ, siue villis et Hamlettis adiacentibus. Poterit etiam esse manerium & per se & cum pluribus villis & cum pluribus Hamelettis adiacentib⁹, quorum nullum dici poterit manerium per se sed villæ siue hamletta, poterit etiam esse per se maneriũ capitale, & plura continere sub se maneria non capitalia, & plures villas & plures hamlettos, quasi sub vno capite & dominio vno. Item cadit assisa propter incertitudinẽ loci, sicut cõm vel villę vt supra, vt si querens in visu faciendo docere nesciat in quo loco tenementũ fuerit de quo queritur, nec iuratores designare, licet eis cõstiterit in quo cõm vel in qua villa. Si autẽ cõstare possit in quo loco, sed non in qua pte loci, quia diuisæ vel lapides finales amoti sunt, tamen ꝓcedet assisa, quia de re certa in loco certo agitur, & si querens per assisã optinuerit, habebit tãtũdẽ tenementi in aliqua parte loci, dum tñ

non de meliori nec deteriori sed mediocri,& hoc ex æquitate. Item cadit assisa quandoq; propter incertitudinẽ personæ, quia iuratores de eo forte nullã habent notitiam,per quã scire possint quid sit, vel vtrum in possessione fuerit nomine proprio vel alieno. Item cadit asisa propter incertitudinem,vt si ius alicuius terræ recognitum sit duobus, vel vnus se posuerit in seysinam sine participe, nulla facta mẽtione de participe, & disseysitus fuerit,non recuperabit. Item si iuratores nesciant ad quem pertineat tenementũ,tenentẽ vel querentẽ,cùm visum fecerint. Item si aliquis feoffatus fuerit de aliqua parte alicuius tenementi, quæ nunquã ei fuit assignata in vita donatoris. Item si duę sorores tulerint assisã in cõmuni & obiectũ fuerit alteri ꝙ vir suus fuit vtlagatus,nec constabat vtrũ mortu⁹ vel viu⁹, ideo sine die,quia iuratores nesciuerit partes distinguere vt de Itinere M. de P. in com̃ Norff. An. Regis H. decimo. Itẽ nomina villarũ designãda sunt,sicut noĩa hom̃. Nomina cm̃ hom̃ & villarũ significandarũ gra cõperta sũt & inuẽta,& res & ꝑsonæ designãtur ex nomine, & vnde oportet ꝙ nõ magis sit defect⁹ in nominibus villarũ q̃ hominum, nec in littera nec in sillaba,nec in parte aliqua,vt supra de erroribus.

¶ *Quòd exceptio datur tenenti ex termino,quia dicitur post talem terminum.2,Si balliuus sine domino respondeat qualem habet potestatẽ & quid possit & quid non.* Cap.3.

APponitur etiam terminus in breui, quia assisa nouæ disseysinæ infra certũ tẽpus limitatur, & vltra non extenditur. Tẽpus enim est modus tollendæ obligationis & actionis, quia currit temp⁹ contra desides & sui iuris cõtemptores. Et poterit quis amittere actionẽ & assisam suam per negligentiã, & inde habebit tenẽs contra querẽtẽ exceptionẽ. Et eodem modo sicut temp⁹ est modus tollẽdæ obligationis & actionis, ita erit modus inducendæ obligationis & actionis,& ex tempore acquirit quis sibi actionẽ,vt si quis se intruserit vel aliũ sine iudicio disseysiuerit,si statim non reijciatur,post tempus habebit actionẽ si fuerit eiectus. ¶.2. Item continetur in breui,pone per vadiũ & saluos plegios talẽ vel balliuũ suum si ipse inuentus non fuerit,vnde videndum erit quid pertineat ad balliuum & quid non. Et sciendũ ꝙ non potest balliuus quicquid potest dominus suus. Non potest animo cognoscere disseysinam quòminus procedat assisa,sed per assisam veritas declarabitur. Item nec potest transigere nec paciscí,nec iocum partitum facere nec aliud, quò magis dominus suus seysinam amittat in toto vel in parte,nisi hoc sit per iuditium & assisam: Attornatus tamen hęc omnia facere potest. Est igitur differentia magna inter Responsalem & attornatũ, dicere tamen potest (sicut ipse dominus principalis) contra assisam,quare remaneat imperpetuum vel ad tempus. Item dicere poterit contra iuratores, & causam suspicionis prætendere. Item dicere poterit contra iuratores & contra querentem,& contra ipsum iustitiariũ si forte iurisdictionem non habuerit, & contra breue,& generaliter omnes habebit exceptiones quas haberet ipse dominus principalis. Item habere debet vic. nomina pleg. & breue. Nomina plegiorũ,vt si querẽs forte se retraxerit, oẽs plegij remaneãt in misericordia. Et ei faciẽda securitas quia cõmoda sequi debẽt quia si securitas defecerit,difficilꝫ erit ꝑsecuc. satisfactiõis,hoc est misericordiæ. ꝑ liber-

libertates dico. Itē brē, vt ex breui habeāt Iustitiarii potestatē cognoscē-di. Si autē brē nō habeat corā Iustitiariis, tūc videndū erit vtrū res integra sit vel īcepta, cū breue forte sit deperditū, q̄uis ī cōm publicè lectū & auditū. Si autē res sit integra, ita q̄ nec Iuratores electi nec visus tūti factus, alio breui opus erit. Si autē non sit integra, sed breue publicè in cōm lectū & auditū, & visus terræ factus, procedet assisa q̄uis breue sit deperditum.

1 ¶ *De ijs quæ impediunt restitutionē ad tempus vel imperpetuum. 2. Si aliquis incidat in assisam causa successionis. 3. Si donatio cadat in assisam. 4. Si conuentio vel pactum cadat in assisam vel modus donationis. 5. Quæ impediant restitutionem.* Cap. 33.

QVædā sunt quæ restitutionē īpediūt ad tēpus, & quædā imp̄petuū Imp̄petuū, vt cùm cadāt in assisam p̄iuditialia sunt, & prius debēt terminari q̄ exceptionē p̄imunt p̄emptoriā, cùm primò fuerit p̄posita & terminant in modū iuratæ, & nō in modū assisæ. Et ideo nō recipiūt cōuictionē p̄pter cōsensum partiū, cùm de hoc se gratis, vel de necessitate (ne sint indefensi) posuerit in iuratā. Qualia sunt inprimis q̄stio stat°, causa successionis, causa donationis, pactū, cōuentū siue cōuētio. Itē incertitudo. s. vbi de re siue de tenemento nulla omninò fieri possit certitudo, sed nō nisi cū difficultate. Itē voluntas siue dissimulatio, quia forte disseysit° voluit disseysiri, & siue hoc voluit ab initio siue post tēp°. Item translatio, quia forte disseysitus remisit iniuriā, & quietū clamauit tenementū. Itē cōfirmatio siue cōsensus, vt si disseysitor ex volūtate disseysiti dederit rē disseysitā alteri, & disseysit° donū confirmauerit, & alio modo ratū habuerit ab initio, vel ex post facto. Itē p̄pria vsurpatio rei propriæ post disseysinā sine iuditio sed post tēpus. Itē difficultas iuditii. s. q̄ nullo modo terminari possit p̄ Iustitiarios, sed nō q̄ alio modo licet cùm difficultate. Itē res iudicata si iustū interuenerit iuditium. Itē finis factus & Cyrographū. Itē intrusio in rem alienā, vel disseysina si incontinēti reiiciatur. Itē negligentia quæ p̄ cursum tēporis excludit actionē & assisam. Itē sunt quædā quæ assisam aut actionē non p̄imunt, licet ad tēpus differant, sicut exceptiones contra breue & cōtra p̄sonas, sicut ex p̄missis satis apparet. Vnde videndū erit, qualiter cadunt in assisam & terminantur p̄ iuratā, & de quibus nulla facta est mentio superiùs. Et inprimis de exceptiōe status, vt si villenagiū apponat in modū exceptionis, vt supra de exceptionib° villenagii pleni°. ¶ 2. Incidit autē causa successiōis tali modo. Esto q̄ querēs sic fundat intentionē suā, & dicat q̄ de tenemento tali obiit talis antecessor seysitus vt de feodo, & ipse sicut hæres suus p̄pinquior se posuit in seysinā, & fuit in seysina p̄ tātū tēpus, donec talis cum inde iniustè eiecit. Ad quod excipi poterit q̄ talis antecessor nō obiit seysit° vt de feodo, sed ad vitā tenuit aliquo modo vel ad terminū vel vt vadium, & ipse querens nihil habuit nisi p̄ intrusionem, & statim fuit eiectus per tenentem qui est verus dominus, vel iustus hæres vel domin° capitalis, vel q̄ posuit se in seysinam, licet hæres esse posset, su p̄ dōm capitalem, qui primam habuit seysinam vt dominus capitalis, & ipse se intrusit super seysinam suam antequam sciretur vtrum ipse hæres esset vel non, vel quis esset hæres, vel si obiit seysitus vt de feodo, ille querens non potuit esse hæres, quia nec fuit filius nec hæres, sed bastardus: vel

si fi-

si filius & hæres ꝓpinquus,aliꝰ fuit ꝓpinquior.s.talis,ad quod replicari poterit a querente,ꝙ ipse hæres est & licet hæres esse non posset,tñ fuit ibi per tantũ tempus ꝙ eiici nõ debuit sine iuditio,& alię infinitę exceptiones inde elici poterunt,quæ omnes per assisam in modũ iuratæ terminantur & quæ nõ recipiũt cõuictionẽ, sed ista sufficiunt ad præsens exẽpli causa,& de similibus vel diuersis idem processus. ¶ 3. Si autem donatio incidat in assisam,multæ poterunt exceptiones cõpetere ex donatione, vt si dicat querens ꝙ fuit in seysina illius tenementi de donatione talis per tantum tẽpus, donec talis eum eiecit: excipi poterit cõtra eum ꝙ ille qui donasse debuit,nunquàm habuit inde aliquam seysinam ꝙ donationem inde facere posset,vel quia omnino nullam , vel quia si habuit tenementum priùs illud dedit tali per chartã suã,anteq̃ aliquã chartã fecisset prædicto querenti , ita respondere poterit,ꝙ si aliquã seysinã inde habuit,nullã habuit nisi post mortẽ donatoris per intrusionem,& de qua recenter fuit eiectus & incõtinenti.In quo casu cadit assisa in iurátam vt sciatur vtrum seysinam habuit in vita donatoris vel non., & per hoc terminabitur negotium.Si autem nihil omninò sciuerint de seysina querẽs nihil capiat per iuratam, si autem dubitauerint,pro possessore erit iudicandũ.Si autẽ ita dicant,ꝙ de seysina querentis bñ certi sunt,& quo die positꝰ fuit in seysinam,sed de morte donatoris nihil sciuerint quia obiit in remotis & in alio coñ: Ideo in coñ in quo obiit ꝑ aliam iuratam inquiratur de veritate, & sic cõiunctis illis duabus inquisitionibꝰ terminabitur negotium , & adiudicabit pro vna parte vel pro alia,& hoc sufficiat hic exempli causa. ¶ 4. Cadere etiam poterit in assisam pactũ siue cõuentio, si apposita fuerit in initio donationis , & ita inerit donationi & donationem informabit.Et eodem modo inesse poterit modus,cõditio, & causa,& donationem informabunt:Modꝰ,vt si dicat,do vt facias. Cõditio,vt si dicatur, do si feceris. Item potest cõditio apponi sic ꝙ quis teneatur ad duo cõiunctim,vt si dicatur,do vt facias istud & illud, quo casu,nõ sufficit vnum fieri, nisi fiat vtrunq;, Vel potest fieri cõditio ad duo disiunctim.s. si fecerit istud vel illud,quo casu sufficit vnum fieri. Item alio modo poterunt inesse modus & conditio donationi, vno modo verbis affirmatiuis, vt si dicatur do vt facias. Eodem modo in verbis negatiuis, vt si dicatur,do ne facias.Item potest esse modus siue conditio verbis affirmatiuis & negatiuis cõiunctim:& sic erit duplex.Vt si dicatur,do vt facias & si non feceris,volo ꝙ terra data reuertatur ad me vel alios tales,vel quòd liceat mihi vel hæredibus meis ponere me in terram illam. Item econuersò verbis negatiuis & affirmatiuis cõiunctim,& sic erit duplex,vt si dicatur do ne facias,& si feceris,tunc liceat mihi &c.Et siue satisfactum sit conditioni siue nõ,& vnus se ponere possit in seysinam & se tenere in eadem,habebit exceptionem ex conuentione. Si autem intrare nõ possit propter vim tenentis, dabitur ei actio ex conuentione vt infra. Item fieri possit verbis negatiuis, vt si dicatur, do ne facias sine consensu & voluntate mea,& si feceris,ꝙ tunc ponam me &c.Et cùm hoc fecerit,adhuc non sufficit fieri , nisi sciatur vtrum hoc fecerit de voluntate vel cõtra voluntatẽ, quod probatur infra,vbi plus de hac materia,vt supra

pra de donationibus. Cùm igitur querens proposita querela sua illam fundauerit sic. Et vnde queritur ꝙ talis iniustè &c. disseysiuit eum de tãta terra &c. quam habuit de dono ipsius talis. Et vnde idem talis cepit homagium suum & posuit eum in seysinam, vel per se vel per ꝓcuratorẽ suum, vel per literas &c. Et vnde fuit in seysina per tantum temp°, donec idem talis ipsum iniustè & sine iuditio disseysiuit, & inde posuit se super assisam. Et notandum generaliter, quòd omnis intentio querentis in assisa nouæ disseysinæ fundari poterit secũdũ omnia genera acquisitionis liberi tenementi, siue ex causa successionis, siue ex causa donationis, vel quacunq; alia siue in feodo siue ad vitã, vel secudũ quod possessio alicuius pacificata fuerit vel turbata, vel secundum quod disseysina facta fuerit in ipso principali. s. in corpore, vel in ipsius rei pertinentiis sicut in iure, vt si quis ius habeat eũdi vel pascendi in fundo alieno &c. Et talis venit & defendit ꝙ ipsum iniustè non disseysiuit, nec ei aliquam fecit iniuriam & bene cognoscit donum & homagium captum, & seysinam, & totum quod proponitur a querente. Sed dicit quòd antequam homagium suum capere vellet de tali tenemento, cõcessit idẽ querens, ꝙ si ille tenẽs infra certum tẽpus inquirere posset, ꝙ idem querens aliquid teneret in capite a domino Rege, vel si quid faceret vel nõ faceret & sic secundum quancunq; conuentionẽ (vt supra) bene liceret ei ingredi prædictum tenementum, & tenere sibi & hęredibus suis quiete imperpetuum sine aliqua contradictione, & impedimẽto prædicti talis querentis & hæredum suorũ. Et quia inquisiuit infra p̃dictũ terminũ, ꝙ tenuit de dño Rege talẽ terram & talẽ, vel quia fecit cõtra prædictã cõuentionem, vel quia nõ fecit secundũ cõuentionẽ, ideo posuit se in seysinã, ꝓpter prædictam cõuẽtionẽ. Et vnde dicit, ꝙ licet donatio valida esset & ꝑfecta ab initio, tñ effecta est inualida ꝑ prędictã cõuentionẽ. Ad quod querẽs respondet aut dedicit omninò illã cõuentionẽ aut cognoscit. Si autẽ cognoscat & factũ sit cõtra, tunc erit manifestũ ꝙ nullã ei fecerit iniuriã. Si autẽ illã õnino negauerit vel defẽderit, cùm ex tali negatiõe fiat res dubia oportebit eũ de necessitate ꝙ illã ꝓbet si fuerit extra seysinã, alioquin indefensus erit, quasi exceptio nulla, & ꝑ hoc recuperabit querẽs sine aliqua iurata, & si fuerit ī seysina, dabit̃ ei exceptio. Probari vero poterit cõuentio ꝑ scripturã, cũ fuerit extra seysinã vt si scriptũ cõfectũ fuerit ĩter eos sup cõuẽtione prędicta in præsentia virorũ fidedignorũ qui prẽsentes erant, & audientes p̃dictã cõuentionẽ ante captionẽ homagii vel post, & qui loqui possunt de ꝓprio visu & auditu, & quæ quidẽ si fuerit a querẽte dedicta, ꝓbet charta & cõuẽtio ꝑ testes, licet domestici sint simul cũ aliis de iurata vel ꝑ collationẽ vel alio modo. Et si ꝓbatũ fuerit instrumentũ, sic manifestum erit ꝙ talis fuit cõuentio: nõ tamen ꝓpter hoc ꝓbatur quòd satisfactũ sit cõuentioni. Oportebit igitur vlteriùs ꝓcedere inuestigãdo ꝑ assisam in modũ iuratæ capiendam, & ꝑ testes nominatos in scripto, vtrũ factũ sit secundũ cõuentionem vel nõ, vel si factũ sit cõtra cõuentionem vtrũ ita sit vel nõ sit, secũdum quod dicitur in cõuentione. Et eodẽ modo erit ꝓcedẽdum ꝓbato scripto, & probata cõuẽtione, ac si ab initio nõ

essent

essent concessa. Quia etsi concessa essent, adhuc videndum esset vtrũ satisfactum esset conuentioni vel non. Et quòd ita sit procedendum, videri poterit per chartã aliquam quæ confecta est super donatione aliqua, vt si charta tantum fuerit dedicta, non sufficit nisi donum fuerit dedictum, vt si dicat, defendo chartã, minus bene dicit. Si autem dicat, defendo donũ & chartã, tunc oportet tenentẽ probare vtrunq;. Si dicat tantũ, defendo donũ, adhuc sufficit, quia donum poterit esse validum & perfectum etiã sine charta, & charta bene poterit esse vera, sed sine dono, ꝑfectio vacua erit & inualida. Si autem donum fuerit perfectũ & validum, vtrunq; iuuari poterit per aliud, & sic donum poterit esse validum, licet charta sit falsa & charta poterit esse vera, licet donum sit inualidũ vel imperfectũ, vt si donatarius se intruserit ꝓpria autoritate sine waranto. Igitur nõ sufficit probare chartam esse verã, nisi probetur donum esse validum & perfectum. Igitur cùm probata sit scriptura & conuentio, & oporteat de necessitate vlteriùs procedere, aut bene sciunt conuentioni esse satisfactũ, vel bene sciunt quòd non est satisfactum, & secũdũ hoc pro vna parte vel pro alia terminabitur negotium. Si autẽ nihil omninò sciuerit de aliqua conuentione, per hoc recuperabit querens quasi exceptione nulla. Si autẽ dubitauerit vtrũ satisfactũ fuerit cõuentioni vel nõ, licet bñ cõstiterit eis de cõuentione facta, si præsumptiones inducant probabiles pro vna parte vel ꝓ alia, in hoc dubio standũ erit præsumptioni, cùm nulla sit pro aliqua parte vera probatio, quæ vincere possit præsumptionẽ. Poterit tñ præsumptio imposterũ iuuari, si fecerit pro eo qui forte cõuentionẽ cognouerit, sed si in replicãdo dicat illã esse remissã, si ꝑsumptio faciat ꝓ eo, iuuari poterit præsumptio ꝑ instrumentũ postea cõpertum ex parte illa, quod contineat veritatẽ. Si autẽ tenens nullũ omninò habeat instrumẽtum, tunc oportet ꝙ alio modo ꝓbet exceptionẽ conuentionis. Et vnde aut ponit se in assisam in modũ iuratæ capiẽdã, aut nõ. Si velit autẽ probare ꝑ domesticos & familiares suos exceptionẽ, hoc nõ licet. Si autẽ ꝑ domesticos & familiares partis alteri°, hoc nõ ꝓdest. Si autẽ cõmuniter ꝑ vtroſq;, nunquã cõueniẽt. Oportet igit̃ de necessitate recurrere ad assisam, assumptis aliquibus qui interfuerint cõuentioni, dum tamen neutram partem contingant. Si autem instrumentum non habuerit, nec se ponere voluerit in iuratam, habet tamen sectam vnam vel plures forte siue sint familiares siue non, ex secta sua habet ad minus præsumptionẽ, & standum erit præsumptioni, donec probetur in contrarium. Probari poterit contrarium per defensionem & per legem, quia lex vincit sectam. Item esto quòd donator per conuentionem non sufficiat quòd se ponere possit in seysinam, dabitur ei actio ex conuentione, cùm sit extra seysinã, & ad superiorem erit recurrendum. Et vnde cùm quis sit in seysina, dabitur ei exceptio ex conuentione. ¶ 5. Item incertitudo siue fuerit in ipsa re sicut in corpore & tenemẽto, siue in iure pertinẽte ad tenementum, siue in ipsa persona quæ queritur, non dico si aliqua ratione possit esse certitudo, vel saltem præsumptio, immo si omninò nulla haberi poterit certitudo, etiam nec præsumptio. Item negligentia siue

dissimulatio

dissimulatio ad tempus, quæ trahuntur ad consensū, impediunt restitutionem, non tamē quòd omninò tollatur actio, sed quód auferatur disseysito recens reiectio. Et dissimulatio & magna negligentia quæ trahitur ad consensum, dat quasi liberum tenementum disseysitori, ita quòd sine iuditio eijci nō potest, & tollit priuilegiū disseysito: quia ex quo negligēs est, præsumitur ad minus quòd voluit disseysiri, ꝑ quod præsumitur etiā ꝙ vtrāq; amiserit possessionē, naturalē videlicet & ciuilē. Itē eodē modo voluntas si hoc voluit ab initio vel post tempus, iniuriam remiserit, & tenementū quietū clamauerit. Itē impedit restitutionem trāsactio, vt si partem tenementi remiserit & partem receperit nomine concordiæ, quod quidem de gratia ei concedi poterit, & pro bono pacis & non de iure, quia de ijs quæ præsumpta sunt contra pacem domini regis, nulla erit transactio siue concordia, sed ipsū iuditium, secundum quod querens se retraxerit vel ipse disseysitor cognouerit disseysinam. Item confirmatio vel consensus impediunt restitutionem, vt si disseysitus cōfirmauerit disseysitori rem disseysitam, quia confirmatio gratuita tollit iniuriā. Consēsus, vt si disseysitor donationē fecerit, & disseysitus donationi consenserit & illam ratā habuerit, siue ab initio siue post temp°. Itē ꝑpria vsurpatio rei ꝑpriæ post disseysinam sine iuditio sed post tempus, vt si disseysitus fuit quis, & negligens fuerit in impetratione vel prosecutione vel vtroq;, sine iuditio rē ꝑpriā sibi vsurpare non poterit (vt supra) poterit tamen illā recipere si ei gratis offeratur, aliquando tamen sed nō sēp. Verbi gratia: A disseysiat B. C. disseysiat A. vel forte A. dat tenementum C. B. impetrat contra A. A. timet ꝑpter disseysinā & assisam, eijcit C. sine iuditio & restituit tenementum ipsi B. post impetrationem ipsius C. vel ante, si C. conueniat cum A. & non B. A. non potest restituere sed B. si tamē cōueniat B. B. nullam fecit disseysinam C. Oportet ergo quòd ambo cōueniantur simul A. qui fecit disseysinam, & B. qui potest restituere A. nihil potest dicere quare assisa remaneat, B, si dicat contra assisam quòd ipse sit dominus proprietatis, & quòd A. qui eum iniustè disseysiuit illam ei gratis obtulit, & illam sic oblatam recepit, replicare possit idē C. quòd ex quo idem A. iniustè eiecit ipsum, & sine iuditio & ita quôd ipsi de tali disseysina impetrauit contra ipsum A. & ita quòd præceptum esset vic. ꝙ tenementum illud faceret esse in pace vsq; ad aduētum iustitiariorum, non poterit idem A. illud ad alium transferre sine præiuditio ipsius C. & vnde si idem A. illud ei postmodū gratis offerret, illud recipere non deberet, quia hoc esset in præiuditiū ipsius C. licet in nullum præiuditium ipsius A. Et perinde erit versus ipsum C. ac si seysinam suam sine iuditio vsurpasset versus ipsum A. Item difficultas iuditij impedit restitutionem, & quo casu partes induci poterunt ad cōcordiā, vt si nullo modo terminari possit negotiū. Secus tamē est si aliquo modo, quāuis cū difficultate. Itē res iudicata, maximè si iustū interuenerit iuditiū. Itē intrusio impedit restitutionē, dū tamē nō currat tempus ꝑ negligentiā, hoc est si incontinenti eijciatur. Itē exceptio finis facti impedit restitutionē in suo casu. Itē sunt alia plura, de quibus ad præsens non recolitur, sed ista sufficiunt exempli causa.

1 ¶ *Sunt quædam exceptiones quæ sunt quasi extra seysinam & non tangunt sed perimunt breue quandoque et quandoquê differunt assisam. 2. De exceptionibus dilatorijs quæ sunt contra assisam. 3. Qualiter & quibus modis cadit assisa in iuratam. 4. Si ille qui tenuerit per legem angliæ dicat se esse disseysitum. 5. Quòd assisa competit prima facie & ab initio donec constiterit quo animo quis quid fecerit, quia si de animo constiterit statim aut assisa vel transgressio per confessionẽ eius qui conuenitur. 6. Itẽ vertitur assisa quandoq; in iuratam propter trãsgressionem districtionis, fieri enim poterit disseysina sub colore districtionis. 7. Qualiter fieri potest disseysina sub specie districtionis. 8. Item cadit in assisã bastardia.* Cap. 34.

ITem sunt quædam exceptiones quæ assisam omnino non perimũt sed breue & non actionem, licet ad temp' assisam differant, sicut exceptio contra iurisdictionem. Item exceptio quæ datur contra breue. ¶ 2. Itẽ exceptio quæ datur contra personam querentis. Item exceptio quæ cõpetit ex persona tenentis. Item exceptio quæ competit ex loco & tẽpore. Item exceptio quæ competit contra iuratores, quia sunt minus sufficientes & essoniabiles, siue recusabiles, vel licet sint competentes non tamen sint præsentes. Et cùm omnes istæ exceptiones (siue sint peremptoriæ siue dilatoriæ) sunt quasi extra assisam vel præter, et ideo nõ in modum assisæ, sed in modum iuratæ terminantur, quasi ꝑ consensũ partiũ. Cùm vnus dicat ita esse & alius contrarium, quasi extra assisam, & petat quilibet eorum ꝙ sua veritas inquiratur. Et ideo conuentionem nõ recipiunt, quia si qua partium venire vellet cõtra dicta iuratorum, ita diceret ꝓbationem suã esse falsam, cùm veredictum iuratorum in hoc casu non sit assisa sed probatio exceptionis, quia qui excipit probare debet exceptionem. Et eodẽ modo qui replicat contra exceptionem, probare debet replicationem. ¶ 3. Vt autem sciatur quando conuictio habet locũ quãdo non, videndũ erit vtrum assisa capiatur in modum assisæ, vel in modũ iuratæ. In modũ assisæ sic, vt si fundata intentione querẽtis, tenens se statim ponat in assisam sine aliqua exceptione, & respondeat intẽtioni querentis, quòd non disseysiuit eũ, & inde ponit se super assisam, & si iuratores dicant simpliciter quòd non disseysiuit ipsum, vel quòd disseysiuit sine aliqua causa adiecta, si falsum dixerint siue in principali & in ijs quæ tangunt actionem & assisam, siue in ijs quæ tangũt exceptiones, nisi iustus error & ꝓbabilis eos excusauerit, conuinci poterunt in ijs quæ tangunt assisam: Vt si dicant quòd disseysiuit talem iniuste cùm non disseysiuerit, vel econtrarió, vel si dicant quòd tenens disseysiuit querentem de libero tenemento, cùm teneret in villenagio vel econtrario & huiusmodi. Vel si dicat aliquid quod tangat exceptionem & non actionem nec assisam, sed non simpliciter sed cum causæ adiectione, ita scilicet quòd querens disseysiri non poterit de libero tenemento, quia villanus est, & tenuerit in villenagio cùm liber sit & liberê tenuerit, vel econtrariò: si ille querens postmodum possit docere cõtrariũ, iuratores cõuicti sũt de periurio, quia assisa capta est in modũ assisæ & nõ iuratæ. Si autẽ ꝓposita querela querentis, respondeat tenẽs intentioni, ꝙ querens disseysiri non potuit de libero tenemento quia villan' est, & tenuit in villenagio, & que-

& querens dicat simpliciter quòd non, nihil replicandó, cùm per negationem fiat res dubia: oportet quòd tenens probet exceptionem per parentes, quos statim habeat ad manum (si possit) vel ad diem vel per assisam. Et quo casu, siue per parentes siue per assisam probauerit, cùm inde se posuerit in assisam in modum iuratæ capiendam, siue iuratores dicant pro vna parte siue pro alia, non sunt conuincendi: quia hic est potius probatio exceptionis per iuratam, quâm captio assisæ per assisam. Nec etiam siue verum dicant siue falsum, nõ propter hoc præiudicabitur querenti in causa status, & sic in hoc casu semper incumbit probatio tenenti Sed esto quòd querens sic respõdeat exceptioni, per quam dicitur quòd ipse villanus sit, & ipse replicando dicat quôd sit liber, adhuc incumbit probatio tenenti, quam quidem si aliquo modo probauerit, probet querens contrarium (si possit) per probationem validiorem replicando. Si autem excipiens non probauerit, non erit necesse quòd querens probet contrarium replicando, quasi exceptione nulla. Si autem non sunt parentes qui ex aliqua parte producantur, de necessitate recurrendum erit ad assisam, vt in modum iuratæ terminetur negotium, quia hinc inde erit probatio & non assisa. Probat enim tenens exceptionem per iuratam, in quam de necessitate consentire oportet, propter defectum alterius probationis, quia si non habeat parentes, de necessitate recurritur ad iuratam, alioquin nulla erit exceptio, quasi deficiente probatione. Eodem modo dici poterit de replicatione querentis. Sed esto quòd querens parentes non habeat quos producat, & cúm tenens probare voluerit exceptionem per iuratam, & querens hoc recusauerit, sequitur quòd querenti denegabitur actio & assisa. Si autem tenens hoc recusauerit, procedet assisa in modum assisæ quasi exceptione nulla. Si autem fundata intentione querentis excipiat tenens de villenagio, & probationem habeat ad manum, parentes scilicet vel iuratam, poterit querens replicare de priuilegio (si fuerit dominus qui petat) vt suprà de exceptionibus villenagij pleniùs. Sed hæc vera sunt, habita ratione vt supra, vtrum videlicet oppolita fuerit a domino vel extraneo non domino, & tunc vtrum ille cui opponitur fuerit in potestate domini sui vel extra. ¶ 4. Item cadit assisa in iuratam alio modo, vt si querens sic fundauerit intentionem & dicat, quòd duxit vxorem habẽtem hæreditatẽ vel maritagiũ, & post mortem vxoris suæ fuit in seysina per tantum tempus, donec talis eum iniustè disseysiuerit, & ita fuit in seysina per legem Angliæ, quia ipse & vxor eius pueros habuerunt in communi. Ad quod si tenens contra ipsum exceperit quòd nullum omnino habuerunt, vel si habuerunt mortuus fuit in vtero, vel si natus fuit, monstrum fuit & non puer, vel si puer fuit & viuus, nunquam auditus fuit clamare inter quatuor parietes. Si autem querens dicat replicando contrarium, in modum iuratæ inquiratur veritas per assisam, & sic terminabitur negotium. Si autem dicant iuratores quòd benè viderunt eum seysitum & postea eiectum per tenentem, sed de aliquo puero nihil sciunt, quia mater obijt in pariendo extra comitatũ in remotis. Et quia eorum veredictum insufficiens est, & quia ipsi ignorare possunt ea quæ fiunt in remotis, recurrendum erit ad comi-

tatū & ad vicinetum vbi mater obijt, & ibi facta inquisitione de veritate, terminetur negotium. Item excipere poterit tenens contra querentem, quòd si liberos habuerit postea conuicti fuerunt ad bastardos, quod si querens negauerit, hoc per assisam in modum iuratæ declarabitur. Item esto quòd sic dicat, quòd pueri bastardi sunt & hoc paratus est docere vbi, & quando &c. tūc aut dicit quòd ita bastardi sūt aut quòd nati fuerūt ante matrimonium contractum, & alius dicat quód post, & vterqué se inde posuerit in iuratam, per iuratam poterit negotium terminari (secundùm quosdam) Si autem excipiat quòd querens matrem nunquam desponsauit, & querens replicando dicat quòd sic, remanebit assisa quousquè in foro debito. i. ecclesiastico constiterit de veritate. ¶ 5. Vertitur etiam assisa quandoquê in iuratam propter transgressionem, vt si quis cōtra voluntatem domini vti velit in alieno, vel contra voluntatem participum vti voluerit in communi, & de communi facere proprium vel excessum: proprium, vt si sibi appropriare voluerit aliquam partem quæ communis est, vel vtendo excessum facere, & ita sibi vsurpare quod alienum est vel commune sibi & alijs, facit disseysinam, & similiter trangressionē; quia omnis disseysina est transgressio, sed non omnis rransgressio est disseysina. Et si eo animo forte ingrediatur fundum alienum non quòd sibi vsurpet tenementum vel iura, non facit disseysinam sed transgressionem. Sed quoniam incertum est quo animo hoc faciat, ideó querens sibi perquirat per assisam, & quo casu, querendum erit a iudice quo animo hoc fecerit, vtrum eo quòd ius habeat in re vel non habeat, vt si forte ductus errore probabili vel ignorantia sed non crassa, vt si omnes de patria sciuerint rem ad ipsum non pertinere, & ipse solus ignorauerit, non excusatur. Si autem ignorantia iusta fuerit & probabilis error, & ita ingrediatur fundum alienum cúm suum esse crediderit, & clam vel palā arbores succiderit, vel herbam falcauerit, vel aliud genus inuestituræ & non nomine seysinę asportauerit, sed per errorem vel ignorantiam: excusatura disseysina, quia ibi est potius transgressio quâm disseysina, quam quidem si cognouerit, emendet: & si dedixerit, vertitur assisa in iuratam ad inquirendum de transgressione & per hoc stet vel cadat. Idem erit si teneat in communi, & hoc maxime nisi ita fecerit sæpius & de consuetudine. Frequentia enim mutat transgressionem in disseysinā, vt si semper transgressionem faciat & respondeat ad assisam quód nihil clamet in tenemento omninò, vel in re communi per se vt per hoc pœnam disseysinæ possit euadere, non audietur, sed sustinebit pœnam disseysinæ & redisseysinæ. Idem erit, si in delicto captus fuerit, vel alius quem aduocauerit vadium dare noluerit, per iuratam aggrauetur pœna transgresionis si hoc fuerit per iuratam declaratum. Si autem dicat se ius habere cùm nullum habeat, vel dicat suam propriam cùm sit communis, statim procedat asisa in modum asisæ, & per asisam terminabitur negotium. Et quo casu, si res fuerit communis, locum habere poterit communi diuidendo iuditium. Et quid si talis in alieno ita ius sibi vsurpauerit: vel prosternendo arbores vel succidendo, vel lapides finales amouendo, vt prædictum est.

Inprimis ante assisam capienda sunt vadia (si fieri possit) & ita emendabitur transgressio per captionem vadiorum,& si se deuadiari non permiserit,recurrendum est ad breue de noua disseysina, & cadit assisa in iuratam, & duplicabitur pœna transgressionis, vel donec sciatur vtrum quis clamauerit vel non. Et eodem modo si quis vastum fecerit vel distructionem in tenemento quod tenet ad vitam suam, in eo quòd modum excedit & rationem, cùm tantum concedatur ei rationabile estouerium & non vastum, facit transgressionem. Et si talis impediatur per aliquem cuius interfuerit, sicut parens vel amicus, ille tenens assisam non habebit. Intentio enim talis liberabit a disseysina, quia in eo quòd tenens abutitur male vtendo, & debitum vsum in modum debitum excedendo, non poterit dicere quòd disseysitus est, quia tantum rationabilis vsus ei conceditur. Et si per aliquod tempus forte abusus fuerit vltra modum, talis seysina nulla erit,quia non est seysina quæ trahit ad abvsum, sed præsumptio iniuriosa. Et ideo causa & intentio liberat impedientem, sed hoc per assisam in modum iuratæ captam declarari oportebit,scilicet vtrum sit ibi vastum vel rationabile estouerium. Item cadit quandoquè assisa in perambulationem si fuerit incertum in quo comitatu vel in cuius fundo tenementum illud de quo agitur extiterit.

¶ 6. Vertitur etiam assisa aliquando in iuratam propter transgressionem districtionis,districtio enim aliquando facit disseysinam,& aliquando transgressionem maiorem vel minorem, & secundûm hoc terminabitur negotium in modum assisæ, si ibi fuerit disseysina, vel vertetur assisa in iuratam, si ibi fuerit transgressio maior vel minor. Et vnde cûm assisa fuerit impetrata super iniuria districtionis,si non possit valere vt assisa ad terminandam disseysinam, valeat tamen vt iurata ad terminandam transgressionem. Transgressio enim poterit esse maior vel minor, maior, vt si non sit omninò disseysina, tamen non multum differens a disseysina, quasi ei proxima & vicina, vt licet per districtionem non impediatur quis omninò vti, tamen erit transgressio vicina disseysinæ si ad commodum vti non possit, propter transgressionem minus transgressiuam, vel excessiuam vltra modum & mensuram debitam. Item poterit esse transgressio simplex, duplex, triplex,quadruplex & multiplex: simplex,sed grauis, vt si fiat districtio vbi nulla causa est distringendi,vel quòd non pertineat ad distringentem, & erit disseysina vbi nulla subfuit causa distringendi. Item si subsit causa,tamen si fiat ordine non obseruato, adhuc simplex est, vt si quis distringat tenentem suum per res suas dominicas cûm habeat villenagium. Item si distringat tenentem tenentis sui licet feodum suum, cûm tenens suus (qui medius est) sufficiens habeat dominicum. Item ordine non seruato, si fiat districtio per immobilia, cûm ibi sint mobilia vel se non mouentia. Item ordine non obseruato, si fiat districtio per immobilia & se non mouentia, cùm sint ibi mobilia & se mouentia. Item ordine non seruato, si distringat per mobilia & se mouentia intrinseca, cùm sint quæ sufficiunt ad districtionem forinseca. Item ordine non obseruato, si fiat districtio per oues, &

sũt

sunt per quæ ad minus damnum distringantur animalia otiosa. Item ordine non obseruato, si fiat districtio per boues, vt culturam auferant vel impediant, cùm sint aliæ res & animalia otiosa quæ sufficiant ad districtionem. Et vnde talis districtio potius dici debet disseysina quàm transgressio & ista iniuria simplex est. Item si subsit causa & obseruetur ordo, adhuc potest esse iniuriosa si fuerit nimia, & districtio modum excedat in qualibet specie. Non enim debet fieri magna districtio pro minimo dilicto, vel pro minimo seruitio, aggrauari tamen poterit vt prima teneatur & plura capiantur: Cùm sit modus in rebus sunt certi deniquè fines, quos vltraq; citraq; nequit consistere rectum, & hoc similiter simplex. Item etsi omnia fiant cum ordine, & mensura, poterit esse transgressio in districtione: vt si cùm capta fuerint aueria pro districtiõe & adducta extra comitat̃, ne deliberentur per vadiũ & plegium, nisi hoc factũ fuerit ex iusta causa, vt si caput baroniæ fuerit extra comitat̃ & curiã domini capitalis. Item si omnia benè conueniant, & districtio sit mensurabilis & per modum, siue subfuerit causa distringendi siue nõ, si aueria capta per vadium & plegium vetentur, vetitum illud non solum erit querẽti iniuriosum, imò domino regi, cùm sit contra pacem suam: & quia vbi deficiunt vadia & plegia deficit pax, & sic repetitis omnibus supradictis, secundum quod in omnibus sit præsumptum vel in parte, aut erit transgressio simplex vel duplex vel vlteriùs, & secundùm quod fuerit maior vel minor, transgressio erit vicina disseysinæ, vel non erit. Et qualiter fieri debent districtiones pro seruitijs, supra pleniùs de districtionibus.

¶ 7. Fieri autem poterit disseysina sub specie districtionis tali modo, vt si talis fiat districtio per boues, per carucas, & non per modum & mensuram, quòd cultura omnino depereat. Sed cùm fieri possit disseysina si cultura per districtionem depereat, quare nõ fit disseysina eodẽ modo si depereat melioratio? Quia vbi deficit melioratio, perit cultura in parte vel in toto. Videtur igitur quód sit disseysina, si quis per captionem aueriorum meorum, cùm non subsit causa distringendi, vel cúm sit, modum excedat, vel per excogitatam malitiam ordinem nõ obseruauerit, & carectas ceperit dispositas ad meliorationem agrorum, & ita quód deficiat melioratio in Marla vel in stercoratione, non video quare non. Item fit disseysina per districtionem, non solum per prædicta, verum etiam si sub specie districtionis non permittit quis tenentem suum blada metere, vel coadiuuare ad commodum suum in feodo ipsius qui distringit. Item si non permittit ea vendere, alienare, vel extendere: dum tamen tantum retineat tenens, quod sufficiat ad districtionem. Facit etiam disseysinam dominus distringens sub specie districtionis, vt si blada nondum a solo seperata, propria autoritate messuerit & asportauerit, siue ipse hoc fecerit, siue balliui sub nomine suo, quorum factum aduocauerit. Et eodem modo cùm blada sint a solo seperata, & maximè nisi hoc de voluntate tenẽtis processerit. Fit autem disseysina sub specie districtionis, vt si quis per iuditium curiæ aliquod tenementum sui tenentis in manum suam ex suo decreto ceperit, & alium inde statim feoffauerit, ita quòd non sit ei potestas restituendi cùm voluerit, oblato ei seruitio cum arreragijs.

Item

Item fit disseysina sub specie districtionis, vt si quis tenementum tenentis sui ita ceperit in manum suam, vt prædictum est, & illud restituere contradixerit tenenti suo post tempus reuerso, cùm paratus sit satisfacere ei de seruitio & de arreragijs de tempore præterito. Item terminatur quandoquè assisa & querela disseysinæ sine assisa & iurata per exceptionem rei iudicatæ, cûm assisa arramata fuerit versus aliquem, qui dicat quòd nullam fecerit iniuriam, eo quòd ipse per iudicium recuperauerit tenementum illud de quo queritur, & tunc aut statim ponat se inde in assisam, aut vocat ad warrantum rotulos iustitiariorum & eorum iuditium. Si autem se ponat in assisam, hoc ei prodesse non debet, sed se ponat super rotulos, quia si iuratores dixerint contrarium rotulis vel diuersum, ex hoc conuinci possunt ad minus de mendatio, & ita capi possit assisa super assisam (quod esse non debet) super eadem re & de eodem facto. Melius tamen est in omni casu quòd recurratur ad rotulos & factum iustitiariorum. Item si dicat quód per iuditium curiæ suæ, vocet inde curiam suam ad warrantum. ¶ 8. Item cadit in assisam nouæ disseysinæ bastardia inter fratres, quorum vnus eorum prius se posuit in seysinam post mortem antecessoris sui. Quo casu, refert vtrum seysina vacua fuerit vel non vacua, scilicet vtrum dominus capitalis primam habuerit seysinam vel nõ habuerit. Si autem habuerit primam seysinam, & vnus ex duobus qui cõtendit se esse hæredem, super seysinam capitalis domini se posuerit in seysinam & sic non vacuam, bene poterit dominus capitalis illũ reijcere statim vel post tempus & impunè, quia per assisam non recuperabit intrusus quia vacuam seysinam non inuenit. Sed capitalis dominus in ea remanebit, donec ei constiterit quis sit hæres. Si autem capitalis dominus primã seysinam non habuerit, sed vnus ex duobus qui se fecerit hæredem siue sit hæres legittimus siue non legittimus vel bastardus, & in seysina fuerit per aliquod tempus, tunc capitalis dominus eum impunè eijcere nõ potest, & si de facto eiecerit, & eiectus assisam portauerit, non obstante aliqua exceptione recuperabit. Et vnde si dominus capitalis obiecerit ei (petenti restitutionem) exceptionem quòd bastardus sit, talis exceptio bastardię (cúm alius sit qui facit se hæredem) in ore capitalis domini non iacebit, quia ista exceptio non pertinet ad ipsum, sed ad alium qui se facit hæredem, nec etiam ad capitalem dominum, licet alius non sit hæres, si ille intrusus (licet bastardus) per aliquod tempus quod sufficiat pro titulo, per negligentiam capitalis domini extiterit in seysina sine iudicio eijci non poterit, quia in hoc casu (propter tempus) priûs cognoscendum est de violenta eiectione q̃ de iure eschaetæ. Itẽ nec valebit ei exceptio, si dicat q̃ nũquã fuit in seysina de libero teñto, quia ali⁹ est hæres iustior & ꝓpinquior, nec ista exceptio iacebit in ore suo, cûm teñtum illud nõ possit esse suũ sed alienũ, neq, de iure alterius sibi acquiritur exceptio. Simplex enim debet esse seysina dñi capitalis, cùm illã vacuã non inuenerit. Et vnde cùm talis seysinã suã ꝑ assisã recuperauerit, tũc primò discutiatur si sit hæres vel nõ, ꝓpinquior vel ꝓpinquus, vel remotus, legittim⁹ vel bastardus; & secundũ hæc, competet vero hæredi actio vel capitali dño. Eodẽ modo fiet si legittimus eiecerit bastardũ.

¶ De

1 ¶ *De remedio quæ competit hæredibus disseysitorum. Cùm autẽ disseysitor moriatur vel disseysitus vel vter q, consulitur hæredibus eorum per breue de ingressu, quia cadit assisa omninô ad pœnam et ad restitutionẽ simul vel tantum ad restitutionem, secundum quod assisa incepta fuerit cum defuncto vel non. 2. Breue de ingressu formatum de modo procedendi in huiusmodi placito.* Cap. 35.

Assisa nouæ disseysinæ cùm sit triplex, ꝑsonalis scilicet ꝓpter factum, & pœnalis ꝓpter iniuriam & delictum, & rei prosecutoria scilicet q̃ res restituatur disseysita: in eo quòd pœnalis est, & pœna suos tenere debeat autores, non competit hæredibus disseysiti si disseysitus moriatur, nec datur in hæredes principalis disseysitoris (si moriatur) viuente disseysito, quia pœna extinguitur cum persona, & hæres non tenetur ex delicto antecessoris. Et eodem modo si disseysitus moriatur viuente disseysitore, hæredi disseysiti non competit actio de iniuria facta antecessori, quia inter ipsum & disseysitorem nulla est obligatio quoad pœnam, licet sit obligatio quoad restitutionẽ, sed ꝓ aliud breue scilicet de ingressu. Sed ad hoc quòd locum habeat breue de ingressu, videndum est si disseysitus (ad hoc quòd competit actio hæredi suo in ea parte ꝓ qua assisa nouæ disseysinæ restitutoria est vtrum disseysitus) diligẽs fuerit in impetratione & prosecutione, ad hoc quód ꝓpetuari posset actio quantũ ad hæredes suos vel non, cùm vigilantibus iura subueniant &c. Si autem diligens fuerit in impetratione & prosecutione, ita quòd visus terræ factus fuerit & iuratores electi, si postmodum moriatur, per talem diligentiam perpetuatur assisa nouæ disseysinæ, siue actio in eo quod restitutoria est & pœnalis competit hæredibus, & datur contra disseysitores & eorũ hęredes, cùm nihil sit quod negligentiæ antecessoris disseysiti possit vel debeat imputari. In omni casu tenet, siue incepta fuerit in vita antecessoris siue non, & quoad restitutionem, & secundum quosdã tenet quoad pœnam, si assisa fuerit incepta & quoad restitutionem, & aliter nõ. Sed si ita incepta fuerit assisa in vita antecessoris, quòd visus terræ factus sit & iuratores electi, quòd ꝓpetuatur assisa quantum ad pœnam disseysitoris, & quantum ad restitutionem, quia hæres succedit in vitium & sic in pœnã. Si autem in vita antecessoris non sit in tantum ꝓcessum sed disseysit' satis diligens fuerit ad impetrandum, quod ante mortem tamen perducere non potuit ad effectum ꝓpter temporis breuitatem, quia ante mortẽ facta fuit ꝓ tres dies vel quatuor disseysina, ex quo sic fuit impetrando, amittit hæres suus assisam mortis antecessoris, quia ex eo quod impetrare voluit, amisit vtramq, possessionẽ ciuilem & naturalem. Sed hæredi succurritur ꝓ breue de ingressu sine clausula. Et hæres disseysitoris non tenebitur nisi tantúm ad restitutionem & non ad pœnam, quia non est ingressus in rem litigiosam. Si autem antecessor disseysitus statim post disseysinam prima die, secunda, tertia vel quarta & recenter & in languore, maximè quòd sibi perquirere non potuit nec fuit in perquirendo, quia ad hæc retinuit ciuilem possessionem, & recenter eijcere posset disseysitorem suum, competit hæredi de seysina talis antecessoris assisa mortis ãtecessoris vt supra, si autem disseysitus cùm diu viueret & sibi posset perquisiuisse si vellet, & non fecit, vix succurri debeat hæredi nisi tantũ sup

proprieta-

proprietate, succurritur tamen quandoq; licet contra ius vel præter. Et esto quòd quis fecerit ab initio disseysinã de aliquo tenemento quod sit ius vxoris suæ, et disseysitus assisam arramauerit nouæ disseysinæ versus disseysitorem, ita quód visus terræ factus fuit & iuratores electi, vel quód tali tempore facta sit disseysina, quòd disseysitus ante mortem suam sibi perquirere non possit, si vir obierit & vxor remanserit in eadem seysina post mortem viri sui, & ita obierit seysita, & hæres suus post mortem suã ingrediatur seysinam illam, et disseysitus impetrauerit breue de ingressu super hæredem ratione disseysinæ quam pater hæredis fecerit de hęreditate matris, si hæres respondeat quòd ingressum non habeat per disseysinam quam pater suus fecerat, immo p descensum a matre sua quæ inde obiit seysita vt de feodo & de iure, & quę nullam fecit disseysinã, non valebit illa responsio quin procedet actio versus eum: quia reuera, quãuis illa terra sit hęreditas matris suę, ipsa iniustum habuit ingressum p disseysinam viri sui, nec hęres inde aliquam habet seysinam nisi per disseysinam patris sui, & per iniustum ingressum matris suę post disseysinam patris. Et ideo vitium rei adhęret hęredi, quod contractum est ex parte patris & ex parte matris, & succedit hęres in vitium, quamuis per intermediam personam, & ideò recuperabit petens per tale breue: Vt de itinere M. de Pateshull de loquelis quę fuerunt super iudicium in diuersis comit̃ anno regni regis H. tertio in comitatu Glouc. de Richardo Curpet, qui impetrauit breue super W. comitem Marshal iuniorem, et qui respondit quód non habet ingressum per w. patrem suum, immô per comitissam matrem suam cuius hęreditas terra illa fuit, et quę inde obijt seysita, vt de feodo & iure. Eodem modo si cùm vellet, non posset sibi perquirere nec per se nec per alium, vt si graui languore detentus, licet memoriam non amiserit. Et quamuis memoriam amiserit ante disseysinam, & per hoc desinere non possit possidere ciuiliter, licet desinat possidere naturaliter per eiectionem, competunt hęredi duo remedia. s. breue de ingressu (si elegerit) vt hic, vel assisa mortis antecessoris, vt inferius dicetur. Item eodem modo, si propter breuitatem temporis sibi perquirere non possit, vt si hodiè disseysitus, statim vel in crastino, vel secundo, vel tertio, vel quarto die moriatur, & ita quòd tempus disseysitori sufficere non possit pro titulo. Eodem modo competunt hæredi duo remedia vt supra: quia antecessor in vtroquê casu satis moritur seysitus vt de feodo, & hęres nihilominus habere posset breue de ingressu etiam sine clausula, cùm nihil possit imputari negligentię antecessorum. Si autem negligens inueniatur q̃ sibi non perquisiuerit cùm posset, quasi sui iuris contemptor sibi prę̃iudicat & hęredibus suis, cûm negligentia & patientia inducant consensum, & dissimulatio longa tollat iniuriam, & tale erit prę̃iudicium quòd hęres vix audiri poterit super proprietate per breue de recto. Cûm autem disseysitus diligens fuerit, vt prędictum est, vel cùm nihil sit quod possit negligentię suę imputari, datur hæredi actio per breue formatum hoc modo, in persona hæredis disseysitoris. ¶ 2. Rex vic. salutem. Præcipe A. q̃ iuste &c. reddat B. tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, & in quam non habet ingressum nisi per C. patrem ipsius A. cuius hæres ipse est, qui

prædictum B.inde iniustê & sine iuditio disseysiuit, & postquam &c. Et vnde assisa nouæ disseysinæ summonita fuit coram iustitiarijs nostris ad primam &c.& visus terræ captus,& remansit assisa capiẽda, eo quòd prędictus C.obijt ante captionem illius assisæ,vel antequam iustitiarij nostri in partes illas venirent.Et nisi fecerit,& idem B.fecerit te securum de clamore &c.tunc summoneas &c.quòd sit coram iustitiarijs &c. ostensurus quare non fecerit,& habeas ibi summonitores & hoc breue. Et habebit locum breue istud tam versus extraneos,qui ingressum habuerunt p̃ disseysitorem vnum vel plures,quatenus gradus ingressus & personæ p̃miserint,quàm versus hæredes disseysitoris, vel versus eos qui ingressũ habuerint per hæredes vsq; ad tertiam personam inclusiuam,vt si dicatur. Præcipe A.&c.quód iustè &c.reddat B.tantum terrę cum pertinentijs in tali villa,in quam ingressum non habet nisi per C. filium & hæredem D. qui terram illam ei dimisit, postquam idem D. iniustê & sine iuditio disseysiuerit ipsum B.(vel si disseysitus mortuus fuerit & hæres disseysiti petat versus hæredem disseysitoris,& tunc sic) Prędcipe A. quôd iustè &c. reddat B.tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, & in quam non habet ingressum nisi p̃ C. filium & hæredem B. qui terram illam ei dimisit postquam idem D.iniustè & sine iuditio disseysiuerat E. patrem,auũculũ vel amitam ipsius B.vel alium antecessorem,cuius hæres ipse B. est vt dicit.Item si quis disseysitorẽ disseysiuerit, & postea rem ad alium transtulerit,tunc dici non potest quòd primus disseysitor ei dimisit. Et ideò dicatur sic:in quam non habet ingressum nisi per talem, qui iniustè & sine iuditio disseysiuit talem postquam idem talis disseysiuerat querentẽ vel eius hæredem propinquum vel remotum vel sine mentione de ingressu. Et si huiusmodi tenementum vlteriûs quâm ad tertiam personã translata non fuerit,locum non habebit breue de ingressu, nisi sit qui dicat, q̃ sine mentione de ingressu fieri possit breue hoc modo.Prędcipe A. quòd iuste &c.reddat B.tantum terræ &c.vnde C.de A.iniuste &c. disseysiuit ipsum B.vel C. patrem vel alium antecessorem ipsius B. cuius hæres ipse est vt dicit. Si autem fieri debeat breue in persona hæredis disseysiti versus ipsum disseysitorẽ qui viuit, qualiter fieri debet satis videri poterit ex præmissis. ¶ 3. Cùm autem summonitus fuerit tenens,ad diem sibi datum poterit se essoniare,& eodem modo petens si voluerit, et post essonium petere possit visum terræ & iacebit. Item vocare poterit warrantum siue mentio fiat de ingressu siue non,dum tamen si fiat mentio de ingressu, fiat vocatio de persona in personam,vt de warranto in warrantũ,de personis in breui nominatis per ordinem vsquè ad ipsum disseysitorem vel eius hæredem. Alij vero warranti vocari non debent quâm in breui nominati: quia si non nominati vocarentur & extra breue, eadem ratione qua vocaretur vnus, possent vocari mille, et ita non teneret breue de ingressu. Si autem nulla fiat mentio de ingressu (vt prædictum est) in breui, in gradibus nec personis, tunc vocari possunt plures in infinitum. Item si mentio fiat de ingressu, respondere poterit tenens multipliciter ad breue & ad alia vt suprá. Item quôd non habet ingressum per talem in breui nominatũ sed per aliũ talem nõ nominatũ,quod si p̃batum

batum fuerit,cadit breue. Item respondere poterit quòd talis antecessor non disseysiuit sed alius. Item quód non iniustè sed iustè, & fere omnes habebit responsiones & defensiones hæres disseysitoris, quas haberet ille disseysitor contra assisam nouæ disseysinę si viueret,eo quòd tale breue de ingressu naturam sapit assisę nouę disseysinę ad omnia quoad restitutionem,licet non quoad pœnam, & omnia terminari poterunt per iuratam.Pœna autem in iuditio extinguitur. Non enim erit pœna corporalis infligenda ꝓpter modum disseysinę antecessoris,nec veniunt damna, nec dabitur bos, nisi tantum misericordia pro iniusta detentione. Cûm autem assisa nouæ disseysinę capta fuerit siue tenens amiserit siue querẽs per assisam, contingit multotiẽs quòd iuratores male iurauerint,& quòd ille qui per assisam amiserit sibi perquirat per iuratam viginti quatuor ad conuincendum duodecem & quòd ante captionem illius iuratę moriatur tenens vel querens,& vnde succurritur hęredi eodem modo,quo suprá in assisa nouę disseysinę, quia vbi eadem ratio idem ius esse debet, et cum ingressu & sine vt supra.Forma breuis talis est, vt inferius de cõuictionibus.

1 ¶ *Si firmarius infra terminum suum eiectus fuerit.* 2. *Breue ad recuperandam firmam.* *Cap.36.*

Dictum est supra qualiter quis restituatur cùm fuerit eiectus de libero tenemento suo: Nunc dicendum si quis eijciatur de vsu fructu, vel vsu & habitatione alicuius tenementi, quod tenuerit ad terminum annorum ante terminum suum,Poterit enim quis in vno & eodem tenemento habere liberum tenementum, & alius vsum fructum & vsum & habitationem. Solent aliquandò tales(cûm eiecti essent infra terminũ suum)perquirere sibi per breue de conuentione: Sed quia tale breue locum habere non potuit inter aliquas personas, nisi tantum inter illũ qui ad firmam tradidit & ad terminum,& illum qui ceperit:nec alios obligare potest obligatio conuentionis: et etiam quia inter tales personas, vix vel non sine difficultate potuit terminari negotium,de consilio curiæ ꝓuisum est firmario contra quoscũq; deiectores per tale breue. ¶ 2. Rex vicecom̃ salutem.Pręcipe A.quòd iustè & sine dilatione reddat B. tãtum terrę cum pertinentijs in tali villa,quam idem A.qui dimisit &c.vel sic:si talis fecerit te securum &c. vt infra,ostensurus quare deforceat tali tantũ terrę cum pertinentijs in tali villa, quod talis dimisit ipsi tali ad terminũ qui non dum prętерijt,infra quem terminum prædictus talis illud vendidit tali,occasione cuius venditionis ipse talis postmodum talem de prędicta terra eiecit vt dicit.Et habeas ibi &c. Teste &c.Et si tale breue competat contra extraneum ꝓpter venditionem,multô fortiûs competit cõtra ipsum dominum qui dimisit & sine causa eiecit, quâm contra extraneum qui causam habuit qualem qualem,si occasione venditionis ei factę venditor firmarium eiecit vel aliter:si alius eiecerit quâm ille qui dimisit,& tunc sic: Quam C.de N. ei dimisit ad terminum qui nondum prętерijt,infra quem terminum prędictus A. vel prędictus C. ipsum B. de

eadem terra vel firma sua iniustè eiecit vt dicit: & nisi fecerit, & prędict' B.fecerit te securum,tunc sumone &c.Poterit etiam breue istud (secundum quosdam)aliter formari ita.s.si A.fecerit te securum &c, tunc summoneas B.quòd sit coram &c.ad respondendum eidem A. quarè iniustè eiecit eum de tanto terrę &c.quam idem A.vel alius C.s.ei dimisit ad terminum qui nondum præterijt, infra quem terminum &c. vt supra. Sed forma prima magis competens & compendiosa est ꝓpter captionem in manũ domini regis ad vitanda atachiamenta & dilationes. Non magis poterit aliquis firmarium eijcere de firma sua quám tenentem aliquem de libero tenemento suo.Et vnde si ille eiecerit qui tradidit,seysinam restituet cum damnis,quia talis restitutio non multum differt a disseysina. Si autem alius quâm qui tradidit eiecerit, si hoc fecerit cum autoritate & voluntate tradentis, vterq; tenetur hoc iuditio, vnus propter factum & alius propter autoritatem. Si autem sine voluntate, tunc tenetur eiector vtriquè tam domino proprietatis quâm firmario: firmario per istud breue, domino proprietatis per assisam nouæ disseysinæ, vt vnus rehabeat terminum cum damnis,& alius liberum tenementum suum sine damnis. Si autem dominus proprietatis tenementum ad firmam traditum alicui dederit in dominico tenendum,seysinam ei facere poterit,saluo firmario termino suo. Poterit enim eum inducere in seysinam vacuam quantum ad ipsum & suos & attornare ei firmarium & seruitium suum, dum tamẽ feoffatus non vtatur nec expletia capiat maxime nec firmarium impediat vti,nec ipsum eijciat,Poterit enim quilibet illorum sine præiuditio alterius,quia recte dicimus totum nostrum fundum esse, & cùm vsus fructus alienus sit, quia non dominij pars est vsu fructus sed seruitus sit vel via &c.Nec falsò dicitur meũ esse,cuius non potest pars dici alterius esse in seysina esse eiusdem tenementi, vnus vt de termino & alius vt de feodo & libero tenemento.Et datur ista actio hæredibus & competit contra hęredes vt supra in assisa nouę disseysinę.

1 ¶ *De assisa si quis sine inditio fuerit disseysitus,de ijs quæ sunt de pertinentijs liberi tenementi sicut de Iuribus,vt si sint seruitutes quæ pertinent ex alieno fundo ad fundum vicini sicut pastus pecorum,scilicet communia pasturæ.* 2. *Si quis non possit vti propter vim competit assisa nouæ disseysinæ domino fundi.* *Cap.37.*

DIctum est supra qualiter rerum corporalium acquiruntur dominia, & de acquirenda possessione, et quale remedium competit ei qui a tenemento suo eiectus fuerit, & qualiter restituatur ei possessio, libertas,& pax si possessio ꝓturbetur. Nunc autẽ dicendum qualiter quis restituatur si fuerit eiectus iniustè de ijs quę pertinẽt ad liberum tenẽtum. Pertinent enim ad liberũ tenẽtũ iura sicut & corpora, Iura siue seruitutes diuersis respectib⁹. Iura autẽ siue libertates dici poterũt ratione tenẽtorũ, quibus debentur. Seruitutes vero ratione tenementorum a quibus debentur,& semper consistunt in alieno & nõ in ꝓprio,quia nemini seruire potest suus fundus proprius, & nullus hmodi seruitutes constituere potest,nisi ille qui fundum habet & tenẽtum, quia prędiorum aliud liberũ, aliud seruituti suppositum. Liberum dici poterit quod in nullo tenetur,

vel

vel astringitur prædijs vicinorũ. Si autem teneatur, dicitur seruituti suppositum quod prius fuerat liberũ, & hoc siue teneatur prædio sine teñto alieno de voluntate & constitutione dñorum, vel ꝓpter seruitium certũ, vel ꝓpter vicinitatẽ, quia si fuerit incertum, vt si quis plus dederit, aliquandò minus, hæc esset potius emptio herbagij quã pastura, & hoc erit potius ꝓsonale q̃ prædiale. Item eodem modo si quis temporibus ad voluntatem suã. Itẽ herbagiũ dici poterit si cui concedatur, quia non habet liberum teñtum ad quod pertinere possit. Et talis dici poterit constitutio qua domus domui, rus ruri, fundus fundo, tenementum tenemento subiungatur, & non tantum ꝓsonæ per se, vel tenementum ꝓ se, sed vterquè simul tam teñtum quãm personæ. Et ita pertinent seruitutes alicui⁹ fundo ex constitutione siue ex impositione de voluntate dominorum. Item ptinere poterunt sine constitutione per longũ vsum continuũ & pacificũ & non interruptũ ꝓ aliquod impedimentum contrariũ ex patientia inter præsentes quæ trahitur ad consensum. Et vnde licet seruitus expresse nõ imponatur vel cõstituatur de voluntate dñorũ, tamen si quis vsus fuerit ꝓ aliquod tempus pacificè sine aliqua interruptione nec vi, nec clam, nec precariò quod idẽ est quod de gratia, ad minus sine iuditio disseysiri nõ potest: quia si violentia adhibeatur, nũquã erit ius disseysitoris ꝓpter tẽporis diuturnitatẽ, nisi ꝓ negligentiã ipsius qui vim patitur ex lõga & pacifica & continua possessione inter præsentes, secus inter absentes, & talis seysina multipliciter poterit interrumpi. Si autẽ fuerit seysina clamdestina. s. in absentia dñorum vel illis ignorantibus, & si scirent essent ꝓhibituri, licet hoc fiat de consensu vel dissimulatione balliuorũ, valere nõ debet. Si autem precaria fuerit & de gratia, quæ tempestiuè reuocari possit & intempestiuè, ex longo tempore nõ acquiritur ius, nec in casu ꝓximo notato. Illud autem quod de gratia est, ad voluntatem concedentis reuocari poterit quocũq; tempore, quod quidem nõ est in comodato. Potest etiam seruitus ita constitui in proprio, ne liceat dño fundi pascere in suo proprio, & sic constituitur seruitus in fundo alieno, aliquandò ab homine, aliquandó ex patientia & vsu. Et eodem modo imponitur quandòq; a iure & nec ab homine nec ab vsu. s. ne quis faciat in proprio per quod damnum vel nocumentum eueniat vicino. Nocumentum enim poterit esse iustum, & poterit esse iniurioſum. Iniurioſũ, vbi quis fecerit aliquid in suo iniustè contra legem vel contra constitutionem, ꝓhibitus a iure. Si autem prohiberi a iure non possit ne faciat, licet nocumentum faciat & damnoſum, tamen non erit iniurioſum, licitum est enim vnicuiq; facere in suo quod damnũ iniurioſũ non eueniet vicino, vt si quis in fũdo ꝓprio cõstruat aliquod molẽdinũ, & sectã suã & aliorũ vicinorũ substrahat vicino, facit vicino dãnũ & nõ iniuriã: cũm a lege vel a cõstitutione ꝓhibit⁹ nõ sit ne molendinũ habeat vel constructat. Itẽ a iure imponit seruitus prædio vicinorũ. s. ne quis stagnum suum altiùs tollat ꝓ quod tenementũ vicini submergatur. Itẽ ne faciat fossã in suo ꝓ quam aquam vicini diuertat, vel ꝓ quod ad alueũ suũ pristinũ reuerti nõ possit in toto vel in parte. Itẽ ne q̃d faciat in suo, quo minus vicinus suus omninò vti possit seruitute imposita vel cõcessa, vel quo min⁹ cõmode vtatur, loco, tẽpore, numero

numero vel genere,qualitate vel quantitate. Et non refert vtrũ hoc omninò fecerit vel quod tantundem valeat: vt si quis habuerit ius eundi p fundum alienum, non solum facit disseysinam si viam obstruat, sed si ire non permittat omninò commode,vel ad vsum debitum. Item si reficere viam non permittat,ad viam enim pertinet refectio. Item eodem modo si omninò aquam non diuertat, sed fossam faciat vel purgare non ꝑmittat:quia ad aquæ ductum pertinet purgatio, sicut ad viam pertinet refectio. Item licet omninó non impediat,si fecerit tamen quo minus cõmodè,facit disseysinam, vt si communiam habeat in certo loco cum libero & competenti ingressu & egressu,faciat quis fossatum & hayam,murum vel pallacium per quod oportet me ire per circuitum, vbi prius ingressus sum per compendium, saluo tamen vicino iure suo si recenter ad querelam eius qui iniuriam passus est quod suum fuerit exequatur. Et propter communem vtilitatem, ne quis diu suo iure vti impediatur, & ita si non commode. Hoc quod dicitur trahi debet ad nocumentum iustum & iniuriosum, de fossato vel haya iniuste leuatis. Item si cui concedatur ius pascendi certo tempore, et non permittat eum vti aliquo tempore. Item si omni tempore non permittat eum vti, nisi certis temporibus vel certis horis. Item cum vti debeat vbiquè, non petmittatur vti nisi certis locis & coarctatis.Item cúm ius habeat pascendi ad omnia aueria & omnimoda & cuiuscunq; generis,non permittit eum vti nisi ad quædam genera aueriorum & determinata, omnibus alijs auerijs pænitus exclusis. Item si constituatur ius pascendi ad certum numerum,nõ ꝑmittit vti nisi ad minorem numerum,et sic non debito modo, & quilibet modº habet in se debitam commoditatem.Et illud idem videri poterit in cursu aquarum,vt si cui concedatur ius aquę ducendę,non permittat eum omninò ducere vel non commodè,quia non permittit purgare,vel si id quod cõtinue ducere deberet,non ꝑmittit ducere nisi certis horis & temporibus. Item quod integre, non permittit ducere nisi in parte, & ita erit disseysina manifesta,cùm nullo modo vel non commode nec modo debito permittat vti. ¶ 2. Si autem debitum modum excedat quis,incontinenti repelli poterit,post tempus vero non nisi cum causæ cognitione:et sic (vt prædictum est)poterit quis habere seruitutem in fundo alieno et vti, nisi prohibeatur ex iusta causa. Iura siquidem quæ quis in fundo alieno habere poterit,infinita sunt.Et in omnibus istis casibus, vbi competit assisa nouæ disseysinæ de communia pasturæ ei cui concessa est libertas pascẽdi,si commode vel debito modo vt prædictum est.Item econuerso competit domino concedenti assisa nouæ disseysinę de libero tenemento, si ille cui çoncessa est prę̃sumptuosè vel aliter quàm fuit constituta vti velit, vt si per vim vti vellet,cùm non esset constituta. Item eodẽ modo & eisdem causis quibus res corporales acquiruntur,acquiruntur & iura,secũdùm quod infinitę sunt,vt supra de rerum acquisitione.Et eodem modo quo acquiruntur secundùm rerum incorporalium acquisitionem & iustè,eodem modo amitti poterunt & iniustè.Acquiruntur enim res corporales animo & corpore ꝑ traditionem. Res autem incorporales sicut iura & seruitutes,cùm loca fuerint determinata,acquiruntur.s. ex solo aspectu

pectu accipientis vel sui ꝓcuratoris, & possidendi voluntate & affectu, quia traditionem non patiuntur iura vt videri poterit. Si quis fundo suo talem imposuerit seruitutem, ꝙ liceat vicino immittere aueria sua ad pasturam, ita poterit fundus suus (licet liber esset ab initio) seruire fundo vicino. Et sic ex tali conuentione, & mutua vtriusq; voluntate tenet seruitus, dum tamen interueniat accipientis volũtas & aspectus, cùm huiusmodi iura traditionem non accipiant. Et quo casu, statim erit in seysina, licet statím non immittat aueria sua, & semper videtur vti, donec seysinã suã amiserit ꝓ non vsum, id est donec fuerit disseysitus in toto vel in parte. s. quòd aueria sua immittere nõ posset cûm velit, vel si cùm semel immiserit, vti non possit, commode vel debito modo. Quo casu, eis subueniendum est per assisam, siue vsus fuerit siue non, propter solam constitutionem, cûm sit quasi in possessione, quia iura quasi possidentur. Et sic acquiritur possessio seruitutis ante vsum, sed sine vsu ad alium transferri nõ potest, nisi hoc contineatur in constitutione seruitutis, quôd seruitus sibi remaneat & hæredibus suis, vel cui illam dare voluerit, vel assignare: vel vbi sic dicat, quód hoc facere possit, cum tenemento ad quod pertinet illa seruitus, quod tamen non est credendum (vt videtur) sicut videri poterit in donatione aduocationis. Sic autem, vt dictum est, acquiritur possessio seruitutis, sed nunquam retinetur nisi per vsum verum, scilicet cùm aueria sua immiserit vnum vel plura, licet non omnia, vel omnimoda immittat quæ immittere posset per constitutionem. Et eodem modo acquiri & retineri poterit seysina sine aliqua constitutione per patientiam & longum vsum. Constitui vero potest seruitus multipliciter, vt quis scilicet habeat ius pascendi in fundo alieno. Item ius fodiendi, ius eundi, ius hauriendi, ius piscandi, aquamuè ducendi, ius venandi, & alia infinita possunt esse iura & secundûm quod habet sub se plures species vel non habet, & secundùm quod seruitutes plures habent pertinentias, & pertinentias pertinentiarum. Sed quoniam magis celebris est illa seruitus per quam conceditur alicui ius pascendi: Ideo primo dicẽdum est de ea, quę dicitur communia pasturæ.

1 ¶ *De communia pasturæ & quibus modis acquiritur communia pasturæ.* 2. *Quòd communia dici poterit multis modis.* 3. *Qualiter amittitur communia pasturæ cum semel fuerit acquisita.* 4. *De impetratione breuis de communia pasturæ cùm quis fuerit disseysitus.* 5. *De officio vicecomitis.* 6. *Forma breuis de communia pasturæ.* 7. *De intentione querentis proponenda.* 8. *De exceptionibus contra querentem.* 9. *De exceptionibus contra assisam secundum articulos breuis.* 10. *De exceptionibus contra assisam.* 11. *Cõtra exceptionem replicatio.* 12. *Quòd sub nomine herbagij, non continetur glans.* 13. *Quæ continentur sub nomine glandis.* 14. *Qualiter dissoluitur mutuus consensus per contrariam voluntatem & dissensum.* 15. *Quòd constitutio seruitutis potest restringi & mutari.* 16. *De constitutione de Merton per W. de Ralegh tunc Iustic.* 17. *Breue de constitutione de Merton secundum quod tunc promissum fuit per W. de Ralegh Iustic. Cap. 38.*

COmmune autẽ, nomẽ generale est, & cõuenit suis partib⁹, sicut gen⁹ se habet ad suas species. Cõmunia enim ex virtute vocabuli cõponit̃ ex vna & cũ, & subintelligit̃ alio. i. cõmunia in alieno & vna cũ alio

alio & non in fundo ꝓprio, quia nemini seruit suus fundus proprius vt supra. Acquiritur enim communia multis ex causis .s. ex causa donationis: vt si quis dederit terram cum pertinentijs & cum communia pasturæ &c. Item ex causa emptionis & venditionis, vt si quis communiam emerit in fundo alieno, vt pertineat ad tenementum suum, licet sit de feodo alieno & diuersa baronia, et ex constitutione dominorum fundorum. Item acquiritur ex causa dominorum fundorum, sicut per seruitium certum. Item ex causa vicinitatis, vt si quis cum vicino, & vicinus cum eo. Item ex longo vsu sine constitutione cum pacifica possessione, continua & non interrupta, ex scientia, negligentia, & pacientia dominorum, non dico balliuorum, quia ꝓ traditione accipiuntur, ita quòd nec ꝓ vim, nec clam nec precariò vt supra. Et eisdem rationibus pertinere poterit cõmunia ad liberum tenementum, in eo autem quòd communia est nomẽ generale continens sub se plures species. Est enim communia in eo quòd dicitur pastura, de omni quod edi poterit vel pasci, large sumpto vocabulo vel strictè, large: vt si quis habeat in alieno communiam pasturę .s. herbagij, pessonæ, siue glandis siue nucis, et quicquid sub nomine pessonæ continetur. Item foliorum & frondium strictè .s. aliquod istorum vnum vel duo. Item distingui poterit communia pasturæ per tempora, vt si omni tempore vel certis temporibus & certis horis. Item per loca, vt si vbiq; & ꝓ totum, sine aliqua exceptione. Excipiuntur tamen quædam tacitè, & quandoq; expressè, sicut rationabilia defensa, et exigi non poterunt ratione pasturæ, nisi specialiter concedantur & non nisi post tempus, qualia sunt blada, prata, ligna, Byngheys sicut ad boues. Item ad vaccas & vitulos suis temporibus. Item ad oues multones & oues matrices, & agnos suis temporibus. Item nec in curia alicuius nec in gardinis, nec in viridarijs, nec parcis vel huiusmodi. Item nec in dominicis alicui°, quę claudi possunt, & excoli: nisi per modum certum constitutionis, & certis tẽporibus vel certis locis & determinatis & infra certa loca. Item ad certa genera aueriorum, vel si ad omnimoda aueria & sine numero, vel cũ coarctatione & cum numero, vel ad certum genus aueriorum. Item notandum quòd non debet dici communia, quod quis habuerit in alieno siue pro precio siue ex causa emptionis, cùm tenementũ non habeat ad quod possit communia pertinere, sed potius herbagium dici debet quám communia, cùm hoc posset esse quasi personale quid, siue certũ dederit quis pro herbagio habendo siue incertum. ¶ 2. Item communia dici poterit secundûm quod stat in generali, secundûm quod suprâ dictum est: habere ius fodiendi in alieno, aurum .s. & inde aurifodina dici potest loc' iste. Item argentum & inde argenti fodina, & sic de cęteris metallis. Item ius fodiendi lapides, cretam, arenam & turbam & huiusmodi. Item communia & non herbagium, vt ius falcandi herbam vel brueram vel huiusmodi, ad rationabile estouerium. Item eodem modo ad secandum in alieno bosco ad rationabile estouerium ædificandi, claudendi & ardendi. ¶ 3. Videamus nunc qualiter quis amittere possit seysinam communię pasturæ cùm semel fuerit acquisita. Et sciendum, quòd amitti potest de voluntate, eodem modo quo acquisita est, de mutua voluntate, & consensu.

sensu, eodem modo dissolui potest ex mutua voluntate partium, si velint dissentire per renuntiationem ex communi voluntate, & per remissionē & quietam clamantiam, & non sufficit si vnus illorum remittere velit & resilire, nisi ambo in hoc consentiant, quia nihil tam conueniens est &c. Et ita sicut acquiritur per communem consensum, ita amittitur per communem dissensum. Item sicut acquiritur sine constitutione & consensu per patientiam & vsum, licet pacientia trahatur ad consensum, ita amitti potest p negligentiā & non vsum, imperpetuū vel ad tempus. Imperpetuum, vt si tempus excludat omnem actionem tam super possessione q̄ super proprietate, vel sicut imperpetuum, vt excludat assisam super possessione & non super iure, quia assisa infra certum tempus limitatur, & sic tempus tollit omnem actionem vel aliquam. Item amitti potest ad tempus contra voluntatem, vt si quis ita negligens fuerit quód seysinam suam sine breui & sine iuditio resumere non possit. Diligens enim debet quilibet esse in vtendo cùm negligentia sicut violentia ei possit esse damnosa, vt si hodie repulsus fuerit per vim, in crastino si posit immittat, aueria sua & vtatur, & sic de die in diem, & sic non amittet seysinam ꝓpter diligentiam, licet illam habeat contentiosam. Si autem omninò per vim repellatur cui resisti non possit, vel saltem omninò non repellatur, sed quòd commodè vti non possit nec per modum constitutionis seruitutis: statim recurrendum est ad illum qui iura tuetur, & habebit remedium per assisam quæ super hoc prodita est recuperandæ possessionis gratia: per breue quod tale est. Commodè dico, vt si fiat aliquid in alieno ad nocumentum seruitutis, per quod omninò vti non possit vel non commodè, vt si quis murum vel hayam fecerit, statim demolliantur, vel post tempus per assisam. Item si transferri debet communia ad alium, oportet quòd transferatur ad certas personas, & a certis personis & a certis tenementis, vsquè ad certa tenementa quibus seruitus debetur: quia huiusmodi iura sine corporibus esse non poterunt, scilicet sine corporibus quæ seruiant, & sine corporibus quibus seruitur. Et quia incorporalia traditionem non patiuntur, nec possideri possunt sed quasi, ita nec transferri possunt sed quasi. Et sufficit pro traditione aspectus loci, in quo huiusmodi iura constituuntur, & mutua voluntas contrahentium & effectus possidendi, & ex sola voluntate & affectu est quis quasi in possessione: & licet statim non fuerit vsus, tamen semper vtitur vel quasi, donec per non vsum scilicet per vim, per negligentiam, vel per longam patientiam amittat seysinam: vt si ille qui huiusmodi seruitutem alicui concesserit aliquam partem pasturæ suæ appropriauerit vel totam, & ille cui conceditur omnino teneatur extra, siue ante ea pecora sua immiserit siue non, facit disseysinam. Si autem ille cui seruitus conceditur viribus concedentis possit resistere, statim cùm herba pullulare inceperit, aueria sua immittat & pascat, siue ante vsus fuerit siue non, & sic per vsum retinebit seruitutem, etiam per vnicum auerium vel per duo: licet non tot immittat, quot immittere posset vel deberet. Et quid si nullum omninò habuerit auerium proprium, sufficit si nomine suo immit-

tat alienum, & hoc nisi modus & constitutio seruitutis se habeat in contrarium, scilicet quòd immittere non possit nisi dominicum. Et quid si non habuerit nec proprium nec alienum, tunc sufficit (vt videtur) quòd in quantum possit resistat & denunciet cultori opus nouum, scilicet quòd excolere non sit ei licitum, & sic facta contentione, & re effecta litigiosa, immittere poterit cùm voluerit, licet blada sint matura. Si autem tam negligens extiterit, quód statim aueria non immiserit, nec alio modo contentionem apposuerit, amittere possit seruitutem & seysinam per talem negligentiam. Et vnde si cùm blada matura fuerint, vel cûm spicas émiserit, vel naturam herbæ mutauerit, aueria tunc primò immiserit vel contentionem fecerit, faciet domino fundi disseysinam de tenemento suo, & ita quòd dominus fundi recuperare poterit tenementum suum liberum propter vsurpationem, & alius amittet assisam de communia pasturæ, vix audiendus imposterum super proprietate, & hoc propter negligentiam siue impotentiam, cùm magna negligentia trahatur ad consensum. Sed videtur contrarium. Esto quód quis alienum excolat tenementum, & dominus tenementi sciens & prudens dissimulauerit quousquè blada matura fuerint, non prius fit ei disseysina propter culturam, quám si blada asportata fuerunt a cultore, sed cùm per tãtum tempus dissimulauerit (vt supra dictum est de communia) quousquè blada matura fuerint, quare non amittit ille seysinam suam per negligentem patientiam, sicut ille (vt supra) pasturam in communia pasturę? Ad quod sciendum, quòd est negligens patientia & patiens cautela, nec fit ei in aliquo disseysina per culturam cûm hoc velit, & quia per hoc semper melioratur conditio, nisi cùm ille cultor blada asportauerit, quod quidem non est in pastura, quia non melioratur conditio ex quo per patientiam facit illa non blada sua, quia in vno casu melioratur conditio tenentis per patientiam, quoad bladum habendum, in alio deterioratur, quia ex cultura deterioratur pastura. Ex patientia enim quandoquè patiens meliorem facit suam conditionem quandoquè deteriorem, & quamdiu fecit iuiuriam suã ex mea voluntate, patientia non currit contra me, quod si contra, aliud est. ¶ 4. Si quis igitur iniustè disseysitus fuerit & per vim de communia pasturæ suæ, siue impediatur quo minus commodè & modo debito vti possit, & secundum quod se habet ad ea quæ edi possunt, vel secundum quod largê se habeat ad alia quæ sunt ad vtilitatem, si statim se non reposuerit in seysinam cùm possit, per negligentiam, vel cùm non possit propter violentiam, & vim maiorem, statim recurrendum est ad illum qui iura tuetur, ad impetrandum assisam quæ prodita est recuperandæ possessionis gratia. Sed videndum est qualiter sit impetrandum. Plures enim possunt cõstitui seruitutes in vno fundo plurib⁹ & per totũ sicut vni. Et plures ibi possunt esse seruitutes, licet fũdus vnus, tamẽ ratione diuersorũ tenẽtorũ ad quæ ptinẽt, cũ ratione diuersarũ personarũ quibus seruitutes debentur: & quia plures personæ & diuersa tenementa, & sic diuersa iura,

ideo

ideo diuersæ & plures disseysinæ & plura breuia. Et quia plures habere possunt ius pascendi in vno tenemento, non fiat vnum breue ratione tenementi in quo seruitus constituitur, quod vnum est sed plura. Si autem tenementum ad quod communia pertinere dicitur commune sit inter plures, sicut inter cohæredes siue participes, siue omnes disseysiti fuerint siue quidam illorum, vna erit disseysina, & non plures, propter vnicum ius: quamuis plurium personarum & propter vnicum tenementum ante diuisionem. Item si tenementum in quo communia conceditur commune sit pluribus participibus hæredibus vel vicinis,& vnus eorum disseysinam fecerit, non erit propter hoc super omnes impetrandum, sed super illum tantum qui fecit iniuriam, nisi omnes vel quidam illorum ante impetrationem hoc expressè aduocauerint. Si autem hoc aduocauerint post impetrationem ante captionem assisæ, etiam si in breui non nominentur, bene se poterũt gratis ponere in assisam ac si nominarentur, vt ita terminetur negotium versus omnes, quod si facere noluerint, nihilominûs procedet assisa versus eum qui disseysiuit. Et si querens per assisam recuperauerit, recuperabit & retinebit versus omnes: quia si postea velint participes eum iterum disseysire & impetrauerit super eos, etiam sine iurata recuperabit per primam assisam, quia non est assisa capienda super assisam de eadem re, ne secunda sit contraria primæ, quia sic possent iuditia esse in incerto. ¶ 5. Facta autem sic impetratione, statim & sine mora erit vicecomes requirendus. Officium autem vicecomitis est, plegios accipere (vt supra) de noua disseysina. Item in præsentia partium debet duodecem eligere si præsentes esse velint, qui statim communiam pasturæ & locum in quo petitur communia videant, & etiam tenementum ad quod communia pertinere dicitur. Tenementum videlicet in quo communia pasturæ petitur, qualitatem & quantitatem, & per quas metas, & diligenter debent inquirere iuratores de modo disseysinæ, scilicet vtrum omninò expellatur vel impediatur quó minus commodè vti possit. Item quo tempore debeatur, & de genere & numero aueriorum, vt inde possunt certificare iustitiarijs cùm fuerint requisiti. Item tenementum videre debent ad quod communia pasturæ pertinere dicitur, quia nemo potest communiam pasturæ clamare vt pertinentem ad liberum tenementum suum, nisi ille qui liberum tenementum habet. Liberum autem dicitur, ad differentiam villenagij & villanorum qui tenent villenagium: quia non habent actionem nec assisam, sed dominus cuius liberum tenementum villenagium fuerit. Item quòd sit suum & non alienum, hoc est si teneat nomine alieno vt firmarius & ad terminum, vel sicut creditor ad vadium. Ideo autem videre debent locum in quo pastura petitur: quia illud ius pascendi videri non potest, & incongruè quæritur quot acras communiæ pasturæ petat cùm quęri debeat in quot acris. ¶ 6. Rex vicecomiti salutem. Questus est nobis A. quòd B. iniustè & sine iuditio disseysiuit eum de communia pasturæ suæ in tali villa quæ pertinet ad liberum tenementum suum in eadem villa, vel in alia villa tali. Et ideò tibi præcipimus, quòd si talis fecerit te secu-

rum &c. vt supra. Et interim facias duodecem liberos & legales homines videre tenementũ illud, & pasturam illã, & summoneas talem &c. vt supra. ¶7. Proposita igitur intentione sua secundũ formam breuis, oportet eam fundare sic, & primó confirmet personam suam, & postea docere oporteat eum, rationẽ qua ꝑtineat ad tenementum suũ, vt si dicat ꝙ communia ꝑtinet ad liberum tenementum suũ, quia feoffatus fuit de tali tenemento, cum communia pasturæ ad tot aueria, sicut perpendi poterit supra de causis quare communia pertineat ad tenementum. Item oportet eum docere de qualitate pasturæ, vtrum sit larga vel stricta, vt certa res deducatur in iuditium. Item de quo tenemento pertineat, & ad quale tenementum. Et eodem modo de tempore, genere, numero, & modo: secundum quod supra dictum est. Et si aliquando fuit ampla, vel larga, si postmodum fuerit coarctata, vel restricta. Coarctari vero poterit & restringi (secundum quod ex præmissis perpendi poterit) vt si constituatur per totum fundum & vbiq;, coarctari potest ad certum locum. Eodẽ modo si omni tempore, coarctari potest ad certum tempus: & ita de alijs. ¶8. Fundata igitur tali modo intentione querentis, multipliciter excipi poterit contra querentem, vel quia ad alium pertinet querela, & non ad ipsum, vel alio modo, vt supra dictum est in assisa nouæ disseysinæ pleniùs. Item excipere poterit ille de quo queritur ex persona sua propria, vt supra in eodem de eodem. Item excipi poterit quòd non disseysiuit, quia nunq; fuit in seysina: vt supra. Item de hoc quòd dicit de communia pasturæ suæ, excipi poterit quòd communiam ibi habere non possit, vt infra dicetur, cùm excipiatur contra assisam. Itẽ excipi poterit contra breue propter errorem: vt supra pleniùs. Item contra iudicem vt supra: Item contra ꝑsonam querẽtis (vt supra) sicut de questione status: excepto eo quòd si vxor libera copulata villano assisam arramauerit de communia pasturæ ꝑtinentem ad liberum tenemẽtũ suũ, cùm villanus sit extra potestatem domini sui in libero tenemento, recuperare debet seysinam, non obstãte exceptione villenagij a quocunq; ꝓpposita, saltẽ donec villanus ad villanũ conuincatur, & in seruitutem redigatur. Nec etiam tunc erit licitum domino se ponere in tenementũ mulieris, cùm hoc nó sit liberum & ꝓprium tenementum villani, quod si fecerit, recuperabit villanus & vxor ꝑ assisam, non obstante exceptione villenagij: quia nulli competit huiusmodi exceptio, nec etiam ipsi dño. Et vnde cùm aliquãdò proposita esset exceptio villenagij contra villanum & vxorem liberã, petentes per assisam communiam pasturæ vt pertinentem ad liberum tenementum ipsorum, sed tamen cùm in fine fuerit adiudicatum quòd cõmunia pasturæ libero tenemento adiungeretur, tanquam accessorium principali, & sic factum est ꝑ officium iudicis, quod fieri debuit iure actionis: Cùm igitur proposita sit huiusmodi exceptio contra ꝑsonas querentium, videri debet an competat tenenti vel non, vt supra. Si autem competat, oportet quód tenens illam probet: Et eodem modo oporteret querentem probare intentionem suam, si nulla ab initio ꝓpposita esset exceptio: & secundum quod dictum est, probare debet tenens exceptionem

nem, nisi querens replicando docere possit illam esse vacuam, vel omninò nullam. ¶ 9. Cùm autem nihil sit quod excipi possit contra iustitiarios, nec personam querentis, nec contra breue, tunc primò dicatur & excipiatur contra assisam secundùm articulos breuis, & secundùm formam. Continetur enim in breui sic, scilicet si talis iniustè & sine iuditio &c. Et inde (hoc vt supra.) Poterit quis esse in seysina licet nõ statim vtatur & nomine alieno licut nomine proprio vel alieno: sicut clericus nomine ecclesiæ suæ: qui cùm fuerit institutus, & inuenerit ecclesiam in seysina, quæ nunquam fuit disseysita, statim est in seysina, licet non statim vtatur. Et si tunc fuerit disseysitus, potest recuperare per assisam. Item disseysiuit, ad quod excipiatur quód nunquám fuit in seysina, & ideò quòd nunquám disseysiri potuit. Videndum erit ex qua causa dicat communiam pasturæ pertinere ad liberum tenementum suum, vt si ex causa donationis, & sic conuenerit inter donatorem et donotarium, & quòd donator habeat animum donandi, & donatorius animum possidendi, & donatarius sic per se vel procuratorem iuducatur in seysinam quòd tenementum videat, in quo communia conceditur, hoc sufficit pro traditione, & statim est in seysina per affectum, & per aspectum, vel quasi, licet non statim pecora immittat. Et semper videtur vti voluntate, & animo ciuiliter, & præsentia & aspectu naturaliter, donec amiserit per non vsũ. Si autem petat quis communiam vt pertinentem ad liberum tenementũ suum ex causa successionis, tunc primò videndum erit vtrum antecessor suus obijt inde seysitus, vel non, vt si ante mortem suam fuit inde disseysitus: & tunc refert quandó. Si autem inde seysitus obijt, tunc statim incipit hæres suus habere eandem seysinam quam antecessor suus habuit cum seysitus fuit de hæreditate, quæ est quasi principale, & corporale, & sic de accessorio, sicut de iure pascendi & communia, quod est incorporale, quod ex solo animo acquiritur & voluntate possidendi, & licet statim verè non vtatur per immissionem pecorum, vtitur tamen vel quasi vt supra. Et si postea ꝓhibeatur immittere, cõpetit ei assisa nouę disseysinæ. Ad aliũ tamẽ trãsferri nõ potest cõmunia ꝑ se ante verũ vsũ, nisi hoc forte sit cum corpore. s. cum tenemento, ad quod ꝑtinuerit, sed nõ cum tenemento in quo cõmunia fuerit, sed cum seruitute illa. Et si forte post mortẽ antecessoris statim vti voluerit, & forte ꝓhibitus fuerit vel impeditus, si recenter ante mortem, adhuc retinet seysinã ciuiliter, licet seysinã pacificã non habuerit, sed cũ difficultate, nihilominùs tamen ꝑ talem vsum retinet sibi seysinam, donec omninò ꝓhibitus fuerit, quòd vti nõ possit: quo casu, tunc primô ad superiorem erit recurrendum, vt supra. Si autem seysitus non obierit, tunc refert vtrum longè ante mortem suam disseysitus fuerit, ita quòd sibi ꝑquisiuisse potuit per assisam, quod quidẽ non fecit ꝑ negligentiam. Quo casu, hæredi non succuritur ꝑ assisã, quia audiri non potest hæres ꝓpter negligentiã antecessoris, nisi sup ꝓprietate, quia vigilantib' &c. & sic incurrit quis dãnũ (sine culpa sua) ꝑ alterius defectum. Si autem nõ longe ante mortẽ suã, & ita ꝙ sibi ꝑquirere non potuit, vel in languore in quo obijt, & semper existens in voluntate

tate retinendi, vel sibi perquirendi si posset, semper fingitur esse in possessione, & mori seysitus: eo quòd semper sibi ciuilem retinuit possessionem: & vnde eandem transmittit ad hæredem: & ex ea vti potest hæres, nisi prohibeatur: & si prohibitus fuerit quòd ingredi omninò non possit, habebit assisam mortis antecessoris, vel aliud breue loco assisæ mortis antecessoris, vel nouæ disseysinæ secundum quod elegerit, sed siue longe ante mortem siue non longe fuerit antecessor disseysitus, & sibi perquisiuit in vita p breue, & ita quód visus terræ factus fuerit per iuratores &c. per talem impetrationem amisisse videbatur vtramquè possessionem, ciuilem videlicet, & naturalem: & sic nullam seysinam transmittere potuit ad hæredem: Actionem tamen transmittit per hoc quód sibi acquisiuit quasi de noua disseysina per breue de ingressu, sed non quoad pœnam disseysinę, sed quoad restitutionem, secundum quod noua disseysina duplex est, vt supra. Aboletur enim iniuria per mortem eius qui fecit iniuriam, & similiter per mortem eius, cui fit: & sic aboletur pœna, quia extinguitur iniuria cum persona, vt infra de ingressibus post disseysinã per mortem principalium pleniús. Item continetur, de communia pasturæ suæ quæ pertinet ad liberum tenementum suum, & ex hoc datur exceptio tenenti: de communia vero qualis esse debeat. satis elici poterit ex præcedentibus. Item quæ pertinet &c.

¶ 10. Dicere enim poterit tenens & excipere multis modis: scilicet quòd tenementum in quo communia petitur, & tenementum ad quod communia dicitur pertinere sunt de diuersis baronijs, & diuersis feodis, & feodum in quo communia petitur liberum est & alteri feodo nullam debet seruitutem, nec vnquam habuit ibi talem communiam, nec ius pascendi ex aliqua constitutione, vel aliquo vsu, nec pro seruitio, nec pro vicinitate, & si vnquam vsum habuit vel seysinam, nunquam aliquam habuit nisi contentiosam, & per vadij captionem, & ad emendationem damni. Quo casu, querens (si possit) doceat contrarium per assisam. Item dicere potest quòd si aliquam seysinam habuit, illam habuit per vim, vel clam, vel precario, quo casu, querens (si possit) doceat cõtrarium per assisam. Item dicere possit tenens quòd tenementum ad quod communia dicitur pertinere suum est, & non querentis, quo casu, nisi querens doceat contrarium, cadit assisa: vt de termino Paschę anno Regis Hẽrici decimo tertio in Comitat Notingh. de Radulpho filio Petri, vbi dictum fuit Radulpho quòd sibi perquireret per aliud breue. Item poterit tenens respondere contra assisam quòd querens nullam communiam clamare potuit in tali loco, quia tenementum illud est suum seperale, & quòd illud includere possit & excolere pro voluntate sua, & inclusum habere omni tempore. ¶ 11. Ad quod querens (si possit) doceat contrarium vel diuersum per assisam, scilicet quòd nullo tempore includi poterit, vel quòd non nisi certis horis, & temporibus. Item respondere potest tenens & dicere quòd ille qui queritur nullum omninò habet tenementum liberum, vel quasi, ad quod aliqua communia pertinere possit vel etiam mansiunculam. Item dicere potest quòd

nulla

nulla communia pertinet ad tale tenementum: quia illud fuit aliquando foresta, boscus, & locus vastæ solitudinis & communia, & iam inde efficitur assartum, vel redactum est in culturam, & non debet communia pertinere ad communiam, & vbi omnes de patria solebant communicare. Ad hoc facit de Itinere W. de Ralegh in comitatu Warr' Assisa nouæ disseysinæ de communia pasturæ si Augustinus &c. Eodem modo dici poterit de mariscis, & alijs vastitatibus in culturam redactis, quia vbi eadem ratio, ibi esse debet idem ius. Item dicere potest tenens contra assisam, quòd principalis disseysitor mortuus fuit ante impetrationem breuis, vel ante captionem assisæ. Vt de termino sanctę Trinitatis anno regis Henrici duodecimo, de Itinere Midd' si S. Cantuariensis archiepiscopus & alij plures. Sed quid dicetur si assisa capta sit in vita principalis disseysitoris, qui ante iuditium redditum, moriatur? Videtur propter hoc quòd iuditium remanere non debeat. Item dici poterit contra assisam quòd assisa non iacet, si querens petat communiã propter errorem, vbi sibi perquirere deberet per assisam nouæ disseysinæ, petendo tenementum, scilicet vbi quis non permittit eum pascere in proprio fundo suo, & sic quietè & pacificè possidere. Item competit exceptio contra petentem quôd communiam petere non potest quia aliàs petijt tenementum cum pertinentijs, & tenementum amisit cum pertinentijs: & communia tunc fuit de pertinentijs, & ideo amisit vtrumquè. Item poterit idem dici si tenementum petatur, quòd ille qui nunc petit tenementum in dominico aliâs inde petijt communiam, & illam amisit per iuditium: & ex quo petijt communiam, & nemini seruit fundus proprius, per hoc concessit tacitè quôd nullum ius habuit in tenemento in dominico, & talis exceptio oritur ex præsumptione. Et hoc quidem dici poterit, siue tenementum & solum sit querentis proprium vel cum alijs commune, ita quód nullus sciat suum seperale. Item dicere potest contra assisam & contra breue, quòd die quo breue fuit impetratum fuit querens in pacifica possessione, & postea: & ita quòd quãdo impetrauit, nulla subfuit causa impetrandi, & sic impetratio nulla. Item dicere poterit si disseysitus fuerit quando impetrauit, iam non habet querelam nec causam querendi, quia post impetrationem (& sine iuditio & iudice) seysinam suam sibi vsurpauerit: & quia sic iniustè & sine iuditio, dicere potest quôd ipse iam impetrauit breue super eum de noua disseysina de libero tenemento. Item dicere potest contra assisam quòd querens amisit querelam per vsurpationem sine iuditio ꝑ iuditium subsequens de libero tenemento, quia sibi vsurpauit, quod exposcere debuit per iuditium. Et sciendũ ꝙ si primò quis impetrauerit, & post impetrationẽ si seysinã gratis oblatã receperit: secus erit si vsurpauerit, vt supra: in hoc casu posset querens teneri disseysito ex recõuentione, vt id quod voluit habere pro se habeat contra se, vt si vsurpator agat per assisam ad retinendũ id quod vsurpauit, spoliatus recuperet per reconuẽtionem spoliati, quia sine iuditio, licet iustè sibi seysinam vsurpauerit: nihilominus si petat per assisam id quod tenet, capienda erit assisa,

& sic

& sic ille qui sic vsurpauit in misericordia pro vsurpatione : sed tamen restitutionem non faciet per iuditiū : vt de termino sancti Michaelis anno regis H. decimo tertio incipiente decimo quarto. Assisa nòuæ disseysinę de communia pasturæ de Abbate de Ramseghe: & hoc nisi ille qui sine iuditio disseysitus est, licet iuste, sibi velit perquirere per aliud breue de noua disseysina versus vsurpantem, vel agere de reconuentione. Item si quis assisam portauerit de noua disseysina dum fuit firmarius, & non competit ei assisa cùm teneat nomine alieno, si postmodum incipiat possidere in feodo, & fiat dominus, vbi prius fuit firmarius, quæritur an breue impetratum ei prodesse debeat. Videtur quòd non, quia tempore impetrationis non habuit ius impetrandi, sed alius, & ideo tempus datæ spectandum erit. Ad hoc facit de vltimo Itinere M. de Pateshull in comitatu Suffolk. Assisa nouæ disseysinæ de communia pasturæ si Iohānes de Stantone. ¶ 12 Item notandum quòd sub nomine herbagij non continetur glans, & ideo tempore glandis & pessonæ excluduntur porci & capræ, nisi ad hoc specialiter agatur quòd talem habeant communiam. ¶ 13. Glandis enim nomine continentur glans castanea, fagina ficus & nuces, & alia quæquè quæ edi vel pasci poterunt præter herbam. Item respondere poterit, quód nullam habuit seysinam pacificam, quia nunquam ibi ingressum habuit, quin esset deuadiatus & quin faceret emendas pro transgressione. Cùm iura traditionem non patiantur, sed cum ipsa re cui insunt scilicet cum corpore transferantur, ille ad quem transferuntur statim cùm corpus habuerit cui insunt iura illa quasi possidet, licet non statim vtatur, semper videtur vti donec amittat per non vsum licet statim vti non possit, quia non euenit tempus quo vti possit: sicut videri poterit in aduocationibus & iure aduocationis, quia antequam vacauerit, vti non poterit cum effectu antequam vacet, vt præsentare posset. Item si libertatem habuerit iudicandi latronem, & habendi furcas, non poterit vti tali libertate, antequam casus euenerit. Item nec in assisis & mensuris iuratis antequam transgressio inde facta fuerit, & idem in iure pascendi sicut in communia pasturæ, antequam pecus habeat quod possit ĩmittere, sed tamen est semper in possessione, & videtur vti, donec amiserit per non vsum. Et poterit sic quis vti tam nomine ꝓprio quàm nomine alieno, vt si custos vtatur nomine hæredis qui fuerit in custodia sua, vel si quis alius sicut rector ratione dignitatis vel ecclesiæ suæ, & semper talis vtitur & possidet, cuius nomine vtitur & possidetur. Et cùm ecclesia fungatur vice minoris, acquiritur per rectorem & retinet per eundem, sicut minor per tutorem. Et quamuis moriatur rector, non tamen cadit ecclesia a seysina sua de aliquo de quo rector seysitus moritur nomine ecclesiæ suæ, non magis quám minor si custos suus moriatur, & peruenerit in alterius custodiam, & per hoc non mutatur status minoris. Et eodē modo fieri debet de rectore ecclesiæ (vt videtur) ꝙ eādē seysinā habere debeat successor, quā habuit su° prędecessor: quia ecclesia sēp remanet in sua possessione, quāuis rector moriatur, & cū successor fuerit institutus, statim nomine ecclesiæ est quasi in possessione, et vi-

& videtur vti nomine ecclesiæ, & licet pecus non immiserit,& cùm immittere voluerit impeditus fuerit, seysinam suam & statum prædecessoris sui per assisam nouæ disseysinæ recuperabit. Si autem tempore vacationis ante institutionem medio tempore a possessione ecciderit,tũc fiat breue de recuperanda seysina nomine ecclesiæ suæ quam prædecessor suus habuit die quo obiit. Sed quid si ante mortẽ rectoris qui obiit fuerit ecclesia disseysita, tunc erit rectori succurrẽdũ per breue de ingressu, ad similitudinem aliarum disseysinarum, licet rector hæres dici non possit,sed successor. In illis autem qui iure hæreditario succedunt,non sunt hæc obseruanda, quia est hæreditas iacens, donec fuerit ab hærede adita. Sed tamen cùm hæreditatem adierit, fiat de eo vt supra: quia ius pascendi inest hæreditati vt supra. ¶ 14. Notandum inter cætera,quòd eodem modo quo cõstituitur seruitus in alieno de mutua voluntate contrahentium per communem consensum : eodem modo ex contraria voluntate mutua dissolui poterit ex toto per cõmunem dissensum. Communem dissensum dico, quia non sufficit si tantum vna pars dissentiat, si non dissentiant ambæ. Item dissolui poterit ex toto per cõmunem dissensum, & conuerti ad alium vsum p alium consensum, siue hoc sit inter participes & hæredes vel inter vicinos dominos tenementi vel extraneos,qui nõ nisi cõmuniã clamare possunt in tenemento: Vt si ita cõuenerit,q̃ tenementum quod prius fuit cõmunia, inter partes diuidatur pro certis portionibus,& ita q̃ id quod fuit cõmune,iam sit omnium pro virilibus portionibus seperale,secundum maius & minus,& in quo casu cùm semel consenserint,iterum non poterunt dissentire. ¶ 15. Item potest constitutio seruitutis aliquando minui & restringi, vt si prius constituatur quòd per totum & vbiq; ,restringi poterit quoad certum locum. Item mutari,vt si id quod in vno loco certo, mutetur ad alium locũ certum. Item quod prius sine numero,coarctari poterit ad certum numerũ. Item quod ad omnimoda aueria,coarctari potest ad certum genus. Item quod omni tempore, coarctari poterit q̃ certo tempore, dum tamẽ hoc fiat de voluntate contrahentium. Et eodem modo poterunt omnia prædicta augeri & ampliari, sed non contra voluntatem contrahentium, quia per hoc competeret assisa nouæ disseysinæ domino tenementi, sed in cõtrarium per vim ageretur, sicut competeret assisa nouæ disseysinæ de communia pasturæ ei, cui debetur seruitus : secundum modum & constitutionem seruitutis. Est tamen quædam constitutio quæ dicitur constitutio de Merton, per quam etiam inuito eo cui seruitus debetur, communia coarctatur, vnde primò videndum est qualis est illa constitutio,& est talis. ¶16. Quia multi sunt magnates qui feoffauerunt milites & liberè tenentes suos in maneriis suis de paruis tenementis, & qui impediti sunt per eosdem quòd commodum suum facere non possunt de residuo maneriorum suorum, sicut de vastis, boscis, & pasturis magnis, deficut ipsi feoffati sufficientem habere possent pasturam, scilicet quantum ad tenementa sua pertinet: ideò prouisum est & concessum ab omnibus, quòd cùm huiusmodi feoffati a quibuscunq; de cætero ar-

ramauerint erga dominos suos assisam nouæ disseysinæ de communia pasturæ, de hoc quòd aliquam partem tenementorum suorum excoluerint, si coram Iustitiariis cognouerint quòd sufficientem habeant pasturam quantum ad tenementum suum pertinet cum libero ingressu & egressu, & chaceam de tenementis suis vsque ad pasturam illam vel viam, tunc inde sint contenti, & illi de quibus tales questi sunt quieti sint de hoc quòd commodum suum ita fecerint de terris, vastis, & pasturis suis. Si autem dixerint quòd sufficientem pasturam non habuerint, quãtum pertinet ad tenementa sua, cum sufficienti ingressu & egressu, tunc inde inquiratur veritas per assisam. Et si per assisam recognitum fuerit quòd in aliquo impediuerit ipsius domini ingressum vel egressum, vel quod habeant sufficientem pasturam (secundum quod prædictum est) tunc recuperant querentes seysinam suam per visum recognitorũ, ita quòd per discretionem & sacramentum eorundem habeant conquerentes sufficientẽ pasturam cum sufficienti & competenti ingressu & egressu, in forma prædicta, & disseysitores in misericordia, & damna reddant sicut prius reddi solent ante prouisionem istam. Si autem recognitum fuerit per assisam quòd querentes sufficientem habeant pasturam cum libero ingressu & egressu, secundum quod prædictum est, tunc licitè faciant domini sui comodũ de residuo, & in quo casu, si quis liber homo feoffatus fuerit per aliquem, & occasione alicuius assisæ captæ vel alia occasione, vel si non permiserit dominum suum includere, vel si cùm incluserit hayas suas fregerit & fossata, & muros suos prostrauerit per vim cui resisti non possit: competit domino breue domini regis in hac forma. ¶ 17. Rex vicecoñ salutem. Ostensum est nobis ex parte A. quòd cùm in curia nostra coram nobis & consilio nostro sit prouisum & concessũ, q magnates Angliæ, & milites, & alij qui liberos tenẽtes suos feoffauerint de paruis tenementis in maneriis suis, commodum suum facere possint de residuo maneriorum suorum sicut de vastis, boscis & pasturis, si ipsi feoffati sufficientem habeant pasturam quatenùs ad tenementa sua pertinet cum libero ingressu & egressu, & ipse A. parcum suum per multum tempus iam inclusum habuit, boscum vel huiusmodi: B. qui paruum tenementum habet in eadem villa, vel alia, & de feodo ipsius A. occasione cuiusdam assisæ nouæ disseysinæ inter eosdem A. & B. nuper captæ de communia pasturæ ipsius B. quam pertinere dixit ad liberum tenementum suum in eadem villa, non permittit ipsum A. parcum suum habere inclusum, immò hayas suas frangit, & fossata deficut communiam pasturæ habere poterit sufficientem extra parcum vel boscum illum, quatenus ad tenementũ suũ pertinet cum libero ingressu & egressu: Et ideò tibi præcipimus, quòd assumptis tecum liberis & legalibus hominibus de proximo vicineto per quos rei veritas &c. in propria persona tua accedas apud talem villam & per eorum sacramentum &c. si prædictus B. sufficientem possit habere pasturam extra prædictum parcum vel boscum quatenus pertinet ad liberum

tene-

tenementum suum in eadem villa, cum libero ingressu & egressu vel non. Et si ita esse inueneris, tunc eidem A. pacem inde habere facias ne amplius &c. Teste &c. Ad quod inprimis videndum est qualiter constitutio illa sit intelligenda, ne malè intellecta trahat vtentes ad abusum, videri oportet vtrum ille, (quem restringit constitutio) sit liber homo proprius vel alienus. Si autem sit alienus, non ei imponit legem constitutio, tum quia habet seruitutem illam fortè sicut ex consensu & conuentione vbique, quæ dissolui non potest nec per contrariam voluntatem & dissensum, tum quia non feoffatus est per dominum soli, quòd coarctari potest ad certum numerum & determinatum secundum quantitatem sui tenementi. Et vnde in hoc casu, si dominus soli & proprietatis sibi velit aliquid appropriare, & includere, hoc facere non poterit, sine voluntate & licentia prædictorum, & si fecerit, per assisam recuperabunt. Si autem fuerint liberè tenentes proprii, tunc refert qualiter fuerint feoffati, quia non omnes nec in omnibus per constitutionem restringuntur, & ideo videndum erit vtrum feoffati fuerint largè scilicet per totum, & vbique, & in omnibus locis, & ad omnimoda aueria & sine nnmero, & ita tamen quòd huiusmodi communia ad ipsos pertineat ratione feoffamenti, & non propter vsum, tales non ligat constitutio memorata, quia feoffamentum non tollit, licet tollat abusum, & maximè propter consensum eorum voluntarium qui seruitutem & communiam concesserunt. Si autem communia fuerit stricta cum numero aueriorum certo & determinato, licet vsus se largiùs & latiùs habuerit quàm necesse esset, tales ligat constitutio, quòd coarctentur ad certum locum & infra certum locum, dum tamen locus ille sufficiens sit & competens cum libero ingressu & egressu & competenti, quòd non sit grauis nec difficilis. Competens autem debet esse locus, ita quòd non longiùs distet sed propinquiùs assignetur. Item eodem modo si ita feoffatus fuerit quis, sine expressione numeri vel generis, sed ita, cum pastura quantum pertinet ad tantum tenementum in eadem villa, talem ligat constitutio sicut priùs cum expressione: quia cùm constet de quantitate tenementi, de facili perpendi poterit de numero aueriorum, & etiam de genere, secundum consuetudinem locorum. Item si qualitercunq; vsus fuerit vel feoffatus largè vel stricte, si loco competenti vsus fuerit, & siue coarctari possit siue non, non tamen coarctari debet cum damno & grauamine ad locum longiùs distantem, cùm distantia inducant incommoditatem. Et eodem modo coarctari non debet, nisi velit si accessus sit difficilior. Item tempus spectandum erit, cùm omnis noua constitutio futuris formam imponere debeat & non præteritis. Item tempus spectandum erit, scilicet quòd tenementum tempore feoffamenti iacuit incultũm, & q tenementum redactum fuit in culturam. Item quòd tenementum sit pratum, & quòd inclusum & positum in defensum, cùm nemo possit communiam petere in aliquo tenemento quod excoli possit vel includi, vel poni in defensum omni tempore vel saltem aliquo, & ex aliqua generali constitutione, vt

ne, vt si quis dicat: do tibi tale tenementum cum communia pasturæ quæ pertinet ad tantum tenementum in tali villa cum certo numero aueriorum, vel sine numero, hoc intelligendum erit de communia pasturæ, quæ communis esse debet & pertinere ad liberum tenementum, hoc est non tenemento quod possit excoli vel licito sed non omni vel aliter dum includitur vel ponitur in defensum tẽpore vel si singulis ãnis possit includi & poni in defensum & excoli, vel alio quod possit includi, nisi hoc faciat specialitas & modus cõstitutionis seruitutis, vel longus vsus continuus & pacificus. Modus constitutionis seruitutis, vt si dicat quis, do tibi tantam terram cum communia pasturæ ad tot aueria &c. per totã terrã meã vbiq; in terris colendis, pratis & clausis, & in omnibus locis, & hoc non erit sic intelligendum q̃ omni tempore, nisi tantum temporibus competentibus, scilicet post blada asportata & fæna leuata vel quando tenemẽtũ iacet incultum & ad waractum, vel si dicat expresse sic, vbique scilicet quando tenementum iacet incultum &c. non propter hoc impediri debet dominus quin terram suam excolat quolibet anno si velit, quia non imponit sibi ipsi seruitutem per hoc quin possit. Si autem ita dicat, cum pastura per totum & in omnibus locis, & secundo anno vel tertio, in terra colenda, quando iacet ad waractum, & adhuc idem erit vbi iacuerit ita vt dicitur, quia benè poterit esse quòd nunquam iacebit, nec imponitur ei necessitas, quòd non colat: quia per hoc non includit se quin possit. Si autem sic dicat, omni tempore & in omnibus locis, scilicet quòd secundo anno iaceat campus ad waractum vel incultus & apertus, & quòd tali tempore communiam habeat, tali tempore excoli non possit nec includi, & maxime vbi hoc facit longus vsus vel consuetudo a vicinis approbata & dominis, quæ pro lege obseruari debet inter tales. Item vel vbi hoc faciat vicinitas, & sine constitutione. Poterit autem esse seruitus personalis & realis. Item personalis & realis certis horis & certis temporibus. Item personalis tantum, & sic debetur personis & non tenementis, & quæ propriè dici possct herbagium. Item localis & non certis personis, sicut alicuius vniuersitatis, burgensium & ciuium, & omnes conqueri possunt & vnus sub nomine vniuersitatis. Et in fine huius constitutionis notandum, q̃m extraneis personis præfertur vsus constitutioni, si large vsi sunt, quia ab vsu coarctari non debent. In proprijs vero tenementis præfertur constitutio vsui. Item dici poterit amensuratio, tam de tenemento quàm de pecoribus, vt si quis vti & pascere infra rationabilia defensa illius domini, cuius fuerit tenementum vel assisa nouæ disseysinæ de libero tenemento, quia aliter vel alibi.

1 ¶ *De amensuratione.* 2. *Breue quare quis superoneranit vicecomiti ex equendam.* 3. *De officio vicecomitis in breui de amensuratione.* 4. *Coram Iusticiariis breue de eodem.* Cap. 39.

CVm quis ius habeat pascendi in alieno fundo, aliquando plura immittit aueria quàm liceat, aliquando plura quàm expediat. Si autem plura quàm liceat, vt si ei concedatur communia ad certum numerum aueriorum, vel ad certum genus, vel quantum pertinet ad tantum tenementum in eadem villa, si plura immittat in numero vel in genere quàm ei liceat contra voluntatem eius cuius fundus fuerit, si talis incontinenti resistere non possit, competunt ei duo remedia, secundum quod elegerit, scilicet noua disseysina pro ea parte pro qua ille qui communiam habet debitum numerum excedat vel genus: quia in hoc contractat tenementum domini sui contra voluntatem suam, ac sicut esse posset si omninò nullam communiam haberet, & aueria sua contra volũtatem domini sui per violentiam immittere vellet. Competit etiam ei aliud remedium scilicet quòd per aliud breue id quod debitum numerum vel genus excedit redigatur ad licitum numerum & debitum, & mensuram. A mensuratio enim nihil aliud est ex virtute vocabuli, nisi ad mensuram, & subintelligitur redactio. Alijs autem qui communiam tantum habent in illo fundo aliud remedium non competit nisi amensuratio. Item si quis plura habeat quàm expediat, locum habet amensuratio, vt si cui concedatur talis communia ad omnimoda aueria sua sine numero & alijs similiter successiuè vel ad certum numerum vel sine numero, si quis tot immittat quòd pastura omnibus non sufficiat, competit remedium quòd id quod excedit & nocet redigatur ad mensuram, per tale breue vic. directum. ¶2. Rex vicecomiti salutem. Questus est nobis talis, quòd talis iniuste superonerauerit communem pasturam suam in tali villa, ita quód in illa plura habet animalia & pecora quám habere debet & ad eum pertinet habendum. Et ideò tibi præcipimus, quòd iuste & sine dilatione amensurari facias pasturam illam, ita quòd prædictus talis non habeat in ea plura animalia & pecora quàm habere debet & ad eum pertinet habendum secundum liberum tenementum suum quod habet in eadem villa, & quòd prædictus talis habeat in pastura illa tot animalia & pecora quot habere debeat, & ad eum pertinet habendum: ne amplius. &c. de hoc quòd dicit plura, scire debet quot habere debet, si ad certum numerum vel secundum quantitatem terræ suæ, per hoc quod dicit secũdum liberum tenementum quod habet in prædicta villa, & vnde si tenens dicere possit quòd plura habere debeat, licebit ei. ¶.3. Officium vero vicecomitis est, quòd accepto breui, in propria persona sua accedat ad locum in quo petitur communia, & ibi conueniri faciat hundredum & omnes quos amensuratio illa tangit, & in præsentia vtriusque partis (si sumonitioni interesse velint) & quæ rationes suas & responsiones prætendant per sacramentum vicinorum per quos rei veritas melius sciri poterit, & per inspectionem chartarum & instrumentorum diligenter inquirat, quot aueria & animalia ille de quo queritur habere debeat per constitutionem seruitutis, vel ex causa donationis, vel ratione tenementi sui, vel ex vicinitate vel per longum vsum. Item si sine

numero

numero & vbiq;,tũc inquirat ad quot aueria sufficiat pastura illa,& quot sustinere possit secundum tempus feoffamẽti,& secundum tempus constitutionis seruitutis,vt si tunc sufficiens fuerit omnibus qui ibi communicare deberent. Et si postmodum effecta sit insufficiens per superoneratione,vel per nouum feoffamentum & per quod alij qui communicare debent ratione primi feoffamenti communiam suam amittant in parte vel in toto, vt sic omnibus examinatis,procedat amensuratio, & quod superfluum fuerit redigatur ad mensuram.Est enim modus & mẽsura & fines certi, vltra quæ cirta quæ nequit consistere rectum. Item notandum quòd communicantibus contra dominum tenementi duo competunt remedia de superoneratione:vel Amensuratio, vel assisa nouæ disseysinæ de communia pasturæ.Si autem communia per superoneratione in parte amittatur vel in toto, eodẽ modo sicut domino competit contra eos de superoneratione contra voluntatem suam vt supra dictum est, & eodem modo plures communicantes eadem habent remedia inter se si aliquis eorum supcronerauerit.Item plures hæredes & participes si aliquam partem tenementi sui relinquerint ad pasturam in communi, si vnus vel quidam superonerauerint, quòd locum habeat amensuratio vel assisa nouæ disseysinæ,non de communia pasturæ sed de libero teneměto,ac si vnus siue alius aliquid sibi velit appropriare.Item si sit aliquis qui pasturam velit superonerare aliter quàm liceat vel expediat,vel aliter quám pater vel mater vel alius anteceſſor fecerit,fiat amẽsuratio per tale breue. ¶.4. Rex vicecomiti salutem. Si A.fecerit te securum, de clamore &c.tunc sumoneas per bonos sumonitores.B.quòd sit coram iusticiarijs ad primam assisam ostensurus quare superonerat cõmunem pasturam, & bruerum in tali villa quæ pertinet ad liberum tenementum suum in eadem villa, vel in alia,& aliter quàm C. pater ipsius B. cuius hæres ipse est facere consueuit, & habeas ibi. &c. Et procedatur eodem modo per hoc breue quo supra & summaria fiat inquisitio hic & ibi, secundum quod in foro ecclesiastico fieri debet de bastardia.

1 *De placito Quo Iure.2.Breue quo Iure quis exigit communiam pasturæ.* *Cap.40.*

NOn semper debetur seruitus prędijs vicinorum ex consensu & cõstitutione dominorum,vt si quis habeat communiam pasturę & ius pascendi in fundo alieno sed ex negligentia & dissimulatione vicini propter vsum tãtum,& talis seysina magis habet substantiam ex tempore quàm ex iure, & ideo absurdum erit omnino ꝙ cum tali remaneat possessio, cùm semel per assisam acquisita fuerit, nisi doceat de iure suo. Sed prius videndum est cui competat hec actio. Et sciendum quód non potest quis alium implacitare per hoc breue (Quo iure) nisi capitalis dominus totius manerij vel villę,in qua petitur communia, vel alicuius partis, vel quòd sint de diuersis baronijs vel diuersis feodis,vel diuersis feoffamentis, & ita quòd dominus qui petit,& ille a quo petitur iura sua habeat

habeant seperata, scilicet tenementa diuersa & diuersas pasturas, secundum quod pastura largè se habuerit vel strictè. Si autem plures feoffati fuerint ab vno domino in vno manerio vel in vna villa, non competit eis tale breue vel talis actio, cùm inter vicinos recte loquendo de eadem baronia & eodem feodo, vicinitas potiùs dici debet quàm communia debita, vt si dicatur, si vnus communicet cum vicino & vicinus cum eo & si non, non. Cùm igitur quis per iuditium seysinam suam recuperauerit per assisam propter vsum, amittere debet illam, nisi doceat quo iure illam exigat per hoc breue, & poterit vnus dominus capitalis vel plures placitare versus vnum dominum capitalem vel plures, siue tenementa habeant in diuersis villis vel in vna, dum tamen ibi sint diuersæ baroniç & diuersa feoda.

¶.2. Rex vicecomiti salutem. Si talis fecerit te securum, &c. tunc sumoneas talem quòd sit &c. ostensurus quo iure exigit communiam pasturç in terra ipsius talis in tali villa, deficut ille talis nullam communiam habet in terra ipsius talis in alia tali villa, nec idem talis seruitium ei facit quare communiam in terra sua habere debeat (vt dicit) & habeas. &c. In quo casu, cùm talis sumonitus fuerit, potest se essoniare ad primum diem, & eodem modo querens si voluerit. Si autem non venerit nec se essoniauerit, attachietur sicut in personali actione: quia hic non petitur pastura sicut per breue de recto, vt infra dicetur. Si autem vencrit, poterit docere quo iure communiam petat, vt si simul communicauerint, scilicet vnus cum alio de communi consensu ab antiquo. Cùm autem post omnes districtiones semel comparuerit, tunc statim inquiratur a iustitiarijs si implacitatus communiam clamat, & respondere potest q̃ nullam, vel quòd pasturam clamat, et tunc inquiratur qualem, & specificata communia, extũc procedatur sicut per breue de recto, & si extunc defaltam fecerit, capiatur pastura in manũ domini Regis, donec comparuerit per paruũ cape, & sic amitti possit de facili, & hoc ita, si nulla præcessit assisa nouæ disseysinæ, & si præcessit recenter, tunc videri poterit per assisam quæ & qualis fuerit communia pasturæ quæ petitur. Item quòd seruitium ei faceret certum scilicet tale vel tale. Seruitium autem multiplex esse poterit, in denarijs, mensuris, falcationibus, arruris, operibus, consuetudinibus, & præstationibus varijs, dum tamen certis & determinatis, & certis temporibus & terminis, dum tamen non ad voluntatem accipientis indeterminatè, aliquando plus aliquando minus: quia si ita esset, ibi esset potius precium pro herbagio quàm communia. Si autem cùm ius non habeat pascendi herbam pauerit per eschapium vel cum warda facta, & propter hoc denarios dederit vel seruitium fecerit, hoc erit potiùs emenda pro transgressione quàm seruitium pro communia. Item si vicinitas vel seruitium non interuenerint, docere oportet interueniſſe donationem & titulum. Item docere oportet longum tempus & longum vsum, illũ videlicet qui excedit memoriam hominum, tale enim tempus sufficiat pro iure, non quia ius deficiat

deficiat,sed quia actio deficit vel probatio . Item sufficit pro iure,si ille de quo queritur docere possit quòd aliquando simul communicauerint, licet nunc non communicent, vt si querens per negligentiam suam vel suorum communiam suam amiserit, vt si vicinus partem suam excoluerit & appropriauerit, quod vicinus sibi & negligentię suę merito poterit imputare. Cùm autem querens ad obiecta respondeat contrarium vel diuersum, hoc per patriam in modum inquisitionis declarabitur. s.per hęc verba.Si talis querens & homines sui & ille de quo queritur, & homines sui de tali villa semper simul communicare solent in tali loco & tali. Item si tale seruitium fecerint & tale. &c. Item si talis a tali tempore quo non extat memoria semper pacificè habuit communiã. &c.Item si taliter feoffatus fuit (vt dicit) cum communia pasturæ.Item si illam emit &c.& infinitæ sunt causæ quare communiam.&c. Et secundum quod per patriam probatum fuerit amittetur communia vel retinebitur.Et notandum, quòd si tenementa talium sint in eadem baronia & de eodem feodo & in vna villa,non poterit quis communiam dedicere inter vicinos propter vicinitatem, nisi hoc faciat aliquod speciale,vt de termino P.Anno.xv.in com̃ Buck.Item si recognitum sit in iuditio ab eo qui communiam clamat, quòd tenens terram in qua communia petitur illam includere possit, & arare & in ea ædificare vel aliquid facere pro voluntate sua, cadit breue Quo iure : vt de termino sancti Michaelis, Anno septimo incipiente octauo in principio rotuli. Item se ponere possit tenens implacitatus in magnam assisam ad recognoscendum vrtum ipse maius ius habeat tenendi terram suam,siue tenemẽtum, siue communiam, quam idem petens ibi habere & clamare possit,quàm ille qui petit habendi communiam pasturæ in eadem sicut illam petit vel econtrà. Et notandum, quòd si quis de communia pasturæ suę fuerit disseysitus & perquisiuerit sibi per breue de noua disseysina, & ille disseysitor incontinenti sibi perquisiuerit per breue Quo iure,semper procedet assisa de disseysina sicut in alijs placitis,vt secundum quod seysina querenti remanserit vel non, procedat placitũ per breue Quo iure, vel non procedet:vt de termino P.Anno decimo octauo in com̃ Sussex inter Simonem de la Pynd & Iohannem Kynelworth & alibi.Eodem vero modo fieri posset (vt prædictum est) de omni genere communiæ quæ in alieno haberi potest, si hoc esset in vsu quòd amittere deberet quis possessionẽ nisi docere posset de iure. Cùm autẽ recognitũ sit & cõuictũ per iuratã vel alio modo, quòd summõitus nullã communiã habere debeat tunc habebit querens pacem per tale breue.Rex vic.salutem.Scias quòd cùm A. summonitus esset in curia nostra.&c. ad respondendum B quo iure ipse communiam clamat in terra ipsius B. in tali villa deficut idem B.nullam communiam habuit in terra ipsius A. in eadem villa vel in alia tali villa, nec idem A.ei seruitium fecit quare communiam habere debuit. Idem A.venit hic in eadem curia,& auditis partium hinc inde interrogationibus & responsionibus,tandem consideratum est in eadem curia nostra.&c. coram eisdem iustitiarijs nostris, quód prædictus A.

nul.

nullam communiam habere poterit vel exigere in terra ipsius B.in prædicta villa sine voluntate ipsius B. Et ideò tibi præcipimus,quòd eidem B. terram suam in prædicta villa de N. in pace habere facias, ita quòd prędictus A. nullam ibi communiam habeat sine voluntate ipsius B. Teste.&c.

1 *De communia habendi rationabile estouerium in fundo alieno in boscis & bruerijs & alijs in vastis alicuius.* *Cap.41.*

DIctum est supra de communia pasturæ & iure pascendi in alieno, nunc autem dicendum est de alia communia, secundùm quod largè se habeat vnà cum alio non ad pastum sed ad commoditatem aliam,vt si quis habere debeat in fundo alieno ius secandi vel falcandi in foresta vel bosco alicuius,vel alijs vastitatibus ad rationabile estouerium suum ædificandi silicet,claudendi,& ardendi,& alia quidem quæ necessaria sunt, secundum constitutionem seruitutis in plus vel minus,in qua quidem constitutione oportet modum attendere,vt estouerium sit rationabile secũdũ quantitatẽ bosci vel vasti in quo fuerit seruitus cõstituta, secũdũ quod fuerit ampla vel parua sicut illã petit vel ecõtra. Itẽ quantitas tenementi,ad quod debetur illa seruitus, & sic oportet omnia ponderare quòd non excedant modum nec minuantur,sed quòd omnia permaneant,in mensura.Et si aliquis ipsorum modum excedere voluerit vel minuere scilicet ille ad quem seruitus pertinet plus capiendo quàm ratio permittat vel quàm liceat, & sic faciat vastum & destructionem, dominus ille cuius fundus fuerit procuret amẽsurationem,vel agat de trãsgressione vel disseysina. Et eodem modo ille cui seruitus debetur si per dñm fũdi minuat vel omninò tollat, agat ad hoc per breue q; ei vti liceat plenè vel saltẽ cõmodè,& per hoc breue vic. directũ quòd vocat iusticies quod tale est.Rex vic.salutẽ.Præcipim⁹ tibi q; iusticies talẽ q; iuste &c. permittat talem habere rationabile estouerium suũ in bosco suo de tali villa quod habere debet & solet (vt dicit) & sicut rationabiliter mostrare poterit q; habere debeat,ne ampliùs inde clamorem audiamus pro defectu iustitiæ T.&c.Si autem estouerium petatur de turbaria vel bruera, tunc sic.Rex vic.salutem.Prçcipimus tibi,qud iusticies talem quòd iuste &c.permittat talem habere rationabile estouerium suum in turbaria sua vel bruera,vel alijs huiusmodi quod in ea habere debet & solet vt dicit, ne amplius &c.Et locum habere posset (vt videtur) Assisa nouæ disseysinæ de qualibet communia pertinentę ad liberum tenementum,secundũ quod communia largè se habeat,sicut habere potest locum in cõmunia herbagij & pessonę, non video rationem quare non, & sic de alijs omnibus communijs inferiùs notandis.Si autem boscus vel vastitas communis sit inter participes vel cohęredes,& aliquis eorũ in estouerio capiẽdo modũ excedat & vastũ fecerit vel distructionẽ, non erit hic locus amẽsurationi nec nouę disseysinę sed transgressioni, vt assisa vertatur in transgressionem, vel q; partes sic compellantur ad diuisionem per communi

diuidendo iuditium. Et eodem modo (vt predictum) est fiat de iure fodiendi, falcandi & secandi, & de alijs quibuscunq; seruitutibus.

1 *De aquæ ductu.* *Cap.42.*

ITem potest quis habere seruitutem, scilicet ius aquæ ducendę ex fundo alieno, & per fundum alienum vsq; ad fundum proprium ad irrigandum agrum suum, vel ad aliud commodum faciendum, quo casu impediri non debet quo omninò ducere non possit vel quo minus commodè vel modo debito secundum consuetudinem seruitutis, vt si ducere debeat omni tempore, & non permittit eum ducere nisi aliquo tempore. Item si certis temporibus, non permittit cum ducere aliquo tempore. Item si non in debita quantitate. Item si non permittat alueum purgare per quod aquæ ductus impeditur, & per hoc tenementa vicinorum submerguntur, in omnibus istis casibus fit disseysina vicino & consulitur ei per breue: Quare talis diuertit cursum aquæ ad nocumentum liberi tenementi sui, per breue quod tale est. Nocumenta vero infinita sunt, secundum quod inferius dicetur, quæ omninò seruitutes tollunt, vel saltem impedimentum dant quò minus comodè vti possit seruitutibus.

1 *De nocumentis iniurioſis. 2. de nocumentis iniurioſis de ſeruitutibus.* *Cap.43.*

ET sciendum quòd nocumentorum aliud iniuriosum est & damnosum, aliud damnosum & non iniuriosum, vnde cùm fiat querela de nocumento, quæri oportet ad quod damnum aliquid fiat, & videndum vtrum damnosum & iniuriosum sit, & tunc tollendum. Si autem non iniuriosum licet damnosum, tunc erit sustinendum, sicut videri poterit, si quis seruitutem habeat & ius pascendi in alieno, competit ei liber ingressus & egressus. Si autem ille cuius fundus fuerit aliquid faciat in ingressu quò minus omninò ingredi possit vel minus commodè, vt si murum, fossatum vel hayam fecerit, facit nocumentum iniuriosum, & quod ita factum est, statim & recentèr flagrante facto tolli potest & demolliri, etiam sine breui, post tempus verò non nisi cum breui. Eodem modo fieri debet si cui concedatur ius eundi per fundum alienum, si via quocunq; modo obstruatur vel coarctetur quò minus iri possit omnino vel minus commodè. Item si aquæ ductus concedatur (vt prædictum est) & diuertatur ad nocumentum in parte vel in toto. Item poterit quis habere communiam cum alio, & ius fodiendi sicut ius pascendi, vt fodere possit in alieno aurum & argentum, stannũ, cretam, lapides & arenam & huiusmodi. Et eodem modo ius venandi & piscandi, potandi & hauriendi, & alia plura quæ infinita sunt cum eorum pertinentijs, scilicet cum libero accessu & recessu, secundum quod ad communiam pasturæ pertinet, liber ingressus & competens & liber egressus. Et in omnibus casibus prædictis & alijs multis casibus iaceret assisa noua disseysinæ eodem modo,

do, sicut de communia pasturæ,& etiam eodem modo, Quo iure,si hoc esset in vsu. ¶.2. Item si seruitus imponatur fundo alicuius a iure licet non ab homine vt supra, per quam prohibetur ne quis faciat in suo per quod nocere possit vicino, vt si stagnũ exaltauerit in suo vel de nouo fecerit,per quod noceat vicino. i. si per hoc fundus vicini submergatur, hoc erit ad nocumentum liberi tenementi vicini iniuriosum, nisi hoc a vicino permissum sit quòd liceat.Et sicut poterit quis habere seruitutem in fundo vicini si constituatur, ita poterit etiam per longum vsum sine constitutione ex scientia & patientia dominorum, quia longa patientia trahitur ad consensũ, sicut in communibus pasturis & huiusmodi. Item id quod ab initio non fuit nocumentum iniuriosum, ex post facto & per constitutionem fieri poterit iniuriosum, vt si cui ab initio facere licuit in suo, ex constitutione seruitutis conuenerit ne liceat facere, vel econtrariò si cui ab initio facere non liceat, post modum facere liceat ex constitutione.

1 *De nocumentis iniuriosis & pertinentijs pertinentiarum.* *Cap.44.*

OMnia iura prænotata & omnes seruitutes sunt de partinentijs tenementorum & pertinent a tenemento ad tenementa, & habent huiusmodi pertinentiæ suas pertinentias, sicut ad ius pascendi & ad pasturam pertinet via & liber ingressus & egressus.Et eodem modo ad ius fodiendi,falcandi, & secandi, hauriendi, potandi, piscandi, venandi & huiusmodi, liber accessus & recessus,scilicet via, iter, & actus ratione diuersorum vsuum vt supra. Item ad ius aquæ ducendæ pertinet purgatio. Item ad iter, secundum quod est de pertinentijs pertinentiarum, vel de pertinentijs per se, vt si via per se concedatur sine alia seruitute, pertinet refectio sicut ad aquæ ductum pertinet purgatio. Et sicut possũt huiusmodi iura & seruitutes auferri per disseysinam ne quis vtatur: ita possunt fieri nocumenta iniuriosa in pertinentijs pertinentiarum, quòd quis commodè vti non possit prædictis seruitutibus vel quòd omninó vti non possit,vt si quis omninò viam obstruat vel chaceã,per quã ingredi solet pasturam,fossato,muro,haya,vel palatio, tale nocumentum non multum differt a disseysina, & ideo tolli debet per assisam nouæ disseysinæ cùm sit iniuriosum,ad custum eius qui opus illud fecerit,si hoc fecerit in suo.Si autem in alieno, competit ei assisa nouæ disseysinę de libero tenemento, cuius fuerit fundus in quo opus illud factum fuerit,& secundum quod assisa nouæ disseysinæ sub se cõtinet nocumentum,quia omnis disseyna nocet, per hoc tolli potest nocumentum & querenti restitui damnum,tam de disseysina tenementi quàm de nocumento, quod quidem non esset si tantùm de nocumento ageretur. Item si minus commodè iri possit ad locum seruitutis & ad pasturam vt si viam coarctauerit, vel vbi solebat ire per compendium,compellit eum ire per circuitum. Item etsi permittat eum ire, tamen non permittit eum ire ad vsum debitum in seruitute constitutum,vt si debet quis habere viam ad carrectam & car-

rum, non permittit eum habere nisi iter & actum,& ingressum strictum, per assisam tollatur iniuriosum nocumentum, & per breue, Quare obstruxit vel coarctauit aliquo modorum supradictorum,& si fossatum non fecerit necmurum per quod obstruat per opus manufactum, sufficit tamen si faciet quod tantundem valeat,scilicet si ire non permittat, & hæc locum habent cùm facta fuerint extra loca deputata seruitutibus.Si autem infra,tunc locum habebit assisa nouæ disseysinæ de pastura vt supra. Item a constitutione hominum imponitur seruitus, quòd quis habeat aquæ ductum per fundum alienum,& sic est constitutio hominis.Est etiam constitutio iuris,ne quis faciat in suo iniuriosè,scilicet ne stagnum faciat vel exaltet,vel prosternat per quod noceri possit vicino, vt si per refluxũ aquæ submergat tenementũ vicini sui. Eodẽ modo nec domũ,nec pontem,stagnum,nec gurgitem excluſum nec molendinum, per quod vicino iniustè noceatur,& sic ne faciat nocumentum iniuriosum in construendo in proprio vel alieno, nec eodem modo in prosternendo,demolliendo vel destruendo iniuriosé omninò quod iuste factũ est ab initio & leuatum, vt si murum prostrauerit quis,vel fossatum, piscariam, vel stagnum,excluſum,pontem, & huiusmodi. Et eodem modo facere potest quis nocumentum iniuriosum vel potiùs disseysinam,si quis in reficiendo, demolliendo vel amensurando,cùm hoc ei liceat iustè si modum debitum excedat.Et sicut poterit quis facere nocumentum iniuriosum in faciendo, ita poterit in non faciendo,in proprio vel in alieno,vt si teneatur ex constitutione obstruere & claudere, purgare & reficere & non fecerit, cùm ad hoc teneatur. Item sicut nocere potest in non faciendo, ita nocere potest in non permittendo,vt si quis non permittat alium qui tenetur obstruere,claudere,purgare, & reficere, cùm ad hæc teneatur ex constitutione, vel longa consuetudine. Item notandum quòd poterit esse nocumentum iniuriosum propter communem & publicam vtilitatem,quod quidem non esset propter vtilitatem priuatam,vt si quis firmauerit piscariam vel stagnum habens prædia ex vtraq; parte aquæ cùm fundus suus liber sit ex omni parte quod nihil debet fundo vicino, subtus nec supra, per hoc licet damnum faciat vicinis, non tamen facit iniuriam, sed tamen propter publicam vtilitatem (quæ priuatæ præfertur) sustinenda sunt hæc ad tollendum publicum damnũ.Et multa alia fieri possunt nocumenta iniuriosa, secundum quod in parte dicetur infra,sed hoc quòd dictũ est, sufficiat ad præsens exempli causa.

1 *Quòd ea quæ iniuriosè leuata sunt ad nocumentum statim demolliri possunt & recenter.2. Breue de huiusmodi.3. Forma breuis de iusticiando aliquem quòd permittat alium habere viam.4. De communa pasturæ & piscaria & de officio vic.5. Breue si Rex voluerit quòd huiusmodi nocumenta terminentur coram iustic. suis quibuscunque.6. De visu faciendo.7. De responsione & exceptionibus illius de quo queritur secundum articulos breuis.8. Qualiter amoueri debet nocumentum.9. De aqua diuersa.10 De stangno leuato.* Cap.45.

Ea

EA vero quæ sic leuata sunt ad nocumẽtũ iniurioſum, vel ꝓſtrata vel demollita, ſtatim & recenter flagrante maleficio (ſicut de alijs diſſeysinis) demolliri poſſunt & ꝓſterni, vel releuari & reparari ſi querens ad hoc ſufficiat, ſi autem non, recurrendum eſt ad eum qui iura tuetur, qui per tale breue remedium habebit. ¶ 2. Rex vicecom̃ ſalutem. Queſtus eſt nobis talis ꝙ talis iniuſtè & ſine iuditio leuauit quendã murum, quoddam foſſatũ, quandã hayam, quoddã paliciũ, quandam domũ, quãdã portã, quẽdam pontẽ, quoddã ſtagnũ, quandã excluſam, quendã gurgitẽ, quoddã molendinum, quandã faldã in tali villa ad nocumentum liberi teneméti ſui in eadem villa vel in alia, poſt vltimum reditum noſtrũ de Britannia in Angliam. Et ideo tibi præcipimus ꝙ loquelam illam audias, & poſtea eum inde iuſtè deduci facias ne amplius &c. Teſte &c. Eodem modo vice verſa fieri poterit breue de prædictis, quare quis huiuſmodi proſtrauit iniuſtè ad nocumentum liberi tenementi &c. Item quare ſtagnum exaltauit. Item eodem modo quare quis viam obſtruxit vel coarctauit ad nocumentum. Item quare diuertit curſum aquæ. Item ſi quis aliquid fecerit quo minus ad fontem, lacum, puteum, piſcenam iri poſſit vel hauriri vel de fontana aquæ non tantam aquam ducere vel haurire, tales cadere poſſunt in aſſiſam, ſed diſcretæ ſunt ſeruitutes ductus aquæ & hauſtus. Item ſi quis prohibeatur aqua vti. Item haurire, ſiue pecus ad aquam appellere cadit ſimiliter in aſſiſam, ſed hoc non eſt de ciſterna, quia ciſterna non habet aquam perpetuam nec aquam viuam, quia ciſterna imbribus concipitur: ſed & lacus, piſcina, puteus aliquando aquam viuam non habent. Item ſi quis ire ad fontem prohibetur, habet actionem, Quare quis obſtruxerit, quia cui conceditur hauſtus, ei conceditur iter ad fontem & acceſſus, & licet quis vti poſſit, tamen nouas venas querere & aperire non licet, quia aliter vti non poteſt quàm alio anno vti ſolet. Riuus autem locus eſt per longitudinem depreſſus, quo aqua decurrat. Specus eſt locus ex quo deſpicitur, & inde dicta ſunt ſpectacula. Reficere autem eſt, id quod corruptum eſt in priſtinum ſtatum reformare. Ei vero permittitur reficere & purgare riuum qui ius habet ſeruitutis, & qui aquæ ducendæ cauſa id fecit. In priſtinum ſtatum dico, quia ſi quis riuum deprimit vel attollit, dilatat vel extendit, operit apertum vel qua per exceſſum delinquit. Itẽ aquæ ductus quandoq; debetur & datur prædijs, & quandoq; perſonis. Quod vero prædijs datur, perſona extincta non extinguitur. Quod autem datur perſonis, cum perſonis amittitur, ideò ad nullum tranſit ſucceſſorem. Si diurnarum vel nocturnarum horarũ aquæ ductũ habeam, non poſſum alijs horis ducere quàm quibus ius habeam. Item aqua diuidi poterit nõ ſolũ temporibus ſed mẽſuris. Et ſciẽdũ ꝙ ſi aliquis fecerit in vno com̃ aliquid quod noceat in alio com̃, ſemper impetrabit breue ad vice. illius com̃ in quo com̃ nocumentũ illud factum fuerit. Et ſic ptinet quãdoq; huiuſmodi emendatio ad vice. per prædictum breue. Et eodem modo de via obſtructa, per breue quod iuſticiet per communem vtilitatẽ, ne tranſeuntes ire diu impediantur, quià hoc eſſet cõmune dam-

ne damnum, & in hoc vicecom̃ & iusticiarij faciant sicut super detentione aueriorum contra vadium plegij, propter communem vtilitatem ne animalia diu inclusa pereant. Eodem modo de pastura & piscaria, & de habendo rationabile estouerium in bosco, & bruera, & in quibus non habet potestatem cognoscendi sine waranto, nisi tantùm de via, sed sine breui, dum tamen hoc fecerit recenter flagrante delicto ad querelam, sed post longum interuallum se intromittere non debet sine waranto nec sine breui. Nec licitum erit vicecom̃ se intromittere sine breui vltra tempus quod conceditur, disseysito, & hoc non nisi cum consensu & querela eius cui iniuriatum est. Forma breuis vicecom̃ directi de via talis est. ¶ 3. Rex vicecom̃ salutem. Præcipimus tibi q̃ iusticies talem q̃ iustè &c. permittat talem habere quandam viam in terra sua de tali villa quam in ea habere debet & solet (vt dicit) sicut rationabiliter monstrare poterit quod in ea habere debeat, ne amplius &c. Item aliquando de pastura vicecom̃ hoc modo. Præcipimus tibi q̃ iusticies talem q̃ iustè &c. permittat talem habere communiam pasturæ suæ in terra sua in tali villa quam in ea habere debet (vt dicit) & sicut rationabiliter &c. Et eodem modo de piscaria. ¶ 4. Præcipimus tibi, q̃ iusticies talē quòd iustè &c. permittat talē habere cõmuniã piscariæ suæ in aqua sua de tali villa quã in ea habere debet & solet (vt dicit) sicut rationabiliter &c. Breue autem de habendo rationabile estoueriũ vicecom̃ directum q̃ iusticiet vt supra. Breue autē de cõuentione vicecom̃ directũ q̃ iusticiet infra. Officiũ vero vicecom̃ est in hac parte, q̃ in præsentia partium conuenire faciat hũdredum siue wapentakium. Et inprimis videat in cuius fundo siue tenemento illud opus nouum factum fuerit, & si in fundo illius de quo queritur inueniatur factũ iniustè & ad nocumentum liberi teneme̅ti querentis, si hoc constiterit per iuratã, vicecom̃ amouere faciat per visum recognitorũ id quod nocet ad custũ delinquentis, & illud fieri faciat sicut esse solet & debet. ¶ 5. Rex vicecom̃ salutem Questus est nobis talis, q̃ talis iniustè &c. leuauit quoddã fossatũ vel quẹdã alia (vt suprà) in primo bene per ordinem) in tali villa ad nocumentum liberi tenementi sui in eadē villa vel in alia post vltimum reditum &c. Et ideò tibi præcipimus, quòd si idem talis fecerit te securum &c. Tunc facias duodecim liberos & legales homines de visineto illo videre fossatum illud, vel alia superius nominata, & tenementum illud & nomina eorum in breuiari. Et sumoneas eosdem per bonos sumonitores, quòd sint coram Iusticiarijs nostris ad proximam assisam &c. parati inde facere recognitionem. Et pone per vadium & saluos plegios præfatum talem vel balliuum eius &c. vt supra de noua disseysina de libero tenemento. ¶ 6. De officio vicecom̃ & alijs fiat vt supra de assisa nouæ disseysinæ de libero tenemento, præterquam de visu iuratoribus faciendo. In quo casu, querens faciat visum iuratoribus de eo quod nocet qualecunque sit illud, vel quantum vel per quas metas, vt certa res in iuditium deducatur, & vt scire poterit vtrum plus posuerit in visu suo vel minus quàm noccat, vel etiam nihil, vt inde certificari possunt Iusticiarij cùm inde fuerint requisiti.

Item

Item vtrum nocumentum iustum sit vel iniurioſum, magnum vel minimum vel omninò nullū licet dānoſum, vt per hoc ſcire poſſint vtrū querela pertineat ad querentem vel non. Item videre oportet tenementum cui iniurioſè nocitum eſt, quia cùm querens tenementum nō habeat cui nocere poſſit, non valebit querela, vel ille de quo quæritur tenementum habeat quod noceat. In aduentu vero Iuſticiariorum faciendæ ſunt plures interrogationes, vt ſciri poſſit vtrum ad querentem pertineat actio vel non, quo caſu, cùm intentionem fundauerit querens, excipere poterit ille de quò queritur contra intentionem querentis multis modis, ſecundum quod reſpondetur ſupra in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ. ¶ 7. Continetur enim in breui. Queſtus eſt nòbis talis, quòd talis: & eadem fiat reſponſio vt fit ſupra de libero tenemento, vt ſi dicat quòd foſſatum non leuauit vel quid aliud, ſed aliàs non procedet aſſiſa, maximè quoad pœnam & per hoc breue, quia hæredes & ſuccedentes non tenentur ad pœnam ex delicto aliorum, licet teneantur ad reſtitutionem ſtatus, ꝙ res ad ſtatum priſtinum deducatur etiam ſine pœna vt ſupra, & non quia iniuriam fecerunt, ſed quia tenent rem quæ nocet, ad ſimilitudinem eius quod dicitur de tigno iniūcto, ꝙ quis teneatur actioni de tigno iniuncto non ſolum ille qui tignum iniunxit, ſed ille qui tignū habet iniunctum. Et ſimili modo videtur de eo dicendum qui foſſatum, vel ſtagnum, vel alia quæq; proſtrauerit vel leuauerit, cùm illa habeat proſtrata vel leuata. Et illud idem erit dicendum (vt videtur) ſi tempore nocumenti facti non habuit querens tenementum cui noceri potuit, & ideo quia nō fuit ei iniuriatum, & de iniuria alteri illata nemo debet acquirere ſibi, vel poteſt actionem vel querelam habere. Item continetur (iniuſtè & ſine iuditio) & tunc fiat eodem modo quo ſupra de libero tenemento. Item cōtinetur (leuauit vel ꝓſtrauit vel exaltauit) quo caſu, reſpōderi poterit quòd ipſe non leuauit ſed alius, ſed tamen quod alius leuauit dirutum eſſet vel corruptum vel proſtratum etiam ſine iuditio ipſe illud refecit & reparauit. Item ad hoc quod dicitur, ad nocumentum, reſponderi poterit, quòd nullum omninò eſt ibi nocumentum, vel ſi nocumentum ibi fuerit, illud non eſt iniurioſum, nec querens ius habet prohibendi ne fiat, ſicut videri poterit de molendino leuato in fundo alieno, vbi vicinus prohibere non poteſt ne fiat, licet damnum ſentiat, quia damnum illud non eſt iniurioſum licet damnoſum, & ſic dici poterit de alijs nocumentis quæ damnoſa ſunt licet non iniurioſa. Item dicitur (ad nocumentum liberi tenementi talis) vnde oportet quòd ille qui queritur liberum habeat tenementum, quia nemo poteſt ſeruitutem acquirere alicuius prædij vel fundi, niſi qui habeat prædium & liberum tenementum, nec quiſquam debere ſeruitutem niſi qui habet prædium & liberum tenementum. ¶ 8. Si autem nihil ſit quod dici poterit contra aſſiſam, procedat aſſiſa, & ſi faciat pro querente, amoueatur id quod nocet & redigatur in priſtinum ſtatum ad cuſtum eius qui deliquit, & fiat per omnia ſicut eſſe ſolet & debet ſiue fieri debeat proſtratio ſiue demollitio, refectio ſiue reperatio,

aperi-

aperitio siue amensuratio. Et vnde si per iuditium aliqua istorum fieri debeant ad veterem formã reformãtur, secundũ altitudinẽ & profunditatẽ, latitudinẽ lõgitudinẽ & strictitudinem. Restitui enim debet primus status & refici. Reficit enim qui reparat & qui aperit & qui purgat, quia purgatio refectionis portio est. Sed non potest quis sub specie refectionis deterius aliquid facere, nec altius nec latius nec humilius nec longius aliquid facere. ¶ 9. Item non potest quis aquæ ductum ita purgare per quod aqua aliter fluat q̃ fluere solet. Si quis conuictus fuerit per assisam q̃ aquam diuerterit vel aliquid fecerit, vel immerserit per quod aqua pressior vel altior vel rarior fluat vel rapidior, vel per quod in aliquo minuatur vel per quod alueũ fluminis mutet cum incõmodo vicini. Item non solum tenetur qui aquam diuertit, sed ille qui denegat q̃ aliter aqua fluat cũ ius non habuerit. Itẽ tenetur quis qui dolo fecerit quo magis aqua aliter fluat, q̃ solet vel minùs solito. Vt si fossum in suo fecerit, vel ita aquę ductũ refecerit vel purgauerit, q̃ modũ excedat, & p̃ hoc aquã vicino auferat in parte vel in toto. Et in quibus casib', si in hoc præsumptũ fuerit, totum ad pristinum statum per assisam reformabitur. Sed si quis cùm sibi per assisam p̃quirere deberet, vel cùm p̃quisiuerit, propria autoritate (spreto iuditio) seysinã suã vsurpauerit quod per iudicem reposcere deberet, quod sic sibi præsumpsit per iudicẽ restituet vix imposterũ audiẽdus super ipsa proprietate, vt corã ipso Rege apud Clarindõ anno regni sui. 32. in com̃ South: de quadam aqua trestornata in insula de Vvych inter Simonẽ de Vendenge querentẽ & Iordanũ de Insula. Ea quæ nũc dicta sunt sufficiant exempli causa, vt sciatur qualiter tollenda sunt nocumenta, & qualiter per assisam reformanda sint omnia & in pristinum statũ reducenda. ¶ 10. Item de stagno & gurgite leuato vel prostrato ad nocumentũ iniurioſũ: Videndũ erit vtrũ omninò leuatum sit in tenemẽto ipsius querentis cùm habeat tenementũ ex vtraq; parte ripæ. In quo casu, potius erit ibi disseysina de libero tenemento quàm assisa de nocumento. Si autem leuatum vel prostratum omninò in tenemento illius de quo queritur, ibi erit potius assisa de nocumento q̃ de libero tenemento, cùm hoc totum sit in alieno. Si autem pars quædam in proprio & pars quædam in alieno, vt si aqua diuidatur per medium, tunc pro ea parte quæ fuerit in proprio locum habebit assisa nouæ disseysinæ de libero tenemento: & pro ea parte quæ fuerit in alieno, locum habebit assisa de nocumento, & sic duæ erunt assisæ de vno facto. Et cùm oneroſum sit vtraq; prosequi, videndum erit quæ illarum deberet præferri ad iniuriam ex toto tollendam, ne pro vna parte procedat & pro alia infecta remaneat, & si velitis corrigere per assisam nouę disseysinæ totum quod actum est de libero tenemento, hoc esse non poterit, quia assisa illa non cõprehendit assisam de nocumento quod factũ est in alieno. Melius est igitur q̃ per assisam de nocumento per quam poterit vtraq; terminari, quia assisa de nocumento extendit se ad fundum alienum in eo quod nociua est & iniurioſa, licet se non extendat quantum ad liberum tenementũ, & sic assisa de nocumento terminat vtranq;. s. q̃ nocumentum tollatur &

q̃ res

quòd res ad pristinum statum reducatur. Item ex vno facto plures possūt esse disseysinæ de libero tenemento, & plura nocumenta iniuriosa eodē modo. Plures disseysinę de libero tenemento, vt si quis fossatum leuauerit in fundo alieno inuito domino, per hoc facit disseysinam de libero tenemento ei qui dominus est & obstructionem vię & diuersionem aquę quæ sunt quasi nocumenta iniusta (secundùm quosdam) licet in alieno. Sed omnes terminari possunt per vnicam assisam de libero tenemento, cùm surgant ex vno facto per facti emendationem. Si autem vna vel ambæ erigantur quę nocent, adhuc poterit iniuria remanere pro parte. Et ideo melius est quòd vna assumatur quæ totum terminet negotium. Et eodem modo potest quis facere in suo ex vno facto, per quod plura nocumenta imminere possunt vicino, vt si viam obstruat fossato per quam ingredi solet ad pasturam, facit disseysinam de communia & similiter nocumentum in via & diuertit aquam, & sic facit vnam disseysinam de cōmunia in proprio & duo nocumenta ex vno facto, & vnde fiat vt supra. Item potest vnus ex vno facto pluribus obligari & teneri ex disseysina & nocumento, vt si quis alterius tenementum incluserit vel commune, et in quo vnus habet liberum tenementum & alius communiam pasturę vnus vel plures, tertius &c. & iter & actum per medium, quartus ad aquationem in aliqua parte, & sic in infinitum: plures hic erunt disseysinæ & plura nocumenta, vnde prius recurrendum erit ad remedium quod totū terminat (si dominus tenementi voluerit) alioquin quilibet agat pro se & per se. Item si quis diuertit cursum aquę, refert in quo cōm, vel in qua villa, vel in quo loco factum fuerit id quod nocet, sicut in gurgite, stagno, & piscaria. Item refert vtrum aqua, in qua id factum est quod nocet, propria sit eius de quo queritur vel communis vel in parte propria, scilicet vsquè ad filum aquę & partim aliena. Si autem omninò propria eius qui diuertit & in eadem villa & tenementum cui nocetur in eadē villa, tunc stabit breue: cùm dicatur, quòd talis diuertit cursum aquæ in tali villa ad nocumentum liberi tenementi talis in eadem villa. Si autem aqua sit cōmunis plurium & propria, non dico tantum ad vsum piscandi, tunc refert quid.

1 ¶ *Si mercatum aliquod leuatum sit ad nocumentum vicini mercati.* *Cap. 46.*

POterit inter alia nocumenta concedi libertas ad nocumētum libertatis prius concessæ, vt si cui concedatur libertas habendi mercatū aliquo loco certo, ita quòd non sit ad nocumentum alicuius mercati vicini: & vnde inprimis videndum quale mercatum dici debeat mercatum vicinum, & quale non vicinum siue remotum. Item quale sit nocumentum, ad hoc quod sufficiat ad tollendum id quod nocet. s. vtrum damnosum sit & iniuriosum, vel tantum damnosum & non iniuriosum, quia remotum: vel damnosum & iniuriosum quia vicinum: vel si vicinū non iniuriosum, quia non ad damnum sed ad commodum. Vicinum autem dici poterit mercatum & nocumentum iniuriosum, quia damnosum quandoq;, vt si nouum mercatum leuatum sit infra sex leucas & dimidiū

et tertiam partem dimidiæ. Et est ratio, secundū dicta seniorum, quia omnis rationabilis dieta constat ex .xx. millearibus. Diuidatur dieta in tres partes, prima pars matutina detur euntibus versus mercatum, secunda vero detur ad emendum & vendēdum, quæ quidem sufficere debet omnibus nisi sint forte mercatores stellati qui merces deposuerint & exposuerint venales, quibus neçessaria erit prolixior mora in mercato. Tertia vero pars relinquitur redeuntibus de mercato ad propria, & quæ quidē omnia necesse erit facere de die & non de nocte, propter insidias & incursum latronum, quòd omnia sint in tuto. Cûm igitur infra talem terminum impetretur mercatum, erit prosternendum: quia nocumentum damnosum est & iniuriosum, quia sic vicinum. Si autem vltra talem terminum, licet damnosum sit, non erit tamen iniuriosum, quia remotum & non vicinum. Item poterit mercatum esse vicinum infra prædictos terminos & non iniuriosum, quia non damnosum sed potius ad commodum, vt si illud de nouo leuatū sit secundo die vel tertio ad plus post diem alterius mercati. Si autem ante, secundo die vel tertio, erit iniuriosū: quia damnosum. Et vnde si mercatum non sit vicinum, non erit demolliendum: quia non iniuriosum licet damnosum. Si autem vicinum & infra terminum prædictum, si fuerit ad commodum, erit sustinendum ꝓpter verba, nisi sit ad nocumentum. Item si leuatio vnius sit ad nocumentum alterius, tunc videndum quod ipsorum primò leuatum, & ideo licet ad nocumentū, non tamen iniuriosū: quia primū. Item quamuis damnosum, non erit iniuriosum, si de licentia querentis leuatum sit.

1 ¶ *Breue de ingressu post disseysinam factam de seruitutibus & eorum pertinentijs si vna partium moriatur vel pars vtraquè.* *Cap.47.*

IN assisa nouæ dissesysinæ de communia pasturæ vel alia cōmunia, quæ seruitutes dici possiunt & iura, si contingat quòd vna partium moriatur vel ambæ, nihilominùs remanebit iniuria, licet cadat assisa in eo quòd pœnalis est, vt supra dicitur de libero tenemento, & sicut assisa illa pœnalis est & personalis & rei restitutoria sic est ista restitutoria status quantū ad hęredes cuiuscuuq; ætatis fuerint & alios possidentes vt res ad statum debitum reducatur per breue de ingressu, sicut ibi & per tale breue. Rex vicecoīn salutem. Præcipe A. quòd iuste &c. reddat B. comuniam pasturæ ad tot aueria, vel quantum pertinet ad tantum tenementum in eadē villa secundum modum feoffamenti. Vel sic: communiam pasturæ per totam terrā suā ad tot aueria vel omnimoda, in boscis, & vastis vbiq; extra blada, prata, & rationabilia defensa, vel sic: cōmuniam bosci, brueræ vel turbariæ ad rationabile estouerium, vel communiam pessonæ. Item cōmuniam fodiēdi, hauriendi, venandi, piscandi & huiusmodi secundum omnia genera communiarum cum pertinentijs in tali villa, quæ pertinet ad liberum tenītum suum in eadem villa vel in alia, de qua talis pater ipsius talis qui tenet vel alius anteçessor (cuius hęres ipse est) iniustè &c. dissesysiuit prædictū talē ita ꝙ assisa nouę dissesysinæ inde arramata fuit &c. & sic ꝓ omnia vt supra de libero tenemento, cum clausula vel sine, & secundū

quod

quod disseysitor vel disseysitus mortui fuerint vel eorum alter, quia hic & ibi eadem ratio: & si visus petatur, faciat petens visum tenementi (sicut faceret querens si viueret) iuratoribus, & non remaneat si dicatur fortè quòd iura & seruitutes videri non possunt, cùm sint incorporalia & per hoc inuisibilia & intangibilia, quia possunt corpora videri .s. tenementa in quibus constituuntur talia iura, & etiam tenementa ad quæ dicuntur pertinere, vt sciri poterit in quibus locis & infra quas metas contineantur, sicut fit tota die de communia pasturæ per breue de recto & per breue de quo iure. Simili modo (vt videtur) possit peti visus in iure aduocationis, quamuis ius videri non possit, sufficit (vt videtur) quòd videat corpus cui illud ius inest. Et reuera vnum est videre ius & aliud ecclesiam, sicut fit in assisa vltimæ præsentationis. Quod autem dicitur supra de breui de ingressu in assisis & seruitutibus, illud idem dici posset de nocumētis: vt si aliquis in suo faceret aliquid iniurioſe quod fundo vicini noceret & super hoc arramata esset assisa, & ante captionem assisę vna pars moreretur vel ambæ, quòd propter hoc non remaneret iniuria quoad reformationem status, quamuis non quoad pœnam, et hic eadem ratio quæ supra, & ideo idem ius per tale breue de fossato & muro & alijs leuatis iniustè quód prosternentur & de prostratis iniustè quòd releuentur & reparentur, & de exaltatis iniuste quòd amensurētur, & de vijs obstructis iniustè quód apperiātur ad vsum debitum, & de aquis trestornatis quòd retornentur & in statum debitum reformētur. Forma breuis talis esse poterit. Rex vic. salutem. Præcipe A. quòd iuste &c. releuari faciat & reparari quoddam fossatum in tali villa quod B. pater vel alius antecessor ipsius talis (cuius hęres ipse A. est) iniustè & sine iuditio prostratuit in eadē villa ad nocumentum liberi tenementi ipsius C. in alia villa tali vel in eadem. Et vnde assisa nouę disseysinę inde arramata fuit & visus terrę &c. & remansit assisa capienda &c. vt supra, vel sine clausula illa sic. Et vnde talis obijt antequam sibi perquirere potuit per assisam, vt idem C. dicit, & nisi fecerit &c. Si tamen talis actio extendi non deberet ad hæredes in eo quod pœnalis est, & valde oneroſum esset alicui hęredi & sumptuosū huiusmodi nocumenta ad statum pristinum reducere. Et ideo fiat quandoq; breue sub huiusmodi verbis. Præcipe tali &c. quòd permittat talem releuare siue reparare &c. Eodem modo fiat si quis fossatū leuauerit vel murum iniurioſe quòd ꝓsternatur. Et hoc sufficit exempli causa. Possit enim formari breue de huiusmodi ad similitudinem assisæ mortis antecessoris, quia continuatur seysina ab antecessore vsq; ad hęredes, vt si nocumentum factum fuerit, & ille cui iniuriatum sit moriatur in eodem die vel in crastino vel in tertio die, quia talis retinet possessionem ciuilem & statum, quamuis naturalem amiserit. Et poterit talis hęres ex tali seysina recenter prosternere vel leuare, sicut posset antecessor si viueret, si hoc liceat hęredi & tunc sic: Præcipe A. quòd iuste &c. releuare faciat vel reparare quoddam fossatum in tali villa, quod quidem B. pater ipsius A. (cui hæres ipse est) iniustè prostrauit in eadem villa ad nocumentum &c. vel competere poterit hæredi assisa nouę disseysinę de nocumento sicut cōpeteret antecessori dum vixit, propter talem continuationem: quia per

ciuilem possessionem quam anteceſſor retinuit, iniuriatur hæredi ſicut anteceſſori, quia anteceſſor incontinenti posſit reficere vel prosternere, niſi impediretur quasi morte præuentus. Si autem negligens fuit anteceſſor in impetrando longè ante mortē ſuam, ꝙ ita ſibi per negligentiam non impetrauit cùm posſet, hæredi non dabitur actio per breue de ingreſſu propter negligentiam ſui anteceſſoris, quia non videtur ꝙ hæredi noceri posſit quod anteceſſori non nocuit.

1 ¶ *Breue, Si infra ſumonitionē itineris Iuſtitiariorū cōtingat diſſeyſinā fieri qualēcūq;. Cap.48.*

COntingit quādoq; diſſeyſinā fieri infra ſumonitionē itineris iuſtitiariorū, vbi non eſſet neceſſe recurrere ad curiā ꝓ habendo breue, ſed fiat ꝓ iuſtitiarios in hac forma. Titius de tali loco & ſocij ſui iuſtitiarij itinerantes in tali cōm, vic. tali ſaluē. Queſtus eſt nobis talis, quòd talis iniuſtè &c. Et ſic in ōnibus vt ſupra, prēterquā de termino & tunc dicatur. s. infra ſumonitionē itineris noſtri. Et ideò tibi præcipim⁹ &c. vt ſupra, & ſtatim capiatur aſſiſa cùm iuratores præſentes ſint & viſū fecerint. Sed videndū erit vtrū diſſeyſina facta fuerit in ipſo Itinere & infra ſumonitionē Itineris vel ante, in parte vel in toto, vt breue conueniat cū querela & per omnia procedendum erit & reſpondendum vt ſupra.

1 ¶ *Quòd non debet fieri diſſeyſina ſuper diſſeyſinam nec aſſiſa ſuper aſſiſam nec iurata ſuper Iuratam nec conuictio ſuper conuictionem. Cap.49.*

SI quis autem diſſeyſitus fuerit de tenemento ſuo vel aliquo quod ꝓtineat ad tenementum, & coram iuſtitiarijs itinerantibus ſeyſinā ſuā recuperauerit ꝓ aſſiſam quācunq, vel per recognitionem eorum qui diſſeyſinam fecerint, & ipſe diſſeyſitus per vic. ſeyſinā ſuam habuerit: Si vero diſſeyſitores poſtea poſt iter vel infra, eum qui recuperauit iterum diſſeyſiuerint & inde conuicti fuerint, ſtatim capiantur, & in priſona dñi Regis detineantur quouſq; per dominum regem, vel alio modo deliberentur: et fiat breue vic. directum in quo contineatur narratio de diſſeyſina facta ſuper diſſeyſinam, quod tale erit. Rex vic. ſalutem. Monſtrauit nobis talis, ꝙ cùm ipſe in curia noſtra &c. apud talem locum recuperaſſet ſeyſinā ſuā verſus talem de tanto terræ cum ꝓtinentijs in tali villa, ꝓ recognitionem aſſiſæ nouæ diſſeyſinæ ibi indè inter eos captæ, ipſe talis p̄dictum talem de eadem terra iterum contra iuditium in curia noſtra factum iniuſtè diſſeyſiuit. Et ideo tibi præcipimus, ꝙ aſſumptis tecum cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ, & xij. tam militib⁹ q̄ alijs liberis & legalibus hominibus, tā de illis qui in prima aſſiſa ſiue iurata fuerūt, q̄ alijs in ꝓpria ꝓſona tua accedas ad terrā illam, & ꝓ eorum ſacramentum diligentem facias inde inquiſitionē, & ſi ipſum talē iterum ꝓ prædictum talē iniuſtè diſſeyſitum inueneris, tunc ipſum capias, & in priſona noſtra ſaluo cuſtodias donec aliud inde præceperimus, & inde tali ſeyſinam ſuam rehabere facias Teſte &c. Talis quidem qui ita cōuictus fuerit dupliciter delinquit, contra regem quia facit diſſeyſinam & roberiam contra pacē ſuam, et etiam auſu temerario irrita ea quæ in curia domini regis rite acta ſunt: et ꝓpter duplex delictum merito ſuſtinere debet pœnam duplicatam. Et eodē modo fiat de illis qui alios eiecerint de ſeyſina qualitercunq;, vel de quacunq; re ſeyſinam ſuam recuperauerint in curia dñi regis

gis ꝑ assisam,recognitionem,iuratã,iudicium,concordiam vel alio quo cunq; modo.Alia forma breuis de eodẽ.Rex vic.salutẽ. Monstrauit nobis talis persona talis ecclesiæ, ꝙ cùm assisa sumonita esset coram iustitiarijs nostris vltimó itinerantibus in com̃ tuo, ad recognoscendum vtrum tantum terræ cum ꝑtinentijs in tali villa esset libera eleemosina ꝑtinens ad ecclesiam ipsius talis de tali villa,an laicum feodum talis,& idem talis recuperasset seysinam de prædicta terra, eo quòd prædictus talis recognouit prædictam terram esse ius prædictæ ecclesiæ ipsius talis,vel per recognitionem eiusdem assisę inde inter eos ibidem captam:Idẽ talis prædictum talem de eadem terra postea iniustè disseysiuit.Et ideo tibi pręcipimus,quòd assumptis tecum &c.vt supra.Hoc breue fit secundùm qualitatem cuiuslibet breuis ꝑ quod seysina recuperatur coram iustitiarijs, & variatur secundùm varietatem assisarum,& secundum recordum ita.s. vt supra.Monstrauit nobis talis ꝙ cùm in curia nostra &c. arramasset assisam nouę disseysinæ versus talem de quadam piscaria leuata in tali loco vel de quodam stagno leuato vel exaltato,vel fossato leuato,& huiusmodi ad nocumentũ liberi tenementi sui in tali villa, & recognitũ esset ꝑ eandẽ assisã ꝙ piscaria illa facta esset,vel stagnum leuatum & hm̃odi ad nocumentum ipsius talis, et præceptum esset tibi quòd piscariam illam demolliri faceres vel stagnum prosterni & huiusmodi &c. et fieri sicut esse solet & debet, & hoc ita factum esset per præceptũ eorundẽ iustitiariorũ nostrorum : Ille idem talis postea ausu temerario contra ea quæ in curia nostra acta fuerunt, piscariam illam iterum fecit in eodem loco quo priùs,vel stagnum fecit exaltari sicut priùs.Item cùm talis per iudicium curię nostrę recuperasset tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius suum,vel per finem factum vel alio quocunquè modo,& in seysinam posit'esset, idẽ talis cõtra ea quę in curia nostra rite acta sunt & iudicata, ipsum inde iniustè disseysiuit.Et ideò tibi pręcipim' quòd assũptis tecũ &c, in ꝑpria ꝑsona tua accedas ad locũ illũ,& si ita esse inueneris tunc &c.

1 ¶ *Si contingat aliquâ ratione assisã nouæ disseysinæ capi extra Comitatum, tunc breue de seysina habenda. Cap.50.*

Si autẽ cõtingat aliquo tẽpore & casu ꝙ assisa nouæ disseysinę capiatur extra com̃, vel ille cuius assisa capta fuerit in com̃ queratur ꝙ seysinã nõ habuit,tunc de seysina habenda in hm̃odi assisa fiat tale br̃e. Rex vic.salutẽ.Scias ꝙ A.in curia nostra corã iustitiarijs nostris &c. recuperauerit seysinã suã versus B.de libero teñto suo in tali villa, vel si terra fuerit specificata tunc dicat: de tanta terra cum ꝑtinentijs in tali villa ꝑ assisam nouę disseysinę inde ibi inter eos ibidẽ captã. Et ideo tibi pręcipim' ꝙ ꝑ visũ recognitorũ eiusdẽ assisę eidẽ A. de prædicto teñto vel terra sine dilatione plenariã seysinã habere facias Teste &c.Si autẽ deforciãs cognouerit disseysinã,tunc in breui inseratur recordũ sic.Scias ꝙ cùm A. in cur̃ nostra &c.arramasset assisã nouæ disseysinæ versus B.de teñto in tali villa, idẽ B. venit in eadẽ curia nostra corã eisdem iustitiarijs, & cognouit disseysinam.Et ideo tibi præcipimus &c. vt supra. Et addatur hæc clausula in fine cuiuslibet breuis. Et etiam ꝑ damnis ei adiudicatis infra quindenam facias ei.x.solid.habere,ne inde clamorẽ audiamus pro defectu tui:

vel

vel aliter. Si coram iustitiarijs in cõ recuperauit seysinam suam & illã habere non possit ppter potentiam aduersarij, & tũc sic. Questus est nobis talis, quòd cùm in curia nostra &c. coram &c. recuperasset seysinam suam versus talem de tenemento in tali villa per assisam nouæ disseysinæ, inter eos captam. vel aliter: per iudicium curiæ nostræ de tenemento in N. et vnde assisa nouæ disseysinæ summonita fuit coram eisdem iustitiarijs &c. Idem talis non permittit eum vti seysina sua, vel sic quòd seysinã suam nondum habet, secundum quod ei fuit adiudicata. Et ideo tibi præcipimus, quòd diligenter inquiras qui fuerunt recognitores eiusdem assisæ, et per eorum visum sine dilatione plenariam seysinam ei habere facias, & ipsum in seysina sua manuteneas & defendas, vel sic: non ꝑmittas quòd talis ei molestiam inferat vel grauamen, quo minus idem talis vti possit seysina sua, ne amplius &c.

¶ Tractatus secundus

Libri quarti, in quo tractatur De Assisa vltimę præsentationis.

(..)

1 ¶ *Cui competat huiusmodi assisa.* 2. *Breue de assisa vltimæ præsentationis.* 3. *De modo procedendi in huiusmodi placito.* 4. *Si deforcians vel impediens ad primum diem summonitionis non venerit qualiter sit resumonendus.* 5. *Breue quòd vic. venire faciat iuratam.* 6. *De essonijs & resumonitionibus & huiusmodi placitis.* 7. *De sacramento iuratorum in assisa vltimæ præsentationis.* 8. *De veredicto iuratorum.* Cap. 1.

DIctum est supra qualiter subueniendum est ei qui iniustè & sine iuditio disseysitus fuit de aliquo tẽto vel de seruitute aliqua quæ pertineat ad tẽtum in fundo alieno, et quæ consistit in iure: Nunc autem dicendum est de pertinentijs quæ consistunt in iure & in proprio, sicut de seysina præsentandi, vbi, s. quis impedit fuerit quo minùs vti possit seysina ꝑpria vel alicuius antecessoris sui. Cùm autem præsentauerint ad aliquam ecclesiam vacantem, ad quam ipse vel antecessores sui præsentauerint tempore pacis, cùm propriam seysinam habere debeat quis, vel antecessoris sui qui vltimò præsentauerit, nisi ille qui impedit vel deforceat docere possit certis rationibus quare non debeat, quod quidem decidi & determinari poterit per assisam vltimæ præsentationis vtraq; parte vel altera tantum id in curia postulante. Sed videndum est primò cui competit huiusmodi assisa, quia non competit cuilibet de populo, nisi ei qui semel nomine proprio præsentauerit, vt hæredes nomine successionis de seysina propria vel alicuius antecessoris sui iure hæreditario

ditario succedit,ad quod pertinet aduocatio. Et quod dicitur de vno dici poterit de pluribus & contra plures, cûm sint quasi vnus hæres : quia nullus sine participe vel cohęrede assisam portare poterit vel respondere, non magis quám in alijs assisis. Et si plures participes per assisam recuperauerint,nullus sine alio pręsentabit, nec ratione æsnecię, nec maioritatis,nec pluralitatis: quia aut omnes communicant aut nullus. Alijs autẽ qui tenent per feoffamentum & non per descensum nunquã competit, antequam semel præsentauerint: quiá de seysina eorum quorum hęredes non sunt petere non possunt per assisam, non magis quâm per breue de recto. Item nec ei qui tenet ad vitam quocũq; modo & non per descensum,sicut nomine dotis vel ad terminum. Subuenitur eis tamẽ alio modo vt infra dicetur. ¶ 2. Rex vic. salutem. Si talis fęcerit te securum de clamore suo prosequendo,tunc sumoneas &c. xij. liberos & legales homines de visineto tali quôd sint coram iustitiarijs nostris ad proximam assisam cûm in partes illas venerint,vel apud westminster immediate,vel alibi tali die,parati sacramento recognoscere quis aduocatus tẽpore pacis præsentauit vltimam personam quæ mortua est ad eccleſiã de tali loco quæ vacat(vt dicitur)et cuius aduocationem idem talis dicit ad se ꝑtinere. Et interim eccl̃esiam illam videant & nomina eorum imbreuiari faciant. Et summoneas per bonos summonitores talem, qui aduocationem illam ei deforceat quód tunc sit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi summonitores & hoc breue Teste &c. Per hoc autẽ qd' dicitur deforc. videtur quibusdam quòd querens innuat per hoc quòd deforcians sit in seysina,sicut in breui de recto,sed reuera non est ita, sed satis deforceat qui possessorem vti seysina non permiserit omninò vel minus commodè impediat præsentando,appellando,impetrando secundũ quod dicitur,satis facit disseysinam,qui vti non permisit possessorem vel commode licet omninò non expellat. ¶ 3. Ad primum diem poterit vterq; se essoniare si voluerint,si autem ambo fecerint defaltam, vacuum erit placitum & cadit breue. Si autem impediens tantum præsens sit, per iudicium recedet sine die. Si autẽ querens tantũ præsens sit & impediẽs non,tunc videndũ erit inprimis an impediens sumonitus sit vel nõ. Si autem sumonitus fuit & sumonitio testata ꝑ idoneos sumonitores, qui examinati testentur sumonitionẽ,tũc resumoneatur impediẽs. Si autẽ non fuerit sumonit' vel sumonitio testata vel forte præsẽs fuerit primo die & causatus fuerit quód nullam omninó habuit sumonitionẽ vel minus rationabilẽ sumonitionẽ habuerit,habeat aliũ diẽ rationabilẽ. Testata igitur sumonitione vel non dedicta ab aliquo,resumoneatur ꝑ tale breue. ¶ 4. Rex vic. salutẽ. Sumoneas ꝑ bonos sumonitores A. quòd sit corã iustitiarijs nr̃is apud talẽ locũ auditurus recognitionẽ vltimæ præsentationis quã B. in cadẽ curia nr̃a coram eisdẽ iustitiarijs nostrjs versus eũ arramauit qui aduocat' est tẽpore pacis &c. vt supra. Et ad ostẽdendũ quare nõ fuit corã eisdẽ iustitiarijs nr̃is apud talẽ locũ tali die ficut sumonitus fuit. Et habeas ibi sumoñ & hoc breue. Ad quẽ diẽ si venerit causari non poterit sumoñ quin ꝓcedat assisa siue testet prima sumoñ siue secũda siue nulla cũ diẽ habuerit rationabilẽ & sciuerit se esse sumoñ vel scire debuit.

Si

Si autem omninò non venerit, tunc capiatur assisa per defaltam si iuratores præsentes fuerint & sic terminetur negotium. Si autem præsentes nō fuerint, tunc præcipiatur vic. quòd habeat corpora eorum ad alium diē. Ad quem diem siue venerint siue non, ante omnia capiatur assisa cùm tantum operatur eius absentia quàm præsentia, cùm nihil dicere possit in odium defaltæ quare assisa remaneat, nisi forte ad certificandum iuratores si chartam habeant vel aliquid tale interuenerit. ¶ 5. Rex vic. salutem. Præcipim' tibi quòd venire facias &c. A.B.C. vel quòd habeas &c. corpora A.B.C. recognitorum assisæ vltimæ p̄sentationis quæ summonita est in curia &c. coram iustitiarijs &c. inter A. querentem & B. impedientem de aduocatione eccleſiæ de M. et ad ostendendum quare non fuerunt &c. ad talem diem & locum sicut summoniti fuerunt, & si vlteri' defaltam fecerint tunc in fine breuis ita dicatur, & ad audiendum iuditium suum de plurib' defaltis. Dicatur etiam in fine breuis (si opus fuerit) & tot et tales tam milites quàm alios liberos, legales & discretos homines de ꝓximo visineto in assisam illam ponas, & illos habeas coram p̄fatis iustitiarijs nostris ad p̄fatum diem, ad faciendam illam recognitionem simul cum iuratoribus priùs electis, & quòd interim illam eccleſiā viderint, & ita quòd assisa illa non remaneat pro defectu recognitorum. vel sic: & aliter. Et loco talium qui de assisa amouentur, eo quòd sunt certa ratione suspecti, vel quia sunt homines vel parentes talis, vel alio modo invtiles vel essoniabiles, vel loco taliū qui mortui sunt, ponas tot & tales legales & discretos milites alios cum priùs electis, & tales &c. vt supra. Et summoneas per bonos summonitores talem, si forte absens fuerit eo die, quòd sit coram &c. ad audiendum assisam illam, & ad ostendendū quare non fuit &c. et talis summonitio fit ex abundanti. Et habeas ibi sūmoñ & hoc breue &c. T. &c. Et licet vltima clausula habeat locum in omnibus assisis quæ capiendæ sunt per defaltam, sicut assisa mortis anteceſſoris &c. et aliæ, si ad primum diem se essoniauerint & diem habuerint per essoñ suum, & ad quem non apparuerint, capiatur assisa per defaltam statim, non iacebit resummonitio. Item si comparuerint & iuratores nō, semper habebit vnicum essoñ quotiens in curia comparuerit, et diē habuerit. ¶ 6. Ex præmissis satis apparet quando & quoties iacet resummonitio, & quotiens assisa capitur extra coñ vel coram iiij. iustitiarijs ad hoc assignatis: sed coram iustitiarijs Itinerantibus in coñ ad omnia placita non habet locum resummonitio nec xv. dierum diffusa dilatio, vbi tenens in assisa mortis anteceſſoris vel impediens & deforcians, vt hic manentes sint & etiam res de qua agitur in eodem coñ tempore itinerationis non magis quàm contra minorem, sed statim capiatur assisa post primam defaltam sicut assisa nouę disseysinę Et quòd nulla debet fieri resummonitio in itinere iustitiariorum in prædicto casu cùm partes p̄sētes sint in coñ, & res de qua agit, videri poterit in itinere M. de Pateshul de vltimo Itinere suo in coñ Sussex anno regni regis H. decimo. Assisa mortis anteceſſoris, si Adam de N. Et quod contra illum qui est infra ętatem non iacet resummonitio, ꝓbatur in vltimo Itinere M. de P. eodem tempore in coñ Sussex. Assisa mortis anteceſſoris si Thoñ de Coluile.

Item

Item eadem ratione nec iacet contra minorem, cùm tantũ operetur tenentis absentia quâm præsentia. Item ꝑpter contumatiam non iacet resumonitio vt si tenens vel impediens ad diem summonitionis comparuerit & contumaciter recesserit, postquam visus fuerit a iustitiarijs in curia qui recordum habeant, statim capiatur assisa sine resummonitione, vt de eodem itinere ipsius M. & eodem tẽpore in comitatu Norff. Asisa mortis antecessoris si Bartholomeus de waterdene. Itẽ in qualibet asisa præter assisam nouæ disseysinæ primo die iacet essoñ vel resummonitio, sed ad alium diem post essoñ non iacebit resummonitio nec ecõtrariô essoñ post resummonitionem, sed statim per defaltam capiatur assisa (secundum quosdam) sed tamen iacet assisa de seruitio domini Regis post essoñ & post resummonitionem in qualibet assisa vbi vtrũq; iacuerit præterquã in assisa vltimæ prẽsentationis, dum tamen warantum ad diem suũ habuerit. Et quôd essoñ de seruitio domini regis, post essoniũ de malo veniẽdi locum habere non debeat, sed quód statim capietur assisa post primũ essoñ ꝑ defaltam: inueniri poterit de termino sancti M. anno Regis H. qui nunc est secundo. Item quòd in Itinere aliquando iacet essoñ & post essoñ resummonitio & iterũ post resummonitionem essoñ, vt de seruitio domini regis: dum tamen essoniatus warantũ habeat breue domini regis præter assisam nouæ disseysinæ & vltimæ præsẽtationis quæ excipitur ex certa causa & necessitate in omnibus assisis: probatur in vltimo Itinere M de P. in coñ Suff. Assisa mortis antecessoris si Radulphꝰ de wadleyham, & hoc bene potuit esse hac ratione; quia tenens forte manens fuit extra coñ & in seruitio domini regis. Contrarium tamen inueniri poterit in coñ Kanc. de Itinere M. de P. anno regis H. vndecimo incipiente duodecimo de termino sancti M. quòd in itinere nulla iacet resummonitio. Item si semel sũmonitus fuit & post essoñ vel resũmoñ cõparuit & warãtũ vocauerit, vel diẽ habuerit, & ad diẽ datum nõ cõparuerit, nulla ibi resummonitio sed statim capiatur assisa ꝑ defaltã, & infra plenius dicetur de warantis non cadendis in assisã mortis anteceſſoris. Et quæ hic dicta sũt de resũmonitionibus infradicẽ sufficiant de omnibus assisis. Itẽ quòd in assisa vltimæ præsentationis post summonitionẽ & resũmonitionẽ iacet essoñ de malo veniendi, habuit sũmonitus diẽ ꝑ essoñ suum, quia allocatum fuit ei essoñ suum, & tunc venit alius a latere, & dixit quòd præsentatio non ꝓtinuit ad sũmonitum sed ad ipsum, vt de termino sanctæ T. anno regis Henrici secundo. Assisa vltimæ prẽsentationis inter wilhelm̃ Bukker & priorẽ sancti Nicholai Exoñ de ecclesia de Cheyley in comitat̃ Somerset. Si autẽ post sũmonitiones & resũmonitiones & essonia nõ venerit deforcians, vel cùm venerit respondere noluerit vel contumaciter recesserit, capiatur asisa versus eum ꝑ defaltam, quia absentia eius habetur ꝑ præsentia, quia si alius ei daretur dies in odium defaltæ, recluderetur ei via dicendi contra assisam quare remaneret. Item cùm prẽsens sit & concedit assisam simpliciter, vel si aliquid dicat contra assisam, nisi dicat quare remaneat assisa, ꝓcedat assisa, hoc modo si iuratores præsentes fuerint, si autẽ non: dabitur partibus alius dies, ad quem possunt partes se essoñ si voluerint vt priûs, et habebunt aliũ diem ad quẽ ꝓcedet

assisa,vel per defaltã,vel alio modo, nec poterit deforcians vocare warãtum,cûm assisa generaliter faciat pro quolibet qui ius habet præsentandi. ¶7. Cùm autem iuratores pręsentes fuerint nec sit aliquid quod excipi poterit contra illos vt supra, iurare debent hoc modo. Hoc auditis iustitiarij quód veritatẽ dicã dẽ assisa ista de eccleſia vel capella vnde visũ feci ꝑ præceptũ dñi regis , & ꝑ nihilo omittã &c.vt supra . Et omnes alij iuratores iurabunt vt supra.¶8 Cùm autem iurauerint,audire debent formã breuis,& iustitiarij debent eos instruere quantũ ei licitũ fuerit & prædicere eis quòd sibi prouideant de veritate dicenda ꝑpter absentiã deforciãtis, qui si præsẽs esset possit eos in multis certificare. Habito igitur inter eos iuratores tractatu & deliberatione cûm venerint coram iustiarijs ad veritatem dicendã,dicere poterunt ꝑ sacramentum suum quód talis querens pręsentauit vltimã ꝑsonã quæ mortua est ad prædictam ecclesiam & tempore pacis.s. talem nomine qui vltimò obijt ꝑsona in eadem eccleſia, & admissus fuit ad præsentationem suam,vel dicere possũt contrariũ,quòd talis talem non præsentauit nec alium,sed alius illũ pręsentauit &c.Item dicere possunt omnes rationes quare præsentatio pertineret ad querentem, quas quidem ille deforcians proponere posset si pręsens esset & ostendere quare iniustè non deforciaret, vt si post præsẽtationem illam de qua agitur,ille querens vel anteceſſor suus qui pręsentauit post præsentationem illam aduocationem illam dederit per se , vel tenementum illud ad quod pertinet aduocatio dederit cum õnibus pertinentijs suis sine aliqua retentione in feodo,vel donec prouiderit,ad vitam vel ad terminum, secundum quod infra dicetur plenius . Item non sufficit dicere iuratoribus quod talis vel anteceſſor suus iustè præsentauit, nisi doceant quòd deforcians iniustè præsentationem illam deforciauit.Item non sufficit quod iustè , nisi doceant quòd deforcians iniustè presẽtationem illam deforciauerit.Item non sufficit quòd iniuste nisi doceant iuratores quôd ei deforciata sit qui queritur, ad hoc quòd aliquid capiat per assisam,licet alijs hoc prodesse possit qui ius habent, quia omnes articuli in breui contenti possunt esse veri. Sed tamen inquirere oportet vtrum deforcians iustè deforciauerit vel iniustè , & similiter si ad querentem pertineat querela . Item dicere possunt quòd nihil sciuerint omninò quis illum præsentauit qui vltimò obijt persona.Et si nullo modo aliquid certum dicere sciant de eo, tunc de necessitate recurrendum erit ad seysinam alterius personæ ante eum , vt aliqua certitudo habeatur de præsentatione & de persona pręsentati. Et si de tali adhuc certitudo haberi nõ possit, adhuc recurratur ad superiores quaten° cursus temporis hoc permittit, quoad assisam , & cùm vlteriûs procedi non possit , tunc deinde recurratur ad proprietatem & ad breue de recto , vt per hoc terminetur proprietas & assisa . Item si iuratores dubitauerint ad proprietatem,vtrum talis vel anteceſſor suus præsentauerit an alius talis vel quis , querens per hoc nihil consequitur , quasi deficiente probatione sua , quia quotienscunquè dubitatur an quid sit, perinde est ac si non esset illud . Item erit etsi personam querentis omnino ignorauerint , vel si cognouerint personam eius , nesciunt tamen

men si vnquam præsentauerit, vel nesciũt licet ꝑsonam ei° cognouerint, si sit filius & hæres illius qui vltimò præsentauit, & cuius seysinam petit, & perinde scire nõ possunt si ad ipsum pertineat actio vel querela, ijs autem intellectis de facili perpendi poterit pro quo iudicabitur per assisam.

1 ¶ *Cũm vtraq; pars comparuerit in iudicio proponat querens intentionem suam.* Cap. 2.

CVm autẽ vterq; præsens fuerit, querens & deforcians, & deforciãs dicere velit contra assisam, oportet primò quód querens audito breui suo ꝓfundet intentionẽ suã hoc modo, & doceat quòd ad eũ ꝓtineat actio. Certa itaq; debet esse intentio & narratio, & certum fundamentũ, & certa res quæ deducitur in iudicium & vera ꝓbatio ꝓ petẽte vel querente, vel ad minus præsumptio, cui semꝑ standũ erit, donec tenens vel deforcians excipiendo & exceptionem ꝓbando docuerit contrarium. Ille autem qui ꝓ hanc assisam ad fundandã intentionẽ suã, docere debet de cuius seysina profert assisam, vtrũ de ꝓpria seysina qualitercunq; teneat in feodo, vel ad vitam, vel ad terminum, rẽ corporalem ad quẽ ꝓtineat aduocatio, vel ad ipsam aduocationẽ. s. ius aduocationis sine re, vel corpore cui adhæreat. Item si de seysina alicuius anteceſſoris, oportet illũ docere se esse hæredem illius anteceſſoris cuius petit seysinã seperatim & ꝓ se sine alijs, vel cum alijs in cõmuni, absq; seperatione vbi plures sunt quasi vnus hæres, oportet quòd omnes nominẽtur, vel in cõmuni & seperatim, & succeſſiuè: in quo casu, sufficit si ille querat ad quẽ ꝓtineat præsentatio ea vice, vel si ius præsentandi de seysina vnius anteceſſoris pluribus descendat capitibus sed quasi vni hæredi, & facta diuisione iter cohæredes hęreditatis, remaneat tota aduocatio & prẹsentatio vni cohæredi. Item designare oportet quæ vel qualis persona vltimò obijt persona, & de qua morte, siue obierit de morte naturali siue ciuili: & ita facta examinatione, & sic fundata intentione, de facili perpendi poterit vtrum præsentatio & actio pertineat ad querentem seperatim per se simpliciter vel in communi, vel etiam in communi cum alijs sed vicissim & succeſſiue.

1 ¶ *De reſponsione & exceptionibus de forma contra querentẽ ſecundũ articulos breuis. Cap. 3.*

CVm autẽ querens intentionẽ suã sic fundauerit, & docuerit ꝙ ad ipsũ pertineat præsentatio, & producat ꝓbationem. s. assisam, oportet quód deforcians excipiat contra intentionẽ quare assisa debeat remanere. Sunt quidem plures exceptiones, quarum quædam dilatoriæ & quędam peremptoriæ: & peremptoriarum quædam sunt peremptoriæ iurisdictionis & quędam breuis, sed sunt dilatoriæ iuditij & non tangũt ipsam actionem nec intentionem non magis quam aliæ dilatoriæ, & sunt primò & in principio ꝓponendæ, secundum quod inferi° dicetur de exceptionibus, & superius dictum est in parte, de quibus superfluum esset hic repetere, sicut de breui & ꝑsonis: dum tamen exceptiones quæ generales non sunt quæ tantum tangunt assisam istam & non alias ꝓpter plu-

res articulos in breui cõtentos, de quibus ꝑ ordinẽ est ꝓcedendũ. Cõtinetur etiã in breui (quis aduocatus) Aduocatus autẽ dici poterit ille ad quẽ ꝑtinet ius aduocationis alicuius vt ad eccleſiã prẽsentet nomine ꝓprio & nõ alieno, & dicitur (quis aduocatus) ad differentiã illorũ q̃ prẽsentant nomine alieno, qualis est custos ratione custodiæ. Custos autem non est aduocatus sed ille cuius nomine prẽsẽtat. Itẽ dicitur (quis aduocat⁹) ad differentiã eorũ quodãmodo qui tenent ad firmã ad terminũ annorũ. Itẽ ad differentiã eorũ qui tenẽt ad terminũ vitæ quacũq; ratione, vel qui tenent ꝑ intrusionẽ vel disseysinã, qui nunquã prẽsentauerint in vita sua nec tempore quo fuerint in seysina. Cùm autẽ semel prẽsentauerint & ita sint in seysina prẽsentandi, sunt quasi aduocati, quoad seysinã prẽsentandi quãdiu vixerint & fuerint in possessione rei ad quã ꝑtinuerit rei aduocatio: cùm non poterit quis priùs præsentare vel habere ꝑtinẽtias, antequã habuerit corpus quod sequuntur ꝑtinentiæ. Est igitur verus aduocatus ad quẽ ꝑtinet ꝓprietas & seysina ex nomine ꝓprio sibi & hẽredibus suis & non alieno, vt prædictũ est. Item quasi aduocatus et non verus, qui creditur esse aduocatus & non sit, tantũ propter seysinã præsentandi, & tenemẽtũ quod possident licet in seysina sint nomine ꝓprio & non alieno, & sic poterit quis esse aduocatus verus imperpetuũ vel nõ verus sed ad tempus. Sed cùm tales semel præsentauerint, & illi ad quos rẽ transtulerint semel prẽsẽtauerint & moriantur vel possidere desierint, qualiter subuenitur ꝓprietario si eccleſiam vacare cõtigerit, satis ex præmissis trahi poterit ad exemplum. Et quod dictum est de illis qui possident nomine ꝓprio, dici poterit de illis qui possident nomine eccleſiæ suæ. Item (tempore pacis) quod dicitur ad differentiam eorũ qui fiunt tempore belli, quod idẽ est qd̃ tepore guerrino quod nihil differt a tẽpore iuris & iniuriæ. Est enim tempus iniuriæ, cùm fuerint oppræſſiones violentæ, quibus reſisti non potest, & disseysinæ iniustæ. Sed õne tẽpus possit esse tempus guerriũ & possit esse tempus pacificum, non autem simpliciter, sed ad quosdam & non ad omnes, vti enim quidam possunt iure suo tam tempore belli siue guerrino, q̃ tempore pacis, vt si cùm vti velint ius vno tempore vel alio violenter vel iniurioſẽ non impediatur, & tunc erit tempus pacis in vtroq; tempore. Et si econtrariò, tunc erit tempus belli in vtroq;, temp⁹ enim pacis videri poterit & designari hoc modo, poterit enim quis ante guerram generalem pacificè præsentare sine aliqua contradictione. Et eodem modo poterit tempore guerræ. Itẽ post guerram eodem modo & quælibet istarum præsẽtationum sufficiẽs erit quantum ad seysinam præsentationis & bona, quia nulla istarum dici poterit iniurioſa vel violenta. Et vice versa quocunq; tempore adhibeatur violentia, talis seysina dici poterit iniurioſa, & ideo quasi nulla: cùm tempore belli & non pacis sit acquisita, & sic vno & eodem tempore poterit esset tempus pacificum & guerrinum quibusdam, sic & quibusdam non, quamuis guerra dicatur generalis. Et etiam tempore guerrino sicut tempore pacis possunt fieri donationes & contractus de voluntate dãtis & accipientis sicut tempore pacis. Et vice versa, eodẽ modo tempore pacis fieri possunt oppreſſiones iniustę, rapinę, disseysinæ iniurioſę sub

specie

ſpecie pacis, ſicut tempore guerrino. Et ideo ex ijs quæ fiunt quolibet tempore, iudicari debet vtrumquè tempus ſcilicet qualiter ſit quibuſdam pacificum, & quibuſdam guerrinum, vt ex hoc detur exceptio deforcianti, vel non detur. Item (præſentauit &c.) Refert igitur vtrum talis perſona præſentata admiſſa fuerit ad prę̃ſentationem talis vel non, quia non ſufficit præſentare perſonam, niſi ad præſentationem admiſſa fuerit præſentata: quia cũm duo fuerint a diuerſis præſentati, oportet quód vnus admittatur, & alius recuſetur. Poterit etiam eſſe quòd nullus eorum admittatur, licet vnus præſentantium ius habeat præſentandi, cùm propter lapſum temporis de conſtitutione lateranenſi, ſi partes fuerint diſcordes vltra ſex menſes, tamen propter minorem ætatem, vt ſi contra minorem præſentantem prolatæ fuerint chartæ anteceſſorum, ad quas minor ante ætatem reſpondere non poſſit. Et quo caſu, pertinebit ad ordinarium collocatio, niſi partes conſenſerint de vna perſona idonea præſentanda, ſaluo iure cuiuſlibet cùm minor ad ætatem peruenerit & reſeruata quadam minima penſione vſquè ad ætatem vt ſaluum ſit ius præſentandi ei qui per aſſiſam obtinuerit, & vt illam tunc conferat cui voluerit. Item duo poſſunt præſentare ſimul, & quorum vnus ius habebit & alius non, vel vterquè aliquam ſcintillam iuris, ſi in clericum conſentiant ſine aliqua diſcuſſione iuris, non erit ſtãdum iuratoribus in tali præſentatione, cũm ſit incerta, ſed ad ſeyſinam illius aduocati de quo haberi poſſit certitudo, & qui de iure ſibi competente, licet cum contentione vel ſine, vltimô præſentauit. Item eſto quòd quis ſine contradictione ſemel præſentauit, & alius vacante iterum eccleſia impedimentum opponat, & deinde aſſenſum præbeat præſentationi eius qui prius præſentauit: non tamen propter hoc, ſcilicet talem aſſenſum, mutatur ſtatus præſentantis vel minuitur, cùm iterum eccleſiam vacare contigerit, quia aliud eſt aſſentire & aliud conſentire. Aſſentire enim poteſt quis per ſe cùm ius non habeat præſentandi nec ſibi aliquid retinet tacitè vel expreſſè, licet dicat, ſaluo iure meo impoſterum. Sed ſi ſit aliquis in poſſeſſione præſentandi & aſſenſum præbeat ei qui proprietatem habuit vel conſenſum prę̃ſentandi ſimpliciter & ſine alia proteſtatione, ſibi prę̃iudicat imperpetuum, & hoc potius dici debet conſenſus quãm aſſenſus, cùm ille qui ius habet poſſeſſionis conſentit cum eo qui habet proprietatem. Si autem hoc fecerit cum tali ꝓteſtatione, vt ſi dicat, conſentio præſentationi tuæ, ſaluo iure meo impoſterum, per hoc retinet ſibi totum ius quod habuit, tam ſuper poſſeſſione quãm ſuper ꝓprietate. Eſt enim ius poſſeſſionis & ius proprietatis, et idem erit & melius ſi exprimat ius vtrumq;, & dicat ſaluo mihi iure meo impoſterum, tam ſuper poſſeſſione, quãm ſuper proprietate. Et de hac materia inueniri poterit in itinere in comitatu Kanc. anno Regis Henrici triceſimo ſecundo incipiente triceſimo tertio in quindena. ſ. M. Aſſiſa vltimę̃ prę̃ſentationis capta inter w. Bardolf & hę̃redem de Meãton de eccleſia de Suterlege in com̃ Norff. Item continetur in breui (perſona quæ mortua eſt) perſonam dicit ad differentiam vicarij, quia de

morte

morte vicarij vel de vicaria nō iacebit assisa. Item non iacebit assisa de ecclesijs ꝑbendatis generaliter, nisi forte firmarius interuenerit ab initio in ꝑbendatione, si ꝑbendata fuerit in absentia alicuius, dum fuerit agens in partibus remotis, vel infra ætatem, vel in custodia, secundum quod inueniri poterit in rotulo de placitis quæ sequūtur regē anno. xvi. Item nō iacebit de aliqua capella quæ mero iure subiecta fuerit & ꝑtinens ad aliā iurisdictionē matricis ecclesiæ, nisi sit ita quòd querens contendat illam esse matricē ecclesiam, vel si capella gaudeat aliquo speciali priuilegio, vt si sit capella domini regis quæ nulli subiecta est ecclesiæ nec ad aliquā ꝑtinet sed ecclesia poterit esse ꝑtinens ad capellam talē, ꝑtinere autē poterit capella ad matricem ecclesiam, vt prædictū est, vel tantum esse pensionariā & aliquid dare in signum subiectionis, & de huiusmodi capella non competit assisa aduocationis matricis ecclesiæ versus eum qui habet aduocationē capellæ, sed ei competit contra omnes cùm diuersi sint aduocati, aduocatus ecclesiæ & aduocatus capellę, secus tamen erit si vtraq; vnū habuerit aduocatum. Item non iacebit assisa de ecclesia vel capella vbi nulla constructa est, licet aliquando fuerint & nunc cecid erint, quāuis adhuc locus sacer maneat. Item dicitur (quæ mortua est) hoc est siue morte naturali siue ciuili. Ciuili vt si se transtulerit ad religionem, vel resignauerit, vel si fecerit quod tantundem valet, vt si vxorem duxerit, vel aliquid fecerit propter quod ecclesiam retinere non possit. Item (ad talem ecclesiam quæ vacat vt dicitur) & ideo videndum quæ vacat & quæ non, vt si omninó vacet vel personatus tantum, in quo casu procedet assisa ac si omninò vacaret. Si autem aliquid inde præstetur pro bono pacis vel nomine simplicis beneficij, & ille qui hoc perceperit moriatur, propter hoc non vacat personatus nec ecclesia. Et illud idem dici poterit de vicario, qui si moriatur totum hoc accrescit personæ, quia vicaria cōsolidari debet cum proprietate siue personatu, & hoc dico, nisi taxata fuerit per ordinarios ad rationabilem sustētationem vicarij. Item refert vtrum tota ecclesia vacauerit vel aliqua pars ecclesiæ, vt si assisa proferatur de tota ecclesia, non vacet nisi medietas vel tertia pars vel quarta. Et si de aduocatione contentio habeatur vtrum vacet vel non, super hoc erit ordinarius consulendus, episcopus vel alius qui super hoc habeat cognitionem, quia laicus de hoc cognoscere non potest, nō magis quàm de matrimonio contractò vel soluto. Et quòd ad episcopum ꝑtineat cognitio, videri poterit de termino sanctę T. anno regis Henrici quarto in comitat Wigorñ de ecclesia de Elderſen de Roberto de Bradelegh quod aliunde non expedit quidem, quia ecclesia forte incumbrata est per episcopum, vel Archidiaconum, vel alium ordinarium, vel forte episcopus admittit clericum ad præsentationem alicuius qui ius nō habet in præsentatione in præiuditium veri patroni, in quibus casibus non expedit mandare episcopis, quia de facili non rescribent veritatem, vt possint tueri factum proprium, & ideo meliùs est (vt videtur) si dubitetur vtrum vacet an nō, quòd in hoc dubio procedet assisa, & mādetur episcopo quòd admittat, qui si non admiserit, summoneatur quòd sit ad ostendēdū quare non, et in quo casu peruenire poterit vsquè ad incumbramentū factum per epis-

copum

copum vel alium ordinarium tollendum. Et tunc tenetur episcopus deliberare eccleſiam, vel dare aliam præsentato equiualentem, vt satisfaciat præsentato. Debet etiam clericum admissum per episcopum compellere quòd teneat ad verum patronum vt satisfaciat patrono. Et notandum quòd eccleſia potest vacare de iure & non de facto (vt prædictum est) & potest de iure simul & de facto, & sic iustè vacat. Item si vacauerit de iure & de facto, statim capiatur assisa. Si autem de iure vacet & non de facto quia incumbrata est, sine periculo capi poterit assisa vt inquiratur de incumbramento, & sic agat querens versus eum qui incumbrauit ad tollendum: vt si episcopus instituerit clericum ante lapsum sex mensium vel ad prẽsentationem eius qui non habuerit ius præsentandi. Item si clericus se intruserit propria autoritate sine episcopo, vel sine alio ordinario, in quo casu capiatur assisa sicut de eccleſia vacante. Institutio vero clerici in eccleſiã est quasi matrimoniũ spirituale, & sicut episcop⁹ habet cognitionẽ de cõtractu matrimonij in causa bastardiæ & cognitionem, ita habebit cognitionem de dissolutiõe si matrimoniũ dissoluatur, quod quidem locum haberet in hoc casu, & ideo non pertinent cognitio ad iudicẽ secularem, cùm multũ nõ differant spirituale matrimoniũ & carnale, & vnde si rex propria autoritate inquirat & iudicet eccleſiã esse vacantem cùm non sit, & mandauerit quòd episcopus admittat & si nõ admiserit, non erit episcopus propter hoc puniendus, licet non obediat, & qui dixerit illam vacare, hoc doceat ꝑ litteras ordinarij: quia ad episcopum pertinet cognitio de vacatione & mandato ipsius debet fides adhiberi, & secundùm hoc procedet assisa vel remanebit. Et tale mandatum episcopi non semper sufficit plenè ad ꝓbationem sine alijs adminiculis, licet sufficiat ad præsentationem, quæ quidem aliquando veram probationem admittit in contrarium. Item dicitur (aduocationem cuius idem talis dicit ad se pertinere) ex quo quidem elici potest quòd oportet querẽtem docere ꝙ ad ipsũ pertineat actio & querela in fundatione intẽtionis suę: Itẽ dicitur (ꝙ talẽ aduocationẽ ei deforciat) oportet querẽtẽ docere rationẽ in intensione sua, quare sibi impedientem habeat obligatũ, quòd seysinam prẽsentationis suæ impediuerit, ꝑ hoc etiam quod dicitur quòd aduocationem illam ei deforciat, dicunt quidam quòd per hoc innuitur impedientem esse in seysina & querentem extra, ad quod respondere poterit quôd satis deforciat qui omninò vti non permittat vel modo debito, licet omninò non expellat, ad similitudinem eius quod dicitur supra de noua disseysina qualiter sit in principio.

1 *De exceptionibus contra assisam. 2. Si charta proferatur oportet ꝙ probetur per testes in charta nominatos. 3. Item de aduocatione eccleſiæ nostræ. 4. De diuersis vsibus super huiusmodi materia de vltima præsentatione. 5. Breue episcopo postquàm recuperauerit per assisam vltimæ præsentationis.* Cap. 4.

EX omnibus prædictis articulis qui in bri cõtinẽtur, plures elici possũt exceptiones ad assisam omninò perimendam vel differendã, sed si ille impediens

impediēs ōnes prædictos articulos concesserit, excipere possit cōtra assisam quòd ille qui portat assisā de seysina & præsentatione antecessorū suorū, post præsentationē illā dedit aduocationē illā per se vel cū teñto ad quod aduocatio ꝑtinet ipsi impedienti vel alicui antecessorū suorū per chartā quā ꝓferat, & quæ hoc testatur. Et vnde bene cōcedere potest ꝙ talis anteceſſor præsētauit iustē sed de cętero præsētare nō potest prędictā ratione. Et vnde videndū inprimis an ille contra quē excipitur plenæ sit ætatis vel infra ætatem: Si autē plenæ ætatis fuerit, benè potest cognoscere chartā & donū, sed replicare poterit contra exceptionem, quòd post chartā illā, præsentauit ille talē N. qui ad prędentationē suā fuit admissus, & ita quòd charta illa vacua & donū nullū, & hoc ꝓbare poterit per assisam captam in modū iuratæ & non in modū assisæ, nisi ita sit quòd querēs habeat ꝓ se triplicationē, vt si dicat, quòd quāuis charta vacua sit & donum nullū ꝑ secundam prędentationē ipsius donatoris, cùm post illā præsentationē fecerit eidē tali & antecessoribus suis aliā chartā de donatione nouā, & ita quòd præsentatio ꝑtinet ad ipsum, vel dicere potest quòd primā chartam cōfirmauit & fecit eam validā ꝑ cōfirmationē, quæ inualida facta fuit ꝑ nō vsum & ꝑ secūdam præsentationē, & hoc ofterat ꝓbare ꝑ assisam & per testes in charta nominatos, si alius simpliciter negauerit chartā & cōfirmationē, nisi ita sit ꝙ velit quadruplicare & docere se post hęc ōnia prędentasse. Si autē triplicare voluerit & cōcedere post primam chartam factam esse præsentationē, & chartam sic esse vacuā, sed postea impetrauit super eum breue de warantia chartæ ad quòd talis vel anteceſſor suus summonitus fuit in curia, chartam illam cognouit & donum & ita quòd finis factus fuit, & cyrographum quoddam ꝓfert quod testatur quòd prædictus talis cognouit prædictam aduocationem esse ius suum vt illam quam habuit de dono suo. Ad quod responderi poterit quòd finis & cyrographus ei nocere non debet, quia omninó dependet ex donatione quadam imperfecta eo quòd idem talis qui cyrographum profert nullam habuit seysinam, & ideo cùm charta vacua sit & donum imperfectum quia sine seysina, & ideo petat iuditium: quia cûm principale, scilicet donum non valet, nec ea quæ sequuntur & ex dono dependent valere debent, scilicet finis nec cyrographū. Item esto quòd quis dederit maneriū cum aduocatione alicui in feodo sibi & hæredibus suis, & antequam ecclesia vacauerit, ille cui donatum est, & antequam præsentauit, manerium cum pertinentijs ad alium transtulerit, & tunc primum ecclesiam vacare contigerit, primus donator prędentat, primus donatorius similiter & secundus similiter, sed non ad omnes pertinet præsentatio, quæro igitur quis eorum alteri debeat præferri? Et sciendum quòd non primus donatorius qui nunquam præsentauit nec seysinam habuit, & quod non habuit ad alium transferre non potuit. Igitur est vacua donatio quantum ad primum & secundum donatorem. Remanet igitur de necessitate cum donatore qui semper remansit in possessione præsentandi, ex quo donatorius illam ad alium transtulit ante prędentationē & ante vsum, & sic dici possit de pluribus vsquè in infinitum. Item esto quòd secundus donatorius aliquo casu

vellet

vellet warantum vocare primum donatorium, non valeret vocatio, cùm secundus donatorius in possessione non sit, nec potest quis aliũ defendere in possessione nisi eum qui fuerit in possessione, cùm warrantia nihil aliud sit quàm possidentem defendere: sed si de facto warantisauerit & warantum vlterius vocauerit primum donatorem, nec ipse ei warantisare tenetur, tum quia non possidet, tum quia reuocare non potest, nec rehabere potest secundus donatorius quod nunquam habuit nec habere potuit. Sed esto q̃ primus donator secundo donatorio confirmauit donũ primi donatorij, adhuc non conualescit donũ, propter confirmationem cùm donũ sit alienũ & non ipsius confirmantis, nec alicuius antecessoris sui, & quia nullum nec inceptum nec perfectum. Et si vterq; prę̃sentauerit tam confirmans quám ille cui confirmatur, confirmans per assisam optinebit. Item si ille secundus donatorius præsentauerit de facto, & cùm ita in seysina fuerit, aduocationẽ ad alium transtulerit qui similiter præsentauerit, & ita fuerit in seysina præsentandi, & cõtingat ecclesiam vacare, & primus donator præsentauerit, & vltimus donatorius, si vterq; illorũ assisam vltimę prę̃sentationis arramauerit, vltima seysina præferri debet primæ, nec erit assisa postmodum capienda super assisam, sed primus donator sibi perquirat (si voluerit) per breue de recto super ipsa proprietate, & sibi ipsi imputare poterit propria negligentia super ipsa possessione, & de hac materia supra de donationibus. ¶.2. Item cùm charta proferatur (vt prædictum est) contra assisam, si omninò dedicatur, oportet q̃ probetur per testes in charta nominatos, & per assisam captam in modũ iuratæ, nisi forte ille contra quem profertur infra ætatem extiterit, qui ad chartam respondere non poterit ante ætatem. Et ideo de necessitate oportet deferre assisam vsq; ad ætatem, sed de consilio curiæ prouideatur de pensione retinenda (sicut prędictum est) ad cautelam. Si autem nulla charta contra minorem, tunc procedet assisa in minore ætate nec remanebit assisa, si finis & cyrographum factum fuerit in curia domini Regis, cùm minor infra ætatem debeat ad quamlibet finem respondere. Si autem maiori obijciatur charta antecessoris (vt supra dictum est) a maiore vel minore si dedicatur, probetur. Si autem non concedatur, sic dicatur q̃ vacua sit per præsentationem subsequentem & apertè aduersa negetur præsentatio post chartam, procedat assisa in modum iuratæ de cõsensu partium sub ijs verbis, scilicet vtrum donator qui assisam portat præsentauit ad eandem ecclesiã postquam chartam illam & donum fecerat prędicto tali vel non, vt idem talis dicit. Item respondere poterit quis contra assisam q̃ procedere non debeat, quia ille qui profert assisam vel aliquis antecessorum suorum tenementum (ratione cuius præsentat) tali dedit & alienauit cum omnibus pertinentijs suis sine aliquo retenemẽto quocunq; modo alienationis, ita vendidit illud ei qui non præsentat vel alicui antecessorum suorum, siue fuerit in possessione præsentãdi siue non, sine aliqua retentione vel exceptione, vel dimisit ad terminum vitæ vel annorum, & id quandoq; per chartas & instrumenta declarari poterit, si in iudicio proferatur: & quo casu, procedet assisa sine die si, fiat disputatio

de veritate & fide instrumentorum si falsitatis arguantur, vel per assisam captam in modũ iuratę si partes cõsentiant poterit negotium terminari. Et notandũ quòd chartę & instrumenta ante iuditiũ sunt exhibenda, si autẽ post, locũ habere non possunt, quia sub prætextu instrumẽtorũ postea compertorũ & exhibitorũ sententia lata retrahi non debet. Item excipi poterit cõtra assisam, quòd ille qui profert assisam nihil habet in manu de tenemẽto suo ad quod pertinet aduocatio, quia illud amisit per iuditium vel per disseysinam, vel alio quocunque modo, quamuis ius habeat in tenemento & in pertinentijs, primò recuperare debet tenementum ad quod pertinet aduocatio, & tunc postea præsentet & non ante. Et de hac materia in Rotulo de termino sancti Michaelis Anno Regis H. tertio incipiente quarto in com̃ Norf. de Thom̃ Bardolf. vbi obiectum fuit pręsentanti quòd nullam terram habuit in villa in qua ecclesia sita fuit, ad quod responsum fuit & recognitum ab eo qui tulit assisam, ꝙ nullam terrã habuit in villa illa sed antecessores sui qui inde fuerint disseysiti, & vnde cecidit assisa quia aduocatio fuit de pertinentijs, quod quidẽ non esset si doceri posset contrarium. Item si aliquis præsentationem suam semel retinuerit per assisam, & proprietarius petat aduocationem vel tenementum ad quod aduocatio pertinet per breue de recto, & pendente placito incipiat ecclesia vacare, petens ille præsentare non poterit antequam aduocationem vel tenementum disrationauerit. Item contra assisam replicari poterit quòd ille qui assisam profert, nec aliquis antecessorum suorum, ius vel seysinam habuerit in aduocatione, de qua agitur, nisi ad vitam tantum quacunq; ratione, vel ad terminum, ita ꝙ nihil iuris descendere poterit ad hæredes. Si mulier autem post mortem viri sui waranto suo de dote sua præsentanti & seysinam suam vel antecessorum suorum per assisam petenti respondeat, ꝙ præsentatio ad ipsam pertinet excipiendo ratione dotis suæ quam habet in villa in qua ecclesia sita est.

¶.3. Et vnde impetrauit super warantum suum breue Quare impedit, videndum erit imprimis qualiter sit dos constituta, vt si habuerit tertiam partem alicuius villæ, & petat quòd ratione illius partis possit præsentare saltem tertia vice, vel si de toto manerio fuerit dotata integre nulla facta exceptione cum omnibus pertinentijs vel excepta aduocatione. Si autẽ de toto manerio integro sine exceptione, tũc valebit ei sua actio. Si autẽ excepta aduocatione nõ nisi aliquid agatur vel in cõtrariũ ex speciali cõuẽtione. Si autẽ dotata fuerit de tertia ꝑte, tũc nihil iuris habet in pręsẽtatione licet ecclesia sita sit in sua tertia parte, nisi hoc eueniat ex aliqua specialitate. s. ꝙ dotata fuerit de ẽtia ꝑte cũ tota aduocatione in quacũq; ꝑte ecclesia sita fuerit, sed alio modo nõ valebit ei sua actio, tũ quia epus nõ admittit clericos ad ꝑticulas, licet patiat̃ sectionẽ nec plura habeat capita sicut mõstrũ. Et ꝙ epus non admittit ꝑticulas, videri poterit de termino s. H. An. Regis H. decimo quarto in com̃ Suff. de Maria de walen', Herberto de Alezini, tũ quia ratione ẽtię ꝑtis nihil iuris clamare poterit oĩnò in aduocac. nec in ꝑte nec in toto certis vicib', nisi sit aliqua specialitas q̃ hoc ĩducat vt dict̃ est, sicut videri poterit ꝑ exẽplũ. Cõstitutio enim

dotis

dotis simil ꝙ est quodamodò donationi. Esto igitur ꝙ quis habeat manerium cum aduocatione & totum dederit diuersis vel vni per particulas retenta sibi aliqua minima portione & sic dederit quamlibet partem cum omnibus pertinentijs suis, nulla facta mentione de aduocatione, remaneat semper aduocatio cum parte retenta cùm specialiter non transferatur, secundũ quod videri poterit infra de iure dotium. ¶.4. Item quæri potest si marito qui per legem Angliæ tenet detur assisa vltimæ præsentationis de seysina quam simul habuerunt & ipse & vxor sua in vita vxoris, vel si competat hæredibus, & ei per consequens nomine hæredũ, videtur potius ꝙ ei competat breue (Quare impedit) nomine suo, cùm nunquã præsentauerit per se, quàm assisa nomine hæredum: hæredes enim bene possunt esse plenæ ætatis sicut infra ætatem. Item si quis terram teneat de hæreditate vxoris suæ quæ hęredes habuerit de alio viro per legem Angliæ, & cùm semel per se contulerit ecclesiam & cùm ita fuerit in possessione pręsentandi, aduocationem illam dederit alicui loco religioso vel pręsentauerit vel alio modo alienauerit, & hęres post mortem talis assisam vltimæ pręsentationis de seysina antecessoris sui quàm parastri sui cadit assisa, si cognoscat pręsentationem suam & donum parastri sui, propter seysinam illius talem qualem, & agendum erit de vice & proprietate. Et sic dici poterit (vt videtur) de omnibus alijs qui tenent aduocationem ad terminum vitæ, cùm semel præsentauerit nomine proprio: secus autem erit de eo qui pręsentat nomine custodię, quia hoc facit nomine alieno. Item esto quòd quis tradat alicui tenementum aliquod cum aduocatione donec ei prouideatur, & aduocationem dederit antequam prouisum fuerit, & ille cui data fuit præsentauerit, & tunc deinde prouisum fuerit, reuocatur donatio & aduocatio per breue de ingressu, sed non per assisam: quia talis dare non poterit ad remanentiam. De hac materia habetis Anno Regis. H. septimo in com̃ Bed: de Falcano de Briãte & priore de Neueham. Assisa vltimę pręsentationis, de ecclesia de Haspeele. Item esto ꝙ aliquis qui ius nec titulum habuerit in aduocatione pręsentauerit dum verus hęres fuerit infra ætatem & in custodia alicuius, & cùm ad ætatem peruenerit ecclesia vacauerit & vterq; prę̃tauerit & prę̃tauent & assisam portauerit, ille qui vltimò prę̃tauit per assisam retinebit, donec hæres sibi de iure perquisiuerit, vt de termino s. H. An. Regis H. nono in com̃ Lincolñ de priore de Osneby & Conano de VVeleton de ecclesia de VVeleton. Itẽ esto ꝙ quis clericũ prę̃sentauerit, qui ad prę̃tationem suam fuit admissus, & venit tunc quis a latere & clerico instituto mouerit quæstionem & ipsum grauet per clericũ alium, & postea inter eos conuenerit ꝙ ille qui quæstionẽ mouerit iterũ de facto prę̃sentet clericũ institutũ episcopo loci, qui ipsũ admiserit in prę̃iudiciũ primi prę̃tantis, & ita remaneat talis persona tota vita sua bis prę̃sentatus, & bis institutus, si ille qui vltimò prę̃sentauit postmodum vacante ecclesia ex tali prę̃tatione agere velit per assisam, non audietur, quia præsentatio super prę̃sentationem de eodem facto & eadem re & de eadem præsentatione facta non valebit: vt de termino P. Anno Regis H. nono in comm̃ Norff.

Assisa vltimæ præsentationis inter Matildam de Rochesford & Robertum de Tunston de ecclesia de Tunston. Item esto quòd quis præsentauerit ad ecclesiam vacantem & pendente præsentatione antequam clericus admittatur contingat præsentantem mori, & eo mortuo ratione custodiæ præsentat custos alium clericum,& durante contentione inter clericum prę̃sentatum a patrono & custodem, contingat quòd hęres perueniat ad ætatem & tertium præsentauerit, vel se teneat ad præsentationem primam anteceſſoris sui, videndum est cuius præsentatio debet præferri, & sciendum quòd hæredis prę̃sentatio, & non custodis, nec anteceſſoris etiam, quia vltima præsentatio præferetur.Et de hac materia inueneri poterit in Itinere Abbatis de Radinge & M.de Patesshul in com̃ VVygorn̄,Assisa vltimę̃ prę̃sentationis, de ecclesia sanctæ Mariæ de VVichio. Item alius casus in Itinere M. de Patesshul in com̃ Kanc. inter priorem de Lewes & VVilhelmum de Arberuil de ecclesia de Stokshyre,vbi idem prior arramauerit Assisam vltimæ præsentationis versus eundem VVilhelmum, & idem VVilhelmus cognouit præsentationem ipsius prioris, sed dicebat quòd fuit tempore quo pater suus fuit infra ætatem & in custodia Archiepiscopi Cantuariensis,alterius scilicet quàm ipsius prioris qui questus fuit. Et vnde quià cognouit prę̃sentationem Prioris in cuius custodia non fuit, quia pater suus fuit in alterius custodia quàm Prioris, receſſit prior quietus in seysina sua, salua tamen VVilhelmo questione super proprietate. Item esto quòd manerium aliquod integrè cum aduocatione ecclesiæ & alijs pertinentijs suis detur ad firmam personæ eiusdem manerij, quo casu non poterit illa ecclesia conferri antequam vacauerit, nec vacare poterit nisi post mortem rectoris vel si se dimiserit, quod quidē facere non possit nisi in fraudē tradentis (vt videtur) quo casu,videndum esset si hoc faceret in fraudem vel neceſſitate ductus certa ratione,si autem in fraudem, non valet resignatio, si autem neceſſitate vel certa ratione compulsus,hoc posset sustineri. Sed quid si in vita sua alij dimiserit terminum suum & ipsum mori cõtingat infra terminum suum,& hoc videndum erit vtrum hoc fecerit in fraudem vel neceſſitate, & facta inquisitione secundum hoc iudicare oportebit. Item esto quòd in testamento suo terminum suum alicui legauerit vel illum reliquerit executoribus disponendum, videndum erit tunc si ipsi conferri possent ecclesiam & præsentare, nescio quare non, cùm ille qui ad firmam tradidit in traditione illa nihil excepit, nec traditioni legem apposuit.Item vice versa si terminus concedatur alicui alij a rectore primo,& ille firmarius postea concedit terminum suum rectori, id idem erit obseruandum (vt videur) quod in primo casu. Item esto q̃ terminus prę̃terijt & infra terminum illum inceperit ecclesia vacare, vel post terminum antequam proprietarius sibi poterit perquirere & firmari° prę̃sentauerit,& pendēte prę̃sentatione firmarij incipiat proprietarius possidere, & tunc prę̃sentauerit nomine suo,prę̃sentatio sua prę̃ualebit,quicquid autem ante factū fuerit per firmarium ratum erit, ad similitudinē custodis vel custodiæ vt

supra.

supra. Eodem modo si quis seysinam antecessoris infra ætatem petierit per assisam, pendente placito vacauerit ecclesia siue infra ætatem siue post, si ex parte custodis null' admittatur, præsentatus a proprietario obtinebit. Idem de termino s. M. anno Regis H. vj. in com Herford de priore de Lantony & Vvaltero Byseche de ecclesia de Pencõbe quòd non capitur assisa vltimæ prẽsentationis in persona eius qui est infra ætatem & petens. Item esto quòd mulier dotem habens & aduocationem ecclesiæ præsentauerit clericum cùm vacauerit, & qui ad prẽsentationem suam admissus fuerit, & hẽres warantus suus de dote sua aduocationẽ illam postmodum alicui dederit, & viuente muliere post donationem illam ecclesiam cõtulerit, seysinam illam transmittit ad warantum suum hẽredes suos, & vnde post talem seysinam necesse habebit donatorius habere nouã donationẽ, vel prioris donationis confirmationẽ, quia antequã de seysina loqui poterit, nũquã in causa proprietatis obtinebit. Item si plures sint cohæredes quorũ quidã plenę ætatis in possessione hæreditatis pro portione sua, quidã vero infra ętatẽ & sub custodia & nõ sit nisi vnica ecclesia quę vacauerit, quæritur quis præferri debeat in præsentatione vel si omnes simul præsentare debeant & consentire vel quidam eorum præferri alijs ratiõe æsneciæ vel pluralitatis? videtur quòd oẽs simul p̃sentare deberent, aut nullus in clericum consentire, alioquin ordinabit episcopus siue plenæ ætatis fuerit siue non, nisi partita sit hæreditas & diuisa, cùm plenæ ætatis extiterit, vel aliter conuenerit inter eos, nec erit episcopo locus gratificationi si quilibet eorum vellet clericum suum singulariter præsentare & per se: quia nullum talem recipere posset ad præsentationem vnius sine præiuditio alterius cohæredis. Aliter autem esse posset si vnus qui totum ius haberet prẽsentandi duos clericos vel plures simul vel diuersis temporibus præsentaret. Item de vna vacatione & præsentatione & ad vnam ecclesiam plures possunt esse querentes & diuersis rationibus, duo enim vel plures petere possunt præsentationem per assisam ratione successionis vel propriæ præsentationis. Item vna vel plures ratione dotis vel alio modo tenendi ad vitam secundum diuersa genera prẽsentandi per breue Quare impedit, vel Quare non permittit, vel quia aliquam partem habet villæ in qua sita est ecclesia de qua agitur, & quod vicissim & successiue debeat præsentare, & multis alijs rationibus: quas quidem omnes oportet in principio diligenter examinare per ordinem, vt sciri possit (facta examinatione) ad quos pertineat actio & ad quos non, & de processu in persona cuiuslibet, in literis ad episcopum dirigendis oportet facere mentionem per tale breue exempli causa. ¶ 5. Rex episcopo tali salutem. Sciatis quòd talis in curia nostra &c. recuperauit seysinam suã versus talem per assisam vltimæ prẽsentationis &c. Sciatis etiam quòd cùm talis A. B. C. sumoniti essent coram eisdem Iustitiarijs nostris &c. ad audiendum prædictam assisam, scilicet quis aduocatus &c. prædicti A. & B. venerunt & consenserunt in prẽsentationem talis vel assensum præbuerunt vel recognouerunt &c. tali præsentationem suam

& can-

& eandem ecclesiam & etiam prædictus C. recognouit coram eisdē Iust. titiarijs quòd nihil iuris clamat in præsentatione nisi vt procurator talium non obstante reclamatione talis, idoneam personam &c. Et in prædicta forma & modo prædicto possunt omnes formæ breuium de seysina facienda in vno breui comprehendi, sicut infra dicetur per particulas.

¶ 1. *Si mulier præsentauerit ratione dotis suæ.* 2. *De aduocatione data per eum qui tenet per legem Angliæ.* 3. *De donatione data vel alienata antequam donator fuerit in possessione præsentandi.* Cap. 5.

SIc ùm mulier dotem habens & aduocationem clericum præsentauerit qui admissus fuerit ad prẽsentationem suam, & hæres & warantus de dote sua aduocationem illam postmodum alicui dederit vel vendiderit, & vacante ecclesia iterum in vita mulieris alia vice illam contulerit, non obstante donatione hæredis ex præsentatione sua seysinam suam præsentandi transmittit ad warantum suum & hæredes suos, & sic erit charta vacua & donatio nulla, cùm donatorius loqui nō posset de aliqua seysina. Item respondet aliquis sic contra assisam & dicat, q̄ iste qui assisam profert præsentare non posset propter donationem & chartam subsequentem, vt supra dictum est, si charta dedici non possit, cadit assisa, & alius seysinam suam retinebit, cùm sit quasi in possessione, post donationē & chartam confectam. Si autem omninò dedicatur, oportet quòd p̄betur per testes in charta nominatos, & per probos & legales homines vicinos, & ea probata vlterius impediri non poterit sua præsentatio. Et non est consimile de rebus incorporalibus quæ traditionem non patiuntur, ei quod est de rebus corporalibus vbi nulla est donatio, licet fiant chartæ & capiantur homagia, nisi subsequatur traditio & corporalis apprehẽsio vt supra. Si autem donator chartam recognouerit & dicat q̄ postea præsentaret, hoc dicere oportebit per assisam, nec stabitur simplici verbo suo nec præsumptioni etiam tantum licet proferat literas ordinarij quòd clericum admiserit ad præsentationem suam, nec erit necesse procedere ad assisam de seysina donatoris, quia per hoc quod concedit chartam, excludit se a seysina & præsentatione sua, cùm nihil ostendere possit post confectionem chartæ de aliqua seysina. ¶ 2. Item si quis tenuerit ad vitā p̄ legem Angliæ vel alio modo, cùm aduocationem ecclesiæ semel cōtulerit, & postea aduocationem dederit alicui episcopo, forte qui illam præbendauerit, si hæres post mortem talis assisam vltimæ prẽsentationis aramauerit, & cognouerit præsentationem & donum illius qui tenuit ad vitam, cadit assisa sua super seysinam donatoris qualem qualem, tum quia ecclesia non vacat, & non competit ei remedium nisi super iure per breue de recto. Et de hac materia, inueniri poterit de termino s. M. anno Regis H. vj. circa principium rotuli. Vt autem sciri possit quis obtinere vel præferri possit per assisam & quis non per exẽplū, videndū erit de quibusdam casibus specialibus qui euenerunt tempore Regis inter certas personas. Esto igitur q̄ querens dicat se vel aliquem antecessorū suorum

præsen-

præsentasse certã ꝑsonã,& inde posuerit se sup assisã & iuratores nihil inde sciuerint,nec quis vltimã persona pſentauerit nec aliã ante vltimã & sic nec deinceps, vt si dixerit se inde nihil scire, querẽs nihil capiat ꝑ assisam. De hac materia habetis de termino P.ãno Regis H.viij.ĩ comñ Kanc. assisa vltimæ pſentatiõis iter priorẽ de Suthworth & warñ de mõte kanſ. de ecclesia de Snãthanis. Ad hoc etiã facit quod habetis de termino P. ãno Regis.H.x.ĩ comñ Norf. de Simõe de Nodarũ de ecclesia de Iudlibã, ibi eñ dicitur,ꝙvbi cõstare nõ possit quis vltimã ꝑsonã pſentauerit nec aliã ante vltimã,ꝙ tunc ꝓcedat loquela sup recto & sup ipsa ꝓprietate, ꝑ illud idẽ breue sine alio. Et statim fiat narratio de seysina antecessoris & de recto de descensu ad petentẽ,ac si ab initio placitat' esset sup ipso recto & ponat se tenẽs (secundũ quod elegerit)vel in magnã assisam, vel defendat se ꝑ duellu,& interim si voluerint cõsentiãt in clericum, alioquin deuoluetur collatio ad episcopũ, & si in vna & eadẽ villa sint duo dominia & diuersa feoda & vnica ecclesia,& sciri nõ possit cuius antecessor vltimò pſentauit,ipse obtinebit in cuius feodo sita est ecclesia. Si autẽ sciri nõ possit quis vltimò pſentauit nec in cuius feodo sita fuerit ecclesia,nec haberi possit certitudo de pſentatione,cõcordẽt iter se partes & vicissim præsentent,quia ꝓinde oportebit eos habere æquitatẽ. ¶ 3. Item esto ꝙ quis habeat aduocationẽ ecclesiæ alicuius,& cum fuerit in possessione pſentãdi,illã dederit cũ tenemento vel sine in maritagiũ vel alio modo,& ipse idẽ antequã præsentauerit,aduocationẽ illã alicui dederit cum tenemẽto vel sine, & tũc primò cõtigerit ecclesiã vacare, & ille tertius cui vltimò data fuerit aduocatio pſentauerit, & primus donator vel eius hæres, eodẽ modo primus donatorius: prim⁹ donator vel eius hæres omnibus alijs ꝓferetur in præsentatione ꝑ assisam,tum quia prim⁹ donatorius nullã seysinã habuerit veram ꝑ quã ad aliũ trãsferre potuit aduocationẽ, nec secũdus donatori⁹ potuit accipere quod primus nõ potuit dare nec ad alium transferre,de hac materia(vt supra) & similiter de termino s. M. anno Regis H. viij. incipiente ix. in comñ Bed. de Iohanne de Traylie & priore de Neueham. Assisa vltimæ præsentationis de tertia parte ecclesiæ de Sudmel, vbi prior respondit ad assisam quòd prædictus Iohannes præsentare non potuit, ꝙ quidam Vvalterus auus ipsius Iohannis qui vltimò præsentauit ad prædictam tertiam partem dedit aduocationẽ illius tertiæ partis cuidam Falcãſ de Briante, & ipse illam dedit domui de Neueham,& quia iam prior cognouit quòd prædictus Vvalterus fecit vltimam pſentationem,& quòd pdictus Falcas nunquã pſentauit antequã præsentationẽ illam dedit pdictæ domui,consideratum fuit ꝙ prædictus Iohannes recuperaret seysinam suam. Ad hoc etiam facit de termino s. H.anno Regis H.ix. & maxime quia primus donatorius nec secundus aliquod habuerunt tenementum in villa,in qua ecclesia fuit sita ad quod aduocatio potuit pertinere. Item ad hoc quòd iam vltimò dicitur facit assisa vltimæ præsentationis in comñ Norff. de Vvaltero Abbate de Messendene, & Huberto de Burgo de ecclesia de Owelton vbi idem Abbas protulit chartam cuiusdam Vvalteri de la Penne quæ protestabatur

quòd

quòd dedit &c. Sed in fine recordi, quia recognitũ fuit q̃ idẽ walterus nihil habuit in manerio in quo ecclesia sita fuit, nec aliquis nomine suo nec ipse vnquam præsentauit, consideratum fuit q̃ Abbas nihil caperet. Item ad hunc vltimum casum facit expressẽ de termino s.H. anno Regis H.vj. in com̃ Staff de Rayñ com̃ Cestriæ & priore de kenelwoorth de ecclesia Destoke, vbi ille qui dedit aduocationem nullam seysinã habuerit præsentandi, nec aliquod tenementum in villa vbi ecclesia sita fuit. Item ad hoc facit de itinere M. de Patesshul in com̃ wygorñ anno Regis H. v. q̃ si aliquis cui data fuerit aduocatio (antequam præsentauerit) dederit, non valet. Item ad hoc facit de termino P. anno Regis H. ix. in com̃ Cornub. de Richardo wyke & priore de Trywardray, assisa vltimæ præsentationis de ecclesia de Vvyke, vbi dicitur q̃ non valet donatio facta de aduocatione, vbi donator tempore donationis nullã habuerit seysinã de aliqua terra ad quã aduocatio potuerit pertinere, nec ille qui dedit nec aliquis anteces̃or su⁹ nũquã fuit in seysina præsentandi, licet multæ confirmationes capitalium dominorum & etiam episcoporum interuenerint, quia donatio omninò nulla, quasi nec incepta nec perfecta. Itẽ ad hoc facit de termino P. anno Regis H. decimo in com̃ Leyc. Assisa vltimæ præsentationis inter walterum de kedware & priorem de Sudleghe de ecclesia de Seyle, vbi dicitur quòd prædictus walterus nihil capere potuit, quia Comes de ferarijs qui manerium illud, ad quod aduocatio illa pertinuit, dedit prædicto waltero antequam præsentaret. Item ad hoc facit de termino s. M. expressẽ anno Regis H. ix. incipiente. x. in cõmitatu Eborum. Assisa vltimæ præsentationis inter priorẽ de Lewes & Adam de nouo mercato de ecclesia de Hecfenur vbi sic: quòd quidã auus scilicet ipsius A. ex parte matris præsentauit ad ecclesiam, & postea dedit manerium cum aduocatione in maritagium cum quadam filia sua cuidam. Et ipse antequam ecclesia vacaret, terram ipsam cum aduocatione vlteriùs dederit in maritagium cum quadam filia ipsorum, nec adhuc vacauerit ecclesia tempore istorum, sed tempore hæredum suorum tunc primò vacauerit, & prædictus Adam tulit assisam vltimæ præsentationis de seysina aui sui prædicti primi donatoris, & per assisam recuperauerit, non obstante donatione: quia primus donatorius nunquam seysinam habuerit præsentandi.

¶ 1 *Cùm quis sumoneatur quare impedit.* 2. *Breue quare impedit.* 3. *Quid est impedire.* 4. *Differentia inter quare impedit & quare non permittit.* 5. *Breue Quare non permittit.* 6. *Breue si impediens fuerit infra ætatem.* *Cap.* 6.

NOn possunt omnes ad quos pertinet præsentatio agere de seysina propria vel antecessorum suorum in casibus præcedentibus: vnde illis qui nunquam præsentauerint, cùm ex quacunq; causa acquirendi ius ei competat præsentãdi, siue per iuditium recuperauerint, quod nunquam habuerint vel habuerint ad vitam vel imperpetuum ex causa donationis vel alia modo, competit remedium, si fuerint impediti quo

minus

minus præsentare possent, per breue quod tale est. ¶ 2. Rex vic. salutē. Quia A. fecit nos securos de clam̃ &c. pone per vadiū &c. ad respōdendū eidē A. quare impedit eundem A. præsentare idoneā personā ad eccleſiam de M. cuius eccleſiæ aduocationē idē A. nuper in curia noſtra coram nobis vel coram Iuſtitiarijs noſtris apud Vveſtm̃, vel coram Iuſtitiarijs noſtris ad hoc conſtitutis recuperauit verſus eundem B vel verſus alium talem per aſſiſam vltimæ præſentationis inde inter eos captam, vel per iuditium curiæ noſtræ, vel alio quocunq; modo, vnde idem A. queritur q̄ prędictus B iniuſtè & contra coronā noſtrā (vel) in contemptū curiæ noſtrę eum inde impedit, & habeas &c. ¶ 3. Et vnde videndum eſt quid ſit impedire, vt ſciatur differētia īter breue Quare impedit, & Quare nō permittit. Impedire autem eſt ponere pedem in ius alienum, quod quis habet in iure prę ſentādi, cum quaſi ſeyſina, & iure, quali quali, quia qui impedit quo minùs quis vti poſſit ſeyſina ſua, vel quaſi imponit pedē alteri iuri &c. Breue quare impedit. Et ideo locum habet. ¶ 4 Si autē nullam omninò habuerit talis præſentator, ſeyſinā vel quaſi, cùm ex cauſa donationis vel aliunde competat ei ius præſentandi ratione tenementi quod quis tenuerit ad vitam ex caſu aliquo ratione dotis, per legem Angliæ, vel firmario ratiōe firmæ, vel creditori ratiōe pignoris, cùm nulla receſſerit ſeyſina vel quaſi, ponere non potuit quis pedem in ius vel quaſi ſeyſinam quam talis priùs non habuit. Et ideo nō habet locum Quare impedit, ſed breue Quare non permittit. Et proprietarius nō permittit vti poſſidentem ſuo iure poſſeſſionis. Hec eſt differentia inter Quare impedit & Quare non permittit. Hæc dictio impedit componitur de in & pes pedis, & vnde reuera ille impedit qui nititur intus pedem ponere in ius alienum, vbi nullū ius ei competit, nec proprietatis nec poſſeſſionis: ſed cùm aliquando ius haberet illud totum tranſtulit ad alium quacūq; de cauſa, ſed vel per iuditium, cùm forte aliquando vtrunq; haberet proprietatis & poſſeſſionis, ius poſſeſſionis ex quacunq; cauſa tranſtulit ad alium qui nondum ſeyſina vſus eſt, & cum quis vti non permittat, competit ei contra proprietarium breue Quare non permittit, cùm ratione proprietatis pedem habuerit impoſitum. ¶ 5. Rex vic. ſalutem. Præcipe tali q̄ iuſtè & ſine dilatione permittat talem præſentare idoneā perſonā ad eccleſiā talē quæ vacat, & ad ſuā ſpectat donationem vt dicit, & vnde queritur q̄ prædictus talis eum iniuſtè impedit. Et niſi fecerit, & idē talis fecerit te ſecurum &c. tunc ſum̃ &c. talem q̄ ſit coram Iuſticiarijs noſtris ad talem locum vel diem, oſtenſurus quare nō fecerit, & habeas ibi ſum̃ &c. Et vnde videtur q̄ fere redit in idē breue Quare impedit & Quare non p̄mittit. Si autē talis cùm ſumonitus fuerit prima die non venerit nec ſe eſſoniauerit, aliquando (ante conſilium lateranenſe vbi nullū currebat tempus contra præſentātes) ſolent impedientes attachiari per plegios & meliores plegios, & tunc ſolet omnis ſolennitas attachiamentorum obſeruari. Nunc autē ex cauſa & neceſſitate, oportet maturiùs procedere, quia cùm illud quod aliàs licitum non eſſet neceſſitas facit licitū, ꝓpter tēporis curſum, primò diſtringatur impediēs ſic, vt vel q̄ vic. habeat

corpus eius vel quod distringat eum per terras & catalla, q; manū nō apponat vel q; faciat cū̄ venire: vt de itinere w. de Ralegh in cōm Bed: de Huberto de Vallibus in prīcipio rotuli: & hoc ꝓuenit nō ꝓ iuditiū sed ꝓ cōsiliū curię ad malitiā eorū reprimēdā qui presentationes malitiosē impediūt vt tēpus currat. Si autē ille qui p̄sentationē ipediuerit fuerit infra ætatē, nec habuerit ꝓper quod distringi poterit, tunc sumoneatur ille in cuius manu fuerit & cuius consilio ductus, q; sit & habeat tali die per tale breue. ¶ 6. Rex vic. salutē. Sumone &c. & ibi habeas B. qui est infra ætatē & ī custodia sua, & ideo maxime q; suo regitur cōsilio (vt dicitur) ad respondendū C vt supra. Itē videtur quibusdā q; aduocatus semꝓ sumonendus sit & nō clericus, quia clericus nihil clamat in aduocatione. Sed reuera videndū erit vtrū clericus impediat vel patron°, poterit em̄ quilibet ipsorū impedimentū imponere suo tēpore, patron°. s. ante iuditiū, & ante ius p̄sentādi amiserit præsentationē de se factæ post iuditiū insistēdo. Et vnde clericus sumonēdus erit principaliter & incidentaliter patronus q; sit ad ostendendū quid iuris clamet in præsentatione quod semel amisit ꝓ iuditiū. Itē si patron° qui ꝓ iuditiū amiserit vel cū nullū ius ei cōpetat ad ecclesiā nō vacātē p̄sētauerit & institutū sumoniri faciat, quare ipediat p̄sentare, respondere poterit inprimis q; ecclesia siue capella nō vacat, quo casu erit ordinarius consulendus, & secundū mandatū suū terminabitur negotium. Itē dicere poterit q; nihil iuris clamat in aduocatione, nec aliquē impedit p̄sentando, cùm ipse sit in possessione rei, & cùm ecclesia vel capella non vacet. Eodē modo respondere posset patronus de nō vacatione, si sūmonitus esset quare præsentationē impediret tanquā ad ecclesiā vacātem, cùm non vacaret. Cùm autē impediens comparuerit, docere poterit multipliciter q; iniustè non impediuerit, tum quia tenet tenemētum, ad quod aduocatio pertinet, ex alia iusta causa acquirendi imperpetuum, vel ad tēpus, sine alia exceptione cum aduocatione & cū omnibus pertinentijs suis, quod quidem multipliciter docere poterit per instrumenta, & alijs plurib° modis, secūdū quod superiùs ꝓpēdi poterit manifestè. Itē ipedit patron° siue aduocat° aduocatū iustè p̄sentātē multis modis, iiustè, vt si cōtra factū ꝓpriū vel antecessorū suorū qui ius suū p̄sentādi dederint vel remiserint p̄sentāti, vel antecessorib° suis. Itē iniustè si cōtra ius cōmune, vbi quis habuerit tenementū ad quod ꝓtinet aduocatio, sine aliqua exceptione, ad tēpus, vel imperpetuū, vel pēdente lite, donec discussum fuerit de iure, siue placitū fuerit de ipso tenemēto cū ꝓtinētijs siue tantū de ipsa aduocatione. Itē iniustè, si cōtra ea quæ ritè acta sunt in curia domini Regis ꝓ iuditiū vel cōcordiā & finē factū. Itē grauare poterit & vexare clericus clericum iniustè post præsentationem a suo patrono euictā institutēdū vel iam institutū, ad irritandū ea quæ in curia Regis ritè acta sunt, & quibus casibus ad auxiliū Regis erit recurrendū. Itē poterit episcopus pendēte lite ante lapsum sex mensiū ecclesiā iniustè incūbrare, & ideo fieri deberet inhibitio ne incumbraret, vel ne clericū admitter ad præsentationē alicui°, donec placitū ī curia dn̄i Regis fuerit terminatū: &

maximè

maximè ante lapsum sex mensum, vt si assisa vltimæ præsentationis arramata fuerit inter aliquos duos vel alios plures, vel placitum Quare impedit, vel placitum super recto simul & semel, vel aliquod istorũ per se, nõ poterit ordinarius aliquem admittere ad præsentationem alicui⁹ partis, donec placita fuerint terminata, & si cùm super iure fiat cõtentio & sciri non possit quis eorum vltimò præsentauerit, si autẽ constiterit de vltima præsentatione, tunc fiat placitũ de ipso iure si ille qui in possessione fuerit præsentandi præsentauerit, tenetur episcopus clericum admittere nõ obstante aliqua inhibitione. Et si contentio inde habeatur, ꝓcedat assisa vltimæ præsentationis, nec impediri debet propter placitum sup ipso iure, nec etiã propter placita qualiacũq;.

¶ 1 *Forma breuium post seysinam recuperatam.* 2. *Breue episcopo vel ordinario dirigendũ cùm quis seysinã recuperauerit per assisam vltimæ præsentationis.* 3. *Breue quòd episcopus admittat clericum non obstante reclamatione sed per iuditium.* 4. *Vbi sunt participes in præsentatione.* 5. *Breue de quatuor sororibus quarũ duæ habent virum & duæ non.* 6. *Breue si concordia fiat.* 7. *Breue si per iudicium ratione firmæ.* 8. *Breue de admittendo clerico vbi partes consentiunt in clericum propter minorem qui non potest ad chartas respondere.* 9. *Alia forma de eodem.* 10. *De clerico admittendo vbi quis præsentatur de communi assensu plurium qui sunt plenæ ætatis.* 11. *Breue vbi vnus remittit ius suum alteri ex quatuor participibus & duo consentiunt in eundem.* 12. *Cùm quis præsentauerit ad ecclesiam antequam recuperauerit manerium, ad quod pertinet aduocatio.* 13. *Si episcopus non admiserit clericum ad mandatum Regis.* 14. *de prohibitione facienda Iudicibus si clericus alium clericum implacitauerit.* *Cap. 7.*

CVm quis seysinam suã recuperauerit per assisam, statim habeat breue ad episcopum de admittendo idoneam personam ad præsentationem suam in hac forma. ¶ 2. Rex venerabili in Christo patri A. eadem gratia Londoñ episcopo salutem. Sciatis quòd talis A. prior in curia nostra coram Iustitiarijs nostris apud talem locum, recuperauerit seysinam suam de aduocatione talis ecclesiæ (vel sic & melius vt videtur) scilicet seysinam præsentationis suæ ad talem ecclesiam versus talem per assisam vltimæ præsentationis inde ibi inter eos captã. Et ideo vobis mãdamus, ꝙ ad præsentationem ipsius prioris, idoneam personam ad eandẽ ecclesiam admittatis Teste &c. Si vero contingit quòd recordum debeat in breui comprehendi, tunc dicatur sic, Rex tali episcopo salutem. Sciatis quòd cùm assisa vltimæ præsentationis sumonita esset in curia nostra coram Iustitiarijs nostris &c. inter A. querentem & B. deforc. quis aduocatus tempore pacis præsentauit vltimam personã quæ mortua est ad talem ecclesiam, recognitum fuit in eadem curia nostra coram eisdẽ Iustitiarijs nostris per eandem assisam, ꝙ prædictus B. præsentauit clericum suum ad eãdem ecclesiam, qui vltimò obijt persona in eadem ad præsentationem ipsius B. & ideo vobis mandamus quòd ad præsentationẽ prædicti B. idoneam personam ad eandem ecclesiam admittatis. Teste &c. Si vero quis recuperauerit præsentationem suam per breue Quare impedit, vel Quare non permittit, tunc fiat breue episcopo in hac forma.

¶ 3. Rex tali episcopo salutem. Sciatis q̄ A. in curia nostra coram &c. per iuditiū eiusdē curiæ nr̄æ recuperauit seysinam suā versus talē de aduocatione talis ecclesiæ. Vel sic: recuperauit p̄sentationē suā ad talē ecclesiam versus talem. Et ideo vobis mandamus q̄ non obstante reclamatione ipsius B. ad præsentationem ipsius A. idoneam personā ad eandē ecclesiam admittatis Teste &c. Item si altera partium per cōcordiā præsentationem retinuerit, siue sumonitus fuerit ad assisam quis aduocatus, vel ad breue Quare impedit, vel ad breue Quare nō permittit, tūc fiat tale breue. Rex tali episcopo salutem. Sciatis q̄ cùm assisa vltimæ præsentationis sumonita esset in curia nostra coram &c. inter A. querentē & B. impedientē quis aduocatus &c. vt supra vel sic: ad breue Quare impedit vel Quare non permittit. Sciatis quòd cùm A. sumonitus esset in curia nostra corā &c. ad respondendum B. quare impediuit eum iniustè præsentare idoneam personam ad ecclesiam de tali loco quæ vacat & cuius aduocationē siue præsentationem idem B. dicit ad se pertinere tali ratione. Idem A. venit in curia nostra eadem coram præfatis Iustitiarijs nostris & recognouit & concessit eidem B. præsentationē suā ad prædictā ecclesiam. vel sic: recognouit p̄sentationē vel aduocationē illius ecclesiæ esse ius ipsius B. & illā remisit & quietū clamauit &c. Et ideo vobis mandamus q̄ ad p̄sentationē ipsius B. ad eandē ecclesiā idoneam p̄sonā admittatis Teste &c. Et sciēdū q̄ si de vacatione vnius ecclesiæ diuersa breuia a diuersis impetrantur, corā vno Iusticiario, & diuersimodè terminentur & per diuersa iuditia, vt si vn° recuperauerit per assisā, & ali° nihil capere possit p̄ breue Quare impedit, vel Quare nō p̄mittit, vel quidā p̄sentatoni cōsentiāt, vel quidā nihil clamāt in p̄sentatiōe nomine suo sed alieno, & qui p̄sentatiōi cōsentiāt. Itē si assisa capta fuerit p̄ defaltā & huiusmodi, oportet de omnibus placitis in breui quod episcopo dirigit facere mētionē, vt supra videri poterit paulo ante p̄ exēplū. Queritur autē iter cætera, quare in breui de admittēdo clericū post captionē assisæ vltimæ præsentatiōis in modū assisæ, nō cōtineat hec clausula (non obstāte reclamatione talis) sicut cōtinet in breui quod mitti debet ad episcopū, postq̄ quis recuperauerit p̄sentationē suā p̄ breue Quare ipedit, vel Quare nō p̄mittit: responderi poterit & sufficiēter, q̄ breue Quare impedit & Quare nō permittit, in se cōtinet certas p̄sonas & determinatas, inter quas vertit cōtentio, & inter quas stare possit iuditiū quod nō est in assisa vltimæ p̄sentationis, quia licet ibi sint certæ personæ inter quas vertitur cōtētio, assisa tamē facit p̄ quolibet de populo tā p̄ absente q̄ pro p̄sente, & tā pro nō nominato in breui, q̄ pro nominato, ppter virtutē huiusmodi dictionis (quis) quæ distributiua est, & certas p̄sonas nō cōplectit. Et vnde non sufficeret dicere (nō obstāte reclamatiōe talis noīati in breui) cū possit reclamare ali° quicūq; nō nominat°, si assisa faceret p̄ eo. Sed esto q̄ assisa nō sit capta ī modū assisæ. sed ī modū Iuratæ, vt si dño apponet charta, vel cōuētio, vel cōditio, vel hm̄odi, tūc dicat, nō obstāte reclamatiōe talis, quia nō dicit indeterminatè quis aduocat°, vt p̄batur ī rotulo de termino s. T. & s. M. āno Regis. H. iij. incipiēte iiij. in com̄ Oxon̄ inter Robertū de Harpdene &

Regi-

Reginaldū de Albo monasterio. Assisa vltimæ p̄sentationis, de ecclesia de Harpdene: & ita fieri debet (vt videtur) ī quolibet iuditio vbi assisa nō capitur in modū assisę. Item poterit esse alia forma concordiæ vbi contētio fuerit per assisā inter plures vnū ius habētes quasi vnus hæres, per assisam vltimæ præsentationis, vel per breue Quare impedit, vel Quare non permittit, si vnus ex pluribus cōsentire voluerit, remanebit præsentatio, & episcop⁹ ecclesiæ ꝓuidebit, nec poterit sibi vendicare priuilegiū, ætas, nec dignitas, nec personarū pluralitas, quia aut omnes cōsētiant aut nullus. Consentire tamen possunt multipliciter, & formetur breue sēper secundū formā consensus, consentire enim poterit vnus ex plurib⁹ tali modo. s. ꝙ nūquā consentiet in clericū quē participes p̄sentauerit prius, sed libenter in aliū consentiet quā ipsi participes sui eligent & præsentabunt, & tunc fiat breue in hac forma. ¶ 4. Rex tali episcopo salutē. Sciatis ꝙ cùm A. ſumonitus esset in curia nostra corā &c. ad respondendū B. & C. vxori suæ, quare ipse impediuit eos præsentare idoneā personā ad ecclesiam talē, quæ vacat, & cuius ecclesiæ aduocationis ipsi B. & C. petūt duas partes. Idē A. venit in eadē curia nostra, & dixit ꝙ iustè impediuit, quia ius p̄sētandi ad tertiā ꝑtē ꝑtinet ad ipsū, eo ꝙ ꝑticeps est prædictorū B. & C. Adiecit etiā ꝙ nunquā in clericū quē ipsi B. & C. præsentauerant cōsentiret, eo ꝙ ipse minus idoneus fuit vt dicebat, in aliū tamen a primo ab eisdē B. & C. præsentatū (dum tamen idoneus esset) consentiret. Et ideo vobis mandam⁹, ꝙ si prædicti B. & C. in vnā personā idoneā consenserint, & illā vobis simul cum prędicto A. cōmuniter præsentauerit, tunc ad prę-sentationē eorū omniū, personā illam ad eandem ecclesiā admittatis. Si autē in personā talem idem A. cōsentire noluerit: vt cōuenit, tunc (non obstante reclamatione ipsius A.) ad prę-sentationē ipsorū B. & C. idoneā personā quam ipsi elegerint, ad eādem ecclesiā admittatis. Teste. &c. Eodem modo fiat de pluribus participibus si cōsenserint de præsētando alternis vicibus succeſſiuè, & inseratur in breui tota forma concordiæ. Si quatuor sorores participes quarū duæ viros habeāt & duæ non, simul cum viris petierint seysinā prę-sētandi versus aliquos, & per assisam recuperauerint, tunc fiat breue ep̄o in hac forma. ¶. 5. Rex tali ep̄o salutem Sciatis ꝙ A. & B. vxor ei⁹ C. & D. vxor eius E. & F. sorores ipsarū B. & D. in curia nostra &c. recuperauerūt seysinam præsentationis suæ versus S. & G. per assisā vltimæ prę-sētationis inde ibi inter eos captā prę-sētibus H. & I. simul cū prędicto G. cōtra assisā illam, & cōcedentibus ijsdē A. &. B. C. & D. E. & F. prę-sentationē suā ad eandē ecclesiā, & ideo vobis mādamus ꝙ ad presentationē prædictorū A. & C. ratione prędictorū B. & D. vxorū suorū & ad prę-sentationē prę dictorū E & F. idoneā personam ad eandem ecclesiā admittatis. Si autē post assisā captā cōuenerit inī ꝑtes ꝑ cōcordiā de aliqua pēsiōe augēda de gratia & ordinatiōe ep̄i, tūc fiat breue in hac forma. ¶. 6. Rex tali episcopo vel eius officiali salutē. Sciatis ꝙ post assisā vltimæ præsētationis captā inter A. querentē & B. impedientē, de tali ecclesia per iustitiarios nostros ad hoc assignatos ꝑ p̄ceptū nr̄m, cōuenit inter eosdē A. & B. in curia nostra corā nobis de eadem ecclesia. s. ꝙ. prædictus

dictus B.recognouit aduocationem illius ecclesiæ esse ius ipsius A.salua tñ eidē B.Abbati vel priori & successorib⁹ suis quadā annua portione.vi. marcarum quā idem B.& prædecessores sui inde percipere consueuerūt, & quam prędictus A.eidem B. recognouit vt idem B. dicit,& quā etiam idem A. augeri desiderat vsq; ad C.s.si prædictus B. hęc (salua honestate episcopi) de gratia possit obtinere. Et ideo vobis mandamus (q̄ non obstāte reclamatione eiusdem B.) ad prędentationem ipsius A.idoneam personam ad eandem eccleſiam admittatis. Salua tamen eidem B.dicta portione sex marcarū cū augmētatione prædicta,si illā de gratia vestra & cū honestate possit obtinere.Si quis per iudiciū recuperet prędentationē ratione firmæ quā habuerit de aliquo manerio cū omnib⁹ ꝑtinētijs suis, nulla facta exceptione,tunc fiat breue episcopo in hac forma. ¶.7. Rex tali episcopi salutem.Sciatis quòd A.in curia nostra corā iusticiarijs nostris &c.per considerationem eiusdem curiæ nostræ recuperauit seysinā præsentationis suæ ad talem ecclesiā,versus B.ea ratione quòd prędictus A.habet manerium de N.ad firmā de prædicto B.cum omnibus suis pertinentijs,nulla facta exceptione,vel quibusdā specialiter exceptis, nulla tamen mentione facta de aduocatione, sicut patet manifestè per chartā ipsius B.quā idem A. in eadem curia nostra, coram eisdem Iusticiarijs nostris ostendit,& etiam quā idem B.in eadem curia recognouit. Et ideo vobis mandamus (quòd non obstāte reclamatione ipsius B.) ad præsentationem prædicti A. ratione prædictæ firmę (secundum quod prædictū est) idoneā personā ad eandem ecclesiā admittatis.T.&c. Si minor infra ętatem assisam portauerit,& proferantur contra ipsum chartæ antecessorum suorū ad quas ipse infra ætatem respondere non possit, vel si aliquis cōtra ipsum proferat breue Quare impedit, & chartam exhibeat in iudicio ad quam respōdere non possit minor,& ita q̄ de necessitate oporteat placitum remanere vsq; ad ætatem, prouiso tamen quòd ei qui est infra ętatē nihil iuris depereat,& ita quòd de consilio curiæ eligant partes clericum,& communiter præsentent, reseruata tamen quadā minima pensione (vt superius dictum est) eat breue ordinario loci in hac forma ¶.8. Rex tali episcopo salutem.Sciatis q̄ cùm A. qui est infra ætatem in curia nostra corā iusticiarijs nostris &c.peteret versus B.aduocationē talis ecclesiæ per assisam vltimæ præsentationis ibi inter eos summonitam,& tādem conuenit inter eos q̄ ipsi idoneam personam cōmuniter prędentarent ad eandem ecclesiam, saluo iure vtriusq; eorum, cùm idem A. qui nunc est infra ætatem peruenerit ad ætatem.Et ideo vobis mandamus, q̄ ad præsentationem ipsorum A. & B. saluo iure vtriusq; ipsorum, cùm idem A. ad ætatem peruenerit (secundum quod prædictum est) idoneam personam ad eandem ecclesiam admittatis.T.&c. ¶.9. Rex tali episcopo salutē.Sciatis quòd cùm A.custos filij & hæredis B.sumonitus esset in curia nostra coram iusticiarijs nostris &c.ad respondendum tali Abbati Quare impediuit eundem Abbatem præsentare idoneam personam ad ecclesiam de N.quæ vacat,& cuius ecclesiæ aduocationē idē A. dicebat ad se pretinere ratione dicti hæredis : Ipse Abbas venit in curia eadē, &

ostendit

ostendit chartas antecessoris talis dicti hæredis, per quas dicebat ius aduocationis eiusdem ecclesiæ ad se pertinere. Tandem vero conuenit inter eosdem Abbatem & A.de cõmuni consensu q̃ ipsi communiter inter eos clericum eligant,& eundem vobis præsentent,saluo tamen vnicuiq; ipsorum Abbatis & hæredis iure suo imposterùm,tam super possessiõe q̃ super ꝓprietate,& ita q̃ neutri ipsorum aliquid iuris depereat, possessionis vel proprietatis,cùm prædictus hæres ad hæreditatem peruenerit. Et ideo vobis mandamus q̃ ad præsentationem prædictorum Abbatis & A. idoneam personam ad eandem ecclesiam admittatis, saluo iure cuiuslibet,cùm prędictus hęres ad ętatem peruenerit,secundum quod prędictũ est.Teste.&c. Et q̃ de cõmuni cõsensu eligi debet clericus & communiter prędentari propter minorem ętatem heredis, habetis de termino S. Michaelis, anno regis H.xiiij. incipiente xv. in cõm Derby assisa vltimæ prędentationis de ecclesia de Eltdene. Item aliud breue de eadem materia vbi præsentatur clericus de communi consensu eorum qui sunt plenę ętatis,vbi placitũ fuit per breue de recto.¶ 10. Rex tali episcopo salutem. Sciatis q̃ conuenit in curia nostra coram Iusticiarijs &c.inter A. petentẽ & B.deforciantem de aduocatione ecclesiæ de N.cum pertinentijs,vnde placitum fuit inter eos in eadem curia,scilicet q̃ prędicti A.& B.idoneam personam eligant ad ipsum & eandem ecclesiam vnanimiter prędentent, saluo iure cuiuslibet. Et ideo vobis mandamus q̃ ad præsentationem ipsorum A.& B. (saluo iure cuiuslibet secundum quod prædictum est)idoneam personam ad eandem ecclesiam admittatis.Teste &c. Item retenta prima forma,si sit tertius qui remittat ius suum de eadem ecclesia tũc primò dicatur sub vna & eadem forma breuis,scilicet.¶ 11. Rex &c.Sciatis q̃ ita conuenit in curia nostra corã &c.inter A petentem & B. deforciãtẽ de aduocatiõe talis ecclesiæ,vnde placitũ fuit inter eos &c.s.q̃ prædict' A.remiserit & quiet̃ clamauerit D.& hæredib' suis ipsi B. & hęredib' suis totũ ius & clameũ &c. Conuenit etiam iter eundẽ A. petẽtẽ & C. deforceantẽ de aduocatiõe p̃dict̃ ecclesię cũ ꝑtinentijs,& vnde placit̃ fuit inter eos &c.s.q̃ prædicti A.& C. idoneã personã eligãt cõmuniter &c. vt supra.Et ideo vobis mandam' (q̃ non obstante reclamatione ipsius B.) ad præsẽtationẽ ipsorũ A.& C.(saluo iure cuiuslibet vt prædictũ est)idoneã personã ad eandẽ ecclesiã admittatis.Teste &c.Si quis impedimẽtũ apposuerit prędẽtãti qui est in seysina manerij qualitercũq;, ad qd̃ pertinet aduocatio,& similit̃ p̃sẽtat clericũ ea ratione,quia dicit se ius habere in manerio, et cùm assisa vltimæ p̃sẽtationis vel iuditiũ faciat ꝑ eo qui est in seysina,fiet ep̃o breue in hac forma. ¶ 12. Rex tali ep̃o salutẽ.Ostensũ est nobis ex parte A.q̃ cũ ipse teneat tale maneriũ cũ aduocatiõe ecclesię & cũ oĩb' alijs pertinẽtijs suis,& B.qui maneriũ illud in curia nostra. &c. clamat vt ius suũ vobis clericũ suũ p̃sentauerit ea ratione, q̃ dicit se ius habere in manerio illo,licet nihil habeat in seysina de eodẽ manerio,nec de aliquib' eiusdẽ manerij ꝑtinẽtijs,sicut idẽ B.in cur̃ nr̃a nuꝑ recognouerit,p̃sẽtationẽ p̃dicti A.ipedit & iniustè.Et quia cõstat nobis tũ ꝑ recognitiõn ipsi' B.tũ ꝑ hoc q̃ petit maneriũ illud vt i' suũ cũ ꝑtiñ suis,q̃ idẽ B.

nul-

nullam habet inde seysinam, vobis mãdam⁹ (q̃ nõ obstante reclamatione ipsius B.) ad præsentationem ipsius A. idoneã personam ad eãdẽ eccleſiã admittatis Teste &c. Quòd si episcopus ad tale mandatum clericum præsentatum minimè admiserit, fiat ei aliud breue in hac forma. ¶ 13. Rex tali episcopo salutem. Satis recolimus vobis aliàs dedisse in mandatis, quòd non obstante reclamatione B. ad præsentationem A. idoneam personam ad talem eccleſiam (quæ vacat) admitteretis, cuius eccleſiæ aduocationem idem A. in curia nostra nuper recuperauerit versus, eũdẽ B per assisam vltimæ p̃sentationis &c. per iuditium eiusdem curiæ nostræ. Et super hoc ostensum est nobis ex parte ipsius A, q̃ idem B. prẽsentacioni ipsius A. impedimentum opposuit ea ratione, q̃ idem B. in curia nostra coram &c. manerium illud ad quod aduocatio illa pertinet clamat vt ius suum, & quia idem B. manerium illud adhuc nondum recuperauit nec, aliquid de pertinentijs suis & aduocatio illa sit de eius pertinentijs, vobis mandamus, q̃ non obstante reclamatione ipsius B. &c. ¶ 14. Si clericus ab eo prẽsentatus qui iudicium amiserit clericum præsentatum ab eo qui ius prẽsentandi euicit in causam traxerit coram quibuscunq; iudicibus, ad impediendum ea quæ in curia domini Regis rite acta sunt, fiat iudicibus prohibitio ne procedant per tale breue.

1 *Prohibitio si clericus ab eo implacitatus qui amisit implacitauerit clericum eius qui per iudicium recuperauerit. 2 De prohibitione dum quis fuerit infra ætatem. 3. Cùm quis per assisã recuperauerit & postea cũ fuerit implacitatus per breue de recto incipiat ecclesia vacat. Cap. 8.*

REx tali & cõiudicibus suis salutem. Ostensum est nobis ex parte A. q̃ cùm aliquando in curia nostra coram iusticiarijs nostris &c, arramasset versus C. assisam vltimæ præsentationis, quis aduocatus tempore pacis &c. Ad eccleſiam talem, & idẽ B. non dediceret quin clericus qui vltimò obijt persona in eadem eccleſia prẽsentatus esset per ipsum A. & ad prẽsentationem suam admissus, & vnde in eadẽ curia nostra cõsideratũ fuit q̃ prædict⁹ A. in seysina sua remaneret, & ita quòd ad mãdatum nostrum & ad prẽsentationem suam episcopus loci clericum admitteret, & admisit quendam C. D. quem prædictus B. qui præsentationẽ illam amisit aliquãdo præsentauerit, predictum C. coram vobis trahat in placitum de eadem eccleſia autoritate literarum domini Papæ. Et si idẽ B. coram vobis obtineret in causa memorata, irritare posset ea quæ in curia nostra ritè sunt acta, & cùm hoc esset manifestè contra coronã & dignitatem nostrã, vobis mandam⁹ quòd in causa illa non procedatis de cætero, propter quod ad vos nos capere debeamus. Teste. &c. Item aliud breue de eadem materia. ¶ 2. Rex talibus Iudicibus salutem. Prohibemus vobis ne teneatis placitum coram vobis in curia Christianitatis de aduocatione talis eccleſiæ & de tali eccleſia de cuius aduocatione nuper placitum fuit in curia nostra coram nobis &c. Inter A. de N. querentem vel petentem & B. custodem C. filij & hæredis talis impedientem ratio-

tione talis iuris quod idem B.dicebat eundem C.habere in aduocatione illa.Et vnde inter eosdem A.& B. in eadem curia nostra conuenit coram nobis, ita quòd vterquè illorum consensit in talem clericũ eo quód placitum terminari non potuit,nec res in iudicium deduci, cùm prædictus C.(de quo dicitur quòd ius habet in aduocatione illa)adhuc sit infra ætatem,quia si placitum illud coram vobis in curia Christianitatis procederet,idem C.de aduocatione illa dum sit infra ætatem posset damnum incurrere,& placita de aduocationibus spectant ad coronam & dignitatem nostram Teste &c. Qui vero si ad talem prohibitionem desistere noluerint,attachientur,vel episcopus habeat eos cùm laicum feodum non habuerint, vt infra de prohibitionibus pleniùs. Si quis semel per assisam seysinam præsentandi recuperauerit & ille versus quẽ recuperauerit petere inceperit aduocationem per breue de recto,et pendente placito inceperit iterum vacare ecclesia,& vterquè ipsorum præsentauerit,ille præferri debet qui vltimò præsentauit, & fiat breue ad episcopũ hac forma.

¶ 3. Rex tali episcopo salutem. Ostensum est nobis ex parte A. quòd cùm ipse nuper in curia nostra &c. recuperasset præsentationem suam ad ecclesiam talem versus B. per assisam vltimæ præsentationis inde ibi inter eos captam, & clericus ad præsentationem suam admissus esset ad ecclesiam illam ad mandatum nostrum, & idem B. cùm iam incepit placitare per breue de recto super ipsa proprietate & contigerit illam ecclesiã iterũ vacare pendente placito super recto,idẽ B.ratione iuris quod dicit sibi competere cùm nullum adhuc sciuerit, clericum suum præsentat ad ecclesiam memoratam vt præsentationem ipsius impediat, de quo constat quòd sit in possessione præsentandi. Et ideo vobis mandamus(q; non obstante præsentatione & reclamatione ipsius B. nec etiam prohibitione nostra si quam habueris,ne clericum admittatis donec placitum super recto determinetur) ad præsentationem ipsius A. idoneam personam ad eandem ecclesiam admittatis, nisi forte sit aliquis alius a prædicto B.qui p̃sentationi ipsius A.legittimũ impedimẽtũ opponat Teste &c.

1 ¶ *Breue de summonendo episcopum qui ad mandatum domini regis clericũ admittere recusauit.* 2. *Si pluries mandatum fuerit officialibus.* 3. *Si episcopus fecerit defaltam.* 4. *Cum episcopus comparuerit.* *Cap.9.*

SI cùm Episcopus vel alius ordinarius regium susceptit mandatum de admittendo clericum ad ecclesiam, clericum non admiserit, ad querelam patroni præsentantis summoneatur episcopus,quòd sit coram iustitiarijs ad ostendendum quare non admiserit per tale breue. Rex vicecom̃ salutem.Si A.fecerit te securum de clamore suo prosequendo,tũc summoneas per bonos summonitores talem episcopum, quòd sit corã iustitiarijs nostris tali loco,tali die,ostensurus quare ad præsentationem ipsius A.non admisit idoneam personam ad mandatum nostrum, ad talẽ ecclesiam,cuius ecclesiæ aduocationem prædictus A. in curia nostra coram eisdem iustitiarijs nostris recuperauerit versus B. per iudiciũ eiusdẽ curiæ nostræ,vel per finem inter eos factum, vel per assisam vltimæ præ-

sentationis inter eos captam,vel alio quocunquè modo,& habeas ibi sũmonitores et hoc breue Teste &c.Aliud brẽ de eodem.Rex vic.salutem. Si A.fecerit te securum &c. tunc summoneas talem episcopum quòd sit ostensurus &c. vt supra,idoneam personam ad ecclesiam de N. quæ vacat,vt dicitur, deficut idem A. seysinam aduocationis eiusdem ecclesiæ coram iustitiarijs nostris ad hoc assignatis recuperauerit per assisam vltimæ præsentationis,versus B. inde ibi inter eos captam, & habeas ibi sumonitores &c,Idem de eodem .s. vbi manerium aliquod datũ sit in maritagium cum aliqua filia alicuius cum aduocatione & alijs pertinentijs suis,et cùm ecclesia vacauerit,opponat impedimentum donator prẽsentationi donatorij, & eo in curia domini regis discusso, cûm semel mandatum sit episcopo vel suis officialibus quòd ad præsentationem donatorij clericum admittãt,& ipsi nihil inde fecerint,sũmoneatur episcopus per tale breue. ¶ 2. Rex vicecom̃ salutem.Summoneas per bonos summonitores talem episcopum quòd sit coram &c. ad respondendum A. quare ad præsentationem suam non admittat idoneam personam ad talem ecclesiam sicut semel officialibus suis & secundò eidem episcopo mandauimus,cuius ecclesiæ aduocationem B.nuper in curia nostra &c. recognouit & concessit eidem A. in maritagium cum filia sua tali vt pertinet ad tale manerium quod idem B.dederit eidem A. priusquam idem B.clericum suum ad eandem ecclesiam præsentasset, et per quam præsẽtationem idem episcopus clericum ipsius A. ad eandem ecclesiam differt admittere,vt idem A.dicit. Et habeas ibi̇ summonitores Teste &c. ¶ 3. Episcopus cùm summonitus fuerit venit aut non venit,nec per se, nec se excusat per nuntium, nec per essoniatorem, quo casu procedatur ad defaltam,& attachietur, vt infra de attachiamentis, et omnis solennitas & ordo attachiamentorum obseruetur, nec erit dilatio periculosa præsentato nec præsentanti, quamuis sumptuosa cùm post iudicium in curia domini Regis redditum,non currit tempus sex mensium,Si autem episcopus se essoniauerit,bene iacet. ¶ 4. Cùm autem venerit,aut prẽtendit rationem sufficientem quare præsentatum non admisit, quo casu indemnis remanebit. Si autem minûs sufficientem vel omnino nullam, in misericordia domini Regis remanebit. Minus sufficientem, vt si dicat quòd præsentatum non potuit admittere propter appellationem quã clericus illius qui amisit interposuit.Et illa ideo minûs sufficiens est,quia per litteras domini Regis constare potuit episcopo, quòd ille qui appellantem præsentauit, nihil iuris habuit in præsentatione. Sufficere autem videtur, vt si dicat Episcopus quòd non sit ei imputandum quòd clericum non admisit sed ipsi præsentanti: quia primô præsentauit A. et postea mutata voluntate præsentauit B.contra quem idem A. appellauit & prosecutus est apppellationem suam, & contra talem appellationem non potuit admittere prædictum B. secundò præsentatum. Item dicere poterit ꝙ ecclesia nõ vacat nec multo tẽpore vacauit ad prẽsentationem ipsius talis,quia si assisa inde capta fuit,capta fuit ꝑ defaltam, vel in absẽtia veri patroni qui nihil dicere potuit contra assisam. Itẽ concedere potuit ꝙ vacauit,et quòd quidã præsentauit publicè, & ꝙ facta fuit inqsitio

post longum interuallum cum debita solennitate, nec fuit aliquis qui se opponeret præsentationi, præsentando nec appellando in ipsa præsentatione talis,nec in inquisitione,nec in ipsa institutione.Et quo casu, doceat querens contrarium si possit.s.quód dolosa fuit præsentatio & clandestina inquisitio & institutio nec solennis, vel etiam doceat se semper reclamasse & appellasse in præsentatione, & in inquisitione & in ipsa institutione,& inde habeat probationes et sectam sufficientem.Et si episcopus contra hoc se defendere non possit,deliberet ecclesiam vel conquerenti satisfaciat alio modo. Et ista ad præsens sufficiant exempli causa.

¶ Tractatus tertius

Libri quarti, in quo tractatur de Assisa Mortis antecessoris.

(·.·)

1 ¶ *De prima seysina post mortem antecessoris.* 2. *Si dominus capitalis vacuam inuenerit seysinam.* *Cap.1.*

SVpradictum est de seysina propria, cùm quis iniustè disseysitus fuerit per violentiam omninó, vel impeditus quo minùs commodè vti possit seysina, qualiter restituatur: nunc autem dicendum de seysina aliena & propinqua .s. alicuius antecessoris præmortui, qualiter hæredibus ppinquioribus acquiratur. De ijs de quibus antecessor obijt seysitus vt de feodo quacunq; ratione vel quocunq; titulo,siue consistant in corpore siue in iure, hæres propinquior eandem habebit seysinam quam antecessor habuit, & si plenæ ætatis extiterit, & vacuam possessionem inuenerit, si tempore mortis antecessorum dominus præsens non fuerit, bene licebit ei se ponere in seysinam, dum tamen paratus sit facere domino suo capitali quod de iure & secundum legem terræ facere debebit,cùm ipsum ad dominum recognouerit. Eodem modo si tempore mortis antecessoris in seysina inuentus fuerit cum ipso antecessore cuiuscunq; ętatis extiterit,& ad hæredem recognitus fuerit,& dominorum poterit resistere violentiæ si nitantur eum eijcere cùm plenæ ætatis extiterint.Si autem minoris ætatis, tunc non prius habebit dominus custodiam terrarum vel corporis quam ceperit homagium hæredis. Si autem dominus capitalis, tales cùm in seysina fuerint & hæredes,contra eorum voluntatem eiecerit,siue ipsos hæredes recognouerit siue non, per assisã nouæ disseysinæ seysinam suam rehabebunt,cùm plenæ ętatis extiterint. Si autem minor eiectus fuerit,habebit duo remedia,assisã videlicet nouę disseysinę,vel mortis antecessoris,quamcũq; istarum elegerit, Et si in vna

defecerit regreſſum habebit ad aliam, ordine tamen obſeruato. Et cùm tales hęredes ita in poſſeſſione extiterint, non denegabitur domino capitali ſimplicem habere ſeyſinam, vt pro domino recognoſcatur, ita tamẽ quòd inde nihil capiat nec aliquem inde a poſſeſſione amoueat contra ipſorum hęredum voluntatem. Et quamuis a quibuſdam dicatur q̃ capitalis dominus debeat habere primam ſeyſinam poſt mortem tenẽtis ſui, fallit tamen in hoc caſu quia primam habere non poſſit, licet habere poſſit cum hęreredibus vt dictum eſt communem. Si autem ſit hęres apparens vnus vel plures vnũ ius habentes, et de quibus dubitetur an ſint hæredes vel non, vel ad hęredes non recognoſcantur, ſtatim ſibi perquirant per aſſiſã mortis anteceſſoris & doceant ſe eſſe hęredes per aſſiſã. Si autẽ dubitetur an præſentes qui ſe faciunt hæredes hęredes ſint vel non, quia hæres & frater antenatus profectus fuit in terram ſanctam forte, & neſciatur ſi viuus ſit vel non, fiat præſentibus ſeyſina p̃ dominum capitalem & per aſſiſam ſub tali conditione, quód ſi antenatus redierit, quòd ei reſtituatur hæreditas ſine placito, cùm bene conſtat quòd talis ſit hæres ſi viuus extiterit. Si autem dominus capitalis primã ſeyſinam habuerit, duo contendant de hæredibus, quorum quilibet ſe gerat pro hærede.s. poſtnatus cum primogenito, legittimus cum baſtardo, nulli eorum facienda
„ erit hæreditatis reſtitutio, antequam conſtiterit quis eorum ſit hæres p̃pinquior vel iuſtior, quod ſi fecerit, & hæredi non legittimo ſeyſinam fecerit, & homagium ſuum ceperit, ſi contra petitionem legittimi hæredis vocetur ad warantum, warrantizare tenetur de iure, licet warrantizationi ſic reſpõdeat quòd homagiũ talis ceperit ſaluo iure cuiuſlibet, quia male ſaluat ius veri hæredis, ex quo homagium ceperit non legittimum & ipſum inducit in ſeyſinam ad exhæredationem veri hæredis, cùm ſcit vel ſcire debet alium eſſe hæredem, vel impunè retinere poſſet ſeyſinam donec ei de veritate conſtaret, quod quidem locum habere poſſet, ſi dubium eſſet an alius hæres eſſet vel non, cûm nullus compareat vel contendat. ¶ 2. Si autem dominus capitalis vacuam inuenerit poſſeſſionem poſt mortem tenentis ſui, tenere ſe poterit in ſeyſina abſquè alicuius iniuria, donec conſtiterit ei quis ſit hæres legittimus. Et cûm conſtiterit ei quis ſit hæres legittimus, donec ad ipſum venerit facturus ei ſicut domino quod de iure facere debebit, & maximè ſi ipſum ad dominum recognoſcat, poterit enim contentio eſſe inter plures de iure dominij, de qua nihil ad præſens. Cûm autem dominus vacuam habuerit ſeyſinam, vt prædictum eſt, hæres ſine voluntate ipſius ingredi non poterit, quod ſi fecerit ſuper ſeyſinam capitalis domini, et dominus eum eiecerit: vel ſi ipſe hæres dominum capitalem eiecerit, & ipſe dominus ſtatim eum reiecerit, ipſe hæres per aſſiſam non recuperabit, vt de libero tenemento ſuo, quia vacuam ſeyſinam non inuenit, ſed ſi dominus capitalis hæredem eijcere non poſſit, eijci debet ex officio ſuperioris, cûm per aſſiſam recuperare non poſſit. Cùm autem dominus capitalis ſic ſe poſuerit in ſeyſinam vacuam, aut conſtat ei quis ſit hæres, aut neſcit hęredem, vel ſi duo vel plures contendant de hęreditate, & neſcit quis eorum ſit hęres propinquior, vel ſi ſciat quis ſit propinquior, neſcit tamen an ſit ſuper-

ſtes

stes necne, plenæ ætatis vel non, cùm hæres sit agens in remotis partib⁹ si capitalis dominus nomine suo ingrediatur possessionem, statim acquiritur hæredi possessio, etiam hærede ignorante, quasi animo & corpore procuratorio. Eodem modo si hæres præsens sit, maior vel minor. Si autem nullum sciat hæredem, vel si sciat, nescit vtrum viuus sit vel mortuus, vel si dubitauerit quis ex pluribus qui se faciunt hæredes hæres sit ꝓpinquior, nulli istorum acquirit liberum tenementum ex seysina sua, cùm nomine nullius certæ personæ ingressus sit possessionem, & in quibus casibus tenere se poterit in possessione, sine iuris iniuria donec ei constiterit de hærede. Et vnde si nullus hæres apparuerit, possit talis hæreditas esse eschaeta sua, et si eijciatur, recuperabit seysinam suam vt de libero tenemento suo per assisam nouæ disseysinæ, donec ei constiterit de hęrede. Item esto quòd capitalis dominus in seysina inuenerit fratrem postnatum vel bastardum qui se facit legittimum hæredem, quæritur an talem eijcere possit sine iuditio & impune? cùm sit alius hęres apparens, & videtur quód non, quia hoc pertinet ad hæredem & non ad dominum capitalem, quia tales cùm electi fuerint, assisam portabunt contra dominum capitalem, & non competit domino contra tales exceptio liberi teneměti, vel bastardiæ, de hoc nihil ad eum cùm sit hæres apparẽs, si autem nullus hæres appareret, huiusmodi exceptiones domino competerent pro defectu hæredis, & hæc dico, nisi tales diu in possessione extiterint per impotentiam vel negligentiam domini capitalis, quód sine iuditio eijci non possunt. Si autem verus hæres bastardum in possessione inuenerit, vel hæredem propinquum, scilicet postnatum in absentia domini capitalis, statim & recenter eum eijciat antequam longam & pacificam habeat seysinam, & sic liberum tenementum ex tempore quod sufficit pro titulo, quod quidem facere non poterit post tempus, nec recuperabit per assisam nouæ disseysinæ, quia ius merum quod descendit vero hæredi non statim coniungitur cum seysina, nec competit vero hæredi contra tales assisa mortis antecessoris post longam & pacificam seysinam, ad seysinam antecessoris acquirendam, cùm omnes descendant ab vno stipite, ex persona eius qui vltimò obijt seysitus de prædicta hæreditate, sed locum habebit breue de recto, sicut inferius apparebit in tractatu de consanguinitate. Sed si verus hæres tales statim & recenter eijcere non possit, si sibi statim perquisiuerit, bene iacebit assisa mortis antecessoris inter eos per diligentem impetrationem: quia sic interrumpitur eorum possessio, quia liberum tenementum habere non poterunt, & sic pares esse non poterunt cum propinquiore hærede quoad ius possessionis, antequam liberum tenementum acquisierit ex tempore & longa possessione: quod quidem esse poterit cùm longam & pacificam possessionem habuerit. Item esto quòd absente capitali domino frater bastardus fratrem bastardum inuenerit in seysina, & si talem eiecerit, videndum erit an recuperare debeat per assisam, non obstãte exceptione de libero tenemento, quia si opponatur, locum non habebit: quia licet disseysitus bastardus sit, tamen non cõpetit disseysitori talis exceptio, cúm sit bastardus, & maximê in odium spoliationis: sed cûm constiterit ꝑ assi-

sam

ſam quòd vterq; ſit baſtardus, habita hinc inde compenſatione baſtardiæ melior erit conditio primi poſſidentis, & maximè eius qui cauſam & autoritatem habuerit a capitali domino: Cùm autem contigerit quòd dominus capitalis primam habuerit ſeyſinam & vacuam, & ſit aliquis extra ſeyſinam qui ſe facit hęredem, & capitalis dominus recognoſcit eum ad hæredem, ſi hæres plenæ ætatis extiterit, ſtatim capiat dominus capitalis homagium ſuum, & reſtituet ei hæreditatem, accepta ſecuritate de releuio ſuo & fidelitate & ſacramento de ſeruitijs quæ ad dominũ pertinent de prædicta hæreditate faciendis. Si autem infra ætatem extiterit, ſtatim & ante omnia homagium ſuum capiat, et tunc demum habeat cuſtodiã & maritagium. Si autem talem ad hæredem non cognouerit, cuiuſcunq; ætatis fuerit hæres, tunc primô locum habebit aſſiſa mortis anteceſſoris verſus dominum capitalem, ſicut verſus quemlibet extraneum, & ita ꝙ ſi dum dominus capitalis primam ſeyſinam habuerit, et de hærede conſtiterit & ſeyſinam ei malicioſè facere diſtulerit, & vaſtum & deſtructionẽ fecerit, cum ipſo tenemento damna reſtituat, ſicut fieri debet in aſſiſa nouæ diſſeyſinę, licet non habeatur in vſu ad maliciam dominorum reprimendam qui res hęreditarias per primam ſeyſinam ſuam conuertunt in prędicta, ſicut videri poterit in cuſtode qui cuſtodiam habet hęreditatis cum hęrede vel ſine, ſi vaſtum fecerit vel deſtructionem, damna reſtituit & amittit cuſtodiam.

1 ¶ *De impetratione breuis.* 2. *Breue aſſiſæ mortis anteceſſoris.* 3. *Aliud breue de eodem qui eſt infra ætatem.* 4. *Breue quod mixtam habet naturam cum morte anteceſſoris & cõ conſanguinitate. Quòd diuerſa ſunt breuia de eodem.* *Cap.2.*

Cùm autem (vt prædictum eſt) ad hæredem non cognoſcatur, ſtatim recurrat ad ſuperioris auxilium, ſiue ſit vnus, ſiue plures participes vnum ius habentes, quorum nullus ſine alio aſſiſam portare poterit, & ſi omnes in breui non nominentur, pro vno tãtum cadit breue, nec cùm non nominetur non erit ſumonendus quòd ſequatur cum participibus, ſicut inferius obſeruatur in quibuſdam caſibus. Facta igitur impetratione, de officio vic. ſatis conſtare poterit per ea quæ ſuperiùs fiunt in alijs aſſiſis. Forma autem breuis talis eſt. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Si talis fecerit te ſecurũ de clameo ſuo ꝓſequendo &c. tũc ſumꝫ ꝑ bonos ſũmonitores xij. liberos & legales homines de viſneto de tali villa, ꝙ ſint coram iuſtitiarijs noſtris ad primã aſſiſã, cùm in partes illas venerint, parati ſacramento recognoſcere, ſi talis pater vel mater, vel auunculus, vel amita, frater, vel ſoror ipſius talis, fuit ſeyſitus vel ſeyſita in dominico ſuo vt de feodo, de tanto terræ, & tanto redditu cum pertinentijs in tali villa, de quo obijt, & ſi obijt poſt vltimum reditum Regis I. patris noſtri de Hibernia in Angliam (et tempore regis Edwardi mutatus fuit terminus iſte poſt coronationem regis H. patris ipſius regis Edwardi) et ſi prædictus talis eius hæres propinquior ſit. Et interim terram illam vel tenũm vnde redditus ille prouenit videant, & nomina eorum imbreuiari facias. Et ſummone ꝑ bonos ſũmonitores talẽ, qui terram illã tenet vel reddi-

tum

tum illum vnde ei deforc. quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem,& habeas ibi ſumonitores & hoc breue. Teſte &c. ¶ 3. Rex vic. ſalutem.Sumone per bonos ſummonitores xii.liberos & legales homines de viſneto de villa tali quòd ſint coram iuſtitiarijs noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, parati ſacramẽto recognoſcere ſi talis pater,mater,auunculus vel amita,frater vel ſoror ipſius talis fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa,& ſi idem talis propinquior hæres eius ſit, & interim terram illã videant,& nomina eorum imbreuiari facias.Et ſumone per bonos ſumonitores talem qui terram illam tenet, quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi ſumonitores & hoc breue. Teſte &c. Si autem anteceſſor ingreſſus fuerit religionem, & ita quòd mortuus ſit ſeculo, vel profectus in peregrinatione,in quo itinere obijt, tunc variatur breue ſic:parati ſacramento recognoſcere ,ſi talis pater vel mater ,auunculus vel amita,frater vel ſoror ipſius talis fuit ſeyſitus vel ſeyſita, in dominico ſuo vt de feodo de tanto terræ vel redditu cum pertinentijs in tali villa,die quo habitum religionis accepit, & ſi habitum ſuſcepit illum poſt terminum vt ſupra. Et ſi idem talis &c.vt ſupra.Vel ſic:die quo iter peregrinationis arripuerit verſus terram ſanctam, vel ſanctum Iacobum vel alibi, in quo itinere obijt vt dicitur, & ſi iter illud arripuit poſt vltimum &c. et ſi idem talis propinquior hæres eius ſit &c. omnia vt ſupra. Item eſt alius modus & alia forma vbi plures participes cohæredes vnũ ius habentes petant per aſſiſam, ſicut plures fœminæ, quarum quædam ſunt maritatæ,& quædam non,tunc dicetur hoc modo.Rex vicecom̃ ſalutem.Si A.& B. vxor eius C. & D. ſorores ipſius B. fecerint te ſecurum &c.tunc ſummone &c.quòd ſint coram &c.parati ſacramento recognoſcere ſi talis pater ipſarum B.C.& D.fuit ſeyſitus &c.(vt ſupra) de x.acris terræ cum pertinentijs in tali villa & ſi &c. et ſummoneatur tenens ſiue ſit vnus ſiue ſit plures qui terram illam tenent, & vbi plures erunt aſſiſæ propter pluralitatem tenentium. Item notandum quòd vbi petens fuerit infra ætatem,plegios non inueniet de proſequendo, & ideo non dicetur: ſi talis qui eſt infra ætatem fecerit te ſecurum &c. Sed ſtatim dicetur poſt (ſalutem.) Summ̃ &c. ſi A. pater talis qui eſt infra ætatem fuit ſeyſitus &c. Item nec apponendus eſt terminus, quia ſi petens ſit infra ætatem,manifeſtè apparebit quòd talis anteceſſor minoris obijt poſt terminum. Item eſt alia forma breuis quod quaſi mixtam habet naturam, habet enim in parte naturam breuis mortis anteceſſoris, & in parte naturam breuis de conſanguinitate, vbi hæreditas deſcendat ab vno ſtipite ad duas perſonas, ſcilicet quæ ſunt quaſi vnus hæres per diuerſas lineas, ſicut ad filiam, vbi tenet aſſiſa Mortis anteceſſoris, & ad nepotem ex alia filia, vbi locum habet conſanguinitas de morte aui, & ad quem gradum aſſiſa ſe non extendit, & vnde non dicatur in forma qua prius, ſed variatur ita,ſcilicet: Si talis pater, vel mater, Auus vel auia B. vel proauus vel anteceſſor, fuit ſeyſitus in dominico &c. Et quod dicitur de ſeyſina aui vel auiæ ex parte nepotis, dici poterit de eorum fratribus & ſororibus auunculis ipſius A. & amitis & conſanguineis

ſiue

ſiue anteceſſoribus cùm ſint quaſi in vno gradu cum Auo & Auia. Sed vlteriùs non tenet breue aſcendẽdo in eo quod tangit aſſiſam mortis anteceſſoris, quia aſſiſa vlteriùs non extenditur. In eo autem quod tangit conſanguinitatem vlteriûs extenditur deſcendendo quâm ad nepotem quatenus tempus aſſiſæ aſſiſam mortis anteceſſoris permiſerit vſque ad trinepotem, qui omnes dicuntur conſanguinei. Et de hac materia dicet infra pleniûs de tractatu de conſanguinitate. ¶ 4. In quo caſu cùm ſit aſſiſa mortis anteceſſoris coniungenda cum conſanguinitate nõ erit poſt recurrendum ad præcipe de conſanguinitate ſed ad aſſiſam mortis, quia perſona quæ propinquior eſt & facit aſſiſam & trahit ad ſe ꝑſonã & gradum remotiorem, vt ibi potius procedat aſſiſa quám præcipe, quia illud quod eſt maius remotum non trahit ad ſe quod eſt maius iunctum. Sed econtrario in omni caſu, & benè poterit quælibet iſtarum coniungi cum alia actione, quia quælibet loquitur de ſeyſina eius quam habuit die quo obijt, quod non eſt in breui de recto, & quælibet de poſſeſſione & nõ de ꝓprietate. Item ſi hoc, poterit tunc adiungi aſſiſæ mortis anteceſſoris quilibet anteceſſor & ſucceſſor qui aſſumi poterunt in placito de cõſanguinitate: vt ſi dicatur, talis frater vel ſoror, vel talis nepos vel vlterius cõſanguineus vt in linea infra, vel talis frater vel ſoror & talis anteceſſor vt in linea ſupra & eadem erit ratio. ¶ 5. Sunt etiam alia breuia huic aliquantulum ſimilia de morte auunculi, & de morte amitæ, & materteræ & hæreditate partibili, & vbi in omni caſu coniungitur nepos cum auunculo vel amita, vel matertera, in aſſiſa mortis anteceſſoris vbi non eſt mixta cum conſanguinitate, & vbi dicitur: Si A. auunculus, amita, vel matertera B. & frater vel ſoror C. cuius hæredes ipſi ſunt fuit ſeyſitus vel ſeyſita in dominico ſuo vt de feodo &c. Si autem hæreditas partibilis non ſit, & auunculus de morte patris vel matris, auunculi, amitæ vel materteræ aſſiſam mortis anteceſſoris portauerit, & nepos ex fratre breue de conſauguinitate verſus dominum capitalem & verſus extraneas perſonas de hæreditate non partibili, nepos ſemper præferetur propter iuris prærogatiuam quod ei deſcendit. Et eodem modo dici poterit ſi vterquè aſſiſam mortis anteceſſoris arramauerit verſus extraneam perſonam nepos. s. de morte auunculi & materteræ, & auunculus ipſius de morte fratris vel ſororis, cùm ſemper reſponderi poſſit ad aſſiſam auũculi, quòd auunculus habet nepotem qui maius ius habet in tenemento illo quâm habeat auunculus, ſi terra non ſit partibilis, vel tantundem ſi terra ſit partibilis, in quibus caſibus nihil capiat per aſſiſam. Si autem aliquis ipſorum petat verſus alium per aſſiſam, vel per breue de conſãguinitate hæreditatem a communi ſtipite deſcendentem, auunculus verſus nepotem vel econuerſo, nullius tenebit actio in hoc caſu, ſed locum habebit breue de recto: ſecundum quod inferius dicetur in tractatu de cõſanguinitate.

1 ¶ *Qualiter procedendum eſt poſt impetrationem breuis & de eſſoniis.* 2. *De reſummonitione. s. quòd fuit in comitatu vel extra.* 3. *Breue de reſummonitione ſi aſſiſa capienda fuerit extra comitatum.* *Cap. 3.*

Impe-

IMpetrato igitur breui mortis anteceſſoris aliquo modorum prædictorum, cùm fuerit vicecomiti exhibitum, & electis iuratoribus & facto viſu, detur dies partibus coram iuſtitiarijs certis die & loco, & ſummoneãtur iuratores q̃ tunc ſint ibi ad faciendã illam recognitionẽ. Ad quem diẽ poterit ſe tenẽs eſſoniare ſi voluerit, vnus vel plures ſeperatim, ſecundũ quod ſeperatim tenuerint, & p̃ ſe, vel ſimul, & in cõmuni, ita q̃ quilibet eorũ habeat vnicũ eſſoñ de malo veniendi, ſi fuerint in p̃uintia, & aliquando de ſeruitio dñi regis, vnũ vel plura. Si autẽ vltra mare & ãte ſũmonitionẽ, tunc de vltra mare habebũt vnũ diẽ breuẽ vel diffuſum ſecundũ quod tenens ſe eſſoniauerit de peregrinatione verſus terram ſanctã, de ſimplici peregrinatione, vel de paſſagio generali, vel ad ſanctũ Iacobũ, vel citra, ad minus tamẽ habebit ſpaciũ de vltra mare quadraginta dierũ & vnius ebbæ & vnius fluctus, ſecundum quod inferiùs dicetur plenius de eſſoñ. Si autem primo die non venerit nec ſe eſſoniauerit, tũc ſtatim reſũmoneatur. Et ſi aſſiſa capi debeat in coñ, præcipiatur vicecoñ quòd faciat ipſum reſummoniri etiam ſine breui. ¶ 2. Et reuera vbicunquè capiatur extra coñ poſt eſſoñ, vel reſummoñ, vel diem datum, vel waranti vocationẽ: ſemper incipi debet in coñ, & ideo ſi fieri debet reſummonitio fieri debet in coñ, ſed ſi ad reſummonitionem detur dies extra coñ, tunc neceſſe erit quòd fiat reſũmonitio per breue, vt ſciri poſſit extra coñ p̃ breue quid vicecoñ fecit de reſummonitione. Breue autem tale erit. ¶ 3. Rex vic. ſalutẽ. Summone per bonos ſummonitores A. q̃ ſit coram iuſtitiarijs &c. tali loco tali die auditurus recognitionem Aſſiſæ mortis anteceſſoris quę ſummonita eſt in curia noſtra coram præfatis iuſtitiarijs noſtris de tanto terrę vel redditus cum p̃tinentijs in tali loco in tali villa, & oſtenſurus quare non fuit coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris apud talem locum tali die ſicut aliâs ſumonitus fuit, & habeas ibi ſummonitores & hoc breue. Teſte &c. Sed refert quem diem habere debeat in reſummonitione, vtrum ſcilicet quindecem dierum vel minus ſpacium, ſed hæc terminari poterint ſecũdum quod aſſiſa capi debeat in coñ vel extra coñ: ſi autem extra coñ, cõtinebit dilatio ſpacium quindecem dierum, ſi autem infra, non erit tam diffuſa dilatio, ſed erunt iuditiæ arbitrariæ dependentes ex iuſtitiariorũ voluntate. Poſt reſũmonitionẽ vero non iacebit eſſoñ, nec poſt eſſonium reſummonitio: quia p̃ eſſoñ videtur tenens concedere ſummonitionem. Et vbi iacet reſummonitio & vbi non, & in cuius perſona, habetis ſupra de aſſiſis vltimæ præſentationis pleniùs in principio. Poſt reſummonitionem ſiue venerit tenens ſiue non venerit, capiatur aſſiſa p̃ defaltam, quia tantũ operatur ſua abſentia quàm præſentia: quia ſi præſens eſſet nihil dicere poſſet in odiũ defaltę quare aſſiſa remaneret, niſi forte cùm venerit p̃ferat chartas domini regis per quas dominus Rex ei debeat warantiſare, & ſine quo dicat quòd non poteſt reſpondere: & idem erit dicendum, ſi chartas aliorum proferat & eos vocauerit ad warrantum. Idem in alijs caſib⁹, vbi ſcilicet anteceſſor ille de cuius morte profert aſſiſam petens, non tenuit terram illam niſi ad vitam ſuam per cyrographum, & finem factum in curia domini regis, vel ſi felonia obijciatur vel alia ſimilis exceptio peremp-

toria, quòd si nulla sit talis, statim pro pœna duarum illarum defaltarum capiatur assisa, secundum quod fieri debet in assisa vltimæ præsentationis & aliis consimilibus, salua domino regi misericordia sua pro contẽptu summonitionis.

1 ¶ *Qualiter petens debet fundare intentionem suam partibus comparentibus. 2. Si iuratores sint absentes, breue de habendo corpora eorũ. 3. Si capta fuerit assisa per defaltam vel si statim tenens se ponat in assisã sine alia exceptione.* Cap. 4.

VTroquè autem tam petente quám tenente comparente, perlecto breui & audito, debet petens proponere intentionem suam secundum formam breuis & fundare eam sic: Quòd pater vel mater vel alius anteceſſor suus fuit seysitus vel seysita in dominico suo vt de feodo de tanto terræ vel redditus cum pertinentijs in talli villa die quo obijt, & quôd obijt post terminum. Item quód ipse sit propinquior hęres & ostẽdat rationem quare sit, quæ quidem si tenens simpliciter negauerit, & p̃ omnia vel quendam articulum prædictorum, per assisam poterit veritas declarari, vel si nihil habeat quod proponat vel cùm habuerit & nihil p̃posuerit, statim procedet assisa per duodecem iuratores, contra quos nihil excipi possit, & non per pauciores, secundum quod fieri possit in assisa nouæ disseysinæ per septem ad minus, vt supra per assisam nouæ disseysinæ, & ideo hic procedat assisa per duodecem ad minus, qui nulla ratione sint recusabiles vt supra de noua disseysina. Iurare autem debent iuratores in hac forma. Hoc audis iustitiarie quòd veritatem dicam de hac assisa, & de terra vel redditu, vel de tenemento vnde tantus redditus prouenit, qui petitur & vnde visum feci per præceptum domini regis, & pro nihilo omittam quin veritatem dicam, sicut me dominus &c. Et quilibet post alium sic: Tale sacramentum &c. vt supra. Et si quidam de nouo appositi fuerint & recenter qui nunquam tenementum viderunt, iurare poterunt saluo visu. Et tunc refert vtrum eodem die de nouo appositi fuerint pro defectu aliorum recognitorum, vel ab initio electi & visum facere noluerint in contemptum: quo casu si recenter assumpti fuerint erit cum eis misericorditer agendum, ad plus & ad minus secundum ordinationem iustitiariorum. Si autem ab initio electi fuerint & assumpti & visum facere ad mandatum vicecomitis recusauerunt, dupliciter deliquerunt, scilicet de falso sacramento, & contemptu, & magis vt videtur quâm illi qui obediunt, licet peierauerint. Et vnde nescitur si eiusdem debet esse conditionis cuius sunt illi qui visum fecerint, cûm de iure conditionis deterioris esse deberent. Facto igitur sacramento (secundum quod prædictum est) cùm omnes præsentes fuerint, si per omnia conuenerit secundum eorum veredictum, aut iudicabitur seysina petenti aut tenenti imperpetuum, vel ad tempus a clamore petentis liberabitur per assisam, & sic absolutio vel condemnatio subsequetur, secundum quod iuratores verum dixerint vel falsum, certum vel obscurum, vt supra de assisa. Et si falsum dixerint, inde sequetur remedium vt infra de conuictionibus.

¶ 2. Item

¶ 2. Item licet partes præsentes sint & se posuerint in assisam, iuratores tamẽ possũt esse absentes qui declarare deberẽt veritatem, & ideo de necessitate aliquando ponitur assisa in respectu pro defectu recognitorum, & ideo pręcipiatur vicecom̃ quòd habeat coram iustitiarijs corpora recognitorum per hoc breue. Rex vicecom̃ salutem. Præcipimus tibi q̃ habeas coram iustitiarijs nostris apud talem locum tali die corpora A. B. C. & aliorum nominandorum, recognitorum assisę mortis anteceſſoris quam talis in curia nostra coram &c. arramauerit versus talem de tãto terræ cum pertinentijs in tali villa ad faciendã asisisam illam, & si plures forte fecerint defaltam tunc dicatur, & ad audiendum iudicium suum de pluribus defaltis. ¶ 3. Si autem per defaltam capiat̃ assisa siue tenens præsens fuerit in ipsa captione siue nõ, vel si præsens cóceſſerit assisam, & ita capiatur in modum assisę, & non iuratæ, si iuratores in veredicto suo dicendo super sacramentum suum de aliqua exceptione in quam petens se non posuerit falsum dixerint, locus erit conuictioni, quia nequè tenens sit super exceptione status, finis facti, conuentionis, rei iudicatæ vel huiusmodi: vel si dixerint de aliqua exceptione verum vel falsum alia quâm in quam petens & tenens se posuerint, si falsum dixerint, locus erit conuictioni: quod tamen non esset, si præsens vtraquè pars de communi consensu quôd ita esset vel non esset, se poneret in assisam.

1 ¶ *De seysina facta petenti per iuditiũ. 2. Breue de seysina facienda post captionẽ assisæ. 3. Breue si querens queratur quòd seysinam suam habere non possit. 4. Breue de seysina vbi tenens gratis recognouit. 5. Si iustitiarij propria autoritate scribant vicecom̃ ex parte domini regis. 6. Breuia de seysina per concordiam. 7. De extensione facienda si forte alia terra assignanda fuerit in escambium. Cap. 5.*

COntingit multotiens quòd ante iuditium partes terminant assisam per concordiam. Sed ante videndum est qualiter seysina fiat petenti postquam per iuditium recuperauerit. Et sciendum quòd petenti fieri debet seysina per tale breue per iuditium. ¶ 2. Rex vicecomiti salutem. Scias quòd A. in curia nostra recuperauit seysinam suam versus B. de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa per assisam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos captam. Et ideo tibi præcipimus quòd prædicto A. de prædicta terra cum pertinentijs sine dilatione plenariam seysinam habere facias. Item alia forma, vbi custos abiudicatus est de custodia sua forte propter vastum & destructionem quam fecit in custodia sua, ideo fiat parenti illius minoris nomine minoris & ad opus minoris seysina p̃ hoc breue, vel hoc potest esse quia tenementum fuit Socagium & pertinuit custodia ad matrem. Rex vicecomiti salutem. Scias quód A. filia N. in curia nostra coram iustitiarijs nostris per iuditium eiusdem curiæ nostræ recuperauit seysinam suam versus B. de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, vnde prædictus N. pater ipsius A. obijt seysitus vt de feodo. Et ideo tibi pręcipimus quód C. s. tali mulieri custodi ipsius A. tã-

quam propinquiori parenti ex parte matris, & eo quód ipse A. est infra ætatem, de prædicta terra sine dilatione plenariam seysinam habere facias. Et non ꝑmittas quòd A. capitalis dominus feodi illius habeat custodiam illius terræ vel hæredis, quia in prędicta curia nostra forisiudicatur de custodia illa, eo quòd terra illa teneri debet de Socagio. Et sub eadem forma fieri poterit breue de seysina, vbi capitalis dominus vastum fecerit & destructionem, propter quod sit foris iudicatus, quod quidem fieri poterit per assisam mortis antecessoris: & tunc dicatur in fine breuis, foris iudicatus est de eadem custodia propter vastum & destructionem quam fecit in eadem terra. Teste &c. Et notandum quòd in nulla assisa præterquam in magna assisa per breue de recto recuperat aliquis seysinam per defaltam, quia in alijs assisis omnibus nulla alia sequitur pœna post defaltam, post resummonitionem & essoñ, nisi quòd capiatur assisa per defaltam. Si sit aliquis qui queratur post assisam captam quòd seysinam suam habere non possit secundum quod illam recuperauerit, tunc fiat vicecom̃ breue in hac forma. ¶ 3. Rex vicecomiti salutem. Scias quôd iustitiarij nostri qui vltimò itinerauerunt in comitatu tuo recordantur quòd A. recuperauit seysinam suam versus B. de tanta terra &c. coram eisdem iustitiarijs nostris apud N. per assisam mortis antecessoris inde ibi inter eos captam, & vnde idem A. queritur quòd idem B. adhuc ei deforceat terram illam, vel sic: quòd seysinam suam inde habere non potest sicut eam recuperauerit, vel non in pace: Et ideo tibi præcipimus quód eidem A. sine dilatione plenariã seysinam habere facias de prædicta terra secundum quod illam recuperauit, & ipsum in seysina sua manuteneas & defendas, ne amplius inde clamorem audiamus Teste &c. Item alia forma si tenens sine captione assisæ recognouerit terram esse ipsius petentis. ¶4. Rex vicecomiti salutem. Scias quòd cùm assisa mortis antecessoris summonita esset in curia nostra coram &c. inter A. petentem & B. tenentem de tanto terrę cum pertinentijs in tali villa vel aliter. Scias quòd cûm A. in curia nostra coram &c. peteret versus B. tantam terram &c. per assisam mortis ãtecessoris ibi inter eos summonitam, idem B. venit in eadem curia nostra coram &c. & recognouit totam prædictam terram cum pertinentijs esse ius ipsius A. & illam ei reddidit in eadem curia: & ideo tibi pręcipimus &c. vt supra, & si ꝑ tale breue seysinam suam habere nõ possit, vel vti seysina pacifica, solent iustitiarij super hoc scribere vicecom̃ sub nomine suo ex parte domini regis ita. ¶5. Talis & socij sui iustitiarij itinerantes in tali comitatu vic. salutem. Scias quôd talis in curia domini regis coram nobis recuperauit seysinam suam &c. vt supra. Et ita in alijs breuibus omnibus secundum formam breuis: & ideo vobis mandamus ex parte domini regis &c. vt supra. Si quis per concordiam & finem factum seysinam suam recuperauerit vel in assisa mortis antecessoris, vel recognouerit terram illã in toto vel in parte esse ius petentis, vel petens econtrario remiserit & quietum clamauerit ius suum, vel alio quocunquè modo concordati fuerint, tota forma cõcordię secũdum quod inter partes conuenerit inseratur in breui de seysina facienda tali modo. ¶6. Rex vicecomiti salutem. Scias quòd cõ-

uenit

uenit in curia nostra coram iust itiarijs &c. inter A. petentem & B. tenentem de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa vnde assisa mortis antecessoris summonita fuit inter eos in eadem curia, scilicet quòd prædictus talis remisit vel recognouit &c. Et sic inseratur tota forma concordiæ de verbo in verbum, & in fine dicatur. Et ideo tibi præcipimus quòd prædicto tali de tota prędicta terra cum pertinentijs secundum quod prędictum est sine dilatione plenariam seysinam habere facias Teste &c. Si autem petens totum remiserit vel tenens totum recognouerit & receperit aliquam terram in compensationem pro remissione vel recognitione tunc dicatur. ¶ 7. Sciatis quód conuenit &c. vt supra, scilicet quòd prędictus talis recognouit vel remisit &c. & pro hac &c. idem B. concessit eidem A. viginti solidatas terræ & redditus de terra sua in tali villa. Et ideo tibi præcipimus, quòd assumptis tecum duodecem tam militibus quã alijs liberis, legalib⁹ & discretis hominibus de vicineto illo per quos negotium illud melius expediri poterit, in propria persona tua accedas ad manerium illud, & p eorum sacramentum extendi & appreciari facias viginti solidatas terrę & redditus in prædicto manerio loco competenti, & facta extensione & appreciatione, tunc per visum recognitorum prædictorum habere facias & assignare eidem tali prædictas viginti solidat̃ terræ & redditus cum pertinentijs per rationabilem extentionẽ. Et quid & ibi, & per quas particulas terrã illam & redditum ei assignaueris nobis vel iustic̃. nostris &c. tali loco & tali die, euidenter & distinctè & apperte p litteras tũas sigillatas sigillo tuo & sigillis prędictorũ duodecẽ iuratorũ & per duos legales homines ex illis per quorum visum illam terram & redditum ei assignaueris & habeas ibi hoc breue.

1 ¶ *De exceptionibus & responsionibus contra assisã quare debeat remanere. 2. Si breue originale non fuerit exhibitum quia forte deperditum quid sit agendum.* Cap. 6.

ITem partibus in iuditio cõstitutis multa poterit tenens dicere contra p̃sonã iustitiarij de iurisdictione. Item contra breue impetratũ de errore. Item contra p̃sonam petentis, quare non possit petere. Itẽ de minus legittima summonitione. Itẽ contra personas iuratorum, & hæc sũt quasi extra assisã & non tangũt actionẽ neq; perimũt, sed ad tẽpus impediunt, secundũ quod in magna parte dictũ est supra in tractatu de assisa nouæ disseysinæ, sed quia superius minus dictũ est de sũmonitione quia nulla est ibi sũmonitio sed attachiamentũ, hic in parte dicendũ est. Cum igitur tenẽs sumoneatur ad certũ diẽ p̃ sit ibi auditurus illã recognitonẽ, tũc aut est sũmonitio illa legittima & rationabilis vel min⁹ legittima, siue testata fuerit siue non testata: si autẽ legittima, tunc p̃cedatur in assisa, si autẽ illegittima, aut est calũniata aut nõ calũniata. Si autẽ calumniata sit, inquiratur a sũmonitorib⁹ (facta examinatiõe separata) de die & loco & alijs circũstãtijs, & si facta examinatiõe cõstiterit sũmonitionẽ esse legittimã, tũc p̃cedat̃ (vt pri⁹) ad assisã. Si autẽ cõstiterit illã esse illegittimã, tũc detur alius dies legittimus secundũ quod partes fuerint manentes infra comitat̃ vel extra. Ad quem diem poterit tenens se essoniare si voluerit, si defal-

ſi defaltam fecerit non erit reſummonendus ſed capiatur aſſiſa per defaltam, quia diem datum in banco dedicere non poterit nec etiam cauſari poſt eſſonium factum, quia per eſſonium concedit ſummonitionem eſſe rationabilem. Item nec poſt reſummonitionem, quia ſi ſummonitio fuerit minꝰ rationabilis, reſummonitio & dies datus a iudice dici nō poterit minus rationabilis. Item ſi ſummonitio minus fuerit rationabilis ſed tamen a tenente cùm venerit non calumniata, procedendum erit ac ſi eſſet rationabilis, nec ſi iuſtitiarius illam nouerit eſſe minus legittimam non pertinebit ad ipſum propter hoc dare tenenti exceptionem. Item cùm ambo prę̃ſẽtes fuerint in iuditio & petatur audientia breuis & forte fuerit deperditum per negligentiam clericorum vel vicecom̃, non tam̃ propter hoc remanebit aſſiſa, dum tamen coram iuſtitiarijs fuerit ſem̃el recitatum & auditum vel in comitat̃ & ita quòd iuratores electi fuerint & viſus terrę factus, ſi hoc fuerit coram iuſtitiarijs proteſtatum. ¶2. Item cùm iuſtitiarius aſſignatus fuerit ad aliquam aſſiſam capiendam ſpecialiter, ſi breue originale fuerit deperditum, tamen non nocet ſi iuſtitiarius exhibeat warantum, cûm in warranto contineatur originale, ſed non tenet econtrario, videlicet ſi warantus deficiat quód aſſiſa procedat, niſi forte talis ſit iuſtitiarius quaſi capitalis a latere domini regis tranſmiſſus.

1 Si tenens warrantum vocauerit in aſſiſa mortis anteceſſoris. 2. Si warantus infra ætatem fuerit quid ſit agendum. 3. Breue de ſummonendo warantum. 4. Breue de ſummonendo warantum cùm vocatus manens ſit extra comitatum interlaqueatum. 5. De eſſonijs poſt vocationem waranti. 6. Si warantus defaltam fecerit, capiatur de terra ſua. 7. Breue dum fuerit in ſeyſina. 8. Aliud breue de eodem dum fuerit in ſeyſina. 9. Breue de ſummonendo warantum ad warantizandum cùm aſſiſa capta fuerit per defaltam waranti. 10. Si warantus defaltam non fecerit. 11. Si aſſiſa tangat regem & dicat tenens ꝙ ſine rege reſpondere non poteſt capiatur nihilominus aſſiſa, ſed ponatur iudicium in reſpectum quouſq; dominus rex inde præcepit voluntatem ſuam.

Cap. 7.

ITem ſi ambo præſentes fuerint in iuditio petens & tenens, habet forte tenens warantum & defenſorem qui eum defendere tenetur in ſeyſina ſua contra petentem. Quo caſu, refert cùm talem tenens vocauerit ad warãtũ, vtrũ warãtus plenę ætatis fuerit vel infra ætatẽ, quia ſi infra ætatẽ oportet tenẽtẽ docere rationem quare debeat warãtizare, & chartas vel homagium captum ab anteceſſore, vel aliud, ne friuola ſit vocatio vel doloſa, quod quidẽ eſt in maiore, licet ſine charta vocari poſſit ad warantum per auxilium curiæ ſi petatur auxilium, ſi autem non, qui vocauit faciat eum venire. Illud idem fiat de minore, ſi conſtiterit quòd debeat warantizare, licet cùm venerit ad chartas anteceſſoris ſui non teneatur ante ætatem reſpondere. ¶2. Breue enim ad ſummonendum warantum ſi fuerit manens extra comitat̃ tale erit, ſi autem infra, ſine breui ſummoneatur. Poteſt item vnus tenens plures vocare warantos qui ſunt loco vnius hæredis, ſicut vnum corpus, & eodem modo plures ſucceſſiuẽ

cessiuè de waranto in warantum,& quo casu si vnus ex pluribus defaltã fecerit, capiatur assisa per defaltam vnius ac si omnes defecissẽt, siue quidam illorum fuerint infra ætatem siue non. Item plures tenentes vnum possunt vocare ad warantum vel plures. Item plures tenentes plures warantos. Breue autem de summonendo warantum tale erit. ¶3. Rex vicecomiti salutem. Summoneas per bonos summonitores A. quòd sit coram iustitiarijs &c. itinerantibus & ad hoc specialiter constitutis, vel iustitiarijs de banco tali loco, tali die ad warrantisandum B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa, quam C. in curia nostra coram eisdem iustitiarijs nostris clamauerit, versus eundem B. per assisam mortis antecessoris inde ibi inter eos summonitam. Et vnde idem B. in eadem curia nostra coram eisdem iustitiarijs nostris vocauit ipsum A. ad warantum versus prædictum C. & habeas ibi summonitores & hoc breue, teste &c. Si autem plures waranti fuerint vocati manentes in eodem comitat, tunc omnes summoneantur simul & per vnum breue. Si autem in diuersis com, tunc quilibet warantus habeat suum breue, ita tamẽ quòd sic sint interlaqueata quòd in quolibet breui fiat mẽtio de omnibus warantis tali modo. ¶4. Summoneas per bonos summonitores A. quòd sit coram &c. vt supra, ad warrantizandum B. simul cum C. & D. tantam terram &c. vt supra, ita quòd quodlibet breue respondeat alteri, & quòd in quolibet breui fiat mentio de quolibet waranto. ¶5. Et ad diem suum poterunt se essoniare simul & semel vel vicissim, ita quòd quilibet eorum vnicum habeat essonium antequam ad warantiam respondeant, nisi prima die compareant & velint gratis respondere. Si autem ad diem summonitionis comparuerint waranti, & petens & tenens non, statim procedet assisa, & capiatur per defaltam si iuratores præsentes fuerint, & si non, detur alius dies, & waranti, cùm se obtulerint vsq; ad quartum diem, quarto die recedent quieti de warantia, nec poterit tenens vlteriùs aliquid dicere quare assisa remaneat. Sed quare non recuperat petens statim & sine assisa per defaltam tenentis? non videtur ratio quare non, sed quia articuli in breui contenti possent esse falsi quidam vel omnes, & quamuis res prima facie desinat esse tenentis, oportet tamen petentem docere rationem & ius quare pertineat ad ipsum. Si autem petens non compareat, expectato quarto die recedet tenens quietus de breui illo, & similiter waranti. Si autem præsentes fuerint petens & tenens & warantus defaltam fecerit, tunc ante omnia per defaltam waranti inprimis capiatur assisa, nec procedatur versus warrantum ad aliquam districtionem per captionem terrarum vel alio modo ante captionem assisæ, & donec sciatur vtrum tenens amiserit vel retinuerit per assisam. Si autem retinuerit, tunc non erit necesse procedere contra warantum in placito warantiæ, & vnde si primo die capi non possit assisa, sed detur alius dies vel forte plures pro defectu recognitorum vel per essonium tenentis, & ad diem illum si ante captionem assisæ venerit warantus & velit warantizare & defendere, audiri non debet antequã assisa capiatur in modũ assisæ, tum quia diẽ non

habet

habet ad warantiſandum, tum quia amiſit per defaltam ſuam omnes exceptiones & omnes defenſiones ſuas, & ita quòd non poteſt defendere, tum quia neſcitur ad hoc āte captionem aſſiſæ vtrū oporteat eum de neceſſitate defendere vel non defendere. Et quòd aſſiſa capi debeat antequā warantus reſpōdeat ad warantiam, poſtquā comparuerit poſt defaltā, habetis de termino ſ.M. āñ regis Hērici tertio incipiēte quarto ī coīn Eſſex. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Brianus pater Henrici, & quia petens recuperauerit p̄ aſſiſam, tenens ꝓceſſit verſus warantū de excambio, & warantus warantiſauit & fecit excambiū, & alibi in multis locis. Et ideo non eſt neceſſaria eius præſentia anteqūam venerit p̄ diſtrictionem, cùm tenens amiſerit p̄ aſſiſam. Et vnde cùm diem non habeat & dicat warantiſo, reddo & reſtituo petenti tenementum, facit manifeſte diſſeyſinam tenenti, ſi hoc fecerit contra ipſius tenentis voluntatem, quia cùm teneatur tenentem in poſſeſſione ſua defendere, nec poterit eum diſſeyſire & petenti reſtituere, quia defendere & reſtituere contra voluntatem tenētis non poſſunt ſimul ſtare ¶6. Si autem captio aſſiſæ adiudicata fuerit p̄ defaltam & aſsiſa capta fuerit & tenens amiſerit per aſſiſam, tunc primò procedendum erit verſus warantum de warantia quòd capiatur de terra in manum domini regis ad valentiam terræ quam tenens amiſit & non in eo ſenſu quòd tenentem warantiſare poſſit .i. defendere in ſua ſeyſina ſecundum quod warrantizatio in vno ſenſu defenſionem habet, & ſecūdum quod in alio ſenſu tenetur warantus ad excambium, cùm feoffatū ſuum non defenderit, vel defendere non poſſit, diſtringatur hoc modo ſi terram habuerit in eodem comitatu, quòd vicecom̄ capiat in manū dñi regis de terra waranti ipſius ad valentiam terræ quam tenens amiſit per hoc breue. ¶7. Rex vicecom̄ ſalutem. Cape in manum noſtram per viſum legalium hominum de comitatu tuo de terra A. in balliua tua p̄ defectu ipſius A. ad valentiam tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa quā B. in curia noſtra coram iuſtitiarijs &c. recuperauerit verſus C. per aſſiſā mortis anteceſſoris inde ibi inter eos captam, & vnde idem C. dum fuit inde in ſeyſina vocauit inde ad warantum prædictum A. verſus eundē B. Et ſummoneas per bonos ſummonitores prædictum A. quòd ſit coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris in tali loco tali die ad prædictum terminū, ſcilicet de principali placito warantiæ & inde reſponſurus & oſtenſurus quare non fuit coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris apud talem locum tali die ſicut ſummonitus fuit, & habeas ibi ſummonitores &c. Si autem terra quæ amittitur & terra quæ tenetur ad excambium fuerint in diuerſis comitatibus, tunc primò fiat extenſio de terra quæ amittitur, vt tantundē capiatur in manū domini regis de terra waranti quæ ad excambium tenetur, ſecundum quod inferiꝰ de diſtrictione waranti plenius dicetur. Item ſi plures fuerint waranti (vt prædictum eſt) tunc (facta extenſione) capiatur in manum domini regis de terris ſingulorum proportionaliter quantum ad ſingulos pertinebit de warantia, ſecundum valorem & eſtimationem terræ quam tenens amiſit per aſſiſam, quæ capta fuit per defaltam ipſius waranti. Et ſic videtur quòd habere poterit excuſationem de defalta propter impedimenta, vel reſtituetur per defenſionē

per

per legem sicut in causa proprietatis,& ita capi non poterit assisa propter aliquam defaltam,quia nulla erit defalta quæ defendi poterit per legem, & sic non erit ille in defalta qui vocauit, quia secutus est per legem terræ, ita quòd non est in culpa,nec warantus in culpa erit, quia summonitionem defendere poterit per legem terræ, & ideo qui indicauerit assisam esse capiendam per defaltam,quæ nulla est, male aget : & iniquum erit quòd warrantus responsiones suas amittit versus petentem & faciat excambium,cùm defensiones habeat & non sit in culpa.Cùm autem warãtus omninò non venerit,vel cùm venerit se excusare non poterit de defalta,tunc primò capiatur assisa per defaltam, vt sciatur an petens ius habeat petendi vel non,vel si habeat quòd habeat tenens excambium. Si autem non,quòd tenens retineat per assisam,& warantus quietus de escambio,non enim iustum esset quòd tenens vtrũq; haberet, tenementũ quod prius tenuit & excambium,quamuis warantus defaltam fecit. Et ideo in omni casu capienda erit assisa,& semper erit necessarium petenti, quòd sciat vtrum tenẽs iustam habeat causam vocandi warantũ vel non. ¶.8. Rex vic.salutem.Cape in manum nostram per visum legalium hominum &c. de terra A.per defaltam ipsius A. ad valentiam tertiæ partis vel quartæ tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa in tali com̃ , quam B.in curia nostra &c. recuperauerit versus eum per assisam mortis antecessoris,& vnde idem C.dum fuit inde in seysina vocauit inde ad warantum A.& B.& D.participes suos. Et sumoneas per bonos sumonitores præfatum A.quòd sit coram eisdem iusticiarijs nostris apud talem locum ad præfatum terminum inde responsurus cum prædictis B.& C.& ostensurus quare non fuit &c.vt supra.Et ad quem diem si non venerit, amittet terram captam in manum domini Regis per defaltam suam, secundũ quod assisa fecerit pro tenente vel petente secundum vnum sensum, quidam eorum vel omnes,secundum quod venerint vel non ad diem illum. Si venerit warantus per districtionem aut statim warantizat, vel dicit se warantizare non debere,quia nihil aliud est dicere in hoc casu nisi quòd ad escambium non teneatur secũdum vnum sensum warantiæ, quia warantizare non potest secundum alium sensum i. defendere tenentem in seysina,cùm nullus iam sit in seysina tenens quem defendat. Igitur agẽdum erit tantum de escambio,quo casu si se defendere possit,quietus recedet de escambio : Si autem se defendere non possit, tunc statim satisfaciat de escambio suo feoffato,nisi forte ita sit quòd vlteriùs warantum vocare voluerit,& tunc sumoneatur warãtus quòd sit tali die tali loco ad warãtizandum tali tantam terram per tale breue. ¶.9. Rex vic.salutem. Summoneas per bonos sumonitores talem A.quòd sit &c.ad warantizãdum B.tantam terram &c.quam C.in curia nostra &c.clamauit versus.D & quam idem D.postea amisit per assisam mortis antecessoris inde inter prædictos C.& D.captam.Et vnde idem D. dum fuit in seysina vocauit inde ad warantum prædictum B. & qui postea venit et terram illam A. warantizauit, & habeas ibi &c.Ad quem diem si non venerit procedatur contra ipsum ad defaltam &c.vt supra . Et deinde cùm venerit aut statim

warantisat aut dicit quòd warantizare non debet quia nihil tenet de eo, nec seruitium ei facit nec homagium. Item etsi ei warantizare teneretur, tamen ipse. B. vbi ipse respondisse potuit ad assisam si ad diem suum venisset, defaltam fecit, & ita quòd per defaltam suam capta fuit assisa per quam amisit exceptiones & defensiones suas contra assisam, quod sibi ipsi debet imputare. Et si idem A. gratis warantizauerit. B. & vlteriùs warantum vocauerit, eadem poterit ei fieri responsio quæ facta est ipsi. B. Item esto quòd warantus, cùm ad primum diem defaltam fecerit, ad alium diem ante captionem assisæ postquam semel adiudicata fuit assisa capienda, de facto warantizauerit ipsi tenenti; & per warantizationem ita consideratum fuerit, quòd si tenens amiserit quòd warantus ei faceret warantiam suam & escambium, & ille idem warantus eodem die alium warantum vocauerit, & capta sit assisa eodem die, postquam petens recuperauerit versus tenentem, statim sumonitus fuit secundus warantus ad warantizandum primo: vt in Rotulo Sanctæ Trinitatis Anno eodem, ad quem diem non venit secundus warantus postquam se essoniauerit, ita quòd præceptum fuit vicecomiti quòd haberet corpus eius. Et ad quem diem venerit secundus warantus, vt de termino Sancti Michaelis proximo sequente Anno eodem, & primus warantus petijt versus eum escambium terræ quam tenens amisit versus petentem per assisam mortis anteceſſoris. Et vnde idem tenens vocauit ipsum primum warantum ad warantizandum versus petentem, & qui ei warantizauit, & vocauit secundum warantum versus petentem, & qui venit & noluit respondere ad breue suum nisi curia consideraret, quia ille primus warantus terram illam warantizauerat tenenti. Et postea per defaltam suam propriam amisit per assisam, absque eo quod ipsum secundum warantum vocasset ad warantum, dum fuit in seysina, & de sicut per defaltam suam capta fuit assisa, & ita quòd tenens amisit, & ita quod tenens est nunc extra seysinam, quod quidem primus warantus per attornatum suum cognouit, consideratum fuit quòd secundus warantus non responderet, & quòd primus warantus in misericordia. Casus iste inueniri poterit in Rotulo de termino Sancti Hillarij Anno Regis Henrici sexto in comitatu Midd. Assisa mortis anteceſſoris si Aluricus Huse qui terram de Matilda de albo monasterio tenuit, & quæ vocauit ad warantum VVilhelmum de Albo monasterio. Et quod dicitur de defalta vnius waranti cùm vnus tantum vocetur ad warantum, illud idem dici poterit de defalta vnius vel duorum ex pluribus warantis, quòd capienda est assisa si vnus ex pluribus defaltam fecerit. Ex prẹmissis igitur patet manifestè, quòd cùm warantus defaltam fecerit prima die & adiudicatum sit quòd assisa capiatur per defaltam, & assisa eodem die capi non possit, sed differatur captio vsque in alium diem, & warantus tunc venerit per districtionem, vel sine, & warantizare voluerit ante captionem, bene poterit, non tamen ad defensionem vt tenentem defendat, vel quòd aliquid

quid dicat contra assisam sed vt excambium faciat si tenens amittat per assisam, & multò fortiùs post captionem assisæ, quia tunc non erit quis in possessione quãdo possit defendere, tenetur tamen ad excambium propter warantiam. Et si vlterius per hoc q; sic warantisauit quoad excambium velit warantum vocare, non proderit ei sicut patet superius per exemplum, cùm ex culpa sua non sit in seysina nec quasi, nec etiam suus feoffatus quem warantus suus possit defendere in seysina. Et quòd assisa capi debeat per defaltam waranti statim post defaltam, habetis de termino Sancti Michaelis Anno Regis Henrici decimosecundo incipiente decimo tertio in com South. Assisa mortis antecessoris si Robertus filius Cihul de tenemento de Denemede, vnde Herbertus filius Richardi qui terram illam tenuit, vocauit inde ad warantum priorem de S. Lando de Bothomago, qui post essonia sua de vltra mare & citra defaltam fecit. Et vnde consideratum fuit quòd assisa procederet per defaltam ipsius prioris, & quia Herbertus amisit per assisam, habuit recuperare suum versus priorem. Et vnde verum est, quòd non erit assisa capienda, nisi tunc demum cùm warantus defaltam fecerit postquam warantum vocauerit, siue warantus venerit siue non, quòd capietur assisa: vt de termino Sanctæ Trinitatis Anno Regis Henrici decimoseptimo in com Buck. Assisa mortis antecessoris si Rogerus de Estwicham, & idem dici poterit de vtroqùe si warantus & tenens defaltam fecerit. Item si tenens tantum & warantus præsens sit, vel absens, non refert, quia warantus quietus de warantia, cùm non sit aliquis qui sequatur versus eum. Item esto quòd warantus ad primum diem venerit, & se defenderit de warantia, non est aliquis ipsorum tenentis aut waranti qui dicere possit contra assisam quare remanere debeat: tenens non potuit quia defensionem suam posuit in warantum, quam quidem resumere non potest. VVarantus autem non tenetur dicere contra assisam nec defendere, quia defendit se de warantia, nihil igitur supererit nisi quòd per defaltam vtriusqùe capiatur assisa. ¶. 10. Si autem warantus defaltam non fecerit, sed primo die comparuerit post essonia & dilationes, præsentibus perente & tenente, aut statim warantizat, aut ostendit rationem quare warantizare non debet. Et si statim warantizauerit, respondere poterit contra assisam, & dicere quare remanere debeat imperpetuum, vel ad tempus, cùm omnes habeat exceptiones & defensiones quas principalis tenens haberet, (vt infra dicetur) & forte plures. Et cùm sit quasi tenens, cùm tenentem teneatur defendere in seysina. Et sic potest defendere statim, nisi ipse warantum vnum vel plures, quem ad defensionem propriam velit nominare, petat. Potest enim warantus cùm warantizauerit, & sit quasi dominus litis, warantum vlteriùs vocare, & iste warantus cùm warantizauerit alium, & sic in infinitum successiuè vocare, & qualiter sumoneri debent per auxilium curiæ, vel sine, & qualis districtio sequi debeat sumonitionem, facile patet ex præmissis: hoc tamen adiecto, quòd ille qui warantizauerit, in breuibus summonitionis & districtio-

nis semper habebitur pro tenente, & de illo cui warrantizatum est nulla fiat mentio, sed domi remanebit, donec terminetur placitum inter petentem & warantum, quia subijt defensionem. Et si plures vocati fuerint de waranto in warantum, & vltimus defaltam fecerit, capi debet assisa per defaltam, & per omnia obseruari debet sicut superius dictum est. Item cùm plures sint waranti, & vltimus tenentem defendere non possit, vel si assisa per defaltam waranti capiatur, & vltimus warantus de excambio faciendo se defendere non possit, faciet excambium suo feoffato, & illud idem excambium deueniet ad primum tenentem, de manu in manum, de waranto in warantum, secundum quod inferiùs pleniùs dicetur de warantis. Si autem vnus ex pluribus warantis, vel plures, fuerit infra ætatem, omnium illorum ætates expectabuntur. Si autem vnus ex pluribus petentibus in communi ante captionem assisæ moriatur, non tamen propter hoc cadit breue, nec remanebit assisa mortis antecessoris, vt de itinere. VV. de Ralegh in comitatu VVarr. Assisa mortis antecessoris, circa medium Rotuli. Illud idem obseruari debet, vt videtur, si moriatur vnus ex pluribus tenentibus simul & in communi. Si autem diuisa sit hæreditas vel tenementum inter plures participes, quod prius fuit commune, si vnus moriatur, cadit assisa & breue. Et quid si vir & vxor simul vocentur de feoffamento vxoris: licet vir moriatur, non tamen propter hoc cadit breue vel econuerso. Si autem petens vel tenens vel vterquè moriatur, tunc cadit loquela omninò, quasi deficiente fundamento. Si autem vnus warantus vel plures ex pluribus moriantur, tunc refert vtrum warantizauerit vel non, si autem non warrantizauerit, non cadit breue per mortem waranti, sed incipiet tenens vocare suum hæredem de nouo. Si autem warantizatum fuerit, secundum quosdam, cùm warantus sit quasi tenens & principalis, et cùm tenens posuerit in warantum defensionem suam omninò, nec illam resumere possit, quod quidem non est in primo casu, & sic quasi mortuus, & quasi ad placitum cadit breue, & sic alio breui opus erit. Si autem warantus vnus, vel vnus ex pluribus, cùm plures sueceſſiue vocentur, se defenderit de vvarantia quòd vvarantizare non debeat, nulla alia subsequitur pœna, nisi quòd capiatur assisa per defaltam, & semper tenens conseruabitur indemnis per excambium, cùm ei fuerit semel warantizatum. Et quòd assisa sic capi debeat statim per defaltam vvaranti, habetis de Itinere Martini de Pateshul in comitatu Eborum, Anno Regni Regis Henrici decimo. Assisa mortis antecessoris, si VValterus Chamlenger. Ad hoc facit de Itinere VVilhelmi de Ralegh in comitatu Buckingham si Simon de Hokedes, assisa mortis antecessoris, vbi dicitur quòd si vvarantus vvarantizare non debeat, quòd nulla subsequitur pœna, nisi quòd assisa capiatur. Et est ratio, quòd vvarantus in assisa defendere debeat contra assisam, & dicere quare debeat remanere. Sed si nihil dice-

dicere sciat, procedit assisa, & assisa aufert vel dat in causa possessionis. In causa proprietatis respondet warantus & defendet ipsum ius, & quare petens ius non habeat tenetur docere, quod si facere non possit, amittit tenens, cùm sit indefensus. ¶ 11. Item cùm quis warantum ita quasi vocauerit, & dicat quòd sine domino Rege respondere non possit, quia tenementum de quo assisa arramata est, teneat ad voluntatem domini Regis, capiatur assisa statim, & inquiratur per assisam de seysina antecessoris ipsius petentis & si petens sit hæres propinquior, vt tunc audita domini Regis voluntate vel statim recuperet petens, vel differatur iudicium pro voluntate domini Regis, vt de Itinere M. De Pateshul in com̃ kanc, anno Regis H. xij. Assisa mortis antecessoris si Robertus de VVylington. Item cùm warantus summonitus venerit ad warantizandum, & contentio habeatur de warantia eo quòd homagia & chartæ deducuntur, & ita quòd sine difficultate & dilatione non possit placitum de warantia terminari, quia dubium est vtrum tenẽs possit per assisam retinere vel non, solet assisa capi, vt scire possit cum quo remanere debet seysina, vt secundum hoc procederetur in placito warãtiæ, vel non, assisa mortis antecessoris si Brianus. Item notandũ, q̃ propter incumbramentum tenentis alicuius, non tenetur dominus feoffator warantizare, si ad warantũ vocetur. s. vbi anteceſſor eius qui petit p̃ assisam mortis anteceſſoris fuit in seysina post donum factum ab eo qui vocatus est ad warantum, sicut videri poterit. Esto q̃ quis aliquẽ feoffauerit de x. acris & ille feoffatus suus aliũ feoffauerit vlterius, qui inde obierit seysitus, hærede suo infra ætatem existente, si dominus capitalis ceperit illa. x. in manum suam, & hæredem non cognouerit ad hæredem, vel illa x. vlterius alicui dederit, & hæres assisam super eum arramauerit, & talis warantum vocauerit suum feoffatorem, non audietur propter suum proprium incumbramentum. Quis teneatur ad warantiam, & quis non, infra dicetur pleniùs in tractatu de warantis, in causa proprietatis. Item esto quòd cùm dominus proprietatis vel capitalis, terram de qua assisa impetranda erit dederit ad firmam, videndum erit vtrũ impetrari debeat super firmarium vel super dominum capitalem. Et videtur prima facie super dominum capitalem, quia firmarius nihil habet nisi tantum vsum fructum, & proprietarius habet in dominico tenementum. Et ideo quia firmarius non possit tenementum deducere in iuditium, sed contra, si impetratum sit super proprietarium, & ipse amittit per assisam sic amittet fructuarius vsum fructum sine regressu versus suum warantum, quod quidem esset iniquum. Re vera impetrari poterit super vtrunque, sed non simul, sed per se, super proprietarium, cum protestatione tamen ante captionem assisæ, quòd fructuarius de termino suo habeat versus eum regressum. Item si impetretur super firmarium, valebit impetratio, sicut videri poterit per exemplum. Item si capitalis dominus vendat alicui custodiam alicuius terræ, si hæres cùm ad ætatem peruenerit portauerit assisam super tenentem, & cùm sit plenæ ætatis & paratus probare ætatem suam

non

non erit tenens audiendus si velit dominum capitalem vocare ad warãtum, propter aliquam conuentionem inter eos factam, vt si dicat, quòd ei teneatur warantizare vsque ad certum terminum, vel vltra ætatem, & cùm talis conuentio non tangat hæredem, procedat statim assisa, & tenens agat de conuentione versus suum warantum, si sibi viderit expedire, quia ille qui petit assisam mortis anteceſſoris nihil clamat in custodia, nec venditor tenetur ei warantizare nisi custodiam tantum, & non tenementum in dominico.

¶ 1 *De exceptionibus proponendis contra assisam mortis anteceſſoris.* 2. *De morte quarum personarum capi debet assisa.* *Cap.8.*

CVm autem in assisa mortis anteceſſoris nullum warantum habuerit, vel cùm habuerit nullum vocat, quia in propria persona velit potius subire defentionem, & ei multæ competant responsiones ex articulis in breui contentis, & exceptiones inprimis proponat illas, dicitur ẽ inprimis si talis pater vel mater &c. Et vnde imprimis videndum est de morte quarum personarum capi debeat assisa, & sciendum quòd de morte patris, & matris, fratris, & sororis, auunculi, & amitæ. ¶ 2. Et ita sicut limitatur assisa in certas personas, ita limitatur inter certos gradus, quòd superius ascendendo non extenditur ad auum, nec inferius descendendo ad nepotem, quia de morte aui nunquam tenebit assisa, nec eodem modo de morte nepotis, licet nepos habere posset assisam de morte auunculi vel amitæ. Item nunquam tenebit assisa inter coniunctas personas fratres & sorores, nepotes & neptes, pronepotes & proneptes, & sic inferius descendendo, nec etiam consanguinitas de aliqua hæreditate, vel de aliquo quod descendat hæreditarie de cõmuni stipite, sed tãtum breue de recto: tamen versus extraneas personas locum habebit assisa, quatenus se extendat, & ad quas personas assisa se non extendit locum habebit consanguinitas, quæ omninò trahit originem de assisa, sicut inferius plenius apparebit.

¶ 1. *Qualiter petens probare debet suam intentionem.* 2. *De seysina die quo obijt.* 3. *De vltima seysina.* 4. *Si quis donationem fecerit ad vitam suam alicui tantum sine hærede vel alicui & hæredibus suis.* 5 *Quid sit dominicum.* 6 *Quid sit feodum.* 7. *Die quo obijt.* 8. *Qualiter accipitur dies.* 9. *Si de vsu seysinæ in assisa queratur, de hoc non est curandum.* 10. *De termino.* 11. *De qualitate hæredum.* 12. *De hoc quod dicitur in breui sumoneas &c. tales qui tenent &c.* *Cap.9.*

PRoposita autem intentione petentis, oportet eum fundare & probare, scilicet per assisam in modum assisæ, omnes breuis articulos, scilicet q talis anteceſſor cuius seysinam petit, fuit seysitus & in dominico suo vt de feodo, & die quo obijt, & quòd post terminum (cum assisa ista sicut & aliæ infra certum terminum limitatur) Et si in vno articulorum istorum defecerit, cadit assisa, ac si in omnibus defeciſſet.

¶ 2. Di-

¶ 2. Dicitur autem, si talis pater &c. fuit seysitus, seysitus tamen poterit quis esse corpore & animo simul die quo obijt, secundum quod seysina acquiritur corpore & animo, & ita poterit retineri corpore & animo simul, & corpore tantùm sine animo post mortem, donec corpus a seysina efferatur. Item eodem modo retineri possit seysina animo sine corpore ante mortem, verbi gratia. Esto quòd quis peregre profectus sit, vel ad nundinas, nemine in possessione sua nomine suo relicto, & in itinere antequam redierit moriatur, nihilominus seysitus moritur. Item si per paupertatem possessionem dereliquerit, & ita quòd dominus capitalis pro defectu seruitij tenementum suũ in manum suam ceperit & retinuerit, vel alio excolendum dederit, vel (quod plus est) alium feoffauerit, satis moritur tenens seysitus, quia animo retinet ciuiliter, licet corporaliter non fuerit in possessione naturaliter, quod tamen non esset, si ei offerenti, scilicet domino capitali seruitiũ cum arreragijs dum vixit seysina esset ei denegata, tunc esset disseysitus, & seysitus nõ moreretur. Item satis seysitus moritur, qui secundo die, vel tertio, vel vlteriùs quãdiu licuerit ei qui reiect° est recenter reijcere, vel si in tali lãguore fuerit constitutus, ꝙ sibi perquirere nõ possit, vt si fuerit essoniatus de malo lecti, vel in tali infirmitate ꝙ memoriã amiserit, quia cùm talis animo & corpore semel seysinam acquisiuit, & si dum fuit in seysina talis infirmitas superuenerit, quòd memoriam amiserit, quia nunquam durante tali statu poterit desinere animo possidere, & satis moritur seysitus. Idem est, si quis donationem fecerit per chartam, & ita quòd finis & cyrographum in curia domini Regis interuenerit cum omni solennitate, si nulla subsequitur seysina, vel minus sufficiens, vt si donator statum non mutauerit quantũ ad vsum in toto nec in parte cùm vsus fuerit post donationẽ per se, vel cum donatorio, in propria persona, vel per suos, & ita ꝙ donatori° vacuam possessionem non habuerit. Item non refert qualem seysinam anteceſſor habuerit, vel per disseysinam, vel per intrusionem, vel per dominũ, vel per non dominum, & ita quòd quasi de feodo moriatur seysitus, & vnde si eiectus esset dũ viueret, seysinã suã recuperare posset per assisam nouæ disseysinæ, non tamen vt de libero tenemento, vt si teneret ad vitam, scilicet sibi & hæredibus suis vt de feodo, & hæc est regula generalis. Quis teneat ad vitam & quis in feodo, supra satis videri poterit pleniùs in titulo de donationibus. Item non refert vtrum quis moriatur seysitus in propria persona, vel in persona tutoris, vel procuratoris, vt si procurator nomine domini sui stipulauerit & acquisiuerit, & dominus suus ratam habuerit acquisitionem cùm sciuerit, vel si procurator domino ignorante acquisiuerit, & ante seysinam moriatur dominus, satis moritur seysitus, quia factum procuratoris sui nunquam facere poterit irritum. Item & eodem modo ex persona tutoris sicut procuratoris mori poterit quis seysit°, vt si tutor vel custos aliquẽ minorẽ recognouerit ad hæredẽ, & sub nomine talis minoris se poluerit in seysinam, licet minor in propria persona sua possessionem nõ apprehenderit (quod pleriq; faciunt) satis moritur seysitus ex seysina custodis, & talẽ seysinã

transf-

trāſmittit ad hæredes, & illud idem dici poſſit de curatore, qui ſub nomine minoris fuerit in ſeyſina ratione ſocagij, vel ratione feoffamenti. Si autem cuſtos minorem ad hæredem non cognouerit, cùm cuſtos in ſeyſina fuerit hæreditatis, licet ius proprietatis ad talem hæredem minorem deſcenderit & ſic obierit, nihil aliud tranſmittit ad hæredes ſuos propinquiores niſi id quod ipſe habet, ſcilicet ius merū & proprietatem, ſeyſinam autem quam non habet non tranſmittit nec ius poſſeſſoriū. Oportet igitur recurrere ad ſeyſinā eius, ſcilicet āteceſſoris minoris qui vltimò obijt ſeyſitus, quia oportet de neceſſitate q; ſeyſina ſequatur ius merum, & in fine ibi remaneat, & illud idem dici poterit de maiore quod dicitur de minore. ¶ 3. Plures ita mori poſſunt ſcyſiti de vna & eadem re vt de feodo, ex diuerſis feoffamentis. Et vnde ſi ordine debito agant hæredes, & petant quilibet per aſſiſam, in fine redibit ſeyſina ſiue poſſeſſio ad proprietatem, & ſic de ſeyſina eius qui vltimò obijt ſeyſitus erit incipiendum, & de aſſiſa vltima gradatim & per ordinem vſq; ad primam. Item ad vltimā ſeyſinam erit recurrendum, vnius videlicet ex pluribus feoffatis ſimul ex vna donatiõe, quia nullus ex taliter feoffatis de morte alteri° habebit aſſiſam, ſed hæredes eorum, ſi talibus fiat donatio & eorum hæredibus, ſcilicet de morte illius tantùm qui vltimus ex omnibus obijt & nõ de morte aliorum præmortuorum, vt videri poterit, ſi fiat donatio viro & vxori ſimul & eorum hæredibus, vel concubinæ & pueris ſuis nominatis, vel non nominatis, & eorum hæredibus, & cùm omnes in ſeyſina fuerint, vel quidā eorum, nullus ex perſona alterius vel morte habebit aſſiſam, quia omnes feoffati ſunt ſimul habendi & tenendi, nec totum nec partem ſeperatā, nec per ſe, ſed vt quilibet ipſorum totū habeat cum alijs in cõmuni. Et cùm vnus moriatur, non deſcendit aliqua pars hæredi morientis, nec ſeperata, nec in communi ante mortem omnium, ſed pars illa cõmunis per ius accreſcendi accreſcit ſuperſtitibus, de perſona ad perſonā vſq; ad vltimum ſuperſtitem: & cùm ille vltimus obierit, tunc primò locum habebit aſſiſa mortis anteceſſoris in perſonis hęredum, & ſic ad vltimam ſeyſinam quicūq; talium præmoriatur ſemper ad vltimā ſeyſinam erit recurrēdum. Sed eſto quòd hæres per errorem, de morte patris vel matris præmortuæ aſſiſam portauerit cùm portare deberet de morte eius qui vltimò obijt, quæritur an reſtitui poſſit. Et vnde videndum eſt vtrum tẽpeſtiue ante captionem ſe retraxerit vel non. Si autem ſe retraxerit, ad aliam aſſiſam regreſſum habebit. Si autem non, quia aſſiſa ſuper aſſiſam, de eadem re, & de eadem morte, non erit capienda, non magis quàm aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, inter eaſdem perſonas, & de eodem facto, ſibi ipſi imputet quia errauit. Si autem ſic fiat donatio pluribus ſucceſſiuè, ſcilicet tali & hæredibus ſuis quos de carne ſua procreatos habuerit, & ſi nõ habuerit, vel cùm habuerit & defecerint, tũc tali & hæredibus ſuis eodẽ modo, & ſic de pluribus: Si primus cùm tales habuerit ſeyſitus moriatur, ſtatim competit aſſiſa ſuis hęredibus. Si autem nullos omnino habuerit, vel cũ habuerit defecerint, tunc deſcendit ius ad alios feoffatos non ex cauſa ſucceſſionis, vt locum habeat aſſiſa mortis anteceſſoris, ſed ex cauſa pri-

mæ donationis, & per modum feoffamenti, & alio breui opus erit. Item potest quis ita dare q nec ipse nec donatorius nec hæredes ipsorũ habebunt assisam mortis antecessoris, vt si quis ita dicit, do tibi talem rem ad vitam meam. Si donatorius superuixerit donatorẽ, hæredi donatoris nõ cõpetit assisa, sed breue ad terminũ qui prẽterijt, cũ res donata sit liberũ tenementũ ipsius donatoris, & termin' ipsi donatorio. ¶ 4. Si autẽ donatorius in vita ipsius donatoris obierit, tunc distinguendũ erit vtrũ donatio facta fuerit donatorio tantũ vel donatorio & hæredibus suis, si tantum donatorio, tunc reuertitur res donata ad donatorem, ex quo hæredes sui in donatione non sunt comprehensi, quia locum non inuenit p modũ donationis quòd ad alium possit descendere vel reuerti quàm ad eum a quo processit. Si autem donatorio & hæredibus suis, si ipse defecerit & hæredes sui in vita donatoris, tunc fiet eodẽ modo quo superiùs proximò dictum est. Si autem ipse donatorius vel hæredes sui vel ambo superuixerint, tunc reuertatur res donata ad donatorem vel hæredes suos per breue de ingressu vt supra. Si autem cùm donatorio & hæredibus suis facta fuerit donatio ad vitam donatoris, si donatori' prẽmoriatur, hæredes sui ei succedunt iure hæreditario, quàmdiu donator vixerit, sicut ad feodum, & post mortem donatoris desinit esse feodũ donatorij, & incipit esse feodum donatoris. Si autem sic facta sit donatio ad vitam &c. vt supra, Item dicitur in dominico suo, videndum est igitur inprimis quæ possunt haberi in dominico. Et sciendum est quòd tam tenementa quàm redditus, & omnia alia, de quibus haberi possit assisa nouæ disseysinæ de libero teneměto, siue teneantur ad vitam siue in feodo: & de hijs quæ in feodo tenentur, sequitur assisa mortis antecessoris, & datur hæredibus quicunque fuerint in possessione. ¶ 5. Item dominicum accipitur multipliciter. Est autem dominicum quod quis habet ad mensam suam & propriè, sicut sunt Bordlandes Anglicè. Item dicitur dominicum villenagium quod traditur villanis, quod quis tempestiuè & intempestiuè resumere possit pro voluntate sua & reuocare. Item potest dici dominicum de quo quis habet liberum tenementum, & alius vsum fructum. Item dici poterit dominicum de quo quis habet liberum tenementum & alius custodiam. Eodem modo dici poterit dominicum, de quo quis habet liberum tenementum & alius curam, sicut dicitur de custode & curatore, & vnde vnus datur a iure & aliùs ab homine. Et generaliter qualitercunque quis feoffatus fuerit in quacunque hora, in feodo sibi & hæredibus suis, vel si ex causa successionis, ita quòd assisam nouæ disseysinæ habere posset si eiectus esset dum viueret, competit hæredibus suis assisa mortis antecessoris post mortem suam si seysitus moriatur. Et sciendum quòd dominicum dicitur, ad differentiam eius quod tenetur in seruitio, & vnde dicitur tota die, quòd videndum erit quid quis teneat in dominico, & quid in seruitio. Et regulariter verum est, quòd dominicum dici potest, omne illud tenementum de quo antecessor obijt seysitus vt de feodo, siue cum vsu fructu vel sine, & de quo si eiectus esset dum viueret, recuperare posset

per assisam nouæ disseysinæ licet alius inde haberet vsum fructum, & vnde ad declarationem seysinæ anteceſſoris, statim competit hæredi assisa mortis anteceſſoris si impeditus fuerit, vt seysinam habeat de tenemento sicut anteceſſor suus habuerit, & quod ad hæredem recognoscatur, saluo firmario termino suo. Et si terminus præterierit, & firmarius forte tenementum vltra terminum retinere contenderit, vel illud ad alium infra terminum vel post transtulerit, competit hæredi assisa nouæ disseysinæ si voluerit, & sic de seysina eius qui infra ætatem fuerit, si infra ætatem obierit competit hæredi suo de morte sua assisa mortis anteceſſoris, non obstante vsu fructu quem firmarius vel custos percepperit, & de quo anteceſſor minoris die quo obijt seysinam non habuit, nec ipse minor dum vixit, quia etsi in propria persona vsus non fuit, tamen vtitur per alios qui sunt in seysina nomine suo, quia iste facit, cuius nomine fit, & si non vtuntur per se, vtuntur per alios, sicut videri poterit de illis qui tenent in villenagio, ipsi vtuntur & fruuntur, sed non nomine proprio, sed domini sui, & vnde licet alius vsum fructum habuit die quo obijt anteceſſor, dici poterit quòd seysitus obijt in dominico suo vt de feodo, habito respectu ad liberum tenementum & ad feodum, & non ad vsum, & ita quòd assisa non determinet vsum, non magis quàm si tenementum teneretur in villenagio, & poterit quis tenere tenementum in dominico & in feodo, & alius in seruitio, vel quoad vsum. Item vnus tenere poterit in feodo quoad seruitium, sicut dominus capitalis & non in dominico, & alius in feodo & in dominico & non in seruitio, sicut liberè tenens alicuius, & vnde licet tenens vendat alicui tenementum suum, non tamen ille qui emit intrat in feodum domini capitalis, cùm ipse nihil inde habeat nisi tantum seruitium, & nihil in dominico nisi tantum in seruitio, sed tantum in feodum & dominicum tenentis, & tenens nullam iniuriam fecit domino capitali, licet ei damnum faciat, quia habere poterit seruitium suum & distringere feodum suum quicunque illud teneat, & ideo poterit tenens vendere tenementum suum quando voluerit & cui, nisi ab initio inter eos modus adijciatur ne possit, alioquin faceret tenenti suo disseysinam. ¶ 6. Item dicitur (vt de feodo) quod quidem oportet petentẽ probare sicut alios articulos. Videndum est igitur quid teneatur in feodo & quid sit feodum. Et sciendum q; feodum est id quod quis tenet ex quacunq; causa sibi & hæredibus suis, siue sit tenementum siue redditus, ita q; redditus non accipiatur sub nomine eius qui prouenit ex camera alicuius, sicut alibi plenius dictum est supra de assisa nouæ disseysinæ. Item dicitur feodum alio modo eius qui alium feoffat & quod quis tenet ab alio, vt si sit qui dicat, talis tenet de me tot feoda per seruitium militare. Et vnde ex premissis colligi potest, quòd vnus potest esse seysitus de aliqua terra vel redditu in dominico suo vt de feodo, & de libero tenemento simul, vel tantum vt de feodo vel non in dominico, vel tantum vt de libero

bero tenemento & in dominico. non tamen in feodo, sicut dici poterit de illis qui tantum tenent ad vitam quacunque ratione. Et eodem modo potest quis esse seysitus vt de feodo & de libero tenemento quoad proprietatem & in dominico, & alius ad nullum istorum sed quantum ad vsum fructum, sicut firmarius siue fructuarius, qui tenet ad certum terminum annorum. Item dicitur (vt de feodo) ita q; (vt) ponatur pro (quasi) & denotet similitudinem, vel quòd (vt) denotet ipsam veritatem. Ipsam veritatem, sicut de ipsis dici poterit qui iustum habent titulum, & iustam causam possidendi ab eis qui ius habent conferendi & tunc pro (sicut) vt supra. Item similitudinem, pro (quasi) sicut de illis dici poterit qui ingrediuntur sine causa & sine iusto titulo vel frater postnatus antenato excluso, vel soror propria autoritate & per donationem factam a non domino. Item si per conditionem, ita q; talium ex fortunæ insidijs dependeat seysina. Item si bastardo fiat donatio & hæredibus suis, & cùm nullum habeat de corpore suo, ingrediatur filius suus bastardus, & vxorem ducat, & hæredes habeat de corpore suo, si tales moriantur in seysina, moriuntur seysiti in dominico suo vt feodo, & ibi accipitur (vt) pro quasi. ¶ 7. Item dicitur die quo obijt, vel die quo habitum religionis assumpsit. Item die quo iter peregrinationis arripuit, in quo itinere obijt, vnde videndum erit de die qualiter dies accipiatur. Est enim dies solaris & dies lunaris, secundum quod deus diuisit lumen a tenebris, ex quibus duobus diebus efficitur vnus dies, qui dicitur artificialis ex die præcedente & nocte subsequente, qui constat ex. xxiiij. horis. Hora autem fit ex quadraginta momentis.

¶ 8. Dies autem artificialis diuiditur in quatuor partes. Et est vna pars quæ incipit in crepusculo, & terminatur ad mediam noctem: & alia quæ incipit a media nocte, & terminatur in aurora: & tertia quæ incipit ab aurora, & terminatur in meridie: & quarta quæ incipit a meridie & terminatur ad noctem, & quælibet pars in se continet sex horas. Et vnde siue quis obierit die solari siue lunari, moritur eodem die artificiali, qui pro vno die computatur. Et vnde quacunque hora obierit quis tali die artificiali, siue die siue nocte, moritur semper quasi in die. Et vnde non est necesse apponere in breui nocte qua obijt, quia semper moritur die artificiali. Ad hoc autem quod hæres seysinam antecessoris sui recuperet per assisam qualem habuit antecessor, sufficit (vt quidam dicunt) quòd talis antecessor suus aliqua hora diei illius in seysina extiterit, licet ante mortem suam aliqua hora diei tenementum illud ex causa donationis, vel alia qualicunque ad alium transtulerit, tum propter breuem seysinam, tum quia die quo obijt aliqua hora in seysina fuit. Et vnde dicunt, quòd hoc satisfactum est breui & assisæ, nec est necesse (vt dicunt) inquirere vtrum talis seysitus obierit necne, ex quo in breui non distinguitur. Sed reuera (quicquid dicatur) videndum erit vtrum seysitus obierit necne, quia cùm dicat die quo obijt seysitus, oportet quòd seysitus obierit, alioquin cadit assisa, sicut videri poterit manifestè. Quia esto q; quis in crepusculo vel aurora seysi-

tus fuerit de aliquo tenemento vt de libero tenemento ſuo & in dominico ſuo vt de feodo, & tenementum illud dederit alicui & tranſtulerit animo donandi, & ille cui datum fuerit illud recipit animo retinendi & poſſidendi, & ius coniunctum ſimul cum ſeyſina in perſona donatorij, ſtatim facit liberum tenementum ei qui recipit & dominicum, & nihil remanet cum donatore, niſi tantum nudum dominium cùm vno tempore & vna hora tranſferat quicquid habet ad donatorium, ſi talis ſic feoffatus aliqua hora diei vel noctis fuerit in ſeyſina.

¶ 9. De vſu vero, ſi donatorius non ſtatim vtatur non eſt multum curandum, quia poteſt quis ſufficientem habere ſeyſinam, licet non ſtatim vtatur. Nec multum eſt de ſubſtantia, ſed aliquando veſtimentum probet, & poſt imaginariam donationem ſeyſinã declarat, quod quidẽ faciat, & eodẽ modo captio expletiarum. Et eodem modo quo ſeyſina iuncta iuri liberum facit tenementum vero hæredi, cùm deſcendat hæreditas ad eum ſtatim & ſine mora in ipſa coniunctione, ita facit ſeyſina iuncta cum iure ſtatim liberum tenementum, ſi coniuncta tranſferatur ad alium per eum qui dare poteſt, & qui omnia habet, ſcilicet ſeyſinam & ius & liberum tenementum, & qui hæc omnia habet, omnia ſtatim tranſferre poteſt & ſine mora ſi velit, ſine aliqua retentione vel exceptione, vel quòd ei nihil remaneat præter ſolum nudum dominium. Et cùm ita tranſtulerit (facta traditione) ſtatim quaſi nudus recedit, nihil ſecum portans præter nudum dominium, & donatorius (facta traditione) ſic exiſtens in poſſeſſione vacua, nihil poſſeſſioni ſuæ contrariũ inueniẽs vel rebelle, ſtatim in ipſa hora habet liberum tenemẽtũ, ſecũdũ quod videri poterit manifeſtè. Eſto ꝙ donatio facta ſit mane, & donatori' in ſeyſina vſq; ad horam primam vel tertiam, & donator facta traditione receſſerit, & poſtea pœnituerit ſe feciſſe donationẽ, & ſtatim reuertatur poſt horam tertiam, volens ingredi non admittatur, violentiam adhibẽs violẽter repellatur, queritur ꝑ aſſiſam ꝙ iniuſtè ſine iuditio ſit eiect', reſpõdet donatori' ad aſſiſam ꝙ nõ, quia gratis dedit, & gratis tradidit & gratis exiuit, & quòd non ſit ei iniuriatum, quia hoc voluit. Videtur igitur quod aſſiſa nouæ diſſeyſinæ remanere debeat, non obſtante aliqua exceptione teneræ ſeyſinæ, cùm talis exceptio contra factum proprium donatoris locum habere non debeat, quamuis in ſuo caſu locum habeat cõtra factũ alienũ. Et vnde videtur, ꝙ ea ratione qua cadit aſſiſa in perſona donatoris, eadem ratione tenere debet & procedere pro donatorio, ad recuperandum, ſi forte donator ipſum eijciat ſine iuditio in eodem caſu. Sequitur ergo ex prẽmiſſis, ꝙ tã modicũ tempus ſufficit ad habẽdũ liberũ tenementũ, & ꝙ de vno & eodẽ die poſſunt eſſe ſeyſiti vt de feodo & diuerſo tẽpore, & quod de vno dicitur, de duob' vel pluribus dici poterit, ſi prædicto modo quacũq; hora diei fuerint in ſeyſina & in ſeyſina obierint. Et vnde mortuo donatore eodẽ die donationis, & donatorio vel plurib' donatorijs, ſi tenementũ ſucceſſiuè ex cauſa donationis ad plures de perſona in perſonam tranſlatum fuerit & eodẽ die moriãtur, & vnde ſi omnes hæredes verſus capitalem dominum ſeyſinam anteceſſorum ſuorum

petie-

petierint per assisam, videdum erit quis eorũ præferatur, si dicatur quòd hæres primi donatoris, quia fuit in seysina anteceſſor ſuus aliqua hora diei, illud idem dici poterit de hærede primi donatorij & ſecundi, qùia anteceſſores eorum fuerint in ſeyſina aliqua hora diei, & ſic deinceps de alijs. Ad quod reſponderi poterit, quòd re vera ille præferri debeat alijs cuius anteceſſor fuit in ſeyſina aliqua hora diei & ſeyſitus obijt, hoc etiam videri poterit manifeſtè de eo cuius anteceſſor fuit in ſeyſina aliqua hora diei & obijt ſeiſitus, aut iter peregrinationis ſeyſitus aſſumpſit in quo Itinere obijt, quia poterit hodie iter arripere & eodem die de quo profectus fuerit vel in craſtino, poterit dare & ſecundo die mori, & ideo licet aliqua hora diei quo iter aſſumpſerit ſeyſitus fuerit, tamen nullam ſeyſinam tranſmittit ad hæredes, quia ſeyſitus non moritur. Et hoc dico ſi donatorius poſt donationem aliqua hora diei per traditionem in ſeyſina fuerit. Illud etiam dici poterit de eo cuius anteceſſor habitum religionis aſſumpſit, & eodem die in ſeyſina extiterit, & eodem die ante aſſumptionem habitus dederit, hæres eius nihil capiat per aſſiſam, quia anteceſſor ſeyſitus habitum non aſſumpſit, & vnde videtur (& verum eſt) quòd nullus per aſſiſam optinebit niſi hæres ille cuius anteceſſor ſeyſitus obijt. Et ſciendum quòd ille qui dat & qui dare poteſt, tranſfert ius quod habet, ſiue fuerit ius poſſeſſorium ſiue ius merum, hoc eſt ſi dederit proprium ſtatim facit liberum tenementum, ſi autem alienum, non ſic. Quæ autem ſeyſina dici debeat firma & bona & quæ tenera, ſupra videri poterit in titulo de donationibus, vbi inueniri poterit de hac materia. ¶.10. Item fit mentio de termino, & tunc fiant ea quæ ſupra in alijs aſſiſis. Item continetur in breui, (& ſi talis ſit hæres propinquior) ad quod videre oportet de differentia & qualitate hæredis, de legittimo vero & baſtardo pertinet ad tractatum de baſtardia, vt infra dicetur pleniùs, vbi apponitur baſtardia in modum exceptionis. Item primus ſiue propinquior hæres dici poterit, quem nemo antecedit, ſupremus quem nemo ſequitur. Item hæredis appellatio non ſolum ad proximum hæredem ſed ad vlteriores refertur, nam & hæredis hæres deinceps hæredis appellatione continentur. Sed tamen hic tangẽdum erit in parte qui ſunt filij & hæredes, & qui filij & non hæredes, & qui nec filij nec hæredes. Et vnde ſciendũ, ꝙ liberorum quidam ſunt filij & hæredes, ſicut ſunt illi qui ex iuſtis nuptijs, ꝓcreati ſũt & progeniti, a patre & matre vel altero ipſorũ hæreditatem habentibus, quia hæres dicitur ab hæreditate & non hæreditas ab hærede. Itẽ econuerſo filij & non hęredes, vt ſi nulla ſit hæreditas deſcendens, nec ex parte patris nec ex parte matris. Item poterit eſſe hæres ex parte patris tantùm & filius cùm hęreditas tãtum deſcendat a patre & non a matre, & ſic filius matris & non hæres & econtrario: ſi hæreditas deſcendat tantum ex parte matris, ſi autem ex parte vtriuſqùe, tunc erit filius & hęres vtriuſqùe. Item ſicut ab initio poterit quis eſſe filius & hæres vnius vel vtriuſqùe ipſorum (vt prædictum eſt) eodem modo deſinere poſſit eſſe filius & hæres, vt ſi pater & mater, vel eorum alter

totam

totam dederint hæreditatem, nihil relinquentes hæredi nec in dominico nec in ſeruicio, cum is quaſi ſine cauſa hæres dicebatur cùm iam non ſubſiſtat. Item vbi quis primò genuerit filiam quæ hęres dici poſſit propinquior, ſi maſculus ſuperuenerit, deſinit eſſe hæres. Item vbi filia hæres fuerit & per ſe, alijs filiabus ſuperuenientibus non erit hæres per ſe, ſed cum alijs in communi. Item hæredum quidam ſunt propinqui cum propinquioribus, ſicut frater, vel ſoror patris vel matris cum eorum filijs vel filiabus. Item propinquiores ſunt filij vel filiæ, confratres vel ſorores in linea tranſuerſali, cùm ſint in linea recta deſcendente a patre vel matre, quia omnes hæredes in linea recta deſcendentes excludunt a ſucceſſione omnes tranſuerſales. Item in linea recta deſcendente ſunt propinqui & propinquiores, vt ſi plures filij venientes ab eo a quo deſcēdit hæreditas omnes quidem ſunt propinqui, ſed antenatus propinquior propter ętatem. ¶.ii. Item ſi vnus filius vel plures, vel vnus filius & plures filiæ, ſi plures filij & vna filia vel plures, maſculi ſemper erunt propinqui cum primogenito, & filiæ hæredes remoti. Si autem nullus maſculus cum primogenito, ſed tantum filia vel filiæ, tunc erunt filiæ hæredes propinqui cum maſculo, & maſculus propinquior anteceſſori propter ſexum. Item ſi plures ſint filij & hæreditas deſcendens partibilis ſit, omnes ſunt propinquiores hæredes ratione hæreditatis quę in ſe habet particionem, & ſi filiæ ſint, ſunt hæredes propinqui. Si autem nullæ, tunc frater vel ſoror anteceſſoris, ſi autem plures ſint filiæ, licet hæreditas ex ſe non habeat partitionem, tamen partitur ratione filiarum, quæ ſunt quaſi vnus hæres, & in quo caſu, quælibet illarum eſt hæres propinquior anteceſſoris, frater vero & ſoror propinqui. Item ſicut ſunt proinqui & propinquiores, ita ſunt remoti & remotiores. Remoti vero poſt propinquos ſcilicet fratres, ſorores, auunculos vel amitas ſunt eorum filij vel filiæ nepotes ſcilicet & neptes, remotiores vero eorum filij vel filiæ, ſicut pronepotes & proneptes, & ſic deinceps eorum filij & filiæ in infinitum. Et ſic perpendi poterit quis ſit hæres propinquior & qua ratione. Et ſciendum q̄ aut ſexus, aut ætas, aut linea, aut hæreditas partibilis, aut pluralitas fœminarum facit hæredes propinquiores, quantum ad ius ſucceſſionis; non autem quantum ad ius ſanguinis, ſecundum quod inferiùs dicetur. Item ſunt propinquiores, quantum ad ius & quantum ad ſeyſinam, quia ſeyſinam ſemper ſequi debet ius. Et eo deficiēte qui propinquior eſt anteceſſori, ſiue propinquior ſit per ſe, ſiue cum alio, ſine hærede de corpore ſuo, & incipit poſtnatus poſt eum eſſe propinquior anteceſſori qui in ſeyſina eſt, & a quo deſcendit ius hæreditatis ad ipſum, & ſic deficientib' propinquioribus ſucceſſiuè, cùm ſemel inceperint eſſe quilibet poſt alterum viuente anteceſſore, ſemper incipit eſſe hæres propinquior ei qui eſt in poſſeſſione hæreditatis hęres qui fuit priùs anteceſſori propinquus, ſiue in linea recta deſcendente, ſiue in linea tranſuerſali: ita tamen q̄ linea recta ſemper excludat tranſuerſalem, & ſicut ex præmiſſis perpendi poterit manifeſtè. Item ſi deſcendat hæreditas ad primogenitum non habentem hæredem ex ſe, incipiunt fratres ſui poſtnati vel ſorores eius eſſe hæredes

redes sui propinqui,& desinunt esse hæredes patris communis vel alterius antecessoris. Sed tamen primogenitus post eum incipit esse propinquior, quia senior. Et generaliter verum est, quòd ille propinquior est hæres in omni casu ad quem ius merum descendit, siue sit verus hæres siue pro hærede, siue loco hæredis, sicut est dominus propter feloniam tenentis sui, quia nullus potuit esse propinquior qui ius merum habuit. Et eodem modo tenendum erit de remotis hæredibus in infinitum, sicut dicitur de propinquis, de quibus infra plenius dicetur de successoribus. ¶.12. Dicitur etiam in breui. Sumoneas &c. talem vel tales qui terram illam vel redditum tenent. &c. Et vnde videndum an totum teneant sicut antecessor tenuit vel eius partem & non totum, secundū quòd antecessor tenuit cuius seysinam ipsi hæredes petunt. Et sciendum quòd multipliciter poterit esse illud totum, vel potest peti illud totum sub vno toto, vt si quis petat aliquod manerium cum pertinentijs vel alio modo, vel decem libratas terræ cum pertinētijs, vel vnam carucatā terræ cum pertinentijs vel alio modo,& non refert vtrū hoc faciat, an per simile. Et vnde cùm petēs visum facere debeat Iuratoribus, oportet q̄ iuratores videant quid,& quantū posuerit in visu suo,& vtrū totū quod ipse antecessor tenuit,& secundū quod tenuit, vel non, quia totū debet petere per assisā quod antecessor tenuit,& secundum quod tenuit, vel excipere. si aliquid inde alienatū fuerit post seysinam antecessoris, vel translatū, alioquin de iure debet cadere breue. Si autē petat hæres seysinā antecessoris sui versus vnū per plures particulas, siue particulæ illæ sint diuersi generis siue vni', quælibet particula per se habet suum totū per se, siue fuerint in vno loco siue in diuersis,& si aliquā particularū istarū non teneat, tenens integrè, cadit breue quoad illud totū illius p̄ticulæ,& tenet quoad alias p̄ticulas integras, q̄ licet sit vnica persona quæ petat,& vnica quæ teneat, tamen diuersæ erunt actiones & plures, licet cōsimiles, propter plures particulas, ac si esset si quis peteret vnā rem diuisā inter plures, plures erunt actiones, propter plures particulas, & plures personas. Si autem petat quis versus vnū vnam particulam per plures particulas numero, sicut vnam carucatam ex pluribus, per plures virgatas, vel vnam virgatam per plures acras, si totum non tenuit tenens, cadit breue. Item quod dictum est de parte dici poterit de toto, vel quià nunquàm tenuit inde aliquid, vel si tenuit, rem ad alium transtulit, & ita desijt tenere, & quo casu, videndum erit quo tempore desijt tenere, & quando ad alium res translata fuerit, vtrum vz ante impetrationem breuis, vel post, quia si ante, tunc non erit tenens in dolo,& sic nec in culpa. Si autem post impetrationem diligentem & prosecutionem timens futuram litem & controuersiam motam, ne cum ipso agatur mutandi iudicij causa rem ad alium transtulerit, nihilominus pro possessore iudicabitur, & non solum ille qui transtulit sed ille ad quem transfertur pro voluntate ipsius petentis, vnus scilicet eorum vel vterquè. Si autem petens negligens fuerit vel in impetratione vel in prosecutione, hoc erit ei imputandum, de negligentia vero vic. non erit ita quoad

sumoni-

ſummonitionem & officiũ vic. Si autẽ ſit dominus capitalis qui teneat, licet totam rem non tencat,ſed aliquam partem,procedet aſſiſa cõtra ipſum,pro ea parte quam tenet: vt de itinere M.de P. in coñ warr Anno Regis H quinto. Et quòd aſſiſa cadere debeat ratione plus petitionis, vbi petens plus petierit quàm tenens tenucrit: habetis in itinere VV.de Raleg.in coñ Leyc.de Humfredo de Leyc.& Iuliana vxore eius,circa finem rotuli.Item eſto quòd tenens dicat, ꝙ totum tenemẽtum non teneat,& iuratores quæſiti neſciant vtrum teneat vel non, cadit aſſiſa propter incertitudinem,vt de vltimo itinere w.de Ralegh.in coñ North. de wilhelmo de camera.

1 *De reſponſione tenẽtis ad articulos breuis.2.Ad hoc quod dicitur in breui ſi talis anteceſſor, &c.& quòd non iaceat exceptio.* *Cap.10.*

PRoposita igitur intentione petentis,& fundata ſic ſup quolibet articulo breuis vt prædictum eſt: oportebit tenentem cùm warantum non habuerit nec defenſorem,ad ſingulos articulos reſpondere per ordinem,& excipere contra omnes vel quoſdam,quare actio vel aſſiſa ꝓcedere non debeat,& docere contrariũ vel diuerſum, & ad exceptionem ſuam defendendam vel probandam ponere ſe ſuper aſſiſam, & probare per aſſiſam in modum aſſiſæ, cùm nihil valeat excipere, niſi probetur exceptio in modum aſſiſæ vel iuratæ.Ad primum igitur articulũ ſic erit reſpondendum. ¶.2. Dicitur enim,ſi talis anteceſſor fuit ſeyſitus ſicut pater vel mater & ſic deinceps,quòd inter petentẽ & tenentem non poterit aſſiſa procedere: quia tenementum de quo aſſiſa arramata eſt deſcendit a prædicto anteceſſore quaſi de communi ſtipite ad prædictum tenentem, & ita ꝙ aſſiſa non iacet inter eos ſicut inter cõuictas ꝑſonas,cùm tãtundẽ iuris habeat tenens in terra ſiue in tenemento petito, quantũ & ipſe qui petit,& ideo propter paritatem iuris non poterit aſſiſa terminare ſeyſinã, quia ſi tenens petat, reſponderi poterit ꝙ tantundem iuris habet tenens in tenemento petito,quantum & petens,& ideo ꝙ alia actione opus erit ſcilicet per breue de recto,quod vtrũq; terminat, poſſeſſionem ſcilicet & proprietatem,& ꝙ ideo remanere debeat aſſiſa. Ad quam quidem exceptionẽ,poterit petens ſic reſpondere replicando,ꝙ nihil iuris clamat per deſcenſum de communi ſtipite,immo per feoffamentum factum a communi anteceſſore & hoc paratus ſit ꝓbare per teſtes, & chartas vel inſtrumenta, ſecundum quod magis ſibi videtur expedire,& ſuper feoffamẽto erit procedendum, ſecundum quod inferius plenius dicetur ad conuincendum dictum replicantis. Triplicari autem poterit ſuper replicationem, quòd donatio illa nulla eſſe debet, quia talis anteceſſor qui dediſſe debuit, ſemper fuit in ſeyſina, & nunquam exiuit a ſeyſina nec ſtatum mutauit in aliquo quin ipſe in ſeyſina remanſiſſet per ſe vel per ſuos nomine ſuo. Et tenens doceat contrarium ſi poſſit vel diuerſum. Infra de hac materia plenius. Item ſi ſoror contra ſororem vel particeps contra participem: quia locum habet breue de rationabili portione,

tione, quia quilibet est hæres propinquior propter ius quod communiter descendit omnibus, sicut vni propter vnitatem iuris. Et propinquior esse potest valde remotus quoad ius, licet non quoad seysinã, si nõ appareat alius ꝑpinquior, licet bastardus, quia filius esse nõ potest nec hęres.

1 ¶ *Si talis anteceſſor cui competit aſſiſa mortis anteceſſoris.* *Cap.11.*

DIcitur autem supra de morte quorum competat assisa. Nunc autem dicendum quibus personis, quia dicitur, talis anteceſſor talis: quia ex hoc possunt competere exceptiones tenenti & responsiones. Et sciendũ ꝙ assisa competit filio vel filiæ vel filiabus si plures nascantur, de morte patris, vel matris sed non cõpetit nepotibus neq; neptibus ex eis de morte prædictorum, Aui vel Auiæ. s. nisi alijs ꝑsonis iungantur, in quibus tenet assisa vt supradictum est. Item competit fratri de morte fratris. Item sorori de morte fratris vel sororis. Itẽ nepoti vel nepti de morte auunculi vel amitæ, sed non econuerso & ita restringitur assisa ista infra certos gradus & certas personas, & vlteriũs non extenditur. Item locum habet ista assisa inter prædictas ꝑsonas & extraneas ꝑsonas quatenꝰ se extendit, sed vbi assisa locũ non habet vltra certos gradus, locũ habebit inter easdem ꝑsonas consanguinitas, ascendendo vsq; ad triauum & descendendo vsq; ad trinepotem, quia inter quascunq; ꝑsonas locũ habebit assisa infra suos limites: inter easdẽ locum habebit consanguinitas extra. Et vice versa inter quascunq; ꝑsonas infra suos limites locum non habet assisa, inter eosdẽ extra nunquã locum habebit consanguinitas, sed breue de recto tantùm, sicut inter ꝑsonas prænotatas: & secundùm quod inferiùs dicetur. Talibus igitur ꝑsonis de morte taliũ competit assisa (vt prædictũ est) contra extraneas ꝑsonas: vt si dñs capitalis in seysina ꝓpria fuerit, vel alia quæuis extranea ꝑsona, siue fuerint fratres vterini de alio patre, vel alia matre a quibus hæreditas nõ descendit, quia tales sũt quasi extranei, cùm non sunt capaces hęreditatis. Itẽ eodẽ modo & multò fortiùs dici possunt extranei illegittimi & bastardi, quia licet sint vterini, tamen inter tales (secundũ quosdã) nõ iacet assisa cùm sint bastardi, nec ad hoc saltẽ ꝙ ꝑ assisã ꝓcedi possit ad ꝓbandã legittimitatẽ, quia ꝑ hoc terminari non poterit negotiũ: quia si talis cohæres se ꝓbauerit legittimũ, non tamen ꝓpter hoc se ꝓbat hæredem ꝓpinquiorem, licet se ꝓbauerit hæredẽ. Quia si talis in causa bastardiæ se ꝓbare possit legittimũ, tunc vlteriùs locũ non habebit assisa, sed ad breue de recto erit recurrendum, ne sub specie possessionis terminetur ꝓprietas & ius merum, quod esse nõ debet. Sed si bastardia contra tales ꝑsonas nominatas obijciatur a ꝑsonis extraneis, tunc in causa bastardiæ ꝓcedatur sicut inter alias quascunquè ꝑsonas. Itẽ cùm inter easdẽ ꝑsonas prænominatas nõ habeat locũ aliud breue q̃ de recto, non erit ibi duellũ neq; magna assisa, sed ꝑ narrationẽ descensus a cõmuni stipite terminabitur tam ius possessoriũ q̃ ius merũ: quia facta computatione, de facili ꝓpendi poterit quis primogenitus & hæres ꝓpinquior & hæres iustior, tum ꝓpter ius & ætatem, tum propter sexum & consimilẽ ꝓpinquitatẽ, tum ꝓpter lineam rectã & transuersalẽ.

Si autem nepos priûs fuerit in ſeyſina recta linea deſcendendo, excludit omninò auunculũ a ſucceſſione ſi petat verſus nepotẽ ꝑ aſſiſam, quia nõ iacet. Si autẽ ꝑ breue de recto, excludit eũ omninò tum ratione iuris qd' ei deſcendit & non auunculo, tum ratione rectæ lineæ, quia omninò excludit tranſuerſalem dum aliquis reperiatur in ea, maſculus vel fœmina, qui erunt propinquiores ratione prædicta, & non ſolum excludit nepos vel neptis auunculũ & alios remotiores ex linea tranſuerſali venientes, cùm nepos vel neptis fuerint in poſſeſſione: verum etiam excludunt eorundem ꝓnepotes & ꝓneptes & oẽs alios ex illis deſcendẽtes. Cùm autem auũculus priùs fuerit in poſſeſſione hæreditatis ꝑ intruſionem vel alio modo, & nepos petat verſus eum de ſeyſina patris, vel deſcenſu aui, locũ non habebit aſſiſa, ſed tantum breue de recto, ꝑ quod ſi compertum fuerit ꝑ narrationem quòd nepos hæres fuerit ꝓpinquior & iuſtior ꝓpter iuris prerogatiuã, tamen nihil capiat ꝑ iudiciũ propter caſũ regis, qui hucuſq; ſe habuit in cõtrariũ, & remanebit ſẽper iudiciũ in ſuſpenſo, donec cõtentio (ſi partes voluerint) ꝑ concordiã terminetur. Et vnde videdum ſi nepos & auunculus ſub eadẽ poteſtate anteceſſoris ſimul fuerint aſtrarij tẽpore mortis, eo quòd ambo reperiuntur in atrio ſiue in aſtro, & quo caſu cùm videatur quòd vterq; habeat liberũ teñtũ, ſtatim cùm quilibet eorũ ſit rectus hæres & propinquus: tamen ille præferri debet qui ſecum habet iuris & proprietatis prærogatiuã & rectæ lineæ quæ excludit tranſuerſalẽ. s. nepos, quia in ꝑſona eius coniungitur ius & ꝓprietas cum ſeyſina, quod quidẽ non eſt in perſona auunculi, qui non habet niſi tantùm ea quæ ſunt poſſeſſionis, & non iuris. Et vnde ſi per nepotẽ eijciatur, non recuperabit ꝑ aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, tum propter iuris prærogatiuã in nepote, tum quia vacuam ſeyſinã non habuerit. Si autẽ auunculus eiecerit nepotem, nepos per aſſiſam recuperabit. Et illud idem erit ſi nepos in ſeyſina extiterit tempore mortis, & auunculus cum extra fuerit nepotem eiecerit, & vice verſa ſi auunculus in ſeyſina & nepos extra & auunculum eiecerit, auunculus ꝑ aſſiſam recuperabit ſi diu in pacifica ſeyſina extiterit & aliàs nõ, vt infra, ſaluo tamen nepoti iure ſuo ſuper ꝓprietate. Si autem ambo fuerint extra tempore mortis anteceſſoris, & ſic neuter aſtrarius, & tunc aut poſſeſſio vacua, aut capitalis dominus, Rex, vel alius extitit in poſſeſſione. Si autem vacua, tunc refert quis eorum ſe priùs poſuerit in ſeyſinam. Si autem nepos, ſtatim habet liberum tenementum ratione prædicta, & ſi fuerit eiectus per auunculum, recuperabit ꝑ aſſiſam. Si autem auunculus ſe priùs poſuerit in ſeyſinam, & ꝑ nepotẽ ſtatim eiectus & recenter, ꝑ aſſiſã nouæ diſſeyſinæ non recuperabit verſ' nepotẽ, licet verſus alios. Sed ſi tempus habuerit ꝑ negligentiam nepotis vel impotentiã cùm ſeyſina ſua ſubſtantiam capiat ex tempore, ſi per nepotem fuerit eiectus, per aſſiſam recuperabit, quia ſine iuditio eijcitur licet iuſtè. Si autem ſeyſina vacua non fuerit cùm capitalis dominus extiterit in ſeyſina, ſine voluntate ipſius ſe ponat in aſſiſam. Refert igitur quis eorum priùs autoritate domini capitalis fuerit in ſeyſina. Si autem nepos, auunculus nunq̃ recuperabit verſus eum, propter priuilegiũ iuris quod nepos habet, ſi autẽ auunculus, nepos nõ recuperabit ꝑ aſſiſã

mortis antecessoris, propter paritatem iuris possessorij quod auunculus habet, nisi sibi statim perquisiuerit per assisam, vel alio modo quód seysinam auunculi fecerit contentiosam. Non habebit igitur remedium nepos nisi per breue de recto, & sic remanebit auũculus semper in seysina, quia iudicium remanebit in suspenso propter casum regis super iure. De possessione autem & iure possessorio (vt prædictum est) semper habet auunculus paritatem. Si autem capitalis dominus neutrum illorum admiserit, donec ei constiterit quis eorum sit hæres iustior, si vterq; petat versus eum per assisam, nepos præferri debet propter iuris meri prærogatiuam, licet in vtriusq; persona locum habeat assisa. Item cùm neuter ipsorum astrarius fuerit, & dominus capitalis diu tenementum in manu sua tenuerit, & illud postmodum auunculo per finem quem cum eo fecerit restituerit, cûm per hoc non sit auunculus astrarius nec in seysina nisi p factum aliorum, tunc videtur quód omisso breui de recto propter casum Regis, in persona nepotis locum habere posset breue de ingressu, cûm sit extra seysinam. Cúm autem in seysina, non poterit ei prodesse aliud breue quám breue de noua disseysina, propter suspentionem iudicij. Itẽ extraneus dici poterit quoad assisam mortis antecessoris licet procreatus sit de eadem matre a qua descendit hæreditas, siue masculus siue fœmina propter coarctationem hæredum. Vt si terra data fuerit in maritagiũ tali cum tali vxore sua & hæredibus ipsorum coniunctim, omnes alij sũt extranei, & sic excludit fœmina masculum sicut ius sanguinis

1 ¶ *De exceptionibus contra articulos breuis.* 2. *Dicitur (de tanta terra) vt si error fuerit in impetratione exceptio propter errorem.* 3. *Item die quo obiit.* 4. *Casus Roberti de Suche.* 5. *Propinquior hæres & alius adeo propinquus.* 6. *Exceptio super id quod dicitur quod talis tenet.* *Cap.* 12.

REdeamus ad exceptiones apponendas contra articulos breuis. Dicitur enim a petente quòd talis antecessor fuit seysit', ad quod poterit tenens excipere & docere contrarium vel diuersum. Dicere enim poterit quòd nunquam fuit inde in seysina aliquo tempore, & inde se ponere super assisam, et petens quòd sit vt priùs, & simili modo se ponere super assisam, & sic procedat assisa, vel dicere possit tenens quòd si antecessor vnquam fuit in seysina, hoc fuit nomine alieno vt procurator, custos, vel curator, vel sic: si in seysina fuit, liberum tenementum habere non potuit, quia non tenuit tenementum illud nisi ad terminũ annorum sicut fructuarius, vel in vadium vt creditor. Item si dicatur quòd seysinam habuit ex donatione, excipi possit a tenente quòd antecessor nunquam seysinam habuit per se nisi simul cum donatore. Et cùm multæ possunt esse exceptiones de hac materia, istæ tamen sufficiant ad præsens exempli causa. Item dicere poterit tenens excipiendo quòd si talis antecessor seysinam habuit, nullum habuit in dominico nisi ad terminũ vt firmarius, vel in vadium vt creditor, vel huiusmodi, & alius habuit inde liberum tenementum. Item dicere poterit quòd si talis antecessor liberum tenementum habuerit in dominico, illud non habuit in feodo p

aliquid ei descendere potuit vt hæredi, quia non nisi ad terminum vitæ quacunquè ratione. Item si concedat tenens quòd in feodo, dicere poterit excipiendo quód nihil potuit descendere tenenti per assisam ex tali tenemento, quia tenemẽtum illud datum fuit antecessori præfato & certis hæredibus suis & coarctatis, vt si tenementum datum fuerit tali antecessori & in maritagium & hæredibus suis de corpore suo exeuntib⁹, vel tali cum tali vxore sua & eorum hæredibus communibus & non seperatis. Et idem dici poterit de eo & hæredibus suis qui feoffatus fuerit ꝑ cõditionem & per modum vbi coarctantur hæredes. Item respondere poterit tenens & concedere quòd talis antecessor obijt seysitus vt de feodo & in dominico, sed tamen ꝑ conditionem & modum suspensa est talis hæredis successio quoad seysinam vsq; ad tempus incertum .s. ad vitam vel vsq; ad certum tempus .s. ad terminum annorum, vel ad certum tempus sub conditione .s. donec conditio extiteret vel non extiteret, quam quidem exceptionem oportet tenentẽ ꝓbare per assisam in modũ iuratę. Antecessor quidem ille tenemẽtum illud pignori supposuit creditori ad certum diem, sub tali conditione, quód nisi pecunia tali die solueretur q̃ tenementum illud remaneret creditori in feodo. Et vnde videndum vtrũ dies solutionis præterierit vel nondum aduenerit. Et si præterierit, tunc videndum erit vtrum solutio facta fuerit viuente debitore vel post mortem vel nõ. Si autem facta fuit solutio vel pecunia oblata suo die sub bonorum virorum testimonio, procedet assisa in modum iuratæ de solutione facta, & recuperabit hæres per iuratam. Si autem soluta non fuerit nec oblata, tunc cadit assisa, & remanebit tenementum creditori, quia nõ est satisfactum conditioni. Si autem dies nondum præterierit, tunc suspenditur assisa vsq; ad diem, et secundum quod solutio facta fuerit ad diem suum vel non, ꝓcedat assisa in crastino vel remanebit. Item remanere poterit assisa propter conditionem & ꝓpter modum traditionis, licet antecessor obijt seysitus vt de feodo: verbi gratia. Quidam A. tradidit quandam terram B. in vadium, quousq; idem A. redderet eidem B. Centum marcas cum tali conditione adiecta, quòd nisi idem A. redderet eidẽ B. illas centum quòd terra remaneret prædicto B. nulla facta mentione de hæredibus ipsius A. Moritur A. pecunia non soluta, hęredes ipsius A. petunt per assisam, creditor obijcit conuentionem. Et quia prædictus A. nõ soluit in vita sua & obligatio ꝑsonalis fuit, nec extenditur ad hæredes licet parati sint soluere, remanebit terra creditori & hæredibus suis. Idem erit si obligatio personalis fuerit quantum ad creditorem cum nulla mẽtione facta de hæredibus creditoris. Item poterit tenementũ dari ad firmam creditori sub tali conditione, & ad terminũ annorum, quòd si contingat debitorem mori infra terminum, quòd tenemẽtum remaneat creditori in feodo vel ad vitam, & tenebit conuentio. Itẽ vice versa, si tenũ detur in feodo vel ad vitam & sic conuenerit quòd si creditor moriatur infra certum terminum, & q̃ id quod fuit in feodo vel ad vitam remaneat ad terminum vel in feodo alicui alteri, bene tenet conuentio. Et si prima facie debitor moriatur vel creditor vel vterquè, locum habeat assisa

mortis

mortis antecessoris, quia debitor quodammodo moritur seysitus vt de feodo. Tamen eliditur assisa per exceptionem conuentionis, vt si hæres debitoris pro se habeat assisam in modū assisæ & seysina ei concessa, creditor vel eius hæredes habebunt contra assisam exceptionem conuentionis in modum Iuratæ, in quam quidem si petens per assisam se ponere voluerit, denegabitur ei actio & assisa, et si tenens exceptionem conuentionis a se propositam per iuratam vel alio modo ꝓbare voluerit, sic seysinam amittit, quia indefensus remanebit. Si autem creditor in primo casu ante diem solutionis moriatur, vel debitor, vel vterqué, remanebit assisa in suspenso vsquè ad diem solutionis, quo elapso aut procedet assisa, secundum quod solutio facta fuerit vel non, aut remanebit assisa per exceptionem conuentionis elisa. Item si sic detur tenementum ad firmam & ad terminum sub tali conditione, quòd si infra terminum illum contingat debitorem mori, quòd remaneat tenementū creditori ad vitā vel in feodo, vel vice versa, si contingat creditorē mori infra certū terminū, id quod datum fuit in feodo remaneat hæredi creditoris ad vitam, vel id quod datum fuit creditori ad vitam, remaneat ei vel hęredi suo ad terminum, bene valebit conditio, non obstante assisa, opposita exceptione conuentionis, & probata vt supra. Item excipi poterit, quòd licet talis obijt seysitus vt de feodo, tamen nihil potuit descendere ad hæredem, quia bastardus fuit, & in quo casu non est loquela mittenda ad curiam Christianitatis de bastardia conuincenda, quia de eo qui mortuus est cōuinci non potest ad bastardum, quia respondere non potest, nec excipere, licet tamen an talis fuerit inquiri poterit per assisam an talis fuit vel non in modum iuratæ captam, si vtraquè pars consenserit in iuratam, quod siquidem non, fiat vt supra de eo qui remaneat indefensus. Eodem modo dici poterit de bastardo qui feoffatus est tenendum sibi & hæredibus suis si absquè hærede moriatur. Itē responderi poterit quòd non in feodo sed vt de vadio vel custodia &c. vt supra. Item quòd non in feodo sed de vadio, sed de ballio, sed de traditione, sed ad voluntatem concedentis. ¶ 2. Item redeamus ad articulos breuis, scilicet vbi dicitur (de tanta terra cum pertinentijs in tali villa) vt si error fuerit in tali impetratione, vt si quis posuerit in breui tenementum pro redditu vel econuerso. Item si redditum pro seruicijs & consuetudinibus. Item si fuerit error in quantitate tenementi, vt si quis posuerit duas carucatas, vbi antecessor non obijt seysitus nisi de vna. Item si quis seruicium petat sub nomine annui redditus qui datur pro homagio, cum & seruicium proueniens ex tenemento aliam habeat causam quám annuus redditus qui datur feoffato. Item videat petens quòd plus non petat quám teneat tenens, quod si fecerit, cadit breue & differtur assisa propter plus petitionis. Si autem minus petierit, aliud erit. Item videndum erit de possessione antecessoris, de quantitate, & qualitate, p quos terminos, & qua mensura, & vtrum larga fuerit mensuratio tenementi dati antecessori, vel stricta, secundū quod petitur per carucatas, vel libratas, vel virgatas, vel numerum acrarum, vel pro quanto tenemento antecessor tenementum illud tenuit die quo obijt, secundū quod tunc fuit mensuratū, vel stricte,

vel

vel largê,& ſecundum quod tunc fuit,licet ibi fuerit plus vel minus,quia ſi plus tunc fuit & tunc ſic, non cadit breue propter largam menſurationem, nec eodem modo ſi minus propter ſtrictam. Si autem non teneat tenens ſicut tunc fuit, cadit breue ꝑpter defectum, ſiue tunc ibi plus fuerit ſiue minus,vt ſi primò fuit plus quâm vna carucata per largam menſurationem, cadit breue ſi aliquid inde deficiat, licet ibi ſit vna carucata ꝑ ſtrictam menſurationem. Nec ſufficit ſi dicat petens quòd tenens teneat vnam carucatam,niſi illam teneat ſicut anteceſſor illam tenuit,ſtrictam vel largam. Item quod dicitur de tenemento,dici debet de pertinentijs, quód ſicut anteceſſor tenementum illud tenuit cum pertinentijs & quas habuerit quando obijt,tales peti poſſunt,verbi gratia, ſi prius ante mortem dedit aduocationem,talis aduocatio non debet nominari inter pertinentias quas habuit quando obijt. Et in hoc caſu videndum erit, ſi tenens non teneat, quod aliquando tenuit poſt mortem anteceſſoris, quãdo deſijt poſſidere,vtrum vz ante impetrationem vel poſt,vel ante litem inceptam vel poſt,& ita quòd in mora non extiterit, excepto eo quòd ſi erga dominum capitalem petierit per aſſiſam, ſiue totũ tenuerit ſiue partem, ꝑcedet aſſiſa quãdocũq; deſierit poſſidere,dum tamen alius in ſeyſina ſit per ipſum de hoc quod deſierit, de quo ſi dubitetur inquiri poterit per aſſiſam, vt de Itinere M.de Pateſhull in comitatu Warr̃ anno regis H.quinto. Item ſi tenuit, & dolo deſijt poſſidere, mutandi iudicij cauſa propter litem futuram,cùm impetratum ſit vel inceptum, pro poſſeſſore habebitur,et tam iſte quam ille ad quem res tranſlata fuerit ſimul vel eorum alter poterit conueniri pro voluntate petentis. Et ideo cùm per talem tranſlationem poſt impetrationem non deſinat poſſidere, nunquâm mutare poterit cauſam poſſidendi, nec feodum ſibi facere per talem feoffamentum, & ſemper erit vt cuſtos. Et ideo ſi poſt tale feoffamentum obierit hęrede ſuo infra ætatem exiſtente qui vocatus fuerit ad warantũ, non expectabitur ætas, quia anteceſſor ſuus non mutauit cauſam poſſidendi per talem tranſlationem. Sumi poterit exemplum de breui de ingreſſu poſt diſſeyſinã, vbi in vita diſſeyſiti aſſiſa arramata eſt, & viſus terræ factus eſt, vel ſine clauſulis illis non expectatur ætas hæredis diſſeyſitoris,quod quidem fieret niſi aſſiſa arramata eſſet cùm poſſet. Et etiam q̃uis aſſiſa mortis anteceſſoris arramata non eſſet erga dominum capitalẽ, tamen ſi alienauerit,& maxime dum hæres fuerit infra etatẽ,& inde feoffauerit aliquem,& mortuo domino capitali, hæres domini capitalis vocetur ad warrantum per chartam patris ſui, propter hoc non remanebit aſſiſa capienda ſed capienda erit tali modo,quòd ſi petens recuperauerit ſalua ſit tenenti warrantia ſua, cúm hæres domini capitalis ad ætatem ꝑuenerit,vt de vltimo itinere M.de Pateſhull in comitatu Norff. anno regis H.decimo ſecundo Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Eudo pater walteri, de 36.acris terræ cum pertinentijs in Eſterbergh quam terram Ranulph' de Braham tenuit,qui vocauit inde ad warantum Rogerum le Bigot qui tunc fuit infra ætatem,& per chartam H.Bigot coñ Norff. patris ipſius Rogeri, & vbi ideo cõſideratum fuit quòd caperetur aſſiſa,et ſi iurati dicerent quòd Eudo ſeyſitus obijt vt de feodo & walter' recuperaſſet ſeyſinam

ſinam ſuam, et quòd Ranulphus expectaret vſquè ad ætatem Rogeri, & tunc haberet recuperare ſuum verſus Rogerum de warantia. Item dicitur (in tali villa) ad quod reſpõdeatur vt ſupra, de noua diſſeyſina ſi error in breui inueniatur. ¶ 3. Item ad hoc quod dicit (die quo obijt) excipi poterit & reſponderi, quòd licet anteceſſor aliqua hora diei eſſet in ſeyſina, tamen nõ obijt ſeyſitus, quia cùm mane, vel alia hora eſſet in ſeyſina, eodem die dedit terram illam tali hora tertia, & obijt hora nona. Item longè ante mortem ſuam dimiſit ſe & terram illam dedit tenenti ei qui nunc tenet per chartam ſuam quam profert, & ita quôd finis factus fuit in curia domini regis, & cyrographum per breue de warrantia chartæ, & ita quôd prædictus anteceſſor in curia dñi regis recognouit donũ & warantizauit ei terram illam ſicut illam quam tenuit & habuit de dono ſuo. ¶ 4. Ad quod poteſt petens replicare & dicere, quód quicquid tenens dicat de donatione vel charta, nunquã ſeyſinam habuit per donum nec per chartam illam, ſed ille qui donaſſe debuit, ſemper in ſeyſina remanſit poſt chartam ſicut ante, & nũquã ſtatum mutauit, ſed ita obijt ſeyſitus vt de feodo, & inde ponit ſe ſuper aſſiſam. Dicere etiã poterit quòd finis & cyrographum ei nocere non debeant, cùm dependeant ex dono quod principale eſſe debuit, quod quidem nullum eſt, & cùm principale non ſubſiſtat, ea quæ ſequuntur locum habere non debent. Item dicere poſſit & firmare intentionem ſuam, quód breue de warrantia chartæ per falſam ſuggeſtionẽ fuit impetratum, ꝑ hoc quod dedit curiæ dñi Regis intelligi, quòd fuit in ſeyſina & non fuit, & vnde cyrographũ quod ſubſequitur ex tali falſitate & deceptione valere nõ debet. Itẽ nec recognitio facta ab eo qui donaſſe debuit (ꝙ talis fuit in ſeyſina cùm non eſſet) valere debet, quia non cõuenit naturæ confeſſio nec veritati, & quòd talis ita obijt ſeyſitus petit aſſiſam. Ad quod ſi tenens ſe tenuerit ad finẽ & de replicatione petentis ſe noluerit ponere in aſſiſam, indefẽſus remanebit, & ſic amittet ꝑ iudiciũ ſine iurata vel aſſiſa, indefenſus enim eſſe poterit petens contra tenentem quoad exceptionẽ. Eodẽ modo quo & tenens cõtra petentem quoad actionem, ſi actioni ſiue intentioni petentis reſpõdere noluerit, & illud idẽ dici poterit de replicatione & triplicatione, & vlteriùs. Cùm autẽ tenens gratis ſe poſuerit in aſſiſam vel iuratam, ꝑ hoc terminabitur negotium de ſeyſina. Itẽ dicere poſſit quòd non obijt ſeyſitus anteceſſor, quia longe ante mortem ſuã fuit diſſeyſitus & ſibi perquirere noluit in vita ſua ꝑpter ſuã negligentiã, vel non pòtuit ꝑpter ſuam impotentiam, & ſic cadit in aſſiſam mortis anteceſſoris finis factus aſſiſæ nouæ diſſeyſinæ. Itẽ dicere poterit ꝙ ille de cuius morte ꝑfert aſſiſã viu⁹ eſt. ¶ 5. Itẽ ad hoc ꝙ dicit (ꝑpinquior hęres) excipi poteſt & reſponderi quòd alius eſt ꝑpinquior licet ipſe petens ꝑpinquus ſit, vel ꝑpter ętatẽ vel ſexum vt ſupra. Item dicere poteſt quód ſi talis ſit ꝑpinquior, alius eſt adeo propinquus, cùm terra ſit partibilis & qui non nominatur in breui. Itẽ dicere poteſt quòd ille qui petit ſicut hæres ꝑpinquior nõ poteſt eſſe hæres ꝑpinquior nec ꝑpinquus nec remot⁹, quià villanus, & ſic cadit in aſſiſam mortis anteceſſoris quęſtio ſtatus, & qualiter determinari debet illa exceptio perpendi poterit vt ſupra, in tractatu de noua diſſeyſina.

Item

Item si quis in actione ꝓprietatis ꝑ breue de recto petierit id quod quis tenuerit in dominico in dominico, et id quod in seruitio in seruitio, id quod semel in seruitio petierit, nunquam postea petere potest in dñico. Secus tamen est in causa possessionis, vt si quis petat ꝑ assisam mortis antecessoris, poterit petens corrigere errorem & non tenet talis replicatio in causa proprietatis. ¶ 6. Item (quam terram talis tenet) ad quod potest excipi & responderi a tenente, quòd totam non teneat cûm tota ab eo petatur nec in tenemento nec in eius ꝑtinentijs, sicut illam petit nec sicut antecessor illam tenuit. Item si dicat quòd totum tenementum non teneat, sed alius talis, & ex aduerso respondeatur quòd ille talis villanus sit ipsius tenentis, & de eo teneat in villenagio, nisi ille qui hoc exceperit statim habeat probationes ad manum parentes vel alias, recedet tenens quietus de hoc breui: vt de itinere Abbatis de Rading & M. de patesshull in comñ warr̃, Assisa mortis, si Fredericus.

1 ¶ *Exceptio si petens remisit vel confirmauit postquâm ius ad eum descendit.* 2. *Exceptio vbi non iacet assisa mortis antecessoris.* 3. *Vbi non iacet assisa mortis antecessoris.* 4. *Vbi cadit assisa.* 5. *Si felonia obiecta fuerit.* 6. *Si duo petant per assisam versus vnum.* 7. *Qualis seysina habita tollit assisam.* *Cap.*13.

PRæter exceptiones & responsiones quæ nascũtur ex articulis breuis, sunt aliæ exceptiones plures quasi extra vagantes quæ proueniunt a casu siue ab euentu, et quarum quædam differunt assisam ad tempus & quædam breue perimunt, & quædam assisam. Si autem breue perimãt propter errorem tunc fiat vt supra in alijs assisis. Videndũ est igitur quando & ꝑ quas exceptiones cadit assisa inprimis. Et sciendum quòd respõdere poterit tenens & excipere, quòd licet omnes articuli supradicti in breui contenti veri sint, tamen ille qui nunc petit vt hæres propinquior non habet actionem per assisam, quia alius hæres propinquior ante ipsũ petentem intercedens, & qui antecessorem communem (de cuius morte nunc petens profert assisam) superuixit, licet seysinam non haberet, totũ ius suum in possessione & in proprietate quod ei descendit vel descendere potuit remisit, & quietum clamauit prædicto tali tenenti. Et inde habeat probationem, chartam vel assisam, ad quod habeat petens si possit replicationem. Item potest tenens excipere & respõdere, quód sine dño rege non debet respondere, quia terram illam tenet de dono domini regis vt in seriantia, vel de eschaeta sua, vel alio modo: quo casu, requirenda erit voluntas ipsius domini regis. Item eodem modo si de alio teneat quâm de domino rege, si confirmationem habeat ipsius domini regis, dũ tamen per confirmationem talem tenetur dominus Rex ad excambium, sine eo non respondebit. Si autẽ non teneatur ad excambiũ, sine eo respondebit. Item excipere potest & dicere, quòd terram illam tenet de dono alicuius post mortem talis antecessoris sicut alicuius fratris ipsius petentis antenati, si replicetur quòd donare non potuit: triplicetur ꝙ pater eorum communis dedit, & licet donum non valeret quasi imperfectum, quia talis antecessor donator seysitus obijt, ille frater antenatus licet seysinam non haberet, illud donum patris sui confirmauit, et quod ab initio

inua-

inualidum fuit quia imperfectum, per confirmationem validum fecit & ꝑfectum, quia confirmatio suppleuit defectum. Item respondere poterit ꝙ terrā illā tenet de dono antecessoris de cuius morte petens ꝓfert assisā. Quo casu, si replicetur ꝙ in vita talis nunquā seysinā habuit, triplicari poterit a tenente ꝙ ille petens donū patris vel alterius antecessoris, licet nō plenū vel nō ꝓfectum, tamen sicut aliquod & inceptū cōfirmauit. Itē respondere poterit quòd pater petētis ꝑ assisā villan' fuit, & ideo quód hęres esse nō possit. Ad quod si replicetur a petēte quòd licet talis ātecessor suus villanus esset, tamē liberat' fuit a villenagio cū tota sequela sua quocūq; modo liberationis, & cū patri vel alteri ātecessori suo cōpeteret assisa nouæ disseysinæ si de tenemento illo disseysitus esset & per assisam recuperare posset, eadem ratione competere deberet filio tale & hęredi vel filiæ sicut sequelæ suæ assisa mortis ātecessoris de teñto de quo pater sic obijt seysit' vt de feodo. Filij vero siue filiæ villani sub potestate dñi sui sine manumissione in villenagio manentes si ꝓquisitum fecerint extra villenagium, nullum habebūt hæredē nisi dñm suum, dum tamē in vita villani in manū suam ceperit illud teñtum vel post mortē. ¶ 2. Item si soror cōtra sororē petat ꝑ assisam teñtum quod descendat a communi stipite, excipi poterit a sorore tenente ꝙ assisa non iacet propter paritatē iuris, cùm quælibet illarum quoad seysinam & quoad ius sit hæres propinquior, & ideo quòd agi oportet de iure ꝑ breue de proparte. Item si duæ sorores petāt simul ꝑ assisā quarū vna sit legittima & altera bastarda, & cùm iuratores hoc testati fuerint, & quòd vna illarū ante sponsalia nata fuit & alia post, nihilominùs ꝓcedet assisa & vtraq; ꝑ assisam recuperabit, saluo iure cuiuslibet imposterum, & ita quòd soror legittima cùm voluerit & ad ætatem peruenerit agat contra sororem ꝑ breue de recto, & opponat bastardiam sorori tenenti replicando: vt de Itinere M. de P. in com̄ Suff. assisa mortis antecessoris de quadam Mabilia & Iohanna. Illud etiam dici poterit (vt videtur) de villano participe cum liberis, quia eadem ratio & idem ius, secundum quod obseruatur in com̄ Cornubię de consuetudine quæ talis est, quòd si liber homo ducat natiuam aliquā in vxorē ad liberum teñtum & liberū thorū si ex eis duæ ꝓcreantur filiæ, vna erit libera & altera villana, quia ibi partiti sunt pueri inter liberum patrē & dñm vxoris villanæ, sed in hoc casu videtur quòd ita debeat obseruari vt supra. Item potest tenens respondere hęredi petenti ꝑ assisā & cōcedere quòd hæres sit, sed seysinā habere nō possit vsq; ad tēpus: vt de itinere w. de Ralegh in com̄ Buck. assisa mortis antecessoris si Alicia. Ad quod replicari poterit a petente ꝙ teñtū illud retinere nō poterit ꝑ legē Anglię, quia prolem non habuit cum vxore, & si pueros habuit, conuicti sunt ad bastardos. Item si pueri mortui sunt in vtero, vel nati monstruosi. Item si cōcedatur quód talis obijt seysitus vt de feodo, tamen hæredes nihil capere poterunt ꝑ assisā, quia antecessore mortuo, tenēs quod prius tenuit ad terminum statim ex conuentione & pacto incontinenti apposito incepit possidere ad vitam vel in feodo. Et vnde si hæres inceperit ꝑ assisam petere, obstabit ei imperpetuum vel ad tempus exceptio cōuentionis, quia statim & sine mora in morte ipsius antecessoris sine tem-

pore vel aliqua solennitate incipit tenens possidere ex ipsa conuentione, quia si in feodo, ius quod descendere deberet hæredi statim descendit possessori. Et eodem modo dici poterit de terra data pignori quod remaneat creditori si pecunia suo die soluta non fuerit vel certæ personæ a certa persona etiam sine die vt supra. Et etiam quòd creditor incipit possidere in feodo in ipsa morte debitoris si sine die vel in crepusculo si ad diem, cùm tota dies cedat soluenti: et ita eodem modo quo priùs statim & sine mora descendit ius merum ipsi creditori. Item si quis petat per assisam versus vxorem quæ tenet nomine dotis, id quod plus teneat quám ad ipsam pertineat tenere nomine dotis, quia ibi locum habet amensuratio. ¶ 3. Item non iacet assisa si soror petat per assisam versus nepotem filium sororis suæ, cui si replicando obiectum fuerit quòd hæres esse nõ possit eo quód pater suus villanus fuit, si nepos dicat quòd ipse liber sit & hæres legittimus matris suæ & etiam hæres ipsius amitæ petentis, non iacebit assisa, quia ista responsio spectat ad ius: vt de itinere Martini de Pateshull in comitat̃ Lincolniæ ãno regis Hẽrici decimo assisa mortis antecessoris si Agnes filia Euæ de Benyngworth. Item remaneat assisa, si mulieri petenti per assisam obijciatur quòd sororem habuerit de qua sunt pueri superstites qui tantũdem iuris habent quantum habet illa quæ petit. Ad quod si respondeat quòd tales pueri villani sunt & ex villana progeniti, licet hoc aliquo modo constiterit, assisa remanebit, quia hoc totum pertinet ad ius, vt supra de eodem: vt de Itinere Wilhelmi de Ralegh in comitatu Buck. assisa mortis antecessoris si Henricus Russell. Item impeditur assisa si petenti per assisam obijciatur quód pater suus villanus fuit, & ipse contra, quòd statu liber fuit & statu liber obijt, & extra potestatẽ domini sui. Et quia petitus in seruitutem perquisiuit sibi breue de pace vsquè ad aduentũ iustitiariorũ & pacem habuerit, sed ante aduentum eorum obijt in statu libero, & sic processit assisa non obstante illa exceptione. Item si frater antenatus filium habuerit vel filiam, nepotem vel neptem, & frater postnatus de morte fratris medij petat per assisam versus extraneam personam, si filius vel alius hæres ex fratre ante nato mortuo producantur, vel aliquo modo constiterit quòd talis extiterint per iuratores cum sacramento vel sine, cadit assisa. Si autem non producantur, vel constare non possit quòd tales extiterint, vel forte iuratores dubitauerint vtrum ita sit vel non, tunc inter partes procedet assisa. Item cadit assisa si tenens excipiat quòd ille qui petit vel alius hæres propinquior alia vice mouit ei litem de eadem terra, & tunc remisit ius, vel si hoc fecerit sine lite non refert, dum tamen hoc probari possit quocunquè modo. Item si per iuditium vel concordiam ei remansit tenementum. Item cadit assisa si ordo breuium non seruetur, vt si cùm primô egerit per breue de recto, & postea agere velit per assisam. Item non iacet inter fratrem antenatum & postnatum cùm postnatus in seysina fuerit nec econtrariò de morte fratris medij & vbi frater antenatus non possit esse hæres & dominus, cùm locum ibi habeat

beat breue de recto & non assisa mortis antecessoris: vt de itinere episcopi Dunolmens. et M. de Pateshull in comitatu Eborum anno regni regis H. quarto. Assisa mortis antecessoris si Rogerus de Maundeuille. Item non iacet assisa vbi petitur per assisam tenementū in dominico ab eo qui nihil habet in dominico nisi tantum seruicium: Vt de itinere Abbatis de Reding & M. de Pateshull in comitatu Hereford, assisa mortis antecessoris si wilhelmus Nowell. Item cadit assisa propter confirmationem factā ab eo qui irritare posset donum & reuocare nisi ipse petens docere possit manifeste quòd antecessor suus, de cuius morte profert assisam, seysitus fuerit de terra illa & inde seysitus obierit. Item cadit assisa propter consuetudinem loci, vt in ciuitatib', burgis, & villis & terris, & tenemētis quæ sunt de perquisito, sicut in Ciuitate London & alibi de terris & tenementis quæ vendi possunt sicut catallum. De alijs vero quæ hæreditariè descendunt bene iaceret assisa, quia legari non possunt non magis quâm aliæ terræ forinsecæ in quibus iacere deberet assisa, quia legari non possunt nec videtur ratio quare non. Reuera terminatum est quòd potest legari vt catallum tam hæreditas quâm perquisitum p Baron Lōdon, & Burgenses Oxon & ideo verum est quòd in Burgis non iacet assisa mortis antecessoris. Item nec in dominicis domini Regis iacet assisa mortis antecessoris nec nouæ disseysinæ, quia ibi non est liberum tenementum sed villenagium priuilegiatum, nec etiam breue de recto magnum, quia loco omnium accipitur paruum breue secundum consuetudinem manerij vel aliud breue formatum, licet aliquando iaceat in membris: vt de Itinere Abbatis de Rading & M. de Pateshul in comitatu Leycest assisa mortis antecessoris si Gilbertus. ¶ 4. Item cadit assisa si petatur tenementum vel seruicium per assisam ab eo qui nihil clamat in tenemento. Item si petat tenementum in dominico ab eo qui nihil tenet nisi in seruitio & homagio. Item si partim petat in seruicio de eo qui tenet tenementum in dominico, responderi potest quód nihil clamat in seruicio nisi tantum in tenemento. Si autem petat tenementum vbi tenens nihil habet nisi seruicium, respondere potest quód nihil clamat in tenemento nisi tantum in seruitio & homagio, vel in neutro, & ideo sine die. De hac materia habetis in Itinere Abbatis de Rading & M. de Pateshull in comitatu Warr', assisa mortis si wilhelmus Turpin. Item cadit assisa si dicat petens quòd petit id quod tenens tenet in dominico in dominico, & id quod tenet in seruicio in seruicio, non valet, quia oportet petentem ita petere & tali modo per omnia, secundum quod antecessor inde seysitus fuerit die quo obijt, scilicet totum in dominico secundum formam breuis. Item cadit assisa si petens petat per assisam quod per iudicium amisit, quia cadit assisa propter exceptionem rei iudicatæ, & agat si voluerit de falso iuditio. De hac materia inuenitur in rotulo de placitis quæ sequuntur Regem anno regni regis Henrici vicesimo primo in comitatu Eborum, assisa mortis si Stephanus de Pulthorp. Item cadit assisa propter incertitudinem, vt si ille qui petat nesciat Iuratoribus rem petitam ostendere vel designare, nec quid nec quantum petierit, nec

vbi nec in quo loco. Item remaneat assisa propter assisam quæ præcessit inter easdem personas de eodem tenemento & de eadem seysina, quia assisa super assisam capi non debet, secundum quod inferius dicetur pleniùs. Sed si probari possit aliquo modo, vt si talis natus fuerit in aliquo comitatu vbi breue domini regis non currit, mittant iustitiarij de consilio curiæ ad comitatū in quo talis natus fuerit ad inquirendam veritatem super articulo illo tantūm, & inquisita veritate procedant iustitiarij pro vel contra. Breue quidem tale est. Vicecom̄ salutem. Scias quòd cùm assisa mortis anteceſſoris summonita esset &c. et sic totum factum de hac materia vt supra de assisa nouæ disseysinæ, & inde sine breui poterit negotium & inquisitio fieri, si iustitiarij venerint personaliter ad comitatū illum. Et sciendum quòd primi iuratores qui ignorāt non dant nec auferunt, quia ius merum reuertitur ad dominum capitalem cùm sit pro hærede, & ideo nullus poterit esse hæres propinquior licet propinquus quo ad seysinam, quia nulli descendit ius merum. Item cadit assisa propter plurium hæredum coniunctionem qui sunt quasi vnus hęres & vnum ius habentes, siue sint petentes siue tenentes si omnes in breui non nominentur, secundum quod inferius in breui pleniùs dicetur in tractatu de exceptionibus. Item petens nihil capiat per assisam vbi iuratores ipsum non cognouęrint, vel si cognouerint personam, nesciunt si sit hęres vel non, vel si sciuerint quòd sit hæres, nesciunt tamen vtrum propinquus vel remotus, quia quotienscunquè dubitatur an quid sit perinde est ac si non esset illud. Et quia si iuratores nihil sciuerint vel dubitauerint, nihil probant dictum petentis, & sic deficit probatio licet ius non deficiat. Item si dicant iuratores quòd ille qui petit, fratrem habet antenatum in partibus transmarinis (vt credunt) sed nesciant vtrum mortuus fuerit vel non, sed bene dicant quód si mortuus esset, iste qui petit esset hæres propinquior, tunc per officium iudicis detur seysina petēti sub tali conditione, quòd si frater antenatus viuus redierit, quòd frater postnatus qui petit sine placito restuat ei seysinam suam cúm redierit, & sic erit in pendenti seysina fratris postnati donec de morte fratris antenati constiterit. De hac materia habetis de Itinere Wilhelmi de Ralegh in comitatu Buck. assisa mortis si Richardus Faber. Et quid si frater postnatus sic moritur seysitus relictis hæredibus infra ætatem existētibus, & tunc redeat frater antenatus vel si hæredes plenæ sint ætatis, quæritur an sine iudicio possint expelli? videtur quòd bene possūt, quia pater eorum qui inde seysitus obijt nullum habuit feodum in vita fratris antenati nisi conditionale. Item casus. Filius & hæres interficit patrem, descendit ius hæredi non obstante felonia & cum eo remanet donec cōuincatur, & eo conuicto & in seysina existente retrohabitur tempus vsquè ad perpetrationem feloniæ, & nihil descendet ad hæredes propter seysinam. Si autem nullam seysinam habuerit, & postnatus assisam portauerit de seysina patris communis. ¶ 5. Item cadit assisa propter feloniam obiectam & conuictam, vt si anteceſſor de cuius seysina petitur

vel ille

vel ille qui petit per asisiam vel alius hęres intercedens qui antecessorem superuixerit, vel si vtlagatus fuerit propter contumatiam licet de felonia non conuictus, vel si conuictus fuerit & ad pacem restituatur, cadit assisa: & quamuis quis feloniam fecerit & antequâm conuincatur obiecerit forte ante mortem patris vel alterius antecessoris de cuius morte assisam protulit, procedet assisa & non remanebit. ¶ 6. Item differtur assisa, vt si duo petant vnum & idem tenementum versus eundem per assisam, ad vltimam assisam erit recurrendum, & differri debet prima vsquè ad captionem secundæ, quia non debet vnus de eodem tenemento duobus simul respondere, & hoc siue petant per assisam de seysina vnius antecessoris vel duorum. Et si de seysina duorum, primò debet procedere assisa de seysina eius qui vltimò obijt seysitus: vt de itinere Abbatis de Radinge in comitatu Hereford ãno regis Hẽrici quinto incipienti sexto Assisa mortis antecessoris si Laurentius Galant̃. Item cadit assisa per seysinam alicuius hæredis habitam post mortem alicuius antecessoris cuius seysina petatur, quia si hæres cûm semel seysinam habuerit donationem fecerit, si ad assisas recurrere posset a se rite factas irritare posset.

¶ 7. Videndum est igitur qualis seysina tollit assisam & quæ non. Et sciendum quod si seysina momentanea fuerit quòd tenens in tam modico tempore donationes fecisse non potuit & alienationes, vel si forte infra ætatem fuerit quòd donationes ab eo factæ tenere non debeant, vel si per modicum tempus post mortem antecessoris sui per intrusionem vel per disseysinam & postea eiectus recenter, vel cûm disseysitus recuperauerit versus ipsum per assisam nouæ disseysinæ, non obstante tali seysina ipse hæres habebit asisiam mortis antecessoris, quia talis seysina quam prius habuit conuicta est ad nullam, siue iniurioſam, tum quia parua fuit intrusio, tum quia ea durante nulla facta fuit donatio ab hærede, nec alienatio nec possessionis mutatio. Et si aliquis inde eiectus fuerit, recuperat seysinam suam adeo plenè & integrè sicut illam amisit. Sed cûm hæres petat post talem disseysinam per assisam mortis antecessoris, & objciatur ei quòd asisiam mortis antecessoris demeruit, eo quòd sine iuditio propria autoritate sibi vsurpauit quod per asisiam petere debuit, si obstare debeat talis exceptio? non video quare non. Si quis autem exceptionem seysinæ priús habitæ oppoſuerit, oportet duo probare, quòd in seysina extiterit & quòd donationes fecerit dum fuit in seysina, & quòd talis ætatis extiterit quòd donationes factæ reuocari vel irritari non possunt, alioquin non valebit exceptio. Et vnde si hæres hoc negauerit, per assisam captam in modum iuratæ veritas declarabitur. Si autem objciatur seysina quam quis habuerit dum fuerit infra ætatem, non nocebit: quia non obstante tali seysina, si infra ætatem donationes fecerit, illas reuocare poterit per asisiam mortis antecessoris, vel per breue de ingressu, vel per breue de recto: secũdũ quod elegerit, siue donationẽ fecerit custodi suo siue alij, nisi cũ plenę ętatis extiterit donatiões illas cõ firmauer̃. Assisã vero nouę disseysinę cõtra tales nõ habebit, quãuis ĩfra ętatem

tatem gratis exiuit. Si autem cuſtos dederit dum hæres fuerit infra ætatem, habebit hæres aſſiſam nouæ diſſeyſinæ & omnia alia remedia ſupradicta. Et notandum quód ſeyſina præhabita tollit hæredi aſſiſam mortis anteceſſoris cuiuſcunquè fuerit ætatis ſi fuerit iuſta, licet pareat ei aſſiſa nouæ diſſeyſinę, ea ratione quòd cõiũcta eſt poſſeſſio cum ipſo iure: & ideo ſi recenter poſt mortem anteceſſoris eiectus fuerit hæres, habebit vtramquè ſecundum electionem ſuam, quia ſeſe compatiuntur & nulla earum excludit aliam de recenti ſeyſina, ordine tamen ſeruato. Si autem fuerit iniurioſa non tollit aſſiſam, quia non facit liberum tenementum hæredi, quia non poſſunt coniungi iuri, nec valet coniunctio cùm poſſit ſeyſina reuocari, nec valet iuncta niſi iure iuncta. Igitur cúm hæres ſeyſinam anteceſſoris ſui iniuſtè ſibi vſurpauerit per diſſeyſinam, talis ſeyſina nulla erit, quia non facit hæredi liberum tenementum, & ideo non tollit aſſiſam mortis, quia iudicatur ad nullam. Item ſi cùm iuſta fuerit & hæres donationem fecerit dum fuerit infra ætatem, tunc erit donatio inualida ex quo reuocari poterit ab hærede. Et ideo licet talis donatio reuocari non poſſit per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ propter factum proprium quale quale, non tamen tollitur aſſiſa mortis anteceſſoris ad ſeyſinam præhabitam rehabendam. Cùm autem hæres plenæ ætatis in ſeyſina fuerit iuſta, quæ reuocari non poſſit & donationem fecerit, tenet donatio & tollit aſſiſam. Si autem eiectus fuerit iniuſtè, habebit aſsiſam nouæ diſſeyſinæ & tollitur aſsiſa mortis anteceſſorum propter ſeyſinam præhabitam & iuſtam. Si autem iniurioſa fuerit (vt ſupra prædictum eſt) non tollit aſsiſam mortis anteceſſoris cúm ſit nulla (vt ſupra) & ſi cûm iuſta fuerit fiant donationes tempore cõgruo & locum habere poſsit aſsiſa mortis anteceſſoris, ſic poſſet hæres omnes donationes ſuas ritè factas per aſsiſam reuocare, quod eſſe non debet. Et hæc eſt cauſa quare ſeyſina præhabita tollit aſsiſam mortis anteceſſoris & non alia. Item cadit aſsiſa per exceptionem villenagij, vt ſi villanus ſub poteſtate domini ſui conſtitutus terram aliquam acquiſiuerit pro denarijs ſuis tenendam liberè & ita obijt ſeyſitus, ſi dominus ſuus (ſub cuius poteſtate moritur) ſe poſuerit in ſeyſinam poſt mortem talis, filius villani per aſsiſam mortis anteceſſoris nõ recuperabit verſus dominum ſuum, hoc recognito quòd pater ſuus villanus & ſub poteſtate domini ſui obierit, vt de vltimo Itinere M. de P. in comitatu Suff. aſsiſa mortis ſi wilhelmus de Carleton, quia vbi nulla aſsiſa nouæ diſſeyſinę in perſona anteceſſoris, ibi erit nulla aſsiſa mortis anteceſſoris in perſona hæredis ſed econtrariò. Sed contra eſſet ſi extra poteſtatem domini ſui extiterit, & in ſtatu libero & petitus in ſeruitutem & perquiſiuerit ſibi breue de pace & ſic obierit ante iter iuſtitiariorum. Si autem ſub poteſtate conſtitutus ſibi breue de pace perquiſiuerit, non valet: niſi procedat petitio per breue de natiuis. Item cadit aſsiſa aliquando propter incertitudinem, vt ſi tenens dicat quòd totam terram non teneat, & iuratores quæſiti cum ſacramento vel ſine, dicant quòd neſciant: vt de itinere W. de Ralegh in comitatu North. ſi Wilhelmus de Camera. Item cadit aſsiſa propter defectum naturæ vel

ſenſus

sensus ipsius tenentis, vt si omninò audire vel loqui non possit, vt si sit surdus vel mutus naturaliter ita quôd omninò audire non possit neque loqui, quod non est de eo qui tardè audit vel loquitur: vt de Itinere W de Ralegh in com̃ North. Assisa mortis antecessoris inter Radulphum Basset & Thomã de Picteſle. Si autem a casu venerit illa surditas, tunc nõ cadit assisa sed erit differenda quousq; status ipsius tenentis melioretur. Et quod dictum est de surdo & muto, dici poterit de furioso, secundum quod gauisus fuerit aliquando dilucidis interuallis. Item cadit assisa, propter cõtinuationẽ seysinæ donatoris, verbi gratia. Pater dedit filio quandã terrã & simul rèmanserunt in seysina, filius præmoritur viuente patre relicto hærede, si hæres petat per assisam, non valet propter seysinã patris continuatam, quam corpore & animo retinuit: vt de vltimo itinere M. de P. in com̃ Suss. assisa mortis antecessoris si Rogerus Battayl. Si autem pater præmoriatur, hæres ipsius obtinebit per assisam propter seysinã patris continuatam vsq; ad mortẽ. Item cadit assisa ratione iuris & æsneciæ vt si frater petẽtis antenatus præmortuus filium reliquerit superstitem & de quo doceri possit quòd superstes sit per iuratores cum sacramento vel sine. Si autem nihil horũ doceri possit, vel si iuratores dubitauerint vtrũ ita sit vel non, tunc procedet assisa inter eos qui præsentes sunt. Item cadit assisa si a tenente obijciatur quòd petens vel alius hæres propinquior aliâs mouit ei litem de eadem terra, & quòd tunc remansit ei terra per iuditium vel duellum vel magnam assisam, vel finem factum, recognitionẽ, quietam clamantiam, vel alio quocunq; modo qui probari possit per assisam captam in modum iuratę. Item cadit assisa propter ordinem breuiũ non obseruatum, vt si prius implacitauerit petens ipsum tenentem per breue de recto vel de ingressu ita quòd visus petitus sit vel warantus vocatus: vt de Itinere Wilhelmi de Ralegh in comitatu Buck. assisa mortis si Richardus Auenel. Idem erit, si essonium interuenerit, vt de itinere martini de Pateshul in comitatu Kanc. anno duodecimo assisa mortis antecessoris si Manasserus de Hastings. Item cadit assisa si tenens teneat de balliuo domini regis, vel si chartam domini regis habuerit per quam dominus Rex ei teneatur ad warantum et excambium nisi petens docere possit quôd antecessor suus inde obijt seysitus post illius chartæ confectionem.

1 ¶ *Exceptio si contra minorẽ qui est infra ætatẽ petatur per assisã mortis a maiore qui est plenæ ætatis. 2. Si minor contra minorem. 3. Si minor contra maiorem. 4. Si minor petat cõtra minorem q̃ distinguendum de seysina mortui tenentis.* *Cap. 14.*

DAtur etiam exceptio tenenti propter minorem ætatẽ suam siue sint ibi plures tenentes siue vnus. Et quandoq; maior petit per assisam mortis antecessoris versus minorẽ, quãdoq; minor cõtra maiorẽ, quãdoq; minor cõtra minorẽ. Et sicut distinguũtur ętates & p̃sonę, ita oportet distinguere tenta, vtrũ. s. tenũtum quod petitur per assisam teneatur in socagio, vel Burgagio, vel per seruitium militare. Item vtrum ille

ille qui tenet fuerit infra ætatem vel ille qui petit. Item videndum erit de quibus tenementis reſpondebit ante plenam ætatem, & de quibus non & ad quæ breuia & ad quæ non. ¶ 2. Si minor petat contra minorem per aſsiſam mortis anteceſſoris & qui proximus ætati non fuerit, minor ſummonitus ſe eſſoniare non poterit contra minorem non magis quâm contra maiorem ſi conſtiterit ipſum eſſe minorem, ſi autem non conſtiterit, allocatur quandoquê eſſonium quaſi per ignorantiam, niſi ſit qui cauſatur minorem ætatem, ſed contra minorem qui petit in cauſa poſſeſsionis nunquam allocabitur eſſonium factum a maiore nec a minore. Sed cûm ante plenam ætatem viginti & vnius anni peti poſſit Burgagium & Socagiũ cõtra maiorẽ, quæro an eodem modo poſſit cõtra minorem ante plenã ætatẽ viginti & vnius anni in cauſa ꝓprietatis & in cauſa poſſeſſionis? Non poſſit (vt videtur) de aliquo de quo ãteceſſor ſeyſitus obijt vt de feodo: ſecus eſſet ſi ad terminum vitæ vel annorum, vel in cuſtodia, vel in vadio per finem vel conuentionem & huiuſmodi. Cùm autem comparuerit, ſi conſtiterit ipſum eſſe minorem nõ reſpondebit de aliquo tenemento in aliqua cauſa poſſeſſionis vel ꝓprietatis, antequam fuerit plenæ ætatis ſiue illud tenementum fuerit Socagium, Burgagium, vel feodum militare, licet diuerſę ſint ætates ad petendam ſeyſinam anteceſſoris contra minorem antequam reſpondebit, ſecundum quod tenementa ſunt diuerſa, & ſecundum quod cauſa fuerit poſſeſſionis vel proprietatis, quia ante plenam ætatem viginti & vnius anni, poteſt hæres petere ſeyſinam anteceſſoris ſui in cauſa poſſeſſionis per aſſiſam mortis anteceſſoris contra maiorem. In cauſa vero proprietatis petere non poteſt maior nec minor cõtra minorem per breue de recto, qualecunq; fuerit tenementum, antequam minor tenens plenam ętatem habuerit viginti & vnius anni. Et cûm ſic minor obtinuerit ꝑ aſſiſam ante plenam ętatem in cauſa poſſeſsionis, non reſpondebit ad aſsiſam in eadem cauſa poſſeſsionis ſi ab eo peteretur per aſsiſam, ſcilicet in Burgagio, & ſocagio ante ætatem talium. In feodo vero militari non ante plenam ætatem reſpondebit, ſcilicet viginti & vnius annorum non magis q̃ ei reſpondebitur. Si autem petat per aſsiſam feodum militare, nec magis reſpondebit ad aſsiſam in feodo militari ante plenam ætatem viginti & vnius anni, quàm ſi peteretur per breue de recto in cauſa proprietatis. Item quòd minor petere non poteſt per aſsiſam cum effectu antequam fuerit plenæ ætatis ſecundum diuerſitatem tenementorum, hoc verum eſt ſi petat contra cuſtodes, quia ſi ipſe prima facie habeat actionem, cuſtos habebit contra eum exceptionem, ſcilicet quód nõ antequàm plenę ætatis fuerit, & ita ante ætatem non reſpondebit. Si autem petat per aſsiſam verſus extraneas perſonas & verſus capitalem dominum ſuum qui negauerit ipſum eſſe hæredem, bene poteſt petere quolibet tempore per aſsiſam, cuiuſcunquè fuerit ætatis. Sed quicunquè ſit qui petat verſus eum & pater ſuus inde obierit ſeyſitus vt de feodo, ante plenam ætatem non reſpondebit, ſecundum quod tenementum fuerit tale vel tale, nec in cauſa poſſeſsionis non magis quâm in cauſa proprietatis.

Item

Item in assisa habenda est ratio prioritatis & posteritatis, secundū quod supradictum est Si autem capitalis dominus vel alius qui custodiam habuerit per ipsum aliquem feoffauerit de terra minoris dum fuerit infra ætatem,& feoffatus per custodem moriatur relicto hærede infra ætatem existente, cùm ad ætatem peruenerit primus hæres petat per assisam versus vltimum hæredem feoffati vel per aliud breue, quòd reddat tali qui plenæ ætatis est (vt dicitur) remanebit assisa quousq; vltimus hæres fuerit plenæ ætatis secundum genus tenementi. Si autem ambo fuerint plenæ ætatis & ambo petant versus custodē per assisam vel per aliud breue q reddat tali qui plenæ ætatis est (vt dicitur) vltimus hæres priùs obtinebit,& tunc demùm cadit assisa primi hæredis versus custodem, & incipiet de nouo competere versus vltimum hæredem qui per assisam obtinuit,& ille tunc vocet ad warantum capitalem dominum feoffatorem suum. Et cùm ille warantizauerit,tunc procedet assisa primi hæredis versus eum,& si per assisam obtinuerit hæres,tunc faciat warantus excambium suo feoffato. Item si capitalis dominus feoffauerit & moriatur hęrede suo infra ætatem existente & hæres vocatus fuerit ad warantum per eum qui feoffatus fuit per capitalem dominum, remanebit placitum de warantia inter tenentem & hæredem domini capitalis vsq; ad ætatem hæredis, sed capiatur assisa: vt de eodem Itinere eiusdem M.Anno eodem, assisa mortis anteceſſoris si Eudo pater VValteri,quam terram Rogerus de Braham tenuit qui vocauit ad vvarantū Rogerum le Bygod filium & hæredem com̄ Hugh le Bygod,& qui tunc fuit infra ætatem. Et ibi consideratum fuit quòd caperetur assisa non expectata ætate, & ita probatur in pluribus locis. Sed esto quòd feoffatus moriatur seysitus & hæres eius fuerit infra ætatem,ætas eius expectabitur,quia anteceſſor suus obijt inde seysitus vt de feodo,& sic de pluribus dici poterit si terra sic data ad plures deuenerit. Et quod supra dicitur de capitali domino, dici poterit de hæredibus eorum qui moriuntur seysiti vt de feodo sed ad terminum & vt de vadio & huiusmodi. Sed quid dicetur de disseysitore & intrusore qui moriuntur seysiti quasi de feodo propter patientiam vel negligentiam disseysiti. Si autem dominus capitalis præmoriatur hærede suo infra ætatem existente,non propter hoc remanebit assisa in persona sua,scilicet hæredis licet contra assisā respondere non potest: ratio est ad hoc,quia anteceſſor suus nunquam seysitus fuit de tenemento quod warantizare debet in feodo. Et q ita sit,videri poterit in Itinere M.de P.in com̄ Suff. An. Regis H duodecimo,assisa mortis anteceſſoris si Rogerus de Gloc. Ad hoc facit in itinere eiusdem anno eodem in com̄ Norff. Item si hæres capitalis domini in seysina fuerit & infra ætatem & venerit assisa super eum immediatè,non remanebit assisa propter ætatē: vt de Itinere M. de P.in com̄ Kanc. Anno Regis H.decimo assisa mortis anteceſſoris si Emma mater Rogeri.Illud idem dici poterit de quolibet hærede qui fuerit infra ætatē de omnibus de quibus anteceſſor suus non obijt seysitus vt de feodo, vbi autem vt de feodo,non respondebit ad assisam ante plenam ætatem in causa possessionis sicut hic, siue illud tenementum fuerit Socagium siue feodum militare: vt de Itinere Abbatis

de Radinge & M.de P.in cõitatu Leycester. Assisa mortis antecessoris si VValterus filius VVilhelmi. Et eodem modo dici poterit de Burgagio,secundum diuersitatem Burgagij,nec ad breue de recto in causa proprietatis non tenentur respondere infra ætatem (vt videtur) antequàm fuerint plenæ ætatis,scilicet viginti & vnius anni. Cùm autem tales qui tenuerint in Socagio vel Burgagio cùm fuerint plenæ ætatis (secundum Socagium & Burgagium) donationes fecerint,quæritur an illas reuocare possunt cùm ad maiorem ætatem peruenerint,scilicet viginti & vnius anni,ac si illas feciſſent de feodo militari? dico quòd non in quibusdam locis,sicut videri poterit in Itinere M.de P in comitatu VVarr' An.Regni Regis H.quinto in fine rotuli. Hæc autẽ quæ dicta sunt locum habent in hærede masculo.De fœmina vero hærede & infra ætatem existente non omninò sic.De quibus autem minor infra ætatem respondere debeat dicetur plenius infra,de exceptionibus. ¶.3. Si vero minor agat contra maiorem nec tunc locum habebit essonium contra minorem in persona maioris qui tenent,nec si defaltam fecerit maior, locum habebit resummonitio magis quàm essonium,in primo die capiatur assisa & ideò, quia si præsens esset minor nihil dicere posset maior quare assisa remaneret.Et cùm minor per assisam recuperauerit vt de feodo, de iure & proprietate, ante plenam ætatem non respondebit ad breue de recto nec maiori nec minori,sicut nec de aliquo alio placito vbi posset sine recuperatione exhæredari. ¶.4. Si autem minor petat contra minorem per assisam, bene tenebit ibi assisa in persona minoris petentis. De minore autem qui est in seysina videndum est qualiter adeptus est seysinam, vtrum de facto suo proprio quòd disseysinam fecerit, vel infra ætatẽ sit feoffatus de quibus infra dicetur.Itẽ si antecessor suus cuius seysinã habuerit obijt seysit' vt de feodo vel alio modo. Si autem vt de feodo, non respondebit ante ætatem,secundum quod superius dicitur in principio si maior petat contra minorem. Si autem non in feodo sed alio modo sicut in vadio,vel ad vitam, vel ad terminum, vel si minor inde feoffatus fuit: capietur assisa eodem die siue venerit siue non, quia neq; essonium habet locum neq; resumonitio. Sed qualiter & per quod breue sumoniri debeat placitum de warantia cùm hæres domini capitalis ad ætatem peruenerit videndum,breue tale erit. Sumoneas per bonos sumonitores. A. filium & hæredem B.qui plenæ ætatis est(vt dicitur)quòd sit &c.ad warãtizandùm C. tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, quam D. de. N.in curia nostra tali apud talem locum recuperauit versus eundem. C. per assisam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos captam. Et vnde idem C. dum fuit in seysina de eadem terra vocauit inde ad warãtum prędictum A.& remansit placitum de warantia per iudicium curiæ nostræ vsq; ad ætatem prædicti. A. quia priùs respondere non potuit ad warantiam. Teste.&c.

1 *Si plures sint petentes & plures tenentes in assisa mortis anteceſſoris.* *Cap.15.*

Cùm

CVm autem plures sint tenentes in assisa mortis antecessoris & plures petentes, aut sunt omnes infra ætatem vel quidam illorum, & tunc videndum si propter ætatem vnius siue fuerit petẽs siue tenens debeat remanere assisa ac si omnes essent infra ætatem. Et tunc videndum vtrum participes fuerint qui petunt vel qui tenent vel extranei. Item si participes, vtrũ diuisa sit hæreditas vel indiuisa, & siue sit ibi vnus hæres ex pluribus petentibus infra ætatem vel plures vel omnes, non propter minorem ætatem petentium remanebit assisa, cùm hæreditas fuerit diuisa prẽterquam contra dominum càpitalem, quia assisam dedicere non poterit quod quidem non erit in causa proprietatis. Si autem tenens fuerit vnus vel plures & omnes infra ætatem, & teneant in communi & pro indiuiso, remanebit assisa vsqùe ad ætatem omnium, quia sunt quasi vnus hæres. Si autem teneant pro diuiso & quilibet sciat partem suam, quilibet respondeat pro parte sua, sed ætas omnium ipsorum vel vnius non erit expectanda, siue placitum fuerit super possessione vel super proprietate de recto: & quià sunt quasi vnus hæres ea ratione quòd vnum ius habent, nullus sine alio poterit respondere nec debet, si teneant simul & pro indiuiso. Si autem plures sint filiæ & hæredes & petant per assisam versus capitalem dominum, illæ quæ sunt plenæ ætatis obtinebunt: Illæ vero quæ sunt infra ætatem in custodia remanebunt, & successiue cùm ad ætatem peruenerint habeant partem suam per breue de proparte & non per assisam, versus extraneos autem si petierint, licet infra ætatem fuerint, procedet assisa non obstante ætate. Sunt etiam plures exceptiones & responsiones contra assisam & quæ sunt communes ad omnia placita, de quibus infra pleniùs dicetur. Si autem contingat quòd plures sunt participes qui teneant & plures qui petant, & secundum quod res quæ petitur teneatur pro indiuiso in communi vel pro diuiso, si aliquis eorum in breui non fuerit nominatus siue petens fuerit siue tenens, quid agendum sit in tali casu infra dicetur pleniùs, de exceptionibus secundum quod hæreditas diuisa fuerit inter participes. Et in quo casu, non oportet in breui nominare nisi tantùm illos qui tenent rem petitam, licet sine participibus suis respondere non teneantur, & qui per aliud breue sumonendi sunt ad respondendum & sine quibus &c. Et sic dici poterit de pluribus participibus si vnus petat quòd sine alijs ei respondere non debeat. Sed in hoc casu, nisi omnes qui sequi debent in breui nominentur, cadit breue & assisa. Et eodem modo si plures tenentes sint qui teneant pro indiuiso, nisi omnes nominentur, cadit breue omninò. Sed quid si cùm omnes nominentur in breui cùm teneant vel petant in communi, vnus moriatur licet pars morientis per ius accrescendi accrescere debeat superstitibus cùm obtinuerint, tamen cadit breue propter partem morientis quam tenuit cum alijs in communi, & cùm pars cuiuslibet ipsorum per hoc quasi ex noua successione augmentetur, alia actione & noua opus erit. Breue autem de summonendo participe inferius.

1 *De exceptionibus extraneis vt de exceptione feloniæ.2. De diuersis casibus.3. Quòd si antenatus fuerit in partibus transmarinis & Iuratores dubitauerint vtrum mortuus vel viuus fuerit fiat minori seysina sub conditione. Cap.16.*

DIctum est supra de exceptionibus quæ proueniunt ex àrticulis breuis vbi capitur assisa in modum assisæ: Nunc autem videndum de exceptionib⁹ quæ a casu proueniunt & aliunde, perimit autem omninò assisam mortis anteceſſoris obiectio feloniæ, vt si pater, mater, vel alius anteceſſor, de morte cuius locum haberet assisa, feloniam fecerit, quia tales nihil transmittere possunt ad hæredes suos si fuerit conuicta. Forisfaciunt enim suis hæredibus quicquid eis acciderit tempore feloniæ, tam ius quàm seysinam simul vel etiam ius merum per se cùm acciderit sine assisa. Item non solum quicquid ei accidit sed quicquid accidere potuit ab aliquo anteceſſore, sicut videri poterit manifestè. Esto ꝙ filius & hæres in vita patris sui feloniam fecerit & obierit in vita patris, licet videatur prima facie ꝙ alij post eum hæredes patris cõmunis propinqui incipiant post mortem suam esse propinquiores, tum quia nihil iuris vel seysinæ descendere potuit feloni viuente patre cõmuni, tum quia non expectauit ꝙ esset hęres, videt ꝙ tales incipiãt esse hęredes ꝓpinquiores, qd̃ est verum. Sed si contingat filium felonis vel aliũ hæredem de morte aui vel fratrem felonis de morte patris cõmunis petere cùm felo liberos habuerit, vel si patrẽ superuixerit cùm nullus hæredum istorum poterit esse propinquior hæres nisi ratione iuris meri ad ipsum descendentis siue petat per assisã mortis anteceſſoris, siue per breue de recto, cadit ab vtroq;, cùm sic fieri debeat computatio descensus iuris meri ab anteceſſore saltem. Et vnde talis seysitus fuit vt de feodo & iure, & de tali descendit vel descendere debuit tali præmortuo. s. qui feloniam cõmisit, quod esse non poterit. Et vnde si hęres qui feloniam fecerit in vita patris vel alterius anteceſſoris relictis liberis moriatur vel post, cadit omninò assisa in persona aliorum hæredũ. Sed contra videtur: vt de Itinere VV. de Ralegh in com Kanc. Assisa mortis anteceſſoris si Adhelolphus, vbi dicitur ꝙ felonia anteceſſoris non impedit seysinã hæredis nec succeſſioñ. Sed hoc est speciale in com Kanc. de tenemẽtis quæ tenentur in Gauelkynd, si ille qui feloniã fecerit iudiciũ sustinuerit, quod secus est alibi in casu supradicto: vt de vltimo Itinere M. de P. in com Kanc. assisa mortis anteceſſoris si Hẽricus filius Yaonis de tenemento in Stronby, prædictus Henricus filius VVilhelmi nomine qui forisfecit terram, & vnde fuit in seysina, quia falsauit sigillũ domini M. & sorores tulerunt assisã de morte anteceſſoris. s. patris cõmunis. ¶.2. Alius casus. Quidam petijt tenementũ quoddã ꝑ assisam mortis anteceſſoris de morte auunculi sui, Respõsum fuit ei ex parte aduersa ꝙ ipse petere non potuit, quia ipse auunculus suus habuit quẽdam fratrem superstitem qui fuit hæres propinquior. Et ipse econtrariò replicando respondit, quod ipse frater auunculi sui ita fuit mente alienatus ꝙ quẽdam hominem interfecit, ita quòd fuit perpetuæ prisonæ deputatus. Et vnde iudiciũ petitũ fuit ex parte aduersa si in vita auũculi possit petere per assisam, iudicium positum fuit in respectum coram Rege, vbi nihil

actum

actum fuit, quia forte mulier non fuit prosecuta: vt de itinere M. de P. in com̃ Eborum anno Regis H. xij. Assisa mortis antecessoris si Odo filius Thorsin. Item alius casus. Frater postnatus petijt terram per assisam mortis versus fratrem antenatum de seysina fratris medij, quia frater antenatus non potuit esse hæres & dominus licet hæres propinquior, quia non potuit cum eo tenementum remanere ꝓpter homagium: vt de itinere episcopi Dunolm̃ & M. de P. in com̃ Eborum anno Regis H. iij. Assisa mortis si Rogerus de Amũdeuil, vbi dicitur quòd assisa non iacet sed habet locum breue de recto. Et notandum quòd fratri antenato competit assisa mortis antecessoris versus extraneas personas & nõ cõiunctas siue ipse (quicunq; fuerit in seysina) feoffator extiterit siue aliquis antecessor communis de quo ei descendit hæreditas, non obstante eo ꝙ ipse homagiũ ceperit vel ãtecessor cõmunis cuius hæres ipse fuerit, & ipse semper habebit primam seysinam quicunq; fuerit in seysina, coniuncta persona vel alius, dum tamen si coniuncta persona, tunc cõpetit ei breue de recto, si extranea, assisa mortis antecessoris. Nec valet exceptio si dicatur quòd ipse non possit esse hæres & dominus, quia nulli competit assisa mortis antecessoris nisi primogenito nec breue de recto, quia ille semper habet maius ius. Sed cùm ipse seysinam habuerit, tunc primò locum habebit versus eum breue de recto pro hęrede propinquiore filio vel filia, fratre vel sorore, & si excipiat ꝙ propinquior hæres sit ꝓpter ius merum, replicari poterit econtrariò ab hærede suo ꝓpinquiore ꝙ ipse nõ potest esse hæres & dominus propter homagiũ. Si autem nullum homagium interuenerit, vt si filio primogenito concedatur tenementum ab antecessore cõmuni ad se sustentandũ vel pro seruitio siue homagio, aliud erit. Item eodem modo si hæres & filius primogenitus sęqui voluerit versus dominum capitalem vel extraneum cùm fuerit in seysina: Alij hæredes nunquam actionem habebunt in vita primogeniti, quia ille maius ius habet &c. Et notãdũ ꝙ cùm de manu sua & seysina semel fiat descensus ad propinquiores tunc existentes, nunquam ꝓpter hæredem aliquẽ magis ꝓpinquum superuenientem aufertur. Item casus. Soror petit per assisam mortis antecessoris versus nepotem filiũ sororis suæ de morte sororis, qui respondet ad assisam ꝙ fuit filius & hæres legittimus matris suæ sororis petentis per assisam, & cui fuit responsum quòd hæres esse non potuit quia pater suus fuit villanus, & quia hoc spectauit ad ius, nõ iacuit assisa mortis ãtecessoris: vt de itinere M. de P. in com̃ Linc. ãno Regis H. x. assisa mortis si Agnes filia Elię de Beningwoorth. Sed quare nõ potuit inquiri ꝑ assisam in modum iuratæ captam vtrum talis esset vel non, sicut de bastardo, licet de statu alicuius post mortem suam agi non possit, bene potuit de hoc fieri inquisitio: vt de itinere eiusdẽ M. ãno Regis H. x. assisa mortis antecessoris si Vvilhelm' de Carleton, & hoc sine alia ꝓbatiõe. Itẽ casus. Mulieri petẽti ꝑ assisam obijcit ꝙ nepotes habet ex sorore qui tantũ iuris habent quantũ ipsa petens, replicatũ fuit ex parte petentis ꝙ prædicta soror desponsata fuit cuidam villano, & ita quòd pueri villani sunt, si de hoc constiterit per assisam in modum Iuratæ captam vel confessionem puerorũ, remanebit assisa: vt de vltimo itinere Vv. de Ralegh

in com̃

in com̃ Buck.assisa mortis si Henricus Russel. Item alius casus. Petenti per assisam mortis obiectum fuit quòd pater eius villanus fuit,ad quod fuit a petente replicatum quòd liber fuit quia franchiatus est,quòd terra quam petijt descendit ei ex parte matris quæ libera fuit, positum fuit iuditium apud VV.& ibi concordati sunt: vt de vltimo itinere M.de P. in com̃ Linc.Assisa mortis si Leonata de tenemento in VVeston. Si quis se cognouerit in iuditio semel ad villanum, semper in omni casu pro villano iudicabitur: vt de itinere M. de P. de loquela quæ fuit ad iuditium in diuersis com̃ anno Regis H. iij. in com̃ Dors. de Hamelino filio Radulphi. ¶ 3. Petenti per assisam obiectum fuit quòd habuit fratrem in partibus transmarinis antenatum, Iuratores dubitant vtrum mortuus sit vel non, conceditur petenti scysina sub tali conditione, quòd si redierit frater antenatus quòd sine placito habeat seysinam suam: vt de itinere VV. de Ralegh in com̃ Buck. Assisa mortis si Richardus Faber. Sed estò quòd frater postnatus moriatur antequam antenatus redierit (hærede infra ætatem existente) quæro an expectanda sit ætas propter factum Iustitiariorũ. Eodem modo si per dominum capitalem habuerit soror seysinam hæreditatis vbi nihil scitur de fratre vtrum viuus sit an mortuus, & ipsa seysita moriatur (hærede infra ætatẽ existente) si frater redierit, quæro an sit ætas expectanda, cùm iam constiterit (sicut in casu superiore) quòd anteceſſores talium, propinquiores hæredes non fuerint anteceſſorum præcedentium. Et reuera expectanda erit ætas in persona eorum, cũ ipsorum anteceſſores seysiti obierint quasi de feodo. Sed contrarium coram Rege & consilio suo apud Vvest. anno Regis H.xiij. de hæredibus Iohannis de Munmew, quòd ætas non expectabitur si iustior hæres comparuerit, sed hoc non fuit de iure sed de consilio curiæ & ex concessione anteceſſoris illius minoris.

¶ 1. *Quando assisa mortis anteceſſoris vertitur in iuratam & tenet breue assisæ & cadit causa donationis in assisam.* 2. *Si bastardia cadat in assisam.* 3. *Quæstio de custodia vtrum tenementum de quo assisa aramatur teneatur in socagio vel per seruitium militare.* 4. *Exceptio venditionis.* *Cap.17.*

VErtitur assisa mortis anteceſſoris multotiens in Iuratam multis de causis,& eodem modo sicut assisa nouæ disseysinæ, secundum quod superiùs dictum est. Quãdoq; per modum donationis secundum quod poterit casus poni,& vbi per modum donationis fœmina præfertur masculo in succeſſione, verbi gratia. A. dedit in maritagium cum B. filia sua quandam terram cuidam C. & hæredibus ipsorum communibus de ipsis duobus exeuntibus, B. habuit quandam filiam ex primo viro D. nomine, & mortuo primo viro postea nupsit alteri, de quo habuit quendã filium E. nomine, mortua B.& D. filia de primo viro in seysina existente, arramauit E. assisam mortis super eandem D. Ex parte cuius responsum fuit, quòd prædictus E. nihil iuris inde clamare potuit, quia terra illa data fuit in maritagium C. patri suo cũ B. matre sua & hæredibus de ipsis duobus exeuntibus, responsum fuit ex aduerso, quòd alio modo datum

fuit

fuit in maritagium cum ipsa B. matre communi & hæredibus de ipsa B. exeuntibus. Quo casu, quia fuerint frater & soror de vna eademq; matre quamuis diuerso patre, consideratum fuit vltimo itinere M. de P. in com. Suff. quòd assisa non iacuit inter eos sed quòd fieret inquisitio per patriã, & non per assisam de modo donationis, assisa mortis antecessoris si Philippa de Cokfend matre Roberti. ¶2. Cadit etiam in assisam bastardia, per quod vertitur assisa in iuratam, vt si frater antenatus tulerit assisam super fratrem postnatum de altero viro, vel econuerso de morte matris ipsorum cõmunis, & respõdeatur ab antenato q̃ ipse sit primogenitus matris ipsorũ, quãuis ab altero viro, & replicetur a postnato q̃ ipse hæres esse non possit quia pater suus matrem ipsorum cõmunem nũquã desponsauit, hoc per assisam in modum Iuratæ de cõsensu vtriusq; partis captam declarabitur, vt de itinere M. de P. in com. Sallop. ¶3. Item vertitur assisa in iuratam si quis assisam arramauerit versus dominũ suũ, & ipse respõdeat q̃ nihil clamat nisi custodiam, & replicetur contra eum q̃ custodia ad ipsum non pertineat, eo q̃ tenemẽtũ illud tenetur in socagio. Ad quod si domin' respõdeat q̃ ipse & antecessores sui prius inde custodiam habuerũt, super vtroq; casu fiet inquisitio per assisam in modum Iuratæ, scilicet si terra illa sit socagium vel non, & si sit socagium, tunc de seysina talis & antecessorum suorũ. ¶4. Item vertitur assisa in iuratam propter exceptionem venditionis, vt si quis petat per assisam mortis, & excipiatur q̃ petens habuit fratrem antenatum qui habitus fuit pro hærede & seysitus de eadem terra & illam postmodum vendidit ipsi tenenti: vt de vltimo itinere M. de P. i' com. Suff. assisa mortis antecessoris si VValter' Curteys. Si autẽ fiat replicatio a petente q̃ talis qui donationẽ fecisse debuit nũq̃ fuit inde ĩ seysina de eadẽ terra, vel si fuit ĩ seysina & donationẽ fecit, ipse donatorius nunquã seysinã habuit in vita donatoris, vel quid tale. Item si antecessor recognouerit vel remiserit & quietũ clamauerit. Itẽ si pueri illius qui dicit se tenere per legem Angliæ conuicti fuerint ad bastardos. Itẽ si quæstio ætatis quæstio status, cõuẽtio siue cõuictio, finis factus, res iudicata, vel quid tale quæ ꝓueniunt extra assisam & fuerit dissentio inter partes, vbi tenens dicit vnum & petens contrariũ, de consensu partiũ vertitur assisa in Iuratam, & sic terminatur negotium & sufficit exẽpli causa. Item vertitur assisa mortis antecessoris quandoq; in iuratam ꝓpter partum suppositũ, vt si cùm verus hæres fuerit in possessione, partus suppositus, scilicet aliquis vel aliqua qui se fecerint hæredem alicuius cũ nõ sint portauerint assisam super verũ hæredẽ. Eodẽ modo propter partum adulterinum, vt si dum maritus fuerit in remotis agens, vel tali infirmitate detentus quòd generare non possit, sit aliquis qui habeat accessum ad vxorem de quo prægnans extiterit, si maritus talem partum statim amouerit cùm æditus fuerit & illum deaduocauerit, ex hoc nascetur vero hæredi exceptio contra assisam. Si autem talem deaduocauerit & aliqua pro eo faciat præsumptio q̃ suus esse possit, licet reuera non sit, vt si simul extiterint, talis pro hærede iudicabitur licet nõ sit. Si autem aduocatio & confessio sua naturæ conuenire non possit, hoc est si per vnum annum vel biennium absens fuerit & reuersus paruulum inuenerit ex vxore, vel

reuera

reuera castratus fuerit vel ita infirmus, quòd generare non possit, licet talem aduocauerit, tamen veritas præferri debet confessioni quæ naturæ non conuenit nec rationi, licet quidam dicunt quòd locum habere debeat breue de recto, quod verum est, secundum quosdam.

¶ 1 *Inter quas personas non iacet assisa mortis antecessoris.* 2. *Casus q̃ soror de eodem patre & eadem matre præfertur masculo de diuerso patre de perquisito.* Cap. 8.

DIctum est supra inter quas personas iacet assisa mortis antecessoris & de morte quarum: Nunc autem dicendum est inter quas non iacet, ne cõtingat quòd per assisam non terminetur proprietas quæ locum non habet nisi tantùm in causa possessionis. Et sciendum q̃ locũ non habet inter coniunctas personas sicut cohæredes siue sint participes .i. hæreditatis capaces de aliqua hæreditate descendẽte ab aliquo cõmuni antecessore siue non capaces. Quo casu, si capaces sint cohæredes, vt si hæreditas partibilis sit ratione plurium personarum sicut filiarum quæ sunt quasi vnus hæres, vel ratione ipsius hæreditatis quæ in se partibilis est, locum non habebit assisa sed breue de proparte. Et si assisa impetretur, cadit opposita exceptione iuris meri, cum quilibet ipsorum sit hæres propinquior quãtum ad partem suam, respectu eorum qui sunt remotiores in alio gradu. Si autẽ plures sint cohæredes iusti & propinqui quoad seysinam, omnes tamen non sunt participes vel capaces sed vnus eorum, propter priuilegium quod habet (vt superius dictum est) & cui ius merum descendit alijs præfertur. Et in quo casu locum non habebit assisa cùm non determinet nisi possessionem, sed breue de recto quod vtrũq; determinat, scilicet seysinã & ius merum, & vnde cùm in prædictis casibus incipiat quis agere per assisam, datur tenenti exceptio cõtra assisam: & de hac materia plenius dicetur infra in tractatu de consanguinitate. Item sicut non iacet inter cohæredes legitimos & naturales & capaces participes, nec inter tales & non participes, ita nec inter legittimos & naturales tantum, sicut inter legitimos & bastardos si fratri naturali obijciatur q̃ sit bastardus vel etiam villanus, cùm sciri non possit vtrum se probare possint legittimos & liberos esse vel non. Et licet se legittimos & liberos esse probauerint, non tamẽ per hoc se probant esse hæredes propinquiores, & sic non poterit assisa mortis antecessoris terminare ꝓprietatẽ, & vnde alio breui .s. de recto opus erit ad terminandam ꝓprietatem. Et cùm forte se legittimos & liberos esse probauerint, poterunt vlterius se probare hæredes ꝓpinquiores, vt filia de primo viro excipiat contra fratrem legittimum de secundo viro q̃ hæres esse nõ possit, cùm sit quasi extraneus quoad successionem in hæreditatem maternam, quãuis filius naturalis & legittimus matris communis: quia hæreditas materna data fuit in maritagium primo viro cum matre cõmuni & hæredibus de patribus duobus ꝓuenientibus, & ideo q̃ hæres esse non possit quãuis frater naturalis & legittimus, & vnde si frater petierit versus sororẽ per assisam mortis vel econtrariò vel versus extraneam personam, inter eos nõ iacebit assisa mortis antecessoris cùm frater forte docere posset contrarium, & hoc

dico

dico nisi cùm soror existens in seysina excipiendo statim habeat ꝓbationem ad manum, sicut instrumentum donationis vel aliam probationem. Si autem versus extraneam personam, filia præfertur fratri cum probatione tali. Si autem probationem non habuerit, cadit assisa mortis antecessoris & agi oportet per breue de recto, & procedet inter eos magna assisa per hæc verba, scilicet: Vtrum ipsa quæ tenens est maius ius habeat in terra illa sicut in illa quæ data fuerit in maritagium primo viro suo cum tali matre communi & hæredibus de ipsis duobus venientibus, an talis frater de altero viro qui petit sicut in illa quæ data fuit in maritagium cum tali matre communi & hæredibus ipsius matris, & non terminabitur negotium in hoc casu per **Cuntey Cuntey** sicut inter cohæredes. Et eodem modo fiet si obijciatur villenagium, vel quòd petens genitus fuit de testiculo felonis quoad hæredem maternam, secũdum quod inferius dicetur in tractatu per breue de recto. Inter cohæredes vero nõ habebit locum assisa mortis nec procedet vbi postnatus talem habuerit seysinam ex tẽpore quòd a seysina eijci non possit sine breui dñi Regis, & in quo casu cùm per talem seysinam paritatem habuerit cum antenato hærede propinquiore quoad possessionem, de iure & proprietate agi nõ poterit nisi per breue de recto, nec procedet assisa mortis antecessoris cùm habeat postnatus tantundem iuris quoad seysinam quantum habet antenatus, & in breui de recto terminabitur negotiũ per **cuntey cuntey**. Si autem non habuerit postnatus talem seysinam longam (vt prædictum est) inter præsentes, vel longiorem inter absentes, secundum quod antenatus agens fuit in partibus remotis vel remotioribus, sicut in terra sancta vel alia peregrinatione in partibus transmarinis longè vel longius vel in regno longè vel longius extra com̃ vel in com̃, vel in prisona, vel infirmitate graui detentus, cùm venerit & postnatum recenter eijcere non possit, bene iacebit assisa mortis inter tales cohæredes sicut inter extraneas personas. Et quia ex quo postnatus habere non possit liberum tenementum ex tempore & longa & pacifica seysina, nunquam paritatem habebit cum antenato quoad possessionem, sed erit sicut extraneus quoad assisam mortis, quia seysina sua nulla est. Idem erit si cùm antenatus ingredi non possit, statim sibi perquisiuerit breue vel statim contentionem apposuerit, & in quibus casibus interrumpitur possessio postnati quòd nunquam paritatem habebit cum antenato quoad possessionem. Et eodem modo obseruari poterit inter consanguineos si agatur per breue de consanguinitate inter eos. Item frater antenatus feoffat fratrem suum medium cùm sint tres fratres, aut feoffat eum sine homagio tenere sibi & hæredib' suis, si talis frater obierit sine hærede de corpore suo, frater antenatus & feoffator erit hæres propinquior & cum eo poterit tenementum remanere. Item eodem modo si ita feoffauerit tenendi de dominis capitalibus. Item si ita fratrem medium feoffauerit tenendi sibi & hæredibus suis quos habuerit de corpore suo, si sine talibus obierit seysitus, reuertetur terra data fratri antenato sicut eschaeta pro defectu hæredis licet alios habuerit remotiores, & euanescit homagium si forte

interuenerit,quod non est in primo casu. Si autem fratrem postnatum feoffauerit tenendi sibi & hæredibus suis quibuscunq; pro homagio & seruitio,ille primogenitus & feoffator erit eius hæres propinquior, quia quãdiu fuerit aliquis ex parte antenati, ille semp alijs prefertur qui sunt in linea transuersali & ius semper descendit antenato, & cum eo semper remanebit simul cum seysina, quia primam debet habere seysinam, & de manu sua ad remotiores deueniet terra sic data si sit qui petat,si autem non, semper cum eo remanebit ius & seysina cùm non sit hæres apparens, vel si appareat nihil petat nec a manu sua nec ab eo descendet ius merum per virtutem descensus, sed per necessitatem (si sit qui petat) cùm antenatus non possit esse hæres & dominus, quia sese non compatiũtur homagium & dominiũ, quia homagium expellit rem a manu feoffatoris vsq; ad propinquiorẽ hęredem,scilicet ad filios vel filias si fuerint. Si autem non fuerint,vel cùm fuerint defecerint, tunc ad fratrem postnatum,non per assisam mortis sed per breue de recto, & quia frater postnatus, nec filius nec filia esse poterunt propinquiores fratri medio sed frater antenatus,& sic sui erunt hæredes alij inferiores, sed nihil eis descendet iure hæreditario in vita antenati nisi per necessitatem, quia non potest esse dominus & hæres, & cùm inferiores hæredes sui per iuditium recuperauerint, tunc primò descendet eis ius simul cum seysina & non ante,& vnde si antenatus nullum habuerit hęredẽ de corpore suo & postnatus incipiat petere,& antequam obtinuerit in iuditio incipiat antenatus habere hæredes, cadit actio fratris postnati. Sed si tunc inceperint esse cùm iuditium redditum sit pro fratre postnato nunquam ab eo auferetur seysina. Eodem modo cùm liberi fratris antenati in seysina extiterint & positi in seysinam & defecerint, vel si nunquã antenatus se dimiserit & pueri defecerint,non competit actio postnato sed antenatus sempse defendet erga postnatum in seysina sua per liberos suos,eo quòd sunt hæredes propinquiores. ¶2. Neptis ex sorore auunculi ex eodẽ patre & eadem matre, & nepos ex fratre eiusdem ex eodem patre sed diuersa matre,tulerint assisam mortis antecessoris versus dominũ capitalẽ, neptis.s. ex sorore de morte auunculi, & nepos ex fratre de morte eiusdem petierunt per assisam quandam terram de seysina cuiusdam auunculi Radulphi ipsorũ, nepos vero ex fratre dicebat se esse hęredem ꝓpinquiorẽ, quia fuit filius fratris ipsius Radulphi,& neptis ex sorore ipsius Radulphi nõ debuit ipsi p̃ferri,& quia ipse masculus & hæres masculi,& ipsa neptis fœmina & ꝓueniens ex fœmina,& ideo ipse hæres propinquior,ad quod responsum fuit ex parte neptis q̃ nepos nõ potuit esse hæres ꝓpinquior, quia idẽ nepos fuit filius fratris prædicti Radulphi, sed pater ipsi⁹ neptis & prædictus Radulphus non fuerunt fratres de vno patre & vna matre, sed de vno patre & diuersa matre,& q̃ mater sua ipsius neptis.s. & Radulphus fuerunt de vno patre & vna matre, & terra petita fuit perquisitum ipsius Radulphi, & non hæreditas descendens ab aliquo antecessore: & quia hoc dedici non potuit,consideratum fuit q̃ neptis fuerit hęres propinquior, quia ꝓuenit ex sorore ipsius Radulphi de eodem patre

& eadem matre, & nepos quamuis ex fratre masculus & ex masculo, hæres remotior, quia ex diuersa matre. Aliud forte dicendum erit de hæreditate descendente, secundum quosdam. Casus iste inueniri poterit in rotulo de termino P.& s. T. anno Regis H.iij. in com̃ Sussex, assisa mortis si Radulphus de Rupe super Gilbertum de Aquila. Idem dici poterit de hæreditate descendente si frater obierit seysitus, quòd soror de vno patre & eadem matre hæres propinquior sit de seysina fratris, quàm masculus frater de altera vxore, & hoc ratione ventris.

¶ 1. *De exceptione bastardiæ in assisa mortis antecessoris.* 2. *De inquisitione bastardiæ in tali assisa.* *Cap.19.*

EXceptio bastardiæ obiecta petenti vel tenenti in assisa mortis antecessoris perimit assisam, & vertit assisam quandoquè in iuratã, quãdoquè transmittit cognitionem ad curiam Christianitatis, secundum quod obiecta fuerit sic vel sic, & secundum quod inferius plenius dicetur de exceptionibus, in tractatu de bastardia & ibi plenius, & quis possit eam opponere & cui. Sed refert inter quas personas locum habere debeat & tenere in assisa mortis antecessoris. Et sciendum quòd vbicunque assisa locum habet, & inter quascunque personas, ibi locum habet exceptio bastardiæ, & inter easdem personas. Item inter easdem personas vbi locum habet consanguinitas loco assisæ, & ad quas assisa se non extendit: vbi autem locum non habet assisa nec consanguinitas, ibi nec locum habebit exceptio bastardiæ, scilicet vbi agi oportet de necessitate per breue de recto, quia exceptio bastardiæ totum terminat negotium, tam super possessione quàm super proprietate, quod quidem non facit assisa nec consanguinitas, nisi tantum super possessione, et vnde inter coniunctas personas locum non habebit, sed tãtum inter extraneas personas, licet videatur in prima facie quòd inter coniunctas personas procedi possit in cognitione bastardiæ, ad hoc quòd si ille cui obijcitur se legittimum probare non possit cadat ab actione sua & a causa, vel seysinam amittat: secundum quod obiecta fuerit petenti vel tenenti, & sic terminetur negotium secundũ quosdam &c. Sed quia poterit adeo de facili se probare legittimum & facere se coniunctam personam, & sic prouenire possit in casu a quo incipere non possit assisa nec locum habere nisi tantum breue de recto, ideo non tenet exceptio bastardiæ non magis q̃ assisa. Si vero bastardia obijciatur, quandoq; terminatur in foro seculari, quandoq; in foro ecclesiastico: secundum quod inferius dicetur plenius de eodem tractatu. Si autem cùm obiecta non fuerit, dicant Iuratores in veredicto suo quòd petens bastard' sit simpliciter, vel cum tali adiectione, q̃ natus fuit ante matrimonium, tunc non procedet assisa, quia vacua est petitio & cadit. Eodem modo dici poterit de tenente, vt de vltimo itinere M. de P. in com̃ Eborum circa finem rotuli. Item eodem modo si sic obiecta fuerit quòd petens natus fuit ante matrimoniũ per duos annos, vel tres, & partes inde se posuerint in Iuratam, & Iuratores dicant

abſq; aliqua mentione baſtardiæ quòd talis ſit ꝓpinquior hæres,& quòd anteceſſor ſuus obijt ſeyſitus vt de feodo,& poſt terminum,ita quòd omnes articuli breuis concurrant,non eſſet vlterius inquirendum de baſtardia,quia legittimitas ſic probatur indirectè : vt de itinere VV. de Ralegh in com̃ Kanc. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Adam le Gardener, nec erit in hac parte locus conuictioni ꝓpter partium conſenſum. Si autem baſtardia non obijciatur vt ſupra,erit cõtrarium. Item videndum erit in ꝑſona cuius ꝓcedere debeat inquiſitio baſtardiæ,quia refert vtrum ille cui obijcitur vel qui obijcit maioris ſit ætatis vel minoris. De eo autem qui eſt infra ætatem & tenẽs non procedit inquiſitio ante ætatem, vt ſi cuſtos dicat ꝙ nihil tenet niſi in cuſtoſtia cum tali qui eſt infra ætatẽ, & excipiatur quòd talis baſtardus ſit : vt de itinere M.de P. in com̃ kanc ãno Regis H. xj.de termino ſ.M.incipiente.xij.Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Vvilhelmus de Herſt,& ſic remanſit inquiſitio vſq; ad ætatem.In eodem autẽ itinere videtur contrarium, in aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Hẽricus Paynefore,de duobus qui fuerunt infra ætatem,& contra quos proceſſit inquiſitio ſup baſtardia per aſſiſam,& vbi obiectum fuit quòd baſtardi fuerunt, & Iuratores hoc idem dixerunt , quia nati in adulterio : ſed non fuit contrariũ, quia hic petẽtes & ibi tenẽtes & quòd inquiſitio ꝓcedere debeat de baſtardia verſus petentem qui fuerit infra ætatẽ,quòd pater ſuus ſuper hoc nunquam deſponſauit matrem ſuam, vel de hoc quòd natus fuit antequã mater ſua eſſet deſpõſata,procedet ſuper hoc Iurata: vt de vltimo itinere M. de P.in com̃ Salop. ¶ 2. Tranſmittitur quandoq; ad curiã Chriſtianitatis inquiſitio baſtardiæ in ſuo caſu, vbi ſcilicet matrimoniũ ſiue ſponſalia omnino dedicta fuerint in aſſiſa mortis anteceſſoris : ſecundũ quod baſtardia obiecta fuerit petenti vel tenenti, & fiat inquiſitio per tale breue. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis quòd cùm A. in curia noſtra corã &c.peteret verſus B.& E. vxorẽ eius tãtam terrã cũ pertinẽtijs in tali villa per aſſiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos ſumonitam,& verſus talem tantam terram cum pertinentijs in eadem villa vt ius ſuum, & prædicta C. diceret ſe eſſe propinquiorẽ hæredem A.de cuius morte idem A.tulit aſſiſam ſuam : Idem A.obiecit eidem C. quòd nullum ius habere potuit in terra illa,eo quòd baſtarda eſt : & quoniam huiuſmodi cauſæ cognitio ad forum ſpectat eccleſiaſticum,vobis mandamus ꝙ conuocatis coram vobis conuocandis , rei veritatem diligenter inquiratis, & inquiſitionem quam inde feceritis nobis ſciri faciatis per litteras veſtras patentes Teſte &c. Et quid fieri debeat vlteriùs,infra de exceptionibus pleni' dicetur,eo adiecto,ꝙ ſi tenens petenti obijciat baſtardiam, & petens vice verſa tenenti, quæritur quis eorum priùs ꝓbare debeat legittimitatem? & ſciendum quòd ille qui petit,quia eo non probante legittimitatem remanebit poſſeſſio cum tenente,ſiue ipſe tenẽs baſtardus ſit ſiue non.Cõtendunt enim multotiẽs inter ſe petens & tenens (& remanebit poſſeſſio cum tenente) ſiue tenens baſtardus ſiue non & cùm contendant inter ſe dicũt. Si ego ſum baſtardus & tu ſimiliter,& prius ſemper inquirendum erit de baſtardia petentis q̃ tenentis,quia ſi petẽs ius non habeat petendi,remanebit in ſuo loco poſſeſſio vt prædictum eſt.

TRACTA-

¶ Tractatus quartus

Libri quarti, in quo tractatur de consanguinitate.

1 ¶ Breue de consanguinitate. Cap.1.

Vm assisa mortis anteces̄soris infra certos gradus limitetur, & locum habeat de morte certarum p̄sonarum versus certas p̄sonas, & vlterius non extenditur, ne semper ad ipsum ius per breue de recto recurratur de seysina, quæ probari possit de proprio visu & auditu alicuius, in subsidium assisæ mortis anteces̄soris ꝓuisū est quoddā breue quod dicitur breue de cōsanguinitate, vt causam possessionis terminet in gradibus & p̄sonis, ad quos assisa se non extendit de omnibus de quibus anteces̄sor obijt seysit' vt de feodo, & non vt de mero iure, quia hoc non agitur nisi tantū de possessione ad euitandū dubiū euentū duelli & magnæ assisæ ꝑ breue de recto, quatenus tēpus assisæ mortis anteces̄soris permiserit. Et cū loco assisę mortis ātecessoris accipi debeat & teneri de seysina anteces̄soris: merito sequi debet in magna parte naturā illius assisæ, cuius loco sumitur. s. in tēpore, vt tēpus siue terminū assisæ non excedat. Item in p̄sonis, vt locū habeat breue de cōsanguinitate extra terminos assisæ inter casdē p̄sonas, siue maiores sint siue minores inter quas locū habet assisa infra suos terminos & non inter alias, sicut inter cōiunctas p̄sonas (vt prædictū est) ascendendo ab auo vsq; ad triauū & vlteriùs si tēpus permittat, qui omnes sic ascendendo rectè dici poterunt anteces̄sores ad modū assisæ mortis anteces̄soris, vel descendendo a nepote vsq; ad trinepotē & vlteriùs, si tēpus permiserit: qui omnes recte dici poterūt consanguinei nisi sit qui dicat sic, qđ omnes sūt cōsanguinei tam ascendētes q̄ descendentes. Nec obstare debet qđ quidam dicūt q̄ per tale breue de recto quod incipit per p̄cipe, amittunt curiā suam domini curiarū, quod est & esse possit contra cōmunē libertatē (vt dicūt) sed reuera non est ita q̄ tenentes ꝓpter seysinā mortis anteces̄sorū suorū sēper teneatur adire curiam dominorū, quia si plures competant actiones, vnā illarū quam voluerit eligere poterit, & ea experiri. Poterit enim quis habere assisā mortis anteces̄soris, nouæ disseysinæ, & breue de ingressu, & breue de recto vno & eodem tempore, & quam istarū voluerit eligere poterit, nec cōpelli debet magis ad vnā q̄ ad aliā, nec ad breue de recto magis q̄ ad assisā. Si autē agere velit per assisā nouæ disseysinę, sic tollere poterit curiā dñi sui sine iniuria alicuius ad breue de recto, & sic de alijs placitis & assisis, & sic nō fit dñis curiarū iniuria, si petēs ꝑ alia breuia agere voluerit q̄ per breue de recto, cū ad tale breue non teneatur nisi velit. Si autē tempus excedat terminū assisæ mortis anteces̄soris, locum habebit breue de recto, cū

petens

petens probare non poſſit ſeyſinam de viſu & auditu alicuius proprio ſed alieno,ſcilicet patris qui vidit, & hoc filio ſuo iniunxit quòd teſtis eſſe poſſit.Breue de conſanguinitate tale eſt.Rex vic.ſalutē.Pręcipe A.q̄ iuſte & ſine dilatione reddat B.tantā terrā cū ꝑtinentijs in tali villa de qua C. conſanguine° ipſius B. cuius hæres ipſe eſt vel anteceſſor talis ſine expreſſione,vel cū expreſſione.s.nepos vel auus ſuus fuit ſeyſit° in dñico ſuo vt de feodo,die quo obijt (vt dicit) & niſi fecerit & talis fecerit te ſecurum &c.tunc ſumoneas talem &c.q̄ ſit oſtēſurus quare non fecerit. Teſte &c.

1. De intentione petentis & reſponſione tenentis.2. Reſponſio ad tale breue.3. De exceptione paritatis quæ eſt in perſonas deſcendentes de eodem ſtipite.4. Quid iuris ſi poſtnatus & propinquus petat verſus remotum ſicut verſus tertium fratrem.5. Quid iuris ſi warantus vocetur frater videlicet poſtnatus & warantizauerit. Cap.2.

POſt eſſoñ vero præſentibus in iudicio partibus,proponat petens intentionē ſuam tali modo.A. petit verſus B.tātam terram cum ꝑtinētijs in tali villa vt ius ſuū,& ſic fundat intentionē.Et vnde talis nomine anteceſſor vel cōſanguineus ſuus, cuius hæres ipſe eſt (cū expreſſione vel ſine) fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo,die quo obijt.Et de ipſo tali deſcendit ius prædictæ terræ cuidam tali filio & hæredi,& ſic deinceps per omnia ſicut per breue de recto : ſicut inferius dicetur vſq; ad illū qui petit,& q̄ tale ſit ius ſuū & q̄ talis anteceſſor ita fuit ſeyſitus offert. &c. ¶.2. Et B.venit & defendit ius ſuū &c, & dicit q̄ non debet ad hoc breue:reſpondere q̄ ipſe tenens & petens ſunt de eodē ſtipite,a quo deſcendit hæreditas petita,& ita q̄ non valet breue de conſanguinitate non magis inter eos q̄ aſſiſa. Sed videnda eſt ratio quare. ¶.3. Poni autē poterit caſus in perſonis triū fratrum & multis modis : vt ſi pater cōmunis moriatur ſeyſitus de aliqua hæreditate vel alius anteceſſor, & poſtnatus ſe poſuerit in ſeyſinam totius hæreditatis cùm non ſit partibilis,vel ſi pater vel alius anteceſſor cōmunis,vel frater antenatus vel extranea quęuis perſona feoffauerit fratrē mediū,qui inde obijt ſeyſitus ſine hærede de ſe, & antenatus vel poſtnat° ſe ponat in ſeyſinā,& primò:ſicut E.frater poſtnatus ponat ſe in ſeyſinā,A.frater antenatus petat verſus eum per breue de conſanguinitate,vel per aſſiſā:Reſpondere poterit idem C.q̄ ad breue de conſanguinitate non tenetur reſpondere non magis q̄ ad aſſiſam,quia ipſi A.& C.antenatus & poſtnatus ſunt de eodem ſtipite a quo deſcendit hæreditas,a patre vel alio anteceſſore cōmuni vel fratre medio.Et ipſe C tantundē iuris habet in prædicta hæreditate quātum ad ſeyſinā, cùm extiterit in longa & pacifica ſeyſinà inter præſentes, & cùm ſit iuſtus hæres & propinquus ipſius anteceſſoris, & adeo propinquus ſicut ille A. frater antenat°,& vnde cùm pares ſint in iure poſſeſſorio,non vult ei reſpondere propter iuris paritatem : & vnde ſi antenatus dicat ſe eſſe ꝑpiquiorem & nemo poterit eſſe hæres ꝑpinquior niſi ratione iuris meri quod ei deſcendit,& nec aſſiſa nec conſanguinitas terminare poſſunt ius merum niſi tantum breue de recto:ideo de neceſſitate cadit aſſiſa & conſanguinitas, & terminabitur negotiū per breue de recto,vbi nec duellū nec magna aſſiſa,ſed per Cunte tunte omnino,vel q̄ dicat in fine & oſtendat quare

hæreditas

hæreditas remanere non possit cum antenato qui est hæres propinquior, quoad ius: quia homagiũ interuenit, vt sciatur quis ꝓpinquior,& ꝑ hoc hæres rectior.(Sine præiudicio sententiæ melioris) videtur,ꝙ non poterit frater postnatus habere exceptionẽ paritatis contra fratrem antenatũ quantum ad seysinam nisi possessio sua siue seysina longa fuerit & pacifica inter præsentes habita, quia si fuerit breuis vel interrupta,non valet: inter præsentes dico,quia si quis præsens dissimulauerit ad tempus,sibi prꝫiudicat propter taciturnitatem,cùm vigilantibus iura subueniant. Secùs autẽ si inter absentes,vbi tẽpus non currit: & ideo nisi talis seysina longa fuerit & pacifica inter p̃sentes (vt prædictum est) non potest dicere postnatus ꝙ habeat tãtum iuris quoad seysinã quantum antenatus, cùm seysina sua nulla sit vel non sufficiens cùm sit breuis vel longa, tamen interrupta.Et vnde cùm longam habuerit postnatus seysinam & pacificam inter præsentes,ꝙ sine breui eijci non possit quin recuperet per assisam,tũc primum liberum habet tenementũ & competit ei assisa & exceptio paritatis versus antenatũ,& sic non habebit antenatus actionem nisi per breue de recto,& vbi obstabit ei casus Regis,& anteq̃ sic habuerit postnatus lõgam & pacificam possessionẽ,sed antenatus postnatum recenter eiecerit,non recuperabit ꝓpter seysinã teneram. Si autem ipsum statim eijcere non possit & recenter faciat rem contentiosam per interpellationẽ vel impetrationem diligentem,& sic nunq̃ habebit postnatus pacificam seysinam & sic nunquam liberum tenementum & per cõsequens nullã seysinam.Sic ergo non competit ei exceptio paritatis cùm non sit in seysina nisi nuda pedũ positiõe,& vnde in hoc casu bene iacebit inter antenatũ & postnatũ assisa mortis ãtecessoris,sicut cõtra quẽlibet extraneũ.Et vnde cùm talis postnatus donationem fecerit de cõmuni hæreditate & vocatus fuerit ad warantum per feoffamentum, videndum erit qualem frater postnatus ante donationem habuerit seysinam, secundũ quod superius dictum est,& secundum hoc cùm warantizauerit procedet assisa versus postnatum qui warantizauit,vel remanebit ꝙ locum habeat breue de recto,quia peruenit in eum casũ &c. nec poterit aliquis dare nisi ille qui seysinam habuerit.Cùm frater postnatus in possessione fuerit hæreditatis paternæ & in pacifica seysina,& ita ꝙ sine iudicio eijci non possit & feoffauerit inde aliquem,& cùm frater antenatus assisã mortis antecessoris inde portauerit super feoffatum qui feoffatorem suũ vz fratrẽ postnatum inde vocauerit ad warãtum,& qui ei warantizauerit, & postea respõdeat ad assisam ꝙ assisa mortis antecessoris non iacet inter ipsum fratrem antenatum propter paritatẽ iuris possessorij, sed dicat ꝙ non iaceat inter eos assisa nisi tantũ breue de recto,contentio est inter maiores vtrũ ꝓcedere debeat assisa vel non,dicũt enim quidam quòd assisa ꝓcedere non debet ꝓpter paritatẽ iuris non magis q̃ procederet si aliũ nũquã feoffarent, cũ ipse postnatus iam per warantiam effectus sit quasi dñus & tenens rei, & quòd ꝓcedendũ est per breue de recto,vbi nec duellum nec magna assisa nisi tantũ narratio super descensu & ipso iure maiore. Et sunt qui dicunt quòd per assisã ꝓcedendũ erit, quia reuera licet frater postnatus warantizauerit, & licet teneatur defendere possidentem in seysina, tamen ipse

non

non poſſidet: quod quidem probari poterit multis rationibus. Quia tenens qui warantum vocauit licet ei warantizatum fuerit, tamen a ſeyſina non recedit ſed expectabit euentum placiti inter warantum ſuum & petētem,& ſi warantus ſuus eum defendere poſſit, remanebit in ſeyſina, & ſi non,tunc primò cùm warantus ſuus contra ſe iudicium habuerit,ejicietur a ſeyſina,& incontinenti de terra waranti conſequetur excābium. Et ideo videtur ꝙ frater poſtnatus non eſt in ſeyſina,& hac ratione ꝙ verſus eum procedat aſſiſa.Sed (ſine præiudicio melioris ſententiæ) videtur,ſecundum vltimū caſum,ꝙ procedet aſſiſa: maximè quia frater poſtnatus non eſt tenens ſed defenſor tenentis,& licet faciat verba defēſionis ꝙ tenente,quod videri poterit manifeſtiùs ex hoc quod dicitur, ꝙ aſſiſa non iacet inter eos ſed breue de recto,quia ex hoc ſequitur, ꝙ ſi aſſiſa cadere debet in perſona poſtnati eo ꝙ tenens ſit ſecūdum quoſdā, per eandem viam reſurgere deberet per breue de recto inter eos, per hoc quod dicitur,ꝙ non iacet aſſiſa inter eos ſed breue de recto.Sed ſi breue de recto contra ipſum ſit impetratū,non poteſt procedere,quia ipſe reuera non tenet,vnde ſi cadat aſſiſa & ſimiliter breue de recto,ſic cadit actio & verſus warantum & verſus tenentem:quod eſſe non debet. Procedat igitur aſſiſa & non breue de recto in hoc caſu. Item ſi cadere debeat aſſiſa inter eos & de neceſſitate impetretur breue de recto ſuper tenentem, in electione tenentis erit vtrum warantum vocare voluerit vel non,nec ad hoc compelli poterit contra volūtatem, & ſic procedere debet breue de recto inter fratrem antenatum petentem & tenētem, ſequetur ex hoc quòd tenens ſe defendere poterit per duellum vel magnam aſſiſam,ſecundum quod voluerit, quod graue eſſet petenti de tam recenti ſeyſina. Si autem frater antenatus priùs ſe poſuerit in ſeyſinam, & poſtnatus petat verſus eum per aſſiſam vel conſanguinitatem,ad quod reſpondere poterit antenatus, ꝙ ad hoc breue reſpondere non debet ratione ſupradicta,quia cū per tale breue nihil petatur niſi ſeyſina tantū & coniuncta ſit ſeyſina cùm ipſo iure in ſua perſona, & ſeyſina in hoc caſu a iure per ſe ſeparari non poſſit,cùm ſequi debeat ius in deſcenſu,oportet ꝙ poſtnatus vtrūq; petat tam ius quàm ſeyſinam,quod quidem per tale breue facere non poteſt. Recurrendum eſt igitur ad breue de recto quod vtrumq; determinat & amplectitur. Quod autem dictum eſt de fratre poſtnato petēte & antenato tenente,dici debet de auunculo petente verſus nepotem,& de nepote petente verſus auunculū & alios remotiores hæredes fratris antenati vel poſt nati in linea recta deſcendente vel aſcendente vel tranſuerſali,quod cōtra ipſum non habet locum conſanguinitas,cùm aſſiſa mortis anteceſſoris locum non habeat infra ſuos terminos inter fratres vel ſorores, auunculum vel nepotem,quia ius non determinat. ¶.4. Dictum eſt ꝙ non iacet aſſiſa inter hæredem ppinquiorem & propinquum, quicunq; eorū tenens fuerit vel petens: videndum erit quid iuris, ſi propinquus hæres petat verſus propinquum, vbi pares ſunt in iure poſſeſſorio cum hærede propinquiore,ſcilicet vbi duo fratres poſtnati viuente primogenito vnus petat verſus aliū per aſſiſā. Et ſciendum quòd aſſiſa non procedit inter eos duplici ratione, tum quià quilibet eorum habet paritatem iuris

in

in possessione, tum quia frater antenatus (qui habet ius merum) propinquior est hæres, nec potest aliquis esse hæres propinquior nisi ille ad quē ius merum descendit, siue sit vnus siue plures. Nec erit in personis hæredum propinquorum recurrendum ad breue de recto, quia ad nullum ipsorum descendit ius merum, et cùm in personis eorum non habeat locum assisa, ita nec consanguinitas, nec in personis hæredum ex illis ꝓuenientium. Item cùm locum non habeat inter propinquos, locum non habebit inter propinquum & remotum, siue remotissimum, nec est igitur consanguinitas. Contra extraneas vero personas possunt consanguinei petere per assisam de seysina antecessorum suorum, & in gradibus ad quos assisa mortis antecessoris se non extendit, petere possunt per breue de consanguinitate, quatenùs tempus permiserit & probatio, vt prædictum est. ¶ 5. Sed esto quòd cúm coniuncta persona frater medius vel postnatus in seysina fuerit hæreditatis a communi stipite descēdentis, & totam vel eius partem transferat ad extraneum, et frater antenatus & propinquior assisam portauerit super tenentem, & ille warrantum vocauerit fratrem postnatum & ipse warentizauerit, videtur prima facie quòd cadere debeat assisa, quasi peruenerit ad eum casum sicut inter fratrem antenatum hæredem propinquiorem & postnatum hæredem propinquū, & quód procedi debeat per breue de recto, ac si assisa veniſſet super fratrem postnatum & qui inuentus esset in seysina. Sed esto quòd cùm frater postnatus vel consanguineus vocetur ad warrantum defaltam faciat, nonne erit assisa capienda per defaltam in persona tenentis? immo. Et eodem modo cùm warrantizatum fuerit, si tenens defendi non possit in seysina, petens de seysina tenentis recuperabit, & tenens excambium de warranto. Sed reuera non cadit assisa secundum quosdam, quia tenens licet ei warantizatum sit, non recedet a seysina, sed warrantus eum defēdere tenetur in seysina sua, & ideo a tenente non est translata seysinā, & ideo procedit assisa, nisi warrantus respondere possit ad assisam & docere quare procedere non debeat, fit tamen contrarium quandoq;.

1 ¶ *De exceptionibus contra breue.* *Cap.3.*

COntra breue de consanguinitate in suo casu responderi poterit & excipi, sicut contra assisam mortis antecessoris: vt si excipiatur ꝙ bre de consanguinitate non iacet, quia sunt cohæredes & ꝙ hereditas descendat ab vno stipite, et ꝙ sanguinitas non iaceat magis q̄ assisa, responderi poterit ad hoc a petente, quód tenens non est in seysina vt hæres communis antecessoris, sed ex causa donationis a communi antecessore vel ab alio, & quòd donatio minus sufficiens est, quia talis nunquam seysinam habuit in vita donatoris, sed quòd donator inde obijt seysitus vt de feodo, et per hoc tenebit breue & cadet assisa, sed vertetur in Iuratam ad inquirendum de feoffamento & seysina. Item responderi poterit quòd ille qui in seysina est, non est cohæres sed extraneus, licet filius legittimus propter coarctationem hæredum, quia terra data fuit in maritagium cum matre petentis cum tali viro & hæredibus eorum com-

munibus, et ille qui tenet est de altero viro, licet de eadem matre, & cohæres esse non poterit nec propinquus nec remotus, propter coarctationem hæredum. Sed si dicatur quòd tenens bastardus sit vel villanus, ita quòd hæres esse non possit, ibi cadit consanguinitas, sicut caderet assisa: quia talis obiectio pertinet ad ius. Et vnde si ille cui obijcitur bastardia se probare possit legittimum, vel ille cui seruitus obijcitur probare se possit esse liberum, per hoc terminabitur negotium tam super iure quàm super proprietate, quod quidem fieri non poterit per breue de consanguinitate, non magis quàm per assisam, quod non est in casibus præcedentibus, quia sicut in causa possessionis se probauerit legittimum vel liberum, nõ propter hoc se probat hæredem propinquiorem, & ideo recurrendum erit ad breue de recto cùm hoc tangat ius merum. Item dicere possit quód antecessor non obijt seysitus vt de feodo, vel si obijt seysitus vt de feodo, tamen ille qui petit per breue de cõsanguinitate non est in tali gradu vel linea, quòd aliquid ei descendere possit ratione alicuius propinquitatis, quia ex fratre talis antecessoris postnato. Et vt breuiter concludatur, oés ferè exceptiones quæ competunt contra assisam mortis antecessoris, cõpetunt contra breue de consanguinitate, cùm sapiat naturam assisæ. Item per breue de consanguinitate possunt plures petere sicut vnus, & contra plures sicut contra vnum, sicut in assisa. Item poterit assisa coniungi cum consanguinitate & per vnicum breue terminari, vt si soror petat de morte vel seysina patris vel matris, & nepos & neptis ex sorore vel vlteriùs. Vt si dicatur ſ. A. pater vel mater B. et auus vel auia, proauus vel proauia C. cuius hæredes ipsi B. & C. sũt, fuit seysitus in dominico suo vt de feodo. &c. Et forma breuis vt superius in principio, & qualiter per hoc breue procedendum sit, & qualiter contra breue excipiendum, satis ex præmissis sumi poterit exemplum.

1 ¶ *An Breue de consanguinitate verti possit in breue de recto.* *Cap. 4.*

ITem videndum est an breue de consanguinitate verti possit ꝑ narratiõé in breue de recto, sicut potest breue de ingressu in breue de recto, vel econtrarió. Vt si dicat petens ꝑ breue de consanguinitate in narratione descensus: Et vnde talis antecessor suus obijt seysitus in dñico suo vt de feodo, & postea adijciat, & de iure. Videtur (et verum est) ꝙ sic trãseat de possessione in ꝓprietatẽ, ꝑ hoc enim qđ dicit ꝙ talis obijt seysitus in dominico suo vt de feodo, deducit in iudicium totũ ius possessionis. Et de hoc quod addit de iure, deducit in iudicium ius proprietatis, & sic per consequens duo iura, possessionis vz & proprietatis. s. ius duplicatũ, quod dicitur **Dreit Dreit**. Sed quia breue de consanguinitate nihil determinare potest nisi ius possessoriũ, & petens in narratione sua vlteriùs ꝓcedit ad ius merum, ad quod consanguinitas se non extendit non magis quàm assisa mortis antecessoris, per hoc recedit de breui suo, & cadit breue et non erit recurrendum postea nisi ad breue de recto. Nunquam enim vertitur causa possessionis in causam proprietatis per narrationem ex parte petentis vt hic, nec econuerso. Poterit enim quis habere liberum tenementum sine vsu & expletijs. Et vnde si quis eiectus

fuerit

fuerit de tali seysina & per assisam nouæ disseysinæ petat restitui, nihil aliud dicit in intentione sua nisi quòd disseysitus est de libero tenemento suo. Eodem modo si seysinam petat antecessoris per assisam mortis, nihil aliud dicit nisi quòd antecessor suus seysitus fuit in dominico suo vt de feodo, die quo obijt. Et vnde si mentionem faceret de expletijs captis & de iure mero, sic dicendo per assisam nouæ disseysinæ, de libero tenemento meo vnde fui seysitus vt de libero tenemento vt de iure, capiendo expletia ad valentiam &c. vel in assisa mortis antecessoris sic dicẽdo, in dominico suo vt de feodo & iure, capiẽdo expletia ad valentiam &c. sic caderet breue propter ius merum, vt supra dictum est. Et vnde videtur manifestè quòd ius possessoriũ satis stare posset sine vsu & expletijs, quæ tamen si interuenerint prodesse poterint & non nocere, cûm præbeant vestimenta possessioni & ius possessorium declarent. Et vice versa breue de recto nunquam vertitur per narrationem ad breue prædictum super possessione, in hoc enim proprietas & possessio nihil habent commune. Si quis enim semel cum effectu agere inceperit per breue de recto super ipso iure, nunquam redire poterit ad aliquam actionem super ipsa possessione, vel si in narratione sua aliquem articulũ omittat qui locum habeat super ipso iure, & si dicat tantum in narratione sua: Et vnde talis antecessor suus seysitus fuit in dominico, vel si loquatur de seysina propria, & dicat: Et vnde seysitus fui vt de libero tenemento vel in dominico vt de libero tenemento: nisi mentionem faciat de iure & de tempore regis, & de expletijs captis, non valebit: & vnde videtur manifestè quòd ius proprietatis stare nõ possit sine vsu & expletijs, sicut poterit ius possessionis, vt prædictum est. Relinquitur igitur quòd nulla istarum actionum verti possit in aliam per narrationem. In iure autem proprietatis vertitur quãdoq; breue de ingressu in breue de recto (propter longissimum ingressũ) de necessitate, quia non poterit quis probare ingressum de visu proprio & auditu, & vice versa vertitur quandoq; breue de ingressu in breue de recto sed non nisi de voluntate tenentis, cùm tempus hoc pmiserit quòd probari possit ingressus de visu alicuius & auditu, secundum quod inferiùs dicetur plenius de ingressibus.

1 ¶ *Breue de seysina antecessoris qui obijt de cõmunia pasturæ seysitus. 2. Forma breuis vbi quis moritur seysitus de cõmunia pasturæ si seysina deforcietur hæredi & de consanguinitate. 3. Forma breuis de recto.* *Cap. 5.*

SI quis moriatur seysitus de aliqua communia pasturæ vt de feodo, & pertinentem ad liberum tenementum suum ex fundo alieno, seysinam suam quam habuit die quo obijt transmittit ad hæredes suos. Et si hæres cûm in seysina fuerit vti prohibeatur, non cõpetit ei assisa mortis antecessoris cûm sit quasi in iure possessionis, licet vti prohibeatur, & pro eo quòd vti prohibitus est, de benefitio principis subuenitur ei p breue quod tale est, per iuratam & non per modum assisæ. Forma breuis talis est. ¶ 2. Rex vic. salutem. Præcipe tali quòd iuste & sine dilatione permittat talem habere communiam pasturæ suæ in terra sua de tali

villa, de qua talis pater vel mater, auunculus vel amita, frater vel soror vel etiam anteceſſor auus vel proauus &c. vel conſanguineus vel conſanguinea, qui omnes dici poſſunt anteceſſores meritò, eo quòd hæredem antecedunt in iure poſſeſſorio. Et vnde cûm prædictus talis (cuius hæres ipſe vel ipſa eſt) fuit ſeyſitus vel ſeyſita vt de feodo tanquam pertinente ad liberum tenementum ſuum in eadem villa vel in alia, die quo obijt vt dicit. Et niſi fecerit, & idem talis fecerit tẽ ſecurum &c. tunc ſummoneas per bonos ſummonitores prædictum talem quòd ſit coram iuſticiarijs noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, oſtenſurus quare non fecit, & habeas ibi ſummonitores & hoc breue. Quod autem dictum eſt de hærede, dici poterit de ſucceſſore alicuius, ſicut de rectore alicuius eccleſiæ cuius prædeceſſor obijt ſeyſitus de aliqua communia paſturæ tanquam pertinente ad eccleſiam ſuam. Forma breuis talis eſt. ¶ 3. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd iuſte & ſine dilatione permittat A. rectorem talis eccleſiæ habere communiam paſturæ ſuæ in terra ſua de tali villa, de qua B. prædeceſſor ſuus quondam rector eiuſdem eccleſiæ fuit ſeyſitus tanquam pertinente ad eccleſiam ſuam talem die quo obijt vt dicit, & niſi fecerit, ſumñ &c. vt ſupra. Illud idem breue locum habere poſſet (vt videtur) in perſonis omnium aliorum qui petere poſſunt terras, tenementa, & iura nomine eccleſiæ ſuæ, de quibus poſſeſſores ſui obierint ſeyſiti vt de iure eccleſiæ ſuæ, Vt Archiepiſcopi, epiſcopi, Abbates, Priores, Canonici de eccleſijs præbendatis & alij eccleſiarum rectores, nec ſcio rationem quare non, cum vbiquè ſit eadẽ ratio. Ad diẽ vero ſũmonitionis poterit ſe deforcians eſſoniare ſi voluerit, ſi autem defaltam fecerit (ſecundum quoſdam) procedendum erit propter defaltam, vt capiatur paſtura in manum domini Regis, ac ſi actio eſſet realis, quod quidem eſſe non deberet (vt videtur) cùm actio potiùs ſit perſonalis quâm realis, & ita potius locum habeat attachiamẽtum quâm captio. Sed ſiue ſic ſiue non ſic, qualiter procedi debeat, inferius ſatis apparebit. Sed qualitercunquè procedatur, per hoc breue non peruenitur ad cauſam proprietatis, cùm tantùm locum habeat in cauſa poſſeſſionis, ſicut ſuperius videri poterit paulò ante. Et ad hoc breue reſponderi poterit multipliciter, ſicut de aſſiſa mortis anteceſſoris, & terminari poterit per iuratam vel inquiſitionem ſecundum propoſita & obiecta.

1 ¶ *De breui Quo warranto.* *Cap. 6.*

EST etiam aliud breue formatum ad querelam, quod aliquantulum & in parte ſapit naturam breuis mortis anteceſſoris, & in parte nouę diſſeyſinæ, & quod extra cõm terminari poterit ſine præiudicio cõmunis libertatis, quod tale eſt. Si A. filius B. fecerit te ſecurum &c. tunc ſummone per bonos ſummonitores C. quód ſit &c. ad oſtendẽdum quo warranto ſe teneat in tanta terra cum pertinentijs in tali villa, quam prędictus B. pater ipſius A. (cuius hæres ipſe eſt) in curia noſtra &c. nuper recuperauerit verſus eundem C. per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ inde ibi inter eos captam, & de qua prædictus B. fuit ſeyſitus vt de feodo, die quo

obijt

obijt,vt dicitur. Et illud idem esse poterit de communia pasturæ sic: ad ostendendum quare non permittit talem habere communiam pasturæ suæ in terra sua in tali villa, quam talis anteceſſor suus (cuius hęres ipse est)nuper in curia nostra &c. recuperauit versus talem per assisam nouę disseysinę tanquam pertinentem ad tenementum suum de tali villa,& de qua prędictus talis anteceſſor suus fuit seysitus vt de feodo,die quo obijt vt dicitur.Et idem dici poterit de quolibet rectore & de quolibet succeſſore,et habeas ibi &c.Teste &c.

1 ¶ *Si damna veniant in iudicium in assisa mortis anteceſſoris.* *Cap.7.*

CVm autem petens per assisam recuperauerit,videndum erit an damna veniant in iudicium in assisa mortis anteceſſoris. Reuera hucusquè venire non cosueuerunt, sed ad reprimendam malitiam dominorum capitalium,bonum est quòd veniãt propter vastum & destructionem.Sed videndum vtrum dominus capitalis vastum fecerit vel destructionem vel alius qui se intruserit vel titulum habuerit & warrantum. Si autem dominus capitalis,tunc refert vtrum tempore quo tenens suus & hæres fuerit infra ætatem & in custodia sua vel plenæ ætatis, cùm dominus suus se in seysinam posuerit vt habeat primam assisam.Si autem nondum fuerit infra ætatem & sit aliquis parens vel amicus qui de vasto sequatur pro minore, & de vasto constiterit per inquisitionem vel per visum,dominus vastum emendabit sic quòd damna restituet, siue vastum fecerit ante prohibitionem siue post, & custodiam amittet per iudicium ad minus ea vice: vt inter placita quæ sequebantur Regem coram W. de Ralegh in comitatu Hunt de Iohãne de Daco & filio Radulphi de Bray. Si autem hæres sit plenæ ætatis & in seysina, & dominus capitalis se ponat in seysinam cum eo ratione primę seysinæ,si tunc faciat vastum & destructionem, competit hæredi assisa nouæ disseysinæ, licet a tenemento non expellatur,saltem vt pacem habeat & liberè teneat,recuperare possit per assisam cum restitutione dãnorum: simplex enim seysina conceditur domino vt ad dominum recognoscatur & nullum vastum nec destructio. Si autem dominus capitalis vacuam inuenerit possessionem, & cùm se posuerit in seysinam verum hæredem non cognoscat ad hæredem per malitiam,vt destructionis & vasti faciendi liberiorem habeat facultatem, si vastum fecerit, & hæres sibi per assisam perquisiuerit, dominus capitalis damna restituet cum ipsa re, cùm magis deliquerit quàm si vastum fecerit, dum hæres esset infra ętatem. Si autem cùm dominus capitalis in seysina fuerit nomine heredis aliquo modorum prędictorum aliùm feoffauerit,siue hęres sibi perquisiuerit per assisam mortis anteceſſoris siue nouę disseysinę, semper venient damna in restitutionem cum ipsa re, prędictis rationibus.

(.·.)

¶ Tractatus quintus

Libri quarti, in quo tractatur de Assisa vtrum.

(∴)

1 ¶ *Vtrum tenementum sit liberæ eleemosina.* *Cap.*1.

EST autem inter alias assisas quędam assisa quę multum habet possessionis & iuris, quæ vtrumq; terminat, possessionem .s. & ius, nec vlteriùs queritur de iure post talem assisam, siue faciat pro tenente siue pro petente, quamuis aliquando (si iuratores male iurauerint) agi possit de piurio & de conuictione inter eos inter quos capitur assisa. Ius autem aliorum qui maius ius habent non determinat, quia agi poterit iterum de iure mero quamuis priùs actum sit de iure simulato, sicut fuit coram rege apud woodstocke de rectore ecclesiæ beatæ Mariæ Oxoñ successore wilhelmi Hardel, vt infra dicetur et ponetur casus. Per assisam istam recognoscitur, vtrum tenementum de quo agitur laicum sit feodum tenentis vel libera eleemosina pertinens ad ecclesiam alicuius rectoris, siue petens laycus sit siue clericus, quia in vtriusq; persona locum habere debeat sicut primò fuit obseruatũ tempore M. de Pateshull & postea ab eodem prohibitum, & quòd locum non haberet nisi tantum in persona rectoris, cui nullum aliud competit remedium nec breue, nisi agere posset de seysina sua propria. Laico vero competere possent omnia alia remedia. s. breue de noua disseysina, mortis anteceſſoris, de ingressu, & de recto. Sed cùm restringendæ sunt lites potiùs quàm laxandæ, vt vitentur duella & magnæ assisæ, & placitum maturiùs terminetur, oportet hodiè quòd breue istud & assisa locum teneat in persona vtriusq;, tam layci quàm rectoris, secundum quod olim fuit obseruatum: vt de itinere Abbatis de Rading & M. de Pateshull in coñ wygorñ, Assisa vtrum vnũ mesuagium, & quòd locũ non haberet postea nisi tantum in persona rectoris, secundum quod inueniri poterit in vltimo Itinere M. de Pateshull in comitatu Suff. anno regni regis H. decimo secundo de Roberto de Bedentone & wilhelmo de Valle, & vbi Robertus cognouit quód nunquam fuit in seysina terræ petitæ. Et videndum est inprimis quibus rectoribus, & quarum ecclesiarum, & de quibus tenementis locum habeat assisa, & de qua libera eleemosina. Quia ecclesiarum alia cathedralis, sicut episcoporum, alia regularis sicut Abbatum & Priorum, alia parochialis sicut ecclesiarum rectorum, et ideo videndum quibus ex prædictis competit assisa. Et sciendum quòd tantum rectorib' ecclesiarum parochialium, qui instituti sunt per episcopos & ordinarios vt personæ. Item dici possunt rectores, sicut sunt canonici de eccclesijs præbendatis. Item dici possunt rectores vel quasi, Abbates, priores & alij qui habent ecclesias ad proprios vsus. Et hoc intelligendum est tam de illis

illis qui medietatem habent alicuius ecclesiæ quæ diuiditur in duas partes, ratione duorum feodorum & ratione duorum patronorum, quia quilibet per se si iura & res habeant seperatas, per se & sine alio placitare poterit & implacitari. Si autem sit aliqua res quæ sit vel esse debeat inter eos, aliud erit, vt de Itinere Wilhelm̃ de Ralegh in comitatu Leycestr̃ circa medium Rotuli, et de termino sanctę Trinitatis anno regni Regis Henrici quinto de Gerardo de Huwell & Richardo rectore medietatis ecclesiæ de Claypoll. Vicario autem nunquàm competit assisa per se. Sed refert qualiter quis sit vicarius, vt si quis aliquam paruam pensionem soluerit annuatim alicui domui religiosæ, siue hoc faciat nomine pensionis vel nomine simplicis beneficij, non propter hoc remanebit assisa in persona vicarij. Sed si hoc soluat priuatæ personæ nomine pensionis, nõ competit assisa vicario sed personæ, aliquando tamen competit assisa vtriquè tam vicario quâm personæ simul, vt de vltimo Itinere M. de Pateshull in comitatu Suff. Assisa vtrum vna acra terræ &c. Item licet aliquando ecclesia diuisa sit inter duos siue bona habeant communia siue separata, dum tamen vnicum habeant aduocatum, nullus ipsorum sine alio placitare poterit vel implacitari: vt de eodem itinere M. de Pateshull in comitatu Suff. anno regni Regis H. decimosecundo de libertate Elienſ. inter Thomam personam ecclesiæ de Framesdon & Robertum filiũ Alrici. Forma breuis talis est. Rex vicecom̃ salutem. Si talis persona ecclesiæ talis fecerit te securum &c. tunc summoneas per bonos summonitores xii. liberos & legales homines de visineto tali, quòd sint coram iustitiarijs nostris ad primam assisam &c. parati sacramento recognoscere, vtrũ tantum terræ cum pertinentijs in tali villa sit libera eleemosina pertinens ad ecclesiam ipsius talis de tali villa, an laycum feodum talis. Et hoc si pro Rectore, si autem pro layco, tunc sic: Si talis laicus scilicet &c. vt supra. Vtrum tantum terræ cum pertinentijs in tali villa sit laycum feodum ipsius talis in tali villa, an libera eleemosina pertinens ad ecclesiam talẽ de tali villa. Et interim terram illam videãt & nomina eorum imbreuiari facias, & summoneas per bonos summonitores prædictum talem qui terram illam tenet, quód tunc sit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi summ̃ & hoc breue Teste &c.

1 ¶ *De modo procedendi & respondendi.* 2. *Vbi iacet hec assisa vbi non.* 3. *Qualiter proceditur ad assisam.* 4. *Alia forma in modum Iuratæ.* *Cap.2.*

SVmmonitus autem si ad diem sibi datum non venerit, nec se essonierit, tunc resummoneatur quòd sit ad alium diem, vt supra in assisa mortis antecessoris pleniùs. Si vero comparuerit, multipliciter respondere poterit contra assisam. Inprimis si error fuerit in impetratione vt supra. Item quòd ecclesia talis nunquam fuit inde in seysina aliqua si clericus petat. Eodem modo respondere poterit clericus contra laycum, si laycus petat de dissesysina sua ppria vel alicuius antecessoris sui, cùm sine seysina petere non possit. Item dicere poterit quòd nunquàm fuit in seysina in dominico nisi tantum de seruitio.

¶2. Item

¶ 2. Item ad hoc quod dicit (libera eleemoſina) videndum erit quæ & qualis ſit ad hoc quód procedat aſſiſa, & vtrum terra data ſit eccleſijs parochialibus vel alijs ſupradictis, & ſi eccleſijs parochialibus, vtrum ſit libera vel magis libera, ſecundum quod data fuerit in dotem tempore dedicationis vel alio tempore, et in quibus caſibus locum habebit aſſiſa. Et vocari poterit warantus tam a clerico quám a layco, & fiat per omnia vt ſupradictum eſt de warranto vocato, vt ſupra de aſſiſa mortis anteceſſoris. Si autem terra data fuerit eccleſijs cathedralibus vel cõuentualibus, nõ iacebit aſſiſa quamuis in liberam, puram & perpetuam eleemoſinam: vt de termino P. anno regni regis H. decimoquinto de correctione erroris R. de Leyliton in itinere ſuo in com̃ Suſſex de Priore de Lewes & Gylberto de Aquila. Et quamuis huiuſmodi terræ dentur in liberam eleemoſinam, non ſolùm dantur eccleſijs ſed & perſonis tenendæ in baronia, ſecundum quod videri poterit per modum donationis, cùm dicitur. Talis dedit & conceſſit deo & eccleſiæ tali, & tali priori & monachis ibidem deo ſeruientibus, vel tali epiſcopo vel ſucceſſoribus ſuis talem terram in liberam, puram, & perpetuam eleemoſinam &c. talibus quidẽ competunt omnia remedia quæ layco competerent, vt ſi fuerint in poſſeſſione & eiecti fuerint a ſeyſina ſua, ppria, aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, de ſeyſina vero prædeceſſorum ſuorum breue de ingreſſu, & breue de recto. Et cùm habeant tales perſonæ omnia remedia generalia, quæ quidem laycus haberet, non habebunt recurſum ad ſingulare beneficium, quod introductũ eſt in fauore alicuius ſingularis pſonę terrã petentis nomine eccleſiæ ſuæ, & quæ nihil clamare poterit niſi nomine eccleſiæ ſuę, quia in eccleſijs parochialibus non fit donatio perſonæ ſed eccleſiæ, ſecundum quod perpendi poterit per modum donationis. Item videndum erit de ſeyſina cuius perſonę petatur terra in dominico per aſſiſam, & refert qualiter fuit ſeyſitus, vtrum. s. in dominico vel ſeruicio. Item qualiter, vtrum videlicet terra data fuerit eccleſiæ parochiali in liberam eleemoſinã tenenda in dominico, vel tantum per ſeruicium. Item vtrum ſic data fuerit feoffato quód omnino tenere debeat de eccleſia, vel quód data ſit eccleſiæ ſub tali conditione, quòd eccleſia faciat feoffamẽtum tenendi de eccleſia, et ſecundum hoc peti poterit ſeruitium tantùm vel tenementum in dominico. Si autem cùm quis ita feoffatus fuerit ſibi & hæredibus ſuis tenendum de ſuo feoffatore, & pro habenda warantia & tuitione de eccleſia aliquem annuum redditũ dederit eccleſiæ, hoc non debet dici ſeruicium, immo quædam præſtatio nomine eleemoſinæ. In quo caſu, nihil amplius peti poterit nec nomine eſchaetę nec alia ratione, & ſecundum prædictam diſtinctionem de facili perpendi poterit, vtrum perſona iuſtã cauſam habeat petendi in dominico tenementũ vel tantùm ſeruicium. Item videndum erit a quo terra ſic data fuit eccleſiæ .s. an ab eo qui ius habet, an ab alio qui ius non habet: in quo caſu vocari poterit warantus, ſecundum quod fit in alijs placitis & aſſiſis, & ſi warrantus defaltam fecerit, procedatur vt ſupra de warranto vocato in aſſiſa mortis anteceſſoris.

¶ 3. Inter alias autem exceptiones & reſpõſiones ex præmiſſis elici poſſunt exceptiones & replicationes ſi partes voluerint. Si autem non ſit

warran-

warantus nec exceptio quæ prẽponitur, præsentibus in iuditio partibus & iuratoribus, procedat assisa in modum assisæ (secundum quosdam) facta tamẽ expressione tenementi petiti propter visum quẽ iuratores inde faciunt, secundum quod fit in alijs assisis supradictis. Forma sacramenti in assisa ista est secundũ modum istum. Hoc auditis iustitiarij quòd veritatem dicam de assisa ista, & de vna virgata terræ cum pertinentijs vnde visum feci per præceptum domini regis, vtrum videlicet prædicta terra cum pertinentijs sit libera eleemosina pertinens ad ecclesiam talẽ vnde talis est persona, an laicum feodum talis: vel vice versa secundũ quod persona assisam arramauerit, vel laicus: & pro nihilo omittam &c. Et secundum istam formam sacramenti cùm assisa capta fuerit in modum assisæ, sequatur irrotulatio talis. Assisa venit recognitura vtrum &c. ¶4. Si autem capiatur in modum iuratæ cùm assisa ista contineat in se possessionem & ius, vel cùm partes se posuerint in iuratam de consensu cõmuni propter aliquam exceptionem incidentem extra assisam, tunc fiat sacramentum sic in modum iuratę, nulla facta mentione de visu facto. Hoc auditis iustitiarij quòd veritatem dicam de hoc quod a me requiretis ex parte domini regis, & pro nihilo omittam &c. In quo casu, oportet instruere iuratores super quibus dicere debeant veritatem ita: dicetis super sacramentum vestrum, vtrum tantum terræ cum pertinentijs in tali villa sit libera eleemosina &c. et secundum hoc fiat irrotulatio ita. Iurata venit recogñ, si &c. & secundum veredictum iuratorum procedit iuditium, secundum quod sciuerint, vel ignorauerint, vel dubitauerint.

1 ¶ *De remedijs quæ cõpetunt personæ sicut laico.* 2. *Si tenementum possit accidere vt eschaeta.* 3. *Breue q̃ terra reddatur rectori vt eschaeta.* *Cap.3.*

SVnt etiam plura remedia quæ competunt personę sicut & laico, scilicet assisa nouæ disseysinæ de propria seysina, si persona fuerit disseysita. Item breue de ingressu de seysina sua propria vel alicuius prędecessoris sui. Item assisa ad recognoscendum vtrum &c. hæc omnia competunt personæ sicut & layco. Sunt quędam quæ competunt layco & nõ personæ, sicut in causa successionis, vbi fit descensus ab antecessore ad hæredem, quod quidem esse non poterit in persona, vt si laycus petat versus personam seysinam antecessoris sui, quo casu procedendum erit sicut inter alias quascunquè personas. Item si petat per breue de recto, & tunc aut habet warantum, aut non habet. Si autem warrantum habeat & ei warantizauerit, procedatur inter warantum & petentem sicut inter alias personas, & ad duellum & ad magnam assisam. Si autem warantum non habuerit, & in propria persona videre voluerit, duo habebit remedia per breue de recto & vnum habere poterit quod elegerit si tempus probationis permiserit quôd quis testificari poterit de suo proprio visu & auditu, & tunc ponere se poterit in iuratam (si voluerit) vtrum terra petita sit libera eleemosina &c. an laycum feodũ &c. ac si ipse laycus ab initio peteret per assisam. Et propter hoc non vertitur causa pro-

prietatis in causam possessionis, licet vtramquè determinat. Si autem elegerit se defendere per duellum, vel per magnam assisam (de necessitate) cùm non possit aliquis loqui de proprio visu & auditu, propter tempus longissimum, bene licebit ei propter necessitatem, cùm per assisam non possit, si potestas ordinaria & consensus patronorum permiserint. ¶2. Si quis autem tenuerit de ecclesia aliquam terram in liberam eleemosinam pro seruitio, si contingat talem feloniam facere, vel mori sine hærede, tenementum illud erit eschaeta ecclesiæ, sicut cuilibet alterius priuatæ personæ, propter seruitium & ius merum, quod non poterit ad alium descendere, & sic euanescit homagiũ sicut inter alios quoscunquè. Si autem ecclesia vel persona nomine ecclesiæ nihil perceperit nisi nomine eleemosinæ, nihil petere poterunt nomine eschaetæ, sed ad eos pertinebit eschaeta qui in seysina fuerint de seruitio. Sed esto quód persona qui nomine eleemosinæ aliquid perceperit se posuerit in eschaetam, & per negligentiam veri domini, sic tenementum illud sibi ipsi appropriauerit, vel ad alium ex quacunquê causa transtulerit, tenendum de ecclesia & pro certo seruitio simul cum eleemonsia, quæritur an successor eius personæ tenementum illud petere poterit in dominico? videtur quòd sic, propter talem ingressum prædecessoris, quamuis iniuriosum, quoad verum dominum, donec ille verus dominus qui ius habet, docuerit tenementũ illud esse eschaetam suam. Et quid si vterquè petat vno & eodem tempore? quæritur quis eorum alteri præferri debeat? Et reuera recurrendum erit priùs ad vltimam seysinam prædecessoris (quamuis iniurioſam) per assisam, & postea cùm persona obtinuerit per assisam, locum habebit breue de ingressu versus eum. Et quid si cùm tenens primò implacitatus fuerit per breue de recto, personam successorem vocauerit ad warantum? quæritur an warantizare debeat: & tunc primó videndum est an sit in seysina de homagio & seruitio tenentis illius, an non: si autem sit, tunc tenetur ad warantiam, saltem vita sua perpetuò quoad vixerit, & post mortem suam successor suus habebit actionem, non obstante homagio & seruitio facto suo prædecessori. Si autem homagium & seruicium non accepit, non tenetur warantizare (nisi gratis velit) ex quo petiturus est tenementum in dominico. Si autem bastardus aliqs quicũquè clericus vel laicus feoffatus fuerit tenendi de ecclesia, & hæredem non habuerit de corpore suo, nec terram nec tenementum suum alicui assignauerit in vita sua per modum donationis, & rector ecclesiæ qui post eum fuerit cùm tenementum petierit in dominico, nihil per assisam acquisiuerit nisi tantum seruitium, poterit terram illam petere in dominico versus quemlibet possidentem vt eschaetam suam nomine ecclesiæ suæ per tale breue. ¶3. Præcipe tali quòd iuste &c. reddat tali rectori tantam terrã cum pertinentijs &c. quã clamat esse ius ecclesiæ suę, & quę ad prędictã ecclesiã suã reuerti debet tanquã eschaeta sua, eo q; talis quondã rector ecclesiæ suæ prędictæ per quã prędictus talis ingressum habuit in terram illam bastardus fuit & tenuit de p̃dicta ecclesia sua & obijt sine hęrede de se, vt dicit, & nisi fecerit &c.

rit &c. Item in omnibus assisis & iuratis generaliter, si cùm partes præsentes fuerint in iudicio, detur alius dies ante captionem sine suo essonio, & concedatur forte a tenente, quòd siue venerit siue non, capiatur assisa vel iurata per defaltam, si assisa vel iurata per defaltam faciat pro petente, non pręcisè procedatur ad iudicium eodē die, sed detur alius dies, ad quem si non venerit tenens, tunc capiatur terra in manum domini regis pro secunda defalta, & ipse summoneatur quòd sit ad alium diem auditurus iuditium suum de defalta: Ad quem diem siue venerit siue non, petens recuperabit seysinā suā, & reddatur iuditiū suū. Si autem vlteriùs conuenerit quòd primo die, & per primam defaltam capiatur assisa & reddatur iuditium: tunc primo die fiet vt conuenit, nec expectabitur alius dies. Cùm autem huiusmodi assisa seysinam importet & ius, ita quòd si tenementum ad laicum feodum conuincatur, ad liberam eleemosinam trahi non possit imposterum, nec econuerso, quæro an locum habere debeat conuictio si duodecem iuratores malè iurauerint? & quòd locum habere debeat si in modum assisæ capiatur, probatur in rotulo de itinere Abbatis de Radinge & Martini de Pateshul anno regni regis Henrici quinto in comitatu Gloc. assisa vtrum vna hyda terræ circa principium. Ad hoc etiam facit de termino sancti Hillarij anno regis Henrici duodecimo in com̄ Buck. assisa vtrum duæ virgatæ terræ, & hoc verum est nisi petatur conuictio per longum interuallum post captionem assisæ: vt in eodem itinere in com̄ Gloc. quia post longum interuallum transit iuditium in autoritatem rei iudicatæ, tempus tamen non est definitum. Sed in eodem itinere petebatur cōuictio post lapsum sexdecem ānorum, quod tamen non fuit concessum. Cùm vero aliqua prędictarum assisarum capiatur in modum assisæ, videndum erit a iustitiariis & diligenter examinandum quid & quantum querens posuerit in visu suo, quia vltra id quod in iuditium deducitur, potestas iustitiariorum non extenditur, nec etiam sacramentum iuratorum, quia licet querens de maiori quātitate disseysitus fuerit, & totum in visu suo non posuerit, in eo quod excedit nō potest iustitiarius iudicare nec iurator iurare, quia non iurat nisi de eo quod ei ostēditur a querēte. Et ideo si vlteri⁹ extendant sacramentum, non erit locus conuictioni, cùm sacramentum sit nullum, sed locus erit assisæ nouæ disseysinæ contra iuratores tantum, & non contra illum qui iudicatum recepit. Si autem id quod querens in visu suo proposuerit totum dederit querenti, & ipse querens ea occasione plus occupauerit, ad querelam eius qui amisit recentem locus erit certificationi per officium iustitiariorum, vel locus erit assisæ nouæ disseysinæ contra eum qui occupauerit: & hinc inde post captionem assisarum locus erit conuictioni, si partes voluerint. Item de eo de quo iuratores visum fecerint, videndum erit vtrum totum dederit tenenti vel abstulerit, & tūc refert vtrum iustè vel iniustè ad hoc quòd sequatur cōuictio vel nō. Item vtrum totum vel eius partem iustè vel iniustè, vt secūdum hoc remaneat vnus in misericordia vel ambo.

1 ¶ *De cõuictione siue attincta iuratorum qui male iurauerint. 2. Quando locus est conuictioni & quando non. 3. Ad quem pertinet capere conuictionem & certificationem. 4. Breue ad summonendũ. 24. 5. Aliud breue de assisa mortis antecessoris. 6. Breue de assisa vltimæ præsentationis. 7. Qualiter accipi debet conuictio. 8. De sacramento. 24.* Cap. 4.

CVm vero in aliqua prędictarum assisarum contigerit quòd iuratores falsum fecerint sacramentum & ita commiserint periurium, ad querelam eius qui per assisam amiserit conuinci poterunt de periurio multis modis, quandoquè per sacramentum viginti quatuor, quandoq; ex ore proprio per examinationẽ iudicis, & sine iurata viginti quatuor, & quandoquè ex propria confessione & propria voluntate, vt si proprium delictum cognoscant & se ponãt in misericordia domini regis vt dictum suum possit emendare. Sed in omnibus casibus prædictis non erit par pœna infligenda vel eadem, secundum quod inferius dicetur. Si autem conuincendi sint iuratores per viginti quatuor, videndum erit quot iuratores fuerunt in assisa, vt quilibet ad minus duos habeat conuictores, & si plures habeat non nocet, etiam ita quòd omnes sint eiusdem conditionis ad minus cuiusmodi sunt duodecem iuratores, si melioris conditionis esse non possunt. Et cùm de cõuictione agatur, possit esse in causa tam iustitiari' quàm iurator, & standum erit recordo iustitiariorum donec per conuictionem mutetur vel teneat. Igitur ante omnia, & etiam antequam iurata summoneatur, videndum erit recordum & examinandum, vt si iudex fuerit in culpa, hoc iuratoribus non imputetur nec econuerso, & quòd pœnam non sentiat quia culpa ĩmunis extiterit. Iudex enim siue iustitiari' ad quem pertinet examinatio si minus diligenter examinauerit occasionem præbet periurij iuratoribus, nec iuratores a culpa liberat nec seipsum. Audito igitur recordo, perpendi poterit (et non priùs) vtrum assisa capta fuerit in modum assisæ vel in modum iuratæ, & secundum hoc adiudicare conuictionem vel non adiudicare. Et si in modum assisæ capiatur assisa per iuratam conuincatur vtrum duodecem verum fecerunt sacramentum vel falsum, si autem verum, tenebit eorum veredictum, si autem falsum conuincendi sunt propter periurium. Poterit etiam sacramentum esse falsum & fatuum. Et eodem modo iuditium siue iustitiarij siue iuratorum. Committit enim iurator periurium propter falsum sacramentum, vt si ex certa scientia aliter iurauerit, quàm res in veritate se habuerit. Si autem sacramentum fatuum fuerit licet falsum, tamen non committit periurium licet re vera res aliter se habeat quàm iurauerat, & quia iurat secundum conscientiam, eo quòd non vadit contra mentem. Sunt quidem qui falsum dicunt mentiendo sed se peierant, quia contra mentem vadunt. Sunt etiam quidam qui falsum dicunt iurando sed non se peierant, eo quód non mentiuntur nec contra mentem vadunt, cùm credunt ita esse secundum conscientiam, quamuis res se habeat aliter in veritate. Vt si quis interrogat quis fuit ad consilium London, & respondeat quis quòd rex & comes Richardus

dus (vt credit) licet aliter sit in veritate quód comes ibi non fuerit, talis non mentitur, & licet iurauerit quòd ita sit (vt credit) periurium non committit. Item vice versa, dicunt quidam verum & mentiuntur & peierant eo quòd contra mentem vadunt, quia non credunt ita esse sicut dicunt, vt si Iudeus dicat Christum natum ex virgine, mentitur: quia contra mentem vadit & non credit ita esse, cùm ita sit in veritate, & si iurauerit, periurium committit. Eodem modo potest iurator falsum facere iuditium & fatuum cùm iudicare teneatur per verba in sacramento contenta, quæ talia sunt: quòd dicet veritatem si talis dissey siuit talem, & tunc videndum vtrum simpliciter dicat sine aliqua ratione dicti sui quod talis dissey siuit talẽ, vel quòd non dissey siuit, quo casu, si reuera res aliter se habeat, falsum sequi poterit iuditium si contra mentem ierit fatua ponuntiatio iustitiarij licet non falsa, quia non examinauit. Item eodem modo fatuum poterit iuditium esse iuratorum, si non contra mẽtem ierint, & similiter fatua pronuntiatio iudicis. Item si dicat quòd talis dissey siuit talem vel non dissey siuit & rationem dicti sui assignauerit narrando veritatem per ordinem, licet expresse non iudicent, faciunt tamen quod tantundem valet. Et licet narratio forte contraria sit sacramẽto & dicto præcedenti, tamen falsum non faciunt sacramentum licet faciunt fatuum iuditium, quia loquitur secundum conscientiam, quia falli possunt in iuditijs suis sicut ipse iustitiarius. Et si iustitiarius secundum eorum iuditium pronunciauerit, falsum faciet pronuntiationem. Si autẽ aliter quàm res se habuerit narrauerint, aut hæc faciunt ex certa scientia aut iusto errore ducti sunt. Et si examinati, cùm iusto deducantur errore dictum suum emendauerint hoc bene facere possunt ante iudicium & impunè, sed post iuditium non sine pœna. Si autem in falsitate permanserint & ex certa scientia sua falsum dixerint, sed non ante iudicium, ore tenus conuinci possint, post iuditium conuinci poterunt per iuratam. Item in culpa poterit esse iudex siue iustitiarius & non iurator, vt si cum iurator veritatem dixerit & rationem dicti sui assignauerit & iustitiarius pronuntiauerit in contrarium, & hoc facit ex certa scientia. In hoc casu tenebitur ex malefitio male pronuntiando & peruertendo scienter iustum iudicium iuratorum, & sic non erunt iuratores in culpa sed iustitiarius. Si autem hoc fecerit per ignorãtiam vel per imperitiam, tenebitur ex quasi malefitio, sed cum eo propter imperitiam, mitius erit agendum quoad pœnam. Examinato igitur (vt prædictum est) recordo, aut statim concedatur conuictio aut pœnitus denegetur. Esto etiam quòd iuratores minùs bene examinati obscurũ dixerint, vel ad interrogata non responderint plenè vel dubiè, vel iusto errore ducti veritatem non dixerint in parte vel in toto, tunc examinato recordo (vt prædictum est) locus erit potiùs certificationi quàm conuictioni ex tali causa, vt de incerto faciant certum, & de dubio verum, & de errore reuocentur ad veritatem. Cùm igitur petatur certificatio, non debet de facili concedi coram alio quám coram ipso qui ceperit assisam & hoc nisi ex aliqua causa suspitionis. Et si coram alio capi debeat, non priùs concedatur quàm videatur

tur recordum & examinetur: vt superius obseruatur de conuictione, & si recordum fuerit sufficiens & planum, non erit necesse quòd fiat certificatio cùm iuratores recordum suum siue dictum mutare non possit nec in dicto suo variare contra recordum iustitiariorum, quod si ita esset, sic præferetur eorundem dictum & in nullo valeret recordum. Et si contingat quòd dicant contra recordum, sic se ipsos oretenus conuincunt. Supplere autem possunt in certificatione defectum, vt si minus dixerint vel obscurum, vel si iusto errore ducti fatuum fecerint sacramentum, vel in narratione facti vel in iuditio, dictum suum emendare poterunt ante iudicium & impunè, sed post iuditium non sine pœna, cùm se inde posuerint in misericordia domini regis & pœnam periurij non euadent quoad redemptionem, dum tamen infames nõ efficiantur secundum quod de illis obseruatur qui iurant saluo visu. Si autem omnia plana fuerint in recordo & plena, non est locus certificationi sed querens agat de conuictione si voluerit. ¶3. Vt pleniûs autem sciatur quando sit locus conuictioni & quando non, videndum erit per recordum vtrum assisa capta fuerit in modum assisæ vel in modum iuratæ opposita exceptione vel non opposita. Item vtrum assisa capta fuerit in præsentia tenentis vel eo absente. Si autẽ fuerit ibi exceptio ꝓpposita, aut est peremptoria tantum breuis & non actionis, propter errorem qui prouenit ex ipso nomine vel loco, sicut comitat̃ vel villæ, & qui non tangit assisam: híc cùm assisa & actio integra remaneat, non erit locus conuictioni licet iuratores falsum dixerint vel errauerint, quia non cadit nisi tantum breue durante assisa in suo statu, & de huiusmodi veritate inquiritur ita bene quandoquè sine sacramento, quandoquê cum sacramento. Si autem exceptio fuerit peremptoria tam assisæ quâm breuis propter errorem rei, vt si quis petat per assisam tenementum sibi vbi petere deberet redditum, si iuratores dicant pro petente, locus erit conuictioni, si assisa capiatur in modum assisæ secus si in modum iuratæ, & sic per assisam vel iuratam terminabitur actio. Si autem breue competens fuerit, & cùm querens vel petens intentionem suam proposuerit & articulos breuis, excipiat tenens contra articulos breuis & contra intentionem, & illos in toto vel in parte negauerint, tunc oportebit querentem vel petentem intentionem suam probare per assisam, quo casu, si iuratores malè iurauerint, locus erit conuictioni, quia capitur assisa de articulis supradictis in modum assisæ. Si autem talis sit exceptio quæ non tangat aliquem articulum breuis, & si ex toto concedatur intentio querentis & querela iusta videatur, tamen elidi poterit per exceptionem: vt si incidat alia actio opposita in modum exceptionis, vt si tenens dicat se esse in possessione & iuste, per conuentionem siue conditionem, & hoc probare paratus sit, sic eliditur actio & assisa præcedens, cùm denegari non possit. Oportet igitur probare conuentionem quæ est alia actio & extra assisam, & quæ multas habet probationes: probatur enim quandoquè per instrumentum & per testes, quandoq; per assisam in defectu instrumẽtorum captam in modũ iuratæ & non assisæ, de consensu & voluntate vtriusquè

vtriusquè partis, quia oportet de necessitate quòd consentiant, & si proponens probare voluerit quod dicit, exceptio erit nulla, & querens obtinebit. Si autem querens se ponere voluerit in iuratam, denegabitur ei actio, in quo casu, propter consensum non erit locus omninò conuictioni. Illud idem erit si status opponatur in modum exceptionis. Et stat assisa si querens personam habeat standi in iuditio & quòd petere non possit per assisam, oportet quòd tenens probet illum esse talem, & quia ex toto conceditur intentio querentis si personam habeat in iudicio standi, quo probato vel non probato, terminabitur actio. Probare enim poterit tenens exceptionem suam multis modis per parentes, si illos statim habuerit ad manum, & si non, ad alium diem. Sed admitti non deberet talis probatio per parentes si contigerit postmodum quòd de statu ageretur, nisi opposita esset a domino contra seruum existentem sub potestate sua, & in quo casu, vno iuditio terminaretur status & assisa, quod quidem non esset si esset extra potestatem domini & iuditium peteret si ponere se deberet in assisam de statu ante restitutionem, ad quod quidem compelli non deberet nisi hoc de voluntate sua procederet, cùm alia actione opus esset. Si autem nullos parentes habuerit, tunc per instrumentum exceptionis & cùm nullam aliam habuerit, tunc in fine per assisam, contra quam querens replicare poterit multis modis de libertate, & probare se liberum per parentes, vel per instrumentum manumissionis, vel per priuilegium, vel quòd sit in statu libero extra potestatem dominorum, in quibus casibus, se defendere poterit si replicationem probauerit. Si autem nullam habuerit, vel cùm habuerit illam non proposuerit, tunc ad vltimum per assisam in modum iuratæ captam iudicabitur, nec per hoc ei præiudicabitur imposterum quoad statum, siue iurata faciat pro eo siue contra ipsum, nec erit locus conuictioni, quia non capitur in modum assisæ, nec seruitus opposita tangit assisam magis quâm conuentio, sed assisa semper manet integra, licet per exceptionem elisa. Si autem capta fuerit assisa in absentia tenentis, vel si cùm præsens fuerit non excepe-rit sed statim se posuerit in assisam, siue iuratores dicant pro vno siue pro alio in articulis breuis & falsò, vel dicant forte conuentionem interueniſſe, vel quòd querens seruus sit vel bastardus, cùm non sit, vel aliud quid tale quod posset esse exceptio si proponeretur a tenente, locus erit conuictioni, quia capta est ista assisa, in modum assisæ & non iuratæ, quasi consensu querentis siue parentis non interueniente. Si autem cùm tenens absens sit nihil dicatur contra assisam, ex prouidentia boni & discreti iustitiarij, tenentur iuratores reddere rationem dicti sui, & si postmodum de conuictione agatur, excusare poterit iuratores iusta ignorantia, & iustus error. In assisis autem omnibus præter magnam assisam locus erit conuictioni generalitèr, nisi vertatur assisa in iuratam propter aliquam quęstionem incidentem

quæ

quæ probari debeat per instrumenta & per testes vel per iuratores (vt prędictum est.)Et in magna assisa ideo non iacet conuictio,quia cùm petens offerat se disrationare dictum suum, oportet quòd tenens se defendat vel per duellum vel per magnam assisam per quod istorum duorum elegerit, & cùm de voluntate sua se capiat ad assisam, illam recusare non poterit, quod si fecerit,videtur quód defensionem suam reprobauerit sicut in assisis obseruatur, vbi quis se ponat in iuratam aliqua ratione(vt prædictum est) non poterit iuratorum dictum postmodum reprobari, q̃ si faceret,nihil aliud esset q̃ facere probationem suam nullam,& ideo nõ admittitur conuictio.Et sciendum quód sunt assisæ siue iuratę siue inquisitiones de transgressionibus & alijs.Item sunt purgationes, vt si crimen imponatur vel delictum, purgatio erit probatio innocentiæ.Item est defensio contra præsumptionem,quæ nec dicitur iurata siue inquisitio nec purgatio,scilicet vbi quis dicit aliquid esse & inde producit sectam, exinde sequitur defensio contra sectam quasi probatio contra præsumptionem, & quandoquè admittuntur plures defensiones quandoquè pauciores contra sectam,secundum quod alibi dicetur. Est tamen quædam iurata quæ aliquando admittit conuictionem, vt si fiat iurata de aliquo quod tangat dominum regem & facit contra dominum regem,conuinci poterunt iuratores per alios: vt coram Martino de pateshul de Henry de Mouewedene, qui aliquando fuit in custodia domini regis tempore Huberti de Burgo.Iurata vero siue inquisitio non admittũt cõuictionẽ, & si calumpnientur certa ratione,sequitur emendatio & mutatio iuratorum vel aforciamentum. Si autem in iuramento vel iuditio aliquando erratum sit: videndum erit si error sit excusabilis vel crassa ignorantia ad hoc quòd mitigetur pœna, vt si factum de facili sciri non possit nisi per præsumptionem, vt si conuentio vel contractus aliquis factus sit in occulto ita quôd pauci præsentes extiterint, talis error excusabilis est: Si autem in publico & palam & hoc ita quòd omnes de patria hoc sciuerint, & soli iuratores hoc ignorauerint vel inde dubitauerint, non excusantur a periurio, quia talis crassa est ignorantia.Si autem iuratores factum narrauerint sicut veritas se habuerit, & postea factum secundum narrationem suam iudicauerint & in iuditio errauerint, iuditium potius erit fatuum quâm falsum,cùm credant tale iudicium sequi tale factum.Et si iustitiarij secundum eorum dictum iuditium pronunciauerint, falsam faciunt pronunciationem, & ideo sequi non deberent eorũ dictum sed illud emendare tenerentur per diligentem examinationem. Si autem dijudicare nesciant, recurrendum erit ad maius consilium. Item est quoddam sacramentum quod defertur a parte parti in iuditio vel a iudice parti in quo nulla sequitur conuictio. Satis est enim quòd deum expectent vltorem. Item de damnis nulla erit conuictio sed potiùs locum habet certificatio, vt si iuratores nimis grauauerint disseysitorem in damnis, & in quo casu possunt certificare iustitiarios in quibus & de quibus tot damna prouenerint, & tale sacramentum deferetur a iudice iuratoribus ac si dubia dicerent vel obscura.

¶3. Viden-

¶.3. Videndum est etiam cui cõpetat querela super conuictione: & sciendũ q̃ ei competit cui competit assisa, vz qui in seysina fuit nomine proprio & non alieno, vt procurator vel familia. Item competit ei contra quẽ præfertur assisa. Item videndum ad quem pertinet capere conuictionem & certificationem, & sciendum quòd ei qui cepit assisam, quia ipse magis nouerit veritatem, & hoc nisi aliqua certa ratione suspectus habeatur, & etiam sine alio breui cùm potestatem habeat terminandi negotiũ, quia ad ipsum pertinet plenaria potestas iudicandi in vna assisa sicut in pluribus, nisi aliquid excipiatur specialiter in breui de waranto, quia etsi aliqua causa licet simpliciter alicui delegetur, omnia videntur ei cõcessa sine quibus causa explicari non possit: Cùm igitur conuictio & certificatio dependeãt ex assisa, nec sine conuictione vel certificatione plenè terminari possit assisa, meritò pertinebit ad ipsum capere conuictionẽ & certificationem cui competit plena iurisdictio capiendi assisam. Item videndum, infra quod tempus capi debeat, & sciendũ, quòd statim & recenter post captionẽ assisæ ab eo qui cepit assisam, alioquin trãsibit iudiciũ assisæ in rẽ iudicatam, ita q̃ sine speciali præcepto domini Regis post tẽpus capi non possit. Item vbi capi debeat, in com̃ vel extra, secundũ quod fieri debet de assisis. Et sciendũ q̃ pro voluntate domini Regis vel iusticiarij in com̃ vel extra, vbicunq; assisa capta fuerit in com̃ vel extra, cùm dependeat ex assisa sicut facit certificatio. Et si ad hoc se habeat cõmunis libertas q̃ assisæ extra com̃ capi non debeant, non sequitur quòd propter hoc remaneant iuratæ in com̃ capiendæ, aliud enim habet priuilegium assisa & aliud iurata. Breue siquidem de sumonendo viginti quatuor ad conuincendum duodecem tale est. ¶.4. Rex vic. salutem. Si talis fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc sumoneas per bonos sumonitores. xxiiii. legales milites de visneto de tali villa quòd sint corã iusticiarijs nostris ad primam assisam cùm in partes illas venerint, parati sacramento recognoscere si talis iniustè & sine iudicio disseysiuit prędictum talem de libero tenemento suo in tali villa post primam coronationem nostram apud VVestminster, vnde talis queritur quòd iuratores assisæ nouæ disseysinæ quæ inde sumonita fuit & capta inter eos coram iusticiarijs nostris vltimò itinerantibus in com̃ tali falsum fecerunt sacramentum. Et interim diligenter inquiras qui fuerunt Iuratores illius assisæ, & eos habeas ad præfatam assisam coram præfatis iusticiarijs. Et sũmoneas per bonos sumonitores præfatum talem quòd tunc sit ibi auditurus illam recognitionẽ. Et habeas ibi sumonitores & hoc breue & nomina militum. T. &c ¶.5. Aliquando fit hoc breue pro disseysitore, aliquando pro disseysito, aliquando pro communia pasturæ, & turbariæ, & fossato leuato, & hijs similibus. Rex vic. salutem. Si talis fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc sumoneas per bonos sumonitores. xxiiii. legales milites de visneto de tali villa, q̃ sint corã iusticiarijs nostris ad primã assisam cùm in partes illas venerint, parati sacramẽto recognoscere si tali spater, mater, auũculus vel amita, frater vel soror prędicti talis fuit seysit' vel seysita in dominico suo vt de feodo de tanto terræ cum pertinẽtijs in tali villa die quo obijt, & si obijt post primam coro-

nationem R.Regis auũculi nostri, & si idẽ talis ꝓpīquior eius hæres sit, vnde ipse talis queritꝫ iuratores assisę mortis ãtecessoris, quę inde sũmonita fuit & capta inter ipsũ talẽ & talẽ corã iusticiarijs nostris vltimò itinerãtibꝰ in coñ tali, falsũ fecerũt sacramẽtũ. Et interim diligẽter inquiras qui fuerunt Iuratores illius assisę, & eos habeas ad prefatã assisã corã prefatis iusticiarijs, & sũmoneas per bonos sũmonitores predictum talemꝫ tunc sit ibi auditurus illã recognitionẽ, & habeas ibi sũmonitores, & hoc breue & nomina militũ. T. &c. ¶. 6. De assisa vero vltimæ p̃sẽtationis sic: Si talis fecerit te securum &c. Summoneas &c. quòd sint parati sacramẽto recognoscere quis aduocatus tempore pacis præsẽtauit vltimam personam &c. Et sic totam formam breuis originalis, vt suprà de alijs assisis. Si autem super assisam ad recognoscendum vtrum: eodem modo. Et per hocꝫ forma breuis originalis inseri debet in breui de conuictione, videtur aperte quòd conuictio tantum locum habeat de articulis in breuibus assisarum contentis, vbi nulla obijcitur exceptio, sed capitur in modum assisæ. Et quòd vbi excipitur de conuentione vel opponatur causa status vel huiusmodi, locũ non habeat conuictio, quia si opponitur, tũc vertitur assisa in iuratam ad inquirendum de exceptione si dedicatur, vel non fiat secundum conuentionem, & eoꝫ necessitas iuris partes ad hoc compellit. Ad diem sũmonitionis bene se poterit essoniare ille qui summonitus est ad audiendam illam recognitionem, quia omnes quos recognitio tangit interesse debent, poterit enim sũmonitus multa dicere quare non debeat conuictio procedere, vel si procedere debeat, dicere possit contra Iuratores & alia plura proponere quare conuictio remanere debeat ad tempus vel imperpetuum. Et excipi poterit per eum qui recuperauerit per assisam, vt si damna fuerint restituta in parte vel in toto, quia ante statum eius plenè restitutum non procedet conuictio sicut nec placitum aliquod motum per eum qui amisit per assisam super proprietate. Item cadit conuictio si ille qui de falso sacramento queritur, autoritate propria & sine iudicio se posuerit in seysinam de tota re vel eius parte aliqua. Pręsentibus itaq; partibus, si viginti quatuor non venerint, dabitur alius dies, & viginti quatuor attachiẽtur ꝓ sint ad illum diem. Præsentibus autẽ iuratoribus & querente si sũmoniti non venerint, attachientur, si autem querens non venerit, præsentibus iuratoribꝰ & illo de quo queritur, recedet Iurata sine die (expectato tamen quarto die) & sũmonitores similiter, & querens & plegij sui de prosequendo in misericordia Regis. ¶. 7. Cùm autem partes in iudicio comparuerint, in præsẽtia. xii. & viginti quatuor inprimis audiatur recordũ assisæ secundũ quod capta fuerit, & inquiratur a querẽte in quo vel in quibus. xii. iuratores falsũ fecerint sacramentũ, in vno articulo breuis, vel in plurib⁹, vel etiã in quęstionib⁹ & exceptionib⁹ incidẽtib⁹, si assisa capta fuerit in modũ assisę, & vbi nulla ꝓposita fuit exceptio a tenente secũdũ dicta, post sacramenꝫ a iuratoribꝰ, & in quo casu locꝰ erit cõuictioni si iuratores malè iurauerit, in exceptionibꝰ, sicut in articulis principalibus in breui contentis: & secundum quod ita fuit, sicut querens dicit vel non, procedat iurata per sacramentum. xxiiii. Iurare autem debet in modum iuratæ, & non in modum assisæ hoc modo.

¶. 8. hoc

¶.8. Hoc auditis iusticiarij q veritatem dicam de hoc quod a me requiretis ex parte domini Regis, & pro nihilo omittam &c. Et alij post eum iurabunt sicut in alijs iuratis. Et cùm iurauerint, iusticiarius ostendat eis formam querelæ, & super quibus dicere debeãt veritatem, scilicet vtrum ille qui queritur iniustè fuerit dissey situs vel non, & rationem dicti sui (si necesse fuerit) tenentur assignare, & secundum quod dixerint pro vna parte vel pro alia, sequetur absolutio vel condemnatio. Forma vero irrotulationis talis esse debet. Iurata viginti quatuor ad conuincendum. xii. venit recognitura, si A. iniustè & sine iudicio &c. vel alio modo, secundũ diuersitatem assisarum & formam breuis de conuictione. Et vnde talis queritur quod iuratores talis assisæ nuper captæ coram iusticiarijs talibus falsum inde fecerunt sacramentum, eo quòd dixerunt quòd prædictus talis dissey siuit talẽ iniuste & sine iudicio, & non dissey siuit eum sicut alius talis dicit. Et vnde idem talis dicit quòd ita fuit vel ita, & sic tota irrotulanda erit narratio respondentis & excipientis contra iuratores. Et cùm. xxiiii. veredictum suum dixerint, dictum suum affirment rationibus & præsumptionibus, & diligenter sunt a iusticiarijs examinãdi, & sæpius interrogandi de veritate, eo quòd nulla sequitur conuictio, & quia sæpius decipiuntur. xxiiii. sicut. xii. & falsum quandoq; faciunt sacramentum, vel fatuum sicut ipsi. xii. & quandoq;. xxiiii. falsum dicunt vbi. xii. verum dixerunt. In dicendo vero veredictum suum, aut omnes concordes sunt, aut quidam concordes & quidam discordes, si autem discordes, associentur eis alij pro afforciamento, vt supra dictum est de assisis. Si autem nihil sciuerint nec scire possint de veritate, per interrogationes siue examinationes, siue. xii. verum dixerint siue non, remanebit suo loco possessio, quia querens nihil probat. Idem erit si dubitauerint, vtrum ita sit sicut querens proponit vel non, quia querens non probat: Quoties enim dubitatur an quid sit, perinde est ac si non esset illud. Si autem concordes veritatem dixerint & idem quod. xii. Iuratores, vel idem & plura quàm. xii. dixerunt, considerandum erit quòd. xii. bene iurauerunt & quòd tenens remaneat in seysina, & querens custodiatur in prisona graui pœna pecuniaria redimendus. Si autem contraria dixerint xii. scilicet quòd talis fuit dissey situs, vel non dissey situs, per hoc remanebunt conuicti, & considerandum erit quòd prędicti duodecem iuratores malè iurauerint, & quòd querens recuperet seysinam suam, & ille tenens in misericordia, & iuratores si præsentes fuerint custodiantur, & si absentes, capiantur. Si autem viginti quatuor iuratores varia dixerint & diuersa, dum tamen in principali conueniant, secundum quod pro vna parte dixerint vel pro alia, validum erit eorum veredictum. Si forte duodecem concordes non fuerint in assisa capienda sed discordes, poterunt viginti quatuor quosdam liberare, & quosdam damnare, sicut accidit de Alberto Comite Somerset.

1 *Quæ sit pœna conuictorum.* 2. *Qualiter excusantur.* 3. *Breue si cum. xxiiii. acquietauerint. xii. de periurio dicant dissey siti quòd plenè non habent seysinam suam.* 4. *Breue cum xii. emendauerint.* *Cap.* 5.

Pœna autem conuictorũ in prædictis assisis talis erit, ꝙ inprimis capiantur & in prisonam detrudãtur & omnes terræ suæ & catalla in manum domini Regis capiantur, donec ad voluntatẽ domini Regis redimantur, ita ꝙ nihil remaneat eis nisi tenementa sua nuda, & perpetuam infamiam incurrant, & legem terræ amittant, & ita ꝙ nunq̃ postea ad sacramentum admittantur, quia de cætero non erunt Otheswoꝛth, nec ad testimonium recipientur, quia qui semel conuictus est de periurio, præsumitur ꝙ iterum velit pcierare. ¶.2. Excusantur tamen quoad infamiam sed non quoad pœnam redemptionis, illi qui iurauerint saluo visu, & qui de nouo assumpti sunt in ipsa captione assisæ, quia tales possunt non immeritò veritatem ignorare, quod quidem non est intelligendum de eis, qui primò electi sunt & sũmoniti ad recognitionem faciendam, visum facere cõtempserint, quia si hoc eis concedetur, sic possent lucrum deportare de contemptu, quod esse non debet. Item mitiùs agendum est cum eis quantum ad famam, licet non quantum ad pœnam redemptionis illius, scilicet qui post captionem assisæ ante conuictionem (quasi decepti) dictum suum emendare curauerint, vt inter placita quæ sequũtur Regem An. Regni sui vicesimo primo de assisa capta corã S. de Ropelay & socijs suis in cõm Lync. de Lãberto filio Lamberti, & vnde Iurata viginti quatuor ad conuincendum. xii. summonita fuit coram Rege extra cõm, & vbi ante conuictionem se posuerint Iuratores in misericordiam domini Regis, & vbi grauitèr redempti fuerunt. Item mitiùs agi poterit quàm cum prædictis Iuratoribus, cum illis vz qui sponte sine querela vel conuictione læsam habent conscientiam de sacramento, cùm ducti fuerint iusto errore, dictum suum correxerint, & in misericordiam se posuerint. Cùm autem capta fuerit Iurata viginti quatuor extra cõm & illud idem dixerint viginti quatuor quod. xii. vel si cùm Iurata capta fuerit in cõm, dicat querens ꝙ seysinam suam plenè non habuerit, tunc fiat ei breue de habenda seysina in hac forma. ¶.3. Rex vicecomiti salutem. Scias quòd cùm Iurata viginti quatuor militum summonita esset in curia nostra. &c, ad conuincendum. xii. Iuratores assisa nouæ disseysinæ nuper summonitæ & captæ coram Iusticiarijs nostris talibus apud talem locum, inter A. querentem & B. tenentẽ de tanto tenemẽto vel tanto terræ cum pertinẽtijs in tali villa, prædicti viginti quatuor venerint in eadem curia & super sacramentum suum illud idem dixerunt quod prædicti. xii. Iuratores s, ꝙ prædictus B. disseysiuit prędictum A. de tali tenemẽto, tanta terra vel redditu. Et quia idem. A. questus fuit ꝙ non habuit plenè seysinam suam de omnibus quæ prædicti. xii. Iuratores ei dederunt per assisam, tibi præcipimus ꝙ eidem tali A. plenariam seysinam de omnibus terris & tenemẽtis & seruicijs quæ prædicti. xii. Iuratores ei dederunt per assisam, sine dilatione habere facias. Vel sic: Et ideo tibi præcipimus quòd eidem tali. A. plenariam seysinam de omnibus terris, tenementis, & seruicijs quæ prædicti duodecem Iuratores ei dederunt per assisam illam sine dilatione. &c. Et ipsum in seysina sua. &c. Item si post captionem assisæ ante conuictionem se posuerint duodecem Iuratores in misericordia domini Regis & dictum suum emendauerint, tunc fiat tale

breue de seysina habenda. ¶ 4. Rex vicecomiti salutem. Scias quòd cùm Iurata xxiiij. sũmonita esset ad couincendum xij. coram Iustitiarijs nostris apud talem locũ, ad recognoscendum vtrum tantum terræ cũ pertinentijs in tali villa esset laycum feodum talis de tali villa vel libera elemosina pertinens ad ecclesiam vel capellam talem de tali villa, vnde prædictus talis questus fuit, quòd Iuratores assisæ quæ inde summonita fuit & capta apud talem locum coram Iustitiarijs ibidem itinerãtibus, falsum fecerunt sacramentum, prędicti xij. Iuratores venerunt coram eisdẽ Iustitiarijs nostris, & cognouerunt quòd male inde iurauerunt, & qui p̃ transgressione sacramenti sui finem nobiscum fecerunt. Et super hoc venit idem pro quo fecit assisa. s. & recognouit eidem querenti totam prædictam terram cum pertinentijs tenendam per idem scruitium quod inde fecerat ante captionem assisæ. Ideo tibi præcipimus quòd prædicto tali sine dilatione plenariam seysinam inde habere facias Teste &c. Si autem plures sunt querentes, tunc fiat cuilibet eorum seysina de certa parte. Et tunc dicatur quòd prædictis A.B. & C. sine dilatione plenariam seysinam inde habere facias, scilicet prædicto A. de tanto terræ & B. de tanto terræ & C. de tanto terræ Teste &c. Item possunt fieri breuia, vbiq;, & diuersimodè, secundum diuersitatem iuditiorum & concordiæ.

1 ¶ *De remedijs & exceptionibus per quas differtur cõuictio. 2. De remedio per certificationem. 3. Breue si xij. summonendi sunt ad certificandum & similiter de assisis quibuscunque.* Cap. 6.

INter cætera vero vidẽdũ an differri possit cõuictio ad tẽpus ope alicui' exceptionis, & est verũ q̃ sic. s. si obiecerit tenẽs sup̃ quẽ venit cõuictio cõtra Iuratores q̃ certis rationibus suspecti sũt, vel minus idonei. Itẽ si seysinã suã plenè nõ habuerit sicut illã recuperauerit corã Iustitiarijs suis in parte vel in toto. Itẽ si nõ sit eis satisfactũ de dãnis suis in parte vel ĩ toto, & multas alias habere poterit exceptiões cõtra cõuictionẽ si voluerit. Itẽ ĩpedit cõuictionẽ rediisseysina, vt si ille qui p̃ assisã amiserit iterũ fecerit disseysinã versus eundem in toto vel in parte, quia sine iuditio ius sibi vsurpauit & ante cõuictionem, & ille qui sic sibi ius vsurpauit de falso cõuincẽdo, querelã suã amittit. Item si quis in misericordiam inciderit pro disseysina, non remanebit misericordia exigenda si ille qui amiserit quesuerit conuictionẽ. Differri autem non debet: quia certũ est p̃ assisam de disseysina facta, & de sequẽti misericordia: Incertũ tamẽ est si xij. cõuinci possunt p̃ iuratã vel nõ, vnde tenendũ est certum & non incertum. Multi enim conuictionẽ & certificationẽ requirunt, non vt per conuictionem seysinã suam rehabeãt, sed vt exactionẽ misericordiæ extinguant, vel saltẽ differant per cautelam. Item videndũ si subsequatur remedium post veredictũ xxiiij. Iuratorum & post iuditiũ inde factum. Ad quod vidẽdum vtrũ ille de quo queritur & xij. Iuratores conuincendi in omnes Iuratores cõsenserit vel nõ, vel docuerint plures certa ratiõe esse amouẽdos, qđ eis fuerit denegatũ, & sub tali suspitiõe p̃cedat, Iurata erit oĩno reuocãda, quia nõ fit sine iurisiniuria, & amoueantur suspecti, & alij loco ipsorũ substituantur, qui veritatẽ rei deponãt ex integro. Et si in tales ab initio con-

cõsensum fuerit,sed per Iustitiarios male examinati & male instructi,erit eis subueniendum, vt errorem suum corrigant & emendant, secundum quod factum fuit coram ipso domino Rege in præsentia Simonis de Segraue apud Vvoostoke in Iurata xxiiij. ad conuincendũ xij. in cõm Buck. inter Galfridum de Maundeuill & Adam de bono fossato. Et vnde cõuictio prius capta fuit apud Vvindesore coram Egelardo de Cygony & socijs suis. ¶ 2. Item sub specie certificationis. poterit aliquando adhiberi medium post cõuictionẽ, ꝓpter insufficientem examinationem Iusticiariorũ in conuictione, vt ꝑdictũ est. Vt si Iurata xxiiij. dubiè dixerint, vel obscurè, vel variè, & in quo casu, possunt xxiiij sũmoniri ad certificandũ de sacramẽto quod inde fecerunt sicut in quacunq; assisa. Sed primò videndũ qualiter sũmonendi fuerint Iuratores ad certificandum in assisis quibuscũq;, & postea in iuratis xxiiij. ad cõuincendũ. Forma breuis de sũmonendo Iuratores in assisis ad certificandum talis est. ¶ 3. Rex vic. salutem, præcipimus tibi quòd habeas coram nobis vel Iusticiarijs nostris &c. corpora A. B. C. recognitorum nouæ disseysinæ sũmonitæ & captæ coram talibus Iustitiarijs vltimò itinerantibus in cõm tuo inter B. querentẽ & C. tenentem de teneméto in tali villa, vel sic: præcipimus tibi q diligenter inquiras qui fuerunt recognitores assisæ nouæ disseysinæ &c. (vbi scilicet non cõstiterit curiæ de nominibus) & tunc totum vt supra: ad certificandum prefatos Iustitiarios nostros apud Vvestm̃ de sacramento quod inde fecerunt, vel sic: pleniùs de assisa illa, & interim prædictum tenementum in manum nostram capias, & illud in manu nostra saluo custodias quousq; aliud inde præceptum nostrum habueris. Præcipimus etiam tibi quòd habeas coram præfatis Iustitiarijs &c. corpus talis ad audiendum inde consideratione curiæ nostræ, & similiter iudicium suum de pluribus defaltis, & habeas ibi nomina recognitorum, & hoc breue Teste &c. Breuiùs tamen poterit fieri breue in eadem forma. In eadem forma fieri poterit de omnibus alijs assisis sicut mortis antecessoris, & in alijs in quibus iacet conuictio per xxiiij. Et tunc si sũmoneantur primò Iustitiarij ad faciendum recordum, in fine sũmoniri poterunt recognitores ad audiendum recordum illud, & si plures fecerint defaltas, tunc ad audiendum iuditium de pluribus defaltis. Et semper ante omnia videndum erit recordum, vt sciri possit an Iuratores male iurauerint, vt tunc veniat Iurata xxiiij. ad conuincendum. Si autem dubiè vel obscurè, quòd tunc veniat eadem assisa ad certificãdum & hoc propter culpam Iuratorum. Si autem fiat querela de processu Iustitiariorũ, tũc sũmoneatur recordum. Si autem perueniat querela post conuictionem de sacramento xxiiij. Iuratorum, vel quòd malè iurauerint, vel pro certa ratione suspecti & non amoti, vel minùs sufficienter examinati, sub specie certificationis cùm non sit locus conuictioni, sunt iterum ad certificandum conuocandi, & res ad debitum statum reuocetur, secundum quod superiùs paulo ante tactum est per tale breue in forma supradicta. ¶ 4. Præcipimus tibi quòd diligenter inquiras qui fuerunt recognitores Iuratæ xxiiij. ad conuincendũ xij. quæ nuper sumonita fuit & capta corã talibus Iustitiarijs de tanto teneméto vel terræ cũ pertinẽtijs in tali villa, & illos

habeas

habeas coram nobis vel talibus Iustitiarijs,ad certificādū præfatos Iustitiarios nostros de sacramento quod inde fecerunt,& de quibusdā articulis conuictionem illam tangentibus. Et vnde talis queritur ꝙ prædicti xxiiij. Iuratores, pro magna parte certa ratione suspecti nō erant amoti, vel sic: Et vnde idem talis dicit ꝙ prædicti xxiiij.minùs plenè examinati fuerunt, & etiam poterit plures causas sufficientes prætendere per quas corrigi poterunt dicta Iuratorū. Et interim diligenter inquiras qui fuerunt recognitores eiusdem assisæ &c.vt supra.

1. ¶ *Breue de nouo formatū si post conuictionem arramatā contingat mori aliquē partem inter quos assisa capta fuit.* 2. *Aliud de assisa mortis antecessoris ad conuincendum.xij.* *Cap. 7.*

COntingit multotiēs ꝙ cùm post captionem assisæ arramata fuerit Iurata xxiiij. ad conuincendū xij. in quacunq; assisa, ꝙ ante captionē assisæ moriatur aliqua partium. Quo casu, durū esset querenti si conuictio ꝓpter hoc remaneret: vnde de consilio prouisum est, ꝙ cùm nihil sit quod querenti imputari debeat propter negligentiam,vel alio modo, prouideatur ei per breue quod tale est. Rex vic. salutem. Si A. fecerit te securum de clamore suo &c. tunc summoneas per bonos sūmonitores xxiiij.legales milites de cōm tuo de tali visneto, ꝙ sint coram iustitiarijs &c. parati sacramento recognoscere,si B. pater, vel mater,vel alius antecessor C. cuius hæres idem C.est. iniustè & sine iuditio dissеysiuit ipsum A.vel D. de N. filiū & hæredem ipsius A.vel non,& vnde assisa nouæ dissеysinæ aliàs vel nuper summonita fuit & capta coram dilecto & fideli nostro tali,& per quam assisam idem B. recuperauit seysinā suam de prædicto teneméto versus prædictū A. cuius hæres idem D.est,si hæres queratur. Et vnde idem A. questus fuit quòd Iuratores prædictæ assisæ falsum fecerunt sacramētum,ita quòd Iurata xxiiij ad cōuincendum xij. arramata fuit coram fideli & dilecto nostro tali,& remansit capienda eo ꝙ prædictus B. obijt ante captionem illius Iuratæ,& interim diligenter inquiras qui fuerunt iuratores siue recognitores illius assisæ,& illos habeas ad ꝑfatam assisam coram præfatis Iustitiarijs. Et sūmoneas per bonos sūmonitores prædictū C. filium,vel fratrē vel sororē, vel nepotem,vel neptem prædicti B. s.si hæres teneat,vel si ille qui dissеysinā fecit,vel hęredes eius rem dissеysitam ad aliū transtulerint,tunc sūmoneatur tenens sic. Et sūmoneas &c.qui tenemētū illud tenet de dono ipsius B. vel de dono talis filij & hæredis ipsius B. quòd tunc sit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi nomina militum, & hoc breue.Teste &c. Si autem xij. Iuratores malè iurauerint in assisa mortis antecessoris, & cùm arramata fuerit Iurata xxiiij moriatur vna partium. ¶2. Rex vic. salutem. Si A. fecerit te securum de clamore &c.tunc summoneas &c. xxiiij. legales milites de visneto tali quòd sint coram Iustitiarijs &c. parati sacramento recognoscere si B. pater C. de N.fuit seysitus in dominico suo vt de feodo,de tanto terræ.&c.die quo obijt. Et si obijt post &c. Et si prædictus C. propinquior hæres eius fuit. Et vnde assisa mortis antecessoris

soris nuper vel aliquando sumonita fuit & capta &c. Et secundum formam istam formentur breuia de omnibus assisis de quibus locum habeat conuictio, vbi vna partium moriatur ante captionem illius Iuratæ, & inseratur semper tota vis breuis originalis, secundum quod superius videri poterit.

¶ 1. *Quòd non est assisa capienda super assisam nec conuictio super conuictionem.* 2. *Vbi capi debet assisa super assisam & vbi non & vbi in assisa nouæ disseysinæ.* 3. *Vbi in assisa mortis anteccssoris.* 4 *Vbi in assisa vltimæ præsentationis.* 5. *Vbi in assisa vsi* 6. *Quòd non capitur conuictio super conuictionem.* *Cap.8.*

NOn est assisa capienda super assisam, non magis quàm conuictio super conuictionem. Assisa vero nouæ disseysinæ cùm semel capta fuerit inter certas personas, de certa re, siue tenemento, siue pastura, inter easdem personas de eadem re, & eodem facto, & eodem modo disseysinæ cùm petens semel recuperauerit per assisam, si iterũ fiat disseysina recenter vel post longum interuallum, locus erit redisseysinæ & non assisæ nouæ disseysinæ, si iterum disseysitus conqueri voluerit de redisseysina, si autem assisam impetrauerit de secunda disseysina, & dicat quòd aliàs tenementum illud recuperauit per assisam, nõ erit vlteriùs assisa capienda, sed remanebit, si factum Iusticiariorum & rotulos vocauerit ad warantum, quòd si nihil horum fecerit, procedet assisa, secũdum quod fuerit impetrata, & sibi imputet, qui exceptionem de assisa capta priùs non apposuit. Et quid si opposuerit, & Iustitiarij exceptionem illam non admiserint, tunc iniuriatum erit querenti, & ad querelam eius factam Iustitiarijs rettabitur. Sed cum non opposuerit talem exceptionem, & postea inueniatur quòd alia assisa inde priùs capta fuit, quæ quidem contraria fuit vltimæ assisæ, vt si in assisa nouæ disseysinæ dicant Iuratores primi quòd non disseysiuit, & vltimi contrarium, prima per vltimam non conuincitur, quia assisa non conuincit assisam, nec agitur de cõuictione. Sed si ille qui amisit per vltimam velit agere de periurio & conuictione, bene licebit ei, & si ille qui amisit per primam velit agere de periurio de prima, non licebit, quia assisa illa per lapsum temporis transijt in autoritatem rei iudicatæ. Item dicitur (si inter easdem personas) hoc verum est siue assisa nouæ disseysinæ vel mortis anteccssorum, siue alia quæcunque, vt si assisa nouæ disseysinæ de tenemẽto, vel communia pasturæ proferatur, & vnus ex pluribus cohæredibus vel participibus qui ius habuerint in cõmuni in tenemento de quo disseysina facta est, versus vnum recuperauerit per assisam, & alius particeps postmodum eundem disseysiuit de eodẽ tenemento, & disseysitus cùm impetrauerit sibi per assisam, vel cùm querelam fecerit de redisseysina, non erit altera assisa vlteriùs capienda de eadem re, licet ibi sint diuersa capita, quia eadem persona cẽsentur propter vnicum ius quod habent, sicut videri poterit de pluribus cohæredibus participibus, & vnde sicut versus vnum recuperauerit ita recuperabit versus omnes. Idem vero dici poterit de assisa nouæ disseysinæ de cõmunia pasturæ, vbi plures cohæredes, siue participes siue alij, tenuerint in communi aliquod tenementum, in quo vnus vel plures habere debeant communiam, si vnus particeps disseysinam fecerit sine suis participibus,

cipibus, vel sine consensu suorum participum, disseysitus versus illum tantum habet actionem, & non versus alios participes & cùm semel recuperauerit versus vnum per assisam, si alij participes eundem postmodum disseysiuerint de eodem tenemento, non erit assisa capienda super assisam, sed sine assisa recuperabit per assisam præcedentē, quia omnes participes sunt quasi vnica psona propter ius vnum, licet diuersa capita. Et si assisa capta esset super assisam ita & de eadē re, & de eodem iure, & quasi inter easdem personas dicere posset secunda assisa contrarium primæ, & sic esset prima captio friuola siue nulla. ¶ 2. Poterit tamen capi assisa post assisam de eadem re, sed tamen inter diuersas personas, quia ratione diuersarum personarum non erit actio vna sed diuersa, vt contingit sæpius in assisa nouæ disseysinæ, vbi plures disseysinæ factæ sint de eadem re, cum ad plures manus deuenerint per plures disseysinas. Vt si A. fecerit primam disseysinam, & B. disseysiuerit A. & C. disseysiuerit B. & sic vlteriùs vbi plures erunt disseysinæ & disseysitores & plures assisæ propter diuersas personas, & plura placita facta quāuis de eadem re. Item capi poterit assisa super assisam inter easdē personas de eodem facto, propter diuersitatē rei, vt si quis fuerit disseysitus & p assisam recuperauerit, si occasione illius seysinæ plus occupauerit quàm ad illum pertineat & quàm recuperaret per assisam, post interuallū capi poterit assisa, quia alia est res, & ideò diuersa assisa. Si autem inde fiat querela recenter, locus erit certificationi per assisam & Iuratam, vt sciatur quid & quantum ille qui recuperauit posuerit in visu suo & quantum ei dederūt. Item capi poterit assisa post aliam inter easdem personas & de eadem re, propter diuersum factum, sed tamen post longum temporis interuallum, quia post primam disseysinam & vltimam medio tēpore fieri poterit possessionis permutatio, & ille qui priùs fuerit disseysitor, per translationem fieri poterit verus possessor. Item inter easdem personas & de eadē re capi possit assisa super assisam, ppter diuersum modum disseysinæ, vt si quis primò omninò eiectus a possessione per assisam recuperauerit, & postea ab eodem post interuallum impeditus, quo minùs vti possit vel commodè, per eundem capi possit assisa super assisam propter diuersum modum disseysinæ. Et eodem modo si primus disseysitor vti voluerit in tenemēto, quod tenens per assisam recuperauerit, carucatam imponendo contra voluntatem tenentis, vel aueria immittendo ad pasturā, vel aliam seruitutem imponendo tenemento quod liberum esse debet, de tali modo disseysinæ post interuallum capi poterit assisa super assisam. ¶ 3. In assisa vero mortis antecessoris non est assisa capienda super assisam de eadem re inter easdem personas, licet benè possit inter diuersas. Duo enim hæredes portare poterunt diuersas assisas de eadem re, de morte duorum antecessorum simul & semel. Et quo casu, de vltima seysina erit iudicandū, de seysina vero duorū antecessorū nō erit capienda assisa super assisam inter easdem psonas de eadē re, vt si aliqua terra data fuerit A. & B. vxori suæ, si A. prius moriatur seysitus, adhuc non cōpetit hæredi assisa de morte A. in vita ipsius B. nec econtrariò. Sed cùm vterq; moriatur, de seysina eius qui vltimò moritur seysitus, competit hæredi assisa mortis antecesso-

ris : sed si assisa fecerit cõtra hæredem propter donationem ipsius qui vltimò obijt seysitus, non erit recurrendum ad aliam assisam de morte illius qui primò obijt. Item si terra data fuerit ita alicui in maritagium cũ vxore sua, non erit assisa mortis antecessoris capienda nisi tantum de morte matris, & vnde si per assisam de morte matris nihil ceperit, ad seysinam de morte patris recurrere non poterit per assisam. ¶ 4. Item in assisa vltimæ præsentationis nõ erit assisa capienda super assisam, si de alia captione excipiatur. Si autem per errorem capiatur cùm nulla facta sit mentio de prima, locus erit conuictioni de secunda, non de prima: cùm nulli eorum sit de iure fides adhibenda. ¶ 5. In assisis vero ad recognoscendũ vtrum, nũquã erit assisa capienda super assisam, licet aliquando locum habeat conuictio, quia ius determinat & possessionẽ, & dat exceptionem, & statim transit in autoritatem rei iudicatæ. ¶ 6. Itẽ nõ erit capienda cõuictio sup cõuictionẽ, nõ magis q̃ assisa super assisam. Et vnde videndũ erit si cõuictio sequatur cõuictionẽ, vtrũ eadẽ sit assisa de qua priùs capta fuit conuictio, & eadem res vel diuersa, & vtrũ illæ & eædem personæ vel diuersæ. Si autem vna & eadem persona & eadem res, & eadem assisa, nunquã capietur conuictio super conuictionẽ, licet alio modo sequatur emẽdatio sub specie certificationis p examinationem, secundũ quod in captione assisarum obseruatur. Si autem diuersæ sint personæ, & res diuersæ, & assisæ diuersæ (secundum quod videri poterit multotiens per recorda) bene sequitur conuictio super conuictionem. Ex captione autem vnius assisæ quandoque sequitur vna conuictio quandoq; duæ (vt videtur) secundum quod Iuratores totam rem quam querens posuerit in visu suo parti vni dederint vel abstulerint, vel secundũ quod eius partem quod quis posuerit in visu suo parti vni dederint, vel abstulerint, & quo casu, duæ sequuntur conuictiões (vt videtur) vt si Iuratores totum dedisse debuerunt vel abstulisse, vbi dederunt partem vel abstulerunt, secundùm quod videri poterit per exemplum. A. posuit in visu suo duas carucatas terræ & Iuratores dicunt quòd non fuit disseysitus nisi de vna tantum, A. recuperat per assisam vnam tantum versus B. & vterq; in misericordia B. propter iniustam detentionem de vna carucata, & A. pro falso clamore de alia, A. postea dicit quod Iuratores male iurauerint, eo quòd non dederunt ei duas carucatas terræ, & quærit conuictionem, & B. similiter, eo quòd ei abstulerunt vnam carucatam, cùm nullam disseysinam fecerit vt dicit, & sic videtur prima facie quòd duæ conuictiones sequi debeant vnicam assisam & vnicum veredictum, & si duæ conuictiones sequi debeant, tunc videndum erit vtrum expediri debeant per vnicam Iuratam, vel per duas. Sed si per duas, ex hoc sequi posset quòd quilibet illarũ alteri posset esse cõtraria, & sic nũquã pduci posset negotium ad effectum. Et si examinatio interueniret, vix aut nunquã possent iuratæ conuenire, quia difficile est pluralitatem conuenire, sicut vniuersitatem. Meliùs est igitur quòd per vnicam Iuratam procedat conuictio, q̃ per duas, propter vnicã assisam. Item esto q̃ A. portet assisam super B. de vna carucata terræ. A. recuperat p assisam vnam carucatam versus B. Item A. occasione vnius

caruca-

carucatę quã recuperauit,occupat aliã quã in viſu ſuo nõ poſuerat,de vna carucata autem competit conuictio B.de qua iuratores iurauerunt,de alia vero occupata competit ei aſſiſa nouæ diſſeyſinæ.& ſi procedat aſſiſa nouæ diſſeyſinę de carucata occupata,& Iuratores malè iurauerit de ea, cõpetit B.alia conuictio: quo caſu ſequuntur duæ Iuratæ & duæ conuictiones,quia diuerſæ ſunt aſſiſæ,& diuerſa tenementa,& diuerſi Iurati:& bene procedunt duę,ſi diuerſis temporibus capiantur.Et ſic poterunt inter eaſdem perſonas duæ ſequi conuictiones,dum tamẽ diuerſæ ſint res, & diuerſæ aſſiſæ,& diuerſi Iurati, ſi autem vno tempore capi debeant,benè poterit vterq; per Iuratam vnicã expediri. Cõtingit multotiens quòd cũm Iuratores ſenſerint & perceperint ſe malè iuraſſe in toto vel in parte,ſi pœnitentia ducti veniant & velint emendare dictum ſuum, quæritur an poſſint? Ad quod erit diſtinguẽdũ,vtrũ hoc fecerint ãte iuditiũ redditũ,vel poſt: ſi ante,bene poterũt: vt de itinere M.de P.ĩ cõm Lincoln.aſſiſa mortis ſi Petr⁹ filius Vvymund de terra ĩ Hoggeſtorp,dicebãt ibi q̃ decepti fuerũt,ſed redẽpti fuerunt: & hęc fuit ante iuditiũ,quia dictũ fuit q̃ illi qui amiſiſſe debuerunt per prĩmum dictũ ſuum, tenerent in pace. Si autem poſt iuditiũ, non erit locus pœnitentiæ,quia ſtabitur iuditio,& ille cõtra quẽ iudicatũ fuerit p̃quirat ſibi (ſivoluerit)per cõuictionẽ, & ille qui p̃ iuditiũ obtinuit,vtatur ſeyſina ſua donec amiſerit p̃ cõuictionẽ. Si autem ſe abſtinuerit ex ſecundo iuditio, & perquiſiuerit ſibi per certificationem,tunc ſi Iuratores tenuerint ſe ad primũ dictum ſuum, ille qui amiſit per primum iuditium agat de conuictione. Si autem ſe nõ tenuerint ad primum dictum ſuum, ſed ad ſecundum: tunc ille qui amiſit per ſecundum iuditium perquirat conuictionem.

¶ Tractatus ſextus

Libri quarti, in quo tractatur de actione dotis.

1. ¶ *Vbi actio dotis poteſt terminari.* 2. *Breue de dote rationabiliter conſtituta.*

DIctum eſt ſupra de acquirendo rerũ dominio,& cauſis acquirendi rerũ dominia: & qualiter acquiruntur res ex cauſa dotis, & qualiter dos conſtituitur, & qualiter aſſignetur mulieri poſt mortem viri,& de quibus rebus, & de quibus nõ, cùm fuerit dos deliberata & ſine contentione: Nunc autem dicendũ eſt ſi contentioſa fuerit & non deliberata,qualiter recuperanda ſit dos per actionem dotis, Ideo de actione dotis videndum,vbi debeat intentari & terminari.Et ſciendum,quòd actio dotis vbi mulier nihil habet, non poteſt alibi terminari q̃ in curia domini Regis,& ideo,quia ſi mulieri dotem petenti obijciatur q̃ nunquã

fuit viro(cuius nomine dotem petit)legittimò matrimonio copulata,vel si duæ mulieres contendant inter se in dotis petitione quæ illarū sit vxor legittima, demandari debet inquisitio facienda episcopo loci vel alio ordinario, a Rege & a nullo alio,& plures possunt esse causæ aliæ. Si autem aliquam partē habuerit de dote, tunc locū nō habet istud breue de recto de dote,vbi nec duellum,nec magna assisa,nec essonium de malo lecti locū habet. Si autem de dote sua nihil fuerit ei assignatum, tunc cōpetit ei actio dotis versus quoslibet possidētes, q; ei restituatur dos sua cū fructibus medio tempore pceptis, & percipiendis, a tempore mortis viri sui: nisi ipse qui in possessione extiterit iustam habeat causam litigandi & resistendi: vt si warantū habuerit ,& cùm illum vocauerit & per iuditium amiserit, escambiū suū consequetur. Et si vnus vel plures deforciātes fuerint in vno com̄ degentes,omnes simul in vno breui poterunt comprehēdi,si autem in diuersis com̄, tunc fiant breuia diuersa propter diuersitatē comitatuū. Forma breuis talis est. ¶ 2. Rex vic. salutem, præcipe A. q; iuste &c. reddat B. quæ fuit vxor C. rationabilem dotem suam quæ eam cōtingit de libero tenemēto quod fuit ipsi⁹ C. quōdā viri sui in tali villa: & si plures fuerint tenentes, tūc sic. Præcipe &c. tali, q; iuste &c. vt supra, & ita deinceps vt omnes qui tenentes sunt & manentes in eodem com̄ comprehendantur in breui, & tunc dicatur: Et vnde nihil habet vt dicit, & ita quòd hæc dictio(nihil) referatur ad dotem, & non ad villam nominatam,in qua dos est quæ petitur,& tunc sic : & vnde queritur quòd prędictus talis ei deforciat. Et nisi fecerit, & prædicta B. fecerit te securum de clamore &c. tunc summoneas per bonos summonitores præfatum A. vel præfatos tales (si plures sint) quòd sint coram Iustitiarijs nostris apud Vvest. tali die,vel ad primam assisam cùm in partes illas venerint,ostensuri quare non fecerint , & habeas ibi summonitores & hoc breue Teste &c. Et notandum quòd breue istud locum habet,tam ad dotem nominatam recuperandam q̄ non nominatam, quāuis non exprimatur in breui, quòd nominatim inde dotata fuerit : quia hoc in narratione supplebitur. Si autem ad diem summonitionis non venerit nec se essoniauerit, capiatur terra in manum domini Regis per defaltam , secundùm quod obseruatur de defaltis per breue de recto. Si autem se essoniauerit ad primum diem, dabitur ei alius dies per essonium suum, ad quem diem si defaltam fecerit, fiat vt supra. Et quo casu, recuperabit mulier dotem per defaltam, siue defaltam fecerit antequàm comparuerit,siue post, per magnum cape vel perparuum. Item recuperabit mulier dotem pro defectu waranti, vbi tenens petijt auxilium curiæ, & non est secutus versus warantum : vt coram M. anno decimo de Alex. de Vvalepole & Gracia vxore eius versus Iohannem filium Roberti.

1. ¶ *Qualiter mulier proponere debet intentionem.* 2. *De visu petendo.* 3. *De vocatione waranti* *Cap.2.*

CVm autem partes in iuditio comparuerint, proponat mulier per se vel per attornatum suum intentionem suam in hunc modum, cùm dotem petierit non nominatam. Hoc vobis ostendit B. quæ fuit vxor

C.q

C.q A.iniuſte deforceat ei tertiam partem tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa,& ideò iniuſtè,quia prædictus C.quondam vir ſuus inde eam dotauit ad oſtium eccleſiæ,quando eam deſponſauit,& qui inde eam dotare potuit,& ſi hoc cognoſcere voluerit hoc gratum ei erit,et ſi non, habet ſufficientem diſrationationē vel inde producat ſectam ſufficientem. Formatur etiam aliter intētio mulieris in dote nominata hoc modo, ſcilicet.B.quæ fuit vxor C.de N.petit verſus A.tale manerium vel tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt dotem ſuam, vnde prædictus C. quondam vir ſuus eam nominatim dotauit ad oſtiū eccleſiæ die quo eam deſponſauit,& ſicut ille qui eam inde dotare potuit.Et ſi &c.vt ſupra. Et ita variatur intentio & petitio dotis, licet non varietur breue. Exceptio contra mulierem quòd petere non poſſit per ſe,vel quia virum habet non ſine viro,vel ſi cum viro petat,non habet probationem. Item quòd non ſine waranto de dote ſua.¶.2. Et oſtenſa taliter mulieris petentis intentione,poterit bene tenens viſum petere,ſi velit, ſic dicendo ſimpliciter. Peto viſum,vel dicendo ſic,peto viſum de tota terra vnde talis petit tertiam partem in dotem.Si autem dicat,peto viſum de tertia parte quam talis petit in dotem denegabitur ei viſus.Et poſt viſum petitum, iacebit eſſoñ ſicut in alijs placitis. ¶.3. Et poſt eſſoñ & dilationes legittimas, poterit tenens vvarantum vocare ſi vvarantum habuerit, vel reſpondere in propria perſona ſua,& exceptiones proponere ſi quas habuerit. Si autē warantum vocauerit,tunc fiat breue de ſummonendo warantum in hac forma. Sed ſi neſciuerint warantum nominare,mulier ſtatim recuperabit dotem ſuam,& tenens in miſericordia: vt de Itinere M.in coñ Suff. Anno.xii de Agneta quæ fuit vxor Rufi & Rogero de Berners. Rex vic. ſalutem.Summoneas per bonos ſummonitores.C.de N. quod ſit coram iuſticiarijs noſtris &c. tali die ad warantizandum A.tertiam partem vel tantam terram cum pertinentijs in tali villa quam B.quæ fuit vxor C.in curia noſtra coram iuſticiarijs noſtris &c.clamat in dotem verſus prædictum.A. Et vnde idem A.in eadem curia noſtra coram eiſdem iuſticiarijs noſtris vocauit eundem A.ad warantum verſus prædictum B. Et habeas ibi ſummonitores & hoc breue. Teſte &c. Ad quem diem ſe poterit vteró; eſſoñ,ſicut alibi de warantis.

1 *De exceptionibus generalibus contra breue ſi warantum non habuerit.* *Cap.4.*

SI autem tenens warantum non habuerit,tunc aut mulieri petenti reſtituat dotem,aut proponat exceptiones ſi quas ſibi viderit eſſe competentes.Et inprimis proponat exceptiones contra breue,quæ ſunt generales ad omnia placita,vt ſi error inueniatur & huiuſmodi. Et tunc proponatur (ſi aliqua fuerit) ſpecialis ad hoc breue,vt ſi partem dotis habuerit,cadit breue: vt de Itinere M. de P. in comitatu Eborum Anno Regni Regis Henrici tercio de Alicia quæ fuit vxor Adæ filia Petri.Ad hoc facit quod habetis in eodem Itinere de Alicia quæ fuit vxor Hugonis de Alenceſter & alibi per totum, ex quo continetur in breui quòd

quod nihil habet,quia mendax precator carere debet impetratis,nec valere debet mulieri petenti talis replicatio si dicat, q̄ nihil dotis habeat in tali villa,licet in alia,cùm hec dicto (nihil) respiciat tantū dotem in quibuscunq; villis,& non vnicam partem in vna villa, secundum quod probatur in vltimo Itinere M.de P.in com̄ Lync.de Helewiza, quæ fuit vxor wasæ. Sed refert vtrum aliquid habuerit ante breuis impetrationem vel post. Si post impetrationem, licitè recipere poterit partem quando voluerit.Si autem ante impetrationem partem receperit ad cautelam,poterit illum qui restituerit in breui exprimere, ac si non restituisset,& sic dicere & respondere ad exceptionem, quòd talis ei satisfecit. Si autem illum in breui non nominauerit,obstabit exceptio & cadit breue.

1 *Quòd mulieri petenti dotem non tenetur quis respondere sine waranto de dote sua,non magis quàm ipsa mulier debet respondere sine waranto suo.2. Si warantus fuerit ad fidem Regis Franciæ. 3. Breue ad producendum hæredem ad warrantum de dote. 4. Si alium produxerit quàm verum. 5. De duabus mulieribus contendentibus de dote. Cap.5.*

PRoposita igitur intētione mulieris,si nihil sit quod excipi poterit cōtra breue, tunc inprimis petatur a tenente quòd mulier dotem petens ostendat warantum suum per quem dotem petit, vt sciri possit quid iuris habeat in duabus partibus, quia quicunq; mulieri dotem deforciauerit alius ab hærede, nunquàm mulieri respondebit nisi voluerit sine waranto de dote sua, non magis quàm ipsa mulier si implacitata esset de dote sua alijs sine waranto suo responderet, & inde aliquando datur custodi exceptio cōtra mulierē petentem dotē,q̄ priùs dotem non habeat antequā hæredem producat: vt si illum fraudulēter subtraxerit & occultauerit vel alienauerit,si hoc probari possit quòd per eam subtractus fuerit vel amotus & si inde dubitetur, veritas per patriam poterit declarari, & medio tempore actio dotis remanebit in suspenso. Et quòd warantus exigi debet,vt sciri possit quid iuris habuerit in duabus partibus: probatur de termino sancti M.Anno Regis H.xiiii. incipiente.xv.in com̄ VVarr̄ de Iohanne filio Elfridi, vbi dicitur quòd quædam mulier petijt dotem versus aliam mulierem de tenemento de quo vir suus feoffatus fuit per virum mulieris tenentis,cui ipsa in vita sua contradicere non potuit : & vnde ipsa tenens recuperauerat seysinam suam erga virum mulieris petentis.Et vnde vbi manifestum fuit quòd mulier petens habere non potuit dotem, quia hæres viri sui nihil iuris habuit in duabus partibus.Idem (vt videtur) dici poterit de muliere cuius vir feloniam fecerit,quia hæres felonis nihil iuris habet in duabus partibus. Et quòd talis amittere debet dotem, probatur de termino sancti Michaelis Anno Regis H.xiiii incipiente.xv.de Ernaldo de Camerin̄ in com̄ Kanc. in placito dotis,nec mulier regressum habebit de warantia versus capitalē dominum, cuius eschaeta terra illà fuerit: nec ad dotem recuperandā, quia ipse non est hæres nec tenet vt hæres,sed vt eschaetam suam pro defectu hæredis. Quod quidem dici non poterit de eschaeta de bastardo, quia ibi est capitalis dominus loco hæredis quantum ad dotem restituendam,quia si ibi sit hæredis defectus,tamen non est ibi delictum. Idem erit

erit de terra data in maritagio,licet reuertatur pro defectu hæredis,vxor dotem obtinebit. ¶.2. Item si warantus fuerit ad fidem domini Regis Franciæ,& excipiatur de waranto,remanebit dotis exactio in suspenso imperpetuum, vel ad tempus saltem,donec terræ fuerint communes.Et quòd dotem habere non debeat, inueniri poterit de termino sancti H. Anno Regis. H.xvij. in com̃ Lync. & North. de Eudone de Calethorp, quia vir suus ad idem iudicabitur quantum ad duas partes, licet ius habeat.Et sicut dominus capitalis haberi debet loco hæredis & loco waranti ad quem terra reuertitur pro defectu hæredis,eodem modo habere debet assignatus per modũ donationis.Si mulier dotẽ suam habere non possit quia est in partibus transmarinis in terra sancta, expectandum erit in causa dotis,donec venerit: vt de Itinere M.de P.in com̃ Eborum Anno Regis.H. tertio de Matylda quæ fuit vxor Roberti de Haywarde & Alexandro filio Radulphi. Item si tenẽs sine waranto respondere noluerit,ita nec eius warantus eum warantizabit, quia habet illud idem remedium: vt de Itinere M.de P.in com̃ Lync.anno Regis H.quarto de Dernia que fuit vxor Roberti Bryton. Cùm autem huiusmodi exceptio proponatur contra mulierem,non erit omni tempore in potestate sua ꝓducendi hæredem & warantũ de dote sua,& ideo fiat breue vic. in hac forma.¶.3. Rex vic.salutem.Summoneas per bonos summonitores A. de N.ꝙ sit coram Iusticiarijs.&c.ad warantizandum B. quæ fuit vxor C. de N.dotem ipsius B. quã in eadem curia nostra &c.clamat versus D.& vnde idem D.dicit,ꝙ non vult ei inde respondere sine waranto suo de dote sua &c.& habeas &c.Teste.&c.Item notãdum, ꝙ si aliquando competat domino capitali huiusmodi exceptio contra mulierem,ꝙ warantũ ostendat de dote sua,non tamen competit ei cui ille dominus capitalis custodiam alicuius terræ dimiserit,vt de termino s.M An. Regis.H.octauo incipiẽte ix.in com̃ warr̃ de Iohanne de Marr̃ & Eua vxore eius & VV. de Cantulupo. ¶.4. Cùm autem obijciatur huiusmodi exceptio mulieri,& contẽtio habeatur inter cohæredes quis eorum rectior hæres,pendente litigio remanebit dotis actio: & eodem modo si mulier prægnans petens vel alia (vt videtur) donec de partu constiterit, quia si falsum warantum nominauerit vel produxerit,scilicet alium quàm verum hæredem, amittit dotem: vt de vltimo Itinere M.de P. in com̃ Eborum anno Regis H.x. de quadam Iuliana quæ dotem petijt.Et quid si contentio habeatur inter cohæredes quis eorum hæres legittimus sit,remanere debet loquela de muliere dotem petente, donec discutiatur quis hæres rectior, secundum quodinueniri poterit inter placita quæ sequuntur Regem Anno Regis H.xxi.Assisa mortis Antecessoris in com̃ Bark.de Galfrido filio Iohannis & Gunora de Bendenger. Item de hac materia de termino Paschæ An. Regis.H.viii.in com̃ Bark.de Gunora quę fuit vxor I. filij H. & Matilda de B.Et vnde Matylda respõdit ꝙ Gunora dotẽ habere non debuit,quia ꝓdictus I,fuit vir suus & non ipsius G.& vnde Galfridus filius ipsius Matyldæ & ipsius Iohannis, qui fuit in custodia talis,fuit warantus suus de dote sua,& vocauit ipsum ad vvarantum versus prædictam Gunoram, & vnde prædicta. G. dixit quòd prædicta Matylda vvarantum habere non

non debuit,quia ipſa nunquàm fuit ſponſa ipſius Iohānis,per quod ipſe Galfridus debet eſſe warantus ſuus,ſed dixit ipſa Gunora quòd ipſa fuit ſponſa ipſius Ihohannis & de eo habuit prolē talem .s. Et Matilda dixit quòd ipſa fuit ſponſa ipſius Ihohannis & in ſeyſina de eo tempore mortis ſuæ,& q in vita ipſius Iohānis nunquā fuit matrimoniū inter eos accuſatum vel ſolutū. Item filius alicuius mulieris poterit eſſe warātus alterius mulieris de dote ſua,ſed mulier nullā dotē habebit,vt ſi diuorciū facī fuerit inter aliquos propter conſanguinitatem,compaternitatem,vel aliam affinitatem,vel aliam cauſam quācunq; : & quæ multiplex eſt,ſi vir aliam poſtmodum duxerit vxorem, filius primæ mulieris hæres remanebit,ſed mater dotem ſuam non habebit, quia duæ mulieres de eadem hæreditate ratione vnius viri,dotem non habebunt : nec debet hæres aliquis duabus mulieribus dotem petentibus reſpondere, ſecundum quod inferius dicetur, quia vbi nullum matrimonium ibi nulla dos,& ſic a contrario ſenſu vbi matrimonium ibi dos. Et ideo in prima vxore quàmdiu durauit matrimonium durauit dotis conſtitutio & exactio. Et eodem modo (vt videtur) dici poterit ſi mulier ſerua copulata ſit libero & ducta in libero tenemento q locata ſit libero thoro quòd partus habebit hæreditatem,& mater nullā dotem,quia mortuo viro ſuo libero redit in priſtinū ſtatum ſeruitutis, niſi hæres ei dotem fecerit de gratia: Quia dotis natura eſt vt durante matrimonio duret dotis exactio,ſoluto matrimonio ſoluatur,quia ſine eo eſſe non poteſt, ſed eſt diuortiū & ſeperatio thori,quia non poteſt quis habere duas vxores ſimul & ſemel legittimas, licet aliquando plures habeat de facto, non tamen de iure habere poterit niſi vnam,cùm matrimonium ſit coniunctio viri & mulieris indiuiduam retinens conſuetudinem vitæ,non dicit virorum & mulieris nec viri & mulierum,quia nec vnus vir plures mulieres,nec vna mulier plures viros habere poteſt de iure,poteſt tamen de facto habere plures,& vnam tantum de iure,& ita quòd aliquando nulla illarum quæ petit poterit eſſe legittima,quia illa quæ legittima eſt non eſt præſens vel præmortua, & vnde quæ ſemel illegittima eſt nunquàm legittima fieri poteſt, & ita quòd nulla illarum quæ petit dotem optinebit. ¶.5. De duabus mulieribus de dote ſua ratione vnius viri contendentibus, tenens neutri earum reſpondebit, donec in foro eccleſiaſtico diſcuſſum fuerit quæ illarum vxor legittima dici debeat, & quæ in petitione dotis debeat præualere: vt inferius plenius dicetur in fine. Cùm igitur dicat tenens quòd non debeat duabus mulieribus vel pluribus reſpondere, inprimis videndum an ſit contentio de hæreditate inter duos vel plures,qui dicunt ſe eſſe hęredes legittimos. Cùm igitur de ſucceſſione & de dote ſimul & ſemel quęſtio habeatur, ſemper præiudicialis erit actio hæreditatis, & priùs terminari debet : ne ſi contingat mulieres ad curiam Chriſtianitatis tranſmitti ad probandum quæ illarum ſit legittima,& vna illarum ſe probet eſſe legittimam in foro eccleſiaſtico,& hæres alterius mulieris in foro ſeculari ſe probauerit hæredem legittimum , ſic contingeret alium eſſe vvarantum alterius mulieris de dote ſua, quod eſſe non poteſt. Igitur cùm quælibet illarum ab initio dicat filium ſuum eſſe vvarantum

tùm de dote ſua, ad vitandum illud inconueniens, oportet vt priùs diſcutiatur quis hæres legittimus & cuius mulieris debeat eſſe warrantus de dote ſua, & per hoc terminabitur quęſtio dotis. Cûm autem vnus hęredum fuerit in poſſeſſione hæreditatis, iuſtè vel iniuſtê, & mater ſua in poſſeſſione dotis, & mulier quæ nihil habuerit dixerit ſe eſſe legittimam & petat dotem, oſtendat primò warrantum de dote ſua. Et ſi filium vel filiam nominauerit, ſuſpendatur dotis petitio & filius vel filia petat totam hæreditatem .s. duas partes ſuper filium alterius mulieris, & ſi ipſe hæreditatem obtinuerit, per conſequens mater dotem obtinebit ſine alia probatione. Et poterit quandòquè vtraq; nominare vnum warrantum, cùm vna habuerit filium & alia nullum, vt ſi quis primò contraxerit cũ aliqua conſanguinea, vel alia affinitate coniuncta, ſecundum quod inferiùs dicetur, & inter eos celebrato díuortio contraxerit cum alia, nihilominus de prima erit proles legittima, non obſtante diuortio. Et ſi prolem non habeat de ſecunda, vel ſi habuerit, ſemper erit warrantus de dote ſecundæ vxori, ille qui exiuit de prima, cum ſit hæres legittimus defuncto patri quoad ſucceſſionem, propter ignorantiam vtriuſquè parentum vel alterius, & infra plus de hac materia. Et vbi ſunt plures mulieres dotem petentes & plures hæredes de hæreditate contendentes, priûs terminari debet quis rectus hæres, ratione ſupradicta, & p conſequens iuſt⁹ warrantus de dote. Et ſiue ſit iuſtus hæres ſiue non, ſemper iudicabitur ille p warranto ad quem tertia pars reuerti debet poſt mortem mulieris, ſiue ſint hæredes apparentes ſiue non, vt ſi debeat hæreditas ad dominũ capitalem reuerti ſicut eſchaeta. Fallit tamen, vt ſi a viro feoffatus fuerit quis qui terram amiſerit verſus mulierem dotem petentem, & vbi excambium conſequi non poterit verſus hæredem, & ideo dos reuertitur, quia ab eo proficiſcitur, & ſicut hæres legittim⁹ dici poterit quia ex iuſtis nuptijs procreatus eſt: Ita legittima vxor dici poterit vbi interuenerit legittimum matrimonium, & ſic in dote præferenda.

1 ¶ *Cùm propoſita fuerit intentio mulieris aut tenens ſtatim reſtituat & oſtendat quòd dotem habere non debeat vel warantum vocet.* 2. *Si warantus vocatus non venerit, cape per tale breue.* 3. *Quòd vxor recuperabit ſuper tenentem vel ſuper hæredem ſecundum quòd fuerit dotata nominatim vel non nominatim.* 4. *Quòd non remanet actio mulieri de dote propter minorem ætatem warrantĩ.* 5. *Breue de diſſeyſina facienda mulieri cùm recuperauerit dotem.* 6. *Breue ſi de tertia parte dotis non nominatæ recuperauerit & inde feoffatus teneat in pace & hæres faciat dotem mulieri petenti.* 7. *Breue vbi mulier recuperauit dotem ſuam vt de dote nominata ſuper hæredem, quòd ipſa recuperat & hæres faciat eſcambium feoffato ad valentiam.* 8. *Ratio quare mulier recuperat dotem nominatam ſi alienata fuerit & de dote non nominata niſi excambium. Item expectatur quandòquè ætas in petitione dotis ſpeciali ratione.* 9. *Cùm autem mulier recuperat ſeyſinam ſuam ſiue de dote nominata ſiue non nominata & verſus eum qui warrantizat & warrantus non habeat terram in comitatu illo in quo petitur vnde poſſit warrantizare ſed in alio comitatu, vbi terram habuerit fiat tale breue.* 10. *Breue vbi mulier recuperat ſeyſinam ſuam de dote nominata.* 11. *De modo aſſignandi dotem.* 12. *Quòd finis factus in curia domini regis non auſert dotem nominatam. Cap.6.*

PRoposita intentione mulieris,& habito visu(vt prędictum est) tenēs cùm comparuerit aut statim dotem restituat,vel excipiat, & ostēdat quòd mulier dotem habere non debeat, vel vocet warrantum, si viderit expedire,& sic fiat irrotulatio.A.quę fuit vxor B.petit versus C.tertiam partem tantæ terræ cū ꝑtinentijs in tali villa, vel tantum terræ si dos fuerit nominata vt dotem suam,vnde prædictus B. quondam vir suus eā inde dotauit vel nominatim dotauit &c. et tunc summoneas warrantum ꝑ breue supradictum quòd sit ad certum diē,ad quē diem se poterit essoniare sicut in alijs placitis. Si autem non venerit nec se essoniauerit,testata summonitione, capiatur de terra ipsius warranti ad valentiam terræ petitæ,in manum domini regis ꝑ tale breue. ¶ 2. Rex vic.salutem. Cape in manum nostram ꝑ visum legalium hominum de cōm tuo de terra tali ꝑ defectu talis ad valentiā tantæ terræ cum ꝑtinentijs in tali villa,quā A.quæ fuit vxor B.in curia nostra &c.clamat in dotem versus C.& vnde idem C.in eadem curia &c. vocauit ipsum talem ad warantū versus prædictum C.& diem captionis &c.vt supra. Et summoneas &c.prædictum talem ꝙ sit ad talem diem &c.vt supra. Teste &c.Ad quem diē si nō venerit,mulier recuperabit seysinam suam, & tenens escambiū de terra warranti.Et licet venerit,si defaltam sanare non poterit,amittet eodē modo. Sed si cùm venerit statim warrantizauerit,extunc ꝑcedat placitum inter ipsum warantum & mulierem petentē, & tenens domi remaneat cū seysina sua,donec constiterit de placito principali, & secundum hoc retinebit tenens vel amittet. ¶ 3. Et si iustam causam resistendi non habuerit, tunc necesse habebit recognoscere terram petitam esse dotem mulieris, & si mulier inde nominatim dotata fuerit, tenebitur ille qui amisit dotē illam deliberare de manu tenentis de cuiuscunq; feodo fuerit,& tenens escambiū ad valentiam habebit. Si autē non fuerit nominata, tūc teneat tenens in pace,& mulier de terra warranti habebit ad valentiam, siue sit hæres siue alius,& si contentio fiat vtrum dos nominata fuerit vel nō nominata,fiat inde inquisitio: & secundum inquisitionē inde factā iudicet. ¶ 4. Et sciendū ꝙ raro expectatur ætas in petitione dotis. Et vnde si hæres infra ætatē existens vocatus fuerit ad warantū,& ꝑ chartarū ostensionē vel alio modo constare possit ꝙ ille contra quē dos petitur, feoffatus fuerit ab antecessorib⁹ ipsius minoris, siue mulier dotata fuerit nominatim vel nō nominatim,statim ꝑcedet iudiciū,nō obstante ætate, sicut ꝑcederet versus maiorē quēcunq;. Et cùm mulier sic recuperauerit,fiat ei breue de seysina habenda in hac forma de dote nominanda. ¶ 5. H.dei gratia &c.Scias ꝙ cùm A.quæ fuit vxor B.in curia nostra &c.peteret versus C.tantum terræ cum ꝑtinētijs in tali villa,vt dotē suā nominatā: Idē C.venit in eadē curia,& vocauit inde ad warantū D. filiū & hęredē prædicti B.viri ipsi⁹ A.qui est infra ætatē,& qui venit & warrātizauit, & nihil ostendit quare dotē suā habere non debuit. Et vnde cōsideratū est in eadem curia nostra,ꝙ prædicta A. recuperaret seysinā suā versus eundē B. de prædicta terra cū ꝑtinentijs,vt de dote sua nominata,et ꝙ prædicta C habeat de terra ipsius D.ad valentiā.Et ideò tibi præcipim⁹ quòd eidē A. de ꝑdicta terra cum ꝑtinentijs sine dilatione plenariam seysinam habere

facias

facias & eidem C. de terra ipsius D. excambiũ ad valentiam, p visum legalium hominum & per rationabilem extensionem sine dilatione assignari facias. Si autem hæres non fuerit infra ætatem sed plenæ ætatis, tunc variatur breue in parte ista. s. Scias quòd cùm A. quæ fuit vxor B. in curia nostra &c. peteret in dotem versus C. tantam terram cum pertinentijs in tali villa, & vnde prædictus B. eam nominatim dotauit. Idem C. venit in eadem curia nostra, & vocauit inde ad warrantum D. filium, vel fratrem, vel alium hæredem prędicti B. per quem ipse clamat dotem suam, vel sic: D. filium & hæredem, vel fratrem, vel alium hæredem ipsius B. ad warantum ipsius A. de dote sua, qui venit in eadem curia, & eidem C. terram illam warrantizauit, & nihil ostendit quare prædicta A. terram illam non haberet vt dotem suam nominatam, & vnde consideratum est in eadem curia nostra &c. Per omnia vt supra. Et ita in primo casu remanebit quilibet eorum taliter in seysina, quousq; idem minor ad ætatem peruenerit, & ipse tunc deliberet si possit ipsi tenenti terram suam quam mulier recuperauit, & si illam deliberauit, rehabeat terram suam quam dedit in excambium: sin autem, remaneat quilibet eorum in tali seysina tota vita ipsius mulieris. Si vero de tertia parte (dote nõ nominata) seysinã recuperauerit mulier versus minorem cùm vocatus fuerit ad warantum, tenens tenebit in pace terram petitam, & mulier habebit ad valentiam de terra minoris per tale breue. ¶ 6. Rex vicecoĩ salutem. Scias quòd cũm A. quæ fuit vxor B. in curia nostra &c. peteret versus C. tertiam partẽ tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa vt dotem suam, Idẽ C. venit in eadem curia nostra coram &c. et vocauit inde ad warantum D. filium & hęredem prædicti B. quondam viri ipsius A. qui est infra ætatem, & qui venit & ei warrantizauit, & qui nihil ostendit quare dotem suam inde habere non debuit. Et vnde consideratum est in eadem curia nostra coram &c. quòd prædictus C. terram petitam teneat in pace, & quòd prædicta A. habeat de terra ipsius D. (nomine dotis) ad valenitam prædictæ tertiæ partis. Et ideo tibi præcipimus quòd (facta prius extensione de prædicta tertia parte) eidem A. de terra ipsius B. in loco competenti, ad valentiam prædictæ tertię partis, per visum legalium hominum (& secundum quod prędictum est) sine dilatione habere facias & assignari Teste &c. Et eodẽ modo variat brẽ, cùm hęres fuerit plenę ętatis, quo variat supra de dote nominata. Et additur quandoq; huic breui clausula ista. Et vnde consideratum est in eadem curia nostra quòd prędicta A. habeat de terra ipsi° B. ad valentiam prędictę tertię partis, si terra ipsius D. sufficiat ad valentiã prędictę tertię partis. Sin autem, hoc quod defecerit habeat de terra ipsius C. secundum quantitatem quę ei defuerit, vsq; ad quantitatem illius tertię partis quam prędicta A. clamat in dotem versus prędictum C. Et ideo prędipimus tibi quôd prius facta extensione eidem A. &c. vt supra ad valentiam tertię partis, & eodem modo (quo prędictum est) de terra ipsius D. &c. Et notandum quòd quamuis ipse tenens principalis fuit infra ętatem, non remanebit propter hoc exactio dotis (vt prędictum est) siue dos nominata fuerit siue non nominata, & sic remanebit quilibet in seysina (secũdum quod prędictum est) vsquè ad ętatem waranti minoris.

Et cûm ad ætatem peruenerit,tunc deliberet terram quam warrantizauit si possit, & rehabeat excambium suum , vel aliter breue de seysina de eodem. ¶ 7. Rex vicecom̃ salutem.Scias quòd cùm A.quæ fuit vxor B.in curia peteret versus C . tantum terræ cum pertinentijs in tali villa vt dotem suam vnde fuit nominatim dotata, Idem C. venit in eadem curia & vocauit inde ad warantum D.filium & hæredem prædicti B. per chartam ipsius B.patris sui quam protulit. Qui quidem B.cúm præsens esset & infra ætatem constitutus,consideratum fuit quòd eadẽ A . recuperaret seysinam suam de prędicta terra cum pertinentijs versus prædictum D.vt de dote sua nominata.Et quòd idem C.habeat de terra quæ fuit eiusdem B. (quæ est in custodia ipsius A.in tali villa) excambium ad valentiam prædictæ terræ cum ꝑtinentijs vsq; ad legittimam ætatem D . & idem D. tũc deliberet prædictã terram eidem C. in prædicta tali villa, & recipiat prædictum excambium si possit.Sin autem,prędicta A.teneat prædictam terram totã vita sua.Et ideò tibi pręcipimus ꝙ assumptis tecum xij.&c.in ꝓpria ꝑsona tua &c.et per eorum sacramentum &c. et per visum eorundẽ de terra ipsius D.in N.quæ est in custodia ipsius A.excambium ad valentiam prædictæ terræ eidem C.(secundum quod prædictum est)facias assignari,saluo eidem A . blado suo de hoc instanti autumpno de prædicto escambio,similiter & fæno si falcatum fuerit ante susceptionem literarum istarum,& a solo separatum,alioquin remaneat ipsi C.Teste &c. Et notãdum quòd quicunq; fuerit ad warrantum vocatus , cùm warantizauerit nihil habeat vnde faciat excambium,siue in dote nominata siue non nominata,ꝓpter hoc non amittet mulier dotem suam,sed post mortem mulieris reuertatur dos ad tenentes , nisi priùs fuerit eis satisfactum de escãbio per hæredem.Notandum etiam quòd vbicunquè petitur dos versus minorem mediatè vel immediatè,semper summonendus est custos quòd sit & habeat hæredem per tale breue.Sed quid si custos alienauerit, ita ꝙ non sit in seysina & custodia de terra minoris die quo summonitus fuerit,sed ille cui custodiam dimiserit? hoc non nocebit ei, quia minorẽ vocauit ad warantum , quia cum custode nullam habet actionem , sed cum hærede quicunquè illum tenuerit,& custos semper illum habeat , & hæc vera sunt,siue vnus hæres siue plures,vel vnus ex pluribus hæredibus fuerit infra ætatem. Forma breuis de summotione . Rex vicecom̃ salutem. ¶ 8. Expectatur quandòquè ætas minoris in dotis petitione in casu speciali,vt supra de exceptionibus.Item ratio quarè mulier dotem nominatam recuperat ad quemcunq; peruenerit talis esse poterit.s.quòd ex quo dos certa cõstituta fuerit , mulier statim incipit habere ius & dominium, & ideò ad quemcunquê peruenerit,recuperabit: vir enim dotem dat & constituit , hæres autem tantum dotem assignat . Sed si dos in tertia parte fuerit constituta , non statim incipit mulier ius habere propter incertitudinem,quia nescit quam tertiam partem habere debeat donec fuerit ei assignata,& non nisi illam quæ ei per sortem acciderit.Et ideò non statim incipit habere ius in ipsa dotis constitutione de tertia parte , sicut in dote nominata. Et ideò in vno casu recuperabit mulier terram petitã, & in alio casu non nisi excambium . Si vero mulier dotem recuperauerit

versus

verſus aliquem warrantum qui warrantizauit, & warrantus nihil habeat in comitatu vnde warrantizare poſſit ſed in alio comitatu, tunc fiat extẽſio terræ quam amiſit, ſecundum quod ſuperiùs dictum eſt. Si autem manens ſit infra aliquam libertatem & tenens qui amiſit queratur quód eſcambium non habuerit, tunc fiat tale breue epiſcopo vel Comiti cuius libertas illa fuerit. ¶ 9. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis quòd cùm A quæ fuit vxor B. in curia noſtra &c. (vt ſupra) & vnde prædictus C. queritur quòd idem D. nullum adhuc eſcambium ei inde fecit. Et quia prædictus D. nullum tenementum habet extra libertatem noſtram (vt audiuimus) vobis mandamus quòd diſtringatis prædictum D. quód ſit corã Iuſtitiarijs &c. ad faciendum eidem C. eſcambium ad valẽtiam prædictæ tertiæ partis vel ad oſtendendum quare eſcambium facere non debeat Teſte &c. Item cùm mulier dotem recuperauerit nominatã in aliquo certo manerio per conſtitutionem dotis ſub tali conditione, vt ſi ſufficiat pro tertia parte quòd mulieri remaneat integrè, & ſi minus ibi fuerit: quòd defectus ei perficiatur alibi in loco competenti, & ſi plus ibi fuerit, quòd ſurpluſagium reddatur hæredi: ſecundûm quod inueniri poterit de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis Henrici decimoquarto in comitatu Norff. de Letitia de Eggefend, tunc (facta prius extenſione manerij de valore) fiat mulieri ſeyſina per tale breue. ¶ 10. Rex vicecom̃ ſalutem. Scias quód A. quæ fuit vxor B. in curia noſtra &c. per cõſiderationem eiuſdem curiæ noſtæ recuperauit ſeyſinam ſuam verſus C. de toto manerio tali cum pertinentijs vt de dote ſua, vnde fuit dotata nominatim, ita tamen quód ſi manerium illud ſufficiat ad tertiam partem omnium terrarũ & tenementorum quæ prædictus B. quondam vir ipſius A. habuit die quo eandem A. deſponſauit, tũc manerium illud integrè remaneat ipſi A. in dotem (ſecundûm quod prædictum eſt) ſi autẽ manerium illud excedat valorem tertiæ partis omnium prædictarũ terrarũ & tenementorũ, tunc illud ſuperpluſagiũ quod excedit reddatur eidem C. & ſi minus tertia parte ibi fuerit, illud quod defuerit ꝑficiatur eidem A. alibi loco competenti de terris & teñtis prædicti C. Et ideo tibi præcipimus ꝙ eidem A. de prædicto manerio (ſecundùm quod prædictũ eſt) cum ꝑtinentijs ſine dilatione plenariam ſeyſinã habere facias, & ꝑ ſacramentũ liberorũ & legalium hominũ de coñ tuo extendi facias & appreciari omnes terras, & omnia tenementa quæ fuerunt p̃dicti D. in coñ tuo, die quo eandem A. deſponſauit, in dominicis, villenagijs, & ſeruitijs liberorum hominum, & in omnibus alijs rebus quicunq; illa teneat. Et ſi ꝑ prædictam extenſionem & appreciationem inueneris ꝙ prædictum manerium plus valeat q̃ tertia pars omniũ prædictarũ terrarũ & teñtorũ, tunc ſuperpluſagiũ quod excedit valorẽ illius tertię partis habere facias & aſſignari prędicto C. ſaluo tamẽ eidem A. meſuagio capitali illius manerij. ¶ 11. Et ſi minus ibi fuerit q̃ prędicta tertia pars (ſecundûm rationabilem extenſionem) tunc quod defuit habere facias eidem A. de hęreditate ipſius C. alibi in loco competenti. Si autem nec plus nec minus, tunc de prędicto manerio cum pertinentijs ſe teneat contentam T. &c. ¶ 12. Quęritur inter alia an finis factus in cur̃ regis auferre poſſit dotem nomi-

nominatam? vt ſi vir̃ vel alius de dote nominata fecerit alienationē quocunq; modo,& finis & cyrographum in curia domini regis interuenerit: et verum eſt quód non , vt probatur de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis H.tertio in comitatu Buck. de Alicia quæ fuit vxor Symō de Stentenham,et quendam hæredem qui dotem incumbrauerit (qui etiã deliberare debuit eam ſi poſſet) & feoffato per finem illum fecit eſcambium ad valentiam , & mulier teneat tota vita terram illam & poſt mortẽ ſuam reuertatur ad feoffatum & non ad hæredem niſi tantum excambiũ.

1 ¶ *Exceptiones contra mulierem petentem dotem.* *Cap.7.*

SI contra mulierem petentem dotem tenens warrantum vocare noluerit,cùm extraneus tenens,vel hæres ipſe in poſſeſſione extiterit, excipere poterit multis modis contra mulierem quare dotem habere non debeat peremptoriè, vel quare ad tẽpus differri debet actio & dotis exactio dilatoriè. Dicit enim mulier in intẽſione ſua & fundatione intẽſionis,quo iure ꝑtineat ad ipſum actio dotis.Dicitur enim ſic. Talis mulier N.Et vnde inprimis erit videndum,quód nõ ſit error in nomine &c. vt ſupra . Quia pro cognomine ſatis ſufficit quod dicitur, Talis quæ fuit vxor talis &c . De hoc autẽ quod dicitur (fuit) excipi poterit q̃ fuit vxor & eſt vxor talis , & quòd dotem petere nõ poterit quia vir ſuus adhuc viuit,quo caſu ſi hoc dedici non poſſit,cadit mulier a caſu: quia conſtitutio dotis & donatio ꝑpter nuptias morte viri confirmatur. Eſt enim mors ciuilis & mors naturalis . Si autem dicatur quód ciuiliter mortuus ſit,eo quòd contulit ſe religioni,ex aduerſo reſponderi poterit quòd vir redire poterit ad ſeculum,quiâ non aſſumpſit niſi habitum probationis . Si autem ex parte mulieris dicatur quòd vir aſſumpſit habitum profeſſionis, ſuſpenditur actiò dotis quouſq; ꝑ ordinarium loci,vz epiſcopum,Abbatem,vel alium de veritate conſtiterit.Si autem dicatur a muliere q̃ morte naturali,& ex aduerſo dicatur quòd viuus ſit , vidẽdum cui incumbat ꝓbatio.Et ſciendum eſt quòd quandòq; mulieri, quæ dicit quód mortuus ſit,quia qui dicit ꝓbare debet, & quandòq; tenenti qui excipit quód viuus eſt , quia excipiendo eſt quaſi actor , & probare debet exceptionem ſuam ſicut mulier actionem ſuam . Et quòd quandòq; mulieri quæ dicit inducta eſt probatio de morte viri, habetis de termino ſancti Michaelis añ regni regis H. nono incipiente decimo in comitatu Eſſex de Aſſelina quæ fuit vxor Alani filij Iuł. Et vbi datus fuit dies mulieri ad ꝓbandum, & tenens qui excipit de vita non fuit oneratus ꝓbatione. Quandòq; vero inducitur ꝓbatio vtriq; tam mulieri petenti quâm tenenti, & dabitur vtriq; dies quòd mulier ꝓbet mortem & tenens vitam.Et ſi mulier petẽs ad diem ſibi datum ſectam ſufficientem ꝓduxerit quòd vir ſuus mortuus ſit.s. qui interfuerit vbi mortuus fuerit apud talem locum & ſepultus eſt apud talem eccleſiã.Et ſecta examinata ſi in omnibus bene cõueniat, tũc primò reſpondeat tenens mulieri petenti de dote ſua, niſi ita ſit quòd tenens ꝓ ſe ſectam ꝓducat validiorem quòd viuus , & quo caſu præferẽda eſt illa ꝓbatio quę fuerit magis valida . Et ſi ꝓbatio mulieris magis valida, tunc

da,tunc primò respondeat tenens actioni mulieris.Sed quare non statim recuperat? videtur quòd ideo, quia bene potest esse quòd vir suus mortuus sit, et quòd ipsa nihil iuris habeat in petitione sua, & ideo tunc necesse habet docere de iure suo. Et quôd ita sit,habetis in secundo rotulo post guerram de termino sanctæ Trinitatis in comitatu Sussex de Maria de Cromesham. Sed quid si ad diem eis datum vnus habuerit ꝓbationem sufficientem & alius nullam, pro eo iudicabitur qui ꝓbationem habuerit. Si autem ex neutra parte nisi tantũ præsumptio ex semiplena ꝓbatione, tũc recuperabit mulier dotem petitam nisi alia obstiterit exceptio.Sed tamen sub tali conditione,quòd si vir redierit,restituat dotem tenenti sine placito cum fructibus medio tempore perceptis, præstita sufficienti securitate fide iussoria,alioquin remaneat tenens in seysina sua. Et quód ita sit, videri poterit de termino sancti Hillarij anno regni regis decimoquinto in cõm Derbi de Agnete quæ fuit vxor Nicholai. Et q̃ in hac exceptione dari debeat dies rationabilis ad sectam producendam si partes primo die sectam non habuerint, ꝓbatur de termino P. anñ regis H.decimoquinto in cõm Surrey de Ioetta de la Strode.

1 ¶ *Exceptio quòd nunquam fuit desponsata tali viro.* 2. *De exceptione contra matrimonium.* 3. *Breue de mittendo inquisitionem ad curiam christianitatis.* 4. *De officio ordinarij.* 5. *Facta probatione in curia christianitatis & inquisitione, breue per quod summoneatur pars.* 6. *Breue de seysina facienda mulieri si inquisitio fecerit pro ea.* 7. *Si summonitus non venerit nec se essoniauerit.* 8. *Si probatur in curia christianitatis & dum mulier sit in veniendo versus curiam moriatur tenens.* *Cap.8.*

ITem dicitur.Talis quæ fuit vxor talis,ad quod poterit tenens excipere quòd nunquam fuit vxor eius,quia nunquã fuit ei desponsata,nec rem habuit cum illa.Item si rem habuit cum illa, non tenuit illam nisi vt cõcubinam suam.Item si desponsata,non legittimo matrimonio,quia priús aliam duxerat de iure & istam de facto,vel si nullam priùs habuerit de iure,tamen ista petere dotem non potest, quia celebratum fuit diuortium inter eos propter consanguinitatem,compaternitatem,vel aliam affinitatem. ¶ 2. Itẽ si matrimonium legittimũ, mulier tamen tunc tẽporis ita tenella fuit quòd virũ sustinere nõ posset,ita quód posset dotẽ deseruire. Itẽ si aliquando fuit ibi matrimoniũ,tamen desijt esse ꝓpter diuortiũ, et vbi ab initio nullũ erat matrimoniũ,nulla est dos, et vbi ab initio est matrimoniũ,ibi erit dos quãdiu steterit matrimoniũ,sed facto diuortio quacunq; occasione,definit dos & dotis petitio.Itẽ si matrimoniũ legittimũ quantũm ad hæredẽ & hæreditatis successionẽ, tamen illegittimum erit quoad dotis exactionẽ,cùm dos constituta fuerit alibi quàm ad ostiũ ecclesiæ,ꝓpter verba in intensione mulieris contenta, & vnde dotata fuit ad ostiũ ecclesiæ.Cùm autẽ talis proponatur exceptio quòd dotẽ habere nõ debeat,eo quòd nõ fuit tali viro(q̃ quem petit) matrimonialiter despõsata vel legittimo matrimonio copulata,hmõdi inquisitio fieri nõ potest nec debet in foro seculari,cũ sit spirituale.Et ideo demandet̃ inquisitio facienda ordinario loci,sicut Archiepiscopo,epõ, vel alijs priuilegiatis,quibus papa huiusmodi concesserit cognitionẽ,sed rex nũquã scribit nisi

nisi archiepiscopo vel Episcopo. Forma breuis talis est. ¶ 3. Rex tali archiepiscopo vel episcopo salutem. Sciatis quód cûm A. quæ fuit vxor B.in curia nostra &c.peteret versus C.tantam terram vel tertiam partem tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa vt dotem suam, vnde prædictus B.quondam vir suus eam dotauit ad ostium ecclesiæ: Idem C. venit in eadem curia & obiecit ei quòd inde dotem habere non debuit, quia nunquam fuit prædicto B. matrimonialiter desponsata, vel legittimo matrimonio copulata. Et quoniam huiusmodi causæ cognitio ad forum spectat ecclesiasticum,vobis mandamus(quatenùs vocatis coram vobis conuocandis)rei veritatem diligenter inquiratis, & inquisitionem quam inde feceritis sciri faciatis Iustitiarijs nostris apud w.per litteras nostras patentes.T.&c. ¶ 4. Ordinarius vero cùm litteras domini Regis acceperit (secundũ considerationem Martini)procedere debet ad inquisitionẽ faciendam hoc modo. Et vnde P.de Rupe tunc Winton episcopus consuluit eundem Martinum in hoc casu. Qui ei rescripsit quod in quacũq; dyoces. ille qui exceptionem opposuerit domicilium habuerit,fiat ei talis denuntiatio per ordinarium, quòd si voluerit veniat contra matrimonium dicturus,secundum quod ei viderit meliús expedire, ad diem quã ordinarius ei præfixerit. Et siue tunc venerit siue non, testes quos tunc mulier(quæ voluerit matrimonium ꝓbare) et qui certa ratione recusari non possit,produxerit,pro se admittantur. Et præstito sacramento, dicta eorum recitentur in publico, et veritate absquè magna iuris solennitate (quasi summatim)inquisita, remittatur domino Regi inquisitio vel iustitiarijs suis,secundum formã mandati,nec audietur quis appellans in hoc casu non magis quàm in inquisitione de bastardia, quia si talis audiretur appellans,protrahí posset negotium in infinitum.Et sic mulier desperans in suo negotio,recederet de lite sua. Et quia solummodo ad ꝑsonas & ordinarios in litteris domini Regis comprehensos mandatur inquisitio,non extenditur iurisdictio ad alias ꝑsonas & maximè extra regnum, quia si episcopus ad appellationem alicuius partis ad dominum papam interpositam subsisteret nec vlteriùs inquireret, ꝑ hoc posset domino regi præiudicium generari,quia sic posset papa in huiusmodi casibus indistincte & quasi indirecte de Layco feodo iudicare ratiõe matrimonij,quia incidens est & non principale, sed laycum feodum. Sed quoniam dicit vbi nullum matrimonium,ibi nulla dos, & econuersò vbi matrimonium ibi dos & si ab initio matrimonium ibi dos durante matrimonio,& deficiente matrimonio deficiat dotis actio. Ideo de matrimonio videndum de quo sequitur dotis exactio. Et ad hoc sciendum, quòd habet quis legittimam concubinam, & ex ea prolem in concubinatu, & postmodum contrahit cum eodem clamdestinum matrimonium, & post contractum clamdestinum suscitat ab ea ꝓlem. Item postmodùm contrahit cum eadem publicè & in facie ecclesiæ & dotat eam ad ostium ecclesiæ: In hoc casu erit ille legittimus qui ex clamdestino matrimonio natus fuerit, dũ tamen hoc probetur, & hæreditatem obtinebit. Et ille qui post solennitatem progenitus fuerit (quamuis legittimus) nõ erit hęres propinquior quoad successionem,sed mulier propter solennitatem & dotis constitutionem

tutionem in facie eccleſiæ dotem obtinebit,ſecundum quod inferiùs dicetur de exceptione, quòd non ad oſtium eccleſiæ.Item ſciendum quòd matrimonium aliud de iure , aliud de facto,& poteſt quis plures habere vxores de iure non tamen ſimul & ſemel,ſed ſucceſſiue: videlicet quamlibet poſt alteram , & vltima quæ fuerit in poſſeſſione viri mortis tempore dotem optinebit, maxime ſi fuerit ad oſtium eccleſiæ tempore deſpōſationis dotata, ſiue proles ſuſcitata fuerit ab omnibus vxoribus vel quibuſdã. Itẽ plures poterit q̃s habere vxores ſimul & ſemel, ſed neceſſe eſt quòd vnam tantum habeat de iure, & omnes aliæ erunt vxores de facto, & ſiue vnam habuerit ſiue plures de facto , prima tamen præcipua cum qua legittime contraxerit ad oſtium eccleſiæ vel alibi (dum tamen ſponſalia probentur ſiue per verba de præſenti ſiue per verba de futuro) dũ tamen carnalis ſubſecuta fuerit commixio,erit vxor legittima quantũ ad ſucceſſionem & cõmodum hæredũ & quantum ad dotis exactionem,dũ tamen ad oſtiũ eccleſiæ fuerit dos conſtituta. In clandeſtino vero matrimonio nunquam dotem conſequetur , ſi non ad oſtiũ eccleſię ſi cõtra ipſam dotem petentem fuerit conceptum,ſecũdum quod inferius dicetur plenius in exceptione, Si ad hoſtium eccleſię. ¶5. Probato igitur in curia Chriſtianitatis matrimonio legittimo,cùm per litteras ordinarij conſtiterit regi vel iuſtitiarijs ſuis matrimonium eſſe probatum, ſtatim ad inſtãtiam mulieris fiat reſummonitio loquelæ ad curiam domini regis,per tale breue: & ſummoneatur tenens ita.Rex vic.ſalutem. Summoneas p̃ bonos ſummonitores C.quòd ſit coram iuſtic. noſtris apud weſtmonaſterium auditurus recordum & iudicium ſuum de loquela quæ fuit in eadem curia noſtra, coram iuſtitiarijs noſtris &c.inter A. petentem & eundem C.tenentem de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa,quam prædicta A. in curia noſtra coram &c. clamauit in dotem verſus eundem C. & inde loquela tranſmiſſa fuit ad curiam Chriſtianitatis,eo quòd prędictus C. obiecit eidem A. quòd nunquàm fuit B, legittimo matrimonio nec matrimonialiter copulata.Et habeas ibi ſũmonitores , & hoc breue Teſte &c. Ad quem diem bene poterit C. ſe eſſoniare (ſi voluerit) & ſi nõ venerit nec ſe eſſoniauerit, ſtatim capietur terra in manũ domini regis per paruum cape, & ipſe ſummoneatur quòd ſit ibi auditurus iudiciũ ſuum.Et ſiue tunc venerit ſiue non, recuperabit ſtatim A. dotem ſuam ſine aliqua vlteriori dilatione,quia de cętero nullam poterit tenens opponere exceptionem vlteriorem per quam differatur iuditium , quia nihil ſequitur niſi iuditium,ſiue faciat pro petente, ſiue pro tenente,ſicut probatur de termino ſancti M. anno regis Henrici decimoquinto incipiente decimoſexto in coñ South , de quadam Aldithia. Si autem pro muliere faciat inquiſitio,tunc fiat ei ſeyſina per tale breue.¶6. Rex vic.ſalutem. Scias quôd A. quæ fuit vxor B. in curia noſtra corã iuſtitiarijs noſtris &c.per iuditium eiuſdem curiæ recuperauit ſeyſinam ſuam verſus C. de tanta terra cum pertinẽtijs in tali villa vt de dote ſua. Et ideo tibi præcipimus quòd eidem A. de prædicta terra cum pertinentijs (nomine dotis) ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias ¶7. Si autem vir cui poſtea nupſerit & vxor debeant nominari,tunc ſic.Scias q̃ A.de N.& B.

vxor eius &c. (vt ſupra) de tanta terra cum pertinentijs in tali villa vt dē dote ipſius B. ſeyſinam ſuā recuperauerint, & ideò tibi præcipim⁹ quòd eiſdem A. & B. de prædicta terra cum pertinentijs nomine dotis ipſius B. plenariam ſeyſinam habere facias Teſte &c. Si autem ſummonitus ad diem ſuum non venerit nec ſe eſſoniauerit, tunc capiatur terra in manū domini regis per defaltam, & ipſe ſummoneatur quòd ſit inde auditurus iuditium ſuum ad alium diem per paruū cape &c. vt ſupra. Et ſi tenens ad diem non venerit, mulier recuperabit ſeyſinam ſuam per defaltam, & fiat ei ſeyſina ſua per tale breue. Rex vic. ſalutem. Scias quòd A. quæ fuit vxor B. in curia noſtra &c. recuperauit ſeyſinam ſuam de tanta terra cum pertinentijs in N. vt de dote ſua verſus C. de N. per defaltam ipſius C. Et ideo tibi præcipimus quòd eidem A. &c. vt ſupra. Si autem recognita ei fuerit dos ſine placito per licentiam, tunc ſic. Scias quòd cùm A. in curia noſtra &c. peteret verſus C. tantam terram cum pertinentijs in N. vt dotem ſuam, idem C. venit in eadem curia & recognouit & reconceſſit eidem A. totam prædictam terram cum pertinentijs in dotem ipſius A. & ideò tibi prȩcipimus &c. vt ſupra. ¶ 8. Cùm huiuſmodi inquiſitio ad curiā Chriſtianitatis tranſmiſſa fuerit facienda, probato ſufficienter matrimonio, & cùm mulier in veniendo ſit cvm inquiſitione verſus curiā, ſuperuenit impedimentum ſicut guerra, vel huiuſmodi, quòd iuditiū non poterit executioni demandari, et antequam ad curiam venerit moritur tenens in guerra fortè, & poſt guerram impetrat mulier ſuper hȩredem vel alium tenentem nouum breue, vbi ſi tunc teſtatum fuerit quòd ſic ſponſalia probauit tempore illius qui obijt, & quòd ſic impedita fuit per guerram, ſine aliqua alia probatione recuperabit ſeyſinam ſuam: vt de itinere epiſcopi de dunelm & Martini de Pateſhul in comitatu Eborum anno regis tertio de Muriella quæ fuit vxor Hugonis de Hauertō. Per ſimile videtur, quòd ſi mulier petat aliquem in virum, & ſententia lata fuerit pro muliere, & ab ea non ſit appellatum, ſi vir moriatur ante executionem iuditij, ipſa ſine alia probatione dotem obtinebit.

¶ Si dicat vbicunq; fuerit deſponſata nunquam fuit ei dos conſtituta vel q̄ nō ad oſtiū eccleſiæ. Item vbi conceditur matrimoniū et excipitur contra dotē. 2. Itē dicere poteſt q̄ aliter dotata fuit vt ſi dicit q̄ non nominatim, reſponderi poterit de tertia parte vel huiuſmodi 3. Quòd inquiratur per patriā vbi ſecta defecerit & alia probatio. Cap. 9.

COncedere vero poterit tenēs excipiendo, q̄ deſponſata fuit ad oſtiū eccleſiæ vel alibi, ſed nūquā fuit dos ei conſtituta. Quo caſu, nō erit inquiſitio facienda in foro eccleſiaſtico, ſed in curia regis, cū mulier dicat contrariū. Itē concedere poteſt q̄ deſponſata fuit & dos conſtituta, ſed non ad oſtium eccleſiæ die quo deſponſata fuit: quo caſu, eodē modo fiat inquiſitio in curia regis, quia non erit magis demandanda iudici eccleſiaſtico, q̄ inq̄ſitio de baſtardia, vbi ſic obiecta fuerit, vz vtrū q̄s nat⁹ fuerit ante matrimoniū vel poſt. Et q̄ mulier dotē petere nō poterit, niſi dotata fuerit ad oſtiū eccleſiæ (ſi hoc ei fuerit obiectū in ipetratiōe dotis) probatur

probatur in itinere w.de Ralegh in comitat̃ Buck.de Alicia quę fuit vxor Baldwyn, quia ſi mulier in petitione dotis omiſerit iſta verba(et vnde talis vir meus me dotauit ad oſtium eccleſiæ)amittet dotem ſine aliqua recuperatione. Et ad hoc facit quod habetis de termino ſancti Michaelis anno regis Henrici octauo incipiente nono in comitatu Hertford de Alicia quæ fuit vxor Rogeri de Camera.Item ad hoc facit quod habetis in eodem comitatu Buck.de Iſabella quæ fuit vxor Roberti. Item ad hoc facit de termino ſancti Michaelis ãno regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Oxoñ de Alicia quæ fuit vxor Iacobi de Cardeuile,vbi iuditium redditũ fuit quòd mulier dotem petere non potuit, quia nõ fuit deſponſata ad oſtium eccleſiæ. Et in eiſdem concordantijs reperitur quód inquiſitio de huiuſmodi faciẽda erit in curia domini regis, & non in foro eccleſiaſtico. Et vnde inquirẽdum eſt a muliere vbi,& quando,& in qua eccleſia fuit deſponſata. Et de inquiſitione faciẽda fiat tale breue. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram te & coram cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ in pleno comitat̃ duodecem tam milites quâm alios liberos & legales homines de viſineto tali, & per ſacramentum eorum diligenter inquiras ſi A.de N.die quo deſponſauit B vxorem ſuam apud talem eccleſiam dotauit eam de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa ſolẽniter & ad oſtium eccleſiæ, ſicut prædicta B. dicit, vel ſi illam deſponſauit in lecto ſuo mortali abſquè aliqua ſolennitate, & ibi eam dotauit ſicut prædictus talis dicit. Et inquiſitionem quam inde feceris ſcire facias iuſtitiarijs noſtris per litteras &c.& per duos &c. Et ita poterit eſſe matrimonium legittimm,quoad hæreditatis ſucceſſionem, vbicunquè contractum fuerit, dum tamen probatum: & illegittrimum quoad dotis exactionẽ, niſi fuerit in facie eccleſiæ contractum, & ibi dos conſtituta cum ſolennitate, quæ tunc adhiberi poteſt tam tẽpore interdicti quàm alio tempore. Cum autem vir dotem ad oſtium eccleſiæ nominauerit(vt prædictum eſt)certam & nominatam,vel incertam & non nominatam, quæritur an vir poſtmodum mutare poteſt modum & conſtitutionem dotis, dotem augendo vel minuendo? & videtur quòd non, quià ſicut nominata eſt ad oſtium eccleſiæ vel non nominata, ita peti poteſt & non aliter, propter verba: & vnde dotata fuit ad oſtium eccleſiæ. Quia iſtę dictiones (vt prædictum eſt)ſemper exprimi debent in petitione dotis, & quia inde oritur exceptio tenenti quòd aliter dotata fuit ad oſtium eccleſiæ. Concedere etiam poterit tenens quòd mulier fuit deſponſata & ad oſtium eccleſiæ dos conſtituta. Sed excipere poteſt quód poſtmodum fuit matrimonium ſolutum,& diuortium celebratum inter ipſam & virum ſuum propter conſanguinitatem,compaternitatem, & aliam affinitatem, & quamdiu durauit matrimonium durauit dotis ex actio, ea deficiente deficit dotis petitio, quod ſi probatum fuerit, etiam in curia regis amittit dotem.Poterit tamen replicare contra exceptionem illam,quòd ſi aliquando fuit matrimonium inter eos accuſatum, nunquam tamẽ fuit in vita viri ſui ſolutũ, nec diuortium celebratum: vel ſi aliquando fuit contra ipſum iudicatum, tamen a ſententia illa fuit appellatũ, & in cauſa appellationis fuit pro ea iudicatum,ita quód

fuit in possessione viri sui die quo obijt, vel dicere poterit quòd vir suus obijt antequam in causa appellationis fuit concluſum. ¶2. Poterit etiam tenens dicere siue sit hęres siue sit alius & cõcedere mulierẽ esse despõsatam & dotatam ad ostium ecclesiæ, sed aliter quám in intensione sua ꝓponit: vt si dicat quòd dos fuit ei nominatim constituta, & certo loco, excipi poterit a tenente quód cõstituta fuit ei per totum, & in tertia parte, quo casu mulier necesse habet probare intentionem suam, & dictum suum, per audientes & videntes, qui desponsationi interfuerint, qui prę-sentes incontinenti parati sint hoc per sacramentum confirmare: & eorum stabitur probationi (si examinati concordent) nisi hæres vel alius tenens probationem habuerit validiorem ad probandum contrarium. Si autem mulier nullam habuerit probationem pro se, nec sectam sufficientem, nec etiam instrumentum, tunc pro tenente iudicabitur, si probationem habuerit sufficiẽtem & plenam siue semiplenam, propter præsumptionem: si autem omninò nullam, pro eo iudicabitur propter commodum possessionis: vel si mulier habuerit sectam sufficientem, & tenens non nisi simplicem vocem suam, licet paratus sit se ponere super patriam, non audietur, sed mulier recuperabit: vt de termino sancti Hillarij anno regis Henrici nono in comitatu Deuon de Alicia quæ fuit vxor W. de Thornton & Matheo de Thornton. Item cùm ex vtraquê parte producti sunt testes & vna pars dicat quòd nesciat vtrum ita sit vel non sit, & alia pars dicat pręcisè quòd ita sit sicut ille dicit ex cuius parte producitur, iudicabitur pro illa parte quæ scit veritatem: vt de eodem termino sancti. H anno eodem eiusdem regis in comitatu North. de wilhelmo de Dauẽtre quia semper oportebit mulierem producere sectam, alioquin vacua erit in omni casu petitio sua. Item si testes producti nihil ꝓbauerint, vel cognoscant quòd desponsationi interfuerunt, vel dicãt quòd nihil sciant de dote, vel eius constitutione: tunc non valet quod agitur, quasi deficiẽte mulieris probatione, & tenens quietus recedat, sicut videri poterit in itinere M. de P. anno regis Henrici decimo in com̃ Eborum de Emma quę fuit vxor Raymeri le Franceys. Item si testes qui producti fuerint ex parte mulieris plene probauerint dictum suum, & quòd desponsationi interfuerint, & quòd sic dotata fuit sicut ipsa dicit, recuperabit mulier petens, secũdum quod inueniri poterit in itinere M. de P. in comitatu Suff. anno Regis Henrici decimo de comitissa de Oxoñ, & wilhelmo Blundo & Cecilia vxore eius, vbi ex vtraq; parte producta fuit secta. Si autẽ neutra pars sectam habuerit, nec probationem, nec saltem præsumptionem, nec instrumentum, & vtraquè pars de veritate ponat se super patriam ꝓ defectu sectæ vel alterius probationis quam ad manum non habuerit, tunc fiat inquisitio de veritate per tale breue. ¶3. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi quòd diligenter inquiras qui interfuerunt apud talem ecclesiam vbi A. desponsauit B. vxorem suam, & tam ex ipsis quàm ex alijs de proximo visneto talis villæ per quos &c. venire facias coram iustitiarijs &c. ad talem diem duodecem liberos & legales homines, ad recognoscendum (super sacramentum suum) si prædictus A. die quo ipsam B. desponsauit dotauit eam nominatim de tali manerio cum pertinẽtijs, quod

prædicta

prædicta B. in eadē curia nostra clamat vt dotem suam versus C. & sicut prædicta B.dicit, vel si eam dotauit de tertia parte omnium terrarum & tenementorum vnde fuit in seysina die quo eandem B. desponsauit,vt idem E.dicit, quia tam prædictus B. quām prædictus C.posuerunt se &c. vt supra. Item variari poterit breue inquisitionis multiplicitèr, secundū varietatē recordorum ita.Si prædictus A.die quo ipsam B.despōsauit dotauit eam de viginti acris terræ cum pertinentijs in N.&c. (vt supra) vel si eam dotauit de tertia parte tantæ terræ cum pertinentijs in N. &c. vel aliter:si eam dotauit de tertia parte totius hæreditatis quam tunc tenuit hæreditarie & in dominico : vel de tertia parte totius quęstus sui quem postmodum ea viuente posset acquirere,vel:si eum dotauit de tanto terræ vel tanto de hæreditate sua quam habuit die quo prædictam B. desponsauit, vt idem C. dicit, & vnde prædicta B. ad ostium ecclesię quando desponsata fuit, tenuit se contentam, quia tam prædicta B.quàm prędictus C.posuerunt se in inquisitionem illam,& inquisitionem illam venire facias &c.T.&c. & ad hanc inquisitionem inducere poteritis omnia genera constitutionis dotis, cōtra quæ aliquo modo excipi possit.Fit autem quandoq; de constitutione dotis & modo constituendi ꝓbatio per instrumenta, quæ quidem si non fuerint recognita , fides eorum multipliciter probari poterit, vel per collationem signorum,vel per testes,vel per patriam , & alijs multis modis,vt supra de fide instrumentorū pleni⁹.

1 ¶ *Si de modo constitutionis dotis proferatur instrumentū in re aliena. 2. De cuius assensu sit talis cōstitutio dotis.3. Si de consensu patris vel matris vel alterius amici dotata fuit. 4. De exceptione contra mulierē sic dotatā.5.Inquirendum si dotata fuit per assensum.* Cap.10.

SEd quid si instrumentum dicat ꝙ alius a viro dotauerit vxorem? non valebit talis constitutio, nec dotis petitio,propter verba contenta in intensione, & vnde talis vir suus eam dotauit &c. sed hoc verum est si tenementum illud fuerit viri sui,secùs si alienum : vt si quis vxorem suam dotauerit ad ostium ecclesiæ de re patris vel matris vel alterius parētis vel amici , quorum consensus erit requirendus, vt si dicatur : & vnde talis vir suus eam dotauit per assensum patris vel matris,vel alterius amici. Et vnde incongruè conficitur instrumentum quód pater vel alius dotauit vxorem filij. Sed si quis diligenter vim constitutionis prospexerit, non erit ibi incongruitas , quia ad hoc quòd valeat constitutio dotis de re aliena , oportet quòd duo conueniant in constitutione , videlicet nominatio & consensus, quia neutrum illorum sufficit sine alio , quia si filius nominat & pater non consentit , non valet sine consensu : Si autem filius non nominat , licet pater consentiat , non valet consensus sine nominatione filij . Coniunctis igitur nomine & consensu fit valida constitutio . Non est igitur instrumentum reprobandum cùm vterquè dotat,videlicet filius ex nominatione, & pater ex consensu . Et si donatio patris plenè non sufficiat per se , valeat tamen ad consensum cum nominatione . Sed videndum si consensus fieri possit ante constitutionē dotis, ꝑ literas, vel alio modo in absentia cōsentientis,vel si in cōstitutione

tutione dicatur in absentia sua quòd assenserit cùm non consenserit,& si valere debeat per ratihabitionem videtur quòd valeat,facta relatione de consensu ad ostium ecclesiæ. Quòd valere nõ debeat videtur cûm absẽs non sit,si autem ad dotem bene valet. Sed quia nominatio per se nõ valet, nec per se sine consensu, nec alicubi quâm ad ostium ecclesiæ,& personaliter, ita non valet consensus nisi personaliter. ¶2. Cùm de consẽsu patris, vel matris,vel parentis, vel alterius amici, posset filius dotare vxorem: videndum qualiter fiat huiusmodi dotis cõstitutio, & cui° consensus fuerit inquirendus.Et sciendum, quòd cuiuslibet de cuius assensu fuerit constituta, & tam de assensu & voluntate matris, q̃ patris: vt de termino sancti M. anno regis Henrici decimoseptimo in comitatu Salop̃ de quadam Emma quæ petijt dotem,& eodem modo cuiuslibet alterius cuius assensus requiritur.Et si dos taliter constituta non restituatur, consulitur ei per tale breue. ¶3. Rex vic. salutem.Pręcipe A.quòd iustè & sine dilatione reddat B.quæ fuit vxor C.tantum terræ cum pertinentijs in tali villa vnde idem C. quondam vir suus & hæres ipsius talis eam dotauit de volũtate prædicti talis patris sui vel matris suæ vel huiusmodi quãdo eam despõsauit ad ostium ecclesiæ, & vnde nihil habet,vt dicit,& vnde queritur, quòd prædictus A.ei deforceat & nisi fecerit, & prædicta B. fecerit te securum &c.vt supra. Sũmonitus autem antequam comparuerit vnicum habebit essonium(sicut superius)& de defalta, & alijs fiat, vt supra, donec comparuerit. Cùm autem comparuerit,satis pẽrpendi poterit qualiter mulier proponere debeat intentionem ex premissis. Et ꝓposita intentione,oportet quòd habeat sectam ad probandam, vel aliam probationem vt supra probatur: & ita fiat probatio hic sicut ibi. Sed si iuratores dubiê respondeant in parte, & in parte dicant quòd bene sciũt quòd talis mulier fuit desponsata,sed nesciunt si dotata fuit per assensum necne, non recuperabit,nisi ita sit forte quòd vir suus seysinam habuerit de eadem terra aliquo tempore in vita sua, quia tunc sufficit mulieri seysina viri quoad dotis exactionem, licet assensus parentum non valeat: vt de termino sancti Hillarij anno regis Henrici decimotertio in fine rotuli. ¶4. Cùm vero contra mulierem excipiatur quòd nunquâm dotata fuit per assensum & voluntatem talis antecessoris, & mulier dicat quòd sic,fiat inquisitio per breue in hac forma. ¶5. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi ꝙ diligentèr inquiras qui interfuerunt vbi A. desponsauit B. & tam ex illis q̃ ex alijs legalibus & discretis hominibus de coñ tuo venire facias coram iustic.nostris tali die duodecem,ad recognoscẽdum si idem A.die quo eandem B.desponsauit, dotauit eam per assensum & voluntatem talis vel non. De hac materia inueniri poterit in rotulo de termino sanctę Trinitatis anno regis Henrici quarto in comitatu Suff.de quadam Alexandria.

1 ¶ *Quòd competit exceptio hæredi ex pluralitate mulierũ dotem petentiũ.2. Quòd mulieri petenti dotem obiectũ fuit ꝙ alia mulier ratione eiusdẽ viri habuit dotẽ & ꝙ duabus mulieribus non fuit cõcedenda. 3. Breue ad hoc.5. duabus mulieribus. 4. Consulti fuerũt iustic. qualiter procedendum esset in tali inquisitione facienda.* Cap.11

¶Competit

COmpetit etiam tenenti hæredi vel non hæredi exceptio ex pluralitate mulierum dotem petentium de morte vnius viri, vt si duę sint petentes, excipere potest quòd non debet duabus respondere, non magis (vt videtur) quâm si duo vnum implacitent de eadem terra, de tota vel de aliqua euis parte, siue placitum sit super possessione, siue super proprietate. Et vnde inprimis videndum, vtrum duæ cùm nullam dotem habuerint dotem petierint versus tenentem, vel cùm vna dotem habuerit & alia nihil, & illa quæ nihil habet dotem petierit versus eum qui habet duas partes, & similiter versus mulierem quę tertiam partem tenet nomine dotis, quæ postmodùm vocauerit ad warantum hæredem, vel alium de dote sua, vt sciri possit ad quem pertineat exceptio contra mulierem petentem, quia cùm warantus warantizauerit, necesse habet defendere mulierem quæ in possessione fuerit, & sic competit ei exceptio, cùm defensionem susceperit per warrantiam. Excipere enim poterit sic nomine proprio, quòd mulier petens dotem habere non debeat hac ratione, quia A. cuius nomine dotem petit, habuit quandam vxorem B. nomine, quę fuit cum A. viro suo per decem annos, tam in Anglia quàm in Hybernia & sic in seysina fuit de prædicto A. viro suo quando obijt, & ideo assignata fuit ei dos sicut vxori legittimæ. Ad quod vero mulier petens respondit quòd tenens iniustê hoc dicit, quia prædicta B. quæ se fecit vxorem prædicti A. non fuit vxor eius, & hoc bene patuit, quia ipsa quæ nunc dotem petit aliquando petijt ipsum A. vt virum in curia Christianitatis apud talem locum, coram talibus iudicibus, & per iuditium in eadem curia disrationauit ipsum A. vt virum suum, præsente ipsa B. Et hoc offert se probare, & tenens econtra dicit (vt priùs) quód prædicta B. semper fuit cum eodem A. sicut vxor sua, & in vita & in morte, sine aliquo clamore vel quęstione mota a muliere quæ nunc petit. Et mulier petens quæsita vbi, & quando desponsata fuit ipsi A. & si probationem habeat de dicto suo probando? & respondit quòd sic, & vnde eadem diem habuit ad probandum. Sed quia ad diem illum nullam probationem habuit, nihil recuperauit. Et de hac materia inueniri poterit anno Regis Henrici decimo in banco, de Alicia & Iuliana quæ fuit vxor Thomæ de Fughelstone petentem dotem, & cui a tenente obiectum fuit quòd dotem habere non debuit, quia quædam Isabella Decursum fuit vxor prædicti Thomæ, & idem Thomas de ea obijt seysitus sicut de vxore sua. Et post mortem dicti Thomæ secundum legem Kanc. pleniùs habuit dotem suam de toto tenemento quod fuit ipsius Thomæ, & petit iuditium si debeat duabus fœminis de vno tenemento, & morte vnius viri sui dotem facere. Ad quod respondit ipsa A. quód ipsa fuit vxor prædicti Thomæ & non ipsa Isabella: Sed reuera dicit q̃ prædicta Isabella fuit cum prædicto Thoma sicut adultera & non sicut vxor legittima. Quibus auditis, consideratum fuit ibi quòd Alicia (si vellet) implacitaret ipsam Isabellam, & si posset ostendere quód

ipsa

ipſa Iſabella non fuit vxor ipſius Thomę, tunc recuperaret totam terram quam ipſa Iſabella tenuit nomine dotis, & tenens ſine die: & ſic erit placitum inter duas mulieres petentes in curia Chriſtianitatis, vt ipſa obtineat quæ docuerit ſe eſſe vxorem legittimam. Item de eadem materia anno ſeptimo regis Henrici coram Martino in banco de Gunora quæ fuit vxor Iohannis filij Hugonis quæ petijt dotem verſus Matildam de Berneres tertiam partem tertiæ partis duarum carucatarum terrę cum pertinentijs in Cidermerſe vt dotem ſuam vnde prædictus Iohannes eam dotauit &c. Et matilda reſpondet quòd tenet terram illam in dotem de dono prædicti Iohannis qui fuit vir ſuus, & non ipſius Gunoræ, & vnde dicit quòd Galfridus filius & hæres prædicti Iohannis, & qui eſt in cuſtodia talis per dominum regem, eſt warantus ſuus de dote ſua, & vnde vocat eum ad warrantum. Et Gunora dicit quòd non debet inde warrantum habere, quia ipſa Matilda nunquam fuit ſponſa prædicti Iohannis, per quod idem Galfridus filius & hæres ſuus deberet eſſe warantus ipſius Maltildæ de dote ſua, ſed dicit Gunora quòd ipſa fuit ſponſa ſua, & de ea habuerit prolem, ſcilicet quandam Iulianam quæ præſens eſt &c. Et hoc parata eſt probare ſicut curia conſiderauerit. Et Matilda econtra dicit quód ipſa fuit ſponſa ſua & non Gunora, & quòd ipſa Matylda fuit cum prædicto Iohanne quando obijt, & ſi eadem Gunora vnquam fuit cum eo, hoc fuit in adulterio, quia non fuit ei diſponſata, & hoc parata eſt verificare &c. et ideo ſine die & Gunora habeat breue ad epiſcopum winton in cuius dioceſ. fuit deſponſata. Forma breuis inferius. ¶ 2. Eadem Gunora petijt verſus cuſtodem tertiam partem duarum partium duarum carucatarum terræ cum pertinentijs in eadem villa vt dotem ſuam, vnde prædictus Iohannes quondam vir ſuus eam dotauit &c. Et Petrus reſpondit (qui cuſtos fuit) & dicit quòd Matilda prædicta habet inde dotem ſuam plenè per præceptum domini Regis, & petijt iudicium ſi debuit duabus fœminis dotem facere. Et quia eadem Gunora petit dotem ſuam verſus eandem Matyldam, remaneat loquela ſine die verſus Petrum cuſtodem, donec ſciatur quid fiat inter Gunoram & Matyldam. Item de eadem materia coram Martino in banco, anno regis Henrici octaui de Agnete quæ fuit vxor Roberti de Hactone quæ petijt dotem verſus Iſabellam quæ fuit vxor Aluredi de Berkings, & Iſabella reſpondit quòd non debuit inde dotem habere, ſed benè concedit quód aliquando deſponſata fuit eidem Roberto, ſed poſtea per cenſuram eccleſiaſticam partita fuit ab eo per parentelam, & facta partitione, idem Robertus poſtea ſolenniter duxit in vxorem prædictam Iſabellam ſine clamore vel contradictione ipſius Agnetis, & poſtea fuit cum prædicto Roberto viro ſuo vſquè ad mortem Roberti viri ſui, & quòd de ea obijt ſeyſitus, vt de vxore ſua, ad quod reſpondit prædicta Agnes quòd nunquam partita fuit de prædicto Roberto. Et ſi ipſa Iſabella ei deſpõſata fuit, hoc fuit iniuſtè, & Agnetes quæſita vbi morã fecit toto tẽpore Roberti, quo Iſabella fuit cũ eo, dicit q̃ alibi vir ſuus eam poſuerat, & dum vir ſuus alibi moram fecit: poſtea mandatum fuit

epiſcopo

epiſcopo totũ factũ q̃ ide veritatẽ iquiret,& inquiſitionẽ mãdaret Iuſtic. Forma vero breuis de facienda inquiſitione talis erit. ¶3. Rex tali epiſcopo ſalutẽ. Sciatis quòd cùm A. quæ fuit vxor B.in curia noſtra &c. peteret dotẽ ſuã verſus C.de libero tenemẽto prædicti B. quondã viri ſui in tali villa D.de N.q̃ ſimiliter dotẽ ſuã petijt verſus eũdẽ C.ſub noĩe eiuſdẽ B.obiecit eidẽ A. q̃ nõ debuit inde dotẽ habere quia nõ fuit eidẽ B.(cui nomine dotẽ petijt) legittimo matrimonio copulata. Sed dicebat p̃dicta D.q̃ ipſa fuit vxor legittima prędicti B.& eidẽ B. legittimè deſponſata,& quoniam huiuſmodi cognitio ad forum ſpectat eccleſiaſticum, vobis mãdamus q̃ conuocatis coram vobis conuocandis, rei veritatem diligenter inquiratis, & de matrimonio ita diligenter diſcutiatis, vt ſciri poſſit quæ illarũ ſit vxor ipſius B.legittima, & quæ illarum præferri debeat in dotis exactione. Et inquiſitionem quã inde feceritis ſcire faciatis eiſdem Iuſtitiarijs noſtris, p̃ literas veſtras patentes.Et facta inquiſitione,mulieri contra quã lata fuit ſententia ſuper petitione illius dotis ꝑpetuum imponatur ſilentiũ, cùm non ſit poſt teſtalem inquiſitionem in foro eccleſiaſtico locus appellationi.Cùm autem Iuſtitiarijs ad inquiſitionem epiſcopi de veritate conſtiterit,reſũmoneatur tenens q̃ ſit ad certũ diem eidem A.in petitione dotis reſponſurus. Quia cùm contentio ſit inter mulieres quæ ſit vxor legittima, diſcuſſo inter eas quæ ſit legittima, extunc procedat actio inter mulierem petentem & tenentem quæ mulier nihil habuerit, quia tunc primò perſonam habet ſtandi in iuditio. Et hoc ſecundum quoſdam, ſed ſecundũ alios,quicunq; exceptionem appoſuerit, ipſa quæ ſe legittimam probauerit ſine vlteriori dilatione obtinebit. Qualiter em̃ procedendum ſit ad huiuſmodi inquiſitionem faciendam ad conſideratione epiſcopi Vvigorum de conſilio Martini ex parte Regis tale datum fuit reſponſum. ¶4. Rex tali epiſcopo ſalutem. Cùm inter A. petentem & B. tenentem coram Iuſtic. noſtris de banco contentio dotis verteretur,& poſt multas altercationes ipſius ex parte ipſius B. eidem A. obijceretur,quòd tali viro (cuius nomine dotem petijt)non fuiſſet legittimo matrimonio copulata. Et tandem ad epiſcopum Vvygorñ(in cuius dioceſ.dicebatur matrimonium inter tales fuiſſe contractum)eſſet demãdata inquiſitio facienda. Idem epiſcopus nos poſtmodũ conſuluit qualiter in dicta inquiſitione facienda eſſet procedendum : Cuius cõſultationi ſecundum conſuetudinem regni Angliæ ſic duximus reſpondendum, q̃ cùm ſic fuerit ei inquiſitio demandata,q̃ conuocatis conuocandis &c. vt ſupra,ſic procedat, quòd inprimis denũciare faciat tenenti quòd ſit ad certum diem certo loco contra matrimonium dictura ſi voluerit. Et ſiue tunc venerit ſiue non,teſtes quos mulier (quæ voluerit matrimoniũ probare) ꝑduxerit,admittat ob contumaciam mulieris alterius quæ non venerit. Et veritate abſq; iuris magna ſolennitate quaſi ſummatim inquiſita,mandatur inquiſitio domino Regi,& non obſtante aliqua appellatione a parte aduerſa interpoſita (ſi forte p̃ſens fuerit) quia ſi aliqua parte in hoc caſu audiretur appellans, & dilatum eſſet appellationi, ſic nunquàm cauſa finem caperet, & poſſet negotium protrahi in infinitum, nec debet aliqua partium per appellationem ad alios iudices recurrere,& maxi-

mè extra regnú ad papã, vel ad alios ne sic cognoscerent de layco feodo

1 ¶ *Exceptio contra mulierem si aliquando contra mulierem petentem dotem fuerit sententiatum causa matrimonij. 2. Competit exceptio contra mulierem ex taciturnitate. 3. Si duæ mulieres dotem petant non multum refert de prioritate. 4. De duabus mulieribus dotem petentibus ratione vnius viri, quæ illarum in possessione fuerit tempore mortis obtinebit.*

Cap.12.

OBstabit etiam exceptio mulieri dotẽ petenti, si aliquãdo illũ, cuius nomine dotem petijt, petijt in virũ dum vixit & matrimonium legittimum accusauit, & contra ipsam tunc fuerit sententiatũ, vt si mulier dicat q̃ dotem petere non possit, eo q̃ cùm talem in virum peteret in curia Christianitatis coram talibus iudicibus & contra ipsum iudicatum esset, responderi posset ex aduerso quòd talis vir a tali sententia appellauit ad alios iudices, & ita quòd prima sententia reuocata esset quasi nulla, & per hoc stetit ipsa cum viro suo vsque ad mortem, & seysitus fuit de ea sicut de vxore sua. Et hoc probato mulier petens nihil recuperabit, nisi ostendere posset quòd in causa appellationis nihil actum fuerit, vel appellatio non prosecuta, & sententiatum pro appellante, sententia tamen in causa appellationis fuit ab alijs iudicibus reuocata, & si mulier de hoc in curia Regia probationẽ habuerit, pro ea iudicabitur, vel propter difficultatem discussionis transmittatur inquisititio ad curiam Christianitatis. ¶2. Poterit etiam exceptio dari mulieri tenenti vel hæredi ex taciturnitate mulieris petentis, vt si mulier cùm præsens fuerit in ecclesia, vel alibi, vbi ignorare non possit, cùm Bãnum & tertia denuntiatio fiat ante desponsationem tunc tacuerit, licet re vera desponsata sit, præiudicabitur ei si talem in virum petierit, quia si in virum petendo tenere non possit, multo fortius nec in dote, quasi nullo matrimonio. ¶3. Si autem duæ dotem petierint, non multum refert de prioritate impetrationis, sed tamen restat videre quæ illarum actrix dici debeat versus aliam. Et secundum quod actrix dici poterit illa quæ prius ad iudicium prouocauit .i. illa quæ priùs vsa fuerit licet non prius impetrauerit, nisi alia forte excipiendo actrix efficiatur, quia sicut ille qui dicit, tenetur probare actionem, ita ille qui excipit exceptionem, siue affirmando siue negando, dum tamen negatiua habeat in se affirmatiuam implicitam, & qui excipit quodammodo actor dicitur. Et de hac materia inueniri poterit de Itinere Abbatis de Rading et M. de P. in cõm Gloc. anno Regis Henrici quinto de Clementia de Dodewell. Et cùm transmisse fuerint ad curiã Christianitatis, tenens semper teneat in pace, donec constiterit de illegittimitate illarum, quæ illarum legittima fuerit, & quæ non. Et vtraque teneatur ad probationem. Et cum perueniatur ad probationem, vna earum, licet re vera legittima sit, tamen deficere potest in probatione, cùm probatio deficere possit licet ius non deficiat, vt si quis primò vnam desponsauerit in Francia vel in terra sancta, vel alibi extra regnum, & postea aliam de facto in Anglia, ipsa quæ est in Anglia obtinebit, ꝓpter defectũ alterius quæ probare

non

non poterit. Item ſi quis in regno vxorem quandam duxerit de iure, & aliam de facto cum qua ſteterit,& legittima cùm in regno fuerit matrimonium non accuſauerit petendo talem in virum, præiudicabitur ei imperpetuum ſi poſt mortem viri ſui dotem peticrit, & ipſa quæ in poſſeſſione viri ſui mortis tempore fuerit obtinebit. ¶4. Sed eſto quòd talem in virum petierit cùm illegittima fuerit in poſſeſſione. Si mulier petens in vita viri moriatur, illa quæ in poſſeſſione fuerit obtinebit. Si autẽ vir antequàm diſrationetur moriatur, per accuſationem matrimonij perpetuatur ſua actio, quantum ad dotem obtinendam, maximè cùm pueri ſui fuerint legittimi, & obtinuerint in ſucceſſione hæreditatis. Et eodem modo etiam ſi matrimonium nõ fuerit in vita viri accuſatum,quia ſi pueri ſui hæreditatem acquiſierint,ipſa per hoc dotem obtinebit .Itẽ ſi cùm matrimoniũ accuſauerit, & poſtmodũ per ſentẽtiã obtinuerit,& a ſentẽtia per virum fuerit appellatum , & pendente cauſa appellationis moriatur vir,extinguitur ſua actio quantum ad virum petendum,ſed ſi hæredes hereditatem obtinuerint,& ipſa per hoc dotem obtinebit,vt ſupra.Si autem in cauſa appellationis,ſententia tum ſit pro appellante,& ipſa petens a tali ſententia appellauerit, vel ad primos, & ipſe antequam diſcuſſum fuerit in appellatione mulieris moriatur,cadit actio verſus virum, ſed per hæredes dotẽ obtinebit,vel non vt ſupra. Si autẽ a ſententia appellationis appellauerit,nunq̃ dotem obtinebit niſi in cauſa ſucceſſionis hæredes obtinuerint. Si autem pro muliere iudicatum fuerit, nec a viro appellatum,ſed cùm illam recipere recuſauerit poſt ſententiam , nolens parere ſententiæ moriatur, hoc mulieri ſufficiat ad dotem obtinendam, ſi hæredes ſui poſtmodum legittimi cenſeantur,ſed tamen petitio dotis ſemper remanebit in ſuſpenſo,donec conſtiterit de hæredum legittimitate.

1 ¶ *Itẽ cõpetit exceptio ex eo quod dicitur mulier petit,reſpõderi poterit q̃ petitio nulla eſt,quia vir ſuus die quo eam deſponſauit nec poſtea aliquid iuris habuit in terra illa per quod dotare poſſet. 2. Cùm contra mulierem proponatur exceptio de conſuetudine ciuitatis vel burgi,tũc fiat breue balliuis ciuitatis. 3. Si ſummonitus ad reſpondendum in placito dotis excipiat q̃ nihil teneat vel niſi ad terminum vel in villenagium,vocetur warantus. 4. Exceptio contra mulierem ſi petat medietatem de feodo militari & q̃ non niſi de tertia. 5. Exceptio quòd vir ſuus nunquã fuit inde feoffatus q̃ inde eam poſſet dotare. 6. Breue ad hoc q̃ inde nunquam fuit ſeyſitus q̃ &c. 7. Exceptio ſi tenuit in villenagio, vel hoc fuit ius alterius vxoris , vel niſi ad terminũ ãnorũ vel ad vitã vel huiuſmodi. 8. Quòd poteſt cognoſcere q̃ ſeyſitus fuit vt de feodo ſed antequã illã deſponſaret,illã dederat ita &c. 9. Ad hoc reſpõſio & replicatio. 10. Replicatio vxoris ſi ex dolo vel negligentia viri ſeyſitus amitteret, vt vxorem defraudaret de dote habenda poſt mortẽ. 11. Si vir alienauerit terrã ſuã antequã deſponſaret. 12. Exceptio cõtra mulierẽ q̃ vir ſuus feloniam fecerit. 13. Reſponſio mulieris. 14. Si filius alicuius & hæres ante dotis aſſignationẽ felonã fecerit .15. Contra mulierem vnde nihil habet. 16. De replicatione mulieris. 17. Si terra de qua dotem petit cõmiſſa fuit ad firmam & ad terminum.18. Si dos quæ petitur in confinio duorũ comitatuum de qua facienda fuerit inquiſitio. Cap.13.*

DIcitur etiam in breui,talis petit verſus talem tantam terram vt dotem. De hoc hoc quod dicit(petit)habet tenẽs exceptionem,quòd petere non poteſt tali ratione,quia vir ſuus nihil iuris habuit in terra illa, quia terra illa fuit ius alterius.s.primæ vxoris ſuæ,ſicut hæreditas

vel maritagium ſuum,quod quidem ſi mulier petens dedicere non poſſit, amittet dotem: ſi autem replicauerit in contrarium, hoc per inquiſitionem declarabitur. Item quia dotem ſuam remiſit & quietam clamauit, quo probato cadit actio ſua, niſi replicare poſſit quòd hoc fuit per virum ſuum,cui in vita ſua contradicere non potuit,vel coacta a quocunque per vim aut metum, & hoc per inquiſitionem terminari poſſit. Item quòd villana eſt & eodem modo fiat vt ſupra,vel quòd docere poſſit contrarium, & quòd maritata fuerit libero, & libero thoro, & in libero feodo dotata,& hoc ſimiliter per inquiſitionem terminabitur. Item quòd ei ſatiſfactum fuit per quod tenuit ſe contentam, quo probato cadat a cauſa ſua. Item quia machinata fuit in mortem viri ſui, vel quia tale quid fecit ad exhæredationem hæredis verſus quem petit. Item quòd petere non poteſt propter conſuetudinem ciuitatum. Item quòd vir ſuus amiſit per iuditium, & tenens recuperauit vt ius ſuum vel vt villenagium ſuum. Item quia vir ſuus feloniam fecit pro qua ſuſpenſus fuit, vel vtlagatus. Item quia terra illa nunquam accidit viro ſuo in vita ſua ita quòd eam dotare non poſſet. Item quia tenens aliàs receſſit quietus verſus eam in eodem placito per iuditium vel alio modo coram tali Iuſtitiario: quæ quidem ſi dedicere non poſſit, cadit a cauſa niſi replicare poſſit & ad exceptionem reſpondere. Ad hoc autem quod dicit quòd fuit terra primæ vxoris ſuæ, replicare poterit vxor quòd non vxoris ſuæ, ſed proprium tenementum ex cauſa ſucceſſionis vel alia quacunque,quod quidem terminari poterit per inquiſitionem. Item ad hoc quod dicit quòd ſatiſfactum eſt ei, tunc refert qualiter, vel per eſcambium alterius terræ vel per aliquam ſũmam pecuniæ vel alio modo. Et ſi replicauerit quòd nunquam fuit ei de conuentione ſatiſfactum, adhuc dotem amittet, & agat de conuentione. Item ad hoc quod dicit quòd machinata fuit in mortem viri ſui, ad hoc replicare poterit, quòd cùm aliàs de hoc accuſata fuerit, petens quieta per iuditium receſſit de huiuſmodi. Item ad hoc quod dicit quòd ad exhæreditationem hæredis fecit, replicare poterit,quòd hoc fecit ad cõmodum ſuũ,quod probari poterit per inquiſitionem. Item de hoc quod dicit de conſuetudine ciuitatũ,replicare poterit ꝙ alia eſt conſuetudo quàm ipſa proponit,ſcilicet talis vel talis,& ideo de breui dotis quod dirigi debet ad balliuos ciuitatis aliquid tangendum eſt,& quæ ſit diuerſa conſuetudo ciuitatum,& breue tale eſt de iuſtitiãdo deforciantẽ. ¶2. Rex vic. London,vel maiori alicuius ciuitatis ſalutem.Præcipimus vobis quòd iuſticies A.ꝙ iuſte & ſine dilatione & ſecundum conſuetudinẽ ciuitatis noſtræ Londoñ(vel Eborum)reddat B.quæ fuit vxor C.rationabilẽ dotem ſuã quæ eam cõtingit de libero tenemento quod fuit ipſius C.quondã viri ſui in Lõdoñ(vel in alia tali ciuitate,vel in ſuburbio Lõdoñ)& vnde nihil habet vt dicit.Et vnde queritur ꝙ p̃dictus A.ei deforciat,ne amplius inde clamorẽ audiamus ꝑ defectu iuſtitiæ. Et tunc procedat loquela in curia ciuiũ ſecundũ eorũ conſuetudinẽ.Et ꝙ in dotis petitione tenenda ſit conſuetudo,probatur anno Regis H.ij. corã Martino,in bãco,de Iſabella de Grauenel quæ petijt dotẽ verſus Thomã de Vvederhal quę dotẽ petijt de morte Vvalteri viri ſui:

qui

qui respondit: q dotem habere non potuit nec debuit, quia ipsa post mortem prædicti VValteri (cuius nomine dotem clamat) cepit alium virum, & consuetudo est in partibus illis q vxores maritorum defunctorum habeant francũ Bancũ suum de terris sockmannorũ, & teneant nomine dotis ad vitam suam: sed si post mortem virorum suorum nupserint alicui, consuetudo est in coñ illo q dotes amittant quas habuerũt nomine primi viri. Ad quod respondit Isabella q nunquam fuit in seysina illa non magis tempore primi viri q̃ secundi, secũdi viri q̃ primi, & vnde petit iudicium si possit amittere illud quod nunquam habuit. Et ad quod respõsum fuit & testatum, q siue in seysita fuerit siue non, si post mortẽ viri sui alium capiat, q amittere debet dotem si in seysina fuerit: si autem extra seysinam, debet amittere clameum. Et fiat inquisitio in coñ si talis sit cõsuetudo vel non. Est enim talis consuetudo in ciuitate Lyncolñ: q si vir vendiderit hæreditatem suam pro necessitate sua, vxor dotem inde habere non debet, vt de vltimo Itinere M. de P. in coñ Lync. Si autem inuadiauerit vel ad terminum posuerit, dotem habebit, & de omnibus terris & alijs vnde vir suus seysitus obiit vt de feodo. Et ita euenit inter Basiliam quæ fuit vxor Henrici filij VVareni petentis, & Basiliam vxorem Michaelis de Muntpellers. Et ad hoc facit quod habetis eodem Itinere, de Roberto de Arundel & Katherina vxore eius, & magistrum Robertum de Crauecleghe. Item est consuetudo Lyncolniæ quòd nulla mulier post mortem viri sui infra ciuitatem Lincolñ dotem petere poterit, nisi tantummodo de tenemẽtis de quibus vir seysitus fuerit vt de feodo die quo obijt. Item cons. est in coñ Eborum, quòd mulier infra annum a die mortis viri sui petere debet dotem suam, alioquin post modum non audiretur, vt de quadam Helena quæ fuit vxor VVilhelmi de Hastone & Hugonis de Seleby. ¶.3. Continetur etiam in breui: talis mulier petit versus talem. Ad quod respondere poterit ille qui vocatus est in iudicium, quòd inde nihil tenet nec vnquam aliquid inde tenuit, & poterit veritas per patriam declarari. Item cognoscere poterit quod tenet, sed non nomine ꝓprio sed alieno, ita quòd nihil de terra illa lucrari potest nec perdere: quia non tenet aliam nisi ad terminum annorum, vel nisi ad voluntatem talis, vel in villenagio, quo casu cadit breue, & impetretur super eos quorum nomine fuerit in possessione. Si autem tenuerit ad vitam vel per legem Angliæ, vel donec prouisum fuerit, vel huiusmodi, quòd liberum habeat tenementum, non cadit breue, sed vocare debet warantum sicut in alijs casibus vt supra. ¶.4. Item si petat versus talem tantam terram cum pertinentijs, sicut medietatem tantæ terræ, vel tertiam partem, vt si medietatem, excipere poterit tenens quòd aliter dotata fuerit ad ostium ecclesiæ, scilicet de tertia parte, quia tenementum de quo dotem petit est feodum militare. Ad quod poterit mulier asserere contrarium si voluerit, vt fiat inquisitio de modo constitutionis. Itẽ si petat tertiã partẽ, excipi poterit q de minori ꝑte dotata fuit, & tenuit se inde contentã & hoc similiter declarandũ est per inquisitionẽ & per patriã. Item in tali villa, tũc fiat vt supra, si erratũ fuerit in noib⁹ villarum.

rum. ¶.5. Item,& vnde vir ſuus eam dotauit de quo eam deſponſauit, & qui illam inde dotare potuit. Ad quod excipere poterit tenens contra mulierem, ꝙ talis quondam vir ſuus nunquàm fuit inde ſeyſitus aliquo modo. Item ꝙ nunq̃ fuit ita ſeyſitus ꝙ eam dotare poſſet, quia non niſi ad voluntatem talis, vel vt de vadio, vel in cuſtodia, vel ad terminum annorum,& ſic nomine alieno. Item ſi nomine proprio, non niſi ad terminum vitæ quacunq; ratione, vt de libero tenemento,& non in feodo. Item ſi in feodo, non tamen ita in feodo ꝙ eam dotare poſſet, quia de iure alieno,& ita quòd vir ſuus terram illam verſus eum amiſit per iudicium. Item non niſi per diſſeyſinam vel intruſionem,& vnde vir ſuus terram illam amiſit per intruſionem vel per aſſiſam, & infiniti ſunt caſus de huiuſmodi, de quibus ſimiliter petens dicat contrarium, ſi vterq; ſe inde poſuerit ſuper patriam, fiat inquiſitio per hoc breue. ¶.6. Rex vicecomiti ſalutẽ. Precipimus tibi, quòd venire facias coram te, & coram cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ in pleno com̃ tuo. xii. tam liberos quàm legales homines de viſneto tali, per quos rei veritas melius ſciri poterit, & per eorũ ſacramentum diligenter inquiras, ſi B. quondam vir. A. die quo eandem A. deſponſauit, vel vnquam poſtea, fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, ita quòd prædictam. A. inde dotare poſſet vel non, quia tam p̃dicta A. quàm C. de N. verſus quã prædicta A. petit tertiam partem in dote, poſuerunt ſe inde in Iuratam illam,& inquiſitionem quam inde feceris &c. vt ſupra. Et obſeruetur ordo inquiſitionum vt ſupra, ſecundum quod fieri debeat, vel coram Iuſtic. vel in com̃,& multæ poſſunt eſſe cauſæ quare illam inde dotare non potuit, vt ſi forte nunquam fuit in ſeyſina inde, vel forte fuit in ſeyſina, ſed illam dedit alicui antequam vxorem ſuam deſponſaſſet, vel forte non tenuit illam niſi ad vitam ſuam tantum, vel ad terminum ſicut rem alienam, vel in cuſtodia cum aliquo qui fuerit infra ætatem, vel ſicut maritagium vel hæreditatem primæ vxoris ſuæ, vel in villenagio ſicut villanus, in quibus caſibus nullus vxorem ſuam dotare poterit in tali ſeyſina conſtitutus, vnde generalis poteſt fieri conſtitutio ſecundum formam prædictam, quæ ſe habet ad omnes iſtas ſpecies, ſi quis in narratione ſua ad aliquam iſtarum ſpecierum deſcẽdat. ¶.7. Sed ſi quis in narratione ſua ad aliquam iſtarũ ſpecierũ deſcẽdat, vt ſi dicat & exprimat cauſam ſuam quare talem vxorem ſuam dotare non potuit, vt ſi tenuit in villenagio, vel vt maritagium, vel de hæreditate primę vxoris ſuæ, vel in cuſtodia, vel alio modo (ſecundum quod prædictum eſt) tunc in forma inquiſitionis fiat mentio de ſpecialitate hoc modo, ſcilicet. Ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum ſi B. quõdam vir A. eodem die quo eandem A. deſponſauit, vel vnquàm poſtea, fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo de tanto terræ cũ pertinentijs in tali villa, ita quòd eam inde dotare potuit, vel ſi prædictus B. antequam eãdem A. deſponſaſſet dedit terram illam C. de N. & chartã ſuam ei inde fecit vel ſic; ſi B. quondam vir A. die quo eandem. A. deſponſauit tenuit ita liberè & in feodo tantam terram &c. ita quòd eãdem A. inde dotare poſſet ſicut ipſa dicit, vel ſi terram illam tenuit in villenagio & vt villanus, ſicut C. verſus quem prædicta A. clamat tertiam partẽ in do-

in dotem,dicit:vel aliter : vtrum illam tenuit vt ius ſuum & in feodo &c: vel ſi illam tenuit in cuſtodia, vel vt ius primæ vxoris ſuæ , vel ad terminum annorum,vel ad terminum vitæ ſuæ tantum: quia tam prædictus B. quàm prædicta A.poſuerunt ſe inde in Iuratam illam , & interim terram illam videant,& vnde ita interim ſe certificent,q̄ p̄fatos iuſticiarios noſtros, &c. ad præfatum diem plenius inde certificare poſſint : (ſi milites Iuratores venire debent coram Rege) Si autem fieri debeant coram vic. & coronatoribus , tunc ſic.Et inquiſitionē quam inde feceris ſcire facias Iuſticiarijs noſtris tali die per literas veſtras ſigillatas,ſigillo tuo & ſigillis prædictorum Iuratorum & per duos ex illis per quorum ſacramētum inquiſitionem illam feceris . Et infiniti ſunt caſus qui redigi poſſunt in inquiſitionem iſtam . ¶.8. Item contra vxorem petentem excipere poterit, quòd ſi in ſeyſina fuit vt de feodo, tamen terram illam dederit antequam eam deſponſaret, ita quòd die quo vir ſuus eam deſponſauit non fuit in ſeyſina,nec vnquam poſtea, ita quòd eam inde dotare poſſet,quia alius illam tenuit in feodo, vel ad vitam quacunq; ratione, & nunquam deliberata fuit in vita viri. Ad quòd reſpondere poterit mulier replicando, quia licet nunquam ſeiſinam habuerit vir ſuus poſtquàm eam deſpōſauit,tamen dotata fuit ſub tali conditione quòd terra illa aſſignaretur ei in dotem cùm eſſet deliberata,& ſuper hoc procedendum eſt ad inquiſitionem. ¶.9. Item excipere poterit contra mulierem, quòd ſi vir ſuus inde ſeyſinam habuerit vt de feodo,tamē non ita inde vt de feodo,quòd eam dotare poſſet,quia terra illa fuit ius alienum,& illam amiſit per iudicium.Ad hoc autem poterit reſpondere mulier, quòd ſeyſitus fuit vt de feodo,ita quòd eam dotare potuit, & ſi illam amiſit per iudicium,hoc fuit per fraudem , quod eſſe poterit : vt ſi vxor ad oſtium eccleſiæ dotata fuerit nominatim,& vir poſtmodum dotem nominatam alienauerit aliquo titulo alienationis , & poſtmodum ſeyſinam ſibi reſumpſerit quocunq; modo,& implacitatus fuerit ratione primæ alienationis , & ſic per iudicium amiſerit : licet poſtmodum mulieri dotem petenti opponatur quòd vir ſuus per iudicium amiſit , hoc non nocebit, quia ante alienationē dotata fuit & incepit ius habere, qđ quidē per factū viri ſui mutari nō debuit.Et q̄ mulier amittit dotem vbi vir per iudicium amiſerit, & de eo cōſtiterit,inueniri poterit in Itinere M.de P. in com̄ Lync.anno regis. H. x.de Alicia quæ fuit vxor Ric. filij Diuæ. ¶.10. Item replicare poterit mulier , q̄ ſi per iudicium recuperauit, hoc fuit per dolum,vel per negligentiā viri: vt ſi vir ſciēter & in odiū vxoris ſuæ defaltā faceret,& ita amitteret,vel alio quocunq; modo, hoc mulieri non nocebit, ſi ita eſſe ꝓbatū fuerit.Et de hac materia habetis de termino ſ.M anno Regis H.iii.incipiente.iiii.in com̄ Surrey de Margeria de Bellanallie : quia dolus vel negligentia viri non preiudicat mulieri. Et ſi talis petens verſus virū recuperaſſet,tamē non fuit diſcuſſum de iure, vtrū vir ſuus ius haberet vel non, non magis q̄ ſi petenti reſtitueret per concordiam. Item replicare poterit mulier contra tenentem,q̄ non per iudicium ſed per cōcordiam,quo caſu diſtinguēdū erit, quia concordia in foro ſeculari idem eſt quod trāſactio.Et eſt trāſactio de re dubia & lite incerta,aliquo dato vel promiſſo

vel re-

vel retẽto,a lite tranſactiò. Et vnde cùm vir mulieris petentis per amicabilem compoſitionem recognouerit rem petitã eſſe petentis, refert vtrũ res petita ſit propria vel aliena,vz ius alienum vel ius proprium, vel dubium vtrum proprium vel alienum : ſed ſi conſtare poſſit, quòd res propria & ius proprium,& forte in fraudem vel odium mulieris,vt prędictum eſt,vel propter lucrũ habendum, recognouerit eſſe ius alienum, hoc non obſtante mulier dotem recuperabit,ad quemcunq; res petita vel recognita peruenerit.Sed refert vtrum hoc fiat ante deſponſationem vel poſt. Si autem res fuerit aliena & ius alienum, licet anteceſſor ſuus ſeyſitus vt de feodo obierit,quia per diſſeyſinam vel intruſionem ingreſſum habuit, tamen non fuit ita ſeyſitus in feodo,quòd vxorem dotare poſſet, & vxor contra ꝓprietarium ageret,dotem non recuperaret,quia aliùs maius ius habuit quàm vir ſuus.Et quia ſi ad iudicium procederetur certũ eſſe poſſet quòd petens per iudicium recuperaret ſi iudicium procederet. Et hoc verum eſt de proprietario : ſecus autem ſi alteri recognitum eſſet qui ius in re recognita non haberet. Sed ſi vir ꝑ concordiã aliquid retinuerit de concordia,& iure alieno,ſiue vir illud retinuerit vel alienauerit ſiue non, mulier inde dotem habebit,ad quẽcunq; res retenta poſtmodum peruenerit,vt videri poterit inter duos fratres, quorum pater moritur ſeyſitus de tota hæreditate,& poſtnatus ſe ponat in totam hæreditatem,& poſtea concordati fuerint quòd frater poſtnatus tenens recognoſcat totam hæreditatem eſſe ius fratris antenati petẽtis,& ipſe poſtmodum ſcilicet frater antenatus recognoſcat & concedat poſtnato medietatem vnam illius terræ,tenendam de eo vel alio: ſi poſtnatus poſtmodum moriatur,vxor dotem habebit de illa medietate quæ viro ſuo recognita fuerit & conceſſa.Et de alia medietate nihil, quia vir ſuus nunquam terram illam habuerit ita in feodo quòd vxorẽ dotare poſſet,quia ſeyſina ſua fuit de iure alieno.Sed quid ſi frater ſuus antenatus præmoriatur ſuperſtite poſtnato ? vxor ſua non recuperabit dotem,niſi de medietate illa quam vir ſuus retinuit, quia quamuis de iure totius hæreditatis facta eſſet recognitio, tamen de medietate rei petitæ vir ſuus nunquàm fuit in ſeyſina niſi tantũ de ſeruitio.Et ſi a mulieribus petentibus (ſicut prædictũ eſt) petatur & oſtendat warantum de dote ſua,alium oſtendere non poſſunt niſi hæredẽ defuncti,qui eis warantizare tenetur dotes ſuas.Si autem poſt natus cùm implacitatus eſſet de toto,recognoſceret medietatem eſſe ius petentis,& remitteret : vxor ſua dotem non recuperabit,quia recognitio illa ex dolo ,vel odio, vel cupiditate non ꝓceſſit,ſed quaſi de iure alieno.Et iſte caſus ſimilis eſſe poterit caſui inter VVilhelmum de Breuſe filio Iohannis de Bruſe fratris antenati,& Reginaldum de Breuſe fratrem poſtnatũ, verſus quem VValdebuſa quæ fuit vxor VVilhelmi dotem petijt de medietate quæ remanſit prædicto Reginaldo fratri poſtnato per concordiam factam inter ipſum & VVilhelmum nepotem ſuum. Item quod dicitur de re dubia,verum eſt quòd dotem ſuam recuperabit in hoc dubio propter incertitudinem,quia cùm dubium ſit,poterit vir recognoſcere & remittere adeo bene ius ſuum proprium ſicut alienum,quod non eſt in caſu ſupradicto,quia ibi remittitur & recognoſcitur certũ, & hec eſt cauſa

quare

quare mulier dotem petere poterit de re recognita per concordiam, quia vir ſuus adeo bene remittere poterit ius proprium ſicut alienũ, ſed quod ibi dicitur intelligendum eſt non de re certa ſed incerta. ¶.11. Concedere etiam poterit tenens q̃ talis vir ſuus ſeyſitus fuit vt de feodo & iure & in dominico, & ita q̃ eam dotare poſſet, ſed rem illam de qua dos petitur alienauit vir ſuus antequam eam deſponſauit, ita q̃ die deſpõſationis ſuę nõ fuit vir ſeyſitus quòd eam inde dotare poſſet, eo quòd illam priùs dederat alicui in feodo ſibi & hæredibus ſuis, vel alicui ad vitam quacunq; ratione, vel in feodo, ſicut in liberum maritagium ſub conditione tacita vel expreſſa, quòd res data reuertatur pro defectu hæredum, vel ſub alia conditione tacita vel expreſſa, qua exiſtente remaneret, & ea deficiente res data reuerteretur. Item quòd res data de qua dotem petit priùs aſſignata fuit alteri mulieri quæ adhuc viuit, & ſi mortua fuerit, non fuit in vita viri mulieris petentis deliberata, ſecundum quod inueniri poterit in Itinere VV. de Ralegh in comñ Leyc. circa finẽ, & expreſſiùs in Itinere Abbatis de Radinge & M. de P. in comñ Hertford Anno Regni Regis Henrici quinto incipiente. vi. de Aſcelma Pickedneſe. Item quòd tempore viri ſui non euenit conditio, licet poſtmodum euenerit. Ad quod mulier replicare poterit quòd licet conditio non euenerit tempore viri ſui, nec dos deliberata fuerit ſuo tempore, tamen ipſa fuit dotata ſub tali conditione, quòd res talis ei aſſignata eſſet pro dote ſua quandocunqùe exiſteret cõditio, vel quãdocũq; dos eſſet deliberata, & ſi dicat tenens contrarium, de veritate inquirenda procedatur ad inquiſitionem. Sed hoc intelligendum eſt quòd mulier dotem de terra quam tenet in Gauelkynde & hæres hæreditatis, ſed de feodo militari, vt de termino ſancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici ſeptimo incipiente. viij. de quodam Thoma de Naſſendene. ¶.12. Poterit etiam tenens concedere quòd vir mulieris ſeyſitus fuit vt de feodo & iure et in dominico, & ita q̃ eam dotare potuit, & dotauit eam ad oſtium eccleſiæ, ſed poſtea feloniam fecit, de qua conuictus fuit & ſuſpenſus vel vtlagatus, vel q̃ regnum abiurauit, & licet dos rite conſtituta fuit ad oſtium eccleſiæ, tamen peti non poterit ſuperueniente felonia cõuicta, & licet iuſta videatur ab initio, tamen eliditur petitio propter exceptionem feloniæ. Et licet dos ante feloniam perpetratam ritè fuerit conſtituta, tamen propter feloniam peti non poterit, propter exceptionem feloniæ: non magis quàm ſeyſina alicuius terræ datæ poſt mortem donatoris, de qua nullam ſeyſinam haberet in vita donatoris, quamuis alia omnia concurrerent quæ faciunt donationem, ſcilicet recognitio donationis facta cum ſolennitate in comitatibus, hũdredis & curijs cum charta & homagio, & omnibus alijs, quia ſeyſina in vita donatoris habita totum operatur. Et eodem modo licet donatio facta ſit a felone ante feloniam ſine ſeyſina, non valebit donatio, licet poſtmodùm poſt feloniam ſeyſinam habuerit: dum tamẽ felonia aliquo modo conuincatur, ſecùs ſi ante feloniam omnia rite acta fuerint, non reuocantur, nec poſt feloniam, vbi felonia non fuerit conuicta: vt ſupra de donationibus de hac materia. ¶.13. Et ita licet dos ante feloniam ritè fuerit conſtituta, tamen poſt feloniam peti non poteſt a muliere quòd

sit ei assignata non magis quam seysina data (vt supra) nisi in casu speciali, sicut in Kancia, vt supra dictum est pleniùs inter placita coronæ, ad quod poterit mulier replicare, vel quòd vir suus nullam feloniam fecerit, vel si fecit, non fuit rite & secundum legem terræ vtlagatus, & postea hoc probato, fuit per Regem ad omnia restitutus, quia quasi vtlagaria nulla, & sic fuit hæreditas sua sibi restituta. Item quòd per voluntatem Regis & non debito modo fuit vtlagatus. Item vel quòd nunquam fuit vtlagatus vel conuictus, per quod hæreditas sua posset esse eschaeta dominorum. Item si conuictus, tamen post conuictionem de licentia Regis se contulit religioni: sed ista replicatio non sufficit, cùm perfectum sit iudicium licet non executum, quia de gratia Regis est quòd huiusmodi conuicti habere possunt vitam, ita tamen quòd se conferant religioni, vel abiurent regnum, quia in regno remanere non possunt post conuictionem, sicut contigit de Iohanne de Herlezim de London, qui de gratia Regis se reddidit hospitali. Sed iam videamus, quid iuris si filius alicuius & hæres ante dotis assignationem feloniam fecerit, & si mulier propter hoc dotem amittere debet.

¶.14. Item esto quòd hæres alicuius, & vvarantus de dote mulieris, post mortem antecessoris ante dotis assignationem feloniam fecerit, quæritur an propter hoc dotem amittere debeat? videtur prima facie quòd sic, quasi ei deficiat vvarantus de dote sua, & valent (vt videtur) quæ rite facta sunt ante feloniam, sed ea quæ agenda sunt post feloniam non conualescunt. Sed re vera propter hoc dotem non amittit, quia etsi talis desinat esse vvarantus, ille incipit esse loco hæredis & vvaranti ad quam hæreditas peruenerit ratione eschaetæ, & quia vir vxoris feloniam non fecit, aliud tamen dicēdum est de vxore felonis. Iam videamùs quid sit agendum, si cùm mulier dicat se nihil habere, constiterit quòd habeat partem dotis. ¶.15. Ad hoc autem quod dicit mulier in intentione sua. Et vnde nihil habet: si quidem partem dotis habuerit quamuis minimam, si hoc dedicere non possit, vel cùm hoc probatum fuerit, cadit breue nec de residuo quod ei defuerit poterit sibi prospicere, nisi per breue de recto de dote, de quo inferiùs dicetur suo loco. Nihil igitur recipiat de dote sua ante breuis impetrationem, ita quòd breue contineat omnes deforciantes, vbicunqùe fuerint, in vno comitatu, vel in diuersis. Et cùm omnes contineantur, tunc primò recipiat, et si recipiat ante iudicium etiam sine iudicio, non obstabit ei exceptio quòd aliquid habuerit, quia respondere poterit, quòd satisfactum est ei ante iudicium. Et si forte partem dotis receperit ante impetrationem a quocunqùe, faciat eum nominari in breui sicut alios, & conuenire sicut alios, & tunc primò dicere poterit (si obiecta fuerit exceptio) quòd talis satisfecit, nec erit multum disputandum vtrum ante impetrationem vel post. Si autem talem in breui non nominauerit, & obiecta exceptione, dicat quòd exceptio ei nocere non debeat, quià nihil habet in tali villa, licet in alia tali villa, non valebit sua talis replicatio, quia id quod dicitur (vnde nihil habet) nō debet refer-

referri ad villas, ſed ad dotem, Et vnde non valet ſi dicat quòd nihil habet in tali villa, niſi oſtendere poterit quòd nihil habeat nomine dotis vbicunque. Et cùm mulier replicando negauerit quòd nihil habuerit, non habebit defenſionem per legem, ſed veritas inquiratur per patriam de replicatione mulieris vt de Itinere. ¶.16. Item replicare poterit, quòd ſi aliquid habuerit, nihil tamen habet nomine dotis ſed alio modo, ſicut ratione cuſtodiæ & huiuſmodi, & ſi opus fuerit fiat inde inquiſitio in comitatu, vbi dicitur aliquid nomine dotis recepiſſe, ſub iis verbis, vz. Si aliquid tenuerit nomine dotis de tenemento quod fuit talis viri ſui: & ſi aliquid habuerit, & modo non habeat, quid inde fecit, & vic. mittat inquiſitionē: vt de termino ſanctę Trinitatis Anno Regis Henrici quarto in comitatu Norff. de Iſolda quæ fuit vxor. VV. ¶.17. Si autem terra de qua mulier dotem petit data fuerit ad firmam & ad terminum annorum, cùm mulier tertiam partem nomine dotis recuperauerit, per officium Iudicis, retinebit firmarius duas partes vltra terminum ſuum, quouſq; inde perceperit ad valentiam illius tertiæ partis quam amiſit, vt de termino ſancti Michaelis anno Regis Henrici. xiiii. incipiente. xv. in com̄ Suffolk & Eſſex de Emma quæ fuit vxor Rogeri filij Swani. Et ad hoc facit de termino ſancti Michaelis anno. ix. incipiēte. x. in com̄ Northamptō de Margeria quæ fuit vxor Henry de Northon. Et in hoc caſu ſemper oportet ſcire, quantum valeat tertia pars per rationabilem extenſionem. Et ita fiat, niſi de tota terra illa nominatim dotata fuerit, quia tūc ipſa recuperabit totam terram illam vt dotem ſuam nominatam, & ipſe firmari" (ſi charta de termino dedici non poterit) recuperabit ad valentiam terræ petitæ de terra warāti vſq; ad terminum ſuum completum, & hoc per officium Iudicis, & vſq; ad ætatem waranti ſi warantus fuerit infra ætatē, vel ſi plenæ ætatis, donec deliberare poſſit terram quam mulier recuperauit, vt de Itinere VV. de Raleghe in comitatu Bedf. de quadam Emma Bouaſtra. Et quid ſi warantus nihil habuerit, tunc expectet firmarius quouſq; dos deliberata fuerit. Et quo caſu reuerſura erit dos ad firmarium cùm deliberata fuerit, tenenda vſquè ad terminum ſuum, & tunc demùm ad hæredem, & hoc per iudicium: licet regulariter verum ſit, q̄ ſemper reuerti debeat ad hæredem, quia warantus de dote, vel ad eum qui eſt loco waranti qui habet duas partes ſicut eſchaetam, tamen ad alium quandocunq; reuerti debeat, licet warātus non fuerit per iudicium, vt hic propter defectum warāti, qui eſcambium facere non poteſt de termino vel feoffamento & huiuſmodi, quia mulier indotata remanere non debet, & de tali reuerſione non ſemper fiat mentio in iudicio & in rotulatione. Et quòd indotata non remanebit licet warantus nihil habeat vnde eſcambium faciat tenenti ſuo, ſiue nominatim dotata fuerit ſiue non, inueniri poterit in com̄ Lync. de Alicia vidua quæ petijt dotem verſus T. de ſ. Licyo. ¶.18. Cùm autem de conſtitutione dotis dubitetur, & terra de qua dos petitur fuerit in confinio duorum com̄, cùm inquiſitio inde fieri debeat, aſſumantur octo milites de vno comitatu, & octo de alio vt per tales procedat inquiſitio. Et cùm iuratores requiſiti nihil

omninò probent pro muliere, nihil capiet, & idem erit si dubiè, quasi ea nihil probante.

1 De seysina faciendà mulieri si non sit quod opponi possit quare dotem non habeat. 2. Si dos ei recognita fuerit & reddita in curia. Cap. 14.

CVm autem nulla sit exceptio quæ opponi possit mulieri dotem petenti, nec dedici potest aliquo modo quin ita dotata sit sicut ipsa dicit, fiat ei seysina per tale breue. Rex vicecomiti salutem. Scias quòd cum A. quæ fuit vxor B. in curia nostra coram. &c. per eiusdem curiæ nostræ iudicium (vel per defaltam talis) recuperauit seysinam suam versus C. de tanta terra cum pertinentijs in tali villa vt de dote sua. Et ideò tibi præcipimus quòd eidem. A. sine dilatione de prædicta terra cum pertinentijs plenariam seysinam habere facias, & similiter ei sine dilatione habere facias tot marcas quæ ei in eadem curia nostra adiudicatæ sunt pro damnis suis, quæ habuit pro iniusta detentione quam prædictus. C. ei fecit de prædicta terra & dote sua. Vel aliter: & de terris vel catallis prædicti B. fieri facias tot denarios, & illos sine dilatione haberi facias &c. vt supra. Teste. &c. Et vnde de noua constitutione prouisum est quòd mulier damna recuperet cum dote sua versus quemcunque possidentem: Et maximè de terris & tenementis de quibus vir suus moritur seysitus vt de feodo, nisi ita sit quòd defortians iustam causam habeat differendi dotis exactionem, quod esse poterit, si vir forte aliquem in vita sua feoffauerit, & post mortem suam mulier petat dotem suam versus eum qui tenet, non erit mulieri iniurioſa dilatio si vvarantum vocauerit vnum vel plures, quousque perueniatur ad hæredem warantum mulieris de dote sua, quam quidem si vvarantizauerit, & incontinenti restituerit, & excambium faciet tenenti, cùm sit sine culpa nulla debet refundere damna, nec tenens multo fortiùs. Si autem friuolas dilationes quæsierit, quia fraudulentus est in mora, resarcire debet damna: & eodem modo si cùm anteceſſor suus seysitus obierit, hæres statim alios feoffauerit per fraudem, vterquè tam hæres quàm feoffatus propter fraudem damna refundet, vnus propter fraudulentam alienationem, & alius propter fraudulentam detentionem. Et ideo considerandum est qualiter, & quando facta fuit alienatio sine donatio, in vita viri vel post mortem, & vtrum ille qui tenetur restituere, in mora fuerit iusta causa vel iniusta: quia qui sine culpa est, pœnam sentire non debet. Est etiam alia forma breuis de seysina ei facienda vbi in iudicio recognita est ei dos sua quæ talis est. ¶. 2. Rex vicecomiti salutem. Scias quòd cùm. A. quæ fuit vxor. B. in curia nostra. &c. peteret versus. C. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt dotem suam, idem. C. venit in eadem curia nostra coram eisdem Iusticiarijs nostris. &c. & recognouit & reddidit eidem. A. prædictam terram cum pertinentijs vt dotem suam, & ideo tibi præcipimus &c. vt supra.

vt ſupra. Et ſciendum quòd in omni caſu tenetur deforcians mulieri ad damna ſua de terris & tenementis, de quibus vir ſuus moritur ſeyſitus, ſi pro dote ſua oportet eum placitare, niſi ipſe hæres iuſtam cauſam habeat reſiſtendi, cùm ſtatim & ſine placito poſt mortem viri ſui, & ad minus infra xl. dies fuerit ei dos aſſignanda, quæ die deſponſationis fuit ei conſtituta.

1 ¶ *Qualiter mulier poterit ſuam dotem amittere cùm fuerit in poſſeſsione & ex quibus cauſis.* 2. *Qualiter dotem amittit mulier.* *Cap.* 15.

CVm vero mulier ſic dotem ſuam obtinuerit, poterit illam amittere multis modis, vel per conſuetudinem quæ in diuerſis locis pro lege obſeruatur, vt ſi cùm fuerit ei dos aſſignata, vel in com̃ kanc. ante aſſignationem nupſerit alicui, ſtatim amittit terram quam tenet nomine dotis de Gauelkynd. Idem obſeruatur in ciuitate London de terris & tenementis in ciuitate, & alibi in pluribus locis. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſ. M. anno Regis H. ij. poſt guerram in com̃ kāc. Et ſiue ſeyſinam habuerit ſiue non, ſi poſt mortem viri inuenta fuerit habens in vtero conceptum ab alio quàm a viro ſuo, ſi nupſerit, & licet nupta non ſit, ſi vir inueniatur, vel puer, vel, vterque, dotem amittet. Eodem modo dotem amittit propter feloniam vel huiuſmodi. ¶ 2. Item antequam fuerit aſſignata amittit dotem per factum & feloniam viri ſui vt ſupra, quia ſi petat, obſtabit ei exceptio, quia deficit ei warantus. Item amittit dotem ſuam cùm fuerit ei aſſignata, vt ſi hæres implacitatus fuerit ab eo qui ius habet de duabus partibus, & mulier de tertia & mulier hæredem vocauerit ad warantum & cùm warantizauerit amiſerit totum, per hoc amittit dotem nec habebit eſcambium, quia ex quo conuictum eſt quòd hæres warantus ſuus de dote ſua ius non habet in duabus partibus, nec illa per conſequens in tertia parte. Item amittere poterit dotem per negligentiam, & taciturnitatem, vt ſi cùm fuerit diſſeyſita iniuſtè, tacuerit per tantum tempus quod excedit terminum diſſeyſinæ, vel cùm fuerit diſſeyſita iniuſte, tacuerit per longum tempus, & poſtea ſine iuditio ſeyſinam ſuam vſurpauerit, & diſſeyſitor per hoc ſeyſinam ſuam rehabuerit, & ipſa nunquam ad ſeyſinam ſuam reſtituitur, ſed poſtea oportet agere de proprietate per breue de recto, quod prædictum eſt de dote ſuper ſeyſina ſua propria.

1 ¶ *De recto de dote ad terram petendam quæ pertinet ad dotem cùm ceſſauerit breue de dote.* 2. *De formanda & proponenda intentione mulieris.* 3. *De intentione propoſita.* *Cap.* 16.

SI autem aliquid ſit quod ad dotem pertineat quod per breue de dote non acquieſiuerit, ſuccurritur ei per breue quod vocatur breue de recto de dote, quod clauſum eſſe debet, & dirigi ad warantum mulieris de dote ſua, in forma ſupradicta inter breuia de recto. Et refert vtrum ipſa aliquando in ſeyſina fuerit, & poſtea diſſeyſita fuerit, vt ſupra

paulò

paulò antedictum est, vel si nunquam fuit in seysina. Et placitum istud deberet deduci in curia waranti, donec curia illa probetur defeciſſe de recto, quo probato, ponetur loquela vsque ad comitatum sicut de alijs placitis de recto, & sic inde ad magnam curiam pluribus de causis prænotatis. De absentia vero vtriusque si non venerint, vel si se essoniauerint, qualiter procedendum erit perpendi poterit ex præmissis. Cùm vero ambo comparuerint, & mulier nunquã seysinam prius habuerit de terra petita, proponat intentionem suam per hæc verba. Peto versus talẽ tantam terram cum pertinentijs in tali villa, vt pertinentem ad dotem quæ me contingit de hæreditate B. quondam viri mei. Et vnde me dotauit ad ostium ecclesiæ die quo me desponsauit. Et vnde idem eodẽ die fuit seysitus & vestitus, ita quòd me inde dotare potuit. Et si hoc vellet cognoscere &c. vt supra. Et si noluerit, habet sufficientem probationem, sectam & huiusmodi. Si autem aliquando extiterit in seysina, tunc proponat intentionem suam per hæc verba. Peto versus talem tantum terræ cum pertinentijs in tali villa vt dotem meam, & vt pertinentem ad terram quam teneo in eadem villa nomine dotis, vel in alia, & vnde B. quondam vir meus die quo me desponsauit tenuit totã terram illam in feodo & in dominico suo, & me inde dotauit, & ita quòd post mortem prædicti B. quondam viri mei, fui inde in seysina nomine dotis, quousque prædictus talis me iniustè & sine iuditio disseysiuit. Et quòd ita fui inde dotata & seysita, habeo sufficientem disrationationem & probationem, videlicet talem sectam & talem. ¶3. Propositа sic intentione mulieris, poterit tenens warantum vocare si warantum habuerit, secundum quod supradictum est de waranti vocatione, vel si warantum non habuerit excipere poterit contra mulierem, scilicet quòd terram illam ei sponte reddidit, vel si disseysita fuit, postea ius suum reniisit & quietum clamauit, vel si disseysita fuit, postea de breui suo se retraxit. Et vnde producat sectam si habuerit, & si opus fuerit ponat se super patriam, & poterit veritas per patriam declarari. Non autem inter eos erit magna assisa vel duellum, nec per consequens essonium de malo lecti. Et cùm recurrendum ita sit ad patriam, & loquela fuerit in comitatu, videndum si cùm tenens posuerit se in inquisitionem & petens simpliciter, an comitatus habeat potestatem procedendi ad inquisitionem vel Iuratam nisi hoc fuerit ei specialiter demandatum? Videtur quòd bene potest, quia cùm dicatur in breui quòd nisi warantus hoc fecerit quòd vicecomes hoc faciat, videntur omnia esse ei concessa sine quibus loquela illa terminari non possit, & secundum quod in cõm procedi possit ad duellum in alio breui de recto, ita poterit in hoc breui ad inquisitionem, sicut procedi poterit ad Iuratas vbi vicecomiti demandatur quòd iusticiet. Sed contra cùm in magno breui de recto contineatur quòd nisi dominus Rex hoc fecerit vic. hoc faciat, tamen ad magnam assisam capiendam non procedit, sed pacem habebit tenens vsque ad aduentum Iustitiariorum, si breue de pace sibi perquisiuerit, & si non, in defalta esse poterit, vt supra de hac materia per breue de recto.

1 ¶ De exceptionibus contra mulierem petentem & de amensuratione dotis. 2. Responderi poterit q̄ plene habet dotem suam & ideo oportet q̄ fiat extensio & inquisitio. 3. Breue de admensuratione dotis in diuersis comitat. bus. 4. De officio vic. & de modo procedendi. 5. Cùm partes præsentes sint, modus per quem proponat quærens intentionem suam. Cap. 17.

SI autem warantus vocetur vnus vel plures, cùm peruentum fuerit ad hæredem warantum de dote, si hæres statim recognoscat rem illam ad dotem mulieris pertinere, mulier seysinam habeat cum damnis vel sine, secundum quod superius dictum est. Si autem exceptiones habeat, per exceptiones si possit se defendat. Poterit enim excipere multis modis. s. q̄ terra illa ad dotē suā nō pertineat, vel si mulier inde in seysina fuit, hoc nō fuit nomine dotis sed alia ratione, vel q̄ nunquā inde dotata fuit, sed nominati de alia vel minore quantitate q̄ parte tertia, & inde tenuit se contentā, & de hoc sectam ꝓducat, & ꝓbationē. Itē siue in seysina fuerit siue nō, & siue terra pertinens esset ad dotē siue nō, ipsa ius suū de terra illa remisit & quietū clamauit. ¶ 2. Itē q̄ terra non ꝓtineat ad dotē suā quia habet plenè dotē suā, secundū quod ei fuit cōstituta, & plus habet in dotē q̄ ad ipsum ꝓtinet habendū secundū legem & cōsuetudinē regni. Et vnde ipse hæres tulit breue ad comitatū de admēsuratione quod tale est. Et quod de facili ī comitatu terminari nō poterit, si mulier dotē habuerit in diuersis comitatib⁹, quia licet sciatur quantū tenuerit in vno comitatu, & quātū valeat tertia pars, & quantū duæ partes, tñ ꝓ hoc cōstare non poterit de valore omniū terrarū quę sunt in alijs comitatib⁹, & nisi cōstiterit de valore omniū terrarū, sciri nō poterit vtrū plus habuerit vel minus: ideo non poterit fieri amensuratio nisi sciatur q̄ plus habeat quàm ad ipsum pertinet habendum. Igitur vbi plures habuerit terras in diuersis com̄, oportet quòd procedat amensuratio in curia domini Regis, & quòd omnes terræ extendantur & apprecientur tam duæ partes quā tertia, & mittantur extensio & appreciatio Iustitiarijs: secūdū formā supra de extentionibus & appreciationibus faciendis, & sic fiat amensuratio in curia domini Regis. Si autem dotem non habuerit nisi in vno comitatu, vicecomes facere poterit amēsurationē, dū tamē iustum & per hoc breue. ¶ 3. Rex vic. salutem. Questus est nobis A. filius vel filia, frater vel soror, nepos vel neptis, cōsanguineus vel cōsanguinea & hæres B. q̄ C. quæ fuit vxor B. plus habet in dotem de libero tenemento quod fuit ipsius B. quondam viri sui in tali villa (vel in talibus villis) quàm habere debet vel ad ipsam pertinet habendā. Et ideo tibi præcipimus quòd iustè & sine dilatione amensurari facias totam dotem illam, ita quòd prędicta C. non habeat plus in dotē de hæreditate prædicti A. quàm habere debet, & ad ipsum pertinet habendum secundum rationabilem dotem, & quòd prædictus A. habeat de dote illa id quod habere debet, & ad ipsum pertinet habendum, ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu iustitiæ Teste &c. Et notandum quòd amensuratio debet esse tam de indebito, quàm superfluo: vt si per dominum capitalem mulieri assignatum fuerit capitale mesuagium, vel aliquid quod sit caput baroniæ, si aliud sit de quo dotem possit habere rationabilem, auferatur

feratur ei indebitum, & assignetur ei debitum, quia licet indebitum assignatum sit & superfluum, tamen sine iuditio eijci non poterit, ab hærede, nec ab alio. ¶4. Cùm igitur vic. breue susceperit, sumonere faciat mulierem quòd sit super terram illam de qua fieri debet amensuratio coram vic. & coronatoribus si interesse possunt, & coram alijs liberis & legalibus hominibus quos vic. secum assumere voluerit. Et mulier summonita aut venit aut non venit. Si autem non venerit, non statim procedatur ad amensurationem, sed capietur terra in manum domini Regis de qua fieri debet amensuratio, & ipsa interim summoneatur cum viro suo (si virum habuerit). Et quòd terra capi debeat in manum domini Regis, probatur in itinere M. de P. in com̃ Lync. anno decimo Regis H. circa medium rotuli. Omnes enim de quorum iure agitur, præsentes esse debent in amensuratione facienda. Et si præsentes non fuerint, quicquid actum fuerit in eorum absentia reuocabitur: nisi forte per malitiam se absentauerint, vt de termino s. T. anno Regis H. secundo post guerram in com̃ Dors. de Hamone de Halmodoston. Si autem per malitiam se absentauerint, nec venerint, nec se essoniauerint legittimo modo, post secundã̄ summonitionem & terræ captionem in manum domini Regis, nõ erit vlterius sustinendum, sed statim procedat vicecomes ad admensurationem faciendam in odium secundæ defaltæ, & facta extentione & appreciatione adiudicet vnicuiq; quod habere debebit. ¶5. Cùm autem partes præsentes fuerint, proponat querens intentionem suam versus mulierem hoc modo, secundum formam breuis. A. queritur quòd B. quæ fuit vxor C. plus habet in dotem de tenemento quod fuit ipsius C. patris vel alterius antecessoris (vt supra) ipsius A. cuius hæres ipse est, quàm ad ipsam pertinet habendum. Et vnde dicit quòd habet in tali villa medietatem vnius carucatæ terræ, deficut non fuit dotata nisi de tertia parte, vel quòd habet fere totum manerium, vbi non fuit dotata nisi de quadam minima parte. Et de qua tenuit se contentam vel multo plus habet in dotem quàm habere debet, vltra tertiam partem, vel medietatem, vel vltra partem, vnde fuit nominatim dotata, & quòd ita fuit dotata sicut querens dicit & non aliter, si mulier negauerit, producere poterit sectam vel instrumentum, vel aliud per quod probare possit intentionem suam, cùm mulier negauerit, Et quo casu, oportebit aliquando de necessitate recurrere ad constitutionem dotis qualiter fuerit constituta, vt probato qualiter fuit constituta, procedatur in amensuratione facienda, nisi mulier exceptiones habeat & responsiones contra amensurationem quare non sit in amensuratione procedendum. Tollit enim amensurationem aliquando diuturnitas temporis imperpetuùm, cùm omnis querela & omnis actio iniuriarum limitata sit infra certa tempora. Tollit etiam amensurationem voluntas & consensus hæredis, qui cùm plenæ ætatis esset dotem mulieri assignauit, quia scienti & volenti non fit iniuria, & sufficit semel voluisse, & sciuit aut scire debuit. Item cùm dominus capitalis vel alius dotem assignauerit, hæres maior factus assignationem illam ratam habuerit per consensum, tacitum vel expressum: Dum tamen

hoc

hoc probari possit. Tacitum, per dissimulationem per lõgum tempus: expressum, si expresse consenserit instrumento vel alio modo. Item si de amensuratione agatur, non erit estimanda melioratio mulieris quam fecit in dote sua post assignationem, tempus enim assignationis dotis erit spectandum. Item poterit dicere quòd hæres iniustè hoc dicit quòd habet plus quàm habere debeat in dotem, quia nihil plus habet quàm rationabilem dotem suam secundũ legem terræ, & non plus quâm ei fuit constituta, licet in meliori quantitate q̃ in dote rationabili, & hoc ꝓbet ꝓ sectã, vel alio modo si possit: vt de termino sancti Michaelis anno regni Regis H. decimotertio incipiente decimoquarto circa medium rotuli. Nota q̃ habenda est ratio meliorationis in amensuratione facienda. Item dicere possit habita ratione ad meliorationem, quòd anno & die quo vir suus obijt, non sufficiebat terra illa quam nunc tenet in dotem plenè ad tertiã partem totius hæreditatis quæ fuit ipsius viri sui, & si postea dotem suam meliorauit, non debet venire in estimationem sua melioratio. Et si hoc probari possit, remanebit mulieri dos sua secundum quod fuerit ei constituta.

1 ¶ *Quid pertineat ad mulierem facta constitutione dotis & assignatione & de vasto in dote.* 2. *Cùm mulier in dote vastum fecerit & destructionem de prohibendo ne vastum faciat.* 3. *Si non omittat quin vastum faciat, forma breuis quod fiat de attachiãdo mulierem.* 4. *De modo procedendi in huiusmodi placito cùm post dilationes comparuerit.* 5. *Responsio mulieris contra querelam.* 6. *Fiat visus de vasto & fiat inde inquisitio.* 7. *Idem respondere potest ad vastum mulieris.* 8. *Vterquè ponere se possit in inquisitionem.* 9. *Breue de videndo vastum per vic. & patriam & remittat inquisitionem iustic.* 10. *Si mulier de vasto cõuincatur quæ pœna sequatur.* 11. *Breue de apponendo forestario.* 12. *Refert vtrum quis vastum fecerit in proprio vel alieno.* 13. *Quid est vastum & quid exilium.* Cap. 18.

FActa autem dotis constitutione & assignatione, nihil ꝓprietatis pertinet ad mulierem, nisi tantum seysina & liberum tenementum ad vitam suam, & nihil facere potest q̃ aliquam habeat proprietatem, nisi quãdiu ipsam warantizare potest, quia ius proprietatis remanet cum ipso hærede, quia warantus de sua dote, vel cum alio ad quem ius ꝓuenerit, sicut nomine eschaetę, & ratione alienationis & venditionis. Et vnde nihil clamare poterit mulier in dotem suam, nisi quód vti & frui possit de rebus dotalib', sine vasto, destructione, vel exilio. Rationabile vero estouerium capere possit in boscis ad ædificandum, ardendum, claudendum, dum tamen in dote sua & non extra, vt si vastum, destructionẽ vel exiliũ fecerit vltra rationabile estoueriũ, hæres proprietatis, vel alius proprietarius, sine alicuius iniuria poterit eum impedire. Nec competit mulieri assisa nouæ disseysinæ si queratur quòd ꝓ hoc disseysita sit de libero tenẽto suo, quia tantũ conceditur ei rationabile estouerium, quod non extendit ad vastũ. Et si forte talis impediri non possit, recurrendum erit ad superiorẽ. s. ad regem, qui præcipiet vic. quòd nõ permittet talẽ mulierẽ vastũ facere. Et si propter hoc non omiserit, tũc attachietur mulier quòd sit coram Rege ad ostendendũ quare vastũ fecerit. Breue vic. dirigẽdum quòd non permittat, tale erit. ¶ 2. Rex vic. salutẽ. Præcipimus tibi quód non

permittas quòd talis mulier faciat vastum vel venditionem vel exiliũ de terris,hominibus,redditibus,domibus,boscis,vel gardinis quæ tenet in dotẽ de hæreditate talis in tali villa, ad exhæredationem ipsius talis, ne amplius &c.Teste &c.Et hoc faciat tempestiuè, ne ꝑ negligentiam damnum incurrat,quia melius est in tempore occurrere &c.Et si per hoc non omiserit,attachianda erit per tale breue. ¶ 3. Rex vic.salutẽ. Si talis fecerit te securum de clamore &c.tunc pone ꝑ vadiũ & saluos plegios talẽ mulierẽ &c.quòd sit coram nobis vel iustitiarijs nostris tali die apud talẽ locum,ostensura quare fecit vastum, venditionem,& exilium, de terris, hominibus,redditibus,boscis,vel gardinis quæ tenet in dotem de hæreditate talis,in tali villa,contra prohibitionẽ nostram,& habeas ibi nomina pleg.& hoc breue T.&c.Et ita si ad alium diem non venerit, obseruet ordo attachiamentorũ donec venerit, dum tamẽ vnicum habeat essoniũ de malo veniendi post primũ attachiamentũ si voluerit. ¶ 4. Cùm autem post dilationes comparuerit querens, ꝓponat intentionem suã hoc modo. Quòd talis queritur vt parens vel amicus talis minoris, ꝙ cùm talis mulier teneat in tali villa tantam terram nomine dotis, tale facit vastũ & talem destructionem,quód terram talem vẽdiderit,vel seruos: domos prostrauerit,tot,& boscum vendidit,gardinũ extirpauit in prędicta terra ad exhæredationem talis hæredis ad valentiã tanti, et inde producit sectam &c. ¶ 5. Ad quod poterit mulier multipliciter respondere sic: Et talis mulier venit & defendit vastum, venditionem & exilium contra talem,et sectam suam.Et quòd nihil inde vendidit nec aliquid tale fecit ad exhæredationem talis hæredis, & cognoscere poterit quòd domus ob vetustatem corruerit,et ipsa ibi construxit meliores ,vel si de bosco cepit aliquid, non cepit ibi nisi rationabile estouerium suum ad ardendum,ædificandum,& claudendum in terra illa quam tenet nomine dotis, & nõ extra. Et quòd nihil amplius cepit, nec alio modo,poterit se ponere super inquisitionem patriæ, licet sunt quidam qui dicunt quòd contra sectam querentis poterit se defendere per legem,& sic euadere pœnã:quod esse non debet, quià cùm damnum ita factũ sit in re corporali quod manifestum erit aspectibus oculorum,non poterit ꝑ legem defendere quòd non sit ita, quia sic esset visus contrarius sacramento Iuratorum. Melius igitur est quòd cùm mulier vastum defendat,quòd fiat visus de re vastata contra prohibitionem,& qualitate facti,& quantitate. ¶ 6. Et cùm per visum & sacramentum proborum hominũ & legaliũ de vasto constiterit, emendetur vastum.Sed in omnibus obligationibus,& cõtractibus,& stipulationibus,quæ consensu & animo contrahuntur, sicut in conuentionibus,promissionibus,donationibus, venditionibus, & hm̃odi,si tamen secta producatur,& secta examinata fuerit, & tantũ præsũptionẽ inducat, poterit ille de quo queritur contra sectam talis se defendere per legem, duplicatis ad minus ꝑsonis iuratorũ,quia cùm plures sint in defensione, dicta eorum maiorem faciunt præsumptionem. Et sic maior præsumptio vincit minorẽ.Si autẽ querens probationem habuerit, sicut instrumenta et chartas sigillatas,contra huiusmodi probationes non erit defensio per legem, Sed si in instrumento contradicatur, fides instrumẽti probabitur

per

per patriam & per teſtes. ¶ 7. Poterit etiam mulier reſpondere,quód ſi vaſtum ibi factum ſit,non fuit factum tempore ſuo, ſed tempore alterius s.viri ſui,cuſtodis,vel hæredis ante aſſignationem dotis,quod ſi querens negauerit,veritas inquiratur per patriam. ¶ 8. Cûm igitur neceſſe ſit viſum facere de vaſto, cûm querens ſectam habuerit, & mulier vaſtum defenderit,et vterq; ſe poſuerit ſuper patriam, præcipietur vic. quòd aſſũptis ſecum militibus fieri faciat viſum de vaſto illo per tale breue,& quòd xij.milites veniant ad certum diẽ ad certificandũ de vaſto illo. ¶ 9. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipimus tibi quód aſſumptis tecum tam militibus quám alijs liberis libere tenentibus,legalibus, & diſcretis hominibus de viſneto tali,in propria perſona tua accedas ad maneriũ tale,quod A.quę fuit vxor B.tenet in dotem de hæreditate ipſius B. et eiſdem hominibus habere facias viſum,de domibus,boſcis, & gardinis eiuſdem manerij, tã interiùs,quàm exteriùs.Et vnde prædictus talis queritur, quòd prædicta A.contra conſuetudinem regni noſtri vaſtum ibi fecit, deſtructionem & exilium.s.quód in vno boſco tot quercus proſtrauit & vendidit, & etiã domos proſtrauit,& extra terram quam tenet in dotem domum ædificauit,& prætereá quód villanos manumiſit,& terras & redditus vendidit & alienauit, & vnde prædicta A. dicit quòd de prædicto boſco nihil cepit niſi rationabile eſtoueriũ ſuum,ad ardendũ & claudendum, & tot quercus de quibus talia ædificia & talia reparauit. Et per ſacramentum xij.ex prædictis hominibus,qui melius ſciant & velint veritatem dicere,diligẽter inquiras,quod vaſtum & quod exilium ibi factum fuerit,& in quibus rebus,& quid,& quantum captum fuit in boſco illo,et ad quid,& p̃ quẽ, & vtrum prædicta A.vaſtum ibi fecit poſtquàm boſcus ille deuenit in mã nus ſuas,vel ſi alius inde vaſtum fecit ante tempus ſuum. Et inquiſitionẽ quam inde feceris ſcire facies iuſtitiarijs noſtris, etiam tali die euidẽter, diſtinctè,& aperte, ſecundum quod per ſacramentum prædictorum xij. hominum facta fuerit,per litteras tuas ſigillatas,& per quatuor legales & diſcretos homines, ex illis per quorum ſacramentum inquiſitionem illã feceris,& habeas ibi &c.Teſte &c. ¶ 10. Si autem in boſco aliquo factum fuerit vaſtum & deſtructio, & mulier inde p̃ inquiſitionem conuincatur,talis erit ei pœna infligenda,& in tantum erit coarctanda,quòd de cætero nihil capiat in boſco illo niſi (per viſum foreſtariorum hæredis) rationabile eſtouerium ſuum,& talis ſeruitus illæ imponetur ad pœnam, ſecundũ quod probatur in rotulo de termino ſancti Michaelis anñ regni regis H.tertio incipiente quarto in comitatu Norff.de Thoma de le Enueyſe & Matilda vxore eius, & ſimiliter de termino P. anno regni Regis H. nono in comitatu Norff. de Margeria de Raylie, vbi de conſilio curiæ propter vaſtum appoſitus fuit foreſtarius.Et quód foreſtarius apponi debet propter vaſtum & tranſgreſſionẽ mulieris, probatur in rotulo prædicto,& de foreſtario apponendo fiat tale breue. ¶ 11. Rex vicecom̃ ſalutem.Scias quòd propter deſtructionem quæ facta eſt in boſco & in terra quam A.de N.tenet in dotem in tali villa de hæreditate B. de N. prouiſum eſt in curia noſtra coram Iuſtic.noſtris,quòd idem B. apponat foreſtarium ſuum ad prædictum boſcum cuſtodiendum, ita quòd prędicta

A. non habeat in eodē boſco niſi rationabile eſtoueriū ſuū ad ardendū, ædificandū,& claudendū, tantum ſuper eandem terram quam ipſa tenet in dotem dē hæreditate ipſius B.in eadem villa,& hoc nullo modo niſi p viſum & liberationem foreſtariorū ipſius B.Si autem in terris, domibus, gardinis vel paſturis incorrigibilis exiſtat,tunc addatur clauſula iſta: ꝓuiſum eſt etiam in eadem curia noſtra quód prædictus B.apponat ſibi ſeruientē ſuum ad curam capiendā,ne eadē A. deſtructionē faciat in domib', gardinis,& paſturis, & quòd non capiat de hominibus eiuſdē terræ niſi rationabiles exitus,& ſeruitia,quæ facere debent & ſolent.Et ideo tibi ꝑcipim' ꝙ non impedias prædictū B. quin poſſit ibi apponere foreſtarium ſuum,& ſeruientē ſuū,ſecundū quod prędictū eſt,ne pro defectu tui inde clamorē audiamus Teſte &c. ¶ 12. Et refert vtrū quis vaſtū faciat in proprio aut alieno,& eſt propriū & magis propriū, & eſt alienū & magis alienū.Magis propriū,vt ſi quis habeat in fundo ſuo ius poſſeſſionis & proprietatis,in quo ſi vaſtum faciat non erit tale vaſtū alicui iniurioſum,licet ſibi damnoſum, niſi ſeruitus cōſtituatur ꝑ modum donationis ne poſſit. Item eſt proprium,vt ſi quis teneat ad vitam ſuam tantum,vbi tenens habuerit liberum tenementum tantûm, & alius proprietatē, & ſic vtitur tenens quodammodo in ꝓprio quoad rationabile eſtoueriū propter liberum teñtum,& ſic non facit vaſtum, nec iniuriam vtendo per menſuram: Sed ſi menſuram excedat vtendo,& capiendo vltra rationabile eſtoueriū ſuum,vtitur quaſi in alieno, & ſic erit vaſtum iniurioſum, niſi vaſtum ita modicum fuerit,propter quod non ſit inquiſitio facienda,vt de termino ſ.T.añ regni regis H.decimoquinto in comitatu Bed. de Petro Peyiure. Et quid debeat adiudicari ad vaſtum,& quid non, propter magnitudinē & paruitatē, habet quælibet patria ſuum modū, conſtitutionē, & cōſuetudinem. Eſt etiam quaſi alienū,vt ſi quis fundum habuerit in manu ſua ratione cuſtodiæ,in qua quidem non habet nec ius proprietatis, nec ius poſſeſſionis,niſi tantum nudum dominium cū poſſeſſione,ſi vaſtum fecerit,facit vaſtū quaſi in alieno.Et ideo ſi de vaſto conuincatur, amittit cuſtodiam & reſtituet dāna, & det domino regi miſericordiam, quod non eſt in muliere ſi de dote ſua fecerit vaſtum, quia dotem non amittit, ſed cuſtos vel curator ei adiungatur, qui impediat ne faciat, & damna debet refundere.Et eſt magis alienum,vbi quis cûm nihil horum habuerit, vaſtum fecerit in alieno,ſine licentia & voluntate eorum quorum res fuerit. Et tale vaſtum cùm ſit ita iniurioſum, cùm ſit quaſi Roberia, vertitur in nouam diſſeyſinam,vel in tranſgreſſionem,ſecundum quod præſumptor dixerit tenementum illud eſſe ſuum vel non. ¶ 13. Item de hoc quod dicit vaſtum & exilium, ſciendum quòd non ſunt referenda ad eundem intellectum,ſed vaſtum & deſtructio fere idem ſunt,quia conuertibiliter ſe habent vaſtum & deſtructio,& vaſtum idem eſt quod deſtructio & ecōuerſo, & ſe habent ad omnem deſtructionem generaliter. Exilium vero dici poterit generaliter, vbi quid ſit ad magnam deformitatem curiæ & capitalis meſuagij, vt ſi quis domos proſtrauerit & vendiderit, hoc erit ad magnam deformitatem, vt ſi inhabitatores manſionē habuerint derelictam. Item ſi arbores & pomaria creſcentia in curia, vel circa domos

pro-

proſtrauerit, & extirpauerit, quod erit ad graue damnum & maximam deformitatem.

1 ¶ *Si cuſtos vaſtum fecerit in alieno, ſicut in terra quam tenuit nomine cuſtodiæ, breue ne faciat.* 2. *Si cuſtos de vaſto conuincatur quæ pœna ſequatur.* *Cap.19.*

CVm autem cuſtos vaſtũ fecerit in cuſtodia ſua quaſi in alieno, præcipiatur vicecomiti q̃ nõ ꝓmittat talem vaſtum facere vel exiliũ &c. per tale breue. Rex vic. ſalutẽ. Præcipimus tibi quòd non permittas quòd talis vaſtum faciat, venditionem, vel exiliũ, de terris &c. (vt ſupra) quæ habet in cuſtodia de hæreditate talis in tali villa ad exhæredationẽ &c. et ſic fiat attachiamentum vt ſuperius. Vel ſic: Si talis fecerit te ſecurum &c. pone per vadium &c. D. quòd ſit tali die ad reſpondendum B. quæ fuit vxor C. matri B. filiæ & hæredi ipſius C. quare fecit vaſtum &c. vt ſupra. Et ita obſeruetur ordo attachiamentorum, vt ſupra, in actione perſonali. Et notandum quòd ad vaſtum iudicari debet ſi mulier in dote ſua, vel cuſtos in cuſtodia ſua, terras, redditus, ſeruos, vel alias res hæreditarias vendiderit, vel alienauerit, vel ſi ſeruos manumiſerit, vel plus ęquo talliauerit, per quod deſtruantur. Item ſi domos proſtrauerit & alibi inde ædificauerit, vel ſi eas combuſſerit, & non caſu fortuito. Item ſi boſcũ vel gardinum, in toto vel in parte extirpauerit. Item quicquid inde captum fuerit, datum, venditum, vel abductum, & alibi ædificatum, & quicquid extra terram aſportatum fuerit, ſed refert vtrum magnum fuerit vel modicum, ſecundum quod ſupradictum eſt. Non autem debet ad vaſtũ iudicari quod captum fuerit ad reparationem domorum vtilem & neceſſariam, cùm per hoc melioretur hęredis conditio. Et ſi quid fiat conſimile. ¶ 2. Cùm autem cuſtos vaſtum faciat in cuſtodia ſua & inde conuincatur (non refert vtrum ante prohibitionem vel poſt) talem pœnam incurret. s. inprimis amittet cuſtodiam & in miſericordia domini Regis remanebit, & damna reſtaurabit. Et quòd ita ſit, inueniri poterit inter placita quæ ſequuntur Regem anno regni ſui viceſimo de Iohanne de Daco & filia & hærede Iohannis de Bray coram I. de Lacy in comitatu Lync. & w. de Ralegh.

1 ¶ *Mortua muliere ad quem reuertitur dos.* 2. *Si hæres donationem fecerit in vita mulieris & attornauerit mulierem donatorio.* 3. *De dote data viuente vxore quæ dotem tenuit, et cuius ſeruicium attornatum fuit donatorio & ſic non ad hæredem.* *Cap.20.*

MOrtua muliere ſeyſita de dote ſua, ſtatim reuertatur dos ſua ad hæredem proprietarium, vel ad aliũ qui fuerit loco hæredis, niſi forte hæres dotem in vita mulieris alienauerit, vel donationem fecerit, vel venditionem de duabus partibus, & poſtea attornauerit emptori, vel donatorio ſeruiciũ mulieris, & attornauerit eã q̃ ſit intẽdens donatorio, vel emptori ſicut warrãto de dote ſua, quo caſu ſi attornauerit ſe, & ſeruiciũ ſuũ, ſequunt̃ dos & ſeyſina ſua poſt mortẽ ei° ius & ꝓprietatẽ q̃ ſũt in donatorio vel emptore. Itẽ non reuertit̃ ad hæredẽ (vt ſupra dictũ eſt) in

parte

parte, dos poſt mortem mulieris vbi mulier dotem nominatam vel non nominatam recuperauerit verſus hæredem, qui terram warrantizauit verſus mulierem, & mulier recuperauerit, & hæres nihil habeat de quo eſcambium facere poſſit ante mortem mulieris. Et ideo per iudicium reuertetur dos ad donatorium vel ad emptorem,& non ad hæredem,propter ius merum quod ipſi habent. Si autem cûm hæres donationem fecerit de duobus partibus, & ſeruicium mulieris attornauerit, & hæres qui dedit & vendidit ſe intruſerit in terram illam contra chartam & donum & factum proprium,conſulitur emptori ſiue donatorio per tale breue de ingreſſu. ¶ 2. Rex vicecom̃ ſalutem, præcipe A. quòd iuſtè & ſine dilatione reddat B. tantam terram cum ꝑtinentijs in tali villa, quam clamat eſſe ius ſuum ratione doni quod idem A.ei fecit ꝑ chartam ſuam, vt idē B.dicit,in quam idem A.non habet ingreſſum niſi ꝑ hoc quòd ſe intruſit in terram illam contra chartam & donum ſuum, poſt mortem talis mulieris qui terram illam tenuit in dotem de prædicto B. & ſeruicium ei inde fecit tota vita ſua, & quod ad prædictum B. reuerti debuit poſt mortem prædictæ mulieris ratione doni ipſius A. vt idem B.dicit, vel aliter ſi donator obierit & donatorius,& extraneus ſe intruſerit,& hæres donatorij petierit fiat ei tale breue. ¶ 3. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipe A. ꝙ iuſtè & ſine dilatione reddat B.tantam terram cum ꝑtinentijs ín tali villa, quā clamat eſſe ius ſuum ratione doni quod C.pater D.fecit E.patri prædicti B.cuius hæres ipſe eſt,& in quam idem A. non habet ingreſſum niſi ꝑ talem mulierem, quæ ſe intruſerit in terram illam poſt mortem talis alteri' mulieris,quæ terram illam tenuit in dotem de E.patre ipſius B,cuius hæres ipſe eſt,& ſeruicium ſuũ ei inde fecit tota vita ſua, & quæ ad prædictũ B. reuerti debet poſt mortem prædictæ mulieris ratione doni quod prædictus C.ei inde fecit vt idem A.dicit. Et niſi fecerit &c. et ſic reuertitur dos.

¶ Tractatus ſeptimus

Libri quarti, in quo tractatur De Ingreſſu.

(.˙.)

¶ Vbi locum habet iſta actio. 2. Breue ſi quis dimiſerit ad terminum qui præterijt. 3. De modo procedendi in huiuſmodi placito. 4. Si reſpondeat tenens ꝙ non per talem nominatum in breui ſed per alium talem. 5. Breue ſi Iuratores venire debeant coram Iuſtitiarijs.

Cap.1.

DIctum eſt ſupra de cauſa poſſeſſionis,quæ per aſſiſas & recognitiones terminantur: nunc autem dicendũ de cauſa proprietatis, quæ terminatur per Iuratam ex teſtimonio & probatione eorum,qui probare poſſunt de viſu ſuo proprio & auditu.ſ.vbi quis ſeyſinam ſuã propriam petierit, vel alicuius anteceſſoris ſui, quam de voluntate ſua de aliqua re ad terminum annorum vel

ad

ad terminum vitæ alijs dimiſit,& quæ poſt terminum præteritum ad ipſū reuerti debeat,& vbi locum non habeat aſſiſa nouæ diſſeyſiuæ,quia contra voluntatem ſuam & iniuſtè non eſt diſſeyſitus,nec etiam aſſiſa mortis anteceſſoris,quia anteceſſor ſuus non obijt ſeyſitus vt de feodo in dominico ſuo,quia alius inde habuit liberum tenementū qui rem illam tenuit ad vitam,quod quidem aliter eſſet ſi ad terminū annorum,quamuis centum quæ vitam hominum excederet. Et non ſolum locum habet iſta actio verſus eum qui rem ita receperit ad terminū,verum etiam contra omnes qui talem habent ingreſſum, quatenus gradus & tempus ꝓmiſerint. Non enim excedit tertiam gradum,nec tempus quod excedit teſtimonium de viſu & auditu. Item non ſolum locum habet verſus eos qui per tales habent ingreſſum, ſed locum habet verſus alios qui ingrediuntur per tales, & qui rem tranſferre non poſſunt ſine conſenſu aliorum, licet aliquod ius habet tranſferendi: vt canonicus ſine aſſenſu epiſcopi & capituli. Item ſi vxor ſine conſenſu viri,& econuerſo ſi vir ſine conſenſu vxoris, ſi Abbas ſine conſenſu capituli. Item ſi Celerarius,clericus,vel alius procurator ſine conſenſu Abbatis vel Prioris, vel aliorum quorum cōſenſus requiri debet in tranſlatione facienda. Item locum habet hæc actio verſus omnes qui ingreſſum habent per tales qui tranſferunt & qui liberum tenementum non habent nec ius tranſferendi, niſi q; ſunt in nuda poſſeſſione & nomine aliorum, & tranſferunt contra voluntatem dominorum,vt cuſtos,vel balliuus,dum aliquis fuerit infra ętatem,vel abſens,vel in priſona,vel non ſanæ memoriæ,vel alio modo,ſecundum quod inferius plenius dicetur. Et notandū quòd hec dictio (terminus) large ſe habet,& ad terminum vitæ,& ad terminum annorum qui præterijt. Et ſciēdum quòd ille qui ad terminum annorum dimittit,quamuis longiſſimū, dum tamen ꝓbari poſſit ingreſſus ex teſtimonio viſus & auditus, retinet ſibi dominium,proprietatem,feodum,& liberum tenementū,ſi hæc omnia priūs habuerit,vel quædam eorum, ſecundum quod prius habuerit. Nihil enim tranſfert ad firmarium ad firmam niſi quod vti poſſit & frui s. habere vſum & percipere fructum. Et vnde bene poterit proprietarius hæc omnia ad aliū tranſferre,quæ ſibi retinuit,ſine iniuria firmarij, quod ſi non fecerit, hæc omnia tranſfert ad hæredes ſuos. Item notandum quòd iſtæ dictiones (ad terminum qui præterijt) generales ſunt,& terminare poſſunt plures caſus ſpeciales, & in narratione facti ſuppleri poterit quod minus dictum eſt in breui,& cùm generale ſit, priùs dicatur de eo. Forma breuis talis eſt. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd iuſtè & ſine dilatione reddat B. tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, quod idem B. ei dimiſit ad terminum qui præterijt (vt dicit) et niſi fecerit & B. fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo tunc ſummoneas per bonos ſummonitores præfatum A. quòd ſit coram iuſticiarijs noſtris &c. ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, oſtenſurus quare non fecerit. Et habeas ibi ſummonitores & hoc breue Teſte &c. ¶ 3. Qualiter autem tenens ſummoniri debeat,& ſi non venerit ad ſummonitionem,qualiter defalta puniri debeat,infra dicit pleniùs in actionib' realibus. Poterit autem ſe eſſoniare ſi voluerit de malo veniendi,

et

et non de malo lecti, quia nũquam locum habebit eſſoniũ de malo lecti, niſi breue de ingreſſu per narrationem vertatur in breue de recto, propter longiſſimum ingreſſum, qui probari non poterit per viſum proprium alicuius & auditum ſed alienum, & vbi agi oportet de neceſſitate de mero iure per magnam aſſiſam vel per duellum. Et cúm breue de ingreſſu incipiat eſſe alterius naturæ quàm primò fuit. s. breue de recto, merito debet habere omnia quæ breue habet cuius naturam ſequitur in narratione, & vice verſa, ſi contingat quòd per narrationem vertatur breue de recto in breue de ingreſſu, deſinit habere naturam breuis de recto, & ſic amittet eſſonium de malo lecti ratione præmiſſa. Sed ſi cùm breue de recto per narrationem incipiat eſſe breue de ingreſſu, & petens narrationem ſuam propoſuerit & fundauerit, & paratus ſit ꝓbare eam per patriam, tamen in voluntate tenentis eſt vtrum ponere ſe voluerit in Iuratã de ingreſſu tali vel non, cùm tria habeat remedia .s. defendendi ſe per duellum, vel ponendi ſe in magnam aſſiſam de iure, vel in Iuratam de ingreſſu. Sed cùm in voluntate tenentis ſit eligendi quam iſtarum viarum voluerit, nõ priùs fiet breue de recto breue de ingreſſu, quâm tenens elegerit defendere ſe per Iuratam cõtra ingreſſum: vt ſi Abbas, prior, vel alius petierit verſus aliquem per breue de recto aliquam terram vt ius eccleſiæ ſuæ, vel alius vt ius ſuum per verba de recto & vt de iure mero, et adijciat in fine clauſulam iſtam. Et in quam non habet ingreſſum niſi per talem prædeceſſorem vel anteceſſorem ſuum qui terram illam ei dimiſit ad certum terminum &c. vel ſi aliquis dicat. Et in quam non habet ingreſſum niſi ꝑ talem quæ fuit vxor talis, quæ terram illam tenuit in dotem de dono talis, cuius hæres ipſe petens eſt, & quamuis tempus breuis de ingreſſu hoc permiſerit, non tamen ꝓpter hoc vertitur breue de recto ad breue de ingreſſu, ſed in ſuo ſtatu durabit per omnia, niſi tenens gratis ſe poſuerit in Iuratã de ingreſſu. Vertitur quandoq; econuerſo, per narrationem breue de ingreſſu ad breue de recto, de neceſſitate & non de voluntate: quandoquè propter longiſſimum ingreſſum, quandòq; propter donum & feoffamẽtum. Propter longiſſimum ingreſſum, qui probari non poſſit de alicuius viſu ꝓprio vel auditu ſed alieno, ſicut de viſu patris & auditu qui iniũxit filio: quo caſu propter neceſſitatem, & alterius probationis defectum, oportet quôd tenens ſe ponat in magnam aſſiſam, vel defendat per duellũ. Vt ſi ingreſſus longinquus ſit de tempore H. regis aui vel infra vſq; ad tẽpus aſſiſę mortis anteceſſoris, vt ſi dicatur. Et vnde A, non habet ingreſſũ niſi ꝑ B. qui non niſi cuſtodiam inde habuit cum C. cuius hæreditas terra illa fuit, & quæ fuit ius prædictę C. matris B. vxoris eius qui petit, & ꝑ quam prædictus talis & vxor eius qui petunt clamant terram illã & poſtea ſic. Et vnde prædicta talis auia fuit ſeyſita in dominico ſuo vt de feodo & iure tempore talis Regis capiendo inde expletia &c. et de tali deſcendit ius &c. ſicut ꝑ breue de recto. Et quo caſu oportet quód tenens ſe ponat in magnam aſſiſam vel defendat ſe per duellum in defectu alterius probationis, niſi ſit qui dicat quòd breue cadere debeãt propter tempus & longiſſimum ingreſſum. Si autem in tempus permiſerit, tenẽs habebit electionem ponendi ſe in iuratam de ingreſſu, quouſquè ſe poſuerit in

magnam

magnam aſſiſam vel ſe defenderit ꝑ duellum. Ponere autem ſe poterit in iuratam per hęc verba. Defendere enim poterit talem ingreſſum,& quòd nullum habet ingreſſum per talem, quia antequàm talis aliquid inde haberet,fuit ipſe tenens ſeyſitus ꝑ aliũ talem,& ita quód per prędictam auiam nullum ingreſſum habuit ſicut ipſe petens dicit , & peruenire poterit ad inquiſitionem ſi tempus permiſerit de ingreſſu, ꝑ hæc verba,ſcilicet ſi prædictus talis tenens aliud ius vel aliũ ingreſſũ habuit in prædictam terram,quàm per ipſum talem &c.qui terram illam dimiſit B.vxori de hęreditate A.&c.vel qui terram illam ei dimiſit de hæreditate talis vxoris ſuę, vel alio quocunquè modo &c. Item quód breue de ingreſſu vertitur ad breue de recto,vbi contra ingreſſum de termino,opponitur feoffamentum ſicut propter tempus longiſſimũ,videri poterit in itinere w. de Ralegh in comitatu North. de Petro de Galdington,qui petijt terram verſus w.de Breton per breue de ingreſſu , & vbi w. defendit talem ingreſſum, & dixit quòd habuit ingreſſum per anteceſſorem illum de cui⁹ ſeyſina idem Petrus petijt terram illam , qui de terra illa feoffauit eum tenẽdum pro homagio & ſeruitio ſuo , & quòd tale fuit ius ſuum per feoffamentum & non ꝑ talem ingreſſum,poſuit ſe in magnam aſſiſam , & proceſſit aſſiſa,quia clamauit tenere per feoffamẽtum per hæc verba,ſcilicet: vtrum ipſe maius ius habeat in terra illa vt in illa quam talis anteceſſor prædicti Petri ei dedit pro homagio & ſeruitio ſuo , an idem Petrus tenendi eam in dominico. Ad idem facit de termino P.anno regis H. decimo quarto in coñ wiltoñ de Radulpho de Moigne , quia tenens locutus fuit de feoffamento anteceſſorum petentis de tempore L. annorum, vbi excedit tempus aſſiſa mortis anteceſſoris, ſtatim deſinit eſſe breue de ingreſſu, propter longiſſimum temporis ingreſſum niſi ex neceſſitate vt infra . Item de hac materia inueniri poterit in rotulo de termino ſanctę T.anno regis Henrici quarto in comitatu Eborum de Petro de malo lacu & Iſabella vxore eius petentibus , & de priore de .ſ. Oſwaldo tenẽte. Si autem tenens omninò non venerit, nec per ſe,nec ꝑ attornatum ſuũ, tunc capiatur terra in manum domini regis per magnum Cape,quod tale eſt, vt infra de actionibus realibus , & ibi breue. Et ſi vlterius aliam fecerit defaltam , tunc procedatur contra ipſum poſtquam comparuerit ꝑ paruum cape,& tunc fiat vt ibi. In fine autem cûm tenens comparuerit: vel excipere poterit cõtra breue,vel cõtra ꝑſonã petentis, vel alio modo multis de cauſis & multis rationibus,vt infra de exceptionibus pleniùs, cùm petens intentionem ſuam propoſuerit , fundauerit , & probauerit, ſecundum quoſdam. Non enim ſufficiat dicere quód tenens talem habuit ingreſſum ſicut ipſe dicit,niſi docere poſſit quòd ad ipſũ ꝑtineat actio, & q; ad ipſũ debeat res reuerti poſt terminũ,ratione ſeyſinę ãteceſſoris ſui,de cuius ſeyſina fecerit mentionẽ,nõ tamẽ narrare debet ſicut per breue de recto,niſi ita ſit quòd breue de ingreſſu verſũ ſit in bre de recto. Sufficit enim ſi dicat,peto tantã terrã vt ius meũ poſſeſſoriũ ſi ad vitã tenuerit, vel vt hæreditatem ſi teneat in feodo,& in quam talis non habet ingreſſum niſi per talem &c. quia ſufficit iſta narratio tantùm ad ſeyſinã in iudicio poſſeſſorio: vt ſi ille dederit ad terminum,vel in feodo,qui nõ

tenuerit niſi ad vitam quacunq; ratione. Si autem mentionem fecerit de vſu & expletijs, & in dñico ſuo vt de feodo, reſpõderi poſſit ſicut ad breue de recto, & poſſet tenens ſe defendere per duellum vel magnam aſſiſam quod in hoc breue locum non habet. Poteſt etiam tenens defendere ius petentis & talem ingreſſum per talẽ, & dicere quôd non habet ingreſſum per talem de quo breue loquitur, immo per aliũ talem, & inde ſe ponat in inquiſitionem, & fiat tale breue de inquirendo veritatẽ, niſi tenens ita eſſe cognouerit ſine inquiſitione. Forma breuis talis erit, ſi fieri debeat inquiſitio in comitatu. ¶ 4. Rex vic. ſalutẽ. Præcipimus tibi quòd venire facias coram te & coram cuſtodibus placitorum coronæ noſtrę in pleno comitatu tuo duodecem tam milites quàm alios liberos, legales, & diſcretos homines de viſneto tali, per quos rei veritas meliùs ſciri poterit, & qui A. de N. nulla affinitate attingant, & etiã qui nullo modo ſũt eſſoniabiles, ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum, ſi prædictus A. aliud ius vel alium ingreſſum habuerit in talem terram cum pertinentijs in tali villa, quám per B. fratrem C. cuius hæres ipſe eſt, qui terram illam ei dimiſit ad terminum qui præterijt, vel ſi A. ingreſſum habuit p̃ D. qui terram illam dedit in feodo (vt idem A. dicit) quia tam prædict⁹ A. quàm prædictus C. poſuerunt ſe inde in iuratam illam. Et inquiſitionem quam inde feceris ſcire facias iuſtic. noſtris apud w. ad talem terminum euidenter, diſtinctẽ, & aperte per literas tuas ſigillatas ſigillo tuo, & ſigillis prædictorum cuſtodum placitorum coronæ noſtræ, & per duos vel quatuor ex illis per quorum ſacramentum inquiſitionem illam feceris, & habeas ibi hoc breue & nomina eorum per quorum ſacramẽtum inquiſitionem illam feceris. Et ita per affirmationem petentis & contradictionem tenentis fit diſcuſſio per patriam de veritate, & ſecundum hoc aut remanebit tenens in ſeyſina quouſq; petens ſibi perquiſiuerit per breue de recto, vel petens recuperabit ſeyſinam ſuam per inquiſitionem. Si autem fieri debeat inquiſitio coram iuſtitiarijs & non in comitatu, tunc fiat hoc modo. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram nobis vel coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtmonaſterium duodecẽ &c. ad recognoſcendũ &c. ſi &c. quia tã &c. & interim terram illam videant, & ſe inde interim certificent, quòd nos vel iuſtitiarios noſtros ad præfatum terminum pleniùs inde certificare poſſunt, & habeas ibi nomina recognitorũ, & hoc breue T. &c.

1 ¶ *De reſponſione & exceptionibus tenentis contra petentem. 2. Cùm partes in iuditio cõparuerint. 3. De exceptione contra ingreſſum & q̃ tenens poterit renuntiare exceptioni ſi per aliũ quàm per eũ qui in Breui nominatur & warentũ licet hoc ſit ſeipſum* Cap. 1.

DIctum eſt ſupra cùm petens intentionẽ ſuam ſimpliciter propoſuerit, & tenens contra intentionẽ ſuã excipere noluerit, ſed ſimpliciter poſuerit ſe in iuratã de ingreſſu. Nũc autẽ dicẽdũ eſt ſi tenẽs excipere voluerit contra intentionẽ, inprimis neceſſe eſt q̃ petens intentioni ſuæ fundamentũ imponat. s. q̃ doceat ad ipſũ pertinere actionẽ, quia ipſe tradiderit ad terminũ, vel aliquis anteceſſor ſuus cuius hęres ipſe ſit.

Et

Et non ſufficit quòd doceat rem ita eſſe traditam ꝑ ipſum, vel anteceſſores ſuos, niſi oſtendat quód tenēs talē habuerit ingreſſū,& ꝑ tales, ſicut ipſe dicit. Itē non ſufficit ita ꝓponere & fundare intentionē ſuā, niſi propoſitā & fundatā ꝓbauerit, cùm ſimplici voci alicuius non ſit fides adhibenda, ſecundū quod ꝓbatur in itinere epiſcopi dunholm̄ & M. de P. in com̄ Eborū anno regni regis H. 3. de Agheuilda Murdac. ¶ 2. Conſtitutis igitur partibus in iuditio, aut habet petens ꝓbationē aut nō habet vel non niſi ſectam tantū, quæ non inducit niſi tantum præſūptionē, & quæ nó ſufficit, quia in cōtrariū admittit defēſionē ꝑ legē. Si autē nullā ōnino habuerit ꝓbationē ꝑ ſe, videtur quòd tenens non habet neceſſe ei in aliquo reſpondere ꝓpter defectum ꝓbationis, quia poſſit deficere ꝓbatio licet nunquam deficiat ius, ſecundum quod probatur in itinere epiſcopi Dunholm̄ & Marī de Pateſhul in comitatu Eborum anno regis. H. 3. de Reginaldo Murdaker. Et quòd cadit breue videtur, niſi ſit qui ſuſtineat, quòd de gratia iuſtic. poſſit & debeat ei ſubueniri ꝑ iuratam patriæ, ſed cum cauſæ cognitione, vel quia forte inſtrumenta probationis deperdita ſunt, vel quia illa ad probationem ſuam faciendam ad manum non habuerit, vel ſine difficultate habere non poterit. Quo caſu dabitur alius dies, vt de termino Paſche anno regis Hērici decimo quarto in comitatu Dorſ. de Matilda quæ fuit vxor Stephani de Boſco &c. Si autem inſtrumentum probationis protulerit de termino & de dimiſſione, & ei cōtradicatur, probetur veritas inſtrumenti per teſtes & per patriam, qua probata, adhuc erit neceſſe probare ingreſſum & terminum præteritum, ſed contra excipiatur, alioquin invtilis erit actio. Si autem inſtrumentum ab initio concedatur, & tenens excipiat de feoffamento, vt ſi cōcedat quòd primó receperit ad terminum, & quòd infra terminum datum ſit ei tenementum in feodo. Si petens feoffamento contradicat & chartę, procedet inquiſitio de feoffamento per teſtes & per patriam. Et quo caſu ſi feoffamentum ſufficiens ſit & bonum, retinebit tenens, & ſic terminabitur negotium. Si autem feoffamentum nullum, ſic recuperabit petens ſine aliquo regreſſu quem tenens habere poſſit ad terminū, quia in eo quód ſe tenuerit ad feodum, tacite termino renuntiauit. Si autem petens pro ſe nullam habeat probationem niſi ſimplex dictum, & ſimplicem vocem de dimiſſione & termino, & tenens ex abundanti (licet ad hoc non teneretur) proferat chartam de feoffamento quæ dedici non poteſt, tenens in ſeyſina ſua remanebit: vt de vltimo itinere M. de P. in comitatu Suff. de wilhelmo de wanham & Matilda vxore eius, nec etiam tenens ſiue petens audiendus eſſet, ſi ſe ponere vellet ſuper patriam de ingreſſu ſuo, cū nullam habeat pro ſe præſumptionem, nec contra chartam (vt videtur) reſpondere poterit, quæ proponitur in modum exceptionis, cúm actio ſua non teneat ſuper principali. Item eſto quód petens dicat quòd tenēs non habeat ingreſſum niſi per A. & tenens reſpondeat & dicat quòd ingreſſum habeat per ipſum petentem, vel aliquem anteceſſorē ſuū qui dederint, recognouerint, vel remiſerint per chartam ſuam, quæ probata hoc teſtetur. Si petens cûm ad chartam reſponderit illam concedat, & ꝙ facta fuit, ſed tali tempore quòd valere non debet, quia cognoſcit char-

tam quocunquè modo,& qualitercunquè chartam conceſſerit,per conſequens ingreſſum ꝑ talem petentẽ.s.ſeipſum vel anteceſſorem ſuũ qualitercunq;, & non ꝑ eum quem petens nominat in breui ſuo, & ideo cadit actio,& tenens ſine die,& petens ſibi ꝑquirat ꝑ aliud breue:vt de itinere w. de Ralegh in com̃ warr̃ de Hugone de Cayel Mareſthorp.Et cũ obiectum fuerit feoffamentum,& excipiatur contra chartam a petente, vbi probationem habuerit de ingreſſu,vel ſaltẽ præſumptionẽ, & vterq; ſe poſuerit in iuratam, tunc fiat recognitio per hæc verba. Ad recognoſcendũ videlicet ſi prædictus A. aliud ius, vel alium ingreſſum habuit in prædictam terrã quàm ꝑ prædictum B.qui terram illam ei dimiſit ad terminum qui præterijt,vel ſi idem A. ingreſſũ habuit in prædictã terrã per eundem B. qui terram illam ei vendidit vel dedit in feodo per chartam ſuam vt idem A.dicit. Et vnde etiam cognoſcit quód prædictus B. terrã illã primò ei dimiſit ad terminum , & durante termino illam ei dedit in feodo per chartam ſuam . Et ferè per eadem verba fieri poterit recognitio,ſi partes abſq; probatione vel inſtrumentorum exhibitione ſe gratis poſuerint in iuratam.Item excipi poterit cõtra petentem quòd alius maius ius habet q̃ ille qui petit. Item quód alius dimiſit & nõ ille de quo fit mẽtio in breui ꝑ errorem.Item quòd terminus non præterierit & ſi terminus præterierit quantùm ad primum inſtrumentum & primam conuentionem,prorogatus fuit terminus per aliam cõuentionem & ꝑ aliud inſtrumentum, quod quidẽ ſtatim exhibeat. Item excipere poterit contra petentem quòd terminus excedit tempus aſſiſæ mortis anteceſſoris,& ideo quòd deficit probatio.Et infinitæ ſunt exceptiones de quibus non eſt neceſſe hic facere mentionem,quia de illis inferiùs pleniùs dicendũ erit. ¶ 3. Cùm autem tenens excipiat , & dicat quód non habet ingreſſum per talem de quo breue loquitur, immo per alium talem , ſi petens hoc dedicere non poſſit , vel ſi negauerit & recognitum ſit per iuratam quòd ſic,cadit breue, quia non conuenit veritati. Sed re vera bene poterit tenens (ſi voluerit)renuntiare illi exceptioni contra breue, & ſuſtinere breue (& hoc erit potius ad damnum ſuum quàm ad commodum) & warantum vocare alium quám illum qui in breui nominatur. Sed ad hoc arctari non poterit niſi velit gratis renuntiare exceptioni. Et quòd ita facere poſſit ſi velit, probatur in rotulo de termino. Volunt tamen quidam arctare tenentem quòd ipſe alium talem quem nominauit, vocet ad warantum, quod non eſt concedendum, quia ſi teneretur talem vocare ad warrantum præciſè & warantizaret , ita poſſet ille alium vocare , & ille alius tertium, & ſic in infinitum vſquè ad mille.Et ſi ſic , non limitaretur breue de ingreſſu infra ſuos limites & ſuos gradus: nec habet tenens neceſſe vocare talem ad warantum, cùm cadit breue per exceptionem ,eo quòd ingreſſum non habuit per talem in breui nominatum, nec egeat quòd alius non defendat in ſua poſſeſſione , cûm ſufficiat ei ſua propria exceptio ad defenſionem . Et quód cadere debet in hoc caſu breue : inueniri poterit de termino Paſchę ãno regis Henrici ſeptimo in comitatu Buck.de Guidone de Wyndeſlore. Et ad hoc facit de termino eodem in comitatu Kanc. de Alicia quæ fuit vxor Richardi & in alijs multis locis.

Sed

Sed cùm ingreſſus ſit talis, ſicut petens dicit, bene poterit tenens (cùm cognouerit ingreſſum) vocare warantum ſuum per quem ipſe ingreſſum habuerit, & quilibet ſuum vſquè ad quartum gradum, & non vltra, dum tamen tenens ipſe tenuerit ad vitam vt liberum tenementum, vel in feodo ſibi & hęredibus ſuis, vel ad feodi firmã, vel huiuſmodi. Reuera ſi impetratum fuerit ſuper firmarium, non cadit breue, quia ipſe poterit vocare warantum, quaſi non, ſic amitteret vſufructuarius vſumfructum, quod eſſet iniquum, cùm tantundem iuris habet in vſufructu quantum proprietarius in libero tenemento, & cùm veniat breue, ſuper eum vocet warantum, & ſi fuerit defenſus retinebit vſum fructum. Si autem nõ, habebit regreſſum verſus ſuum warantum de vſufructu, & warantus ſuus ſi vlteriùs vocauerit & fuerit ei warantizatum de libero tenemento, & de excambio. Si autem ad terminum annorum, credo aliud eſt dicendum, cùm ipſe nõ teneat in dominico tenementum, & ſecundum quod petitur niſi tantum vſum fructum, & multo minus ſi teneat de anno in annum. Item quæritur ſi petatur verſus Abbatem aliquem vel priorem vel alium religioſum expreſſo proprio nomine vel non expreſſo, & vbi dicatur & in quam nõ habuit ingreſſum niſi per talem Abbatem prædeceſſorem ſuum, & cadat breue ſi plures Abbates medij interuenerint? & an faciunt gradum de Abbate in Abbatem ſicut de hærede in hæredem? & videtur quòd non, magis quàm in cõputatione deſcenſus, quia etſi alternetur perſona, non propter hoc alternatur dignitas, ſed ſemper manet.

1 ¶ *Breue ſi hæres petat quod anteceſſor dimiſit ad terminum.* *Cap. 3.*

DIctum eſt ſupra, ſi ille petat qui dimiſit, nunc autem dicetur ſi hæres petat quod anteceſſor dimiſit ad terminum. Forma breuis talis eſt. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali, quòd iuſtè & ſine dilatione reddat tali, tantum terræ cum pertinentijs in tali villa quod clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, & in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per talem, cui talis pater vel mater, frater vel ſoror, auus vel auia, auunculus vel amita, conſanguineus vel conſanguinea, ſiue prædeceſſor prædicti talis (cuius hæres ipſe eſt) illud dimiſit ad terminum qui præterijt (vt dicit) Et niſi fecerit, & idem talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc ſummoneas per bonos ſummonitores præfatum talem, quòd ſit coram iuſtitiarijs noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, oſtenſurus quare non fecerit, et habeas ibi ſummonitores & hoc breue Teſte &c.

1 ¶ *Breue ſi vir donationẽ fecerit de hæreditate vxoris, cui ipſa in vita ſua cõtradicere nõ potuit.* 2. *Breue ſi hæres fuerit ex alio viro & ſi vir hæredem habuerit ex alia vxore.* *Cap. 4.*

¶ Si quis

SI quis donationē fecerit de hæreditate vxoris quæ ei in vita ſua contradicere nō potuit, tūc poſt mortē viri cōſulitur ei p tale breue. Rex vic. ſalutē. Præcipe tali quòd iuſte &c. reddat tali quæ fuit vxor talis, tātū terrę cū ptinentijs in tali villa, quod clamat eſſe ius & hęreditatē ſuā vel maritagiū ſuū, & in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi p prædictū talē quondā virum ſuum, qui illud ei dimiſit, cui ipſa in vita ſua cōtradicere non potuit (vt dicit) & niſi fecerit, & idē talis fecerit te ſecurū &c. vt ſupra. Ad quem ingreſſum tenens poterit multipliciter reſpondere, ſecundum quod ſuperiùs dictum eſt. Et etiam poterit defendere ingreſſum per prædictum virum, & dicere quód habuit ingreſſum per prædictam mulierem antequam eſſet deſponſata tali viro, vel poſt mortē viri ſui, & hoc probare per inſtrumenta, & per teſtes ſimul cum patria, vel ex toto ſe ponere in iuratam, & ſecundum talia verba formari poterit inquiſitio. Item concedere poſſit quòd habuit ingreſſum per talem virum ſuum, & dicere quòd prædicta talis poſtea in legia viduitate ſua confirmauit donum viri ſui, vel quòd in legia viduitate ſua remiſit ei totum ius & clamorem ſuum. Item ad hoc quod dicit (cui in vita contradicere non potuit) reſpondere poterit quòd prædicta mulier perſonaliter fuit in curia domini regis cum viro ſuo, & donum illud liberaliter & bona voluntate ſua ſine aliqua coactione conceſſit, & ratum habuit, quod quidē terminari poterit per inſpectionem rotulorum, quod quidem non eſſet ſi hoc fieret extra curiam regiam, quia ibi fieri poſſunt coactiones contra voluntatem, quod quidem non fieret in curia domini regis. Ibi enim nulla violentia infertur, nec metus incutitur, nec eſt veriſimile aliquem in curia domini regis per violentiā cōpulſum eſſe ad aliquid contra voluntatem faciendum, vel non faciendum cùm ibi tutum inuocari poſſit auxilium. Item diſtinguendum eſt in hoc caſu, vtrum donatio facta fuerit per virum ad hoc quòd reuocetur, vel tenet ex cauſa honeſta & neceſſaria, & communi vtilitate tam viri quám vxoris, vel ex cauſa voluntaria tantùm. Si autem ex cauſa honeſta vt ſi communi filio fiat donatio, vel in maritagium cum filia, hoc erat in cauſa honeſta, & ideo tenenda vbicunquè facta. Si autem tantùm ex cauſa voluntaria, & non vtili, tunc aut interuenerit coactio vel non. Si autem coactio interuenerit, quod de facili perpendi poterit per vultum & per geſtum mulieris, quamuis in curia domini regis nunquam fiat inde cyrographum, ſed vix inrotulatio concedatur. Et notandum quód irrotulatio per ſe ſine cyrographo nunquā tollet actionem vxoris poſt mortem viri ſui, & ſi vxor præmoriatur, hæres eorum communis nunquām recuperabit per aliquam actionem, cùm warantizare teneatur vt hæres patris, propter homagium & ſeruicium quod ei accidit ex feoffamento patris, contra donum patris quod mater in vita ſua reuocauit, ne ſit eiuſdem tenementi dominus & tenens. Si autem cùm mater peteret vocaretur ad warantum & amitteret, ita irritum, eſſet donum patris & diſſolueretur homagium inter ipſum & feoffatum a patre ſuo, & ipſe teneretur ad eſchambium de hæreditate patris, & cùm mater obtinuerit, & deſcendat materna hæreditas ad ipſum, nunquam reuiuiſcit homagium, quod per matrē, quæ per iuditium obtinuit, ſemel

eſt ex-

eſt extinctum. Si autem ſic feoffauerit vir tenendum de dominis capitalibus, vel ſi alium habuerit antenatum de alia vxore aliud erit, quia tũc nõ erit filius communis hæres patris, ſed tantum matris: & ſic habebit repetitionem, quia ad warantum non tenetur: ſicut de itinere in comitatu Eborum. Si autem coactio non interuenerit ſed mulier hoc affectauerit, quod de facili perpendi poterit per geſtum & per vultum, concedatur fieri cyrographum. Mulier enim aliquando plus amat donatorium quàm ſeipſam vel puerum ſuum, & bona cautela eſt in irrotulatione facere mentionem de voluntate mulieris, ſecundum quod fuerit gratuita vel coacta. Sed ad hoc quòd tale breue competat vel non de donatione viri, refert vtrum vir præmoriatur vel vxor: ſi autem vxor præmoriatur, tale breue non competit communibus hæredibus vxoris & viri, quia ſi eis competeret tale breue, ita poſſet impugnare & reuocare factum patris, quod teneretur defendere, cùm ſit hæres patris ex tali donatione. Sed videtur quód hoc non ſufficit dicere, quia factum patris non tenetur defendere de hæreditate matris, cùm ex parte patris nulla hæreditas ei deſcendat, & cùm non ſit hæres patris ſed filius tantùm, & hæres matris propter hæreditatem deſcendentem ex parte matris, & cûm hæres dicatur ab hæreditate & non econuerſo. Si autem aliqua hæreditas deſcendat a patre, factum patris tenetur warrantizare & defendere, quatenus hæreditas patria ſe extendat & non vltra, ſi mater obtinuerit, ſiue talis progenitus fuerit ex primo viro vel ſecundo. Et vnde videtur quòd tale breue competat hæredi, & ſecundum quod videri poterit in Itinere epiſcopi Dunholm & Martini de Pateſhul anno Regis Henrici tertio in comitatu Eborum in fine rotuli, vbi continentur verba iſta: & in quam talis non habet ingreſſum niſi per talem quondam virum ipſius talis vxoris matris ipſius talis cuius hæres ipſe eſt, qui illam ei vendidit in vita ſua, cui prædicta talis in vita ſua contradicere non potuit.

¶ 2. Sed videtur econtra, quòd ad ipſum non pertineat tale breue, ex quo mater in vita ſua donum non reuocauit, & ideo diſſimulando iniuriam conceſſit, nec videtur hæredi iniuriatum, ex quo anteceſſor iniuriam diſſimulando ſuſtinuit: ſecundum illud quod non poteſt nocere hæredi quod anteceſſori non nocuit. Et vnde videndum vtrum vxor diu vixit poſt mortem viri vel cito obijt, vel in vita viri. Sed reuera (quicquid dicatur) non competit hæredi tale breue, ſed nec breue ad terminum qui præterierit, quia replicatio quæ competeret mulieri ſi viueret, non competit hæredi, ſicut videri poterit aperte: vt ſi ipſa dum viueret peteret, excipi poterit contra ipſam de donatione, contra quam replicare poſſet quòd viro ſuo contradicere non potuit, & iſta replicatio non iacet in ore hæredis, quia cûm dicat, mater mea contradicere non potuit, per hoc oſtendit quòd replicatio illa competit matri & non ei, nec congruè dicere poſſet hæres quòd oportuit matrem facere voluntatem domini ſui, nec conſtare poterit hæredi de voluntate matris, quæ forte ſi viueret nunquam donum illud reuocaret. Reuera licet nullam habeat hæreditatem ex parte patris & ſic non hæres

(vt videtur)

(vt videtur) petere non poteſt, cùm teneatur warrantizare, licet mater petere poſſet, warantizare tenetur vt hæres, quia in hoc erit hæres patris propter homagium et ſeruitium quod ei deſcendere debet de ſeyſina patris, licet feoffamentũ ſit factum de hæreditate matris, poterit enim quis alienam rem dare tenendam de ſe & hæredibus ſuis, & ratione talis feoffamenti erit filius hæres ſuus, licet ei alia hæreditas non deſcendat, ſed ad eſchambium non tenetur, niſi de eo quæ ei deſcẽdit de hæreditate patris. Sed aliud erit ſi pater dederit tenendũ de alijs q̃ de hæredibus ſuis, ſicut de capitalibus dominis vel alijs. Et quid ſi dicat de vxore & hæredibus ſuis? hoc non obligat vxorem nec hæredes ſuos. Sed quid ſi vxor petierit & hæres communis vocetur ad warantum? tenetur warantizare prædicta ratione, & ipſa recuperabit, & hæres communis cùm nihil habeat de hæreditate paterna quoad eſchambium non tenebitur, licet teneatur ad warantiam, & poſt mortem matris ſuccedet ei in terrã illam, & de ea non tenetur facere eſchambium, & vnde videtur (quicquid alij dicant) quôd ſi mater obierit ante virum ſuum, & hæres vxoris de eodem viro petat quòd cùm ad warantiam teneretur, repelli deberet agendo quòd non recuperet, licet non teneatur ad eſchambium de hæreditate matris. Reuera ſi neq; pater neq; mater alium habuerint hæredem, vt ſi pater de alia vxore filium non habuerit, vel vxor filium de alio viro & ipſi duo vnicũ hæredẽ, talis hæres reuocare non poterit donũ patris de hæreditate matris, cum ideo teneatur iſtum warantizare vt hæres ratione prædicta. Sed mater hoc facere poterit ſi virum ſuperuixerit, & ſic poterit ad communem hæredem res ſic data deſcendere cùm per factum matris adnihiletur donum patris, quod per communem hæredẽ fieri non poterit. Si autem communem hæredem non habuerit, bene poterit hæres matris donũ tale repetere, & hæres patris tenebitur aliũde ad warantiam & eſchambium, & non hæres matris, & hac ratione habebit actionem poſt mortem matris.

1 ¶ *Breue ſi dos fuerit alienata per ſecundum virũ. 2. Breue ſi vir dotem alienauerit. 3. Breue quod competit hæredi ſi vxor dotem alienauerit. 4. Item ſi vxor dotem alienauerit. 5. Breue ſi per abbatem ſine aſſenſu capituli. 6. Breue ſi celerarius vel procurator. 7. Breue ſi per balliuũ contra voluntatẽ domini ſui. 8. Breue ſi ſelo alienauerit poſt felonam factam. 9. Breue ſi villanus alienauerit id quod tenuerit in villenagio. 10. Breue ſi per eum qui non fuit ſane mentis. 11. De ingreſſu per eum qui nõ tenuit niſi ad vitã quacunq; ratione & cũ poſt morti reuerti debet. 12. De ingreſſu per intruſionẽ. 13. De ingreſſu per cuſtodem. 14. De ingreſſu per maritum. 15. Si hæres peteret de ſeyſina ãteceſſoris dum fuerit infra ætatẽ. 16. Itẽ dũ fuit infra ætatẽ. 17. Itẽ dum in cuſtodia. 18. Item dum fuerit infra ætatẽ & modo habet ætatẽ. 19. Dum maneret de familia ſua. 20. Breue de paſtura data ad terminũ qui præteriit.* Cap. 5.

SI forte quis ingreſſũ habuerit p̃ ſecundũ virũ de terra quã vxor habuit ĩ dotẽ de dono primi viri ſui, tũc fiat tale breue. Rex vic. ſalutẽ. Præcipe tali q̃ iuſte &c. reddat tali, tantũ terræ cũ p̃tinentijs in tali villa, qd̃ clamat eſſe rationabilẽ dotẽ ſuã, vt de rationabili dote ſua quã habuit de dono talis primi viri ſui, & q̃ p̃dict⁹ talis nõ habet ingreſſũ niſi p̃ talẽ ſecũdũ virũ ſuũ, qui illud ei dimiſit, cui ipſa in vita ſua contradicere non

potuit

potuit (vt dicit) & niſi fecerit &c.vt ſupra. Et qualiter reſpondere debeat & negotium terminari, ſatis videri poterit ſuperius per exemplum. ¶ 2. Si vir dotem vxoris alienauerit quam habuit de dono alterius viri, & quę poſt mortem vxoris ſui reuerti deberet ad hæredes primi viri, conſulitur hæredi per tale breue. Rex vic. ſalutem. præcipe tali quòd iuſte &c. reddat tali tantũ terræ cum pertinẽtijs &c.& in quod idem talis non habet ingreſſum niſi per talem, qui illud ei dimiſit, & qui illud tenuit in dotem talis vxoris ſuæ de dono talis quondam viri ſui, patris vel fratris, Aui vel Auunculi, vel conſanguinei ſiue anteceſſoris prædicti talis cuius hæres ipſe eſt vt dicit. Et niſi fecerit &c. vt ſupra. ¶3. Item ſi hæres petat dotem alienatam per ipſam vxorem, tunc ſic. Et in quod prædictus talis, non habet ingreſſũ niſi per talem, quæ fuit vxor talis, quæ illud tenuit in dotem de dono p̃dicti talis quõdã viri ſui patris vel fratris &c. vt ſupra. Item ſi vir alienauerit dotem & vxor petat, tunc ſic. Quam clamat eſſe dotem ſuam, quam habuit de dono talis primi viri ſui, & in quam non habet ingreſſum niſi per talem ſecundum virum ſuum qui illam ei tradidit ad voluntatem ſuam, cui ipſa contradicere non potuit (vt dicit) & niſi fecerit &c. vel aliter: & in quam non habet ingreſſum niſi per talem quondam virum ſuum qui illam ei vendidit, cui ipſa in vita ſua contradicere non potuit &c. ¶4. Item ſi hæres petat quòd vxor dimiſit quod tenuit nomine dotis, & tunc ſic: Et in quam non habuit ingreſſum niſi per talem quæ fuit vxor talis aui prædicti talis, cuius hæres ipſe eſt, & ex cuius dono ipſa talis illam tenuit in dotem de hæreditate prædicti talis Aui vt dicit &c. vel aliter: in quam non habet ingreſſum niſi per C. cui D. auia ipſius C. (cuius heres ipſe eſt) illam vendidit quæ illam tenuit in dotem (vt dicit) &c. vel aliter: Præcipe A. quòd iuſtè &c. reddat B. & C. vxori eius tantum terræ &c. quam clamat eſſe ius & hæreditatem ipſius C. & in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per D. quondam vxorem ipſius A. cui C. quondã vxor E. terrã illam dimiſit quæ non niſi dotem inde habuit ex dono prædicti E. quondam viri ſui & Aui ipſius C. cuius hæres ipſe eſt, vt idem B. & C. dicunt. Si procurator ſicut celerarius vel alius, Abbas, vel prior ſine aſſenſu capituli, vel epiſcopus, vel capitulum, ſine conſenſu capituli, epiſcopi, vel alius cuius aſſenſus fuerit neceſſarius, dimiſerit ſine aſſenſu, tunc ſi Abbas dimiſerit, fiat tale breue. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd iuſtè &c. reddat tali Abbati tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, quod clamat eſſe ius eccleſiæ ſuæ, & in quod idem talis non habet ingreſſum niſi per talem: quondam Abbatem de tali loco, qui illud ei dimiſit ſine aſſenſu capituli ſui vt dicit &c. Et niſi fecerit &c. ¶.6. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd iuſte &c. reddat tali Abbati, tantum terræ cum petinentijs in tali villa, quod clamat eſſe ius eccleſiæ ſuæ, & in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per celerarium vel per procuratorem domus ipſius Abbatis de tali loco, qui illud ei dimiſit ſine aſſenſu ipſius Abbatis (vt dicit) & niſi fecerit &c. Eadem forma erit ſi canonicus dimiſerit ſine aſſenſu epiſcopi.

Item ſi vxor dimiſerit ſine aſſenſu & voluntate viri, tunc ſic: Quam clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, vel ius & maritagium ipſius mulieris, vel quam clamat eſſe rationabilem dotem ſuã, vel de rationabili dote ipſius mulieris, quam habuit de dono talis quondam viri ſui: & in quam prædictus talis non habet ingreſſum, niſi per prædictam talem mulierem, quæ illud ei dimiſit ſine aſſenſu & voluntate prædicti talis quondam viri ſui (vt dicit) Et niſi fecerit &c. Item ſi balliuus dimiſerit ſine volũtate domini ſui, tunc ſic. Et in quam idem talis non habet ingreſſum, niſi per talem quondam balliuum ſuum de tali villa, qui illam ei dimiſit ſine voluntate ipſius talis, vt dicit: & niſi fecerit &c. Item ſi per balliuum domini Regis dum aliquis fuerit in priſona domini Regis, tunc ſic.

¶ 7. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd iuſte &c. reddat tali tantum terræ cum pertinentijs in tali villa quod clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, & in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per talem quondam balliuum noſtrum, qui illud ei dimiſit, dum idem talis fuit in priſona noſtra, & terra ſua in manu noſtra &c. vt dicit. Et niſi fecerit &c. Item ſi quis per eum qui feloniam fecerit, & tunc ſi poſt felonam factam conuictus ſit, competit domino ſuo de quo tenuit tale breue ad recuperandam eſchaetam ſuam ¶ 8. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd iuſte &c. reddat B. tantum terræ cum pertinentijs &c. in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. de N. qui eandem terram tenuit de prædicto B. & quæ terra eſſe debet eſchaeta ipſius B. propter feloniam, de qua idem B. in curia noſtra coram nobis vel Iuſticiarijs noſtris talibus conuictus fuit & damnatus, & quam terram idem C. dimiſit prædictę A. poſtquàm fecerat prædictam feloniam, vt idem B. dicit, & niſi fecerit &c. vt ſupra. Item ſi per eum qui tenuerit in villenagio habuit quis ingreſſum, tunc conſulitur domino per tale breue.

¶ 9. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali &c. quòd reddat tali tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per talem, qui illud tenuit de prædicto tali in villenagio, vt dicit &c. & niſi fecerit, ſummoneas &c. vt ſupra. Item ſi quis per eum ingreſſum habuerit qui non fuerit compos ſui, nec ſanæ mentis, & tunc ſic. ¶ 10. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd iuſte &c. & in quod idem talis non habet ingreſſum niſi per talem patrem, vel alium anteceſſorem prædicti talis, cuius hæres ipſe eſt, qui illud ei dimiſit dum non fuit compos mentis ſuæ, vel dum non fuit compos ſui, nec ſanæ mentis (vt dicit). Et niſi fecerit &c. vt ſupra. Item ſi quis per eum qui non tenuerit niſi ad vitam ſuam quacunque ratione, ſiue nomine dotis, ſiue per legem Angliæ, ſiue per finem factum, & tunc ſic. ¶ 11. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd iuſte &c. & in quam idem talis non habet ingreſſum, niſi per talem, poſt mortem cuius prædicta terra reuerti debeat ad prædictum talem, per finem factum in curia domini Regis Iohannis Regis patris noſtri, vel in curia noſtra coram Iuſtitiarijs noſtris, apud talem locum, inter talem patrem prædicti talis (cuius hæres ipſe eſt) petentem, & prædictum talem tenentem de tanto terræ cum pertinentijs

in ta-

in tali villa, vel ſic: In quam idem talis non habet ingreſſū niſi per talem, qui terram illam tenuit ad vitam ſuam per finem factum in curia noſtra &c. inter ipſum talem petentem, & prædictum talem tenentē, per quē finem eadem terra reuerti debuit ad prædictum talem petentem, poſt mortem ipſius tenētis (vt dicit) & vnde queritur quòd ipſe talis iniuſtè ei deforceat, & niſi fecerit &c. vt ſupra. Si quis autem per intruſionem fuerit in ſeyſina, & ille qui ius habet petat verſus eum, tunc fiat ei breue in hac forma. ¶ 12. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd iuſte &c. reddat B. tantum terræ &c. quem idem B. clamat vt ius ſuum verſus eum ex dono C. patris ipſius A. (cuius hæres ipſe eſt) & in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per hoc q ipſe ſe intruſit in terram illā poſt mortem D. matris ipſius A. quæ terram illam recuperauit vt dotem ſuam verſus prædictum B. in curia noſtra coram &c. per iuditium eiuſdem curiæ noſtræ, & quam iniuſte ei deforciat: & niſi fecerit &c. Tunc ſummoneas &c. vel aliter: quam B. clamat eſſe ius ſuum de dono C. patris ſui, & in quam non habet ingreſſum, niſi per intruſionem quam fecit in terram illam poſt mortem ipſius C. qui terram illam habuit in cuſtodia ad opus ipſius B. dum infra ætatem fuit, vt dicit: vel aliter: Præcipe A. quòd iuſtè &c. reddat B. & C. vxori eius tantam terram &c. quam idem A. dedit in maritagium prædicto B. cum prædicta C. filia ſua, & in quam idem A. non habet ingreſſum poſt donum illud niſi per intruſionem, quam in eam fecit poſt mortem D. patris ipſius B. qui terram illam habuit in cuſtodia ad opus prædictorum B. & C. vxoris ſuæ de voluntate & aſſenſu ipſius D. qui fuit eorum cuſtos, per aſſignationem & voluntatem ipſius A. (vt ipſi B. & C. dicunt). Item ſi vir alicuius vxoris vendiderit hæreditatem alicuius pueri vxoris ſuæ, quæ fuerit in cuſtodia ipſorum: & tunc ſic. ¶ 13. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd iuſte &c. reddat B, qui plenæ ætatis eſt (vt dicitur) tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, quod clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, & in quod prædictus A. non habet ingreſſum niſi per C. qui non niſi cuſtodiam inde habuit, dum idem B. infra ætatem & in cuſtodia ſua fuit (vt dicit) & niſi fecerit &c. vt ſupra. ¶ 14. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A quòd iuſte & ſine dilatione reddat B. &c. & in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. quōdam virum matris ipſius B. (cuius hæres ipſe eſt) qui illam ei vendidit vt dicit &c. Item ſi quis dederit dum hæres fuerit infra ætatem, & in cuſtodia ſua, & hæres petat de ſeyſina ſua propria, tunc fiat breue in hac forma. ¶ 15. Si autem aliquis hæres petat de ſeyſina anteceſſorum ſuorum aliquam terram, quam cuſtos eorum alienauerit dum fuerit infra ætatem, & in cuſtodia ſua, tunc fiat breue in hac forma. Præcipe &c. vt ſupra: quod clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, & in quod idem A. non habet ingreſſum niſi per C. qui non niſi cuſtodiam inde habuit dum talis pater vel mater, frater vel ſoror, Auus vel Auia, auunculus vel Amita, conſanguineus vel conſanguinea, ſiue anteceſſor ipſius B. (cuius hæres ipſe eſt) infra ætatem & in cuſtodia ſua fuit, vt dicit &c. & niſi &c. ¶ 16. Vel aliter: & in quam non habet ingreſſum niſi per C. cuius pa-

ter vel alius anteceſſor terram illam habuit in cuſtodia cum ipſo B. dum idem B. fuit infra ætatem, modo habet ætatem (vt dicitur). Et vnde idem talis pater vel alius anteceſſor obijt ſeyſitus de terra illa ratione cuſtodiæ ipſius B. & niſi fecerit &c. ¶ 17. vel aliter: In quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. qui terram illam ei dimiſit, dum terra illa fuit in cuſtodia ipſius C. per præceptum noſtrum, & niſi fecerit &c. vel aliter: Præcipe A. quòd iuſte &c. reddat B. (qui plenæ ætatis eſt) tantam terram &c. quam clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, & in quam non habet ingreſſum niſi ratione cuſtodiæ, eo quòd prædicta terra eſt de feodo ipſius A. & niſi fecerit &c. ¶ 18. Vel ſic: Et in quam non habet ingreſſum niſi per C. cuius pater terram illam habuit in cuſtodia cum ipſo B. dum idem B. fuerit infra ætatem, & modo habet ætatem. Et vnde idem pater talis obijt ſeyſitus de terra illa, ratione cuſtodiæ ipſius B. & niſi fecerit &c. ¶ 19. Vel aliter: in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. dum idem B. fuit in cuſtodia ſua & idem A. terram illam ei dimiſit dum remaneret de familia ipſius C. & modo non eſt de familia ipſius C. vt idem B. dicit, & niſi fecerit &c. Eodem modo de communia paſturæ ſi fuerit alienata & dimiſſa ad terminum qui præterijt. Et tunc fiat tale breue, dum tamen paſtura fuerit certa & deſignata ad certum numerum aueriorum. ¶ 20. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd iuſte &c. reddat B. communiam paſturæ ad tot boues, & tot oues (& ſic deinceps) in tali villa, quam clamat eſſe ius ſuum, vt pertinentem ad liberum tenementum ſuum in tali villa, in quam idem A. non habet ingreſſum, niſi per C. (cuius hæres idem B. eſt) qui paſturam illam ei dimiſit ad terminum qui præterijt, vt dicit: & niſi fecerit &c.

1 ¶ *De diuerſitate Iuratarum ſecundum diuerſitatem breuium.* 2. *Si partes poſuerint ſe in Iuratam ſecundum diuerſitatem breuium.* 3. *Iurata ſine aſſenſu Epiſcopi, vel prioris vel Abbatis.* 4. *Item ſuper Intruſionem.* 5. *Item breue ſi per vxorem quæ non niſi dotem &c.* *Cap. 6.*

CVm petens ſe poſuerit in inquiſitionem & Iuratam de intentione probanda, & tenens ſimiliter de reſponſione & exceptione, tunc fiant Iuratę ſecundum formam & diuerſitatem breuium in hac forma. ¶ 2. Si autem per virum cui vxor contradicere non potuit, tunc ſic: ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum, ſi prædictus talis tenens aliud ius vel alium ingreſſum habuit, vel ſimpliciter alium ingreſſum, in tantam terram cum pertinentijs in tali villa, quam prædicta talis clamat vt ius ſuum, vel vt ius & hæreditatem ſuam, vel vt ius & maritagium ſuum, vel vt dotem ſuam, quam habuit de dono talis primi viri ſui, verſus talem, quàm per talem quondam virum ſuum, vel ſecundum virum ſuum ſecundum formam breuis de ingreſſu, & cui in vita

ſua

ſua contradicere non pouit, vel ſi ingreſſum habuit in prædictam talem terram per prædictum talem petentem qui terram illam ei dedit vel vendidit antequàm prædictus talis vir ſuus eam deſponſaſſet, vel poſt mortē talis viri ſui in ligea viduitate ipſius vxoris quæ terram illam ei dedit vel vendidit &c. Et ſemper cùm modus & forma ingreſſus dedicta ſit, oportebit ſemper formare formam inquiſitionis diſtincte ſecundum reſponſionem tenentis, qui dedicit ingreſſum, excipiendo & reſpõdendo, quòd alium habeat ingreſſum quàm petens proponat, vel diuerſum, & per alium. Item ſi alio modo vxor alienauerit rem viri ſui vel rem propriam ſine conſenſu viri ſui, tunc ſic: Ad recognoſcendum ſuper ſacramentum &c. ſi prædictus talis tenens, aliud ius vel alium ingreſſum habuerit in tantam terram: cum pertinentijs in tali villa quam talis clamat vt ius ſuum, ſi tera fuerit propria, vel quam talis & vxor eius clamãt eſſe ius vxoris ſuæ, vel in dotem vxoris ſuæ, vel de rationabili dote ſecundum formam breuis de ingreſſu, & quam prædicta talis vxor ei dimiſit ſine aſſenſu viri ſui, vt idem petens dicit, vel ſi prædictus talis tenens ingreſſum habuit in terram illam per prædictum virum qui terram illam ei vendidit vel dedit, per prædictam vxorem ante deſponſationem vel poſt, vt ſupra, ſicut idem tenens dicit. ¶.3. Item ſi ſine aſſenſu Epiſcopi, Abbatis, vel prioris, per capitulum fiat alienatio, vel per canonicum ſine aſſenſu capituli, vel per obedientiarium, vel procuratorem, ſine conſenſu Abbatis vel prioris, vel per balliuum ſine aſſenſu domini, vel per balliuum dum quis fuerit in priſona, tunc ſemper fiat vna pars Iuratæ ſecundum formam breuis, & diſiuncta ſecundum reſponſionem tenentis, & omni caſu in breuibus de ingreſſu ſingularibus, vt ſi per illum qui tenuerit in villenagio. Item per aliquem dum non fuit ſanæ mentis. Item ſi per eum qui non tenuerit niſi ad vitam. Item per felonem poſt feloniam factam. Item ſi ingreſſus ſimpliciter proponatur & ſimpliciter dedicatur, abſqùe eo quòd aliquid excipiatur contra ingreſſum, tunc ſic: Ad recognoſcendum. &c. ſi A. pater B. aliud ius vel alium ingreſſum habuit in tantam terram cum pertinentijs. &c. Niſi per. C. cuſtodem. D. fratris E. ſcilicet qui petit, cuius hæres ipſe. E. eſtdum idem. D. fuit infra ætatem, & in cuſtodia prædicti. C. cum terra ſua & alijs terris ſuis, quia tam prædictus. B. filius & hæres prædicti. A. cui. F. de. N. vvarantizauit prædictam terram, & verſus quem B. idem. E. in eadem curia noſtra clamauit terram illam vt ius ſuum, quam prædictus. E. frater & hæres prædicti. D. poſuerunt ſe inde in Iuratam illam, & interim. &c. & ſe interim ita inde certificent quòd præfatos Iuſticiarios noſtros inde reddant certiores. Teſte. &c.

¶.4. Item ſi per intruſionem tunc, ſic: Ad recognoſcendum ſuper ſacramentum, ſuum ſi. A. pater B. die quo obijt fuit ſeyſitus vt de feodo de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, quam. C. in curia noſtra. &c. clamat vt ius ſuum verſus prædictum. B. vel ſi idem. B. alium ingreſſum non habuit in terram illam cum pertinentijs, quàm per hoc quòd ſe intruſit in terram illam poſt mortem prædicti. A. patris ſui, cui prædictus C.

terram

terram illam dimiſit ad terminum qui præterijt, (vt dicitur) quia tam prædictus &c. Et hæc exempli cauſa ſufficiant, quia infiniti ſunt ingreſſus, & formæ breuium infinitæ, & variantur formæ inquiſitionum multipliciter, & ſæpiùs ſecundum varietatem breuium, & reſponſionum: de quibus omnibus (cùm ſint infinita) mentio fieri non poterit. ¶.5. Item ſi vxor alienauerit dotem & dicatur in breui de ingreſſu: Et in quam talis non habet ingreſſum niſi per talem, quæ fuit vxor talis, qui terram illam ei dimiſit, & quæ non niſi dotem inde habuerit, de dono talis quondam viri ſui, poſt cuius mortem terra illa reuerti debet ad talem ſicut ad warantum de dote ſua, ſi tenens ingreſſum illum per talem defendat, & dicat quòd nullum habuerit ingreſſum per prædictam vxorem ſed per talem anteceſſorem ipſius petentis (cuius hæres ipſe eſt) qui terram ei dedit, per chartam ſuam quam profert, & quæ hoc teſtatur: ſi ex parte aduerſa replicetur, quòd charta valere non debeat eo quòd facta fuit dũ donator non fuit compos mentis ſuæ, tunc fiat vt ſupra, quia cognoſcit quodammodo chartam & donum, licet inualidum, & de iure irritandum. Item ſi charta omninò dedicatur, vel dicatur quòd omninò valere non debeat, quia ille qui donaſſe debuit nullam omninò inde ſeyſinam habuit, tunc petens probet dictum ſuum ſi poſſit. Sed ſimplici voci ſuæ non erit credendum, niſi ſufficientem habeat probationem, niſi ita ſit quòd credendũ ſit ei & ſimplici voci ſuæ in cauſæ cognitione. Et in quo caſu, tenens ſe ponet in Iuratam per hec verba. Sed videndum erit vtrum ille qui dedit hæres fuit & warantus de dote mulieris, vel extranea perſona, quòd ſi non: non valeret donatio, ſed ſi ſic: valere poterit. Poterit enim hæres dare id quod ſuum eſt, ſcilicet proprietatem, ius & feodum & attornare donatorio ſeruicium, ita quòd vxor tenens quoad vixerit habeat liberum tenementum. Et ſi vxor tenens dum vixerit ſe dimiſerit, & donatorio ſuo ſcyſinàm reddiderit, non habet propter hoc donatorius ingreſſum per vxorem ſed per hæredem, quod ſecùs eſſet, ſi tantum per vxorem. Ideo dicatur: Ad recognoſcendum ſi prædictus A. pater B. aliud ius vel alium ingreſſum habuit in predictam terram, quàm per prædictam C. quæ terram illam tenuit in dotem, de dono prædicti D. quondam viri ſui (cuius hæres ipſe eſt) ſcilicet qui petit ſicut idem E. dicit vel ſi ingreſſum habuerit in terram illam per prædictam B. qui terram illam ei dedit per chartam ſuam, & inde eam poſuit in ſeyſinam ita quòd attornauit eidem A. ſeruicium prędictæ C. de prædicta terra vt idem B. dicit, & interim &c. et hoc ſufficiat de inquiſitione ad præſens.

1 *Si Iurata ſummonenda ſit coram iuſtic.* *Cap.7.*

SI autem aliqua Iurata ſummonenda ſit coram Iuſtic. vel coram ipſo Rege quæ aliquãdo fuit coram .iiij. iuſtic. aſſignatis, tunc fiat tale breue. Rex vic. ſalutem, præcipimus tibi quòd iuratam quæ ſummonita fuit coram dilectis & fidelibus noſtris &c. in aduentu ipſorum in partes illas inter tales de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, & quæ Iurata nondum capta eſt (vt idem talis recordatur) venire facias coram Iuſticiarijs

ciarijs noſtris &c.in eodem ſtatu quo ſummonita fuit coram præfatis talibus,& habeas &c.Et in quo caſu, ſi recognitores non venerint,tunc fiat tale breue.Præcipimus tibi quòd habeas coram &c. ad talem terminum corpora.A.B.& C.recognitorum iuratæ ſummonitæ in curia noſtra. &c. inter tales de tanto terræ &c.ad faciendam iuratam illam, vel ad faciendam Iuratam illam cum alijs ad hoc electis.Præcipimus etiam tibi quòd locotalis vnius electorum qui obijt,vel qui amotus eſt, ponas alium militem, & illum habeas ad præfatum terminum ad faciendam Iuratam illam ſimul &c.vel ſic: præcipimus tibi quòd in iurata quæ ſummonita eſt &c.inter tales de tali re &c. ponas ſex liberos & legales homines, alios a præelectis ad præelectos,& qui non ſunt eſſoniabiles,& eos habeas coram &c.ita quòd iurata illa non remaneat pro defectu recognitorum &c. qui interim tenementa illa videant &c.

1 *De breuibus.Si firmarius petierit ſeyſinam propriã.2. Qualia brenia non vertuntur ad brenia de recto per narrationem,quia ille qui petit non habet niſi liberũ tenementum.3. Qualiter & quæ vertantur.4. Qualiter recurritur per inquiſitionem per iuratam de ingreſſu.*
Cap.8.

ITem : Inter cætera in fine notandum, quòd cùm aliquis firmarius petierit ſeyſinam propriam,hoc facere poſſit, etſi non habuerit ius in re, ſiue in tenemento, & illud alicui dimiſerit ad terminum qui præterijt, quia quodamodo ius habet poſſeſſorium quale quale,quare competat ei actio de dimiſſione propria & facto proprio. Quod ſi in feodo,tunc expirat ſua actio,& tunc incipit competere proprietario, vel de noua diſſeyſina vel de ingreſſu,vel de mero iure per breue de recto, ſecundum quod tenuerit ad vitam quocunq; modo, vt de libero tenemento tantùm,vel in feodo ſibi & hæredibus ſuis,ſine vſu & expletijs tantùm,vel cum vſu & expletijs vt de iure mero . Si autem ille dimiſerit qui tantum tenuit ad terminum vitæ,& de ſeyſina propria petierit ingreſſum, vbi alius habuerit proprietatem,feodum ſcilicet & ius merum,tale breue nunquam vertetur per narrationem in breue de recto. Eodẽ modo ſi quis petierit per ingreſſum tenementum quod dimiſit ad terminum, & quod tenuit tantùm in feodo ſine vſu & expletijs, nunquàm vertetur tale breue de ingreſſu per narrationem in breue de recto. ¶.2. Si autem petierit de ſeyſina propria quod tenuit vt liberum tenementum & in feodo cum vſu & expletijs, & ſic de iure mero, tunc competere poterunt petenti duæ actiones, & vti poterit qua voluerit. Et tunc etiam vna electa, vertitur quandoqùe vna in aliam. Competit enim ei breue de ingreſſu, vel breue de recto. Et ſi breue de ingreſſu eligitur vbi omnia prædicta concurrunt, & petens fundauerit intenſionem ſuam, & docuerit de iure ſuo, & quòd ad ipſum pertineat actio, tunc proponet ingreſſum, & illum probet per patriam, vel inſtrumentum, vt ſupra dicitur.
¶.3. Et ſi primò poſuerit ingreſſum, & poſtea docere velit de mero iure ſuo per deſcenſum, ſic vertitur breue de ingreſſu ad breue de Recto, & con-

& coniungitur vna actio cum alia,ſcilicet per breue de recto,vel per breue de ingreſſu per iuratam,ſecundum quod tenens elegerit, totum terminabitur negotium.Et ideò habet tenens electionem,quia ſi cùm petẽti plures competant actiones,& vti poterit qua voluerit, eodem modo ſi tenenti competant plures reſponſiones ſiue exceptiones peremptoriæ, quæ terminant totum negotium,vti poterit pro voluntate ſua, quacunq; illarum voluerit,quatenus tempus & probatio permiſerit, vt ſi ſe tenuerit tenens ad ingreſſum,cauẽdum erit quòd terminus non excedat tempus aſſiſæ mortis anteceſſoris,ita quòd deficiat probatio de proprio viſu & auditu.Et ſi ſe tenuerit ad rectum,extunc ſicut per breue de recto erit procedendum,poſtquam tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam, vel ſe defenderit per duellum : & ſic vertetur vna actio proprietatis, in aliam ſuper proprietate. Sed actio ſuper poſſeſſione nunquam per narrationem vertetur ad actionem ſuper proprietate,nec econuerſò.Sed cùm vtraque actio competat petenti ab initio & inceperit petere primò per breue de recto,& narrauerit de iure ſuo per deſcenſum, ſi tempus probationis permiſerit in fine, poſt deſcẽſum bene poterit deſcendere ad ingreſſum per hec verba.Et vnde talis non habet ingreſſũ niſi per talem cui &c. (vt ſupra per totum)ſiue hoc fuerit de propria ſeyſina ſiue aliena & tunc(vt ſupra) ſecundum quod tenens elegerit defenſionem erit procedendum,ſicut per breue de recto in omnibus tam in eſſonijs quàm in alijs, ſecundũ quod ꝓceditur per breue de ingreſſu & de hac materia infra de eſſoñ de malo lecti. ¶4. Quandoque tamen locum habet breue de ingreſſu,& ꝓbatio de viſu proprio & auditu,vltra terminum aſſiſæ mortis anteceſſoris, quod quidem contingit de neceſſitate, & pro defectu alterius actionis,vbi quis qui non habuerit niſi liberum tenementum, dimiſerit ad terminum longiſſimũ, qui excedit tempus aſſiſæ mortis anteceſſoris, & vbi ſcilicet agere non poſſit per breue de recto ſuper iure mero,cùm nullum aliud ei competat remedium,tunc de neceſſitate recurritur ad inquiſitionem per iuratam de ingreſſu,non obſtante termino,quia quod aliàs non eſt licitum,neceſſitas licitũ facit, vt ſi quis qui ad vitam tenuerit quacũq; ratiõe,vel in feodo ſine vſu & expletijs,dimiſerit ad terminum talem qui excedit tempus aſſiſæ mortis anteceſſoris, & vlteriùs ſuperuixerit, per tempus qui excedit terminum, adhuc ſubuenitur ei per breue de ingreſſu,& per iuratam,& probationẽ de viſu proprio alicuius,& auditu, quod de iure non eſſet concedendum. Et quòd ita fieri poſſit,probatur de termino ſancti H. Anno Regis H.viii.in com̃ Lync.de Thoma de Eſtotengni,vbi quędam quæ tenuit nomine dotis,dedit cuidam ad terminum dotem ſuam,qui durauit per lx.annos & amplius.Et petijt per breue de ingreſſu.Et ſecundum ea quæ dicta ſunt,perpendi poterit quòd quodlibet breue de ingreſſu non conuertitur in breue de recto,nec etiam in perſona cuiuſlibet petẽtis per breue de ingreſſu,quia ei ſoli competit qui loqui poſſit de ſeyſina propria,vel alicuius anteceſſoris ſui,qui inde obijt ſeyſitus vt de feodo & iure, & cuius ſeyſinam petierit,non autem in perſona eius qui ad terminum annorum tenuerit,ſicut firmarius,vt ſi ad terminũ alicui tradiderit,& finito termino illo terminum ſuum repetere voluerit.

Idem

Idem dici poterit de eo qui tenuerit ad terminum vitæ quocunq; modo vt liberum tenemẽtum, & illud dimiserit ad terminum, & finito termino repetere velit quod dimisit. Item illud idem dici poterit de eo qui non tenuerit nisi in feodo tantum, sine iure mero. j. sine vsu & expletijs, & tales licet ius habuerint quale quale, sicut ius possessorium, non tamen petere poterunt ius proprietatis, nec in iudiciũ deducere, quia ius tale non habuit. Cùm igitur competat alicui vtrũq; ius, vz possessionis, & proprietatis, & petat per breue de ingressu seysinam propriam, vel alicuius antecessoris, vt ius & hæreditatem suam, vel maritagium suum cum expressione tali vel fine, & sic dicat in fundatione intentionis suę. Peto tantum terræ cum pertinentijs vt ius meum &c. Et vnde ego, vel talis antecessor meus fuit seysitus in dominico suo vt de feodo tempore talis Regis, capiendo expletia ad valentiam tanti, & de tali descendit ius illius terræ tali, & sic per omnia sicut per breue de recto, vsq; ad petentem. Et tunc adijciat: & vnde idem talis non habuit ingressum nisi per talem. &c. Et ita quòd faciat mentionem de ingressu, statim incipit breue de ingressu esse breue de recto ex narratione petentis, nisi tenens ingressum elegerit. Et cùm in electione tenẽtis sit ab initio in responsione sua vtrum se tenere voluerit ad defensionem iuris vel ingressus, omnia habebit remedia, & omnes dilationes quę ei competere possent per breue de recto, saltem quousq; elegerit defensionem iuris, vel ingressus. Et si defensionem iuris elegerit, remaneat loquela sicut per breue de recto. Si autem defẽsionem ingressus, q̃ tunc desinat esse breue de recto, & redeat iterum ad naturam suam sicut per breue de ingressu. Cùm autem petens ab initio, & in intentiõe sua proponat vtrumq; scilicet ius & ingressũ, oportet quòd offerat se ꝓbare vtrumq;, nisi tenens velit ius suum recognoscere. Ad cuius intentionem & probationem, oportet tenentẽ vtrumq; defendere, habebit tamen electionem quam istarum defensionum subire voluerit, iuris vz vel ingressus: vtramq; vero subire non tenetur, cùm vna sufficiat per se sine alia, quia cùm petens ius suum proponat & ingressum, si in probatione vnius deficiat, erit quasi deficeret in probatione vtriusq;, propter coniunctionem copulatiuam (&) quę vtramqùe coniungit. Expedit igitur tenenti illam partem eligere quam petẽs probare non possit, & incerta erit probatio petentis donec tenens elegerit: poterit enim petens ius habere in re petita, & tamen inde ingressus non erit talis vt ꝓponitur vel econuerso, poterit etiam esse quòd petens ius habeat in re petita, & quòd talis sit ingressus vt proponitur, quo casu cùm tenens ad duas non teneatur defensiones, nec petens per consequens ad duas probationes, & facta electione, probare possit illam quam tenens elegerit, hoc erit tenenti periculosum. Et quia cùm elegerit ius, videtur tacitè innuere per consequens ingressum esse talem vt proponitur, & econuerso. Cùm autem tenens elegerit defensionem iuris contra intentionem & probationem petentis, & aliam habebit electionem, vtrum vz se ponere voluerit in magnam assisam, vel defendere per duellum, secundum quod inferiùs dicetur in causa proprietatis, per breue de recto, & maximè si tales sint personæ petens & tenens, quòd inter eos iaceat magna assisa, vel

duellum. Si autem coniunctæ sint personæ & sit ius descendens vtriqùe de vno stipite, sicut inter fratres, antenatum & postnatum, auunculum & nepotem, vbi locum habebit computatio quis eorum sit hæres propinquior, & cùm de propinquitate constiterit, quandiu casus Regis durauerit, nunquam ad iudicium procedetur. Cùm autem breue de recto (vt prædictum est) per narrationem petentis, & responsionem tenentis qui ingressum elegerit, vertatur ad breue de ingressu, extunc deficiunt tenenti esse dilationes, & essonia de malo lecti, quæ ei competebant antequam tenens ingressum eligeret, & extunc procedendum erit sicut per breue de ingressu. Si autem defensionem iuris elegerit, tunc fiat per omnia sicut dictum est supra, inter extraneas personas & coniunctas. Et in fine notandum, quòd si inter coniunctas personas in placito per breue de recto, & per narrationem adijciatur de ingressu, non expedit tenenti quòd se teneat ad ingressum, quia si talis sit ingressus vt proponitur, & probari possit, & tenens cùm ingressum elegerit, & per consequens tacitè innuit ius esse petentis, vt proponitur, probato ingressu, non obstante casu Regis, petens obtinebit. Si autem ad defensionem iuris se tenuerit, siue talis sit ingressus vt proponitur siue non, facta computatione parentelæ, quamuis constiterit quis eorum sit hæres propinquior, nunquam procedet iudicium propter casum Regis, nec aliud vnquàm in causa proprietatis, inter coniunctas personas, durante casu, dum tamen tenens ad defensionem iuris se tenuerit.

Henrici de Bracton de legibus & consuetudinibus Angliæ liber quintus, qui diuiditur in quinque Tractatus, quorum primus est de Recto.

1 *De materia huius libri. 2. Quare hoc placitum de Recto vltimo ponitur.* *Cap. 1.*

EXpedito tractatu de assisis & recognitionibus, quæ proditæ sunt super iure possessorio, ad seysinam propriam, vel alicuius antecessoris vt de feodo recuperãdam: Et similiter expedito tractatu placitorum de ingressu assequendo, consequenter agendum erit de placito super iure, & proprietate, de seysina propria vel alicuius antecessoris, de tenemento vel aliquo alio iure, de quo antecessor non obijt seysitus vt de feodo, & vbi in iudicium dc ducitur, & terminatur vtrumqùe ius simul, tam possessionis

vz quàm

vz quàm proprietatis,ſecũdum quod inferius dicetur, & ibi ratio quare. ¶.2. Placitũ vero de recto vltimũ ſibi locũ vendicat in ordine placitorũ, quia quicunq; in hoc placito ſemel amiſerit per iudicium,vel per aſſiſam, vel per duellum, nũquam ad aliam actionem habebit regreſſum,quia ſẽper obſtabit ei exceptio rei iudicatæ.Et tale erit iudicium reddẽdum,ſcilicet quòd petens recuperet ſeyſinam ſuam quietè ſibi & hęredibus ſuis, de prædicto tali tenente & hæredibus ſuis imperpetuùm. Per iudicium dico: quia ſecùs eſt ſi per defaltam,aliqua habita diſtinctione,ſicut inferius dicetur de defaltis. Et ſi quis ſemel egerit per hoc breue de recto qualitercunq; (vt prædictum eſt) ſi in ſuo loco impetretur,nunquã poſtmodum ad actionem ſuper poſſeſſiõe regreſſum habebit, & maximè cùm placitum per breue de recto,vtrumq; ius,tam poſſeſſionis quàm proprietatis (vt paulò ante dictum eſt) comprehendat.

1 De diuerſis formis breuium de recto. 2. Breue de Recto ſi terra partibilis ſit de Socagio.3. Breue de Recto balliuis ſokæ vel cuſtodibus honorum.4. Breue de Recto ſi quis tenere debet in capite de Rege.5. Breue de Recto cuſtodi vbi hæres fuerit infra ætatem. 6. Breue balliuis maneriorum ſecundum conſuetudinem maneriorum.7. Breue balliuis de burgo. 8. Breue de Recto de dote vbi mulier partem habuerit. 9. Breue de Recto de ſeruitijs & conſuetudinibus.

Cap.2.

ET quia variæ ſunt formæ breuium de recto, ideo de formulis videamus, & inprimis de illis quæ aliquando terminantur in curia dominorum ſuorum, quorum hæc eſt prima. Rex tali epiſcopo ſalutem, præcipimus tibi quòd ſine dilatione plenum rectum teneas tali de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa,quod clamat tenere de te,per liberum ſeruicium tanti per annum pro omni ſeruicio, & quod talis ei deforciat. Et niſi feceris,vic. talis faciat,ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu recti.Teſte,&c.Vel ſic: de tertia parte vnius feodi militis in tali loco vel villa,quam clamat de te tenere,& quam talis ei deforciat. Si autem ſeruicium ſit militare,tunc ſic: Per ſeruicium feodi vnius militis,vel dimidij, vel quartæ partis feodi vnius militis, vel per ſeruicium tot denariorum quando.40.s.capiuntur de ſcuto,vel ſic: per ſeruicium tot denariorum quando duæ marcæ vel.xx.s.capiuntur de ſcuto, vel per ſeruicium,vnde tot carucatæ faciunt feodum vnius militis,vel ſic: per ſeruicium vnde tot bouatæ vel tot virgatæ terræ faciunt feodũ vnius militis pro omni ſeruicio. Et notandum quòd in ſeruicio militari non dicitur per liberum ſeruicium,& ideò,quia conſtat quòd feodum tale liberum eſt,nec etiam,vbi quantitas feodi exprimitur in quantitate terræ petitæ,non opponitur aliquod ſeruicium,quia in quantitate feodi oſtenditur quantitas ſeruicij.Sunt autem infinita ſeruicia,& diuerſa, & innumerabilia in breui de recto,ſecundũ quod ſunt a diuerſis dominis capitalibus feoffatoribus conſtituta.Et ideo non poſſũt in ſcripto comprehẽdi omnia. Fit etiam aliquando feoffamentum ſic,& breue ſic.Quod clamat tenere de te per liberum ſeruicium inueniendi tibi vnum ſeruientem equitem ad eundum tecum in exercitum in VValliam, ad ſummonitionem tuam, ad cuſtum

ſuum,vel cuſtũ tuũ,pro omni ſeruicio vel ſic: Per liberũ ſeruiciũ ſequẽdi curiam tuam, vel portandi breuia tua infra regnum Angliæ, ad ſummonitionem tuam, & cuſtum ſuum, vel cuſtum tuum, pro omni ſeruicio. vel ſic: Per ſeruicium vnius Aſturcij ſori, vel vnius eſperuarij ſori, vel per ſeruicium vnius paris calcarium deauratorum, vel albarum cherothecarum, pro omni ſeruicio, & ſic de alijs,ſecundum formam chartarum & feoffamentorum. Fit etiam aliquando ſeruicium annuũ,& ſeruicium militare ſimul & pro eadem terra,& tunc in breui proponendum eſt ſeruicium annuum, ſic: Per liberum ſeruicium.x.s. per annum, & tũc dicatur,& per ſeruiciũ vniũs feodi militis,p omni ſeruicio,quia ſi hec determinatio per annum poſtponeretur huic vltimæ clauſulæ, ſic videretur referri ad totum præcedens, & ita ſequeretur inconueniens, quia ſeruicium militare non eſt annuum. ¶.2. Rex tali domino ſalutem. Præcipimus tibi quòd iuſtè & ſine dilatione plenum rectum teneas talibus de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa,quod clamant eſſe rationabilem partem ſuam quæ eos, vel eas, contingit de libero tenemento quod fuit talis patris,vel matris, Aui vel Auiæ, Auunculi vel amitæ ſui in eadem villa, & tenere de te per liberum ſeruicium tanti per annum pro õni ſeruicio,quod talis ei deforciat, & niſi feceris,vicecomes talis faciat ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu recti. Teſte. &c. vel ſic: Quod clamat eſſe de rationabili parte ſua quę eos contingit de libero tenemento quod fuit talis patris vel matris,auunculi vel amitæ vt ſupra. ¶.3. Rex balliuo Sokæ de tali loco, vel cuſtodi talis honoris ſalutem. Prȩcipimus tibi quòd ſine dilatione plenum rectum teneatis tali,de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, quod clamat tenere de prædicta Soka, vel de prædicto honore, per liberum ſeruicium tanti per annum pro omni ſeruicio, quod talis ei deforceat, & niſi feceris, talis vicecom̃ faciet ne amplius inde clamorem audiamus ꝑ defectu recti. Teſte &c. ¶.4. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd iuſte. &c. reddat tali tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, quod clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam,& tenere de nobis in capite,& vnde queritur quòd prædictus talis iniuſtè ei deforceat, & niſi fecerit, & idem talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc ſummoneas per bonos ſummonitores præfatum talem, quòd ſit coram Iuſticiarijs noſtris apud VVeſtmonaſterium: tali die, oſtenſurus quare non fecerit, & habeas ibi ſummonitores, & hoc breue Teſte &c. ¶.5. Rex cuſtodi terræ & hæredis talis ſalutem. Præcipimus tibi quòd iuſte & ſine dilatione plenum rectum teneas tali de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, quod clamat tenere de prædicto hærede per liberum ſeruicium tanti per annum pro omni ſeruicio, quod talis ei deforciat, & niſi feceris,vicecom̃ noſter talis faciat, &c. ne amplius &c. ¶.6. Rex balliuis ſuis de tali villa ſalutem. Præcipimus vobis quòd ſine dilatione, & ſecundum conſuetudinem mancrij noſtri de tali villa, plenum rectum teneatis tali, de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, quod talis ei deforceat,ne amplius &c. Teſte &c. Si autem burgagium petatur, tũc ſic.

¶.7. Rex

¶ 7. Rex balliuis suis de tali burgo salutē. Præcipimus vobis quòd plenum rectum teneatis A. de tali villa, de vno mesuagio cum pertinentijs in tali villa, quod clamat tenere de nobis per liberum seruitium tanti per annum pro omni seruitio, vel in liberum Burgagium, vel in liberum maritagiū pro omni seruitio, quod talis ei deforciat, & nisi &c. Teste &c. Est etiā alterius modi breue de recto, quod dirigitur hæredi alicuius sub nomine mulieris quæ habuit partem dotis suæ, siue plus siue minus quod tale est. ¶ 8. Rex tali hæredi salutem. Præcipimus tibi q̄ sine dilatione plenum rectū teneas tali mulieri, de tertia parte tantæ terræ, vel redditus, vel bosci, vel prati, vel vnius vel duorū, vel tot mesuagiorū, cum p̄tinentijs in tali villa, quam clamat esse de rationabili dote sua quæ eam contingit de libero tenemento quod fuit talis quondam viri sui in eadē villa, vel in alia, & tenere de te per liberum seruitium vt supra. Si autem dos quæ petitur defendi debet sub seruitio dotis quę tenetur, tunc sic: Quam clamat pertinere ad liberum tenementum suum quod de te tenet in dotem in eadem villa vel in alia, per tale seruitium, vel sic: Quam clamat tenere de te in dotē p̄ tale seruitiū. Est etiā alterius modi breue de recto de cōsuetudinibus & seruitijs, quod immediate dirigitur vicecomiti, vbi tenens seruitium suū dedixerit in parte vel in toto quod tale est. ¶ 9. Rex vic. salutē. Præcipe tali q̄ iuste & sine dilatione faciat tali consuetudines & recta seruitia, quæ ei facere debet de libero tenemento quod de eo tenet in tali villa, & nisi fecerit, & idem talis fecerit te securum &c. tunc sūmoneas per bonos summonitores &c. quòd sit corā Iustic. nostris ad primam assisam, cùm in partes illas venerint, ostensurus quare non fecerit. Et habeas &c. Teste &c. De seruitio vero quod quis cognouerit, si illud facere aliquando contradixerit, dirigitur tale breue vic. de iustitiando eum, quod dicitur breue de recto, in hac forma. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi quòd iustities talem, quòd iustè & sine dilatione faciat tali consuetudines & recta seruitia quæ ei facere debet de libero tenemento suo quod de eo tenet in tali villa, vt in homagijs, relcuijs, redditibus, arreragijs & alijs, sicut rationabiliter monstrare poterit quod ei facere debeat, ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu Iustitię. Teste &c. Si autem tenementum fuerit in Burgo, tunc dicatur sic. Quod talis faciat tali recta seruitia, nulla tamen fiat mentio de consuetudinibus

1 ¶ *Qualiter placita transferūtur a curia dominorum vsque ad comitatum.* 2. *Quòd pluribus modis possit curia domini deficere.* 3. *De summonitionibus & modo procedendi in curia domini Regis.* *Cap.* 3.

COnstat ex præcedentibus q̄ quædam sunt breuia de recto ex supra nominatis quæ in curia dominorum terminari debent, & quæ aliquando per defaltam dominorum, qui rectum tenere, vel nolunt vel non possunt, transferuntur ad comitatum, & ibi multis modis terminari poterunt, nisi ita sit quòd tenens se posuerit in magnam assisam, vel quòd dominus Rex (ad instantiam petentis, & aliquando ad instantiam tenentis, sed ex iusta causa) velit quòd loquela ad curiam suam

a cōm

a comitatu transfertur, ideò per ordinem erit incipiendum a curijs dominorum vbi ipsi domini quandoque curiam tenent & quandoque eorum balliui, vt si ipse petens tenere clamauerit de aliquo per liberum seruitium, qui velit & possit loquelam in curia sua deducere & placitare & terminare per duellum, vel alio modo, qui quidem si nolit, vel non possit multis de causis, vel propter impotentiam, vel propter aliquam dubitationem emergentem, vel incidentem: & ita quòd curia sua de recto tenendo petenti deficiat, tunc ritè probata defalta per defaltam recti in curia domini capitalis, vicecomes rectum teneat per verba in breui cõtenta (& si non feceris vic. hoc faciat.) ¶ 2. Poterit quidem curia de recto tenendo deficere multis modis, vt si deforcians tenuerit de aliquo alio quàm de eo de quo petens tenere clamauerit, quia in hoc casu non habet dominus capitalis coertionem per quã deforciantem trahere possit ad curiam suam, propter quod de necessitate erit ad comitatũ recurrendum. Item quia capitalis dominus omninò recusat tenere rectum, vel cùm nemo sit, vel inueniatur in curia qui rectum teneat, vel quia ipse dominus nullã curiã habet, nec erit (vt videtur) ad superiores dominos capitales, pterquã ad comitatum recurrendum, cùm in breui contineatur, quòd si talis nominatus nõ fecerit, quòd vic. imediate se intromittat. Item propter impotentiam domini capitalis, vt si warantus vocetur qui sit manens extra potestatem suam, vel forte deforcians alibi se essoniauerit de malo lecti, quàm infra potestatem domini sui, & ita quòd milites mittere non possit, licet dominus Rex faciat hoc aliquando per breue suum. Item si tenens posuerit se in magnam assisam, & aliæ sunt causæ infinitæ. Et si dominus capitalis rectum tenere inceperit, & postea obierit, licet hæres suus infra ætatem extiterit, propter hoc non cadit breue, quia curia iudicabit. ¶ 3. De summonitionibus vero ad curiam capitalis domini faciendis, quæ esse debeant, vel quot surfisæ, vel quot essoñ fieri, nolo inserere huic tractatui propter diuersas consuetudines, quæ in diuersis curijs diuersimodè obseruantur. Sed sciendum quòd in visu petendo, & in waranto vocando, aliquando & in exceptionibus proponendis, & in duellis vadiandis, & in omnibus alijs quæ in curia dominorum terminari possunt & debent, obseruari debent prout in curia Regia obseruantur.

1 ¶ *Qualiter defalta Recti in capitali domino debeat probari in curia Regis.* 2. *De processu in comitatu post defaltam curiæ probatam.* 3. *Quando loquela incipit esse in comitatu.* *Cap.* 4.

CVm autem ita sit quòd dominus capitalis rectum tenere nolit, vel non possit, & curia sua ita de recto defecerit, videndum erit qualiter defalta probari possit, & debeat, ita quòd loquela ad com̃ trãsferatur, & tunc quando loquela incipit esse in com̃, & vsque ad quod tempus dominus capitalis curiam suam petere possit, cùm forte de recto non defecerit. Post defaltam curiæ domini capitalis, statim ad comitatũ accedat petens & ostendat ibi quòd curia domini sui ei defecerit de recto, & (secundum quosdam) vadiata probatione defaltæ in manum seruien-

tis

tis domini Regis, vic. dicat seruiẽti domini Regis, q̃ assũptis secũ probis & legalibus hominibus, statim accedat ad curiã illius domini capitaljs (si curiam habuerit & curiã tenuerit, vel si curiã non habuerit tunc ad locũ vbi habuerit reseãtiam, dum tamen hoc sit in feodo illo vbi terra illa est quæ petitur, & si nihil horum habuerit vel fecerit, tunc sufficit q̃ defaltam probet quo loco voluerit, super feodum illud, secundũ quod ipse domin⁹ electionẽ habuerit tenẽdi curiã suã quo loco voluerit sup feodũ suũ (cũ extranõ liceat de iure) & videat seruiens si curia petenti defecerit de recto, q̃ ipse ei rectũ tenere noluerit vel non possit, & statim per iuramẽtum ipsius petentis : & aliorũ duorũ quos petens secum habuerit, audiat seruiens probationẽ defaltæ in prẽsentia capitalis domini, si interesse voluerit per se, vel per certum attornatũ, seneschallũ, vel aliũ balliuũ: secundum quod inueniri poterit de termino P. & s. T. anno Regis H. iij. in com̃ Surrey de Gylberto de Albyngewerth & Reginaldo de Breweſe. Qui quidẽ si summonitus interesse noluerit, nihilominus procedat probatio, & probata defalta, vt prædictum est, redire debent ad comitatũ tam petens quã seruiens. Et seruiente (qui in hoc recordum habet) probationem defaltæ attestante, tunc petat petens inde iuditium, & ibi per iuditium præcipietur, q̃ tenens summoneatur q̃ sit ad alium comitatum inde petenti respõsurus. Ad quem diem si vterq; comparuerit, procedat loquela, si autem neuter, sed se essoniauerit, dabitur alius dies per essoñ, & idem erit si de altero ipsorum. Si autem nullus, vacua erit loquela, quamuis videatur quòd cõpensari debeat defalta cum defalta, ex quo tenens quietus per iuditium non recessit. Si autem petente comparente tenens non comparuerit, præsentibus summonitoribus, & sũmonitiones testificantibus, procedatur contra ipsum ad defaltam, secundum diuersam consuetudinem diuersorum comitatuũ, vel per captionem terræ in manum domini Regis, vel alio modo. Et secundum quòd in comitatu Lancaster obseruatur, & quæ consuetudo ab M. de P. commendata fuit & approbata, & quæ talis fuit : quòd si tenens ad primam summonitionem non veniret, tunc præsentibus summonitoribus & summonitionem testificantibus, per considerationem comitatus summoneatur secũdò q̃ sit ad alium comitatũ, ad quem si non venerit præsentibus summonitoribus &c. vt prius, per considerationẽ comitatus capiatur parũ nãpium de eadem terra nomine districtionis, & tenens summoneatur tertiò, q̃ sit ad tertiũ comitatum, ad quem si non venerit, capiatur magnum nampium de eadem terra, scilicet aueria & catalla in duplum pro aforciamento districtionis, & tenens quartò summoneatur quòd sit ad quartum comitatũ, ad quem si non venerit, per considerationẽ comitatus, capietur terra in manum domini Regis, & tenens quintò summoneatur q̃ sit ad quintum comitatũ, ad quẽ si non venerit, nec terra petita sit per pleuinã, petens seysinã suã recuperabit per defaltam, nec poterit tenens se defendere contra recordum comitatus per legem, defendendo summonitionẽ & surssas. ¶ 2. Fit etiam processus huiusmodi post defaltam probatam pluribus alijs modis & diuersis, secundum diuersitatem comitatuum, quia post probationem defaltæ, faciet seruiens hundredi incontinenti

summo-

ſũmonitionẽ vel aſſidet partibus diem (ſi preſentes fuerint) ad proximum comitatum & ſemper ſtabitur eius recordo cum teſtimonio proborum hominum qui præſentes fuerint, & de ſummonitione facta, & die dato, & ad quem ſi tenens non venerit, ſe per legem non defendet contra recordum ſeruientis. Stabitur etiam eius recordo, ſi in curia Regis contentio habeatur, vtrum loquela fuerit in curia capitalis domini, vel in comitatu, vel ſi facta fuerit per eum ſummonitio vel non, vt de itinere Vv. de Ralegh in comitatu Vvarr. ¶ 3. Et quamuis quidam ſic dicant, quòd ſtatim poſt ſummonitionem factam per ſeruientẽ, incipit loquela eſſe in comitatu, tamen non eſt ita, niſi tunc demùm cùm ſeruiens præſens fuerit in comitatu & teſtatus fuerit probationem defaltæ & ſummonitionẽ & cùm ita fuerit loquela in comitatu, ſine calumnia domini capitalis, ſiue tenens ſe eſſoniauerit ſiue non, capitalis dominus curiam ſuam nunquam rehabebit, ſiue tenens in cõm ſe eſſoniauerit ſiue non. Ex tunc enim vel ſtatim poterit loquela ad magnam curiam domini Regis per pone tranſferri, vel in cõm terminari, & vnde cùm multotiens contingat, quòd petens per fraudem dicit quòd curia de recto ei defecerit, cùm forte loquela nunquam fuerit in curia domini capitalis, & cùm ipſe dominus paratus eſſet ei rectum tenere, ipſe petens ad comitatum conuolauit. Et quo probato eſſet curia domino capitali reſtituenda, ſi illam ad horam petierit, oportet quòd illam petat hora congrua, antequã loquela fuerit in comitatu, ſcilicet tertio die incluſiuè, ne ſi diem cõm attenderet, ſuperueniret proteſtatio probationis defaltæ, & ſumonitionis per recordum ſeruientis, vel eſſonium tenentis, & poſtea breue de ponendo loquelã ad magnam curiam, quia ſic non eſſet curia petita ad horam.

1 ¶ *Cùm loquela fuit in cõm tranſlata.* 2. *De modo procedendi in placito de recto cùm fuerit in cõm & de forma diuerſorum breuium.* 3. *Si in cõm vocetur warantus.* 4. *Si tenens ſe poſuerit in magnam aſsiſam in comitatu.* 5. *Breue de pace vſque ad aduentum Iuſtitiariorũ.* 6. *Prohibitio cuſtodi.* 7. *Si placitum fuerit in comitatu de conſuetudinibus & ſeruitijs.* 8. *Si ille qui ſe poſuerit in magnam aſsiſam de ſeruitijs & conſuetudinibus & habuerit breue de pace diſtringatur a domino ſuo pendente placito.* 9. *Breue de pace vbi terra petita teneri debet in Gauelk ynd.* 10. *Quòd tenens qui ſe poſuerit in magnam aſsiſam cùm breue de pace habuerit perquirat ſibi petens de arramando magnã aſsiſam cũ Iuſtitiarijs in aduentu ipſorum.* 11. *Breue de eodem de aſsiſa arramanda.* 12. *De aſsiſa arramanda cùm placitum de recto fuerit de ſeruitijs & conſuetudinibus.* 13. *Breue de aſsiſa arramanda in Iurata de Gauelk ynd loco magnæ aſsiſæ.* 14. *Qualiter remouetur placitum de cõm ad magnam curiam per breue quod dicitur pone.* 15. *Pone ad petitionem petentis.* 16. *Pone ad petitionem petentis de conſuetudinibus & ſeruitijs.* 17. *Pone ad petitionem tenentis & ex cauſa.* 18. *Vbi duellum vadiandum eſt contra conſuetudinem regni.* *Cap. 5.*

PRobata ſic defalta & per ſeruientem teſtata, & ſimiliter ſummonitione, ſic incipit placitum de recto eſſe in comitatu & vbi in eſſoñ de malo veniendi ita fieri debet ſicut fit in curia domini Regis, niſi ex conſuetudine & ex iure antiquo aliter obſeruetur. ¶ 2. De eſſonio vero de malo lecti ita fiat, ſecũdum quod inferius videri poterit de eſſonijs ſi in comitatu. De viſu vero habẽdo & de exceptionibus, & replicationibus,

bus,fiat ſicut inferiùs dicetur,& eodem modo.Si autem vocetur warrantus in comitatu non habebit comitatus poteſtatem ſummonẽdi warrantum ad warrantizandum ſine ſpeciali præcepto domini Regis, quo caſu recurrendum erit ad curiam per breue de warrantia, quod tale erit. ¶ 3. Rex vicecom̃ ſalutem.Præcipe tali quòd iuſte &c. warrantizet tali, tantam terram cum pertinẽtijs in tali villa,quã talis Titius in curia noſtra clamat eſſe ius ſuum,& vnde &c.vt infra inter breuia de warrantia.Et niſi fecerit quòd ſit in aduentu iuſtic. &c. & vnde ſi in comitatu warrantizauerit,bene erit, ſi autem non, tunc dabitur dies partibus in aduentu iuſticiariorum,vbi terminabitur p̃ tale breue placitũ de warrantia,& cùm warrantizauerit,remittetur loquela principalis iterum ad comitatũ & ibi terminabitur ſi iuſtitiarij hoc voluerint.Poterit tamen vtraquè coram eis de gratia terminari ſi voluerint,etiam ſine pone. Et ſi warrantus infra ætatem fuerit, remanebit principale placitum in ſuſpenſo in comitatu & placitum de warrantia coram iuſtitiarijs quouſquè warrantus ætatem habuerit, quòd ad warrantiam reſpondere poterit. ¶ 4. Si autem tenens per duellum in comitatu ſe defendere voluerit,tunc fiat eodem modo in eſſonijs,& alijs, ſicut fit infra de duellis. Cùm autem tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam in comitatu,dabitur ei dies vſquè ad alium comitatũ infra quem ſibi perquirere debet breue de pace vſquè ad aduentum iuſtitiariorum, quod quidem facere non poſſit per interpoſitam perſonam, cùm in propria perſona iurare teneatur quód tenens eſt,et quòd ſe in comitatu poſuerit in aſſiſam, quòd ſi infra comitatum ſibi non perquiſiuerit,vel eſſoniatus non fuerit,ſed defaltam fecerit,amittere poterit per defaltam, ſaluo ei quòd habeat recuperare ſuum quale habere debebit. Et eodem modo faciat petens ex parte ſua, perquirat ſibi breue de ſummonendo magnam aſſiſam coram iuſtitiarijs ad eundem terminum, ſecundum quòd inferiûs dicetur. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Prohibem' tibi ne teneas placitum quod eſt in comitatu tuo inter A. petentem & B. tenentem de tanto terræ cum p̃tinentijs in N.quod idem A. clamat verſus prædictum B. per breue noſtrum de recto, niſi duellũ inde fuerit vadiatum,quia idem B.(qui tenens eſt)poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtrã, & petit recognitionem fieri vter eorum maius ius habeat in terra illa. Et ſic fiat de omnibus alijs aſſiſis, ſecundum quod videri poterit in magnis aſſiſis inferius.Si autem placitum de recto fuerit in curia alicuius, tũc fiat prohibitio cuſtodi, vel balliuo, per tale breue. ¶ 6. Rex vicecomiti ſalutem.Prohibe balliuo vel cuſtodi terræ & hæredis A. ne teneat placitũ quod eſt in curia eiuſdem cuſtodis,vel balliui de tali honore &c.vt ſupra. Vel ſi prohibitio fieri debeat domino curiæ,tunc ſic.Prohibe A.ne teneat placitum in curia ſua inter A. petentem & B. tenentem de tanto terræ cum pertinentijs in N. quod idem A. clamat verſus eundem B. per breue noſtrum de recto &c. Si autem placitum fuerit inter aliquos in comitatu de ſeruicijs & conſuetudinibus per breue de recto patens, quod dicitur, prohibemus: vel per breue de Iuſticiando aliquem ad faciendum recta ſeruitia & conſuetudines, & tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam

(quod bene poterit) habebit breue de pace vicecomiti quod tale erit. ¶ 7. Rex vicecomiti ſalutem. Prohibemus tibi ne teneas placitū quod eſt in comitatu tuo inter A. petētem, & B. tenentem vel defortiantem, de conſuetudinibus & ſeruitijs quæ prædictus A. exigit de prædicto B. per breue noſtrum de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, niſi duellum inde vadiatum fuerit, quia idem B. (qui tenens eſt) poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtrā, & petijt recognitionē fieri vtrum debeat prædicto A. de p̄dicto teñto tale ſeruiciū & tale, tantum per annum pro omni ſeruitio ſicut ei recognoſcit: an idem ſeruicium, & pr̄terea tale, & tale, ſicut idem A. ab eo exigit. Teſte &c. Et variatur iſtud breue multotiens ſecundū varietatem ſeruitiorū. Contingit quandoquè quòd ille qui ſe poſuerit in magnam aſſiſam de ſeruicijs & conſuetudinibus, poſtquam ſibi perquiſierit breue de pace vſquê ad aduentum iuſtitiariorum, interim nihilominùs diſtringitur pro eiſdem ſeruitijs per dominum capitalem, & quo caſu conſulitur ei per breue quod tale eſt. ¶ 8. Rex vicecomiti ſalutem. Oſtendit nobis talis, quòd cùm tulerit tibi breue noſtrum de pace habenda vſquè ad aduentum iuſtitiariorum ad partes illas de ſeruicijs & cō ſuetudinibus quas talis ab eo exigit, & quas ei non cognoſcit, & vnde poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtram coram te in comitatu tuo. Idem talis nihilominùs diſtringit eum pro eiſdem ſeruicijs & conſuetudinib' quas ei non cognoſcit, & in aliis grauis exiſtit eidem & iniurioſus. Et ideo tibi præcipimus quòd non permittas de cętero quòd prædictus talis diſtringat ipſum talem pro eiſdem ſeruitiis & conſuetudinibus, ita quôd prædicta occaſione de cętero ei moleſtiam inferat vel grauamen. Et ita te habeas in hoc negotio &c. Teſte &c. ¶ 9. Rex vicecomiti ſalutem. Prohibem' tibi ne teneas placitum quod eſt in comitatu tuo inter talem & talem &c. vt ſupra, niſi duellum &c. quia idem talis qui tenens eſt, poſuit ſe in Iuratam loco magnæ aſſiſæ prouiſam & conceſſam, & petiit recognitionem fieri vter eorum maius ius habeat in terra illa Teſte &c. Et notandum eſt quôd omnia breuia de pace ſic fiunt, vt ſupra: vel ſic: vel quòd fit prohibitio vicecomiti ne teneat, vel vicecomiti quôd aliis prohibeat, ſicut dominis, cuſtodibus, vel balliuis, ne ipſi teneant placitum quod eſt in curia eorum &c. vt ſupra. Et ſciendū quòd omnia breuia de pace irrotulari debent in rotulo de Cancellaria. ¶ 10. Cûm autem tenens huiuſmodi breue de pace ſibi perquiſiuerit, ſtatim debet petens aliud ſibi perquirere, ſcilicet de magna aſſiſa coram iuſticiarijs in eorum aduentu arramanda, et per quod ſummoneantur quatuor milites ad eligendum duodecem ad faciendam aſſiſam illam, in hac forma. ¶ 11. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores quatuor legales milites de comitatu tuo quòd ſint coram Iuſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam cûm in partes illas venerint, ad eligendum ſuper ſacramentum ſuum duodecem de legalioribus militibus de viſneto tali, qui meliûs ſciant & velint veritatem dicere, ad faciendam recognitionem magnæ aſſiſæ noſtræ inter talem petentem, & talem tenentem, de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, quia idē talis (qui tenens eſt)

poſuit

posuit se in magnam assisam nostram,& petit recognitionem fieri vter eorum maius ius habeat in terram illam. Et summoneas per bonos sumonitores prædictum talem &c.quòd tunc sit ibi auditurus illam electionē, & habeas ibi nomina militum & hoc breue Teste &c. Et sciendum quòd variantur huiusmodi breuia secundum varietatem assisarum, secundum quod videri poterit infra de assisis. ¶ 12. Rex vicecom̃ salutem. Sūmoneas per bonos summonitores quatuor legales milites de comitatu tuo &c.vt supra, ad faciendam recognitionem magnæ assisæ nostræ inter A. petentem & B. deforciantem de consuetudinibus & seruicijs quæ idem A.exigit a prædicto B.de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa. Et vnde idem B.(qui tenens est)posuit se in magnam assisam nostram, & petijt recognitionem fieri vtrum debeat prædicto A. de prædicta terra tale seruicium, vel tale, tantum per annum pro omni seruitio sicut ei recognoscit,an idem seruicium,& præterea tantum,sicut idem A. ab eo exigit. Et̄ summoneas &c.vt supra. ¶ 13. Rex vicecom̃ salutem.Summoneas &c. quatuor legales homines de comitatu tuo qui teneant in Gauelkynd, q̄ sint coram iustitiarijs nostris &c. (vt supra) ad eligendū super sacramentum suum xij. de legalioribus hominibus de visneto tali, qui teneant in Gauelkynd,& qui meliùs sciant & velint veritatem dicere, ad faciendam iuratam loco magnæ assisæ prouisam & concessam,inter tales &c.vt supra Et summoneas &c. et habeas &c. ¶ 14. Et tali modo procedet placitū de recto in comitatu,nisi forte sit aliquis capitalis dominus,vt prędictum est, qui curiam suam ad horam petierit antequàm placitum fuerit in comitatu, vel forte cùm in comitatu fuerit perquirat sibi petens de ponendo loquelam illam ad magnam curiam,p̄ breue quod vocatur (Pone) & quod tenenti de facili non conceditur, nisi ex causa necessaria in breui exprimenda. ¶ 15. Rex vicecom̃ salutem.Pone ad petitionem petentis coram iusticiarijs nostris apud westm̃ tali die loquelam quæ est in comitatu tuo per breue de recto inter A. petentem & B.tenentē de tanto terrę cum pertinentijs in tali villa,vel sic:exceptis tot acris &c.Et summoneas &c.prædictum B.quòd tunc sit ibi præfato A. inde respōsurus, & habeas ibi summonitores & hoc breue Teste &c. ¶ 16. Rex vicecom̃ salutē. Pone ad petitionem petentis coram iustitiarijs nostris apud w.tali die loquelam quæ est in comitatu tuo per breue nostrum inter A. petentem & B.deforciantem de consuetudinibus & seruicijs quæ idem A. exigit de prædicto B.de libero tenemento suo quod de eo tenet in tali villa &c.Et summoneas &c.præfatum B.quòd tunc sit ibi præfato A. inde respōsurus,et habeas ibi summonitores,& hoc breue,& aliud breue. Teste &c. Et ideo dicit (aliud breue) vt si placitum fuerit in comitatu per aliquod breue clausum inter aliquos,de debito,vel de alia re, & ita quód non sit patens,& quod quidem remanere debet penes petentem.Sed esto quòd tenens warrantum vocauerit in comitatu antequam loquela posita fuerit coram iustitiarijs de banco,et ita quòd warrantus diem habeat coram iustitiarijs itinerantibus,quia statim ad præceptum vicecomitis non warentizauit,nunquam fiet mentio in pone de waranto? Non,quia in curia dñi Regis post essonia & dilationes incipiet petens narrare versus tenē-

tem, ex quo warrantus in comitatu nondum warrantizauit,& ipſe tenēs tunc incipiat de nouo warrantum vocare, & dies datus coram iuſtitiarijs itinerantibus nullus erit & locum non tenebit.Raro autem fit hoc breue (Pone) ad petitionē tenentis, vt prædictum eſt, niſi ex cauſa quæ multiplex eſſe poterit,vt ſi tenens longè agens fuerit in partibus tranſmarinis, vel ita impotens ſui quód comparere nō poſſit in comitatu, vel vice verſa,ſi petens ſit vicecomiti parentela coniunctus, ſeruiens,vel multum familiaris,vel ſit valde potēs,et vicecomes de coīn, et fit tale(Pone)ſic cū cauſa expreſſa. ¶ 17. Rex vicecomiti ſalutem. Pone ad petitionem tenentis, eo quòd agit in partibus tranſmarinis, vel eo quód petens eſt amicus,vel familiaris vicecomiti,& huiuſmodi, coram iuſtic.noſtris ad talem diem loquelam quæ eſt in comitatu tuo per breue noſtrum de recto, inter A. petentem & B. tenentem de tanto terræ cum ꝑtinentijs in tali villa.Et dic prædicto A.quòd tunc ſit ibi loquelam ſuam verſus prædictū B.proſecuturus ſi voluerit.Et habeas ibi hoc breue. Teſte &c. Et notandum quód ſi tenēs quacunq; de cauſa perquiſiuerit ſuum (pone) coram iuſtitiarijs,et primo die coram eis defaltam fecerit, oportet eum wayuare ſuum (Pone) vel amittet per defaltā. Item eſto quòd petens defaltam fecerit primo die cùm (Pone) ſuum perquiſiuerit,& cùm tenēs ſe eſſoniauerit,receſſerit eſſoniator ſine die, non poterit petens vlterius per aliud (Pone) reſumere placitum ſuum, & illud iterum tranſferre de comitatu ad magnam curiam, quia in comitatu nullum eſt placitum ex quo inde ſemel tranſlatum eſt: vt de termino Paſchę anno regni regis H.nono in comitatu Hunt̄ de Wilhelmo Hatechriſt & Roberto de waſhyngley. Et vnde idem Robertus(qui tenēs fuit)receſſit ſine die de placito illo,quod tranſlatum fuit a comitatu ꝑ ſecundum pone, et ideo placitum de nouo reincipiendum. Tranſfertur etiam loquela ad magnam curiam ad petitionem petentis ex neceſſitate propter priuilegium tenentis, quale habēt templarij,et hoſpitalarij,& alij plures, quòd non reſpondeant de aliquo placito niſi coram ipſo rege,vel eius capitali iuſtitiario, qui etſi aliquando contra priuilegium ſuum intrauerint in reſponſum,ex pœnitentia reſilire non poſſunt: vt de Itinere Abbatis de Radyng & M. de Pateſhul in comitatu Wygorn̄ anno regni regis H.quinto. Tranſfertur etiam generaliter quælibet loquela de comitatu per neceſſitatem .s. vbi comitatus non habet poteſtatem terminandi placitum,vt ſi baſtardia obijciatur, vel huiuſmodi,& eodem modo propter difficultatem iudicij, & multis alijs modis.Et eodem modo tranſferuntur loquelæ coram iuſtitiarijs Itinerātibus & indifferenter, abſq; eo quòd aliquid detur pro(pone)Et eodem modo de curijs Baronū.Et in fine notandum, quòd in placito per paruū breue de dominicis domini regis,nullum fiat(Pone)Tranſfertur etiā loquela a comitatu ad curiam,propter falſum iudiciū,vel fatuū. ¶ 18. Rex vic.ſalutem.Pone coram iuſtitiarijs noſtris &c. duellum quod vadiatum eſt in coīn tuo inter A.querentem & talia hundreda,de quodā iuditio eidē A.facto,de auerijs captis & contra vadiū & plegium detentis vt idem A.dicit.Et vnde queritur quòd duellum iſtud iniuſtè & contra conſuetudinem regni noſtri vadiatum eſt.Et interim recordum illud vnde prędictum

tum duellum vadiatum fuerit fieri facias, & illud habeas coram prefatis iustitiarijs nostris ad prædictum diem p quatuor legales milites de comit tuo qui recordo illi interfuerint. Et summoneas &c. iiij. legales milites de comitatu tuo, qui recordo illi interfuerint, & præterea quatuor legales milites de quolibet hundredorũ prædictorũ, qui tunc sint ibi audituri recordum illud, & responsuri, & iudiciũ recepturi, pro prædictis hundredis. Et habeas ibi sũmonitores, nomina militũ, & hoc breue Teste &c. Et sunt hm̃odi formæ infinitæ secundũ diuersitatem placitorum.

1 ¶ *De diuersitate & diuisione summonitionis.* 2. ¶ *De sumonitione generali.* 3. *De summonitione speciali.* 4. *Quis potest summonere.* 5. *Per quos & per quot facienda sit summonitio & quando.* 6. *Quæ summonitio sit legittima.* *Cap. 6.*

TRanslata ad magnam curiam ad petitionẽ petentis loquela quæ incepta est p breue de recto p Pone, oportet q̃ summoneatur tenens quòd sit ibi petenti inde responsurus. Et vnde inprimis videndũ est an sit sũmonitus, & ideo de sũmonitionibus aliquid dicatur. Et sciendũ q̃ est summonitio, & est post sũmonitionẽ aliquando captio in manũ dñi regis p defaltã, vel attachiamentũ, secundũ quod actio fuerit realis, vel psonalis, secundum quòd inferiùs dicetur. Item est mandatũ dñi Regis siue præceptum sine alia summonitione, quòd quis sit coram eo responsurus, vel aliquid facturus, vel q̃ quis sit & habeat talẽ ad respondendũ, vel aliquid faciendũ. Itẽ est præceptũ vicecomiti quod faciat aliquẽ venire, vel attachiet, vel quòd habeat corpus alicui", vel ita attachiet quód sit securus habendi corpus: secundũ diuersitatem summonitionũ, & attachiamentorũ, vt inferiùs dicetur de essoñ, & vbi aliquando sequitur essoñ, aliquando non. Itẽ summonitionũ alia fit in actione reali tam in causa possessionis, q̃ in causa ꝓprietatis. Item alia in causa psonali vbi .s. aliqua psona obligatur in contractibus ad aliquid dandum vel faciendũ, & in actionibus iniuriarum. ¶ 2. Item summonitionum, alia generalis, alia specialis: generalis autem siue communis est, quæ tangit aliquam vniuersitatem, sicut omnes de comitatu, vel omnes alicuius ciuitatis, burgi, vel villę, pro aliquo quod tangat vniuersitatem, sicut generalis summonitio quæ fit ante iter iustitiariorum & huiusmodi, quæ semper fieri debet in loco magis publico, & ideo dedici non poterit nec defendi, quiá quod omnis de Comitatu vel ciuitate sciuerit vel cognouerit, vnus vel plures hoc dedicere non possunt. Et talem generalem summonitionem sequuntur essonia, quæ quidem dicuntur essonia de communi summonitione, per quæ defenditur quis, & eius absẽtia, si ad primum diem cõmunis summonitionis non venerit, dum tamen veniat ad diem sibi datum ad warrantizandum essonium, & ita quòd inde postmodum sine licentia non recedat. ¶ 3. Est etiam specialis summonitio, quæ sub generali cõtinetur, vt si quis de aliquo placito speciali summonitus sit coram iustitiarijs, quo casu si primo die nõ venerit, nec se essoniauerit in placito speciali, erit in defalta, nec excusabitur quâmuis de communi summonitione fuerit essoniatus, sed si in placito speciali, excusatur per essonium illud

illud quantum ad cõmunem ſummonitionem, quãuis de ea cauſa ſpecialiter eſſoniatus non fuerit. Item videndum vbi ſpecialis ſummonitio fieri debeat, ſi ille qui ſummonitus eſt non inueniatur. Si autem inueniatur, fiat ei ſummonitio vbicunq; inuentus fuerit in domicilio ſuo vel extra, ſub teſtimonio duorum ad minus, qui hoc (ſi opus fuerit) poſſint certificare & teſtificare. Si autem non fuerit inuentus, non tenentur ſummonitores eum vlterius quærere quâm ad domicilium ſuum, & in quo ſi fuerit inuentus, fiat ei ſummonitio vt prædictum eſt, vel familiæ ſuæ ei denuncianda cùm venerit. Item ſi in comitatu plura habeat domicilia, potius fiat ei ſummonitio ad domiciliũ vbi magis habitauerit, vel vbi maiorem habuerit ſubſtantiam. Si autem domicilium non habuerit, nec dominicum in comitatu, tunc ſi feodum habuerit, fiat ſummonitio ad feodum ſuum, et cùm ita qualitercunq; præuentus fuerit ſummonitione, nõ poterit ſe extra regnum tranſferre, vt per hoc ſibi acquirat dilationes de vltra mare, ſecundum quod inferiùs dicetur. Et quid ſi per ſummonitionem ſic præuentus extra regnum ſe tranſtulerit, & ad diem ſuum eſſoniatus fuerit de vltra mare, quæro (cùm non competat tale eſſonium) an verti poſſit in eſſonium de malo veniendi, quod bene competeret, ſi ab initio ſe taliter eſſoniaſſet? et videtur prima facie quòd ſic, quia ſi quis primò ſe eſſoniauerit de malo lecti, vbi ſe eſſoniaſſe debuit de malo veniẽdi ordine nõ obſeruato, vertitur eſſoñ de malo lecti in eſſoñ de malo veniendi, & qui facit id quod maius eſt, facit id quod minꝰ eſt. Videtur igitur quòd eadem ratio eſt in caſu præmiſſo quòd eſſoñ de vltra mare vertitur in eſſoñ de malo veniendi, cùm ſummonitus ſummonitione ſit præuentus, ſed non eſt idem in vtroquè caſu, quia in vno caſu competit vtrumquê eſſoñ, ſed vertitur vnum in aliud, propter ordinem non ſeruatum. In alio vero caſu non competit niſi vnicum tantum. s. eſſoñ de malo veniẽdi. i. de citra mare & non de vltra. Et vnde cûm ſe eſſoniauerit de eſſonio de vltra mare, quod non iacet, & non de eſſonio de citra quod iacet, videtur (& verum eſt) quód carebit vtroq;, quia eſſonium quod non eſt nõ poteſt cadere in eſſonium quod non eſt quamuis eſſe deberet. ¶ 4. Itẽ videndum quis ſummonere poſſit, & ſciendum quòd omnis qui habet iuriſdictionem & poteſtatem iudicandi ordinariam, ſicut ipſe dominus Rex, vel delegatam, ſicut iuſtitiariꝰ ab eo conſtitutus, & non alius a iuſtitiario ſubſtituendus, quia iuſtitiarius iuſtitiarium ſubſtituere non poteſt, & ideo dico (ab eo qui habet iuriſdictionem) quia alius coertionem non habet, & cûm coertionem non habeat, punire non poterit contumacem nec iudicium a non ſuo iudice factum ligat, nec tenet. Et in hoc caſu aut conſtat ab initio iuſtitiarium habere iuriſdictionem, aut conſtat quòd nõ habeat, aut dubitatur an habeat. Si autem conſtiterit quòd habeat, venire tenetur ſummonitus vel ſe legittime excuſare, alioquin pœnam contumaciæ non euadet. Si autem conſtiterit quòd non, ſummonitus impune ſe abſentabit. Si autem dubitetur, venire debet ſummonitus, ſaltem priuilegium fori allegaturus, vt infra pleniùs dicetur de prohibitionibus. ¶ 5. Item per quos & per quot faciẽda ſit ſummonitio, & videtur quòd per duos ad minus, qui ſi neceſſe fuerit, teſtificari poſſunt ſummonitionem

nem esse legittimè factã,& qui eam possint probare si opus fuerit,& cùm inde dubitetur, cùm per iustitiarios fuerint inde requisiti, de tempore, die & loco,& aliis circumstantiis,secundum quod inferius dicetur.Item quãdo? & sciendum quòd per quindecem dies antè diem quo comparere debeat fiat talis summonitio omnibus qui in regno sunt & extra comitatũ & infra quatuor maria. ¶ 6. Et talis summonitio dici debeat legittima.Si autem minus spacium contineat,possit illegittima iudicari,nisi ob causam legittimam minus tempus statuatur.Vt si propter causã quæ instantiam desiderat,propter rem forte quæ tempore peritura sit,vel ꝓpter alias causas vbi inducię arbitrariæ sunt,propter necessitatem,vt propter consilium lateranense de ecclesijs vacantibus.Item propter præsentiam partium in Itinere iustitiariorum in eodem comitatu existentium, quod secus est si aliqua manens sit extra.Item propter personas qui celerem habere debent iustitiam,sicut sunt mercatores quibus exhibetur iustitia Pepoudrous,et sic ex causa moderatur tempus sũmonitionis, & cõtinet minus tempus quandoquè quám spacium xv.dierum . Et quandòquè tempus summonitionis ex causa continet tempus magis diffusum, propter longam peregrinationem , secundum quod quis fuerit in remota peregrinatione vel propinqua,& in hoc erit dilatio arbitratiua.Legittima igitur summonitio erit quindecem dierum,modo quo prędictũ est, et si minus spacium contineatur quã quindecem dierum sine causa rationabili,tunc cùm summonitus comparuerit, aut calumpniata est summonitio sicut illegittima,aut non calumpniata. Si autem non calumpniata, tunc procedat loquela ac si summonitio esset legittima. Si autem calũpniata fuerit & probata illegittima,detur alius dies legittimus in curia quę dedici non possit contra recordum iustitiariorum . Si autem post minus legittimam summonitionem tenens se essoniauerit, vel defaltam fecerit, vel sine calumpnia in placito processerit, vel diem amoris ceperit, summonitionem minus legittime factam vlteriùs causari non poterit.Et etiã bene poterit quis respondere sine summonitione si voluerit,nec ei iniuriatur cùm hoc velit.Sunt autem quidam casus quód tenens summonitionem dedicere non poterit,vt si coram aliquo qui recordum habet vbicunquè atturnatum fecerit , propter verba in attornato faciendo,vt cùm dixerit tenens,facio attornatum meum in loquela quæ est coram tali,vel coram te,per hoc concedit quód processit summonitio,quia non poterit esse corã aliquo nisi præcesserit sũmonitio,quia si diceret in loquela quæ erit,sic nunquã admitteretur ad attornum faciendũ.Et si petens possit attornum facere statim post impetrationem breuis , tenens hoc nunquàm facere possit de iure antequam loquela sua fuerit coram suo iudice ꝑ sũmonitionem.Et vnde si dicat feci attornatum meum,idem est quod confiteri summonitionem,vel quasi,et si ante factus fuerit attornatus effectũ non habebit ante summonitionem,nec iustitiarius de aliquo potestatem habebit,antequam loquela fuerit coram eo per summonitionem.Nullus autem dies dari debet extra comitatum nisi per spacium xv.dierum, nec per tantum spacium sine essonio , nisi hoc faciat consensus partium, quo casu fiat vt in fine dicetur de essonio.

TRAC-

¶ Tractatus ſecundus

Libri quinti, in quo tractatur De Eſſonijs.

(.·.)

1 ¶ *De modo procedendi poſt ſummonitionem.* 2. *Breue de habendo eum coram Iuſticiarijs qui per fraudem, maliciam & falſitatem eſſoniauit aduerſarium ſuum.* *Cap.1.*

AD diem vero ſummonitionis ſiue legittima ſit ſũmonitio ſiue non, aut comparet ſummonitus, vel ſe eſſoniat, vel defaltam facit. Si autem venerit, aut dedicit ſummonitionem, aut concedit ſũmonitionem legittimam, quo caſu .s. quando concedit ſummonitionem legittimam, ſtatim reſpondeat ſi vicecomes miſerit breue: ſi autem non, recedet tenens quietus, & petens ꝑquirat ſibi per aliud breue. Si autem breue venerit, tunc propoſita intentione petentis, reſpondeat tenens intentioni, vel excipiat contra breue, vel petat viſum. Si autem cauſetur ſummonitionem minûs rationabilem eſſe, detur ei dies rationabilis, ad quem veniat reſponſurus. Si autem illã omninò dedixerit, ſiue ſummonitus fuerit ſiue non, tunc querendum erit a petẽte vtrũ ſe tenere voluerit ad defaltã, vel ad placitũ principale, ſi autẽ ad placitũ principale, tunc tenens ſtatim reſpõdeat. Si autẽ tenuerit ſe ad defaltã, & ſũmonitus ſũmonitionẽ omninò defendat, tunc ſũmonitores vocãdi ſunt, ꝙ teſtentur ſummonitionem. Et cùm diligenter examinati, ꝓbauerint ſummonitionem legittimè factam, tunc primò vadiat ſummonitus legem, & defendat ſummonitionem per legem contra teſtificationem ſummonitorum. s. quòd ſummonitio non peruenerit ad ipſum, ſed quòd nec ad ipſum, nec ad domicilium ſuum. Si autem ſummonitores in probatione ſummonitionis diligenter examinati concordes non extiterint, tunc (quaſi ſummonitione nulla) non habebit ſummonitus neceſſe ſummonitionem defendere per legem, ſed detur ei alius dies legittimus, niſi gratis incontinenti velit reſpondere. Cûm autem poſt legem vadiatam diem habuerit tenens de lege facienda, ad diẽ illum ſe poterit eſſoniare de placito legis vadiatę, et tunc in finẽ veniat cum lege, & eam faciat ſi poſſit, & ſi in lege facienda defecerit tenens, petens ſeyſinam ſuam recuperabit ſtatim, vel ſi defaltam fecerit, petens ſtatim ſeyſinam ſuam recuperabit per defaltam ſi tenens præſens fuerit: ſi autem abſens, capiatur terra in manum domini regis per paruum cape, & ipſe ſummoneatur ꝙ ſit ad alium diem auditurus iudicium ſuum, per breue inferiùs notandũ. Si autem ad primum diem non comparuerit tenens, ſed antequam comparuerit in curia defaltam fecerit, tunc aut vicecomes miſit breue aut nó miſit, ſi vicecomes non miſit breue, tunc cûm petens offerat ſe liti, iuſtitiarij procedere non poterint ſecundùm defaltã ſine waranto, vel ſine breui, nec poterit alium diem dare infra quem mandare poſſit vicecomiti ꝙ

faciat

faciat venire breue, quia tali modo sine breui & waranto dando diem, sibi vsurparet iurisdictionem, nec etiam si breue veniret ad alium diem non valeret, quia dies sũmonitionis præterijt, erit igitur opus alio breui. Si autem miserit breue, offerente se liti petente propter defaltam tenentis, capietur terra in manum domini regis per magnum cape, cuius forma inferius notatur, & tenens summoneatur quòd sit ad alium diem respõsurus de capitali placito, & de defalta, scilicet quare non fuit ad primum diem sicut summonitus fuit, ad quem diẽ si venerit statim respondeat ad capitale placitum, nisi petens se tenere voluerit ad defaltam, si autem se tenuerit ad defaltam, tunc oportet tenentem docere causam sufficientem, & rationem quare non fuit ad alium diem sicut summonitus fuit. Causæ quidem possunt esse plures, de quibus inferius dicetur. Et quarum vna poterit esse talis inter alias, quòd nullam habuit summonitionem, quo casu oportebit petentem docere contrarium per summonitores qui fecerunt summonitionem, alioquin nulla erit summonitio, nec aliqua defalta. Et ideo statim respondeat tenens ad placitum capitale. Si autem testata fuerit summonitio & probata, tunc erit locus defensioni per legem, secundum quod superius dictum est. Si autem post primam captionem ad alium diem non venerit, amittet seysinam suam per secundam captionem per paruum cape, nisi tunc veniat & defendat per legem vt supra de sũmonitionibus & superfisis. Si autẽ ad primũ diem non venerit sed se essoniauerit, tunc videtur quodãmodo concessisse summonitionem, donec præsens illam defenderit, & dedixerit. Quo casu, dabitur ei alius dies per essoniatorẽ suum, siue breue venerit siue nõ. Ad quem diem si tenens venerit, statim respondeat vel excipiat. Si autem non venerit, capiatur terra in manum domini regis per defaltam, & ipse summoneatur quòd sit ad alium diem per magnum cape, inde respõsurus & ostensurus, quare non seruauit diem sibi datum per essoniatorem suum. Ad quem diem si non venerit, fiat vt supra ex secunda defalta. Et si venerit, eodem modo vt supra. Si autem ad diem sibi datum per essoniatorem suum de malo veniendi faciat se essoniari tenens de malo lecti, tunc dabitur alius dies petenti licet non tenenti: infra quam, & statim post essonium mittantur ad eum quatuor milites de comitatu, ad videndum vtrum infirmitas qua se tenens essoniauerit sit languor vel nõ. Et tunc cùm venerint ad locum vbi iacuerit vel iacere debuit, inuenerit eum in lecto sicut essoniatus fuit & confitentem essonium siue reuera se ipsum essoniauerit, seu falsò essoniatus fuerit per alium. Quo casu procedent milites in visu faciendo modo debito, secundum quod inferiùs dicetur (ac si omnia ritè acta essent & dabunt ei malum transiens, vel languorem, secundnm quod iudicauerint de statu suo, nec ad diem sibi datũ poterit tenens vlteriùs defendere summonitiones, nec dedicere, & sursisas contra attestationem quatuor militum, nec contra propriam recognitionẽ essonij, cũ prædicti quatuor milites in hoc habeãt recordũ, nec etiam si dicat quód petens ipsum falsò essoniari fecerit, etiam sine summonitione: vtroquè essonio audiri non debeat, quasi propriam al-

legans falsitatem. Si autem quatuor milites inuenerint eum extra lectum in curia, vel vagantem per rura, & diffitentem essoniatorem, tunc non possunt ei diem dare, vel si dederint, forte non vult aliquem recolligere vel forte non est inuentus in loco vbi iacere debuit, quòd possint ei diem dare. Et vnde cùm ad diem eis præfixum in curia, siue petens plures dies secutus fuerit versus eos, siue vnum, & testati fuerint visum suum secundum quòd ipsum inuenerunt vel non, tunc si tenens non venerit, capiatur terra in manum domini regis, & procedatur per omnia sicut superius dictum est. Si autem venerit, defendere poterit summonitionem & essonium, tam de malo veniendi quàm de malo lecti, & etiam sursisas tam primæ defaltæ, ad primam captionem, quám secundæ ad secundam, vsquè ad iuditium. Post iudicium vero non erit locus defensioni per legem, contra probationem summonitionis, cùm iuditia rata esse debeant, si petens se tenuerit ad defaltam, & quo casu facta examinatione de summonitione, si summonitio testata fuerit, statim vadiat legem, & habeat diem ad legem faciendam, & cùm legem fecerit post essonia sua, statim & eodem die respondebit sine alia summonitione, sicut inueniri poterit in rotulo determino vt supra. Si autem omninò nulla præcessit summonitio, & petens falsò essoniare fecerit tenentem aliquo essonio vno vel pluribus cùm tenens nihil inde sciuerit, & post summonitionem quæ fieri debuit & essonia, capta sit terra in manum domini regis, & post primam defaltam, & secundam adiudicata sit seysina petenti, cùm nulla defalta ibidem esse debeat: ad querelam tenentis subueniendum est ei hoc modo, scilicet quòd summoneantur summonitores, & illi per quorum visum terra capta fuit in manum domini regis, vt inde diligens fiat examinatio, & si probata non fuerit summonitio, nec testata, nulla erit defalta, nec necesse esset defendere summonitionem, quæ nulla est propter defectum probationis. Item cùm nulla sit summonitio nec defalta, nulla sequi deberet captio, & cúm captio nulla, nulla sequi deberet possessionis amissio, ergo a primo, vbi nulla summonitio, nulla sequitur possessionis amissio, quia vbi primum & principale (quod est summonitio) non subsistit, nec ea quæ sequuntur locum habere debent, & ad querelã talis fiat vicecom̃ breue in hac forma. ¶ 2. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi quòd habeas coram iustitiarijs nostris &c. talem petentem, scilicet, ad audiẽdum iuditium suum et consideratiõẽ curię nostrę de hoc, q̃ ipse p̱ malitiam & manifestã falsitatem fecit disseysiri talem de tanta terra cum pertinentijs &c. Et vnde cùm idẽ B. nullam haberet sũmonitionẽ, optulit se idem A. versus eũ ita q̃ terra capta fuit in manũ nostrã semel & secundò, & p̱ quã defaltã idẽ A. terrã illã recuperauit, deficut illa defalta nulla fuit vt dicit: & catalla ipsius B. in eadẽ terra tũc inuẽta & ei occasione prædicta oblata, eidẽ sine dilatione reddi facias & restitui. Præcipimus etiã tibi q̃ habeas corã &c. ad eundẽ terminũ A. & B. p̱ quos summonitio prima facta fuit, & in curia nostra testata, & p̱terea quatuor illos p̱ quorũ visũ terra illa capta fuit in manum nr̃am, & per quos captio illa testificata fuit in curia nostra &c. & etiam illos

per quos

per quos secunda summonitio facta fuit & testata, ad certificandum iustitiarios nr̄os de prędictis sūmonitionibus & captionib⁹. Et habeas ibi hoc breue Teste &c. Ad quem diem cùm venerint, diligenter examinentur. Inprimis summonitores primi de prima summonitione, & postea illi quatuor per quorum visum terra illa capta fuit in manum domini Regis, & vltimò duo vltimi summonitores. Et in quo casu, si primi summonitores in omnibus conuenerint & concordent, & summonitionem primam rite factam esse probauerint, & prædicti quatuor per quorum visum terra capta fuit, captionem ritè factam probauerint & vltimi summonitores summonitionem vltimam, & sic per omnia conueniant & concordent, adhuc locum habebit defensio per legem contra vtrasquè summonitiones in forma prædicta. De hac materia inueniri poterit de termino sancti Michaelis anno regis Henrici tertio incipiente quarto in comitatu Surr̄ de Roberto de Basings querēte. Si autē primi duo sūmonitores non conuenerint nec concordent, licet omnes alij conueniant in captione, & in secunda summonitione, non valebit: cùm prima summonitio deficiet quasi nulla, & si omnes discordes sint vbiq; & in nihilo concordes, multo minus, & quo casu retractabitur iuditium, & reformabitur possessio primo possessori. Item non in omni casu imputari possit summonitoribus, sed negligentiæ vicecomitis, & vnde inquirendum erit quis in culpa fuit, vtrum vicecomes vel sūmonitores, & si summonitio remanserit facienda pro defectu vicecomitis, quia illam alicui nunquam iniūxit faciendam, in misericordia domini Regis remanebit, nisi excusationes habeat per quas se defendere possit: quæ tales esse possunt, scilicet breue tam tarde recepit, & extra comitatum quòd nulli potuit iniungere summonitionem faciendam, vel quód aliud præceptum maius superuenit de negotio ipsius domini regis, vbi oportuerit eum p̄sonaliter interesse. Et quo casu amittit petens breue suum & alio breui opus erit, quia dies summonitionis in primo breui præterijt. Si vero dicat vicecomes quòd summonitionem faciendam iniunxit legittimis sūmonitoribus, siue extra comitatum siue in comitatu, & illi hoc confiteātur, sed summonitionem nō fecerint, summonitores in misericordia remanebunt, & illud breue inutile erit petenti, quia dies summonitionis præterijt. Si autem negauerint hoc sibi fuisse iniunctū, tunc aut fuit hoc eis publice iniunctum in comitatu, vel extra comitatum sine solennitate aliqua, quo casu hoc dedicere possunt contra vicecomitē, & vicecomes in misericordia. Si autem in comitatu hoc fuerit eis iniunctum, non poterunt hoc dedicere contra recordum comitatus, quia comitatus in hoc habet recordum, sicut in alijs publicis actibus qui fieri debent cum solēnitate. Publici vero actus sunt, iniungere summonitiones, plegios capere de prosequendo, & de stando ad rectum, tā in ciuili negotio, quām criminali. Si autem summonitores non venerint ad primum diem ad testificādam summonitionem, vbi dedicere non possūt quin hoc eis esset iniunctum, in misericordia remanebunt. Item quis summoneri debet vidēdum, & sciēdum quòd tam minor quām maior, tam masculus quām fœmina, dum tamen minor non summoneatur per se, si cōstiterit ipsum esse

minorem sed per tutores, custodes siue procuratores in loquelis, nisi minores infra ætatem respondere tenentur, non obstante minore ætate. Item viri religiosi per procuratores, sindicos & actores perpetuos & non amotibiles, & qui tales sint quòd possint lucrari & perdere, & rem in iudicium deducere. Et notandum in fine quód si quis summonitionẽ cognouerit, cause tur tamen illã esse min^{a} legittimã, hoc faciat primo die sũmonitionis. Si autem primo die se essoniauerit vel defaltam fecerit, vlteriùs breuem summonitionem causari non poterit. Et ad hoc notandum, quòd summonitionum, alia poterit esse legitttima & sufficiens ab initio, & cùm testata fuerit & probata, defendi poterit per legem, sed hoc antequam quis in iuditio comparuerit. Est etiam alia legittima cum quis in iuditio comparuerit quæ dedici non poterit, nec defendi per legem, scilicet postquam quis in iuditio comparuerit. Item est & alia viciosa & non sufficiens, vbi fit tantum per vnum, qui recordum habere non potest, nec per se inducere præsumptionem. Item poterit esse legittima ab initio sed inefficax ex post facto, deficiente probatione cùm summonitores examinati in probatione non concordent, nec erit necesse talem summonitionem defendere per legem, cùm sit quasi nulla. Item est omninò vitiosa summonitio quæ fit fradulenter per deceptionem petentis per falsos summonitores & non per vicecomitem & balliuos suos. Est etiam vitiosa, vbi fit in absentia tenentis cùm peregrè profectus fuerit ad partes transmarinas, vel alias remotas, vel cùm fuerit in itinere constitutus & iter arripuerit eundi, ita quòd citatio vel summonitio eum comprehendit in domicilio, nec inuentus fuerit a summonitoribus infra comitatum vbi summonitio facienda demandatur, quia si extra comitatũ inueniatur, non ligat eum summonitio, quia non tenetur vbiquè recipere summonitionem, nec a quocunquè, & non nisi a balliuis cùm warrantum habuerint summonendi. Item poterit esse summonitio legittima & dies & dilatio illegittima si tempus illegittimum non continuerit, si hoc causetur, aliter autem non vt infra.

1 ¶ *De exceptionibus qui non venerit ad summonitionem.* 2. *De exceptionibus nõ venientis ad iudicium post summonitionem.* 3. *Verba excusationis proferenda ab essoniatore in essonio de malo veniendi.* *Cap.* 2.

LEgittime summonitus si non venerit puniendus erit, nisi causas excusationis habeat legittimas per quas suam excusare posset absentiam, quæ quidem plures esse possunt, & tunc videndum erit vtrum absens sit quis ex causa necessaria & vtili vel ex causa voluntaria, si autem ex causa necessaria & vtili, vt rei publicæ causa, ita quòd profectus sit in exercitum cum domino rege ad defensionem patriæ per præceptum domini regis, cùm ad hoc obligatus sit, excusatur: dum tamen hoc non affectauerit, nec in seruitio alterius quàm domini regis, cùm ad hoc non teneatur nisi velit. Talibus enim non subuenit dominus Rex nisi de gratia. Cùm autem quis ita se excusauerit de seruitio domini regis, videndum

dum erit vtrum summonitione præuentus sit vel non. Si autem summonitione præuentus sit ita quòd attornatum facere possit, & copiam habuerit, & non fecerit, non erit ei subueniendum ex tali causa excusationis, quia mittere poterit attornatum. Sed ita esset si quis posset factum domini Regis iudicare. Si autem summonitione non sit præuentus, tunc videndum vtrum commodè & sine periculo venire possit, siue in seruicio fuerit siue in officio, vel non. Si autem commodè venire possit non excusatur, si autem commode venire non possit, tunc videndum erit si mittere possit vel non propter vim maiorem. Si nec venire, nec mittere possit, nec attornatum facere, quia dominus Rex præsens non est, forte excusatur per seruitium. Sed in omnibus istis casibus magis erit spectanda voluntas domini Regis quàm ius strictum, cùm seruicium domini Regis nulli debeat esse damnosum, & sicut non debet esse tenenti damnosum, ita non debet esse petenti iniuriosum. Officium vero alicuius sicut vicecomitis & constabularij neminem excusat, nisi in officio illo aliqua causa emergat necessaria ex inopinato, vbi præsentia talis debet esse necessaria, sicut iter iustitiariorum vel incursus hostium, vel huiusmodi, quæ quidem causæ sufficientes sunt ad excusationem de seruitio domini Regis, dum tamen ad quemlibet diem datum per essoniatorem de seruitio domini Regis habeat essoniatus warrantum suum per breue domini Regis, quod si hoc non habuerit, procedatur ad defaltam contra absentem, sicut contra eum qui non est excusatus. Item eodem modo excusat causa peregrinationis, siue breuis sit siue longa. Eodem modo videndum vtrum quis præuentus sit summonitione vel non. Item excusat summonitum aduersa valitudo nimia, quia pœnam contumacię non patitur, quem aduersa valitudo defendit. Et proueńit quandoquè talis aduersa valitudo ex infirmitate veniendi, quæ infirmitas dicitur de malo veniendi: siue de infirmitate de resean-tisa quæ dicitur infirmitas de malo lecti. Item excusatur quis propter maioris causæ occupationem, vt si quis implacitatus fuerit in curia domini Regis, vel vocatus ad curiam Regis ob aliquã causam, in omnibus curijs inferioribus excusatur. Sed quid dicendum erit de curia Christianitatis, cùm magis obediendum sit deo quám hominibus? hoc dico, quòd ad hunc differendum erit, & quód dominus Rex warrantizare poterit, ob reuerentiam quæ principi debetur. Item excusat absentia non venientis, vsquè ad quartum diem maioris rei impetus cui resisti non poterit per casum fortuitum, vt si quis in veniendo versus curiam, cùm nullam aliam habeat excusationem captus fuit ab hostibus, & per vim detentus, quòd venire non possit. Item si incidat in latrones. Item propter vim fluminum, vel quia pons solutus est, vel per tempestatem nimiam ad impedimentum nauium, & ita quòd summonitus, venire non possit tempestiuè per circumitũ, quia si venire possit sũmonitus tempestiuè ꝑ circumitũ, non excusatur ꝑ talem fortuitũ euẽtũ.

¶ 2. Itẽ non excusatur si tardius a domicilio recederet quám expediret, quia si citius, cõmode venire potuisset nec impediret eum casus fortuit⁹.

Eodem

Eodem modo si priùs a domicilio recesserit quám deberet, & in casum fortuitum ceciderit, hoc erit ei imputandum, quia si tempore congruo, in casus fortuitos non incideret. Item poterit summonitus assignare causam suam quare fuit impeditus & qualiter, vt si cõtentiones, quæ sunt, & occasiones quare fuerit impeditus, dum tamen post summonitionem & non ante. Item si sponte in casum fortuitum inciderit vbi posset casum de facili euitare. Item refert vtrum acciderit ei casus fortuitus ante diem summonitionis, vel post diem. Si autem post diem, competit ei excusatio modo quo prædictum est vel non competit. Item si rationem prætẽdat quòd venire non possit ex certa causa, vel quia pons solutus fuit, & eodem die transiuit alius, & statim post horam vel in eadem hora qua ipse præsens fuerit, non excusatur. Si autem propter inundationem aquarum, & alius eodem die & eadem hora, dum tamẽ sine discrimine & difficultate transierit, non erit locus excusationi. Item si tempestas ingruerit, tunc videndum, vtrum eodem die & hora debita aliquis per cymbam vel per nauem transierit, & ita non erit locus excusationi. Et vnde considerandæ sunt causa, tempus, locus, dies, & hora, & infinitæ sunt causæ quibus quis absentiam suam poterit excusare. Cùm igitur competat alicui aliqua prædictarum excusationum, vel alia quæ sufficiens sit, siue tenens fuerit vltra mare, siue citra, siue probata fuerit sũmonitio siue nõ, cûm venire non possit, oportet mittere excusatorem aliquem qui dicitur essoniator & qui prætẽdat excusationem summoniti esse talem quòd venire non possit per hæc verba. ¶ 3. Quòd cùm dominus suus in veniendo esset versus curiam (si essoniatus fuerit de malo veniendi, siue de vltra mare, siue de citra) quòd talis infirmitas ei deuenit postquam fuit in veniendo versus curiam a domicilio proprio, vel alieno, citra mare, vel vltra, quód venire non potest, pro lucro nec pro damno, quod vulgariter dicitur, pro lucrari nequè pro perdere, quod quidem dicat se paratum docere. Sed quia probatio non incumbit essoniatori sed domino, nec scitur vtrum verum sit essonium vel non quòd summonitus illud aduocare voluerit. Ideo ne essoniator oneretur causione fideiussoria, scilicet plegiorum, quæ quidem grauis esset minimis personis & onerosa, nec depereat excusatio, constituitur quód soli fidei essoniatoris credatur, quod quidem non est concedendum personis maioribus, sicut sunt illi qui tenent in Baronia qui causationem inueniant fideiussoriam, ne iuditia sint delusoria: facilius enim inueniunt plegios & securitatem, & maxime cautionem fideiussoriam maiores quám minores. Cùm autem huiusmodi essoniatores causam absentiæ & excusationem sic prætenderint, non sufficit quód dicant ita esse, nisi securitatem inueniant hoc probare. Sed cùm non sit procurator eius qui ipsum essoniatorem destinauit, & ideo ad ipsum non pertineat probare statum vel factum alienum, nec attornato factum domini principalis, & ideo dominus faciet legem si hoc commode fieri potest, & si dominus non venerit, atturnatus iurabit in animam domini litis. Ideo affidabit essoniator quòd habebit dominum suum ad alium diem ad warantizandum dictum & essonium suum, &

ùm, & ad probandum per sactamentum quód tali infirmitate detentus fuit cûm esset in veniendo versus curiam quòd venire non poterit &c. vt supra. Et ad quem diem si venerit, warrantizet essonium ita quòd per sacramentum probet se esse ita impeditum secundùm quod essoniator suus in essonio suo proponendo exposuit. Sed videndum erit vtrum probatio excusationis fieri debet iudici, vel parti, quia si iudici, remittere eam non poterit si voluerit propter dilationem quæ sequeretur, & multitudinem probationum. Si autem fieri debeat parti & non iudici, non sine iuris iniuria poterit remitti sine consensu partis. Cûm igitur contingat aliquem abesse ex aliqua prædictarum causarum, vel aliqua alia causa, mittat essoniatorem suum qui ipsum excuset, & excusationem suam prætendat, secundum quod prædictum est. Habent etiam essonia ordinem sicut & actiones. Est itaquè essonium de malo veniendi infra regnum, si quis ita infirmatus fuerit in itinere versus curiam quòd venire non possit nec pro lucari nequê pro perdere. Et tale essonium de malo veniendi, sequitur quandoquè essonium de malo lecti, & de rescantisa vbi agitur de ipso iure. Cûm autem quis ita essoniatus fuerit vno istorum vel vtroquè infra regnum, non permittitur essoniato postmodum se transferre extra regnum vt sibi acquirat dilationem per essonium de vltra mare. Sunt quidem de vltra mare plura genera, scilicet de vltra mare & citra mare Grecorum, & est essonium de vltra mare Grecorum, & de citra mare Grecorum, sicut in peregrinatione versus sanctũ Iacobum, vel propter aliquam aliam necessitatem, sicut excercitus vel huiusmodi in Allemania vel Hispania vel huiusmodi, in quibus essonijs dabitur dilatio ad minus quadraginta dierum & vnius Flud & vnius Ebbe ad excusationem essoniati de simplici essonio de vltra mare. Si autem fiat mentio de aliquo loco remoto propter aliquam necessitatem (vt prædictum est) dabitur dilatio maior pro voluntate & arbitrio iustitiariorũ, secundum quod viderint expedire secundum distantiam locorum. In hoc casu induciæ sunt arbitrariæ, dum tamen ad minus quadraginta dierum vt supra. Et eodem modo fiat infra regnum in essonijs supradictis secundum locorum distantias, dum tamen ad minus quindecem dierũ. Item est essoniũ de vltra mare, vltra mare Grecorũ, vt si quis profectus fuerit in peregrinatione vsquè ad terram sanctam. Et quo casu distinguendum erit vtrum in simplici peregrinatione versus terram sanctam, vel in generali passagio. Si autem in simplici peregrinatione, dabitur ei ad minus annus integer & vnus dies, & sic dantur essoniato de vltra mare & citra mare Grecorum quadraginta dies ad minus & vnum Flud & vnum Ebbe. Et postea cûm venerit in regnum, habebit essonium de malo veniendi quod continet ad minus quindecem dies, & postmodũ in suo casu essonium de malo lecti ad breue de rectò, & vnde q̃busdã videt (quod nõ est verũ) q̃ dari debẽt essoniato de peregrinatione versus terram sanctã ãnus & dies & de vltra mare Grecorum

& postea

& postea quadraginta dies, & vne Flud & vne Ebb. de simplici essonio de vltra mare & sic essoñ de malo veniẽdi in regno, & essoñ de malo lecti in suo casu, quia quodlibet essoñ habet suum terminũ p se ex alia parte. Si autem essoñ fiat de vltra mare Grecorum & de generali passagio, tunc remanebit loquela sine die, vbi videlicet essoñ non comprehendit essoniatum infra regnum, & hoc propter priuilegium crucesignatorum, cùm non possit de eorum reuersione certus terminus comprehendi ppter verba decreti domini Papæ, quòd donec de ipsorum obitu vel reditu in regnum certissimè cognoscatur, omnia sua integra remaneant & quieta consistant. Est igitur ordo essoniorum talis, quòd ita fieri possunt descendendo a terra sancta vsquè in regnum, sed non econtrario: vt si quis regno essoniatus fuerit de malo veniendi, nullum de cætero habebit de vltra mare. Et si de vltra mare simpliciter de terra sancta nullum habebit essonium, approximare enim possunt regno cùm fuerint implacitati, elongare autem non. Est etiam aliud genus essonij non de malo veniendi sed de seruitio domini regis, vt si quis de necessitate fuerit detentus in seruitio domini Regis propter quod venire non possit ad curiam vocatus, & aliquando fit huiusmodi essoniũ de seruitio domini Regis in regno, & quandoquè vltra mare. Et de huiusmodi essonio de seruitio domini regis, quandoquè procedit essonium simpliciter de malo veniendi & quandoquè subsequitur semel & quandoquè sæpius secundum necessitatem habitam in seruitio prædicto, & valebit essoñ quoties quis se essoñ de seruitio domini regis, dum tamen warantum habeat ad quemlibet diem, breue domini regis, cùm seruitium domini regis nulli debeat esse damnosum. Warantizatur autem essonium multipliciter. Quandoquè per breue domini Regis, sicut de seruitio suo, vbi non est necesse iurare, cûm dominus Rex hoc testatur per litteras suas quòd sic detentus est in seruitio suo. De seruitio autem Regis videndum cui competat essonium, ad quod distinguendum vtrum quis teneatur de necessitate ad tale seruitium, vel si fuerit cum aliquo qui tenetur sicut miles, vel seruiens de familia, omnibus istis debet subueniri. Item si quis nõ teneatur prædictis rationibus sed hoc affectauerit vt esset absens cùm non teneretur, tali non subuenit Rex nisi de voluntate & gratia sua quia non debet seruitium domini regis alicui esse damnosum. Item videndum vtrum essoniatus de seruitio domini Regis venire potuit commode vel non. Item cùm venire non posset commodè nec possit mittere nec breue domini Regis in se contineat veritatem cûm hæc omnia facere posset, in hoc sibi caueat Cancellarius. Item videndum vtrum præuentus esset tali summonitione antequàm profectus esset in seruicio domini Regis & ita quód commode facere poterit attornatum vel non, vel præuentus summonitione exercitus ante summonitionem placiti, quòd attornare vel attornatum facere non potuit commode, quia præcepit dominus Rex quòd statim visis literis vel cum omni festinatione sub breui tempore, quòd atturnatum facere non potuit. Item si in seruitio Regis non ita remotus quin sine periculo corporis vel damno domini Regis

venire

venire possit, non arctatur: non enim debet warrantia de seruitio domini Regis ei qui placitat esse iniuriosa, non magis quàm ei qui implacitatur damnosa. Sed quoniam sunt variæ causæ excusationum (secũdum quod prædictum est) & ex diuersis causis & varijs excusationum varia sequuntur essonia & diuersa, ideo varietates essoniorum distinguamus per ordinem, & imprimis dicamus de essonijs de malo veniendi, quod quidem multiplex est.

1 ¶ *De excusationibus non venientis post summonitionem per essonium de malo veniendi & de diuisione essoniorum.* 2. *Qualiter irrotulatur essonium de vltra mare.* 3. *Essonia de seruitio domini Regis de vltra mare.* 4. *Placita specialiter excepta in quibus non iacet essonium de seruitio domini Regis.* 5. *Si quis implacitatus fuerit a duobus & ad vnum placitum essoniauerit se de malo lecti & ad aliud de malo veniendi.* 6. *Si duo placita de quibus vnum de malo lecti & aliud de malo veniendi.* 7. *Quis se possit essoniare.* 8. *Si plures sunt petentes.* 9. *Si tenens fecerit attornatum.* 10. *Si atturnatus obierit dum dominus principalis litis fuerit in peregrinatione.* 11. *Si tenens plures vocauerit warantos vel vnum.* 12. *Quis post duelli vadiationem se possit essoniare.* 13. *Quando quis possit essoniari.* 14. *Vbi possit essoniari.* 15. *Quotiens possit essoniari.* *Cap.* 3.

Essoniorum breuis diuisio, quia aut est de malo veniendi aut de malo lecti: Item essonium de malo veniendi ita subdiuiditur, quia aut est de vltra mare aut de citra mare. Item de vltra mare excusatur quis per essoñ de seruitio domini Regis æterni, sicut de terra sancta, habita tamen distinctione vtrum peregrinatio ad terram sanctam simplex sit vel passagium generale. Si autem simplex, dabitur essoniato terminus vnius anni & vnius diei. Si autem generale passagium, poni debet loquela sine die quousq; essoniatus redierit, & donec de ipsius obitu vel reditu certissimè cognoscatur propter priuilegium cruce signatorum, dum tamẽ talis non sit sũmonitione præuentus, quo casu attornatum faciet vel remanebit indefensus. ¶ 2. Et sic fiat irrotulatio huiusmodi essoniorum. A. qui profectus est vltra mare in generali passagio versus terram sanctam versus B. de tali placito per talem. Si autem simplex sit passagium & peregrinatio, tunc sic: A. qui profectus est peregrè versus terram sanctam ante summonitionem, vel ꝙ nulla fiat mentio de summonitione, versus B. de tali placito per talem. Et si simplex sit peregrinatio & vltra annum & diẽ moram fecerit vlteriorem, excusatur eius absentia (secundum quosdam) per essonium simplex de vltra mare, & sic habebit spacium xl. dierum & vnius Flud & vnius Ebbæ, & si adhuc moram longiorem protraxerit, habebit simplex essonium de malo veniẽdi de citra mare, per quod habebit ad minus spacium xv. dierum quod verum est. Ad minus habebunt essoniati tantum tempus & ex causa maius tempus, secundum discretionem Iusticiarij. Et in hoc sunt dilationes arbitrariæ. Et quid si tũc nõ venerit? procedatur ad defaltam contra eum, nisi forte contingat talem essoniari de morte ad cautelam. Si quis autem essoniatus fuerit essonio de vltra mare citra mare Græcorum quòd profectus sit in seruitio domini Regis æterni in peregrinatione alia quàm ad terram sanctam

ſicut apud ſanctũ Iacobũ vel alibi,habebit (ſecundum quòd prædictum eſt)ſpatium prædictum quod competit de vltra mare,& ſimiliter ſimplex eſſonium de malo veniendi de citra mare, & hæc omnia habebit ille qui eſſoniatus eſt de vltra mare in ſeruitio domini Regis æterni. Si autem ſummonitione præuentus fuerit antequam iter arripuerit verſus terram ſanctam vel vltra mare, non dabitur ei niſi ſimplex eſſonium de malo veniendi, & hæc omnia vera ſunt ſi debitus ordo eſſoniorum obſeruetur,quia eſto quòd cùm quis ante ſummonitionem profectus ſit & competant ei omnia prædicta eſſonia & primò ſe faciat eſſoniari de ſimplici eſſonio de malo veniendi, non habebit vlteriùs regreſſum ad alia eſſonia de vltra mare. Et eſt ratio, quia ſi ſe eſſoniat de malo veniendi ſimpliciter, concedit per tale eſſonium quòd fuit in veniendo a domicilio ſuo in Anglia, & infirmatus per viam veniendo verſus curiam quòd ad curiam venire non potuit, & vnde ſi poſtea ſe eſſoniare voluerit de aliquo prædictorum modorum de vltra mare, non allocabitur ei eſſonium,quia poſt talc eſſonium de malo veniendi non debet quis ſe tranſferre ad partes tranſmarinas, vt per hoc ſibi acquirat vlteriores dilationes cùm lites potius reſtringendæ ſunt quàm laxandæ. Et eodem modo ſi quis ſimpliciter eſſoniatus fuerit de vltra mare ſine aliqua adiectione, cùm ei competeret eſſonium de terra ſancta, nunquam ei poſtmodum allocabitur eſſonium de terra ſancta, quia poſtquàm taliter ſe eſſoniauerit ſub certo loco & a propinquo, ad remotiora ſe tranſferre non debet vt inde ſibi acquirat vlteriores dilationes. Nunquam verò pro aliquo eſſonio de vltra mare remanebit loquela ſine die, niſi quis profectus fuerit in terram ſanctam pro paſſagio generali hoc modo.

¶ 3. Eſſonia vero de malo veniendi de citra mare ſimplicia ſunt, & quandoque præcedunt huiuſmodi eſſonijs eſſonia de ſeruitio domini Regis de citra mare, & quæ non ſunt eſſonia de malo veniendi, quia non eſt talis in veniendo verſus curiam infirmatus per viam ſed per ſeruitium domini Regis detentus, quòd venire non poſſit. Præcedere enim poterunt huiuſmodi eſſonia & ſubſequi non ſemel ſed ſæpius, quamdiu quis fuerit in ſeruitio domini Regis, dum tamen habet ad manum ad quemlibet diem warantum ſuum, ſecundum diſtinctionem prenotatam. Et quando quis ſe eſſoniauerit de ſeruitio domini Regis, admitti debet eſſonium & allocari, & dies dari, cùm de voluntate domini Regis non ſit diſputandum, & ſi ad diem datum warantum non habuerit, indefenſus remanebit. ¶4. Sunt placita tamen quædam ſpecialiter excepta, in quibus non iacet eſſoniũ de ſeruitio domini Regis propter neceſſitatem, vt in aſſiſa vltimæ præſentationis: vt de termino ſ. T. anno Regis H. xiiij. in fine rotuli in com̃ Suff. Aſſiſa vltimæ præſentationis de eccleſia de Trillaw. Ad idem facit quod habetis in rotulo de banco anno Regis H. xxxviij. in comitatu Kanc inter S. Cant. Archiepiſcopum & Robertum de ſancto Iohanne de eccleſia de Eniford, & talem neceſſitatẽ inducit lapſus temporis. Itẽ nõ iacet eſſoñ de ſeruitio domini Regis quãdoq; ꝓpter fauorẽ, ſicut in cauſa dotis, quia ſtatim poſt eſſoñ legittima de malo

malo veniendi nisi veniat summonitus, procedatur ad defaltam. Item propter fauorem minoris ætatis quandoq; (& secundum quosdam) sicut in assisa mortis anteceſſoris. Item quandoq; in odium spoliationis,& generaliter in omnibus assisis capi poterit per defaltam,cùm tantum operetur absentia summoniti quantum præsentia.Item non iacet de iure quãuis aliquando de gratia in persona eius qui non est immediate in seruitio cum ipso Rege sed cum alio. Item nec in persona eius qui affectauerit esse in eius seruitio, cùm ad hoc non teneatur. Item nec in persona eius qui continuè & assidue est in seruitio domini Regis,nisi temporibus quibus fuerint in expeditiõe. Item nõ iacet in persona attornati,quamuis personam domini repreſentet, quia talis fieri debet attornatus qui sequi possit & velit, alioquin sibi imputari debet qui talem attornatum elegit. Item non iacet essoñ de seruitio domini Regis in persona eius qui pars esse non possit in iuditio sicut nec aliud essonium,sicut in persona Iuratorum. Item quatuor militum ad testificandum visum vel statum alicuius, de quatuor militibus vero missis in coñ cum recordo ad audiendũ iuditium suum (cũ sint quasi partes in iuditio) credo aliud esse dicendũ. Vvarantia vero de seruitio domini Regis nõ est concedenda in omnibus nec sine causa rationabili, cũ si passim & indifferenter concedatur, possit verti in alterius præiuditium,& non potest Rex aliquid cõcedere nisi id quod de iure fieri potest,& cùm aliquando de volũtate domini Regis cõcedatur,nõ erit omnino per Iustic. quasłanda, sed voluntas Regis expressa inde erit expectanda. ¶ 5. Est etiã simplex essoniũ de malo veniendi quod excusat ad tẽpus, & quod aliã habet naturã in multis q̃ essonia supradicta.s. quis legittimè sũmonitus vel etiã nõ legittimè infirmatus fuerit p̃ viã q̃ venire nõ possit, & destinauerit aliquẽ ad excusandã suã absentiã qui sic proponat essoniũ suũ corã Iustic. si fuerit de modo requisitus & dicat. Essonio talem dominum meũ q̃ cùm esset in veniendo versus curiã,talis infirmitas accidit ei per viam,q̃ venire non potest pro lucrari nec pro perdere, & hoc paratus sum docere sicut curia cõsiderauerit &c. Qui quidẽ si interrogatus dixerit q̃ reliquit eum domi, essonium (secundũ quosdã) nõ allocabitur,nisi hoc sit de necessitate,quod esse poterit licet quis a domicilio suo non recedat, vt si alicui in vno placito adiudicatus sit languor,& in alio summonitus sit ad respondendum & competat ei essonium de malo veniendi, si sine licentia surrexerit,amittere poterit & attornatũ facere nõ possit. Admittitur igitur essoniũ de necessitate licet in veniendo nõ fuerit infirmatus,& etiã magis excusat languor q̃ malum transiens. Eodem modo dici poterit si vocatus fuerit in aliquo placito ad warantum. ¶ 6. Item allocatur quandoq; essoniũ quod aliàs non esset allocãdũ,vt si in vno placito lãguor fuerit ei adiudicatus & in alio placito omnia habuerit essonia,& ad diẽ sũmonitionis suæ de facto se essoniauerit cũm venire nõ possit nec attornatũ fecerit,allocabitur ei essoniũ p̃ter talẽ necessitatẽ de consilio curiæ,licet nõ possit de iure. Eodẽ modo si vir & vxor implacitati fuerint & ambo essoniati fuerint de malo veniendi,& vnus illorũ postea se essoniauerit de malo lecti,& cùm languor ei sit adiudicatus alius cõparuerit,habebit diem ex tali causa & ad diẽ illũ essoñ vel

diem diffusum quousq; languor præterierit, sed nũquã habebit essonium super essoñ in tali necessitate, quia sic cadere posset in defaltam. ¶7. Ité quis se possit essoniare videndum, & quando, & in quibus placitis, & quãdo iacet essoñ, & quãdo nõ & quid iuris si tenens fecerit attornatos plures vel vnum. Item si plures sint petentes & vnus tenens vel èconuerso vel plures petentes vel plures tenentes, & aliquis eorũ defaltam fecerit. Item si tenens vnus vel plures warantũ vocet vnum vel plures & aliquis eorum defaltam fecerit vnus vel plures. Item qualiter essonia iudicantur.
,, Item qualiter redimũtur. Quis se essoniare possit videndum & quis non? Et sciendum quòd se essoniare poterit quilibet cui non prohibetur, tam masculus quàm fœmina, dum tamen plenæ ætatis extiterit. Minor autem se essoniare non poterit de quo constiterit quòd minor sit, nec etiam contra ipsum admittitur essoniũ ab aliquo maiore & maximè in assisa, quia cũ
,, maior præsens sit nihil dicere possit contra assisam quare remaneat, & si forte contingat quòd minor se essoniauerit cùm tenens fuerit in loquela, in quibus infra ætatem respondere teneatur vbi feoffatus fuerit infra ætatem & de alijs fiat mentio super essonium in margine quòd minor sit, & ad hoc quòd contra minorem iaceat essonium & in personam minoris, distinguendum erit inter ætatem & ætatem, & ad hoc quòd locum habeat essonium, vtrum tenementum sit feodum militare vel socagium: secundum quod inueniri poterit de Itinere M. de P. in com Suff. anno Regis H. x. & de itinere eiusdem in comitatu warw. anno Regis H. v. vbi dicitur, quòd si quis habuerit quatuordecem annos, talis ætas sufficit quantum ad Sokagium petẽdum, & ita admittitur essonium tam contra ipsum quàm pro eo, & quod essoñ non iaceat in persona minoris contra minorem in causa possessionis, inueniri poterit in itinere in cõitatu Salop, Assisa mortis si Vincẽti°. Ratio autem est quare in persona minoris non iaceat essoñ, quia iurare non potest nec essonium warantizare. Item ratio quare in persona maioris non iaceat essonium contra minorem, quamuis maior iurare possit in causa possessionis, est, quia si maior præsens esset in assisa capienda, nihil dicere posset contra assisam quare remaneret. Sed quid si minor & infra ætatem conueniatur & implacitetur cum vxore sua de iure & hæreditate vxoris suæ, quæritur an propter ætatem minoris debeat placitum remanere? & verum est quòd non licet vxor sine viro respondere non debeat. Et quid si in curia domini Regis implacitati fuerint de vno & eodem tenemento, & eodem die vbi vir minor se essoniare non possit nec attornatum facere, videtur quòd amittere debent in minori curia per defaltam, quod esset iniquum, cùm nihil sit quod eis debet aut possit imputari. Nullum autem aliud supererit remedium, nisi quòd maior curia warantizet contra processum minoris curiæ, & quid si ambæ curiæ pares extiterint? Item non iacet essonium in persona disseysitoris, quia licet ipse non venerit, balliuus venire poterit. Item nec in persona balliui per se, quia dominus venire poterit per se sine balliuo, cùm vterque illorum attachiatus sit sub disiunctione: & non sufficit si vnus se essoniauerit nisi vterque fuerit essoniatus, quamuis sufficiat quòd vnus eorum veniat. Reuera non

ra non iacet essonium in odium spoliationis, quia denegari debet eis dilatio.xv.dierum & summonitio rationabilis,& ideo maximè,quia tantum operatur eorum præsentia quantum absentia, quia siue venerit siue non,propter hoc non remanebitussisa. In persona tamen spoliati & querentis bene iacebit essoniũ. Itẽ non iacet essoniũ in persona eius qui cõmissus est aliquibus per balliũ vt respondeat pro eo,sicut corpus pro corpore.Item non iacet in persona eius de quo præceptũ est vic.ꝙ faciat eum venire vel quòd habeat corpus eius, dum tamẽ præcesserit solennitas attachiamentorum,quamuis sine essonio. Si autem hic fuerit primus dies attachiamenti, sequetur essonium, quia ad quamlibet summonitionem vel attachiamentum cùm de quocunq; placito de iure sequi debet essonium.Sed vbi nullum placitum ibi nullum essoniũ. Vt si quis præceperit balliuo suo vel mandauerit ꝙ sit ad certũ diem redditurus de balliua sua ratiociniũ,vt si rex præcipiat vicecomi vel maiori ꝙ rationẽ reddant & cõpotum de balliua sua. Si autem vicecomẽ vel maior summoniti sint ad respondendum quo waranto vel quo iure balliuam suam tenuerit, aliud erit: quia ibi erit placitum. Item non iacet essoniũ in persona eius qui attornatum fecerit,nisi ambo se forte essoniauerint. Item non iacet in persona eius qui se semel essoniauerit donec comparuerit . Item non iacet in personis appellatorum de forcia nec in appello de pace, plagis & roberia, vbi illud dicendum est quòd domi remaneant donec illi de facto conuincantur . Sed si non venerint, per essonium excusantur . Item non iacet vbi aliqua partium se essoniauerit ignorans quòd aduersarius suus mortuus sit vel aliquis ex participibus suis . Item non iacet vbi placitum ipso iure sit nullum,scilicet vbi breue non conuenit petitioni & huiusmodi . Item non iacet in actione personali, postquam quis attachiatus fuerit, scilicet vbi primò se essoniauerit . Item vbi præceptum est vicecomiti quòd distringat per terras & catalla . Item non iacet vbi dies datus est, vt de die in diem,vel si datus fuerit dies sine essonio de consensu partium, quia conuentio vincit legem in hoc casu : vt de termino Sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici decimosexto incipiente decimoseptimo in comitatu Essex de Ethone filio VVihelmi, cui non fuit essonium allocatum, quia dies datus fuit sine essonio quamuis diffusus propter consensum, quod aliàs non esset . Nec etiam ipse dominus Rex potestatem haberet dandi diem sine essonio, nec alius multo fortiùs,cùm hoc facere non possit sine iuris iniuria sine cõsensu partium, quia ex quo hoc voluit, iuris beneficium ei non subuenit cõtra voluntatem suam, quia sic inuito conferetur beneficium &c.Item non iacet si ille qui se essoniat visus fuit in curia antequam reddatur essonium . Item non iacet post defaltam postquam terra capta fuerit in manum domini Regis. Item non iacet vbi ex virtute mandati non imponitur vocato necessitas veniẽdi nisi ad voluntatẽ suam,vt si dicatur ꝙ veniat si sibi viderit expedire.Item non iacet ex virtute mandati.s.ad volũtatẽ mandantis.Et dicat in curia ꝙ velit placitare. Item nõ iacet si mandetur vel præcipiatur vic.vel balliuo,maiori,vel præposito villæ,vel burgi, vel ciuitatis,ꝙ veniat redditurus compotum , vel responsurus de tempore suo, quia ibi nullum

nullum placitum nec aliqua controuersia: Item quis: Et sciendum quòd tam plures tenentes quàm vnus,& tunc refert vtrum plures tenentes in vno breui tenuerint in communi simul & pro indiuiso vel seperatim & p diuiso, partita inter cohæredes hæreditate. Si autem simul & pro indiuiso,quilibet eorum vnicum habebit essonium(si voluerit)de malo veniendi simul & eodem die, vel vicissim & diuersis diebus, secundum quod elegerint,donec quilibet eorum vnicum habeat essonium (nisi aliud sit de consuetudine) quia plura non habebunt antequam simul comparuerint, licet illi qui primò fuerint essoniati sæpius compareãt,quia semper diem habebunt quousq; omnes simul comparuerint,quia ad omnem apparitionem non sequitur essonium,quod si ita esset,ita fierent dilationes innumerabiles. Si autem antequam compareant vnus moriatur ex pluribus tenentibus in communi,cadit breue,licet videatur cõtrarium,cùm pars sua accrescat superstitibus per ius accrescendi,quia reuera die impetrationis,partem illam non tenuerunt, nec quantum ad tenendam partem illam in communi subfuit causa impetrandi.Si autẽ inter plures partita sit hæreditas & vnus tantum de parte sua implacitatus fuerit, vnicũ habebit essonium antequàm comparuerit si voluerit, & in persona sua quantum ad partem illam terminabitur negotium, nisi ita sit q; sic respondeat,quòd sine participibus suis non debeat respõdere, & quo casu summonendi sunt participes quòd sint ad respõdendum cum eo & sine quibus &c.Et etiam quo casu quilibet ex participibus(qui dicuntur participes) vnicum habebit essonium ante apparitionẽ sed non quasi vnus hæres & particeps,& vicissim,donec constiterit eos esse participes. Et cùm præsentes sint omnes & dedicere non possunt cùm sint participes,extunc erunt quasi vnus hæres. Diuisio enim hæreditatis facit vnitatẽ iuris, esse plures,& per hoc hæredes esse plures,defensio enim omnium reuocat vnitatem iuris,& sic iterum facit cõmunes defensio plures personas quasi vnum corpus & vnum hæredem propter iuris vnionem; quia si tenens amiserit,omnes tenentur contribuere. Si autem plures sint tenentes in eodem breui, sed tamen diuerso iure & non vt participes,quilibet habebit essonium per se & non vicissim vt supra, quia hic sunt diuersa placita & ibi tantum vnum & non plura. Si autem sint ibi plures tenentes sicut vir & vxor,licet non teneant in communi vt supra dictum est, tamen quilibet eorum vnicum habebit essonium simul vel vicissim, tum propter vnitatem iuris tum propter vnitatem sanguinis, cùm sint vna caro vir & vxor, quod non est in casu supradicto, & vnde si vnus illorum defaltam fecerit,ambo puniũtur pro defalta vnius. In hoc casu vero supradicto nó nisi ille qui defaltam fecerit,quia in casu supradicto participum ius commune recipit diuisionem, ius autem viri & vxoris & de re vxoria nullam recipit diuisionem,& maximè cùm res sit propria vxoris & non viri, cùm ad virum non pertineat nisi tantum custodia ratione vxoris. Plures vero tenentes (licet teneant in communi) quilibet suum habebit essoniatorẽ, quia diuersæ sunt personæ & diuersæ excusationes. Cùm autem omnes participes vel tenentes simul in curia comparuerint, & contingat quòd tenens vnus vel plures vel vnus ex pluribus se essoniauerit,vel dies datus

fuerit

fuerit partibus si præsentes fuerint sicut dies amoris sub specie pacis, vel post visum petitum vel warantum vocatum, vel pro defectu recognitorum vel alia quacunqùe ratione, poterunt tenentes essonia sua reincipere sicut primo die summonitionis. Si autem plures sint tenentes qui tenuerint pro diuiso quilibet partem suã, & implacitati fuerint ab vno vel diuersis personis in communi, quilibet habebit vnicum essonium & per se, donec omnes simul comparuerint, & non vicissim. Si autem vnus defaltam fecerit, hoc erit sibi soli damnosum & non participibus si amiserit, & nec versus participes regressum habebit, sed sibi ipsi negligentiam propriam imputare poterit. Cùm autem omnes præsentes fuerint, tunc procedat negotium quasi in communi, quia nullus sine alio respondebit, siue plures fuerint petentes in communi vel diuerso iure, quia bene contingit quòd quidam ex pluribus poterunt retinere, siue ab vno vel pluribus petatur hæreditas communis a cohæredibus sed diuisa, si tamen ab vno iure vel pluribus petatur in communi, simile erit iudicium tenentium singulorum, siue pro, siue contra: nisi sit aliquis qui partem suam amittat per negligentiam & defaltam, & quo casu versus participes regressum non habebit. Et vnde si vnus ex pluribus participibus vel pluribus tenentibus in communi primo die comparuerit, vel pro diuiso, sine participibus suis non respõdebit nisi velit, hoc tamen allegato quòd participes habeat. ¶.8. Si autẽ plures sint ibi petẽtes, siue tenẽs sit vnus vel plures, obseruabitur in essonio secundũ quod obseruandũ erit in pluribus tenentibus, scilicet quòd omnes habeant vnicum essonium simul & vno die vel vicissim & successiuè, quia in hoc non licebit reo quod actori non liceat, quod quidem non contingit nisi ex magna causa, cùm petens potius desiderare debeat instantiam litis quàm dilationem. Et si forte ex pluribus vnus se essoniauerit, ex hoc omnibus alijs proueniet impedimentum & dilatio. Si autem vnus ex pluribus defaltam fecerit, expectato quarto die, recedet tenens de breui quietus ac si omnes defaltam fecissent, & sic erit vnius negligentia omnibus alijs damnosa, quia aut omnes sequantur aut nullus. Idem vero dicendum erit de viro & vxore petentibus, quòd absentia viri erit damnosa vxori & econtrariò, siue autem plures sunt qui teneant siue qui petant, si quidam ex illis præsentes fuerint & quidam se essoniauerint & diem habuerint, illi qui præsentes erunt semper habebunt eundem diem, ne continentia loquelæ diuidatur: & semper addatur in essoniò ad cautelam quis se essoniauerit ad vnum diem vel ad alium, vt scire possint in fine vtrum omnia essonia sua habuerint vel non. Et hec vera sunt, nisi consuetudo aliqua se habeat in contrarium, cùm consuetudo vicem legis obtineat, longæui enim temporis vsus & consuetudinis non est vitis autoritas. ¶.9. Esto quòd tenens in propria persona sua sequi non possit, vel licet possit vel pro dubio euentu facit attornatum ad cautelam, quo casu in persona attornati iacet essonium & non in persona domini, siue petens qui attornatum fecerit siue tenens: quia attornatus fere in omnibus personam Domini representat. Fere dico, propter essonium de malo lecti, vt inferius dicetur. Et quamuis quis attornatum

natum fecerit in persona propria, sequi poterit cùm voluerit vel possit. Item quòd hoc volũtati eius tribuatur, sed semper durat attornatus quousque dominus eum amouerit, & quamdiu durauerit attornatus, nũquã locum habebit essonium in persona domini, nisi cùm ambo se essoniauerint ad similitudinem duorum attornatorum vel plurium, quia si dominus venire non possit per se possit venire per attornatum suum sed non econtrariò, quia non est in duobus attornandum. Sed quid si dominus cùm fecerit attornatum & illum non amouerit ad aliquem diem sine attornato egerit vel respondit, & diem ceperit in persona sua, quæro quis ad alium diem debeat se essoniare, dominus vel attornatus? Videtur quòd attornatus non, quia præsens non fuit in iudicio nec diem recceperit, dominus non, quia fecit attornatum & illum non amouit. Tutius est quòd ambo se essoniauerint, licet sufficiat quòd attornatus se essoniat quantum ad excusationem, cùm dominus eum non amouerit. Si autem dominus per se, non valebit quamdiu habuerit attornatum. Et quòd dicitur de attornato tenentis, dici debet de attornato petentis. Item esto quòd petens vel tenens plures fecerit attornatos, duos scilicet vel plures, vnus ex pluribus (si præsens fuerit in iudicio) agere poterit pro domino suo vel defendere sine alijs. Excusare autem absentiam suam non valeat sine aliis, quin procedatur ad defaltam ac si omnes defaltam fecissent. Et est ratio, quia si per vnum attornatum non possit dominus litis comparere, per alium poterit: & sic oportet quòd omnes excusentur vel nullus. Constituti enim sunt attornati sub disiunctione, ita quòd si vnus non venerit vel venire non possit, quòd alius veniat, nisi verquè se legittime excusauerit: Et si vnus attornatus se essoniaret & alius non, si petens diem reciperet versus essoniatorem attornati & recederet, posset alius attornatus comparere & liti se offerre, & ponere petentem vel tenentem in defaltam, quod esset iniquum. De hac materia inueniri poterit de termino sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici decimosexto incipiente decimoseptimo de I. Bathoñ episcopo & priore Bathoñ. Ad idem facit de termino Hillarij Anno eiusdem decimosexto de Iohanne de Karum. Item esto quòd quis duos fecerit attornatos versus vnum querentem vel tenentem vel plures, & vterquè se essoniauerit, & tenens forte vel querens defaltam fecerit: quæritur an vnus essoniator attornati vel ambo expectare debeant quartum diem? Videtur quòd oportet quòd ambo expectent, quia non videtur quòd sufficiat quòd vnus expectauerit non magis quàm si vnus excusaret. Videtur etiam quòd sufficit si vnus expectet, quia quoad essonium & excusationem vtitur vice essoniatoris siue excusatoris, & quoad expectandum quartum diem vtitur vice quasi actoris. Et ideo videtur quòd sufficiat vnus: sed re vera quòd cùm infra quartum diem posset venire tenens nec prius reddi debeat essoniũ quàm ante quartum diem: Ideo oportet quòd vterq; expectet, quia non sufficit vnus, quia si vnus tantum se essoniauerit, non valet nisi vnus essoniator diem suum expectauerit. Item esto quòd cùm attornatus factus fuerit ante diem datum in curia, moriatur, & dominus principalis ad diem datum se essoniauerit nulla facta mentione de morte attornati, & Iustic.

ignorã-

ignorantes de morte attornati iudicauerint essonium nullum, quia talis fecit attornatum & sic processerit ad defaltam, si dominus postea ad diem suum venerit excusando absentiam alterius diei & allegando causas absentiæ de morte attornati, non excusabitur, quod quidem esse posset si simul cum essonio suo faciet essoniari attornatum de morte, vnde videri poterit quòd non aliter iaceret essonium in persona domini, cùm attornatum fecerit nisi tunc demum cùm attornatum amouerit, vel cõstiterit quòd mortuus sit. Item esto quòd cùm quis fecerit attornatum, ad primum diem summonitionis se essoniauerit, & attornatus secundo die vel tertio, essonium domini nullum erit, quia fecit attornatum, & de defalta attornati procedendum erit ad diem datum per essoniatorem si petens se tenuerit ad defaltam, quia essonium domini non defendit primum diem cùm sit nullum &c. ¶.10. Quidam summonitione præuentus cùm vellet peregre proficisci versus terram sanctam in passagio generali, duos fecerit attornatos vel plures, & dum ita esset in peregrinatione moriuntur atturnati, ad diem offert se petens liti, nec tenens venit nec attornatum habet, quæritur quid iuris cùm nihil sit quod possit tenenti imputari? Consilium curię erit, quòd attornati essoniarentur de morte, & sic remanebit loquela sine die vsqùe ad reditum domini principalis. Casus de Petro de Roches quondam VVintoñ episcopo, qui profectus fuit in terram sanctam in generali passagio. Et quod dictum est de tali peregrinatione, obseruari debet in alijs peregrinationibus, sicut apud sanctum Iacobum vel alibi. Item esto quòd quis se vel attornatum suum falsò essoniauerit de morte cùm viuus sit, si postea de eo constiterit quòd sit viuus, resumoneatur loquela in eodem statu in quo fuit die essonij interpositi per hec verba, ita quòd loquela illa tunc sit ibi in eodem statu quo fuit quando remansit sine die, eo quòd prædictus talis se essoniauerit falsò de morte, qui adhuc viuit vt dicitur. Et in quo casu, nisi sanare possit defaltam, amittet per iudicium: vt de termino Sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici decimoquinto incipiente decimosexto in comitatu Cant de quodam Osberto. ¶.11. Item, esto quòd quis vocet ad warantum vnum vel plures warantos, post waranti vocationem habebit quilibet vnicum essonium antequàm comparuerint tam vocans quàm warantus. Si autem plures waranti vocati fuerint ab vno, quilibet eorum vnicum habebit essonium eodem modo, primo die simul vel viciſſim, secundum quod superius dicitur, de pluribus tenentibus, scilicet quilibet post alium donec habuerint omnia essonia sua, scilicet quilibet vnũ. Et si plures sint tenentes & plures waranti eodem modo, & ita quòd si vnus ex pluribus tenentibus vel vnus ex pluribus warantis se essoniauerit primo die & omnes alij præsentes sint, habebunt eundem diem quem habet essoniator & ita de die in diem poterit se vnus essoniare & postea alius, donec quilibet vnicum habuerit essonium. Et eodem modo cùm omnes semel & simul in iudicio comparuerint & alium diem simul receperint, poterunt reincipere essonia sua sicut primo die. Si autem quidam se essoniauerint & quidam præsẽtes fuerint & quidam fecerint defaltam, de essoniatis & præsentibus fiat vt supradictum est. De absentibus vero fiat

ita,scilicet quòd petens vel attornatus suus vel essoniator suus si fuerit essoniatus, expectet quartum diem versus eos, si vocati infra quartum diem non venerint, & in quarto die si non venerint,procedatur ad defaltam secundum quod inferius dicetur de defaltis. Item cùm vnus essoniatus fuerit versus plures, essoniator suus omnes dies recipiet versus omnes. Si autem plures versus vnum, quilibet recipiet diem suum,nec poterit vnus alterius diem recipere, non magis quàm duos participes essoniare. Item dicitur generaliter, quòd si quis se essoniauerit versus vnum, essoniat se versus omnes, & tunc refert vtrum plures sint petentes & vnus tenens vnicam rem. Si autem plures petentes in communi, sufficit si dicat essoniator tenentis quòd essoniat dominum suum versus talem & omnes alios nominatos in breui sine expressione nominum aliorum. Si autem sic dicat, essonio dominum meum versus talem de tali placito sine mentione aliqua de alijs in breui nominatis,videtur (& verum est) quòd hoc sufficere debeat, quia per hoc quòd Dominus essoniatur,nihil aliud prętęditur,nisi quòd dominus suus p infortunium vel per morbum aliquem superuenientem impedimentum habeat,quòd ad diem sibi datum venire non possit, & ita cùm in curia semel excusetur absentia eius per essoniatorem suum versus vnum & probetur excusatio sua, sufficit versus omnes,quia si alij procedere vellent ad defaltam contra essoniatum, hoc facere non possent sine participe qui exprimitur, & ideo nulla defalta: Si autem econtrariò vnus vel plures petentescontra plures tenentes, tunc refert vtrum tenentes sint in communi vt participes, vel tenentes diuersa tenementa per diuersa iura. Si autem diuersa teneant tenementa & per diuersa iura, tunc oportet quòd petens (si vnus sit) essoniat se versus omnes cum expressione personarum,quia sunt ibi diuersa iura & diuersa placita, licet plures tenentes in vno breui comprehendantur. Et si plures sint petentes in communi & vnus tenens siue plures, oportet quòd omnes petentes se excusent aut sequantur & veniant, sed defalta vnius non erit omnibus alijs damnosa,nisi tantum illi qui defaltam fecit de parte sua.Si autem tenętes teneant in communi vel pro indiuiso, dum tamen vt participes, si petens vnus vel plures se essoniauerint, dum tamen omnes, sufficit si essoniati sint contra vnum & alios in breui nominatos, vel tãtum contra vnum sine mentione de alijs, ratione supradicta, quia cùm petentes excusati fuerint versus vnum tenentem ex pluribus in communi, alij sine eo procedere non poterunt ad defaltam. Item si cui acciderit aliqua infirmitas in itinere veniendi & quòd impotens sit veniendi: Eodem modo impotens esse poterit mittendi plures personas ad curiam ad excusandam suam absentiã, & ideo sufficit si vnicam personã mittat contra plures qui sunt quasi vnica persona,propter vnicũ ius quod habent.Item essoniũ non fit parti sed curiæ (vt videtur)quia in absẽtia aduersarij poterit quis se essoniare sicut in præsentia.Et eodẽ modo in absentia aduersarij poterit fieri warantizatio essonij & sacramentũ,& vnde videtur q̃ sufficit si iustic. cõstiterit de impotẽtia, etiã sine parte altera. Et ideo si impotens sit veniendi vel mittendi

versus

versus vnum, impotens esse poterit mittendi versus plures, & non refert nisi quòd iusticiarijs constiterit de impotentia. Sed contra si plures sint petentes, oportet quòd tenens vnus vel plures se essoniet versus quemlibet nominatim ita quòd distinguetur, quid, quis, cõtra quem & de quo placito, secundum quod videri poterit in atturnato faciendo, quis attornauerit, & quem, & versus quem, & de quo placito, quę omnia si non exprimantur non valebit attornatio. Eodem modo (vt videtur) obseruari deberet de essonio, quia potest quis tenens esse essoniatus versus vnum ex pluribus & in defalta versus alium, sed obseruandum erit vt supra, secundum quod ibi fuerit vnum placitum vel plura. ¶.12. Item quis? Et sciendum quòd essoniari poterit tam campio quàm dominus principalis post duelli vadiationem simul & vno & eodem die vel vicissim: vt de termino Sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Cant̃ de quodam recordo de Abbate de Haynsham. ¶.13. Item quando? Et sciendum quòd primo die litis, quia non sufficit quòd in crastino, scilicet secundo die, tertio, vel quarto, licet expectari debeat ille qui summonitus est vsqùe ad quartum diem, vt infra veniat vel mittat nuntium ad excusandum suam absentiam, licet suus essoniator diem non recipiat si forte essonium locum non habeat, secundũ quod inferius dicetur de defaltis. Si autem essonium competat summonito & faciat se essoniari secundo die vel tertio, allocabitur essonium, & dabitur dies essoniato per essoniatorem suum, & ad diem illum allocabitur petẽti defalta si se tenere voluerit ad defaltam, & quo casu si tenens se excusare non possit ad diem illum amittere poterit scysinam. ¶.14. Et vbi? Et sciendum quòd in iudicio & coram suo iudice & non alio, licet coram eo qui habeat iurisdictionem cum alijs iusticiarijs cùm suus non habet iurisdictionem nec cohertionem. Si autem coram alio per errorem se fecerit essoniari, adhuc valebit essonium, de gratia tamen, quòd saluabitur defalta quousqùe iudicium reddatur de defalta, vlterius autem vix poterit excusari. ¶.15. Item quotiens? Et sciendum quòd ad quamlibet apparitionem in iudicio, secundum quod summonitus tenuerit per se vel in communi, postquam diem in iudicio recepit, post visum petitum, warantum vocatum, & post diem datum sub spe pacis vel alio modo. Et generaliter in omni casu in principio litis, ad quamlibet summonitionem vbi controuersia siue placitum fuerit inter partes, & vbi fuerit iudicium, & qui iudicet inter partes & siue ab initio præcipiatur quòd vicecomes habeat corpus sine solennitate attachiamentorum, vel quòd venire faciat, vel distringat per terras & catalla, alioquin iniurioſum esset vocato in ius iuris beneficium denegare. Si autem nullum sit ibi placitum nec iudicium, sed sit aliquis qui mandet aliquod vt balliuum suum, aliud erit dicendum vt supra.

1 *De essonijs de malo lecti.2. Quando fieri debet essonium de malo lecti & qualiter.3. Quotiens fieri debet essoniũ de malo lecti, quãdo & qualiter.4. Si quis habere possit duo essonia de malo veniendi simul propter necessitatem.5. Si vir & vxor se semel essoniauerint de malo lecti.6. Ad quæ breuia pertinent duo essonia de malo veniendi & similiter de malo lecti.7. Vbi vertitur breue de recto in breue de ingressu per narrationẽ & ecõtrario. Cap.4.*

ITem excusatur alicuius absentia per infirmitatem de rescantisa, de qua prouenit essonium quod dicitur essonium de malo lecti, & quòd semper sequitur immediate (nullo alio essonio interiecto) essoniū de malo veniendi. Item nec de seruicio domini Regis nec de alio. Et tunc locū habet cùm quis infirmitate per malum veniendi ita fuerit impeditus & detentus q̄ venire non possit & se excusauerit per illud essoniū, & ab itinere reuertatur in domicilio suū, & vertatur malum transiens in languorē, quo casu videndum erit vtrum talis infirmitas sit malum trāsiens vel languor. Si autem malum transiens, post visum habebit essoniatus alium diem per spacium .xv. dierum ad minus. Si autem languor, tunc dabitur ei vnus annus & vnus dies, & ita q̄ annus sit integer secundum quod fit ex momentis, horis, diebus, scilicet ex .365. diebus & sex horis, siue annus sit bissextilis siue alius, nec maior erit annus bissextilis aliquo anno p̄cedente, die, (propter diem excrescētem) nec hora, nec momento, secundum quod inferius dicetur plenius de anno & die, & talis infirmitas infra annum propriè dicitur languor, si autem vltra annum durauerit, talis infirmitas dici poterit morbus sonticus, scilicet morbus incurabilis. Item essoniū de malo lecti non sequitur omne essoniū de malo veniendi, quia sunt quędam breuia in quibus non sequitur nisi tantum essonium de malo veniēdi simpliciter & per se, & nunquam essonium de malo lecti, nisi aliquando per accidēs sicut per narrationem, vbi breue de ingressu vertitur per narrationem ad breue de recto. Et quo casu, in principio litis non statim sequitur essonium de malo lecti essonium de malo veniēdi, nisi tunc demū cùm mutata fuerit natura breuis de ingressu in naturā breuis de recto, & eodem modo non statim sequitur essonium de malo lecti essonium de malo veniendi, nisi tūc demū cùm mutata fuerit natura breuis de cōmunia pasturæ (facta specificatione de qualitate & quātitate) in breue de recto per narrationem, sicut in breui de quo iure & huiusmodi. Item sequitur essonium de malo lecti essonium de malo veniēdi & desinit sequi in fine per narrationem, vt si quis primò agat per breue de recto, habebit vtrūq; essoniū in principio, sed cùm breue de recto versū fuerit in breue de ingressu per narrationem, & tenens se posuerit in iuratam, tunc desinit essonium de malo lecti sequi essonium de malo veniendi, cùm loquela per narrationem incipiat esse alterius naturæ. Et eodem modo in breui de recto, vbi hæreditas descendit a communi stipite vsq; ad coniūctas personas, scilicet duos fratres vel plures vel eorum hæredes in infinitum descēdentes. In principio litis sequitur vnum essonium aliud, vt prædictum est, sed in fine sequi desinit cùm iudicatum fuerit inde duellum, nec magna assisa iacuerit inter tales personas a communi stipite venientes. Item est & aliud breue de recto vbi vnum essonium aliud non sequitur, nec in principio breuis, nec in medio, nec in fine, nec aliquo tempore, quale est breue de recto de dote, quia nunquam erit ibi duellum nec magna assisa. Et generaliter verum est quòd vbicunque sequi possit magna assisa & duellum, & quamdiu & dum sequi possit, locum habebit essonium de malo lecti, & vbicunque non sequitur duellū nec magna assisa, vel si sequi inceperint & sequi desierint, nunquā locum habebit essonium de malo lecti.

Item

Item videndum quis se essoniare possit de malo lecti post essonium de malo veniendi? & sciendum quòd tam masculus quàm fœmina plures vel vnus. Item warantus cùm adhuc non warantizauerit, dum tamen languor non præcesserit, vt inferius dicetur. Item tam minor quàm maior, dum tamen minor infra ætatem teneatur de feoffamento ei facto ad breue de recto ei respondere, quia in hoc casu omnia habebit remedia quæ haberet aliquis maior in causa proprietatis, licet per se respondere non possit vel iurare, potest tamen per custodem & curatorem, qui (si opus fuerit) iurare poterunt ad warantizandum essonium in animam ipsius minoris, si implacitatus fuerit de aliquo & essoniatus de malo veniendi de quo antecessor suus non obijt seysitus vt de feodo, & vbi præsentia sua fuit necessaria quòd ad ius respondeat. In quo casu, semper fiat mentio super essonio de minori ætate, ita scilicet, & sciendũ quòd talis est infra ætatem. Si autem petat minor in causa possessionis seysinam antecessoris sui per assisam, nullum habebit essonium minor petens nec tenens contra eum, cùm tantum operetur eius absentia quantum præsentia, cùm nihil dicere possit quare assisa remaneat quin statim capiatur. ¶2. Item quando fieri debeat essonium de malo lecti & qualiter? & sciendum quòd tertio die inclusiuo, scilicet ante diem datum per essoniatorem in essonio de malo veniendi, & per duos qui non dicuntur essoniatores sed nuntij, eo quòd mittuntur vel nuntiant ad excusationem, & non essoniant, quia diem non recipiunt nec affidant de habendo waranto suo ad aliquam diem ad probãdam excusationem, vt supra de essonio de malo veniendi, & sic mitti possit quis ad essoniandum & probandum vel ad essoniandũ & non probandum propter dubium euentum essonij. Itẽ est nuntius qui aliquãdo mittitur vel licet non mittatur verba faciat pro absente, quasi pro amico, & nuntiat tale impedimentum interuenisse q̃ summonitus venire non possit, & talis propriè dicitur nuntius & non essoniator, sicut alij prædicti, & audiri debet sicut nuntians vsque ad quartum diem & quandoq; vlterius vsq; ad iuditium de defalta. ¶3. Item quotiens, & sciendum quòd in omni tempore post essonium de malo veniendi, donec adiudicatus fuerit ei languor & habuerit languorem, scilicet annum & diem, quia post languorem adiudicatũ, aliquãdo ex causa de volũtate petẽtis poterit dari essoniato licẽtia surgẽdi, vt statim respõdeat, quod quidẽ sine voluntate petentis nulla ratione est cõcedendum ante annum & diem, & cùm ita responderit & diem habuerit, poterit post essoniũ de malo veniendi essoniare se de malo lecti, quia non sufficit q̃ languor sit adiudicatus nisi sit adimpletus. Item si plures fuerint participes qui tenuerint in communi, possunt omnes se essoniare si voluerint simul & vno die. Et si in essonio de malo lecti fuerit omnibus simul lãguor adiudicatus, erit languor omniũ quasi vnus languor. Si autẽ cùm plures essoniati fuerint de malo lecti cũ visus fuerit post essoniũ, poterit quibusdã adiudicari languor & quibusdam malum transiens, & omnes qui languidi sunt ad diẽ quo testificabitur languor, habebunt annũ & diẽ apud turrim Londõ & alij nõ eundem diẽ, sed diẽ conuenientem, cũ fine alijs respondere non tenentur. Et cùm semel vni vel pluribus fuerit languor

adiu-

adiudicatus & in iuditio testatus, nullus eorum de cætero habebit essonium de malo lecti, nisi (vt prædictum est) si detur licentia surgendi, sed semper essonium habebunt de malo lecti, donec vnus vel plures, vel omnes simul habuerint languorem. Item poterit vnus ex pluribus vno & eodem die se essoniare de malo lecti, & particeps suus vnus vel plures de malo veniendi, & si illi qui de malo veniendi se essoniauerint de malo lecti, ad alium diem se essoniare non poterunt, donec constiterit de primo essonio vtrum habuerit malum transiens vel languorem, quia si languorem habuerit & de hoc constiterit, & alius similiter se essoniauerit de malo lecti ad alium diem & haberet languorem, ita possunt esse in vno placito simul & semel duo languores, quod esse non debet. Igitur cùm vnus ex pluribus essoniatus fuerit de malo lecti, cessabunt omninò essonia de malo lecti in personis aliorum, donec sciatur vtrum talis habuerit languorem vel malum transiens propter inconueniens supradictum, & cùm vnus languorem habuerit, de cætero cessabunt omnia essonia de malo lecti in personis aliorum. Sed esto quòd cùm vnus ex pluribus essoniatus fuerit de malo lecti & alij cùm habuerint diem per essoniatores suos se faciant essoniari de facto ad diem illum de malo lecti, iuditium essonij erit in suspenso vsq; ad quartum diem, in quo casu si quatuor milites venerint & testati fuerint visum & quod defenderint ei languorem, tunc (ne absens sit omnino indefensus) propter necessitatem de consilio curiæ succurritur ei ita quòd vertetur essonium de malo lecti in essonium de malo veniendi. Sed esto quòd ad diem datum per essonium capiatur inter partes dies amoris, cùm vterque comparuerit ad illum diem, sequatur essonium de malo veniendi, & si se essoniauerit de malo lecti, eodem modo poterit verti essonium de malo lecti in essonium de malo veniendi vt prius. Et sic fieri poterit in omni casu vbi iacuerit essonium de malo veniendi, sed si nullum, erit hoc defalta, sed nunquam vertitur essonium de malo veniendi in essoniũ de malo lecti. Quandoq; vertitur essonium de malo veniendi in essonium de malo lecti. Quãdoq; vertitur essonium de malo lecti in essonium de malo veniendi ex necessitate & de consilio curiæ, & ita quòd habebit duo essonia quodlibet post aliud sine apparitione, & sic cùm vnus ex pluribus languorem habuerit, extunc cessabunt omnia essonia de malo lecti in toto placito illo siue tenentes warantum vocauerint siue non. Si autem dederint ei malum transiens, tunc primo tenebit essonium secundum de malo lecti in persona alterius essoniati. Si autem quatuor milites non venerint infra quartum diem nec primò essoniatus, tunc eodem modo & eadem necessitate (vt prædictum est) vertitur essonium de malo lecti in essoniũ de malo veniendi, donec sciatur vtrum primò essoniatus de malo lecti habuerit languorem vel non, & ad omnes dies sequentes erit vt prædictum est, secundum quod testatum fuerit per quatuor milites. Si autem partitio facta fuerit inter plures cohæredes de communi hæreditate, & ita quòd quilibet respondere debeat de parte sua in principio litis antequam omnes simul comparuerint, quilibet per se habere poterit essonium de malo lecti & quilibet languorem, & ita quòd plures esse possunt languo-

res

res post diuisionem hereditatis : vt de termino s.M. anno Regis H.ix. incipiente x. in com Suff. de Salomone de s.Edmũdo & Oliua filia Andreæ. sed cùm omnes comparuerint in curia & ita quòd nullus sine alio velit respondere, tunc aliud erit vt in primo casu, nisi quis habere poterit duo essonia de malo veniendi simul propter necessitatem, ita quòd ex necessitate possit quis habere duo essonia de malo veniẽdi. ¶ 4. Esto quòd quis implacitatus fuerit de diuersis placitis, & in vno eorũdẽ fuerit ei lãguor adiudicatus, & in alio placito se semel essoniauerit de malo veniendi, & diem habuerit, & ad quem diem venire possit nec mittere cùm attornatũ nó fecerit, ne sequatur essonium de malo lecti si se iterum essoniauerit de malo veniendi, aut de necessitate allocabitur ei essonium de consilio curiæ, vel suspendetur processus illius loquelæ, quousq; essoniatus comparere possit post languorem, & non procedetur ad defaltam : vt de termino P. anno Regis H. xvj. in comitatu Norf. de Galfrido filio Baldwini. Item quòd non proceditur ad defaltam in vno placito propter essonium de malo lecti in alio, inueniri poterit de termino sancti M. anno Regis H. xv. incipiente xvj. in comitatu Midd. de Gylberto de Hendon, & hoc maxime si placitum emerserit post languorem adiudicatum. Item erit si languidus post languorem adiudicatum vocatus fuerit ad warantum, secundum quod euenit de prædicto Galfrido. Item quòd allocari debeat essonium in prædicto casu, quòd aliàs non esset licitum, probatur de termino s.M. anno Regis H. vj. incipiente vij. in comitatu Norf. de Erimnarda de Pocotte & quodam Iohanne qui se essoniauit versus eam de malo veniendi de vno placito, & cui fuit languor adiudicatus in alio placito, & quamuis essonium de malo veniendi non iaceret, fuit tamen ei allocatum de consilio curiæ propter necessitatem, quia honestius fuit essonium allocare ex causa, quàm procedere ad defaltam, cùm essoniatus non esset in culpa. ¶ 5. Si vir & vxor se simul essoniauerint primò de malo veniendi, poterunt se simul essoniare de malo lecti ad alium diem si voluerint, & simul habere languorem, sed non erunt ibi plures languores sed vnus, propter iuris vnitatem. Item poterunt se viciſſim essoniare si voluerint tam de malo veniendi quàm de malo lecti, & secundum quod supradictum est, donec habuerint languorem ambo simul vel alter eorum per se. Sed cùm ambo primo die simul essoniati fuerint de malo veniendi, & ad alium diem compareat vir & vxor, & vir essoniatus fuerit de malo lecti, & ad diem datum cùm essoniatus visus fuerit testatum fuerit per milites quòd sit malum transiens, & vxor eodem die se essoniauerit de malo lecti, quæritur an sit essonium allocandum immediatè post apparitionem, cùm semel in curia comparuerit post essonium de malo veniendi, & non erit allocandum, quia essonium de malo lecti, semper sequitur essonium de malo veniendi immediatè, & de apparitione tempore medio tollitur omninò essonium de malo lecti, & per aliud essonium immediatè, sicut de seruitio domini Regis si procedat essonium de malo lecti, vel si aliud interuenerit vel non, idem erit dicendum. Post essonium vero de malo lecti, nunquam iacebit essonium de malo veniendi

de tem-

de tempore præterito, & non nisi summonita fuerit loquela, & posita coram Iustitiarijs itinerantibus quasi ex noua sũmonitione, vel noua resũmonitione, post iter iustic. cũ quis ad vltimũ diẽ essoniat⁹ fuerit in bãco, & languor ei adiudicatus non fuerit, & licentiam habuerit surgendi, occasione itineris Iustic. Itẽ esto q̃ vir essoniatus fuerit de malo lecti & milites forte ad diem datum non venerint, & vxor se essoniauerit de malo veniendi, & diem habuerit per essoniatorem suum, & milites attachiati fuerint, & eundem diem habuerint ad quem si milites non venerint oportet q̃ vxor compareat, & si defaltam fecerit, defalta sua erit vtriq; dãnosa, ita q̃ vterq; amittet per defaltam vnius, quicunq; illorum defaltam fecerit, quia res siue tenementa vxoris non recipiũt diuisionem, sicut inter cohæredes & participes. De hac materia inueniri poterit de termino s. H. anno Regis H. xiij. in com̃ Denon̄ de Thoma de Tyndland. Et oportet q̃ apparcat ad omnes dies sine essonio, donec visus factus fuerit de viro suo, postquam semel habuerit essonium de malo veniendi, quia plura habere non poterunt antequam simul compareant vir & vxor, & idem dicatur de viro, cùm vxor essoniata fuerit de malo lecti, Si autem bis se essoniauerit, tunc obseruetur vt supradictum est. Item cùm quis plures warantos vocauerit siue sit tenens vnus siue plures, si tale sit placitum & tale breue quòd sequi debeant essonia de malo lecti, tunc videndum erit vtrum tenentes qui warantum vocauerint languorem habuerint, quidam, vel omnes, vel non. Si autem languorem habuerint, waranti languorem non habebunt, tenentes vero essonium habebũt de malo lecti, donec waranti warantizauerint, & waranti nullũ, antequã warantizauerint, cùm autem warantizauerint, tunc primò habebunt essonia de malo lecti, si languor nõ præcessit, & vicissim se possunt essoniare de malo lecti cùm warãtizauerint sicut ipsi principales tenẽtes donec semel habuerint languorem. ¶6. Videndum inter cætera ad quæ breuia pertineant immediate duo essonia. In quo casu necesse erit quòd in essonijs de malo lecti allocandis, primò inspiciantur breuia originalia, inter quæ inueniri poterunt duo breuia, a quibus generaliter duo procedunt essonia, scilicet breue de recto de terra, sed non breue de recto de dote, quia ad breue de recto de dote, non iacet essonium de malo lecti, ex quo non sequitur ex eo duellum, nec magna assisa. Item duo sequuntur essonia quoddam breue de recto quod vocatur præcipe, sicut illud vbi quis terram quam petit clamat tenere de domino Rege in capite, quod immediate terminari debet in curia domini Regis. Est etiam aliud breue quod loquitur de seruitio & consuetudine. Item breue de aduocatione ecclesiæ, quod similiter immediatè terminari debet in curia Regis. Est etiam quoddam breue quod vocatur præcipe, a quo per accidens & ex discretione Iusticiarij duo procedunt essonia, in quo fit mentio de longinquo ingressu, verbi gratia. ¶7. Præcipe A. quòd iuste &c. reddat tali Abbati tantam terram cum pertinentijs in tali loco, quam clamat esse ius ecclesiæ suæ, & in quam idem A. non habet ingressum nisi per B, quondam Abbatem talem, qui sine assensu & voluntate capituli sui illam dimisit &c. Et in huiusmodi breuibus priusquam fiat iuditium de

essonio

essonio de malo lecti si factum fuerit, sunt a iusticiarijs inquirenda in hoc casu huiusmodi. Inquirendum est a petente per quantum tempus aduersarius suus terram illam tenuit, et quando Abbas obiit per quem ingressum habuit, si vero dicat quód per 30. vel 40. annos vel amplius, tunc admittatur essoniũ de malo lecti & hac ratione, quia cùm alii Abbates medij & conuentus semper permiserunt ipsum tenentem sine clameo, & postea post prædictum ingressum de tali ecclesia posset alij Abbates succedentes cum consensu conuentus confirmare factum primi Abbatis, videtur & præsumendum est quód ipse tenens iustè possideat & iusto titulo, donec probetur in contrarium, vnde facilius in hoc casu admittitur essonium de malo lecti. Sed quæro quare processum est per tale breue, cùm breue de ingressu non excedat tempus assisæ mortis antecessoris. Responsio. Per talem narrationem & interrogationem non stat in vigore suo, nec retinet virtutem breuis de ingressu, immo illam excedit, & cùm per narrationem contra sui ipsius naturam incipiat esse quod non fuit, eius habebit naturam quod incipit esse, & omnia habebit remedia quæ breue de recto, et maxime quantum ad essonia, secundum quod superius dictum est. Item duo iacent essonia in breuibus de diuisis, & si aliqua particula terræ remanet in contentione, & vbi processum est sicut per breue de recto, & tunc demum iacent cùm terra illa fuerit specificata. Item iacent duo essonia de seruitio & consuetudine, postquàm deforceator responderit, et certum est quid deduxerit in certum iudicium, quia ad duellum vel magnam assisam procedi non potest, nisi super certa re & expressa. Item in quolibet breui vbi quis excedit formam breuis, & loquitur de iure, & in quibus interseritur narratio, vt de iure, sicut aliquando contingit in breui quo iure, & alijs, et vbi peruenitur ad magnam assisam iacet essonium de malo lecti, vt infra plenius dicetur. Et sciendum quòd non ad omne breue quòd vocatur & incipit per præcipe sequitur essonium de malo lecti, quia sunt plura quæ incipiunt per præcipe, quæ in nullo tangunt ius merum, quia sunt de ingressu ad firmam & ad terminum, vel breue quod sequitur post nouam disseysinam, vbi Iuratores fuerunt electi & visus terræ factus fuit, et quod fertur super disseysitorem vel filium eius & hæredem vel alium ab eo qui disseysitus est vel eius hærede, ¶ 7. In breuibus vero de recto quæ vocantur præcipe & vbi duo iacent essonia, placitum ita aliquando mutari possit, quód nullum iacebit essonium de malo lecti post mutationem illam, verbi gratia. Esto quòd petens petat terram aliquam de seysina aui sui, & dicat omnia verba pertinentia ad duellum, & adijciat quòd auus suus inde obiit seysitus, vt de feodo & iure, & quòd idem tenens non habet ingressum in terram illam, nisi per hoc quòd intrusit se in eãdem post mortem aui sui, dum idem petens vel pater ipsius petentis fuit infra ætatem, vel alio modo, vt si dicat, & in quam non habet ingressum nisi per hoc quòd posuit se in terram illam, vt capitalis dominus post mortem ipsius talis aui sui die quo obijt, & vnde fiat iurata per iudicium curiæ & per consensum partium .s. si tam petens quàm tenens in hoc consenserint, quod aliter fieri non debet nisi ambo in iuratam se posuerint, tunc statim

cessabit essonium de malo lecti, secundum quod superiùs fit mentio. Eodem modo impediri poterit essonium de malo lecti, si finis obijciatur, qui factus fuit inter anteceſſorem ipsorum, & alijs modis consimilibus, vbi de consensu tenentis fit descēsus in breui de recto, vsqué ad iuratam, & econuersò in breuibus de ingressu, in quibus inprimis non iacuit nisi vnicum essonium de malo veniendi. Accrescit aliquando per narrationem essonium de malo lecti, quia esto quód tam petens quàm tenens omittat loqui de ingressu in narratione sua, & proponat in narratione sua de iure & proprietate, & inde (sicut sæpius contingit) emergat magna assisa vel duellum, vel alia forma processus ingressu prætermisso, quod tamen raro accidit, nisi de consensu partium, statim post diem datū partibus, poterit tenens se essoniare de malo veniendi, & postea de malo lecti, & hoc prouenit ex narratione iuris, potius quàm ex virtute breuis originalis. Et hoc prima facie videtur esse contrarium ei quod dicitur, quód secundum breuia originalia, iudicanda sunt essonia, & ab eis procedunt. Ad quod sic poterit responderi, quòd quamdiu breue originale stetit in suo vigore, tantum vnicum sequebatur essonium. Sed postquàm per narrationem partium & consensum eorum locum non tenuit & mutata narratione in iure processum est, tunc ad essonium de malo lecti peruenitur, & ꝓcedendum erit tanquam ab initio processum esset ꝓ breue de recto. Et de hijs quæ dicta sunt hic fit superius mentio de breui de ingressu sed hic fit repetitio vt addatur.

1 ¶ *Qualiter essonium de malo veniendi debeat irrotulari & iudicari de seruitio domini Regis.* 2. *Qualiter de simplici essonio de malo veniendi.* 3. *Si warrantus vocatus fuerit.* *Cap.5.*

QVia diuersimodè fit irrotulatio essoniorum secundum diuersitatem breuium & placitorum ad instructionem minorum, dicendū erit de irrotulatione. Sed quia de modo irrotulationis dictum est supra de illis qui peregrè ꝓfecti sunt vltra mare, siue in terram sanctam pro generali passagio, siue pro simplici peregrinatione, siue citra mare Grecorum in peregrinatione versus S. Iacobū vel alibi, ideo de modo peregrinationis hmodi non erit hic repetendum, sed de seruitio dñi regis, ita videlicet. A. de N. qui est in seruicio domini regis vltra mare vel citra, essoniatur versus talem de tali placito per talem, & in quo casu differri poterit loquela quamdiu essoniatus fuerit in seruitio domini Regis dum tamen habet ad manum quolibet die warantum suum breue domini regis. ¶ 2. Item si quis se essoniauerit de malo veniendi vnus versus vnum, tunc fiat sic irrotulatio de simplici essonio. Talis versus talē de tali placito per talem, & ita quòd semper in principio fiat mentio de cōm in margine, & hoc si tantum sit vnus petens & vnus tenens & quilibet eorum poterit se essoniare semel & simul eodem die summonitionis vel vicissim, modo vnus, modo alius, si petens hoc voluerit. Et ideo petenti competit essonium, quia non licet in hoc casu tenenti quod petenti non liceat, et sic fiat irrotulatio de petente cùm tenens se essoniauerit. Et

idem

idem talis.s.petens versus talem.s.tenentem de eodem per talem.Et hoc si ambo se simul & eodem die essoniauerint,si autem vicissim,& tenens se priùs essoniauerit,et petens comparuerit,& eundem diem in curia receperit,ad alium diē(si voluerit) se essoniare poterit,& econuerso.Si petēs primo die se essoniauerit, & tenens comparuerit, & eundem diem receperit,ad alium diem se essoniare poterit, & ita multotiens quamdiu petens essoniatus fuerit.Si autem plures sint ibi participes tenentes in communi vel seperatim,quilibet habebit essonium suum, & suum essoniatorem,dum tamen si in communi, poterūt se essoniare omnes simul, & eodem die vel vicissim,vnus vel plures,donec quilibet habuerit vnicum essonium,si voluerit,antequám compareat,& non plura,& tunc fiat irrotulatio sic.Talis.s.tenens versus talem.s. petentem de tali placito p talem. Et eodem modo dicatur de alijs tenentibus omnib⁹, qui se essoniauerint & de illis qui præsentes fuerint,dabitur idem dies, & contra absentes ꝓcedendum erit ad defaltam.Si autem plures sint tenētes qui tenuerint ꝓ diuiso,quilibet habebit essonium suum sed non vicissim vt supra. Si autē vnus tenens vel plures se essoniare debeant versus plures petentes, nō oportet mentionem facere de omnibus petentibus,sed de vno tantum, & de alijs in breui nominatis,& eodem modo fiat de vno petente vel pluribus versus tenentes plures. ¶ 3. Si autem warrantus vocatus fuerit ab vno tenente vel pluribus, vnus warantus vel plures,quilibet ipsorum vnicum habebit essoniū (si voluerit) simul vel vicissim,tam tenens qui vocauit,quám warrantus qui vocatur,vnus siue plures,& vnde cùm warantus se essoniauerit,sic fiat irrotulatio.Talis warrantus.s.quem talis.s. tenens,vel alij tales vocauerunt ad warrantum,versus talem petentem, vel tales,de tali placito,per talem.Si autem tenens præsens fuerit,habebit eundem diem,si autem eodem die se essoniauerit, tunc fiat irrotulatio sic. Idem talis.s.tenens versus eundem.s. petentem de eodem per talem . Si autem defaltam fecerit,sequatur petens defaltam.Si autem tenens se essoniauerit & warantus comparuerit,habebit eūdem diem.Si autem defaltā fecerit,expectet tenens vel eius essoniator quartum diem , & tunc si non venerit, procedatur ad defaltam , & quod dicitur de vno tenente & vno waranto essoniato , vel non essoniato , dicatur de pluribus tenentibus & attornatis.Et in fine notandum , quòd nec tenens versus warrantum nec warantus versus tenentem sed quilibet eorum se essoniabit versus principalem petentem , & siue petens siue warrantus se essoniauerit , semper exigatur ille qui se non essoniauit.

1 ¶ *Qualiter essonium de malo veniendi iudicatur.* 2. *Si breue originale non venerit, breue viceconiti ꝙ faciat aliud venire.* *Cap.6.*

ET vt essonia de malo veniendi vnde iudicentur,inprimis inspiciēda sunt breuia originalia, maximè si placitum nouum fuerit vel breuia iuditialia , si sit nouum vt per hoc scire possit vtrum essonium iaceat vel non . Si autem placitum nouum sit & breue venerit, tunc fiat mentio in margine quòd placitum nouum sit . Si autem breue non venerit, eo-

dem modo fiat mentio in margine quòd non breue, sed allocetur essonium si petens venerit, & dicatur ei quòd habeat breue suum ad alium diem per aliud breue vicecomiti directum. ¶ 2. Rex vicecomiti salutẽ. Præcipimus tibi quód venire facias coram iustitiarijs &c. breue nostrum quod tibi venit de placito quod summonitum est in curia nostra coram iustitiarijs &c. inter talem petentem & talem tenentem, de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, vel aliter. Breue nostrum quod tibi venit de summonendo talem quòd esset coram &c. ad respondendum tali mulieri de dote sua quæ eam contingit de libero tenemento, quod fuit talis quondam viri sui &c. vel aliter: talem querentem & talem de attachiando talem de tali placito, & ita quòd semper fiat mentio in tali breui de breui originali quale fuerit, & tunc sic: & tuipse tunc sis ibi auditurus iudicium tuum de hoc, quòd breue illud præfatis iusticiarijs non misisti ad talem diem, sicut præceptum tibi fuit. Et habeas ibi hoc breue simul cum alio breui Teste &c. Si autem placitum vetus fuerit, quod quidem erit post primum essonium, tunc eodem modo fiat mentio in margine quòd vetus est, & eodem modo si vetus, & resummonitum est, & tunc inspiciantur rotuli tam de placitis quám de essonijs, vt sciri possit qualiter partes vltimo die litis a curia recesserunt, & per hoc perpendi poterit de facili quibus competat essonium, & quibus non, & si plures contineantur in breui quorum quidam se essoniauerint, & quidam non, fiat mentio in margine sic, alius vel alij. Item si warrantus vel Iuratores vel recognitores, fiat mentio in margine sic: exigatur warrantus vel exigantur Iuratores. Et eodem modo de omnibus fiat mentio quos tangit negotium, & quorum præsentia fuerit necessaria, & si vir essoniatus fuerit, fiat mentio super essonium sic, quòd habet vxorem & econuerso, & qui si præsentes fuerint, habeant eundem diem, si autem defaltam fecerint, procedatur contra eos sicut inferiùs dicetur de defaltis. Si autem tenens se essoniauerit & petens non venerit nec breue infra quartum diem, tunc dicatur essoniatori quòd eat sicut venit, & iudicialiter non absoluitur ab obseruatione iudicij. Iustic. autem ex quo warrantum non habent nec breue, nihil statuere possunt contra absentem, & si postmodum breue venerit, & dies summonitionis non præterierit, ad diem illum procedi poterit ad defaltam, vel quamuis dies præterierit, de gratia iustic. poterit loquela resuscitari, vt de termino sanctæ Trinitatis anno regni regis H. decimotertio in itinere Midd. circa finem rotuli. Si autem breue venerit, & non petens, & tenens se essoniauerit, essoniatore tenentis quarto die se liti offerente pro domino suo, essoniator iudicialiter quietus recedet de breui illo, & petens in misericordia, & sic fiat irrotulatio. Talis essoniator talis optulit se quarto die versus talem, de tali placito, & ille non venit, & fuit petens, & ideo essoniator sine die. Si autẽ dies aduenerit summonitionis & neuter ipsorum comparuerit, & breue venerit, tunc de gratia post interuallum admitti potest essonium petentis, ad saluandum breue suum, & diem summonitionis. Vel procedi possit ad defaltam, quia hoc fit ad nullius prẹiudicium, & tenens sibi imputet quòd defaltam fecerit, quia si cõparuisset, posset recessisse quietus p̃ iudicium. Et vbi iaceat essoniũ de

malo

malo veniendi,& vbi non,satis ꝑpendi poterit ex præmissis.Essonia vero de terra sancta,& de vltra mare,& de seruitio domini regis qualiacunq;, non proueniunt ex natura breuiũ,sed a casu fortuito & ab euẽtu,& ideo non sunt secundum naturam breuium iudicanda.

1 ¶ *Qualiter irrotulatur essonium de malo lecti.* 2. *Si adiungatur essonium de malo veniendi essonio de malo lecti.* *Cap.7.*

SVnt etiam duo breuia(secundum quod supradictum est)a quib⁹ duo procedunt essonia.s.de malo veniendi & de malo lecti, & semper sequitur essonium de malo lecti essonium quod ꝓcedit de malo veniendi,& quandòq; immediatè,& quandòq; non immediatè,vt si interueniat essoniũ de seruitio dñi regi.s.breue de recto de terra, & alia de recto super ius nominata,& fieri debet essonium de malo lecti,tertio die inclusiuo ante diem datum ꝑ essoniatorem in essonio de malo veniendi. Irrotulari autem debet sic si vnus sit petens & vnus tenens,primó scribatur in margine nomen comñ,vbi essoniatus iacuerit,siue iacuerit in eodem comñ siue in alio,tunc sic. Talis apud talem locum in eodem comñ, vel si in alio comñ iacuerit,tunc sic.Apud talem locum vbi essoniatus iacuerit. Si autẽ plures sint ibi tenentes simul et pro indiuiso,omnes se essoniare possunt de malo lecti,simul & eodem die,si voluerint,& fiat irrotulatio de quolibet ꝑ se secundum formã primi essoniati , & secundũ quod essoniatus iacuerit in eodem comñ,vbi terra fuerit, vel in alio, & omnes poterũt habere languorẽ, vel quidam eorum,vel nullus,secundum quod quatuor milites visores languorem iudicauerint essoniato,vel non iudicauerint.Et si omnibus simul iudicauerint languorem vel quibusdam vel tantum vni, non erit ibi nisi vnicus languor propter vnitatem iuris, quod habẽt essoniati,& vnde si omnes prẽter vnum quocunq; tempore post essonium de malo lecti licentiam habuerint surgendi,& vnus se tenuerit in languorẽ, & habuerit annum & diem , nullus de cætero essoniũ habebit de malo lecti,quia omnes simul vel per quosdam ex eis vel per vnum tantum languorem habuerint. ¶ 2. Adiungitur quandoq; essonium de malo veniendi essonio de malo lecti ratione plurium qui tenent in communi & vicissim se essoniauerint , & tunc cõsequenter post essoniũ de malo lecti irrotuletur essoniũ de malo veniẽdi in forma cõmuni . Et quod de vno dicitur tali,de pluribus qui se essoniauerint de malo veniendi intelligat.Si autẽ quidam ex pluribus se essoniauerint de malo lecti,& quidã cõparuerit,cùm nõ sint essoniati de malo veniendi,eundẽ habent diẽ quẽ habet essoniat⁹,si ei malũ transiens adiudicatur simul cũ petente . Ad quẽ diẽ si nõ venerit essoniat⁹,nec milites qui eum viderunt,habebunt aliũ diẽ.Itẽ esto q̃ secundo die ante diem datum ꝑ essoniatorem, in essonio de malo veniendi essoniauerit se tenens de malo lecti,iam erit tenens in defalta,si petens petat inde iudiciũ,& multo fortius si die placiti vel in crastino.Et de hac materia inueniri poterit in rotulo de termino s. Hilr anñ regis H. septimo in crastinò Pur̃ beatæ Mariæ inter Vitalẽ Engayne & quendã de Ferclos de aduocatione ecclesiæ de Ho . Et ad hoc facit de termino sancti

Michaelis

Michaelis anno regis eiusdem incipiente octauo, de eodem Vitali, nisi forte essoniatores ostenderint se fecisse essonium apud turrim cum ꝓtestatione & recordo constabularij, vel si essoniatus primo die litis venerit, & essoniatores deaduocauerit, quod quidem facere poterit quocunqꝫ tempore antequám factum fuerit essoniū de malo lecti, cûm autē iustic. ad diem datum residentes non fuerint in banco, semper apud turrim faciendum erit essonium & eodem modo in cōm apud castrum.

1 ¶ *In cuius persona non nocet essonium de malo lecti.* 2. *Qualiter essonium de malo lecti iudicandum sit.* *Cap.8.*

ITem videamus in cuius persona non iaceat essonium de malo lecti, licet agatur per talia breuia vt prædictum est, nunquam enim iacebit in persona petentis, quamuis in huiusmodi placitis competat ei essonium de malo veniendi. Item nec in persona alicuius attornati, si tenens forte attornatum fecerit vnum vel plures, quia quamuis atturnatus languidus sit, & de facto se essoniet de malo lecti, responsalem mittere non poterit, non magis quâm facere attornatum, nisi alium mittere possit nuntiū cûm nullum ei competat essonium ad excusationem vsq; ad quartum diē ꝓpter alicuius impedimenti euentum. Vt si ab hostibus vel aduersarijs detentus fuerit in vinculis, vel impeditus, sed quid si atturnatus languidus fuerit, excusari eodem modo debet (vt videtur) sed non nisi vsq; ad quartum diem. Quis enim magis vinculis arctatur quàm ille qui lāguidus est, & grauiter infirmatus. Item nunquam iacebit in persona warranti, nisi tunc demum postquâm præsens in iudicio warrantizauerit, &c. ita quòd effectus fuerit dominus litis: vt de termino sancti Michaelis anno Regis H. septimo inter essonia in comitatu Sussex de Alano de s. Georgio. Item non proderit essoniato essonium de malo lecti quin procedatur ad defaltam, qui se sic essoniauit quòd iaceat extra potestatem domini regis vbi breuia sua non currunt nec returna, siue hoc fuerit in regno siue extra, & licet prima facie iaceat essonium, exequi tamen non poterit propter defectum. Item non iacet in persona alicuius nec in placito, vbi quis semel habuerit languorem siue tenens principalis sit siue warrantns, non dico quòd quis languorem habuerit antequam fuerit adiudicatus, & dies datus apud Turrim, et postea visus coram iustic. testatus, ita quòd non surrexerit ante annum & diem, quod si aliquo casu fecerit, non dicetur habuisse languorem. Item in comitatu vbi iustic. fuerint itinerantes nō iacet essonium de malo lecti in ꝑsona eius qui se fecerit essoniari infra cōm de tenemento quod fuerit in comitatu, quia facere poterit attornatum. Si autem extra cōm non sit, siue placita fuerint forinseca siue intrinseca, dum tamen tenens se essoniauerit extra cōm. Item non iacet essoniū de malo lecti, in aliqua causa personali, criminali, vel ciuili. Item non iacet essonium aliquando in principio litis nisi post tempus, cûm res de qua agitur fuerit specificata, sicut in placito & breue de diuisis. In breui de seruicijs & consuetudinibus, in breui quo iure quis petat communiam pasturæ non iacebit essonium de malo lecti, antequam res quæ petitur

fuerit

fuerit designata & tenens se defenderit p̄ duellū,vel se posuerit in magnam assisam.Item non iacet essonium de malo lecti ab initio ad breue de ingressu,nisi tunc demū cùm per narrationē vertatur ad breue de recto, & cùm tenens posuerit se in magnā assisam, vel se defenderit per duellū. Itē ab initio iacet essonium de malo lecti & competit tenenti,& postmodum desinit cōpetere,vt si quis ab initio petere inceperit p̄ breue de recto,& post narrationē descensus descendat ad ingressum, & vbi breue de recto vertitur in breue de ingressu vt supra. Sed contra de termino sancti Michaelis anno regni regis H.sexto in comitatu Deuon̄ inter essonia de banco,inter Matildam de Curtney petentē & Robertū de Courtney tenentem,quia ibi dicitur quód essoniū de malo lecti allocatur cùm loquela fuerit super iudiciū.Itē in eodē in essonio de malo lecti quod allocandum erit postq̄ dies datus fuerit de audienda electione,vt inter Galfridū de Lucy in com̄ Sussex.Item in eodē com̄ Sussex de Priore de Blibing,q̄ non iacet ad breue quo iure.Itē in eodem q̄ non iacet vbi non fuit factū tertio die ante diem placiti in comitatu Gloc.de Roberto Toniguy. Itē in eodē com̄ Sussex de Philippo de Redham q̄ non iacet de parte sororis p̄ nouum breue.Itē de termino P.anñ regis H.decimoquarto in com̄ Buck.q̄ nō iacet de fine facto. Item desinit essoniū de malo lecti competere,vt si per breue de recto pueniatur ad iudiciū, & fuerit ex vtraq; parte conclusum,& remanserit loquela super iudiciū,& non habuerit aliqua pars vlteriùs quid ꝓponat,licet iudicium de loco in locum, cùm loquela iam de toto sit determinata,cùm non sit aliquis qui dicere possit quòd recordum loquelæ quæ est sed quæ fuit,secus tamen est si loquela terminata non fuerit.Item (secundū quosdam) in p̄sona minoris non iacet essoniū de malo lecti,quod quidē verum est, non magis q̄ de malo veniēdi in causa possessionis nec in causa proprietatis, quia ad causā proprietatis infra ætatē nō respōdebit,nisi ita sit q̄ infra ætatē feoffatus sit,& quo casu cùm respondere teneatur, habebit omnia remedia quæ haberet quilibet maior,ne sit deterioris conditionis propter ætatē licet essonium de malo lecti & de malo veniendi warentizare non possit,nec iurare, nec in essoniū de malo lecti responsalē mittere,poterit hæc omnia facere p̄ custodem,cum tutore autore.Item non iacet essoniū de malo lecti in p̄sona warranti pendente placito de warrantia anteq̄ warrant' warrantizauerit. Itē non iacet vbi priùs se non essoniauerit de malo veniendi, sed vertitur in essonium de malo veniendi. Item non iacet vbi tenens se essoniauit in villa de London,quia mitti potest ibi ad capiendū attornatum,vt in com̄ Buck.de Hugone de Brock, & ita videtur q̄ coram iustic.itinerantib' fieri debet idem si fuerit essoniatus in comitatu in quo itinerauerint, secùs si extra. Item non iacet in breui quo warranto. Item non iacet in persona atturnati, vt si vir & vxor implacitati fuerint, vel participes, vel duo extranei simul, vel in diuersis placitis, quorum vnus fuerit attornatus alterius, licet iaceat in persona vnius in persona proprij placiti, tamen non iacet in persona eiusdem de alio placito quia est attornatus. Item non iacet vbi tertio die ante placitum cum fuerit essoniatus. Item non iacet quia petens, sed exigantur plegij petentis propter defaltam.

Item

Item non iacet de proparte sororum. Item non iacet in assisa vltimæ præsentationis quæ remansit propter ætatem, & resummonitio est in tali statu. Item si quis essoniatus fuerit de malo lecti & petens non comparuerit ante tertium diem placiti, allocabitur defalta ad alium diem, cùm essoniatores petant iudicium de defalta. Item idem erit si tenens tertio die se essoniauerit de malo veniendi. Item non iacet de placito conuentionis. Item nec de placito quo iure. Item nec de placito finis facti. Item si vir & vxor aduocati fuerint ad warrantum, si tenens principalis se essoniauerit de malo veniendi vel de malo lecti, antequam vir & vxor warrantizauerit, exigantur warranti, & si vir mortuus fuerit, de nouo summoneatur vxor quòd per se sit ad warrantizandum. Si autem vxor præmoriatur vel ambo, tunc summoneantur hæredes. Item non iacet de ingressu ad terminum vel cui vxor contradicere non potuit, vel de aliquo ingressu, nisi fuerit longinquus, videlicet vbi breue de ingressu vertitur in breue de recto, per electionem tenentis: vt de termino sancti Michaelis anno regni regis H. septimo incipiente octauo in comitatu North. de Henry de Gayton versus Priorem sancti Iohannis de North. Item in eo q̃ non iacet essonium de malo lecti, vbi non præcessit essonium de malo veniendi sed vertitur in essonium de malo veniendi, in comitatu Deuon de Alicia Malet. Item in eodem comitatu Buck. de Hugone de Broke, quòd nõ iacet in villa de London non magis quám in comitatu, quia potest essoniatus attornatum facere per quatuor milites. Item cadit breue & essonium non iacet vbi non dirigitur breue de recto ad primum essonium de malo lecti, vt in comitatu Lanc. de Alic. de Lanc. & W. de Taham. Item non iacet quia de dote, siue per breue de recto de dote, siue per breue de dote. Item non iacet in placito vbi languor priùs fuit adiudicatus. Item nec in placito de escambio faciendo vel mñr capiendo. Item nec in placito quód quis permittat præsentare sed procedatur ad defaltam. Et illud idem fiat in placito de seruicijs & consuetudinibus. Et quód ad breue de ingressu non iaceat, de termino sancti Michaelis anno regni regis H. sexto in comitatu Noꝟ de Emma de bella fago, quia ibi dicitur quòd breue de ingressu equipollet breui assisæ mortis anteceſſoris. ¶ 2. Essonia de malo lecti iudicantur ita. s. quód primo inspicienda sunt breuia originalia de recto, & si in suo statu remanserint vel per narrationem inceperint esse alterius naturæ, & desierint esse breuia de recto vel si ab initio nó fuerint breuia de recto & per narrationem inceperint esse vt prædictum est, vel per specificationem. Item si plures sint ibi tenentes participes & pro indiuiso, fiat de omnibus mentio. Eodem modo de warranto vocato. Ité si plures sint ibi participes, & plures dies præterierint & plura essonia, videndum erit quid actum fuit ad quemlibet diem, per inspectionem rotulorum, tam de essonijs, quàm de placitis, vt sciri poterit quis habuerit essonia & quot & quis non. Item videre oportet quòd languor non præcesserit. Itẽ videri oportet quód ille qui se essoniauit de malo lecti priùs habuerit essonium de malo veniendi. Sed esto quòd quis se essoniauit de malo lecti, cùm se essoniasse debuerit de malo veniendi, in vtroquè casu vertitur in essonium de malo veniendi cúm vtrũquè competat, sed suo ordine

ordine,& qui facit id quòd maius est, facit id quod minus est, sed non e-contrariò. Si quis se essoniauerit de malo veniendi cùm se essoniasse deberet de malo lecti,non valet nec excusat non venientem.Et eodem modo (vt videtur) si quis se essoniauerit de terra sancta vel de vltra mare cũ se essoniasse debuerit de malo veniendi, vertitur essonium de vltra mare in essonium de malo veniendi cûm competierit. Item esto q̃ quis se essoniauerit de Ibernia quasi de vltra mare,attornatur essoniũ illud ad simplex essonium de malo veniendi, vt coram M.de P. in banco anno regis Henrici sexto de Gilberto Mariscallo & Cecilia vxore eius & Allanũ de Hyda qui vocauit ad warrantum Wilhelmum Marescallum in coñ Pembrooke, & qui se essoniauit de Ibernia, & non fuit allocatum, & postea fecit de hoc quòd aliud essonium de malo veniendi ad alium diem non fuit allocatum.

1 ¶ *Qualiter reddũtur essonia de malo lecti & de malo veniendi per ordinem. 2. Qualiter reddũtur essonia de malo veniendi. 3. Qui essoniatores affidabunt & qui plegios inuenient, & de plegiorũ datione. 4. Quid sit warrantizare essoniũ per sacramentũ. 5. Si in die dato erratũ fuerit quid sit faciendum.* Cap.9.

IVdicatis igitur essonijs tam de malo veniendi quám de malo lecti,primò reddantur essonia de malo lecti, hoc modo, & ideo prius redduntur, quia priûs capiuntur.Sed si essonium de malo veniendi, essonio de malo lecti adiungatur, essonium de malo veniendi priûs reddatur, & vocetur essoniator,& reddatur essonium siue pars tenens se essoniauerit siue ipse petens.Et si petens & pars tenens simul de malo veniendi, dicatur essoniatori petentis quòd expectet quartum diẽ, si quidẽ quidã forte defaltam fecerit, & breue de videndo infirmum, sicut expectaret dominus eius, & postea reddatur essonium de malo lecti,ita quòd si breue fuerit de recto clausum, siue præcipe in capite, quod immediate porrigitur vicecomiti, & mittitur ad bancum, si essonium iaceat,ita reddatur. Primó exigantur essoniatores,secundò exigatur petens, vel eius essoniator:& tunc si omnes præsentes fuerint,incõtinenti ita reddatur. Dicatur publicè essoniatoribus quòd eant domum,& sic manifestum est quòd nõ sunt essoniatores sed nuntij,qui nullum recipiũt diem & postea dicatur: & tu petens N.vel essoniator, habebis breue de faciendo videre eum.Et si hoc fuerit malum transiens, ad talem terminum, vel talem diem certũ. Et sic manifestum est q̃ petens recipit certũ diem,scilicet communem,vt tunc veniat & sequatur. De anno & die apud turrim in London non fiat aliqua mentio: sed adhuc in pendenti est, vtrum adiudicari debet languor vel non,& ad visores pertinet quòd ei dent diem,postquàm ipsum viderunt a die visus sui in vnum annum & vnum diem apud turrim Lõdoñ. Si autem breue de recto apertum fuerit, & translata fuerit loquela ad magnam curiam a comitatu, & quod semper remanet penes petentem : Inprimis exigendum erit breue de recto,scilicet ad secundum diem,dum placitum fuerit nouum, &sufficit (quantum ad omnia essonia subsequentia)quòd semel ostendatur, & cûm ostensum fuerit & lectum,

reddatur essonium. Et si petens illud ad manum non habuerit, non reddatur essonium donec fuerit ostensum, & si infra quartum diem illud nō ostenderit, procedatur ad defaltam contra ipsum petentem, & essoniatores per iuditiū recedent sine die: vt in rotulo de termino sanctæ Trinitat̄ āno regis Hēnici decimoquinto in com̄ wygorn̄ de Adā de Thornmarton, & ita fiat irrotulatio, cùm essoniatores se optulerint versus petentē quarto die. Tales & tales essoniatores talis, optulerunt se quarto die versus talem, qui petijt versus talem tantam terram, sed talis petens venit, sed non habuit breue suum de recto, nec primo, nec secundo, nec tertio, nec quarto die, & ideo essoniatores sine die de breui illo, & poterit esse ratio, quia forte ab initio nullum fuit breue impetratum, nec exhibitum in curia domini capitalis. In reddendo vero essonio de malo lecti, exigendi sunt omnes quos loquela tangit, vir si vxor fuerit essoniata, & ecōtrariò. Item participes vt habeant eundem diem. Item quatuor milites electores, vel duodecem milites ad faciendam magnam assisam electi, si in tantum sit processum. Item warrantus exigendus erit, donec warrantizauerit. Cùm autem ita redditum fuerit essonium de malo lecti, statim habebit petens, vel eius essoniator, breue de mittendo quatuor milites ad videndum essoniatum, & iudicandum vtrum infirmitas qua se essoniauerit languor sit, vel malum transiens, secundum quod inferius dicetur. ¶ 2. Redduntur quidem hoc modo. Primò vocetur publicè essoniator sic: vbi est essoniator talis? postea, vbi est talis scilicet contra quem factum est essonium, vel essoniator si forte fuerit essoniatus? Et si ambo præsentes fuerint, affidabunt essoniatores de habendo warantos suos, ad certum diem, cōtinentem in se ad minus spaciū quindecem dierum, & secūdū quod dictū est de vno, intelligatur de pluribus, si fuerint essoniati, præsentibus vero dabitur idē dies, & omnibus quos causa tetigerit. Si autē quidā eorū defaltā fecerint, dicatur petenti vel ei' essoniatori, quòd expectet quartū diē suū versus illos qui non venerūt, vt procedatur ad defaltā, secundū quod inferiūs dicetur de defaltis. In essonio vero reddendo (vt supra de essonijs de malo lecti) exigātur omnes illi quos causa tetigerit, sicut particeps, warantus, & alij, vt supra, recognitores in assisis, iuratores in iuratis, inquisitores in inquisitionibus, milites in electionibus faciendis, vel milites in magnis assisis, vt habeant eundem diem si præsentes fuerint, vel quòd attachientur omnes qui absentes fuerint, & si quidam illorum mortui fuerint, vel vt invtiles recusati, vel aliqua forte ratione excusati, loco ipsorum ponuntur alij per quos negotium melius possit expediri, & non contingit sæpius quòd tales habeant essonium aliquod, vel excusationem. ¶ 3. Non autem omnes essoniatores ad diem recipiendum affidabunt, sed illi tantum qui sunt baronibus inferiores: barones vero & baroniſſę, & eorum superiores, sicut comites, & eorum atturnati, non affidabunt sed plegios inuenient. Martinus in banco anno septimo. Et si baro vel baroniſſa ad diem datum defaltam fecerit, summoneantur plegij quód sint ad alium diem ad audiendum iudicium suum, quare non habuerunt eum sicut eum plegiauerunt. Ratio vero diuersitatis huius talis esse poteit (vt

videtur

videtur) quòd ita nobiles & dignæ psonæ in warrãtizatione essonij nõ p se iurabunt sed per procuratores, scilicet plegios suos. Item nõ est alicui concedendum, quód in essonio alterius reddendo, diem recipiat petẽs maximè in absentia sua, vel sui atturnati, vel sui essoniatoris, propter inconueniens quod sequi posset, quia si in absentia talium hæc fierent, & essoniator tenentis ante diem datum de essonio de malo veniendi a curia recederet, cùm partem ipsius tenentis defendere teneatur, si petens post diem acceptum se liti offerret, & iudicium de defalta peteret, dies ab eo acceptus cuius non interesset, pro non accepto haberetur. Si autẽ ambo essoniatores tam petentis quàm tenentis hoc fecerint, tunc de defalta non erit multum curandum, cúm vterq; illorum sit in eadem causa, nec sit aliquid, vel quasi quid, quod Iudeus Iudeo possit imputare. Cùm autẽ quis ita essoniatus fuerit de malo veniendi, & essoniator affidauerit, vel plegios inuenerit de habendo eum ad diem datum per ipsum, essoniator venire debet, & producere dominum suum ad warrantizandum essonium, quod pro eo fecerit. ¶ 4. Est autem warrantizare, iurare quòd ita detentus fuit ægritudine in veniendo versus curiam, quòd venire non potuit pro lucrari nec pro perdere, & quòd essonium fecit secundũ legem terræ, quod quidem si ita fecerit, essonium suum warrantizabit. Si autem dominus principalis non venerit ad diem sibi datum per essoniatorem suum, nec etiam essoniator, essoniator se excusare poterit (si voluerit) & dominum suum per essonium quòd venire non potuit nec dominum suum habere sicut affidauit, propter malum quod ei in itinere veniendo versus curiam superuenit. Sed quoniam si de huiusmodi fieret inquisitio longa fieri posset loquelæ protractio, non est de warrantizatione essonij multum curandum, quia non vertitur in alicuius præiudicium nisi ipsius petentis, quod quidem est ei dissimulandũ. Itẽ esto quòd tenens postquàm diem habuerit per essoniatorem suum, & antequã essonium suum warrantizauerit, fecerit attornatum, & ad diem petatur warrantia de essonio, quæritur quis facere debeat warantiã? & videtur quòd warantus non, quia se non essoniauerit. Oportet igitur quód tenens veniat, & warantizet, alioquin non erit essonium warantizatum. Et quanuis atturnatum fecerit, non propter hoc se excludit quin veniat & se defendat cum possit & velit. Item si quis atturnatum fecerit, qui se essoniauerit, ante diem datum per essonium suum ipsum amouere velit, & alium substituere, non erit hoc ei tutum, anteq̃ dies præterierit, quòd warrãtizatum sit essoniũ, quia nec ipse tenens, nec atturnatus amotus, illud warrantizare possunt. Et hæc poterit esse ratio quòd atturnatus amoueri nõ debet postq̃ fuerit essoniatus, vt in persona principalis domini sequatur essonium de malo lecti. In essonio de malo veniendi datur dies multipliciter a iustitiarijs, quãdoq; coram seipsis, quandoq; coram iustitiarijs itinerantibus, & corã se ipsis quãdoq; purè, quãdoq; sub distinctione, hoc est, corã se ipsis nisi iustitiarij prius itinerauerint in com̃, vel coram iustitiarijs pure ad certum diem vel incertũ. In quibus casibus sequitur essoniũ coram iustitiarijs itinerantibus, vel non sequitur, secũdum quod tales dic̃ receperint corã iustitiarijs de banco, per se in banco, vel per essoniatorẽ,

niatorē,eo excepto q̄ si dic̄ ita ceperint incertū in banco, ita vz in aduē-tu iustitiariorū oportet q̄ sequatur generalis sūmonitio, quæ p̄cedat aduentū iustitiariorū p̄ quindenā vel āplius,ex qua sūmonitione sequi poterit essoniū de malo veniendi, sicut in omnibus breuibus & assisis, quæ immediatè ponuntur a Cancellaria in aduentu iustitiariorū.Si autē dies datus fuerit sic a iustitiarijs de banco coram iustitiarijs itinerātibus in itinere cūm itinerauerint, tunc erit vt supradictū est.In itinere vero iustitiariorū essonia in principio itineris, aliquando de cōmuni sūmonitione, aliquando de placito terræ, in quibus casibus habebunt essoniati diē rationabilem ad minus quindenæ,siue terra quæ petita fuerit, fuerit infra comitatum, vel extra, dū tamen extra, & visus petatur vel warantus vocetur, erit quilibet dies certus & rationabilis . Si autem terra fuerit infra com̄, cùm lites sint potius restringendæ,erunt in prædictis casibus inducię arbitrariæ triū dierū, vel quatuor,vel amplius, secundum distantiam locorum in quibus terra fuerit quæ petitur. ¶ 5. Cùm dies datus fuerit rationabilis,siue in banco siue in itinere, & erratū fuerit forte in die, dato, ita quod rotuli non conueniant sed discordent,vt si in vno rotulo cōtineatur quòd dies datus fuit in quindecem dies,& in alio rotulo cōtineatur vel in plurib⁹, quòd in tres septimanas vel vlteriùs, semp̄ præsumēdū erit de die,secundū quod in rotulo primo .s. prothonotarij,cuius irrotulationē sequi debent omnes alij rotuli subsequentes,& inde trahere originē & autoritatē.Et licet plures sint in contrariū , & cùm primus rotulus ita inducat præsūptionē vehementē contra alios , stari poterit p̄sumptioni si recordū iustitiariorum conueniat cum primo.Si autem dissentiat a primo & conueniat cum alijs,vincitur p̄sumptio de primo rotulo, & stabitur eorum recordo.Si autem ab omnibus rotulis discordēt, fiat eodē modo quòd eorum stabitur recordo.Et quid si ipsi iustitiarij inter se discordes fuerit? stabitur maiori parti.Si autē æquales numero,tūc digniori cum præsumptione rotulorum . Si autem quilibet ab alio, ꝓpter defectum probationis, habebitur ille dies pro non dato , & procedat loquela de nouo.

1 ¶ *Breue ad mittēdū quatuor milites ad eū qui essoniatus est de malo lecti,ad eū videndū.2. De officio vic. cùm susceperit breue. 3. Irrotulatio si visores non venerint. 4.Breue de attachiādo milites.5.Si vnus visorū infirmus sit vel inutilis,ponatur alius loco suo.6. Qualiter petēda sit licentia surgendi. 7. Breue si post licentiam petitam & obtentam arrestatus fuerit per aduersarium. 8. Si in curiam baronis vel alterius denegetur licentia surgendi,dominus Rex licentiam dabit in defectu talium.* Cap.12.

POstq̄ essonia de malo lecti & malo veniendi adiornata sint, inprimis & āte ōnia fiat breue de videndo essoniatū de malo lecti in hac forma. Mitte quatuor legales milites de com̄ tuo apud talē villā ad videndū vtrū infirmitas qua A. de N.in curia nostra corā iustitiarijs nostris apud w. essoniauit se de malo lecti,versus B.de N. de placito terræ vel huiusmodi,sit languor vel non, & si sit languor, tunc ponant ei diem a die vis⁹ sui in vnum annū & vnū diem apud turrim London, q̄ tunc sit ibi inde

responsurus, vel sufficientem ꝑ se mittat responsalem,& si nõ sit lãguor, tunc ponãt ei diẽ coram iustitiarijs nostris apud W. in octabis &c.quòd tunc sit ibi inde responsurus,vel sufficientẽ ꝑ se mittat responsalẽ.Et dic quatuor militibus illis quòd sint corã eisdẽ iustitiarijs nostris apud west. ad prædictũ terminũ ad testificandũ visũ suũ,& quẽ diem ei posuerunt, & habeas ibi nomina militũ, & hoc breue . Si autem terra fuerit in coñ vno , & tenens iacuerit in alio , tunc ad vicecomitem illius comitatus, vbi essoniatus iacuerit,dirigatur breue, & dicatur in breui de placito terræ in tali comitatu. Si autẽ plures qui tenuerint in cõmuni pro indiuiso, vel sicut vir & vxor, se essoniauerint in eodẽ coñ & iacuerint in diuersis locis, & diuersis villis, tunc fiat breue hoc modo . Mitte quatuor legales milites de coñ tuo apud talẽ villam ad videndum vtrum infirmitas qua C. de N. in curia nostra &c. essoniauit se de malo lecti versus eundẽ B. de placito terræ sit languor vel non , & sic fiat de pluribus participibꝰ in infinitum qui iacuerint in eodem comitatu in diuersis villis & locis.Et tunc sic.Et si sint languores licet plures iudicari debeãt ꝑ vno, tunc ponant eis diem a die visus sui in vnũ annũ & vnũ diem apud turrim London quòd sint tunc ibi responsuri, vt supra . Et eodem modo dicatur de viro & vxore, si essoniati fuerint simul & in eodem coñ in diuersis locis. Si autẽ in eodẽ comitatu & eodem loco, tunc fiat breue sic.Mitte quatuor legales milites de coñ tuo apud talẽ locũ ad videndũ vtrũ infirmitas qua tales,talis & talis(& sic deinceps)in curia nostra &c.essoniauerint se de malo lecti versus talem de placito terræ sint languores vel non, et si sint languores &c. vt supra. Si autem plures participes essoniati de malo lecti iacuerint in diuersis comitatibus,quilibet habebit breue suum ꝑ se ad vicecomitem vbi iacuerint, secundũ quod in vno comitatu iacuerint plures vel vnus.Et cùm plures participes (vt prædictum est) habere non debeant nisi vnicum languorem, cûm vnus vel plures simul essoniati fuerint de malo lecti,& dies datus petenti & participibus, qui præsentes erunt per se vel per essoniatores, si fuerint essoniati non possunt alij participes ad aliquem diem se essoniare de malo lecti , donec constiterit vtrũ primò essoniatus de malo lecti languorem habuerit vel infirmitatẽ transeũtem,quòd si esset & vtriquè eorum diuersis temporibus languor esset adiudicatus, & diuersus annus & dies datus, sic essent ibi duo languores de vno placito, quod esse non debet. Sed cûm primo essoniatus surrexit per licentiã, vel malum transiens ei per milites adiudicatum fuerit,& de eo constiterit, statim incipiat particeps vnus vel plures se essoniare de malo lecti, dum tamen præcesserit essonium de malo veniendi , & sic eodem modo (vt prædictum est) donec omnes eorum simul , vel quidam eorum , vel vnus tantum vnicum habuerit languorem . Cùm autem petens post essonium redditum,& diem certum acceptum, si sit malũ transiens , statim sine mora habere faciat vicecomiti breue de videndo essoniatum. ¶ 2. Officium vero vicecomitis est cùm susceperit breue in comitatu, statim mittere quatuor legales milites ad vidẽdũ essoniatũ. Assumere autẽ debet ad hoc milites præsentes, & non sũmonere absẽtes, ꝑter verba breuis . Mitte.Item non sufficit si mittat seruientes , milites enim

enim esse debent propter verba breuis, mitte milites. Item non sufficit mittere tres propter verba breuis, mitte quatuor, & quia certus numerus adijcitur, scilicet quatuor, duo vel tres non sufficiunt. Item nō sufficit si duo vel tres sibi socios assumant vsq; ad quatuor, quia videre non debent nec testificari nisi mittantur de comitatu suo: ideo dicitur de comitatu, quia si alios mittere vellet non habeat coertionem. Item apud talem locū ideo dicitur, quia si essoniator in loco in essonio nominato nō inueniretur, ita posset esse in defalta, vel si modo debito se non teneret in languore. Item ad videndum vtrum infirmitas &c. videre enim debēt corpora, & diligenter inquirere de qualitate infirmitatis & circumstantijs, & secundum hoc iudicare malum transiens vel languorem, & rationem inde reddere si fuerint inde requisiti, & secundum hoc dare diē certum, vel in curia, vel apud turrim London, & ideo apud turrim propter locum certum, & vbi constabularius semper præsens esse debet, & continuus, & qui testificari debet diem apparitionis & aduentus & hoc quia iustitiarij non semper continuè per annum in banco sunt residentes. Et cùm ita in curia & in iuditio datus sit dies partibus post annum & diem apud turrim, non sufficit si partes veniant (omisso loco illo turris) coram iustitiarijs apud westmonasterium in banco si tunc ibi fuerint residentes, quia aliud est dare diem apud turrim, & aliud in banco westm̄: & sic cùm diem habuerint apud turrim, a Constabulario apud turrim debet diem recipere, ad bancum si iustitiarij fuerint residentes in banco, vel si non residentes, tunc cùm iustic. ibi primò venerint, nisi ita sit, quòd tunc itinerantes fuerint in comitatu, quia tunc ibi detur dies, ex quo omnes loquelæ, quæ in banco fuerint positæ sunt & remanent sine die per publicam declamationem inde factam. Si autem iustic. residentes fuerint in banco, & similiter iustitiarij itinerantes in comitatu vbi terra sita est quæ petitur, tūc detur dies corā iustitiarijs de bāco, & iustitiarij de banco diē præfigant coram iustitiarijs itinerantibus in comitatu quasi ordine obseruato. Et de hac materia pleniùs dicetur inferiùs; secundum quod partes venerint apud turrim vel non venerint. Item bene contingere poterit quòd essoniatus apud turrim venire non possit ad diem suum, quia forte languor vertitur in morbum sonticū, scilicet in morbum incurabilē, quo casu cùm venire non possit, mittere debeat sufficientem responsalem qui in se suscipiat iudicium, & eius responsionem oportet habere ratam, secundum quod inferiùs dicetur. Item dicere debet vicecomes militibus quód sint ad diem certum in breui cōtentum coram iustitiarijs apud W. ad testificandū visū suū, & quem diem ei posuerūt. Si autem petens diligens fuerit in prosecutione, & vicecomes negligēs fuerit cùm breue susceperit, tunc præcipiatur vicecomiti (sicut priꝰ) q̄ ipse sit auditurꝰ iudicium suū, & sic puniatur eius negligentia. Si autē steterit p̄ petentem, & nō p̄ vicecomitem quo minus essoniatus visus fuerit, tunc in defectu petentis, detur essoniato licentia surgendi, si licentiam petierit & conualuerit de infirmitate, & dabitur petēti alius dies, & mādetur essoniato quòd statim veniat ad curiā, vt habeat eundē diē, quia cùm tenens essoniatus fuerit de malo lecti, postq̄ in curia semel cōparuerit, sine visu quatuor militum,

tum,vel sine licentia impune surgere non poterit,secundū quod inferiùs dicetur. Si autem nec petens nec vicecomes negligens fuerit, & milites visū nō fecerint forte,vel cùm fecerint nō venerint ad testificandū, tunc ad diē datū,offerente se liti petente versus tenētem & milites, tunc attachientur milites secundū quod nomina eorum in breui scribuntur, ꝑ tale breue,& fiat ita irrotulatio si vic. miserit breue.¶ 3.A. optulit se quarto die versus B. & B. non venit, nec quatuor milites, (vel sic & melius) A. optulit se quarto die versus talem qui se essoniauit de malo lecti vers' eundem A. de placito terræ,& talis non venit, nec milites qui fecerunt visum de eo,nec vicecomes misit breue, & ideo (sic vt prius) præcipiatur vicecomiti quód vicecomes sit auditurus iudicium suum &c. Et sē ꝑ dabitur participibus, & parti idem dies. Si autem vicecomes miserit breue ad primū diē, & milites non venerint, & vicecomes mandauerit nomina militū,tunc fiat irrotulatio sic. A.optulit se quarto die versus B.qui se essoniauit de malo lecti versus eundem A. de placito terræ &c.& B.nō venit, Nec milites qui fecerunt visum de eo.s. C.D.E.F. & vicecomes misit breue, & ideo milites attachientur quòd sint ad talem diem ad testificandum &c. & idem dies datus est tali petenti,& talibus participibus &c. Forma breuis talis est.¶ 4. Rex vic. salutē. Pone per vadium & saluos plegios C.D.E.F. visores infirmitatis qua A.de N. in curia nr̄a corā iustic.nostris apud westm̄ : essoniauit se de malo lecti versus A. de N. de placito terrę in tali villa, vel de placito terræ in tali villa, vel in tali alio comitatu, quòd sint coram iustitiarijs nostris apud westm̄ ad talem diem ad testificandum visum suum, & quem diem ei posuerunt,& ad ostendendum quare non fuerunt coram eisdem iustitiarijs nostris apud w. ad talē diē sicut eis præceptū fuit,& habeas ibi nomina plegiorū, & hoc breue. Ad quem diem poterit petēs se essoniare si voluerit, & participes similiter: vel comparere, & habere alium diem per se, vel ꝑ essoniatores suos: Et si vicecom̄. milites attach. & breue miserit ad alium diem ,& essoniatus non venerit,nec milites,tūc petēte vel eius essoniatore, primo, secundo, tertio, vel quarto die se liti offerente, attachientur milites per meliores, plegios,& fiat ita irrotulatio. A.optulit se quarto die versus B. qui se essoniauit de malo lecti versus eūdem A. de placito terræ &c.(vt supra)& B. non venit, nec milites qui fecerunt visum de eo.s.C.D.E.F & vic.mandauit quòd attachiati fuerunt.s.C.per tales, & D.per tales,& sic de alijs vnde ponantur per meliores plegios quòd sint ad talem diem Idem dies datus est parti petenti, & participibus tenentibus.Forma breuis talis est.Pone per vadium & saluos plegios C.D.E.F.visores infirmitatis qua B.de N. in curia nostra &c. essoniauit se de malo lecti versus A de placito terræ in tali villa quòd sint coram &c. tali die ad testificandum visum suum, & quem diem ei posuerunt, & ad ostendendum quare non fuerint coram iustitiarijs &c. ad talem diem sicut attachiati fuerunt. Et summoneas per bonos summonitores tales primos plegios C & tales primos plegios D. & sic de alijs quòd sint coram præfatis iustic. nostris ad prædictum diem ad audiendum iudicium suum de hoc quòd præfatos C.D.E.F. coram præfatis iustitiarijs nostris ad talē diē nō habuerūt,

buerunt, sicut eos plegiauerunt. Et habeas ibi summonitores, nomina secundorum plegiorum, & hoc breue Teste &c. Et ad quem diem si milites non venerint, omnes plegij erunt in misericordia, & præcipietur tunc vicecomiti quòd habeat corpora militum ad alium diem, & quòd sint ad audiendum iudicium suum de pluribus defaltis, & si ad diem illum non venerint, iterum præcipietur vicecomiti quòd distringat eos p terras & catalla, quòd sint ad alium diem, & semper idem dies dabitur parti, & participibus, & si tunc non venerint, aggrauabitur districtio, (secundum quod inferiùs dicetur plenius de attachiamentis & districtionibus in personalibus actionibus.) Item cûm omnes visum fecerint, tamen non venerint ad testificandum primo die nisi tantum vnus, duo, vel tres, quo casu, aut essoniatus venit aut non venit, & cum non venerit petente se liti offerente, fiat sic irrotulatio. Quia nullus quatuor militũ testificari potest, vel recordum habeat sine altero, quia aut omnes testificantur aut nullus. Sed quare non sufficiunt duo vel tres ad certificandum siue quatuor, secundum illud euangelium, quòd in ore duorum vel triũ testium stat omne verbum? respondeo, quód non sufficiunt duo, quia vbi certus numerus adijcitur a lege vel constitutione quacunquè ratione, duo non sufficiunt, sicut hic, & ad audiendum quem quis attornare voluerit loco suo ad lucrandum vel perdendum, vbi similiter quatuor sunt necessarij vt infra plenius dicetur. Item in testamentis illud idem, vbi vij. testes sunt necessarij, & alibi in multis locis. Irrotulatio. A. optulit se quarto die versus B. qui se essoniauit &c. vt supra, & B. non venit, nec milites qui fecerunt visum de eo, nisi tantum duo, scilicet C. & D. & ideo E. & F. qui non venerunt, attachientur quòd sint ad talem diem ad testificandum &c. vt supra. Et dabitur dies parti & participibus, & postea attachientur per meliores plegios, & procedatur (vt supra) ad districtionem donec omnes venerint, & testificentur simul: & formari poterunt breuia secũdum quod superius dicitur per exemplum. Cùm autem quatuor milites simul missi fuerint ad videndum, antequàm viderint, vel postquám viderint, antequám testificentur, contingat quòd vnus vel duo vel tres morientur, quo casu oportet quod alij loco ipsorum substituantur, & quòd tunc omnes simul videant, & simul testificentur, per tale breue. ¶5. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi q̃ loco C. vni' visorum qui mortu' est, vel infirmus, vel ita debilitat' quód itinerare nõ potest, vel sic: loco C. vnius visorũ qui mortuus est, in loco D. alteri' visorũ qui infirmus est ac debilitatus, vel inutilis q̃ itinerare nõ potest viso' infirmitate qua D. de N. in curia nostra &c. vt supra, ponas aliũ vel alios milites, & alium vel alios milites simul cum E. & F. de N. pri' missis ad prædictũ D. ad vidẽdũ vtrũ infirmitas qua prædictus B. in curia nostra &c. essoniauit se de malo lecti versus prædictũ A. de placito terræ in N. sit languor &c. vel nõ &c. vt supra in primo breui originali. Itẽ si vnus vel duo (secundũ quod prædictũ est) mortui nõ fuerint, nec debilitati, sed forte ex aliqua causa necessaria se trãstulerint extra com̃ ita q̃ alii p̃ defectu talis visũ facere non possunt, vel testificari, tũc loco taliũ ponantur alij qui visũ faciant, & tũc dicatur quód loco C. & D visorũ infirmitatis qua &c.

ponas

ponas alios milites & illos milites simul cum talibus &c. vt supra &c. vsque ad clausulam, scilicet, vel sufficientem pro se mittant responsalem, & tunc addatur in fine ratio, quare illi priùs missi videre infirmum non potuerũt, pro defectu C. & D. & dicatur in fine breuis ita. Et vnde prædicti E. & F. in curia nostra coram Iustitiarijs nostris talibus dixerunt ꝙ prædicti C. & D. non fuerunt in partibus illis, & pro defectu eorum non potuerunt visum facere de prædicto B. & dic prædictis militibus ꝙ sint corã præfatis Iustitiarijs &c. simul cum prædictis E. & F. ad prædictum terminum ad testificandum visum suum, & quem diem ei posuerint, & si forte vicecomes contra formam breuis elegerit tales qui nõ fuerint præsentes & extra comitatũ, tunc dicatur in fine, & tu ipse sis ibi auditurus iuditium tuũ, ad hoc ꝙ prædictos C. & D. qui absentes fuerint & extra comitatum elegisti ad videndũ, desicut præsentes misisse debuisti & ita quod loquela illa ꝑ hoc cepit tantã dilationem, & habeas ibi hoc breue & nomina militum quos de nouo miseris Teste &c. Si autem contingat ꝙ omnes moriãtur antequã viderint, vel cũm viderint antequã testificentur, tũc de nouo mittantur alij. Item si ad primum diem nec milites venerĩt, nec essoniati, nec vicecomes miserit breue, offerẽte se libi petente, quia nescitur quid actũ sit, vel quia forte nihil actum est, de nouo præcipiatur vicecomiti ꝙ mittat quatuor milites, & ipse sit ibi auditurus iuditiũ suũ, ꝙ primũ breue nõ misit &c. Si autem ad primũ diem nõ venerint milites, nec vicecomes misit breue, & essoniatus venerit primo die, & petens, tũc procedit inter eos loquela, nisi forte sit quod petens obijcere velit tenenti ꝙ tenẽs sine licentia surrexerit, vel sine visu militum, vel si per visum militum surrexerit & petens se tenuerit in defaltam, dixerit quòd alij milites viderũt eum q̃ ad ipsum missi fuerunt, omnes, vel quidam ex illis: vel quòd surrexerit per visum aliorũ, quàm ꝑ visum militũ. s. liberorũ hominum, vel ꝑ visum militũ, & similiter per visum liberorum hominũ, qui forte in ipso visu faciendo assumpti fuerunt ꝑ imperitiam, ad vidẽdum cum militibus: vt de termino s. M. anno regni Regis H. ix. incipiente x. in com warr. de Rogero Leuelande petente, & Richardo de Gloc. tenente, & essoniato, & vbi assumptus fuit seruiens Regis pro quarto milite. Et cũ petens ita se tenuerit ad defaltã, oportebit inquirere veritatẽ. Si autẽ obiecerit petens essoniato, ꝙ sine licentia surrexerit, si de hoc cõstiterit, poterit tenẽs amittere per defaltã, quia post essoniũ de malo lecti redditũ non potest essoniatus surgere sine licentia, nec si licentiam petat, dabitur ei nisi ex causa, & infra certum tempus, & vltra tempus non, nisi tantum de voluntate & cõsensu petentis. Causa enim esse poterit, ꝙ cùm cõualuerit de infirmitate, & nõdum visus est, per fraudẽ & malitiam petentis forte qui supprimit breue & negligenter prosequitur, vel per negligẽtiam vicecomitis, qui forte nõ mittit milites sicut ei præceptum est, vel pro defectu militum qui visum non faciunt, & in quibus casibus si essoniatus conualuerit de infirmitate, & non dum visus fuerit, habebit licentiam surgendi in defectum prædictorum. Et quòd licentia surgendi dari debeat essoniato qui visus fuerit legittimè per quatuor milites siue languorem adiudicauerint, siue malum transiens, donec venerint & languorẽ siue malũ transiens testificauerint:

habetis de termino ſ.T.anno Regis H. xiiij.in com̃ Norf.de priore de lõga villa, & de termino ſ.P.circa mediũ rotuli, quia ibi dicitur, q̃ ſi quis ſe eſſoniauerit de malo lecti & milites viſum fecerunt de eo, ſed tamẽ nõ venerunt ad teſtificandũ, nec petens ſequatur verſus eos, habebit eſſoniatus licentiã ſurgendi in defectu petentis, ſiue languor adiudicatus fuerit ſiue non & alibi in multis locis. Si autẽ cùm viſus fuerit, & petens negligens fuerit q̃ ſequi noluerit verſus milites, q̃ ſint ad teſtificandũ ſiue lãguorem adiudicauerint ſiue malũ trãſiens, cùm adhuc ſit loquela integra in curia, ſi licentiã petat ſurgendi, propter malitiã ipſius petentis obtinebit licẽtiã, non obſtante eo quod dicitur in ipſa petitione licentiæ, quòd nõdũ viſus eſt, quia non multum operatur videre, niſi viſus ſit teſtatus, ſed cùm viſus factus fuerit & teſtatus, ſed tamen nullus dies petenti datus apud turrim, ante diem datum bene poſſit dari licentia ſurgendi, ſecundum quoſdam, cùm petens apud turrim diem non receperit. Cùm autẽ diem receperit, iam deſinit eſſe loquela in curia, donec aliàs per conſtabulariũ turris poſt annum & diem iterum ad curiam remittatur, & ſic obtinebit eſſoniatus de malo lecti licentiam ſurgendi vſq; ad diem datum apud turrim, poſt tempus vero illud nunquam licentiam obtinebit contra voluntatem ipſius petentis. Si autem ad hoc aſſenſum præſtiterit, & languidus conualuerit, & licentiam petierit ſurgendi, cum conſenſu petentis obtinebit, ita q̃ ad certum diem cõueniãt tenens & petens, vt ſuo tramite procedat loquela. Sed quid ſi ante viſum factum & teſtificatũ, ꝑpter iter Iuſtitiariorũ facta fuerit publica declamatio, q̃ omnes loquelę quę atterminatæ fuerũt corã Iuſtitiarijs de bãco, & nõ terminatæ remaneant ſine die, cũ adhuc loquela inter petentẽ & eſſoniatũ integra ſit in bãco, bene poterit eſſoniat' ſine licentia ſurgere ꝑpter talẽ declamationẽ. Si autem viſus factus fuerit & teſtatus, & dies datus apud turrim partibus vlteriùs, non poſſit eſſoniatus ſurgere, nec cum licentia nec ſine, quia loquela non fuit in banco die declamationis factæ. ¶6. Videndũ erit qualiter licentia ſurgẽdi peti debeat, & ſciendũ q̃ ad petendã licentiã ſurgendi debet eſſoniatus mittere quem voluerit qui dicat, q̃ talis qui ſe eſſoniauit de malo lecti conualuit de infirmitate ſua, & petit licentiam ſurgendi, & ſic irrotulabitur coram Iuſtitiarijs qui illius loquelæ habuerit cognitionẽ. Talis qui ſe eſſoniat de malo lecti verſus talem de placito terræ in tali comitatu mãdauit per talẽ, q̃ conualuit de infirmitate ſua, & quòd nondũ viſus eſt, & petit licentiam ſurgẽdi, & habet, & dicatur nũtio quòd ſcire faciat eſſoniato, quòd ſtatim & ſine mora veniat ad curiã, & ibi dicetur ei q̃ obſeruet diem ſuũ, & ideo dicetur ei quòd ſtatim veniat: nc cùm petens inueniat eum vagantem ignorans ſibi datam eſſe licentiam, ipſum ceperit & in priſona detinuerit, quod ſi fecerit, ſuccurritur eſſoniato per tale breue. ¶7. Rex vic. ſalutem. Si talis fecerit te ſecurum &c. ſummoneas tales &c. quòd ſint coram Iuſtitiarijs &c. ad talem terminũ, ad reſpondendum tali, quare contra pacem noſtram ceperunt ipſum, & ipſum captum in priſona detinet, in domo eiuſdem talis, apud talem locum, occaſione placiti quod eſt in curia noſtra coram Iuſtitiarijs noſtris &c. inter ipſum talem petentem & eundem talem tenentem, de tanta terra cum pertinentijs in

tali

tali villa, vnde idem talis in curia nostra &c. essoniauit se de malo lecti versus eundem talem petentem,& vnde ijdem iusticiarij nostri dederunt eidem licentiam surgendi per defaltam ipsius talis petentis, eo quòd de ipso visum fieri non fecit, vt idem B. dicit. Et interim ipsum B. deliberari facias, nisi ex aliqua alia causa captus fuerit quare secundum legem terræ deliberari non debeat, & habeas ibi hoc breue Teste &c. Si in curia Baronum vel alterius domini in placito de recto denegetur licentia surgendi essoniato, vel petens malitiosè supprimat breue ne essoniatus videatur, tunc fiat seneschallo curiæ breue domini Regis in hac forma. ¶ 8. Rex tali seneschallo salutem. Ostensum est nobis ex parte A. q cùm B. in curia tua vel talis domini tui peteret tantum terræ versus ipsum A. per breue nostrum de recto, & idē A. essoniasset se de malo lecti versus eundē B. extra feodum domini tui, ita q tu non potuisti eum facere videri, nec idē B. sibi perquisiuit vt deberet, q idem A. secundum consuetudinem regni nostri videretur per. iiij. milites, imo malitiosè ipsum detinuit per lōgum tempus incluſum, & prædictus A. mitteret ad te ad p̄dictam curiā & peteret licentiā sibi dari surgendi & comparendi in eadē curia tua, ad respondendū eidē B. de eodem placito secundū legem & consuetudinem regni nostri, tu ei in eadem curia tua licentiā surgendi denegasti & quia in denegatione p̄dicto A. manifeste iniuriatū est, ei in defectu tui ipsi licētiam surgendi dedimus, ad respōdendū p̄dicto A. de p̄dicta terra secundū legē & cōsuetudinē regni nostri, & hoc tibi & p̄fatæ curiæ significamus T. &c. Et per hoc videri poterit q dominus curiæ & balliuus dare possunt licētiam surgendi essoniato, & si talis, multo fortius vicecomes & comitatus.

1 ¶ *De officio quatuor militum in visu faciendo. De essonijs cum missi venerint ad locum vbi essoniatus iacere debet.* 2. *Cùm milites venerint ad testificandum languorem.* 3. *Qualiter dandus sit dies & sub quibus verbis.* *Cap.* 11.

QVatuor milites legittimè missi post multas dilatiões factas, vel statim infra primum diem veniunt ad locum vbi essoniatus iacuerit, vel iacere debuerit, ad videndū &c. & tunc aut inueniunt eū aut non inueniunt. Si autem ipsum omnino non inuenerint, & hoc omnes ad diem datum simul testati fuerint, tunc ipse qui essoniari debet, aut præsens est in curia aut non est præsens. Si autem p̄sens non fuerit, tunc capiatur terra in manum domini Regis, vel per magnum Cape, vel per paruum Cape, secundum quod essonium factum fuerit antequàm tenens in curia comparuerit vel post, & secundum hoc procedatur cōtra ipsum ad defaltā, & secundū quod inferiùs dicetur plenius de defaltis. Si autem præsens fuerit & essonium omnino dedixerit, tunc refert vtrum omnino essonium factum fuerit ante apparitionem in curia vel post. Si autem ante, bene potest defendere inprimis summonitionem & sursisam, & quòd nunquàm summonitus fuit. Item vtrum essoniatus de malo veniendi, an de malo lecti, vt supradictum est de summonitionibus. Si autem essonium factum fuerit postquàm comparuerit in curia, & diem

habuerit,diem datũ non poterit dedicere cõtra recordũ curiæ. Et vnde si postea dedixerit essonium de malo veniendi post diem datum in curia, concedit per consequens defaltam esse factam, & sic amitteret seysinã per iuditium propter defaltam, & multo fortius si dedixerit vtrunq; essoniũ tam de malo veniendi q̃ de malo lecti. Item veniunt milites ad videndũ & inueniunt eum vagantẽ p curiã,& per rura, & tunc ad eorum testificationẽ fiat vt in proximo supra. Item veniunt milites ad videndum, & inueniũt eũ in lecto sicut decet taliter essoniatũ,decalceatũ,& sine braccis, & decinctum,vel forte nudum quod plus est,cùm fuerit interrogatus,aut confitetur se esse essoniatũ,aut omninò dedicit essoniũ.Si autẽ essonium dedixerit, tunc ad eorum testificationẽ fiat vt supra. Si autem essoniũ cõfiteatur,tunc diligenter inquirant milites de qualitate infirmitatis,& de eius circunstantijs,& vtrum latens & intrinseca,vel in aperto & extrinseca vt inde respõdere possint si forte fuerint requisiti, & secundũ quod viderint & iudicauerint,dabunt ei malum transiens vel languorem.Si autẽ adiudicauerint ei malum transiens,forte in præsentia petentis dabunt ei diem certum in breui cõprehensum,q̃ tunc veniat vel sufficientem prosemittat responsalẽ. Ad quem diem si milites venerint,& petens & tenens, ꝓcedat loquela debito modo. Si autem petens & tenens cõparuerint,& milites tãtum vnus vel duo,vel tres & non quartus,vel forte nullus,si petens confiteatur visum rite esse factum,sufficit eius testimoniũ & per hoc nõ multũ operatur testificatio militũ. Itẽ si petens venerit ad cõmunem diem, & visores non,& cognouerit q̃ essoniatus de malo lecti visus fuerit certo die, & quòd visores dederint ei lãguorẽ & diẽ apud turrim Londõ in vnũ annũ & vnũ diem a die visus sui. Item dies dabitur petenti ꝓpter suã protestationẽ apud turrim,& si essoniatus tũc nõ venerit, tuncreuertatur ad iudiciũ, & ꝓcedatur contra milites quòd veniant ad testificãdũ, & si venerit forte essoniatus, procedatur in placito principali, & de hac materia inueniri poterit de termino P.anno Regis H.xiiij.in coñ Nott. & Linc. de wv. thesaurario Eborum & Vvilhelmo de Camera & Letitia vxore eius.Si autẽ ad diẽ illũ venerint milites,& testificati fuerint visũ,& petẽte se offerẽte liti nõ veniat tenẽs,expectato quarto die capiatur terra in manum domini Regis per defaltam, per paruum cape,quia nõ poterit tenens essonium dedicere contra recordum militũ,siue in curia cõparuerint siue non. Si autem milites comparuerint, & tenens & petens non, tunc offerente se liti tenente,recedet quarto die tenens quietus de breui illo. Item si milites cõparuerint in prima die,& petens non,nec tenẽs,sed in crastino vterq;, vel tertio die vterq;, vel quarto die vterq;, cùm pares sint ꝓtes hinc inde quoad defaltã, nec sit quod aliquis eorũ alteri° possit imputare defectui, compẽsetur defalta cum defalta, & procedat loquela, quia paria delicta mutua compensatione tolluntur. Si autem impares sint in defaltis, quòd si vnus cõparuerit in primo die, & alius in crastino tertio,vel quarto die, procedatur ad defaltam secundũ quod inferius dicetur de defaltis. ¶2. Item milites cùm visum fecerint examinata infirmitate adiudicant essoniato languorẽ,& dabunt ei diem a die visus sui in vnum annum & vnum diem apud turrim London,quòd tunc sit ibi inde

respondurus vel sufficiẽtem pro se mittat respondalem, & ad diem in breui contentum veniant coram iusticiarijs & testantur q̃ viderũt eum essoniatum tali die,& q̃ dederunt ei diem a die visus sui in vnum annũ & vnũ diem apud turrim London,quo casu si forte milites discordes fuerint in die dato,iterum mittantur ad videndum,& ad dandum certum diem, & iterũ ad certificandũ visum. Si autem concordes fuerint in die dato, diligenter examinentur a iustitiarijs vtrũ dies datus a militib⁹ rationabilis sit & legittim⁹ vel non,vt si forte ann⁹ fuerit bissextilis, & quo casu si illegittimus fuerit dies,facta examinatione mittantur iterũ ad languidũ,vt dent ei diẽ legittimũ secundũ consiliũ iustitiariorũ & iterũ veniant & testẽtur. Sed siue infirmitas sit languor siue non,quare non possũt milites capere attornatũ,vt per attornatũ ꝓcedet loquela, sicut fieri poterit si post annũ & diẽ venire non possit,potest mittere respondalẽ. Respondeo q̃ non possunt,quia ad hoc non sunt missi, & ideo nullam habent potestatẽ etiam si essoniatus hoc vellet,nec essoniatus ad hoc arctari poterit q̃ faciat attornatum nisi velit. Et si iusticiarij non examinauerint,erit hoc eis imputandũ si essoniatus surrexerit die illegittimo sibi per milites dato, militibus vero non,propter simplicitatem & imperitiam suam, essoniato non, quia obtemperat iudicatis. Si autem iusticiarij cùm examinauerint,iterum miserint, & milites non viderint, nec petens versus milites fuerit prosecutus,tunc nec iusticiarijs imputari poterit,nec essoniato, sed militibus tãtum,& petenti. Si autem iudex examinauerit,& miserit, & milites missi viderint, & diem dederint, tunc si essoniatus tardiùs venerit,vel si forte errauerit essoniatus in die suscipiendo, quia male intellexit diem suum, hoc sibi imputare debet,cùm quatuor milites inde habent recordum. Et quòd recordum habeant probatur,cùm sint quasi iusticiarij in hoc casu, nec contra assertionem eorum admittitur aliqua testificatio in contrarium, cùm petens se tenuerit ad defaltam, ex responso w. de Ralegh & G. de Segraue facto Richardo Duket qui expetijt eorum consilium in hoc casu,Vel si maturiùs venerit quàm deberet,hoc sibi poterit imputari cùm ipse solus sit in culpa, licet aliquando actum fuerit in contrarium, vbi essoniatus obtemperat iudicatis,& propter errorem militum in expressione diei, damnum sentiat, cùm non sit in culpa, vt si in die dando dicant essoniato. ¶.3. Damus tibi diem a die isto visus tui in vnum annum & vnum diem, hoc sufficit. Si autem diem expresserint, sic dicendo: damus tibi diem a die isto & ita quòd tali die compareas apud turrim, si diem dederint legittimum in vtroquè casu erit eis obtemperandum,scilicet quòd ad diem expressum veniat apud turrim,& erit talis dies essoniati legittimus. Si autem in diei expressione errauerint milites,non est necesse essoniato quòd ipse erret,quia per hoc posset esse in defalta propter errorem militũ,quamuis ipse non esset in culpa. Et ideo compareat ad diem legittimum propter verba generalia,per quæ datur ei dies a die visus sui ad vnum annum & vnum diem, & expressio diei habeatur pro nulla. Sed quid si essoniatus obtemperauerit militibus errantibus, de gratia & consilio curiæ poterit ei subueniri. Cùm autem venerint coram iusticiarijs ad testificandum languorem, oportet quòd omnes veniãt simul

(vt

(vt prædictum est) ad testificandum,nisi ita sit quòd petens præsens sit,& concedat visum factum legittimè & diem datum. Quo casu sufficit testificatio duorum vel triũ,cum testificatione ipsius petentis,& sic fiat irrotulatio. C.D.E.F. quatuor milites missi ad talem qui se essoniauit de malo lecti versus talem de placito terræ veniunt & testificantur quòd viderunt eum tali die, & dederunt ei languorem ex certa causa propter talem infirmitatem,scilicet,si super hoc fuerint requisiti,& etiam dederũt ei diem a tali festo in vnum annum & vnum diem, vel a tali die ante tale festum, vel post,vel tertio, vel quarto die kalendas Aprilis, vel quarto kalendas, vel quarto Idus in vnum annum sine expressiõe & vnum diem, & sufficit, vel cum expressiõe secundum quòd supradictum est. Et quo casu,facta sic testificatione, dabitur idem dies petenti si præsens fuerit, vel per essoniatorem suum si fuerit essoniatus. Et eodem modo participibus si præsẽtes fuerint,& sic erit tota loquela in suspẽso vsq; ad annum & diem, & sic desinet loquela esse in iudicio,& in curia,donec post annũ & diem per constabularium a turri iterum ad curiam remittatur, nec iterum reuocari poterit ad curiam a iusticiarijs aliquo casu,sine vtriusq; partis voluntate. Si autem participes in testificatione languoris forte præsentes non extiterint,vel cùm essoniati fuerint forte essonium non iacuerit, quia priùs se essoniauit (offerente se liti petentequarto die) procedatur contra eos ad defaltã,sicut infra dicetur de defaltis,cùm sint participes, & quia res petita patitur diuisionem,licet ab initio non fuerit diuisa. Et idem erit si fuerit diuisa inter cohæredes. Amittere enim poterunt participes per defaltam sine participibus,quamuis sine participibus non teneantur respõdere. Si autem vir & vxor implacitentur,qui simul & insolidum tenent vnicam rem,cùm sint quasi vnum corpus,quamuis diuersę animæ & non participes,quia res inter eos non patitur diuisionem, cùm vnus eorũ essoniatus fuerit de malo lecti,& alter defaltam fecerit,procedi poterit statim ad defaltam contra absentem,sed ad iudicium procedi non possit ante præsentiam vtriusq;. Suspenditur igitur iudiciũ quousq; essoniatus iterum in iudicio & in curia comparuerit,quia vnius ipsorum defalta vtriq; erit damnosa. Item esto quòd petens præsens non fuerit die quo fit testificatio,nec per se,nec per essoniatorem vt diem suum recipiat, nec primo die nec secundo, nec tertio, nec quarto,nec vlterius,sufficit tamen si aliquo die infra annum & diem. Sed quid si post annum & diem petat tenẽs iudicium de defalta petentis, nihil capiat per defaltam, facta compensatione vt prædictum est.

1 *Qualiter essoniatus custodire debeat languorẽ & qualiter se tenere.* 2. *Si essoniatus inuẽtus fuerit vagans qualiter debet arrestari.* 3. *Breue si essoniatus surrexerit sine licentia quòd milites mittantur ad ipsum ad videndum si ita surrexerit vel non post languorem ei adiudicatum.*

Cap. 12.

QValiter autem essoniatus custodire debeat languorem videndum, & sciendumquòd (secundum quòd supradictum est) decinctus, & sine braccis,& discalceat⁹ se tenere debet in lecto. Alicubi tamẽ poterit indui vestimentis si voluerit : Non debet exire cameram vel domum

mum in qua iacuerit publicè,nec vagari per curiam suam in cõspectu populi,nec exire de curia vt vagat per rura,vel longius incedat, ne a petente interceptus seysinam suam amittat per defaltam,quia si petens scit eum extra curiam suam, vel in curia sua forte ipsum inuenerit,immittere poterit in eum manus,cum hac tamen discretione.¶.2. Debet tamen petẽs secum assumere si fieri possit seruientem domini Regis,simul cum probis & legalibus hominibus vicinis,& cum clamore ipsum arrestare,ita quòd nullam faciat ei violentiam. Et quo casu,habeat seruiens domini Regis recordum simul cum testimonio legalium & proborum hominum.Si autem tales secum statim non habuerit, veniat petens cum suis & essoniatũ arrestet cum vtesio & clamore, vt ad hoc conueniant probi homines vicini,vt si opus fuerit,testificari possunt quid viderunt. Mittere etiã debet ꝓpter coronatores,& seruientem domini Regis,vt simul cum probis hominibus testificari possint qualiter fuerit interceptus, quorum recordo stabitur,donec essoniatus per manifestas probationes docuerit contrarium.Poterit enim seruiens domini Regis simul cum testimonio proborũ hominum testificari qualiter essoniatum,& in quo loco arrestatum inuenerit,sed vtrum sponte ibi venerit,vel contra voluntatem adductus,testificari non possunt.Poterit enim essoniatus docere contrarium sic,& dicere quòd cùm esset tali die in domo sua tali, apud talem locum & in lecto suo sicut ille cui fuit languor adiudicatus,& in pace domini Regis, venit ibi ipse talis petens,& nequiter & in felonia extraxit eum a domo sua, & a lecto suo,& in roberia abstulit ei tantum, contra pacem domini Regis, & sic offert &c. Et quo casu,procedendum erit in modum appellati, & terminabitur negotium per duellum,vel per inquisitionem,& secundum quod iudicium fecerit ꝓ vno vel pro alio, amittet vnus eorum imperpetuum.Tenens,quia stulte surrexerit, vel petens quia malicioſe essoniatũ extraxerit,& eadem ratione qua lucrari voluerit, eadem propter malitiam amittat.Cùm autem quis essoniatus ita per legem terræ arrestatus fuerit, & non per malitiam, si petens se tenuerit ad defaltam, & iudicium petierit de defalta, firmiter se teneat ad defaltam, ne defaltæ tacite renunciat per consensum. Tacitè enim renunciare poterit ita: si diem amoris ceperit cum tenente, siue datus fuerit dies prece tenentis, vel prece petentis, vel prece vtriusqùe. Dabitur enim dies sic. Dies datus est tali petenti, &tali tenenti, de placito terræ vsqùe talem diem prece partium. Et ex quo petens per hoc innuit quòd placitum sit inter eos, & sic videtur tacitè renunciasse defaltæ, & videtur placitum redintegratum quod fuit ex parte tenentis desertum. Eodem modo videtur tacite renunciasse tenens defaltæ si sibi perquisiuerit de amouenda loquela ab vno iudicio ad alium per pone.Continetur enim ibi,pone coram iusticiarijs. &c. Loquelam quæ est in comitatu vel coram nobis vel coram talibus Iusticiarijs, per hoc enim quod dicitur in impetratione propria, loquela quæ est, videtur per hoc innuere quòd loquela sit redintegrata vt prius, & sic esse poterit in pluribus causibus consimilibus. Et si ad hoc autem agat petens quòd iudicium transferatur de defalta ab vno

iudicio

iudicio ad aliud,vel hoc sit factum iudicū & non petentis, vel quòd dies datur de audiēdo iudicio suo de defalta propter difficultatē iudicij,& ita ꝙ ibi sit factum Iusticiarij & non partis,aliud erit,quia per hoc non renūciat petens defaltæ tacitè neq; expressè. Cùm autem sic arrestatus fuerit tenens essoniatus cum testimonio sufficiēti,vt prædictum est, non erit vlteriùs ducendus ab aliquo,nec ad comitatū nec ad castrum,nec alibi, sed statim dimittendus abire liberè quo voluerit,qui cùm dimissus fuerit abire,vbicunq; diuertit iterum ad lectum vel alibi,statim ad querelam petentis summoneatur venire ad curiam vbi loquela priùs fuit, ad audiendum iudiciū suum de defalta,& quare surrexerit postq̄ languor fuerit adiudicat' ei per tale breue de iudicio.In sūma vero notandū, ꝙ postq̄ quis essoniatus fuerit de malo lecti postquā in curia dñi Regis comparuerit ꝙ essoniū dedicere non possit,non possit impunè ꝙ nō sit in defalta surgere sine visu legittimo facto.s.per tales qui visum facere possunt,vt supra,vel sine licentia : & generaliter licentiam habere poterit siue visus fuerit siue non,& siue languor ei adiudicatus fuerit siue non,quousq; visus legittimè testatus fuerit, & ita quòd petens diem receperit apud turrim London. Et extunc nulla dari poterit licentia surgendi, quia iusticiarij iurisdictionem non habent, nec reuerti poterit loquela iterum ad iudicium, nisi per officium constabularij.Cōtingit quandoq; quòd ille qui a lāguore surrexit, non est inuentus in loco in quo se essoniauit nec extra vbi possit arrestari,quo casu,ad querelam petētis fiat breue vicecomiti quòd assumptis secum quatuor militibus,vel quibusdam ex illis qui eum viderunt,in propria persona sua accedat ad locum in quo prædictus essoniatus iacuisse debuit,& si ipsum in languore suo inuenerit,sicut fuit ei adiudicatus vel non,& secundū quod eum inuenerit vel non, fiat breue vicecomiti sub tali forma. ¶.3. Rex vicecomiti salutem.Ostensum est nobis ex parte A.quòd cùm B.in curia nostra apud VVest:vel coram iusticiarijs nostris itinerātibus vel in comitatu tali essoniasset se de malo lecti versus talem de placito terræ apud talem locum in comitatu tali, Et ibidem lāguor esset adiudicatus ei per quatuor milites per præceptū nostrum ad ipsum videndum transmissos,idem B.infra languorem suum contra consuetudinem regni nostri surrexit,& a domo sua in qua languidus iacuisse debuit,exiuit,& a partibus illis recessit,& se transtulit ibi vel ad alium comitatum.Et ideo tibi præcipimus ꝙ statim visis litteris istis omni occasione &c. assumptis tecum prædictis quatuor militibus,vel duobus ex ills si omnes habere non possis,in propria persona tua accedas apud talem locum,& videas si idem B.ibi sit in lecto & in lāguore suo sicut ei fuit adiudicatus,vel non.Et si ibi eum inueneris,hoc scire facias iusticiarijs nostris apud VVest: per litteras tuas sigillatas.Et si ibi inuentus non fuerit, tunc venire facias prædictos milites qui ibi tecum interfuerint, coram præfatis iusticiarijs nostris tali die ad certificandum inde iusticiarios nostros.Et interim ꝑ legales & discretos homines tam balliuos tuos q̄ per alios insidiari facias eidem B.si redierit de partibus talibus vel non.Et si redierit, & inuentus fuerit extra talem locum vbi languor fuit ei adiudicatus, tūc facias eum arrestari ita ꝙ habeas corpus eius corā prefatis iusticiarijs nris

ad

ad talem terminum ad respondendum eidem quare &c.vel ad audiendũ recordum vel iudicium suum de loquela quæ fuit coram eisdem iusticiarijs nostris inter prædictos A.& B.de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa.Et vnde idem talis essoniauit se de malo lecti versus prædictum talem,& ita quòd languor ei fuit adiudicatus,& sine licẽtia surrexerit a lãguore,vt idem talis dicit, & habeas ibi &c. Teste.&c. & ita possunt istæ vltimæ clausulæ vel adiungi breui de inquisitionibus, vel fieri per se.

1 *Qualiter essoniatus venire debet ad turrim London & quando vel mittere responsalem.*
2. *Qualiter sit annus bissextilis.*3. *De apparitione essonati.*4. *De officio Constabularij.*

Cap.13.

IN fine anni post languorem cùm essoniatus conualuerit de languore,videndũ erit qualiter venire debeat apud turrim,& quando,vel mittere responsalem,eo forte ꝙ iam languor versus sit in morbum sonticũ, & incurabilem,ꝙ venire non possit per se. Item quando debeat surgere a lecto ægritudinis, & qualiter, & per quas dietas venire debeat ad turrim. Et sciendum ꝙ cùm essoniatus a languore conualuerit & in propria persona venire possit,primò debet computare dietas rationabiles secundum quod plenè conualuerit,vel secundum quod per languorem extenuatus fuerit,& debilitatus,ita quòd commodè venire non possit.Sed postquam a lecto surrexerit, non moretur in domicilio suo vltra vnam noctem,& sic inde proficiscatur per rationabiles dietas ad turrim,ita ꝙ per viam nusq̃ moram faciat vltra vnam noctem,& quòd sit apud turrim vltimo die anni naturalis qui dicitur dies excrescens,& hora cõgrua placitandi. ¶.2. Sed videndum erit qualiter dies ille sit accipiendus tempore bissextili, propter duos dies qui sub eodem signo & eadem littera computantur, quorũ vnus(qui dicitur dies excrescẽs) determinat & finit tempus quatuor annorum præcedentium,& in eo computabilis est inter dies eiusdem temporis præteriti,qui sunt mille & quadringẽti,& faciũt quatuor annos minores,& quibus adijcitur vnus dies qui colligitur ex quatuor quadringẽtis,vt faciat prædictos quatuor annos plenos & maiores, & dicitur dies excrescens,& computandus erit inter tempora & dies prædictorum quatuor annorum præcedentium,& qui dicitur dies legittimus comparendi quolibet anno apud turrim. Et eodem modo in anno bissextili sicut in alijs tribus annis præcedentibus.Est etiam alius dies sub eadem littera qui est caput & principium aliorum quatuor annorum subsequentium,qui si computandus esset infra tempora prædictorum quatuor annorum præcedentium,ratione alicuius quadrantis siue quartæ, sublato de medio & non computato die excrescente,sic esset dies comparendi apud turrim in sexagesimo septimo die, quod esse non debet, cùm ille dies excrescẽs cõputabilis sit infra tempora quatuor annorum præcedentiũ, ratione illius quadrãtis siue quartæ, & sic in anno bissextili erit ille dies legittimus cõparendi.Et ita quòd in anno bissextili plures dies non contineantur quã trescenti & sexaginta sex,sicut in alijs annis non bissextilib⁹.Et ita vterq; dies

dies sub eadem littera sit comprehensus, quia sic subductus sicut in anno bissextili sicut in anno minori terminat tempus quatuor annorum præcedentium, & principium dat tempus quatuor annorum subsequentium, & ita eodem die definit annus præcedens propter sex horas, & incipit eodem die annus sequens propter octodecem horas, quarum vnus terminat & etiam idem principium dat, & computabiles sunt & non sunt computabiles, diuersis tamen respectibus. Ille vero dies excrescens qui non est computabilis, ea ratione propter necessitatem ad vitandum illud inconueniens ne festum Natalis Domini celebretur in estate,& Natiuitas Sancti Iohannis Baptistæ in hyeme, quod contingere posset infra quingentos vel sexcentos annos, & etiam ita contingeret intemperies hyemalis in signis estiualibus. Et ad maiorem euidentiam aliquid dicamus de anno,scilicet quid sit annus, & quis dicatur maior annus, & minor. Et ratio quare dies adiungatur anno minori. Annus est mora motus quo summum planeta peruoluat circulum. Annorum autem quidam sunt maiores quidam minores, secundum breuitatem vel productionem circulorum, & secundum velocitatem planetæ in suo circulo. Item annorum alius solaris alius lunaris, alius artificialis, alius naturalis, alius vsualis. Naturalis est, illud spatium quo suum sol peruoluat circulum, & fit ex trescentis sexaginta & quinquè diebus & vno quadrante siue quarta vnius diei, scilicet ex sex horis. Hora autem fit ex quadraginta momentis,& sic fit dies ex nouem millibus & sexcentis momentis. Vsualis annus qui dicitur annus minor, stat ex trescentis sexaginta & quinquè diebus, vbi vltimus dies non est legittimus comparendi secundum quosdam. Maior vero constat ex trescentis sexaginta & sex diebus, ita vt minutæ neglectæ per tres annos præcedentes resumantur cum minutijs quarti anni ad perficiendum vnum diem integrum, & iste dies sic excrescens appellatur bissextus, & annus in quo contingit dicitur bissextilis,& qui quidem omni tempore legittimus est ad comparandum, scilicet in sexagesimo sexto die in anno bissextili,sicut in alijs annis, sed in sexagesimo septimo (sicut dicunt quidam, sed non bene vt videtur) Dicitur etiam bissextus eo quòd inscribitur sexto Kalẽdas Martij, vbi duo dies computantur super vnam litteram, scilicet. F. quia colligitur iste dies ex minutijs quatuor annorum. Et ne putet illum quis incipere in vno anno & terminari in quarto anno, proponatur annus incipiens manè, ille terminabitur reuoluto circulo anni in meridie, vbi incipiente secundo anno ille secundus dies terminabitur ad noctem eadem ratione,tertius ad mediam noctem,quartus ad auroram,ita quòd bissextus constat ex quatuor quartis simul sumptis, & ita computatur nox sequens cum die præcedente pro vno die artificiali. Si autem fiat computatio anni Lunaris recte dicendo per litteras econtrario, semper dies præcedit & nox subsequitur. Et ideo vice versa per talem computationem incipiat dies naturalis in aurora, & terminetur vice versa (vt supra.) Ex præcedentibus igitur manifestè liquet quòd in sexagesimo sexto die debeat essoniatus comparere apud Turrim & non

maturiùs

maturius, ne sit in defalta eo quòd languorem rite non obseruauerit. Item non tardiùs q̃ in sexagesimo sexto die secundũ eosdem ne sit in defalta, eo quòd diem suum sibi datum apud turrim non obseruauerit. Igitur secure poterit comparere sexagesimo sexto die, scilicet primo post annum naturalem, qui sub se continet annum minorem vsualem, & vnũ diem tam in anno bissextili q̃ alijs tribus annis præcedentibus, quia in hoc non differunt in aliquo. Circulus vero anni vsualis siue solaris, fit ad modum & ad similitudinem colubri sine cauda, nec erit annus integer, nec capiti adiungi poterit corpus quod est annus vsualis, & constat ex trescẽtis & sexaginta quinq; diebus, nisi adiungatur ei cauda. Cauda vero dici poterit sex horæ quæ deficiunr, vt ex anno vsuali qui sub se continet trescẽtos & sexaginta quinq; dies & sex horas, scilicet quartam partem dici, fiat annus naturalis, qui sub se continet annum vsualem & vnum diem ratione predictarum sex horarum, & sic erit circulus anni naturalis ad modũ & similitudinem colubri habentis caudam in ore, sicut videri poterit per lunarem computationem litterarum & signorũ quibus dies anni signantur. Videamus igitur omne tempus quatuor annorum, vt sciri possit qualiter quilibet annus naturalis incipiat per se, & qualiter terminetur. Incipit enim sub eodem signo, vel sub eadem littera, & sub eodem signo terminatur, quod dici poterit in ore colubri: vt si inceperitis computare a littera B. facta computatione trescentorũ & sexaginta quinq; dierum, & adiuncta vna quarta, quia sumi debet de die contento sub signo. B. efficientur annus & dies quæ dicuntur annus naturalis. Item facta computatione anni secundi propter tres quartas quæ adhuc remanent de tempore futuro, iterum assumatur quædã quarta sub signo B. & erit secũdus annonus naturalis. Item cùm adhuc remaneant duæ quartæ, incipiat annus tertius naturalis sub eodem signo B. & fiat computatio vt supra ad hoc q̃ fiat annus naturalis. Item cùm adhuc remaneat vna quarta, incipiat annus naturalis sub eodem signo, & facta computatione terminetur in eodẽ ratione eiusdem quartæ. Et sic erunt eodem quarto anno bis sex horæ & exinde duo dies quales sub eodẽ signo. B. vnus scilicet incipiens & alius annum terminans, & propter illas bis sex horas dici posset annus bissextilis, & sic totum tempus quatuor annorum continet sub se mille & quadringentos & vnum diem, qui colligitur ex quatuor quartis quatuor annum præcedentiũ, & terminant totum tempus quatuor annorum, & dicitur excrescens & nihil sibi vendicat ex tempore quatuor annorũ vsualiũ subsequentiũ: Ne igitur subsequatur inconueniens de quo supradictum est, remanente die excrescente de tempore præterito sub eadem litera B. siue F. de necessitate retrotrahitur primus dies quatuor annorum subsequentium, vt exinde fiat computatio totius temporis quatuor annorum subsequentium in forma supradicta, & sic de tempore in tẽpus in infinitum. Obseruare debet igitur essoniatus diligenter annum & diẽ, ne maturiùs vel tardiùs compareat quàm deberet. Si autem die non legittimo comparuerit, & petens eodem die, tenens erit in defalta, facta protestatione & recordo cõstabularij. Si autem petens die legittimo comparuerit, & tenens nraturius vt prædictum est, idem erit vt supra. Quia licet tenens

defaltam fecerit,petens tamen diem suum obseruabit. Si autem petens die legittimo comparuerit & tenens in crastino, tenens erit in defalta, quia diem suum non obseruauit. ¶.3. Si autem die legittimo nec petens nec tenens comparuerit,tunc vterqùe facit defaltam, quia diem legittimum non obseruauerunt, & vnde si ambo in crastino comparuerint fiat hinc inde compẽsatio defaltarum,quia paria delicta mutua compensatione tolluntur. Si autem vnus in crastino & alius in die tertio vel quarto,licet ex toto non sint pares in delicto, tamen hinc inde erunt in defalta, & fiat compensatio vt supra. Item si vnus illorum die legittimo comparuerit apud turrim, & alius coram iusticiariis in curia, ille qui in curia comparat defaltam facit, quia nullũ diem in curia habuit sed apud turrim. Et ideo licet magis sit apparere in curia quàm apud turrim, non defenditur, cùm oporteat eum reuerti ad iudicium per eandem viam per quam diuertit a iudicio. Item esto quòd ambo comparcant in curia die legittimo quo apud turrim comparuisse debuerunt, fiat hinc inde compensatio defaltarum, secundum quod supra paulum antedictum est. Cum autem ambo die legittimo apud turrim comparuerint, aut comparet petens per se ipsum, vel per attornatum, vel per essoniatorem, & tenens aut comparet per se ipsum, vel per responsalem, cùm per seipsum venire non possit. ¶.4. Qualiter vero venerit vel quo die,officium constabularij est omnia per ordinem irrotulare, recordum enim habet de ijs quæ viderit, iudicare tamen non poterit, quia apud turrim non est iudicium cùm ibi deficiat tertia pars iudicij, scilicet iudex & iurisdictio, habet enim Constabularius recordum in hijs quæ sunt facti, & non in hijs quæ sunt iudicij siue iuris. Irrotulare enim debet sic,quòd talis qui se essoniauit de malo lecti versus talem in tali comitatu de placito terræ, venit tali die apud turrim London, & optulit se versus talem petentem, & petens non venit sed in crastino. Et dixit quòd ad legittimum diem venit & tenens non, & petijt iudicium de defalta. Et econtrario si tenens dicat quòd ad legittimum diem venit & petens non, & tenens petit iuditium de defalta, mittantur partes ad iudicium in banco vt ibi iudicetur de defalta. Eodem modo si petens se essoniauerit apud turrim, & attornatus suus, mittantur tenens & essoniator coram Iusticiariis vt ibi iudicetur essonium. Sed videamus cui competat essonium apud turrim. Et sciendum quòd nullum competit essonium tenenti qui se essoniauit de malo lecti, quia ex quo in iudicio omnia habuit essonia sua tam de malo veniendi quàm de malo lecti, nullum habebit essonium antequàm iterum comparuerit in iudicio. Iudicium vero est coram Iusticiarijs in Banco & non apud Turrim nullum essonium sequitur. Item videndum an petenti competat essonium vel eius atturnato apud Turrim,vel ad Bancum,quo casu videndum erit cùm visus testatus fuerit coram Iustitiarijs de Banco, vtrum diem habuerit per se, vel per essoniatorem suum,quia sæpius se essoniare poterit coram Iustitiarijs in Banco si sæpius comparuerit post quamlibet apparitionem, si forte milites visores plures fecerint defaltas antequam comparuerint ad testificandum. Et si per essoniatorẽ diem receperit in banco,nullũ habebit essoniũ apud

turrim

turrim, nō magis quā tenens antequā comparuerit interim in curia, quia omnia essonia sua in iuditio habuit coram Iustitiarijs sicut ipse tenens. Item nec essonium habebit iterum corā Iustitiarijs in iuditio, quia apparitionem apud turrim nullum sequitur essonium, nec magis datur ei essoniū quā tenēti, quia si ei daretur, eadem ratione dari posset tenenti, quod esse nō debet. Si autem per seipsum vel attornatū diem receperit in bāco apud turrim, vnicū habebit essoniū si voluerit antequā in iuditio corā Iustiarijs cōparuerit. Et sine essonio bene potest cōparere apud turrim, & in iuditio si voluerit. Si autem apud turrim se essoniauerit, ibi non iudicabitur essonium, sed mittetur ad curiam coram Iustitiarijs iudicandum. Et nihilominus si voluerit non obstante essonio comparere poterit impunè coram Iustitiarijs in iuditio, & per essoniū factum apud turrim saluabitur tempus medium, quousq; in iuditio comparuerit. Si autem apud turrim comparuerit, & diem receperit in banco per constabularium, bene poterit se essoniare coram Iustitiarijs in iuditio. Non tamen ex die sibi dato apud turrim sed ex die prius recepto coram Iustitiari is in bāco. Cùm autem vterque tam petens quā tenēs personaliter comparuerint apud turrim die legittimo, dabitur vtriq; parti dies coram Iustitiarijs in banco si tunc ibi fuerint residentes, vel si nō, tunc cùm redierint, si in breui reuersuri fuerint, vel post tempus. Non autem dabitur dies coram Iusticiarijs itinerantibus, siue itinerantes sint in eodem com̄ vbi terra fuerit quæ petitur siue in alio, sed primo coram Iustitiarijs de banco, si qui tunc fuerint residentes in banco, & alij itinerantes in comitatu, vbi terra fuerit quę petitur. Et Iustitiarij de banco exinde dabunt diem corā Iustitiarijs itinerantibus, vt sic per ordinem procedat iuditium. Et ideo a turri mittuntur partes in bancum vt loquela in eodem iuditio finem accipiat in quo sumpsit initium.

1 ¶ *Cum visus fieri debeat vel factus fuerit, si visores non sunt legittimi quid facere debet essoniatus.* 2. *Si languor vertatur in morbum incurabilem q. essoniatus venire non poterit tunc mittat responsalem.* 3. *Breue de mittendo ad languidum vt sciatur si ratam habuerit responsalem quam responsalis pro eo fecit.* Cap. 14.

REdeamus iterum ad visum quatuor visorum, & videam° quid sequatur, si visores legittimi non sunt ad videndum, & per hoc visus illegittimus, de quibus supradictū est. Quo casu, si essoniatus per visum talium visorum surrexerit, vt si ei surrectionem dederint, erit in defalta, secundum quod superius dictum est. Melius est igitur quòd se teneat in lecto, vel quòd licentiam petat surgendi, antequam visus testatus fuerit per tales, quam si obtinuerit, & sic comparuerit, excusatur a defalta, non propter visum, cùm sit illegittimus, sed propter licentiam si forte petens visum calumniauerit & visores. Si autem non, tunc procedat loquela in vtroque casu, ac si visus legittime factus esset. Si autem essoniatus forte licentiam surgendi petere voluerit, tunc ad diem sibi datum per visores tales tutius erit quòd mtrat pro se responsalem. Et quo casu, si petens velit visum calumniare, iterum fiat vi-

at visus legittimè si primus sufficiens non fuerit. Si autem non, tunc procedat loquela inter petentem & responsalem. Si autem prædicti tales, qui ad visum faciendum sunt inutiles, languorem adiudicauerint essoniato, cùm visum testificati fuerint in præsentia petentis, & petens contra visores nihil exceperit, sed diem receperit apud turrim sine calumnia, licet visus ab initio fuerit illegitimus, efficitur legittimus per consensum petentis, & ita quòd vlterius nihil obijcere potest contra visores, nec cõtra visum. Et idem erit si absens fuerit in testificatione visus, cùm præsens esse debet, & hoc suæ debet imputare negligentiæ, & in quibus casibus necesse erit q̃ tenens essoniatus se tenear ad languorem, & vlterius licentiã surgendi non habebit. Si autem visus (quamuis legittimus) nondum testatus fuerit, forte infra annum & diem licet languor adiudicatus, semper infra annum & post annũ quandoq; poterit tenens habere licentiam surgendi donec visus testatus fuerit. Et quamuis post annum & diem petens apud turrim obtulerit se contra tenentem essoniatum, hoc tenenti non nocebit, quia nullus dies dat° est ei in iudicio apud turrim. Et si forte cõstabularius mãdauerit q̃ petens certo die venerit, & tenens essoniatus nõ, si ad querelam petentis sũmoneatur tenens quòd sit apud turrim ad respondendum coram Iustitiarijs quare diem sibi datum apud turrim non seruauit, si petens se tenuerit ad defaltã, respondere poterit tenens, quòd visus non fuit legittimè factus, & perinde nõ visus, & sic q̃ nec potuit nec debuit ibi comparere, & sic oportebit quòd hoc p̃ visores (cùm cõparuerint) terminetur. Item dicere poterit, quòd nõ necesse habuit ibi cõparere, quia tenens diem apud turrim non habuit cui deberet vel posset respondere, & sicut videtur se defendere poterit a defalta. ¶2. Cùm autem per tales (vt prædictum est) fuerit languor adiudicatus, & visus testatus sine calumnia, & dies datus petenti apud turrim, tunc necesse erit essoniato q̃ se teneat ad languorem, & obseruet annum & diẽ apud turrim, & quòd in propria persona sua veniat (si possit) modo quo supradictum est, vel quòd pro se sufficientem mittat responsalem, qui pro eo litem suscipiat & defendat. Et tunc aut mittit responsalem aut non mittit. Si autem nec venerit nec responsalem miserit, erit in defalta. Si autem responsalem miserit apud turrim qui sit ibi diem recepturus, & in iuditio cùm cõparuerit corã Iustitiarijs responsurus, audietur eius responsio quicunq; sit ille, dũ tamẽ sit maior. Et si forte nullũ miserit, dũ tñ sit aliquis apud turrim qui dicat se esse missum & diem recipiat ac si in iuditio vt responsalis respondeat, si de eius responsione iuditium faciẽdum sit sicut de duello vadiando & de magna assisa summonenda, vel de aliquo quod sit de substãtia negotij & per quod loquela debeat terminari, iuditium illud debet poni in respectu quouſq; per quatuor milites missos ad languidũ, sciatur si talem miserit pro se responsalem, & si ratam habuerit responsionem quam idem talis pro eo fecerit: & quòd ita fieri debeat, probatur in rotulo de termino s. M. anno Regis H.xv. incipiente xvj. in comitatu Salopp. Breue de mittendo. iiij. milites ad languidum ad audiendum &c. tale erit. ¶3. Rex vic. salutem. Mitte iiij. legales milites de comitatu tuo apud talem locum ad A. qui se in curia nostra cõram Iustitiarijs vel coram

nobis

nobis essoniauit de malo lecti versus B. de placito terræ ad audiendum si idē A, ꝓ se misit C.coram præfatis Iustic. nostris corā nobis &c.vt respō-salem suū ad audiendū vel ad respondendū eidē B.de eadē terra,& si ratā habuerit responsionē quam idem C.pro eo fecit in eodē placito, & similiter ad audiendum si velit eundē C.in p̄dicto placito attornare in p̄dicto loco suo ad lucrādum vel ꝓdendum, & venire facias corā præfatis Iustic. nostris vel coram nobis &c.ad talē terminū p̄fatos quatuor milites ad testificandū ea quæ a præfato A. super præmissis audierint. Et habeas ibi nomina militū & hoc breue Teste &c. Qui si ad diem venerint, audiatur eorum testificatio, si autē nō venerint, pocedatur cōtra eos ad defaltam quousq; cōparuerint, sicut ꝓcessū est supra cōtra quatuor milites missos ad languidum. Ille vero qui sic essoniatus est ratam habeat responsionē si voluerit,& cōcedat quòd talē miserit respōsalē,& ita sub nomine ipsi⁹ respōsalis ꝓcedere possit, & terminari loquela. Si autem ratam nō habuerit responsionē,adiudicabitur in defalta. Necesse est igitur ei ꝙ ratam habeat respōsalis responsionē,& concedat ꝙ talem miserat respōsalē, & sic poterit nomine ipsius respōsalis tota ꝓcedere loquela & terminari,& post quamlibet apparitionē cùm dominus litis ratam habuerit respōsionē suā, poterit se essoniare nomine proprio de malo veniendi,sicut ac si esset in curia attornatus. Si autem ratam non habuerit respōsionē, adiudicabitur in defalta. Oportet igitur de necessitate ꝙ illā ratā habeat, nihilominus tamen si in propria ꝑsona venire voluerit & respondere, bene poterit si voluerit, & tempus mediū & aparitio apud terminū saluabitur per præsentem respōsalem. Si autem milites forte non venerint ad diem summonitionis,nec essoniatus respōsalis, semper sequatur versus milites,& irrotuletur sic defalta militum. Talis qui se facit respōsalē talis optulit se quarto die versus. A.B.C.D.milites missos &c.& sic poterit terminari negotium &c.Et notandum in fine quòd si respōsalis apud turrim cōparuerit maturiùs quā deberet non nocebit languido, dum tamen respōsalis cōparuit die legittimo. Si autem tardiùs,hoc nocebit essoniato. Si autem respōsalis maturiùs se obtulerit quàm deberet,& essoniatus die legittimo, siue respōsalis venerit die legittimo,siue non,tenens saluabitur a defalta siue respōsalem aduocaucrit siue non. Si autem respōsalis venerit die legittimo.& essoniat⁹ in crastino die, vel tertio,vel quarto die per respōsalem, saluabitur tenens a defalta vt paulo ante dictum est. Et circa respōsalem multa sunt dicenda licet ista ad præsens tempus dicta sufficiant.

1 ¶ *Si plures sint participes tenentes vnicum ius habentes qualiter procedendum in essonio de malo lecti.* *Cap. 15.*

DIctū est supra si vn⁹ tenēs ꝑ se se essoniauerit de malo lecti qualiter ꝓcedendū sit ī essonio,vel ꝙ si pluries se essoniauerit de malo lecti, & semel lāguorē habuerit cessabit essoniū de malo lecti,& ꝙ ī toto placito nō habebit nisi vnicū essoñ nec habebūt nisi vnicum languorem. Nūc autē vidēdū si plures sint ꝑticipes tenētes vnicū ius habētes,qualiter

sit

sit procedendū in essonio de malo lecti, post essoniū de malo veniendi, & quotiēs se essoniare possent, & quādo cessabit essoniū de malo lecti. Quotiēs? & sciendū q; sæpius, post quālibet apparitionē & diem legittimè in curia datū, simul si voluerit, vel vicissim post vnicā apparitionē donec oēs habuerint sua essonia. s. quilibet vnicū de malo veniēdi, & aliud de malo lecti, & tūc simul cōpareant ad respōdendū, cùm autē aliū diē receperint post diem datum de cōsensu partium, vel post visum petitum, vel warātū vocatum, habere poterit omnia eadem essonia, & eodem modo, & sic ad quamlibet apparitionem donec terminetur loquela, & ita quòd nullus languor interueniat. Item cùm sic se essoniauerint de malo lecti omnes simul, omnibus poterit adiudicari languor vel omnibus surrectio vel quibusdam surrexio, & quibusdam languor: si omnibus surrexio, tunc veniant omnes simul & respondeant, si autem non venerint omnes vel quidam, tunc fiat de omnibus sicut supradictum est de vno, secundum quod cōparuerint vel non. Si autē omnibus simul adiudicatus fuerit languor, fiat de omnibus vt supradictum est de vno, secundū quod omnes vel quidā languorē & diem suū seruauerint vel nō seruauerint. Si autē post vnā apparitionē & diem datū vicissim cōparuerint omnes & vicissim se essoniauerint de malo lecti & vicissim per eosdem vel diuersos milites fuerit eis languor adiudicatus, si plures ibi videantur esse languores, tam in primo casu q̄ in secundo, cùm omnes tenētes sunt quasi vnicū ius habētes, erunt omnes languores accipiendi pro vno languore, ppter iuris vnitatē. Et cùm sic omnes languorē habuerint simul vel vicissim, sicut prædictum est, vel saltem ex pluribus vnus, extunc nō ante cessabit essonium de malo lecti in personis omnium vsq; in finem litis, sicut supradictum est de vno tenente. Si autem quidam ex pluribus, vel vnus se primò essoniauerit de malo veniendi, & quidam præsentes sint & quidam fecerint defaltam, essoniati diem habebunt per essonium suum. Illis autem qui præsentes fuerint dabitur idem dies, contra absentes vero procedendum erit ad defaltam, secundum quod inferius dicetur de defaltis. Illi vero qui essoniati fuerint ad alium diem si voluerint essoniare se, poterunt de malo lecti. Et illi qui primo die diem ceperunt in iudicio, ad diem suum se essoniare poterunt si voluerint, vel comparere. Si autem compareant, bene possunt alium diem recipere, & sic de die in diem donec eis constiterit de surrectione essoniatorum vel de languore, vt si languor fuerit adiudicatus & testatus, quòd tunc eundē diem recipiant cum petente, & apud turrim vt videtur, ne si ad bancum & in iuditio diem receperint per hoc diuidentur causæ continentia. Et cùm sic diem receperint coram Iustitiarijs in banco apud turrim cum essoniato, competit eis vnicum essonium de malo veniendi apud turrim, vel coram Iusticiarijs in iuditio, quòd si ibi non venerint nec se essoniauerint, poterunt esse in defalta sicut ipse petens. Si autem adiudicetur quòd infirmitas sit in malum transiens, & quòd certus dies detur essoniato quòd compareat in iuditio ad diem illum, possunt alij qui priùs essoniati non fuerint incipere tunc primò essonia sua vnus vel omnes simul vel vicissim, vt supradictum est in principio. Et poterit vnus vel quidam amittere essonium

suum

ſuum per tacitam renuntiationem. Esto quòd A. comparuerit,& B. ſe eſſoniauerit de malo veniendi,& ad alium diem comparuerit,& A. ſe eſſoniauerit,cùm B.ab initio electionem habuerit veniendi vel eſſoniandi ſe de malo lecti,eligendo viam veniendi, tacitè renuntiauit eſſoniũ de malo lecti. Et vnde cùm ita comparuerit & diem receperit, ad alium diem non habebit eſſonium de malo lecti ratione eſſonij præcedentis de malo veniendi,propter interruptionem, eo quòd comparuit & propter tacitam renuntiationem. Et quia eſſonium de malo lecti imediatè non ſequitur eſſonium de malo veniendi. Et de eſſonio de ſeruitio domini regis interpoſito poſſit diſputari.Item nec eſſonium habebit ille ſic comparens de malo veniendi antequam omnes in iuditio comparuerint, quia habet omnia eſſonia ſua vel quod tantundẽ valet,ratione ſupradicta.Defaltam autem poſſunt facere omnes vel quidam illorum, ſecundũ quod de vno ſupradictum eſt. Et poterit vnus partem ſuam amittere per defaltam propter ſuam negligentiam, & alius ſaluare ſe a defalta per ſuam diligentiam, quia res quæ petitur licet communis ſit, patitur ſectionem & diuiſionem.De viro autem & vxore implacitatis non eſt ita, quia res vxoria diuiſionem non patitur inter virum & vxorem. Tota eſt enim vtriuſquè inſolidum,et non in communi,cûm ſint vna caro vir & vxor quãuis animæ diuerſæ.Et ideo ſi vnus ipſorum defaltam fecerit, vtriquè erit damnoſa.Et cùm defalta facta fuerit,capiatur terra in manum domini regis per paruum cape. Et ille qui defaltam fecerit, ſummoneatur quód ſit ad alium diem auditurus iudicium ſuum, nulla facta mentione de eo ſiue ſit vir ſiue ſit vxor qui defaltam non fecit.Si autem vnus de pluribus moriatur antequam omnes comparuerint,cadit tota loquela.Si autem vnus infra ætatem, ſic remanebit loquela in ſuſpenſo vſq; ad ætatem.Si autem furioſus & dilucidis non gaudeat interuallis, ſic remanebit loquela vſq; ad mortem: quia ex quo ſemel animo & corpore incepit poſſidere,ſuperveniente furore nunquám deſinere poterit animo poſſidere.Si autem dilucidis gaudeat interuallis,expectabitur tempus quo ſe melius habuerit. De fatuo vero & ſtulto aliud erit, ſecundum quod inferius plenius dicetur in tractatu de exceptionibus.

1 ¶ *Si quis eſſoniatus fuerit in comitatu de malo lecti qualiter debeat eſſoniatus apparere & quando.* 2. *Breue de videndo cum qui eſſoniatur in comitatu de malo lecti.* Cap.16.

SI quis vero in coñ eſſoniatus fuerit de malo lecti,illud idem obſeruari videtur in comitatu quod in curia domini regis.Et cùm languor ei fuerit adiudicatus infra annum & diem venire debet ad aliquem certum locum ad hoc deputatum per comitatum .s. caſtrum aliquod,& ibi oſtendere caſtellano quo die venerit, ſicut conſtabulario turris oſtenderet ſi placitũ eſſet apud weſt.in curia domini regis. Sed petens (vt videt) non habet neceſſe aliquem diem obſeruare in coñ, cùm languor fuerit adiudicatus & teſtatus,ſed obſeruet diem ſuum apud caſtrũ, ſicut faceret apud turrim ſi placitum eſſet in curia dñi regis.Et videndum eſt inter cętera vtrũ eſſoniaret ſe de malo lecti in eodẽ coñ vbi terra eſt quæ petitur

vel in alio. Si autem in eodem com̃, tunc habet vic. potestatem mittendi quatuor milites ad videndum, etiam sine breui, qui videant & testificent̃, & ita procedant in omnibus, secundum quod superius dictum est de curia dñi regis de defaltis, & licentia surgendi, & omnibus alijs. Si autẽ extra com̃ fuerit essoniatus, tunc non habet vic. potestatem mittendi milites de com̃ suo in alium com̃, nec multo fortius milites de alio comitatu ad videndum, quia ad hoc non extenditur sua iurisdictio. Habet igitur petens necesse quòd sibi perquirat per breue quòd essoniatus videatur per tale breue vic. directum vbi essoniatus iacuerit. ¶ 2. Rex vic. salutem. Mitte quatuor legales milites apud talem locum, ad videndum vtrum talis infirmitas qua A. essoniauit se de malo lecti versus B. de placito terræ in comitatu tuo vel in alio com̃ tali sit languor vel non. Et si sit languor, tunc ponant ei diem a die visus sui in vnum annum & vnum diem quód tunc sit ad proxim̃ com̃. Et si conualuerit antequã visus fact' & testat' fuerit, bene poterit com̃ dare licentiam surgendi essoniato, secũdum quod in curia dñi regis obseruatur. Quam quidem si com̃ essoniato denegauerit, ad querelam ipsius poterit dominus rex in defectu com̃ licentiam surgendi dare. Et eodẽ modo si loquela fuerit in curia baroñ vel alterius qui curiam habet, poterit dñs rex licentiam dare surgendi in defectu curiæ p̃ tale breue. Forma breuis supra, vbi petitur licentia surgendi & sic incipit. Ostensum est nobis. In fine notandũ, quòd si essoniatus ad diem sibi datũ p̃ visores non venerit, excusari poterit a defalta ꝓpter casus fortuitos, & legittima impedimenta interuenientia, si ꝓbentur, secundũ quod supra tactum est in parte, et inferius dicetur plenius de defaltis.

1 ¶ *De essonio de malo villæ.* 2. *Vbi non iacet essonium de malo villæ.* *Cap.17.*

EST etiam inter alia essonia essonium anomalũ, eo quòd nõ sequitur regulam aliorum essoniorũ, quod dicitur essoniũ de malo villæ, vbi quis primo die in curia cõparuerit & se obtulerit, & fine responso eodem die recesserit, si ꝓpter infirmitatẽ aliquã superuenientẽ, a loco vbi hospitatus fuerit & receptus se transferre non possit, nec ad curiã venire, mittere debet ad curiam duos essoniatores qui re vera essoniatores dici non possunt, quia diẽ nõ recipiunt, sed nuntij & excusatores, qui in curia publicè ꝓtestantur, quòd talis tali infirmitate detentus est in eadẽ villa, vel in alia tali vbi ꝓnoctauit quòd ad curiã venire non possit pro lucrari nec propdere, & sic recedant, & eodẽ modo mittat secũdo die duos, sed alios a duob' primis, & eodẽ modo tertia die sed diuersos a primis, & sic excusatur vsq; ad quartum, et quarto die mittantur ad infirmum ex parte Iustic. quatuor milites, si in curia vel in villa inueniantur, ad audiendũ quẽ talis loco suo attornare voluerit ad lucrandũ vel ꝓdendũ in loquela quæ est inter ipsũ & talẽ petentem. Si autẽ ipsum ibi inuenerint, capietur attornatus si ipse personalitèr venire non possit. Si autẽ in villa tali nõ inueniat̃, & hoc testeẽ per quatuor milites, erit tenens in defalta, ac si essoniat' esset de malo lecti. Sed nec omni cõpetit essoniũ istud nec omni loco. ¶ 2. In com̃ autẽ nõ iacet essoniũ de malo villæ, propter breuitatem temporis

temporis de die comit, & vbi non expectatur quartus dies, vt de termino sancti Hillarij anno regni regis Henrici sexto in comitatu Buck.de Alicia de Iarpmille & Petro de Immere. Item nec coram iusticiarijs assignatis ad aliquam assisam vel iuratam capiendam, vel aliquid tale faciendum ad certum diem, vbi non expectatur quartus dies. Item nec in persona alicuius attornati siue in comitatu siue in curia domini regis factus fuerit attornatus, quia licet milites mittantur ad eum, ipse attornatū facere non possit non magis quām procurator procuratorem: vt de termino Paschæ anno regni regis H. nono in comitatu Buck.de atturnato Henry de S. warerico qui se essoniauit apud west. de malo villæ p tres dies, et in quarto die (habito consilio & tractatu inter iustitiarios) non fuit ei essonium de malo villæ allocatum, quia non potuit facere attornatum, etsi quarto die venire posset personaliter, tamen saluare non posset tres dies præteritos, et vnde dominus suus fuit in defalta, & capienda esset terra in manū domini regis per paruum cape, eo quód in curia optulit se pro domino suo, & a iustic. qui recordum habent visus fuit in curia. Item esto quòd post essonium de malo lecti & languorem testatum per quatuor milites, fecerit quis defaltam antequam in curia comparuerit, eodem modo capienda erit terra in manum domini regis per paruum cape, ac si priùs in curia comparuisset, quia diem sibi datum per quatuor milites dedicere non potest non magis quām si ei daretur in curia, quia in hoc habere debent recordum, nec mandabitur dies captionis sicut per magnum cape, quia nunquā dicetur, quia non seruauit diē sibi datū per quatuor milites. Et q̄ habent recordū, & q̄ contra ipsorū recordū defendi non poterit, nec p legē, nec p vnum audientē & vnū intelligentē quin stetur eorū recordo: habetis de Itinere M. de Pateshull in comitatu Leycestr̄ de tempore regis Iohannis, sed hoc fuit, quia essoniatus coram quatuor militibus cognouit se esse essoniatum, quod quidem defendere non potuit per legem contra eorum recordum, cùm ipsum in lecto inuenerint essonium non dedicentem: Si autem sic eum non inuenerint, aliud erit. Eodem modo si quis extra iudicium coram iustitiarijs attornatum fecerit, licet in curia, si comparuerit & defaltam fecerit, capienda est terra in manum domini regis per paruum cape, ac si in curia comparuisset, quia summonitionem defendere non potuit cōtra recordum iustic. & eo q̄ fecit attornatum, p consequens cognouit se esse summonitū, & secundum quod dicetur infra plenius de defaltis.

(.·.)

¶ Tractatus tertius

Libri quinti, in quo tractatur de Defaltis.

(.·.)

1 ¶ *De contumacibus & non venientibus ad iudicium poſt legittimam ſummonitionem. 2. Compenſatio defaltarum. 3. De excuſationibus non venientis. 4. Si legittime ſummonitus defaltam fecerit, breue quod vocatur magnum cape. 5. Natura & effectus breuis Magnum cape iuxta virtutem vocabulorum contentorum in breui. 6. Qualiter terra capta in manum domini regis per defaltam peti debeat per pleuinam. 7. Quid fieri debet in placito aduocationis poſt defaltam. 8. Qualiter defenditur ſummonitio & ſurſiſa per legem. 9. Si defalta facta fuerit qualiter ſit procedendum. 10. Irrotulatio poſt defaltam. 11. Breue de ſeyſina habenda poſtquam quis recuperauerit per defaltam. Cap. 1.*

REdeamus igitur ad diem ſummonitionis in actione reali. Dictum eſt ſupra qualiter quis excuſatur p eſſonia ſi ad iudicium non venerit cûm fuerit ſummonitus legittimè: Nunc autem dicendum eſt de contumacibus & non venientibus ad iudicium, qualiter procedendum ſit contra eos in actione reali ſecũdũ quod fuerit ſimplex, mixta vel duplex. Et ideo vidẽdum quis dici debeat cõtumax & quæ pœna ſequaẽ, cùm, quando res aliqua petitur immobilis per actionẽ in rem (cõtumax dici poterit ſiue reus latitet ſiue non) ad iudicium ſummonitus ſui copiã non fecerit nec defenſus fuerit. Latitare autẽ eſt ſi quis ſe turpiter occultauerit, & copiam ſui non facere eſt, quando reus id agit ne aduerſarius poteſtatem ſui habeat, licet præſens fuerit in curia. Et ſiue reus contumax fuerit ſiue non, ſufficit ad hoc quòd procedatur contra ipſum, q̃ ſimpliciter abſens ſit ex quacunq; cauſa. Et vnde ſi primo die non venerit, nec ſecundo, nec tertio, nec quarto, tunc offerente ſe liti petente, quocunq; die venerit ante quartum diem, capiatur terra ſiue res petita in manũ domini regis propter defaltam non venientis, quam quidem captionem modica ſequitur pœna vel etiam nulla. Et vnde ſi reus venerit infra xv. dies poſt captionem & illam p̃ pleuinam petierit, ſi ad diem ſibi datum in curia defendere ſe poſſit de defalta, ſi petens inde iudiciũ petierit reformabitur ei poſſeſſio, vt de principali reſpondeat. Sed quid ſi primo die non venerit tenens, & petens primo die ſe obtulerit & viſus fuerit a iuſtic. in curia qui habent recordum ſi petens in craſtino ſe obtulerit, ſi defaltam ſanare non poſſit, amittere poterit ſeyſinã. Et eodem modo ſi tertio die vel quarto.

¶ 2. Sed quid ſi neuter ipſorum comparuerit primo die, ſed vterquè in craſtino, tunc fiat compenſatio defaltarum, cùm pares ſint in culpa: vt ſupra dicitur. Et ſic fiat de alijs diebus vſq; ad quartum diem. Si autem impares fuerint, vt prædictum eſt, quòd aliquo die compareat petens, & tenens non, vel econtrario, tunc fiat eodem modo vt ſupra. Si autem primo die comparuerit petens, & tenens non: et in craſtino tenens, & petens

tens non,si tertio die comparuerint ambo, fiat inter eos vt supra dictum est compensatio, & sic semper vsquè ad quartum diem, & in quarto die, & vlterius,non nisi petens voluerit. Poterit tamen tenens, & eodē modo petens,excusare se vsqué ad quartum diem,multis modis. Tenens.s. antequam in curia comparuerit si summonitionem defenderit & surrisā, & essoniū tam de malo veniendi q̄ de malo lecti,si forte fuerit interiecta, secundū quod supradictū est in tractatu de sūmonitionibus. Itē excusare se poterit vsq; in quartū diē,& in quarto die, p rationabilia impedimēta interuenientia: si fuerint ꝓbata:& etiā post quartum diē si infra quartum diē p nuntium legittime fuerit excusatus qui impedimentum ostenderit coram iustitiarijs in iuditio, quæ talia esse possunt. ¶ 3. Si quis per vim maiorē detentus fuerit,cui resistere nō possit, vt si captus fuerit & in prisona detentus,non tamen ob sui culpā. Itē si inciderit in latrones qui eū ligauerint,& spoliauerint,& detinuerint forte,q̄ nuntiū mittere nō possit infra quartum diē,quo casu post quartū diem excusabitur,dum tamē impedimentū probetur. Itē excusari poterit p inundationē aquarū & tempestatem.Item si pons solutus fuerit, vel nauigium subtractum per fraudem petentis,dū tamen ei obijci nō potest q̄ ire possit p circuitum, vel q̄ alij eadē die qua transire debuit cōmode & sine difficultate & absq; periculo transierunt.Secus autē erit si cum periculo, quia nō debet quis se in periculis & infortunijs exponere. Eodē modo poterit impedimentū interuenire de niuibus, & glacie,& alijs multis modis.Si vero infra quartū diē non venerit nec se excusauerit,vt prædictū est,siue ita fuerit impedit° siue non,capiatur terra vel res petita in manū dñi regis, propter defaltā, per visum legalium hominum, et fiat talis irrotulatio petente se liti offerente.A.optulit se quarto die versus B.de placito quòd reddat ei tantum terræ cum pertinentijs in tali villa vel aduocationem talis ecclesiæ, vel communiam pasturæ ad tot aueria quæ clamat vt ius suum versus eum, vel:vt dotem suam, et sic de alijs rebus omnibus quæ petuntur ex tali actione,& B.non venit,& summoneas &c.Iudicium &c. Terra vel talis res capiatur in manum domini regis, & dies &c. et summoneatur quòd sit ad talem diem inde respondsurus & ostensurus quare non fuit coram iustic.nostris ad talem diem &c.per tale breue. Forma breuis talis est, quod dicitur magnum cape. ¶ 4. Rex vic.salutē.Cape in manū nr̄am p visū legalium hominū de comitatu tuo tantam terrā cū ptinentijs in tali villa, vel pasturam ad tot oues,vel talem aduocationem, quam A.de N. in cur̄ nostra coram iustic.nostris apud west:clamat vt ius suum versus talem, p defectu ipsius talis, vel si dos petita fuerit, tunc dicatur ita:scilicet quam A.(quæ fuit vxor B.)in curia nostra &c.clamat in dotē versus C.pro defectu ipsius C. vel tertiam partem tantæ terræ cum pertinentijs &c. et ita de singulis rebus quæ petuntur per actionem in rem, secundum formam breuis originalis,& tunc ibi sic. Et diem captionis scire facias iustic.nostris apud West:per litteras tuas sigillatas.Et summoneas per bonos summonitores prædictū C.q̄ sit corā eisdē iustic.nr̄is apud west. inde respō-sur°,& ostensur° quare nō fuit corā eisdē iustic.nr̄is apud west. ad talē diē sicut sūmonit° fuit, vel quare non obseruauit diē sibi datū p essoñ suū ad

talem

talem terminum (ſi forte fuerit eſſoniatus & diem habuerit per eſſoniatorē ſuum.) Et habeas ibi ſummonitores, & hoc breue, & nomina eorū per quorum viſum hoc feceris Teſte &c. Et notandum quòd captio iſta in manum domini regis per magnum cape locum habet vbi quis defaltā fecerit antequàm in curia comparuerit vel attornatum fecerit quod tantundem valet. ¶ 5. Et quia ſcire non poterit quid ſequatur ex tali captione in manum domini regis, niſi ſciatur de virtute breuis & vocabulorū in breui contentorum, inprimis videndum eſt, quid ſequatur ex tali vocabulo ſiue dictione, cape in manum noſtram &c. et quid inde ſequatur, perpendi poterit manifeſtè ex præmiſſis paulò ante. Ad hoc autem, quod dicitur, per viſum legalium hominum, vt perpendi poſſit & teſtificari (ſi opus fuerit) ſi capta fuerit in manum domini regis, & per eorū viſum. Et ſi capta fuerit per eorum víſum, tunc quo die, quia in hoc habent recordum cui contradici non poterit, quantum ad hoc, ſecundum quod defalta facta fuerit ante apparitionem vel poſt, & ſecundum quod ſumonitionem teſtati fuerint vel non. Item continetur, pro defectu talis, ſine aliqua probatione, quia ſufficit ſola abſentia, licet non probetur ex qua cauſa, & licet excuſationem habuerit, tamen de excuſatione conſtare nō poterit iuſtic. antequám tenens apparuerit, excuſationē ſuam ꝓtendēdo, præmittendo & probando, vt ſupra de excuſationibus. Item dies captionis indorſari debet in tergo breuis, vt per hoc, & atteſtationem militum ſciri poſſit quo die terra capta fuerit, & per conſequens ſi ad horam petita fuerit per pleuinam, quia peti debet per pleuinam infra quindenam poſtquam capta fuerit in manum domini regis: quód ſi antequam capiatur in manum domini regis petatur per pleuinam, vel poſt quindenam, nō petitur ad horam: et ideo peti poterit maturiûs:, vel tardiùs quàm deberet. Debet petitio ſic irrotulari. Talis petijt per talem (ſi per alium petierit, q̄ per ſeipſum) tali die terram ſuam per pleuinam quæ capta fuit in manum domini regis, per defaltam quam fecit verſus talem, coram iuſtic. noſtris talibus tali die: et breue non habebit, nec aliud fiet, niſi quòd dicetur ei, quòd obſeruet diem ſuum in breui de captione contentum. ¶ 6. Videtur igitur per hoc quòd per talem pleuinam & diem receptum ꝑ ſe cùm in propria perſona petierit, & diem receperit ſecundum ſummonitionē per breue de captione, ſiue ſummonitus fuerit, ſiue non, quòd vlteri' dedicere non poterit ſummonitionem ſi poſtea in iuditio defaltam fecerit s. poſt captionem. Si autem per alium quám per ſemetipſū, videtur quòd fieri debet contrarium, quod defendi poſſit per legem, ſi primam & vltimam defenderit ſummonitionem. Captio vero ſimplex eſſe debet. Non enim debet per hoc tenens impediri quin omnium rerum & tenementorum illorum liberam habeat adminiſtrationem, ſiue ius habuerit in eiſdem ſiue non, quia ſi ſic non eſſet, potius diceretur diſſeyſina quâm diſtrictio. Et vnde ſi tempore quo res ſic fuerit in mánu domini regis contingat eccleſiam aliquam vacare quod ſit de ꝓtinentijs, ad tenentē ſpectabit collatio, & non ad regē. Cûm autem ſic petatur per pleuinam, non erit ſtatim replegianda tenenti, antequam in iuditio comparuerit, & tunc ſciatur vtrum petens ſe tenere voluerit ad principale placitum vel ad de-

faltam.

faltam. Cùm autem ad principale placitum ſe tenuerit, ſic renunciat defaltæ, & erit defalta nulla, & res replegianda. Si autem ſe tenuerit ad defaltam, adhuc non erit replegianda, donec ſanauerit defaltam, quam ſi ſanare non poſſit, extunc erit ſeyſina petenti adiudicanda. ¶ 7. Dicitur in præcedenti, quód res petita capi debet in manum domini regis. Eſto igitur, quòd in placito aduocationis fieri debeat captio in manum domini regis, ſed cùm ius aduocationis incorporale ſit, & inuiſibile, nec tangibile, qualiter ergo capi poterit in manum domini regis quod videri nõ poterit nec tangi? Erit igitur officium vicecomitis in hac parte, quòd aſſũptis ſecum probis & legalibus hominibus vicinis, accedat ad eccleſiã cui' aduocatio petitur, & ibi publicè proteſtetur corã probis hominib' q; ſeyſiat in manũ dñi regis eccleſiã illã, & p cõſequens ius aduocationis quod eſt in corpore eccleſiæ, licet illud ius ſit incorporale. Et cùm ceperit corpus in manũ dñi regis quod eſt viſibile & tangibile, p conſequens capiẽ id quod eſt incorporale licet inuiſibile & nõ tangibile. Ius enim ſine ſubiecto vel corpore cui inſit eſſe non poterit. Et vulgariter dicitur, talis habet vel petit ius aduocationis talis eccleſiæ, & non talis manerij: et ideo non eſt neceſſe quòd maneriũ capiat, licet eccleſia ſita infra aliquod maneriũ, ſit de ptinentijs eiuſdẽ manerij. Continetur etiam in breui de captione, quòd tenens ſũmoneatur quòd ſit reſponſurus de principali placito, & oſtenſurus &c. Ad quod ſciendũ, quòd ad talẽ ſũmonitionẽ nunq; ſequatur eſſoniũ, quia priùs oportebit tenentẽ reſpondere de defalta. Itẽ nec dies rationabilis propter contumaciã. s. xv. dierum, non magis quàm ad diſſeyſinã propter roberiã. Sũmonitores tamen venire debent coram iuſtic. ſi opus fuerit ad teſtificandã ſummonitionem. ¶ 8. Ad diem vero ſũmonitionis p breue de captione, aut venit tenens aut non venit, ſi autẽ venerit, tunc inprimis queratur a petente vtrũ ſe tenere voluerit ad principale placitũ, vel capitale, vel ad defaltã. Si autẽ ad capitale placitũ, tunc quaſi renuntians defaltæ, ſtatim & eodẽ die ad capitale placitum petenti reſpondebit. Si autẽ ſe tenuerit ad defaltã, tunc habet tenens neceſſe defendere ſũmonitionẽ & ſurſiſam, & ſimiliter aliquãdo tam eſſonia de malo veniendi q̃ eſſonia de malo lecti, ſi fuerint interiecta, vbi oportet quód diligens fiat examinatio ad cautelã. Si autẽ ſimpliciter defendat ſũmonitionẽ & ſurſiſam, & appareant ſũmonitores qui ſũmonitionem teſtẽtur, vbi priùs fuerit ſufficienter teſtificata, & qui more teſtiũ diligenter & ſeperatim examinati, & in oĩbus conuenientes, ſufficienter probauerint ſummonitionẽ, tunc demũ neceſſe erit tenenti propter præſumptionẽ teſtificationis ſũmonitorũ, ſũmonitionẽ defendere p legẽ, cùm nulla ſit ſũmonitio niſi cũ ſit teſtificata & probata. Nec erit (vt prædictũ eſt) terra replegianda antequã tenes legẽ fecerit, vel in lege facienda defecerit. Dabitur igitur partib' alius dies de lege faciẽda, cùm tenens plegios inuenerit de lege facienda. Nec etiã poterit tenens attornatũ facere ad legẽ faciendã, cùm ipſe tenens legẽ vadiauerit, qd' ſi fecerit, niſi illam fecerit in propria perſona defaltam facit. Ad diẽ vero ſibi datum ad legem faciendam, poterit tenens ſe eſſoniare ſi voluerit, & petens eodẽ modo, eodẽ die, & viciſſim, ſi voluerit, quia nõ licet ĩ hac parte tenẽti qd' petẽti nõ licet nec ecõuerſo. Ad diẽ vero legis, aut tenẽs facit legẽ ſuã, aut deficit in lege faciẽda.

Si

Si autem legem fecerit, tanquam excusatus a defalta eodem die ad placitum principale respondebit. Sufficit enim ad dilationem & pro rationabili summonitione tenentis, tempus intermedium inter legem vadiatam & legem factam. Si autem in lege defecerit tenens, tunc amittet seysinã, & petens seysinam recuperabit, & tenens in misericordia. Et habeat ille tale recuperare, quale habere debebit, & plegij de lege, secundum quosdam, quieti erunt de misericordia, quia sufficit quòd eum habuerunt ad legem faciendam in curia, licet in lege facienda deficeret, ad similitudinem plegiorum de ꝓsequendo. Sed secundum alios (& melius) omnes in misericordia, quia non sunt plegij inuenti solummodo ad veniendum ad curiam, nisi plegiatus id fecerit, ad quod faciendum plegios inuenerit. Queri possit inter alia cùm tenens ꝑ legem factam se defenderit a defalta, quare petens iacturam causæ suæ non incurrat. s. breue vel actionẽ, sicut ipse tenens seysinam suam si de lege deficeret. Respondeo. Sufficit ei pro commodo propriæ seysinæ reformatio. Esto etiam quod tenens primo die summonitionis post defaltam & captionem terrę in manũ domini regis non venerit, sed secundo, tertio, vel quarto die, & petens primo die venerit, & se optulerit, & petat iudicium de vtraquè defalta, tunc habet tenens necesse vtramq; defendere, nisi forte ita fit quòd personaliter post captionem terram petierit per pleuinam, quo casu de facili defẽdere non possit secundam summonitionem & diem a iustic. datum in ipsa replicatione, & ab eo recollectum & receptum. Si autem nihil ipsorũ interuenerit, vel per alium petita fuerit quàm ꝑ ipsum, tunc vtramq; poterit defendere summonitionem, si vtraq; fuerit testificata & probata. Si autem neutra, tunc liberatur a defalta. Si autem vna tantum, tunc oportet quód illam defendet eodem modo quo supra. Si autem vtraq;, & in probatione vtriusq; defecerit, erit in defalta. Et eodem modo si in probatione vnius, & adiudicabitur seysina petenti. Si autem vtramquè legem fecerit, reformabitur ei seysina vt incontinenti respondeat. Si autem primã summonitionem defenderit & cognouerit secundam, erit in defalta nisi impedimentum illegittimum allegauerit & probauerit. Et quo casu, quãuis impedimentum probatum fuerit vt legittimum, si terra capta in manum domini regis legittime non fuerit ad horam petita per pleuinam.

¶ 9. Redeamus ad iudicium post secundam defaltam, & captionem terræ, siue alterius rei, in manum domini regis, vbi tenens omninò non cõparuerit, nec ad primum diem, nec secundum, nec tertium, nec quartum, per se ipsum nec per nuntium, vt prædictum est, quo casu non poterit excusari defalta, & ideo sequitur iudicium sub hijs verbis. ¶ 10. A. qui præsens est. s. petijt versus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius suum, & B. non venit & summonitus fuit aliàs & summonitio fuit testata vel non dedicta, & ita quód terra capta fuit in manum domini regis per defaltam, quam idem B. fecit tali die & ipse iterum summonitus ꝙ esset ad hunc diem, & non venit, & mandatum fuit vic. quòd mandaret diẽ captionis, & vic. mandauit, diem captionis & quòd summonit⁹ fuit, nec terra petita fuit ꝑ pleuinã, vel si petita fuerit, non fuit petita ad horã, & ideo consideratum est quód A. recuperet seysinã suam, & B. in misericordia

cordia,& fiat poſtmodũ irrotulatio iuditij ſub eiſdem verbis. A. optulit ſe quarto die verſus B. de placito tali &c.vt ſupra, & breue de facienda ſeyſina tale erit. ¶ 11. Rex vic.ſalutem. Scias quód A.de N.in curia noſtra coram iuſtitiarijs nr̃is apud talem locum,per cõſiderationẽ eiuſdẽ curiæ noſtræ recuperauit ſeyſinam ſuam de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, vt de iure ſuo, vel vt de dote ſua, verſus B. de N. per defaltam ipſius B. & ideo tibi præcipimus quòd ipſi A. de prædicta terra ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias Teſte &c.Et ita fit miſſio in ſeyſinam quaſi ex ſecũdo decreto poſt captionem terræ in manũ domini regis, cùm illa captio ſit quaſi prima miſſio.

1 ¶ *Quale competat remedium tenenti poſtquàm amiſerit per defaltam & vſquẽ ad quod tempus.* *Cap.2.*

CVm autem tenens ita amiſerit per defaltam, videndum ſi quod remedium competat ei qui ſic amiſit & quale.Et ſciendum quòd competit ei remedium, & recuperare per breue de recto omni tempore ſi placitare voluerit, quouſq; tenens poſuerit ſe in magnam aſſiſam,ita q̃ quatuor milites ſummoniti fuerunt ad eligendum duodecem ſecundum quoſdam,& ſecundum alios quouſq; duodecem electi fuerint. De hoc autem contentio fuit inter veteres,& eodem modo (vt videtur) donec tenẽs duellũ vadiauerit,ſi duellũ elegerit: ad paria enim iudicatur ĩ multis magna aſſiſa & duellũ, & tunc vero deinceps non habebit quis aliud recuperare, quia abiudicabitur ſibi & hæredibus ſuis ſeyſina imperpetuum. Propter diſſenſum vero antiquorum non poterit teneri aliquod certum quid fieri debeat, ſi defalta facta fuerit cũm quatuor milites ſũmoniti ſint ad eligendum,cũm quidam dicant ſic,quidam contrarium.Sed tamen quod recuperare ſuum debeat habere in hoc vltimo caſu, ꝓbatur in rotulo de termino P.ãno regis H.decimo ſexto in coñ Oxoñ,de Fray Pinchard,vbi ipſe nec hæredes ſui præciſè fuerint abiudicati, ſed quòd haberent tale recuperare quale habere deberent.Sed quòd nullũ habere debent poſtquàm duodecem electi fuerint, ſed ex toto abiudicantur, ꝓbatur in rotulo de termino ſancti michaelis anno regis Henrici quarto incipiente quinto in comitatu Buck.de Iohanne filio Rolandi.Et ad hoc concordant alij plures caſus.Itẽ habere poterit remediũ tenens qui amiſit, ſi fraudulenta deceptio petentis interuenit, vbi nulla omnino ſũmonitio facta fuit, mentitur tamẽ fieri, & hoc detecto nec captio aliqua nec abiudicatio per defaltam. Et ſi iudiciũ reddatur in hoc caſu pro petente, quicquid actum fuerit reuocabitur ſecundum quod ſuperius dicetur.Itẽ habebit tenens ſuum recuperare vbi in abſentia ſua cùm peregre ꝓfecturus fuerit abiudicata fuerit ei ſeyſina, cum ſummonitione prꝫuẽtus nõ fuerit, vt ſupradictum eſt. Sed per quale breue videndum,quia iuſtic.nõ ſunt in culpa,nec etiam petens, cùm hoc factum ſit per imperitiam ſummonitorum qui teſtati ſunt legittimam eſſe ſummonitionem. Via igitur melior eſt (vt videtur) quòd tenens dicat ſe eſſe iniuſte diſſeyſitum quãuis cum iudicio,quia iniuſte, eo quòd per iniuſtum iudicium. Et vnde

cûm petens qui recuperauit reſpõderit ad aſſiſã & ſeyſinã, vocare poterit curiam regis ad warantum, quæ quidem decepta fuit, per quam quidem poterit talis proceſſus & tale iudicium reuocari.

1 ¶ *Qualiter ſanatur defalta per ſeruicium dñi regis. 2. Breuia quæ excuſant per ſeruiciũ domini regis. 3. Qualiter excuſatur abſentia multis modis. 4. Si poſt defaltam capiatur dies amoris. 5. Quis poſſit remittere defaltam.* Cap.3.

ANte iudicium vero poterit defalta ſanari multis modis, ſicut iudiciũ cùm factum fuerit reuocari. Inprimis per ſeruicium domini regis, ſi in ſeruicio ſuo fuerit, ita quòd mittere non poſſit nec venire, quia ſeruicium domini regis nulli debet eſſe damnoſum, nec etiã ei ita ad commodum, quòd alteri ſit iniurioſum. Breuia autem de warrantia de ſeruitio domini Regis, ſub hac forma concepta ſunt. Varia ſunt enim genera defaltarum, aut fit defalta coram iuſtic. itinerantibus, aliquando pro communi ſummonitione, & aliquando pro placito terræ, quo caſu fiant breuia in hac forma. ¶ 2. Rex dilectis & fidelibus ſuis iuſtitiarijs itinerãtibus in tali comitatu ſalutem. Sciatis quòd talis fuit in ſeruicio noſtro tali die apud talẽ locum, ita quòd in itinere veſtro coram vobis eſſe non potuit tali die pro communi ſummonitione. Et ideo vobis mãdamus, quód occaſione communis ſiue generalis ſummonitionis coram vobis factæ de militibus & liberè tenẽtibus & alijs in itinere veſtro, ipſum talem non ponatis, nec poni permittatis in defaltam, quia abſentiam ſuam quoad hoc ei warrantizamus, vel aliter: quòd talis fuit in ſeruitio noſtro &c. vt ſupra, ita quòd coram vobis eſſe non potuit in loquela quæ eſt inter ipſum & talem de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa. Et ideo vobis mandamus quòd propter abſẽtiam ſuam ad diem illum coram vobis non ponatur in defaltam nec in aliquo ſit perdens, quia diem illum ei warrantizamus. Et eodem modo quo dies warrantizantur, poterit terminus warrantizari ex cauſa, ſcilicet a tali die vſquè ad talem diem, & ſic maioris cauſæ occupatio excuſat aliquem & defendit a pœna contumaciæ, ſicut facit aduerſa valitudo, pœnam enim contumaciæ non patitur quẽ aduerſa valitudo, vel maioris cauſę occupatio defendit. Item ſicut locum habet warrantia per breue domini Regis in minoribus curijs coram iuſtitiarijs de curijs dñi regis, ita locũ habebit de curijs domini Regis in comitatu, vel in curijs baronum, vel aliorum qui curias habent de placitis & ſectis, & alijs quæ in comitatibus vel in curijs placitari poſſunt vel terminari, & tunc ſic. Scias quòd A. de N. fuit in placito, vel in quadam aſſiſa vel iurata (vel alia de cauſa, ſecundum quod neceſſitas exegerit) in cûria noſtra coram iuſtitiaꝝ noſtris apud talem locum tali die per præceptum noſtrum, ita quòd ad diem illum coram te in comitatu tuo eſſe non potuit, pro loquela quæ eſt in eodem comitatu tuo inter ipſum talem & talem de tanto terræ vel de qualicunq; alia re vel aliter ſi terminus warãtizari debeat. Scias q̃ talis &c. fuit corã nobis in placito tali die, & in craſtino & tertio & quarto die vel a tali die vſq; ad talẽ

vel

vel tali die ita quod tali die coram te esse non potuit, nec in crastino ita quòd totum tempus computetur quo fuit coram iustic. in curia domini Regis & omnes dietę in veniendo versus patriam, vt sciri possit quòd ita legittima sit excusatio de toto tempore illo, & tunc dicatur: & ita quòd infra terminum illum coram te in comitatu tuo in tali placito esse non potuit. Et ideo tibi præcipimus quòd propter absentiam suam infra terminum illum coram te in comitatu tuo non ponatur in defaltam, nec in aliquo sit perdens, quia terminum illum ei warrantizamus. Vel aliter, quód propter absentiam suam ad diem illum vel infra terminum nó ponant eum in defaltam, nec in aliquo coram te occasionetur per quod sit perdens, quia diem illum siue terminum illum ei warrantizamus. Teste &c. & eodem modo scribatur balliuis curiarum. Et qualiter formari debeat breue satis perpendi poterit ex præmissis. Item possunt iustitiarij scribere eodem modo vicecomitibus & balliuis curiarum nomine proprio, sed tamen ex parte domini Regis hoc modo. Scias vel sciatis &c. vt supra. Et ideo tibi vel vobis mandamus ex parte domini Regis, quód propter absentiam suam &c. vt supra. Et sic excusat magis adiutorium aliquem a defalta in iuditio minori. Et eodem modo excusat consimile adiutoriū vel equale, vt si iustic. de banco suo nomine scripserint iustic. itinerantibus, vel econtrariò: licet par in parem non habet imperium. Et tunc dicatur, A.B. & socij sui itinerantes in tali com̃, vel iustic. de banco dilectis amicis & sociis suis A.B. & socijs suis itinerantib° in tali com̃ (secundum quod se ipsos velint pręponere vel postponere in mandato) & tũc, sciatis vt supra. Et notandum quòd dñs Rex nec alius poterit aliquẽ sic warantizare, vel defaltam sanare, quód quis aliquid lucretur ab aduersario per absentiam, sed quòd indempnis obseruetur. Item nec quòd iudicium differetur de aliquo quod sit contra pacem domini Regis, sicut de vtlagaria, & huiusmodi, sicut de Richard Syward in comitatu Gloc. inter placita quæ sequuntur Regem, anno regni sui tricesimo tertio & ita obtinet quòd maior curia & æqualis excusat & defendit a defalta, minor autem nunquam in maiori. ¶ 3. In fine notandum, quòd sola absentia facit contumacem, nec probari debet, licet sufficit sola absentia nisi fuerit rationabiliter excusata quód necessaria fuerit, & non voluntaria, secũdũ quod necesse ponitur p inuitabili, & ideo necessitas excusat nó volũtas, scilicet non nolle, sed impotentia per necessitatẽ. Necessitas autem aliquando præcedit summonitionem & excusat a defalta, quãdoq; concomitatur summonitionem & quandoquè sequitur & euenit post sũmonitionẽ, & quandoquè prouenit excusatio non ex necessitate. Procedit aliquando summonitionem necessitas & excusat, vbi licet sũmonitus fuerit quis legittime, ad domicilium tamen venire non potest, nec mittere, nec sibi prouidisse poterit propter necessitatem præcedentem summonitionem, vt si se essoniare posset vel facere atturnatum, vt si ante summonitionem captus fuerit quis & impriſonatus, & ita in prisona arctatus quòd venire non possit, nec mittere, secundum quod causa fuerit Ciuilis vel criminalis. Item nec sibi prouidisse, vt supradictum est

Item eodem modo si ante summonitionem effectus sit non sanæ mentis quòd summonitioni consentire non possit nec summonitionem recipere. Item si tam graui infirmitate detentus sit ante summonitionem quòd discernere non possit, nec aliud cogitare nisi sit dolor & pœna. Item si in seruitio domini Regis detentus fuerit, non affectans fraudulenter illam necessitatem seruiendi, nec procurans, cùm sic commode venire nõ possit, nec mittere nec sibi prouidisse, excusatur ex tali necessitate, & talis necessitas multotiens concomitatur summonitionem & præcedat, & ista necessitas excusat a defalta si probetur & a pœna, & impedit iudicium. Et si continuæ fuerint huiusmodi necessitates ita quód infra quartũ diem post defaltam proponi non possint nec probari, & procedat iudicium conrra tenentem, si post iudicium proponantur & probentur, iudicium & quicquid actum fuerit reuocabitur. Eodem modo excusatur si quis peregrè profectus fuerit ante summonitionem quòd sibi prouidere non potuit vt supra. Item est quædam necessitas superueniens & sequens summonitionem, vt si summonitus legittimè post summonitionem inciderit in casus fortuitos, qui præuideri non poterunt, de quibus paulò ante dictum est. Et in quibus casibus omnibus si petens docere possit impedimentum esse illegittimum & necessitatem non legittimam vel nullam, vel aliter esse quàm tenens proposuerit: ex tali insinuatione siue negatione, fit res dubia, quo casu oportebit quòd veritas inquiratur, & secundum hoc fiat iudicium vel non defaltarum, vel si forte factum fuerit, reuocabitur vel tenebit. Sed quid si ante iudicium de defalta vel post, ostenderit tenens breue domini Regis de warantia, quód fuit tali die in seruitio suo in forma supradicta, quôd esse non potuit coram iustitiarijs eodem die in iudicio, cùm forte in nullo seruitio domini Regis extiterit, quia visus fuit eodem die coram iustitiarijs suis qui habent recordum, & inde contumaciter recessit, ita quôd iudicium præcessit contra ipsum de defalta, vel quôd alibi fuit longe a loco vbi esse debuit in seruicio, quod petens sit statim paratus probare. Item etsi in seruitio fuerit, potuit sibi ante seruitium prouidisse, vel si in seruitio fuerit nec potuit venisse nec sibi prouidisse, tamen potuit misisse, quia præsens fuit tota die cum ipso Rege, quæro an tale testimonium ipsius Regis admittat probationem in contrarium, cùm petens excipiat (vt prædictum est) & paratus sit probare exceptionem? videtur quôd sic, quam uis tale testimonium ipsius domini Regis maximam inducat præsumptionem, vera tamen probatio debet vincere illum, quæ nulla alia erit, nisi quòd probetur dominum regem & consilium suum per falsam suggestionem, esse deceptum, Rex enim decipi possit cùm sit homo, deus autem nunquam, cùm sit deus. Et quo casu cûm dominus Rex super hoc fuerit interpellatus in eadem perstiterit voluntate quôd velit tenentem esse defensum cum iniuria, cùm teneatur iustitiam totis viribus defensare, extunc erit iniuria ipsius domini Regis, nec poterit ei necessitatem aliquis imponere quôd illam corrigat & emendet nisi velit, cùm superiorem

non

non habeat nisi deum, & satis erit illi pro pœna quòd deum expectet vltorem. Et si iustitiaꝝ sui necessitatem imponant Regi, quòd iudicium reddant in hoc casu vel consimilibus ita reddant iuditium, quod nō pro iuditio, sed quia dominus Rex ita vult, & inde sequitur quòd iuditium potius voluntarium sit quàm iustum si dici debeat iuditium. Er quicquid dicatur de facto Regis in eo quod est Rex, & perinde factum iudicium, disputari non debet, nec factum a quoquam iudicari nec reuocari poterit, cùm sit iustum. Si autem factum iniustum fuerit, perinde non erit factum Regis. Et cùm non sit factum Regis quia iniustum, inde disputari poterit, & factum iudicari, sed idem emendari non poterit, nec reuocari sine eo. Item notandum in fine quòd excusatur contumacia & defalta sine necessitate, sola voluntate, cùm summonitus a non suo iudice venire non teneatur. Et excusatur a defalta ante iuditium & post, cùm fuerit probata. Et eodem modo si procedat iuditium cum falso procuratore, quia cum non suo iudice, vel falso procuratore, iudicium nullum, controuersia nulla. Item quia venire non tenetur, cùm nullam habeat summonitionem, vel minus legittimam. Et quo casu non habet necesse venire vt respondeat de placito, sed vt alleget & probet summonitionem nullam vel minus legittimam. Et eodem modo si peregre profectus fuerit ante summonitionem summonitione non prȩuentus vt supradictum est. ¶4. In fine notandum quòd si post defaltam factam ante iuditium capiatur dies amoris, vel translata sit loquela ab vno iudicio ad aliud, ad instantiam & procurationem petentis, qui lucrari deberet per defaltam & hoc simpliciter, nulla facta mentione de defalta, videtur per hoc quôd petens tacitè renunciat defaltæ, & ideo ad defaltam vlteriús regressum non habebit. Et si hoc non fuerit per petentem sed per officium Iudicis vel ex voluntate Regis, vel ex necessitate aliqua, vel forte ad procuratiouem tenentis, aliud erit. Et si dies amoris capi debeat, expedit petenti quòd mentionem faciat de defalta, & quòd diem amoris capiat sub tali protestatione, quòd si amor se non capiat, saluus sit ei regressus ad defaltam, & durante placito & defalta in eodem statu in quo fuit die quo dies amoris captus fuit, & si talis forte non fiat protestatio, & dies amoris effectum non habuerit, si tenens ad alium diem defaltam fecerit, vix illam saluare poterit. Idem erit si petens post defaltam se essoniauerit. ¶ 5. Et quærendum quis possit remittere defaltam? dominus principalis, vel eius attornatus, vel warrantus cùm warrantizauerit. Et sciendum quòd ille dominus principalis qui lucrari possit per defaltam: de atturnato vero, & warranto dubitari posset. Sed si remiserint, videtur quôd tenet remissio, & sibi imputari poterit qui tales elegit.

¶ Si in actione

1 ¶ Si in actione mixta facta sit defalta. 2. Si in vno breui actio duplex. 3. Si petens defaltã fecerit & tenens venerit, si petens possit saluare. 4. Si petens non venerit nec tenens se essoniauerit. 5. Si vnus ex pluribus tenentibus qui tenent in communi defaltam fecerit & alius essoniatus fuerit, & tertius comparuerit. 6. Si particeps nominatus in breui sequi noluerit vel non venerit summoneatur ad sequendum si voluerit. 7. Si vir & vxor simul petant & alter eorum defaltam fecerit. 8. Si quis defaltam fecerit ante comparuerit si loquela translata fuerit ad magnam curiam. 9. Paruũ cape si quis defaltam fecerit postquàm in curia comparuerit. 10. Forma breuis quod dicitur paruum cape. 11. Si quis defaltam fecerit in actione mixta. 12. Si duæ actiones quarum vna personalis & alia realis currant versus vnum in vno breui. Cap. 4.

SI autem actio mixta fuerit, & tenens defaltam fecerit sicut in partitione hæreditatis, vbi participes & cohæredes agunt ad diuisionem hæreditatis inter se, & quilibet actor, & quilibet reus, licet talis actio sit tam in personam quã in rem, nullum fiat attachiamentum. De psona quamuis hoc fieri posset quadam ratione, eo quòd est mixta & in persona, sed capietur terra in manum domini Regis per magnum cape, vt supra, sicut in proparte sororum, vel alibi, vbi res patitur diuisionem inter participes. ¶ 2. Si actio fuerit duplex in vno breui & vbi duæ cõcurrunt actiones scilicet in personam & in rem, primò quód quis sit ad respondendum quo waranto teneat aliquam rem, & postea addatur in fine quam Rex clamat vt ius suum, vel eschaetam suam, vel de antiquo dominico suo, vel de huiusmodi, licet vtraq; actio invtilis sit in se si subtiliter inspiciatur quoad seysinam consequendam, tamen si tenens defaltam fecerit, & concurrat vtraquè districto scilicet attachiamẽtũ eo quòd vna actio personalis est, & alia realis, tamen tenenda est illa districtio quę magis ligat, & quę litem & litis protraxionem magis restringit, scilicet quòd capiatur terra in manum domini Regis per magnum cape, secundum quod superius dicitur. ¶ 3. Esto etiam quòd petens defaltam fecerit, & tenens venerit, & breue, offerente se liti tenente quarto die, recedet tenens quietus de breui illo, & petens in misericordia. Sed si defaltam fecerit ante quartum diem in quarto die, vel post, ante iudicium defaltæ bene poterit sanare defaltam suam, excusationibus supradictis, & etiam si iuditium factum fuerit, reuocabitur, probata excusatione, & etiam quousquè in magnam assisam se posuerit ita quòd quatuor milites summoniti sunt ad eligendum, vt supra de tenente, nõ enim licet in hac parte reo quod actori non liceat. Et quòd tenens remedium habere poterit de defalta & antequam duodecem eligantur, & post iudicium, probatur de termino Paschæ anno Regis Henrici decimo quarto, de Paulino de wycheleſſe & Stephano de Fredewylle in comitatu Oxoñ in præsentia Stephani de Seygraue & Radulphi Ciciſtrensis episcopi tunc Cãcellarij, & vnde Paulinus fuit petens, & sanauit defaltam postquàm quatuor milites summoniti fuerunt ad eligendum duodecem prætextu seruicij domini regis. ¶ 4. Item si petens non venerit, nec breue ad primum diem, & tenens se essoniauerit cùm non sit cui respondeatur, nec

autori-

autoritas,nec warrantus procedendi, non absoluetur tenens omnino a iudicio,sed dicatur ei quòd eat sicut venit.Et eodem modo fiat de essoniatore suo, si forte fuerit essoniatus.Et eodem modo si petens venerit vice versa, & non breue,nec tenens:dicatur ei illud idem quod dicitur tenenti & essoniatori suo in casu consimili. Si autem petens & tenens venerint vel se essoniauerint ambo vel vnus eorum, tunc dari poterit alius dies, etiam si breue non venerit & dicatur petenti vel essoniatori suo,quòd ad alium diem faciat venire breue suum, & mandabitur vicecomiti ex parte Regis &c. Præsumitur enim eo quòd ambo apparent vel se essoniant, quód vicecom̃ susceperit breue, & quòd tenens summonitus fuit, eo tamen excepto a præmissis quód si ambo præsẽtes fuerint petens & tenẽs, & breue non venerit, si tenens se offerat, & petat iuditium,si debeat sine breui respondere, quietus recedet de breui illo, si diem suum bene intellexerint. Si autem ambo errauerint, & maturiùs venerint quàm deberent,nihilominus tenebit summonitio & breue. ¶5. Item esto quód vn° petens plures implacitauerit tenentes, duos,vel tres,vel plures qui tenuerint in communi, & vnus eorum defaltam fecerit, & alius essoniat° fuerit & tertius comparuerit, nullus sine alio respondebit. Dabitur igitur alius dies ei qui præsens est personaliter,ei vero qui essoniatus est per essoniatorem suum, contra ipsum vero qui defaltam fecerit procedatur ad defaltam per magnum cape, vel paruum, secundũ quod ante de defalta comparuerit in curia vel non.Et ita quòd non tota res quæ petitur capiatur in manum domini regis pro defalta vnius,sed quatenus cõtingit portionem suam scilicet medietas rei petitę,vel tertia pars,vel quarta, siue in propria persona litigauerit sine per atturnatum, quia per defaltam atturnati amittit dominus litis, siue omnes atturnatum fecerint siue vnus, & bene poterit vn° ex plurib° per defaltam partem suam amittere sine participibus suis, licet sine eis ab initio non teneatur respondere. Et si omnes tenentes vnum fecerint atturnatum, per defaltam vnius atturnati poterunt omnes amittere. Item esto quòd vnus ex pluribus participibus petentibus defaltam fecerit, & alij omnes in propria persona comparuerint, vel essoniati fuerint, quæritur qualiter erit procedendum versus absentem? Respondeo,omnes qui præsentes sunt vel essoniati habebunt alium diem, & ille qui absens est sũmoneatur quòd sit ad eundem diem ad sequendum cum talibus participibus suis si voluerint, per tale breue. ¶ 6. Rex vicecomiti salutem. Summoneas per bonos sũmonitores A. quòd sit coram iustic.&c. tali die ad sequendum cum B.C participibus suis in placito quod est inter prædictos A.B. C. petentes & D.de N.tenentem de tanta terra cum pertinentijs in tali villa si voluerit. Et vnde idem D.dicit quòd non vult eisdem B.C. respondere sine prædicto A. & habeas &c. Teste &c.Et si prædictus A. ad prædictum diem non venerit, nihilominùs procedant B. & C. de parte sua si voluerint. Et quod de vno dicitur fieri poterit de pluribus, si sequi voluerint. Sed quid dicetur de vno participe & cohærede, qui petit versus participes & cohæredes suos partem suam cûm nihil habeat, & alij totum te-

tum teneant, & ſecundum quod res partibilis fuerit ratione tenementi vel ratione rei tantum, vel ratione perſonarum, habere poterit tale breue de proparte verſus participes ſuos & petere partē ſuam, quia actio dicitur mixta,& ita conſequetur partem ſuam, quia aſſiſa mortis anteceſſoris, nec alia actio locum habebit, niſi actio de proparte, quæ inter cohæredes ius terminat & diſtinguit. Et quia ad quemlibet ipſorum participum, ſtatim & in momento poſt mortem anteceſſoris deſcendit ius merum, quod quidem non erit inter alios cohæredes, cùm non ſint partem capientes, quàmuis cohæredes, cûm totum ius merum tantum vni ex pluribus deſcendat, cûm hæreditas talis diuiſionem vel partitionem inter cohæredes non patiatur, & ideo ſemper vnus præfertur omnibus alijs, cûm ſit hæres propinquior multis rationibus vt ſupra. Et cùm in tali actione mixta plures ſūt qui teneāt,ſiue vnus petat ſiue plures, nullus eorū qui tenētes ſunt reſpondebit ſine alijs ,ppter contributionem. Si autem plures ſunt qui petant verſus participes, quilibet petere debet per ſe, & non in communi cum participe ſuo petente, quia nullus eorum petit niſi rationabilem partem ſuam.

¶ 7. Si autem vir petierit cum vxore rem vxoriam, ipſi participes dici non poterunt ratione ſupradicta, & defalta vnius vtriquè erit damnoſa ſiue teneāt ſiue petant. Et ſi tenentes fuerint, & per defaltam vtriuſquè vel alterius terra capta fuerit in manum domini Regis, & ita quòd fieri debeat iudicium de defalta, ſi vxor dicat virum ſuum mortuum eſſe, licet probationem vel ſectam ad manum ſuam non habuerit, iudicium remanebit in ſuſpenſo donec de veritate conſtiterit, & dabitur vtriquè eorum dies, & tunc probet vxor mortem, & petens vitam: vt de Itinere Abbatis de Radinge & Martini de Pateſhull tam in comitatu Surrey quám Leyceſter de Hugone filio wilhelmi. Sed quare recurritur ad duas probationes cùm vna ſufficeret? Quia cûm vxor dicat vxorem eſſe mortuam, ex tali proteſtatione non oritur niſi leuis præſumptio, & ſi ſtatim contra ipſam non excipiatur quòd viuat, tenetur in hoc caſu probare dictum ſuum. Et ſi in probatione defecerit petens recuperabit, & vxor poſtea tale habeat recuperare quale habere debebit. Si autē petens contra dictum vxoris excipiendo dicat, quòd viuat,propter leuem præſumptionem quæ oritur ex dicto vxoris, probet petens contrarium,ſcilicet exceptionem ſuam,ſcilicet vitam. Et in qua ſi defecerit cadit breue, & tenebit actio in perſona vxoris. Et vnde videtur quód cûm vna probatio ſufficiat non eſt recurrendum ad duas.

¶ 8. Videndum eſt inter cætera quando locum habere debeat breue quod dicitur magnum cape, & breue quod dicitur paruum cape eodem modo. Et regulariter verum eſt, quòd in omni caſu vbi quis ſummonitionem ſibi factam dedicere poterit, & defendere per legem ſcilicet antequàm quis in curia comparuerit,ſcilicet in principio litis ſi loquela fuerit in curia domini Regis, vel alibi in comitatu vel in curia Baronum, vel aliorum qui curiam habent. Item ſi loquela a comitatu tranſferatur ad curiam domini Regis, licet quis in

comitatu ſe prius poſuerit in magnam aſſiſam, ita quòd quatuor milites ſummoniti ſunt ad eligendum xij.& tenentes in curia domini Regis defaltam fecerint poſt ſummonitionem eis factam per pone,tunc capiatur in manum domini Regis per magum Cape: vt de vltimo itinere M. de P. in comitatu Kanc.anno Regis H. xij. de Ingeriano de Shoford qui placitauit in curia per breue de recto. Et ideo quia diu placitaſſet in comitatu quæ eſt vna curia, nunquam tamen comparuit in curia domini Regis quæ eſt alia curia, & ideo defendere poterit ſummonitionem & ſurriſam,& diem datum contra recordum comitatus per legem.Sed quid ſi a curia baronis vel alterius propter defaltam, quia forte rectum tenere nolunt vel non poſſunt, ſed probata defalta vel conceſſa dederit ſeruiens domini Regis partibus diem ad comitatum, ſi tenens defaltam fecerit, capietur terra eodem modo in manum domini Regis quaſi per magnum Cape, quia teſtata ſummonitione per ſeruientem, poterit tenens illam defendere per legem. Idem (vt videtur) ſeruari poterit vbi omnes loquelæ in bāco propter iter Iuſtitiariorum vel alia de cauſa poſitæ fuerint ſine die, & iterum reſummoneantur, ſi tenens poſt reſummonitionem defaltam fecerit,videtur quòd captio fieri debeat per magnum Cape, quia talem ſummonitionem defendere poterit tenens per legem, ex quo in curia diem non habuerit poſtquàm loquela poſita fuerit ſine die, & ita obſeruetur in omni caſu ad quamlibet nouam reſummonitionem. Sed videtur quaſi contrarium, vt ſi cui baſtardia ſic obiecta fuerit, quòd tranſmittatur inquiſitio de baſtardia vel legittimitate ad curiam Chriſtianitatis, & facta inquiſitione remittatur inquiſitio ſtatim ad curiam Regis, partes & loquela quæ poſita fuit ſine die propter obiectionem baſtardiæ, reſummoneantur quòd ſint ad audiendum iuditiū, quo caſu ſi tenens non venerit, capiatur in manum domini Regis p̄ paruum cape,ſcilicet & quòd partes ſint audituræ iuditium ſuum, & poterit eſſe ratio diuerſitatis,quòd ex quo quis ſe probauerit legittimum vel aduerſarium ſuum ad baſtardum,nihil ſupereſt faciendum niſi tantum iuditium,quod non eſt in alijs caſibus. ¶ 9. Paruum cape tunc locum habet cùm quis in iuditio ſemel comparuerit, & diem habuerit coram Iuſtitiarijs quocunque tempore vel quacunque ratione,ita quòd diē & ſummonitionem ſequentem dedicere non poſſit nec defendere per legem, vel ſi fecerit tenens aliquid per quod præſumi poſſit quòd ſuſceperit ſummonitionem, vt ſi cùm ſūmonitus fuerit, atturnatum fecerit in loquela per quam ad curiam ſummonitus fuerit,vel quid tale,exinde vero ſummonitionem dedicere non poſſit, ſecundum quod inferius dicetur de defaltis poſt apparitionem. Et generaliter verum eſt,quòd locum habet captio in manum domini Regis per paruum cape,vbi quis defaltā fecerit in placito poſtq̄ in curia cōparuerit,ſiue vnus implacitatus fuerit ſiue plures, cū hac tamen diſtinctione, q̄ ſi plures implacitati fuerint cohæredes, vel alij participes qui tenuerint in cōmuni, ſi omnes ſimul defaltam fecerint poſtq̄ ſimul & ſemel in iuditio cōparuerint,vel viciſſim omnes,oēs amittunt, & fiat paruū cape de omnibus.Si autem vnus ipſorū tantū,duo vel plures eſſoniati fuerint primo die ſummonitionis, & quidam eorum de-

faltam fecerint, & quidam eorum comparuerint, capiatur terra in manū domini Regis de terra quam tenent in communi pro defalta absentium, pro rata cuiuslibet qui absens est per magnum cape, & dabitur præsentibus dies, & ad quem diem si nō venerint cùm diem habuerint in iuditio quē dedicere nō poterunt, capiatur de terra communi in manum domini Regis per paruum cape pro rata, scilicet pro ea parte quæ singulos eorum qui absentes sunt contingit & non tota, quia hæreditas & res communis recipit partitionem & diuisionē inter participes & cohæredes. Sed de viro & vxore non sic, cùm res vxoria partitionem vel diuisionem non recipiat, cùm vir & vxor sint quasi vnus sanguis & vna caro & vnum corpus, nihil enim habet vxor quod non sit viri. Et vnde cùm implacitati fuerint primo die summonitionis, antequam comparuerint vterque fecerit defaltam, tota terra capiatur in manum domini Regis per magnum Cape, & idem erit si vnus eorum defaltam fecerit, licet alius comparuerit vel se essoniauerit. Si autem vterque defaltam fecerint postquam comparuerint, capietur terra in manum domini Regis per paruum Cape, & idem erit si vnus eorum defaltam fecerit, quia defalta vnius vtrique erit damnosa. Item esto quòd vxor antequam comparuerit primo die defaltam fecerit, & vir comparuerit, capietur terra in manum domini Regis per magnum Cape, & ipsa summoneatur quòd sit ad alium diem, & vir habebit eundem diem, ad quem diem si vir defaltam fecerit & vxor venerit, tunc primò vidēdum an vxor sanare possit defaltam per legem vel alio modo. Si autem defaltam sanare non possit, tunc amittet vterque per defaltam mulieris statim, nec erit vir summonendus quòd sit auditurus iuditiū, si autē defaltam sanauerit, non obstante absentia viri restituetur ei terra quæ capta fuit in manum domini Regis per magnum Cape, ꝓ defaltam suam. Et si vir suus infra quartum diem non comparuerit, offerēte se liti petente quarto die versus eum, iterum capietur terra in manū domini Regis per defaltā viri ꝓ paruū cape, & ipse summoneatur ꝙ sit auditurus iuditiū suū, & vxor habeat eundem diem. Forma breuis talis est. ¶ 10. Rex vic. salutē Cape in manū nostrā tantā terrā, vel aduocationē talis ecclesię, vel pasturā ad tot oues, cū ꝑtinētijs in tali villa quā A. de N. in curia nostra corā iustitiarijs nostris clamat vt ius suū versus B. pro defectu ipsius B. vel sic: clamat vt ius suū versus B. & C. vxor eius ꝓ defectu ipsius B. vel ꝓ defectu ipsius C. vel sic: si plures sint participes veluti tres, capiatur tertia pars terræ quæ tenetur i cōmuni, & dicatur: tertiā partē quā talis clamat &c. vt supra. Item si dos petatur, tunc sic: tertiā partem terræ cū ꝑtinentijs in N. quā A. quæ fuit vxor B. clamat in curia nostra &c. vt dotē suam versus C. ꝓ defectu ipsius C & huiusmodi, secundū diuersitatē placitorū, & tunc dicatur. Sūmoneas per bonos summonitores prædictū C. ꝙ sit &c. ad talē diem auditur⁹ inde iuditiū suū, & habeas ibi sūmonitores & hoc breue Teste &c. Et ad quē diē si omnino nō venerit, expectabitur quartus dies, & quarto die adiudicetur petēti seysina, ita ꝙ efficiatur verus possessor, & tenens habeat tale recuperare quale habere debebit, & idem erit si tenens venerit & defaltam sanare non possit. Cùm autem non venerit, sic fiat irrotulatio. A obtulit se quarto die versus B. de

tali

tali placito &c.& B.nō venit & alias fecit defaltam in curia poſtq̃ cōparuerit in curia,vel poſtq̃ diem habuerit in banco,vel poſtq̃ petijt viſū vel vocauit warantū, & ita q̄ terra capta fuit in manum domini Regis & ipſe ſummonitus q̄ eſſet ad hunc diē auditurus iuditiū ſuū, ideò cōſideratum eſt q̄ A.recuperet ſeyſinā ſuā & B.in miſericordia. Si autē ille qui defaltā fecit p̄ſens fuerit primo die & excuſationē nō habuerit, nec warantū, tūc variatur irrotulatio ſic. A.petijt verſus B. tantā terram cum pertinētijs in tali villa,ita quod B.habuerit diē poſtq̃ in curia cōparuerit, ad quem diē nō venit, nec ſe eſſoniauit & ita q̄ terra capta fuit in manū domini Regis & ipſe ſummonitus q̄ eſſet ad hunc diē auditurus inde iuditiū ſuū.Et ipſe nūc venit, & nō poteſt ſanare defaltam.Ideo conſideratum eſt q̄ A.recuperet ſeyſinā ſuā, & B.in miſericordia, & fiat breue de ſeyſina habenda in cōmuni forma breuiū de defaltis. Sed quid ſi ille tenens qui recuperare deberet per talem defaltā in curia nō cōparuerit ad diē ſuū, ſed defaltam fecerit,primo,ſecundo,tertio,quarto die,& tenens præſens fuerit,petens amittet breue ſuū p̄ defaltam ſuā,& tenens retinebit terram ſuam quam amiſſurus eſſet per defaltam ſuā :vt de termino ſ. M.anno Regis H. iij.incipiente iiij.circa mediū rotuli.Si autem neuter illorū venerit,tunc(facta cōpenſatione defaltæ ad defaltā) petens ad alium diē quādo voluerit p̄ defaltam tenentis obtinebit. ¶11. Actiones vero mixtæ quæ ſunt tam in rem q̃ in perſonā,& vbi vterq; actor vterq; reus,ſed ille actor qui primò p̄uocauerit ad iuditium ſicut inter cohęredes & participes vbi particeps petit rationabilem partem ſuā verſus cohæredem & participem,ſicut vbi hæreditas partibilis ſit,vel ratione rei vel ratione p̄ſonarum. Item vbi res communis partibus ſit inter alios participes qui non ſunt cohæredes, & vnus agat verſus participē q̄ res cōmunis diuidatur. Item ſi inter vicinos contentio ſit de finibus agrorū, & vnus vicinorū petat q̄ fiant rationabiles diuiſæ inter ipſum & vicinū ſuum, omnes iſtæ actiones mixtæ connumerari debent inter actiones quæ ſunt in rem , & non quæ ſunt in perſonam. Et ideo ſi quis in ijs tribus actionibus,vel conſimilibus,defaltam fecerit , procedatur contra ipſum ſicut proceſſum eſt ſupra contra eos qui defaltam fecerint in actione reali.Et ideo in omni actione vbi duæ cōcurrant diſtrictiones,videlicet in rem & in perſonam, illa diſtrictio tenenda eſt quæ magis timetur & magis ligat. ¶12. Cùm autem duæ actiones ſub vno breui comprehendātur quarū vna in perſona & alia in rem,vt ſi quis ſummoneatur q̄ ſit ad oſtendendum quo waranto tenuerit talem terram, & poſtea adiungat, quam dominus Rex clamat eſſe eſchaetam ſuam ,vel de antiquo dominico ſuo, cùm hic duæ concurrant diſtrictiones,illa tenenda eſt quæ magis ligat, ſecūdum quod ſupradictum eſt,ſcilicet q̄ terra capiatur in manum domini Regis,(licet quidā faciant contrariū.) Si autē in diuerſis breuibus de qualibet iſtarū fieret mentio per ſe,ſi in breui quo waranto fieret defalta , procederetur ad attachiamētum,& non ad captionem terræ , & de alio breui econuerſō. Si quis igitur impetrauerit breue quo waranto, vel quo iure quis terram tenuerit ſine aliqua adiectione,nihil poterit petens conſequi per tale breue vel per talem actionē, quāuis warantum non habuerit tenens nec ius aliquod,nihil cōſequi po-

terit petens per tale breue, quia probato quòd tenens nihil iuris habeat, non tamen probatur per hoc quòd petens ius habeat, & antequã petens aliquid ſibi perquirat, alio breui, & alia actione opus erit. Sed tamẽ quãuis inciuile ſit cogi poſſeſſorem titulum ſuæ poſſeſſionis dicere per breue quo iure, vel quo waranto: tamen valet ad hoc vt petens ſcire poſſit vtrũ tenens teneat pro hærede vel pro poſſeſſore, & per hoc qua actione debet experiri, pro hærede autem poſſidet qui putat ſe hæredem eſſe, pro poſſeſſore vero qui nullo iure rem hæreditariam vel totam hæreditatem ſciens ad ſe non pertinere poſſidet.

1 ¶ *Partibus in iuditio comparentibus qualiter petens proponere debet intentionem ſuam de modo narrandi.* 2. *De articulis quibus vti debet in narratione.* 3. *Qualiter breue de recto limitetur.* 4. *Quòd tenens poterit mutare intentionem ſuam in parte.* *Cap.5.*

POſt eſſonia & dilationes, vel ad primum diem ſummonitionis per breue de recto in iuditio comparentibus tam petente quàm tenente, petens actionem qua agere velit & intentionem ſuam proponere debet coram Iuſtitiarijs, vt per hoc ſpeciem futuræ litis demonſtret. Et audito breui de recto, ſecundum quod fuerit clauſum vel apertum, dicat ſic petens vel eius aduocatus, in preſentia Iuſtitiariorũ pro tribunali reſidentium: hoc oſtendit vobis A. quòd B. iniuſtè ei deforciat tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, & ideo iniuſte, quia quidam anteceſſor ſuus nomine C. fuit inde veſtitus & ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo, & in iure tempore H. Regis aui domini Regis, vel tempore Regis Richardi auunculi domini Regis, vel tempore Iohannis Regis patris domini Regis, tempore H. Regis qui nunc eſt capiendo inde expletia ad valentiã quinque ſolidorũ vel dimidij marcæ, ſicut in bladis, pratis, redditibus, & alijs exitibus terræ, & de prædicto C. deſcendit ius terræ illius vel deſcendere debuit (ſecundum quoſdam) cuidam D. vt filio & hæredi & de prædicto D. cuidam E. vt filio & hæredi, & de prædicto E. iſti A. qui nunc petit vt filio & hæredi, & quòd tale ſit ius ſuum, offert diſrationare per corpus talis liberi hominis ſui, vel alio modo ſicut curia conſiderauerit. Non enim ſufficit ſimpliciter proponere intentionem ſuam ſic dicendo, Peto tantam terram vt ius meum, niſi ſic illam fundauerit quòd doceat ad ipſum ius pertinere, & per quam viam & per quos gradus ius ad ipſum debeat deſcendere. ¶2. Item cùm agat per breue de recto ad vtrunque ius conſequendum, ſcilicet tã ius poſſeſſionis q̃ proprietatis, de ſeyſina talis anteceſſoris, non ſufficit ſi dicat quòd talis anteceſſor ſuus fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de libero tenemento tantum, vel in dominico ſuo vt de feodo tantum, niſi doceat quòd in dominico ſuo vt de feodo, quod ſub ſe continet liberum tenementum, & totum ius poſſeſſorium niſi dicat & adijciat, & iure, quod ſub ſe cõtinet ius ꝓprietatis. Item nõ ſufficit iſta duo iura ſimul comprehendere, ſcilicet ius poſſeſſorium & ꝓprietatis, ſicut dicit, niſi anteceſſor talis tenuerit terram illam in dominico ſuo, quia non ſufficit ſi

tantum

tantum in ſeruicio ad hoc quòd ille qui petit de ſeyſina tali aliquid per tale breue acquirere ſibi poſſit in dominico, quia talem ſeyſinam petit hęres, qualem habuit anteceſſor, nec variare poterit, licet contingat aliquãdo quòd quis per breue de recto partim poſſit petere in dominico & partim in ſeruicio, quod non erit de ſeyſina & facto anteceſſoris, ſed de facto & feoffamento iniuſte deforciantis, vel alicuius ſui anteceſſoris. Et quo caſu, cùm petens petat in ſeruicio quod habere poſſit in dominico, ſibi poſſit imputari, ſecundum quod inferius dicetur plenius. Item non ſufficit ſi dicat quòd anteceſſor ſuus fuit ſeyſitus vt de feodo & iure & in dominico ſuo, niſi adijciat quòd expletia ceperit, quia licet quis liberum tenementum habere poſſit & feodum ſine expletijs in cauſa poſſeſſionis, ſecundum quod videri poterit ſuperiùs in intentione querentis & petentis in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, & mortis anteceſſoris: non tamen debet eſſe ita momentanea ſeyſina proprietatis quin capiantur expletia. Et ideo ſi non fiat mentio de expletijs, cadit actio petentis. Item adijcitur in narratione, tempore talis Regis, certum enim oportet exprimere tempus, & certum Regem de cuius tempore loquatur. Et de tenera ſeyſina & momentanea ſine vſu & expletijs nunquàm competat actio per breue de recto ſuper proprietate: ſed tantum aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de diſſeyſina propria, vel aſſiſa mortis anteceſſoris de ſeyſina anteceſſoris, & qui aſſiſas omiſerit in hoc caſu & proceſſerit ad breue de recto ſuper proprietate, omnino amittet ſine recuperatione. ¶.3. Quia breue de recto ſicut alia breuia infra certum tempus limitatur, non enim excedit tempus Regis Henrici aui domini Regis. Et eſt ratio, quia vltra tempus illud non poterit quis aliquid probare, licet ius habeat in re: cùm nullus aliquid probare poſſit vltra tempus illud ex quo loqui non poterit de viſu ſuo proprio, vel de viſu patris ſui qui ei iniunxit quòd teſtis eſſet ſi inde audiret loqui. Et vnde ſi quis loqueretur de tempore Henrici Regis ſenis, amittere poſſit propter defectum probationis. Item ideo fit mentio de tempore certi Regis, quia ſi nunquàm tempore talis Regis fuit anteceſſor in ſeyſina, quamuis tẽpore alterius Regis, amittere poſſet petens per errorem ac ſi anteceſſor talis nunquàm inde eſſet in ſeyſina. Et vnde cùm quis poſt talem errorem inde ſe poſuerit in magnam aſſiſam, dat aliquando tenens de ſuo pro habenda mentione de tempore. Vel ideo fit mentio de tempore, quia talis anteceſſor tempore talis Regis non fuit in rerum natura, vel quia prius mortuus, vel tunc non natus. ¶.4. Cùm autem per errorem aliquando fiat mentio de tempore indebito, ſi ipſe petens errauerit, poterit intentionem ſuam mutare & errorem reuocare, & loqui de tempore alterius Regis vſqùe ad litis conteſtationem, ſcilicet quoùſqùe fuerit præciſè reſponſum intentioni petentis, & ita quòd tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam, vel defenderit per duellum. Vlterius autem nequaquàm, cùm facta fuerit mentio de tempore. Et de hac materia inter placita quæ ſequuntur Regem Anno viceſimoquarto de Domino Rege & VV. de S. Iohanne in comitatu South. Item non multum refert ſi de quantitate expletiarũ fiat mutatio

tatio intentionis. Item fit mentio de tempore pacis pro aliquo tempore guerrino ſicut de tempore Regis I. quia de ſeyſina anteceſſoris tali tempore acquiſita loqui non conuenit, quia poſt guerram recuperauerunt illi qui per guerram fuerit diſſeyſiti talem ſeyſinam qualem habuerunt in initio guerræ, cùm per vim & iniuſtè eſſent diſſeyſiti. Per vim & iniuſte dico, quia multi ab hoſtibus capti ſunt in bello, & terram dant pro redemptione ſua & talibus non ſubuenitur, niſi per actionem quòd metus cauſa, ſi forte metus interuenerit. Et etiã ſũt plures qui tali tempore gratis dant ſine aliqua violentia vel metu, & talis donatio non reuocatur. Item non ſufficit quòd petens intentionem ſuam ſic proponat & fundet, niſi ſic fundatam probauerit, & dicatur in fine intentionis fundatæ. Et quòd tale ſit ius ſuum offert diſrationare per corpus cuiuſdam talis liberi hominis ſui, & talis nomine, qui hoc paratus eſt diſrationare per corpus ſuũ, ſicut ille qui hoc vidit, vel de viſu patris ſui (vt ſupradictum eſt) cui pater ſuus cùm eſſet agens in extremis iniunxit in fide qua filius patri tenebatur, quòd ſi inde loqui audiret quòd inde teſtis eſſet, & hoc per corpus ſuum diſrationaret ſicut illud quod idem pater ſuus vidit & audiuit. Si autem in narratione faciendaaliquis articulorum prædictorum omittatur, & narratio a petente aduocetur, ita quòd error reuocari non poſſit & petens clameum ſuum pro ſe, & hæredibus ſuis amittet imperpetuum.

1 Qualiter ſit narratio deſcenſus vſque ad petentem per ſingulos gradus. 2. Si fieri debeat narratio a linea recta vſque ad tranſuerſalem. 3. Si antenatus in vita patris communis moriatur. 4. Si Abbas vel Prior petant per breue de recto. 5. Si plures ſint petentes omnes nominentur in breui, ſiue legittimi ſiue baſtardi, vel ſerui. 6. Qualiter & quibus modis caditactio, per defaltam vel errorem in narratione. 7. Quibus ius deſcendere poteſt. 8. Quòd donatorio nihil iuris deſcendere poterit de ſeyſina donatoris vel anteceſſoris.

Cap. 6.

FIt etiam quandoquè narratio deſcenſus ab anteceſſore vſquè ad petentem per plures perſonas, & plures gradus, & ad plures perſonas qui ſunt quaſi vnus hæres, ſicut ad plures filias & earum hæredes, & quo caſu ſic fiet narratio. Et a tali anteceſſore deſcendit ius terræ illius tali vt filio & hæredi & de tali, duabus filiabus ſuis vel pluribus, ſcilicet B. primogenitæ &. C. poſtnatæ. Et hic fiat in narratione diuiſio diſcenſus pro virili portione quæ ſingulas earum contingit, & ita quòd narratio deſcenſus proſequatur lineam ſingularem, & dicatur ſic. Et de prædicta. D. deſcendit ius medietatis illius terræ cuidam tali vt filio vel filiæ & hæredi. Et de prædicto tali deſcendit ius illius medietatis duabus filiab' ipſius talis, ſcilicet D. & E. & ita quòd fiat ſubdiuiſo Sed cautè perſpiciẽdum ne in reuerſione facienda ad ſuperiores parẽtes in linea tranſuerſali quòd computatio excedat tempus Regis aui, & infra eodem. Et de prædicta A. deſcendit ius illius quartæ tali vt filio & hæredi. Et de prædicta E. tali vt filio & hæredi, & ſic per diuiſiones in infinitum peruenerit poterit de hærede in hæredem vſquè ad minimam partem vnius vnciæ, ſi hæreditas per vncias diuidatur. Item fiat reuerſio ad aliam medietatem

&

& reincipiatur narratio descensus sic. Et de prædicta. C descendit ius alterius medietatis tali vt filio & hæredi, vel tali filiæ & hæredi, vel vt filiabus & hæredibus, & ita quòd fiat subdiuisio (vt supra) de gradu in gradū, persona in personā, vsq; ad illos qui petant, vel aliter. Et vnde talis anteceſſor fuit seysitus. &c. vt supra. Et quia talis obijt sine hærede de se, descendit ius terræ illius tribus sororibus suis, A B C. vel filijs sicut de Gauelkynde, vel alibi vbi terra partibilis est ratione terræ, vel ratione pluriū personarum quæ sunt quasi vnus hæres, & sic fiat diuisio vt supra. Item fit narratio descensus aliquando a linea recta descendente vsqùe ad lineam transuersalem ad vnum gradum, vel ad plures, secundum quod ius descensus recipit diuisionem vel non recipit. Et sicut diuiditur aliquando ius successionis ad plures personas quæ succedunt, ita coniungi poterunt plura iura successionis per mortem earundem personarum ratione quarum facta fuit diuisio in vnum ius, & in vnicam personam hæredem per ius accrescēndi, quia cohæredes & participes mortui sunt sine hærede de se. ¶.2. Cùm vero fieri debeat narratio descensus a linea recta vsqùe ad lineam transuersalem, tunc dicatur, & a tali anteceſſore descendit ius terræ illius tali vt filio & hæredi & de tali tali vt filio & hæredi, & quia idem talis obijt sine hærede de se, reuertebatur ius terræ illius tali vt auunculo vel amitæ vel materteræ & hæredi, vel proauunculo vel proamitæ vel promateerteræ vt hæredi, vel pluribus amitis vel materteris vel proamitis vel promarterteris. Et de talibus facta diuisione iuris vsqùe ad suos hæredes & hæredes hęredum per diuisiones. &c. vt supra, vel sine. Et quo casu, si vnus ex pluribus participibus petat per se solus sine alijs, & obijciatur ei quòd participes habeat qui veniunt ex eodem stipite, & petens dicat quòd nihil possunt tales clamare per descensum illum, summoneantur nihilominus ad ostendēdū Quid iuris clamant in terra petita: vt de Termino Sancti Hillarij Anno Regni Regis Henrici decimoquinto in comitatu Buckingham de VValter de Bosco. Et illud generaliter obseruatur vbiqùe, vbi præsumi poterit, quòd quis ius habeat in re petita qui non nominatur. Et quòd talis summoniri debeat, habetis de Termino Sancti Hillarij Anno Regni Regis Henrici nono in comitatu Berks. de Reginaldo Morin. ¶.3. Si autem in vita patris moriatur, dicunt quidam quòd nulla de eo fieri debet mentio ac si nunquàm esset in rerum natura (secundum quosdam) quòd non est verum, quia nulli hæredi descendit ius aliquod ab anteceſſorè, nisi per mortem anteceſſoris. Sed sunt quidam qui dicunt (& verum est) quòd de filio mortuo in vita patris oportet facere mentionem secundum VVilhelm de Eborum, & vnde dicere oportet quòd de tali anteceſſore descendit ius vel descendere debuit tali nepoti vel nepti vel fratri tali si hęredes de corpore defecerint. Et vnde cùm filius moriatur in vita patris relicto filio hærede vel filia cùm sint in potestate aui, statim descendit eis ius. Et vnde si fiat narratio descensus, oportet quòd fiat mentio de gradu vacuo per mortem filij ne fiat saltus gradu prætermisso, & dicatur sic. Et vnde talis anteceſſor fuit seysitus &c. & de tali anteceſſore descendere

çendere debuit ius tali,vt filio & hæredi,& de tali ei qui nunc petit vt nepoti vel nepti & hæredi,quasi aliter esset,& ille qui in vita patris moreretur feloniam faceret,eo in descensu non computato, sic posset hæreditas & ius possessionis & successionis immediate descendere nepotibus vel neptibus ab auo, non obstante felonia patris,quod esset inconueniens. Sed cùm primogenitus moriatur in vita patris nullo hærede de corpore suo relicto,sed fratribus,non oportet de fratre antenato,qui in vita patris mortuus est,facere mentionem in narratiõe descensus, licet ius ei descẽdere deberet, tum quia fratres superstites sunt adeo propinqui hæredes in gradu quoad seysinã sicut ille fuit qui mortuus est,tum etiam quia primogenitus eorum qui superstites sũt statim post mortem fratris præmortui incipit esse loco ipsius hęres ꝓpinquior patri cõmuni:& vnde quãuis primogenitus præmortuus feloniam faceret hoc non nocet fratribus superstitibus cùm non essent ipsius hęredes dum pater viueret,nec eius hęredes esse possunt cùm esse desierit in vita patris communis,& antequàm ei aliquod ius descenderet . Sed reuera forisfacit talis quicquid habuit tempore feloniæ perpetratæ,si fuerit de felonia conuictus, & quicquid ei accidere posset hæredibus suis tunc existẽtibus,& futuris : & omnibus qui esse possunt hæredes sui, perquisitũ vero,si quòd frater mortuus habuit,hæredibus suis de carne sua venientibus, & etiam fratribus vel hæredibus remotioribus forisfacit. Poterit etiam in narratione descẽsus de seysina alicuius antecessoris tempore vnius Regis fieri mentio & de tempore cuius & narrari vsq; ad tempus alterius Regis, & fieri de eo mentio, & sicut fit narratio descẽsus de seysina antecessoris a triauo vsq; ad trinepotem,ita poterit econuerso a trinepote & de seysina eius vsq; ad auunculum & amitam & vlterius ascendendo & eorum hæredes propinquiores descendendo in infinitum.Et qualiter & ad quos fieri debeat descẽsus in linea recta descendente, vel linea transuersali ascendente, cùm ius recta linea reascendere non possit, per quam discendit, videri poterit inferius de successionibus, dum tamen si pro defectu hæredum recta linea descendentium fieri debeat narratio descensus reuertendo ad lineã trãsuersalem ad aliquem qui multis retro temporibus mortuus fuerit,inquiratur,tempore cuius Regis,vt si obierit tempore Regis H.aui vel citra,tenebit descensus, quia de tali tempore poterit quis probare ius suum & descensum. Si autem ante tempus talis Regis obierit quandocunq;,inutilis erit actio propter defectum probationis . ¶.4. Si Abbas vel prior vel alij viri collegiati,petant terram vel aduocationem vel quid tale nomine ecclesiæ suæ,de seysina prædecessorum suorum dicẽdo: Et vnde talis Abbas prędecessor suus fuit seysitus in dominico suo &c.Non fiat narratio de Abbate in Abbatem,vel de priore in priorem,nec de Abbatibus vel prioribus medijs fiat mentio,quia in collegijs & capitulis semper idẽ corpus manet,quamuis successiue omnes moriantur,& alij loco ipsorum substituantur, sicut dici poterit de gregibus ouium vbi semper idẽ Grex, quamuis omnes oues siue capita successiue decedãt, nec succedit aliquis eorum alteri iure successionis,ita quòd ius descendat hæreditarie ab vno vsq; ad alium,quia semper ius pertinet ad ecclesiã, & cum ecclesia remanet:

net: ſecundum quod videri poterit in chartis religioſorum de feoffamẽto, vbi manifeſtè videri poterit, quòd donatio eſt facta primò & principaliter deo & eccleſiæ tali, & ſecũdariò monachis vel canonicis ibidem deo ſeruientibus. Et ideo ſi Abbas vel Prior, monachi vel canonici ſucceſſiue obierint, domus ineternùm permanebit. Et vnde cùm Abbas vel Prior vel alij viri collegiati petierint terram vel aduocationem verſus aliquem per breue de recto, propoſita intentione & fundata (ſecundum quod ſupradictum eſt) & nomine eccleſiæ, fiat ſic irrotulatio. Talis Abbas vel Prior, vel alius petit verſus talem tantam terram cum pertinentijs &c. vt ſupra.. Vel talem aduocationem, ſcilicet aduocationem talis eccleſiæ cum pertinentijs vt ius eccleſiæ ſuæ. Et vnde talis Abbas vel Prior vel alius prædeceſſor ſuus fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo & iure tempore pacis. &c. vt ſupra. Et ita quòd præſentauit ad eandem eccleſiam talem clericum nomine R. & qui ad præſentationem ſuam fuit admiſſus ad eandem eccleſiam, & inde recepit expletia ad valentiam quinque ſolidorũ & plus, ſicut in decimis, oblationibus, & alijs obuentionibus. Et quòd tale ſit ius ſuum & eccleſiæ ſuæ offert &c. Et ita ꝙ nulla fiat mentio de aliquo deſcenſu, nec de Abbatibus nec de prioribus medijs, cùm non ſint hæredes nec aliquod ius deſcendat perſonis ipſorum ſicut eſſet ſi ius hæreditariè deſcenderet ad hæredes: Item erit obſeruandum in perſonatibus, vel præbendis, ſi perſona vel canonicus placitauerit per breue de recto, & tunc dicatur, peto tantũ terræ cum pertinentijs &c. vt ſupra, vt ius eccleſiæ meæ, vèl vt ius prębendæ meæ, & vnde talis perſona vel canonicus (prædeceſſor meus) fuit ſeyſitus in dominico &c. vt de iure eccleſiæ, vel prebendæ ſuæ &c. vt ſupra. Et de hac materia inueniri poterit de termino Paſchæ. Anno Regni Regis Henrici decimoquarto in comitatu Hunt̃ de VV. Archdiacono VVellẽſis. ¶. 5. Si vero petat quis ſeyſinam anteceſſoris ſui per breue de recto, vbi terra vel aliud datum fuerit pluribus ſimul, ſicut pluribus legittimis vel baſtardis, participibus, hæredibus, vel extraneis. Item coniunctim ſicut in maritagium viro & vxori vel alio modo, in narratione deſcenſus, de omnibus oportebit facere mentionem ita. Et vnde A.B.C.D. fuerunt ſeyſiti in dominico ſuo &c. vt ſupra. Et ita quòd tales mortui fuerunt ſine hærede de ſe accreuerunt eorum partes ſuperſtitibus, & ita quòd ius terræ illius deſcendit hæredibus eorum qui fuerunt ſuperſtites ſcilicet tales. Et quia vnus illorum, ſcilicet talis obijt ſine hærede de ſe, deſcendit totum ius terræ illius tali, & de tali illi qui nunc petit, & ꝙ tale ſit ius ſuum offert, &c. Si autem petatur de ſeyſina viri & vxoris, quibus data eſt terra in maritagiũ, vel alio modo, tunc dicatur ſic. Et vnde A. & B. vxor eius fuerunt ſeyſiti in dominico ſuo vt de feodo & iure, & vt de maritagio ipſius. B. tempore talis Regis, & tempore pacis &c. vt ſupra. Et de prędictis A. & B. deſcendit ius terræ illius tali vt filio & hæredi &c. vt ſupra. Et de hac materia inueniri poterit in rotulo de termino S.T. anno Regis H. iiii. in comitatu VVilt̃ de VV. de Luſteſhille & VVilhelmo de Coneleſſend. ¶. 6. Et niſi de omnibus fiat mentio cadit actio. Item ſi ab eo incipiatur narratio qui nũq̃ fuit in ſeyſina, ſimiliter cadit actio, & petens amittit ſi hoc fuerit re-

cognitum: vt de termino ſ.T. anno Regis H. tertio circa finem rotuli. Itẽ eodem modo ſi erratũ fuerit in perſona eius de cuius ſeyſina petitur, vt ſi quis petat de ſeyſina matris, vbi petere deberet de ſeyſina patris, vel econuerſo, & idem erit ſi erratum ſit in nominibus proprijs, vt ſi anteceſſor vocetur vno nomine & nominandus eſſet alio, & idem dici poterit de omnibus alijs nominandis in deſcẽſu. Item idem erit ſi aliquis omittatur qui nominari deberet, vel ſi aliquis gradus prętermittatur. Item idem erit ſi erratum fuerit in re petita, vt ſi vna res petatur pro alia. Item ſi quis omiſerit aliquem in narratione deſcenſus qui plus iuris habuerit, vel tantundem quantum habet ille qui petit. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſãcti Hillarij & de termino P. anno Regis H. quinto circa finem rotuli. Item ſi petatur de ſeyſina alicuius per deſcenſum qui villanus fuit, & ſi excipiatur ipſum eſſe liberum, procedit magna aſſiſa inter petẽtem & tenentem per verba inferius exprimenda. ¶. 7. Et ſciendum ꝙ liberis hominibus hæredibus a recta linea deſcendentibus, tam maſculis quàm fœminis, præſentibus & abſentibus, tam illis qui plenæ ætatis ſunt quàm illis qui ſunt infra ætatem. Item tam ideotis quàm diſcretis. Item tam mẽte captis quàm illis qui ſunt ſanæ mentis, quod quidẽ dici poſſet de furioſis, ſiue gaudeant dilucidis interuallis ſiue non, & hoc, quia diſcẽſus iuris non requirit conſenſum hæredis, ſed conſenſum requirit aditio hęreditatis iuris deſcenſus, quia abſenti & ignorãti deſcendit ius, ſed ſeyſina ſine conſenſu non acquiritur: ¦Tales enim cùm animum non habuerint acquirẽdi in tali ſtatu, acquirere non poſſũt ſeyſinã ſi furor ſit perpetuus, ſed ſi non perpetuus tũc poterũt retinere ſicut quilibet minor, tutore tamẽ autore vel per ſe. Et cũ ſemel poſſidere inceperint furioſi & mẽte capti, nũquã in tali ſtatu definẽr poſſũt poſſidere durãte furore, nõ magis q̃ minor infra ætatẽ. Sed hoc facere nõ poſſũt ſtulti & ideotę, quia habẽt cõſenſũ & diſſenſũ qđ quidẽ non habẽt ſupradicti. Sed de ſurdo & muto naturaliter, ſi oĩno audire non, poſſũt nec loqui, ſi autẽ tarde, illud idẽ dici poterit, ꝙ acquirere poterũt & retinere & ad alios trãſferre, quia ad minus cõſẽtire poterit ꝑ ſigna & ꝑ nut°. Sed naturaliẽ ſurd° & mutus ꝑ ſe nec ꝑ ꝓcuratores acquirere poſſũt ſeyſinã, nec dare poſſũt, nec ſibi aliquid ſtipulari, quia mutus verba ꝓferre non poteſt ſtipulationis, nec ſurd° verba ſtipulãtis audiẽr, ſed ꝑ alios ſicut tutores vel curatoẽr, quia animo alieno & corpore. In fine notãdũ, ꝙ nulli poterit ius deſcẽdere cuius pater vel mater vel alius anteceſſor ꝑ quẽ fieri debeat deſcẽſus viuus fuit & ſan° bonę memorię vel non, quãuis anteceſſor ſuus ſe dimiſerit & hęreditatẽ hęredi ſuo dimiſerit. Ex hoc autẽ non habebit hęres actioñ hęreditariã ꝙ ius poſſit ei deſcẽdere in vita anteceſſoris, licet anteceſſor in ſeculo remanſerit, vel habitũ religionis aſſũpſerit, vt de termino ſ.H. anno Regis H. vii. Item poterit ius deſcendere feloni poſt feloniã ſicut ante, & cum eo remanebit & ad hęredes deſcendet ius donec cõuincanr̃ de felonia. Sed quo cõuicto nunq̃ deſcẽdet ad hęredes ſed reaſcẽdet ad capitales dños a quibus primò ꝓceſſit & ſemper ſequetur ſeyſina ius merũ, & erit tenemẽtũ eſchaeta dominoẽr. ¶. 8. Eodẽ modo ſi donatio facta fuerit ab aliquo ãteceſſore qui noĩaẽ in deſcẽſu, nũq̃ fiet deſcenſus ad hęredẽ donatorij de ſeyſina illius

anteceſſoris

anteceſſoris donatoris vt ſi dicatur. Et vnde talis anteceſſor fuit ſeyſitus &c. & de tali deſcendit ius terræ illius tali vt filio & hæredi qui terram illam dedit tali anteceſſori petentis. Et vnde ius terræ illius deſcendit ad illum qui nunc petit vt filio & hæredi, & ſic impedit donatio deſcenſum ad petentem, per quod denegabitur ei actio hereditaria ex tali deſcenſu. Poterit enim donare quis id quod habet, ſcilicet ſeyſinam & ius, actionem vero hæreditariã cedere non poterit alicui vbi neceſſe erit petere per deſcenſum. Item nec præſentationẽ. Et de hac materia inueniri poſſit de termino ſãcti Hillarij anno Regis H.vij. in comitatu Cant de Alano de Baſſingborne & Roberto de Inſula de aduocatione eccleſię de VVynpol, & vnde idem Alanus petijt aduocationem illam de ſeyſina anteceſſorũ prędicti Roberti donatoris. Item deſcẽdat ius alicui per modum donationis, excluſis penitus a ſucceſſione veris primis & proximis hæredibus donatoris, vt ſupra de aduocationibus, ſed non per deſcẽſum ſed per modum donationis.

1 *Propoſita intentione actoris, videat tenens an ſit iuriſdictio & Iuſtitiarius qui iudicare poſſit. Item an ſit ibi actor & de cautela circa reſponſionem tenentis conſiderandum & de viſu petendo.* Cap. 7.

PRopoſita ſic intentione petentis & fundata (vt prædictum eſt) a petente, inprimis videat tenens an ſit ibi iudicium, ſcilicet iuſtitiarij qui iudicare poſſunt, & iuriſdictionem habent ordinariam vel delegatã, quia ex hoc aliquando poterit competere ei exceptio iuriſdictionis peremptoria. Poſtea vero an ſit actor ibi, petens ſcilicet an querens, & tunc ſi actionem habeat, & ſi actionem habeat, tunc ſtatim procedere poſſit, vel ad tempus remanere debeat in ſuſpenſo. Ex hoc enim competere poterit tenenti exceptio dilatoria, vel peremptoria, ſecũdum quod exceptio ꝓpoſita fuit contra ipſam actionem vel contra perſonam agentis. Si autem nihil ſit quod excipi poterit contra prædicta, tunc videndum an libellus conuentionabilis, breue ſcilicet ſit cõueniens actioni, & in nulla ſui parte vitioſum, cùm ex hoc dari poſſit tenenti exceptio. Quæ quidẽ ſi per omnia conueniant, tunc demùm videndum an tenens totam rem teneat quę petitur, cùm certa res debeat in iudicium deduci, vel ſi eius partem, tunc quotam vel ſi omninò nihil, & ſimiliter ſi res petita pertineat ad iuriſdictionem iudicantis, & ideo petitur viſus rei petitę, quia ex hoc competere poterit exceptio tenẽti ne ſit actio inanis cum tenente, cùm rem reſtituere non poſſit vel totam, ſecũdum quod petitur. Et cùm hec omnia ſic cõcurrant, tunc reſpondeat tenens de principali per ſe vel per attornatum, niſi warãtum habuerit quem vocare voluerit, qui cùm warantizauerit vt infra dicetur, plures competunt ei exceptiones, quæ principali tenenti non competunt. Et vice verſa plures competunt tenenti principali, quæ non cõpetunt waranto, ſi ordinate proponantur & rite, quas quidem ſi tenens principalis omiſerit in initio litis anteq̃ warantũ vocauerit, per waranti vocationem tam pro ſe quàm pro waranto ſuo ille videbitur tacitè renunciaſſe, ſicut ſunt omnes fere exceptiones prouenientes ex prępara-torijs iuditiorum.

1 *De viſu petendo & quare faciendus eſt viſus.2. De viſu faciendo & cui non viſus.3. vel quod tantundem valeat.3. Si poſt viſum petitum ſe eſſoniauerit tenens, & poſtea dicat q viſum non habuerit.* Cap.8.

CVm autē oneroſum eſſet de ſingulis exceptionibus tractare ſuo loco & per ſe,vtilius & facilius erit (vt videtur) omnes quaſi in vnum faſciculum colligere,& de omnibus ſimul tractare per ordinē. Ideo omiſſo hic tractatu de exceptionibus, tractetur de viſu petendo vt certa res in iudicium deducatur, ſcilicet vt petens oſtendat & tenētem certum reddat de qua re ipſum velit conuenire. Fit autem viſus aliquando parti, aliquando iuratori,ſicut in aſſiſis in cauſa poſſeſſionis,& aliquando in inquiſitionibus de rebus de quibus habetur contentio inter partes, & de loco,etiam de facto ſicut in tranſgreſſionibus,nec refert vtrum quis partiaduerſæ viſum faciat de re petita,vel quod tantundem valeat, & ita quòd res per metas certas & per deſignationē locorum & nominum,quòd res certa deſignetur. Sed re vera ſi rectus ordo proponendi exceptiones ſeruetur,primò oportet proponere illas quæ competunt ſuper iuriſdictione iudicis,& poſtea cōfirmare perſonas partium, & alias quę dilatoriæ ſunt, ſicut de ſummonitione & vocatione ad iudicium, & huiuſmodi, & tunc ſuper æditione facienda,& tunc demùm vt res certa in iudicium deducatur, & de viſu faciendo. ¶. 2. Videamus inprimus cui faciendus ſit viſus, & cui denegetur, & vbi non iacet viſus. Et ſciendum quòd viſo eo vbi non iacet, & cui denegetur, per conſequens videri poterit cui competat viſus. Denegabitur quidem tenenti viſus in placito de proparte ſororum, quamuis in breui nominentur maneria cum pertinentijs, quia ſoror petens verſus ſororem neſcit deſignare nec ſpecificare poteſt per quas ei accidere debeat in proparte,& propterea nihil aliud petet niſi rationabilem partem ſuam quæ eam contingit de tota terra quam ſorores participes tenent de hæreditate communi, de qua pater vel alius anteceſſor communis obijt ſeyſitus vt de feodo, & quamuis obijci poteſt (vt videtur) quòd alij tenent partem de hæreditate de qua ille qui tenens eſt nihil habet in dominico nec in ſeruicio, & eſt ratio quòd viſus non iaceat in hac parte, quia ſi plures petant, nulla ſcire poteſt per ſe quæ pars ei accidere debeat ad partem ſuam. Et ad hoc facit quod habetis inter prima placita poſt guerram in comitatu Buckingham de VVilhelmo de Abruncis & Matilda vxore eius. Contrarium tamen videtur, & quòd viſus iaceat de Termino Sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici ſecundo poſt guerram in comitatu Eſſex de Matilda de Say & VVilhelmo de Maundeuill, quod quidem ſic ſoluitur (vt videtur) quia primum breue loquitur de proparte ſororum vbi anteceſſor nuper obijt, & vnde ſufficit p viſu hoc quod dicitur de tāta terra vnde talis qui nuper obijt obijt ſeyſitus. In ſecūdo vero caſu,tertia pars hæreditatis petita fuit p aliud breue de recto quā p breue nuper obijt, vbi certa pars nō diſtringitur,& ideo viſus denegandus, quia neſcit quæ pars ei accidere debeat certa de recto,& ſi viſū petat de toto, adhuc valere non debet,quia habet quod tantūdē valet.s.de hæreditate vnde talis, fui tſeyſit' qui nup obijt, & hæc vera ſunt,ſiue cohæredes vel participes petant verſus participem

ſiue

ſiue quãuis extrancã pſonã. Et quãuis petatur terra per breue de recto vt de proparte, non erit viſus denegandus, cùm non habeat tenens forte id quod petitur nec pro viſu, quod tantundem valet. Item denegatur viſus in placito dotis de terra & tenemento de quibus vir mulieris obijt nuper ſeyſitus, quia habet tenens quod tantundem valet vt infra de eodem. Si autem manerium aliquod petatur ſine pertinentijs, viſus denegabitur, quia aut tenens ſtatim confitcatur quòd illud teneat vel quòd nõ teneat, & ſecundum hoc reſpondeat vel quietus recedat, quia manerium ſatis de ſignatur ex nomine, ſi autem dubitetur, fiat inquiſitio ſub pœna loci petiti. Si autem petatur medietas manerij quod non ſit diuiſum nec partitũ etiam ſine pertinentijs, denegabitur viſus, quia ignorare poterit quæ medietas pertinet ad tenentem. Si autem manerium partitum ſit & petatur medietas ſine pertinentijs, eodem modo denegabitur viſus, ſi autem cum pertinentijs, aliud erit, vt infra dicetur. Item cùm medietatem petat quis alicuius manerij cùm ſit indiuiſum cum pertinentijs vel ſine, ſi viſum petat de toto non ei denegabitur ad ſimilitudinem dotis, ſecundum quod inferius dicetur. Denegabitur etiam viſus intrulori cùm res ſpecificata fuerit in quam ſe intruſerit ſine pertinentijs, vel ſi fiat quod tantundem valet vt ſupradictum eſt: & ideo maximè ſi recens fuerit intruſio, recens dico, vnius anni vel minoris temporis, & hoc cùm ille qui ius habet in re ſtatim poſt intruſionem ſibi perquiſiuerit in craſtino vel infra ſeptimanam, niſi rationabili de cauſa fuerit impeditus. Denegabitur etiam quandoque viſus in petione dotis, vbi mulier nomine dotis petierit aliquod manerium ſine pertinentijs, vnde nominatim dotata fuit, vt ſi dicat. Peto tale manerium vt dotem meam, vnde A. quondam vir meus me nominatim dotauit ad oſtium eccleſiæ die quo me deſponſauit, & hoc caſu tenens nullum viſum habebit ratione pertinentiarum quæ non nominantur, quod quidem aliud eſſet ſi cum pertinentijs, quia poſſet mulier petens tales oſtendere pertinentias de quibus tenens nullam partem aduocaret. Item in petitione dotis denegatur viſus propter incertitudinem, vt ſi nomine dotis petat mulier tertiam partem alicuius manerij cum pertinentijs, vel ſine, viſum non habebit, quia nullam certam partem deſignare poteſt. Si autem viſum petierit de toto tenemento vnde petit tertiam partem, viſum habebit. Item ſi cùm tenens viſum petierit reſpondet mulier quòd non petit niſi tertiam partem de eo vnde vir ſuus ſeyſitus obijt vt de feodo, & tenens totum teneat & vir recenter obijt, tenens viſum non habebit, cùm habeat quod tãtundẽ valet, ſcilicet vnde vir ſuus obijt ſeyſitus. Item denegabitur viſus mulieri ſi hæres agat contra eam de dotis amenſuratione, cùm ipſa totum teneat de quo petitur amenſuratio, & ratione præmiſſa, quia vir ſuus nuper obijt inde ſeyſitus in tali villa, & hoc verum eſt niſi ipſa aliud tenementum teneat in eadem villa. Item nec iacet viſus propter incertitudinem, ſiue nominentur pertinentiæ ſiue nõ, vt ſi quis ſic petat terram aliquã, & ſic dicat. Peto tantã terrã cum pertinentijs s. quicquid tenẽs tenet ĩ tali villa vltra x. libratas terræ de dono talis, quia terra q̃ petitur ſpecificari non poteſt, niſi prius facta extẽtione x. libratarũ

& vi-

& viſo & probato quantum terræ talis teneat in tali villa,tũc primò procedat ſine viſu de reſiduo & præambula erit extenſio,vt inter placita quæ ſequuntur Regem corã S.de Segraue de Thomã de Dunholm ciue Londoñ,& hoc verum eſſe poterit niſi viſum petat de toto vnde petit reſiduũ vltra x. plures etiam poſſunt eſſe tenentes ſucceſſiue quorum nullus viſum habebit ſi petierit niſi tantum primus tenens,verbi gratia. A. petit verſus B. certam terram cum pertinentijs vt ius ſuum, ſi B. viſum petat viſum habebit, & nullus alius,quamuis warantum vocauerit vſq; ad x. Item nec tenens nec warantus, vt ſi idem B. antequam viſum petat vocauerit C.ad warantum, & C. cùm venerit per ſummonitionem antequàm warantizauerit vel poſt,viſum petat,viſum non habebit,quia tenetur warantus ad chartam ſuam reſpondere, vel ad chartas anteceſſorum ſuorũ in quibus ſpecificatur terra illa petita. Et etiam ſi tenens chartas non habeat,ſcit aut ſcire deberet warantus quam terrã tenens de eo tenuerit,& de qua terra cepit homagium & ſeruitium illius qui eum ad warantum vocauit,& cùm per iuditiũ vel alio modo warantizauerit,ſcire debet warantus quæ & qualis ſit terra de qua vocatus ſit ad warantum & quanta. Et ſic fiet de pluribus warantis quod de vno dicitur, quorum nullus habebit viſum,donec in placito illo peruentum fuerit ad duellum,ſi tamen inde contingat duellum vadiari, & tunc poſt duellum ſic vadiatũ,& poſt vadia recepta fiat viſus campionibus, & quia viſus non proceſſit in toto placito, dicatur eis quòd infra diem eis datum terram illam videant & hoc eſt pro ſacramento ſuo quod inde facient de viſu ſuo,ſecũdùm quod inferius videri poterit de ſacramentis campionum. Item non iacet viſus poſtquàm ſemel terra capta fuerit in manum domini Regis per defaltã, quia ſufficit quod tantundem valet, quia petens deſignare debet viſoribus qualitatem terræ & quantitatem,quid & quantum petat, & per quas metas, & cùm ſic capta fuerit eodem modo & in eadem quantitate peti debet per pleuinam, quod quidem ſufficit pro viſu. Conceditur tamen quandoque viſus poſt defaltã ex abundanti & hoc pro ſacramento campionum, vt de termino ſ. T. anno Regis H.quarto. ¶3. Item denegatur quandoque viſus, vt ſi ſemel concedatur & antequam tenens viſum habuerit ad diem ſuũ fecerit ſe eſſoniari, cùm calumniare deberet quòd viſum non haberet,ſecundum quod fit de ſummonitionibus cùm quis ſe eſſoniauerit,niſi calumniare deberet breuem ſummonitionem.

1 ¶ *Si de rebus incorporalibus iaceat viſus ſicut de iuribus. 2. Cùm ius aduocationis petatur & plures ſunt eccleſiæ. 3. Si ius aduocationis capi debeat in manum Regis. 4. Vbi viſus iacet vel tantundem.* Cap. 9.

DIcitur ſupra vbi viſus non iacet in rebus corporalibus, quæ videri poſſunt, & tangi, & ratio quare. Nunc autem videndum ſi de rebus incorporalibus poſſit aut debeat fieri viſus, ſicut de iuribus quæ inſunt in rebus corporalibus, ſicut de iure aduocationis, de iure paſcendi,eundi, & agendi,& huiuſmodi. Et quamuis huiuſmodi iura videri

deri non possunt cùm sint inuisibilia, nec palpari sicut copora, tamen cũ sine corpore vel subiecto quibus insunt esse non possunt, res illæ videri possunt & palpari, & vnde sufficit pro visu quòd res corporatæ in quibus iura consistunt designentur, vel per visum vel per quod tantundem valet. Per visum, vt si cui competat ius pascendi in fundo alieno, agendi, eundi, vel huiusmodi, sufficit si loca videantur in quibus iura sunt & cõsistunt, & sufficit si visus factus sit Iuratoribus, & eodem modo dici poterit de iniurijs, sufficit enim si Iuratores videant loca & facta, quamuis ipsa iniuria congruè loquendo videri non possit, non magis quàm ius. Est enim ius, & eius contrarium quod est iniuria. Est enim iniuria omne illud quod non est ius, & quod nõ magis videri poterit quàm ipsum ius. Si quis enim in terris & tenementis quæ habuit ad terminum vitæ vel annorum, vel nomine alieno, sicut nomine custodiæ, & huiusmodi, vastum fecerit, non conceditur visus ei de quo queritur in iuditio. Sufficit enim si fiat visus inquisitoribus, nec etiam conceditur visus in actione personali, vt si custodia & maritagium alicuius petatur, non est necesse specificare vel designare quantitatem hæreditatis. Si autem quis sic dicat: custodiam tantæ terræ, videtur quòd tunc sit aliud dicendum.

¶ 2. Cùm autem ius aduocationis petatur cùm ilud ius videri non possit, sufficit si corpora designentur in quibus huiusmodi ius consistit, & sufficit pro visu, vt si quis dicat: peto aduocationem ecclesiæ s. Mariæ de tali villa cum pertinentijs, & non sit nisi vnica ecclesia s. Mariæ in eadem: sufficit pro visu, quia ius illud esse non poterit in alia ecclesia. Si autem diuersæ sint ecclesiæ, scilicet s. Petri & ecclesia s. Andreæ, tũc assignari poterit ex nomine cui illarum insit illud ius aduocationis quæ petitur. Si autem plures sint ecclesiæ cõstructæ sub nomine vnius sancti, tunc oportet ita designare ex loco in qua ecclesia sit illud ius aduocationis quæ petitur, vt si dicat: peto aduocationem ecclesiæ quæ sita est in vico tali versus orientem, vel versus occidentem. Si autem sit qui dicat quòd ratione pertinẽtiarum competat visus cùm dicatur peto aduocationem illius ecclesiæ cum pertinentijs: Sciendum est quòd nõ fit relatio pertinentiarum ad ipsum ius immo ad ecclesiam, secundum quod construitur lignis & lapidibus, & non secundum quòd ingressus & egressus pertinet ad ius pascendi & huiusmodi, & restitutio ad ius eundi, nec obstat quod dicitur quòd in assisa vltimæ præsentationis Iuratores videre debeant ecclesiam illam ad quam fit præsentatio, quia nihil hic agitur de iure, sed quòd ecclesia ad quam præsentatur designetur, secundum quod lignis & lapidibus construitur, & quæ quidem omnino sunt diuersa licet quodammodo sint cõnexa. Et aliquando petitus fuit visus de aduocatione ecclesiæ quia diuersæ fuerunt ecclesiæ in eadem villa, sed postea per iuditium reuocatus, & ita quòd breue de visu remansit, quia ecclesia in quâ aduocatio petebatur alio modo designari potuit per hoc quod tãtundẽ valuit, scilicet aduocationem ecclesiæ beati Petri: de hac materia de termino sanctę T. anno ij. post guerram in comitatu Cãt. de Abbate de Nutlegh.

¶ 3. Sed cùm ius aduocationis ecclesiæ incorporale sit, & per defaltam tenentis aliquando præcipiatur vic. quòd illam capiat in manum domi-

domini Regis, cùm sit incomparabile, inuisibile, inpalpabile. Et quod palpari non potest, qualiter potest in manum domini Regis capi quod videtur esse impossibile? Responsio. Reuera nullum ius esse poterit sine corpore & subiecto cui adhæreat. Si autem dicatur quòd adhæreat fundo vel tenemento in quo ecclesia sita est, tunc videtur prima facie quòd capi debeat fundus & per cõsequens ius aduocationis ecclesiæ illius, sed fundus non capitur, quia ius aduocationis fundo non adhæret immediatè, sed per medium, quod est ecclesia talis, secundum quod cõstruitur lignis & lapidibus, & secundum quod superius dictum est. Ius aduocationis talis ecclesiæ, & non ius aduocationis talis fundi, & ideo cùm ius aduocationis adhæreat ecclesiæ dicatur vicecomiti quòd capiat ecclesiã in manum domini Regis simplici captione, & per consequens capit id quod inest corpori, sicut videri poterit de iure pascendi & huiusmodi. ¶ 4. Vbi visus iacet? & dico quòd iacet generaliter. Inprimis de omnibus terris petitis per breue de recto aperto, vel per alia breuia clausa in quibus peruenitur ad duellum, & maximè propter sacramentum campionum (vt prædictum est) & eodem modo si ad magnam assisam. Item iacet vbicunque res corporalis petitur, quæ aliter designari non possit, quòd certa res deducatur in iuditium, nisi videatur directè vel indirectè: directè dico, vt si terra vel aliqua res corporalis petatur sine pertinentijs propter certitudinẽ corporis, quia tenens per hoc statim scire potest vtrum tale corpus teneat totum vel eius partem vel nihil. Indirectè, vt si alio modo designari possit per id quod tantundem valet quantum valet visus, & per quod certitudo haberi possit quæ & qualis sit res quæ petitur, vt si dicatur: peto tantam terram cum pertinentijs vnde talis nuper obijt seysitus, vel quam talis nuper warantizauit, vel totam terram quam talis tenet in eadem villa (si plus non tenuerit) vel in com̃ vel in tali loco, vel talem quæ capta fuit in manum domini Regis, & per tenentem replegiata, vel talẽ quam ego vel alius tibi tradidit, vel de qua disseysinã feci̇sti, vel quàs tenes de dono talis, vel de balliuo domini Regis, & huiusmodi. Item iacet in placito Quo waranto vbi actio datur tam in rem q̃ in personam ratione pertinentiarum. Et de eschaetis domini Regis de terris Normanniæ. Item iacet de tenementis de quibus aliquis redditus puenit. Et si de redditu petatur, non iacet, nec etiam erit redditus liberum tenementum nisi ex tenementis ius proueniat, quia de camera non, vel huiusmodi. Itẽ iacet visus de tenemento in quo quis cõmuniam petit per breue de recto, & ius pascendi, nisi aliter designari possit vt supradictum est, quia poterit ille qui cõuenitur tenementum habere in quo petens nullam communiam clamare poterit. Item iacet visus si secta petatur ab aliquo, si plura habeat tenementa in eadem villa, vt sciri possit & certificari ratione cuius tenementi secta petatur, vel cùm plures petat non debeat tenens nisi vnam, secundum quod videri poterit de termino s. T. anno Regis H.ij. post guerram in com̃ Kanc. de magistro militiæ templi. Et eodem modo in iuribus quibusdam iacet visus, si res vel loca quibus iura insunt designari non possunt, per id quod tantundem valet, sicut in communia pasturæ & huiusmodi.

De

¶ De irrotulatione post visum concessum. 2. Breuia de visu faciendo.s.de toto. 3. Si de parte vnde dotata fuit. 4. Si ad breue de recto quo iure petatur visus de communia pasturæ. Cap.19.

CVm autem visus denegari nõ possit, tunc fiat irrotulatio hoc modo. A petit versus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius suum &c.vel tantum redditus, vel talem communiam pasturæ, vel quòd ei faciat sectam,& huiusmodi &c.Et B.venit & petit visum de tenemento vnde talis redditus prouenit,vel de tenemento in quo clamat talẽ pasturam,vel de tenemento de quo A.petit sectam & huiusmodi, secundum quod breuia originalia habeat. Dies datus est eis in octᵃ & interim &c.Et eodem modo si dos petatur vel aliquid per breue de ingressu, tũc sic: A petit versus B.tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt dotem suam,vel vt ius suum,et in quam idem B.non habet ingressum nisi per talem &c. Et sic variatur irrotulatio secundum varietatem placitorum, & secundum huiusmodi irrotulationes variantur breuia quæ talia sunt.

¶ 2. Rex vic.salutem. Præcipimus tibi quòd sine dilatione habere facias B.visum de tanta terra cum pertinentijs in N.quam A.de N.in curia nostra coram iustic.nostris apud w. clamat vt ius suum versus prædictum B. & dic quatuor militibus ex illis qui visui illi interfuerint, quód sint corã eisdem iustic.nostris apud w. vel coram nobis vbicunquè tunc fuerimus in Anglia,tali die &c.ad testificandum visum illum. Et habeas ibi nomina militum & hoc breue Teste &c. Variantur autem huiusmodi breuia multipliciter,& sic.s.habere facias visum B.de tenemento in tali villa vnde redditus x.solidᵒ cum ptinentijs prouenit,quem redditum A.de N.in curia nostra &c.clamat vt ius suũ versus prædictũ B. & dic. &cᵃ. vt supra vel sic:visum de tanta terra cũ ptinentijs in N. vnde B. quæ fuit vxor C. nominatim dotata fuit. ¶ 3. Vel si forte aliquam certam partẽ & separatam petat pro diuiso,tunc sic:visum de tanta terra &c.quã A. quæ fuit vxor D.in curia &c.clamat in dotẽ versus eum. Si autẽ clamauerit tertiã partẽ incertam & indeterminatã alicuius totius, tunc sic: visum de tanta terra cum ptinentijs &c.vnde A.quæ fuit vxor C. in curia nostra &c.clamat tertiam partem in dotem versus eum.Et dic.&c. Si autem placitetur de communia pasturæ per breue de recto. Quo iure,tunc sic. ¶ 4. Præcipimus tibi q̃ sine dilatione habere facias A.visum de cõmunia pasturæ in tali villa quã B.de N.clamat vt ptinentem ad liberum tenementũ suũ in eadem villa,vel in alia,versus eundem A.& vnde idem B.summonitus est in eadem curia nostra ad ostendendũ quo iure talem cõmuniam pasturæ clamat in terra ipsius A.desicut idem A.nullam communiã habet in terra ipsius B.nec idẽ B. ei seruitium facit quare ibi cõmuniã habere debeat,& dic.&c.vel sic. Visum de communia pasturæ in tali villa quã B. in curia nostra coram iustic.&c.clamat versus eundẽ A. vt ptinentem ad liberum tenitum suum in eadem villa,vel in alia,& vnde idẽ A. dicit quód prædictus B. nullã cõmuniam ibi habere debet,eo q̃ idem B. nullam cõmuniam in terra ipsius habet,nec idem ei seruitium facit quare cõmuniã habere debeat,& dic.&c. Et sic sẽ per formãda erunt breuia de visu secũdũ formã breuiũ originaliũ. Si autẽ fieri debeat visus in breui quo warranto

ranto teneat quis terram aliquam quę debeat esse eschaeta domini regis, tunc sic: visum de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, & vnde idem talis summonitus est ad ostendendum quo warranto tenet tantam terrā cum pertinentijs in tali villa quam nos in curia nostra clamamus versus eum vt eschaetam nostram de terris Normannorum.

1 ¶ *Ad diem datum post visum habitum reincipiatur essonium. 2. Si loquela posita fuerit ad magnam curiam de comitatu & contentio fuerit de visu habito vel comitatu. Cap.11.*

AD alium vero diem post visum concessum & factum, reincipiāt partes si voluerint omnia essonia sua, tam petens quàm tenens. Et siue venerint siue non, vic. dicere debet iiij. militibus qui visui illi interfuerint, quòd sint ad diem datum ad testificandum visum illum. Ad quē diem siue partes venerint, siue se essoniauerint, cùm visus testatus fuerit per quatuor milites visores, sēper stabitur eorum recordo, & si forte essoniū interiectū fuerit, fiat mentio sēper in essonio q̄ visus testatus sit, & si forte testat' non fuerit, & tenēs ad diē suū venerit, & docere possit q̄ visū non habuerit, habebit aliū diē, nisi ipse petens docuerit contrariū, sub periculo ioci partiti. ¶ 2. Cùm autē placitū a com̄ translatū fuerit ad magnā curiā, & cùm visum habuerit in com̄, obijciatur ei in magna curia q̄ visum habuerit in com̄, inquiratur de petente si de hoc ponere se voluerit super recordū com̄, qui de hoc habet recordum, vel non, & quo casu si petens hoc voluerit, fiat recordū de hoc per com̄, & veniat recordū corā iustic. sed raro cōtingit q̄ petēs eligat viā istā ad placitū suū differendum, cùm cōmodius sit ei iterum visum concedere, quām de visu habito ad inquisitionem per comitatum procedere.

1 ¶ *Qualiter petens debet designare tenenti rem petitam vt sciri possit si illam tenuerit vel non. 2. Si contentio habeatur quantum terræ positum fuerit in visu aliquando fit inde iocus partitus. 3. Si fiat inde inquisitio, tunc sic. 4. Habito visu tunc warrantum vocet tenens si voluerit si warrantum habeat. Cap.12.*

IN visu autem faciendo, tenenti debet petens designare rem petitā omnibus modis quibus poterit, coram illis qui ad hoc conuocātur, tam in corpore ipsius rei quām in eius pertinentijs, cùm difficile sit de incerta re certum proferre iudicium. Et talis erit designatio. s. vt si dicatur. Peto tale maneriū per metas & diuisas istas, & tales pertinētias, vt per hoc perpendi possit vtrū tenens totum maneriū cum pertinentijs teneat, vel eius partem, vel nihil. Et sufficit si maneriū petierit cum pertinētijs per certas diuisas, nec oportet glebas manerij circumire, & propter hoc non cadit breue, si forte sit aliquis qui terram tenuerit infra corpus manerij, de qua tenens nihil habuerit, nec in seruicio nec in dominico, dum tamen fiat protestatio a petente, quôd nihil inde clamat in dn̄ico nec in seruitio. ¶ 2. Cùm vero de visu facto aliquando inter partes fiat cōtentio, vt si dicat tenens quôd petens plus posuit in visu suo vel minus q̄ in breui contineatur: vt de termino s. M. ann̄ regni regis H. decimoquarto incipiente decimoquinto circa principium, sub pœna amissionis fiat inquisitio de veritate, & secundum quod inueniri poterit de termino sanctę Trinitatis

anno

anno regni regis H.ſecundo poſt guerram in comitatu Wilt.de Galfrido de Cheſſewicke: cùm partes ſe inde poſuerunt in inquiſitionem patriæ, & gratis ſe poſuerint in certas perſonas,quatuor vel ſex,cum quibuſdam qui viſui interfuerint,tunc veniat inquiſitio ad certificandum de veritate per tale breue. ¶ 3. Rex vic.ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram iuſtic.noſtris tali die &c.A.ſeruientem talis, & attornatum ſuũ in loquela quæ eſt inter eundem A. talem & talem, de tanto terræ cum pertinentijs &c. Et ſimiliter cum eo A.B.C.D. ſuper quos prædicti tales ſe poſuerunt,& præterea quatuor ex illis qui viſui interfuerint, quẽ prædictus A.attornatus talis petentis fecit tali tenenti.s.de prato vel terra cũ pertinentijs in tali villa,quod pratum vel quam terram,idem talis clamat vt ius ſuum verſus eundem talem,ad certificandum præfatos iuſtic. noſtris quid & quantum prati vel terræ idem A.attornatus .s. ipſius talis petentis.s.poſuit in viſo ſuo.Et vnde idem talis tenens .s. dicit quod idem A.non poſuit in viſu ſuo niſi tantum prati vel tantum terræ,& in diuerſis locis,& tot particulas,& ita ſe inde interim certificẽt, quòd præfatos iuſtic.noſtros ad eundem diem pleniùs inde certificare poſſunt. Et habeas ibi hoc breue Teſte &c. ¶ 4. Habito ſic viſu, ſtatim perpendere poteſt tenens vtrum terram petitam teneat,vel eius partem, vel nihil: vt ſi totã teneat,ſic ſtatim ad diem ſuum reſpondeat,vel ſi warrantum habeat, illũ vocet qui ipſum in ſeyſina ſua defendat. Si autem nihil inde teneat, nec in dominico nec in ſeruicio,vel niſi eius partem quòd de breui illo recedat quietus. Sed quoniam quandoquè melius erit & tutius tenenti warrantum vocare, quàm in perſonam ſuam defenſionis periculum ſuſcipere,cùm plures forte & aliæ competant exceptiones warranto quàm tenẽti,ideo prius tractandum erit de waranto & eius vocatione.

¶ Tractatus quartus

Libri quinti, in quo tractatur de Warrantia.

(.·.)

1 ¶ *De warranto vocato poſt viſum.* 2. *Quid ſit warrantizatio.* 3. *Quis poſſit warrantum vocare & de qua cauſa.* 4. *Quare debeat warrantizare.* 5. *Quis vocari debet ad warrantizandum.* 6. *Si minor vocatus fuerit ad warrantum.* 7. *Maritus vocat vxorem ad warrantum quandoquè.* *Cap.1.*

Vm autem tutius ſit warantum vocare tenenti, quàm in propria perſona ſubire defenſionem,cùm ex perſona ſua propria ad actionem omnino elidendam, vel ad tempus differendam non competit ei exceptio peremptoria vel dilatoria,tunc ſi warrantum habuerit, illum ſtatim vocet, aliquando per auxiliũ curiæ,aliquãdo ſine,ſecundum quod warantus fuerit ſub poteſtate

vocantis,& ita quòd illum ſine auxilio habere poſſit,vel ſecundum quod fuerit ſub alterius poteſtate quòd illum ſine auxilio ꝓducere non poſſit. Sub alterius poteſtate dico, ſicut ſub poteſtate domini regis, ſiue in regno Anglię ſiue in Hibernia, ſiue in wallia, in aliqua parte quę ſit ſub poteſtate & dominio domini Regis. Si autē fuerit qui vocatus eſt extra poteſtatem domini regis, in vanum vocabitur per auxilium, quia tunc neceſſe habet tenens illum producere per ſe, ſi poſſit, alioquin amittet.

¶ 2. Inprimis videndum erit quid ſit warrantizatio. Et ſciendum quòd warrantizare, nihil aliud eſt, quàm defendere, & acquietare tenentem qui warrantum vocauit in ſeyſina ſua, quia quamuis warrantus warrantizauerit, non tamen propter hoc tranſfertur ſeyſina ad warrantum, nec aliquid aliud niſi defenſio rei petitæ,quæ quidem defenſio,cùm ſemel ad warrantum tranſlata fuerit, poſtmodum reſumi non poterit a tenente, ſed omnia procedent ſub nomine warranti, nec cùm warrantus warrantizauerit, rem warrantizatam reddere poteſt petenti contra voluntatem tenentis, vel ſine iuditio, quia defendere non eſt reddere ſine voluntate tenentis,quin ei fiat diſſeyſina. Sed cùm voluntas tenentis vel iudicium interuenerit, tunc ſtatim & non ante tranſfertur ſeyſina rei petitæ ad petentem, & tenens de re warranti excambium habeat ad valentiam.

¶ 3. Videndum etiam quis poſſet warrantum vocare,et qua de cauſa.Et ſciendum quòd warrantum vocare poterit omnis qui non prohibetur, ſicut ille qui rem aliquam corporalem habuerit,ſicut terram,& tenementum ab aliquo ex quocunquè iuſto titulo vel iuſta cauſa acquirendi,ſicut ex cauſa donationis vel vēditionis vel ꝓmutationis & hm̄oi,cū charta de warrantia expreſſa & homagio aliquando, niſi in eadē charta exprimat, & non obſtante homagio ſi donator ad warrantū vocat⁹ fuerit non teneat̄ ad warrantiā,nec ad excambiū,& ſic vincit conuentio legē. ¶ 4. Itē tenet̄ quis warrantizare quandoq; ꝓpter homagiū, etiam ſine charta, & ſiue ſit maior ſiue minor,dum tamen ante ætatem minor qui vocatus fuerit non reſpondeat ad warrantiam. Et idem dici poterit de iuribus, ſicut de cuſtodijs & maritagijs & huiuſmodi. De hoc autem quod dicitur omnis qui non prohibetur, quia non poteſt quis warrantum vocare in pœnali actione,vbi quis conuincendus fuerit ex delicto, vel iniuria propria,& vbi fuerit pœna corporalis infligenda, cùm pœna ſuos tenere debeat actores,& non alios. ¶ 5. Item videndum eſt quis vocari poſſit ad warrantum? Et ſciendum quòd tam maſculus quàm fœmina, tam minor quàm maior,dum tamen (vt prædictum eſt) ſi minor vocetur remaneat placitum de warrantia in ſuſpenſo vſquè ad ætatem, niſi cauſa fuerit ita fauorabilis quòd ætas expectari non debeat, ſicut ex cauſa dotis. Item non ſolum vocandus eſt ad warrantum ille qui dedit vel vendidit,verum etiam vocandi ſunt eorum hæredes deſcendentes in infinitum, propter verba in chartis contenta. Ego & hæredes mei warrantizabimus tali & hæredibus ſuis &c. Et in quo caſu, tenentur hæredes warrantizare ſiue ſint propinqui ſiue remoti,remotiores vel remotiſſimi. Et quod de hæredibus dicitur,idem dici poterit de aſſignatis, & de illis qui ſunt loco illorum hæredum, ſicut ſunt capitales domini qui tenentibus ſuis quaſi ſuccedunt,

cedunt, vel propter aliquem defectum, vel propter aliquod delictum, sicut de eschaetis dominorum. Et quòd assignatis fieri debet warrãtia per modum donationis: probatur in itinere w. de Ralegh in comitatu warr̃ circa finem rotuli, et hoc maximè, si primus dominus capitalis, & prim⁹ feoffator, ceperit homagium & seruitium assignati. ¶ 6. Si autem minor fuerit vocatus ad warantum, de aliqua libertate, siue per se, siue cum alijs, semper inquiratur inprimis vtrum anteceſſor minoris seysitus fuit de tali libertate vt de feodo anno & die quo fuit viuus & mortuus, ad hoc quòd detur dilatio warrantiæ vel non detur. Item vocari poterit ad warrantum, & vocare tam ille qui tenet ad vitam, sicut ille qui tenet in feodo, et eodem modo ille qui tenet ad terminum annorum. Et quòd ille potest qui tenet ad terminum quamuis ratio se habeat in contrarium, probatur in itinere w. de Ralegh in comitatu warr̃ de quadam Sibilla, quæ dotem petijt circa finem rotuli. ¶ 7. Maritus vxorem recte vocat ad warrantum etiam sine auxilio curiæ, (nisi ita sit quòd fœmina quæ de costa viri sumpta fuit, caput excedens, viro suo dominetur) si vxor in breui non nominetur, vt si recognitum fuerit vel conuictum quòd vir nihil teneat nisi nomine vxoris suę, q̃uis secundum quosdam potius deberet cadere breue illud: aliud tamen erit (vt videtur) si donationes factæ fuerint ante matrimonium cum seysina & vsu per aliquod tempus, quod secus est constante matrimonio. Et quo casu, vir recte vocat vxorem sicut aliam quamcunquè personam, & cùm warrantizauerit, & vir amiserit, vxor tenebitur ad excambium, quod non est in primo casu. Si autem e contrario, si vir vxori donationem fecerit ante matrimonium, & vxor per se sine viro implacitetur, non magis sine viro respondebit quàm de alia hæreditate sua, & ipsum (vt videtur) vocare poterit ad warrantum, & si amiserit quòd vir teneatur ad excambium, secundum quod dicitur de vxore. Cùm autem vir & vxor simul implacitauerint & petant, & vir attornatus fuerit vxoris, & ille qui tenet postmodum vxorem vocauerit ad warrantum, oportebit quód ipsa iterũ compareat in curia, & attornatum faciat virum suum vel alium in placito warrantiæ, quia vir non est attornatus in placito illo quãuis in placito principali: secundum quod videri poterit de Itinere M. de Pateshull in comitatu Eborum anno regni regis Henrici decimo de Petro de malo lacu & Izabella vxore eius, & Iohanne de Besacre. Et sic fiat in omni placito cùm tenens warrantum vocauerit quòd petens faciat atturnatum de nouo, quod quidem non est de tenente.

1 ¶ *Quibus modis obligatur quis ad warrantizandum.* 2. *Si minor vocatus fuerit statim ostendat tenens chartam vel aliud.* 3. *Aliquando sine chartæ ostensione.* 4. *Aliquando per homagium.* 5. *Si vocatus ad warrantum homagium negauerit.* 6. *Per cyrographum & finem factum.* 7. *Item tacite vel expresse.* 8. *Si dominus capitalis ad quem terra peruenerit vt eschaeta vel alio modo cum non sit hæres, quia res transit cum onere.* 9. *Si Rex debeat warrantizare, dicere poterit, q̃ sine Rege respondere non poterit.* 10. *Quòd nullus vocat Regem ad warrantum nisi teneatur ad escambium.* Cap. 2.

Item

ITem quis vocare debeat & warrantizare & cui dictum eſt. Nunc vidēdum qualiter & quibus modis quis obligetur ad warrātiam ſiue maior ſiue minor. Et ſciendum quòd per homagium, & finem factum, & per chartarū ſiue per aliorum inſtrumentorum obligationem. Per inſtrumētorum obligationem verbi gratia. A. vocat B. ad warantum verſus C. B. ſummonitus petit quòd A. oſtendat ei qua ratione vocauerit eum ad warantum. Et ſi A. ſtatim proferat chartam ipſius B. vel patris ſui, vel alterius anteceſſoris ſui cuius hæres ipſe fuerit, & quæ dedici non poſſit. Et ſi A. talis ſit hæres quòd ei warantizari debeat, vt ſi ſit hæres eius qui feoffatus eſt per chartam illam, vel eius aſſignatus, vel hæres aſſignati, cûm charta de aſſignatis fecerit mentionem. Et eodem modo ſi de illis quibus feoffatus dare voluerit, vendere vel legare, & charta fecerit mentionem de warrantizatione & puro feoffamento, tunc oportebit quòd idem B. ſtatim warrantizet, & incontinenti ad melius quòd poterit reſpondeat. Et idem quod dicitur de charta, dici poterit de confirmatione, ſi confirmatio ad warrantizationem obligauerit confirmantem. ¶ 2. Si autem minor infra ætatem exiſtens vocatus fuerit ad warrantum, & cōſtiterit quòd minor ſit, ne friuola ſit vocatio, ille qui vocat ſtatim in ipſa vocatione oſtendat chartas ſuas vel aliud, per quod preſumi poſſit quòd minor teneatur ad warrantiam ſiue præſens fuerit ſiue abſens, quia hec poterit eſſe ratio cûm ſint nonnulli de iure ſuo diffidentes, cùm aliud remedium non haberent ad litem protrahendam, niſi minorem ad warantum vocarent. Quod etiam de quolibet maiore dici poſſet warrantum vocante maiorē vel minorem. In aſſiſis vero omnibus vbi ſi vocans de warranto ſuo defecerit, nulla alia ſubſequetur pœna in odium defaltæ, niſi quòd per defaltam capiatur aſſiſa. Cùm autem a vocante warantum, oſtenſæ fuerint chartæ & inſtrumenta, tunc videndum erit vtrū pater vel alius anteceſſor minoris (ſi ſeruiciū petatur) fuerit in ſeyſina de ſeruicio illo, anno & die quo fuit viuus & mortuus. Et ſi ita fuit ſeyſitus, tunc ſtatim warrātizet ſuo feoffato, ſed loquela principalis inter petentem & minorem qui warrantizauit tenenti vſq; ad ætatem warranti remanebit ſine die: ſecundum quod probatur de Itinere Abbatis de Radinge & M. de Pateſhull in comitatu warr. dè Egidio de Erdinton qui ſummonitus fuit ad warrantizādum w. de Norf. Et quia pater ipſius Egidij obijt ſeyſitus de ſeruitio ipſius W. poſtquám ipſe E. warrantizauit ipſi w. remanſit loquela principalis ſine die verſus petentem vſq; ad ætatem E. èt ſic minor infra ætatem warrantizabit ſuo feoffato & tenenti propter ſeyſinam anteceſſoris de ſeruicio quod recepit a ſuo feoffatò anno & die quo obijt. Si autē anteceſſor ſeyſitus non fuit anno & die &c. tunc minor infra ætatem nec ad warantiam nec ad principale placitum reſpondebit. ¶ 3. In caſu tamen poterit minor vocari ad warrātū & ſummoniri ſine chartæ oſtenſione, ſi infra ætatem vocatus fuerit ad warrantum ab aliquo ſuo tenente, ratione alicuius tenementi de quo infra ætatē feoffatus fuerit tenens, quia in vtroquè placito tam warrantiæ quám principali reſpondebit. Et vnde cûm minor ſic vocatus fuerit ad warrantum, inquirendum erit vtrum tenemētum ratione cuius vocatus eſt ad warantum, ſit hæreditas deſcendens vel

per-

perquisitum,et quod dicitur de seruitio dici possit de homagio. 4. ¶Per homagium vero captum obligatus est dominus ad warrantiam qui homagium cepit,quia esto quód tenens nullam chartam habuerit, vel cùm habuerit, illam non habeat ad manum, siue feoffamentum illud fuerit nouum vel vetus, sicut a conquestu Angliæ,de quo raro contingit quòd chartæ proferantur, si homagium interuenerit, & hoc probari possit,capitalis dominus sine charta warantizabit.Et si forte dicat quòd sine charta warrantizare non debeat,responderi poterit a tenente sic. Tu teneris michi terram petitam warrantizare, quia ego sum inde homo tuus,& tu inde homagium meum recepisti,et in seysina es de seruitio meo, & pater meus & antecessores patris mei inde fuerunt homines antecessorum tuorum.Et quód ita sit,producat sectam sufficientem,viuam vocem,vel aliquem qui paratus sit hoc disrationare per corpus suum si opus fuerit. Et si ille qui vocatus est hoc dedicere non possit, sine charta warrantizabit, & hoc nisi ille qui vocatus est docere possit homagium esse conditionale s.saluo iure cuiuslibet in suo casu. ¶ 5. Si autem vocatus homagium illud omnino negauerit & defenderit,tunc iustic. audiant probationes tenentis qui se probare possit quòd sit homo talis,& quòd ipse talis homagium suum ceperit, vel antecessorum suorum in forma prædicta, per iudicium warrantizabit. Sed cùm propter homagiū vocetur aliquis ad warantum quod dedici non possit, nunquid poterit dominus pro voluntate sua homagium tenentis sui wayuiare & sic de warantia euadere? nō, quia ex hoc tale sequeretur incōueniens,quòd ꝑ minimo seruitio magnum quid warrantizaret tenenti suo.Poterit tamen tenens quando voluerit tenementum suum wayuiare vel illud dño suo restituere simul cum homagio & ex causa. ¶ 6. Obligatur etiam quis ad warrantiam per cyrographum & finem factum,ita quòd si A.proferat cyrographum de fine facto in curia domini regis inter ipsum & B.vel eorum antecessores quorum hæredes ipsi sunt,tunc secundum illud cyrographum(quòd de facili dedici non poterit)fiet iudiciū de warrantizatione,in forma tamen supradicta de minore, si minor ad warrantū vocatus fuerit .s. si anno & die &c.Sed nonne tenet minor infra ætatē ad finē factū respondere etiā etsi non anno & die,& de hoc dicetur inferius de exceptionibus. ¶ 7. Non solū obligatur persona feoffatoris (vt prædictū est) & rationibus prædictis,poterit etiā tenementū obligari cū persona tacite vel expresse.Expresse,vt si quis ita dicat,in charta donationis quod ipsi & hæredes sui warrātizabunt donationē suā ex tali certo teñto quod tunc tenent ad quēcūq; postmodū peruenerit,& sic remanebit res expressè obligata ad warantiā, vt probat in rotulo de termino P.añ regis H.decimosexto in coñ Midd. de Alic.de warr & de R.de Renge,vbi Alic. warantizauit per iudiciū cur qui habuit teñtū literaliter & specialiter obligatū. Tacitè,vt si feoffator tē pore donationis satis habuit vnde warantizet etiā sine expressione,id qd' tūc habet remanet obligatū,quia nō valet obligatio personæ, nisi habeāt si opus fuerit vnde possit excambium facere. Et per hoc sic obligatur tenementum tacite ¶ 8. Sed quid si tenementum sic obligatum tacitè vel expressè, propter defectum vel propter delictum feoffatoris tanquam eschaeta deueniat in manum domini Regis vel capitalis dñi superioris?

Quero

Quęro an ille teneatur ad warrantiam cùm ad warrantum vocetur & videtur quòd ſic,quia res cum homine tranſit ad quemcunq;. ¶ 9. Poterit etiam ipſe rex inter alios ad warrantiam obligari rationibus ſupradictis,ſed tamen non poteſt vocari ſicut vocantur priuatæ perſonæ, quia ſũmoneri non poteſt per breue, et ideo dicere poterit ille cui rex warrantizare debeat,cum quadam curialitate,ſic: quòd ſine rege reſpondere non poterit, eo quòd habet chartam ſuam de donatione vel confirmatione, per quam ſi amitteret, Rex ei teneretur ad eſcambium,vel alia ratione,q ipſe rex eſt in ſeyſina de homagio & ſeruicio ſuo & huiuſmodi,& quoniã ita fieri ſolet multotiens quód tenens ſine rege reſpondere non poterit, vt litem protraheret ratione cuiuſlibet chartæ quam proferret in iuditio de confirmatione, prouiſum fuit & conceſſum coram ipſo rege in dedicatione Abbathię de Hayles in præſentia ix.epiſcoporum,& coram coñ Richardo & aliis plurib' comitib'ſic. ¶ 10. Quòd nullus de cætero regem nominet in iudicio (vt prædictum eſt) niſi ita ſit quód rex teneatur ad eſcambium,ſi tenens amiſerit, & ſecundum quod tunc iudicatum fuit inter Comitem Gloc. & Abbatem ſ.Edmundi,quia chartæ Abbatis per quas dicebat quòd ſine rege reſpondere non potuit,loquebantur tantũ quód rex reddidit,conceſſit & confirmauit,& de nulla warrantia per quã teneretur ad eſcambium ſi Abbas amitteret. Et ſciendum quòd nihil aliud eſt dicere,non poſſum ſine rege reſpondere, quâm vocare ipſum ad warrantum,licet per alia verba.

1 ¶ *Quòd warrantus debeat deſignare proprio nomine ſi poſſit vel quod tantundem valet.*
2. *Si warrantus de dote feloniam fecerit & inter duos capitales dominos de eſchaeta contentio habeàtur.* *Cap.3.*

CVm autem quis warrantum vocauerit, debet warrantum ſuum deſignare proprio nomine ſi poſſit ſi fuerit in rerum natura. Si autem in vtero matris,aliud erit dicendum, quia ſi in nomine erratum fuerit ſiue in perſona,tenens de facili poterit amittere, vel ſi ita vocauerit: voco filium talis ſine expreſſione nominis, non valet talis vocatio, cùm talis plures habuerit filios,valet tamen ſi non niſi vnum. Si autem ita vocauerit: voco talem filium & hæredem talis, valet talis vocatio, licet hæredes plures habeat remotos & propinquos, quia hoc de propinquiore erit intelligendum. Sed quid ſi plures appareant qui ſe faciunt hæredes, nec appareat quis eorum propinquior,videtur quòd ſub diſiũctione vocandus erit warrantus,vt ſi dicatur. Voco talem vel talem quicunq; eorũ hæres fuerit talis,vel ſi hæres in vtero fuerit ſic, & vbi vxor petierit mitti in poſſeſſionem nomine ventris vt ſi dicatur: voco talem ,pprio nomine qui apparens eſt,vel illum qui in vtero eſt,niſi ad monſtrum declinauerit, vel in vtero mortuus fuerit,& ſemper exprimi debet cauſa quæ dubitationem inducit, vel incertitudinem: vt ſi dicat iſtum vel illum quicunquè iſtorum obtinuerit,ſicut inter auunculum & nepotem legittimum,& baſtardum & huiuſmodi. Sufficit enim ſi tantum faciat quantum facere poteſt,cùm vterquè ſe gerat pro hærede.Et hoc fieri poſſit(vt videtur) ad ſimili-

militudinem exhæredationum, quia ſi quis debeat exhæredari, nominatim debet exhæredari, & eodem modo warantus nominatim vocari. Vt ſi dicatur. Titius filius meus exhæres eſto. Item valet exhæredatio & ſufficit ſi dicatur, filius meus exhæres eſto, non adiecto proprio nomine, maximè ſi alius filius non exiſtat, quia nõ refert vtrum quid fiat vel quod tantundem valeat. Cùm autem ſit aliquis qui ſe facit hæredem & hæreditatem petierit, & mulier ſimiliter ſi petat mitti in poſſeſſionem nomine ventris, vel cùm plures ſe faciant hæredes, nec conſtare poterit quis corũ hæres propinquior & rectior ſit propter dubium euentum, & cùm nullus warrantizare teneatur ante hæreditatis aditionem, tuti⁹ & melius eſt warrantiam ſuſpendere quouſquè inde haberi poterit certitudo & conſtiterit de veritate ad ſimilitudinem iſtius caſus. ¶2. Quia eſto quòd quis implacitatus fuerit de duabus partibus alicuius manerij, & mulier de tertia parte quam tenet nomine dotis & vnde talis eſt warantus de dote ſua, & pendente placito quòd ille qui tenuerit duas partes feloniam fecerit, & vtlagatus fuerit antequám mulier de tertia parte eum ad warantum vocauerit, & cùm illæ duæ partes ratione termini ſui fuerint in manu domini regis, & inter duos dominos de eſchaeta contentio habeatur, nec ſciri poſſet quis corũ debeat obtinere, loquela mulieris ponitur & remanebit ſine die, vel ad diem diffuſum & in ſuſpenſo, quouſq; inde habeatur certitudo: vt de Itinere vltimo w. de Ralegh in comitatu warr̃ circa finẽ rotuli. Et ita (vt videtur) fieri deberet de præmiſſis. Item cùm plures vocati fuerint ad warrantum erratum fuerit in nomine vnius vel plurium, perinde habendum erit (vt videtur) cùm ſint quaſi vnum corpus ac ſi erratum eſſet in nominibus omnium, ſicut videri poterit de pluribus petẽtibus vel pluribus tenentibus.

1 ¶ *Si quis warrantũ vocauerit qui ſit ſub poteſtate ſua licet auxiliũ petierit nõ habebit auxiliũ curiæ. 2. Itẽ ſi talẽ qui nõ fuerit ſub poteſtate regis, ſed ipſum producat ſi poſſit. 3. Si warrantus fuerit infra libertatem alicuius vbi non currit breue Regis. 4. Breue ſi ſine auxilio produci non poſſit. 5. Si minor vocatus fuerit ad warrantum de dote vel in placito de recto, tunc ſummoneatur cuſtos eius. 6. Si hæres qui vocatus ſit ad warantum nihil teneat de hæreditate materna ſed paraſter ſuus, tunc ſummoneatur vterq; ſiue hæres fuerit maior ſiue minor.* *Cap. 4.*

CVm autem quis vocatus fuerit ad warantiam qui fuerit ſub poteſtate vocantis, licet auxilium curiæ petierit, auxilium non habebit, quem quidem ſi non produxerit, amittere poterit de facili. ¶2. Si autem warantus extra ſuam poteſtatem fuerit, & in poteſtate regis vbicũq;, auxiliũ habebit. Si autẽ extra poteſtatẽ regis, cùm Rex, ipſum ꝓducere nõ poſſit, auxilium non habebit, & ideo producat eum qui vocauit vel rem petitam amittat. ¶3. Si autem ſit aliquis qui talem libertatem habeat, ꝙ breue regis ibi non currat propter dominum regem qui ſibi libertatẽ cõceſſit, mandetur domino libertatis ꝙ warantum diſtringat, quod ſi nõ fecerit, diſtringatur ipſe ꝓ terras ſuas extra libertatẽ quòd warrantũ ꝓducat. Si autẽ terras extra non habuerit, tunc non obſtãte libertate apponat Rex manũ in defectũ ipſius, ita quòd ius nõ deficiat, cùm autẽ warãt⁹ ſine

auxilio ꝑduci nõ possit,tũc fiat brẽ de sũmonendo warãtũ in hac forma. ¶4. Rex vic.salutem.Summoneas ꝑ bonos sũmonitores A.quòd sit coram iustic.&c.tali die ad warantizandũ B.tantũ terræ cũ ꝑtinentijs in tali villa quã E.in eadẽ curia corã eisdẽ iustic. &c. clamat vt ius suum versus prædictum B. & vnde idem B. in eadem curia nostra coram eisdẽ iustic. nostris vocauit ipsũ A.ad warrantũ versus prædictum E.& habeas ibi sũmonitores & hoc breue Teste &c.vel aliter : ad warrantizãdum B.custodiã terræ quæ fuit E. & quam D.in curia nostra &c.clamat versus eundẽ B.ratione filij & hæredis ipsi° E.quẽ habet in custodia sua de dono I. regis patris nostri, vt dicit.Et vnde idem B.vocauit ipsũ A.ad warrãtũ versus ipsũ D.& habeas &c. vel aliter:ad warrantizandũ tantum terrę B.&c. & vnde idẽ B.sũmonitus est in curia nostra coram nobis ad respondẽdũ nobis quo warranto tenet tantũ terræ vel quid tale quod nos clamamus vt ius nostrũ vel eschaetã,& huiusmodi , & in omni casu generaliter vbi iacet warranti vocatio,fiat mẽtio in breui de sũmonitione de forma placiti, & de modo petitionis in breui originali contento,siue teñtum petatur sicut terra vel redditus,vel quod ad teñtum petineat , sicut aduocatio ecclesiæ,ius pascendi,siue pastura,rationabile estoueriũ , iter vel actus & huiusmodi, vel quod ad aliquam pertineat ratione teñti, sicut seruitium, releuium,custodia,& maritagium. ¶5. Si autem minor vocandus sit ad warrantum in placito aliquo,siue super recto ipso siue super dote, tunc fiat breue de summonendo custodem,quòd sit ad certum diem,& ibi habeant hæredem ad warrãtizandũ.Rex vic. salutẽ.Sũmoneas ꝑ bonos sũmonitores A.custodẽ B. filij & hæredis C.& D.custodem terræ eiusdem hæredis quòd sit coram iustic. nostris tali die, & ibi habeat hæredẽ prædictum ad warrantizandum E.tantũ terræ cũ ꝑtinentijs in tali villa quod prædictus A.in curia nostra &c.clamat vt ius suum vel in dotem versus eũdem B. & vnde idem A. in eadem curia nostra coram iustic.nostris vocauit prædictum hæredem ad warrantum versus eum . Si autem vnus & idem habeat tam custodiam terræ quàm hæredis, tunc summoneatur sine alijs, quòd sit & habeat hæredem.Si autem hæres aliquis teneatur ad warrantiam qui nihil tenuerit de hæreditate matris, ratione cuius vocatus est ad warrantum,sed parastẽr vel anteceſſor suus ad vitam suam, per legem Angliæ,& cùm hæres in curia respondit post summonitionem ei factam quòd nihil tenet de prædicta hæreditate matris suæ , sed parastẽr suus, propter hoc non differatur warrantia ad vitam parastri , sed summoneatur parastẽr , quòd sit &c. ad audiendum considerationem curiæ de prædicta warrantia, vel ad warrantizãdum cum prædicto hærede per tale breue. ¶6. Rex vicecom̃ salutem.Summoneas per bonos summonitores A. quòd sit coram iustic.&c. ad audiendum considerationem eiusdem curiæ nostrę,de warrantia tantæ terræ cum pertinentijs in N.quã B. in curia nostra &c. clamat vt ius suum versus E. vel sic. Ad warrantizandum B. simul cum C. filio & hærede talis mulieris,scilicet tantam terram cum pertinentijs in N. quam B. in eadem curia nostra coram eisdem iustitiarijs nostris &c. clamat vt ius suum versus Edwardũ & vnde idem Edwardus in eadem curia nostra &c. coram eisdem iustitiarijs

vocauit

vocauit inde ad warrantum prædictum B. versus eundem E. Et vnde idē C. dicit quòd nihil tenet de hæreditate talis matris suæ, nec ad warrantiā illam respondere potest, sine prædicto A. qui hæreditatem illam tenet ad vitam suam per legem Angliæ.

1 ¶ *Quod quis potest se essoniare. 2. Si defaltam fecerit capiatur terra in manū domini regis. 3. Breue ad capiendam terrā in manū dñi regis per defaltam, ad valentiam super warrantū, magnū Cape. 4. Si terra petita fuerit in vno comitatu & terra warranti in alio, tūc fiat extensio per tale breue. 5. Breue de capiendo terram pro defectu. 6. Si de aduocatione ecclesiæ vocetur warrantus, tunc capiatur terra ad valentiam & estimetur aduocatio, vt sciri possit quātū capi debeat. 7. Breue q̄ capiat rātā terrā quæ sit de hæreditate. 8. Si mulier dotē petierit & minor vocatus ad warrātū et custos defaltā fecerit, capiatur de terra minoris pro defectu custodis. 9. Si minor vocatus fuerit ad warrantū cū parastre & vterq; eorū defaltā fecerit, vel vterq; eorum tantum, capiatur de terra minoris ad valentiā terra petitæ. 10. Si plures warranti defaltam fecerint. 11. Si warranti manentes fuerint in diuersis comitatibus & pro ea parte quam quilibet tenuerit facta prius estimatione.* Cap 5.

AD diem vero summonitionis legittimæ quindecem dierum poterit quilibet eorum se essoniare si voluerit, petens, tenens, & warrantus simul, vel vicissim, ita quòd quilibet eorū habeat vnicum essonium secundum quod superiùs dicitur de essonijs. ¶2. Et si ad diem summonitionis fecerit petens defaltam, præsente tenente, & se liti offerente, recedet tenens quietus de breui illo, secundùm quod superius plenius dicitur de defalta. Et eodem modo si tenens, tunc capiatur terra in manum domini regis vt supra. Si autem warrantus defaltam fecerit præsentibus tam petente, quàm tenente, & antequám warrantus in curia comparuerit capiatur de terra warranti in manum domini regis ad valētiam terræ petitæ si warrantus terram habuerit in eodem comitatu. Et idem si tenens se essoniauerit, & sic fiat irrotulatio. A. tenens scilicet vel A. essoniator tenentis optulit se quarto die versus B. de placito quòd idem B. warrantizet ei tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, quam C. clamat vt ius suum versus eum, & vnde idem A. in curia &c. vocauit ipsum B. ad warrantum versus prædictum C. & prædictus B. non venit & summonitio &c. Iuditium. Capiatur terra in manum domini regis de terra ipsius B. ad valentiam &c. & dies &c. & B. summoneatur quòd sit tali die responsurus & ostensurus &c. vt supra de defaltis. Idem dies datus est tali petenti in banco. ¶3. Rex vicecom̄ salutem. Cape in manum nostram per visum legalium hominum de comitatu tuo de terra in balliua tua, p̄ defalta ipsius A. ad valentiā tantæ terrę cū pertinentijs in tali villa quòd B. de N. in curia nostra &c. clamat vt ius suum versus C. & vnde idem C. in eadē curia nostra coram iustic. &c. vocauit eundē A. ad warantum versus eundē B. & diem captionis &c. Et summoneas per bonos summonitores prædictum A. quòd sit &c. vt supra. Et idem dies dabitur tam petenti quám tenenti si præsentes fuerint personaliter, vel per atturnatos vel per essoniatores si se essoniauerint. Si autem in eodem com̄ vbi terra petitur, nō habeat warrantus terram cùm defaltam fecerit, de qua capi possit ad valentiam sed in alio, nec constare poterit quantum terræ vicecom̄ capere

debeat in ſuo comitatu in manum domini regis,quia neſcit de valore terræ petitæ in alio comitatu,oportet igitur quòd prius fiat extenſio de terra petita, & facta extenſione mandetur vicecom̃ de alio com̃ quantũ terrę capere debeat per defaltam warranti per tale breue, per quod fiat extenſio. ¶4. Rex vicecom̃ ſalutem.Præcipimus tibi quód aſſumptis tecum duodecem tam militibus quàm alijs liberis,legalib' & diſcretis hominibus de viſneto tali in propria perſona tua accedas ad talem locum & per eorum ſacramentum extendi facias & appreciari tantam terram in tali villa &c. vel aliter & breuiùs. Præcipimus tibi quòd per ſacramẽtum proborum & legalium hominum de comitatu tuo extendi facias & appreciari tantam terram cum pertinentijs in tali villa quam talis in curia noſtra clamat &c. Et vnde idem talis vocauit talem ad warrantum &c. Et extenſionem illam & appreciationem ſcire facias tali die vel ſine dilatione euidenter,diſtincte & aperte per litteras tuas ſigillatas & per duos legales & diſcretos homines ex illis per quos extenſio illa & appreciatio facta fuit. Et habeas ibi hoc breue & nomina eorum per quorum ſacramenta extenſionem & appreciationem illam feceris Teſte &c. Et cùm per extenſionem conſtiterit de valore, tunc primùm præcipiatur vicecom̃ vbi warrantus terram habet quòd capiat in manum domini Regis ad valentiam per hoc breue.' ¶5. Rex vicecomiti ſalutem. Cape in manum noſtram per viſum &c. de terra talis per defectum ipſius talis ad valentiam centum ſolidatarum terræ po vna carucata terræ cum pertinẽtijs in tali villa in tali comitatu quam talis in curia noſtra &c. clamat vt ius ſuum verſus talem,& vnde idem talis vocauit &c.& diem &c.& ſummoneas talem quòd ſit ad talem diem &c. Teſte &c. Quandoquè tamen ſine tali inquiſitione facienda, eſtimetur terra quæ petita eſt ſecundum ſolam aſſertionem petentis & capiatur in alio comitatu ad valentiam, vt ſi tenens retinuerit,non erit neceſſe vlteriùs procedere, ſi autem amiſerit, tunc procedatur ad veram inquiſitionem,quod prius non erit neceſſe, vt de termino Paſchæ anno Regis Henrici decimo quarto.

¶6. Cûm petatur aduocatio & tenens warrantum vocauerit qui defaltam fecerit, tunc de terra warranti capiatur ad valentiam in manum domini regis,ſiue warrantus manens fuerit in eodem comitatu, ſiue in diuerſis. Sed quoniam incertum erit quantum capi debeat de terra warrãti, niſi prius conſtiterit de valore aduocationis,inprimis eſtimanda erit eccleſia, & per conſequens ſciri poterit quantum valeat aduocatio. Extenſio quidem aduocationum talis eſſe debet in partitionibus faciendis inter cohæredes, quòd ſi eccleſia valeat viginti marc.plus vel minus,pro qualibet marca in extenſione facienda computetur redditus duodecem denariorũ,ſicuti p viginti marc.viginti ſolid',& facta ſic extenſione, capiatur pro defalta warranti ad valentiam per hoc breue. ¶7. Rex vicecom̃ ſalutem.Cape in manum noſtram per viſum &c. de terra talis mulieris in balliua tua, quæ ſit de hæreditate eius, cúm forte aliam terram habuerit, ſimul cum hæreditate, ſicut nomine dotis, pro defectu ipſius mulieris, ad valentiam viginti ſolidatarum redditus cum pertinentijs pro aduocatione talis eccleſiæ quam A. in curia noſtra &c. clamat vt ius ſuum verſus

ſus B. Et vnde idem B. in eadem curia vocauit ipſam ad warrantum verſus prædictum A. & diem &c. Summoneas &c. Teſte &c. Cùm autem mulier dotem petierit vel aliud tenementum, vel quid tale vt ius ſuum verſus aliquem qui minorem vocauerit ad warrantum, ſi minor vel eius cuſtos defaltam fecerit vbicunq; terra fuerit, habita tamen extenſione (vt prædictum eſt) capiatur de terra minoris pro defectu cuſtodis ad valentiam terræ petitæ per tale breue ¶ 8. Rex vicecom̃ ſalutem. Cape in manũ noſtram per viſum &c. de terra talis filij & hæredis talis qui eſt infra ætatem & in cuſtodia talis pro defectu ipſius cuſtodis ad valentiam tantæ terræ cum pertinentijs, vel tertiæ partis tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa, vel in com̃ tali, quam tertiam partem, talis quæ fuit vxor talis in curia noſtra &c. clamat in dotem verſus A. & vnde idem A. in eadem curia noſtra coram &c. vocauit eundem talem qui eſt infra ætatem ad warrantum verſus eum & diem &c. ſummoneas &c. Teſte &c. ¶ 9. Si autem vocatus fuerit ad warrantum (vt prædictum eſt) ille qui nihil habuerit de hæreditate materna, nec ſine paraſtre reſpondere poterit, ſiue vterquè defaltam fecerit ſiue alter ipſorum, capiatur de hæreditate materna ad valentiam terræ petitæ per defaltam per tale breue. Sed refert vtrum per paruum cape vel per magnum, cùm vnus in curia comparuerit & alius non. Sed videtur quòd per magnum vbi ambo defaltam fecerint, cùm ipſe qui in curia comparuerit ſe defendere poſſit per legem, & cûm ſint odioſa reſtringenda. Cùm autem vnus eorum tantum defaltam fecerit, tunc vtrum ſit vel ſic, certum erit quod terra hæredis. Si autem vnus ſit cuſtos terræ & hæredis ſimul vel vnus cuſtos terræ & alius cuſtos hæredis, in quo caſu vltimo, ōnes ſũmonendi ſũt in vno breui quotquot ſunt cuſtodes & habeant hęredem. Si autẽ paraſter, per legẽ Angliæ quaſi cuſtos eſt. Rex vicecom̃ ſalutem. Cape in manum noſtrã per viſum &c. de terra quam A. tenet ad vitam ſuam per legem Anglię & quæ eſt de hæreditate B. filij & hæredis talis mulieris, & ad ipſum reuerti debet poſt mortem prædicti A. ad valentiam tantæ terræ cum pertinentijs in prædicta villa quam C. in curia noſtra &c. clamat vt ius ſuum verſus D. Et vnde idem D. in eadem curia noſtra &c. vocauit inde ad warrantum prędictum A. ſimul cum prædicto B. verſus eundem C. & quòd idem B. dicebat quód nihil tenuit de hæreditate prædicta matris ſuæ, ſed prædictus A. per legem Angliæ, ſine quo de prædicta warrantia non potuit reſpondere & diem &c. & ſummoneas &c. Teſte &c. ¶ 10. Quod autem de vno waranto dicitur, dici poteſt de pluribus ſi plures defaltam fecerint, ſecundum quod terras habuerint in vno com̃ vel diuerſis, & vbi ſi in diuerſis com̃, ſũmoneantur ſic. Rex vicecom̃ ſalutem. Sũmoneas ꝑ bonos ſummonitores A. quód ſit coram iuſtic. &c. ad warrantizãdũ B. de N. ſimul cũ C de tali com̃ tantũ terrę cũ ꝑtinentijs in tali villa &c. vt ſupra. Et ſic de tribus vel plurib⁹ warrãtis, & ſi ōnes defaltã fecerint, de terris ōniũ capietur ad valentiã, ſecundũ quod tenuerint ꝑ diuiſo vel ꝑ indiuiſo, & facta extenſione, ſecudũ quod fuerint ōnes in vno com̃ vel diuerſis. ¶ 11. Si autẽ vnus ex pluribus warrantis defaltam fecerit ante apparitionem, & alij cõparuerint, abſentia vnius non erit dãnoſa

alijs,

alijs,quod non eſt in viro & vxore, ſed illi qui præſentes fuerint defendant cauſam ſuam, ſed pro defectu abſentis capiatur de terra ipſius in manum domini regis ad valentiam pro ea parte quæ ipſum contigerit de warrantia facienda,facta tamen priùs eſtimatione quantum valeat terra quæ petita eſt a tenente, & fiat tale breue. Rex vicecomiti ſalutem. Cape in manum noſtram(per omnia vt ſupra)vſquè ad clauſulam illam,ſcilicet:Et vnde talis in eadem curia vocauit talem ad warrantum verſus talem petentem cum A.B.C. cohæredibus & participibus ſuis Teſte &c. Et ſi talis ad ſecundum diem non venerit, amittet terram ſuam captam in manum domini regis per iuditium,& ſaluæ erunt alijs exceptiones & reſponſiones ſuæ.

1 ¶ *Si warrantus ad ſecundã ſũmonitionẽ poſt captionẽ nec primo die nec ſecundo nec tertio nec quarto cõparuerit. 2. Quòd petens recuperabit ſeyſinã per defaltã. 3. Cùm tenens amiſerit quia warrantus nõ poteſt eum defendere in ſeyſina ſua,ſi warrantus tenẽtum habuerit in eodẽ comitatu,ſtatim fiat ei excãbiũ ad valentiam. 4. Si plures ſint warranti & quidã defaltam fecerint & quidã nõ. 5. Cape de terra warranti ad valentiã. 6. Aliud breue de eadẽ captione ſed alio modo. 7. De viro & vxore cùm ſimul vocati fuerint ad warrantũ & alter ipſorum defaltam fecerit. 8. Cùm warrantus nullã habeat excuſationẽ cùm defaltã fecerit primo die,ſecũdo, tertio, vel quarto. 9. Breue ſecũdũ iudiciũ ſupradictũ. 10. Quòd poteſt quis amittere per defaltam quam fecit primo die, ſicut ſecundo,tertio & quarto. 11. Vbi quietus recedit de warrantia & terra petita capiatur in manũ dñi regis. 12. Si petẽs defaltã fecerit offerentibus ſe liti quarto die tenente & warranto, vterq; quietus recedet. 13. Si warrantus chriſtianus vel Iudeus terram non habuerint per quam diſtringi poſſunt ad warrantum vic.habeat corpora eorum.* Cap.6.

CVm autem warrantus ad ſecundam ſummonitionem poſt captionẽ nec primo die, nec ſecundo,nec tertio, nec quarto cõparuerit, petente ſe offerente liti contra tenentẽ,& tenente contra warrantũ,recuperabit petens terrã verſus tenentẽ, & tenens verſus warrantum excãbiũ ad valentiam.Et fiat talis irrotulatio.A.petit verſus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius ſuum, & ita quòd prædictus B. venit in eadem curia noſtra & vocauit inde ad warrantum C. ita quòd ſũmonitus fuit quòd eſſet ad talem diem, ad quem diem non venit nec ſe eſſoniauit, & ita de terra ipſius C.per iuditium capta fuit in manum domini regis ad valentiã prædictæ terræ.Et præceptum fuit vic. quòd mãdaret iuſtic. diem captionis,& q̃ iterum ſũmoneret prædictã D. quòd eſſet ad talẽ diem reſponſurus de principali placito,& de defalta. Et ad quẽ diẽ non venit,nec primo,nec ſecundo, nec tertio,nec quarto die, nec terra ad horam fuit replegiata,& ideo conſiderãdum eſt quòd prędictus A.recuperet terram ſuam verſus prædictum B. per defaltam B.& B. in miſericordia & habeat de terra ipſius C.in loco competenti excambiũ ad valentiã.Et quod dictũ eſt de vno warranto, dici poſſit de pluribus ſi defaltã fecerint, breue de faciendo ſeyſinã petẽti tale erit. ¶2. Rex vic.ſalutẽ. Scias q̃ A.in curia nr̃a corã iuſtic.&c. recuperauit ſeyſinã ſuã verſus B. q̃ defaltã ipſius B.de tãta terra cũ ptinẽtijs in tali villa.Et ideo tibi præcipimus q̃ eidẽ A.de prædicta terra cũ ptinentijs,ſine dilatione plenariã ſeyſinã habere facias T.&c. Poſt breue iſtud fiat aliud tenenti de eſcambio habendo

habendo facta prius extenſione vt ſupradictū eſt,ſi warrantus terram nō habuerit in eodem cōm ſed in diuerſis.Si autem in eodem cōm,tunc fiat breue ſic. ¶3. Rex vic. ſalutem.Scias quòd cùm A.de N.in curia noſtra corā iuſtic &c. peteret verſus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius ſuū,idem B.venit in eadem curia noſtra coram eiſdem iuſtic. & vocauit inde ad warrantum E. de N. qui cùm ſummonitus eſſet, poſtea defaltam fecit in eadem curia,per quā idem A. ſeyſinam ſuā recuperauerit de prædicta terra verſus eundem B.Et ideo tibi præcipimus quòd de terra ipſius E.in comitatu tuo propinquiore tali terræ ipſius B.eidem B. excambiū ad valentiā ſine dilatione habere facias T. &c. Cùm autem plures ſint warranti vocati & quidam illorum defaltā fecerint & quidam non,tunc fiat breue in hac forma. ¶4. Rex vic. ſalutem.Scias ꝙ cùm A. in curia noſtra &c.(vt ſupra) Idem B.venit (vt ſupra) & vocauit inde ad warrantum C.& D. qui cùm ſūmoniti eſſent in eadem curia noſtra corā præfatis iuſtic.noſtris,idem C.defaltam fecit verſus eundem B.ita quód prædictus A.coram præfatis iuſtic.&c.recuperauit ſeyſinā ſuā verſus eūdē B.per defaltam de medietate totius terræ cum pertinentijs.Et ideo tibi præcipimus ꝙ de terra ipſius C.in balliua tua propinquiore terræ ipſius B. eſcambiū ad valentiam prædictæ medietatis eidem B.ſine dilatione habere facias Teſte &c. Si poſt ſummonitiones & eſſonia cùm tenens ſe forte eſſoniauerit & warrantus comparuerit vel quidam ex pluribus, & ſic diem in banco habuerint & poſtea defaltam fecerint , capiatur de terra ipſorum &c.& fiat talis irrotulatio. Si autem contingat quòd warrantus ſemel poſt ſummonitionem vel eſſonium ſuum factum cūm tenēs ſe forte eſſoniauerit in iuditio comparuerit,vel cùm plures warranti vocati fuerint ſimul vel viciſſim ſe eſſoniauerint, quidam illorum in iuditio comparuerint , & ſic diem habuerint in banco, & poſtea defaltam fecerint,capiatur de terra illorum per defaltam ad valentiam terræ petitæ,vel partis ipſius ſecundùm quod plures warranti vocati fuerint vel vnus, per paruum cape in forma ſuperius dicta, de petente & tenente cùm tenens defaltam fecerit poſtquàm ſemel in iuditio comparuerit , & fiat ſic irrotulatio in perſona warranti. B optulit ſe quarto die verſus C. de placito quòd warrantizet ei tantam terram cum pertinentijs in tali villa quam A. de N.in curia &c. clamat vt ius ſuum verſus eundem C. vel quam talis mulier clamat vt dotem ſuam verſus eundem B.& vnde idem B.in curia noſtra vocauit &c. (vt ſupra) & idem C.non venit,& habuit diem in banco poſtquàm comparuerat in curia noſtra &c. iuditium &c. Capiatur de terra ipſius C. ad valentiam , & ipſe C.ſummoneatur quòd ſit ad talem diem auditurus iuditium ſuum per paruum cape quod tale eſt. ¶5. Rex vic. ſalutē.Cape in manum noſtram de terra C.in balliua tua ,ꝙ defectu ipſius C. ad valentiam tantæ terræ cum pertinētijs ſuis in tali villa quā A. de N.in curia noſtra &c.coram iuſtic.&c.clamat vt ius ſuū verſus B.& vnde idem B. in eadem curia noſtra coram iuſtic.&c.vocauit ipſum C.ad warrantum verſus prædictum A. & ſummoneas per bonos ſūmonitores prædictum C. ꝙ ſit coram iuſtic.noſtris ad talem diem auditurus inde iudiciū ſuū, & habeas ibi ſummonitores & hoc breue T.&c.

¶6. Ad

¶6. Ad quem diem si non venerit, amittet ad valentiam terræ petitæ p defaltam versus D. qui tenet, & A. recuperabit versus B. terram petitam & fiat talis irrotulatio. A. optulit se quarto die versus C. de placito quód warrantizet ei tantam terram cum pertinentijs in tali villa quam A. clamat &c. (vt supra) versus B. & vnde idem B. vocauit ad warrantum ipsum C. & C. non venit sed aliàs fecit defaltam postquám in curia comparuerat, ita quòd terra capta fuit in manum domini Regis, & ipse C. summonitus ad audiendum iuditium suum. Et ideo consideratum est quód A. recuperet seysinam suam versus B. & B. in misericordia, & habeat excambium ad valentiam de terra ipsius C. & fiat vtriq; eorum seysina, scilicet A. de re petita & B. de eschambio in forma supradicta. Si christianus vel iudeus qui terram non habuerint de qua distringi possint cùm vocati fuerint ad warrantizandum, præcipiatur vicecom̃ quód habeat corpora eorum, quia ibi non poterit captio terræ fieri ad valentiam. Iudeus vero nihil proprium habere potest, quia quicquid acquirit non sibi acquirit sed regi, quia non viuunt sibi ipsis sed alijs, & sic alijs acquirunt & non sibi ipsis. ¶7. Quid autem dicetur de viro & vxore cùm simul vocati fuerint ad warrãtum, & vnus illorum defaltam fecerit, tunc fiat ac si vterquè defaltam faceret, vel per paruum cape vel per magnum Cape, secundum quod defalta facta fuerit antequam cõparuerint vel post. Sed cùm vicissim se essoniauerint & vnus diem in banco receperit cûm alius se essoniauerit & postquàm ambo defaltam fecerint, tunc pro defectu vtriusq; capienda erit terra in manum domini regis. Sed refert vtrum per paruum cape vel per magnum cape, quia ratione eius qui non comparuerit, videtur quôd locum habet magnum cape, & ratione eius qui comparuerit quòd paruum locum habebit. Sed cûm sint loco vnius nec iura eorũ diuisionẽ recipiũt, nec vtrũq; breue simul competere possit si ad iuris rigorem habeatur respectus, & cûm lites restringẽdę sunt & ea tenenda quæ magis ligant, tunc ad paruum cape erit recurrendum, si autem ad partem benigniorem vbi defendi possunt summonitiones, sursisæ, & essonia, tunc locum habebit magnum cape quod melius est. Cùm autem vnus illorum defaltam fecerit, in hoc casu fiat magnum cape vel paruum, secundum quod ille qui defaltam fecerit in iuditio prius cõparuerit vel non. ¶8. Cùm autem warrantus nullam habuerit excusationem cùm venerit quam pretendere possit & sanare defaltam q; ad primũ diem non venerit nec secũdum, nec tertiũ, nec quartũ: tunc fiat irrotulatio sic. A. petijt versus B. tantũ terræ cum pertinentijs, & ita quôd idẽ B. vocauit ad warrantum C. qui postquám in curia cõparuerit & diẽ habuerit in banco, vel postq̃ warrãtizauit defaltã fecit, ita q; terra capta fuit in manũ dñi regis, & ipse sũmonit' ad audiẽdũ iuditiũ suũ ad hũc diẽ. Et ipse C. venit sed nõ potuit sanare defaltã, & ideo cõsideratum est quòd A recuperet seysinã suã versus B. & B. in misericordia & habeat excãbiũ ad valẽtiam de terra ipsius C. Breue de faciendo seysinam ipsi A. talę est.

¶9. Rex vicecom̃ salutem. Scias quòd cúm A. in curia nostra &c. peteret versus B. tantam terram &c. vt ius suum, vel mulier vt dotem suam, vel aliud secundum formam breuis originalis, idem B. venit in eadem curia

coram

coram eisdē Iustic.&c. & vocauit inde ad warātum C. & qui similiter venit in eadem curia, & eidem B. terram illam warántizauit & postea in eadem curia nostra terram illam amisit per defaltam quam fecit versus eundem A. Et ideo tibi præcipimus quòd eidem A. de prædicta terra cum pertinentijs sine dilatione plenariam seisinam habere facias, & de terra ipsius C. in balliua tua habere facias eidem B. escambium ad valentiam prædictæ terræ sine dilatione per visum legalium hominum. Teste &c. ¶ 10. Et quòd quis amittere poterit per defaltam quam fecerit ad primum diem, hoc est si primo die non comparuerit, ac si secūdo die, tertio vel quarto defaltam fecerit, si summonitionem cognouerit vel si eam dedicere non possit, cùm diem habuerit in banco postquam semel in curia comparuerit: probatur de termino sancti Michaelis anno Regis H. xvj. incipiente xvij. in comitatu Midd̄ de VV. de Ralegh & quodā tenente suo Iohanne Pigon qui tenuit de quadam præbenda s. P. Et etiam quòd defalta facta primo die, & secundo die placiti nocet, probatur de termino sancti Hillarij anno Regis H. viij. in comitatu Berk. de Henry de Queynt qui se tenuit ad defaltam, quia tenens non venit primo die, nec secundo, sed postea remisit tenenti defaltam pro xv. marc. argenti. Sed quid si primo die comparuerit tenens coram aliquo Iustitiario, & secundo, tertio, vel quarto die defaltā fecerit? idem erit dicendū quod prius, cum vocatus non comparuerit. Et eodem modo si vno die de licentia absens fuerit & per alium diem se absentauerit sine licentia. Et notandum, quòd si quis implacitatus sit per breue de recto & per defaltam amiserit, vix seysinam suam rehabebit per consimile breue, nisi maius ius habuerit in terra illa petita ille qui amisit quàm ille qui petit. Si autem minus vel nihil, nunquam recuperabit, sicut esse posset inter fratrem antenatum & postnatum, si postnatus per defaltam amitteret. ¶ 11. Sed quid si tenens defaltam fecerit cùm petens præsens sit & warantus, illis se liti offerentibus, si warantus nondum warantizauit, statim recedat quietus de warantia, & terra petita capiatur in manum domini Regis per paruum cape, & tenens summoneatur quòd sit ad alium diem auditurus inde iuditium suum, ad quem diem si non venerit, vel si cùm venerit sanare non possit defaltam, amittet seysinam suam, eo quòd non est secutus versus warantum suum quem vocauit per auxilium curiæ vel fine. Et de hac materia inueniri poterit de termino sancti Michaelis anno Regis H. quarto incipiente quinto. ¶ 12. Cùm autem petens defaltam fecerit offerentibus se liti quarto die tenente & waranto, recedet vterque quietus de breui illo. ¶ 13. Cùm quis ad warantum vocatus fuerit Christianus vel Iudeus qui terram non tenuerit in feodo quæ capi possit in manum domini Regis vel per quam distringi possunt, præcipiatur vicecomiti quòd habeat corpora eorum primo die. Et de hac materia inueniri poterit de termino sanctæ Trinitatis anno Regis H. quarto de Isaac Iudeo de Northwico, & de termino sancti Hillarij & Paschæ circa principium.

1 Post essonia & dilationes præsentibus in iuditio petẽtibus & warãto & warãtus gratis warã-tizauerit & in se susceperit defensiões, tũc remaneat tenẽs domi donec discussũ fuerit iter petẽtẽ & warantũ. 2. Proposita intẽtione versus warãtũ. 3. Breue de facienda seysinã & sic de manu in manũ de pluribus sicut de vno. 5. q̃ fiat escambiũ. 4 Si warãtus nihil habeat vnde facere possit escambiũ. 5. Cùm vnus vel plures ex pluribus feoffatus fuerit & ex pluribus tenentibus qui diuersis tẽporibus feoffati fuerit q̃ melior erit cõditio eius quoad escãbiũ qui primo feoffatus fuit si vno tẽpore fuerint implacitati, aliud si diuersis. 6. Cum warãtus nihil habeat vnde escambium faciat de hæreditate eius cuius nomine vocatus fuerit ad warantum. 7. Si ille qui feoffauit tempore feoffationis satis habuit, res illa quam tunc habuit tacite obligatur vel expresse facta in modum donationis. Cap. 7.

POst essonia & districtiones & dilationes legittimas præsentibus in iuditio tam petente quàm tenente & waranto, aut statim warãtizat aut de warantia contendit q̃ warantizare non debeat. Si autem sine contẽtione gratis warãtizauerit & in se defensiões susceperit in placito principali, incipiet placitum esse principale inter petentem & ipsum warantum & extunc remaneat tenens cui warantizatum est domi, donec constiterit quis eorùm petentis vel waranti possit in placito obtinere, & proponat petens intentionem suam versus warantum sicut primò proposuit versus ipsum tenentem, quia de cætero procedant omnia sub persona waranti sicut procedere deberet sub persona tenentis, nec poterit de cætero tenens perdere, quia si warantus ipsum in seysina sua defendere nõ possit, habebit tenens de terra waranti, si quam habuerit escambium ad valentiã terræ quã tenẽs amiserit. ¶ 2. Proposita igitur intentione petẽtis versus waranti, statim respõdeat warãtus intẽtionẽ, & defendat ius petentis, per duellum vel per magnã assisam si voluerit, nisi exceptiones habeat cõpetentes quas versus petentẽ proponat, vel nisi forte warantũ habeat vel defensorẽ qui ipsũ versus petentẽ defendere debeat, vnũ vel plures quẽ incõtinenti vocet per auxiliũ curiæ, vel sine, sicut superius paulatim dictũ est. Et eodẽ modo ꝓcedatur (vt prædictũ est) de warãto in warantũ vsque ad plures successiuè, donec non sit aliquis vlterius qui vocari possit ad warantũ, & vnde cùm plures vocati fuerint de warãto in warãtũ, & vltimus warantus ꝑ defaltã vel per iuditiũ amiserit, ipse tenebitur escãbiũ facere, & illud idem escãbiũ quasi de manu in manum, & waranto in warantum vsque ad tenentem, cui primò fuit warantizatum, & fiat talis irrotulatio. A. petijt versus B. tantam terram in tali villa cum pertinentijs vt ius suum, vel talis mulier vt dotem suam & huiusmodi. Et idem B. venit in eadem curia & vocauit ad warantum C. qui venit & ei warantizauit & in eadẽ curia corã eisdẽ Iustic. vocauit inde ad warãtum D. qui postmodũ per iuditiũ vel per defaltã terrã illam amisit versus prædictũ A. & ideo consideratũ est, quòd prædictus A. recuperet seysinã suam versus prædictum B. de prædicta terra cum pertinẽtijs & quòd B. habeat de terra D. escambium ad valentiam, sed per manum ipsius E. & ita fieri potest de pluribus warantis in infinitum, & erit tale breue de seysina facienda. ¶ 3. Rex vic. salutem. Scias q̃ cùm A. in curia nostra &c. peteret versus B. tantũ terræ &c. vt ius suũ, idem B. venit in eadem curia nostra corã Iustic. nostris, & vocauit inde ad warantum C. & qui venit in eadem curia & terram illam eidem B. warantizauit, & vocauit inde ad warantum B. qui postea in eadem curia ei warantizauit, & postea terram illam

illam per defaltam vel per iuditium amisit, vt prædictum est. Et ideo tibi præcipimus quòd eidem A, de prædicta terra cum pertinentijs sine dilatiõe plenariam seysinam habere facias,& de terra ipsius D. in balliua tua eidem C. escambium habere facias ad valentiam prædictæ terræ sine dilatione,& illud idem escambium per manus ipsius C.sine dilatione habere facias prædicto B. Teste &c.vel si plures sint ibi waranti vocati q̃ duo, vt si dicatur.A.petit versus B.tantam terram &c. & idem B.venit & vocauit inde ad warantum C. & qui ei warantizat & qui inde vocat ad warantum D.& qui ei warantizat & vocat ad warãtum E. & qui ipsi warãtizat, & cùm ipsum D. feoffatum suum & tenentem suum defendere non possit & per iuditium amiserit vel per defaltam, idem A. recuperet versus prædictum B.& D.facict escambium de terra sua eidem B. ad valentiam, & illud idem escambium fiet prædicto A.quasi per manum ipsius D.nulla facta mentione de ipso C.nisi tantum de vltimo waranto,scilicet de E. & de D. suo tenente cùm idem C. de suo nihil attribuit, & ideo dicatur sic in breui de seysina facienda,de terra ipsius E.in balliua tua eidem B. escambium ad valentiam prædictæ terræ sine dilatione habere facias, & illud idem escambium sine dilatione habere facias eidem B.Et eodẽ modo fiat si plures vocentur successiuè, vsq; ad x. vel amplius in infinitum. Sed quid erit si E. vltimus warantus qui in se defensionem suscepit & amisit,nihil habeat vnde facere possit escambium,& D. habet ad sufficientiam qui warantizauit C. & omnes alij vsque ad B. qui warantum vocauit, & iniquum esset quòd B. esset sine escambio? æquum esset (vt videtur) quòd de terra ipsius D.fieret escambium ipsi B, & quòd D. expectaret tempora meliora versus ipsum E,& tunc dici posset in breui de seysina. ¶ 4. Et quia idem E. nihil habet vnde escambium facere possit ipsi D. ideo de terris ipsius D. in balliua tua eidem C. escambium ad valentiam prædictæ terræ, sine dilatione habere facias,donec idem E.aliquid habeat vnde escambium facere potest, & illud idem excambium sine dilatione habere facias prædicto B. & sic fieri debet de pluribus warantis de waranto in warantum ab vltimo vsque ad primum,& idem fiat si vltimus warantus escambium facere nõ possit ad plenum, quòd id quod defuerit suppleatur de terris aliorum qui medij sunt de waranto in warantum, ordine tamen obseruato ab vltimo vsque primum. ¶5. Cùm autem vn° a pluribus qui diuersis temporibus feoffati fuerint vocatus fuit ad warantum & cùm defendere nõ posset amisit,& omnibus teneatur ad escambium, si omnibus satisfacere non possit,semper melior erit conditio ipsius qui primò fuit feoffatus, vt ipse escambium suum prædeducat in parte vel in toto,& alij expectent tempora meliora,& sic omnes secundum prioritatem feoffamẽti habebunt priuilegium escambij,& hoc dico, si omnes simul & semel ipsum vocauerint ad warãtũ,& de omnibus redditũ sit iuditiũ vno & eodẽ die de warantia,& omnes simul cùm implacitati fuerit vnũ warantũ vocauerint. Et de hac materia inueniri poterit in vltimo Itinere M. de P. in com̃ Suff. de Matilda quæ fuit vxor Mathiæ de Thurfenne in placito dotis,secus tamen est(vt videtur)si diuersis temporibus fuerint implacitati & diuersis temporibus warantus vocatus qui

amiserit. ¶6 Sed quid si warantus cùm warantizauerit & amiserit nihil habeat vnde escambium facere possit nec alienauerit rem obligatam ad warantiam tacitè vel expressè, nec dolo fecerit quo minus habuerit, vel nihil, non erit propter hoc absoluendus omnino de escambio faciendo, imo quòd faciat escambium si quid ad eum peruenerit postea de hæreditate patris vel matris vel alterius antecessoris, ratione cuius vocatus fuerit ad warantum, vt de termino s. M. anno Regis H. xiij. incipiente xiiij. in comitatu Hertf. de B. quæ fuit vxor R. Russel. ¶7. Item quòd illi qui primò feoffati fuerunt prærogatiuã habent, propter prioritatem feoffamẽti, cùm ille qui feoffauit tempore feoffamenti satis habuit vnde posset escambium facere. Et quòd licet illud postmodũ alienaret, rem quasi tacitè obligatam relinquit, ad quencunque postmodũ peruenerit: inueniri poterit in rotulo de termino s. M. anno Regis H. ix incipiente x. in cõm Kanc. de Rosia quæ fuit vxor Roberti de Goldingford, vbi quædam mulier petijt dotem versus quendam & vxorem suam, & ipsi vocauerint ad warantum quendam qui fuit infra ætatem, & quæ respondit quòd nihil habuit de hæreditate patris ratione cuius vocata fuit ad warantũ, de quo posset warantizare & escambium facere, responsum fuit ex aduerso quòd tempore quo ipsi feoffati fuerunt, habuit eorum feoffator, scilicet vir mulieris petentis, quandam terram in manu sua quæ plenè sufficere posset ad warantiam & escambium, & postea illam dedit cuidam qui præsens fuit & hoc cognouit, & vnde consideratum fuit quòd mulier petens recuperaret de terra ipsius qui vltimò feoffatus fuit escambium suum, & quòd postfeoffati tenerent in pace.

1 ¶ *Si warantus dicat q̃ warantizare non debeat, quo casu oportet q̃ qui eum vocauit rationẽ ostendat quare warantizare non debeat si warantus contendere velit.* 2. *Confirmatio hæredis cum ius ei descenderit facit primam chartam cõualescere quæ ab initio fuit inualida.* 3. *Finis factus.* 4. *Homagium.* 5. *Homagium factum capitali domino de concessione medij.* *Cap.* 8.

DIctum est supra quid iuris cùm warãtus gratis warantizauerit. Nũc autem dicendum si de warantia contendat, & dicat q̃ warantizare non debeat, & quo casu oportet eum qui warantum vocauit rationẽ ostendere quare vocatus warantizare debeat, cùm a vocato fuerit super hoc requisitus. Et vnde videndum qualiter warãtus tenetur ad warantizandum, & quibus modis, & quando non. Et sciendum quòd ad omnes chartas de simplici donatione competit tenenti warantizatio, & tenentur donatores & eorum hæredes ad warantiam, si hora congrua, & modo debito, cum prosecutione competenti, vocati fuerint ad warantum, nisi forte in charta de feoffamento contrarium exprimatur, scilicet q̃ donator ad warantiam non teneatur nec ad escambium, si vero charta fuerit de confirmatione, nõ sequitur inde warantizatio, nisi in se cõtineat donationem. Vt si dicatur, do & confirmo tali & hæredibus suis vel cuicunq; dare, assignare, vẽdere, vel legare voluerit, tantã terrã &c. & siue p̃cedat charta siue non de donatione, talis charta sufficit ad warantiam. ¶2. Sufficit etiam charta de confirmatione quãdoq; per se, quãdoq; cum charta

charta præcedente vbi ab initio inualida fuit donatio,eo quòd donatorius ſeyſinam rei donatæ non habuit in vita donatoris, quia ex charta de confirmatione ſubſequente facta ab hærede cùm eiius deſcenderit,cõualeſcit prima charta de donatione quæ ab initio fuit inualida, & ſic quælibet illarum iuuat aliam.Item valet charta quòad warantiam ſi ſpecialiter faciat mentionem de warãtia,vt ſi dicatur.Et ego & hæredes mei warantizabimus &c.Item valet etſi nõ exprimatur, dum tamen homagiũ & ſeruiciũinteruenerit ſiue ſeruiciũ factum fuit donatori per manum donatorij,ſine capitali domino donatoris pro donarore per manum donatorij. ¶.3. Item ſufficit finis factus in curia domini Regis,licet expreſſa warantia,vel homagium,& ſeruicium non interuenerit,dum tamen conſtiterit per finem & cyrographum, quod ille qui tenet, tenere debeat de eo qui vocatur ad warantum. ¶.4. Eſt etiam caſus ſpecialis,vbi quis tenetur ad warãtiam & excambiũ,quãuis alius in ſeyſina fuerit de homagio & ſeruicio tenentis ſui,ſicut capitalis dominus donatoris,vbi vz tenens cum domino ſuo homagium ſuum obtulerit & ſeruicium,& dominus ſuus ea recuſauerit ſine iuſta cauſa, poterit tenens impune ad capitalem dominum donatoris ire, & facere ei homagiũ & ſeruicium pro defectu domini ſui, & idem dominus ſuus nihilominùs tenebitur ei ad warantiam. ¶.5. Item tenetur dominus ad warantiam,ratione homagij per ſe,licet nullum ſeruicium de tenente ſuo receperit: vt cũm quis diſtrictus fuerit pro ſeruicio quod domino capitali debetur,pro defectu domini ſui qui medius eſt,& totum ſeruicium percipit,& proprię burſæ infundit,& idem tenentem ſuum erga ſuum feoffatorem non acquietat, pro defectu domini ſui cum proteſtatione proborum hominum poterit domino capitali de ſeruicio ſuo acapitare & ſe atturnare pro defectu ipſius domini ſui,& dominus ſuus nihilominus tenebitur ad warantiam.

1 *¶Cum warantus warantizauerit, ſuſpenditur proſecutio contra tenentem donec placitum de warantia terminetur.2. Non tenebitur warantus ad maius excambium quam ad id ad quod vocatus eſt ad warantum.3. Si Rex vocetur ad warantum de dono anteceſſoris, quis ſit anteceſſor Regis videndum.4. Si priuata perſona vocetur ad warantum ratione chartæ ſuæ vel anteceſſorum ſuorum.5. In quibus caſibus non tenetur warantizare.6. Exceptio q̃ donator nunquàm fuit in ſeyſina.7. Quòd non eſt hæres nec ſuus feoffatus.8. Non tenetur alijs hæredibus warantizare quàm illis qui ſunt in charta comprehenſe ſecundum modum donationis.9. Vbi quis remiſit & quietum clamauit.10. Si ſaluo iure cuiuſlibet.11.Si non tenuerit niſi ad vitam,vel ſi certi homines excepti ſunt.12. Si modus in donatione contentus q̃ donator non teneatur ad warantiam & q̃ conuentio vincit legem.13. Propter variationem ſi tenens ſemel cognouerit q̃ non tenuit tenementum niſi ad vitam vel ad voluntatem domini qui vocatur ad warantum.14. Non tenetur quis ad warantiam nec excambium de feoffamento & incumbratione tenentis ſui vel de iniuria & iniuſta detentione. 15.Nõ tenetur quis de incũbramẽto tenẽtis ſui.16.De excãbio rehabẽdo ſi factũ fuerit. Ca.9.*

POſt eſſonia & dilationes, de quibus ſatis dictum eſt ſupra,comparẽtibus in iudicio tam petente q̃ tenente, q̃ waranto, & vicecom̃ miſerit breue de ſummonitione waranti, ſuſpenditur placitum principale,donec placitũ de warantia terminetur, & audito breui excipere poterit warãtus cõtra breue de warantia,ſi forte ibi fuerit error in nominibus perſo-

perſonarum, vel villarum ad breue de warantia poſternendū, & ſecundū quod aliàs pleniùs dicitur de erroribus. ¶.2. Viſum autem petere non poteſt, quia ſatis ſufficit pro viſu id quod dicitur, ad warantizandum tantam terram quam talis petit, ſed ſtatim inquirat warantus a tenente, an aliquid habeat propter quod teneatur ad warantiam, chartam, vel aliud: & ſi chartas, vel inſtrumentum habeat, illud ſtatim oſtendat, inſtructus enim venire debet ad probandam intētionem ſuam, non eſt enim ei tempus indulgendum niſi ex cauſa, vt ſi inſtrumēta ita depoſita ſint quòd copiam inde habere non poſſit, niſi ad tempus, & quo caſu dabitur ei dilatio legittima ad exhibendum & proferendum inſtrumēta. Si autem dicat quòd inſtrumenta habuit, ſed tamen caſu deperdita ſunt vel aliud ſimile, nihil aliud video, niſi quòd probet caſum. Cùm autem tenens inſtrumenta exhibuerit, & oſtendat rationem quare vocatus ad warantum warantizare debeat, (ſecundum quod ſuperius dictum eſt in parte) reſpondeat vocatus, & doceat quare warantizare non debeat. ¶.3. Inprimis ſi ipſe Rex vocetur ad warantum, ſecundum ſuum modum, & de puro feoffamento anteceſſorum ſuorum, videndum erit qui ſunt anteceſſores ſui. Non enim tenetur warantizare donationem & feoffamenta regum qui regnauerunt ante cōqueſtum, ipſe enim Rex non eſt eorum hęres, & perinde ad warantiam non tenetur, niſi de facto ſuo, ſi ſe ad warantiam obligauerit per confirmationem. Si autem de puro feoffamento ſuo, vel anteceſſorum ſuorum: warantizare tenetur, niſi conditio vel modus aliud inducat, ſed ſemper erit ſua voluntas expectandà, cùm non poſſit ei neceſſitas imponi. Si autem de puro feoffamēto anteceſſorum ſuorum, & de ſua pura confirmatione, tunc warantizare tenetur. Si autem pura ſit donatio, & confirmatio condicionalis, vel modalis, vt ſi dicatur, ſecundū quod charta talis Regis anteceſſoris noſtri rationabilis teſtatur, tunc præiudiciale erit iſtud. Ideo illud imprimis debet inquirere vtrum donatio prima rationabiliter facta ſit vel non, & ſecundum hoc terminare negotium: & cùm quis dominum Regem ita warantum nominauerit, ſolet hoc aliquando cum proteſtatione fieri, quòd ſi hoc non ſufficeret, tenens diceret aliud, quòd quidem modo receſſit ab aula, quia vocatio illa aliquādo friuola inuenta fuit & quaſi nulla. ¶.4. Si autem priuata perſona vocetur ad warantum ratione chartæ ſuæ vel anteceſſorū ſuorum, contra chartas poterit multipliciter reſponderi. Inprimis quòd charta vicioſa eſt in ſe, vel propter raſuram in loco ſuſpecto habitam, vel propter ſignum falſum quod oppoſitum eſt, quorum vnum probari poteſt per aſpectum & aliud per collationem ſignorum. Item quòd ſi charta ſufficiens ſit & bona, excipi poterit contra illam quòd valere non debeat, quia confecta fuit dum donator non fuit compos ſui, nec bonæ memoriæ quod quidem probari poteſt per teſtes in charta nominatos, & per patriam, & qualiter hoc probari debeat, dicetur infra plenius in titulo de warantia chartæ. ¶.5. Item excipere poterit warantus contra tenentem qui vocauit, q licet charta de feoffamento ſufficiēs ſit in ſe, tamen donū illud eſt inſufficiēs: quia donatorius qui chartā ꝓfert, vel eius anteceſſor, cui donū fieri debuit, nūq̄ ſeyſinā habuerit de terra data in vita donatoris, niſi poſt mortem

tem eius per intrusionem,& propter quod ille qui vocatus est ad warantũ,intendit peterè illã in dominico de seysina anteceſſoris ſui qui inde obijt ſeyſitus vt de feodo. ¶.6.Item excipere poterit,q̃ anteceſſor qui donũ feciſſe debuit nunquàm in ſeyſina fuit de tali terra q̃ donationẽ facere potuit. Poterit quidẽ charta eſſe ſufficiẽs quæ non eſt niſi veſtimentũ donationis,& donũ illud inſufficiens pro defectu ſeyſinę,& ecõtra, donum ſufficiens,& charta vitioſa : & aliquando vtrũq; vitioſũ & inſufficiens,& ſic vtrumq; nullum.Et vnde ſi charta de donatione proferatur,oportet q̃ warantus vtrumq; defendat,ſcilicet chartã & donũ,& ex hoc habet tenẽs neceſſe ꝓbare vtrumq; propter copulatiuã coniunctionẽ (&) interiectã: vnde ſi in probatione vnius defecerit, perinde haberi debet ac ſi in probatione vtriuſqùe defecerit,non enim ſufficit probare chartã ſufficiẽtem ſi donum ſit inſufficiens.Item quicunq; donum cognouerit,warantizare tenetur,quãuis oſtendere poſſit chartam eſſe vitioſam vel falſã,quia donũ valere poſſit,etiam ſi charta non interuenerit,vt de itinere VV.de Ralegh in com̃ Buck.de Alicia de Rupella . Itẽ etſi donatio ab initio inualida fuerit propter non ſeyſinã,poterit poſtmodũ cõualeſcere ex facto hæredis: vt ſi cùm donatorius quocũq; modo in ſeyſina fuerit, cùm ius ad hęredẽ deſcenderet,recognoſcat hęres chartã patris ſui & donũ,& homagiũ donatorij ceperit,vel donũ patris cõfirmauerit,terrã illã petere non poterit in dominico,ſed illam warantizare tenetur contra alios:vt de Itinere M. de P. & ſociorum ſuorum in diuerſis com̃ poſt guerram de loquelis quæ remanſerunt ad iudiciũ ſi wilhelmus de Grembale. ¶.7. Excipere etiã poterit vocatus ad warantum contra tenentem qui vocauit,q̃ ipſe tenens non eſt feoffatus ſuus,nec hęres eius quẽ feoffauit,& cùm charta donationis mẽtionẽ non faciat niſi tantũ de ſuo feoffato,& eius hæredib⁹:& vnde ſi ſu⁹ feoffat⁹ vel ei⁹ hęres alios feoffauerit, ipſe talib⁹ ĩmediate warãtizare non tenetur,cũ charta de talibus non faciat mentionẽ:vt de term̃ P.Anno Regni Regis Henrici nono in com̃ Midd.de quadã Iuliana quę petijt dotem verſus quendam Henricum,qui vocauit inde ad warantum quendã VV.filiũ Herewardi,& qui reſpondit q̃ warantizare non debuit, quia nec ipſe nec pater ſuus eundem Henricum feoffauerint, ſed cognouit quòd pater ſuus feoffauit quendam Thomam,& ipſe Thomas feoffauit ipſum Henricum,& deſicut ipſe Henricus non fuit hæres ipſius Thomę (quamuis ab eo feoffatus) nec ipſe VVilhelmus fuit in ſeyſina de homagio & ſeruicio ipſius Henrici, nec ipſe Henricus chartam habuit de ipſo VVilhelmo nec aliud per quòd ei warantizare deberet, ideo conſideratum fuit quòd wilhelmus quietus eſſet de warantia. ¶.8. Item ad warantiam non tenetur quis alijs hæredibus quàm illis qui in charta comprehenſi ſunt per modum donationis, vt ſi cui facta fuerit donatio, ſcilicet ſibi & hæredibus ſuis quos de carne ſua & vxore deſponſata ſibi procreatos haberet, vel de certa vxore tali. ¶.9. Item non tenetur quis ad warrantiam ratione alicuius quietè clamantiæ : vt ſi quis terram petat verſus aliquem vt ius ſuum, & poſtea illam remiſerit & quietum clamauerit, ex hoc autem vocare non poterit ad warantum illum, a quo ius fuerit remiſſũ:vt de itinerẽ Abbatis de Radig & M.de P.in com̃ Gloc.

Anou

Anno Regis H.quinto de Radulpho Chandos. ¶.10. Item non tenetur ad warãtiã quis ratione homagij quod ab aliquo ceperit ſaluo iure cuiuſlibet: vt ſi dubitetur an alius ſit hæres, nec ſit alius hæres apparẽs, vt ſi dicatur: capio homagium veſtrum ſaluo iure cuiuſlibet. Vel ſic. Capio homagiũ veſtrũ de iure veſtro cùm quaſdam terras de pluribus terris teneat, de quibus alij ius habent, & quas ipſe warantizare non debeat. Si autẽ nullum ſciat eſſe hæredem, vel dubitet an ſit alius hæres, quia baſtardus forte ſe gerat pro hærede, & ſe domino offert ſicut hæres, vel ſi dominus petat verſus tenentem ſicut eſchaetam ſuam, & per conſequens nullum eſſe hæredem. ¶.11. Item non tenetur hæres alicui, qui cognouit in curia quòd non tenuit tenementum de quo vocat warantum niſi ad vitã anteceſſoris eius quem nunc vocat ad warantum. Item non tenetur quis ad warantiam per modum donationis contra certas perſonas in donatione exceptas, vt ſi dicatur. Ego & hæredes mei warantizabimus contra omnes gentes, p̃terquàm contra talẽ & talẽ: vt de Itinere Abbatis de Radinge & M.de P.in comitatu warr̃ aſſiſa mortis anteceſſoris ſi wilhelmus Truſſell. ¶.12. Item non tenetur quis ad warantiã quãuis homagium interuenerit per modum donationis ex conſenſu donatorij, vt ſi quis donationem fecerit alicui pro homagio & ſeruicio, & dicatur in charta pro ſe & hæredibus ſuis ꝙ ſi donatoriũ contingat implacitari quòd nec ipſe nec hæredes ſui ad excambium teneantur nec ad warantiam, ſicut de VVilhelmo de Bruere in multis chartis ſuis, & ſic vnicit ſumma conuentio legem, ſicut in multis alijs locis & caſibus ſupradictis. Sed quid ſi cùm donatorius implacitatus fuerit propter homagium, (quòd probari poterit) feoffatorem ſuum vocauerit ad warantum, & cùm ipſe feoffator excepit quòd ad warãtiam non teneatur per modum donationis, donatorius noluerit chartam exhibere cùm faciat contra ipſum: quæritur an ad hoc cõpelli poſſit? & ſi compellatur, reſpondeat quòd chartam non habuerit: & ſi habuerit ꝙ illam caſu amiſit: ſic videtur quòd deficiat probatio, licet ius non deficiat, niſi ſit qui dicat hoc per patriam eſſe dirimendum. Conſultè igitur faceret donator ſi per ſcriptum aliquod de tali conuentione in initio donationis ſibi cautius proſpiceret. ¶.13. Item nec ad excambium tenetur nec ad warantiam quis propter variationem, vt ſi quis ſemel cognouerit quòd terram non tenuerit niſi ad voluntatem talis domini ſui, & ſi poſtea dicat quòd in feodo, cadit ab intentione ſua propter variationẽ: vt de Termino Sancti Hillarij Anno Regni Regis Henrici octauo. Et eodem modo non admittitur variatio, vt ſi quis fuerit requiſitus in placito de proparte, an teneat pro hærede, & confiteatur quòd ſic, & poſtea dicat quòd inde feoffatus ſit, & warantum vocauerit, non audietur propter variationem, cùm iſta variatio ſit contra breue, & contra intentionem petẽtis, cui primò conſenſit: ſed ſi primò confiteretur quòd teneret ſicut feoffatus, & non hæres, & ſic contra breue: & poſtea variaret, & confiteretur ſe eſſe hæredem, talis variatio admittenda eſſet, quia non in præiudicium petentis, prima autem non, quia in præiudicium. ¶.14. Item non tenetur quis ad warantiam de iniuria & iniuſta detentione tenentis ſui verſus feoffatum a ſuo tenente. Vt ſi A. feoffauerit B de aliquo tenemento,&

to,& idem B.de eodem feoffauerit C.& C. relictis hæredibus infra ætatẽ exiſtentibus decedat,& B. ratione cuſtodiæ ceperit tenemẽtum illud in manum ſuam,& cùm hæres ad ętatem peruenerit tulerit aſſiſam ſuper ipſum B.& B.inde ad warantum vocauerit ipſum A.idem A.ad warantiam non tenebitur de iniuria & iniuſta detentione tenentis ſui, quia ex hoc ſequeretur quòd ſi ipſe hæres recuperaret tenementum ſuum,quòd idem A.teneretur B.ad excambium, quod eſſet iniquum, & de hac materia inueniri poterit in rotulo de termino Sancti Hillarij, Anno Regni Regis Henrici decimoquarto aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Galfridus pater Gilberti,& quam terram Prior de Colum tenuit, & qui vocauit inde ad warantum quendam warinum de Monte Cauiſo verſus prædictum Gilbertum,& vbi idem warinus venit & cognouit quòd domus illius prioris de Colum feoffata fuit per anteceſſores ſuos de tenemento vnde aſſiſa arramata fuit,ſed prædeceſſores ipſius prioris feoffauerunt prædictum Galfridum de cuius morte aſſiſa arramata fuit,& vnde ibi conſideratum fuit quòd warinus non tenebatur ad warantiam propter incumbramentum prædeceſſoris ipſius prioris. Et ſic videtur quòd ſiue feoffatus medius fuit detentor iniuſtus ſiue alios inde feoffauerit & ſic tenementum incũbrauerit,ſiue ipſe implacitatus fuerit per aſſiſam, ſiue vocatus ad warantum a tenente ſuo & facto proprio, quòd feoffator ſuus non tenebitur ad warantiam, licet teneatur contra extraneas perſonas de waranto in warantum vſqùe ad plures,contra extraneas perſonas quæ ius habuerint in re data ante feoffamentum ſuum, quod primum fuit & principale, & in quo caſu tenet warantizatio ab vltimo feoffato vſqùe ad primum feoffatorem, & quilibet tenetur ſuo feoffato warantizare per ordinem, cùm feoffati fuerint ſibi & hæredibus ſuis.Si autem ſic, ſibi & hæredibus ſuis,vel cui dare vel aſſignare voluerit, tunc habebit aſſignatus vel donatorius electionem, vtrum velit vocare ad warantum ſuum feoffatorem, vel feoffatorem ſui feoffatoris propter modum primæ donationis immediatè,& ſic conſiderare oportet vtrum quis feoffatus fuerit ſic vel ſic.

Item eſto quòd A.primò feoffauerit B. &. B. relicto hærede infra ætatem moriatur,& cùm A.in manum ſuam ceperit hæreditatem ratione cuſtodiæ, feoffauerit C. qui inde ſeyſitus moriatur relicto hærede infra ætatem,& A.eodem modo ceperit terram in manum ſuam ratione cuſtodię, & cùm vterq; hæredum aſſiſam mortis anteceſſoris proferat ſuper ipſum A.idem A. de incumbramento ſuo warantum vocare non poterit,propter factum & proprium incumbramentum ſuum, ſed aſſiſa vltimi feoffati procedet primò ſuper ipſum A.& cùm recuperauerit, tũc cadit aſſiſa primi feoffati impetrata ſuper ipſum A. & reincipiet ſuper vltimum feoffatum,vt ipſe ad warantum vocet ipſum A.& cùm hæres primi feoffati recuperauerit verſus A.habeat hæres vltimi feoffati ad valentiam de terra waranti. Et quod dicitur de vno feoffato erit obſeruandum in pluribus feoffatis, & eorum hæredibus in infinitum, vt ſi A. feoffauerit B. &.B. C.&.C.D.& D.E.& E.F.ſic in infinitum.Si aliquis capitaliũ dominorum vſqùe ad primum feoffatorem iuſtè ſicut ex cauſa donationis,vel nomine cuſtodiæ,vel aliqua alia iuſta de cauſa: vel iniuſtè,ſicut per intruſionem,

ſi onem vel diſſeyſinam, ſiue tenemẽtum tenuerit in manu ſua & inde impla-
citatus fuerit, ſiue alios feoffauerit a latere vnum vel plures, & ipſe alios vnum vel plures, ſimul vel ſucceſſiue, et ipſe talis vocetur ad warantũ, nunquam de facto et incumbramento ſuo ſuum feoffatorem vocare poterit ad warantum. ¶.15. Item eſto quòd quis de proprio facto & incumbramento feoffatorem ſuum vocauerit ad warantum, & cùm ipſe warantizauerit, & excambium fecerit, qualiter & per quod breue debeat excambium reuocari: verbi gratia, A. feoffat B.B. vero feoffat C. amitam D, mortua C.D. profert aſſiſam verſus B. capitalem dominum qui feoffauit C.B. vocat inde ad warantum A. A. venit & warantizat. D recuperat ſeyſinam ſuam verſus A. A facit excambium ipſi B. ad valentiam. Ad querelam igitur ipſius A. reſtituetur ei excambium per breue quod tale erit ¶.16. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram nobis vel Iuſtitiarijs noſtris apud VVeſtmonaſterium ad terminũ talem Benedict ad reſpondendum Adæ quare excambium cepit de terra ipſius A ad valentiam tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa, quam D. in curia noſtra coram Iuſticiarijs noſtris talibus recuperauit, verſus eundem B. per aſſiſam mortis anteceſſoris inde captam, inter prædictum D. & eundem B. & vnde idem B. vocauit ad warantum prædictum A. verſus prædictum D. & qui venit & ei warantizauit terram illam quam pater ſuus dederat ipſi B. ſed excambium inde facere non debuit (vt dicit) eo quòd C. amita prædicti D. de cuius morte prædictus D. tulit aſſiſam illam feoffata fuit de prædicta terra a prædeceſſoribus prædicti B. poſtquam pater prædicti A. eandem terram dederat ipſi B. vt idem A. dicit. Et habeas ibi ſummonitorum nomina & hoc breue. Teſte &c. Et vnde cùm idem Benedictus conuictus fuerit tale recepiſſe excambium, illud reſtituet quaſi iniuſte receptum. Et quòd ita ſit, inueniri poterit de termino Sancti Hillarij Anno Regni Regis Henrici decimoquinto in comitatu Berkſhire de Priore de Bradley & VVilhelmo de Cyfrewaſt.

1 ¶ *Suſpenditur quandoqùe warantia ad tempus propter minorem ætatem vel propter mortem.2. Fallit hoc quandoqùe propter finem factum, vel ſi anteceſſor minoris obijt ſeyſitus vt de feodo, quia minor reſpondebit ad finem.3. Cùm minor warantizauerit propter finem, non reſpondebit petenti ante ætatem.4. Videtur quòd teneatur reſpondere de quibus anteceſſor non obijt ſeyſitus vt de feodo, ſi vice verſa non teneatur reſpondere de quibus obijt ſeyſitus vt de feodo.5. Suſpenditur quandoqùe per mortem waranti.6. Si quis duos vel plures vocauerit ad warantum, vt ſi virum & vxorem.7. Vbi plures vocantur ad warantum ſucceſſiue, refert quis prius moriatur & in perſona cuius debeat placitum warantiæ ſuſcitari & vnus ex principalibus perſonis moriatur.8. Quod remanebit totum placitum ad minorem ætatem vnius waranti & poſt ſeyſinam.9. Si plures waranti vocentur ſicut vnus hæres.10. Suſpenditur warantia propter dubium euentum propter partum qui in vtero eſt.11. Si warantus vocatus appellatus ſit de vita & membris.12. De eo qui debet eſſe loco hæredis vt de eſchaeta.13. Refert vtrum warantus qui obijt tenuit in feodo vel ad vitam.14. Poterit quis intrare gratis ad warantiam ſi non vocetur ad propry iuris tuitionem.* Cap.10.

Suſpen-

SVſpenditur quandoq; warantia ad tempus propter minorem ætatem quandoq; propter mortem waranti,& quandoq; propter caſum fortuitum ſuperueniẽtem, & non perimitur ſed durat actio principalis, cùm adhuc durat fundamentum, ſcilicet placitum principale ſuper quod conſtrui poterit ædificium,vt ſi durantibus partibus principalibus, petẽte vz & tenente,moriatur warantus. Si autem aliqua partium vel ambæ partes principales moriantur, ſic cadit cauſa principalis & totum fundamentum,& per conſequens placitum incidens de warantia. Suſpenditur autem warantia ad tempus propter minorem ætatem ipſius waranti in placito proprietatis: vt ſi pater vel mater, vel alius anteceſſor, de aliquo teneméto obijt ſeyſitus vt de feodo,quo caſu,ille qui minor eſt ſiue vnus ſiue plures ante plenam ætatem non reſpondebit, licet petere poſſit aliquando in cauſa proprietatis ante plenam ætatem viginti & vnius anni, ſecundum quod tenementum fuerit ſocagium vel feodum militare, & cùm warantia propter ætatem ſuſpendatur, merito debet eſſe in ſuſpenſo vſquè ad plenam ætatem placitum principale. ¶.2. Fallit tamen iſtud in caſibus tum propter finem factum in curia domini Regis,tum quia anteceſſor minoris non obijt ſeyſitus vt de feodo de re de qua vocatus eſt ad warantum in dominico nec in ſeruicio, ſed forte ad terminum annorum vel ad vitam,vel vt de vadio vel nomine cuſtodiæ,& huiuſmodi: propter finem factum,quia eſto quòd A.petat verſus B.tantam terram cum pertinentijs &c.& B.vocet inde ad warantum C.qui nolit reſpondere infra ætatem,quia anteceſſor ſuus obijt inde ſeyſitus vt de feodo. Si B. proferat cyrographum vel finem factum in curia Domini Regis inter ipſum & prædictum C. vel inter eorum anteceſſores, tunc quamuis idem C. infra ætatem exiſtat,reſpondebit ad finem illum, quod de facili reprobari non poterit,& procedetur ad iudicium de warantizatione,licet ad ſimplicem chartam,vel ad homagium,vel ſeruicium infra ætatem non teneatur reſpondere,ſed in hoc caſu reſpectum habebit reſpondendi tam de warantizatione verſus B.quàm de principali placito verſus A. ¶.3. Sed ſi finis & cyrographum interuenerit, ætas ipſius C.non expectabitur verſus B. qui ipſum vocauit ad warantum propter finem illum,quin ſtatim warantizet,non expectata ætate ſua,quia ad finẽ factũ reſpondebit quilibet minor,etſi non eſſet niſi vnius anni, & cùm C.ſic warantizauerit ipſi B. expectabitur ætas ſua verſus ipſum A.qui petit de placito principali, & ſic videtur prima facie quòd in vno & eodem placito expectatur ætas & nõ expectatur, quod quidem verum eſt, ſed tamen ſecundum diuerſos reſpectus,cùm hic ſint duo placita,vnum vz principale,quod eſt inter ipſum A.& B.& aliud incidens,quod eſt inter B.& C.de warantia. ¶.4. Item cũ minor non teneatur de aliquo reſpõdere de quo pater vel mater vel alius anteceſſor obijt ſeyſitus vt de feodo in dominico vel in ſeruicio ante plenam ætatem,præterquàm ad finem factum (vt prædictum eſt) videtur a contrario ſenſu quòd reſpondere debeat tam ad warantiam, quàm ad principale placitum, de omnibus de quibus non obijt ſeyſitus vt de feodo nec in ſeruicio nec in Dominico, ſicut ſunt ea de quibus paulò

ante dictum est. Et vnde siue placita sint per breue de recto, siue assisæ sicut mortis anteceſſoris, & aliæ huiusmodi in quibus ostendi poterit quòd anteceſſor minoris qui vocatus est ad warantum non obijt ſeysitus de re petita vt de feodo, nec in dominico nec in ſeruicio, ad warantiã reſpondere tenebitur, & poſt warantiam ad placitum principale, non obſtante minori ætate. Si autem inde ſeysitus obijt vt de feodo, in dominico vel in ſeruicio, aliud erit. Et de hac materia dicetur plenius infra de exceptionibus, vbi dicitur ad quę debet minor reſpõdere, & ad quę non. ¶.5. Suſpenditur autem quandoq; warantia per mortem waranti, vbi ſcilicet quis vocatus fuerit ad warantum & obierit antequàm warantizauerit, vel poſtquã warantizauerit, vel quãdocunqùe, dum tamen ante iudicium & loquelam terminatam inter ipſum & principalem dominum petentem. Et quo caſu, siue hæres eius infra ætatem fuerit siue non, non propter hoc cadit loquela, nec ex toto erit reincipienda per mortem waranti, cùm ſemel warantizauerit, & in ſe ſuſceperit defenſionem: & per hoc fit quaſi tenens, cùm adhuc duret fundamentum, ſcilicet petens & tenens, vt ſupradictum est, inter quos vertitur contentio, & ideo de nouo vocetur hæres eius ad warantum, qui obiit. Et quòd hæres vocari debeat: probatur in rotulo de Termino Paſchæ, Anno Regni Regis Henrici decimoſexto in comitatu Kanc. de Alicia de Bendenges. Ad idẽ facit quod habetis de termino ſanctę Trinitatis Anno Regni Regis Henrici octauo in principio Rotuli. Et quod dicitur de hærede, obſeruari debet de ſucceſſore, ſicut epiſcopis, Abbatibus & prioribus: vt de termino Paſchæ Anno Regni Regis Henrici ſeptimo in comitatu Deuoñ de wylhelmo Paynel & abbate de Doneckſwell, & ſic non peribit lis, quamuis pereat inſtantia litis. ¶.6. Item esto quòd quis duos vel plures vocauerit ad warantum, ſicut virum & vxorem, verbi gratia: A. petit verſus B. terram, B. vocat inde ad warantum C. & D. vxorem eius qui veniunt & warantizant, & vocant inde ad warantum E. & pendente placito warantiæ inter eos, moritur C. vir ipſius D. quo caſu oportebit quòd D. vxor C. de nouo vocet ad warantum ipſum E. & per nouum breue, & qui non reſpondebit niſi ad warantiam ſine noua ſummonitione: vt de termino Paſchæ Anno Regis Hẽrici decimoſexto in comitatu Linc. de Richardo de Elings. Sed quid ſi vterq; moriatur tam C. quàm D. tunc ſummoneãtur hæredes ipſius D. Item esto quòd warãtus cùm vocatus fuerit ad warantum warantizauerit & amiſerit, ſed excambiũ non fecerit in vita ſua, hæres ipſius (ſine alio breui) tenebitur excambium facere: vt de termino ſanctę Trinitatis Anno Regis H. octauo de Hugone de Bailol. ¶.7. Refert tamen vtrum ex pluribus primus moriatur vbi plures ſucceſſiuè vocati fuerint ad warantizandum de waranto in warantum & warãtizauerint vſq; ad vltimũ, & ille qui vltimò vocatus fuerit ad warantũ, siue warantizauerit siue non, & siue ad placitum principale reſpondet siue non, dum tamen moriatur ante iudicium in principali, & quo caſu erit placitum warantiæ reincipiendum in perſona hæredis ex noua ſummonitione. Si autem iudicium redditum ſit, ſine noua ſummonitione & nouo breui, erit executio iudicij facienda de bonis hæredis, quoad excambiũ.

Si au-

Si autem ille primus qui warantizauit moriatur, vel tenens cui warantizatum est, vel illi qui sunt medij, pendente placito warantię inter vltimos warantos, & aliquis ipsorū amiserit: fiat escambiū hæredibus ipsius vltimi waranti, & illud idem tenēti, si superstes fuerit: Si autē non, tunc cadit principalis loquela, & erit de nouo reincipienda. De warantis vero qui medij sunt, si moriantur pendente placito warantiæ inter vltimos warātos, non est multum curandum, quia eorum hæredes nō versantur nec in lucro nec in damno suo quoad escambiū, ex quo vltimò vocatus non respondet ad warantiam, sed hæres mortui qui vocauit, & qui alijs warantizaret si plene ætatis fuerit sūmonitus ad warātizandū in statu quo pater fuit, & si fuerit infra ætatem expectetur ætas. ¶ 8. Si autem ibi sint plures waranti vocati, qui sunt quasi vnus hæres de feoffamento antecessorum suorum, quorum vnus fuerit infra ætatem, propter ætatem suā remanebit placitum warantiæ vsq; ad ætatem, ac si omnes essent infra ætatem, cum distinctione supradicta. Si autem vnus vel plures moriantur, & hæredes habuerint de corpore suo qui sunt infra ætatem, vel plenæ ætatis, tūc summoneantur hæredes in forma supradicta, & fiat vt supra. Si autem alios non habuerit nisi cohæredes quibus descendit ius defunctorum per ius accrescendi, iniquum esset & onerosum si pro parte illa quæ eis de nouo accreuerit essent omnes summonendi de nouo, non allocatis essonijs & dilationibus suis præhabitis: cùm lites & dilatiōes potius restringendæ sunt q̄ laxandæ. Igitur non erit de nouo sūmonitio reincipienda, sed teneat processus secundū quod inceptus est. ¶ 9. Item si plures waranti simul vocentur qui sunt quasi vnus hæres, tunc refert vtrū partitio facta sit inter eos vel non: Si autē non, omnes simul nominandi sunt & vocandi quasi vnum corpus, & nullus sine alio respondebit. Si autē partita fuerit, tunc refert vtrum feoffamentum, de quo vnus vocatus est ad warantum, factum sit a participe post partitionē vel ante, a communi anteccessore omnium. Si autem tantū a participe sine alijs, ipse solus vocetur & respondeat de facto suo proprio. Si autē a communi anteccessore, tunc omnes vocentur: nec expedit tantum vnum nominare sed omnes, licet vnus posset respondere quòd sine participibus ad warantum non teneretur respondere nisi summonerentur ad warantizandum cum eo. ¶ 10. Suspenditur autem warantia propter dubium euentum de warranto, vt si duo se gerant pro hærede, de quibus ante iuditium constare non possit quis eorum sit hæres legittimus. Item si mulier habens in vtero partum, de quo constare non possit vtrum nascatur viuus vel mortuus, vel cùm sit natus, vtrum sit homo vel declinet ad monstrū. ¶ 11. Item remanet warantia in suspenso, si quis vocatus fuerit ad warantiā qui appellatus sit de vita & mēbris, donec cōstiterit vtrum se defēdere possit vel nō de felonia: quia nō magis tenetur respondere ad warantiā pendente accusatione, q̄ tenetur ad placitum principale, quia subsequente condēnatione, omnia quæ cum ipso facta essent post feloniā factā, sunt irritanda & reuocāda, & etiā generatio sua suscepta post feloniā exhæredāda, & ideo suspendit warātia donec cōstiterit quis ei succedere debeat post delictū.

¶ 12. Item

¶12. Item idem erit si warantus obierit pendente placito warantiæ, donec constiterit ad quem terra sua debeat reuerti si obierit sine hærede, cùm talis esse debeat loco hæredis, vt de donationibus factis ante feloniam. Et si talis forte suspensus fuerit pendente warantia vel vtlagatus, tunc eodem modo reincipiatur loquela, & in eodem statu in quo fuit quando tenens primò warantum vocauit, cùm constiterit cuius eschaeta debeat esse hæreditas talis: vt de Itinere VV. de Ralegh. in com. warr de quodam VVilhelmo filio Roberti. ¶13. Videndum est etiam vtrũ warantus qui obijt, tenuit in feodo vel ad vitam tantum, sicut nomine dotis, vel alio modo sicut liberum tenementum, quod post mortem ipsius warãti reuersurum est ad dominum proprietatis. Si autem in feodo, fiat vt supradictum est, si autem ad vitã, & dominus proprietatis implacitauerit, tunc non cadit breue nec loquela principalis, sed tantum placitum de warantia, quod in personis hæredum reincipere non potest: & procedet placitum principale, ac si tenens ab initio warantum non vocasset. ¶14. Poterit etiam quis intrare in warantiam etsi non vocetur ad warantum, ad proprij iuris tuitionem: vt si quis tenuerit ad vitam suam, sicut mulier nomine dotis, vel alio modo, vel ad terminum terram aliquam quæ post vitam vel terminum reuersura esset ad dominũ proprietatis si se in fraudem & exhæredationem ipsius permiserit implicitari ab aliquo, & cùm posset dominum proprietatis inde vocare ad warantum ad defensionem suam, hoc omiserit: bene poterit dominus ille proprietatis, cùm sibi viderit exinde periculum iminere, comparere per se, & si nõ vocetur, intrare in warantiam ad sui proprij iuris defensionem: cùm melius & vtilius sit in tempore occurrere, quàm post causam vulneratã quærere remedium, & sic malitijs hominum obuiare. Quia cùm mulier vel alius qui tenet ad vitam, sine waranto suo placitare vel respondere nõ possit, statim cùm implacitata fuerit de aliquo ad dotem suam pertinente, quod in corpore vel in iure consistat, vocare debet warantum suum: vt de termino s. H. & P. anno Regis H.iiij. circa finẽ, & si hoc in fraudem omiserit, vel forte defaltam facere voluerit, ille cuius interest intret in warantiam etiam si non vocatus. Si autem cùm warantus vocatus fuerit defaltam fecerit, petens recuperabit rem petitam, & tenens excambiũ. Si autẽ tenens, & warantus non, tunc amittit tenens, & escambium nõ habebit.

1 ¶ *Cùm warantus se de warantia defendere non possit vel cùm gratis vel per iuditium, tunc reincipiet petens principale placitum versus warantum sicut fecit versus tenentem & eodẽ modo proponat intentionem.* 2. *Si ille qui warantizauerit vlterius vocet warantum, tunc fiat ei tale breue pro auxilio curiæ.* 3. *Si ille qui vocatur ad warantum non tenuit nisi ad vitam quando feoffauit & mortuo eo qui vocatus est.* 4. *Cum vltimus warantus vlterius warantum vocare voluerit, tunc statim defendat ius petentis.* *Cap.11.*

CVm autem warantus de warantia defendere se non possit, quin per iuditium warantizat, vel si gratis hoc fecerit, tunc reincipiet petens placitum suum principale versus ipsum qui warantizauit, & proponat eodem modo intentionem suam versus ipsum warantum, sicut pro-

propoſuit verſus ipſum principalem tenentem, & dicat ſic: quòd iniuſtè intrat in warantiam, quia terra, vel res de qua agitur eſt ius ſuum, quia talis anteceſſor ſuus inde obijt ſeyſitus vt de feodo & iure, & ſic per omnia ſicut verſus ipſum principalem tenentem, & ſic incipit placitum eſſe inter petentem & warantum, & ſic tenens & alij waranti medij quibus warantizatum eſt remaneant in pace, donec conſtiterit quid actum ſit inter petentem & warantum: & quo caſu bene poterit warantus warantum vlteriùs vocare ſi warantum habuerit, vnum vel plures, ſimul vel ſucceſſiuè: & quo caſu, ſi warantus ſummoniri debeat, nulla fiat mentio in ſummonitione de tenente nec de warantis medijs, quibus warantizatum eſt, ſed dicatur. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A. quòd ſit coram Iuſtitiarijs &c. ad warantizandum B. ſcilicet waranto qui vltimò warantizauit, tantam terram, &c. quam C. in curia noſtra coram Iuſtitiarijs &c. clamat vt ius ſuum verſus ipſum B, & vnde idem B. in eadem curia &c. vocauit ipſum A. ad warantum verſus ipſum C. & qualiter vlterius de warantis ſit procedẽdum ſi vocati fuerint, ſatis perpendi poterit ex prẽmiſſis. ¶ 3. Item eſto quòd ille qui vocatus eſt ad warantum non tenuit rem petitam niſi ad vitam ſuam, & antequã warantizauerit moriatur, & terra reuerti debeat ad dominum proprietatis qui petit, non cadit breue principale, nec warantia, ſed reincipiat placitum warantiæ in perſona hæredis, ſi ille qui ad vitam tenuit feoffauit in feodo. Si autem ad vitam ſuam, tunc cadit omninò warantia & tenebit placitum principale. Si autem ad vitam tenentis, tunc tenebit warantia: & de hac materia ſupra de donationibus. ¶ 4. Cum autem ille qui vltimò warantizauit warantũ vlteriùs vocare voluerit, vel non poſſit, tũc aut ſtatim defendit ius ipſius petentis & ſeyſinam & totum per corpus liberi hominis ſui, & per duellum, vel ponat ſe in magnam aſſiſam, vel rem petitam recognoſcit petenti cum voluntate tenentis, niſi exceptiones habeat contra petentem quas proponat. Et ſunt exceptiones communes quæ competunt tam tenenti quàm waranto, & quas ipſe warantus proponat ſi voluerit. Sunt etiam quædam exceptiones quæ competunt tantum tenenti & non waranto, quas quidem non proponat warantus, & econtrario, quia etſi aliquando competat exceptio contra aliquem, non pertinet ad omnes qui illam proponant, niſi ad ipſum tantum cuius intereſt. Et vnde videtur quòd ad illum cui warantizauit non competant exceptiones quæ propoſitæ fuerint a principali tenente, & per iuditium caſſatæ, vel quibus ipſe tenens tacitè renuntiauit, vocando warantum, ſcilicet antequam illas proponeret, ſicut contra breue de errore & huiuſmodi, ſi ita ſit quòd tacita renuntiatio tenentis principalis nocere poſſit waranto.

1 ¶ *Propoſita intentione contra warantum ſi warantus ipſum petat denegabitur ei.* 2. *Si waranto competat alia exceptio quæ primo non competierit principali tenenti, proponatur ille incontinenti.* *Cap.* 12.

Propo-

PRopoſita autem intentione petentis (vt prædictum eſt) ſi warãtus viſum petat, denegabitur ei: quia aut ſcit aut ſcire debet quã terram tenenti ſuo warantizauit, & de qua terra homagiũ ceperit & ſeruitiũ. Si excipiat & dicat q̃ totam terram petitam non teneat, de qua vocatus eſt ad warantum, non valebit ei, quia non tenetur ei ad maius eſcambiũ. Et viſu ei denegato, ſi dicat q̃ totam terram illã petitã non teneat, de qua vocatus eſt ad warantum, ſiue tenens primò illam propoſuerit ſiue non, & licet totam warantizare debeat, quamuis tenens totam nõ teneat, talẽ exceptionem proponendo non audietur, cùm ad maius eſcambium non teneatur principali tenenti, quàm ipſe tenens tunc tenuerit, quando warãtus per iuditiũ amiſit, licet iſta exceptio ab initio competeret ipſi tenenti contra petentẽ. ¶2. Si autem ſint exceptiones vel defenſiones quæ cõpetant ipſi waranto, & quæ prius non competierunt ipſi principali tenẽti tunc illas proponat warantus, vt ſi finis in curia domini Regis & cyrographum factum fuit inter ipſum warantum & petentem, vel eorũ anteceſſores per quem finem ipſe petens vel eius anteceſſores remiſerunt, vel quietum clamauerunt ipſi waranto, vel eius anteceſſoribus totum ius ſuũ quod habuit in terra illa petita, vel ſi anteceſſores petentis, vel ipſe petens feloniam vel quid tale fecit, propter quod terra illa fuit eſchaeta ipſius waranti vel anteceſſorum ſuorum. Item ſi recognitio, & redditio, donatio vel venditio, cum warantia expreſſa, vel pro homagio & ſeruitio interuenit, vel ſi forte anteceſſores ipſius petentis terram illam amiſerint verſus warantum per iuditium, vel per magnam aſſiſam vel per duellum vel eius hæredes: Et plures poſſunt eſſe huiuſmodi exceptiones waranto competentes, quæ non competunt principali tenenti, & vnde cùm warantus per huiuſmodi exceptiones vel per duellum vel p̃ magnã aſſiſam, vocantem legittimè defenderit, retinebit tenens ſeyſinam ſuam, & petens in miſericordia remanebit.

1 ¶ *Si nulla ſit exceptio vel defenſio de eſcambio rehabendo & cum warantus tenentem ſuum defendere non poſsit.* 2. *Non tenetur quis factum patris warantizare vel eſcambium facere de hæreditate matris vel econtrario.* 3. *Si warantus tenuerit de domino Rege per warantiam.* 4. *Si de eſcambio fieri debet extenſio.* 5. *Caſus vbi quis habere poſsit ipſam rem principalem & nihilominus eſcambium.* *Cap.13.*

SI autem non ſit exceptio, nec defenſio, ſicut duellum vel magna aſſiſa per quam poſſit warantus tenentem ſuum defendere, ſecundum quod inferius dicetur, amittet tenens terram petitam, & warantus ei tenebitur ad eſcambium, quatenus habuerit de hæreditate eius ratione cuius vocatus fuerit ad warantum. ¶2. Non enim tenetur quis factum patris, vel matris, vel alterius anteceſſoris (cuius hæres ipſe fuerit) warantizare, vel eſcambium facere de ſuo perquiſito. Itẽ nec de hæreditate matris warantizare debeat quis, vel eſcambium facere de hæreditate patris, vel econuerſo de hereditate patris warantizare debet quis, vel eſcambium facere de hæreditate matris. Vt de Itinere epiſcopi Dunholm & M. de P. in coñ Eborũ anno Regis H.iij. circa mediũ rotuli. Et q̃ donũ

patris

patris warrantizare debeat de hæreditate patris, inueniri poterit in eodem rotulo de eodem Itinere de wilhelmo de Vauasour : vbi hæres satis habuit ad warrantizandum de hæreditate patris. Si autem non habeat vnde totum,sed partem,fiat excambium quatenus fieri possit, & de residuo expectet tenens tempora meliora.Si autem nihil,non erit omninô absoluendus de excambio, dum tamen sit aliquid quod ei accidere possit de hæreditate eius, ratione cuius vocatus fuerit ad warrantum.

¶ 3. Item quamuis quis teneatur ad warrantiam,ad excambium tamen non tenetur ratione rei quam tenet, licet ei hæreditarie descendat, vt si teneat de domino rege in capite per seruicium quod diuidi nõ potest, vt per seriantiam,ne dominus rex cogatur seruicium suum,& officium seruientis recipere per particulas, cùm particularis solutio multa habet incõmoda,& quæ reuocari & coadiuuari debet si fuerit dispersa, nisi ita sit quòd ille qui seriantiam vel eius partem alienauerit, tantum retinuerit quod sufficere possit ad plenum seruicium. Et quod dictum est de seriantia,dici poterit de alijs feodis quæ tenentur de domino rege in capite. Si autem de excambio fieri debet extentio & estimatio, estimari debet res quæ admittitur in eo statu in quo fuit quando primô data fuit. Item nec si ille qui warrantum vocauit aliquid adiecit de alterius feodo, nõ enim admittitur melioratio tenentisqui amisit: vt si post feoffamentum suũ ipse vel anteceſſores sui ibi ampla construxerit ædificia, sicut castra,parcos vel viuaria.Et si plures sint warranti qui amiserint quilibet contribuat ad excambium pro portione virili, & fiat excambiũ & extensio per hoc breue. ¶ 4. Rex vic.salutem.Scias quòd cùm A.in curia nostra &c. peteret versus B.tantam terram cum pertiñ &c.vt supra. idem B. venit in eadem curia & vocauit inde ad warrantum C. & qui venit in eadem curia & ei warrantizauit,& postea per iudicium eiusdem curiæ nostræ terram illam amisit versus prædictum A. quæ quidem per rationabilem extensionem inde factam per præceptum nostrum in com̃ tali,valet per annum x.li. Et ideô tibi præcipimus quòd de terra ipsius C.in comitatu tuo eidem B.in excambium prædictæ terræ sine dilatione habere facias & assignari x. libratas terræ per visum legalium hominum de comitatu tuo, & per rationabilem extensionem, & quid & vbi & per quas particulas terram illam ei assignaueris,nobis scire facias per litteras tuas sigillatas,& per duos ex illis per quorum sacramentum extensio illa & assignatio facta fuit, & habeas ibi hoc breue & nomina eorum per quorum &c. Teste &c. Et si causetur extensio,fiat sicut alibi de extensionibus. ¶ 5. Poterit etiam quis in casu habere ipsam rem principalem, & nihilominus excambium, verbi gratia. Dominus capitalis cùm in possessione fuerit alicuius terræ ratione custodię de duobus fratribus,feoffat postnatum de eadem terra, primogenitus profert assisam mortis super fratrem postnatum,& ipse vocat ad warrantum capitalem dominum, & cùm ipse warrantizauerit recuperat antenatus seysinam versus eum, & ipse dominus capitalis facit postnato excambium, mortuo autem antenato sine hærede de se seysiat dominus capitalis terram in manum suam, frater postnatus petit illã versus eum per assisam mortis anteceſſoris de morte fratris sui,obijcit ei do-

minus ſuus capitalis quòd non poteſt petere terram cùm inde habeat excambium, Reuera poterit diuerſis reſpectibus terram in dominico ꝓpter deſcenſum, & excambium ſimiliter retinere propter feoffamentum, & ſic vtrumq; tamen ex diuerſis cauſis.

1 ¶ *Si tenens warrantum vocauerit qui manens ſit extra regnum & nihil habuerit in regno per quod diſtringi poſſit. 2. Breue ſi implacitatus in Anglia warrantum vocauerit qui manet in Hibernia. 3. Si warrantus non venerit nec tenentem ſuum warrantizauerit. 4. Si implacitatus in Hibernia warrantum vocauerit qui manens ſit in Anglia. Ca.14.*

DIctum eſt de illis qui warrantum vocant per auxilium curiæ infra regnum, & vbi dominus Rex diſtrictionem habeat vt vocatus veniat ad warrantizandum. Nunc autem dicendum ſi tenens warrantum vocauerit qui ſit manens extra regnum, & nihil habuerit in regno Angliæ per quod diſtringatur, & tunc refert ſi extra regnum ſi Rex habuerit poteſtatem vel non ad diſtringendum talem, quód ſi nullam, ſicut in poteſtate Regis Franciæ, vel Alemaniæ, vel huiuſmodi, licet auxilium tenenti concedatur, non valebit: ſed oportebit tenentem talem producere ſi voluerit, quia auxilium nõ habebit, alioquin in defaltam remanebit, debet etiam illos producere ſine auxilio curiæ, quos habuerit ſub poteſtate ſua, quamuis infra regnum manentes ſint, & ſub regis coertione, ſicut vxorem propriam, & liberos proprios, & alios quibus poſſit imperare. Eſto etiam q cùm tenens implacitatus fuerit in Anglia, warrantũ vocauerit qui manens ſit in Hybernia, vel in Wallia, ſub poteſtate Regis, & vbi breuia ſua currunt, et hoc per auxilium curiæ. Videtur quòd ei dari debet auxilium, & placitum principale in ſuſpenſo manere, & ſine die, quouſquè in Hybernia diſcuſſum fuerit de placito warrantiæ, & q tenens ſequatur placitum de warrantia, vel quòd per defaltam amittat, & fiat breue domini Regis iuſticiarijs ſuis in Hyberina in hac forma.

¶ 2. Rex dilecto & fideli ſuo tali iuſtic. Hyberniæ ſalutem. Scias quòd cùm A. in curia noſtra coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtm̃ peteret verſus B. tantam terram &c. vt ius ſuum, idem B. venit in eadem curia noſtra &c. et dixit quòd terram illam tenuit de dono C. vel alicuius anteceſſoris ipſius C. cuius hæres ipſe C. eſt per chartam ſuam quam obtulit & ibi oſtendit, & vocauit inde ad warrantum prædictum C. verſus eundem A. per auxilium eiuſdem curiæ noſtræ, & quia idem C. manens ſit in Hybernia ſub poteſtate noſtra, & nullam terram habet in Anglia vbi ſummoniri poſſit & diſtringi, vobis mandamus quòd ſummoniri faciatis prædictum C. certis die & loco ſecundum quod videritis expedire, ad warrantizandum prædicto B. prædictam terram, vel ad oſtendendum quare warrantizare non debeat, & recordum illius loquelæ de prædicta warrantia, ſecundum quod coram vobis deducta fuerit, nobis ſine dilatione ſcire faciatis per litteras veſtras ſigillatas, & remittatis nobis breue iſtud ſimul cum recordo. Et ſi prædictus C. warrãtizare debeat, detis ei diẽ coram nobis ad audiendũ recordũ & iudiciũ ſuum de warrantia prædicta, & ad reſpondendum eidẽ A. in placito principali T. &c.

¶ 3. Et

¶ 3. Et quo casu si C.in Angliam non venerit, nec tenentem suum defenderit versus A.A.recuperet terram petitam versus B.& B.de terra ipsius C.in Hibernia habebit excambium ad valentiã.Sed si cùm C.venerit in Angliam & defenderit B. versus A. B.tenebit in pace,& C.quietus erit de excambio. Sed esto quód cùm C. in Anglia warrantizauerit forte warrantum vocauerit in Hibernia, & qui nihil habet in Anglia per quod distringi possit,tunc fiat breue eodem modo quo supra,& quod contineat totum recordum cum vtraq; warrantia & sic in infinitum. ¶ 4. Et vice versa fiat de Hybernia in Anglia, nisi sit qui dicat quod immediatè distringi debet warantus quód veniat in Angliam ad warrantizandum cũ suis dilationibus. Sed si sit aliqua libertas vbi non currat breue domini Regis,mandetur eodem modo domino libertatis, vt prædictum est, vel distringatur quòd faciat eum venire ad warrantizandum per terras suas, infra libertatem vel extra non refert,quia rex qui libertatem dat,potestatem regiam seruituti non supponit, quamuis illam de gratia in parte restringat.

1 ¶ *Si warrantus contenderit de warrantia & charta producatur calumniata & petens se posuerit super patriam & testes in breui nominatos. 2. Summoneantur testes sed quid si manentes in diuersis comitatibus. 3. Si charta bona sit in se & recognita pro bona, sed cùm donator non fuit compos sui nec sanæ mentis quando fecit donum illud. 4. Inquisitio si fuit sanæ mentis. 5. Si per testes de consensu partium. 6. Si res vna data fuerit duobus,tunc inquiratur de prioritate. 7. Si aduocatio data fuerit duobus. 8. Si inquisitio fieri debeat per testes & per patriam. 9. Si fieri debeat inquisitio in comitatu & nò coram Iustitiarijs. 10. Si testes manentes sint in diuersis cõm. 11. Si in cõm breue interlaqueatum. 12. Si testes & recognitores non venerint ad primum diem. 13. Quòd variãtur huiusmodi inquisitiones secundum varietatem placitorum. 14. Cùm comparuerint testes & recognitores. Cap.15.*

ITem cùm ille qui ad warrantum vocatus est contendere velit de warrantia, & ille qui vocauit chartam proferat pro se in iuditio, & contra quem exceptum sit quòd minus sufficiens sit vel falsa,oportebit eũ qui profert chartam docere illam esse sufficientem & veram. Vt si scripturæ & signo contradicatur,& defendatur donum illud, & ille qui chartam profert dicat esse donum ritè factum, & chartam esse validam, & inde ponat se super patriam & super testes in charta nominatos. Et tunc fiat inde inquisitio & per tale breue. Rex vic.salutem, summoneas per bonos summonitores A.B.C.testes in charta nominatos quã D. in curia nostra coram iustitiarijs nostris &c.profert sub nomine E. de tanta terra cum pertinẽtijs in tali villa,et prẽterea xij. tam milites quâm alios legales, liberos & discretos homines de visineto tali, quòd sint coram iustic.nostris, tali loco,tali die,ad recognoscendum super sacramentum suum, si prædictus E.terram illam dedit prædicto D. & chartam suam ei inde fecit,& homagium suum inde cepit,& ipsum D.inde in seysinam posuit, sicut idem D. dicit vel non, quòd tam prædictus D. quàm ipse E. posuerunt se inde in Iuratam illam,& ita se inde interim certificent,quòd præfatos iustic.nostros ad præfatum terminum pleniùs inde certificare possunt, & habeas ibi nomina militum & hoc breue Teste &c. ¶ 2. Si vero testes fuerint in

diuersis comitatibus manentes, tunc fiat breue interlaqueatum singulis vic. in hac forma, ita quòd milites assumantur de cõ illo vbi terra sita est. Rex vicecomiti salutem. Summoneas per bonos summonitores A.B. C. testes nominatos vt supra. Et præterea octo tã milites quàm alios &c. vt supra, quòd sint tali die &c. ad recognoscendum super sacramentum suum simul cum D. E. F. alijs testibus nominatis in eadẽ charta, & simul cum octo vel duodecem liberis & legalibus hominibus de alio tali cõ (& sic de pluribus cõ si testes & milites sint euocãdi) ad recognoscendum super sacramentum suum &c. vt supra. ¶ 3. Item eodem modo si charta recognita fuerit, scilicet scriptura & signum, sed contra chartam excipiatur quòd valere non debeat, quia facta fuit dum donator fuit impotens sui, vel non sanæ mentis, vel postquam memoriam amisit in infirmitate qua obijt, vel dum donator fuit infra ætatem constitutus, vel dum fuit in vinculis detentus donator, fuit charta illa per vim & per metum extorta, & vbi ipse donator reclamauit cùm potuit. Item si per dolum, vt si donatorius fecit sibi chartam de feoffamento, vbi feciſſe debuit cyrographum de termino. Item vbi charta fieri debuit ad vitam fecit illam in feodo & huiusmodi. Dum tamen nihil sit quod imputari possit imperitiæ suæ vel negligentiæ, vt si sigillum suum seneschallo suo vel vxori traderet, quod cautiùs custodiri debuit, cùm vxor & sigilla ad paria iudicentur, & huiusmodi secundum varietatem recordorum, & quo casu oportebit ipsum qui chartam profert, docere contrarium & probare; scilicet quòd donator fuit compos mentis suæ, & bonæ memoriæ, & plenæ ætatis, & huiusmodi, et exempli causa fiat inquisitio in singulis casibus in hac forma. ¶ 4. Rex vicecomiti salutem. Summoneas per bonos summonitores A. & B. testes nominatos &c. et præterea octo tam milites &c. vt supra, ad recognoscendum super sacramentum suum si prædictus C. in ligea potestate sua, et dum fuit compos sui, vel bonæ memoriæ, vel sanę mentis & compos sui dedit prædicto B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa, vel aduocationẽ talis ecclesiæ, vel aliud quid tale, & chartam suam ei inde fecit vel non. Et vnde E. filius & hæres prædicti C (versus quem prædictus B. in curia nostra &c. clamauit prædictam terram, vel prædictam aduocationem, vel aliud quid tale) dicit quód prædictus talis pater suus, vel alius anteceſſor, nunquam dedit prædictam terram, aduocationem, vel quid tale prædicto B. & si hoc vnquam fecit, hoc fuit in infirmitate sua, de qua idem talis anteceſſor obijt, & postquam memoriam amiserit, & dum aut non fuit sanæ mentis vel dum fuit infra ætatem in custodia ipsius anteceſſoris, vt idem C. dicit, quia tam prædict' C. quàm prædictus D. posuerunt se &c. vt supra. ¶ 5. Et quandoquè fit inquisitio tantum per testes, & quandoquè per alios quam per testes si partes hoc voluerint, hoc tamen obseruato, quòd si per alios quâm per testes fieri debeat inquisitio, semper in fine addatur hec clausula: & interim terram illam videant, eccleſiam illam, vel aliud quid tale. Item aliter: Ad recognoscendum &c. Si prædictus C. in bona voluntate sua & sponte dedit ipso D. terram illam vel quid tale, vt idem D. dicit, vel si hoc fecit coactus & per metum sicut idem C. dicit, & si hoc fecit coactus & per metum,

tum, tunc diligenter inquiras qualem metum & qualem coactionem idē talis ad hoc exhibuit,& inquisitionem &c. Item aliter: Ad recognoscendum &c. Si A. pater B. dedit C. tantam terram cum pertinentijs in tali villa, et eum inde in seysinam posuit, & ita quòd pet donum illud fuit inde in seysina positus in vita ipsius A. per tantum tempus. Et si idem C. postea dimisit terram illam prædicto A. patri ipsius B. ad firmam vel ad vitam, vel si idem A. semper fuit inde seysina, & inde obijt seysitus vt de feodo absquè aliqua seysina quam idem C. inde haberet in vita ipsius A. vel non, quia tam prædictus B. quàm prædictus C. inter quos contentio est de prædicta terra posuerunt se inde in inquisitionem illam. Et notandum quòd huiusmodi inquisitiones locum habent generaliter & vbiquè vbi contentio habita est de chartis & donationibus factis per chartas.

¶ 6. Si quis autem vnicam rem dederit duobus, & contentio habeatur de prioritate quis eorum habuerit primam seysinam, vel si quis dederit aduocationem alicui, post donationem illam dicat donator se præsentasse ad ecclesiam illam,& donatorius quód non, tunc fiat inquisitio tam de prioritate doni quàm de præsentatione per hoc breue. ¶ 7. Rex vicecomiti salutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram iustitiarijs nostris &c. tali die, tali loco duodecem tam milites quàm alios liberos & legales homines de visneto tali per quos rei veritas &c. et tales qui non sunt essoniabiles, ad recognoscendum &c. Si A. anteceſſor B. vxoris talis postquàm idem A. dederit C. aduocationem illius ecclesiæ, & postquàm chartam suam (quā inde habet) ei fecit, præsentauit D. ad eandem ecclesiam ita quòd ad præsentationem suam fuit admissus, & vltimò obijt in eadem ecclesia persona, vel non, quia tam talis quàm D. vxor eius quàm idem C. inter quos contentio est de eadem aduocatione, posuerunt se inde in Iuratam illam, & similiter ad recognoscendum super sacramentum suum simul cum D.E. F. testibus nominatis in charta quam prædictus A. fecit tali Abbati de eadem aduocatione & simul cum G. & H. testibus nominatis in charta quam idem A. fecit tali Abbati de eadem aduocatione, videlicet vtrum prædictus A. prius dedit aduocationem illam prædicto tali & B. vxori suæ vel prædicto Abbati. Et interim ecclesiā illam videant, et se ita inde interim certificent, quòd præfatos iustitiarios nostros &c. et habeas ibi nomina recognitorum & hoc breue Teste &c. Si autem fieri debeat inquisitio de prioritate per testes, et per patriam, tūc fiat sic. ¶ 8. Rex vicecomiti salutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram iustic. &c. A. & B. testes nominatos in charta quam C. fecit Priori & canonicis talibus de aduocatione talis ecclesiæ, ad recognoscēdum super sacramentum suū simul cum xij. tam militibus quàm alijs &c. Et simul cum E.F.G. testibus in charta nominatis quam idem C. fecit tali Abbati & conuentui de eadem aduocatione, vtrum scilicet prædictus C. prius dedit aduocationem illam prædicto Priori, & chartam suam ei inde fecit, vel prædicto Abbati, & interim &c. vt supra. Et sic fit aliquando inquisitio de prioritate donationis, & aliquando de seysina & prima præsentatione. Cùm autem fieri debet aliquando inquisitio in comitatu & non coram iusticiarijs, tunc fiat breue in hac forma.

¶ 9. Rex

¶9. Rex vicec.ſalutem. Præcipimus tibi quód venire facias coram te & cuſtodibus placitorum coronæ noſtrę in pleno cõm tuo A.B.C. teſtes nominatos in charta &c.vt ſupra.Et præterea xij.tam milites &c.vt ſupra de viſneto tali per quos rei veritas &c.et qui D.& E.nulla affinitate attingant,& qui nullo modo ſunt eſſoniabiles, & per eorum ſacramentum diligenter inquiras ſi prædictus E.&c.vt ſupra,quia tam prædictus D.quám prædictus E.poſuerunt ſe inde in iuratam illam, & inquiſitionem quam inde feceris ſcire facias iuſtic.&c.ad talem terminum,euidenter, diſtincte & apertè per litteras tuas ſigillatas ſigillo tuo, & ſigillis prædictorum cuſtodum placitorum coronæ noſtræ, & per quatuor vel duos legales & diſcretos homines ex illis, per quorum ſacramentum inquiſitionem illã feceris,& habeas ibi hoc breue & nomina eorum per quorum ſacramentum inquiſitionem illam feceris Teſte &c. ¶10. Si vero teſtes degentes ſint in diuerſis cõm, oportet quòd omnes teſtes conueniant coram vic. cui demandata fuerit inquiſitio facienda,& tunc fiat breue interlaqueatũ vt ſupra in hac forma. Rex vic.Eſſex ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram te & cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ ad diẽ certum & locum ſecundum quod videris magis expedire quãdo ad hoc intendere poſſis A.B.C.teſtes nominatos in charta,quam D. in curia noſtra coram iuſtic.noſtris &c.profert ſub nomine E.et præterea octo vel.xij tam milites quám alios liberos & legales homines &c. et per eorum ſacramentum &c.et ſimiliter per ſacramentum F.& G. teſtium nominatorum in eadem charta de comitatu Suſſex, & ſimiliter xij. tam militum q̃ aliorum &c.de eodem cõm quos vic.noſter Suſſex coram te venire faciat,& etiam per ſacramentum H.& I.teſtium nominatorum in eadẽ charta de comitatu Surrey, & præterea viij. tam militum quàm aliorum &c. de eodem cõm quos vic.noſter Surrey coram te venire faciat, diligenter inquiras ſi prædictus &c.vt ſupra.Et inquiſitionem quã inde feceris ſcire facias &c.vt ſupra.Mandauimus enim præfatis vic.noſtris Suſſex & Surrey quòd præfatos teſtes & recognitores coram te venire faciant ad diẽ & locum quẽ eis ſcire feceris, & habeas ibi hoc breue & nomina eorum &c.vt ſupra. Breue autẽ quod ſequitur fiet in hac forma. ¶11. Rex vic. Suſſex vel Surrey ſalutem. Præcipimus tibi quód ad diem & locum quẽ vic.noſter Eſſex tibi ſcire faciet,venire facias coram eo A.& B. teſtes nominatos in charta quam D.in curia noſtra coram iuſtic.&c. pfert ſub nomine E.&c.vt ſupra, & præterea octo vel xij. tam milites quàm alios &c. de comitatu tuo per quos rei veritas &c. ad recognoſcendũ ſuper ſacramentum ſuum ſimul cum F.& G.de cõm Surrey alijs teſtibus nominatis in eadem charta,& ſimul cum octo tam militibus &c. de eodem cõm,et ſic de pluribus cõm ſi teſtes fuerint in diuerſis & pluribus cõm degentes ſic: prædictus E.&c.vt ſupra. Et ita ſe inde interim certificent quód præfatum vic. noſtrum Eſſex inde plenius certificare poſſunt, & habeas &c. Teſte &c.Et conſimilia breuia fiant aliâs vic. Si autem teſtes & recognitores non venerint ad diem eis datum,tunc præcipiatur vic.ſicut prius p breue quòd ſic incipiat. ¶12. Rex vic.ſalutem.Bene recolimus aliàs tibi præcepiſſe q̃ ad diem & locum quem vic. noſter talis tibi ſcire faceret

venire

venire faceres &c. Et per omnia vt ſupra. Et in fine breuis addatur iſtud comminatorium .s. et ita te habeas in hoc negotio ne nos ad te grauiter capere debeamus. ¶ 13. Variatur autem huiuſmodi inquiſitiones multipliciter, ſecundum varietatem placitorum, & partium reſponſiones, ſicut ſæpius contingit in aſſiſis & in breuibus de ingreſſu, vt ſi vnus dicat q; terram teneat in feodo, & alius quòd non niſi ad terminum vitæ vel annorum & huiuſmodi, ſecundum quod ſuperius dicitur in tractatu, de ingreſſu. ¶ 14. Cùm autem in curia comparuerint teſtes & recognitores, & facto ſacramento dicant ſe interfuiſſe vbi donatio facta fuit, & ſub eorũ præſentia charta donationis lecta & audita, & homagium captum & ſeyſina donatorio legittime facta in eorum præſentia & cum debita ſolennitate, valida erit charta & donatio erit legittima. Si autem ſic dicant & loquantur de auditu, quòd audiuerint dici quòd charta facta fuit & homagium captum, ſed nullus eorum tunc ibi præſens fuit, ſed præſentes fuerint vbi ſeyſina facta fuerit donatorio per ſeneſcallum, vel per nuntium, per fuſtim, vel per baculum, vel per haſpam, et quòd donatorius inductus fuit in vacuam poſſeſſionem, ita quòd nullus ibi remanſit ex parte donatoris, valebit donatio vt ſupra. De hac materia inueniri poterit de termino ſancti Hillarij anno regni regis Henrici decimo quarto de Rogero de Danudeſer & Matilda vxore eius qui per iudicium warrantizauerit in conſimili caſu. Si autem dicant ſe interfuiſſe vbi donatio facta fuit & charta, & homagium captum, ſed de ſeyſina nihil ſciuerint, ꝓbatur charta legittima, ſed donatio erit inualida, quia nihil probant de ſeyſina. Et vice verſa fieri poterit ſi ſeyſinam probauerint legittimam, quòd donatio erit valida, licet nihil probauerint de homagio capto, nec de charta: vt ſi teſtes & Iuratores dicant quòd chartam illam nunquâm antea viderunt, nec vnquam audita fuit in comitatu nec hundredo, licet dicant quód rogati fuerint quòd eſſent teſtes, tamen non valebit charta: vt de termino Paſchæ anñ regni regis Henrici duodecimo in comitatu Hunt̃ de Egidio de Merk. Idem erit ſi dicant ſe nunquam interfuiſſe confectioni chartæ, nec recitationi, hoc enim multum derogat chartæ & ipſius fidei: vt de vltimo Itinere M. de P. in coñ Suffolk, aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Mabilla. Itẽ ſi omnes teſtes dicãt, vel ſi omnes præter vnum vel duos dicant ſe nihil ſcire de charta & chartæ confectione, & vnus vel duo dicant quód nihil ſciant de charta nec de donatione, ſed dicant quòd interfuerunt vbi cõfirmatio chartæ facta fuit, adhuc non valebit charta, ex quo nihil probant de principali. s. de chartæ confectione, vt de termino ſancti Hillarij anno regni regis Henrici octauo in comitatu Norf. de Radulpho de Lerlinge & Priore de Thefford de aduocatione eccleſiæ de Ruſſeworth. Si autem dicant teſtes q; præſentes fuerint confectioni notæ in quã vtraq; pars cõſentit donator & donatorius, hoc ſufficit ad probationẽ, licet præſẽtes nõ eſſent vbi charta ſcripta fuit & aſſignata: vt de Itinere M. de P. ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ capiendã & Gaolas deliberandas in coñ Norff. Iurata de conſenſu partium ꝓ Iohanne de wanton añ regis H. octauo, & ſic poterit charta eſſe valida & donatio nulla vel econtrariò. Si autẽ nullꝰ teſtis apparet quia omnes mortui ſunt, vel extra regnum, de fide chartæ erit de

neceſſita-

necessitate ad patriam recurrendum. Sed quid si cùm testes appareant dicant quòd de charta nihil sciant, vel inde dubiè respondeant, & ille qui chartam profert suspectus habeatur quòd per fraudem chartam acquisiuerit, quia fuit camerarius donatoris, vel per fraudem vxoris, vel sit alia vehemens præsumptio quæ faciat contra ipsum, non valebit charta nec donatio propter præsumptionem,& maximè quia nihil probat.

1 ¶ *Probari poterit charta alio modo quàm per testes.s.per collationem signorum, & de vitijs chartæ. 2. Probatur sigillum per collationem. 3. Si plura proferantur instrumenta.*

Cap.16.

PRobari etiam poterit charta alio modo quám per testes & per patriam,sicut per collationẽ signorũ, vt si fortè chartæ contradicatur, cõferanẽ alia signa quæ aliquãdo in iudicio plata & approbata fuerint,& a donatore recognita, & si modis omnibus conueniant & per omnia, ita quòd nulla in eis appareat differentia: hoc solum sufficit ad probationem chartæ,& omnia in ea contenta erunt tenenda, nisi forte aliquid in charta inueniatur quod manifestam suspitionem inducat, vt si rasura facta fuerit in loco suspecto.s. in narratione facti, secus tamẽ si in narratione iuris.Iura autem vbiquè scribi possunt,quia non variantur nec mutantur p rasuram. Apparere autem debet charta in prima sui figura absq; omni vituperatione,rasura, vel cancellatura,quia calumpniosam scripturam inde in iuditio obtinere non conuenit.Sunt tamen in scripturis quædam quæ leuem inducunt præsumptionem, quę quidem conuinci possit per veram testium probationem in contrarium, & per patriam, vt si in scriptura inueniatur diuersitas calami, & diuersitas scribendi, & diuersa manus, aliter enim scribit vnus,& aliter alius, aliter Iuuenis & aliter senex: Item diuersitas incausti & atramenti, vt si in vna pars scribatur incausto nigro & altera pars incausto rubro non atramento. ¶ 2. Item cum sigillum probari debeat per collationem, & signa plura proferantur sub nomine eius confecta,qui ad probationem tenetur,non erit eis fides adhibenda,quia omnes possunt esse adulterina, nisi ita sit quòd aliquod illorum prius in iuditio probatum sit, & a donatore recognitum, vel a proferente probatum,vt si quis fortè terram aliquam ab initio alicui concesserit ad terminum & ad firmam, & inde conficiatur instrumentum & signatum, & firmarius postmodum dicat se inde esse feoffatum & inde proferat chartam vel instrumentum,cui ab eo qui dimisit fuerit contradictum,si terminum recognouerit & instrumentum de termino confectum & sigillum recognouerit,si in omnibus cõueniant sigilla tam de termino quâm de feoffamento,chartam de feoffamento contradicere non poterit propter cõuenientiam sigillorum, nisi ita sit quòd excipere possit contra chartam vel instrumentum de dolo vel metu: et sic probantur chartæ & instrumenta per collationem sigillorum. ¶ 3. Si vero cùm ex parte probantis plura prolata fuerint instrumenta & signa,nec sit aliquod eorum priùs a parte aduersa recognitum, vel a proferente probatum, tunc de necessitate recurrendum erit ad instrumenta aliorum eodem sigillo signata vel sigillata,et quæ quidem prius recognita fuerunt vel probata, cùm vtraq; in se

possent

possent esse vitiosa, & sufficit si vnum probetur, dum tamen vtraq; sint conuenientia.

1 ¶ *Aliud genus warrãtiæ, sicut de warrantia chartæ. 2. Breue de warrantia chartæ. 3. Si nõ venerit attachiatus obseruetur ordo attachiamentorum. 4. Si sũmonitus ad warrãtizandũ vexauerit tenentẽ suũ erga dñm feoffatorẽ. 5. Si tenẽs in breui de recto nullũ habuerit warrantũ quẽ vocare possit vel velit, tunc ad elidẽdã actionẽ petentis, tenẽs proponat exceptionẽ si quam habuerit & illã probet, cũ quodamodo actor sit in hac parte. Cap. 17.*

EST etiam aliud genus warrantizationis quę dicitur warrãtia chartę, vbi quis de facto vel feoffamento suo proprio vel antecessorum suorum tenetur alium defendere & acquietare in seysina sua, per seruicium in charta sua nominatum, cùm ab alijs, sicut a dominis capitalibus districtus fuerit & vexatus fuerit ad faciendum plura seruitia q̃ in charta exprimãtur, & vbi ipse nõ implacitatur de teneměto quod tenet, sed vexatur vt prędictum est: vbi hoc sit in coñ & nisi warrantum vocauerit cùm fuerit implacitatus, & quo casu currendum est ad curiam domini Regis & summonitur ille qui warrantizare tenetur per tale breue. ¶ 2. Rex vic. salutem. Præcipe tali q̃ iuste & sine dilatione warrantizet tali tantum terræ cum pertinentijs in tali villa quod tenet, & de eo tenere clamat, & vnde chartam suam habet vt dicit, vel sic. Et vnde chartã talis patris vel matris, fratris vel sororis, auunculi vel amitæ, Aui vel Auiæ, proaui vel proauiæ talis, quamuis ipse qui queritur hæres sit valde remotus, & tunc dicatur cuius hæres ipse est vt dicit, & nisi fecerit, & talis fecerit te sęcurum de clamore suo prosequendo, tunc summoneas p̃ bonos summonitores præfatum talem quòd sit coram iustic. nostris apud westm̃ tali die, vel coram iustic. nostris ad primam assisam cùm in partes illas venerint, ostensurus quare non fecerit, & habeas ibi sũmonitores & hoc breue Teste &c. Ad talem vero summonitionem bene iacebit essonium vnicũ, antequam cõpareat sũmonitus si voluerit. ¶ 3. Et si nõ venerit, nec se essoniauerit, ꝓpter defaltam suã nõ erit aliqua terra capienda in manũ domini Regis, sicut in warrantijs supradictis, sed attachietur per vadium & saluos plegios quòd sit ad certum diem ad warrantizandum vel ad ostendendũ quare non, eodem modo quo prædictum est, & obseruetur ordo attachiamentorum secundum quod alibi obseruatur de attachiamẽtis donec cõparuerit, cùm autem comparuerit in iuditio, respondere poterit contra chartam, & quòd warrantizare non debeat secundum formam breuis: vel quia querens terram non tenet de qua petit warrantiã, vel quia chartam non ostenderit nec aliud quare summonitus warrãtizare debeat, vel quia ipse querens non est hæres ipsius sub cuius nomine petit warrantiã propinquus nec remotus. Et plures aliæ sunt responsiones, secũdũ quod superius videri poterit per exemplum de vocatione warranti. ¶ 4. Si autem ille qui ad warrantizandum summonitus est, tenentem suum contra chartam suam vexauerit, & grauauerit, exigendo alia seruitia vel plura q̃ deberet facere, sunt qui dicunt quòd locum non habet erga dominũ breue de warrantia chartę, sed breue de recto de seruitijs & consuetudinib⁹,

per quod peruenire possit ad duellum vel magnã assisam, quamuis obijci poterit & sustineri quòd ille qui contra alios tenetur defendere tenẽtem suum, ipse illum contra chartam suam grauare non debet, nec ei iniuriam facere, et ideo videtur quòd teneatur de iniuria per tale breue, quia qui tenetur defendere non debet destruere, & quia cùm quis ex officio suo alios prohibere necesse habet, idipsum in persona sua committere non debet. ¶5. Ad diem summonitionis post dilationes & essonia reuertamur, ad quam cùm partes comparuerint, si non habeat tenens warrantum quem vocare potest vel si habuerit & nullum vocat, proposita in iudicio coram iustic. vt prædictum est, intentione petentis, & fundata, & illo eam probare offerente, ad elidendam actionem proponat tenens exceptionem si quam habuerit & illam probet, & doceat quôd exceptio ad illum pertineat, secundum quod dicitur de actionibus & eodẽ modo. Exceptiones enim loco actionum sunt. Nam qui excipit, videtur agere, quantum ad onus probationis, & respectu actionũ dicũtur exceptiones, vnum enim alterum impugnat, & sicut actores armantur actionibus & quasi accinguntur gladijs, ita rei econtra muniuntur exceptionibus, & defenduntur quasi clipeis.

¶ Tractatus quintus

Libri quinti, in quo tractatur de Exceptionibus.

(·˙·)

1 *¶ Quid sit exceptio, & de diuisione exceptionũ q; quædã dilatoriæ quædã generales quædã speciales. 2. Quando proponendæ sunt & quando nõ. 3. Quædã ante visũ & quædã post. 4. Contra exceptionẽ cõpetit replicatio. 5. Ad replicationẽ competit triplicatio. 6. Quædam sunt perpetuæ quædam sunt tẽporales. 7. Quòd quis potest pluribus vti. 8. Probari poterit exceptio multis modis. 9. Non per sectam. 10. Non per simplicem vocem. 11. De exceptione quæ ponitur cõtra iurisdictionem.* Cap. 1.

IN primis videndũ quid sit exceptio, & qualiter diuidatur, & sciẽdũ q; exceptio est actionis elisio, p̄ quã actio perimitur vel differtur. Exceptio quidẽ sic diuiditur. Exceptionũ quædã sunt dilatoriæ quædã p̄emptoriæ, & hęc est prima & breuis diuisio. Itẽ dilatoriarũ quędã sunt p̄ẽptoriæ iurisdictionis, & dilatoriæ actionis, & non p̄emptoriæ. Et eodẽ modo aliæ p̄ẽptoriæ breuis & dilatoriæ actionis. Itẽ quædã exceptiones sũt generales ad õnia placita siue actiones, & quædã speciales, quæ cõpetũt & dãtur cõtra actiones singulares: quælibet enim actio habet suas exceptiones ap̄ppriatas, secũdũ formã actionũ: vt supra videri poterit de assisis & placitis de ingressu. Generales vero sũt q̃ se habẽt geñaliter ad oĩa placita, sicut exceptio cõt̃ iurisdic. exceptio cõtra p̄sonã agẽtis, exceptio cõt̃ br̃e, exceptio q̃ p̄uenit ex tẽpore secũdũ diũsa geña p̄litorũ: & exceptio q̃ cõpetit ratiõe loci

p̄ cr-

per errorem impetrationis,ſecundum quod ſuperiùs dictum eſt, & quæ ſunt dilatoriæ actionis & quaſi extra actionem, & ideo actionem nō perimunt quamuis illam ad tempus differant. ¶2. Item ſunt quædam exceptiones proponendæ in initio litis,& in præparatorijs iudiciorum, & ante viſum petendum,ad perimendum iudicium ne ꝓcedat: ſicut ſunt illæ quæ proponuntur contra iuriſdictionem,& contra ꝑſonas iudicantiū quibus deficit autoritas iudicandi.Item exceptiones illæ quæ competūt contra ꝑſonam petentis. Item exceptiones illæ quæ competunt contra, breue,quæ quidē exceptiones ſi in initio litis omittantur, & ad petendū viſum procedatur, ſi tenens illas poſt viſum petitum velit aliás proponere, non audietur:quia per petitionem viſus videtur tenēs huiuſmodi exceptionibus tacitè renunciaſſe, & in iuriſdictionem iudicātis cōceſſiſſe, & quōd omnia quoad iuditium ratificandum rite proceſſerunt. ¶3.Sūt etiam quædam quæ viſum ſequuntur & de quibus certificari poterit tenens anteq̄ petens ei viſum fecerit,& certa res in iudicium deducatur,de qua debeat tenens reſpondere, vt tunc ſciri poſſit ſi totam rem petitā tenuerit,vel eius partem vel etiā nihil,& ſic fiat de ꝑtinentijs.Item poſt viſum competit exceptio ſi error fuerit in loco vbi res ſita eſt,de qua agitur & iſtæ præcedunt conteſtationem. Et quid ſi nullus viſus petatur,tunc ꝓ ordinem ꝓponi debent & ſuo loco & erit a digniori incipiendum, ſicut a iuriſdictione iudicātis,& ꝑſona iuſtic.cùm iuſtic.ſit pars principalis iudicij.Poſtea vero contra perſonam petentis, ſi qua competat contra ipſā ex perſona ſua propria.Poſtea contra breue, ſi qua competat ex perſona tenentis contra petentem,& poſtmodum ſi qua competat ex ipſa re, vt ſi nihil inde teneat,vel non niſi eius partem,& idem de pertinētijs,& poſtmodum ſi qua competat ratione loci, & cùm nulla prædictarum competat, vel ſi illis tacitè renuntietur(vt prędictum eſt)tunc ꝓponatur illa quę competit ratione iuris,quę multiplex eſt,vt ſi nihil iuris deſcēdere poſſet ad petentem.Et ſicut fit ordo petendi ſic debet fieri ordo excipiendi:vt ſi diceretur coram talibus iuſtic. A.petit verſus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius ſuum. Item ſunt duæ exceptiones quæ proponi poſſunt omni tempore & poſt iudicium,ſicut iudicis non ſui, & falſi procuratoris, cum quibus nullum iuditium,controuerſia nulla. Et ſicut neceſſe eſt actionem proponere & fundare & probare(vt prædictum eſt) vt prima facie iuſta videatur, ita oportebit exceptionem, vt per hoc ſciri poſſit an pertineat ad excipientem exceptio,ſicut ad agentem ꝑtinet actio,quia cùm aliquando contra actionem ꝑtineat exceptio,tamen(vt ſupradictum eſt) non ſemper pertinet ad omnes vt illam proponant. ¶4. Contra exceptionem vero licet ab initio competens videatur, ſubueniri poterit petenti ope replicationis, vt ſi quis petat, excipere poterit tenēs de pacto poſtea interueniente ne petat,contra quā replicari poterit a petēte de pacto poſterius interpoſito ꝙ petat,vt ſi dicatur. Pact⁹ ne peteret poſtea cōuenit vt peteret,quo caſu,primū pactū ꝑ poſteri⁹ eliditur, non quidē ipſo iure ſed ope replicationis, & ſic de ſimilib⁹ de modis & cōditionib⁹ in cōtractibus appoſitis,vt ſi cōuenerit in initio cōtract⁹ ꝙ quid fiat vel ne quid fiat,& ſi fiat vel nō fiat,quòd tūc liceat cōtrahenti ſic facere

 vel non

vel non ſic,vel ſi tali modo non fiat,q̄ tunc ſic fiat vt ſupra de donationibus. ¶5. Ad replicationem vero ſequitur triplicatio, & ad triplicationem quadruplicatio ex cauſa, & ſic vlterius in infinitum,& ita poterit ab initio concedi quòd actio bona ſit prima facie, eliſa tamen p̄ exceptionē, & eodem modo quôd exceptio bona, eliſa tamen p̄ replicationem & ſic deinceps. ¶6. Exceptiones vero perpetuæ ſunt quamuis ex temporalibus actionibus deſcendant, quia non erit in voluntate tenentis quando velit excipere,licet in voluntate actoris ſit quando velit agere.Et talis ordo(ſecūdum quod prædictum eſt) neceſſarius eſt ad proponēdū exceptiones,quamuis quidam illum non obſeruant, quia forte credunt quòd dum vnā ante tempus vel non ſuo loco propoſuerint cum proteſtatione, ſaluum ſibi fore beneficium cæterarum indiſtinctè, & ſi in probatione vnius defecerint quòd poſſint ad alias habere recurſum. ¶7. Pluribus autem poterit quis vti exceptionibus dilatorijs, varijs & diuerſis, dum tamen ſuo loco. Sed ſi plures peremptoriæ actionum concurrant, vnam debet tenens proponere & probare, ſicut contingit ſuperius de actionibus: vt ſi alicui plures competant actiones,vnam debet expeſiri, quia ſi tenens, cûm duas peremptorias proponeret vel plures exceptiones, in probatione vnius deficeret, poſſet recurſum habere ad alias, & probare ſicut poſſet ſe pluribus baculis defendere, quod eſſe non debet cùm ei ſufficere debeat tantum probatio vnius. ¶8. Probari autem poterit exceptio multis modis, tum per vocem mortuam, ſicut per inſtrumenta: tum per viuam, ſicut per patriam, & inquiſitiones, non per familiares & domeſticos & alia ratione ſuſpectos, ſed per tales qui neutram partem aliqua affinitate attingant. ¶9. Item non per ſectam quæ fieri poterit p̄ domeſticos & familiares,ſecta enim probationē non facit, ſed leuem inducit præſumptionem,& vincitur per probationem in contrarium, & per defenſionem per legem. ¶10. Item non per ſimplicem vocem, quia vox ſimplex nec probationem facit nec præſumptionem inducit. Si quis autem in probatione exceptionis vel replicationis & ſic vlterius defecerit, amittet per iudicium. ¶11. Item inprimis dicatur de vna illarum quæ generalis eſt ad omnes actiones,ſcilicet de illa quæ apponitur contra iuriſdictionem. Et nihil aliud eſt iuriſdictio quâm haberè autoritatem iudicandi ſiue ius dicendi inter partes de actionibus p̄ſonarū & rerū,ſecūdū quod deductę fuerint in iuditiū p̄ autoritatē ordinariā vel delegatā, de quibus ſupradictum eſt de poteſtate iudicantium.

1 ¶ *Quid ſit iuriſdictio & de eius diuiſione. 2. Quale forū actor ſequi debeat & quæ pertinēāt ad forū ſeculare. 3. Ratione criminis & ratione contractus. 4. Si quis elegerit vnū iudicem ad aliū recurrere non poteſt de facili, & debet eſtimari ſi ſit ſui iuris. 5. Quæ pertinent ad forum eccleſiaſticum & quæ ad forū ſeculare. 6. Quôd laicus non eſt conueniendus corā iudice eccleſiaſtico de aliquibus quæ pertinent ad coronā & dignitatem regis. 7. Quôd quis poſſit renūtiare iis quæ proſe introducta ſunt, ſed non in præiudicium alterius.* Cap.2.

EST etiam iuriſdictio quædam ordinaria, quędam delegata quę pertinet ad ſacerdotiū & forū eccleſiaſticum, ſicut in cauſis ſpiritualib' & ſpiritualitati annexis.Eſt etiam alia iuriſdictio ordinaria vel delegata quę

gata quæ pertinet ad coronam & dignitatem regis & ad regnum in causis & placitis rerum temporalium in foro seculari, & vnde videndum cuius iuditium & forum actor adire debeat, & verum est quòd siue laicum siue clericum velit quis conuenire, debet adire iudicem & sequi forum rei, & iudicem habebit illum apud quem reus habet domicilium, siue domicilium habuerit sub iurisdictione vnius vel duorum. ¶2. Et licet generaliter verum sit quòd actor forum rei sequi debeat, fallit tamen in casibus propter diuersitatem iurisdictionum & causarum de rebus spiritualibus & temporalibus & earum sequela, sicut in causa matrimoniali, & rebus præmissis ob causam matrimonij, quæ in foro ecclesiastico terminari debent, quia cuius iuris. i. iurisdictionis est principale, eiusdem iuris erit accessorium. Et eodem modo sicut si in foro seculari agatur de aliquo placito quod pertineat ad coronam & dignitatem regis, & fides fuerit apposita in contractu, non propter hoc pertinebit cognitio super principali ad iudicem ecclesiasticum. ¶3. Item fallit in causa testamentaria, & alijs pluribus causis ecclesiasticis. Item ratione criminis conuenitur quis vbi deliquit, vt si quis crimen cõmiserit in terra aliena, quia vbi deliquit ibi subijceat iuri, sicut videri poterit de **vtfangthef** per exemplum. Item ratione contractus, quia conueniendus vbi contraxit ille qui contraxit. Item ratione rei petitæ, vt si clericus petat versus clericum vel laicum debitum quod non sit de testamento vel de matrimonio, sequi debet forum laicale, & eodem modo si petat laicum feodum, sub domino feodi erit actio, sicut petitio hæreditatis per breue de recto erit tractanda coram domino feodi, vel coram vicecom̃ si dominus negligens fuerit, quia ratione negligentiæ proprij iudicis videlicet domini, transfertur loquela ad comitatũ & sic corã rege & suis iustitiarijs, multis & varijs de causis. ¶4. Item si quis vnum iudicem de voluntate sua elegerit, ad alterius audientiam recurrere non debet voluntate propria, cùm talis per consensum effectus sit suus iudex quamuis generaliter verum sit, quód sententia a non suo iudice lata non teneat, & hoc verum est nisi hoc faciat Regia prohibitio, quia iurisdictionem Regis non poterit quis mutare per renũtiationẽ in præiuditium Regiæ dignitatis, secundum quod inferius dicetur: quamuis expediat aliquando actori conuenire reum sub iudice de cuius factus est iurisdictione per consensum, magis quám sub eo cui subest domicilij ratione, quia si proprius iudex fuerit negligens, alius iudex (licet non suus) poterit esse diligentior, dum tamen coertionem habeat quód possit iuditium suum demandare executioni. Et vnde cùm diuersę sint hinc inde iurisdictiones & diuersi iudices & diuersæ causæ, debet quilibet ipsorum inprimis estimare an sua sit iurisdictio, ne falcem videatur ponere in messem alienam. ¶5. Quia clericus in nullo conueniendus est coram iudice seculari quod pertineat ad forum ecclesiasticum, sicut in causis spiritualibus vel spiritualitati annexis, vt si pro peccato vel trangressione fuerit pœnitentia iniungenda, & quo casu iudex ecclesiasticus habet cognitionem, quia non pertinet ad Regem iniungere pœnitentias, nec ad iudicem secularem, nec etiam ad eos pertinet cognoscere de ijs quæ sunt spiritualibus annexa,

sicut

ſicut de decimis & alijs eccleſiæ prouẽtionibus. Item nec de catallis quæ ſunt de teſtamento vel matrimonio. Item nec de pecunia ꝓmiſſa ob cauſam matrimonij, quæ eſt quaſi ſequela matrimonij, vt ſuperius dictũ eſt, & huiuſmodi, quia iudex eccleſiaſticus in ijs omnibus habet ius reuocãdi donũ, & quãuis in ōnibus alijs actionib⁹ ſiue placitis ad forũ ſeculare ꝓtinentibus videatur ꝙ clericus ſequi debeat forum ſeculare, & ibi agere & reſpondere ratione rei vel contractus vbi agitur realiter vel perſonaliter ſicut in actione iniuriarum vel criminis, dum tamen ciuiliter agatur, ſecundum quod videri poterit tota die, quòd ſi clericus conueniendus, quia laicum feodum non habet, ſummonitionem ſuſcipere noluerit, nec plegios inuenire, mandabitur epiſcopo vel ordinario loci quód faciat talem venire coram rege vel iuſtitiarijs ſuis, ad reſpondendum & ſatiſfaciendum de quocunq; placito ad intentionem petentis vel querẽtis: quamuis ſunt qui dicant quód de nullo placito tenentur reſpondere, nec ratione rei, contractus vel delicti coram iudice ſeculari, & ſalua pace eorum, videtur quòd fit in omnibus actionibus & placitis ciuilibus & criminalibus, præterquàm in executione iudicij in cauſa criminali, vbi laicus condemnandus eſſet ad amiſſionem vitæ vel membrorum, & quo caſu, quamuis iudex ſecularis habet cognitionem vt cognoſcat de crimine, tamen non habet poteſtatem exequendi iudicium ſicut in cauſis ciuilibus, non enim poſſit degradare clericum, magis quàm ad ordines promouere, & ideo propter eius defectum habet ordinarius executionẽ iudicij, licet aliter obſeruetur quòd in cauſa criminali vbi pœna capitalis infligenda eſt, habet ordinarius vtramquè, videlicet cognitionem & iudicij executionem. ¶ 6. Vice verſa non eſt laicus conueniendus coram iudice eccleſiaſtico de aliquo qd̃ pertineat ad coronã & Regiã dignitatem & ad regnum, quod in foro ſeculari terminari poteſt & debeat, ſicut nec de laico feodo vel eis pertinentijs, ratione ſupradicta, vt ſi iura pertineant ſicut aduocatio, ius paſcendi, eundi, agendi & huiuſmodi. Item nec de debitis, nec catallis, niſi ſunt de teſtamento vel matrimonio & huiuſmodi, quia Rex ius habet reuocandi donum propter ſuum priuilegium, quàmuis ipſe qui conuenitur coram iudice eccleſiaſtico de placitis quæ pertinent ad coronam & dignitatem Regiam per ſe effectus ſit per cõſenſum de alterius foro & iuriſdictione. ¶ 7. Poterit enim quis renuntiare ijs quæ pro ſe introducta ſunt, ſed tamen non in præiudicium aliorum, ſicut in præiudicium Regiæ dignitatis, quia iniuſtè non trahitur ad alienum forum ex quo renuntiando priuilegio ſuo hoc voluit, iniuſtè tamen propter priuilegium ipſius Regis. Et vnde ſi quis ſe obligauerit per ſcripturam ad reſpondendum in foro vetito, non obſtante ſuo priuilegio. i. Regia prohibitione, ſe ipſum obligat & non Regem, & vnde ſi ille idem poſtmodum prohibitionem impetrauerit quòd iudices nõ ꝓcedant, & cõtra factũ ſuũ multipliciter deliquit, delinquit enim ꝓ hoc quód placita quæ pertinent ad coronam & dignitatem Regis trahit ad alienum forum. Delinquit enim ex hoc quòd venit contra factum ſuum proprium, & vnde cùm iudices & partes comparuerint, iudices puniuntur, eo quód poſt prohibitionem cõtra prohibitionem proceſſerũt,

et ſi

et si conuincantur, gaolæ committantur, & pœna pecuniaria grauiter puniantur, & ille eodem modò de quo queritur qui hoc procurauit, sed nó propter querelam querentis & iniuriam ei factam, sed propter iniuriam factam ipsi Regi, non est enim ei aliqua iniuria facta propter consensum, quia trahi voluit ad alienum forum, & quia sic voluit, puniatur vt primi, & quia venit contra factum suum, & per impetrationem suã iam redijt ad forum debitum, vt ibi respondeat de placito principali, etiam sine alio breui, & iudices & ille de quo queritur quantum ad placitum prohibitionis recedãt versus eum sine die, & ipse in misericordia versus eos pro falso clameo.

1 ¶ *De prohibitionibus dñi regis. Item dictum est si per consensũ, nunc autem si contra volũtatẽ 2. Breue ad prohibendũ si contra coronã & dignitatẽ dñi regis iudicibus ne teneant placitum de catallis quæ non sunt de testamento vel matrimonio. 3. Breue iudicibus ne teneãt de laico feodo. 4. Breue parti ne sequatur.* Cap. 3.

DIctum est qualiter per consensum fit de alterius iurisdictione: Nunc autem dicendum si contra voluntatem trahatur in placitum coram iudice ecclesiastico de placitis quæ pertinent ad coronam & dignitatem Regis, vnde cûm quis ita tractus fuerit coram iudice ecclesiastico contra volũtatem suam qui estimare noluerit an sua sit iurisdictio sed iurisdictionem Regis sibi vsurpauerit, & delinquunt tam iudices qui placitum tenent quâm ille qui sequitur, ad querelam illius qui sic ad non suum iudicem trahitur, fiat breue domini Regis iudicibus ne procedant & ei qui sequitur ne sequatur in hac forma. Et si iudicassent, iudicium exequi non possent, quia vicecom̃ nihil faceret ad mandatum ipsorum.

¶ 2. Rex talibus Iudicibus salutem. Prohibemus vobis ne placitum teneatis in curia christianitatis inter A. petentem & B. tenentem de tanta terra cum pertinentijs, vel de laico feodo ipsius B. in tali villa vel aliter: de catallis vel debitis quę non sunt ex testamento vel matrimonio, & vnde prædictus B. queritur quòd prædictus A. eum iniuste trahit in placitum coram vobis, quia placita de laico feodo & de debitis & catallis quæ non sunt de testamento & matrimonio spectant ad coronam & dignitatem nostram. Et huiusmodi prohibitio locum habet cùm scribitur iudicibus qui ordinariam habent iurisdictionem. Si autem delegatam, vt si delegati fuerunt a domino papa, vel alio ordinario tunc sic.

¶ 3. Rex talibus iudicibus salutem. Prohibemus vobis ne teneatis placitum in curia christianitatis de laico feodo A. in tali villa, & vnde idem A queritur quòd B. de N. trahit eum in placitum coram vobis in curia christianitatis autoritate literarum domini papæ de laico feodo suo vel debitis & catallis &c. vt supra. Et idem dici poterit de aduocationibus ecclesiarum vel de alijs placitis quę pertinent ad coronam & dignitatem domini Regis, & tunc sic: ne teneatis placitum in curia christianitatis de aduocatione ecclesiæ de tali loco vnde talis queritur &c. vt supra, quia

placita

placita de aduocationibus ecclesiarum spectant ad coronam & dignitatem nostrã T.&c. Et sic fiet de omni iure quod pertinere potest ad laicũ feodum de quo Rex habere debet cognitionem. Et eodem modo scribatur parti aduersæ ne sequatur in hac forma. ¶4. Rex tali salutem. Prohibemus tibi ne sequaris placitum in curia christianitatis de laico feodo tali in tali villa vel de debitis, cattallis vel aduocatione ecclesiæ & huiusmodi, & vnde prædictus talis queritur quòd tu trahis eum in placitum in curiam christianitatis corã tali iudice, ordinario videlicet, vel coram talibus iudicib⁹, videlicet delegatis autoritate literarum domini Papæ, vel autoritate literarum alicuius alterius ordinarij, vel autoritate literarũ alterius subdelegati a iudicibus a domino papa delegatis, quia huiusmodi placita &c. vt supra, & ita quòd huiusmodi breuia semper conueniant breuibus ad iudices transmissis.

1 ¶ *De prohibitionibus & aduocationibus ecclesiarũ. 2. Prohibitio de aduocationibus Indicauit iudicibus. 3. Prohibitio si rectores ecclesiarũ cõtẽdãt ĩter se sine patronis. 4. Prohibitio si clericus præsentatus ab eo q̃ optinuerit ĩplacitatus fuerit a clerico ipsius qui amisit in curia regis. 5. Breue prohibitionis (ostendit nobis) formatũ a iustic. secundũ querelã. 6. Breue prohibitionis contra eũ qui sequitur contra iudiciũ factũ in curia dñi regis. 7. Prohibitio si fiat contra ea quæ in curia dñi regis rite acta sunt. 8. Si de ỹs quæ pertinẽt ad laicũ feodũ ratione alicuius aduocationis sicut de exennỹs & redditibus quæ pertinere possunt ad coronã. 9. Si minus idoneus fuerit recusatus & idoneus admissus ad querelã breue formatũ a iustic. 10. Prohibitio iudicibus si clericus ad præsentationẽ regis vel antecessoris admissus implacitetur in curia christianitatis.* Cap. 4.

SVnt etiam alia genera ꝓhibitionũ q̃ plura & diuersa quarum quędã sũt de aduocationibus ecclesiarũ, vbi non agitur directè inter patronos vt hic, sed indirecte: vt si inter rectores qui tenẽt ecclesias de aduocatione & donatione diuersorum patronorũ inter se contendant de decimis, oblationibus, & obuentionibus ecclesiarum, & ita q̃ si petẽs obtineret, posset patronus iacturã suæ aduocationis incurrere, fit iudicibus ne ꝓcedant ꝓhibitio in hac forma, si de tota aduocatione fiat contentio. ¶2. Rex talibus iudicibus salutem. Indicauit nobis A. q̃ cùm B. talis clericus vz tenet ecclesiã de tali loco de aduocatione sua C. talis clericus vz clamans eã de aduocatione D. trahit eũ in placitũ coram vobis in curia christianitatis autoritate literarũ dñi Papæ. Quia vero manifestũ est quòd præfatus A. iacturã aduocationis suæ incurreret si prædict⁹ C. in causa illa optineret, vobis ꝓhibemus ne in causa illa ꝓcedatis donec discussum fuerit in curia nostra ad quẽ illorum. s. A. vel D. ꝑtineat eiusdem ecclesiæ aduocatio, quia placitũ de aduocatione &c. vt supra Teste &c. Est & alia ꝓhibitio de eodẽ vbi agitur indirectè de parte sicut de toto, vt si agãt rectores de medietate alicui⁹ ecclesiæ vel de tertia parte inter se de ecclesia quæ diuisa fuit ab ãtiquo inter patronos & de aduocatione ratiõe diuersorũ feodorũ, & tũc fiat ꝓhibitio in forma supradicta. Si autẽ cõtẽtio fuerit inter rectores de aliquibus decimis quæ estimari possũt vsq; ad quartam, quintam, vel sextam partem aduocationis, & vltra quam partẽ non extẽditur ꝓhibitio vt videtur, tunc fiat iudicib⁹ prohibitio in hac forma.

¶3. Rex

¶3. Rex talibus Iudicibus ſalutem. Indicauit nobis A. quòd cùm B. teneat de aduocatione ſua ſextam partem eccleſię de N. talis abbas clamãs prædictam ſextam partem de aduocatione B. trahit eum in placitum coram vobis in curia Chriſtianitatis, quia vero manifeſtũ eſt quòd prædict⁹ A. iacturam aduocationis prędictæ ſextæ partis illius eccleſiæ incurreret ſi prædictus Abbas in cauſa illa obtineret, vobis prohibemus ne in cauſa illa procedatis, donec diſcuſſum fuerit ad quem illorum pertineat prędictę ſextæ partis aduocatio, quia placitum &c. vt ſupra. Et fiat clerico prohibitio qui ſequitur in forma quæ conſona ſit prohibitioni factæ Iudicib⁹. Poterit aliquando ſine præiuditio alicuius de conſenſu patronorum, ab breue quod dicitur Indicauit, ſi contingat quòd decimæ petantur in foro eccleſiaſtico quæ ſunt de alteri⁹ aduocatione ſiue in toto ſiue pro parte maiore, fieri inquiſitio in curia domini Regis tanquam de aduocatiõe propter eſtimationem decimarum vbi eccleſia enormiter læſa eſt, vt ſi eccleſia recenter ſpoliata fuerit in hac forma: vtrum videlicet talis præſentatus a tali patrono recenter fuerit in ſeyſina de talibus decimis tanquam ſpectantibus ad eccleſiã ſuam quam tenet de præſentatione talis patroni ſui vel ſi talis alia perſona inde fuit in ſeyſina tali tempore vt de decimis ſpectantibus ad eccleſiam ſuam talem quam tenet de aduocatione talis patroni ſui. ¶4. Eſt & aliud genus prohibitionis, vt cùm inter patronos cõtentio fuerit aliquãdo de iure p̃ſentationis & quilibet eorũ clericũ ſuũ præſentauerit & pendente p̃ſentatione vnus obtinuerit, ad cuius præſentationẽ clericus admiſſus fuerit, ſi clericus qui ab aliquo alio patrono prę-ſentatus fuerit clericũ ita admiſſũ coram iudicibus eccleſiaſticis implacitauerit ratione prę-ſentationis eius qui amiſit, fiat eis ꝓhibitio talis in hac forma. ¶5. Rex tali priori & coniudicibus ſuis ſalutem. Oſtendit nobis A ꝙ cùm ipſe ad eccleſiã talẽ vacantem aliquãdo p̃ſentaſſet B. C. gerẽs ſe patronũ illius eccleſiæ ad eandẽ eccleſiã præſentauit clericũ ſuũ. s. D. & cùm idem A. ſeyſinã præſentandi in curia noſtra &c. recuperaſſet verſus ipſum C. & B. clericus ad præſentationem ſuam ad mandatum noſtrũ ſic admiſſus, idem D. trahit eũ in placitũ in curia Chriſtianitatis corã vobis ratione præſentationis de ſe factæ, autoritate literarũ domini Papæ, & quia ea quæ in curia noſtra ritè acta ſunt irritari non debent, vobis prohibemus ne in cauſa illa procedatis ad irritanda ea quæ in curia noſtra rite acta ſunt. Teſte &c. Item alia forma de eodem & quaſi per breue de Indicauit. ¶6. Rex tali priori & coniudicibus ſuis ſalutẽ. Oſtendit nobis A. prior de N. ꝙ cùm nuper in curia noſtra corã Iuſtic. noſtris &c. recuperaſſet verſus B. priorẽ de tali loco aduocationẽ capellæ de N. vt ꝑtinẽtẽ ad matricem eccleſiã ipſius A prioris ꝑ recognitionẽ magnæ aſſiſæ inde ibi inter eoſdẽ priores captam, & idẽ A. prior de tali loco teneat eandem capellã in ꝓprios vſus ꝑ ordinariũ loci cui per conſiderationẽ curiæ noſtræ mandauimus ꝓceſſum illius loquelę, vt quod ſuũ eſſet inde exequeretur, C. s. clericus de N. trahit ipſum A. priorẽ de tali loco in placitum coram vobis, petẽs capellam illam vt perſona eiuſdem ex aduocatione & donatione p̃dicti B. prioris de tali loco qui aduocationẽ illã in curia nr̃a amiſit ꝑ recognitionẽ magnæ aſſiſæ, & tanꝙ inde ſpoliatus deſicut nũquã fuit in

eadē inſtitut⁹ vt p̄dictus A. prior de tali loco dicit. Et quia p̄dictus B. prior de tali loco (de cuius aduocatione dictus C. petit capellam illam) nihil iuris habet in illa ſicut recognitum eſt per aſſiſam, & ea quæ in curia noſtra rite acta ſunt non debeant in foro eccleſiaſtico ab aliquo infirmari, vobis mandamus, quòd ſi ad mandatum dicti ordinarij vobis conſtiterit q̄ prædictus C. clericus nunq̄ fuit in eadem capella inſtitutus tēpore quo prædictus A. prior de tali loco nec ante recuperauit in curia noſtra prædictam aduocationem, vobis prohibemus quod in cauſa illa quæ eſt corā vobis (vt dicitur) non procedatis, quia hoc eſſet manifeſte contra coronam & dignitatē noſtram Teſte &c. Item q̄ ea quæ in curia domini Regis rite acta ſunt irritari non debent, & vbi conſenſum eſt in aliquem clericum eo quòd hæres alicuius fuerit infra ætatem ſi clerici primo præſentati velint inſtitutum implacitare, tunc fiat prohibitio in hac forma.

¶ 7. Rex talibus Iudicibus ſalutē. Prohibemus vobis ne teneatis placitū in curia Chriſtianitatis de eccleſia de N. de cuius aduocatione nuper placitum fuit in curia noſtra coram Iuſtic. &c. inter A. querentem & B. cuſtodem C. filij & hæredis A. impediētem ratione iuris quod idem B. dicebat eundem C. habere in prædicta aduocatione, & vnde inter eoſdem A. & B. conuenit in curia noſtra coram Iuſtic. noſtris quòd vterq; illorum cōſenſit in E. cancellariū talem eo q̄ iuditium procedere non potuit, quia prædictus C (de quo dicitur quòd ius habet in prædicta aduocatione) ad chartas anteceſſoris ſui vel huiuſmodi reſpondere nō poteſt cùm ſit infra ætatem. Et quia ſi placitum quod eſt coram vobis in curia Chriſtianitatis procederet, idem C. dum infra ætatem fuerit iacturam aduocationis ſuæ poſſet incurrere, & placita de aduocationibus eccleſiarum pertinent ad coronam & dignitatem noſtram &c. Teſte &c. Eſt & aliud genus prohibitionis ratione rerum temporalium quæ ad ipſum Regem pertinere poſſunt ratione cuſtodiæ Archiepiſcopatuum & epiſcopatuum vacantium, & quæ occaſionem inducunt prohibendi ſicut pro ſancto Edmundo Archiepiſcopo Cantuar̄ & fit prohibitio in hac forma. ¶ 8. Rex priori & Conuentui Roff. ſalutem. Ex relatione quorundā nuper didicimus q̄ cùm venerabilis pater E. Cantuar̄ archiepiſcopus habeat cuſtodiā epiſcopatus Roff: nunc vacātis cum omnibus exitibus & p̄ficuis ad dictum epiſcopatum ſpectantibus, vos trahitis in placitum in curia Chriſtianitatis eundē Archiepiſcopū autoritate literarum domini Papæ ſuper quibuſdā exennijs quæ prę̄ſtanda ſunt de manerijs noſtris, & eodem modo conſuetudo quo alij annui redditus reddi ſolent epiſcopo ſi viueret, eo q̄ idem archiepiſcopus ea ſibi reddi poſtulat ratione cuſtodię eiuſdem epiſcopatus tempore vacationis. Et quoniam ſi vos in cauſa illa obtineretis, manifeſtum eſſet nobis inde damnū incurrere ſi contingeret aliquādo archiepiſcopū Cantuar̄ ſimul cū epiſcopatu Roff: vacare & vtrūq; in manu noſtra exiſtere, vobis prohibemus ne placitum illud ſequamini in curia Chriſtianitatis, quia hoc eſſet contra coronā & dignitatem noſtram & ad damnum noſtrum & præiuditium libertatis noſtræ quam habemus de epiſcopatibus vacantibus in regno noſtro. Teſte &c. Et fiat aliud breue in eadem forma Iudicibus ne procedant. Eſt & aliud genus prohibi-

prohibitionis vbi quis clericus præsentatus ad ecclesiam per dominum Regem propter insufficientiam recusatus fuerit & alius idoneus institutus, si velit inquietare institutum & tunc fiat prohibitio in hac forma. ¶ 9. Rex talibus Iudicibus salutem. Satis meminimus nos iam pridem presentasse venerabili patri E. Cantuar Archiepiscopo A. de N. ad ecclesiam talem tunc vacantem, quem quidem cùm idem archiepiscopus minus idoneum inuenisset, ipsum ad eandem admittere recusauit, & cùm idem archiepiscopus a nobis licentiam obtineret de idonea persona eidē ecclesiæ prouidenda, illam B. de N. viro pouido & honesto & laudabilis conuersationis contulit, cuius collationi & ordinationi de eadem factæ Regium adhibuimus assensum & fauorem. Et cùm idem A. iam pristinæ præsentationi ad dictam ecclesiam de persona sua per nos factæ adhæreat, & de qua nihil consequi potuit propter suam insufficientiam, trahit ipsū B in placitum de eadem ecclesia coram vobis autoritate literarum domini Papæ, & quoniam iniustum est & contra dignitatem nostram quòd idē A. cui fuit propter suam insufficientiam institutio denegata, ipsum B. implacitet & inquietet qui per ipsum archiepiscopum sicut persona idonea ad eandem admissus & canonicè institutus nostro interueniente assensu & fauore, vobis prohibemus quòd de cætero placitum illud non teneatis Teste &c. Et fiat breue in consimili forma clerico ne procedat. Est & aliud genus prohibitionis, cùm ipse Rex vel aliquis antecessor suus, ratione alicuius vacationis alicuius episcopatus, Abbatiæ, vel prioratus, & in manu sua existentis, præsentauerit clericum, & qui ad præsentationem suam fuerit institutus: & Episcopus, vel Abbas, vel prior substitutus veniat contra præsentationem Regis vel patris sui, tunc fiat prohibitio in hac forma. ¶ 10. Rex talibus Iudicibus salutem. Monstrauit nobis A. de N. q cùm teneat aduocationem talis ecclesiæ de donatione I. Regis patris nostri, quam ei contulit ratione talis prioratus vacantis, & in manu sua existentis, prior illius loci iam infirmare nititur institutionem illius A. de prædicta ecclesia, quam sic ad præsentationem dicti patris nostri canonice est adeptus, & grauans, & inquietans eum multipliciter, trahit eū coram vobis in curiam Christianitatis, autoritate literarum domini Papę de eadem ecclesia. Et quoniam hoc est manifestè in opprobrium & præiudicum Regiæ dignitatis, si prædictus prior in causa illa obtineat: vobis prohibemus ne in causa illa procedatis, cùm vobis & vniuersis de regno nostro notorium sit & esse debet, quòd ecclesiæ vacantes, & pertinentes ad collationem episcoporum, Abbatum, & priorum sede non vacante dum viuerent: pertinere debent ad nos, ratione custodiæ tempore vacationis. Teste &c. Et quod dictum est de episcopatibus, Abbatijs, prioratibus, dici poterit de baronijs & alijs dum fuerint in custodia domini Regis.

1 ¶ *De donationibus quæ pertinent ad Regem in vacationibus episcopatuum, abbatiarum prioratuum & huiusmodi. 2. Prohibitio si clericus implacitauerit ballium vel alium ministrum eo quòd arestauit eum pro pace Regis vel pro latrocinio. Cap. 5.*

ESt etiam inter alias prohibitiones quædam prohibitio, vbi videlicet clericus implacitauerit balliuum domini Regis in curia Chiſtianitatis aliqua de cauſa, eo forte quòd idem balliuus eũ arreſtauit pro aliqua tranſgreſſione, & pro pace domini Regis, & de quo petita fuit curia Chriſtianitatis per epiſcopum: & forma prohibitionis talis eſt. ¶2. Rex talibus Iudicibus ſalutem. Mõſtrauit nobis talis vic. maior, præpoſit' talis villæ, vel balliuus quilibet, quòd cùm A. clericũ tanquã malefactorẽ & rettatum de roberia & ſocietate latronũ, vel inuentum tali loco in connẽtu & ſocietate latronũ, & certa ſuſpitione notatũ, ꝑ officij ſui debito, & ꝑ pace nr̃a per legem terræ ſecundũ regni noſtri conſuetudinẽ nuper arreſtari feciſſet, quoniã etiam poſtmodum tali epiſcopo, qui ipſum petijt ſibi liberari tanquam clericum a carcere & cuſtodia noſtra fecimus liberari, Idem A. clericus præfatum balliuum noſtrum, occaſione prædicta trahit in placitum coram vobis autoritate literarũ domini Papæ, & quoniã hoc eſt manifeſtè contra coronã & dignitatẽ noſtram, & etiam contra pacem noſtram, quòd aliquis balliuus noſter occaſione miniſterij ſui, vel pro aliquo quod ad cõſeruationem pacis noſtræ pertineat, vel pro Iuſtitia facienda, trahatur in placitum in curia Chriſtianitatis, cùm eorum facta nr̃a reputem' in hac parte, vobis ꝓhibem'. &c. vt ſupra. T. &c. Et cõſimile breue fiat clerico qui ſequit̃, & qui poti' capi debeat & inpriſoñ mitti.

1¶ *Prohibitio de eo qui dicebat ſe tenere per legẽ Angliæ & in curia Chriſtianitatis probare volucrit pueros ſuos legittimos qui reuera baſtardi ſunt. 2. Si quis voluerit ĩ curia Chriſtianitatis legittimationem ſuam probare, antequam inquiſitio eſſet Iudicibus per curiam Regis demandata per Wilhelmum Muſchet. 3. Si petens tenenti vel econtrario baſtardiã obiecerit, & mortuo eo cui fuit obiectum velit iudex inquirere de legittimatione filij, cùm hoc non ſit ei demandatum. Cap. 6*

ESt etiam breue prohibitionis in caſu vbi quis tenere ſe dicebat per legem Angliæ, & cùm diſſeyſitus eſſet & tuliſſet breue de noua diſſeyſina ad ſeyſinam recuperandam, obiectum eſſet ei quòd recuperare nõ potuit, eo quòd pueri ratione quorũ ad vitam ſuam tenere debeat, cũm in curia Chriſtianitatis illos probare velit ad legittimos, quod facere non debuit, ſecuta fuit prohibitio in hac forma. Rex tali epiſcopo ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. quòd cùm B. nuper in curia noſtra &c. nu ꝑ arramauerit aſſi. no. diſſ. verſus eundẽ A. de tenemẽto in tali villa qđ idẽ B. dicebat ſe tenuiſſe ꝑ legẽ Angliæ, & idẽ A. per conſiderationem eiuſdẽ curiæ nr̃æ ide receſſiſſet ſine die verſus eũdẽ B. eo ꝙ pueri quos habuerat de vxore ſua tali, cuius hæreditas tenemenṫ illud fuerat, & ratione quorũ puerorũ idẽ B. clamauit tenere illud tenementũ ad vitam ſuã per legẽ Angliæ ſecundum regni noſtri conſuetudinem, nati fuerunt ante matrimonium contractum inter ipſum B. & talem vxorem ſuam, ſicut in eadem curia noſtra recognitum fuit per confeſſionem ipſius B. & etiam contra eum præſumptum, eo quòd idem B. priùs fuit in curia noſtra cum præfata tali quam nunc dicit vxorem, & cùm in probatione eſſet in curia noſtra, idem B. venit cum ea ſicut ſeruiens, & non vt maritus, nec aliqua facta fuit mentio in breui per quod ipſa placitaret ꝙ virum haberet,

præ

prædictus B.postea ad deceptionem curiæ nostræ & ad infirmandum iudicium in curia nostra factum,trahit ipsum A.in placitum coram vobis in curia christianitatis, autoritate litterarū domini Papæ, ad prædictos pueros legittimandos,vt sic per aliā viam rehabere posset tenementū qđ amisit, & q̄ pueri sui sic succedere valeāt in bonis paternis & maternis. Et cū nō possint iudices aliqui de legittimitate cognoscer̄ quoad hęreditatē & successionem habendam, nisi fuerit loquela prius in curia nostra incepta per breue,& ibi bastardia obiecta, & postea ad curiam christianitatis trāsmissa,vobis prohibemus quòd in placito illo vlteriùs non ꝓcedatis, nos enim cùm prædicti pueri ad nos venerint,in prædicta curia nostra de prædicto tenemento eis Iusticiam exhibeamus, secundum consuetudinem regni nostri, vbi si eis bastardia obiecta fuerit,mandabimus ordinario loci vt de ipsorum legittimatione cognoscat, si ad ipsum fuerit in hac parte cognitio demandanda . Est etiam prohibitio huic consimilis,& magis aperta de quodam VValtero Muschet quòd non valet cognitio de legittimitate quoad successionem,nisi sic fuerit a curia Regia demandata,& est prohibitio talis. ¶.2. Rex talibus iudicibus salutem. Ostensum est nobis ex parte A.quòd cùm in curia nostra coram iusticiarijs nostris ꝓximo itinerantibus in tali com̄ arramauit quandam assisam mortis antecessoris versus B.de quadam terra in N.idem B. timens sibi posse opponi notam bastardiæ in eadem assisa,& ante prædictum aduentū iusticiarior̄,& anteq̄ ei bastardia opponatur in curia nostra in eadem assisa,& anteq̄ fuerit per nos ordinario loci inquisitio de legittimitate ꝓbanda secundū regni nostri consuetudinem damandata,literas dñi Papæ ad vos directas impetrauit,vt de legittimitate sua cognoscatis,& ad ꝓbationē illius testes admittatis,vt per hoc remaneat hęreditas & successio contra cōsuetudinē regni nostri quæ hucusq̄; obtinuit, vt approbata & a sede apostolica cōfirmata, q̄ in causa successionis & hęreditatis petitiōe debet pri⁹ placitū moueri in curia nr̄a,& cū ibi obiecta fuerit bastardia,tunc deinde trāsmitti debet recordū loquelę & cognitio bastardię ad curiā christianitatis,vt ibi ad mandatū nr̄m de legittimate inquiratur, qđ quidē non est in hac parte obseruatū. Et cū hoc sit manifestè cōtra cōsuetudinē regni nr̄i, q̄ habita vel habenda inter alios cōtentione de iure successionis debeatis ad inquisitionē de legittimatiōe ꝓcedere anteq̄ a nobis hoc fuerit vobis demandat̄: vobis ꝓhibem⁹.&c.vt supra. ¶.3. Est etiā alteri⁹ modi ꝓhibitio, cū petens tenēti bastardiā obiecerit,& ordinario loci fuerit inquisitio demandata,si mortuo petente vel tenēte velit ordinari⁹ sine nouo mādato in ꝑsona hęredis ad inquisitiōn procedere.Rex tali ordinario salutē. Ostendit nobis A.fili⁹ & hęres B.q̄ cū C.in curia nr̄a corā iustic.vltimò itinerātib⁹ in com̄ tali,peteret versus eūdē B.tantū terrę &c.ꝑ assisā mortis antecessoris inde ibi inter eos sūmonitā,& idē B.obiecerit eidē C.bastardiā in eadē curia, & cognitio vobis esset demādata,& pēdēte inquisitiōe illa,idē B.diē clausit extrem̄:vos p̄fatū A.filiū & hęredē p̄dicti B.vocari feciſtis in iudiciū p̄dicta occasione,vt in ꝑsona hęredis defuncti procedat inquisitio sine alio mandato, & quia si contingat quòd altera partium inter quas agitur in curia nostra decedat,tota loquela illa cadit & remanet nec super eodē

procedi

procedi poterit cõtra hæredem defuncti, nisi per breue nostrum de nouo contra ipsum perpetratum, vobis mandamus q̃ in cognitione prędictę causæ contra præfatum A. de cætero non procedatis, donec a nobis aliud inde habueritis mandatum. Teste &c.

1 ¶ *Quibus fieri debet prohibitio.* *Cap.7.*

QVibus fieri debet prohibitio videndũ, & sciendum q̃ tam ei qui tenet placitum q̃ ei qui sequitur, siue plures sint iudices delegati siue subdelegati, siue vnus, sicut ordinarius quicũq; si vn⁹ qui sequitur siue plures, licet prima facie videat̃ q̃ sufficere debeat si tantum iudici fiat prohibitio, quia si Iudex procedere noluerit, non valebit, quãuis querens sequi velit, quia non ibi erit iudiciũ quasi deficiẽte iudice, si autẽ parti tantũ & ipse sequi voluerit, nullũ erit iudiciũ ratiõe supradicta, quia non valet si iudex tenere vellet, si non sit qui sequatur, & sic non erit iudiciũ. Melius tamen erit q̃ omnibus fiat generaliter, ne iudices vel querens impunè posset procedere. Sed quid si iudices delegati alios sibi subdelegauerit, & qui cognouerit de causa, videndum quibus fieri debeat ꝓhibitio, vtrũ vz principalibus vel subdelegatis, & tunc refert vtrũ ita subdelegauerint, vz ad certum diem, vel sic quòd sibi reseruauerint principalia iudiciorum, videlicet principium, medium, & finem, scilicet contestationem & dispensationem super contestationibus & diffinitiuã sentẽtiam, & quo casu videtur q̃ locũ habere debet prohibitio, cũ sic sibi aliquid reseruauerint, & ipsi autoritatem subdelegatis præstiterint, cùm ipse facere videtur cuius autoritate fit. Si autẽ se ad totam causam excusauerint & nihil sibi reseruauerit, tũc refert vtrũ hoc fecerint ante ꝓhibitionẽ, vel post. Si autem ante ꝓhibitionem, non credentes aliquã interuenire posse ꝓhibitionẽ, tũc sufficit si prohibitio fiat subdelegatis. Si vero post ꝓhibitiõ, tunc præsumi possit q̃ hoc fecerit per fraudem. Et ideo tenebit prohibitio facta in personis eorũ, quasi nulla facta subdelegatione.

1 ¶ *Si iudices prohibitionẽ admittere recusauerint & superueniat illa prohibitio, estimare debent an eorum sit iurisdictio, & si dubitauerint, debent consulere iustic. & de huiusmodi cõsultationibus dicatur. 2. Breue ad respondendum consultationi iudicum per iustic. de noua garba. 3. Aliud breue & alterius modi si clericus clericum de eodem.* *Cap.8.*

PRoposita sic exceptione cõtra iurisdictionẽ (vt p̃dictũ est) & cùm illã admittere recusauerint, superueniat prohibitio, & facta examinatione an eorũ sit iurisdictio vel non, decreuerit supersedendũ, tũc remaneat querentis prosecutio. Si autẽ dubitauerint vtrũ supersedendũ sit vel non, solẽt iudices aliquãdo iusticiarios cõsulere vtrũ ꝓcedere possent vel necesse haberent supersedere, & vtrũ ad eos pertinet cognitio vel non pertinet, & quo casu fuit eorũ consultationib⁹ per iudices multis modis responsũ, secundũ quod prohibitio locũ habere debet vel non habere, & fit breue huiusmodi de respõsione faciẽda sub nomine iusticiariorũ. ¶. 2. Viris venerabilibus, vel dilectis sibi in christo tali & cõiudicibus suis salutẽ. Literas vestras suscepi, continentes q̃ cùm quædã causa quæ vertitur coram vobis inter A. priorẽ & conuentũ talẽ & B. talem clericũ vel laycum, facta vobis editione (vt dicitis) super noua garba terrę ipsi⁹ B. prędictis A. priori

priori & cõuentui quondã in perpetuã eleemosinã collata, autoritate literarũ dñi Papæ examini vestro sit cõmissa, & cùm ex earundẽ autoritate litterarũ,in eadẽ causa iam inceperitis ꝓcedere: Idem B.ne de layco feodo suo in curia christianitatis procedatis,vobis literas dñi Regis prohibitorias porrexerat,vnde a nobis consiliũ requiritis vel petitis, vtrũ in causa illa procedendum sit vel supersedendũ,ad quod vobis vel cõsultationi vestrę duximus respondẽdum.vel aliter sic.Desiderio igitur vestro satisfacere cupientes vel volentes,cõsultationi vestræ in hac parte sic duximus respondendũ,ꝙ si prædictus A. prior & conuentus,nouam garbam illam aliquo tempore perceperunt,& inde in possessione pacifica fuerint per aliquod tempus,& inde spoliati iniustè,super restitutiõe illius nouę garbę, (si vobis hoc cõstiterit in veritate)in foro ecclesiastico secure potestis ꝓcedere non obstante Regia prohibitione.Si autem in possessione inde nõ fuerint nec inde recẽter spoliati iniuste, tũc magis expedit vobis supersedere q̃ procedere,quia si ꝓcederetis,hoc esset in præiudiciũ Regię dignitatis.Fiat quandoq; respõsio cõsultationibus sub nomine regis, quãdoq; sub noĩe iustic. breuius tamen & rectius poterit consultationibus respõderi examinata iudiciũ cõsultatione hoc modo. Talibus Iudicibus salutem.Inspectis literis vestris quas nobis transmisistis & plenius intellectis (sine præiudicio melioris sententię) cõsultationi vestræ duxim⁹ respõdẽdum,ꝙ si res ita se habet sicut in cõsultatione vestra nobis exposuistis, videtur nobis ꝙ in causa ista bene potestis procedere, non obstante Regia prohibitione.Est etiam alius modus cõsultationis & responsionis per M. de P.ꝙ ꝓhibitio locũ non habet inter ecclesiasticas personas, vt si viri religiosi teneantur alicui clerico in annuo redditu per chartam & sub præstatione sacramenti,si clericus velit agere in foro ecclesiastico. ¶.3. Tali N.& coniudicibus suis talibus salutem. Literas cõsultationis vestras benignè susc epi,& qua decuit diligẽtia inspexi, & quibus inspectis & intellectis,vobis & consultationi vestræ si duximus respondendũ, ꝙ cùm iuri canonico sit contrariũ, ꝙ si clericus clericum & maximè viros religiosos conuenerit coram iudice ecclesiastico,quod ijdem religiosi quasi religionis suę ĩmemores,& de ecclesia(salua pace eorũ)male scientes,vt negotij ꝓcessũ impediant,& iudiciũ ecclesiasticũ subterfugiãt, & maxime super annuo redditu per eorũ chartã & iuramẽto obligati,ad prohibitionẽ Regiã malicioseẽ recurrant,aduertat discretio vestra,ꝙ in casu proposito non obstat Regia prohibitio,& procedatis secure,ne subterfugiẽdi detur pernicioſa occasio,quia si ipsi conueniantur in seculari iudicio, se ibi tuerẽtur fori priuilegio,quia forte dicerẽt ꝙ clerici essent, & ideo ꝙ non tenerentur respondere in foro seculari ratione ordinis clericalis & ꝑsonæ suę, & sic videtur quòd causa secularis & res trahitur ad forum ecclesiasticum propter priuilegium personæ ecclesiasticę, quod esse non deberet (vt videtur) quia si illud priuilegium haberet pro se ne responderet in foro seculari, merito illud contra se haberet ne ei in eodem foro responderetur.Nec etiam valere deberet(vt videtur)illud quod superius dictum est, quòd propter recentem spoliationẽ mutari debet iurisdictio de re temporali, non magis de redditu quàm de layco feodo,vbi remedium habere

posset

posset in foro seculari per assisam nouæ disseysinæ, vel huiusmodi, secundum quod redditus fuerit talis vel talis.

¶ 1 *Vbi & quando & quibus rebus locum habet prohibitio, ratione personarum & rei. 2. Ratione contractus. 3. Ratione delicti.* *Cap. 9.*

VT autem consultationibus Iudicum meliùs possit responderi, videre non est inutile, vbi, & quando locum habere debeat prohibitio, & de quibus rebus, & quando non. Et si non in toto, in parte tamen per exceptionem. Et sciendum quòd locum habet prohibitio ne iudiciũ procedat in foro ecclesiastico, quãdoq; ratione personarum & rei de qua agitur, vt vbi cognitio merè pertinet ad coronam & dignitatem Regiam, vt si laicus laicũ implacitauerit coram iudice ecclesiastico, de aliquo layco feodo, vel de aliquo quod ad laicum feodum pertineat, quia iurisdictionem Regiam in hac parte mutare non poterit aliquod priuilegium, sicut priuilegium cruce signatorũ, vel alicuius alterius, etiam etsi Rex hoc vellet, dissimulat tamen hoc quandoq;, quamuis hoc sit contra priuilegium coronæ & dignitatis suæ. Item iurisdictionem suam non mutat fidei interpositio, sacramẽtum præstitum, nec spontanea renuntiatio partium, quamuis sibi ipsis in hac parte prẹiudicent per consensũ. Et illud idem dicendum erit de debitis, & catallis quæ non sunt de testamento, vel matrimonio, vel eorum sequela. Item locum habet prohibitio ratione personarum vel rei, vt si clericus laycum, vel laycus clericum, in foro ecclesiastico traxerit de aliquo prædictorum. Item ratione rei tantum, vt si de aliquo prædictorum clericus in foro ecclesiastico clericum traxerit in placitum, quia si iudex ecclesiasticus inter tales iudicauerit, iudicium suum executioni mandare non poterit, quia non est vicecom̃ nec alius minister qui in executione facienda ei obtemperet, & si ipse exequi voluerit, locũ habebit contra ipsum assisa nouæ disseysinæ, & contra eum qui sequitur, de laico feodo dico, ad differentiam liberę eleemosinę, quæ magis ꝓpriè dicitur libera, cùm sit quasi deo dedicata, sicut terra data ecclesiæ nomine dotis tempore dedicationis, quæ magis priuilegiata est, & cuius cognitio ad forum spectat ecclesiasticũm, quàm sit pura & libera elecmosina data ecclesijs & viris religiosis, & de qua iurisdictio & cognitio pertinet ad forum seculare. Item locum habet prohibitio ratione rei, sicut de laico feodo quod alicui descendit ex causa successionis, vt si iudex ecclesiasticus cognoscere vellet de successione, ad querelam clerici vel laici locum habet prohibitio ratione rei. ¶. 2. Item & eodem modo ratione contractus, vt si clericus contrahat cum laico in causa alicuius emptionis & venditionis de aliqua re seculari, de qua cognitio pertineat ad forum seculare. ¶. 3. Item & eodem modo locum habet prohibitio ratione delicti, vt si clericus delinquat contra clericum vel laycum, vel laycus contra laicum in re temporali: ratione delicti, vel facti, pertinet cognitio ad forum seculare, tam in actione iniuriarum quàm criminis, dum tamen ciuiliter agatur, & in quibus casibus omnibus iudex secularis habet cognitionem

onem & cohercionem, & iudex eccleſiaſticus non niſi per diſſimulatione. Si autem criminaliter agatur & ſuper crimine, iudex eccleſiaſticus nō habebit iuriſdictionem, licet habere debeat iudicij executionem. In cauſa enim ſanguinis iudicare non poteſt nec debet, ne committat irregularitatem. Pertinet igitur (vt videtur) ad iudicem ſecularem cognitio, & ad iudicem eccleſiaſticum iudicij executio, quia iudex ſecularis degradare non poteſt, non magis q̄ ad ordines promouere, ſicut ſuperius dictum eſt in parte.

1 ¶ *Quando & in quibus locum non habet prohibitio ſicut de re ſacra vel quaſi.2. Quod ratione acceſſionis locum non habet prohibitio.3. Quòd actiones legari non poſſunt.4. Item non in cauſa teſtamentaria.5. Si de facto ſuo effectus ſit alterius iuriſdictionis.6. Non habebit prohibitionem de recenti ſpoliatione.7. Item in cauſa reſtitutionis.* Cap.1c.

QVando & in quibus locum non habeat prohibitio dicendū. Et ſciendū q̄ locū nō habebit ꝓhibitio in curia chriſtianitatis de aliquo ſpirituali vel ſpiritualitati annexo, ſiue agatur inter clericos ſiue inter clericū & laycū, vel vbi agatur ex cauſa teſtamētaria vel matrimoniali, vel de aliquo de quo ſit pœnitentia iniungēda pro peccato. Item locū non habebit ꝓhibitio ſi in curia chriſtianitatis agatur de aliquo tenemēto quod ſit ſacrum, & per pontifices deo dedicatū, ſicut ſunt abbatiæ, priorat', & monaſteria, & horū cœmiteria. Item quaſi ſacra, quia ſpiritualitati annexa, ſicut ſunt terræ datæ eccleſijs tēpore dedicationis, cū ædificijs in eadem contentis, & in pertinentijs corū. Vnde ſi eccleſia vel monaſteriū de huiuſmodi terra in dotem data, vel de eius pertinentijs ſicut de cōmunia paſturæ & huiuſmodi fuerit ſpoliata, ſi in foro eccleſiaſtico de reſtitutione agatur, locū non habebit prohibitio, quod quidē non eſt intelligendum de libera eleemoſina quamuis ſit pura. Nota q̄ non iacet ꝓhibitio in dote eccleſiæ, iacet tamen in libera & pura eleemoſina. Et de hac materia habetis de term̄ P. Anno Regis H.xv. in com̄ Som̄ de Richardo perſona de Hideford. Et ad hoc facit expreſſe quod habetis de term̄ ſ. H. Anno Regis H.vii. in com̄ Bedf. de Gylberto perſona de Denhā. Itē nec locum habebit ꝓhibitio ſi in foro eccleſiaſtico agatur, & hoc ratione perſonarū, ſicut de catallis clericorū eis violenter ablatis, vt de termino ſ. H. Anno Regis. H.viii. in com̄ Cornubiæ de Ewerino de le Lynd. Itē locum non habebit prohibitio ſi de decimis agatur, vel ſi erratū fuerit in forma prohibitionis, vt ſi fiat ꝓhibitio de debitis vbi fieri debet de catallis, vel econtrariò: vt de termino ſ. H anno Regis. H.vi. in com̄ warr̄ de quodam præcentore Lyncolñ. Sed contra de decimis q̄ locum habet prohibitio ſi decimę petantur, vel earū precium ſi vendantur ex venditione: vt de termino ſ. M. anno Regis H.ix. incipiente. x. in com̄ Eborū de Richardo perſona de Mapelden. Sed hoc ſoluitur ſic, q̄ in primo caſu cōuent' fuit primus & principalis debitor, vbi locū non tenuit prohibitio, & in ſecundo caſu cōuenti fuerint fideiuſſores & implacitati, cùm ipſe principalis debitor ſoluendo eſſet, & vbi poſt prohibitionē iudicatū fuit in foro ſeculari q̄ perſona ſe caperet ad pricipalē debitorē, qui ſoluendo fuit, & fideiuſſores inde quieti: Et vnde videtur q̄ ſi principalis debitor ſoluēdo nō eſſet,

quòd persona agere posset in foro ecclesiastico cõtra fideiussores, nõ obstante prohibitione. Itẽ locũ non habebit prohibitio in causa testamentaria vel matrimoniali, quia huiusmodi genera placitorũ specialiter excipiuntur, cùm sint spiritualia vel spiritualibus annexa. Item nec de aliquib' quę sunt eis accessoria, vel ãnexa: accessoria dico, sicut est obligatio fideiussionis, vt in venditione decimarum, de qua superius dictum est. Item de promissionibus factis, de pecunia danda ob causam matrimonij in initio contractus nomine maritagij. Secùs autem si tenementũ promittatur. Et q̃ huiusmodi pecunia peti possit non obstante prohibitione: inueniri poterit de termino s.M.an. Regis H.xiiii. incipiente.xv. in com̃ Suff. de Hugone de Monte Causo. Ad idem facit quod habetis de termino s.T. anno regis H.xv. in com̃ Oxon̄,& vnde prior de Bernceſtre fuit iudex. Et sẽper videndũ erit, propter quid aliquid factũ sit vel promittatur. ¶.2. Item ratione accessionis in causa testamentaria non habet locũ prohibitio si pecunia legetur,& petatur vt debitũ in foro ecclesiastico ex causa testamentaria: Itẽ nec locũ habebit prohibitio, si testator pecuniã sibi debitã legauerit, dum tamen debitũ in vita testatoris recognitũ sit & probatũ, quia huiusmodi pecunia inter bona testatoris cõnumeratur, & pertinet ad executores. Si autẽ petatur debitũ per executores, de quo debitores in vita testatoris confessi non fuerint nec cõuicti, vel nec post mortem gratis recognouerint, huiusmodi debitum inter bona testatoris non cõnumeratur,& si ab executoribus, vel ab hærede in foro ecclesiastico petantur, locum habebit prohibitio,& in foro seculari oportebit agere, huiusmodi enim actiones hæreditariæ sunt & pertinent ad hæredes,& ideo legari non possũt,& sicut dantur hęredibus contra debitores & non executoribus, ita dantur actiones creditoribus contra hæredes & non contra executores. ¶.3. Et q̃ actiones legari non possunt, nec iudices ecclesiastici inde recognoscere, nec executores petere debitum quod in vita testatoris nõ est recognitum, probatur de termino s.H. anno regis H.vi. in com̃ North. de Radulpho persona de Irclinbourghe Et q̃ actiones legari non possũt, nec inter bona testatoris connumerantur, maxime de antiquo debito: probatur de Termino P. anno Regis H.xv. in com̃ Essex de Geruasio de Aldermãbury. Ad idem facit quod habetis de termino P. anno Regis H. xvi. in com̃ South: de Engelardo de Cygoiny. ¶.4. Item nec locum habet prohibitio in causa testamentaria, si catalla legentur & inde agatur in foro ecclesiastico. Item nec si in ciuitatibus & burgis legentur domus vel ædificia, quæ habuit testator de perquisito, cùm sint quasi catalla testatoris. Secus tamen est in quibusdam locis si proueniant ex descensu antecessoris, in quibusdam locis sicut in ciuitate London, vbi locũ habet prohibitio si inde agatur. Item locum non habet prohibitio si legetur vsus fructus alicuius terræ, vt si testator aliquam terram tenuerit ad terminum annorum,& vsum fructum legauerit, quia vsus fructus inter catalla connumeratur, tenemento in suo statu duraturo sicut laicum feodum. Sed cùm terra ad terminum ita alicui data fuerit, refert vtrum testatori tantum, vel testatori & hæredibus suis. Si autem testatori tantum, tunc poterit testator in vita dare & in morte legare sine præiuditio hæredum.

Si

Si autē ſibi & hæredibus ſuis,non ſic: niſi in vita dederit,vbi hæredes tenentur ad warantiam,& eodem modo ſi legauerit expreſſè,ſi autem nullā mentionem inde fecerit,tunc tranſit vſus fructus ad hæredes.¶.5.Item locum non habet prohibitio vbi quis de facto & cōſenſu ſuo proprio effectus eſt alterius iuriſdictionis,ſcilicet quantum ad ſe ipſū,ſed non quantū ad Regē ad quē pertinet iuriſdictio, ſecundū quòd ſuperiùs dictū eſt: & ibi iudicium de renunciatione,q̄ non poteſt quis in p̄iudiciū alterius renunciare,factum tamen fuit contrariū,vt in Rotulo de termino P.anno Regis H.xvi.in com̄ Deuon̄ de Thoma de Buttyler,Alfrido de Cottone q̄ renūciatio alijs p̄iudicat q̄ renuntianti. Itē & eodē modo non habebit locū ꝓhibitio ſi quis effectus fuerit de alterius iuriſdictione de facto ſuo proprio per appellationem, vt ſi implacitatus fuerit cōrā iudice eccleſiaſtico & non ſuo,appellauerit ad alium iudicē non ſuū,ſi ad prohibitionē Regiā conuolauerit ratione rei ſ.cularis quæ petitur, quantū ad perſonā ſuam audiri non debet,licet non quātum ad perſonā Regis, vt ſupra dictū eſt,quia quos ſemel approbauit eos poſt re,pbare non poteſt. ¶.6. Itē locū non habebit prohibitio de recēti ſpoliatione, vt ſi clericus clericum ſpoliauerit de decimis vel alijs de quibus cognitio pertinet ad forum eccleſiaſticū,quia de huiuſmodi reſtitutione non generatur præiudiciū patronis,quantum ad ius aduocationis.¶.7. Item nec locum habet prohibitio in cauſa reſtitutionis, cùm eccleſia recēter ſpoliata fuerit de aliqua libertate quæ ei conceſſa fuerit tempore dedicationis,ſicut habendi rationabile eſtouerium in boſco patroni, ſicut ad houſbote & heybote & ad ardendū,& hm̄oi. Item habendi cōmuniā paſturæ ratione terræ datę eccleſiæ in dotē: recenter dicitur,quia ſi non eſt recenter,aliter erit. Itē nec locū habebit prohibitio,vbi quis negligens & iuris ſui contēptor tardius ſibi proſpexerit q̄ deberet, quia tūc primò tulit prohibitionē cùm puentum eſſet ad ſententiam diffinitiuā ferendā,vel forte cùm lata eſſet ſentētia,quia extūc non eſſet qui ſequeretur placitū,quia prius fuit placitū,vel iudex qui placitum teneret,q̄ poſt prohibitionē non fuit ſecutū, qđ quidem querens propriæ poterit imputare negligentiæ, quod ſi tempeſtiuè feciſſet,non eſſet ei imputandū .& q̄ iudicibus non ſit negligentia querētis imputanda,habetis de termino ſ.H.anno Regis H.x.in com̄ North.de Richardo Oliue.

1 ¶ *De iudicibus qui fraudulenter ſimul ſaciūt ſuas cōminationes vt facilius procedēt ad excōmunicationē.2. Breue de capiendo excōmunicato domino Regi per epiſcopū directū.3. Si epiſcopus vel alius ordinarius fraudulenter procurauerit captionem.4. Cum quis iuſte fuerit excōmunicatus.5. Cùm iuſte excōmunicatus paratus ſit ſatiſſacere deo & eccleſiæ, breue ad deliberandum cum qui captus fuerit.* Cap.ii.

SVnt reuera iudices qui cùm citatus cōparuerit de re ad cognitionem ſuam non pertinente,vt prohibitionem euadere poſſint, facta editione ſine ſcriptis,& denegato ei beneficio deliberationis,faciūt ei tres cōmonitiones,quālibet poſt aliam primo die litis,& vbi ſatisfecerit eorū voluntat, innodant cum vinculo excōmunicationis,& pēdente prohibitione,cùm talis in huiuſmodi excommunicatione pſtiterit per.xl.dies,vt

prohibitionibus perſecutionē euadāt,ad impetrationē eorundē iudicum ſignificat ordinarius Regi q̄ talis in excōmunicatione extitit per tantum tempus,& procurat captionem per hoc breue.¶.2. Excellentiſſimo domino ſuo H. dei gratia &c.talis N. permiſſione diuina Exoñ epiſcopus ſalutem in eo qui dat ſalutem Regibus:Serenitati Regiæ præſentibus intimamus q̄ A.de N.propter ipſius contumaciam manifeſtam excomunicationis vinculo īnodatus p̄.xl dies & amplius in excōmunicatione perſeuerans eccleſiaſticæ negligit parere cenſurę,claues eccleſiæ contemnēdo. Quia vero Regia maieſtas eorum ſolertiam reprimere conſueuit qui eccleſiaſticis pręceptis obedire negligunt & mandatis,celſitudinis veſtræ brachiū inuocamus, rogantes attentiùs quatenus dei & honoris eccleſiæ intuitu, quod minus valet eccleſia in hac parte dignetur Regia ſupplere maieſtas.Conſeruet vos altiſſimus.Si autem ſit qui conqueratur domino Regi q̄ ordinarius,Iudex,vel delegatus ita malicioſè procurauerit captionem quo minus ſequi poſſit ſuam prohibitionē,ſtatim fiat breue vicecom̄ de non capiendo talem in hac forma.¶.3. Rex vic. ſalutem.Oſtendit nobis A.q̄ cùm B.perſona de tali loco implacitaſſet eum in curia chriſtianitatis coram Archediacono tali, & officiali tali,de quodam prato, vel aliquod tale quod eſt laicū feodū ipſius A.& īdem A. tuliſſet eidem Archidiacono & officiali ſuo breue noſtrum de prohibitione ne placitum illud teneret,& eidem B.perſonę aliud breue noſtr̄ ne illud ſequeretur,& poſtmodum reſiſtere voluerit, tuliſſet breue noſtrum de attachiādo eos, ipſe Archediaconus & officialis & perſona,vt proceſſum prohibitionis noſtræ quam idem A. ſecutus eſt fraudulenter impedirent, ſuggeſſerunt tali Epiſcopo q̄ idem A. excommunicatus fuit, & per.xl. dies & amplius in excommunicatione illa contumaciter perſeuerauit, ad quorum fraudulentam ſuggeſtionem idem epiſcopus impetrauit a nobis breue noſtrum de capiendo ipſum A.prædicta occaſione.Et quia non debet fraus ſua alicui patrocinari nec valere,tibi præcipimus q̄ ipſum A. occaſione breuis noſtri quod tibi venit de capiendo eum non capias,quo magis impediat̄ in cauſæ ſuæ proſecutione,& ſi occaſione prædicta captus fuerit,ipſum ſine dilatione facias deliberari . Et ſi prędictus Archediaconus officialis & perſona laicum feodum habuerint in balliua tua,& idem A. fecerit te ſecurū de clamore ſuo proſequendo,tūc illos ponas per vadiū & ſaluos plegios q̄ ſint corā nobis tali loco,tali die, inde reſponſuri & habeas ibi &c. T.&c.¶.4.Cū autē quis meritis ſuis exigētib⁹ iuſte excōmunicat⁹ fuerit, & ad mandatū ordinarij captus & impriſonatus,nō erit per dn̄m regē nec per aliū deliberādus,anteq̄ deo & eccleſiæ ſatiſfecerit cōpetenter. Sed ſi cū hoc fecerit vel cautioñ pręſtiterit de parendo iuri & ſatiſfaciēdo cōpetēter,& ordinari⁹ vlterius ipſū malicioſe in priſona detineri fecerit,extūc p̄tinebit ad Regē deliberatio p̄pter maliciā,dū tamen p̄cedat ſatiſfactio vel ſufficiēs cautio de ſatiſfaciēdo(vt p̄dictū eſt)qd̄ pri⁹ fieri non deberet, niſi tūc demū cū ipſe Rex literas ordinarij de ſatiſfactione reciperet, & in hoc caſu fiat breue vic.in hac forma.¶.5.Rex vic.ſaluť. Oſtenſū eſt nobis ex p̄te A.de N.qui meritis ſuis exigētib⁹,vel propt̄ manifeſtā cōtumaciā ſuam excommunicatus fuerit,& ad præceptum nr̄m captus & in priſona noſtra detētus,eo q̄ per.xl.dies & amplius in excommunicatione illa cō-

tuma-

tumaciter perſeuerauit, donec deo & eccleſiæ ſatiſſecerit competenter, paratus ſit deo & eccleſiæ ſatiſfacere, talis ordinarius facit eum malitioſè in priſona detineri ad grauamen & damnum ipſius A. non modicum. Et quoniam in hac parte propter malitiam ipſius ordinarij ad nos ptinet deliberatio. Tibi præcipimus quòd ſi idem A. eidem ordinario tali ſufficientem fecerit ſecuritatem de parendo iuri, & ſatiſfaciẽdo competenter deo & eccleſiæ, tunc illum A. ſine dilatione facias deliberari. Et ſi ordinarius hoc recuſauerit, tunc tu ipſe vice noſtra capta ſecuritate (vt prædictũ eſt) illum ſine dilatione deliberari facias. Cùm autem ad prohibitionem Iudices ſuperſedere noluerint, nec ille qui proſequitur a proſecutione deſiſtere, attachientur omnes quòd ſint coram Rege, vel Iuſtic ſuis de bãco, vel itinerantibus, per tale breue, ad reſpondendum quare &c.

1 ¶ *De Iudicibus attachiandis ſi procedant contra prohibitionem.* 2. *Breue de Iudicibus attachiandis ſi autoritate litterarum domini Papæ.* 3. *Item quòd attachiet per meliores plegios.* *Cap.12.*

REx vic. ſalutem. Si A. fecerit te ſecurũ de clamore ſuo proſequendo, tunc pone per vadium & ſaluos plegios B. talem ordinarium quòd ſit coram nobis vel Iuſtic, noſtris apud VVeſtm̃. vel corã Iuſtic. noſtris ad primã aſſiſam &c. oſtenſurus quare tenuerit placitũ in curia Chriſtianitatis de laico feodo ipſius A. in tali villa contra ꝓhibitionẽ noſtrã, vel de aduocatiõe talis eccleſiæ, vel de debitis & catallis q̃ nõ ſũt de teſtamẽto vel matrimonio, & huiuſmodi. Pone ꝓ vadiũ & ſaluos plegios E. ꝙ tunc ſit ibi oſtenſurus quare ſecutus eſt idem placitũ in eadẽ curia Chriſtianitatis contra prohibitionem noſtram, & habeas ibi nomina plegiorũ & hoc breue Teſte &c. Et ita fiant breuia de attachiamento, quæ conueniant cum breuibus de prohibitione. Si autem fieri debeat attachiamentum de Iudicibus delegatis vel ſubdelegatis, tunc fiat breue in hac forma. ¶ 2. Rex vic. ſalutem Si A. fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc pone per vadium & ſaluos plegios B. C. D (nominibus ꝓprijs expreſſè, videlicet B. epiſcopum, vel Abbatem, vel priorem talem. C. archediaconum talem, & D. officialem talem) ꝙ ſint coram nobis vel Iuſtic. noſtris &c. vt ſupra. Oſtenſuri quare tenuerũt placitum in curia chriſtianitatis de laico feodo & huiuſmodi &c. (vt ſupra) autoritate literarũ domini Papæ, & huiuſmodi, contra prohibitionem noſtram. Pone etiam per vadium & ſaluos plegios C. ꝙ tunc ſit ibi oſtenſurus quare ſecutus eſt idem placitum in curia Chriſtianitatis contra prohibitionem noſtram, & habeas ibi &c. (vt ſupra.) Et ita fiat attachiamentum ſi iudices & ille qui ſequitur manẽtes fuerint in eodẽ com̃. Si autẽ in diuerſis, tũc fiãt breuia diuerſa ſingulis vic. ꝓ ſe. ¶ 3. Si autem ad diem non venerit, tũc aut vicecomes mandat quod attachiati ſunt, in quo caſu attachientur per meliores plegios & quòd diſtringãtur per omnes terras &c. quod ſint ad alium diem, & obſeruetur ordo attachiamentorum, ſicut obſeruatur in alijs actionibus perſonalibus. Si autem mandauerit vicecomes quod clerici ſint, & plegios inuenire noluerint, nec laycum feodum habuerint per quod poſſint diſtringi, tunc mandetur ordinarijs & epiſcopo quòd faciant eos venire, ſicut alibi in actionibus perſonalibus obſeruatur.

Regula-

Regulariter verum est quòd Iudex clericus cognitionem non habet de laico feodo alicuius. Sed quid dicitur de tenementis quæ sunt in ciuitatibus & villis quæ legari possunt sicut catalla siue tenementa sicut de perquisito, vel hæreditas descendens, an locum habeat prohibitio? videtur quòd non, quia de voluntate testatoris qui legare potest huiusmodi de iure communi effecta sunt huiusmodi tenementa quasi catalla testatoris, & ideo non habet locum prohibitio. Item de hoc quod dic. de laico feodo talis, oportet quòd ille qui queritur doceat laicum tenementum illud esse suum. Et vnde si quis teneatur alicui domino suo ad redditum aliquem, tenens prohibitionem non habebit, quia redditus erit ipsius domini non tenentis. Si autem de huiusmodi non fiat prohibitio cùm sint quasi catalla vel pecunia promissa ob causam matrimonij, non habet locum prohibitio, cùm illud quod principale est trahat ad se debitum & catalla quasi accessoria testamento vel matrimonio. Item si fiat prohibitio vt de laico feodo, non valet de iure nec quantum ad petentem redditum, nec quantum ad tenentem tenementum de quo prouenit, quia laicum feodum versum est in catallum & causa testatoris, vt cum legaretur ex tali causa obtinuerit. Item incipit tale tenementum esse laicum feodū & non ante, quod non erit de decimis cùm semel efficiantur laicum feodum nunquam reincipient esse decimæ, & hæc vera sunt secundū Biastos: sed contra de termino sancti Michaelis, anno Regis H. filij Regis I. secundo incipiente tertio in com̄ Kanc de Matilda filia Simonis quæ attachiata fuit quia secuta fuit placitum, & Abbas sancti Augustini & prior sanctæ Trinitatis Cantuarienſis, & prior sancti Gregorij Iudices, quia tenuerint placita de quadam domo quam Matilda petijt ex causa testamentaria in London. Et vnde Simon filius Simonis questus fuit q̄ laico feodo suo ibi defenderunt omnes & adiudicatæ fuerunt leges sed remissæ, cùm ad petit̄ legari, & Iudices securitatem præstiterunt quòd vlrerius non procedant, sed quale remedium habebit legatarius in foro laicali. Et sciendum quod semper locum habet prohibitio quousque discussum fuerit in curia Regis vtrum legata fuerit vel non. Et tunc primò procedant Iudices de licentia, quia ipsi non possunt estimare ab initio.

1 ¶ *Cùm partes comparuerint in iuditio.* 2. *De probatione intentionis.* 3. *De legis vadiatione si defendat.* 4. *Qualiter formantur verba legis.* 5. *Quod refert quis eorum prius purgauerit.* 6. *De responsionibus iudicum.* Cap. 13.

CVm autem partes cōparuerint in iuditio tam querens quàm ille de quo queritur, & Iudices, vel quidam illorum: proponat querens intentionem suam in hunc modum. Ego A. conqueror de B. quòd me iniuste vexauit & grauauit trahendo me in placitum in curia Christianitatis de laico feodo meo, scilicet tali, & exprimat qualitatem terræ, vel huiusmodi, vel alterius tenemēti, vel si de debitis & catallis quæ non sunt &c. tūc exprimat cuiusmodi debita & cuiusmodi catalla de quibus implaci-

implacitatus fuerit, & quòd hoc fecerit contra prohibitionē & vnde dānum ad valentiā &c. ¶2. Item ad intentionem ſuam confirmandam & iuuandam, proferat æditionem ei factam in iuditio & in ſcriptis redactū, ſi poſſit, & dicat quòd porrexit ei prohibitionem domini Regis tali loco, tali die in pleno cōſiſtorio tali, & ipſi nihilominus ꝓceſſerunt ad ꝓſecutionē ipſius de quo queritur, ita ꝙ admiſerunt ꝓbationes teſtiū & huiuſmodi, vel quia ipſe querens noluit obtemperare iudicatis, excōmunicauerit eū non obſtante ꝓhibitione ſua, & inde ſtatim ꝓducat ſectam ſufficientem, duos ad minus vel tres vel plures, ſi poſſit. Et ſi de veritate dubitetur, examinentur diligenter de die & loco & alijs circumſtantijs, ſecūdum quod obſeruatur de teſtibus ꝓducendis, qui ſi in examinatione facienda inuenti fuerint diſcordes, perinde erit ac ſi nullam ſectam ꝓduxerit, & vnde ad ſimplicem vocem querentis non habent Iudices neceſſe, nec pars de qua queritur, defendere ſe per legem. Sed quoniam deficere poſſit probatio licet ius non deficiat, cùm tales fuerint abſoluti forte pro defectu probationis, dicatur eis: ꝙ quicquid actum fuerit, non procedāt de aliquo placito, quod pertinet ad coronā & dignitatē Regiam. Si autē ī oībus inueniātur cōcordes, audire debēt Iuſtic. reſpōſiones Iudicū & partis. Reſpondere itaq; poterunt multis modis, vel ꝙ locū habere nō potuit prohibitio, quia res quæ acta eſt mere ſpiritualis eſt vel ſpiritualitati annexa, & hoc docere poſſunt per æditionē factā, vt ſi cauſa fuerit teſtamentaria vel matrimonialis, in quo caſu in nullo præſumptum eſt contra Regiam dignitatem, & ſic abſolui poterunt ab obſeruatione iuditij. Si vero per æditionem vel ꝑ confeſſionem conſtiterit ꝙ res de qua actum fuerit mere fuit temporalis, ita quòd cognitio pertinet ad Regem, bene poterunt defendere contra querentem & ſectam ſuam, ꝙ nunq̄ ꝓſecuti fuerint poſt prohibitionem ſi quam inde habuerint, vel ꝙ nullam habuerint omninò prohibitionem. ¶3. Et quo caſu vadiet legem quilibet ſe xij. manu, qua vadiata & plegijs inuētis de lege facienda, dabitur eis dies ad legem faciendā, ad quam ſi voluerint poſſunt ſe eſſoniare, & habebunt aliū diem ꝑ eſſoniatores ſuos. Et ſi ad diē ſibi datum nō venerint, nec ſe eſſoniauerint ꝓ cōuictis habebūtur, iuditiū habebunt, & dāmna querenti reſtituent. Cùm autem comparuerint & producant cōpurgatores ſuos, quāuis familiares & amicos, ſecundū quod ſecta producta fuerit de familiaribus & amicis, facilius enim admittuntur purgatores alicuius ad legē & defenſionem propriam, q̄ recognitores ad recognitionem, & non eſt neceſſe quòd omnes ſint eiuſdem ordinis, conditionis, vel dignitatis cuius eſt ille qui legem vadiat, ſufficit enim ſi fideles ſint & bonæ opinionis, vt ſi epiſcopus, Abbas, vel prior ad legem teneatur, non oportebit quòd omnes compurgatores ſint Epiſcopi, Abbates, vel priores, nec ſi clerici ſint ordinati, milites, vel coniungati, dum tamen alio modo ſint idonei, vt p̄dictū eſt. ¶4. Formantur autem verba legis ſecundum formā recordi ſicut in omnibus alijs legibus faciendis obſeruatur, in qua ſi quis eorum defecerit, ſi laicus fuerit, pro conuicto habeatur de eo quod imponitur, & Gaolæ cōmittatur ſicut præſumptor contra Regiam dignitatē ac ſi crimē læſæ maieſtatis cōmiſiſſet. Si autē clericus, aliquādo cū eo mitiùs

agitur

agitur de gratia ob reuerentiam ordinis clericalis. Si autem conuicti dãna reſtituent querenti, adhibita tamen taxatione aliquando debita ſecundum quòd Iuſtic. viderint iuſtum. ¶ 5. Refert(ſecundum quoſdã) quis prius ſe purgauerit,Iudex vel ille de quo queritur. Dicunt quidam quòd ſi iudex ſe purgauerit prius, vnus vel plures,quòd ille qui ſecutus eſt non propter hoc liberabitur, & quòd quilibet in hoc caſu defendat cauſam propriam, licet videatur prima facie quod non eſt qui ſequatur, cùm non ſit qui teneat placitum (quod non eſt verum ſecundum quoſdam)ſed vice verſa, ſi ille qui ſequi debeat ſe purgauerit, Iudices per hoc liberantur, cùm non ſit qui teneat placitum cùm non ſit qui ſequatur, quod non eſt in ipſo caſu vbi quis ſequi poterit de facto ſuo & volũtate: licet Iudex in probatione defecerit,ille qui ſequitur non eſt propter hoc condemnatus, nec eodem modo ſi vnus ex pluribus Iudicibus, quia quilibet in hoc caſu defendet cauſam ſuam propriam ſecundum quod legitur ff. ad legem Iulianã de adulterinis lege vlt.Denunciaſſe.C. Quare: vbi dicitur quòd expectabit mulier ſentẽtiã de adulterio prolatam, qui ſi abſolutus fuerit,mulier per eum vincet, nec vltra accuſari poſſit. Si autem condemnatus fuerit, mulier non eſt condemnãda,ſed aget cauſam ſuam, & fortaſſis obtinere vel gratia vel iuſtitia poterit vel legis auxilio. Quid enim ſi adulter ab inimicis oppreſſus ſit, aut ſimilibus argumentis teſtibuſq; ſubornatis, apud præſidem grauatis, quia aut voluit aut non potuit mulier prouocare iudicem religioſum. Mulier vero ſortita pudicitiam ſuam defendat,ſed hoc antequàm fuerit condemnata,quod quidem (vt videtur) melius eſſet obſeruare in omnibus caſibus ſupradictis, vt ſi vnus iudex ſe purgauerit quod hoc prodeſſe debet coniudicibus ſuis & parti. Si autem in purgatione defecerit, quòd hoc alijs non noceat, quin ſe defendere poſſit & cauſam ſuam. ¶ 6. Item reſpondere poſſunt Iudices, ſecundum quod ſuperius in parte dictum eſt, quòd quamuis res de qua agitur temporalis ſit,& cognitio pertineat ad forum ſeculare, ipſe querens expreſſè renũciauit priuilegia fori in ſcriptura & Regiæ prohibitioni, & q̃ cõueniri poſſit vbicunq; creditor vellet, & in quocunq; foro. Et ideo q̃ ipſe querens audiri non debet propter renunciationẽ, ex quo gratis trahi voluit ad forum vetitũ, & Iudicem non ſuũ.Et cùm Iudices ſuper hoc,& creditor,inſtrumentum protulerunt de renuntiatione,quod querens dedicere non poſſit,ſtatim & ante omnia in iuditio ſeculari compellatur ipſe querens q̃ reddat illud quod debet,vel faciat quod conuenit,& ſic in miſericordia pro iniuſta detentione verſus ſuum creditorem, etiã ſine alio breui,ſicut ſupradictum eſt, ꝓpter dolum & malitiam ſuã,quia p̃ ſe reuerſus eſt ad iuditiũ Regiũ cui prius renũtiauit in ipſius Regis præiuditium. Et ijs ita peractis,tunc demum procedatur in cauſa prohibitionis,& ſi conuictum ſit q̃ aliquando gratis proceſſit in foro eccleſiaſtico, tunc proſecutione & renunciatione concurrentibus, aggrauetur pœna propter multiplicem iniuriam, & debitor in cauſa prohibitionis puniatur propter renunciationem cum pœna præcedenti propter iniuſtam detentionem, & propter fraudem in veniendo contra factum ſuum proprium. Iudices vero puniantur, quia tenuerunt placitum

placitum in præiudicium domini regis, et ſimiliter creditor quia debitorem traxit ad forum vetitum. Et ſecundum quod dicitur quòd laicus nõ poterit renunciare foro ſeculari in præiudicium regiæ dignitatis, eodem modo videtur quòd nec clericus ſi velit in cauſa criminali vel alia cuius cognitio pertineat ad eccleſiaſticam dignitatem & ordinem clericalem, & eſt eadem fere ratio habita inde. Iudex vero eccleſiaſtic⁹ ſi iudicauerit de layco feodo, non poterit ſententiam demandare executioni, quia ſi illam demandauerit vicecomiti exequendam, non erit ei parendus. Si autem illam legem per ipſum vel ſuos exequatur, locus erit nouæ diſſeyſinæ. Eodem modo videtur quòd ſi laicus cognouerit in cauſa criminali de clerico, vbi ſequatur degradatio ſi iudicium faciat contra clericum, ſiue ſe gratis poſuerit in inquiſitionem ſiue non, quòd non valebit quod actum eſt: quia epiſcopus nunquam ad mandatum Iudicis ſecularis ſine ſe procedet ad degradationem. Igitur alia conuictione opus erit in foro eccleſiaſtico vt ipſe cognoſcat & iudicet, qui poterit iudicium demandare executioni. Igitur quandocunquè petatur clericus in tali actione ab epiſcopo, erit illi deliberãdus, quia non habebit rex priſonam de eo quem iudicare non poterit. In cauſis vero ciuilibus vbi non agitur ad degradationem, videtur quòd clerici ſe tueri non poſſunt quin reſpondeant in foro ſeculari in placitis quæ pertinent ad coronam & dignitatem Regis, quia Rex poterit iudicium demandare executioni ſine præiuditio eccleſiaſticæ dignitatis, maxime ſi voluerit q̃ clericis in huiuſmodi actionibus ciuilibus in foro ſeculari reſpondeatur quòd huiuſmodi placita pertinent ad dignitatem & coronam regiam ratione rei & ratione dilecti.

i ¶ Qualiter procedendum ſit contra iuriſdictionem alicuius Iudicis. Cap. 14.

SVperius dictum eſt qualiter reuocatur iuriſdictio, cùm quis tractus fuerit in placitum ad iudicium vetitum, & ad iudicem non ſuum. s. ad forum eccleſiaſticum in placitis & actionibus quarum cognitio pertinet ad coronã & Regiam dignitatem, per exceptionẽ oppoſitam cõtra iuriſdictionem. Nunc autem dicendum eſt qualiter excipiendum eſt cõtra iuriſdictionem alicuius Iudicis, qui ſe facit iudicem de placitis & actionibus quæ pertinent ad coronã & regiam dignitatem, cùm quis tractus fuerit in placitum coram eo. Et ſciendum quód imprimis, ad hoc quòd rata ſint iudicia, videre oportet an iuſtic. warrantum habeat a Rege quòd iudicare poſſit, quia ſi warrantum non habuerit, non valebit quod coram eo actum fuit quaſi coram non ſuo iudice, quia primó legi debet breue originale, & poſtmodum breue per quod Iuſtic. conſtitutus eſt, & ſi nullum omnino habuerit, vel ſi habuerit non tamen ad manum, non erit ei parendum, niſi forte ita ſit quòd breue originale de iuſticiaria ſua faciat mentionem. Item nec eſt ei parendum ſi contra iuriſdictionem ſuam excipiatur quòd fuit ab eo ſubdelegatus qui iudicem dare nõ poſſet, vt ſi iuſtic. ſub ſe iuſtic. fecerit ad totam cauſam, non magis quàm ſi procurator faceret procuratorem. Item nec erit ei obtemperandum cùm

contra eum excipiatur,licet warrantum oſtendat,vbi per ipſum qui ſe deleganit tranſlata fuerit iuriſdictio & cognitio ad alium,quia ſi quis diuerſis temporibus duos dederit Iudices, poſteriorem dando videtur prohibuiſſe Priori. Item nec eſt ei parendum ſi excipiatur, licet legatus fuerit & warrantum habuerit, ſi ſub prætextu vnius placiti velit cognoſcere de alijs ad quæ non extenditur ſua iuriſdictio, vel ſicùm habeat iuriſdictionem ad vnum placitum, fines mandati excedat & iuriſdictionem extendat ad alia quæ ſequuntur aſſiſam poſt captionem aſſiſæ, cùm ſit functus officio ſuo ſicut ad certificationem & conuictionem, cûm generalem nõ habeat iuriſdictionem ſibi delegatam, ſicut habent iuſtic.itinerantes in comitatu ad omnia placita,vel ſicut iuſtic.capitales. Item excipitur cõtra iuriſdictionem inferioris iuſticiarij vbi præfertur iuriſdictio iuriſdictioni,vt ſi quis implacitatus fuerit de vna & eadem re, ab vno vel diuerſis,in diuerſis curijs,ſicut in curia domini regis,curia baroñ,vel alterius alicui' inferioris,quo caſu maius auditorium præferri debet minori. Et ſi in maiori curia oſtenderit tenens quod de eadem re in minori curia implacitatus fuerit, prohibebitur ex parte regis quòd de placito illo in inferiori curia non procedatur,et quamuis proceſſum fuerit,quandoquè ſiue prohibitio interuẽnerit ſiue non, omnia quæ acta ſunt in minori curia reuocabuntur. Item datur exceptio contra iuriſdictionem propter priuilegiũ implacitati, vt ſi quis reſpondere non debeat de aliquo placito niſi corã ipſo rege vel capitali iuſtic ſuo,quale habent hoſpitalarij, tẽplarij,& plures alij.Item datur exceptio contra iuriſdictionem propter priuilegium proueniens ex conceſſa libertate, vt ſi vniuerſitas vel communitas ciuitatis alicuius, ſicut Londoñ reſpondere non teneatur de aliquo placito extra ciuitatem, quale habent Barones ciuitatis Londoñ, qui de nullo reſpondebunt extra ciuitatem,niſi tantum de tenuris & contractibus forinſecis. Item exceptio datur contra iuriſdictionem propter libertatem alicuius vniuerſitatis,quæ de nullo placito reſpondebit niſi certo loco,qualem habent baroñ de quinq; portibus qui non reſpondebunt de aliquo niſi apud Shypwey. Item datur exceptio contra iuriſdictionem propter vtilitatem alicuius vniuerſitatis .s. ne trahantur extra coñ ad faciendam aſſiſam nouæ diſſeyſinæ & mortis anteceſſoris.Itẽ datur exceptio contra iuriſdictionẽ ſicut in curia Baroñ,qui placitum de recto tenere nolũt vel non poſſunt,vel ſi iuriſdictionẽ remiſerint in curia ſua, & eam velint poſt modũ repetere. Item datur exceptio contra iuriſdictionem ratione contractus,ratione delicti,& ratione renuntiationis, de quibus ſuperius dictum eſt.

1 ¶ *De exceptione contra perſonã iuſtitiariũ & de cauſa recuſationis.* 2. *De iuriſdictione maiorũ iudicũ ſicut Papæ.* 3. *Quòd iudex debet examinare & eſtimare an ſua ſit iuriſdictio.*

Cap.15.

DIctum eſt de exceptionibus quæ competunt cõtra iuriſdictionem: Nunc videndum ſi ſit aliqua quæ competere poſſit contra perſonã iuſtic.vt ſi aliqua ratione habeatur ſuſpect', timore, odio vel amore,& non video quare non debeat recuſare, quia ſi male iudicauerit ex certa ſcientia,litem ſuam facit, & tenebitur ad reſtitutionẽ dãnorũ, cûm

de

de hoc per ſuperiorem fuerit conuictus. Si autem per imperitiam, nec ſic, ſed ſummoniri poterit quòd veniat & faciat recordum vt ea quæ correctione indigent corrigantur, & in ſtatum debitum reformentur. Melius tamen eſt (vt videtur) in tempore occurrere, quàm poſt cauſam vulneratã remedium querere: vt ſuſpectus amoueatur, & ei ſubſtituatur non ſuſpectus, cûm nihil detur gratius inimico quám ſi detur ei quis adiudicandus quem damnificare intendit, & valde meticuloſa res eſt ſub iuſtic. litigare ſuſpecto, quia ſæpius triſtiſſimum ſortitur euentum. Iuſtitiarius poteſt recuſari ex cauſa, cauſa vero recuſationis vnica eſt ſuſpitio, quæ conſurgit multis ex cauſis. s. ſi iuſtic. ſit conſanguineus petentis, homo vel ſubditus, parens vel amicus, vel inimicus tenentis, affinis vel familiaris, vel commenſalis, conſiliarius, vel narrator ſuus extiterit in cauſa illa, vel in alia, & huiuſmodi. ¶ 2. In fine notandum de iuriſdictione maiorum & minorum, & imprimis ſicut dominus Papa in ſpiritualibus ſuper omnibus habeat ordinariam iuriſdictionem, ita habet Rex in regno ſuo ordinariam in temporalibus, & pares non habet, neq; ſuperiores, & ſunt qui ſub eis ordinariam habent in multis, ſed non ita meram ſicut papa vel Rex. Et pares eſſe poterunt illi qui inferiores ſunt in iuriſdictione ſua multis rationibus, ſed par in parem non habebit iuriſdictionem non magis quàm imperium, & multo fortius nec in ſuperiorem. ¶ 3. Item ſicut a Papa poterit quis habere iuriſdictionem delegatam in ſpiritualibus, ita poterit quis a rege in temporalibus, ſicut iuſtic. maiores vel minores, vel alij qui ſunt quaſi iuſtic. vz quibus rex conceſſit libertates aliquas quæ pertinent ad coronam & libertatem ſuam, & ideo quamuis in temporalibus ſicut in ſpiritualibus debet Rex eſtimare vel iuſtic. ſui, an ſua ſit iuriſdictio an non, vt ſciri poſſit vtrum ſummonitus venire debeat an non: Tamen ſi iudex eccleſiaſticus falcem ponens in meſſem alienam aliquid præſumpſerit contra coronam & dignitatem regiam, ſicut de laico feodo vel de catallis, cùm prohibitionem a rege ſuſceperit, ſuperſedere debet in omni caſu, ſaltem donec conſtiterit in curia regia, ad quem ptineat iuriſdictio, quia ſi iudex eccleſiaſticus eſtimare poſſet an ſua eſſet iuriſdictio, in omni caſu indifferenter procederet non obſtante regia prohibitione. Debet igitur vel omninò ſuperſedere, vel cûm attachiatus fuerit venire, vel mittere quòd examinato placito in curia regia de conſilio curię ſuperſedeat, vel procedat, quod ſi non fecerit, pæna debita puniatur vt ſupra.

1 ¶ *Quod quandoque mutatur Iuriſdictio de iuriſdictione in iuriſdictionem & quandoq; de perſona in perſonam mutat nomine rerum.* 2. *An priuatorum conſenſus mutare poſſit iuriſdictionem.* 3. *Quòd mutat iuriſdictionem aliquando contractus aliquando delictu.*

Cap. 16.

MVtatur quandòq; iuriſdictio de iuriſdictione in iuriſdictionẽ mutatis rerum nominibus, vt ſi de layco catallo fiat ſpirituale: vt cûm res fuerint decimatæ, fiũt de laico catallo res ſpirituales, & ſic mutatur iuriſdictio ſecularis in ſpiritualem. Item econuerſo cûm decimæ vẽditæ fuerint, & ad alium tranſlatæ, reincipiunt iterum eſſe laicum catallũ. Eodem modo dici poterit de laico feodo, quòd mutato nomine in cauſa

teſtamentaria fit laicum feodum quaſi res ſpiritualis, ſecundum quoſdã, ſicut videri poterit in domibus,terris,& tenementis legatis in ciuitatib', burgis,& villis, & iterum redeunt in laycum feodũ executo teſtamento. Eodem modo fieri deberet(vt videtur)de reb' datis vel promiſſis ob cauſam matrimonij principaliter,& illud idem de rebus quæ accidũt de matrimonio,vt ſi pecunia promiſſa fuerit ob cauſam matrimonij. Et quia eiuſdem iuris .i. iuriſdictionis eſſe deberet acceſſorium, cuius iuris fuerit principale,& quamuis prædictorũ pertineat cognitio ad iudicem & forũ eccleſiaſticum, tamen ad prohibitionem Regiam erit ſuperſedendum. Sed re vera locum habet prohibitio,quia ſi in burgo domus vel prędium legatum fuerit,in foro ſeculari terminabitur negotium,ſicut de aſſignatione fieri oportet.Et ſi legatarius fuerit in ſeyſina, habebit exceptionem contra hæredem & aſſiſam nouæ diſſeyſinæ ſi fuerit eiectus.Si autem extra ſeyſinam, tunc habebit actionem in foro ſeculari per modum donationis verſus omnes. ¶ 2. Item videndum eſt an priuatorum conſenſus commutare poſſit regiam iuriſdictionem in contractibus priuatis, vt ſi quis ſic conſentiat ad alterius iuriſdictionem, ad vetitum examen conuolando non obſtante prohibitione, & verum eſt quod non, quia imponi non poteſt neceſſitas regi quòd ſuam iuriſdictionem amittet, ſecundũ quod ſuperius dictum eſt in parte. Item nec mutari poterit per modum donationis ſiue per conuentionem priuatorum, licet ipſe qui modum impoſuerit ſibi & ſuis præiudicet,vt ſi priuata perſona baſtardo dederit & ſuis hæredibus, vel cui dare vel aſſignare voluerit, & ſi hæredes non habuerit reuerſura eſſet terra ad donatorem,ſed quia donator modum adijcit,quia dare poſſit & aſſignare,valebit donatio & aſſignatio,quæ aliàs nõ valerent. Eodem modo videtur, quòd adijcere poſſit quòd baſtardus legare poſſit,ſed per huiuſmodi modum adiectum non mutatur iuriſdictio Regis, ſed in curia Regis terminabitur negotium ſi legatarius fuerit extra ſeyſinam,et per tale breue. Præcipe &c. Et quæ ad talem reuerti debent per modum donationis quam talis ei fecit, quod illam dare potuit legare & aſſignare, quia eadem ratione qua baſtardus per modum donationis dare poteſt & aſſignare,licet hæredes non habuerit: eadem ratione poterit legare,& ita quòd res data nec ad ſe, nec ad hæredes ſuos reuerti poſſit,quia nulla ex hoc fit eis iniuria,quia donator hoc voluit,& nihilominus tenentur hæredes factum illud warrantizare legatario, licet hæredes baſtardi defecerint,& quod dicitur de baſtardo idem obſeruari poterit de legittimo, quia poterit in perſona omniũ lex imponi & modus, ſiue donatorius liber ſit vel ſeruus,legittimus vel baſtardus, quia oportet vtrumquè,tam donatorem quam donatorium facere quod conuenit, ex quo vterquè ab initio hoc voluit. ¶ 3. Item mutat aliquando iuriſdictionem contractus,& aliquando delictum. Vt ſi clericus contraxerit aliquo modo cum layco,conueniendus eſt vbi contraxerit,& aliquando vbi deliquit, dum tamen ciuiliter agatur & non ad pœnam corporalem infligendam,niſi degradatio vel alia capitis diminutio imponatur. Item mutat aliquando iuriſdictionem,priuilegium ordinis clericalis, vt ſi clericus

ricus clericum conuenerit in actione iniuriæ, vel de rebus ſpiritualibus, ſicut de decimis,vel alijs rebus mobilibus, vel huiuſmodi clericorum, ſicut de catallis & debitis vbi ad vetitum examen conuolare non debent. Si autem de laico feodo agatur,aliud erit niſi fuerit: dedicatum & deo ſacratum, & efficiatur res ſacra, quod quidem dici non poterit de re in liberam & perpetuam eleemoſinam datam.

1 ¶ *De exceptionibus contra breue & vbi eadem competere debet & vbi non.* 2. *Quæ ſunt breuia originalia & quæ ſunt magiſtralia.* *Cap.17.*

CONfirmata ſic iuriſdictione Iudicis, conſequenter audiatur breue p quod expediri & exponi debet ius actionis,quo audito,perpendere poterit tenens an ex ipſo breui ei competere poterit exceptio, quia multæ ſunt exceptiones quæ competunt tenenti contra breue. Oportet quidem quòd breue conueniat actioni, & quòd in ſuo caſu impetratum ſit, alioquin non valebit, verbi gratia. Si magnum breue de recto patens impetratum fuerit, vbi paruum breue clauſum impetrari deberet in dominicis domini regis ſecundum conſuetudinem manerij,& ſic cadit breue,licet actio non cadat vel econtrariò, & nihilominus redire poterit ad aliud breue de recto quod competit caſui, non obſtante eo quod prius egit cum breui quod non competijt, quod pro nullo computatur: vt de Itinere w.de Ralegh anno regni Regis Henr̃ triceſimo in comitatu Not. Item ſi ordo breuium non obſeruetur, vt ſi alicui plures competant actiones, et primò agere incepit per breue de recto ſuper ipſa proprietate, vel ſuper ipſo iure & poſſeſſione ſimul, non poterit poſtmodum deſcendere ad inferiores actiones de ipſa poſſeſſione,quod ſi fecerit, cadit actio ſimul de ipſa poſſeſſione cum breui. Sed licet proceſſum ſit per breue de recto quouſquè viſus petatur,ex pœnitentia poterit petens reuerti ad inferiora placita ſicut ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, mortis anteceſſoris, & alia plura: vt de termino Paſchæ anno regni Regis Henrici duodecimo in comitatu Berk.de Henrico de Siccario, quia ibi deſcenſum eſt ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ poſt breue de recto. De ordine breuium ſatis perpendi poſſit per ea quæ ſupradicta ſunt. Item cadit breue ſi ſuper modo & qualitate alicuius facti impetratum fuerit breue, vbi impetrari deberet ſuper ipſo facto, per quod terminari poteſt vtrum tam ipſum factum quàm modus & qualitas, quia ſemper debet prius terminari principale cum quo terminari poſſit acceſſorium. Verbi gratia. Si quis diſſeyſitus fuerit de aliquo tenemento cum violentia & armis, & impetrauerit breue Quare vi & armis, valere non debet breue, quia per hoc agitur de qualitate diſſeyſinæ,& non de ipſa re,vz de ipſo teñto,p quo fiat violentia, nec acquirit querens aliquid de ipſo teñto, ſed ſi plura breuia impetrata fuerint de vno facto contra aliquem quod ſub ſe contineat plures actiones,ſicut plures diſſeyſinas, & in vno breui & in vna actione terminari poſſint, ſi ſic agatur, tamen propter hoc alia breuia non cadunt nec actiones ſed terminantur,& extunc erunt huiuſmodi breuia ſuperuacua. Et notandum quod eſſe poterit exceptio peremptoria breuis & nõ iuris,

quia

quia quandôq; verritur vna actio in aliam propter priuilegium hæredis ad rem consequendam, & cadit omnino breue super ipsa possessione,& retorquetur ad ipsum ius, sicut assisa mortis antecessoris non iacet inter cohæredes & personas sanguine coniunctas,sed breue de recto. Item peremptoria esse poterit,tam breuis quâm ipsius iuris, per exceptionem rei iudicatæ,recognitiones,et remissiones & quietum clamantię,& in omni casu vbi perimitur actio perimitur breue sed non econtrario,vt prædictũ est. ¶ 2. Breue quidem cùm sit formatum ad similitudinem regulæ iuris, quia breuiter & paucis verbis intentionem proferentis exponit & explanat,sicut regula iuris, rem quæ est breuiter enarrat. Non tamen ita breue esse debeat quin rationẽ & vim intentionis contineat.Et sunt quędam breuia formata super certis casibus, de cursu & de communi consilio totius regni concessa & approbata, quæ quidem nullatenus mutari poterint absquè consensu & voluntate eorum. Sunt etiam breuia ex eis sequentia quæ dicuntur iudicialia,& sæpius variantur secundum varietatem placitorum proponentis & respondentis, petentis,& excipientis,secundum varietatem responsionum. Sũt etiam quædã quæ dicuntur magistralia & sæpius variantur secundum varietatem casuũ factorũ & querelarũ & quædã sunt psonalia quædã realia quædã mixta secundũ qd sũt actiones diuersæ & variæ, quia tot erunt formulæ breuium quot sunt genera actionum,quia non potest quis sine breui agere, cùm non teneatur alius sine breui respondere nisi gratis voluerit,et ex hoc ei nõ iniuriatur, cûm scienti & volenti non fit iniuria.Item cùm de eadem re alicui plures competant actiones eodem modo competunt ei plura breuia,sed vno oportet experiri sicut vna actione,ordine tamen (vt conuenit) obseruato. Breue quidem domini regis in se nullam continere debet falsitatem. Itẽ nullum errorẽ. Apparere etiam debet in prima sui figura, non vitiosum, maxime si fuerit patens siue apertum, quia originalium quædam aperta quædam clausa,& siue aperta siue clausa apparere debent non abrasa,nõ obolita,& si inueniatur abrasio,tunc refert quo loco,& a quo, & quãdo. Quo loco, vtrum vz in narratione facti vel iuris, si autem in narratione facti,cadit breue quasi suspectum, facta enim & nomina mutari nõ debẽt sed iura vbiq; scribi possunt.Item a quo,vtrum vz per ipsum Cancellarium vel ausu temerario per alium,sicut per clericum iustic.vel vic.ad procurationem alicui° partis,vbi omnes tam agentes quâm cõsentientes de omnibus bonis suis sunt in misericordia & voluntate domini regis,& ipsi tanquam falsarij nihilominus puniantur. Et quòd tales argui possũt de falsitate: probatur de termino sancti M. anno regni regis H. quarto incipiente quinto in comitatu Hereford de Radulpho Harang. Item quando, videlicet vtrum hoc fiat antequam breue fuerit in curia recitatum & publicatum vel post & sic breue suspectum & cadit si hoc fuerit a petente impetratum.Item cadit breue si in se contineat talem falsitatem quòd signum appositum sit adulterinum ipsius domini regis,siue omninò falsum siue verum,falso tamen appositum per industriam falsariorum.Et quo casu committitur crimen læsæ maiestatis, & puniuntur tales vltimo supplicio si laici fuerint, si vero clerici,pœnam degradationis sustinebunt cum

per-

perpetua infamia, nisi warrantum habuerint: secundum quod inueniri poterit in itinere M.de P.in com̃ Eborum anno regis H. decimo de Rogero de Fanborne & Agnete vxore eius qui protulerunt quoddam breue de recto cui signum verum appensum fuit falso breui & per industriã falsarij,& vbi ipse Rogerus suspensus fuit,quia warrantum nõ habuit,sed vxor sua liberata siue conscia sceleris siue non,quia fuit sub virga viri sui. Item cadit breue simul cum actione ad damnum ipsius impetrantis quod impetratum fuit per falsam suggestionem vel per veri suppressionem. Per falsi suggestionem: vt si dicat quis se esse hæredem cum non sit: vt de termino sanctæ Trinitatis anno regni regis H.quarto in comitatu Midd. de Hamònd de Brood. Idem erit si quis dicat se tenere in feodo cùm nõ teneat nisi ad terminum & huiusmodi,vel si mulier cùm dotẽ petierit partem dotis habuerit cùm dicat se nihil habere & sic breue de dote impetrauit & huiusmodi. Item p veri suppressionem,vt si quis dicat se ingressum habere per alium quám per illum per quem ingressus fuerit. Item cui talis dimiserit qui nunquam dimisit, eo quód inde nullam seysinam habuit,vel si aliquem gradum impetrando omiserit.Et de hac materia inueniri poterit inter placita quæ sequuntur Regem Henr̃ anno tricesimo primo inter Michaelem Abbatem Glastoñ & Rogerum Episcopum Bathoñ. Et vnde idem Abbas dixit Regi quód Episcopus non habuit ingressum nisi per episcopum I.cui Prior Eustachius terras illas dimisit,qui nunquam inde sey sinam habuit.Et illud idẽ dici poterit in breui de warrantia chartæ vbi impetrator impetrando dixerit se tenere terram quam non tenuerat,& sic impetrauerat,quo expresso non impetrasset & huiusmodi.Et cùm breue ita in se fuerit vitiosum in aliqua parte, in nulla parte valebit quantum ad vnam actionem, secus esset si plures sint ibi actiones ratione plurium tenentium.Et si vnus petat per vnum breue feodum vnius militis in vna villa & versus alium in eodem breui feodum alterius militis in eadem villa vel in diuersis, quamuis cadat breue de feodo vnius militis, nihilominus stabit de feodo alterius militis versus eundem, quia ibi sunt diuersæ actiones propter diuersitates tenementorum quãuis breue vnicum. Item eodem modo erunt actiones plures ratione diuersarum personarum & rerum,vbi plures sunt tenentes. Et de hac materia inueniri poterit de termino sancti Hillarij anno regni regis H.octauo in comitatu Hereford de Richardo filio Godfrey.Et sic vel cadit breue omninò, vel stabit quantum ad quosdam & cadet quantum ad alios. Item cadit breue quantum ad mortẽ vnius partis siue petentis siue tenẽtis,simul cum actione.Item si plures sint petentes vel plures tenentes qui sunt cohæredes & participes & vnũ ius habentes,morte vnius vel pluriũ cadit br̃e sed non actio, quia quandoq; cadit breue sed non actio,& quãdoq; stat br̃e simul cũ actione sed corrigitur propter errorẽ vel defectũ, quãdoq; cadit br̃e simul cũ actione,quia vbi cadit actio ibi cadit br̃e. Itẽ quãdoq;tenet br̃e & differtur actio,quia vbicũq; tenet actio ibi & breue, licet corrigat quãdoq; ꝓpter errorẽ. Itẽ quãdoq; cadit br̃e sed mutat petitio in aliã actionẽ de eadẽ re sed p aliud br̃e, secũdũ qd̃ superi° dicit in parte super possessione & ꝓprietate.De hoc autẽ qd̃ dicit q; quãdoq; stat

breue

breue ſimul cum actione, ſed corrigatur ꝓpter errorem vel defectum de errore impetrantis, videndum eſt & ſciendum quôd error multiplex eſſe poterit. s. in perſonis & in nominibus, & cognominibus perſonarum. Itē in rebus & in locis, ſicut in comitatu & villis & eorum nominibus, ſecundum quod ſuperius dicitur in tractatu de ſeyſina. Sed eſto quód quis ſũmoneatur in alio coñ quàm in quo res eſt de qua agitur, & vbi ſummonitus nullum tenementum habet nec feodum in actione reali, licet vicec. præſit duobus coñ, ſicut dici poterit de vic. Eſſex & Hereford & nominatur tantũ in breui vic. Eſſex, & res petita fuerit in comitatu Hereford, cadit breue. Si autem vterq; coñ nominetur, valet. Si autem actio fuerit perſonalis, videtur tamen adhuc quòd valere debeat, licet ſummonitus terram non habeat in coñ expreſſo. Item cadit breue ſi impetratum fuerit contra ius & regni conſuetudinem & maxime contra chartam libertatis, ſicut breue quod vocatur (præcipe in capite) per quod liber homo poſſet curiam amittere. Si autem præter ius fuerit impetratum, dum tamẽ fuit rationi conſonum & non iuri contrarium erit ſuſtinendum, dum tamen a rege conceſſum & a conſilio ſuo approbatum. Sed eſſe debet perſonale, ſed non debet concedi niſi de gratia ſpeciali, nec refert vtrũ magnates expreſſe non præbuerint aſſenſum, dum tamen expreſſe non diſſentiuerint, nec oſtenſa ratione ſufficienti quare valere non debeat, pertinet enim ad regem ad quamlibet iniuriam compeſcendum remedium competens adhibere, breuia tamen communia inter omnes pro iure generaliter debẽt obſeruari cùm ſint originalia & actionibus originem prę-ſtent. Item cadit breue ſi tenens minus teneat quàm petens petat, ſecus tamen ſi plus teneat. Item cadit breue ſi tempore impetrationis nulla ſub fuit cauſa impetrandi, quia tempore datæ & impetrationis nulla petenti competijt actio nec cauſa petendi. Item nec cauſa conquerendi, quia tũc nulla fuit diſſeyſina nec aliqua iniuria. Item nec valet breue, quia ille qui nunc tenet tempore impetrationis nõ fuit in ſeyſina de tota re petita vel aliqua eius parte, licet ſtatim viſum petat cùm nihil teneat vel non totũ, tamen propter hoc non amittet exceptionem ſuam contra breue. Et hæc vera ſunt, licet poſt impetrationem incipiat tenens totum poſſidere, quãuis videatur quòd actio peruenerit in eum caſum a quo incipere poterit. Item cadit breue ſi cui plures competant actiones de eadem re & plura breuia, & vna actione agere incipiat facta electione & per vnum breue, ſi pendente actione in breui illo ad aliam actionem conuolauerit, cadit breue poſteriùs impetratum, quia a primo non eſt receſſum: vt de placitis quæ ſequuntur regem anno triceſimo primo in loquela inter Petrum de Solandia & Abbatem de Ryuall in forgijs de foreſta de Glaxtoll, & hoc verum eſt ſi ſe tempeſtiue retraxerit ante iudicium, poſt iudiciũ vero non poterit. Sed quęro an quis poterit retrahere ſe a quibuſdam articulis breuis & de quibuſdam non? Item videndum vtrum ita ſint connexi ꝙ vnus ſine alio terminari poſſit vel non & ſecundum hoc procedatur vel non. Item cadit breue mortuo eo qui impetrauit, vel depoſito ſi forte Epiſcopus fuerit, Abbas vel prior vel huiuſmodi, ſed non econtrario, ſi epiſcop' Abbas vel Prior tenentes fuerint, quia dependet actio cum breui donec

fuerit

fuerit alius eĩ ſubſtitutus, maximè ſi actio fuerit ciuilis & non pœnalis. Si autem ciuilis ſit & pœnalis, durabit actio quantum ad pœnam & quantum ad reſtitutionem quamdiu depoſitus vixerit. Si autẽ depoſitus mortuus fuerit vel ante depoſitionem, extinguitur pœna cum perſona, ſed durabit in perſona ſubſtituti quoad reſtitutionem, ſed tamen per aliud breue. Item cadit breue ſed non actio per mortem tenentis in actione perſonali ſiue mortuus fuerit morte ciuili vel naturali, dum tamen per fraudem ſe non dimiſerit poſt impetrationem ſi mortuus fuerit morte ciuili. Item cadit breue mortuo eo qui mandauit vel prȩcepit re integra. Item ſi quis pro eadem re duo breuia impetrauerit & vtroquè ſimul & ſemel agere incepit tam ſuper iure quàm ſuper poſſeſſione, & differtur actio ſuper ipſo iure, & pendet breue donec diſcuſſum fuerit ſuper poſſeſſione: vt de termino ſanctę Trinitatis anno regis Henrici decimo quarto in comitatu Surrey de priore de nouo loco, & hæc ſiue breuia impetrata fuerint ab vno vel duobus vel pluribus. Idem erit ſi mulier dotem petat per breue de dote aliquam partem, & alius petat totum in actione proprietatis, ſuſpenditur actio dotis donec de proprietate conſtiterit. Item ſi duo vnum implacitauerint de vna & eadem re, vna & eadem actione & eodẽ breui, ille præfertur qui prius incepit agere, & aliud breue ſimul cũ actione in ſuſpenſo remanebit ſiue hoc ſit in eadem curia ſiue in diuerſis, exceptis curijs domini regis vbi nulla attenditur prioritas propter maioritatem & dignitatem ſuam, & vbi fallit regula, Qui prius incepit agere ille alijs præferatur vt ſupra de actionibus. Item cadit breue vbi quis clamat tenere de Rege & alius ab alio quàm de Rege. Item eodem modo ſi duo tenere clamauerint de rege p̃ certum ſeruicium, quorum vnus p̃ minus ſeruicium & alius per maius, breue illius cadit qui per minus ſeruicium, propter vtilitatem Regis. Item cadit breue ſi quis impetrauerit ſuper certa re & certa actione, & poſtmodum ſe retraxerit & in alio iudicio velit agere de eodem. Item quædam exceptio contra breue ſubſtantiam capit ex tempore. Sunt autem quædam breuia limitata infra certa tempora, ſicut ſunt actiones vltra quas non extenditur breue non magis quàm actio propter defectum probationis, ſecundum quod actio fuerit prodita ſup̃ poſſeſſione vel ſuper proprietate, ſicut aſſiſa nouæ diſſeyſinę, mortis anteceſſoris, aſſiſa de vtrum, breue de ingreſſu, aut breue de recto vt ſupra. Itẽ cadit breue, vt ſi quis per narrationẽ in iudicio factam receſſerit de breui ſuo, excedendo virtutem & naturam breuis, vt ſi agatur in cauſa poſſeſſionis p̃ breue de conſanguinitate, & petens in narratione ſua mentionẽ fecerit de ipſo iure, vel ſi vnum ore petat, & p̃ breue diuerſum, niſi ita ſit cùm dicat diuerſum quòd dicat quod tantũdem valet. Et fere omnes exceptiones quæ competunt alicui licet vel contra aliquẽ cõnumerari poterunt inter exceptiones contra breue, quia cùm terminatur actio finitur breue, & vbi cadit actio cadit & breue, & vbi differtur actio vel ſuſpenditur vel mutatur, ita & breue. Cùm autem plures competãt exceptiones contra breue, non poſſunt (ſecundum quoſdam) proponi temporibus diuerſis, ſed in poteſtate iudicis erit arctandi tenentem quòd ſimul & ſemel vno die ꝓponat omnes exceptiones cõpetentes contra breue, & ſic

præcludi poterit via proponendi vlterius exceptiones contra breue. Sed cùm tenēs vnā p posuerit quòd rem petitam totam non tenuerit sed alius, illa terminata, vlterius non redibit ad consimilem, vt infra dicetur plenius. Et notandum quòd cùm breue ceciderit per defectum & errorem si corrigatur, consimile erit correctum & eadem erit actio quæ prius & idē breue sed correctū, licet aliud ꝑgamenū & aliud incaustū, & ideo nec mutari debet narratio prius facta in iuditio nec atturnatus qui prius fuerit, cùm eadē sit hinc inde actio & breue idem.

1 ¶ *Si competat exceptio ex persona petentis vnde quædā dilatoria quædam perēptoria multis rationibus. 2. Exceptio contra petentem ex persona tenentis.* Cap. 18.

CVm autē nihil sit quod excipi possit contra breue, tunc videndum si sit exceptio quæ competat tenenti ex persona ipsius petentis quòd omnino petere nō possit vel non nisi post tempus omnino, vt si petens seruus fuerit vel bastardus vel seculo mortuus, sicut ille qui habitū religionis assumpsit. Item ꝑpter defectum scientię, vt si furiosus & non sanæ mentis. Item propter defectum sensuum, vt si fuerit naturaliter surdus vel mutus. Item propter morbum incurabilem, vt si leprosus fuerit & a communione hominum seperatus. Item quód ei non competat actio cùm sit amotibilis, sicut monachus vel canonicus non perpetuus. Item propter feloniam propriam vel antecessorum. Item si non nisi post tempus, quia minor infra ætatem agere non potest in causa proprietatis, licet agere possit in causa possessionis, & hoc propter defectum scientiæ cùm non multum distet a furioso, nec furiosus a bruto. Item propter dubium rei euentum, vt si quis fuerit in statu dubio dignitatis vel corporis, & sic in pendenti donec quid fiat vel non fiat: vt si quis appellatus sit de vita & membris in causa criminali, in ciuili causa agere nō potest antequam defendit se in criminali, non magis quàm tenens tenetur respondere in consimili: dignitates, vt si Abbas vel prior vel alius a dignitate depositus, & ad tuitionem status sui ad superiorem appellauerit, quia si cum talibus ageretur vel ipsi agerent contra alios, sic possent iudicia esse delusoria cùm a tali casu omnia possent reuocari. Item competit exceptio tenenti ex persona petentis propter defectum nationis, vt si petens copulauerit se inimicis domini Regis, vt si fuerit ad fidem domini Regis Franciæ, saltem donec terræ & regna communia extiterint actio talibus denegatur. Item competit tenenti exceptio propter lepram animæ petentis, vt si fuerit excommunicatus nominatim, sed non in genere, quia sicut lepra esse poterit in corpore ita & in anima, & sicut leproso interdicitur communio gentium, sic & excommunicato, & quod plus est, omnis actus legittimus. Item competit tenenti exceptio non tantū ex persona petentis sed ratione cohæredum & participū, sine quibus agere nō possit, quia tantundē iuris habēt quantum ille qui petit vel aliunde: quia ille qui petit nihil iuris habet sed ali°, vel cùm alius plus iuris habeat & sic quòd petens sine alijs agere non potest vel

omnino

omninò non. Itē cōpetit tenenti exceptio ratione petentis vel ratiōe ad iuncti, vt si vir agere velit de re vxoria sine vxore, & quo casu non magis audietur q̄ vxor sine viro, sed non cadit breue si vir sine vxore, quia vocare poterit vxorē ad warrantū sed non econtrarió. Itē cōpetit exceptio tenenti contra petētē ratione superioris quē res tangit in aliquo, sicut sunt priores ꝑpetui & quandoq; amotibiles sine Abbate vel priore, clerici & canonici sine episcopo & patrono. Item fratres alicuius domus sine curatore domus, & aliquādo nec sanctimoniales siue sorores sicut sorores de Bockland sine priore hospitalis, & quo casu vocandi sūt curatores ad sequēdū, sine quibus fratres & sorores sequi non poterūt. Exceptione vero seruitutis ꝓpositā cōtra petentē, satis ꝑpendi poterit quid fieri oporteat tā in causa possessionis q̄ ꝓprietatis ꝑ ea quæ superius dicta sūt in tractatu de assisa nouæ disseysinæ vbi respondetur contra assisam. ¶2. Itē cōpetit exceptio tenenti contra petentē ex ꝑsona ipsius petentis peremptoria vt excludat eum ab actione im ꝑpetuū, eo quòd nihil iuris habeat cùm sit bastardus, & aliquando opponitur in modū exceptionis, secundum quod hic dicitur, & cùm ꝓponatur a tenente quandoquè cadit loco actionis quasi ꝓponitur a petente contra tenentem, vt ita a possessione amoueatur. Et vnde videndum inprimis qualiter opponi debeat &c. & cui, & a quo, & in qua actione, & qualiter contra exceptionē respōdeatur alij cùm fuerit oppositā. Itē qualiter ꝓbari debeat, & vbi opponi, & vbi terminari, & ad quē sequi ꝑtineat, & quod sit officiū iudicis ecclesiastici & quod sit officium secularis. Item quis legittim⁹ dici debeat & quis bastardus quoad successionē secundū legem & consuetudinē Angliæ. Itē quid iuris si vterq; bastardus, tam petens q̄ tenens. Item quid iuris si cùm legittimatio ꝓbata fuerit moriatur ille qui ꝓbauerit antequàm ad curiā Regiam ꝑuenerit cum ꝓbatione.

1 ¶ *De exceptione bastardiæ in casibus bastardiæ ꝙ nulla bastardia simplex sed quælibet causā habet certā. 2. De mittendo ad curiā Christianitatis vtrū ante vel post matrimoniū constitutio cōcessa & approbata corā rege & consilio suo clericis & laicis. 3. Quis possit apponere bastardiā. 4. Contra quē cōpetat. 5. Inter quas personas. 6. Cùm obiecta fuerit cū causa, oportet ꝙ sequatur probatio. 7. Quòd mittatur inquisitio bastardiæ ad curiā Christianitatis per breue. 8. Forma breuis. 9. Oportet ꝙ ille cui opponitur bastardia probet se esse legittimum. 10. Breue ꝙ opponitur ei bastardia qui est in seysina. 11. Quòd pater nūquā despansauit matrē. 12. Breue ꝙ natus ante matrimoniū. 13. Cùm loquela transmissa fuerit ad curiā Christianitatis & remaneat placitū in curia regis donec veniat inquisitio. 14. De officio ordinarij. 15. Facta inquisitione, breue per quod statim resummoneatur loquela. 16. Quòd ad diē resūmonitionis poterit esse essoniatus si voluerit. 17. Quis sit effectus legittimationis cùm probata fuerit.* Cap. 19.

QValiter opponi debeat bastardia inprimis vidēdum. Proponi quidē solet aliquādo cum adiectione causæ quare bastard⁹ sit & quandoq; sine causa, sed quoniā vbi causa nō adijcitur sub tali responsione poterit esse obscuritas & incertitudo, quia cùm sciri nō poterit ad quod forū ꝑtinere debeat cognitio, nō refert vtrū quis ōninò nō respondeat vel obscurè: vt si dicat tenens simpliciter ꝙ petēs nihil iuris habet in re petita, quia bastardus est, & paratus est ꝓbare bastardiā, vbi

& quando debuerit, si ꝓhibitio ex tali ꝓbatione & reſponſione ſtatim mittatur ad curiam chriſtianitatis, ita poterit quidem ꝓbatio quelibet indifferenter fieri in curia chriſtianitatis quæ in q̄buſdā cōtraria eſt legi & cōſuetudini Angliæ, quod eſſe non debet cùm nihil aliud ſit ſub tali obſcuritate tranſmittere inquiſitionē de baſtardia faciendam ad curiam chriſtianitatis, q̄ venire contra legem & conſuetudinē Angliæ. Ad talem igitur errorem tollendū, neceſſe eſt cauſam addiſcere, vt ſi dicat tenens, fratet nihil iuris habes in terra petita quia baſtardus es, quia pater tuus nūquā deſponſauit matrem tuam, talis cognitio baſtardiæ rectè ꝓtinet ad iudicē eccleſiaſticum ex quo pr̄ciſè dedictum eſt matrimoniū, quia nō ꝓtinet ad iudicem ſeculare diſcuſſio vtrum ſit ibi matrimoniū vel non, cùm ipſe cui obijcitur dicat contrariū. Idem erit ſi dicat, frater nihil iuris habes in terra illa licet matrimoniū interuenerit, quia inter patrē tuū & matrē tuā contractū fuit matrimoniū illegittimū ex quo prius contraxit cum quadā quę vixit tēporè quando contraxit cum matre tua. Eſt igitur ad curiam chriſtianitatis inquiſitio in hoc tranſmittenda quia ad iudicē ſeculare nō ꝓtinet diſcuſſio quis eorum & quæ illarum ſit legittima vxor & quæ nō. Itē opponi poterit baſtardia cū adiectione cauſæ vt ſupra, ſed non erit ad curiam chriſtianitatis inquiſitio demandanda, quia nihil pertinet ad iudicem eccleſiaſticum cognoſcere de prioritate vel poſterioritate natiuitatis eius cui opponitur baſtardia cùm ſponſalia vel matrimonium hinc inde conceſſa ſint, non magis quàm ſi quis ita diceret, frater nihil iuris habes in terra illa, & ſi ius haberes petere non potes quia petis de tempore Regis Henrici ſenis vel vlterius quod omnem excludit actionem, vel ſi dicat tenens ſic: frater, nihil iuris habes in terra petita quia baſtardus quia natus fuiſti per tantum temp° ante ſponſalia vel matrimonium contractum inter patrem tuum & matrem tuam. Et quia hinc inde conceditur matrimonium, bene poterit Rex in curia ſua inquirere ſine alicuius præiuditio vtrum talis cui obijciatur natus ſit ante matrimonium vel poſt, ſicut inquirere poterit in alijs caſibus vtrum natus in tempore Regis Henrici vel Regis I. & maxime in defectum epiſcoporum, quia contrarij ſunt legibus & conſuetudinibus Angliæ, nec etiam magis iniurioſum eſt quām ſi Rex in placito dotis in curia ſua fieri faciat inquiſitionem vtrum mulier dotem petens dotata ſit ad oſtium eccleſię vel alibi, vel vtrum ſponſalia vel matrimonium publicum ſit vel clandeſtinum. Et cùm in curia domini Regis anno Regni ſui viceſimo in craſtino ſancti Vincentij apud Merton coram venerabili parte tunc Cantuar̄ Archiepiſcopo & coram ſuffraganeis ſuis omnibus & coram maiore parte comitū & Baron̄ Angliæ tunc & ibidem exiſtentium pro coronatione Regis & Reginæ, ꝓ quo omnes vocati fuerūt generaliter tractatum eſſet de communi vtilitate totius regni ſuper pluribus articulis Regem & Reginam tangentibus, inter alia tractatum eſſet de huiuſmodi obiectione baſtardiæ, vtrū vz quis natus ante ſponſalia & matrimoniū haberi poſſit ꝓ legittimo ſicut ille qui poſt matrimoniū natus fuit. Ad quod omnes epiſcopi reſponderūt q̄ omnes illi qui nati fuerunt ante ſponſalia vel matrimoniū, ita erūt legittimi ſicut illi qui nati erūt poſt matrimoniū quoad

dominū

dñm deũ & quoad eccleſiam, nec voluerunt nec potuerunt ſine prę̃iudicio eccleſiaſticæ dignitatis reſpondere ad breue ſuper huiuſmodi inquiſitione facienda de baſtardia ſic obiecta, reſcribere dño regi vz vtrum ante vel poſt, quia hoc eſſet in prę̃iudiciũ ſanctæ eccleſiæ, vt dicebãt, ſed rogabant regẽ & magnates ꝙ ad hoc conſenſum prębęrent ꝙ nati ante matrimoniũ quoad omnia legittimi eſſe poſſent, ſicut illi qui poſt, & ónes comites & baroñ, quotquot fuerunt, reſponderunt vna voce quòd noluerunt leges Angliæ mutare quæ vſquè ad tempus illud vſitatæ fuerunt & ap̃̃batæ. ¶ 2. Poſtea vero die Iouis proximè poſt feſtum ſancti Dioniſij anno eodem coram ipſo domino Rege & ſubſcriptis, conuocato conſilio ꝑ̃uiſum fuit & conceſſum ab ipſo domino rege coram venerabili patre E. Cantuarienſis Archiepiſcopo R. Cyceſtr̃ epiſcopo domino regis Cãcellario, R Dunolm̃ epiſcopo, H. Elienſ. epiſcopo, epiſcopo Norwic. epiſcopo Londoñ, epiſcopo Bathoñ, epiſcopo Exoñ, epiſcopo Karleol, epiſcopo Hereford & epiſcopo Roffeñ. Itẽ corã baronib⁹ ſubſcriptis. Richardo com̃ Corũbiæ & Petro G. com̃ Marr. I. com̃ Linc. W., com̃ warhã, I com̃ Ceſtr̃, w. com̃ Ferr̃ T. com̃ warr̃, H. com̃ Kãc. H. de Ver com̃ Oxoñ, H. com̃ Hereford, Simon de monte forte com̃ Leyc. Itẽ coram baronib⁹ ſubſcriptis, Radulpho de Tony, Phillippo de Albinaco. R. filio Michaelis, H. filio Machute, I. Mareſcall̃, G. de Lucy, R. de Argenton, H. diſpenſatore, w. de Say. w. Bardolph. w. de Cantelupo ſeniore & w. iuniore, R. Sylkard, w. de Bromich. A. de ſ. Amando, B. Curiall. E. de Syngoy R. de Muſſengoy. B. de Pancy, G. de Lucy, R. filio Hug. & alijs quã pluribus tunc ibidem prę̃ſentibus, quód de cætero cùm baſtardia obiecta fuerit alicui de tali cauſa in curia domini reg. quòd baſtard⁹ ſit, & ideo baſtardus quia natus ante ſponſalia vel matrimoniũ cõtractum inter patrem ſuum & matrem ſuam, mittatur loquela ad ordinariũ loci & fiat inquiſitio ꝑ hæc verba, vtrum videlicet talis natus fuerit ante ſponſalia ſiue matrimonium vel poſt, & reſcribat ordinarius ꝑ eadem verba domino regi ſine aliqua cauellatione. Et in inquiſitione illa facienda ceſſet omnis appellatio ſicut in omni alia inquiſitione de baſtardia de qua inquiſitio demandanda fuerit alicui ordinario facienda, & maxime ꝙ nulla fiat appellatio extra regnũ ſi de neceſſitate contingat appellari, & tunc prę̃ceptum fuit ꝙ ita teneretur & obſeruetur in futuro tã de illis q̃ de quibus iudicium extunc faciendum eſſet in curia domini regis, tam de placitis inceptis q̃ incipiendis, cùm huiuſmodi baſtardia obijciatur ex tali cauſa. Et quòd aſſiſa mortis ãteceſſoris ꝑ̃ceſſit in curia domini regis ſuꝑ huiuſmodi baſtardia infra ætatẽ petentiũ, & vbi iurata dixit quòd non fuerunt hæredes ꝑ̃pinquiores, quia nati fuerunt in adulterio ante matrimoniũ: ꝑ̃batur in itinere M. de Pateſhull in com̃ Cant̃, anno regis H. filij I. vndecimo Aſſiſa mortis anteceſſoris, ſi Henricus Pamſore deceñ Norlington. Rationibus igitur ſupradictis & ex tali cõmuni cõſenſu, in electione dñi regis eſſe poterit vtrũ velit ĩq̃ſitionẽ illã faciẽdã demãdare ordinarijs vel illã facere in curia ſua, q̃a ſi illã in curia ſua fecer̃, cũ exceptio ei data fuerit & ap̃ta & ex certa cauſa, non debet reſpõſio eſſe obſcura, ſed ſicut opponitur exceptio ꝙ ſecũdũ legẽ & conſuetudinẽ Angliæ baſtard⁹ eſt, eo quòd natus

quòd natus ante ſponſalia vel matrimonium, & ſic ex tali cauſa replicare debet petens & dicere quòd legittimus eſt ex cauſa contraria, quia natus eſt poſt ſponſalia vel matrimonium,& ſic contradicere intentioni tenentis, quia non contradicit ſed dicit ſimpliciter quòd legittimus ſit & paratus probare ſe legittimum vbi debuerit,quia ad cauſam non reſpondet. Debet igitur dicere cauſam quòd legittimus, quia natus poſt ſponſalia vel matrimonium. Si autem ex tali obſcura reſponſione mittatur ad curiam chriſtianitatis, & reſcribatur obſcurè quòd legittimus, vel ſi cauſa obiecta fuerit & non reſcribatur per eadem verba ſed quòd legittimus ſit, in defectum curiæ chriſtianitatis fiat inquiſitio in curia domini Regis vtrum ante matrimonium vel poſt, quia videtur per hoc quòd ibi poſſit eſſe fallatia, & verum reſcribatur & falſum ſed diuerſis reſpectibus, quia poterit eſſe legittimus ſecundum ſtatuta eccleſiæ quantum ad ordines & quantum ad dignitates,& quantum ad leges & cõſuetudines Anglicanas baſtardus quantum ad ſucceſſiones, quia ibi licet legittimus ad prædicta ſiue ãte ſiue poſt. Et cùm taliter obiecta fuerit baſtardia ex cauſa tali, ſi petens obſcurè reſpondeat, denegetur ei actio ac ſi nihil reſpondiſſet, & tenens ſe teneat in pace. Si autem tenenti obiecta fuerit & ſic obſcurè reſponderit, quaſi indefenſus rem poſſeſſam amittat, quia non omninò reſpondere vel obſcurè ad paria iudicantur. Ad papam & ad ſacerdotium quidem pertinent ea quæ ſpiritualia ſunt, ad Regem vero & ad regnum ea quæ ſunt temporalia, iuxta illud, cælum cæli domino,terram autem dedit filijs hominum.Et vnde ad papam nihil pertinet vt de temporalibus diſponat vel ordinet, non magis quàm Reges vel principes de ſpiritualibus, ne quis eorum falcem immittat in meſſem alienam. Et ſicut papa ordinare poteſt in ſpiritualibus quoad ordines & dignitates, ita poteſt Rex in temporalibus de hæreditatibus dandis vel hæredibus conſtituendis ſecundum conſuetudinem regni ſui. Habet enim quodlibet regnum ſuas conſuetudines & diuerſas, poterit enim vna eſſe conſuetudo in regno Angliæ & alia in regno Franciæ quantum ad ſucceſſiones. Et notandum quòd ſi quis apponendo baſtardiam mentionem non faciat de hac dictione (baſtardus) amittet per iuditium: vt ſi dicat, frater nihil iuris habes in terra illa quia natus fuiſti ante matrimonium, nulla facta mentione de baſtardia: vt in itinere w. de Ralegh in comitatu Warr', aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Wilhelmus de Munworth pater Thomæ. Opponi etiam poterit baſtardia multis de cauſis inſtituta actione, aliquando in iudicio aliquando ad querelam eius qui dicit ſe eſſe verum hæredem,& de quibus non oportet tranſmittere loquelam ad curiam chriſtianitatis vel inquiſitionem, vt ſi partus naſcatur poſt mortem patris (qui dicitur poſtumus)per tantum tempus quòd non ſit veriſimile quòd poſſit eſſe defuncti filius, & hoc probato, talis dici poterit baſtardus. Item dici poterit baſtardus & illegittimus & partus alienus falſò ſuppoſitus & nutritus ad exhæredationem veri hæredis, vbi mulier fecerit ſe prẽgnantem cũm non ſit. Item ſi inquiratur per quantum tempus natus fuerit poſt humationẽ patris cuius filiꝰ eſſe debuit, ita quod non poſſit eſſe veriſimile quód ſit filius talis. Idem dici poterit

baſtardus

baſtardus partus ſuppoſitus mortuo vero hærede ſub cuſtodia, vt ſupra de qualitate & differentia hæredis de partu ſuppoſito. Item dici poterit baſtardus ab alio quám a patre progenitus, vbi non ſit veri ſimile aliqua ratione quòd poſſit eſſe hæres mariti, vt ſi pater abfuerit per longum tẽpus in terra ſancta, quod veritas vincere poſſit præſumptionem. Sed aliud erit, ſi vir in patria vel extra patriam prope quod acceſſum habere poſſit ad vxorem occulte, & maximè ſi maritus eum deaduocauerit omnino, niſi præſumptio faciat contra ipſum quod partus poſſit eſſe hæres, vt ſupra, & ibi de hac materia, vbi perpendi poterit quis ſit legittimus & quis baſtardus. Et ſciendum quòd liberorum quidam poſſunt eſſe legittimi & quidam baſtardi, & aliquando omnes legittimi & aliquando omnes baſtardi, vel vnus ex pluribus legittimus, & alij omnes baſtardi & ecõtrariô, vt ſupra perpendi poterit de qualitate hæredum. Item notandum quòd cùm quis partum ſuppoſitum ſemel aduocauerit, non poterit illum vlterius readuocare ſi hoc probari poterit, & erit talis filius & hæres de quocunque anteceſſore tenuerit. Et cùm capitales domini vel quidam illorum hæreditatem tali reſtituerint & quidam reſtituere contradixerint, oppoſita baſtardia non valet contradictio, nec erit in hoc caſu inquiſitio demãdãda ad forum eccleſiaſticum vel mittenda ad curiã Chriſtianitatis: Vt de itinere R. de Leinton de quodam Adamo de Aſton qui in tali caſu voluit tranſmittere loquelam ad curiam Chriſtianitatis, quod quidem reuocatum fuit & correctum per M. de Pateſhull.

¶ 3. Item videndum quis baſtardiam opponere poteſt, & ſciendum quòd ab eo ad quem pertinet, ſicut a vero hærede contra eum qui ſe facit hæredem cùm non ſit, ſiue petens ſit qui opponit ſiue tenens. Itẽ ille qui loco hæredis eſt, ſicut dominus capitalis cùm in ſeyſina fuerit hæreditatis ſicut de eſchaeta ſua propter defectum hæredum tenentis ſui, cùm non ſit alius niſi ille qui petit, & ſit baſtardus. Si autem plures ſunt qui ſe faciant hæredes, tunc non pertinebit ad dominum capitalem baſtardiam obijcere, quia quamuis competat contra hæredem, tamen non pertinet ad dominum capitalem vt illam opponat. Et quôd ad capitalem dominum non pertineat, probari poterit de termino Paſchæ anno Regis Henrici duodecimo in comitatu Berk. de Roberto Hachard, vbi terra eſſe debuit eſchaeta ſua: vt de itinere Martini de Pateſhull in comitatu Eborum ãno regis Henrici decimo, Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Radulphus de Bully, ſed cùm capitalis dominus baſtardũ ſemel cognouerit ad hæredem, vel ſi reddiderit ei aliquam partem hæreditatis vt legittimo, ſi poſtmodum ei velit baſtardiam obijcere, non audietur vt illam opponat: vt de termino ſancti Hillarij anno Regis Henrici decimoquarto ĩ coñ Midd' de Abbate ſ. Albani & Willo filio Radulphi. Sed cõpetit vero hæredi contra fratrẽ & aliũ qui ſe facit hęredem cûm ſit baſtardus, ſiue vnus eorũ ſit hæres ſiue plures legittimi, vel vnus vel plures baſtardi qui ſe faciũt hæredes, ſiue tenẽtes ſint ſiue petẽtes. Et ſi vterq; baſtard' fuerit tã petẽs q̃ tenẽs, & petẽs baſtardiã obiecerit tenenti, ſi tenẽs replicãdo dixerit petẽtẽ eſſe baſtardũ, oportet petẽtẽ ſe docere legittimũ alioquin nihil capiat, cũ melior ſit in hoc caſu cõditio poſſidẽtis, &

tunc

tunc capitalis dominus petat & pertinet ad ipsum exceptio. ¶ 4. Item contra quem competat,& sciendū quòd contra quemlibet tā masculum q̄ fœminam,tā contra minorē q̄ maiorē, dū tamen si infra ætatem sit minor cui opponitur,non ꝓcedat inquisitio de bastardia ante ætatē, dū tamen minor tenens fuerit,quia non magis tenetur respondere ad exceptionē de bastardia ante ætatem, q̄ ad assisam, cùm exceptio bastardiæ tā in causa possessionis q̄ ꝓprietatis terminet negotiū,vt de itinere M.de P in com̄ Kanc ad festū ſ. M. āno regis Henrici vndecimo incipiente duodecimo,assisa mortis anteceſſoris ſi wilhelmns de Herſt , vbi assisa venit super custodem, qui dixit q̄ nihil habuit nisi nomine custodiæ cum quodam qui fuit infra ætatē,& de quo responsum fuit quòd bastard' erat. Si autem a maiore contra minorē petentē,procedat assisa , vt in eodem itinere ,assisa mortis anteceſſoris ſi Henricus Paufurere,quibus a petentib' obiecta fuit bastardia ,& de quibus dixerunt iuratores quòd bastardi fuerunt, quia nati ante matrimonium,& proceſſit assisa mortis anteceſſoris in curia regis . ¶5.Itē non cōpetit exceptio bastardiæ nec locum habet inter coniunctas personas, sed inter extraneas,in causa possessionis, nec in placito de cōsanguinitate,nō magis q̄ in assisa mortis ātecessoris, quia vbi eadē ratio ibi erit & idem ius,inter tales personas agitur de ipso iure, & non de aliqua possessione , si fuerit hæreditas descendens a communi stipite,quia si iter eos teneretur huiusmodi exceptio,sic terminari posset ꝓprietas ipsa in placito possessionis: licet obijci posset quód bastardus sit tanquā extraneus quantū ad verū hæredem.Sed tamen inter eos non ꝓcedat ista exceptio, non magis q̄ assisa, quia adhuc in pendenti est vtrum ille cui obijcitur bastardia se probare posset legittimū vel non. ¶6. Cùm autem sic obiecta fuerit bastardia adiecta causa , non valet exceptio nisi probetur quod tenens dicat petentem esse bastardum,& idem petens replicando dicat se esse legittimum vel econtrariò. Videndum ad quem illorum ꝓtineat probatio bastardię vel legittimationis,& videtur quôd ad ipsum ꝓtinebit in omni casu qui est extra seysinā , cùm ille qui est in seysina non habeat necesse ꝓbare nec exceptionem si ipse exceperit de bastardia, neq; replicationem de legittimitate si bastardia obiecta fuerit cōtra ipsum, ꝓpter cōmodum possessionis: quia cùm tenens obiecerit exceptionem bastardiæ contra petentem, petens arctatur ad probationem legittimitatis, tenens ad probationem bastardiæ ꝓcedat & excipiendo, oportebit petentem docere legittimum esse replicando, alioquin cadit a causa, & tenenti remanebit possessio.Si autem econtrariò a petenti tenēti opponatur bastardia, & q̄ nihil iuris habeat in terra quam tenet , quia bastardus: responderi poterit a tenente quòd ipse est in seysina,sicut hæres legittimus , vnde oportebit petentem replicare quôd bastardus,& sic replicando probare bastardiam , & sic oportet petentem sequi,quia tenens nunquam sequeretur, & sic in vtroquè casu incumbit probatio replicationis ipsi petenti, vel quòd probet se legittimum sicut in primo casu, vel quód tenentem probet bastardum sicut in secundo casu.¶7. Cùm igitur in suo casu aliquando trāsmittēda sit loquela ad curiā christianitat̄ ī casu licito,modo cōsueto & debito,q̄a cognitio bastardię & īq̄sitio fieri debeat

debeat in curia Christianitatis: tunc fiat breue ordinario loci sub hac forma. Ex parte Regis, infra Regnum si ordinarius fuerit sub potestate Regis. Si autem extra regnum fuerit ordinarius qui cognoscere debuit & non sub potestate Regis, & non teneatur obedire nisi velit, nec inquirere possit nisi fuerit ei demandatum, cadere poterit actio petentis propter defectum probationis. Et notandum q̃ antequã loquela & inquisitio bastardiæ transmittatur ad curiam Christianitatis, oportebit quòd visus fiat de terra quæ petitur, quia cùm per inquisitionem sic factam tota causa decidatur, & nihil superst post inquisitionem nisi iuditium reddendum in curia domini Regis, præposterè ageretur si tunc primò visus peteretur. Et ideo necesse est quòd prius fiat visus, vt Iustic. de re certa certum dare possit iuditiũ. Et cùm remissa fuerint inquisitio ad ordinarium domino Regi, non erit vlterius aliqua exceptio opponenda, pro qua minus procedat iudicium. ¶8. Rex. venerabili in Christo Patri A. eadem gratia Londoñ episcopo salutem. Sciatis q̃ cùm A. in curia nostra coram nobis, vel coram Iustic. nostris peteret versus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa, idem B. venit in eadem curia coram &c. & obiecit eidem A. quòd nullum ius habuit in terra illa, eo quòd bastardus est, quia natus antequam talis pater ipsius A. desponsauit matrem ipsius A. Et ideo vobis mandamus, q̃ cõuocatis coram vobis conuocandis, rei veritatem inde diligenter inquiratis, videlicet vtrum prædictus A. natus fuit antequam prædictus talis desponsauit talem matrem ipsius A. vel post. Et inquisitionem quam inde feceris scire facias nobis vel Iustitiarijs nostris talibus per literas vestras patentes. Teste &c. Et cùm in voluntate Regis sit trãsmittendi huiusmodi inquisitionem ad curiam Christianitatis vel non, nõ dicatur in breui, & quoniam huiusmodi inquisitio pertinet ad forum ecclesiasticum, sicut in alijs causis sequentibus vbi pertinet ad forum ecclesiasticum, & non ad forum seculare, & in hoc casu cùm a tenente proponatur exceptio bastardiæ versus petentem, oportebit quòd petens sequatur & probet se legittimum replicando contra exceptionem bastardiæ. ¶9. Henricus dei gratia &c. venerabili &c. vel tali officiali salutem. Sciatis quòd cùm A. de N. in curia nostra coram &c. peteret versus B. & C. vxorem eius, tantam terram cum pertinentijs in tali villa, per assisam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos summonitam & captam, & prædicta C. diceret se esse propinquiorem hæredem D. de cuius morte A. tulit assisam illam, idem A. obiecit eidem C. quòd nullum ius habere potuit in terra illa eo quòd bastarda est, quia nata fuit antequàm pater suus desponsauit matrem suam, & ideo vobis mandamus &c. vt supra, & in hoc casu quia petens opponit exceptionem bastardiæ versus C. quæ tenet replicando contra eam quæ dicit se esse legittimam & hæredem & in seysina esse excipiendo, oportebit petentem probare bastardiam replicando illam esse bastardam. Et quod dictum est supra de bastardia eius qui natus est ante sponsalia, idem dici poterit de eo qui natus est post mortem anteceſſoris sui per tantum tempus, quòd non possit esse verisimile quòd possit esse filius & hæres. Item aliud breue consimile de eodem cõtra tenentem masculum vel fœ-

minam qui natus est de illegittimo matrimonio,sicut de adultera,scilicet vbi quis duas habuerit vxores,vnam videlicet de iure & aliam de facto,& ille partus qui de legitimo fuerit in seysina,& huiusmodi cognitio ad forum pertinet ecclesiasticum & non ad forum seculare. ¶10. Rex tali episcopo salutem. Sciatis quòd cùm A.peteret versus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius suum,& idem B. veniret in eadem curia,& diceret quòd fuit in seysina de eadem terra sicut de illa quæ ei hæreditariè descendit de quodam C.patre suo cuius hæres ipse est vt dicit, Idem A. obiecit eidem B. in eadem curia nostra quòd nihil iuris potuit habere in terra illa petita quia bastardus est, & natus de adultera, asserens se esse filium legittimum ipsius C. & hæredem, & quoniam huiusmodi cognitio ad forum pertinet ecclesiasticum, vobis mandamus quòd conuocatis conuocandis &c.(vt supra) Est etiam alia exceptio bastardiæ, quæ ad curiam Christianitatis transmittenda est, & non terminanda in curia regia,siue proponatur a petente tenēti,vel a tenente petenti adiecta tali causa quòd pater talis nunquam desponsauit matrem talis petentis, vel tenentis, & tunc fiat tale breue. ¶11. Rex tali episcopo salutem. Sciatis quòd cùm A. in curia nostra coram &c.peteret versus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius suum,idem B.venit in eadē curia & dixit quòd prædictus A.nihil iuris clamare poterit in terra illa, quia bastardus est eo quòd C. pater suus, cuius hæredem se facit, nunquam desponsauit matrem suam. Et quoniam huiusmodi cognitio, de tali bastardia obiecta ad forum pertinet ecclesiasticum, vobis mandamus quòd conuocatis conuocandis coram vobis &c. vt supra. Item si quis crediderit alium esse bastardum, quia natus fuit tempore interdicti, adhibita solennitate quæ tunc potuit adhiberi, siue solennitas fuerit adhibita in facie ecclesiæ, siue non, talis cognitio transmittenda est ad forum ecclesiasticum per tale breue. ¶12. Rex tali episcopo salutem.Sciatis q̄ cūm A. in curia nostra &c.peteret versus B.tantum terræ cum pertinentijs in tali villa vt ius suū,Idem B.venit in eadem curia & obiecit eidē A.quòd nihil iuris inde clamare potuit, quia bastardus est, eo quòd natus fuit per tantum tempus ante matrimoniū cōtractum solenniter in facie ecclesiæ inter talem patrem ipsius A.& talem matrē ipsius A.responsum fuit a prædicto A. quòd legittimus est & natus post matrimonium contractū inter patrem & matrem suam tempore interdicti, adhibita omni solennitate quæ tunc potuit adhiberi. Et quoniā huiusmodi causę cognitio vt supra. ¶13. Cùm autem loquela & huiusmodi inquisitio transmissa fuerit ad curiam Christianitatis, remanebit placitum in curia domini Regis sine die, quousq; venerit inquisitio ad curiam, postquàm discussum fuerit de bastardia in curia Christianitatis. ¶14.Officiū vero ordinarij erit,q̄ cōuocatis ꝑtib⁹,in earū p̄sentia si interesse voluerint,fiat diligens & summaria inquisitio secundū formā breuis,& si spōsalia vel matrimoniū sint cōtracta, vel omninò nullū,vel si matrimoniū,tamē illegittimū:vidēdū igit̄ erit de matrimonio de quo supradictū est ī tractatu,quis hęres sit legittim⁹,& vbi dicit̄ q̄ hæres est legittimus, quē iustæ nuptię demōstrant, siue clādestinū fuerit matrimonium siue publicum, siue per verba de præsenti siue per

ver-

verba de futuro, siue sub conditione contractum, dum tamen dissolui nō possit, nec in vita contrahentium fuerit dissolutum, cùm spōsalia siue matrimonium sit coniunctio maris & fœminæ indiuiduam vitæ retinens cōsuetudinem. Et per hoc de facili perpendi poterit quis legittimus fuerit & quis bastardus. Cùm autē iudex ecclesiasticus inquisitionē fecerit, nō erit ab eo appellandum ab aliquo, nec a petente nec a tenente: a petente nō, quia talem iurisdictionem & talem iudicem elegit, a tenente nō, quia sic posset causam in infinitum protrahere de Iudice in Iudicem vsque ad Papā, & sic posset Papa de layco feodo indirecte cognoscere. Itē notandū quod tantū operatur tenentis absentia q̄ p̄sentia, sed a delegato & ab officiali si dicātur errasse vel collusionem fecisse, potest appellari ad episcopū, vel aliū ordinarium, quia ordinarius errorem taliū & sententiā poterit reuocare vel corrigere, licet nō possit proprium, nisi cū difficultate. Facta igitur inquisitione secundū quòd p̄dictū est cùm pars sequens venerit ad curiā cùm inquisitione, statim summoneatur loquela quæ remansit sine die & summoneatur tenens per hoc breue. ¶15. Rex vic. salutem. Summoneas per bonos summonitores B. tenentem quòd sit coram Iustic. nr̄is apud talē locū auditurus recordum & iuditiū suū de loquela quæ fuit in eadem curia nr̄a corā &c. inter A. petentē & eundē B. tenentem, de tanta terra cū p̄tinentijs in tali villa, quā idem A. in eadem curia nostra clamat vt ius suū versus eundem B. & vnde idem B. dixit q̄ idem A. nullum ius habuit in terra illa eo quòd bastardus fuit, quia pater suus nunquàm desponsauit matrem suam, vel alia tali de causa: & vnde inquisitio bastardię transmissa fuit ad curiam Christianitatis, & habeas ibi summonitores & hoc breue Teste &c. ¶16. Ad primum vero diem summonitionis bene poterunt se essoniare tam petens quàm tenens si voluerint, simul vel vicissim, quousque habuerint essonium. Si autem ad primum diem vel post essonium tenens defaltam fecerit post resummonitionem, cùm summonitione præuentus sit, statim testata summonitione capiatur terra in manum domini Regis per defaltam per paruum capē, & tenens ille summoneatur quòd sit ad alium diem auditurus inde iuditium suum. Et ad quem diem siue venerit siue non, amittet seysinam suam per defaltam, siue inquisitio fecerit pro eo siue contra ipsum, nisi docere possit rationem sufficientem quare non venerit. Si autem summonitione præuentus non fuerit, sed malitiosē ante resummonitionem pendente inquisitione cōtumaciter se trāstulerit ad partes trāsmarinas & extra regnū absētauerit, ita q̄ sequi noluerit nec interesse inquisitioni, cùm episcopus vel ordinarius Iustitiarijs hoc mandauerit, nihilominùs faciant Iustic. eū sūmoneri, ac si in regno esset, q̄ sit auditurus recordū & iuditium suū, vt supra. Et ita procedant quousq; talis amiserit per defaltam: vt de Itinere M. de P. in com̄ Norff. de Henry de la Stoke. ¶17. Effectus vero legittimationis probatæ hic est, quòd cùm semel probata fuerit & iuditium pro tali reddatur in curia Regis, semp̄ quoad omnes legittimus erit, nisi in p̄batione interuenerit fraus, non erit ita; ad plures curias Christianitatis transmittēdus, obiecta ab aliquo tali exceptiōe, quia si ad diuersos mitteretur episcopos, posset curiæ regiæ cōtraria vel diuersa rescribere. Sed fraudu-

lenter posset fieri inquisitio hoc modo, vt si quis plures terras vel amplas hæreditates peteret a diuersis, procurare poterit petẽs per fraudem q̃ ab aliquo ipsorũ eiopponeretur bastardia,& ita paciscí cũ eo ne quid diceret in testes & cõtra testificata,& sic fraudulenter probare possit legitimationẽ,& sic optinere versus omnes,quod quidem esset iniquum.Item esto q̃ quis cum legittimationem suã probauerit coram quibuscunq; iudicibus, antequam ad curiam venerit cum inquisitione moriatur,si talis hæredes habuerit de carne sua procreatos, tales habendi sunt sunt pro legittimis, & alijs præferendi in successione,& ex tali inquisitione erit iuditium reddendum pro hærede,quod pro anteceſſore redderetur si viueret, quia legittimitas anteceſſoris probata, extenditur ad hæredes quoad omnia,videlicet successiones,ordines,& dignitates. Et notandum quòd post mortem non valet talis exceptio proposita contra cum qui mortuus est,cùm ad exceptionem talem respondere non posset, inquiri tamen poterit per patriam vtrum talis fuerit necne , secundum quod inquiri poterit vtrum quis libere tenuerit , vel in villenagio, licet de statu talis inquiri non potest post mortem, vt de termino s.M.anno Regis H.vj.incipiente vij.

1 ¶ *Exceptio competens ex persona petentis si fuerit non sanæ mentis .i. furiosus & sunt plures peremptoriæ. 2. Exceptio ex persona petentis si fuerit surdus & mutus naturaliter. 3. Exceptio propter morbũ incurabilem sicut de leproso. 4. Exceptio ex cognitione vbi quis se cognouit ad villanũ. 5. Exceptio si de crimine conuictus fuerit de felonia vel aliquis antecessorum. 6. Exceptio per mortẽ ciuilẽ si quis contulerit se religioni & habitum religionis susceperit. Cap.xc.*

COmpetit etiã exceptio perẽptoria tenenti ex psona petentis,si petẽs furiosus fuerit vel non sanæ mẽtis q̃ discernere nesciat, vel omninò nullã habeat discretionẽ. Tales em̃ non multũ distãt a brutis quæ ratione carent,nec valere debet quod cũ talibus agitur durãte furore, possunt enim quidã dilucidis gaudere interuallis,& quidam habent furorem ꝑpetuũ. Quod autẽ actũ fuerit cũ talibus tẽpore quo dilucidis gaudent interuallis , ratũ erit ac si cũ alijs ageretur,siue furorem simulauerint siue non. Acquirere quidem non poterunt in ipso furore,vel cùm non fuerint sanæ mentis aliqui,quia consentire nõ possunt, nec acquisita alienare vel dare, quia alienationi non magis consentire possunt quàm acquisitioni, sed seysinam retinent , quia animum mutare non possunt , quem acquirendo dum essent sanæ mentis habuerint , & furor superueniens nihil adimit non magis quàm morbus incurabilis sicut lepra , secundum quod dicitur quòd multa impediunt contrahendo quæ non dirimunt contractum,& ita sunt multa quæ impediunt ꝑmouendo,quæ non deijciunt iam promotum. Et talibus de necessitate dandus est tutor vel curator. Sed quid dicendum erit de fatuo : Fatuus quidem acquirere poterit,non tamen in aliquo discretionem habet,& talibus similiter datur curator, nisi autem expresse renunciauerit , quia contra voluntatem expressam non acquirit , sicut contigit coram ipso Rege & fratre & hærede Herberti filij Petri , qui publicè renuntiauit hæreditati , & ita quòd successit ei Reginaldus frater minor. Si autem ita fatuus fuerit quòd nihil sciat discerne-

cernere inter teneméta nec inter iura,tális nunquã acquirit,quia non cõſentit.Sed diſcuſſio huiuſmodi exceptionis diſcretioni iudicis relinquatur.¶.2.Competit autẽ tenenti exceptio peremptoria ex perſona petentis ꝑpter defectũ naturæ:vt ſi quis fuerit ſurdus & mutus naturaliter.s.ꝙ oĩno loqui non poſſit nec audire, non tamen ſi tardè audiat,vel loqui fuerit aliquantulũ impeditus.Et talis cùm naturaliter ſurdus fuerit & mut⁹, acquirere non poteſt,quia non poteſt cõſentire,quia verba ſtipulãtis audire non poteſt omninò, & cùm oĩnò audire non poſſit nec omnino loqui,voluntatem & conſenſũ exprimere non poteſt, nec verbis nec ſignis. Naturaliter dico,hoc eſt a nauitate,ſicut dicitur de cæco,qui cæcus fuit a natiuitate,quia ſi hoc aliter alicui euenerit a caſu, inquirendũ erit qualis fuerit ante huiuſmodi infortuniũ, quia ſi loqui potuit ab initio & audire & conſẽtire,per ſe & ꝑ ꝓcuratorẽ acquirit,& acquiſita retĩnet,ſed tamen de facili non tranſfert ad alium acquiſita,ſed cùm ſurdus & mutus naturaliter acquirere non poſſit,per officiũ iudicis inuenienda ſunt ei neceſſaria quoad vixerit pro qualitate perſonæ, & hæreditatis quantitate ſi hęres eſſe debuit,& ſi ſemel autoritate curatoris acquiſierit,ſi fuerit inde ejectus recuperabit per aſſiſam ſicut minor.¶.3. Datur etiam exceptio tenenti ex perſona petentis peremptoria, propter morbũ petẽtis incurabilem & corporis deformitatẽ: vt ſi petens leproſus fuerit & tam deformis quòd aſpectus eum ſuſtinere non poſſit, & ita quòd a cõmunione gẽtium ſit ſeperatus,talis quidem placitare non poteſt,nec hæreditatem petere: vt de termino ſ.T.anno Regis H.xi.in coñ Hereford de Agnete quæ fuit vxor Iohannis de VVeſtwickam petẽte dotẽ eius. Huiuſmodi vero morbus repellit petentem ab agendo,ſed hæreditatem iam habitam non adimit morbus ſuperueniens ſed habendam.¶.4.Datur exceptio tenenti ex perſona petentis peremptoria,per confeſſionem & cognitionem petẽtis, ſiue liber ſit ſiue ſeruus,vt ſi quis in curia domini Regis ſemel cognouerit ſe eſſe villanum,licet liber ſit,ſemper obſtabit ei exceptio villenagij,vt ſupra in pluribus locis:& ſimiliter de itinere M.de P.de loquela quæ fuerit ſuper iudiciũ in diuerſis coñ anno Regis H.iij.in coñ Dorſ.de Hamelino filio Radulphi.¶.5.Datur etiam exceptio tenenti ex perſona petentis peremptoria,ex crimine & delicto petentis, de quo per iudicium fuit cõuictus vel vtlagatus,vel ſi terram abiurauerit & poſtea per Regem fuerit reſtitutus ad pacem,& quæ eodem modo competit tenenti ex perſona anteceſſorum petẽtis,ſicut ex perſona ſua ꝓpria,ita ꝙ hæreditas vel tenementũ petitũ deſcendere non poſſit ad petentẽ,vt ſi ipſe petens feloniam fecit,pater vel mater,frater vel ſoror,a quo vel ꝑ quẽ ius deſcẽdere deberet ad petẽtẽ, refert tamẽ qualiter quis fuerit vtlagat⁹,& qualiter reſtitutus,& vtrum vtlagatus fuerit per legẽ terræ,vel cõtra legẽ terrę & per voluntatẽ:& contra iſtam exceptionẽ reſpõdere poterit petens multis modis,ꝙ nõ eſt ſecũdũ legẽ terræ.Itẽ ꝙ nõ in loco debito,ſicut in coñ. Itẽ ꝙ nõ interrogat⁹ de coñ in coñ,ſed in mercatis & in alijs publicis locis clamat⁹,vel vtlagat⁹ ꝑ breue dñi regis & ꝑ ſolá volũtatẽ dñi rẽgis,ordine iuris nõ obſeruato:vt de termĩ ſ.M.an.regis H.xv.in coñ Salop de Fulcoñ filio w.Et qualiẽ & quãdo talis exceptio valere debet videri poterit de placito

coronæ

coronę de vtlagatione vtlagatorum,& eorum inlagatiõe, & ad quæ reſtituantur & ad quæ non. ¶.6. Competit exceptio tenenti ex perſona petentis peremptoria,propter mortem ciuilem,vt ſi quis ſe religioni contulerit,& poſtea ad ſeculum reuerſus agere velit & hęreditatem petere,non audietur.Cùm ſemel quis ſe religioni contulerit renunciat omnibus quæ ſeculi ſunt,habita diſtinctione,vtrum habitum probationis ſuſceperit, vel habitum profeſſionis,& cùm ſic obiecta fuerit huiuſmodi talis exceptio, inquiſitio curiæ chriſtianitatis demandabitur facienda, cũ contra exceptionem talem fuerit replicatum,& ſecundũ illã inquiſitionẽ in foro ſeculari erit iudicãdũ,ſicut cõtigit de VV.Burdon de Deſeburgh qui vxorem duxit quandã poſtq̃ effecta fuit monialis.Eſt etiã mors ciuilis in ſeruo in ſeruitute ſub poteſtate dñi cõſtituto.Huiuſmodi vero ſeruitus mortalitati cõparatur,quia fuit aliquãdo in manu dñi vita & mors, ſed modo nõ, ꝓpter ſeueritatẽ dominorũ ſed in manu domini Regis,ſed cùm tales poteſtatẽ domini ſui effugerint,quaſi reſuſcitati ad vitam aliquãtulũ reſpirant,ſecũdum quod ſuperius perpendi poterit de exceptione ſeruitutis.

1 ¶ *De exceptionibus quæ competunt ex perſona petẽtis & quæ peremptoriæ ſunt ſicut de minori ætate.2. De quibus minor infra ætatem debeat reſpondere & de quibus non.3. Breue ne minor reſpondeat infra ætatẽ de libero tenemẽto ſuo donec ſit talis ætatis.4. Si plures ſint hæredes quorum quidam infra ætatem & quidam non. 5. Exceptio ratione adiunctꝰ ſicut de participe & vxore 6. Si mulier cum hæreditate nupta fuerit minori vel econtrario.7. Status minoris mutari non debet nec de tenementis nec de ſeruitio & conſuetudinibus.8. Replicatio, ſi in aſſiſa mortis anteceſſoris vel in placito per breue de recto obijciatur minori q̃ placitare non poſſit quia minor eſt.9. De probatione ætatis ex præſumptione per aſpectum corporis. 10. Si Iuſtic. dubitauerint cum venerint.11. Qualiter probatur ætas per patriam cum per aſpectum corporis probari non poſſit & per quos.12. Ex præſumptione vt ſi quis alios placitauerit ſicut maior.13. De reſumonendo loquelam ad curiam quæ remanſit ſine die propter minorem ætatem.14. Breue cùm ſeyſinam recuperauerit iam maior factus verſus dominum capitalem & ſimiliter de vaſto facto in mo bi cui.* Cap.21.

DIctum eſt in proximo ſuperius de exceptionibus quę cõpetũt tenẽti ex perſona petentis,& quæ peremptoriæ ſunt & perpetuæ: Nunc autẽ dicendũ eſt de exceptionibus quæ cõpetunt eidem ex perſona eiuſdẽ quæ dilatoriæ ſunt,& tẽporales. Et inprimis de illa quæ petẽti opponitur qui ante tẽpꝰ agere non poteſt eo q̃ eſt minor & infra ætatẽ,maximè in cauſa proprietatis nec etiam cõueniri,qua obiecta ſi cõſtiterit ipſũ eſſe minorẽ,differtur actio quouſq̃; maior effectꝰ fuerit,ſed non cadit breue,ſed reſũmoneatur loquela cùm peruenerit ad ætatẽ, niſi forte talis ſit actio ad quã infra ætatẽ reſpondere teneatur. Et quoniã diuerſæ ſunt ętates & diuerſimodè iudicãdæ ſecundũ diuerſitatẽ actionũ,perſonarũ & tenemẽtorũ,ideo de ætatibus qualiter inter ſe differãt videam': ſed de hac materia & differentia ætatũ dicitur in parte ſupra in tractatu de cuſtodia minorũ qui eſſe debent ſub cuſtodia & cura dominorũ & per quantũ tẽpus Sed quoniã minor quandoq̃; infra minorẽ ætatẽ agere poterit & cõuenire maiorem & quandoq̃; cũm fuerit in ſeyſina tenetur reſpõdere infra minorẽ ætatẽ in quibuſdã caſibus tam minori q̃ maiori,in quibuſdam autẽ nec maiori nec minori ante plenã ætatẽ, videndũ inprimis in quib' caſibus infra ætatem agere poſſit & petere,& quæ, & qua actione. Et ſciendum

endum ꝙ in qualibet ętate petere poterit ſeyſinam propriam ſi fuerit diſſeyſitus, per aſſiſam nouæ diſſeyſinę quandocunq; & qualitercunq; fuerit diſſeyſitus. Itē ſeyſinam anteceſſorum cuiuſcunq; per aſſiſā mortis anteceſſoris ſed cum ita recuperauerit, non reſpondebit inde ante plenā ætatem ad aliquod breue impetratum ſuper poſſeſſione vel proprietate, ſed liberum ſocagiū petere nō poterit ante tēpus de ſeyſina anteceſſoris per breue de recto, ante ætatem. xiiii. annorū non magis q̄ feodū militare anteq̄ effectus fuerit ętatis. xxj. anni, hoc eſt antequā impleuerit. xxj. annū & xxij attigerit. Et cùm ſic per breue de recto ſeyſinam propriā recuperauerit de ſocagio inde non reſpondebit ante plenam ætatē nec de feodo militari nec minori nec maiori. Itē nec feodum militare petere poterit ante tempus præfinitum, ſed tūc cùm recuperauerit per breue de recto & maior effectus fuerit, reſpondebit inde cuilibet maiori cùm fuerit implacitatus, minori tamen non niſi in cauſa poſſeſſionis. Sed eſto ꝙ ipſe minor vel cuſtos ſuus alienauerit, quæritur an minor ante ætatē poſſit reuocare factū propriū vel cuſtodis? videtur ꝙ factū propriū reuocare non poſſit ante ætatem, quia cùm ad ætatem peruenerit ratificare poterit donū ſuum & facere validum quod ab initio non valuit. Eodem modo nec factum cuſtodis ſui, cùm alienatio illa non multum noceat minori ante ætatē, & tūc recuperare ſuum habebit per breue de ingreſſu, niſi ſit qui dicat ꝙ facta alienatione ſtatim poſſit minor per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ infra ætatē ſibi prouidere. Si autem plures ſint minores non participes qui in cauſa poſſeſſionis petant vnicam rem verſus eundē maiorem, non poſſunt ſimul agere nec ſimul recuperare, ſed ſemper de vltima ſeyſina erit iudicandum, vt ſupra in tractatu de aſſiſa mortis anteceſſoris plenius. ¶. 2. Cùm autē minor fuerit in ſeyſina, videndum de quibus teneatur reſpondere infra ætatem & de quibus non. Et ſciendum ꝙ reſpondere tenetur, non obſtāte ætate, maiori in omni caſu tam ſuper proprietate q̄ ſuper poſſeſſione, & minori in cauſa poſſeſſionis ſi fuerit feoffatus in minori ætate, & fere omnia habebit remedia in exceptionibus & eſſonijs tam de malo veniēdi q̄ de malo lecti, & in waranti vocatione p̄terquā in hoc ꝙ attornū facere non poſſit. Et ſi hoc, ſequitur ꝙ eſſoniū de malo lecti habere non poterit, vt ſi languor ei fuerit adiudicatus & poſt languorem venire non poſſit, reſponſalem pro eo mittere non poterit non magis q̄ facere attornatum. Reſpondebit etiam in minori ætate de facto ſuo & iniuria ſua propria, tam in cauſa criminali q̄ ciuili, dum tamen ciuiliter agatur: vt ſi minor diſſeyſinam fecerit, ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ reſpondebit. Reſpondebit etiam non obſtante minori ætate mulieri dotem petēti propter fauorē dotis. Fallit tamen in caſu ſpeciali, ſcilicet vbi auus alicuius minoris dotauit vxorem ſuam & ipſa mortuo viro ſuo dotem non petijt per longū tempus, ſcilicet. x. xx. vel. xxx. annos in vita hæredis viri ſui, & mortuo hærede illo ante aſſignationē dotis hærede ſuo infra ætatē relicto, ſi mulier tunc petere poterit ex cauſa dotis, talis hæres non ita reſpōdebit ei ante ætatē ſuam, ſed obſtabit ei exceptio minoris ætatis vſq; ad ætatem hæredis, & eo ꝙ per tantū tēpus tacuit, p̄ſumi poterit ꝙ inter ipſā & hæredē anteceſſoris interuenit pactū de non petēdo, vel quòd remiſit, & huiuſm.

Item

Item reſpondebit infra ætatem aliquando ſi res tangat ipſũ regẽ,quia infra ætatem inquiri poterit, ſaluo iure minoris & ſaluo iure cuiuſlibet,vtrum anteceſſor hæredis qui rem tenuit obijt inde ſeyſitus vt de feodo vel non, ſicut de VVilhelmo lungeſpey Comite Sarum & Elena vxore eius quę fuit infra ętatẽ,& vbi facta fuit inquiſitio de caſtro Sarum coram Simone de Pateſhul & ſocijs eius,vtrum caſtrũ illud cum coñ pertineret ad Regem ſcilicet vel ad prædictum VVilhelm̃ ratione Elenę vxoris eius, & vbi Rex Henric⁹ poſtmodum retinuit per prædictam inquiſitionem.Item reſpondebit minor ad finem factum non obſtante ætate ſi implacitetur.Si autem alius fuerit implacitatus & per finem factum minorem vocauerit ad warantum,in placito warantiæ reſpondebit propter finem factum,ſed cùm warantizauerit petenti non reſpondebit in principali placito ante ætatem : vt probatur de termino ſancti Michaelis anno regni Regis Henrici.xv. incipiente.xvi. in comitatu Eſſex de Alicia quæ fuit vxor Lucæ Brokenhed.Ad idem facit in rotulo de termino ſancti M.anno Regis H.xvi.incipiente.xvij. in coñ Suff. de Iuliana quæ fuit vxor Alani de Gyſeham.Item infra ætatem reſpondebit petenti ad aſſiſam mortis anteceſſoris & ad alia breuia & ad alia placita ſiue res corporalis ſiue iura petantur de omni de quo anteceſſor minoris non obijt ſeyſitus in dominico vt de feodo. Item ſi minor in minori ætate amiſerit per aſſiſam in placito poſſeſſionis ſicut per aſſiſam mortis anteceſſoris,recuperabit maior factus per breue de recto in placito proprietatis.Item infra ætatem reſpondebit minor tam de facto alieno quàm proprio quoad reſtitutionem licet non quoad pœnam, ſi pater vel alius anteceſſor ſuus (cuius hæres ipſe fuerit) diſſeyſinam fecerit cùm immediate ſuccedat in rem vitioſam ſi contra ipſum agatur poſt mortẽ anteceſſoris per breue de ingreſſu.Quia vice verſa de nullo reſpondebit de quo anteceſſor minoris in ſcyſina obijt ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo.Item infra ætatem reſpondebit quandoquè ex obligatione anteceſſorum facta in curia domini Regis de conſilio curiæ,vt ſi anteceſſor obligauit ſe ad reſpondendũ alicui certo die,vel hæredes ſuos ſiue fuerit plenæ ætatis ſiue infra ætatem ſi de eo humanitus cõtigerit,ſicut de hæredibus Iohannis de Monumew verſus Regem. Minor etiam cùm placitatus fuerit ante ætatem non reſpondebit de aliquo de quo anteceſſor ſuus (cuius hæres ipſe eſt) obiit ſeyſitus vt de feodo, & quia (vt prædictum eſt) quandoquè tenetur reſpondere infra ætatem & quandoq; non,ideo ſine præiudicio ſuo fieri poterit inquiſitio infra ætatem vtrum anteceſſor ſeyſitus obijt vt de feodo ſibi & hæredibus ſuis, vel tantum ad terminum vitæ, vel annorum vel vt de vadio vel in cuſtodia vel huiuſmodi vt de VV.Lungeſper.Et ſi forte infra ætatem de huiuſmodi arctatus fuerit ad reſpondendum, ſuccurritur ei per tale breue ne reſpondeat ante ætatem,quia ſtatus minoris mutari non debet. Et facta ſic inquiſitione aut remanebit placitum aut procedet. Rex vicecomiti ſalutem.Pręcipimus tibi quòd non implacites vel implacitari permittas talem qui eſt infra ætatem (vt dicitur) de libero tenemẽto ſuo in tali villa,donec idem talis,talis ſit ætatis quòd poſſit & debeat ſecundum legem & cõſuetudiñ Angliæ de teneméto reſpõdere.T.&c. Itẽ ſi aliquis minor̃

voca-

vocauerit ad warantū in cōm,ne tenens cogatur petenti in principali placito reſpondere,vel ne vlterius procedat in principali ante ætatem fiat ei tale breue.¶.3.Rex vic.ſaluꝫ.Prȩcipimus tibi ꝙ nō permittas ꝙ A.implaciter B.de tanta terra cū pertinētijs in tali villa, vnde idē A. trahit ad warantū C. qui eſt infra ætatem & warantus eius eſſe debet vt dicit, donec idem C.ſit talis plenæ ȩtatis ꝙ poſſit & debeat ſecundū legem & cōſuetudinē Anglię terram warantizare.Et hoc locum habet ſi minor in cōm vocetur ad warantū.Et cū minor non teneatur reſpōdere de aliquo de quo anteceſſor ſuus ſeyſitus obierit vt de feodo, a cōtrario ſēſu videtur ꝙ reſpondere debeat de omni de quo anteceſſor ſuus non obijt ſeyſitus vt de feodo,facta prius inquiſitione,ſiue res corporales petantur ſiue iura.Seiſiri autē poterit quis de re corporali in qua ius habet, ſiue de iure ad rem vel ad perſonam pertinēte. Et vnde ſi de re corporali agatur & fuerit ſeyſitus anno & die quo fuerit viuus & mortuus,locū habet quod dicitur.Si autem iura ſint,& in ſeyſina fuerit anno & die quo moriebatur, licet non fuerit vſus anno & die quo moritur dum tamen non ſit deuſus, hoc eſt ꝙ non amittat per non vſum,ſicut dici poterit de ſeruitutibus de paſtu pecoris,& alijs cōſimilibus.¶.4.Item cùm nullus teneatur reſpondere ante plenā ȩtatē,tamē ſi plures ſint vnū ius habētes quaſi vnū corp', licet plures ſūt plenæ ætatis & vnus vel duo infra,illi qui plenę ætatis ſunt exceptionem dilatoriā habebunt ex perſona taliū, quouſq; omnes plenā ætatē habuerint,& ſic exceptionē conſequantur ex perſonis aliorū quā ex perſonis proprijs non habebunt. Et quod dicitur de tenente, dici poterit de petente,vt ſi tenēs ſine participibus ſuis qui ſunt infra ætatem reſpondere non teneatur, vice verſa tenenti a petente ſine participibus non debet reſponderi, vt infra dicetur plenius de participibus. ¶.5. Item exceptionē poterit habere quis ratione adiūcti quod ex ſe ipſo habere non poterit,ſicut inter virum & vxorē, vt ſi vir plenæ ætatis exiſtens ducat in vxorem aliquam cum hæreditate quæ fuerit infra ætatem, & implacitati fuerint de re vxoria,propter minorem ætatem vxoris remanebit loquela ſine die,quouſq; vxor (de cuius iure agitur) effecta fuerit plenæ ætatis.Si autem vir tenēs fuerit infra ætatem,& vxor plenæ ætatis, cum implacitati fuerint non remanebit loquela ſine die propter minorem ætatem viri, ſiue nupta ſit ante impetrationem breuis vel poſt, quia mulier implacitata de iure ſuo ſi propter minorem ætatem viri poſſet differre iudicium,ita poſſet quælibet mulier in fraudem nubere viro minori cū participes haberet vel non,quod eſſet iniquū, & ſiue hæreditas partita eſſet ſiue non. Et idem dici poterit ſi qua mulier nuberet villano,cùm fraus talibus patrocinari non debeat.Et de hac materia inueniri poterit s.de vxore m[illegible]oris ætatis & viro minoris,in rotulo de termino ſ.H.apud weſt: anno regis H.xv.in cōm North.de VV.Lungeſper minore & Idonea vxore eius maiore.¶.6.Si autem vir.& vxor vel econtrario hæreditatē & rem vxoriam ſimul petant,quorū vnus eorum ſit infra ætatem,ſi vir plenæ ætatis fuerit & vxor infra,ſiue ante breue impetratum ſiue poſt contraxerint,remanebit loquela ſine die vſq; ad ætatem vxoris quæ fuerit infra ætatē, & hoc ſi nupſerit ante breue impetratū. Si autē poſt,cadit omnino breue ſi tenēs

voluerit,vel differtur actio vſq; ad ætatem vxoris de cuius iure agitur. Si vero maritus fuerit infra ætatem & vxor plenæ ætatis,non remanebit loquela propter minorem ætatẽ viri (vt ſupra) ſi cõtraxerint ante breue.Si autem minor petat contra minorẽ, vel maior cõtra maiorẽ, vel ecõtrariò in cauſa poſſeſſionis,quid fieri debeat ſatis dictum eſt ſupra in tractatu de aſſ. mor.ãtec. Si autẽ in cauſa ꝓprietatis,nec petẽs petere poterit,nec tenẽs tenebit ei reſpõdere,ſiue petẽs maior fuerit ſiue minor ãte plenã ętatẽ. ¶.7. Status enim minoris mutari non debet non magis de ſeruicio & cõſuetudine q̃ de teneme̅to,vt ſi de minori petãtur ſeruicia & cõſuetudines de quib⁹ pater vel alius anteceſſor ſuus quietanciã habuit anno & die quo fuit viuus & mortuus, minor ante ætatẽ petenti non reſpõdebit.Itẽ nec mutari debet ſtatus ſuus,vt ſi ſeruicia & conſuetudines debite exigãtur a minore,& pater vel alius anteceſſor illa fecerit alij domino capitali q̃ ei qui nunc petit,anno & die quo fuit viuus & mortuus,minor petenti non reſpondebit ante ętatẽ,quia ab eo cui anteceſſor ſoluit recedere non poteſt ante ætatẽ:& ſic non mutatur ſtatus minoris ante ætatem, ſiue ſit tenementũ ſiue ſeruiciũ,ſiue libertas,ſiue quid tale,dum tamẽ per inquiſitionẽ conſtiterit de veritate,cũ tali ꝓteſtatione, q̃ ſaluũ ſit ius minoris cùm ad ætatẽ peruenerit,non obſtantibus chartis vel inſtrumentis anteceſſorũ ĩ cõtrariũ faciẽtibus,cùm minor ad chartas infra ætatẽ reſpõdere non poſſit, vt ſi cuſtos nomine minoris cõſuetudines & ſeruicia petat de quibus pater vel alius anteceſſor minoris ſeyſitus obijt, licet tenentes chartas ſufficientes vel alia inſtrumẽta oſtenderint quòd aliter tenere debeant & per alia ſeruicia,pro ſeyſina anteceſſoris & pro minore iudicabitur,quia ad chartas reſpondere non poteſt.Et vice verſa ſi minor indebita petat ſeruicia & conſuetudines,& tenentes ſui quietanciam allegauerint quòd die & anno &c.ante ætatem minoris non reſpondebit.Eodem modo ſi dominus capitalis minoris indebita ſeruicia conſuetudines & incõſuetas petat a minore. Idem etiam erit quòd ſtatus minoris mutari non debet,vt ſi pater vel alius anteceſſor minoris aliquem tenẽtem ſuum acquietauerit de ſeruicio illo verſus ſuperiores dominos capitales anno,die &c.ille minor eundem ſine aliqua conditione acquietabit. Quod quidẽ dici poterit de illo qui terram aliquam dederit alicui domui Religioſæ in liberam,puram & perpetuam eleemoſinam, ſi Abbas vel Prior diſtringatur ꝓ aliquo ſeruitio forinſeco, vel alio, ſi anno & die quo anteceſſor minoris donator obijt,fuit talis querens in ſeyſina de acquietancia,ita quòd anteceſſor minoris eum acquietauerit,hæres quamuis minor eum acquietabit: vt de termino ſancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Kanc.de priore de Merton & Nigello de Mumbrey. Et idem erit licet warantus nihil ſoluerit nec acquietauerit, cùm a capitali Domino anno & die nihil ſit petitum.Item ſi de maritagio alicuius vel de alia re agatur,vnde minor vocatus fuerit ad warantum, ſi anno & die quo anteceſſor minoris fuit viuus & mortuus, fuit idẽ anteceſſor ſeyſitus de maritagio illo,minori infra ætatem reſpondebitur : vt de termino Sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici nono incipiẽte x.in com̃ Eborũ de VV.de Carleton & R.de Percy.Item caſus de minore

quòd

quod si quis pepigerit cum domino capitali ne hæres suus sit in custodia cùm fuerit infra ætatẽ, vel ne releuium det cùm plenam ætatẽ habuerit, & talis dominus capitalis superiorem capitalẽ habeat dominum, si cõtingat vtrũq; tenentem mori hæredibus eorum infra ætatem existentibus, & custodia hæredis tenentis medij deuenerit in manum superioris capitalis domini, non possit hæres tenẽtis inferioris liberari quin sit in custodia superioris capitalis domini, vel quin releuium det si maior fuerit, non obstante charta vel conuentione facta cum tenente medio, nisi talis hæres ostendere poterit ꝙ charta sic vsitata fuerit ꝙ alius hæres prẽcedens quietanciam habuerit, ꝙ per talem cõuentionem sub custodia superioris capitalis domini non extiterit, vel ꝙ releuiũ non dederit, vt de Comitissa de Insula capitali domina, & w. de Crecure tenente suo, & w. de Honywell tenente w. de C. & vnde idem w. de Crecure fuit medius inter Comitissam & w. de Honywell. Quod autem dicitur ꝙ status minoris mutari non debet in rebus corporalibus, sic nec in iuribus nec in libertatib⁹, vt si alicui concedatur libertas de faciendo aliquid in alieno, vel in proprio, vel de vtẽdo fruendo in alieno, vel de habendo in alieno, vel in proprio: de faciẽdo gurgitem, stagnum, molendinũ, piscariam, vel huiusmodi, de vtendo fruendo, sicut eundi, agendi, aquam ducendi, falcandi, fodiendi, vel huiusmodi Item de habendo in proprio, ferias, mercata, furcas, vel huiusmodi, Tol & theam, licet ille cui huiusmodi iura conceduntur statim non vtatur, tunc est quasi in seysina, & ius illud transmittit ad hẽredem suum maiorem vel minorem, & semper videtur vti, donec amiserit per non vsum, hoc est donec omninò eiectus fuerit & dissey sit⁹, vel quòd commode vti non possit, & sic nihil transmittit ad heredem nisi tantũ actionem de seysina sua, vel quasi recuperanda quam in vita sua amisit, quã hæres licet minor sit in minori ætate recuperabit per breue de ingressu: quiá sicut minor ad tale breue de ingressu infra ætatem respondere tenetur, sic a fortiori ratione ei in consimili casu respondebitur. Cùm autem quis huiusmodi iura ex donatione Regis vel alterius, vel ex constitutione dominorum fundi & libertatis talis habuerit & illis vsus fuerit, seysinã & vsum trãsmittit ad hẽredẽ. Et eandẽ seysinã habebit hẽres, siue maior fuerit siue minor, quã habuit anteceſſor. Et cũ semel in seysina fuerit, status suus mutari non poterit, secũdum quod anteceſſor suus obijt seysitus vel quasi. Et in huiusmodi non amittit quis, licet statim non vtatur, licet vti possit donec fuerit dissey situs, vel cùm statim vti non possit quia casus non euenit quòd vti posset. Sed si casus euenerit quòd vti posset & tunc non vtatur, sed alius, vel cùm vti velit impediatur quòd vti non possit, vel non commodè, & sic dissey situs, in minore ætate hæredis non poterit status anteceſſoris mutari, nisi ex noua actione per hæredem de seysina. Sed si hæres in seysina fuerit, nemini infra ætatem respondebit. Et sic status suus mutari non poterit. ¶.8. Cùm autem minori opposita fuerit exceptio minoris ætatis quòd petere non possit per breue de recto, vel seysinam anteceſſoris sui versus custodem, respondere poterit & replicare & dicere, maior sum & plenæ ætatis, & hoc bene patet, quia omnes Domini mei de quibus teneo præter te reddiderunt mihi

hæreditatem meam, & me habent pro maiore,vel reſpondere poterit, q ætatem ſuam probauit coram talibus. Et quoniam aliquando de ætate dubitari poterit,videndum erit qualiter probatur ætas, quia reſpondere poterit tenens replicàtioni ſuæ quòd non eſt plenæ ætatis,quia ſi reſtituta ſit ei hæreditas hoc fuit in fraudem, nec illi debet præiudicare fraus illa. Item ſi reſpondeat petens quòd plenæ ætatis ſit quòd ætatem ſuam probauerit per inquiſitionem & per patriam,reſponderi poterit a tenente quòd hoc ei nocere nõ debet,quia Iuratores male iurauerint,vel quòd Iuſticiarij male decepti fuerint, ſi probata fuit ætas per aſpectum corporis. Item reſponderi poterit quod non eſt plenæ ætatis quantum ad ſocagium,nec quantum ad feodum militare. Item licet quantum ad Socagium, non tamen ad feodum militare. Item ſi dicat quòd maior ſit quia in curia domini Regis placitauit, ſicut ille qui plenæ ætatis eſt,& ibi per iudicium recuperauit. ¶.9. Sed omnis talis reſponſio plenam & ſufficientem probationem ætatis non inducit,niſi tantum vna,quæ fit per parentes & teſtes ſufficienter examinatos, & omnes aliæ inducunt præſũptiones,ſicut aſpectus corporis & alię.Sed tamen quædam admittunt probationem in contrarium & quædam nullam,ſicut per aſpectum corporis per viſum Iuſticiarij, vt ſi appareat talis quòd præſumi poſſit de eo vehementer quòd plenæ ætatis fuerit,vt ſi fuerit barbatus,ſtatura magnus,vel huiuſmodi,& cùm iuſticiarij talem adiudicauerint pro maiore, pro maiore habebitur quantum ad omnes, & non erit vlteriùs contra eorum iudicium diſputandum. Sed quoniam appareat ſæpius quòd aliquis maior ſit cùm ſit minor,& ecõtrariò cùm minor ſit apparet eſſe maior,& ex hoc dubitauerint Iuſticiarij,de neceſſitate recurrendum eſt ad probationem patriæ & parentum, ſiue minor petat ſiue petatur ab eo. Sed qualiter hoc fieri debeat videndum. ¶.10. Et ſciendum quòd per duodecem legales homines vel plures ſi opus fuerit, quorum quidam de parentela eius qui dicit ſe eſſe maiorem,& quidam qui non ſunt de parentela eius, per quos rei veritas melius ſciri poterit, & qui examinati nulla ratione inueniantur ſuſpecti, ſed certis iudicijs manifeſti: & eſt forma ſacramenti. ¶.11. Iurare enim debent quòd talis habet ad minus viginti & vnũ annum & plus,vel quòd non ſit viginti & vnius anni.Iurare autem debet primus ſic, quòd habet viginti & vnum annum & amplius ſi fuerit maſculus. Si autem fæmina quòd habet quatuordecem vel quindecem annos & amplius ſic me deus adiuuet & ſancta dei Euangelia.&c. Et poſt primum alius ſic:Et illud ſacramentum quod talis fecit verum eſt, ſicut me deus adiuuet,& ſic alij omnes. Et ſic admittetur minor ad agendũ vel reſpondendum ſecundum diuerſitatem tenementorum, vel ſi dixerit contrarium non admittetur.Et quòd ita probari debeat ætas, habetis de Termino Sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici tertio incipiente quarto in comitatu Suſſex de Iohanne de Bruſe & Reginaldo Bruſe,quia Iuſticiarij per aſpectum corporis non poſſunt eſſe certi de ætate prædicti I. Et ideo conſideratum fuit quod fieret probatio per patriam & per parentes.Sed hic quòd aſſumi debeant parentes,videndum erit vtrum fieri debet probatio p minori vel contra minorẽ,quia ſiue ſic ſiue ſic,in omni

caſu

casu possunt parentes esse testes suspecti. Aliæ vero responsiones omnes quia leuem inducunt præsumptionem admittunt probationem in contrarium. ¶12. Probatur quandoq; ætas ex præsumptione etiam indirectè,& sine corporis aspectu,& sine testium productione, vt si quis agat cõtra alium & gerat se pro maiore,siue maior sit siue non,alijs agentibus cõtra se respondebit, si forte contra processum & factum suum dicat se esse minorem, quia ex quo semel se fecit maiorem & pro se,contra se habeatur pro maiore. Item ex præsumptione, vt si aliquis alios implacitauerit sicut maior,alijs respondebit vt maior. Item probari poterit quandoque ætas per assisam, & per Iuratores assisæ tantum,quandoq; exhibitis alijs ex causa parentibus & vicinis, vt si quis qui in custodia extiterit petat hæreditatem suam versus capitalem dominum per assisam mortis antecessoris, & obijciatur ei quòd non sit plenæ ætatis, & quo casu cùm sic probata fuerit ætas, sufficit, nec in contrarium admittitur conuictio, vel alia probatio propter consensum, maxime quantum ad illum qui huiusmodi exceptionem obiecit,licet (secundum quosdam) non teneat quantum ad alios, quia huiusmodi Iuratores falli possunt vel falsum facere sacramentum prece vel precio corrupti. Si autem minorem se dicat quis cùm sit maior, & ad tuitionem sui prætendat minorem ætatem quòd nõ respondeat, sufficit quòd probetur ætas qnocunque modo,vt sic respondeat petenti,& per hoc tenebitur respondere omnibus alijs. Item vbi & quando debeat ætas probari videndum, & sciendum quòd in curia domini Regis sine resummonitione, vbi ille cui obijcitur minor ætas petens fuerit per assisam mortis antecessoris versus dominum capitalem. Si autem obiecta fuerit pro se ne respondeat ante ætatem, vel contra se a tenente ne ei respondeatur, tunc post resummonitionem fiat probatio ætatis si inde dubitetur, & fiat resummonitio ad instantiam petentis per hoc breue. ¶13. Rex vicecomiti salutem. Summoneas per bonos summonitores A. quòn sit coram Iusticiarijs nostris apud &c.auditurus recordium & iuditium suum de loquela quæ fuit in eadem curia coram &c. inter B. petentem & prædictum A. tenentem, de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, ita quòd loquela illa tunc sit ibi in eodem statu in quo fuit quando remansit sine die, eo quòd prædictus A.tunc fuit infra ætatem, & nunc habet ætatem vt dicitur. Et habeas ibi summonitores & hoc breue Teste &c. Cùm autem ad curiam venerit,si de ætate dubitetur, fiat probatio vt supra. Si autem constiterit quòd plenæ ætatis fuerit, tunc procedat loquela inter partes. Si autem nondum plenæ ætatis,tunc inquiratur infra quod tẽpus plenæ ætatis esse possit,& fiat inde mentio in rotulis. Cùm autem probata fuerit ætas contra dominum capitalem cũ petens recuperauerit seysinam,tunc si vastũ factũ fuerit,vel destructio,fiat breue de seysina facienda & de inquisitione de vasto simul & in vno breui ĩ hac forma. ¶14. Rex vic.salutẽ.Scias q; A. filius & hæres B.in curia nostra corã &c.p iudiciũ eiusdem curiæ nostræ sicut ille qui in eadem curia nostra ætatem suã ꝓbauerit legittimè recuperauit seysinam suam versus C. de terris & tenemẽtis quæ fuerũt prædicti B. patris sui in balliua tua,quarũ terrarum & tenemẽtorum idem C.habuit custodiã de

con-

concessione nostra. Et ideo tibi p̄cipimus quòd eidē A. de omnibus terris & tenementis quæ fuerunt prædicti B.patris sui,vel quæ fuerūt in manu p̄dicti C.de eadē cōcessione nostra in balliua tua,sine dilatione plenariā seysinā habere facias. Et quoniā testatū est corā præfatis Iustic. nostris q̄ prędictus C.dum terra illa fuit in manu sua de p̄dicta cōcessione nostra magnum inde fecit vastū & exiliū,in domibus,gardinis,boscis,& alijs ad exhæredationem ipsius A. Tibi præcipimus quòd assumptis tecum xij. tā militibus quàm alijs liberis & legalibus hominibus &c.vtsupra,accedas ad prædictam terram & per eorum sacramentum &c. Et vnde idem A. queritur quòd prædictus C. vastum fecit & destructionem ad valentiam tanti, & inquisitionem mittas &c.

1 ¶ *De loquela ad curiam resummonendam quæ posita fuit sine die. 2. Breue de resummonendo loquelam vbi remansit sine die propter ætatem minoris qui vocatus fuit ad warantum. 3. Item propter iter Iustitiariorum & pro seruitio Regis. 4. Item propter peregrinationem in terram sanctam. 5 Item si ad curiam Christianitatis quacunque de causa vel in placito dotis. 6. Si in partes transmarinas in seruitio Regis de aduocatione. 7. Si generalis fieri debet resummonitio ad bancum. 8. Breue vic.quòd clamare faciat.* Cap.22.

QVoniam vero multis de causis & rationibus possunt loquelæ poni sine die in curia domini Regis,& cessantibus vel terminatis causis illis necesse sit loquelas illas resummonere, ideo videndum qualiter fieri debeant resummonitiones ex causis diuersis, & de aliquibus dictum est supra, videlicet qualiter debet resumoneri loquela quæ propter bastardiam transmittatur ad curiam Christianitatis,& sic in curia Regis remansit sine die. Item si propter minorem ætatem si minor petat vel ab eo petatur: nunc autem dicendum si remanserint sine die eo quòd minor vocatus sit ad warantum, & tunc sic. ¶2. Rex vicecomiti salutem. Summoneas per bonos summonitores A.quòd sit &c.vt supra, auditurus recordum & iuditium suum de loquela quæ fuit in eadem curia nostra inter B. petentem & C.tenentem de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, & vnde idem C. (qui tenens est)vocauit ad warantum prædictum A. & ita quòd loquela illa tunc sit in eodem statu quo fuit quando remansit sine die, eo quòd idem A.tunc fuit infra ætatem,& qui nunc habet ætatem vt dicitur. Et summoneas per bonos summonitores prædictum A.quòd tunc sit ibi ad warantizandum prædicto C.terram illam, vel ad ostendendum quare warantizare nō debeat,& habeas ibi summonitores & hoc breue Teste &c. ¶3. Si autē remanserit sine die propter iter Iustic. tunc sic: summoneas &c. vt supra, ita quòd loquela illa tunc sit ibi in eodem statu in quo fuit quando remansit sine die propter iter Iusticiariorū per singulos com̄, vel sic : quando posita fuit coram Iusticiarijs ad primam assisam cùm ad partes illas veniissent,ad quas nondū venerint sicut ꝓuisum fuit,vel aliter:si remansit sine die ꝓ seruitio domini Regis tunc sic. Ita quòd loquela illa tunc sit in eodem statu in quo fuit quando remansit sine die eo quòd prædictus talis profectus fuit in partes transmarinas in seruitio nostro, vel alibi per præceptum nostrum, & de

quibus

quibus idem talis reuersus est vt dicitur. ¶4. Item aliter si in terram sanctam, & tunc sic. Ita quòd loquela illa tunc sit in eodem statu in quo fuit die quo remansit sine die, eo quòd prædictus talis profectus fuit in terram sanctam de qua nunc reuersus est vt dicitur. ¶5. Item si placitum dotis in curia domini Regis remanserit sine die propter inquisitionem trãsmissam ad curiam Christianam & tunc sic. Summoneas per bonos summonitores A. quòd sit ad respondendum B. mulieri quare non reddit ei dotem suam, quæ eam contingit de libero tenemento suo quod fuit talis viri sui &c. ita quòd loquela illa tunc sit ibi in eodem statu in quo fuit quando remansit sine die, eo quòd prædictus A. obiecit eidem B. quòd non debuit inde dotem habere, eo quòd prædictus talis vir suus per quẽ dotẽ petijt viuus fuit. Et vnde prædicta B. coram prædictis Iustic. nostris sectam sufficientem produxit quòd mortuus est, & sic de alijs, vbi inquisitio facienda est in foro seculari. Si autem facienda sit inquisitio in curia Christianitatis in suo casu in placito dotis, tunc sic: & ita quòd loquela illa, vel: vnde loquela illa transmissa fuit ad curiam Christianitatis eo ꝙ prædictus A. obiecit eidem B. quòd non debuit inde dotem habere, quia nunquam fuit tali viro suo desponsata, vel aliter: videlicet legitimo matrimonio copulata. ¶6. Item si de aduocatione ecclesiæ fuerit loquela, & remanserit sine die propter seruitiũ domini Regis, tunc fiat resummonitio vt supra. Si autem de assisa vltimæ præsentationis tunc sic: Auditurus recordum & iuditium suum de assisa vltimæ præsentationis quæ summonita fuit coram eisdem iusticiarijs nostris &c. inter A. petentem & eũdem B. deforciatorẽ, ita quòd assisa illa tunc sit in eodẽ statu in quo fuit quando remansit sine die, eo quòd prædictus B. profectus fuit ad partes transmarinas in seruitio nostro per pręceptum nostrum. Et ex prædictis sumi poterit exemplum qualiter in casibus consimilibus fieri debeat resummonitio. ¶7. Si autem generalis fieri debeat resummonitio ad bancum, eo ꝙ omnes loquelæ de bãco positæ sunt sine die propter itinerationem Iustic. in diuersis com̃, tunc fiat resũmonitio in diuersis com̃ in hac forma. ¶8. Rex vic. salutẽ. præcipimus tibi ꝙ sine dilatione clamare facias in com̃ tuo, & per com̃ tuum in diuersis hundredis, & mercatis, & p omnes partes de com̃ tuo, ꝙ omnia placita quæ per breuia nostra, vel per præceptũ Iustic. nostrorũ de bãco atterminata fuerunt apud Vvest. infra octabas s. Hillarij vltimò præteritas & paschæ proxime sequentes, & quæ per præceptum nostrũ posita fuerunt sine die occasione itinerationis talis, vel occasione exercitus nostri in VValliã, vel alterius, sint corã Iustic. nostris &c apud VV. ad talem terminũ in eodem statu in quo fuerũt quãdo remanserunt sine die per præceptum nostrum occasione prædicta, tam de essonijs faciendis & non faciendis, q̃ de omnibus alijs circumstantijs eorũdem placitorum. Alia vero placita quæ per præceptum nostrum vel præceptum prędictorum Iustic. nostrorum itinerantium posita fuerunt post certum diem ad talem terminum apud talem locum ad talem terminum, & talem ibi deducantur & teneantur, sicut ibi posita fuerunt, & habeas ibi hoc breue, & alia breuia omnia quæ penes te habes pertinentia ad prædicta placita. Teste &c.

Exceptio

1 ¶ *Exceptio ex persona petentis propter lepram & propter excommunicationem. 2. Si vir vxoris appellatus sit de felonia, non cadit actio prius ante conuictionē instituta. 3. Si quis ritè excommunicatus fuerit & extiterit in excomunicatione per 40. dies. 4. Breue de excomunicato capiēdo. 5. Si appellatus de felonia ad appellum declinandū falso dedit intelligi episcopo q̄ appellans excommunicatus fuit & captus fuit, breue ad deliberandum eum. Cap. 23.*

COmpetit etiam tenenti exceptio dilatoria ex persona petentis, eo q̄ seperatus est a cōmunione gentium propter lepram quæ est in anima, vt si fuerit specialiter excōmunicatus, quia sicut quis poterit habere lepram in corpore, ita & in anima. Excōmunicato enim interdicitur omnis actus legittimus, ita quòd agere non potest nec aliquem cōuenire, licet ipse ab alijs possit cōueniri. Qui autem huiusmodi exceptionem opposuerit, oportebit eum habere probationem, quia simplici voci tenentis non erit fides adhibenda, nec etiam cuiuslibet de populo testimonio, quia oportebit eum qui excipit in hoc casu, habere literas ordinarij, sicut archiepiscopi, vel episcopi, vel alterius Iudicis ordinarij, vel delegati, rei veritatem testificantes quòd talis nominatim excommunicatus sit, & ex tali causa, vel si ordinarius præsens sit & hoc testificetur viua voce. Funestam enim vocem interdici oportet, potius quàm audiri, nec solum vox eorum interdicitur, sed si quid ab ipsis fuerit impetratum firmitatem non obtinebit. Cum excommunicato autem nec orare, nec loqui, nec palam nec abscondite nec vesci licet, exceptis quibusdam personis.

¶ 2. Conueniri autem potest (sicut prædictum est) ne melioris conditionis sit quàm nō excommunicatus, vel ne de malitia sua possit lucrum deportare. Vt si vir & vxor implacitati fuerint de hæreditate vxoris, si vir de felonia appellatus fuerit & conuictus, tamen propter hoc non cadit actio prius ante conuictionem instituta, & sic ex malitia lucrum nō reportant, q̄ cadere possit actio, licet differri possit ad tempus propter dubium euentum appellati, dum tamen conuictus non fuerit condemnatus ad mortē naturalem vel ciuilē. Naturalē, vt si suspensus fuerit, quo casu cadit actio. Si autē ciuilē, eodem modo, vt si vtlagatus fuerit. Si autē tale fuerit crimē q̄ vltimū non inducat suppliciū, sed tantum membrorum amissionē, sicut oculos, aut testiculos, vel vtrunq; ꝓpter hoc non cadit actio prius instituta: vt de itinere M. de P. in com Lync. de Thoma de Rasue. &c. A petente vero in contrarium sic poterit responderi, frater, si essem excōmunicatus, absolut⁹ sum a tali superiore Iudice ordinario vel delegato, ad quē appellaui. Item dicere poterit, q̄ si excōmunicatus fui, hoc fuit de facto, quia nulla subfuit causa alia, nisi q̄ iudici ecclesiastico obtēperare noluit cognoscēti de layco feodo, vel de catallis & debitis quæ nō sunt de testamēto vel matrimonio, & vnde hora cōgrua exhibui eis literas dñi Regis ꝓhibitorias ne ꝓcederēt, & quib⁹ p̄dicti Iudices differre noluerūt. Itē respōderi poterit q̄ excōmunicatio nulla fuit, vel iniusta, quia a tali sētētiarite fuit appellatū, & plures alias ꝓtendere poterit respōsiones ad tuitionem stat⁹ sui, sed ad manū statim habeat ꝓbationē, quia cùm cōstiterit de excommunicatione, de absolutione constare oportebit. ¶ 3. In fine vero notandū, quòd vbi quis fuerit rite excommunicatus, & in ea pertinacia & excommunicatione pertinaciter perseuerauerit per. xl. dies, claues

ecclesiæ

ecclesiæ contemnendo,tunc (vt gladius gladium adiuuet)ad mandatum episcopi vel eius officialis capiatur excommunicatus. Sed nunquam capietur aliquis ad mandatum iudicum delegatorum, vel Archidiaconum vel alterius Iudicis inferioris, quia rex in episcopos coertionem habet propter baroniam. Cùm autem talis capi debeat rationabili de causa, cûm cancellarius litteras episcopi receperit, fiat breue in hac forma.

¶ 4. Rex vicecomiti salutem. Significauit nobis venerabilis pater N. p litteras suas patentes, quòd talis ob manifestam contumaciam suam excommunicatus est,nec se vult per cẽsuram ecclesiasticam iustitiare. Quia vero potestas Regia sacrosanctæ ecclesiæ in querelis suis deesse non debet,tibi præcipimus quòd prædictum talem per corpus suum (secundum consuetudinem Angliæ) iusticies, donec sacrosanctæ ecclesiæ tam de contemptu quàm de iniuria ei illata ab eo fuerit satisfactum. Teste me ipso apud westmonasterium &c. Qui cûm captus fuerit & ecclesiæ satisfecerit, deliberabitur ad mandatum episcopi per tale breue. Rex vicecomiti salutem. Quia venerabilis pater talis episcopus, significauit nobis quòd talis quantum ad mandatum suum, vel ad mandatum talis venerabilis patris talis episcopi, a te capi & per corpus suum tanquam cõtemnentem claues ecclesiæ iusticiari præceperimus, beneficium absolutionis impendit, tibi præcipimus quòd a prisona nostra qua detinetur ipsum deliberari facias quietum &c. Et notandum quòd ad nullius mandatum deliberari debet,nisi ad mandatum domini episcopi,nec antequã ipse mandauerit quód ecclesiæ sic satisfecerit, nisi captus fuit per falsam suggestionem ordinarij,vel aliorum prælatorum, vel si per maliciam aduersarij, vt eum excludat ab actione quam versus eum instituit. Et si ita, tunc fiat tale breue ad ipsius deliberationem. ¶ 5. Rex vicecomiti salutem.Ostensum est nobis ex parte talis, quód cùm aliquando appellasset quendam talem in comitatu tuo de roberia & huiusmodi, & tibi a nobis præceptum esset quód talem appellatum attachiares: Idem appellatus vt ipsum talem appellãtem grauaret & appellum suum adnihilaret, falsò suggessit episcopo tali, quód idem appellans in quadam excommunicatione perseuerauit contumaciter per quadraginta dies & amplius, & ita quòd litteras ab eodem episcopo impetrauit ad nos directas quód extẽderemus brachium seculare,per cuius deceptionem idem appellans captus est,& in prisona nostra detentus, vt dicit. Et quia nemini debet fraus sua patrociniari, tibi præcipimus quòd si prædictus talis appellans fecerit te securum de clamore &c. tunc pone per vadium &c. prædictum talem appellatum,quòd sit coram &c. inde responsurus. Et interim facias prædictum talem appellantem deliberari a prisona nostra,nisi captus fuerit alia occasione quare deliberari non debeat Teste &c. Si autem forte captus non fuerit,& iudex aliquis malicioſè suggesserit episcopo,q quis excommunicatus fuerit,fiat breue vic.de non capiendo talem, vt supra, de prohibitionibus.

1 ¶ *Exceptio ex persona petentis quia alienigena & ad fidem regis Franciæ.* 2. *Exceptio contra petentem propter statum dubium multis rationibus.* 3. *Exceptio ex delicto spoliationis donec fuerit restituitus.* *Cap.24.*

EST etiam & alia exceptio quæ tenenti competit ex persona petentis propter defectum nationis, quæ dilatoria est & non perimit actionem, vt si quis alienigena qui fuerit ad fidem Regis Franciæ, & actionem instituat versus aliquem qui fuerit ad fidem Regis Angliæ, tali non respondeatur, saltem donec terræ fuerint communes, nec etiam siue rex ei concesserit placitare, quia sicut Anglicus non auditur in placitando aliquem de terris & tenementis in Francia, ita nec debet Francigena & alienigena qui fuerit ad fidem Regis Franciæ, audiri placitando in Anglia Sed tamen sunt aliqui Francigenæ in Francia, qui sunt ad fidem vtriusq;, & semper fuerunt ante Normãniam deperditam & post, & qui placitant hic & ibi ea ratione qua sunt ad fidem vtriusquè, sicut fuit W. Comes Marr. et manens in Anglia, & M. de Feynes manens in Francia, & alij plures, & ita tamen si contingat guerram moueri inter Reges, remaneat personaliter quilibet eorum cum eo cui fecerit ligeantiam, & faciat seruicium debitum ei cum quo non steterit in persona. ¶ 2. Competit etiam tenenti exceptio ex persona petentis propter statum dubium, & dubium rei euentum. Status quidem hominis dubius esse poterit multipliciter, tum propter dignitatis mutationem, vt si quis fuerit in aliqua dignitate constitutus, & electus fuerit vel postulatus ad aliam dignitatem, & cùm consensum præbuerit, pendet status suus quousquè fuerit confirmatus, & sic ratum esse non poterit quod cum eo actum fuerit pendente statu suo. Idem dici poterit si quis fuerit in aliqua dignitate constitutus, & fuerit in causa depositionis, & meritis suis exigentibus vel non exigentibus, & cùm fuerit depositus iuste vel iniustè appellauerit, pendente appellatione non valet quod cùm eo actum fuerit, quia si teneat depositio, omnia erunt reuocanda, & sic iudicium deluforium. Item poterit status esse dubius propter causam criminalem impositam alicui vbi vertitur periculum vitæ vel membrorum, in causa ciuili respondere non tenetur nec ei respondebitur antequam se defenderit vel non defenderit in causa criminali, quia si prius in causa ciuili ageretur, conuicto crimine rètrotrahendum erit tempus vsquè ad tempus commissi criminis, & sic quicquid actum fuerit in medio tempore inter conuictionem & crimen commissum erit reuocandum: et ita cum talibus agi non poterit donec status confirmetur, vt supra de placitis coronæ pleniùs de hac materia. De causa vero depositionis sumi poterit exemplum de Episcopo Bathonensis & Abbate de Glastoñ coram Iusticiar. de banco. ¶ 3. Competit etiam exceptio tenenti ex persona petentis, & ex delicto dilatoria, vt si tenens spoliatus fuerit a petente & non restitutus in toto vel in parte, non respondebit tenens ante restitutionem, quia nudi contendere, nec inermes nos inimicis debemus opponere, nec videtur quis restitui qui nõ in totum restituitur, sicut nec videtur res reddita quæ deterior facta redditur, secundum quod superius videri poterit de spoliatoribus & disseysinis & restitutionibus.

1 ¶ *Exceptio dilatoria quia ius cõmunc ita ꝙ ſine alijs reſpondere nõ poteſt vel quia in parte tangit alios ſine quibus &c.* 2. *Exceptio ꝙ participes habet ſine quibus &c.* 3. *Exceptio ꝙ particeps eſt ad fidem Regis Franciæ.* 4. *Cùm particeps ſine participe obtinuerit forte per fraudẽ & per fraudẽ ſequi noluerit.* 5. *De ſummonendo participes.* 6. *Si vnus de participibus moriatur cùm omnes in breui nominentur.* 7. *Cùm vnus ex participibus totam teneat hæreditatem.* 8. *Si hæreditas partita ſit inter participes.* 9. *Sunt qui terram tenent in communi ſed non vt cohæredes.* 10. *Exceptio ꝙ viro non reſpondetur cuius hæreditas ſit terra.* 11. *Exceptio ꝙ ſine aſſenſu talis ſuperioris.* *Cap.25.*

COmpetit etiam exceptio tenenti peremptoria ex perſona petentis, & quandoq; dilatoria tam ex perſona alterius quàm petentis, quia ſine alio agere non poterit per ſe, qui tantundem iuris habet quàm ipſe qui petit, vt ſunt plures participes, vel quia nihil iuris habet ſine alio ſicut vir de re vxoria ſine vxore, vel quòd vxor agere nõ poterit ſine viro de re propria, cûm vir ſit ei adiunctus & caput vxoris, vel quia petẽs actionem non habet aliquam quòd rem deducere poſſit in iudicium ſine alijs, ſicut ſunt canonici & monachi ſimplices vel amotibiles ſine Abbate vel Priore. Item decanus & capitulum ſine epiſcopo. Item ſi petens ius habeat cûm ſit cohæres iuſtus & propinquus, alius tamẽ maius ius habet quia propinquior: ſicut videri poterit ſupra in tractatu de aſſiſa mortis anteceſſoris. ¶ 2. Sed inprimis dicendum erit de exceptione illa quæ cõpetit tenenti eo quòd participes qui tantundem iuris habent in breui nõ nominantur. Et ſunt plures participes quaſi vnum corpus in eo quòd vnum ius habent, & oportet quòd corpus ſit integrum, & quòd in aliqua parte non ſit defectus. Et ſunt participes quaſi partem capiẽtes, ſicut partis capaces, vt ſupra de qualitate & differentia hæredum, eo quòd communis eſt inter eos res ratione plurium perſonarum, vel ratione vicinitatis, vel ratione ipſius rei quæ partibilis eſt, & non ratione perſonarum, quæ non ſunt quaſi vnus hæres & vnum corpus, ſed diuerſi hæredes, vbi tenementum partibile eſt inter plures cohæredes petentes qui deſcẽdũt de eodem ſtipite, & ſemper ſolet diuidi ab antiquo. Poſſunt autem plures participes eſſe & cohæredes petentes, & plures tenentes cohæredes & participes, vel vnus petens ſine participe, & plures tenẽtes participes, vel vnus tenens particeps vel plures, et plures cohæredes qui nihil inde tenent nec in proparte nec in compenſatione, & alij qui tenẽt in proparte, & alij in compenſatione pro parte ſua. Item poſſunt eſſe plures petentes participes, vel vnus ſine participe, & vnus tenens ſine participe, vel plures tenentes qui omninò ſibi ſunt extranei & non cohæredes, ſed participes vt vicini. Item plures petentes ſine participe, vel vnus ſine participe totam hæreditatem, ſiue ibi ſint plura maneria ſiue non, ſiue verſus plures participes vel extraneas ꝑſonas, vel verſus vnum vel duos participes, & vnum extraneum non participem, totam hæreditatem vel eius partẽ. Cùm autem plures ſint participes cohæredes, vel participes non cohæredes petentes, oportet quòd omnes qui petunt & qui capere debent de re petita nominentur in breui: vnde cùm dicat tenens excipiendo, frater, non teneor ad hoc breue reſpõdere, quia ſi ius haberes, participes habes qui tantundem iuris habent in re quantum & vos, vz A. & B. Ad quod

poterit petens replicare & dicere, quòd omnes qui ius clamare poterũt, vel partem de tenemento petito, vel de re petita nominati ſũt in hoc breui, & nihil iuris pertinet nec ad A. nec ad B. quód participes eſſe poſſũt, quia A. baſtardus eſt, & B. de ſeruo progenitus, licet de libera participe & coniugata. Et vnde A. nullo tempore capere poſſit cùm ſit baſtardus, nec B. cûm ſit de ſeruo progenitus. Item nec talis particeps fœmina petere non poſſit ante tempus cùm ſit ſeruo ſuo copulata. Item talis fœmina particeps partem de re petita capere non poteſt, quia de communi hæreditate tenet quandam partem in maritagium ſuum, nec vult maritagium ſuum in partem ponere, vt partem ſuam per totum habeat de communi hæreditate. ¶ 3. Item reſpondere poterit, quòd particeps de quo dicitur nihil capere poteſt, quia eſt ad fidem regis Frãciæ, & nihil capere poterit antequam fiat fides regi Angliæ, & cùm terræ ſint communes & cõcordes, & ideo non eſt neceſſe q̃ in breui nominentur. Item quòd particeps qui non nominatur, vel aliquis anteceſſorum ſuorum feloniam fecerit, ita quòd particeps eſſe non poſſit. Itẽ reſpondere poteſt quòd particeps de quo fit mentio mortu⁹ eſt ſine hærede de ſe, vel ſi hæredes habuit, omnes mortui ſunt. Item q̃ ille qui particeps eſſe debuit totum ius ſuũ quod inde habuit cohæredib⁹ ſuis remiſit & quietũ clamauit. Ad primã vero replicationem petentis, q̃ particeps nõ nominatur quia baſtard⁹ eſt, triplicari poterit a tenente q̃ ſit nominandus, quia incertum eſt adhuc vtrum ſe poſſit ꝓbare legittimum vel non. Eadem vero reſponſio eſſe poterit replicando de ſeruo non nominato. Ad hoc autem quod dicit quòd fœmina particeps nominari nõ debet cûm ſit ſeruo copulata, ad hoc poterit triplicari quòd nominari debet, quia ſi ad præſẽs capere non poſſit, capere poſſit ad tempus, quia ſeruus mori poterit. Ad hoc autẽ quod dicitur quòd fœmina particeps non nominata tenet quandam partem hæreditatis in maritagium, nec vult maritagium ponere in partem: ad hoc poterit a tenente replicari quòd adhuc in voluntate ſua eſt & electione vtrum hoc facere voluerit vel non, & ideo in breui nominanda. De hoc autem quod dicit de participe qui eſt ad fidem Regis Franciæ, triplicari poterit a tenente quòd nominãdus eſt, quia terræ poſſunt eſſe cõmunes. Ad hoc autẽ quod dicitur quòd particeps mortuus eſt ſine liberis, vel ſi liberos habuerit, omnes mortui ſunt, quia dubitari poſſit an ita ſit vel nõ, detur alius dies vt fiat certificatio, & ſecundum hoc aut cadat breue aut ſtet: de hoc autem quod dicit quòd particeps remiſit, quia de hoc dubitari poterit, detur alius dies vt ſupra, & ſummoneatur particeps quòd ſit ibi ad oſtendendum ſi quid iuris clamet cum alijs participibus de tali hæreditate, quia ſi talis remiſit participibus, pars illa accreſcet alijs. Et illud idem (ſecundum quoſdam) poſſet dici de baſtardo & ſeruo petentibus non nominatis, quod quidã non admittunt. Et notandum quòd ſunt quidam participes qui ſtatim agere poſſunt & capere, & alij qui ſtatim agere ſed nihil capere poſſunt ante tempus, ſicut fœmina copulata ſeruo & ille qui fuerit ad fidem Regis Franciæ & nominari debent omnes. Et ſunt quidam qui aliquando capere poterunt & nunc capere non poterunt, quia ex delicto & felonia facti ſunt non capaces, ſicut

cut ꝑ crimine damnati,& tales nominare nō oportet. Sed omnes nominandi ſunt de quibus certum eſt vel dubiū vtrū capere poſſint vel non, quia in dubio in benignā partē erit interpretādū,vz quòd capere poſſint, donec probetur in contrariū.Si autē certum ſit quòd capere non poterit ſicut videt de felone nec pars illis accreſcere poterit participib⁹, ſed dñis capitalib⁹,& ideo de eo nihil ꝑtinet ad participes. Itē nihil accreſcet participib⁹ de parte eorū qui poſt tēpus capere poterit, ſed cum tenente capitali,vel capitali dño remanebit pars talium quouſq; capere poſſunt(ſecundum quoſdā)ſed (ſecundū alios)videt quòd non, quia cùm oporteat eos in breui nominare & ꝓcedat loquela & iudiciū ſub nomine eorū, videt quòd recuperare debeāt inter alios,& cùm iudiciū redditū ſit ꝓ eis, oportebit quòd in ꝓſonis eorū fiat executio,& ſic poni debent in ſeyſina ſicut & alij.Sed cùm ſeyſinā habuerint,quis eijciet eos? quia ſi ſine iudicio eijciant̄ a participib⁹ vel ab alijs,de iure ſeyſinā recuperabunt. Si vero a participib⁹ implacitentur,cadit actio de iure, quia participib⁹ nihil poteſt accreſcere,& ita nihil iuris habent nec aliquid petere poterunt ratione cuſtodiæ.Sed quid ergo fiet videndū eſt in ſequētib⁹. ¶ 4. Sed quid cùm participes plures extiterint & capaces & quidā eorū petant & obtineant ſine alijs qui non nominantur in bri,non nominatis cōſuli poterit ꝓ officiū iudicis ꝓpter fraudē.Itē cùm plures ſint participes & oēs nominati & quidā ſequi noluerint,nihilomin⁹ tenebit breue, quia ſatiſfactum eſt impetrationi,& tales qui nō venerint ſūmoneantur q̄ ſint ad ſequēdū cū participibus ſi voluerint.Si autē ſequi noluerint, alij nihilominūs ſequantur de parte ſua,br̄e ſūmonitionis talis erit. ¶ 5. Rex vic.ſalutē. Sūmoneas ꝓ bonos ſūmonitores A.& B.quòd ſint corā iuſtic.nr̄is tali die& loco,ad ſequendū cū C. & D. de tanta terra cū ꝑtinentijs in tali villa,& vnde prędicti D.& C.clamant duas partes verſus E. vt rationabilē partē ſuā quæ eos contingit de hæreditate talis cuius hæredes ipſi ſūt. Et vnde prędict⁹ E.dicit quòd nō vult prędictis C.& D. reſpondere ſine prędictis A.& B.vt dicit,& habeas ibi ſūmonitores & hoc br̄e Teſte &c. ¶ 6. Itē cùm oēs nominati ſunt & agere inceperint ſimul,& vnus eorū moriatur cadit br̄e,& de nouo incipere oportet ꝓ aliud breue in perſona hæredis ſtatim vel poſt tēp⁹,ſecundū qd̄ hæres fuerit infra ętatē vel nō.Sed quid ſi vnus ex participibus cūm agere inceperit feloniā fecerit,vel leproſ⁹ deuenerit,furioſus,vel nō ſanæ mentis, videndū vtrū remanere debeat loquela vel ꝓcedere ſiue fuerit petens vel tenēs. ¶ 7. Cūm autē plures ſint cohęredes & participes,& vn⁹ vel plures totā teneant hęreditatē,& particeps vn⁹ vel plures petat verſus vnū participē tenentē vel plures,ſi plures petant,nō eſt neceſſe oēs nominari in vno br̄i,quia diuerſæ ſūt actiones, quia q̄libet petat partē ſuā ꝓpriā quæ eū contingit ſine alio participe, ac ſi vnus particeps peteret verſus vnū vel plures participes vna erit actio,& quo caſu tenēs particeps viſū non habebit,quia diuinare nō poterit quæ pars ei accidere poterit de communi hæreditate, poterit tamē ei fieri qd̄ tantundē valet,vt ſi dicat, rationabilē peto partē meā quæ me contingit de tota hæreditate, vnde talis anteceſſor meus obijt ſeyſitus vt de feodo. ¶ 8. Cōtingit autē quādoq; q̄ diuiſa ſit hęreditas inter participes,& cùm

quis

quis partem ſuam habuerit a poſſeſſione ſua ceciderit,vel quód donationem fecerit ſub conditione aliqua, per quam poſt tempus eſſe poterit q̃ ad ipſum ſit reuerſura, & cùm per conditionem ad ipſum reuerti debeat alius iniuſte ſe ponat in ſeyſinam, & tenens ei obiecerit quód participes habuerit,exceptio illa non valebit,quia poſtquàm particeps in ſeyſina fuerit,& terrã de facto ſuo incumbrauit,nihil de hoc ad cohæredes vel participes, non magis de damno quàm de lucro. ¶ 9. Sunt etiam qui tenent in communi rem aliquam de communi conſenſu ſicut participes & capaces,ſed non tamen vt cohæredes, vt ſi de comuni conſenſu aliquam vaſtitatem pro communi commodo reliquerint ad paſturã vel aliud cõmodum vel alium vſum,ſi forte petant, eadem erit exceptio contra ipſos quæ & contra hæredes, quòd nullus ſine alio agere poſſit nec reſpondere.Res quidem communis eſſe poterit inter plures multis rationibus, vt ſupra,ſicut ſunt diuiſi & hæredes. ¶ 10 Datur etiã exceptio dilatoria tenẽti, non ex perſona petentis q̃ agere non poſſit,ſed ex perſona adiuncti ſine quo petere non poteſt,& qui non ſunt participes quaſi partem capientes, quia res quæ petitur inter petentes cùm euicta fuerit non capit diuiſionem,ſicut inter virum & vxorem qui ſunt quaſi vnica p̃ſona, quia caro vna & ſanguis vnus.Res tamen p̃pria vxoris, & vir eius cuſtos cûm ſit caput mulieris, & in quo caſu non reſpondebitur viro ſine vxore nec econtrario. Item datur exceptio tenenti peremptoria quoad petentem ſed non ad eum qui ius habet,vt ſi quis petat nomine ſuo rem qui petere deberet rem nomine alieno,vt ſi ſeruus fructuarius qui non habet actionem,& ſicut ſimplex canonicus vel ſimplex monachus, quia amotibiles ſunt & perpetuitatem non habent, & in quo caſu cadit actio & breue in perſona talis & tenet actio in perſona alterius per aliud breue. ¶ 11. Itẽ datur exceptio dilatoria tenenti contra petentem licet actio tota ad ipſũ pertineat propter autoritatem ſuperioris ſine cuius aſſenſu & autoritate petere non poſſit,ſicut decanus & capitulum tranſigere non poſſunt nec paciſci nec mutare ſtatum ſuum, ſicut nec rectores eccleſiæ de rebus eccleſiæ ſine conſenſu epiſcopi,& plures ſunt exceptiones alię quę competunt tenenti contra petentem prædictis rationibus, & de quibus ad præſens non recolitur.

1 ¶ *De exceptionibus quæ competunt tenenti ex perſona propria. 2. Quôd opertet q̃ omnes nominentur petentes licet reſpondere poſſunt q̃ quidam ſunt baſtardi & quidam villani & huiuſmodi. 3. Si particeps ſurdus fuerit vel mutus. 4. Si tenenti competat exceptio ex ipſa re. 5. Oportet quòd petens deſignet rem quam petit cum pertinentyꝭ.* Cap.26.

DIctum eſt ſupra de exceptionibus quę competunt tenenti ex perſona petentis,nunc autem dicendum de exceptionibus quæ competunt ipſi tenenti ex p̃ſona ſua p̃pria.Competit quidem ei exceptio minoris ætatis,quòd ante ætatem non reſpondeat, non magis quàm petens agere poſſit contra eum ante ætatem, ſecundum quod ſuperius dictum eſt de minori ætate. Et ſecundum hoc videri poterit quid agendum ſit hic.Item reſpondere nõ teneatur, quia non eſt in ſeyſina nomine proprio ſed nomine alieno, & ideo non poteſt in iudicium rem deducere.

Item

Item competit ei exceptio ex persona sua propria sicut contra petentem ex statu dubio & dubio rei euentu vt supra. Item competit ei exceptio ex persona sua propria, quòd sine alijs respondere non potest, qui tantundē iuris habent in re quam tenet sicut & ille, vel ratione adiuncti, vel ratione maioritatis vt supra. Sed ad hoc quòd exceptionē habeat quoad actionem differendam & breue posternendum, secundum quod participes nominandi sunt in breui vel non nominati, videndum erit an partita sit inter cohæredes vel non cohæredes participes hæreditas vel res cōmunis vel non. Si autem hæreditas non fuerit partita sed teneatur in cōmuni, quilibet cohæredū tantundē iuris habet tenendi hæreditatē quantum & alij: sed tamen non ꝑ se ante diuisionē sed ꝑ se in cōmuni cū alijs, & sic totū tenet & nihil tenet. s. totū in cōmuni, & nihil se ꝑ patim ꝑ se. Cùm autem tenens ita excipiat quòd non teneatur sine participibus respondere; videndū est inprimis si hæreditas partita sit vel non. Si autē partita sit, & tenens teneat rem petitam sic partitā & in proparte, non est necesse quòd omnes participes in breui nominētur, quia si in breui nominētur illi qui nihil tenent, cadit breue: vt probatur de termino s. M. añ regis H. decimo quinto in cōm Essex. Assisa vtrum de I. persona de Messe & Radulpho de Ardern & vxore sua & eorū participibus. Ad idē facit de comitissa Oxoñ & w. Blundo & vxore sua, quia recessum est a cōmuni, sed tamen sine participib⁹ suis non tenet petenti respondere, et si sine eis responderet & amitteret, regressum non haberet erga participes ad damnum suū restaurandum in aliqua contributione facienda, sed hoc sibi ipsi & negligentiæ suæ posset imputare. Sed licet non sunt nominati, tamē oportet quòd vocentur cùm tenens sine illis respondere non teneatur. Summoniri igitur debet per hoc breue. Rex vicecom̄ salutē. Summoneas ꝑ bonos sūmonitores A. B. quód sint coram iustic. &c. ad respondendum C. simul cum D. de tanta terra cum pertinentijs in tali villa vel in tali com̄, vel de tanto terræ cum pertinentijs in alio com̄ quam idem C. in curia nostra &c. clamat vt ius suum versus prædictum D. & sine quibus prædictus D. nō vult respondere eidem C. cùm prædicti A. & B. sint participes ipsi⁹ D. de prædicta terra &c. et quo casu si venerint, respondeāt cum ipso D. si voluerint, si autem non, nihilominus procedat loquela. Et in hoc casu siue venerint siue nō, & tenens amiserit, ꝑ ęqualib⁹ portionib⁹ faciēt tenenti excambiū. Et quòd participes no nominati ita summoneri debent: ꝓbatur de termino s̄ Michaelis anno regni Regis H. nono incipiente decimo in com̄ Eborum & Lync. de Adam Tusset. ¶ 2. Si autem hæreditas cōmunis partita non sit, oportet de necessitate quòd oēs nominentur in breui, alioquin cadit breue ex toto. Si autē a petente ita fuerit replicatum, quòd non est necesse omnes nominare rationibus paulo antedictis, quia oēs illorū vel quidā bastardi sunt vel mortui cùm masculi sunt, vel si fœminæ, quôd quædā bastardæ & quædā villanis maritatę, & quædam villanæ quę non nominantur, item quædam contulerunt se religioni, breue in pēdēte erit & actio, donec de veritate constiterit. Inprimis cùm dicatur, quòd absens sit bastardus, sūmoneatur per breue in forma supradicta, quòd sit corā iustic. ad certos diē & locū ad ostendendū quid iuris clamat in tāto

terræ

quis partem ſuam habuerit a poſſeſſione ſua ceciderit,vel quód donationem fecerit ſub conditione aliqua, per quam poſt tempus eſſe poterit q̃ ad ipſum ſit reuerſura, & cùm per conditionem ad ipſum reuerti debeat alius iniuſte ſe ponat in ſeyſinam, & tenens ei obiecerit quód participes habuerit,exceptio illa non valebit,quia poſtquàm particeps in ſeyſina fuerit,& terrã de facto ſuo incumbrauit,nihil de hoc ad cohæredes vel participes, non magis de damno quàm de lucro. ¶ 9. Sunt etiam qui tenent in communi rem aliquam de communi conſenſu ſicut participes & capaces,ſed non tamen vt cohæredes, vt ſi de comuni conſenſu aliquam vaſtitatem pro communi commodo reliquerint ad paſturã vel aliud cõmodum vel alium vſum,ſi forte petant, eadem erit exceptio contra ipſos quæ & contra hæredes, quòd nullus ſine alio agere poſſit nec reſpondere.Res quidem communis eſſe poterit inter plures multis rationibus, vt ſupra,ſicut ſunt diuiſi & hæredes. ¶ 10 Datur etiã exceptio dilatoria tenẽti, non ex perſona petentis q̃ agere non poſſit,ſed ex perſona adiuncti ſine quo petere non poteſt,& qui non ſunt participes quaſi partem capientes, quia res quæ petitur inter petentes cùm euicta fuerit non capit diuiſionem,ſicut inter virum & vxorem qui ſunt quaſi vnica ꝑſona, quia caro vna & ſanguis vnus.Res tamen ꝓpria vxoris, & vir eius cuſtos cùm ſit caput mulieris, & in quo caſu non reſpondebitur viro ſine vxore nec econtrario. Item datur exceptio tenenti peremptoria quoad petentem ſed non ad eum qui ius habet,vt ſi quis petat nomine ſuo rem qui petere deberet rem nomine alieno,vt ſi ſeruus fructuarius qui non habet actionem,& ſicut ſimplex canonicus vel ſimplex monachus, quia amotibiles ſunt & perpetuitatem non habent, & in quo caſu cadit actio & breue in perſona talis & tenet actio in perſona alterius per aliud breue. ¶ 11. Itẽ datur exceptio dilatoria tenenti contra petentem licet actio tota ad ipſũ pertineat propter autoritatem ſuperioris ſine cuius aſſenſu & autoritate petere non poſſit,ſicut decanus & capitulum tranſigere non poſſunt nec paciſci nec mutare ſtatum ſuum, ſicut nec rectores eccleſiæ de rebus eccleſiæ ſine conſenſu epiſcopi,& plures ſunt exceptiones alię quę cõpetunt tenenti contra petentem prædictis rationibus, & de quibus ad præſens non recolitur.

1 ¶ De exceptionibus quæ competunt tenenti ex perſona propria. 2. Quòd oportet q̃ omnes nominentur petentes licet reſpondere poſſunt q̃ quidam ſunt baſtardi & quidam villani & huiuſmodi. 3. Si particeps ſurdus fuerit vel mutus. 4. Si tenenti competat exceptio ex ipſa re. 5. Oportet quòd petens deſignet rem quam petit cum pertinentijs. Cap.16.

DIctum eſt ſupra de exceptionibus quę competunt tenenti ex perſona petentis, nunc autem dicendum de exceptionibus quæ competunt ipſi tenenti ex ꝑſona ſua ꝓpria. Competit quidem ei exceptio minoris ætatis,quòd ante ætatem non reſpondeat, non magis quàm petens agere poſſit contra eum ante ætatem, ſecundum quod ſuperius dictum eſt de minori ætate. Et ſecundum hoc videri poterit quid agendum ſit hic. Item reſpondere nõ teneatur, quia non eſt in ſeyſina nomine proprio ſed nomine alieno, & ideo non poteſt in iudicium rem deducere.

Item

Item competit ei exceptio ex persona sua propria sicut contra petentem ex statu dubio & dubio rei euentu vt supra. Item competit ei exceptio ex persona sua propria, quòd sine alijs respondere non potest, qui tantundē iuris habent in re quam tenet sicut & ille, vel ratione adiuncti, vel ratione maioritatis vt supra. Sed ad hoc quòd exceptionē habeat quoad actionem differendam & breue posternendum, secundum quod participes nominandi sunt in breui vel non nominati, videndum erit an partita sit inter cohæredes vel non cohæredes participes hæreditas vel res cōmunis vel non. Si autem hæreditas non fuerit partita sed teneatur in cōmuni, quilibet cohæredū tantundē iuris habet tenendi hæreditatē quantum & alij: sed tamen non ꝑ se ante diuisionē sed ꝑ se in cōmuni cū alijs, & sic totū tenet & nihil tenet. s. totū in cōmuni, & nihil se patim ꝑ se. Cùm autem tenens ita excipiat quòd non teneatur sine participibus respondere, videndū est inprimis si hæreditas partita sit vel non. Si autē partita sit, & tenens teneat rem petitam sic partitā & in proparte, non est necesse quòd omnes participes in breui nominētur, quia si in breui nominētur illi qui nihil tenent, cadit breue: vt probatur de termino s.M. añ regis H. decimo quinto in coñ Essex. Assisa vtrum de I. persona de Messe & Radulpho de Ardern & vxore sua & eorū participibus. Ad idē facit de comitissa Oxoñ & w. Blundo & vxore sua, quia recessum est a cōmuni, sed tamen sine participibꝰ suis non tenet petenti respondere, et si sine eis responderet & amitteret, regressum non haberet erga participes ad damnum suū restaurandum in aliqua contributione facienda, sed hoc sibi ipsi & negligentiæ suæ posset imputare. Sed licet non sunt nominati, tamē oportet quòd vocentur cùm tenens sine illis respondere non teneatur. Summoniri igitur debet per hoc breue. Rex vicecoñ salutē. Summoneas ꝑ bonos sùmonitores A.B. quód sint coram iustic. &c. ad respondendum C. simul cum D. de tanta terra cum pertinentijs in tali villa vel in tali coñ, vel de tanto terræ cum pertinentijs in alio coñ quam idem C. in curia nostra &c. clamat vt ius suum versus prædictum D. & sine quibus prædictus D. nō vult respondere eidem C. cùm prædicti A. & B. sint participes ipsiꝰ D. de prædicta terra &c. et quo casu si venerint, respondeāt cum ipso D. si voluerint, si autem non, nihilominus procedat loquela. Et in hoc casu siue venerint siue nō, & tenens amiserit, ꝑ ęqualibꝰ portionibꝰ faciēt tenenti excambiū. Et quòd participes no nominati ita summoneri debent: ꝓbatur de termino s. Michaelis anno regni Regis H. nono incipiente decimo in coñ Eborum & Lync. de Adam Tusset. ¶ 2. Si autem hæreditas cōmunis partita non sit, oportet de necessitate quòd oēs nominentur in breui, alioquin cadit breue ex toto. Si autē a petente ita fuerit replicatum, quòd non est necesse omnes nominare rationibus paulo antedictis, quia oēs illorū vel quidā bastardi sunt vel mortui cùm masculi sunt, vel si fœminæ, quōd quædā bastardæ & quædā villanis maritatę, & quædam villanæ quę non nominantur, item quædam contulerunt se religioni, breue in pēdēte erit & actio, donec de veritate constiterit. Inprimis cùm dicatur, quòd absens sit bastardus, sūmoneatur per breue in forma supradicta, quòd sit corā iustic. ad certos diē & locū ad ostendendū quid iuris clamat in tāto

terræ

terræ cum pertinentijs in tali villa quam talis clamat versus talem vt ius suum,vel per assisam mortis antecessoris.Et vnde idem talis .s. petens dicit quòd bastardus est,& quòd nihil iuris clamare potest in prædicta terra.Et de hac materia inueniri poterit de termino s. Trinitatis anno regni regis H.quarto in comitatu Somerset. Si autē dubitetur an particeps nō nominatus sit mortuus vel non,detur alius dies vt interim inquiratur veritas:vt de itinere M.de Patesshull in comitatu Kanc.anno regni regis H. decimo tertio de w.filio Roberti.Item refert de tenēte participe cùm tenuerit pro diuiso facta partitione & ille moriatur qui de re petita nihil tenet,an cadat actio per mortem talis ac si ille qui teneret rem moreretur? Reuera non cadit, non magis quàm si warrantus vocatus moreretur,sed stat breue,& ibi incipiendū.Si autem moriatur nominat⁹,cadit: sed si idē qui non nominatur habeat talem hæredem infra ætatē, expectabitur hæredis ætas. De hoc autem quod dicitur de maritata villano quôd si talis non nominetur cadit breue vt supra dictum est, et si nominetur tenet & procedit placitū de alijs, illa tamē ad tempus a petitione excluſa est quousquè villanus mortuus fuerit: vt de itinere M.de P.in comitatu Lincolñ anno regni regis H.decimo de Hugone de Hull.Et ad hoc facit de itinere Roberti de Veer comite Oxoñ & M. de Patesshull anno regni regis H. quinto in comitatu Hertford assisa mortis antecessoris si w. de Ludwich. Et quòd cadat breue si non fuerit nominata : inueniri poterit de eodem itinere in eodē comitatu, assisa mortis antecessoris de Matilda filia Godwini,& est ratio ibi assignata,quia villanus mori potuit.Item de participe absente,de quo replicatur quòd villanus est, sūmoneatur quòd sit ad ostendum quid &c. Item de hoc quod dicitur quòd particeps cōtulit se religioni & ita mortuus seculo,constare poterit per litteras episcopi vtrum redire possit ad seculum vel non, secundum quod susceperit habitum ꝓbationis vel professionis.Et de hac materia inueniri poterit de termino s. Trinitatis anno regis H. quarto in com̄ South : de Iohanne de Brywes. Item esto quòd particeps in prisona detineatur quòd venire non possit. Item si tali infirmitate detentus vel ab hostibus captus,nihilominùs oportet eum nominare,& cùm nominatus fuerit, supersedendum erit quousquè venire possit.Si autē imprisonatus fuerit particeps nominatus ꝓpter feloniam,de qua sit in periculo vitæ vel membrorum, remaneat loquela sine die quousq; constiterit de eius deliberatione vel damnatione: vt de itinere w.de Ralegh in comitatu Bed.de Iuliana de Nodarijs.Ita suspenditur breue & loquela si vnus ex participibus fuerit infra ætatem donec ad ætatem peruenerit. ¶ 3. Sed quid dicetur de participe qui naturaliter surdus fuerit & mutus,videtur quòd talis omni tempore pro non hęrede & pro non participe haberi debeat . Et ideo siue nominetur siue non,non cadit actio nec breue . Sed tenet tam in persona petentis quám in persona tenentis quantum ad omnes . Si autem a casu venerit surditas vel nō venerit & quòd mutus fuerit, expectandum erit per aliquod tempus si spes habeatur de conualescentia.De adiūcto vero & superioris cōsensu,qualiter fieri debeat in ꝑsona tenentis,ꝑpendi poterit ꝑ ea quę superius dicta sunt in persona petentis. Et notandum quòd licet non capa-

ces

ces hæredes nominentur, vel forte pænitus extranei, non tamen propter hoc cadit breue, ſed ſtabit in ꝑſonis aliorum qui ius habent, quia in hoc tali caſu vtile non vitiatur ꝑ inutile. Notandum eſt etiam quòd plures participes petere poſſunt tenendi in communi a pluribus qui ſeperatim tenent, & qui ſeſe in nullo contingunt, & hic plures erunt actiones propter pluralitatem ꝑſonarum. Et vice verſa plures non participes quorum iura ſeperata ſunt, petere poſſunt verſus plures cohæredes & participes, & ſimiliter erunt hic actiones plures & diuerſæ. Item poſſunt plures cohæredes & participes petere verſus plures cohæredes & participes & hic erit vnica actio propter vnitatem iuris. ¶ 4. Si autem non ſit exceptio quæ competat tenenti contra petentem, nec ex perſona petentis nec ex ꝑſona ſua propria, firmato ſic iuditio ex perſona iudicis, petentis & tenentis, cùm iudicium ſit trinus actus trium perſonarum, videndum erit an ſit aliqua quæ competat tenenti ex ipſa re quæ petitur, ſi corporalis fuerit & immobilis ſicut terra tenementum, vel redditus qui proueniat ex tenemento. ¶ 5. Oportet igitur inprimis quòd petens rem deſignet quam petit, videlicet qualitatem, vt ſciatur vtrũ petatur terra vel redditus cum ꝑtinentijs. Item quantitatem, vtrum videlicet ſit plus vel minus quod petitur. Certam enim rem oportet deducere in iudicium, ne contingat iuditium eſſe deluſorium vel obſcurum, quia de re incerta in iudicium deducta certa fieri non poterit ſententia, licet quandoq; de incerta re agatur. Iudex ſiue iuſtic. (in quãtũ ei poſſibile fuerit) certũ debet ꝑ ferre iuditium. Specificare autem poterit ſic, vt ſi dicat. Peto verſus talem tot maneria, quandoquè cum ꝑtinentijs, quandoquè ſine. Item tot feoda militum cum ꝑtinentijs. Item tot carucatas terræ, tot virgatas, tot acras, tot ſelliones. Item tot libratas terræ, tot ſolidatas, tot bouatas ſecundum diuerſitatem tenementorum, & ſecundum quod in breuibus de recto & de ingreſſu continetur, & ita quòd narratio bri conueniat, a quo ſi diſcordet & breui non conueniat narratio, amittit petens, quia non admittitur variatio. Admittitur tamen variatio quandoquè, dum tamẽ dicat ſimile, vt ſi contineatur in breui quôd petit duas carucatas quæ per ãnũ valent decẽ libratas, non ꝑpter hoc recedit a breui ſuo ſi dicat, peto decem libratas terræ, quia dicit quod tantundem valet, non enim refert vtrum quid fiat vel ſuum ſimile.

1 ¶ *Propoſita intẽtione videre poterit tenẽs an totã teneat vel nõ, & vnde oportet ꝙ viſũ habeat vel quod tantundẽ valeat. 2. Cùm viſũ habuerit quid faciendũ. 3. Oportet deſignare quæ vel qualis ſit quã petit res mobilis vel immobilis & certa deſignatio. 4. Exceptio ꝙ nihil inde tenet & pœna quæ ſequitur ſi inde conuincatur. 5. Exceptio ꝙ tenementũ nõ teneat quia alius tenet de pertinentijs. 6. Quod aliquando fuit de pertinentijs ſed poſtea deſint eſſe. 7. Inquiſitio vtrũ totũ tenuerit vel non. 8. Si tenẽs dicat ꝙ nihil teneat & aliâs cognouit ꝙ totũ teneat. 9. Si cognouerit ꝙ totũ non tenuerit in feodo ſed partẽ. 10. Si quis maneriũ petat cũ õnibus pertinentijs ad quod pertineat aduocatio. 11. Replicatio ſuper hoc. 12. Si dicat ꝙ nihil tenuerit mentiendo ſicut de priore de weylocke & w. de Inſula. 13. Si tenẽs dicat ꝙ totã terrã non teneat, & petẽs ꝙ totã, & ſic ſit res dubia per negationẽ aut locus erit ioco partito aut inde inquiſitio de pertinentijs, & ſunt pertinentiæ pertinentiarum.* Cap. 27.

CVm autem petens intentionem ſuam ſic formauerit, eſtimare debet tenens an teneat totam terram petitam vel eius partem vel omnino nihil ſi totam teneat, vtrum illam teneat nomine ꝓprio vel nomine alieno. Si autem nomine alieno vt ſi in cuſtodia, ad vadium, ad voluntatem, vel ad terminum annorum, cadit breue, quia actio non competit cõtra talem, ſed contra illum cuius nomine fuerit in ſeyſina. Si autem nomine ꝓprio, tunc refert vtrum ad terminum vitæ, vel vt de feodo. Et quo caſu concedatur ei viſus ſi viſum petierit, vt petens oſtendat ei quantum terræ petierit, & ꝑ quas metas, & hac ratione dabitur ei dilatio, vt inde habito viſu, ſciri poterit ſi terram petitam integré teneat vel non, vt ſupra in tractatu de viſu faciendo. Et hæc vera ſunt, niſi petens incontinenti oſtendere poſſit certitudinem ꝑ quam facere poſſit quod tantundem valeat, vt ſi dicat: peto tantam terram ꝑ tales metas, vel tantam terram vnde anteceſſor ſuus obijt ſeyſitus vt de feodo, vel ſic: peto aduocationem eccleſiæ ſancti Petri cùm duæ fuerint eccleſiæ in eadem ciuitate, videlicet ſancti Petri & ſancti Pauli, vt ſupra plenius in tractatu de viſu faciendo. ¶2. Cùm autem tenens viſum habuerit vel quod tantundẽ valet, ſcire poterit vtrum petenti reſpondere teneatur & ad breue ſuum vel non teneatur, ſecundum quod tenuerit totam rem nomine ꝓprio vel alieno, vel nihil inde tenuerit, vel non niſi eius partem: quia ſi totam non tenuerit, amittere non poteſt quod non habet, & ita cadit breue ſed nõ actio, niſi ita ſit quòd petens oſtendere poſſit quód tenens totam teneat in dominico & in ſeruitio, niſi tenens docere poſſit contrarium, quòd nec in dominico nec in ſeruitio: & quo caſu fieri poſſit iocus partitus ſi partes conſenſerint ſub tali periculo, vel quòd tenens rem petitam amittat, vel quòd petens clamorem ſuum imꝓpetuat, ſed hoc erit voluntarium & non iudiciale. Et notandum quòd cùm tenens ſemel talem exceptionem ꝓpoſuerit, vlterius conſimilem ꝓponere non poſſit, ne diutius ꝓtrahatur negotium, & tenens ad hoc poterit coarctari quód oſtendat quid in poſſeſſione extiterit, ne iterum cadat breue ꝑ mendatium, & etiam ad omnes exceptiones quæ faciunt ad breue poſternẽdũ. ¶3. In hac quidẽ actione ꝑ brẽ de recto, ſicut in qualibet alia actione ꝑ quã petitur res corporalis, deſignare oportet petentẽ quæ & qualis ſit res quæ petitur, vt ſi ſit res immobilis ſicut tenementum, deſignare oportet qualitatem & quantitatem, vt ſupradictum eſt. Si autem res mobilis, ſicut animal, veſtis, vel aliud quod conſiſtit in pondere, numero, vel menſura, quia non ſufficit dicere, peto rem, niſi dicatur peto talem rem. Item ſi tenementum, oportet deſignare vtrum ſit terra vel redditus. Item ſi redditus, vtrum ſit annuus proueniens ex tenemento, vel datus de camera, ſecundum quod ſupra diſtinguitur in tractatu de noua diſſeyſina. Item ſi res ſit mobilis, oportet deſignare vtrum petatur animal vel veſtis, ſi animal, vtrum leo vel homo: ſi autem veſtis, vtrum bombicina, vel lana, vel de linio. Si autem petatur res quæ in pondere conſiſtat, ſicut maſſa rudis vel formata, tunc ſcire oportet cuius ſit ponderis & cuius generis. Si autem petatur res quæ in numero conſiſtat ſicut pecunia numerata, tunc quot libræ, quot ſolidi, vel quot denarij. Si autem

autem petatur res quæ consistit in mensura, tunc vtrum liquidum aut solidum, vt si solidum, tunc cuius generis, vtrum frumenti, ordei, vel alterius annonæ. Si autem liquidum, tunc vtrum vinum, an oleum, vel huiusmodi, & sic cuius generis. De numero autem constare oportebit quot modia, vel quarteria, vel huiusmodi, & ita perpendi poterit de qualitate & quantitate rei mobilis. Si autem res fuerit immobilis sicut terra, eodem modo oportet designare qualitatem & quantitatem, vt supra dictum est. Item vtrum tota petatur an eius pars, & ne plus petatur a petente quàm tenens teneat. Item vtrum petatur corpus rei cum pertinentijs vel sine. Item vtrum petatur vnum corpus per se cum pertinentijs, vel plura corpora per se vel cum pertinentijs. Item si plura corpora cum pertinentijs vel sine, tunc vtrum sese contingant & ita annexa sint quòd vnum ab alio separari non possit, vel quòd sese in nullo contingant, & pænitùs sunt diuersa. Item refert vtrum petatur ab vno vel pluribus, & eodem modo vtrum teneatur ab vno vel a pluribus, vt supra de participibus. Item designatur res quæ petitur ex nomine, vt si petam hominem, oportet designare nomen, quia nomina hominum cognoscendorum gratia imposita sunt. Eodem modo si petatur manerium, oportet quòd designetur ex nomine, vel si alia quæuis res, vel alia quæ tantundem valeat, vt supra de visu faciendo. Et quemadmodum petuntur corpora, sic & quandoquè petuntur iura, sicut ius aduocationis quod est de pertinentijs alicuius rei corporalis, quia iura sine corporibus esse non possunt. Et petitur aliquando ius aduocationis per se & cum suis pertinentijs, & aliquando cum corpore simul cum ipsa re cùm sit de ipsius rei pertinentijs. ¶ 4. Cùm autem dicat petens in intentione sua, peto versus talem tantam terram cum pertinentijs &c. excipere poterit tenens contra intentionem suam quód ipse nihil inde tenet, nec vnquam aliquid inde tenuit: si petens hoc dedicere non possit cadit breue simul cum actione, cùm tenens verum confiteatur. Si autem dicat se nihil tenere cûm reuera totum teneat & inde se posuerit in inquisitionem, si tenens per inquisitionem conuincatur pro mendace, amittet rem quæ petitur propter mendacium. Et qualiter & per quod breue fieri debet inquisitio inferius dicetur: nec erit hic locus ioco partito, nisi in hoc consenserint partes ex abundanti. Item si excipiat tenens hoc modo, & dicat quòd ipse nihil tenet sed alius, si in hoc mendatium inueniatur, amittit quod tenet propter mendatium & sine ioco partito. Item si cognoscat quòd rem teneat sed non totam quia alius partem siue de ipso corpore, siue de pertinentijs, si p inquisitionem de mendatio conuincatur, non tamen propter hoc amittet ipsam rem totam, nec eius partem, nec punietur mendatium vt prius, sed procedit loquela versus tenentem vt de toto respondeat nisi aliud inducat ex cõmuni assensu, vt iocus partitus. Et quod dicitur de corpore dicatur de pertinentijs, secundum quod totum tenuerit vel non tenuerit vel eius partem. Item respondere poterit & cognoscere quód aliquando tenuit rem petitam sed modo non tenet illam, quo casu videndum erit quan-

do desijt possidere. Desinere autem potest quis dolosè ne secum agatur, & quandoq; sine dolo,& vnde videndum an desijt possidere ante breuis impetrationem vel post.Si autem ante, non tenetur ex dolo cùm non sit in arbitrio suo quin debeat respondere licet sit in arbitrio petentis quando velit agere . Item non tenetur ex dolo licet post impetrationem alienauerit & transtulerit ad aliam rem petitam, quia bene potest tenens ignorare impetrationem.Et petens poterit esse negligens in prosecutione. Item alienare poterit siue dolo post impetrationem,& post summonitionem, vt si ante impetrationem vel post impetrationem(dum tamen summonitione præuentus non sit)se transtulerit tenens ad partes transmarinas vel tam remotas quôd de summonitione nihil sciuerit & ibi alienauerit,non punitur . Si autem fecerit contrarium in casibus supradictis, haberi debet ꝑ possessore, & maximè si alienauerit post sũmonitionem testatam & ꝓbatam : vt de termino sancti Michaelis anno Regis Henrici quarto incipiente quinto.Item si post impetrationem facta fuit alienatio pendente inquisitione, erit breue in pendenti & secundum hoc teneat vel cadat: vt de termino sanctę Trinitatis anno Regis H.septimo in comitatu Oxoñ de Ioceto de Plungenay.Si autem summonitione præuent' fuit q; illam sciuit vel scire debuit , ꝑ possessore habebitur siue donatorius possessionem apprehenderit siue non.Item respondere poterit quòd totum corpus manerij non tenuerit,quia talis tenet tantum de corpore vnde ipse nihil habet siue manerium petatur cum pertinentijs vel sine. Et vnde nihil habet nec in dñico nec in seruitio , nec ī eleemosina nec in aduocationibus. Et vnde oportet petentem ꝑ inquisitionem docere contrarium.Item vel tempore impetrationis vel summonitionis nihil tenuerit, dum tamen postea possidere inceperit, respondebit . Item cùm corpus manerij petatur in dominico , respondere poterit tenens , quòd nihil inde tenet in dominico sed totum in seruitio, & quo casu si ita sit, cadit breue & similiter actio , quia non potest tenens amittere id in dominico quod non tenet nisi in seruitio . Item cùm petens totum petat in dominico , tenens respondere potest & cognoscere quòd totum non tenet in dominico ,sed partim in dominico & partim in seruitio,quo casu videtur quôd ex toto cadit breue, & actio tantum pro ea parte quam non tenet in dominico: nisi ita sit (secundum quosdam) quòd petens possit intentionem institutam in hoc mutare , quòd petere possit in dominico quod tenens tenet in dominico , & in seruitio quod tenens tenet in seruitio . In electione vero petentis est in hoc casu vtrum velit quòd breue stet vel cadat , secundum quod se tenuerit ad petendum in dominico & seruitio versus tenentem, & sic stat breue : vel quòd totum petat versus tenentem in dominico & quòd sic cadat breue. ¶5. Item dicere poterit & respondere(vt supra) quòd nihil inde tenet omnino nec in dominico , nec in seruitio,nec in eleemosina,nec in aduocaria,& hoc ꝓbato cadit breue.Item si dicat tenens quôd totum non teneat,quia alius tenet de ꝑtinentijs,vel de corpore manerij tantum, sicut aduocationem vel tantam terram, replicare poterit petens quòd non habet necesse excipe-

ſe excipere partem illam, vel quia omninò non eſt de ꝑtinentijs ſed pertinet ad aliam terram & ad aliud feodum, & ſemper pertinuit, & vnde ipſe idem nihil inde clamat, licet quandoquè eſſet de corpore vel pertinentijs, capitalis ſuus dominus qui eum inde feoffauit partem illam alienauit antequam anteceſſorem ſuum (cuius ſeyſinam ipſe petit) feoffaret, & ipſe nihil aliud petit, niſi illud quod anteceſſor ſuus habuit anno & die quo feoffatus fuit, & poſt feoffamentum illud nihil de re petita alienatum fuit vel tranſlatum. ¶ 6. Item dicere poterit tenēs quòd quādo dominus Rex dedit manerium illud cum pertinētijs tali Abbati qui eum inde feoffauit per chartam ſuam non fuit terra illa de corpore manerij, nec de pertinentijs, quia prius data per ipſum regem, & idem Abbas illam dedit ātecеſſori ſuo per chartam ſuam in eodem ſtatu quo Abbas illam tenuit de dono domini regis, & ſicut charta Regis teſtatur, ſcilicet in dominico id quod Abbas ante donum ſuum habuit in dominico, & in ſeruitio quod habuit in ſeruitio, eleemoſina, & in aduocaria. Et vnde dicere poſſit quód Abbas a conqueſtu Angliæ de Rege in Regem, & ſemper ſe defendit per hoc quod dixit quód tenuit terram illam cum talibus pertinentijs in eleemoſinam de regibus: vt de itinere Martini de Pateſhul de loquela quæ fuerit ſuper iudicium de diuerſis comitat̄ anno Regis Henrici tertio in comitatu Kanc. de W. comite Marr̄ ſeniore & Falcaſio de Breyāte. Ad hoc autem facit de termino ſanctę Trinitatis anno Regis Henrici quarto in comitatu Bedf. de w. comite Marr̄. Facit etiam ad hoc manifeſtè de termino Hillarij & Paſchæ anno regni Henrici vt ſupra in principio, quia ibi dicitur, ꝙ ſicut manerium datū fuit anteceſſori in dominico & ſeruitio &c. ita illam petit. Item ſi dicat tenens quòd totam terram illam non teneat, quia communis eſt, & partibilis inter cohęredes & participes, & ſi hoc negetur, inde fieri poterit inquiſitio, vtrum ita ſit vel non ſit, vt ſupra de participibus. Et ſimiliter de termino ſancti M. āno regis Henrici decimo ſexto incipiēte decimo ſeptimo in fine. Item ſi petens plus petat q̄ tenens teneat, vt ſi petens petat viginti quatuor acras terræ, cùm tenēs non teneat niſi viginti aut ſtat br̄e aut cadit, & tūc fiat inq̄ſitio per tale br̄e. ¶ 7. Rex vic. ſalutē. Pręcipimus tibi ꝙ aſſūptis tecum quatuor vel ſex. Vel pluribus legalib⁹ hominib⁹ ex illis qui viſū fecerunt, de terra quam talis petit verſus talem, & ꝑ eos & alios legales homines diligēter inquiras, ſi prędictus talis tenens teneat xxiiij. acras terræ integræ, quas talis clamat verſus eundem talem, necne, & vnde idē talis tenēs dixit ꝙ non tenuit inde niſi tantū viginti acras, & ꝙ talis petens inde tenuit quatuor acras, & inquiſitionem illam nobis mittas &c. T. &c. Et de hac materia inueniri poterit de termino. ſ. H. āno regis H. quinto in com̄ Eborum de Petro de malo lacu. Itē ſi dicat tenēs excipiendo ꝙ nihil teneat, cùm aliàs in com̄ dixit ſe tenere totum, & cognouit, & a tali tenente, verſus quem nunc petitur niſi ad terminum, & non alio modo, cùm petens hoc dedixerit fiat inquiſitio per hoc breue. ¶ 8. Rex vic. ſalutē. Pręcipimus tibi ꝙ in pleno com̄ tuo recordari facias loquelā quę fuit in eodē com̄ tuo, inter tales de tanta terra cum ꝑtinētijs &c. Et vnde prædictus talis verſus quem &c. reſpondit quòd non tenuit terrā

it terram illam niſi ad terminum, & ad voluntatem talis, nec aliquod ius clamauit in eadem. Et recordum illud habeas &c. per quatuor &c. Teſte &c. Idem dies datus fuit partibus. De hac materia inueniri poterit de termino ſancti Michaelis anno Regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Bedford de Richardo de Bauadum. Item notandum quòd ſi quis terram petat cum pertinentijs ab aliquo, & petat in dominico quod in dominico, & in ſeruicio quod in ſeruitio, ſi tenens nihil tenuerit in dominico, cadit breue. Et eodem modo licet ille qui tenet de tenente, tenere debeat de eo, ſi tamen tenens implacitatus nihil perceperit de ſeruitio cadit breue eodem modo vt ſupra: vt de termino ſanctę Trinitatis anno Regis Henrici quarto in comitat̄ Buck. aſſiſa mortis de Hugone de Gurnay. ¶ 9. Si autem tenens ita reſpondeat, quòd totam non teneat in feodo, ſed partem in feodo, & partem in cuſtodia, non cadit breue pro ea parte quam tenens tenet in dominico: vt de itinere Martini de Pateſhull in comitatu Kanc. anno regis Henrici duodecimo. De Godefrido de Reſiton. Eodem modo ſi quis per vnum breue plura petat maneria, vel terras, vel alia quæ ſeſe non contingunt, ſtare poterit breue pro vna parte, & cadere pro alia parte: cùm placita ſint omnino diuerſa. ¶ 10. Item ſi quis manerium petierit cum omnibus p̄tinentijs, ad quod pertineat aduocatio eccleſiæ, & nihilominus per aliud breue petat aduocationem, vna eſt actio, ſed breue cadit, cùm ſit ſuperfluum, quia petens plus petit eo quôd bis petit idem, & eſt vna petitio nugatoria & invtilis cùm alia ſufficiat per ſe. Et idem erit ſi per vnum breue petat manerium cum pertinentijs, & poſtea in narratione ſua dicat ſic: peto tale manerium cum pertinentijs & cum aduocatione eccleſię, non tamen cadit p̄pter hoc actio nec breue, ſed ſuſpendatur adiectio illa quaſi ſuperflua, cûm ſufficiat manerium cum pertinentijs petere. ¶ 11. Item replicare poterit petens eo quòd tenens dicit quòd totum non teneat quia alius tenet aduocationem, replicari poterit quòd aduocatio non pertinet ad terram petitam, ſed ad aliam baroniam, & ad aliud feodū, & ideo quòd non eſt neceſſe illam excipere, vt de placitis quæ ſequuntur Regem anñ Regni Henrici decimo nono in comitatu Bedf. de Iohanne de Traylie & Waltero de Godardville. Et ſic amittere poterit quis multipliciter propter plus petitionem. Plus autem peti poteſt multis modis: re, cauſa, loco, tempore, vt ſi quis dicat vel petat plus quám tenens teneat, cadit breue, ſed non cadit actio, vt videri poterit de muliere petente dotem, vt ſi plus petat q̄ ad ipſū p̄tineat nomine dotis, nō tamē cadit a cauſa, dum tamen p̄teſtata fuerit q̄ plus non petierit q̄ tertiam partem vnde vir ſuus obijt ſeyſitus vt de feodo: vt de termino P. ãno regis H. ſeptimo in com̄ Suſſex de Nicholaa quæ fuit vxor Thomæ de Caſteneys. ¶ 12. Cùm autē tenens dicat (vt ſupradictū eſt) q̄ nihil teneat cùm reuera tenuerit mentiendo, & petēs ante inquiſitionem inde factā ſe ipſū decipiendo ſe de breui retraxerit, & agere inceperit verſus aliū, qui a tenente falſò dicebatur eſſe tenens, & qui dixérit ſe non tenere, cùm re vera nihil teneat & per hoc conſtiterit p̄ inquiſitionem, ille qui falſò negauit non

amittet

amittet propter mendatium eo quòd petens de mẽdatio illum non conuincit, ſed minus cautè ſe retraxerit, & ſic non punitur mendatiũ propter ſuam negligentiam, quod quidem fieret ſi negligens non fuiſſet.

¶ 13. Cûm vero tenens excipiendo dicat quòd totam terram petitam non teneat & petens dicat quôd totam teneat, quia per hoc ſit res dubia, fiat inde inquiſitio ſub periculo amiſſionis per iocum partitum: vt de termino ſancti Hillarij anno regis Henrici nono de Rogero de Drayton in comitatu Derby. Si autem obijciatur a petente quód terra quæ excipi deberet non ſit de pertinentijs terræ petitæ, tunc fiat inquiſitio per hæc verba, ſcilicet ſi tanta terra cum petinentijs quam talis tenet in tali villa ſit de tot hidis vel de tanta terra, vel de corpore talis manerij, vel de eius pertinentijs, quam talis clamat verſus talem, vel aliter: Si ille talis teneat tales hidas, vel tot hidas terræ, vel tantam terram in eiſdem villis, ſiue terram illam quam idem talis clamat in prædictis villis verſus talem. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſancti Hillarij ãno regis Hẽrici nono in comitatu Warr̃ de Roberto de Cherleton. De hoc autem quod dicitur (quôd talis petit tantam terram cum pertinentijs) dictum eſt ſupra de pertinentijs quæ & quales ſunt. Sunt enim pertinentiæ, & corpus ad quod pertinent pertinentiæ, & ſunt pertinentiæ pertinentiarum.

1 ¶ *De exceptione quã habetis ex errore in nominibus villarũ. Itẽ quid ſit villa, q̃d mãſio, quid manerĩ. 2. Exceptio ad hoc quod dicit ius meũ & q̃ diuerſa ſunt iura. 3. Ad quos deſcẽdit hæreditas & quo iure, & plures poſſunt ius habere & vnus maius & alius minus. 4. Quôd poterit impediri deſcenſus per feloniã cõmiſſã per aliquẽ anteceſſorum. 5. Competit exceptio tenenti ex ipſa ædtione actionis ſi omnino non vel obſcure. 6. Exceptio ex variatione narrationis dicendo modo vnum & modo aliud primo contrarium. 7. Item competit tenenti exceptio rei iudicatæ.* Cap. 28.

ITem dicitur (etiam in tali villa) & ſi error ſit in nominibus villarum ſatis dictum eſt ſupra quid inde faciendum ſit, ſed ſi minus ibi dictum ſit, fiat hic repetitio vt addatur. Videndum igitur quid manſio, quid villa, & quid manerium. Manſio autem eſſe poterit conſtructa ex pluribus domibus, vel vna quæ erit habitatio vna & ſola ſine vicino, etiam etſi alia mãſio fuerit vicinata non erit villa, quia villa eſt ex pluribus manſionibus vicinata, & collatã ex pluribus vicinis. Manerium autem fieri poterit ex pluribus villis vel vna, plures enim villæ poſſunt eſſe in corpore manerij ſicut & vna, & ad vnam manſionem pertinere poterunt plura tenementa. Et genera tenementorum pluribus & diuerſis nominibus ſpecificata, quæ cùm ad manſionem pertineant non poterunt dici q̃ ſint in tali villa ſpecificata, de nominatione mãſionis, ſed mãſio & tenta ſimul eſſe poſſũt in aliqua villa, ex pluribus manſionibus vicinata. Itẽ quandoq; eſt maneriũ in villa, & vbi non fuerit niſi vnica villa in manerio denominari poſſũt vno nomine, & tenta tali manerio adiacentia erũt in tali villa & in tali manerio, quia villa denominatur a manerio, & maneriũ a villa ecõtrario. Itẽ & ſecundum hoc plura poſſunt eſſe in patria vna & diuerſa maneria & di-

ria & diuersæ & plures villæ : & ideo tenementa & agri limitata ad vnum manerium vel vnam villam non possunt dici quòd sunt in alio manerio siue alia villa,quia limitati sunt fines agrorum. Itẽ si plures sint villæ in vno manerio , poterit res petita esse in vna villa vel in diuersis , & si in diuersis: specificari poterit quantum vel quid petatur in vna vel in alia & tamen vtraquè erit in vno manerio & corpore manerij, sed non econtrario,quòd quicquid sit in manerio sit in qualibet villa , quia villa non continet manerium nec comprehendit,sed econtrario manerium continet & comprehendit omnes villas. Poterit etiam esse,cùm plures sint villæ in manerio quòd totum manerium denominatur a nomine illius villę licet totum manerium comprehendi nõ possit sub villa, & vnde aliud est dicere,ĩ tali villa,aliud in tali manerio, quia specificato nomine manerij, obscura erit petitio & nulla, nisi specificatum fuerit nomen villæ in qua tenementum petitum fuerit, si alia fuerit villa & diuersa ab ea de qua denominatur manerium, cùm plures fuerint villæ in eodem manerio . Si autem tenementum fuerit in villa de qua denominatur manerium, recte petitur si fiat respectus ad denominationem qua specificatur villa,& non qua specificatur maneriũ, licet villa illa sit in eodem manerio , quia si haberetur respectus ad nomen secundum quod est nomen manerij , villæ esset specificatio , cùm plures aliæ villę sint in eodẽ manerio.Item habito respectu ad nomina villarum, non quicquid est in vna villa est in alia , licet quicquid sit in omnibus villis sit in vno & eodem manerio. ¶ 2. Itẽ competit exceptio tenenti ex hoc quód petens in intẽtione sua dicit,peto versus talem tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius meum. Ad quod notandum quòd diuersa sunt iura vnum videlicet possessionis & aliud proprietatis: possessionis , quoad liberum tenementum vel quoad feodum . Quoad liberum tenementum , vt si quis quacunquè ratione tenuerit ad vitam suam . Quoad feodum , vt si quis tenuerit ad feodum sibi & hæredibus suis . Est etiam ius proprietatis quod dicitur ius merum . Et quandoquè coniungitur in vna persona ius possessionis & ius proprietatis , secundum quod dicitur . Iste se ponit in assisam de Dieyt Dieyt, & ad quemcumquè pertineat ius proprietatis illum sequi debet possessio , quia possessio semper sequitur proprietatem & non econuerso . Et quandoqué diuiditur ius proprietatis a possessione , quia proprietas statim post mortem antecessoris descendit hæredi propinquiori , præsenti & absenti ,scienti & ignoranti , minori sicut maiori, masculo & fœminæ,furioso & mente capto, stulto & fatuo,surdo & muto naturaliter . Sed tamen non statim acquiritur talibus possessio , quia alius ante aditionem hæreditatis parens vel extraneus medio tempore se ponere possit in seysinam , & de seysina talis poterit ius possessionis descendere ad hæredes talium inferiores,per negligentiam proprietarij: vt si cùm ius propietatis descendat ad antenatum propinquiorem, frater postnatus se ponat in seysinam, & sic cùm post lõgum interuallum quòd sine breui eijci non potest moriatur seysitus,trãsmittit ad hæredes suos tũ iure possessionis quod ipse habuit quasi in feodo quoddã ius pprietatis

cum

cum iure poſſeſſionis,illius quod ſequi debeat primam proprietatem, & ſic de hærede in hæredem vſq; in infinitum, & ſic erunt ibi duo iura proprietatis per diuerſum deſcēſum & diuerſas perſonas & gradus.Sed vnus eorum maius ius proprietatis habebit propter prioritatem ſicut frater antenatus & ipſius hæredes, & illi minus ius qui deſcendunt de fratre poſtnato,ſed ſemper præferri debet poſſeſſio,donec hæredes deſcendentes de fratre antenato ius ꝓprietatis euicerint, & ſi cùm frater poſtnatus plures habuerit filios, & poſtnatus ſe poſuerit in ſeyſinam & ſic ſeyſitus obierit,vt prædictum eſt,ita eſſe poterit vt prædictum eſt. ¶.3. Et ſic de hærede ad hæredem quòd ad plures deſcendere poſſit ius proprietatis per diuerſas perſonas,gradus & lineas, quòd plura poſſunt eſſe iura proprietatis & plures poſſunt habere maius ius alijs,ſecundum quod fuerint Priores vel poſteriores. Et hoc locum habere poterit in perſonis extraneorum, ſicut in perſonis parentum qualitercunq; ſe poſuerint in ſeyſinam. Poterit autem quis dicere in intentione ſua quòd ius habeat in re petita, cùm omnino nihil iuris habeat, quod perpendi poterit per narrationem deſcenſus. Item cùm aliquid iuris habuerit ſicut cohæres,ſicut frater poſtnatus,& huiuſmodi, alius maius ius habet, ſicut frater antenatus vel hæredes ex eo prouenientes. Item excipere poterit tenens,quòd ſi petens ius habeat,tamen ſunt alij cohæredes & participes qui tantundem iuris habent, ſine quibus ipſe nihil petere poterit, vt ſupradictum eſt,vel : quia res communis eſt cum alijs participibus licet non cohæredibus. Item excipere poteſt quòd adiunctum habet, ſicut vxor de cuius iure agitur, & ſine qua petere non poterit,ex quo nulla eſt facta mentio in breui de vxore. Item excipere poteſt quòd ſi petens ius habeat, ille qui tenens eſt maius ius habet, quod quidem expediri poterit per magnam aſſiſam ſi tenens voluerit. ¶.4. Item comptere poterit tenenti exceptio licet anteceſſor ita ſeyſitus fuerit vt de feodo & in re ſicut petēs proponit propter impedimentum deſcēſus, vt ſi aliquis anteceſſorum feloniam fecerit de qua conuictus fuerit,vt ſi ſuſpenſus fuerit propter feloniam, vel vtlagatus rite & ſecundum legem terræ, ex cauſa iuſta vel ſine. Item ex cognitione propria ſi feloniam cognouerit quamcunq;, & ſic regnum abiurauerit. Item ſi aliquis anteceſſorum ſuorum ius ſuum remiſerit tenenti vel alicui de quo ipſe habet cauſam poſſidendi, & quietum clamauerit vel cognouerit & remiſerit pro ſe & hæredibus ſuis per finem factum in curia domini Regis. ¶.5. Competit etiam exceptio tenenti ex ipſa intentione & æditione actionis, vt ſi cùm proponere debet intentionem,audito breui nihil proponat vel nihil omnino dicat,tenens erit abſoluendus, quia nihil dicenti non erit aliquid reſpondēdum. Item ſi intentionem ſuam proponat obſcurè, vel minus plenè vel dubiè, non erit ei reſpondendum, quia non refert vtrum quis omnino intentionem ſuam proponat,vel obſcure, vel non plene, vel dubiè.Item ſi cùm intentionem ſuam proponat plene,nec doceat quo iure petat,non erit audiendus,quia ſi tantum dicat,peto talem rem vt ius meum,non ſufficit niſi incōtinenti de iure doceat,vt ſi dicat,& vnde talis anteceſſor &c. Item ſi de iure doceat aut fundat intentionem ſuam,non valet,niſi incontinenti ꝓ-

bationem habeat,ſicut inferius dicetur,Quia qui nihil probat cadit intẽtio propter defectum probationis,nec refert vtrum omnino nihil probauerit vel minus ſufficienter,ſecundum quod inferius dicetur de litis conteſtatione. ¶.6. Item datur exceptio tenenti ex variatione narrationis, dicendo modo vnum modo aliud primo cõtrarium vel diuerſum,& ſi intentionem ſuã mutauerit, niſi in caſu licito vel per narrationẽ ſuã a breui ſuo receſſerit,ita ꝙ narratio non ſit cõſona breui,vel ꝙ non dicat quod tãtundẽ valeat.Item ſi cùm ſemel intentionẽ ſuã ꝓpoſuerit & poſtea cadat breue propter vitiũ,& cùm per aliud breue poſtmodũ agere inceperit intentionẽ ſuã quam per primũ breue propoſuerit in toto mutauerit vel in parte.Et multò fortius ſi per fraudẽ ſe retraxerit ab vno vt intentionẽ ſuã mutare poſſit in alio,quãuis obijci poſſit ꝙ res noua nouã cauſã deſiderat, ſed quãuis mutetur breue,tamẽ mutari non debet actio nec intentio prꝰ ꝓpoſita,nec magis variari debet in vno q̃ in diuerſis propter pluralitatẽ breuiũ cùm ꝓpoſita fuerit ſub eadẽ actione.¶.7.Item cõpetit tenenti exceptio rei iudicatæ,vt ſi anteceſſor petentis vel aliquis hæredũ ſuorũ rem petitam amiſerit per iuditiũ in cauſa ꝓprietatis, ſicut per magnã aſſiſã vel duellũ, vel iuratam aliquã in quã ſe poſuerat & talis exceptio pemptoria eſt,quia ex toto perimit iuditiũ. Item ſi per concordiam & finẽ factũ quæ ſimiliter peremptoria eſt,quia dicitur finalis cõcordia, & ideo finalis quia imponit finẽ litibus,vt ſi tenẽs dicat ꝙ aliquãdo fuit placitũ in curia regis de eadẽ terra inter talẽ petẽtẽ & talẽ tenentẽ vel eoꝝ ãteceſſores,& loquela ita deducta fuit vel terminata ꝙ terra remãſit tenẽti vel eius anteceſſori per magnam aſſiſam vel per duellũ,iuratã,vel inquiſitionẽ, vel per defaltam poſt duellũ vadiatũ,vel magnam aſſiſam electam,per iudiciũ,per finẽ factũ & huiuſmodi de clameo non appoſito, hec omnia ꝓbari poſſũt per rotulos & recorda Iuſtititiarij.

¶ Exceptio ex taciturnitate quòd clameum non appoſuit.2. Cui præiudicatur de clameo non appoſito.3. Qualiter fuerit excuſatus quis qui clameũ non appoſuerit.4.Excuſatur ſi in priſona tunc fuit.5.Itẽ ſi infirmitate detentus vel vltra mare.6. Si finis cõtineat falſitatẽ ſicut de warantia chartæ, vbi ille qui dicit ſe fuiſſe in ſeyſina nullã habuit ſeyſinam tempore confectionis cyrographi.7. Si tẽpore placiti nec ipſe nec anteceſſor ſuus ius habuit.8.Si finis factus fuit in occulto ante tempus legittimum vel ſi tenuerit niſi ad vitam.9 Item excuſatur quis ſi loquatur de ſeyſina ſua propria. Cap.29.

COmpetit etiam tenenti exceptio ex taciturnitatẽ petentis vel alicuius ãteceſſoris ſui,vt ſi quis tacuerit cùm viderit de iure ſuo litigare vel cõcordiam facere clameum ſuum non appoſuerit per iuditium, ſicut ſi magna aſſiſa adiudicata fuerit,vel duellum vadiatum,vel iurata arramiata,vel cyrographum factum in curia,vt de Itinere VV.de Ralegh in comitatu Lync.de VV. de Berningehurſt. Et videndum quis & qualiter opponi debet clameus,& quando, & vbi,& cui præiudicatur ꝙ clameum non appoſuerit,& cui non. Item quando quis excuſatur ꝙ clamcum non appoſuerit & quando non. Quis? & ſciendũ ꝙ quilibet cuius interfuerit, ſicut ille qui ius habuerit in re de qua contentio fuerit per ſe ipſum vel per alium. Qualiter? & ſciendum quòd ſic dicere poſſit ſimpliciter.

Appo-

Appono clameum meum. Vel sic si duellum vadiatū fuerit dicere possit, quòd non ponit ius suum in clameum petentis nec in defensum tenentis, sufficit quidem si ipse vel anteceſſor suus faciat quod tantundem valeat, vt si placitū mouerit tenenti & fecerit rem litigiosam, quia sicut plus est facto appellare quàm verbo, ita plus est apponere clameū facto quàm verbo. Et ad hoc facit de termino Sanctæ Trinitatis anno regni Regis H. xv. in comitatu Hunt̄ de quadam Guldeburga, cui obiectū fuit quòd clameum non apposuit, & ipsa respondit quòd fecit quòd tantundem valet, quia tempore finis facti implacitauit tenentem per aliud breue. Item si ipse cui apponitur quòd clameū nō opposuit, sufficit si anteceſſor clameum apposuerit. Et ad hoc facit de Termino Sanctę Trinitatis anno Regis Henrici nono in comitatu Midd. de Henry de Haquebut, & vbi Henry amisit tenement̄ quia pater suus clameum non apposuit cuius interfuerit clameum apposuisse, & si clameum apposuisset, hoc prodesset Henrico: & ibi ita responsum fuit petenti quòd finis factus fuit de terra quæ petebatur in curia Henrici aui Regis domini Regis Henrici anno regni sui xxx. inter VVilhelmum Deynis auum VVilhelmi qui petijt & VValeranum tenentem patrem cuiusdam Iohannis participis sui, per quem finem terra illa remansit eidem wallerano & hæredibus suis, & inde profert cyrographum &c. Et postea alius finis factus fuit de eadem terra inter Luciam matrem prædicti Iohannis & ipsum Iohannem, & inde protulit cyrographum confectum anno quarto Regis I. Et deficut Henr̄ non apposuit clameum suum nec anteceſſores sui, ideo noluit idem Iohannes ei respondere nisi curia consideraret. Ad quod respondit Henricus quòd primus finis & cyrographum non potuerunt ei nocere, quia tunc fuit ipse infra ætatem. Et de secundo fine dicit quòd non debuit ei nocere, quia fuit in seruicio domini Regis vltra mare apud VVindoñ. Ad quod Iohannes respondit quòd tempore primi cyrographi & secundi fuit pater ipsius Henr̄ viuus & sanus & præsens in curia vbi fines facti fuerunt, & deficut ipse clamorem suum non opposuit, petijt iuditium si debuit ei respondere. Ad quòd Henr̄ respondit quòd re vera postquàm pater suus qui cruce signatus ꝓfectus fuit in terram sanctam, & inde reuersus fuit quasi stultus, & amiserat memoriam ita quòd nesciuit terram regere & se dimisit de terra illa. Ad quod Iohannes respondit & dixit quòd sanus fuit & incolumis, & tempore interdicti se contulit religioni & bona memoria diu vixit postea in habitu religionis, & quia Henr̄ non potuit hoc dedicere, Iohannes inde quietus recessit. Item quando? & sciendum quòd statim in ipso placito & factione cyrographi, vel ante iuditium si præsens fuerit in curia, vel si in patria vel in regno infra quatuor maria, nec allegare poterit ignorantiam nisi iustum interuenerit impedimentū, nec vlterius audiri debet (vt videtur) quia terminum habet ad minus vnius mensis (secundum communem prouisionem regni) infra quem venire potest commode post placitum motum vbicūq; fuerit in regno infra quatuor maria, quia quilibet implacitatus debet habere summonitionem. xv. dierum ad minus, quæ rationabilis dici poterit summonitio, nec cōceditur alicui cyrographum primo die litigij sed habebit aliū diem ꝓ spaciū, xv. dierum

ad minus ad capiendum cyrographum ſuum,vt infra totum illud tempus poſſit qui ius habuerit apponere clameum ſuum. Item vbi? & ſciendum eſt quòd in curia domini Regis in ipſo iudicio vel ante iudicium ¶.2. Itẽ cui præiudicatur? & ſciendum quòd ei de cuius iure agitur & hæredibus ſuis in infinitum ab eo deſcendentibus. ¶.3. Excuſatur autem ille qui clameum non appoſuerit multis modis,vt ſi tempore quo finis factus fuit & cyrographũ, fuit petens infra ætatem, vel anteceſſor qui clameum appoſuiſſe debuit. Et illud idem obſeruari deberet de iure (vt videtur per ſimile) ſi tunc fuit furioſus,vel mente captus, & non ſanæ mentis,quia in multis ad paria iudicantur minor & furioſus, vel multum non differunt, quia ratione carent. Illud idem (vt videtur) obſeruari deberet de iure & feodo eccleſiæ,ſi rector clameum non appoſuerit,quòd eccleſiæ non præiudicatur,cùm fungatur vice minoris, non magis,quàm minori ſi cuſtos clameum non appoſuerit. Quod quidem dici poſſit de alijs ſicut de ideotis,& naturaliter ſurdis & mutis,& conſimilibus. Sed videndum vtrum imperpetuum excuſentur vel ad tempus,ſcilicet quò minor effectus fuerit plenæ ætatis, vel furioſus ſanæ mentis, vt tunc quod in minori ætate vel in furore facere non potuerunt,poſtmodum facere teneãtur, vel ſi tacuerint ex hoc præiudicium eis generetur, quia dicunt quidam quòd niſi minor infra annum poſtquam effectus fuerit plenę ætatis clameum appoſuerit, minor ætas eum non excuſabit: Sed reuera excuſatur imperpetuum, quia tempore litigij, in ipſo iudicio, & ante iudicium redditum pendente litigio, debet clameum apponi vel non apponi,quia poſt iudicium, vel cyrographi liberationem, non valet licet fuerit appoſitum.

¶.4. Excuſatur autem quis quòd clameum ſuum non appoſuerit,ſi tempore litigij in priſona detentus fuit ita quòd venire non poſſit, nec mittere, quia nulli vertitur in dubium, & vbi eadem ratio, & idem ius erit, ideo videtur quòd excuſari debeat quis ſi per vim maiorem,vel per fraudem,extra priſonam detentus fuerit ita quòd venire non poſſit nec mittere,dum tamen hoc per certa iudicia probari poſſit. ¶.5. Item excuſari poterit (vt videtur) per ſimilem, tanquàm priſonam, ſi quis tempore litigij tali infirmitate detentus fuerit quòd venire non poſſit,nec mittere,quia non diſcernit factum. Item excuſatur vxor quæ ſub poteſtate viri ſuppoſita quòd clameum non appoſuerit, licet mittere poſſit: vt de termino Sanctę Trinitatis Anno Regni Regis Henrici quarto in comitatu Gloceſter de Roberto Cuſin. Et ſic videtur quòd omnis impotentia excuſat,ſicut infirmitas,vis maior, & huiuſmodi. Eſt enim bona ratio a ſimilibus procedere ad ſimilia. Excuſatur etiam quis quòd clameum non appoſuerit, vt ſi toto tempore litigij fuit vltra mare, quacunq; occaſione,ita quòd ſit veri ſimile quòd de placito poterit ignorare, nec in aliquo prædictorum caſuum habet quis neceſſe poſt iudicium vel cyrographum liberatum clameum apponere. Excuſatur etiam quis quòd clameum non appoſuerit, ſcilicet vbi finis ipſo iure ſit nullus, vt ſi factus fuit de tenemento quòd alius tenuit, vt ſi ipſe qui debuit clameum appoſuiſſe, vel anteceſſor ſuus, fuit in ſeyſina de eadem re, quando finis factus fuit, & non ille vel anteceſſor ſuus qui finem allegat,

vel

vel si finis factus fuerit per dolum & fraudem vel alio modo in alterius præiudicium, quòd finis tenere non debeat. Et de hac materia inueniri poterit de termino sancti Michaelis ãno Regis H. iij. incipiente 4. in comitatu Sussex assisa mortis anteceſſoris si Matilda amita Rogeri de Batlegh. Item excusatur quis quòd clameum non apposuerit vbi cyrographum nullum, vt si quis post disseysinam factam alium feoffauerit, quia finis reuocari poterit & adnihilari. ¶7. Excusatur etiam quis si tempore litigij nec ipse nec anteceſſores sui aliquid iuris clamare potuit in tenemento de quo agitur. Item excusatur quis de hoc quòd anteceſſor clameum non appoſuit, cùm hoc fuerit obiectum, eo quòd ille qui anteceſſor dicitur non fuit anteceſſor eius qui nunc petit, quòd aliquid iuris ei descendere posset per prædictum anteceſſorem. ¶8. Excusatur etiam quis qui clameum non apposuerit si ante legittimum tempus vnius mensis ad minus factum fuit cyrographum & deliberatum per fraudem. Et licet prima facie in pluribus casibus reuocari possit finis & cyrographum ratione personarum quæ tenementa non tenent nisi ad vitam, vt mulieres quæ tenent nomine dotis & huiusmodi, vel ratione personarum quæ villani sunt, & finem faciunt, & cyrographum de villenagio dominorum, præiudicatur eis si præsentes fuerint, & excusari non possunt cùm clameum non apposuerint. Et de hac materia inueniri poterit de termino sanctæ Trinitatis anno Regis H.xiiij. in comitatu Norff. de Richard Angod. Excusatur etiam quandoque quis quòd clameum non apposuerit per seruitium domini Regis, cùm nulli debeat esse damnosum, dum tamen in tali seruitio sit quòd venire non possit nec mittere, vt si in regno obsessus fuit in castro vel aliter impeditus. ¶9. Item excusatur quis qui clameum non apposuerit, si loquatur de seysina sua propria ante finem factum post disseysinam, & impetrauerit ante finem per breue suum, quia sic effecta est res litigiosa.

1 ¶ *In quibus casibus non excusatur.* 2. *Si quis dixerit se esse impeditum, hoc probare debet, vt si dixerit se fuisse in partibus transmarinis vel in prisona & huiusmodi.* 3. *De exceptione finis facti.* 4. *Exceptio de defectu probationis per lapsum temporis quòd tam longinquo tempore quòd excedat memorias hominum, vel propter immutationem.* 5. *Exceptio si tenens fuerit a duobus implacitatus, quia nemo de duabus rebus simul respondere potest.* 6. *Exceptio contra petentem ius merum per breue de recto vt si ipse tenens teneat ad vitam quacunque ratione.* 7. *De tenente per legem Angliæ.* 8. *Quid retinere possit si tenuerit per legem Angliæ.* 9. *De partu supposito.* 10. *De forma & monstro.* 11. *Si inutilia natura reddidit membra vel si curuus fuerit vel gibbosus vel membra tortuosa.* 12. *Si omnino nullus hæres existat & tenens per vim se tenuerit in seysina.* *Cap.30.*

ET notandum q̃ non excusatur quis de clameo non appoſito si fuerit in regno infra iiij. maria, & venire possit vel mittere si voluerit. Et quòd non excusatur si mittere possit, inueniri poterit in rotulo de termino sancti Hillarij anno Regis H. vij. in comitatu Lincol. de VV. de Fountygne. Item non excusatur licet fuerit in languore, quia mittere

mittere poteſt, vt in eodem rotulo in comitatu Lync. de Simone de Hale, languor eum non excuſauit, quia potuit miſiſſe hominem ſuum ad clamorem apponendum. ¶2. Qui vero impedimentum allegauerit non ſufficit dicere ſe eſſe impeditum, niſi hoc probet per ſectam vel per patriam, vt ſi quis replicando dixerit ſe eſſe in partibus tranſmarinis, hoc probare debet: vt de termino ſanctæ Trinitatis anno Regis H. iiij. in comitatu Middleſex aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Robertus Cocus. ¶3. Item competit tenenti exceptio finis facti contra petentem. Dicere enim poterit tenens quòd aliquando finis factus fuerit in curia Regis de eadem terra inter ipſum & petentem vel eorum anteceſſores ita quòd per finem illum recognouit idem petens vel aliquis anteceſſorum ſuorum terram illam eſſe ius ipſius tenentis vel alicuius anteceſſoris ſui, & illam remiſit & quietum clamauit &c. Et ad hoc probandum ſtatim proferat cyrographum & finem, ad quod ſtatim reſpondeat petens, ſtatim replicando, & oſtendat rationem quare finis ei nocere non debeat, vel quòd finis ille in nullo tangit perſonam ſuam, vel quòd ei nocere non debeat, vel tenenti valere, ſupradictis rationibus, & pluribus alijs inferius dicendis. ¶4. Excipere etiam poterit tenens contra petentem quòd licet ius ei deſcenderit ſicut petens dicit, tamen non valet petitio ſua nec actio pro defectu probationis propter lapſum temporis, quia non eſt qui de ſeyſina anteceſſoris petentis loqui poſſit, vel aliquid probare de viſu ſuo proprio, vel patris ſui qui hoc ei iniunxit, quia ſeyſina de qua petens loquitur omnem excedit probationem, ſicut de tempore H. Regis ſenis & vlterius, & huiuſmodi exceptio ſubſtantiam capit ex tempore. Et hic eſt caſus quòd ille qui ius habet amittit imperpetuum & hæredes ſui, & ille qui nihil iuris habet & hæredes ſui imperpetuum retinebunt, & hoc eſt pro defectu probationis. ¶5. Item competit tenenti exceptio dilatoria tantum. Vt ſi tenens de eadem re a duobus implacitatus fuerit, quia de vna re non poteſt quis nec debet duobus ſimul & ſemel reſpondere. Et ideo refert vtrum inſtitutæ ſunt actiones vtræque ſuper iure proprietatis, vel ſuper ipſa poſſeſſione. Item quis prius, quis poſterius impetrauit, & ad quem & ad cuius iuriſdictionem, vt per hoc ſciri poſſit quis alteri præferri debeat & quis non. ¶6. Item (vt ſupradictum eſt) poterit exceptio eſſe peremptoria contra petentem, quantum ad ipſum & hæredes ſuos & perpetua, vt ſi quis rem petat vt ius ſuum & in feodo, & tenens dicat ſe ius habere vt in feodo ſibi & hæredibus ſuis imperpetuum. Eodem modo concedere poteſt tenens quod petens ius habeat & feodum, tamen excipere poteſt tenens quòd habet liberum tenementum, vt quacunque ratione teneat ad vitam ſicut nomine dotis, vel ex cauſa donationis per legem Angliæ, & huiuſmodi ¶7. Vt ſi quis cum hæreditatem habuerit vel non habuerit vxorem duxerit habentem hæreditatem vel maritagium, vel aliquam terram ex cauſa donationis, ſi liberos inter ſe habuerint ex iuſtis nuptijs procreatos, ſi vxor præmoriatur, remanebit viro hæreditas, & terra ſua tota vita ipſius viri ſiue ſuperſtites fuerint liberi

beri siue mortui, omnes, vel quidam: dum tamen semel aut vocem aut clamorē dimiserint quod audiatur inter quatuor parietes, si hoc probetur. Et quod dicitur de primo viro dici poterit de secundo, si postmodum nupserit secundo viro, siue de primo viro hæredes habuerit apparentes siue non, plenæ ætatis vel minoris ætatis, quod quidem iniuriosum est secundum Stephanum de Segraue, maxime cum de primo viro hæredes habuerit, quod quidem sustinere posset si nullos habuerit, dicebat enim quòd lex illa male intellecta fuit, & male vsitata, quia quod dicitur de lege Angliæ, intelligi debet de primo viro & eorum hæredibus communibus, & non de secundo, maxime cùm hæredes apparentes extiterint de primo. Cùm igitur ille qui sic tenuerit implacitatus fuerit ab aliquo, & exceperit quòd tenet per legem Angliæ ad vitam suam ratione pueri qui auditus fuit clamare inter quatuor parietes, & responsum fuit ex aduerso quòd nullus talis procreatus fuit nec vocem emisit, oportet tenentem probare contrarium per sectam sufficientem, quæ audiuit clamorem in propria persona, & non ex relatione aliorum vel auditu, qui omnes bene examinentur tam de die quàm de loco quàm de hora & de alijs circunstantijs, vel quod tantundem valeat, quòd vocem emiserit & baptizatus fuerit & Christianus effectus, vt de itinere M de P. in com Leic. anno Regis H.x. de VVilhelmo filio VValteri. De Lync. de terra de Grimesby. ¶ 8. Habebit etiã per legem Angliæ quicquid accidere potest, videlicet in seruitio & huiusmodi, & in custodijs & in releuijs tota vita sua. Si autem terra vel hæreditas acciderit post mortem vxoris, hoc pertinebit ad hæredes si fuerint plenæ ætatis, & ad capitales dominos custodes si infra ætatem extiterint, & similiter custodia, quia nihil amplius retinere potest per legem istam nisi id quòd in vita vxoris accedit: vt de itinere VV. de Ralegh in comitatu Bed, in fine rotuli. S. de Segraue de consuetudine illa & lege male intellecta & vsitata. Et ideo necesse est probare quòd talis vocem emiserit, quia bene potest esse quòd vocem emiserit, & probatio deficere poterit, & bene poterit esse quòd nunquam vocem emiserit, quia in vtero mortuus, ita quòd nunquam processit ad lucem, vel in ipso partu mortuus, ita quòd vocem nunquam emiserit. Et ideo licet dicatur quòd baptizatus fuit & sepultus vt Christianus, tamen nisi vocem emiserit & hoc probetur, non valet. Et licet partus moriatur in ipso partu, vel viuus nascatur vel forte semimortuus, licet vocem non emiserit, solent obstetrices in fraudem veri hæredis protestari partum viuum nasci & legittimum, & ideo necesse est vocem probare, & licet naturaliter mutus nascatur & surdus, tamen clamorem emittere debet siue masculus sit siue fœmina: Nam dicunt. E. vel A. quotquot nascuntur ab Eua. Non sufficit igitur tantum baptizatus & sepultura. ¶ 9. Sed quid dicetur si vxor reuera partum non peperit sed supponatur partus qui clamorem emiserit, hoc probato cadat exceptio. ¶ 10. Item si cùm partum ædiderit, tamen partus declinauerit ad monstrum, & cùm clamorem emittere deberet emittit rugitum, & tunc videtur quòd tenere non debet exceptiõ, quia partus monstruosus est cùm non nascatur vt homo. Sed non dico partum monstruosum licet

licet natura membra minuerit vel ampliauerit: minuerit, vt in defectu digitorum vel huiusmodi: ampliauerit, vt si plures digitos vel articulos, sicut sex vel plures, vbi non debet habere nisi quinque, si inutilia natura reddiderit membra, vt si curuus fuerit, vel gibbosus, vel membra tortuosa habuerit. Et notandum quòd exceptio ista locum habet tam in causa possessionis, sicut in assisa mortis antecessoris & nouæ disseysinæ, quàm in causa proprietatis per breue de ingressu vel per breue de recto. Et replicari poterit contra exceptionem prẽmissam quòd omnino nullus partus æditus fuerit, nec clamor auditus, licet partus æditus, quia mortuus fuit in vtero vel in ipso partu. Item quòd nullus æditus fuit sed suppositus, licet clamor sit auditus. Item si æditus, non tamen fuit formatus vt homo, sed vt monstrum. Item si æditus, tamen conuictus ad bastardum quacunque ratione quod hæres esse non potuit propinquus vel remotus aliqua ratione. ¶11. Item quòd ille qui exceptionem opponit non fuit vir illius mulieris legittimus, sed alius cuius hæredes clamant hæreditatem illam. Item si machinatus fuit in mortem vxoris. Item licet partus æditus & clamor auditus, & ille tenens vir legittimus, terra tamen de qua agitur nunquam accidit in vita vxoris, & vnde pertinet ad veros hæredes, vel ad dominum capitalem. Item quia terra illa fuit hæreditas primi viri vel primæ vxoris, vel quia vxor sua tenuit nomine dotis, & non nomine successionis. Item quia vxor & mater pueri non obijt seysita vt de feodo. Item quia terra de qua agitur data fuit in maritagiũ sub cõditione tacita vel expressa, videlicet si pueros non haberet vel si haberet & deficerent, q terra data reuerteretur ad donatorem. Et quòd omnino nulli, vel si fuerint defecerint, terra data in maritagiũ reuerti debet ad donatorem. Item si pueri æditi sunt & procreati, tamen hæredes esse non poterunt propinqui vel remoti non magis quàm bastardi, quia nihil clamare poterunt de hæreditate mulieris, quia hæreditas illa siue maritagium datum fuit tali viro in maritagium cum tali vxore & hæredibus de carne prædictorum procreatis, vnde vir talis hæreditatem tenere non debet ad vitam suam per legem Angliæ. ¶12. Si autem nullus hæres omnino extiterit, & post mortem vxoris se teneat vir per vim in hæreditate mulieris contra verum hæredem sub specie & colore legis Angliæ, consulitur hæredi per tale breue per VV. de Ralegh formatum pro Radulpho de Dadescomb in hac forma. Rex vicecomiti salutem. Ostendit nobis A. quòd cùm B. de N. & C. vxor eius tenuissent tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius & hæreditatem ipsius C. quæ nuper obijt sine hærede de corpore suo procreato (vt dicitur) vnde terra illa descendere debuit ad prædictum A. sicut ad propinquiorem hæredem ipsius C. quia prædicta C. sine hærede de corpore suo procreato decessit. Idem B. post mortem prædictæ C. vxoris suæ contra legem & consuetudinem regni nostri cum vi sua se tenet in eadem, ita quòd prædictus A. in prædictam terram vt in ius & hæreditatem suam ingressum habere non potest. Et ideo tibi præcipimus quòd si prædictus A. fecerit te &c. tunc summoneas &c. prædictum B. quòd sit coram Iusticiarijs &c. ostensurus quare deforciat eidem

dem A. prędictam terram & habeas ibi ſummonitores &c.

1 ¶ *Qualiter procedendum ſit contra contumaces in actione perſonali.* 2. *In actione criminali.* 3. *Irrotulatio poſt defaltam.* 4. *Breue de attachiando & ponendo aliquem per vadiū & plegios in actione perſonali cum fecerit defaltam.* 5. *Breue de attachiando per meliores plegios.* 6. *Qualiter & quando plegij ſint amerciandi.* 7. *Breue quòd diſtringatur quis per terras & catalla & vlterius per ordinem.* Cap. 31.

REdeamus igitur ad diem ſummonitionis. Dictum eſt ſupra qualiter quis excuſatur ſi ad iuditium non venerit cùm legittimè ſummonitus fuerit, cùm neceſſe habeat venire in actione reali. Nunc autem dicendum de contumacibus & ad iudicium non venientibus, & qualiter procedendum ſit contra contumaces in perſonali actione ciuili, & ſecundum quod fuerit ei contractum vel delictum. Et inprimis qualiter contra contumaces procedi debeat in actione perſonali, ſecundum quod actio fuerit ciuilis vel criminalis. Ciuilis, ratione delicti vel iniuriæ, vel ſuper aliqua promiſſione vel conuentione non obſeruata, vel finis facti in cauſa prohibitionis, vel quare impedit vel huiuſmodi, vbi principaliter agitur in rem, ad aliquam rem certā mobilem vel īmobilē conſequendā. Item ciuilis propter delictum vel iniuriam, quæ quidem actio prouenit ex aliquo facto & dicto præcedente, & vbi non agitur ad aliquam rem certam conſequendam, ſed ad intereſſe quod incertum eſt, donec ex diſcretione Iuſticiariorū fuerit damnum & iniuria eſtimata, ſecundū quod fuerit maius vel minus, & iniuria atrox vel leuis. ¶ 2. Item ſi cauſa fuerit criminalis & ciuiliter agatur eodem modo quod quidem fieri poteſt ſed non econtrario. Poterit enim in cauſa criminali agi ciuiliter, ſed in ciuili cauſa non criminaliter. Si autem perſonalis cauſa fuerit criminalis, & maxima, ſcilicet de crimine læſæ maieſtatis, nulla erit ibi ſolennitas attachiamentorum, ſed ſtatim capiatur per corpus, nec erit per plegios dimittendus, ſed plegij eius ſint (donec ſe defenderit) carcer & gaola. Si autem maius ſit crimen quod tangat priuatas perſonas & non Regem, ſicut de morte hominis nequiter interfecti, de roberia, de crimine falſi & huiuſmodi, vbi ſequitur amiſſio vitæ & membrorum, fiat eodem modo ſecundum quod ſuperius dictum eſt. Vix tamen aliquando retorquebitur a principe, quòd tales maiori crimine irretiti per ballium dimittuntur. Si autem crimen minimum ſit quòd in ſe contineat interdictum vel exilium a villa vel a prouincia, tales ſolent aliquando attachiari ſecundum quoſdam. Cùm autem delictum fuerit vel tranſgreſſio vel iniuria, licet contra pacem, ibi obſeruari debet ſolennitas attachiamentorum ſicut in alijs caſibus ciuilibus, & perſonalibus actionibus. Et qualiter procedi debeat in caſibus criminalibus, ſatis perpendi poterit vt ſupra in tractatu de placitis de corona. Sūt autem inter alias actiones ciuiles & perſonales, quæ ex cauſa certa inſtantiam deſiderant, & non querunt dilationes, nec attachiamentorum ſolennitatem, ſed maturitatem iudicij, ſicut videri poterit ſi res tempore peritura fuerit, ſicut in fructibus & alijs. Item ſi periculum & iactura cauſæ

immineāt per lapsum vj.mensium ne collatio ecclesię post tempus deuoluatur ad episcopum. Item atrocitas iniuriæ,& reuerentia personæ, siue priuilegium contra quem illata fuerit iniuria contra pacem vel contra nobiles personas, vel extraneas qui moram trahere non possunt longam, sicut sunt mercatores & huiusmodi, & aliæ possunt esse causæ plures. Si autem sint actiones personales & ciuiles quæ instantiam non desiderant,& summonitus legittimè ad diem summonitionis non venerit,quia sine responsione sua procedi non possit ad iudicium, offerente se liti querente contra summonitum primo die litis, secundo, tertio, & quarto, vlterius non expectabitur summonitus, sed procedatur contra ipsum ꝙ attachietur per plegios, siue summonitio testata fuerit siue non, cùm non sit dedicta. ¶3. Et fiat talis irrotulatio. A. optulit se quarto die versus B.de placito tali vel tali,quare videlicet non teneat ei conuentionem vel finem factū vel huiusmodi. Sic inseratur & irrotuletur breuiter virtus actionis & forma breuis,& tunc dicatur. Et talis non venit & summonitus &c. Iuditium.Attachietur quòd sit ad talem diem respōsurus de principali placito, & de defalta per tale breue, quod tota die variatur secundum diuersitatem actionum. ¶4. Rex vicecomiti salutē. Pone per vadium & saluos plegios B. quòd sit coram Iusticiarijs nostris apud VVest. ad talem diem ad respondendum A. de placito quare non tenet ei conuentionem inter eos factam vel finem inter eos factum, de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, vel sic: de tali placito quòd warantizat ei tantum terræ cum pertinentijs in tali villa quod tenet,& de eo tenere clamat & vnde chartam suam habet, vel chartas anteceſſorum suorum cuius hæres ipse est vt dicit, vel sic: de placito quare non facit ei consuetudinem & certa seruicia, quæ facere ei debet de libero tenemento suo quod de eo tenet in tali villa, vel de tanto terræ cum pertinentijs, vel de placito quod reddat ei tantam pecuniam quam ei debet & iniuste detinet vt dicit. Item de placito quare idem A.simul cum alijs venit ad domum suam & ibi fecit talem iniuriam contra pacem nostram, & ita fiet breue de attachiamento secundum diuersitatem actionum & querelarum, sed hæc exempli causa sufficiant. Et in fine addatur ei hec clausula, ad ostendēdū quare nō fuit coram eisdem Iusticiarijs nostris apud VVest. ad talem diem sicut summonitus fuit, vel si ad alium diem essoniatus fuit tunc sic, & ad ostendendum quare non seruauit diem sibi datum per essoniatorem suum ad talem terminum, & quo casū si ad primum attachiamentum venerit, inprimis respondeat quare ad diem summonitionis, vel ad diem sibi datum per essoniatorem suum non venerit, & si se excusare non possit antequam respondeat de principali,erit in misericordia pro defalta. Si autem ad primum attachiamentum non venerit,tunc offerente se liti querente, attachietur pars fugiens per meliores plegios, quòd sit ad alium diem respōsurus, quod quidem dicitur aforciamentum plegiorum, & quod fit ad similitudinem districtionum quæ fiunt pro seruitijs & consuetudinibus, vbi primò & ad primam districtionem capiuntur aueria si tenens ad diem summo-

ſummonitionis non venerit, & ſi ad alium diem per talem diſtrictionem non venerit, capiuntur plura, & retinentur prius capta pro afforciamento diſtrictionis &c. vlterius vt infra, & ita fiat irrotulatio. A. optulit ſe quarto die verſus B. de tali placito vt ſupra, & B. non venit & aliàs fecerit defaltam poſtquàm fuit ſummonitus, & ita quòd attachiatus tunc fuit per C. & D. Iudicium. Ponatur per meliores plegios quòd ſit ad talem diem & primi &c. Forma breuis talis eſt. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Pone per vadium & meliores plegios B. de N. quòd ſit coram Iuſticiarijs noſtris &c. ad reſpondendum A. de placitis &c. ſecundum formam breuis originalis, & ad oſtendendum quare non fuit coram eiſdem Iuſticiarijs noſtris &c. tali die ſicut attachiatus fuit. Et ſummoneas per bonos ſummonitores C. &c. D. primos plegios ipſius B. quòd ſint coram eiſdem Iuſtic. ad præfatum terminum aduituri iudiciũ ſuum de hoc quòd prædictũ B. in eadem curia noſtra coram eiſdem Iuſticiarijs noſtris nõ habuerint, ſicut eum plegiauerint, & habeas ibi nomina ſecundorum plegiorum & hoc breue. ¶ 6. Ad quem diem ſi reus non venerit, nec plegij ad oſtendendum quare prædictum reum non habuerunt, omnes plegij erunt in miſericordia, & reus non antequam comparuerit, vel quia plegij ei deficiunt, tunc primò incipiunt omnes defaltæ in perſona eius, ac ſi plegios non inueniſſet, ſicut videri poterit in fine breuis ſubſequentis, vbi dicitur: quòd ſit ad audiendum iudicium ſuum de pluribus defaltis, & ex hoc die ceſſabunt omnia afforciamenta plegiorum. Si autem poſt ſecundum attachiamentum reus compareret, tunc ſolummodo amerciandi ſunt primi plegij & non ſecundi, niſi venirent & docerent quare eum ad primum attachiamentum non haberent. Et quòd omnes plegij amerciandi ſunt, ſi ad ſecundum attachiamentum non venerint, nec reum habuerint, & ipſe reus non, antequam fuerit ſummonitus ad audiendum iuditium ſuum de pluribus defaltis, probatur in rotulo de termino ſ. M. anno Regis H. ix. incipiente x. in com̃ Eborum de Nicholao de Stateuil. Sed contra (vt videtur) ſi quis plegios inuenerit de proſequendo, & non fuerit proſecutus, omnes erunt in miſericordia tam plegij quàm principales, ſed reuera non eſt ſimile, quia in hoc vltimo caſu, omnes ſunt in culpa, querens ſcilicet quia non proſequitur, & plegij quia non eſt proſecutus ſecundum quod eum plegiauerunt. Et quia ſunt plegij de faciendo ad obligationem querentis, & alij in ſuperiori caſu ſeipſos obligant tantum factum alterius promittendo, & de habendo talem ad diem ſummonitionis. Si autem forte contingat quòd ad primũ diem ſummonitionis vel attachiamenti non veniat ſummonitus ſiue attachiatus, nec querens, adhuc non cadit breue, & cõtinuari poteſt actio, & querens ſequi poterit quando voluerit, ex quo ſummonitus ſiue attachiatus ſe liti nõ obtulit, nec ſine die receſſit. Et vnde ſi cùm ad alium diẽ apparuerit & iuditium petierit de defalta querentis ad primum diem, non valebit ei facta compenſatione defaltæ ad defaltam, quia paria delicta mutua compenſatione tolluntur vt ſupra. Cùm autem attachiatus per meliores plegios ad diem ſuum non venerit, nec infra quartum diem

offerente se liti querente, fiat ita irrotulatio. A. optulit se quartto die versus B. & B. non venit &c. & plures fecit defaltas ita quòd primò attachiat' fuit per C.& D. & secũdò per E.& F.& ideo omnes plegij in misericordia, & est ratio, quia vlterius non sunt summonendi quòd sint ostensuri quare eum non habuerunt sicut eum plegiauerunt, & tunc præcipietur vicecomiti quòd habeat corpus eius ad aliũ diem per tale breue. Rex vic.salutẽ. Præcipimus tibi q̃ habeas corã Iustic.nostris &c.ad talem diẽ corpus A. ad respondendũ B.de placito tali(vt supra)secundũ formã breuis originalis, & in fine addatur hæc clausula,ad audiendũ iuditiũ suũ de pluribus defaltis,& habeas ibi hoc breue Teste &c.Et ad quẽ diẽ si venerit,inprimis si se saluare nõ possit de defaltis,ad diẽ illũ retrotrahuntur omnes defaltæ & p̃ omnibus amerciabitur,& postea respondeat ad principale placitũ. Si autẽ ad diẽ illũ non venerit,sed malitioſẽ se subtraxerit & latitauerit q̃ corpus inueniri non possit, vel forte se transtulerit extra coñ, extra potestatem vic.& vic. hoc mandauerit q̃ inueniri nõ possit in balliua sua,fiat talis irrotulatio.A.optulit se quarto die versus B.talem de tali placito &c.vt supra& B.nõ venit & plures fecit defaltas,ita q̃ p̃ceptũ fuit vic.q̃ haberet corpus eius,& vic.mandauit q̃ nõ fuit inuẽtus in balliua sua,& ideo vic.distringat eũ p̃ omnes terras & catalla,q̃ sit ad talẽ diẽ p̃ tale breue, & tunc fiat simplex districtio ita q̃ terræ & catalla simpliciter capiantur in manũ dñi Regis. ¶7. Rex vic.salutẽ. Præcipimus tibi q̃ distringas B. p̃ terras & catalla in balliua tua q̃ sit corã &c.ad talẽ diẽ ad respõdendũ A. de tali placito &c. Et in fine addatur,& ad audiendũ iudiciũ suũ de pluribus defaltis.Et si ad diẽ illũ venerit,tunc fiat de defalta vt supra, & si non venerit, adhuc aggrauari debet districtio. s. q̃ vic.distringat ipsum per terras & catalla q̃ sit securus habendi corpus eius ad aliũ diem. Et si tunc non venerit,q̃ vic.tunc distringat eũ p̃ terras & catalla ita quòd nec ipse nec aliquis pro eo nec per ipsum manum apponat in terris, tenementis, bladis nec in alijs catallis. Et si tunc non venerit, præcipiatur vic. quòd ita distringat eum per terras & per catalla quòd capiat omnes terras & omnia catalla sua in manum domini Regis,& capta in manũ domini Regis detineat,quousq; dominus Rex aliud inde p̃ceperit, & quòd de exitibus respondeat domino Regi. Et de hac materia inueniri poterit de termino s. M. anno Regis H. iij. incipiente. iiij. circa finem rotuli. Vlterius vero fieri non poterit aliqua districtio,per terras & catalla. Sed cùm querens post tot & tantas dilationes iusticiam non fuerit consecutus, quid erit? durum est enim quòd placitum suum deserat,& infecto negotio desperat' recedat domũ.Bonũ esset igitur(vt videtur)distinguere inter placita siue actiones ciuiles,vtrum videlicet actio esset personalis & pecuniaria descẽdẽs ex contractu,quo casu bonũ esset adiudicare querẽti ab initio seysinam catallorum secundum quantitatem debiti petiti,& dare ei diem & summonere illum de quo queritur. Et si ad diem summonitionis veniret, extunc restituerentur ei catalla,ita q̃ super principali responderet, si autem non,quòd vlterius super catallis non audiretur, sed querens extunc verus possessorius efficeretur. Si autem placitum esset ciuile descendens ex delicto sicut actio iniuriarum,quòd tunc per officium

Iustic.

Iustic. estimaretur iniuria, & adhibita taxatione de redditibus & cattallis fugientis, caperetur in manum domini Regis ad valentiam pro contumacia ipsius, & fieret eodem modo sicut supra. Si autem cùm corpus non inueniatur, nec terras habuerit nec catalla ille de quo queritur, iniquum esset si Iusticia remaneret vel malicia esset impunita. Et in vtroque casu siue causa esset pecuniaria siue iniuriarum, etiam quamuis non criminalis, quòd talis de secta querentis interrogaretur de cõm in cõm propter contumaciam & inobedientiam factam domino regi, quia nullum maius crimen quàm contemptus & inobedientia, omnes enim qui in regno sũt obedientes esse debent domino regi, & ad pacem suam, & cùm vocati vel summoniti per Regem venire contempserint, faciũt seipsos exleges, & ideo vtlagari deberent, non tamen ad mortem vel membrorum truncationem si postea redierint, vel intercepti fuerint, cùm causa vtlagationis criminalis non existat, sed ad perpetuam prisonam, vel regni abiurationem, & a communione omnium aliorum qui sunt ad pacem domini Regis, & sicut causa excommunicationis facit excommunicationem minorem & pœnam, ita causa vtlagationis facit vtlagationem esse minorem & pœnam, & facilius debet inuenire gratiam quòd taliter vtlagatus restituatur ad pacem. Excommunicatio enim & vtlagatio in multis ad paria iudicantur.

1 ¶ De returnis vic. & si vicecomes negligens fuerit. 2. Pone sicut aliàs. 3. De fraude vicecomitis. 4. De imperitia vicecomitis. 5. Breue de attachiando vlterius sicut aliàs vel pluries vbi vicecomes negligens fuerit. 6. De excusatione vicecomitis. 7. Breue q̃ vic. non omittat propter libertatem. 8. Si clericus securitatem inuenire noluerit propter priuilegium ordinis. 9. Breue ad episcopum vel alium quòd faciat venire clericum cùm non habeat per quod distringi possit. 10. Breue si episcopus vel alius ordinarius non habuerit clericum ad primum diem, q̃ episcopus distringatur. Cap. 32.

REdeamus ad iudicium districtionum & attachiamentorum, quia aliquando vicecom̃ negligens sit in executione præceptorum domini regis per fraudem, aliquando illa exequi non possit propter impotentiam, & vnde nisi rationabilem prætendat excusationem, in misericordia dñi regis remanebit. Contingit ei quandoq; q̃ cùm breue domini regis susceperit de attachiando aliquẽ, post sũmonitionẽ factã q̃ attachiamentum nõ facit, nec breue quod ei inde venit remittit, quo casu (offerente se liti querente) fiat talis irrotulatio. A. optulit se quarto die versus B. de tali placito vel tali (secundũ diuersa genera placitorum personaliũ) & B. non venit, & præceptum fuit vic. q̃ attachiaret eum quòd esset ad talem diẽ, & ipse vicecomes inde nihil fecit, nec breue quod ei inde venit misit, & ideo præceptum est vic. sicut aliàs, quòd attachiaret eum quòd sit ad talẽ diem, & quòd ipse vic. tunc sit ibi auditurus iudicium suũ de hoc quòd prædictum talem nõ attachiauit, nec breue quod ei inde venit misit sicut ei præceptũ fuit. Forma breuis talis est. ¶ 2. Rex vicec. salutem Precipimus tibi sicut aliàs tibi præceperimus, quòd ponas p vadium & saluos plegios A. quòd sit corã iustic. &c. ad talem diẽ ad respondendum &c. vt supra. Et in fine addatur hec clausula, & tuipse tunc sis ibi auditur

iudicium tuum de hoc quòd ipsũ A. non attachiasti, nec breue nostrum quod inde tibi venit iusticiarijs nostris non misisti, sicut aliàs tibi præceptum fuit, & habeas &c. Teste &c. Et ad quem diem si nihil inde fecerit magis quám prius fecit nec se excusauerit, pro voluntate domini Regis amerciabitur de contemptu & terciò præcipietur ei quòd attachiet A. per tale breue. Præcipimus tibi sicut sæpius tibi præceperimus &c. vt supra. ¶ 3. Mittit quandoquè vicecom. breue quod inde susceperit, & fraudulenter rescribit & mandat quòd breue tam tardè ceperit quòd præceptum domini Regis exequi non potuit, quo casu, si in contrarium testatum fuerit quòd illud tempestiuè recepisset, ita quòd potuit attachiasse talem si vellet, vel quòd breue fuit ei liberatum in pleno com̃ vbi ipse præsens fuit qui attachiari debuit, & potuit attachiari. Item si fraudulenter mandauit quôd ille qui attachiari debuit non fuit inuentus in balliua sua, quia manens fuit extra comitatũ suum, & testatum sit in contrarium quòd manens sit in com̃ suo, & ibi habebat reseantiam suam. Item si fraudulenter mandauerit quòd ille qui attachiari debet itinerans est de loco in locum, & de com̃ in com̃ vagans, nec certum habet domicilium, nec quòd sit de alicuius manupastu vel familia, & testatũ est in contrariũ quòd domiciliũ habeat, & reseantiã apud talem locũ certum, vbi quotidie inueniri possit, vel quòd sit de manupastu vel familia talis. Item cùm præceptum fuerit vic. quòd distringeret talem per terras & catalla, & falsò rescribat iustic. & mandat quòd talis non habet terras nec catalla per quæ distringi possit vel attachiari in balliua sua, & testatum fuerit in contrarium quòd terras habeat & catalla ad sufficientiam in balliua sua, tali loco & tali. Et vnde infiniti sunt casus de genere isto vbi vic. per fraudem rescribit & prætendit non causam vt causam. ¶ 4. Item si p imperitiam suam errauerit in modo & ordine attachiamentorum & districtionum, vt si præceptum sit ei quód ponat per vadium & saluos plegios, & ipse mandauit quòd distrinxit per terras & catalla vel econtrario. Item si præceptum sit ei quód habeat corpus, & ipse mandauerit quòd attachiauit p plegios vel commisit per ballium vel huiusmodi, & vnde sunt casus multi. Et vnde vicecom̃ modo debito præceptum domini Regis non sit executus, de omnibus huiusmodi mandatis oportebit in irrotulationibus & breuibus facere mentionem, & fiat irrotulatio sic. A. optulit se quarto die versus B. de tali placito personali & B. non venit, & vicecom̃ mandauit quòd non attachiauit eum, quia recepit breue tam tarde quôd præceptũ domini Regis exequi non potuit. Et testatum est quód istud recepit satis tempestiuè vel in comitatu vbi attachiandus præsens fuit, & ideo (vt prius) præcipiatur quòd attachiet eum quôd sit ad talem diem &c. et vicec. tunc sit ibi auditurus iudicium suum de hoc quòd eundem B. non attachiauit sicut ei præceptum fuit. Et in hac forma fiat irrotulatio in omnibus alijs mandatis vicecom̃ supradictis. Forma breuis talis est, quod sequitur talem irrotulationem. ¶ 5. Rex vicecomiti salutem. Præcipimus tibi sicut aliàs tibi præceperimus quòd ponas per vadium & saluos plegios A. quòd sit ad talem diem &c. vt supra, ad respodendum tali de tali placito personali, vel aliter: præcipimus tibi sicut aliàs tibi præceperimus

quôd

quód distringas talem per omnes terras & catalla sua in balliua tua quòd sit coram Iustitiarijs nostris ad talem diem ad respondendum B. de tali placito personali, vel tali, secundum formam breuis originalis. Et vnde mandasti prætatis iusticiarijs nostris apud talem locum quòd breue nostrum de attachiando prędictum B. talem adeo tarde tibi venit quód prędceptum nostrum exequi non potuisti, & testatum est ibidem quòd illud satis tempestiue ad horam recepisti, quód illud præceptum nostrum exequi potuisti, vel sic: quód illud recepisti in pleno comit̃ vbi prædictus B. præsens fuit &c. vt supra. Et tu ipse tunc sis ibi auditurus iudicium suum de hoc quód prædictum B. non attachiasti quód esset ad talem diem sicut tibi præceptum fuit, & habeas ibi nomina plegiorum & hoc breue, Teste &c. Et ad quem diem si non attachiauerit, nec se excusauerit in misericordia remanebit. ¶ 6. Excusatur vicecom̃ multotiens propter libertatem, & impotentiam quòd libertates sine warranto ingredi non possit, nisi per defectum eorum qui libertates habent & returna breuium per vicecom̃. Et vnde si præceptum sit vicecomit̃ quòd attachiet talem qui manens sit infra huiusmodi libertates, cùm vic. ingredi non possit faciat vicecom̃ returna breuium balliuis prædictæ libertatis, & præcipiat balliuis quòd tale præceptum domini Regis exequantur, quo casu aut ipsi balliui exequuntur præceptum domini Regis, aut nihil inde faciunt, si autem illud plenè fuerint executi, p hoc liberabitur vicecomes, si autem nihil inde fecerint, sufficiat ad excusationem vicecom̃ quòd mãdet iustic. quòd præceptum sit balliuis. Et quo casu, cùm balliui nihil inde fecerint, ppter defectum eorum præcipietur vicecom̃ quòd non omittat propter libertatem talem quin attachiet talem quòd sit &c. Et sic poterit vicecomes libertates ingredi cûm warrantum habuerit, quod aliás ei non liceret, & fiat sic irrotulatio. Aoptulit se quarto die versus B. de tali placito, & B. non venit, & præceptum fuit vicecom̃ quòd attachiaret eum vel quòd haberet corpus suum, vel quod distringeret eum per terras & catalla. Et vicecomes mandauit quòd præcepit balliuis talis libertatis & ipsi nihil inde fecerunt, & ideo præceptum est vicecom. quòd non omittat propter libertatem talem quin ponat per vadium & plegios prædictum B. vel quin habeat corpus eius, vel quin distringat eum per terras & catalla, vel quin capiat in manum domini Regis talem terram, vel aliud quid faciat secundum præceptum domini Regis, & balliuus summoneatur per vicec. quód sit responsurus quare prędceptum domini Regis non fuit executus, & fiat breue in hac forma. ¶ 7. Rex vic. salutem. Præcipimus tibi quòd non omittas propter talem libertatem talis quin ponas B. per vadium & saluos plegios quòd sit &c. ad respondendum &c. vel aliter, secundum quod præceptum est &c. vt supra. Et vnde mandasti Iusticiarijs nostris &c. quód mandasti balliuo vel seneschallo talis libertatis quòd attachiet eum quôd esset ad talem diem &c. et vnde nihil fecit, et summoneatur per bonos summonitores prædictus balliuus vel seneschallus quód sit coram præfatis Iusticiarijs nostris ad prædictum terminum responsurus quare præceptum nostrum non fuerit executus, vel quare prædictum non attachiauit, vel quid talę

non

non fecit,ſicut ei præceptum fuit, vel aliter (ſecundū quoſdā) quòd balliuus ſit auditurus inde iudicium ſuum de hoc &c.Et ſi forte cùm vic. ingredi voluerit hoc non ei permittatur propter potentiam balliuorum libertatis,præcipiatur(vt prius) vic. q̄ non omittat ꝓpter libertatē talem, quin attachiet talē in forma prædicta. Et ſi aliquē inuenerit reſiſtentem, aſſumptis ſecū (ſi opus fuerit) militibus & liberis hominibus de coīn ad ſufficientiā capiat corpora hominum reſiſtentiū, & illos in priſona ſaluo cuſtodiat,donec dominus rex inde præceperit voluntatem ſuam.Et nihilominus dominus libertatis attachietur quòd ſit ad prædictum diem ad defendendum ſe,ſi poſſit,de prædicta tranſgreſſione. Et quam quidem ſi aduocauerit, vel defendere non poſſit, capiatur illa libertas in manū domini Regis pro voluntate domini regis detinenda, quia libertatem meretur amittere qui permiſſa ſibi abvtitur poteſtate.Et in primo caſu, licet vicecoīn ingredi poſſit cùm præceptum inde habuerit, nihilominus ſi balliuus non venerit ad diem ſuum procedatur contra ipſum de defalta s.quod non attachietur ſed quòd reſummoneatur, & ſi ad reſummonitionem non venerit,tunc amercietur grauiter, vt de termino ſ. Trinitatis anno regni regis H.tertio. ¶ 8. Item excuſari poterit vic. propter priuilegium clericorum,vt ſi præceptum domini regis habuerit de attachiando aliquem qui clericus ſit, & qui plegios inuenire noluerit propter priuilegium clericale,nec laycum feodum habuerit ꝓ quod poſſit diſtringi,nec debet dominus Rex manus in eos mittere,& cùm in eos coertionem non habeat,maximè in delictis & tranſgreſſionibus ſicut in maioribus criminibus, nullum aliud ſupererit remedium niſi quòd ex parte domini regis mandetur ordinarijs loci qui baronias habent, ſicut Archiepiſcopis,Epiſcopis, & alijs in quorum dioceſib⁹ tales ſunt manentes qui attachiari debent, vel beneficia eccleſiaſtica habuerunt, & in quos dominus Rex habet coertionem propter baronias ſuas, quód faciant tales venire, & ſic fiat talis irrotulatio. A. optulit ſe quarto die verſus B.de placito tali &c.Et B.non venit,& præceptum fuit vicecoīn quòd attachiaret eum, et vicecoīn mandauit quòd prædictus B. clericus eſt & quòd noluit plegios inuenire, nec habet laycum feodum per quod potuit diſtringi,et ideo mandatum eſt ordinario loci ſicut archiepiſcopo,epiſcopo, & huiuſmodi, quòd faciat talem clericum venire ad talem diem, niſi ita ſit quòd forte teſtatum ſit quód talis clericus habeat laycum feodum,& catalla in layco feodo per quæ diſtringi poſſit.Et vicecoīn per fraudem mandauerit quòd nihil habuerit, & quo caſu, fiat vt ſupra de fraudibus vicecoīn. Sed quid ſi clericus præbendam habuerit, laycum feodum ſcilicet & noluerit plegios inuenire, quæritur an vicecoīn eum diſtringere poſſit ſtatim per præbendam, vel ſi cùm præceptum habuerit de attachiando retornum fecerit ordinario, an ordinarius diſtringere poſſit canonicum per prębendam ſuam, videtur quòd neuter, nec vicecoīn nec Epiſcopus:vicecoīn non, licet warrantum haberet ingrediendi libertatem ſine Epiſcopo vel alio ordinario, cùm Epiſcopus ſit caput eccleſiæ & canonici membra. Item nec Epiſcopus per tale returnum, ſine ſpeciali præcepto domini Regis, cùm canonicus adeo libere teneat præbendam

bendam ſuam de eccleſia ſicut ipſe epiſcopus baroniam ſuam,& canonici ſunt quaſi vnum corpus per ſe in eccleſia: Et quamuis epiſcopus ſit caput eccleſiæ, tamen canonici habent ſua bona a bonis epiſcopi ſeperata, & ideo cùm epiſcopus a domino Rege ſpeciale mandatum habuerit, ex hoc incipit habere iuriſdictionem,& coertionem in præbendis,quaſi ordine obſeruato. Forma breuis tunc talis eſt. ¶.9. H.dei gratia &c. venerabili in Chriſto patri B.eadem gratia Epiſcopo London ſalutem. Mandamus vobis quòd venire faciatis coram iuſtic. noſtris &c. ad talem diem talem Archidiaconum, vel talem decanum vel canonicum ad reſpondendum C.de tali placito &c. vt ſupra.Et tunc addatur hec clauſula. Et vnde vicecom̃ noſter Midd.mandauit prefatis Iuſtitiarijs noſtris,quòd prędictus archidiaconus,vel talis alius qui clericus eſt,noluerit plegios inuenire,nec habet laicum feodum per quod diſtringi poſſit,& habeatis ibi hoc breue Teſte &c. Si autem Epiſcopus nihil fecerit ad mandatum Domini Regis,tunc nat irrotulatio ſic. A optulit ſe quarto die verſus B.de placito tali,& B.non venit, & aliàs præceptum fuit vic.quòd attachiaret eum, & vic.mandauit quòd clericus fuit &c. vt ſupra,& ita quòd mandatum fuit epiſcopo tali quòd faceret eum venire,& quòd mitteret breue, & ipſe nihil inde fecit. Et ideo ſummoneatur epiſcopus quòd ſit ad talem diem, & ibi habeat prædictum talem ad reſpondendum prædicto A.quare &c. ſecundũ breue originale,& ad oſtendendũ quare prædictum B.coram præfatis Iuſticiarijs ad talem diem non habuit ſicut ei mandatum fuit. Forma breuis talis eſt Rex vicecomiti ſalutem. Sumone per bonos ſummonitores F.London Epiſcopum quòd ſit coram Iuſtitiarijs &c. ad talem diem, & ibi habeat talem archidiaconum,vel talem clericum, ad reſpondendũ tali de placito quare &c. vt ſupra. Et in fine,ad oſtendendum quare non fecit eum venire corã Iuſtitiarijs noſtris ad talem diẽ,ſicut ei mandatum fuit,& quare non miſit breue &c. Ad quem diem aut facit eum venire aut non facit,ſi autem non,tunc obſeruabitur ſolennitas attachiamentorũ, ſicut in alijs diſtrictionibus, & ſtatim diſtringatur Epiſcopus per baroniam ſuam quòd ſit ad alium diem, & ibi habeat clericum præfatum ad reſpondendum &c. Et ſummoneat Epiſcopum quòd tunc ſit ibi auditurus iudicium ſuum de hoc quòd præfatum clericum non habuit ad talem diem &c.ſicut ei mandatum fuit, & fiat irrotulatio ſic. A optulit ſe quarto die verſus B.de tali placito &c. vt ſupra.Et B.non venit, & aliàs mandatũ fuit Epiſcopo quòd faceret eum venire ad talem diem. Ad quem diem non fecit eum venire,& ita quòd præceptum fuit vicecom̃ quòd ſummoneret eum quòd eſſet ad hunc diem,& ibi haberet prædictum B.ad reſpõdendum. Et ſimiliter quòd Epiſcopus eſſet ad oſtẽdendũ quare non fecit eum venire ad alium diem ſicut ei mandatum fuit. Et Epiſcopus non venit,nec habuit ipſum B. & ideo diſtringatur per baroniam ſuam quòd ſit ad talem diem, & ibi habeat prædictum B. ad reſpondendum. &c. Et ipſe Epiſcopus ſit auditurus iuditium ſuum de hoc quòd ipſum.B. &c. Forma breuis talis eſt. &c. ¶. 10. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi quòd diſtringas F. London Epiſcopum per terras ſuas quas tenet in baronia in comitatu tuo q̃ ſit coram Iuſtitiarijs &c. Ad talẽ diẽ,

& ibi

& ibi habeat talem clericum ad respondendū tali de tali placito &c.& similiter ad audiendum iudicium suum de hoc q; præfatum clericum non habuit ad talem diem sicut ei mandatum fuit,& habeas.&c.Ad quem diem si non venerit episcopus nec clericus,procedatur contra ipsū clericū de contemptu secundū considerationem curię,& ne maleficia remaneant impunita,apponat Rex manum suam in defectu episcopi, ita quòd clericus arrestetur & detineatur quousq; episcopus eum petierit ex officio suę iurisdictionis vt ei liberetur,vel ex certa causa detētus remaneat nec ꝓpter hoc vic.nec balliui sui pœnam incurrant, cùm executio iuris non habeat iniuriam. Episcopus autem & superiores possunt pro iniuria & pro crimine arrestari. Posset etiam episcopus latronem fugientem ad ecclesiam impune expellere,& ita quòd irregularis non teneretur, si latro exire nollet & stare iuditio Regis & Regni. Debet enim gladius iuuare gladium,& vnde gladij sunt duo,spiritualis vz & temporalis. Item cùm clericus non venerit ad diem suum,episcopus venire possit vel mittere & excusare se quòd clericum habere non poterit,dicere enim possit quòd clericus nullum habet beneficium in dioecesia sua per quod possit distringi. Item etsi beneficium habuerit,quòd scolaris sit & vacās in scolis Parisijs vltra mare,& fecit quod potuit & sequestrauit eum per præbēdam suam, & alia beneficia sua,& nesciuit vlterius quid facere posset, & vnde supersedendum erit (vt videtur) donec clericus redierit quòd capi possit & coerceri. Et vnde si episcopus tunc noluerit, hoc faciat vicecom̄ in defectu Episcopi ratione supradicta.

1 ¶ *De Rebus communibus inter vicinos diuidendis.2. Quòd solennitas attachiamentorum non sit vbiqùe & in omni casu tenenda.3. Si statim venire debeat reus propter priuilegium actoris.* *Cap.33.*

EST autem inter alias actiones actio mixta,quæ datur tam in rem quā in personam,sicut actio de communi diuidundo, vbi vterq; actor vterq; reus,& vbi sine affinitate & parentela,habēt aliquam extrancæ personæ potestatem ad rem aliquam diuidendam quæ inter eos iacet in communi,sicut sunt vicini & omnino extranci. Item est alia actio mixta quæ dicitur actio familiæ herciscundæ, & locum habet inter eos qui cōmunem habent hæreditatem diuidēdam : sed hæ duæ actiones non statim nascuntur, cùm hæreditas vel alia res in communi tenetur,sed ex eo tempore quo quis eorum velit rem diuidere : & locum habet (vt videtur) inter cohęredes vbi agitur de ꝓparte sororum,vel inter alios vbi res inter partes & cohæredes diuidi debet, in proparte, siue ratione personarū inter quas res diuidi debeat, sicut sunt plures sorores quæ sunt quasi vnus hæres,vel inter plures fratres qui sunt quasi vnus hęres ratione rei quæ diuisibilis est inter plures masculos,& vbi quilibet eorum est actor & quilibet reus,& ideo dicitur hec actio mixta.Et hoc casu quilibet dicetur actor qui primò ꝓuocauerit ad iudicium.Et in ijs duobus casibus,si cùm participes vel cohęredes partem suam petierint rationabilem versus suos participes & cohæredes & illi defaltam fecerint, capienda erit terra in ma-

manum domini Regis de communi hæreditate pro ea parte quæ contingit petentem,& ita erit districtio in hoc casu realis & non personalis. Itẽ & est actio tertia de finibus agrorum inter vicinos terminandis & definiendis,quæ dicitur actio finium regundorum,quæ idem est quòd rex præcipiat quòd rationabiles diuisæ fiant inter vicinos, & hoc est valde subtilis inter alias, & vbi pro defectu eius qui non queritur debet pars illa de qua contentio est capi in manum domini Regis, & sic erit districtio realis & non personalis. Sunt etiam aliquando duæ actiones quæ comprehenduntur sub vno breui, & quarum vna modo vtentium personalis est, & altera realis,& si bene iudicarẽtur quelibet earum friuola esset & inutilis vt supra. ¶.2. Non semper (vt paulo ante dictum est in parte) obseruari debet solennitas attachiamentorum in actionibus personalibus, tum propter priuilegium & fauorem crucé signatorum,'quorum negotia maturitatem desiderant & instantiam. Item propter priuilegium & fauorem mercatorum eodem modo. Item propter causam siue necessitatem,vt in assisa vltimæ præsentationis, vel quare quis impedit præsentare, vel non permitit,propter lapsum sex mensium & huiusmodi. Item propter ipsam rem quæ tempore peritura esset,sicut de fructibus maturioribus & huiusmodi.Item in actione iniuriarum, propter atrocitatem iniuriæ quæ magna est, & contra pacem Domini Regis. Item propter personam contra quem iniuriatum est, vt si iniuriatum sit domino Regi vel Reginæ,vel eorum liberis,fratribus,vel sororibus,vel eorum parentibus,& propinquis, in quibus casibus & cõsimilibus statim præcipiatur vic. ꝙ habeat corpora talium ad respõdẽdũ talibus, secũdũ quod de antedictis sumi poterit exemplum.Et idẽ fieri debet si aliqua actio incidens sit principali actioni,& vbi quamuis in actione principali obseruetur ordo attachiamentorũ, tamen in incidenti non erit solẽnitas obseruãda, vt si cõtingat episcopum vel aliũ ordinariũ sũmoneri quare nõ habet clericũ &c. Et in quibus casibus oĩbus cùm præcipiatur vicecom̃ prima die ꝙ habeat corpora talium ad diẽ talẽ rationabilẽ si absẽtes sint extra com̃ & non in com̃ nec in ciuitate nec in villa,non potest fieri mẽtio in fine breuis secundũ solitũ cursũ attachiamentorũ de clausula ista,vz & ad audiendũ iudiciũ suũ de plurib' defaltis,cùm nulla defalta præcesserit, sed loco illius clausulæ addatur in quolibet breui causa quare tollitur dilatio,& solẽnitas attachiamentorũ: & fiat breue sic.¶.3.Rex vic.salutẽ.Præcipim' tibi ꝙ omni occasione & dilatione postposita,propter priuilegiũ & fauorẽ cruce signatorũ & mercatorum,quorũ placitũ instantiã desiderat, habeas corã iustic.nostris ad talem diẽ,corpus talis ad respondendũ tali cruce signato,vel mercatori,de placito quare &c. vel ꝙ reddat ei &c.secundũ formam breuis originalis, & in fine apponatur aliquod cõminatoriũ,tale vz. Et ita te habeas in hoc negotio ne pro defectu tui ad te grauiter capere debeamus.Et ita fiat de alijs causis supradictis, & quo casu, licet breue de habendis corporibus faciat mentionem,tamen nihilominus locum habebit essonium de malo veniendi,quamuis hoc esse videatur contra solitum iudicium essoniorũ, quia quamuis tollatur solennitas attachiamentorum, tamen legittimam dilationem quam reus habet vsq; ad primũ diem litigij, semper sequetur essonium

essonium de malo veniendi, ita quòd vnicum habeat essonium antequam compareat. Item in criminalibus causis vbi sequi debet capitale iudicium, vita videlicet vel mutilatio membrorum, non sequitur attachiamentum aliquod, sed corpus talis (quicunq; fuerit ille) ab omnibus arrestetur qui sunt ad fidem Domini Regis, siue inde præceptum habuerit siue non habuerit.

FINIS.